

Statist. O.

395.

5.

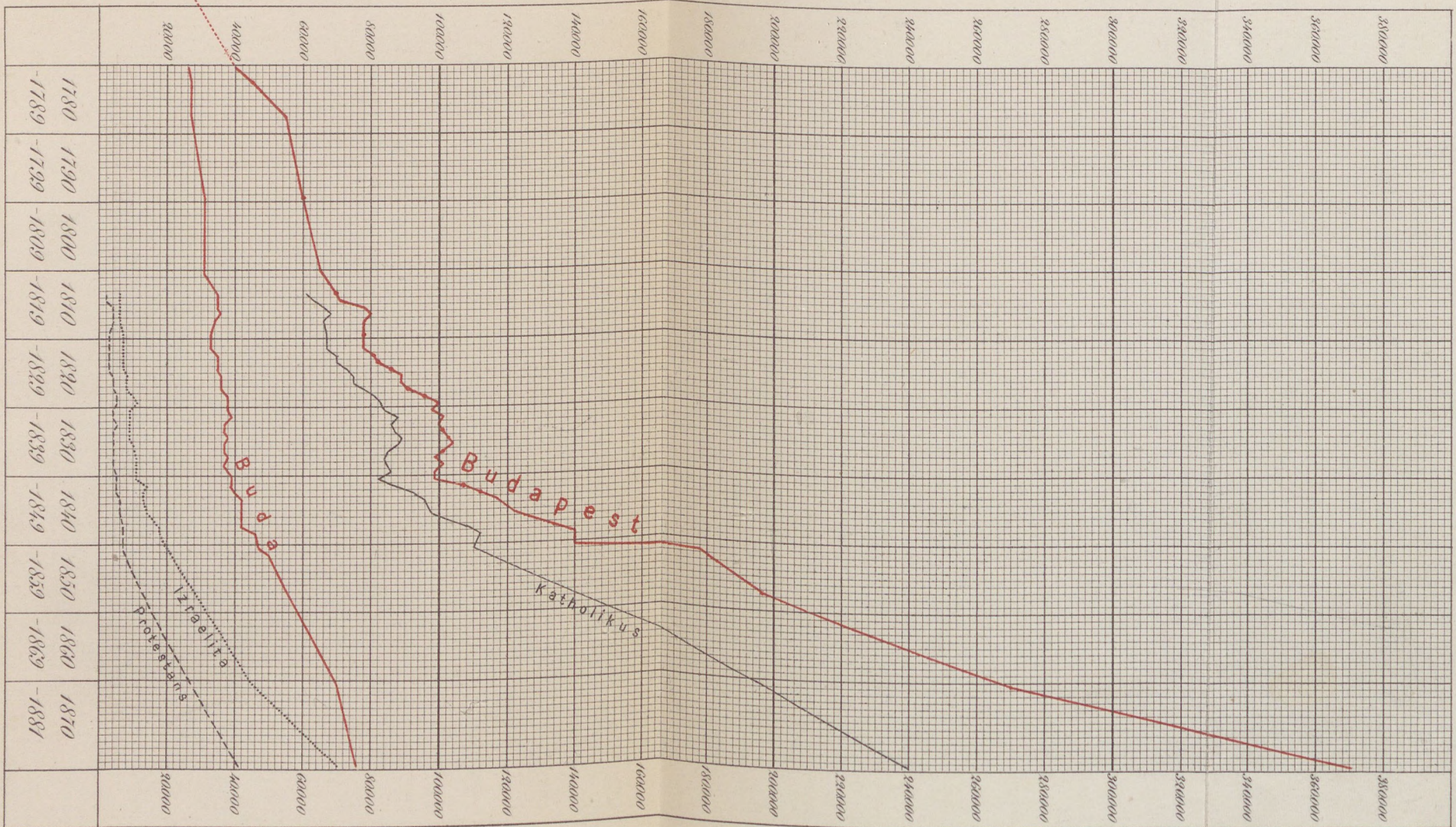

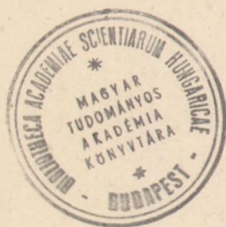

Buda (és Ó-Buda) valamint Pest sz. k. városok
 illetve

Budapest főváros népességének növekedése az utolsó évszázad alatt,
 a hifélekezetek megkülönböztetésével.

Források: 1813 előtt a szövegben idézett munkák; 1813-1850 az egyházi összeírások azon túl a népszámlálások.

BUDAPEST FŐVÁROSA

AZ 1881-İK ÉVBEN.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

BUDAPEST FŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALÁNAK
KÖZLEMÉNYEI.

XV.

BUDAPEST FŐVÁROSA

AZ 1881. IK ÉVBEN.

A NÉPLEIRÁS ÉS NÉPSZÁMLÁLÁS EREDMÉNYEI.

BUDAPEST, 1881.

RÁTH MÓR BIZOMÁNYA.

Stat
0
395

BUDAPEST FŐVÁROSA

AZ 1881-İK ÉVBEN.

A NÉPLEIRÁS ÉS NÉPSZÁMLÁLÁS EREDMÉNYEI.

IRTA

KÖRÖSI JÓZSEF

A FŐVÁROSI STATISZTIKAI HIVATAL IGAZGATÓJA, A NEMZETKÖZI STATISZTIKAI KONGRESSZUS
ÁLLANDÓ BIZOTTSÁGÁNAK TAGJA, STB.

ELSŐ FÜZET.

BUDAPEST, 1881.
RÁTH MÓR BIZOMÁNYA.

300353

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Az első füzet tartalma.

ELSŐ SZAKASZ.

Városrészek, utcák, épületek és lakások.

ELSŐ FEJEZET.

A főváros növekedése.

Lap
A főváros növekedése az utolsó évtized alatt. — Nemzetközi összehasonlítások. — Népszénelgi adatok régebbi időkben a jelenkorig. — Az 1715, 1720 és 1782-diki összeírás. — Az 1787-diki József császári népszámlálás részletes eredményének közlése ... 3

MÁSODIK FEJEZET.

Kerületek és azok népessége.

Az egyes kerületek jellemzése. — A főváros területe és a lakosság sűrűsége. — Utczák és terek száma összehasonlítva előbbi állapotokkal. — Az utczák nagysága házak és lakosságuk száma tekintetében. — Az épületek magassága (emeletei), utczák szerint. — A vízvezeték kiterjedése. — Az ürületek eltávolítása: csatornázás, elfuvarozás, pöczögödörök; utczánként kimutatva. — Az utczák osztályozása a vagyonságlal fok szerint ... 11

HARMADIK FEJEZET.

Az épületek.

Meghatározások. — Épületek száma jelenleg és hajdan. — A házak lakottsága kerületenként. — Ezen átlagos lakottságlal szám felbontása egyes lakottságlal csoportokra. — Házak osztályozása szobák száma szerint és a legnagyobb házak megnevezése. — A város szépülését a legnagyobb házak számának szaporodása is bizonyítja. — Az épületek magassága emeletek szerint. — Földszintli épületek túlnyomó nagy száma. — Az egyéb épületek. — A »nemházak«. — Az üres telkek ... 60

NEGYEDIK FEJEZET.

A lakalkalmatosságok (lakások).

Meghatározások. — A lakások emelet szerint. — Azok nagysága szobák száma tekintetében. — A városban létező szobák számának szaporodása 1870

Lap

óta. — A lakások egyéb részecel. — Konyhával bíró és konyhanélküli lakások. — Nem lakott és ki nem bérelt helyiségek ... 81

MÁSODIK SZAKASZ.

Lakviszonyok.

ELSŐ FEJEZET.

A lakviszonyok általában.

A népesség emeletek szerint. — A pinczében lakók számának szaporodása. — A szobák lakottsága. — A lakosság nagyobb része szűk lakviszonyok közt él. — Egészben véve a lakviszonyok mégis határozott javulást mutatnak. — Lakviszonyok grafikus ábrázolása. — Kerületek rangsora a legkieletigetőbb lakviszonyok előfordulása tekintetében. — A szobák lakottsága emeletek szerint vizsgálva. — Lakviszonyok a csak egy szobából álló lakásokban. — Lakviszonyok a többi lakásokban. — A lakások földhasználatára üzleti czélokra. — Az efféle lakások számának csökkenése ... 127

MÁSODIK FEJEZET.

A háztartások összetétele. Különháztartások és szállók.

A háztartásfők száma, családok, iparossegédek, albérlők, ügyrajárók. — A Terézvárosban lévő ügyrajárók nagy száma. — Az éjjeli szállók és azok lakóinak száma. — A szállókban lévő vendégek neme, kora, vallása, születéshelye és foglalkozása 148

HARMADIK FEJEZET.

A túlnépes helyiségek.

Összehasonlítás az előbbi állapotokkal. — A túltömött lakások számának jelentékeny csökkenése. — Azoknak kerületek és fekvés szerinti eloszlása. — A túltömött helyiségek lakóinak foglalkozása. — A csak egy szobából álló túltömött lakások. — A két nemnek azokban való együttlakása. — A túltömött »nem-lakások« ... 158

T Á B L Á K

ELSŐ SZAKASZ.

Városrészek, utcák, épületek és lakások.

ELSŐ FEJEZET.

A főváros növekedése.

	Oldal
4. sz. jegyzet: Az 1787 népszámlálás eredménye Buda és Pest városairól	10

MÁSODIK FEJEZET.

Kerületek és azok népessége.

1. sz. tábla: Budapest főváros területe és utczái . .	13
2. » » Összeirt lelkek, tényleges népesség és rendes lakosság, kerületenként	14
Százaléktábla az 1. és 2. sz. táblához	16
3. » » Az utcák, telkek, épületek és az összeirt egyének száma szerint	23
Százaléktábla a 3. sz. táblához	40
4. » » Vizvezeték- és árnyékszék-berendezés, utcák szerint	46
Százaléktábla a 4. sz. táblához	56

HARMADIK FEJEZET.

Az épületek.

5. sz. tábla: Lakházak, szobák száma szerint (inté- zetek nélkül)	67
6. » » Lakott lakházak, lakók száma szerint (intézetek nélkül)	68
Százaléktábla az 5. és 6. sz. táblához	69
7. » » Lakházak részletezése magasságszerint	72
8. » » »Egyéb épületek« (nem lakházak) részletezése	75
9. » » Lakott »nem épületek« részletezése	76

NEGYEDIK FEJEZET.

A lakalkalmatlanságok. (Lakások.)

10. sz. tábla: Helyiségek fekvés szerinti áttekintése, tekintettel a lakók számára (külön minden kerület után)	82
11. » » Rendes lakások, szobaszám és lakó- szám szerinti kimutatása, kerület és fekvés szerint	94
Százaléktábla a 10. és 11. sz. táblához	104
12. » » Csak egy szobából (ill. csak szoba- részből) álló rendes lakások fekvés és lakószám szerinti kimutatása, tekint- ettel a nemre	109
13. » » Összes épületekben létező szobák és egyéb lakrészek, kerületenként	115
14. » » Konyhával bíró és konyha nélküli (rendes) lakások, kerületek és fekvés szerint	116
15. » » Külön háztartások (intézetek) rész- letezése	121

Oldal

16. sz. tábla: Kimutatása az ember által nem lakott, valamint a ki nem bérelt (rendes és rendkívül) lakásoknak	123
--	-----

MÁSODIK SZAKASZ.

Lakviszonyok.

ELSŐ FEJEZET.

A lakviszonyok általában.

17. sz. tábla: Rendes lakások, lakók száma szerint 130	
18. » » Egy-egy lakásra eső átlagos lakószám, emeletek szerint (külön háztartások nélkül)	131
19. » » Egy-egy szobára eső átlagos lakószám, emeletek szerint	133
Százaléktábla a 19. sz. táblához	134
20. » » Szobák átlagos lakottsága:	
A) Lakások kimutatása	139
B) Szobák »	140
C) Lakók »	141
21. » » Kimutatása azon lakásoknak, melyek együttal üzleti helyiségekül szolgálnak (kerület és fekvés szerint)	145

MÁSODIK FEJEZET.

A háztartások összetétele. — Külön háztartások és éjjeli szállók.

22. sz. tábla: Háztartások tagjainak viszonya a ház- tartási főhöz	150
23. » » Szállók; azok száma; lakók kora, neme és vallása	154
24. » » Szállókban lakók szülőhelye	155
25. » » Szállókban lakók foglalkozása	156

HARMADIK FEJEZET.

Tülnépes helyiségek.

26. sz. tábla: Tülnépes helyiségek áttekintő táblája kerületek és emeletek szerint	161
27. » » Tülnépes helyiségek utcánkénti kimu- tatása (csak beltelek)	163
28. » » Tülnépes helyiségek sűrűségi csoportjai az egy-egy lakható részre eső átlagos lakószám szerint	168
29. » » Ugyanaz a lakókról	169
30. » » Egy lakrészből álló oly tülnépes lakások, melyekben csak egyneműek lagnak	171
31. » » Egy lakrészből álló oly tülnépes laká- sok, melyekben a nemek vegyesen lagnak	172
32. » » Tülnépes »nemlakások« részletezése	174

Javítandó hibák.

3. oldal 13. sor felülről 280,249 helyett olvasandó 280,349.
4. » 11. » » 280,249 » » 280,349.
4. » 13. » » 32·11% » » 32·25%.
5. » 3. jegyzet 2. » » 12·06 » » 12·6.
19. » 8. » alulról 385 » » 417.
20. » 3. jegyzet 1875 » » 1857.
22. » 11. » alulról II. hasáb Üllői út (+ X. 6—85) helyett olvasandó Üllői út (+ X. 6=85).
33. » Dob utca. Különbség: + 1750 helyett olvasandó — 1750.
38. » 3. sz. tábla: Főösszesítés. X. ker. 12. rovat: 56 helyett olvasandó 15.
38. » 3. » » Összes pesti oldal, 12. rovat: 1023 hely. olv. 1020.
Ugyanott kimaradt a következő jegyzet: »A X. kerületnek 41, be nem épített és nem lakott telke nélkül, mivel ez kültelek«.
43. » 15. sor felülről, Alsó erdősor után kimaradt: Dob utca.
43. » utolsó » 58 és 199 helyett olvasandó: 48 illetőleg 189.
44. » 22. » felülről 2645 helyett olvasandó 2678.
44. » 13. » alulról: a szakasz végén h. o. »a 4. számú tábla végén«.
57. » 10. » alulról: »a harmadik kerületben csak minden 150—200«, h. o. »a harmadik kerület némely utcájában csak« stb.
58. » 12. » felülről 1: 333 helyett olvasandó 1: 333.
59. » 8. » » 10. rovat: 32 helyett olvasandó 42.
61. » 17. » felülről: 1) helyett olvasandó (I. 1. sz. jegyzetet).
63. » 16. » » Lipcse helyett olvasandó Trieszt.
64. » 1. » » egy helyett olvasandó tizenegy.
65. » 21. » » IX. kerület Ferenczváros: 6·9 helyett olvasandó IX. kerület Ferenczváros 6·7.
66. » 10. » » 5. és 6. sz. táblán h. o. 5. és 10. számú táblán.
68. » VIII. kerület 3. és 4. rovat: 14. és 24. helyett olvasandó 15 és 23.
72. » C kültelek utolsó rovatában 97 helyett olvasandó 30.
72. » Budapest második rovatában 1734 helyett olvasandó 1784.
74. » 3. sor felülről: 7. sz. tábla helyett olvasandó 8. sz. tábla.
76. » III. ker. összesen, 2. rovat: 2058 helyett olvasandó 1058.
76. » egy barlang 5 lakóval nem a IX. hanem a X. kerületbe való.
78. » 27. sor felülről 28·12 helyett olvasandó 38·12.
79. » 2. » » mely az 1870. h. o. mely az 1870. és 1857-diki.
79. » 23. » » Az épületek száma h. o. A lakházak száma.
80. » 9. » » 18/19 helyett olvasandó 17/19.
80. » 13. » » »A több mint 250 szobával« helyett olvasandó: »A több mint 250 lakóval«.
91. » a jegyzetben: VI. kerület végösszege 118,527 helyett olvasandó 18,527.
91. » a » VIII. » » 9,530 » » 19,530.
93. » 4. sor alulról 14,183 helyett olvasandó 14,183.
93. » utolsó sor 1454 helyett olvasandó 1453.

ELŐSZÓ.

Az egy-egy évtized folyamában rendszeresen ismétlődő népszámlálások, amelyek a legutóbbi időkben valóságos népleírásokká nőttek ki magukat, mintegy mértföldmutatói a statisztikai hivatalok működésének. Eredetileg egy tisztán mennyiségi ténynek, a népszám nagyságának megállapításából kiindulván, a népszámlálási művelet léptenként minden egyes személy és minden egyes család minőségi különbségeinek leírásává nőtte ki magát, a mihez városoknál még hozzájárult minden egyes lakásnak, háznak és minden egyes utcának leírása is. — Az alúlrít hivatal, midőn most közel három évig tartó munkásságának eredményét a nyilvánosságnak átadja, fennállásának tizennégy éve alatt immár másodizben jut azon helyzetbe, hogy a főváros lakosságának ily statisztikai leírását elkészítse. *) Az anyag felosztását és a feldolgozás elveit lényegben nem változtattuk; a részletekben azonban talán felismerhető leszen azon törekvésünk nyoma, mely az anyag áttekinthető feldolgozására, valamint a szempontok kitágítására volt irányítva. (A régebbi egy kötet helyett jelenleg hármat nyújtunk!)

Anyagi tartalma tekintetében a jelen mű leginkább abban tüntet fel gazdagodást az előbbi munkához képest, hogy egyrészt a lakások, házak s utcáknak, másrészt a foglalkozásoknak statisztikája — mely két rész jelenleg egy-egy önálló füzetet tölt ki — terjedelmesebben van kidolgozva, míg a nemzetiségek, nyelvismeretek és házassági viszonyok tárgyalása, valamint a foglalkozási statisztika befejezéséül megkísérlett természetrajzi leírás, mint egészen új fejezetek jöttek hozzá.

Valamint az előbbi alkalomnál, ugy jelenleg is tehetség szerint oda iparkodtunk, hogy úgy számszerű alakja, valamint tömeges voltánál

*) A megelőző munka az 1870-diki népszámlálás eredményeit tárgyalja. (L. Kőrösi. »Pest sz. kir. városa, az 1870-dik évben. A népszámlálás és népleírás eredménye. Pest, 1871.«)

fogva oly nehezen idomítható anyagunkat lehetőleg olvasható és közvetlen hasznavehető alakba öntsük. Ha az olvasó úgy tapasztalná, hogy ez kellőleg mégsem sikerült, vegye e mellett tekintetbe, hogy egyrészt az említett első népszámlálási munka már annyiban is akadályúl szolgált, a mennyiben a két műnek párhuzamossága daczára nem akarunk ismétlésekbe bocsátkozni; hogy továbbá ott, hol tömeges észlelések bemutatásáról van szó, már előzetesen is le kell mondanunk azon vonzóbb, plasztikailag kidomborodó előadásról, melyet részletek kidolgozásánál könnyebben elérni. Ha a társadalmi képződmények más-különbön áthatlan homályát a statisztikai észlelés egyes fénysugarai által megvilágítják, ez által gyakran sikerülend a közfigyelmet fölébreszteni és az illető tárgyra lekötöni. Ha azonban a társadalmi élet titkaiba vetett ily részletes bepillantások helyett az válik feladatunkká, hogy a tényeknek messze elterjedő, ezerfelé bonyolódott és összekuszált szövetét egészében megvilágítsuk; ha azon eredményt melyet a társadalom egyetemének egyik-másik eleméről, valami különös érdeknél fogva oly szívesen észleltünk, most már rendszeres, tehát chablonszerű egymásutánban kell a többi elemek mindegyikénél, kivétel nélkül megfigyelnünk; ha aztán e mellett nem egyéni érdeklődésünk dönt az anyag kiválasztásánál, hanem a szemlélés rendszeresvolta a közömbös tárgyakat ép oly nyomatékkal erőszakolja figyelemünkre, mint a legérdekesebbeket: úgy elkerülhetlen, hogy az eredmények előadásánál is, az egyénileg jellemző vonások mindinkább el ne homályosodjanak, és hogy azon mérvben amint az egyes mennyiségi különbségek számszerinti mérlegelése lép mindinkább előtérbe, e mellett az olvasónál is az előbbi érdeklődés helyébe a kimerültségnek bizonyos érzete felül ne kerekedjék. Mint minden tömeges észlelés, úgy a statisztikai is, fájdalom, nem kerülheti ki az »embarras de richesse«, a nagyon is soknak, rendes sorát. Az, a mi kis adagban vonzott, sőt izgatott, az nagy adagban fáraszt.

Mindez áll már az eredményeknek szóval való magyarázatáról. A táblázat pedig az olvasók nagyobb részének épenséggel csak mint kellemetlen ráadás tűnik fel, a melyet — minthogy csakugyan nem »olvasható« — csak kevesen szoktak figyelemre méltatni. És mégis minden tömeges észleléseken alapuló vizsgálódásnál a táblázat az, melyen a fősúly fekszik. A táblák tervezete és tartalma szerint ítélendő

meg, valamint minden statisztikai műnek, úgy a jelenleginek is értékes-vagy értéknélküli volta. Eme táblázatok tartalmazzák több évig tartott munkálkodásunknak voltaképeni gyümölcsét; csak azok nyújtják a lehetőséget továbbmenő social-statisztikai vizsgálódásokra: a melléjük állított szöveg tartalmukat csak jelezheti, de ki nem merítheti. A midőn azonban e szöveg nemcsak útmutatóul szolgál a tények azon vadonjában, a hol a fákat az erdőtől nem látni, hanem különösen arra is céloz, hogy ama, gyakran fölötte meglepő összefüggéseket földerítse, a melyek a megfigyeltük társadalmi tények közt fennállanak: ez talán a nem szakértő olvasó szemében is emelendi azon érdeklődést és azon becsét, melylyel az efféle táblázatokba letett ténygyűjtemény tömegét részesíteni szokta.

Azon terv mely szerint e munka táblás részei készültek, természetesen előzetesen megfontolt és megállapított vala és már a földolgozási munka megkezdése előtt is nyomtatásban jelent vala meg. *) A munka tényleges keresztülvitele alatt csak igen keveset tértünk el az eredeti tervezettől. A ki a keresztülvitel technikai részletei iránt érdeklődik, ez iránt a »Függelék«-ben talál felvilágosítást. Itt csak annyi legyen felemlítve, hogy a statisztikai hivatal anyagi munka-teljesítése tényleg jóval jelentékenyebb, mint minőnek ez, az e munkában tartalmazott 91 tábla után ítélve tekintethetnék: az őszanyagból előállított táblák tömege ugyanis a tárgyalt kérdések nagyobb részénél tizszerte nagyobb, amennyiben t. i. az anyag a tiz kerület mindegyikéről külön volt feldolgozandó, míg sajtó alá nagyobbára csak az egész fővárost magában foglaló egy végösszesítés került.

Hogy a statisztikai hivatalnak az anyag feldolgozására irányított minden törekvése értéktelen ne legyen, gondoskodni kellett arról, hogy az őszanyag maga lehetőleg teljes és megbízható legyen. A statisztikai hivatal, az előmunkálatok és a népszámlálás szervezésében való élénk részvétele által ugyan maga részéről is közreműködött abban, hogy a további működésnek ezen első föltétele biztosittassék; magának a meg lehetőségen bonyolódott népszámlálási szerkezetnek helyes működtetése azonban hatáskörén kívül esett már. Erre szükséges vala, hogy a tör-

*) V. ö. Körösi: Plan du dépouillement du recensement de la ville de Budapest. (Budapest, 1881.)

vényhatóság legkülönfélébb közegei és hogy egészen idegen közegek is közreműködjenek, valamint igényt kelle tartani több száz oly polgártárs jóakarására és buzgalmára is, aki ezen ügghöz csakis legtisztább hazafias érdeklődésből csatlakoznék. Így tehát azon alább egyenként megnevezett egyének érdeméül tekinthető első sorban, ha ezen népszámlálási műben jó és hasznos dolgok találatnának. Különösen föl-
emlitendő azonban, mily kiváló mérvben függött az összeírás helyes keresztülvitele azon tetterős támogatástól, melyben ez ügyet a központi népszámlálási bizottság elnöke, Gerlóczy Károly alpolgármester úr, valamint a kerületekben elnöklő, alább szintén megnevezett tizennégy elnök úr részesíté. Csak egy pillantást kell vetnünk a népszámlálás előkészítésének és keresztülvitelének a függelékben tartalmazott aktszerű történetére, hogy belássuk, mily rendkívüli, a legkisebb részleteket is felkaraló odaadással vezeté ez ügyet különösen Gerlóczy elnök úr. Csakis a hű jelentéstétel lelkiismeretbeli kötelességét teljesítjük tehát, midőn e tények kiemelése által konstatálni kívántuk, kiknek köszönendő a népszámlálási művelet ezen fontos részének sikere.

Az ösanyagnak kizárólag a statisztikai hivatal által történt kiaknázása, valamint az előkészületeknek azon része tekintetében is, amely e hivatal közreműködésére vezetendő vissza, bizonyynyal több rendbeli hézagot és téves intézkedést lehetend kitalálni. A népszámlálási művelet feladatainak folyton tartó kiszélesítése mellett azonban minden egyes számlálás csak egy-egy fokot jelent ezen műveletnek még be nem fejezett fejlődési menetében. Valamint mi ez alkalommal sok hasznot és útbaigazítást merithettünk azon megelőző 1870-iki műveletből, mely — daczára annak, hogy az autonom közegek által eszközölt első népszámlálás vala, mégis oly szép sikerrel lett befejezve — úgy részünkről is csak örülhetnéuk annak, ha utódaink a reájuk váró 1890-dik évi műveletet a jelenlegi munkából meríthető tanulságok alapján javithatnák és tökéletesbbíthetnék.

Budapest, 1883. május havában.

Első szakasz.

Városrészek, utcák, épületek és lakások.

ELSŐ FEJEZET.

A főváros növekedése.

A főváros növekedése az utolsó évtized alatt. — Nemzetközi összehasonlítások. — Népszégségi adatok régsíbb időkben a jelenkorig. — Az 1715, 1720 és 1782-éki összeírás. — Az 1787 József császári népszámlálás részletes eredményeinek közlése.

A népszámlálásnak összes eredményei közül kétségsíkvül a lélekszám az, melyet legnagyobb érdekléssel szoktak megvárni. Hiszen még ma is sokan azt hiszik, mintha a népszám megállapításával már is le volna zárva a népszámlálásnak egész földadata, be volna fejezve az ezen nagy művelet nyújtotta, dúsgazdag népismei anyagnak feldolgozása.

A mennyiben mármost nagyon is indokolva van, ha a népszám fogyatkozását egészségtelen viszonyok jelentőségteljes tünetétől, annak gyors emelkedését pedig kedvező fejlődés bizonyosságául tekintik, teljesen jogosítottnak találhatjuk azon általános érdeklődést, melyvel a népszámlálási műveletnek ezen legelső eredményét bevárják.

Ez pedig a fővárosra nézve ez alkalommal is igen kedvezőnek mondható.

Fővárosunk népessége az 1831-ik év első napján t. i. . . . 370,767 lelket tett ¹⁾ az 1870-ben számlált 280,249 léleklé szemben.

A főváros e szerint nemcsak messze túlbaladja népesség tekintetében az ország akármelyik városát, hanem még egész megyékét is, a mennyiben csak hat megye van, mely nagyobb népességet mutatna fel (t. i. Pest, Bács, Bihar, Nyitra, Krassó-Szörény és Torontál megyék), míg 72 megye kevesebb lakóval bír, mint ezen egy város.

De Budapest fővárosa, gyors növekedése következtében, még Európának nagy városai körében is elég kiváló helyet foglal el, a mennyiben t. i. lélekszám tekintetében ma már a 13-dik sorban áll. Európának legnagyobb városai jelenleg ugyanis a következők ²⁾:

1. London	3.829,751*
2. Páris	2.091,565*
3. Berlin	1.122,385
4. Bécs	726,105
5. Szt.-Pétervár	669,741*
6. Moszkva	601,969
7. Glasgow	558,958*

¹⁾ Ennyit tesz t. i. a január elsején tényleg jelen volt népesség 10,216 katonai személy beszámításával. Azon egyének száma, a kik a fővárosban rendszeren lakni szoktak, a katonaság nélkül, 355,682 egyént tesz. (V. ö. a második számú táblát.)

²⁾ A csillaggal jelzett adatok a német »kaiserliches Gesundheitsamt« kiadványai-ból, Berlin és Bécs adatai a hivatalos népszámlálási jelentésekből, Nápolyéi az ottani statisztikai hivatal heti jelentéseiből van merítve, míg a Moszkvára vonatkozó népszámot onnét levélileg közölték velem.

8. Liverpool	553,988*
9. Nápoly	461,571
10. Birmingham	402,296*
11. Madrid	400,351*
12. Varsó	379,763*
13. Budapest	370,767

Az utolsó, 1870-ik évben történt népszámlálás alkalmával Pest városa, mely akkoriban még nem volt egyesítve Buda és Ó-Buda 70 ezer lakosával, Európa nagyobb városai közt 23-ik rangot foglalt el.

Pest, Buda és Ó-Buda három városának lakossága 1870-ben tett katonasággal együtt. **280,249** lelket;
a szaporodás e szerint tesz 90,418 lelket;
tehát egészen 32·11°/o-ot¹⁾.

Miután ezen szaporodás 11 évi korszakra oszlik el, az egy-egy évre eső növekedés mintegy három százalékot (2·93°/o) tesz.

Szerettem volna ez alkalmat felhasználni, hogy nemzetközi összehasonlításokat tegyek Európának összes százezernyi lakónál nagyobb városainak növekedéséről. Ámde eddigelé csakis az osztrák²⁾ és a német városok³⁾ népszámlálási eredményét tették közzé. Ezen két államban van mindössze tizenkilenc város, mely százezer léleknél többet számlál. Az első jegyzetben közölt adatok szerint ezen városoknál 5²/₃—4¹/₃^o/o-ot tett a legnagyobb évi szaporodás (t. i. majnai Frankfurt, Hannover és Lipszében), míg a legesekélyebb 0·2°/o-ot (Prága). E mellett azonban figyelembe veendő, hogy több városban, mint például Bécsben, Prágában, a népesség növekedése a városhoz szorosan csatlakozó, de azért mégis egészen önálló külvárosokban ment véghez. Berlin és Bécs tekintetében figyelembe veendő továbbá azon körülmény is, hogy ezen legnépesebb városoknál, valamint Londonban és Párisban is, a népesség növekedése már nem történhetik époly nagy mérvben, mint egy-két százezer lakóval bíró városoknál.

Ezek előre bocsátása után közlöm mármost azon rangsort, mely az osztrák-magyar monarchia és Németország nagyvárosait, növekvéstük mérve szerint megilleti.

Az évi növekedés tesz:

5·7 ^o /o majnai Frankfurtban, 1881-ben	137,600 lakó
4·4 ^o /o Hannoverben	122,860 >
4·3 ^o /o Lipszében	148,760 >
3·9 ^o /o Berlinben	1.122,385 >
3·9 ^o /o Bremában	112,158 >
3·5 ^o /o Münchenben	229,343 >
3·4 ^o /o Boroszlóban	272,390 >
3·1 ^o /o Stuttgartban	117,021 >
2·9 ^o /o Budapesten	370,767 >
2·8 ^o /o Königsbergben	140,896 >
2·7 ^o /o Drezdában	220,216 >
2·4 ^o /o Strassburghban (Elszász)	104,501 >

¹⁾ Az egész ország népessége ugyanezen idő alatt 193,402 lélekkel szaporodott. Leszámitván a főváros 90,418 főnyi szaporodását, marad az országra 102,984, vagyis ²/₃^o/o.

²⁾ L. Schimmer. Vorläufige Ergebnisse der Volkszählung von 31. Dezemb. 1880. Pag 9.

³⁾ L. Monatshefte zur Statistik des deutschen Reichs. Februarheft 1881. Pagina 110.

2·4% Lembergben	1881-ben	110,520 lakó
2·3% Hamburgban	»	290,055 »
2·3% Danczigban	»	108,549 »
1·7% Bécsben	»	726,105 »
1·3% Kölnben	»	144,751 »
1·2% Triesztben	»	110,520 »
0·2% Prágában	»	162,318 »

E szerint állíthatni, hogy Budapest Európának leggyorsabban fejlődő nagy városai közé tartozik.

Nem lesz érdekel nélküli dolog, ha itt rövid visszapillantást vetünk fővárosunk népességének két évszázadon át tapasztalható növekedésére.

1686-ban, Buda ostromlása idejében, mely ugyanazon évben annak bevételével és török kézből való visszafoglalásával végződött, Budán (Palugyay szerint) 56,000 ember élt volna, köztük 16 ezer janicsár és 10 ezer izraelita. Pest városa ez időben Rómer Flóris kitűnő régészünk szerint, alig bírhatott két ezer lakóval¹⁾.

Ugyanaz az 1700-diki lakosságot mintegy 4000-re becsüli²⁾.

Egy, a kir. levéltárban meglévő és 1720-tól származó összeírásban azt találom, hogy Budán akkor 1226, Pesten pedig 366 ház volt (l. 3. sz. jegyzetet). Ha egy-egy, azon időben még jelentéktelen házra, átlag 7 lelket³⁾ számítunk, úgy akkor Pestnek 2,600, Budának pedig 8,500 lakója lehetett. Ó-Budáról csak 153 ház van kimutatva, a mi mintegy 1100 léleknek felelne meg.

1737-ben, a Pest városi polgárságnak kéziratában előttem fekvő névszerinti összeírása szerint, 707 polgár élt e városban ugyanannyi házszám alatt, a mi tehát mintegy 5000 lakosnak felelne meg⁴⁾.

Az 1780-dik évről Windisch földrajzában Pest 13,550, Buda 21,665 lakóval szerepel, tehát Budapest (Ó-Buda nélkül) összesen 35,215 lakóval.

1782-ben, a m. k. helytartósági tanács régi levéltárában előtalált okmány szerint, Buda népessége 23,220, Pest-é 17,558 (összesen tehát 40,778) vala. Lásd a 2. sz. jegyzetet.

¹⁾ L. Rómer, a régi Pest, hol e város lakossága az 1632-től 1700-ig előfordult születések és esketések alapján kiszámítottak.

²⁾ L. ugyanott 201. lap.

³⁾ 1828-ban volt Budán 3089 ház, 30001 lakóval, tehát átlag 9·7 lakó házankint.

» » Pesten 4401 » 56577 » » » 12·06 » »

Negyven évvel előbb azonban a házak nevezetesen Pesten kisebbek voltak. A József császár idejéből való 1787-diki összeírás szerint volt Budán 2589 ház, 24873 lakóval, átlag 9·6

Pesten 1981 » 22323 » » 11·2

Midőn tehát egy-egy ház átlagos lakosságát akarjuk 1720-ról megállapítani, mikor Pest még jóval kisebb volt, úgy 5 lelket tekinthetünk mint legalsó határt, minden házra csak egy családot véve, 9 lelket pedig mint legfelsőt, miért is számításunkban a középszámot, hetet, vettük átlag gyanánt. Ha ezen kulcs alapján kísértjük meg Pest 1695-ik évi lakosságát megállapítani, úgy a Rómer által kimutatott 278 házban (lásd i. h. 165. lap) alig 2000 főnyi lakosságot lehetne feltételeznünk.

⁴⁾ Ezen becses kéziratot Frey József fővárosi bizottsági tag urnak köszönjük, ki azt a fővárosi statisztikai könyvtárnak ajándékozta.

1785., 1786. és 1787-ben történt a három József császári népszámlálás, melyek által első ízben jutottunk hazánk népessége nagyságának megbízható tudomására. Ezen népszámlálások különösen még azért is igen nevezeteseek, mivel sem előttük, sem utánuk, egész 1851-ig, a papság és a nemesség számba véve nem volt. Azon népszámlálási leírásban, melyet tiz évvel ezelőtt Pest városáról kiadtam, közöltem vala azon, a Pest városi levéltárban talált okmány tartalmát, mely ugy az 1786., valamint az 1787-diki népszámlálás eredményét városrészenként tartalmazza. — Igen sajnálom, hogy ugyanezen okmányt a volt Buda városi levéltárban megtalálnom nem sikerült. Elleuben szerencsés valék az említett helytartósági régi levéltárban az 1787-diki népszámlálás azon országos összeállítását megtalálni, melyben minden megye és minden szabad királyi város népszámlálásának eredménye is tartalmaztatik. Hazánk mult századbéli állapotának felismerésére szolgál ezen fölötte érdekes okmányt más helyütt szándékozván közzétenni, itt arra szoritkozom, hogy a Pestre és Budára vonatkozó részt a 4-dik jegyzetben kiadjam.

Kittunik onnét, hogy Buda 1787-ben 24,847, Pest 22,323 lakossal birt, mihez 1,951 ill. 1,447 idegent hozzászámitván, az összlakosság 50,568 lelket tesz, miből azonban 559 távollevő levonandó lévén, marad 50,009 lélek.

Az 1799-diki évre, H^äuflernél, Budáról 24,306, Pestről 29,870 lakót találunk feladva, összesen tehát 54,176 lelket. Századunk küszöbén a fiatal Pest eszerint népszám tekintetében már túlszárnyalta ős Budát. Tiz évvel rá (1810) ugyanazon forrásban Buda népességét majdnem változatlanul, t. i. 24,910 lakóval találjuk feladva, mig Pest-é 35,349-re emelkedett vala.

Századunk első tizedétől fogva egészen a szabályszerű népszámlálások korszakáig igen becses statisztikai anyaggal rendelkezünk a főváros népességének növekedéséről, és pedig nemcsak Budáról és Pestről, hanem Ó-Budáról is, e szerint tehát az egyesített egész főváros területéről. Ezen adatok plébániánként vannak letéve azon évi jelentésekben, melyek a katolikus lelkészek által plébániabeli lakosságuk népszámairól az érseki irodához évenként beküldettek, és melyek ott »Schematismus cleri archidioecesis strigoniensis« féle czimtárban évenként kiadattak.

Ezen kimutatások nagyrészt ugyan csak becslésen alapulnak. Midőn azonban oly időből nyujtanak nekünk statisztikai anyagot, a melyben szabályszerű népszámlálások még nem történtek, de mikor a népességet, annak csekély száma folytán meglehetősen megbízhatósággal megbecsülhették; midőn továbbá ezen schematismusokban a főváros népességének ingadozását több mint fél évszázadon át szakadatlan és évről évre folytatódó sorban észlelhetjük, és midőn végül ezen népszámok nemcsak a katolikusokra, hanem az ágostiaiak, helvétek, görögök és izraelitákra is vonatkoznak: világos, hogy ezen schematismusokban oly becses anyaggal találkozunk, mely statisztikai feldolgozásra nagyon is érdemesnek mondható ¹⁾.

¹⁾ A Nagy, Fényes kitűnő munkáiban tartalmazott népszámok kizárólag ily egyházi összeírásokból vannak merítve.

Tekintettel erre, nyolcz évvel ezelőtt kis tanulmányt közöltem a »Pestvárosi Statisztikai Évkönyv«-ben, mely Pest városa népességének a jelen század alatti ingadozását és szaporodását ezen források alapján tárgyalja.

A Budára és Ó-Budára vonatkozó adatokat aztán, rövid idővel ezelőtt, az általam szerkesztett »Statisztikai Havi Füzetek« 96-ik számában részletesen közöltem. Miután mindazok, kik e kérdés részletei iránt érdeklődnek, ezeket az említett helyen megtalálhatják, e helyütt már csak arra szoritkozom, hogy a tiz évi időszakok eredményét közöljem.

Tett a főváros népessége:

	Budán és Ó-Budán	Pesten	Budapesten
1812 ¹⁾	34,066	36,153	70,219
1820	33,281	45,318	78,599
1830	38,565	64,137	102,702
1840	38,974	68,266	107,240
1850	48,334	94,955	143,289

Ha ehhez még hozzá tesszük a négy utolsó népszámlálás eredményét:

1851	50,127	127,935	178,062 ²⁾
1857	55,240	132,651 ³⁾	187,891
1870	70,000	200,476	270,476
1881			370,767

ugy e kimutatásból világosan kiténik, mily meglepő gyorsasággal növekedett Budapest népessége az utolsó félszázad folyamában. E szaporodás 1812-től 1881-re, tehát mindössze csak 69 év alatt, nem tesz kevesebbet háromszázezer léleknél (t. i. 70,219-ről 370,767-re), vagyis egy-egy évre átlag 4,300 lelket, azaz nem kevesebbet 6 százaléknál. Ha csakis az utolsó három évtized növekedését vesszük figyelembe, ugy az évi átlagos szaporodás még mindig 3¹/₂ százalékot tesz, tehát oly tetemes, hogy azt Európának nagyobb városai közül csak kevesen fogják túlszárnyalni.

Mellékelünk még egy grafikai rajzot, mely a fővárosnak az utolsó század alatti növekedését ábrázolja.

J e g y z e t e k.

1. sz. jegyzet. Az osztrák-magyar monarchia és Németország nagyvárosainak növekedése az utolsó évtized alatt.

Város neve	1881	Népszám 1869	Különbség	Hány év alatt	Átlagos növekedés egy év alatt	=o/o
Bécs	726,105	607,514	118,591	11	10,781	1·77
Budapest	370,767	280,349	90,418	11	8,220	2·93
Prága	162,318	157,713	4,605	11	418	0·26
Trieszt	144,437	127,547	16,890	11	1,535	1·20
Lemberg	110,520	87,109	23,411	11	2,128	2·44
Berlin	1.122,385	826,341	296,044	9	32,894	3·98
Hamburg	290,055	239,107	50,948	9	5,661	2·36

¹⁾ A legrégibb schematismus, melyet találtam, az 1813-dik évből való. Ennél régiebbet az esztergomi érseki könyvtár sem bír. (L. pestvárosi statisztikai évkönyv 1 lap.)

²⁾ Bele számítva az idegeneket és katonákat.

³⁾ Levonva 22,993 idegent, 9,056 katonát és 12,500 tanulót, marad 83,386.

Város neve	Népszám		Különbség	Hány év alatt	Átlagos növekedés egy év alatt	=0/0
	1881	1871				
Boroszló	272,390	207,997	64,393	9	7,175	3·43
München	229,343	169,693	59,650	9	6,628	3·90
Drezda	220,216	177,089	43,127	9	4,792	2·70
Lipcse	148,760	106,925	41,835	9	4,648	4·34
Köln	144,751	129,233	15,518	9	1,724	1·33
Königsberg	140,896	112,152	28,744	9	3,194	2·84
Majnai Frankfurt	137,600	91,040	46,560	9	5,173	5·68
Hannover	122,860	87,626	35,234	9	3,915	4·46
Stuttgart	117,021	91,623	25,398	9	2,822	3·08
Brema	112,158	82,807	29,351	9	3,261	3·94
Danzig	108,549	90,141	18,408	9	2,045	2·26
Strassburg (Elszász)	104,501	85,654	18,847	9	2,094	2·44

2. sz. jegyzet. Ezen érdekes, az 1782-diki összeírást tárgyazó okmány, melyet adóügyekre vonatkozó irathalmaz között találtam, igen érdekes adatokat tartalmaz, nemcsak a népesség állapotáról (és pedig nem és foglalkozás szerint), hanem annak mozgalmáról is, miért is érdemesnek tartom azt itt közölni.

Conscriptio Animarum in Liberis Regisque ac montanis civitatibus pro Anno 1782.

			Buda Pesthinum		
Adulti	}	Mares	8,578	5,365	
		Faeminae	7,497	6,069	
			Buda Pesthinum		
Minorenes	}	Mares	3,236	3,233	
		Faeminae	3,909	2,891	
Summa animarum			23,220	17,558	
Ex quibus sunt nati	}	Catholici	21,796	16,798	
		Acatholici	1,424	66	
		Schismatici ¹⁾	—	694	
Mortui	}	Mares	Adulti	336	240
		Faeminae	Minorenes	192	231
			Adulti	284	183
			Minorenes	337	214
In Summa			1,149	868	
		Anni prioris	6,282	2,961	
		Hoc anno			
Matrimonia	}	contracta	188	213	
		Adventitia	—	9	
		Anno isto			
		rescissa	231	161	
		Demigrantia	38	5	
Status praesens matrimoniorum			6,239	3,017	
Opifices et Artifices	}	Magistri	704	628	
		Sodales	1,931	1,436	
		Tyrones	620	384	
Mercatores et Quaestores	}	Magistri	170	241	
		Sodales	88	150	
		Tyrones	64	71	

¹⁾ Ezután még 3 rovat következik, melyeknek a többihez való viszonya nem érthető : 1. Judaci... üres; 2. Mares: 437 (Buda) 370 (Pesthinum) és 3. Faeminae: 465 (Buda) 380 (Pesthinum).

	Buda	Pesthinum
Officiales ministri et servi publici	211	91
Artium liberalium instructores	79	28
Servi	122	453
Ancillae	928	1,054
Schol s frequentantes	{ Pueri 1,515	311
	{ Puellae 130	95
Operarii	{ Viri 4,141	1,516
Diurnistae	{ Faeminae 3,044	408
Pauperes in fundatio-	{ Mares 8	6
nibus	{ Faeminae 3	6
Pauperes ostiatim	{ Viri 76	138
mendicantes	{ Faeminae 103	145
Advenae Scholarum	{ Mares 525	151
et A. L. causa isthic		
commorantes	{ Puellae 272	17
	{ Mares 204	85
Pupilli et orphani	{ Puellae 102	160
	{ Viri 118	114
Religiosi claustrales	{ Faeminae —	—
Ecclesiastici	502	12

3. sz. jegyzet. Ezen összeírás a porták szerint kivetett »dica« adó helyesebb felosztása czéljából történt. A Pest megyére vonatkozó csomag czime:

Conscriptio Inclyltorum comitatum Pest, Pilis et Solth articularliter unitorum necnon Budensis et Pestiensis civitatum, anno 1720 peracta. Sign: Lad. E. E. Nr. 8.

A Buda és Pest városaira vonatkozó, csinosan bekötött füzetek összesítése, valamint a megyei kimutatásban Ó-Budáról tartalmazott eredmény a következő:

1720.	Buda	Pestinum	Ó-Buda	e szerint összesen
Domus	1,226 ¹ / ₂	366	153	1,745 ¹ / ₂
Agri (poson capac.)	520 ¹ / ₂	732 ¹ / ₂	559	1,811 ¹ / ₄
Prata falcatorum	80 ¹ / ₂	968 ¹ / ₂	224	1,273
Vinea (quadrata et octavada)	4,019·5 ¹ / ₂	933	1,023	5,975·5 ¹ / ₂
Emolumenta quaestorum et opificum	11,497 f	11,215	?	23,212
Annualis census domorum	5,719	?	?	?
¹) plus novella vinea	157			

Hasonló összeírás történt vala már 1715-ben is, mely azonban nagyon is megbízhatlan lehetett. Így például csak félannyi házat hoztak ki, mint öt évvel reá, a rétek és szántóföldekről bevallott adatok is nagyon eltérők. Ép ezért a szövegben hallgatással mellőzzük ez összeírás adatait. Ime a végösszesítés eredménye:

1715	Buda	Pestinum	Ó-Buda	e szerint összesen
Domus	628	1·88	64	880
Fundus ejusque status	55 ⁷ / ₁₆	82 ⁸ / ₁₆	?	138 ¹⁵ / ₁₆
Opificum, quaestorum et domus annualis proventus	4,190	1,794	359	6,343
Agri (capac. poson.)	1,187	266 ¹ / ₂	2,846	4,299 ¹ / ₂
Prata	85	120	814	1,019
Vinea fossorum	33,353	—	976	34,329

4. sz. jegyzet.

Az 1787. népszámlálás eredménye Buda és Pest városairól.

B. b.	Szám a		E r e s z t é n y e k												Zsidók			Az egész lakosság átlaga													
	háza	keresztény	háza	keresztény	családoknak	zsido	papok	nemesek	hivatalnokok és honorátorok	polgárok, városiak és vidéki iparosok	pörök	a tenedbi polgárok, közelebbi nádai és örökös	veszték (Häuser) kert, szék és más a termelő és iparos osztályoknál (Mährstand) vagy vidéken elfoglaltak	csodák	szekertől	határozzalán időre szaktad-ságok	más államokra (Königs-nollidrien) alkalmas hálok		1—12 évig	13—17 évig	ezekhez a nőnem	a keresztények	összege	házas	nem házas	és özvegy	férfiak	ezekhez a nőnem	a zsidók összege		
Buda	2589	5294	4	120	741	313	1098	1	1161	4279	26	—	1198	2405	706	12766	24847	4	7	15	26	24873	4	7	15	26	24873	4	7	15	26
Pest	1981	4923	18	477	697	124	975	180	794	3958	27	1	1017	2277	698	11098	22328	19	44	31	94	22417	19	44	31	94	22417	19	44	31	94
Összesen.	4570	10147	22	597	1441	467	2073	181	1955	8237	53	1	2215	4682	1404	23864	47170	23	51	46	120	47200	23	51	46	120	47200	23	51	46	120

A férf. keresztények között		t á v o l v a n		A férf. keresztényeken kívül		i t t i d e g e n	
házas	nem házas és özvegy	az országban belül	az országban kívül	azon országhól való, melyben ezen össze-írás történt	más katonatarományból való	egészen idegen más országhól	egészen idegen más országhól
		férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Buda	4712	135	68	559	771	148	36
Pest	3855	105	104	731	947	33	12
Összesen	8567	210	172	1290	1718	181	48

MÁSODIK FEJEZET.

Kerületek és azok népessége.

Az egyes kerületek jellemzése. — A főváros területe és a lakosság sűrűsége. — Utcák és terek száma, összehasonlítva előbbi állapotokkal. — Az utcák nagysága házaik és lakosságuk száma tekintetében. — Az épületek magassága (emeletei), utcák szerint. — A vízvezeték kiterjedése. — Az ürülékek eltávolítása: csatornázás, elfuvarozás, peczegődrők; utcánként kimutalva. — Az utcák osztályozása a vagyonsági fok szerint.

1. A kerületek jellemzése.

A helyismerettel nem bíró olvasók tájékoztatására hadd következék itten az egyes városrészek rövid jellemzése.

Az 1873-iki évben Pest és Buda sz. kir. városok, valamint Ó-Buda mezőváros¹⁾ egy várossá, Budapest fővárosává, egyesítették.

A hajdani Buda és Ó-Buda képezi a Duna jobb partján létező három első kerületet; a Duna bal partján fekvő Pest a negyedik egész tizedik kerületet képezi.

A jobboldali (budai) kerületek részben hosszan nyújtott sorban terjednek ki azon keskeny partszálon, mely a budai szőlődűs és szorososan a Dunáig lenyúló (lősz, tégely és márga) hegységek tövében elterül, részben pedig ellepik a folyó medrét befogó dombokat, valamint az ezek közt létező völgyeket.

Az első kerület legfontosabb része a hajdani vár, mely a királyi palotát is magában foglalja. A vár, melynek régi leírásában azt olvassuk, »hogy nincs város, mely több hősvérrel volna áztatva«²⁾ ma már nem szolgál erősítésül. A vár székhelye több ministeriumnak és számos magas kormányhivatalnak. Lakossága nagyobbára hivatalnokokból áll. Délre fekszik a Gellérthegy dolomitsziklája, melynek keleti, a Duna felé forduló része meredeken a folyamba esik, alig hagyván helyet a keskeny országutnak. A Gellérthegy északi, a várhegyre néző oldalán, számos apró, szegénységük daczára is igen festőinek feltűnő házacskákkal van beépítve. Ezen lejtő és a várhegy közti nyereg, valamint a Gellérthegy tövében elvonuló egy sor házból álló utcza képezte előbb a »Tabán«-nak vagy »Ráczváros«-nak nevezett városrészt, mely szűk, görbe sikátoraival valaha a szerb városrészt képezte, és még ma is ezen lakosság maradványait, valamint azok egyházát tartalmazza. A várhegy háta mögött elterjedő völgy, mely a borhires Sashegy, valamint az Istenhegy és a Széchenyi-hegy erdőfedte magaslatai által határoltatik, a hajdani »Krisztina-

¹⁾ Ó-Buda már 1850-ben is volt Budához kapcsolva, később azonban megint elválasztatott.

²⁾ A vár 1686. szeptember másodikáig, azaz a török kézből való visszahódítása napjáig, nem kevesebb mint husz ostromot állott ki. Huszonegyedik ostroma és bevétele csak teljes 163 évvel később történt, 1849. májushó 21-dikén, a Görgei által vezérelt honvédek által.

város«-t képezi, mely hegy-völgyet ellepő számos apró házacskáival igéző képet nyújt. A fent említett erdők, valamint a nyári lakokban gazdag »Zugliget« és »Lipótmező« ezen kerület kültekli részéhez tartoznak és a budapesti lakosságnak joggal kedvelt nyaraló vidékét képezik.

A második kerület nagyobb részét azon keskeny partszélre van építve, mely a várhegy és az észak felé eső ujlaki dombok alján elterjed. Ezen kerület népessége ugy vagyonosságban, mint művelődésben mögötte áll az első kerület és különösen a vár lakosságának. Az ezen két magaslat közti völgy a volt »Országút«-at képezi, mely csupán apró földszinti házakból áll, lakosai nagyobbára szőlőművelők.

A harmadik kerület 'a hajdani »Ó-Buda« (Aquincum) és »Ujlak«. Lakossága leginkább szőlőművelőkből és munkásokból áll, mely utóbbiak az ottani téglavetőkbén, malmokban, kékfestő gyárakban, valamint a dunagőzhajózási társaság hajógyárában keresik kenyerüket.

Túl a Dunán, mely itt 160—600 ölnyi széles, a Rákos homokos síkságán emelkedik a fiatal Pest, mely a budai részekkel három hid által van összekötve: a nagyszerű, 1849-dik évben befejezett lánczhid, mely 1230' hosszú, míg a leg-tágabb íve 600'-at mér, továbbá az északra fekvő díszes Margithid és a déli részeket összekötő vasuti hid.

A negyedik kerület, a hajdani »Belváros« a török korszakban fal által volt bekerítve, melynek nyomában jelenleg az ezen kerületet a külvárosoktól elválasztó széles körutak (Vámház-, muzeum- és Károly-körút) vonulnak végig. A negyedik kerületben székel a törvényhatóság, a megye és az egyetem. Ezen kerület északi, az ötödik kerülettel határos részei, a legdiszesebb utcákat tartalmazzák, gazdag boltokkal, míg a déli, a kilencedik kerülettel határos részében csendesebb utcákat találunk. A negyedik kerület Dunapartja, az aszfaltírozott, fákkal beültetett és a kocsiforgalom részére elzárt Corsó-vá van átalakítva.

Az ötödik kerület (előbb Lipótváros) a nagykereskedés, a tőke és a tőzsde székhelye. Ezen legfiatalabbik kerületben találjuk a legszebb magán-épületeket és a legszabályosabb utcákat. Területébe esik a lánczhid, Margithid, valamint a gyönyörű, József főherczeg birtokához tartozó Margitsziget, mely egyuttal gyógyfürdőhely is. Az ötödik kerület dunai partja kereskedelmi rakpartot képez. Ezen kerületnek külső részeiben számos gyár létezik; egyebek közt a rendkívüli fejlettsége által világhírű »gőzmalomnegyed«-et is magában foglalja. Ezen külső területek lakossága igen szegény és — kivált a mennyiben a napszámos-osztályhoz tartozik — épenséggel nem él megfelelő lak- és egészségi viszonyok közt, mely tekintetben tehát igen élesen különbözik ugyanezen kerület belső részének lakosságától.

A hatodik és hetedik kerület (előbb Terézváros) belső részében a kis-kereskedés honol, míg a beltelek külső utcáiban a munkás- és napszámos-lakosság a túlnyomó. A hatodik és hetedik kerületet e városrészek legnépesebb utcája, a Király-utca, választja kétfelé. Ezen utcának belső része, valamint az ahhoz jobbra és balra esatlakozó utcák képezték hajdan a ghattót, melynek szűk utcáiba azonban a palotákban díszelgő új Sugárút kiépítése által (hossza 1200', szélessége 18—24°) igen tödvös rés törtetett. Ezen kerületek kültekli

(Folytatás a 18. lapon.)

Budapest főváros területe és utczái.

Areal und Strassen der Hauptstadt Budapest.

(A mérnöki hivatal közlése szerint. — Vom Ingenieuramt mitgetheilt.)

Kerület Bezirk	Beltelek Intravillan			Kütelek Extravillan			Összesen Zusammen			Utca és terek száma Strassen und Plätze				Szap. 1881 Zus. 1881								
	Terület — 1200 öles hold	hektar	utczák Strassen	Terület — 1200 öles hold	hektar	utczák Strassen	1870-ben im J. 1870		1881-ben im J. 1881		ter Platz	utca Strasse	Zusammen		ter Platz	utca Strasse	Zusammen					
							Tartalm. Anz. der	Tartalm. Anz. der	Tartalm. Anz. der	Tartalm. Anz. der												
							Plätze	Plätze	Plätze	Plätze												
I. kerület — I. Bez. ...	1174	416	85	10	12088	254	5217	25	396	—	—	13202	670	5724	10	565	15	580	579	16	595	15
II. kerület — II. Bez. ...	437	275	71	9	1607	468	693	74	66	—	—	2044	743	882	45	162	9	171	159	9	168	—
III. kerület — III. Bez. ...	644	502	13	89	6981	406	3013	13	204	—	—	7625	908	3291	26	253	5	258	293	5	298	—
Budai oldal — Ofner Seite	2255	1193	69	365	30207	1128	8924	12	666	—	—	22932	1121	9897	81	980	29	1009	1031	30	1061	52
Közös utcák nélkül Abzögl. der gemeins. Gassen	—	—	—	320	28	—	—	—	666	—	—	—	—	—	—	975	29	1004	986	28	1014	10
IV. kerület — IV. Bez. ...	172	845	54	57	14	—	—	—	—	—	—	172	845	74	54	56	14	70	57	14	71	1
V. kerület — V. Bez. ...	581	617	98	58	9	740	403	319	12	—	—	1321	1020	570	51	65	9	74	70	9	79	5
VI. kerület — VI. Bez. ...	903	823	390	3	2304	735	994	67	14	—	—	3208	358	1384	70	52	2	54	72	3	75	21
VII. kerület — VII. Bez. ...	716	477	309	20	6	3057	494	1323	89	37	—	3783	971	1633	9	76	6	82	97	6	103	21
VIII. kerület — VIII. Bez. ...	823	1020	355	57	90	7	—	—	35	—	—	823	1020	355	57	83	7	90	90	7	97	7
IX. kerület — IX. Bez. ...	511	395	220	69	5	2063	679	890	63	35	—	2574	1074	1111	32	79	5	84	85	5	90	6
X. kerület — X. Bez. ...	—	—	—	—	—	8280	232	3573	72	126	3	8280	232	3573	72	89	3	92	126	3	129	37
Pesti oldal — Pester Seite	3709	577	1601	1	373	44	16456	143	7102	44	224	32015	720	8703	45	500	46	546	597	47	644	98
Közös utcák nélkül Abzögl. der gemeins. Gassen	—	—	—	352	36	—	—	—	224	3	—	—	—	—	—	489	45	534	576	39	615	81
Budapest ...	5965	570	2574	70	738	74	87133	71	16026	56	890	343098	641	18601	26	1480	75	1555	1828	77	1705	150
Duna — Donau	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1806	537	779	66	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Zusammen	5965	570	2574	70	738	74	87133	71	16026	56	890	343098	641	18601	26	1480	75	1555	1828	77	1705	150
Levonva a közös utcákat Abzögl. der gemeins. Gassen	—	—	—	672	64	—	—	—	890	3	—	—	—	—	—	1464	74	1538	1562	67	1629	91

2. számú tábla.

Összeirt lelkek, tényleges népesség

Conscribirte Personen, factische und

Kerület Bezirk	Összeirt egyének száma Anzahl der conscribirten Personen							A polgári Unter den		
	férfi Männer	nő Frauen	össze- son zusam- men	ebből magán- lakásokon összeirt katona kiegész. Hievon Militär in Privat- wohnungen	polgári egyének Civilpersonen			ideigl. jelenlevő zeitweil. Anwesende		
					férfi Männer	nő Frauen	összes. zusam.	férfi M.	nő Fr.	össz. zus.
I. Belt. — <i>Intrav.</i>	11545	12868	24413	157	11388	12368	24256	152	218	370
A Kült. — <i>Extrav.</i>	1422	1440	2862	—	1422	1440	2862	33	25	58
Összesen — Zusammen	12967	14308	27275	157	12810	14308	27118	185	243	428
II. Belt. — <i>Intrav.</i>	11830	12738	24568	149	11681	12738	24419	138	144	282
III. Belt. — <i>Intrav.</i> ¹	12356	12270	24526	96	12160	12270	24430	274	194	468
B Kült. — <i>Extrav.</i>	226	219	445	1	225	219	444	—	—	—
Összesen — Zusammen	12482	12489	24971	97	12385	12489	24874	274	194	468
Összes budai oldal — Ofen zus.	37279	39535	76814	403	36876	39535	76411	597	581	1178
IV. Belt. — <i>Intrav.</i>	13934	15537	29471	76	13858	15537	29395	407	425	832
V. Belt. — <i>Intrav.</i> ²	14889	17266	32155	20	14869	17266	32135	465	437	902
C Kült. — <i>Extrav.</i>	1064	867	1931	—	1064	867	1931	5	—	5
Összesen — Zusammen	15953	18133	34086	20	15933	18133	34066	470	437	907
VI. Belt. — <i>Intrav.</i>	27218	28444	55662	57	27161	28444	55605	436	469	905
D Kült. — <i>Extrav.</i>	862	811	1673	—	862	811	1673	18	7	25
Összesen — Zusammen	28080	29255	57335	57	28023	29255	57278	454	476	930
VII. Belt. — <i>Intrav.</i>	29637	30939	60576	35	29602	30939	60541	499	556	1055
E Kült. — <i>Extrav.</i>	1049	1073	2122	—	1049	1073	2122	29	27	56
Összesen — Zusammen	30686	32012	62698	35	30651	32012	62663	528	583	1111
VIII. Belt. — <i>Intrav.</i>	31413	33235	64648	58	31355	33235	64590	442	505	947
IX. Belt. — <i>Intrav.</i>	14494	15024	29518	55	14439	15024	29463	229	285	514
F Kült. — <i>Extrav.</i>	552	524	1076	—	552	524	1076	16	11	27
Összesen — Zusammen	15046	15548	30594	55	14991	15548	30539	245	296	541
X. Kült. — <i>Extrav.</i>	4662	4179	8841	31	4631	4179	8810	64	33	97
Összes pesti oldal — Pest zus.	139774	147899	287673	332	139442	147899	287341	2610	2755	5365
Budapest	177053	187434	364487	735	176318	187434	363752	3207	3336	6543
Katona — <i>Militär</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összes Beltelek — Intr.	167216	178321	345537	703	166513	178321	344834	3042	3233	6275
» Kültelék — <i>Extr.</i>	9837	9113	18950	32	9805	9113	18918	165	103	268
¹ Ebből Duna — <i>Hievon Donau</i>	450	450	900	—	450	450	900	—	—	—
² » » » » »	238	218	456	—	238	218	456	125	75	200

Tabelle Nr. 2.

és rendes lakosság, kerületenként.

Wohnbevölkerung für jeden Bezirk.

egyőnek közűl <i>Civilpersonen</i>									Tényleges népesség <i>Factische Bevölkerung</i>			Rendes lakosság <i>Wohnbevölkerung</i>		
ideigl. távollevő <i>zeitw. Abwesende</i>			huzam. távollevő <i>dauernd Abwes.</i>			Huzamosan jelenlevő <i>dauernd Anwesende</i>			D+A			D+B		
B			C		D									
férfi M.	nő Fr.	össz. zus.	férfi M.	nő Fr.	össz. zus.	férfi Männ.	nő Frauen	össz. zus.	férfi Männ.	nő Frauen	összes. zusam.	férfi Männ.	nő Frauen	összes. zusam.
53	23	76	70	39	109	11113	12588	23701	11265	12806	24071	11166	12611	23777
—	1	1	13	4	17	1376	1410	2786	1409	1435	2844	1376	1411	2787
53	24	77	83	43	126	12489	13998	26487	12674	14241	26915	12542	14022	26564
69	36	105	78	41	119	11396	12517	23913	11534	12561	24195	11465	12553	24018
13	8	21	110	57	167	11763	12011	23774	12037	12205	24242	11776	12019	23795
2	—	2	—	—	—	223	219	442	223	219	442	225	219	444
15	8	23	110	57	167	11986	12230	24216	12260	12424	24684	12001	12238	24239
137	63	205	271	141	412	35871	38745	74616	36468	39326	75794	36003	38313	74321
274	54	328	99	62	161	13078	14996	28074	13485	15421	28906	13352	15050	28402
142	32	174	145	44	189	14117	16753	30870	14582	17190	31772	14259	16785	31044
2	1	3	4	2	6	1053	864	1917	1058	864	1922	1055	865	1920
144	33	177	149	46	195	15170	17617	32787	15640	18054	33694	15314	17650	32964
187	70	257	216	68	284	26322	27837	54159	26758	28306	55064	26509	27907	54416
—	1	1	3	1	4	841	802	1643	859	809	1668	841	803	1644
187	71	258	219	69	288	27163	28639	55802	27617	29115	56732	27350	28710	56060
159	45	204	162	35	197	28782	30303	59085	29281	30859	60140	28941	30348	59289
2	2	4	3	1	4	1015	1043	2058	1044	1070	2114	1017	1045	2062
161	47	208	165	36	201	29797	31346	61143	30325	31929	62254	29958	31393	61351
248	84	332	121	54	175	30544	32592	63136	30986	33097	64083	30792	32676	63468
138	25	163	64	28	92	14008	14686	28694	14237	14971	29208	14146	14711	28857
—	—	—	—	—	—	536	513	1049	552	524	1076	536	513	1049
138	25	163	64	28	92	14544	15199	29743	14789	15495	30284	14682	15224	29906
1	2	3	2	1	3	4564	4143	8707	4628	4176	8804	4565	4145	8710
1153	316	1469	819	296	1115	134860	144532	279392	137470	147237	284707	136013	144848	280861
1290	384	1674	1090	437	1527	170731	183277	354008	173938	186613	360551	172021	183661	355682
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10216	—	10216	10216	—	10216
—	—	—	—	—	—	—	—	—	184151	186613	370764	182237	183661	365898
1283	377	1660	1065	428	1493	161123	174283	335406	174381	177516	351897	172622	174660	347282
7	7	14	25	9	34	9608	8994	18602	9773	9097	18870	9615	9001	18616
—	—	—	—	—	—	350	450	800	450	450	900	450	450	900
—	—	—	—	—	—	113	143	256	238	218	456	113	143	256

Százaléktábla az I. és 2. számú táblához.

Perzentuáltabelle zu Tabelle Nr. 1 und 2.

Terület — Areal		I.	II.	III.	Buoni oldal Older Seite	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	Pesti oldal Pester Seite	Budapest
Egy-egy kerület területe tesz az egész főváros területéből hány százalékot. — Das Areal je eines Bezirkes beträgt wie viel Percents des Areals der ganzen Stadt.														
Beltelek — Intravillan	2 62	0 97	1 43	5 02	0 38	1 29	2 01	1 59	1 84	1 14	—	—	8 25	13 27
Kültelek — Extravillan	26 93	3 58	15 56	46 07	—	1 65	5 13	6 83	—	4 59	18 44	18 44	36 64	82 69
Összesen — Zusammen	29 55	4 55	16 99	51 09	0 38	2 94	7 14	8 12	1 84	5 73	18 44	18 44	44 89	95 98
Duna — Donau	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 02
Egy hectáron hány ember lakik. *) — Anzahl der Einwohner per Hectare. *)														
Beltelek — Intravillan	46 91	127 28	85 55	73 52	340 78	123 69	139 42	191 74	150 37	130 75	—	—	162 69	130 92
Kültelek — Extravillan	0 53	—	0 14	0 36	—	6 00	1 65	1 55	—	1 17	2 43	2 43	2 17	1 16
Összesen — Zusammen	4 64	127 28	7 36	7 76	340 78	57 77	43 37	37 54	150 37	26 91	2 43	2 43	33 01	18 80
Rendes és tényleges lakosság. Factische u. Wohn-Bevölkerung.														
Hány százalékot tesz egy-egy kerület rendes lakossága. — Perzentzahl der Bezirksbevölkerung: Wohnbevölkerung.														
Beltelek — Intravillan	6 69	6 75	6 69	20 13	7 98	8 73	15 29	16 68	17 86	8 12	—	—	74 66	94 79
Kültelek — Extravillan	0 78	—	0 12	0 90	—	0 54	0 47	0 58	—	0 29	2 43	2 43	4 31	5 21
Összesen — Zusammen	7 47	6 75	6 81	21 03	7 98	9 27	15 76	17 26	17 86	8 41	2 43	2 43	78 97	100 00
Hány százalékot tesz egy-egy kerület tényleges népessége. — Perzentzahl der Bezirksbevölkerung: factische Bevölkerung.														
Beltelek — Intravillan	6 49	6 52	6 54	19 55	7 80	8 57	14 85	16 21	17 29	7 88	—	—	72 60	92 15
Kültelek — Extravillan	0 77	—	0 12	0 89	—	0 51	0 45	0 57	—	0 29	2 38	2 38	4 20	5 09
Összesen — Zusammen	7 26	6 52	6 66	20 44	7 80	9 08	15 30	16 78	17 29	8 17	2 38	2 38	76 80	97 24
Katona — Militär	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 76
A rendes lakosság nemi aránya. — Sexualverhältniss der Wohnbevölkerung.														
Beltelek — Intravillan	46 96	47 73	45 29	48 13	17 29	45 93	48 72	48 81	48 52	49 92	—	—	48 42	48 21
Kültelek — Extravillan	49 37	—	50 70	—	—	54 95	51 16	49 32	—	51 08	52 41	52 41	51 65	51 65
Összesen — Zusammen	47 21	47 73	49 51	47 29	47 29	46 46	48 78	48 83	48 52	49 09	52 41	52 41	48 43	48 36
Beltelek — Intravillan	53 04	52 27	54 71	48 93	52 71	54 07	51 28	51 29	51 48	50 98	—	—	—	51 89
Kültelek — Extravillan	50 63	—	49 30	—	—	45 05	48 84	50 68	—	48 92	47 59	47 59	—	48 35
Összesen — Zusammen	52 79	52 27	50 49	51 87	52 71	53 54	51 22	51 17	51 48	50 91	47 59	47 59	51 57	51 44
Férfiak száma 0/0 Anzahl der Männer														
Nők száma — 0/0 zahl der Frauen 0/0														

Ideiglen jelenlevők. — Zeitweilig Anwesende.

100 rendes lakóra hány ideiglen jelenlevő esik. — *Es entfallen auf 100 Personen der Wohnbevölkerung zeitweilig Anwesende.*

Férfiak	1.36	1.20	2.33	—	3.72	3.26	1.64	1.72	1.44	1.62	—	1.40	1.87
Männer	1.67	1.20	2.29	1.66	3.72	3.07	2.14	2.85	—	2.98	1.40	1.40	1.72
Nők	1.47	1.15	1.61	—	2.82	2.60	1.68	1.83	1.44	1.94	—	1.92	1.86
Frauen	1.73	1.15	1.58	1.49	—	—	0.87	2.58	1.55	—	0.79	—	1.85
Összesen	1.73	1.15	1.58	1.49	2.82	2.48	1.66	1.86	1.55	1.94	0.79	1.90	1.82
Zusammen	1.56	1.17	1.97	—	2.93	2.91	1.66	1.76	1.49	1.78	—	—	1.86
	2.08	—	—	—	—	0.26	1.52	2.73	—	2.57	1.11	—	1.44
	1.61	1.17	1.93	1.57	2.93	2.75	1.66	1.81	1.49	1.81	1.11	1.91	1.84

Ideiglen távollevők. — Zeitweilig Abwesende.

100 rendes lakóra hány ideiglen távollevő esik. — *Es entfallen auf 100 Personen der Wohnbevölkerung zeitweilig Abwesende.*

Férfiak	0.47	0.60	0.11	—	2.07	0.99	0.71	0.55	0.81	0.98	—	—	0.79
Männer	—	0.89	0.89	0.38	2.07	0.19	—	0.19	—	—	0.02	—	0.07
Nők	0.44	0.60	0.12	—	0.31	0.94	0.68	0.54	0.81	0.94	0.02	0.85	0.75
Frauen	0.18	0.29	0.07	—	—	0.19	0.25	0.15	0.26	0.17	—	—	0.21
Összesen	0.07	0.29	0.07	0.18	—	0.11	0.12	0.19	—	—	0.05	—	0.08
Zusammen	0.32	0.44	0.09	—	1.16	0.56	0.47	0.36	0.26	0.16	0.05	0.22	0.21
	0.04	—	0.45	—	—	0.15	0.06	0.19	—	0.56	—	—	0.48
	0.29	0.44	0.09	0.27	1.16	0.54	0.42	0.34	0.52	0.55	0.03	—	0.08
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0.03	—	0.48
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0.03	—	0.08
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0.03	—	0.47

Huzamosan távollevők. — Dauernd Abwesende.

100 rendes lakóra hány huzamosan távollevő esik. — *Es entfallen auf 100 Personen der Wohnbevölkerung dauernd Abwesende.*

Férfiak	0.63	0.68	0.93	—	0.74	1.01	0.81	0.56	0.39	0.45	—	—	0.66
Männer	0.94	—	—	0.75	—	0.38	0.35	0.29	—	—	0.04	—	0.26
Nők	0.66	0.68	0.92	—	0.41	0.97	0.80	0.55	0.39	0.43	0.04	0.60	0.63
Frauen	0.31	0.33	0.47	—	—	0.26	0.24	0.12	0.17	0.19	—	—	0.24
Összesen	0.26	0.33	0.47	0.36	0.41	0.23	0.12	0.09	—	—	0.02	—	0.10
Zusammen	0.31	0.33	0.47	—	0.57	0.26	0.24	0.11	0.17	0.18	0.02	0.20	0.24
	0.46	0.49	0.70	—	—	0.61	0.52	0.33	0.28	0.32	—	—	0.44
	0.61	—	—	—	—	0.31	0.24	0.19	—	—	0.03	—	0.18
	0.47	0.49	0.67	0.55	0.57	0.59	0.51	0.33	0.28	0.31	0.03	0.39	0.43

^{*)} Az összeitű népesség után kiszámítva, azaz jelenlevő népesség + távollevők. — *Auf Grund der conscriptierten Bevölkerung berechnet d. h. factische Bevölkerung + Abwesende.*
¹⁾ Tekintettel arra, hogy a II. körület külterületi összesen csak 55 egyén (26 férfi, 29 nő) iratolt össze, ezen főadéka II. körület belterületéhez számítattott. — *Indem im Extravillan des II. Bezirkes im Ganzen nur 55 Personen (26 Männer, 29 Frauen) conscriptirt erschienen, wurde diese kleine Anzahl der Bevölkerung des Intravillangebietes des II. Bezirkes zugerechnet.*

részei a beltelki részekről a városliget által választatnak el, mely utóbbi a fővárosi lakosságnak kedvelt üdülő helye.

A nyolczadik és kilenczedik kerület (előbb József- és Ferenczváros) a kisiparnak székhelyét képezik és külső részeikben majd az összes budapesti fuvarosokat és majorosokat foglalják magukban. A vámhivatalnak és a közraktáraknak a kilenczedik kerületbe való elhelyezése után ez rövid idő alatt alighanem nagyobb mérvben fog kereskedelmi jelleget magára ölteni.

A tulajdonképeni várostól egészen elválasztva és tőle három kilométernyi távolságra fekszik a tizedik kerület (előbb Kőbánya), mely leginkább munkásokból, napszámosokból és szőlőművelőkből áll és nagy serfőzdeket, téglavetőket és igen jelentékeny sertéshizlaldát foglal magában.

Tekintettel arra, hogy a kerületek hivatalos, azaz számokkal való jelzése, kevésbé világos, mint azoknak tulajdonnevekkel való megjelölése, továbbá tekintettel azon körülményre, hogy az utolsó népszámlálásnak összehasonlítása kedvéért folyton idézendő eredményei, a régi beosztás és a régi elnevezésekre vonatkoznak, kénytelenek leszünk e munkában, a Duna balparti városrészek tárgyalásánál, a régi elnevezéseket is gyakrabban használni.

2. A város területe.

Az első számú tábla a város területét 1200 öles holdakban, valamint hektárakban is mutatja ki. Látjuk ebből, hogy a főváros egész területe mintegy 45 ezer holdat, tehát körülbelül $3\frac{1}{4}$ négyszög mértföldet tesz.

Ebből azonban esik a kültelekre — a fogyasztási adóvonalt fogadván el a bel- és kültelek határául — $\frac{8}{9}$ rész, míg a főváros belterülete (a Duna medrének leszámításával) csak 6000 holdat tesz. (Részletek iránt v. ö. az első számú táblát.)

A főváros területe e szerint igen nagy kiterjedésű és akár egy kis erdélyi megye területével is fölér. Ha tehát épenséggel nem kell tartani attól, mintha a főváros jövődöbeli kiterjedése szűk határok által megszorítottatnék, úgy ép ellenkezőleg nagyon is számosak és terhesek azon nehézségek, melyekkel a fővárosi hatóságnak meg kell küzdenie, hogy a beépített területnek rendkívüli kiterjedésében a rendet föntartsa.

A főváros kültelki részei különben épen nem városi jellegűek, sőt nagyobbára mező, rét, hegy és erdő. Az e kültelekeken lakó népesség száma azonban mégis túlhaladja a 18000-et.

Ha már most meggondoljuk, hogy

Budapesten egy hektáron csak	18 ember lakik, ellenben
Lipcseben ¹⁾	76
Bécsben ²⁾	131
Prágában ³⁾	202
Párisban ⁴⁾	268

¹⁾ Területe 1666 hektár, lakossága (1881) 127,387.

²⁾ » 5522 » » » 726,105.

³⁾ » 805 » » » 162,318.

⁴⁾ » 7802 » » » 2.091,565.

míg Budapesten, sőt még akkor is, ha csak a beltelket vesszük figyelembe 131, de a budai részekben épenséggel csak 74 embert találunk egy hektáron: úgy már ezen számok egyszerű felemlítése is igen világosan bizonyítja, mennyivel nehezebb és mennyivel költségesebb lehet Budapesten a város megvilágítása, tisztántartása, csatornázása, vízvezetékekkel és iskolákkal való ellátása, szóval egész közigazgatása.

Az egyes kerületek közt — nagy kültelki kiterjedésük következtében — az első, a tizedik és a harmadik a legnagyobbak. Ha azonban csak a beltelkeket nézzük, legnagyobb az első és a hatodik, legkisebb a negyedik (Belváros).

A százalék-táblában (l. 16. lap) közöljük az egyes városrészek sűrűségét az egy-egy hektárra eső átlagos lakosság szerint.

Ha csakis a beltelekre vonatkozó adatokon tekintünk végig, kitűnik, hogy a Belváros képezi a legsűrűbben lakott kerületet (340 ember egy hektáron¹). Legritkábban lakottnak tűnik fel az első kerület (47 ember egy hektáron), a mi arra vezetendő vissza, hogy a belterületbe eső Gellérthegy, valamint a várnak hajdani lőhatárába eső részei be nem építvék; továbbá a III. kerület (86 lakossal). A többi kerületek közül a VII. és VIII-ik van aránylag legsűrűbben lakva (192, illetve 150 ember egy hektáron), míg a város többi részei körülbelül az átlagos sűrűséggel bírnak.

3. Utczák és terek.

Az utcák és terek száma teszen az első táblán tartalmazott, nekünk a fővárosi mérnöki hivatal részéről kiadott adatok szerint:

beltelken	736 ²)
kültelken	893

A kültelek be nem épített részein és erdőiben létező számos utak és ösvények bennünket nem igen érdekelnek. Több érdekléssel bír a beltelek, azaz a voltaképeni város forgalmi utainak statisztikája.

Az első számú táblából látjuk, hogy a legtöbb utca az első kerületben található, a mi leginkább a Tabán számos apró sikátoraira vezetendő vissza. Általában véve a budai oldalon több a kisebb, kurta utca, míg a pesti oldalon az utcák kisebb számmal vannak, de jóval hosszabbak. Így Budán összesen 395 utcát találunk, ellenben Pesten 385-öt. De Budán egy-egy utcára átlag 183 lakó esik, míg Pesten négyszer annyi, t. i. 706.

Nehéz dolog az utcák szaporítására vonatkozó régibb adatokat beszerezni. Régibb munkákban rendszerint csakis a nagyobb utcákat találjuk feladva; így még például Palugyainál, az ötvenes évekről is, pedig ha valaki,

¹) Párisban a népesebb kerületek (Temple, Bourse és Hôtel de Ville) sűrűsége 600 és 800 közt ingadozik.

²) A több kerületben előforduló utcák levonásával.

ugy ezen szerző rendelkezett az összes hivatalos forrásokkal.¹⁾ De még az 1870-ben létezett utcákat is, dacára a fővárosi mérnöki hivatal szives segédkezésének, csak hozzávetőleg tudtuk megállapítani.²⁾ 1851-ben volt az utcák és terek száma Tormay szerint³⁾ 410
 1870-ben lehetett, az első számú táblánk szerint⁴⁾ 645
 míg 1881-ben ugyanott, a hiteles utcajegyzék alapján 736
 utcát és tért mutathattunk ki.

Legyen itt még felemlítve, hogy dr. Rómer Flóris már említett monografiája szerint létezett volna Pesten 1695-ben: 3 tér és 40 utca⁵⁾.

Mint már említők, a népszámlálási eredmény nem adja az utcák teljes jegyzékét, hanem csakis azokat, a melyekben emberek összeirattak. Itt közöljük a főváros utcáinak teljes számjegyzékét a fővárosi mérnöki hivatal által szivesen rendelkezésre bocsátott hiteles utcajegyzék szerint, és ezzel szembeállítjuk a népszámlálás által nyert utcák számát, megjegyezvén, hogy mindkét munkalat csak a beltelkekre vonatkozik. Látni való, hogy az eltérés legnagyobb az I. kerületben, ott (különösen a tabáni részben) lévén legtöbb kis sikátor, melyekben kapu nincsen.

	A fővárosi mérnöki hivatal adatai szerint.	A népszámlálási adatok szerint.	Különbség.
I.	199	134	65
II.	102	84	18
III.	94	63	31
Budai oldal	395	281	114

¹⁾ L. Buda és Pest sz. kir. városának leírása. Pest, 1852. 161-dik lap: »Buda minden városrészének egyes utcáit megnevezni és a bennök fekvő házak számát meghatározni, részint azok sokasága, részint különösen a Ráczváros Gellérthegyfelőli részének rendezetlensége miatt csaknem lehetetlen. Elegendőnek hisszük, ha a legkitünőbb városrész, a vár utcáinak és téreinek névszerinti elsorolásával és házai számával vesszük igénybe az olvasó figyelmét.«

²⁾ A népszámlálás maga csakis a lakott utcák számát adja. Oly utcák, melyekben lakóhelyek nincsenek, valamint olyanok, melyekben házak léteznek ugyan, de ezek bejárata más utcában van, a népszámlálási eredményekben elő nem fordulhatnak. Lehetett volna ugyan a fővárosi levéltárból az utolsó évtizedben előfordult utca-szabályozási irományokat kikeresni; minthogy azonban e munka aránytalan nagy fáradságot okozott volna, inkább azon módhoz folyamodtunk, hogy a fővárosi mérnök urak emlékezetből írták össze az utolsó évtized alatt kerületeikben előfordult utca-szabályozásokat, utca-nyitásokat stb., mely adatokból aztán az 1881-iki hiteles utcajegyzék segítségével utólagosan volt az 1870-iki hozzávetőleges állapot kideríthető.

³⁾ Dr. Tormay Károly, Budapest városok népessége és mozgalma. Pest 1875.

⁴⁾ Az 1. sz. táblán 1870-ről a beltelki utcák nincsenek külön kimutatva, hanem a bel- és kültelekről együttesen 1538 van föladva, míg 1881-ről 1629, tehát 91-el több. Az 1881-iki beltelki utcák száma 736 lévén, ebből levonva a 91-et, az 1870-diki beltelki utcák számát 645-re lehet tenni.

⁵⁾ Rómer adatai csakis a belvárosra vonatkoznak, a mi 1695-ben az egész Pest városát képviselte. 1795-ről 6 tért és 44 utcát említ föl, 1827-ről 8 tért és 49 utcát, 1841-ről 8 tért és 41 utcát.

	A fővárosi mérnöki hivatal adatai szerint.	A népszámlálási adatok szerint.	Különbség.
IV.	71	68	3
V.	67	59	8
VI.	61	52	9
VII.	66	52	14
VIII.	97	91	6
IX.	55	42	13
Pesti oldal	417	364	53
Budapest	812	645	167

A népszámlálásból tényleg hiányzó utcák száma különben jóval kisebb, t. i. 127 (azaz a tíz kerület mindegyikében: 46, 24, 28, 3, 4, 3, 11, 3, 5, —), mivel egyrészt a 3. sz. táblában több egynevű utca és tér egybe van foglalva, másrészt pedig maga a hiteles utcajegyzék még a régi városrészek szerint van szerkesztve, és így például az első kerület még három részre oszlik (Vár, Tabán, Krisztinaváros), minek következtében az ezen részekben közösen előforduló utcák háromszor említettnek föl. Hogy az összes utcák teljes jegyzékét nyújtottuk legyen, közöljük a 3. sz. jegyzetben még mindazon utcákat, a melyek a 3. sz. táblában elő nem fordulnak.

Utczák nagysága. A 3. sz. táblából kitűnik, hány épület és hány lakó található minden utcában. Ha ezen 645 tételből álló kimutatásokat, könnyebb áttekintés kedvéért, nagyobb csoportokba foglaljuk össze, úgy találjuk, hogy van utca, mely áll

	Budal oldalon	Pesti oldalon	Budapest
10 v. kevesebb házból	178	175	353
11—30 >	65	110	175
31—50 >	24	46	70
51-nél több >	11	15	26
Összesen	278	346	624 ¹⁾

Ennek városrészenkénti kimutatása az első jegyzetben található. Kiténik abból, hogy a legszámosabb rövid utca az I., II., IV. és VIII-dik kerületben található, ellenben a legtöbb hosszú utca (30-nál több házzal) a VIII., a VI., VII. és I. kerületben.

Ugyancsak a 3. sz. táblából a lélekszámra vonatkozólag csoportokat alkotván, úgy találjuk, hogy van utca, mely áll:

	Budal oldalon	Pesti oldalon	Budapest
200 v. kevesebb lélekből	190	109	299
201—500 >	44	79	123
501—1000 >	32	72	104
1001—1500 >	8	38	46
1501—2500 >	2	28	30
2501—5000 >	1	16	17
5000-nél több >	1	4	5
Összesen	278	346	624

A 2. számú jegyzetben található városrészenkénti összeállításból kitűnik, hogy a — népszám tekintetében — legkisebb utcák legnagyobb számmal vannak az első kerületben. Ellenben legtöbb népes utcát találni, a VI., VII. és VIII-dik kerületekben.

¹⁾ Ezen szám azért nem vág össze a 3. sz. táblán egyenként kimutatott 645 utcával, mivel ez említett tábla kerületenként van szerkesztve (szintugy az annak alapján készült 1. és 2. számú jegyzet is), míg a fenti, az egész városra vonatkozó összeállításban a több kerületben előforduló utcák csak egyszer vannak számítva.

Nem lévén érdeknélküli dolog a legnagyobb utcákat névszerint megismerni, ide iktatjuk ezennel azok jegyzékét, a melyek egyrészt több mint 80 házzal, másrészt több mint 5000 lakossal bírnak.

Több mint 80 házat csak a következő utcák mutatnak fel:

Lajos-utca (III.)	196 házzal
Vörösvári-út (III.)	115 >
Kerepesi-út (VII., VIII., X. és E kült.)	114 >
Atilla és Vérmező-utca (I. k.)	92 >
Király-utca (VI. és VII. k.)	92 >
Üllői-út (VIII., IX. és X. k.)	85 >
Zsigmond-utca (II. és III. k.)	85 >
József-utca (VIII. k.)	84 >

Az egyes kerületek szerint a következő utcák a legnagyobbak, azaz bírnak 50-nél több házzal:

I. ker.: Atilla- und Vérmező-utca ...	92	(Rózsa-u. VI. 47+VII. 23=70)
Felsőhegy-utca	72	(Váci-körút VI.27+V.33=60)
Gellérthegy-utca	52	
Városmajor-utca	51	
II. ker.: Fő-utca (+ II. 40=114) ...	74	
(Zsigmond-utca 32+III.53=85)		
III. ker.: Lajos-utca	196	
Vörösvári-út	115	
Bécsi-út	69	
Kis-korona-utca	65	
Kis-czelli-utca	64	
Szt.-Endrei-utca	62	
Zsigmond-u. (+II. B. 32=85)	53	
V. ker.: (Váci-körút 33+VI.27=60).		
VI. ker.: Sugár-út	76	
Sziv-utca	58	
Nagymező-utca... ..	51	
(Király-u. VI.46+VII.46=92)		
VII. ker.: Kerepesi-út... ..	66	
Akácfa-utca	55	
Külső dob-utca	55	
Csömöri-út	52	
Dohány-utca	50	
(Király-utca 46+VI. 46=92)		
(Rózsa-utca 23+VI. 47=70)		
VIII. ker.: József-utca	83	
Prater-utca	65	
Stáció-utca	55	
(Üllői-út 33+IX. 46+X.6=85)		
IX. ker.: Soroksári-utca	64	
Üllői-út(IX.46+VIII.33+X.6=85)		
X. ker.: Mázsa-utca... ..	60	
(Üllői-út 6+IX.46+VIII.33=85)		

Még érdekesebb azonban a főváros legnépesebb utcáit keresni.

E tekintetben legelső helyen áll a Király-utca, mely közel tizezernyi lakosságával (9559) nem egy sz. kir. városon vagy osztrák kerületi városon túlteszen. A főváros ezen egy utcájában annyi ember lakik mint Varasdon, S.-A.-Ujhelyen vagy Pakson, több mint Bezdánban, B.-Gyarmathon, Vukováron, Kaposváron és Zimonyban. Ép oly népes, mint Ausztriában Baden vagy St.-Pölten városa, és népesebb mint Nicolsburg vagy Časlau városai.

(Folytatás a 39. lapon.)

3. számú tábla.

Tabelle Nr. 3.

Az utcák, telkeik, épületeik és az összeirt egyének száma szerint.¹⁾

Die Strassen nach Grundstücken, Gebäuden und Anzahl der conscribirten Personen.¹⁾

Utcza Gasse	Lakott telkek száma Bew. Grund-Stücke		Es pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881								1881-ben talált épületek magassága Höhe der i. J. 1881 gefund. Gebäude			Lakosság Anwohner	Család — Dienstboten
	1881	lakott bewo'nt	lakház Wohnhaus		egyéb ép. Sonst. Gbd.		Be nem épített telkek Nicht bebauts Grund-Stücke		földszint Porterre	1/2 v. i. em. Stock	II. emelet Stoet	III. emelet Stock	1881		
			nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen	lakott bewohnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen	lakott bewohnt						nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen
Ács	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	19	—
Ács-köz	3	3	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	19	1
Abrons	6	6	—	6	—	—	—	—	—	6	—	—	—	66	—
Alma	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	9	—
Alkotás	26	23	—	23	3	—	3	—	—	25	1	—	—	517	41
Alsó-hegy	44	44	—	44	—	—	—	6	6	42	2	—	—	593	11
Alagút	3	3	—	3	—	—	—	—	—	2	—	1	—	100	21
Anna	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	26	5
Apród	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—	3	1	—	152	20
Árok	19	19	—	19	—	—	—	—	—	18	1	—	—	370	3
Aranykaca-utca	8	8	—	8	—	—	—	—	—	5	3	—	—	168	3
Aranykakas	30	30	1	31	—	—	—	1	1	27	4	—	—	490	14
Atilla-utca és Vérm.u.	95	92	—	92	3	—	3	—	—	78	16	—	1	2632	186
Bagoly	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	18	1
Bécsikapú	7	7	—	7	—	1	1	—	—	—	8	—	—	134	21
Bércz	4	4	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	33	1
Berek	2	2	—	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	25	—
Bocskay-utca és köz...	4	4	—	4	—	—	—	—	—	3	1	—	—	46	—
Bognár	8	7	—	7	—	—	—	1	2	3	—	—	—	57	—
Budaórsi út	1	1	—	1	—	—	—	—	—	7	—	—	—	40	—
Czakó-köz	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	33	—
Czakó-utca	9	9	—	9	—	—	—	—	—	9	—	—	—	121	—
Czipő	4	4	—	4	—	—	—	—	—	3	1	—	—	28	1
Diszter	16	16	—	16	—	1	1	—	—	1	13	3	—	498	121
Domb	16	16	—	16	—	—	—	1	1	16	—	—	—	137	—
Döhrentei-tér	3	3	—	3	—	1	1	—	—	1	2	1	—	22	4
Döhrentei-utca	41	40	—	40	—	1	1	—	—	6	26	9	—	1399	95
Egyház-tér	5	5	—	5	—	—	—	—	—	1	4	—	—	96	10
Fácán	8	8	—	8	—	—	—	—	—	3	3	—	—	82	—
Farkas	3	3	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	15	—
Fátyol	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	33	—
Fehérsas-tér	7	7	—	7	—	—	—	—	2	2	—	—	—	104	—
Fehérsas-utca	8	8	—	8	—	—	—	—	—	7	—	—	—	140	6
Felsőhegy	71	71	1	72	—	—	—	4	4	72	—	—	—	714	4
Fehérvári-út	13	12	—	12	1	—	1	—	—	4	4	—	—	332	17
Fogas	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	53	3
Fortuna	22	18	—	18	4	—	4	—	—	1	18	3	—	596	61
Fürj	4	4	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	31	—
Gábor	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	29	2
Gellérthegy	53	52	—	52	1	—	1	—	—	50	3	—	—	542	19
Gellért-rakpart	41	38	1	39	3	—	3	—	—	33	8	1	—	649	21
Gerle	3	3	—	3	—	—	—	—	—	2	1	—	—	81	—
Geszténye	3	3	1	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	16	—
Gomba	18	18	1	19	—	—	—	—	—	17	2	—	—	181	—
Görög	7	7	—	7	—	—	—	—	—	6	1	—	—	135	5
Gyökér	11	11	—	11	—	—	—	—	—	11	—	—	—	94	1
Györi	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	20	3
Gyöző	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	14	1
Gyula	8	8	—	8	—	—	—	—	—	8	—	—	—	60	—

¹⁾ T. i. tényleges lakosság és távollévők. — Nämlich factische Bevölkerung und Abwesende.

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakotttelek száma Bau. Grund-Stücke	És pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881						1881-ben talált épületek magassága Höhe der i. J. 1881 gefund. Gebäude			Lakosság Inwohner	Cseléd — Diensthaken			
		lakház Wohnhaus			egyéb ép. Sonst. Gbd.			B nem épített telek Nicht bebaut Grund-Stücke							
		lakott bevonnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen	lakott bevonnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen	lakott bevonnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen			földszint Parterre	1/2 v. I. em. I. Stock	emelet emelet
		1881											1881		
Hárskőz	3	3	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	32	9	
Hadnagy	44	42	1	43	2	—	—	—	—	35	9	—	664	12	
Halászbástya	2	2	—	2	—	—	—	—	—	1	1	—	6	—	
Harkály	4	4	1	5	—	—	—	—	—	5	—	—	36	—	
Hegedüs	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	18	—	
Hírnök	4	4	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	92	—	
Holdvilág	12	12	—	12	—	—	—	—	—	10	2	—	134	4	
Horgony	36	36	1	37	—	—	—	2	2	31	6	—	643	3	
Hullám	16	16	—	16	—	—	—	—	—	16	—	—	197	1	
Iskola-tér	3	2	—	2	1	—	1	—	—	—	3	—	73	6	
Jakab-lépcső	—	—	2	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	
Jó	13	13	—	13	—	—	—	—	—	10	3	—	189	5	
Judit	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	18	—	
Kakas	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	10	—	
Karácsonyi	13	13	—	13	—	—	—	1	1	12	1	—	95	—	
Kard	2	2	—	2	—	—	—	—	—	1	1	—	20	—	
Kánya	6	6	—	6	—	—	—	—	—	6	—	—	45	—	
Kemenes	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	7	—	
Kereszt	13	13	—	13	—	—	—	—	—	12	1	—	195	12	
Kereszt-tér	17	17	—	17	—	—	—	—	—	17	—	—	226	9	
Kékgolyó	7	5	—	5	2	—	2	—	—	6	1	—	125	31	
Komló	3	3	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	23	—	
Koronaőr	4	4	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	32	7	
Kökény	3	3	—	3	—	—	—	1	1	1	2	—	23	4	
Kőműves	8	8	—	8	—	—	—	—	—	8	—	—	163	2	
Kör	20	20	—	20	—	—	—	—	—	20	—	—	205	3	
Körmöczi	2	2	—	2	—	—	—	1	1	2	—	—	9	—	
Köz	3	3	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	57	1	
Középhegy	11	11	—	11	—	—	—	3	3	11	—	—	79	—	
Krisztina-tér	4	4	—	4	—	1	1	—	—	5	—	—	28	—	
Krisztina	12	10	1	11	1	—	1	—	—	9	2	1	370	26	
Kürt	1	1	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	46	3	
Láncz	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	10	—	
Lelencz	5	5	1	6	—	—	—	—	—	6	—	—	26	—	
Lepke	6	6	1	7	—	—	—	—	—	7	—	—	65	1	
Logodi-u. és Mátrai-u.	36	34	—	34	—	—	—	—	—	31	3	—	399	14	
Lovas	11	11	—	11	1	—	1	1	5	9	3	—	156	14	
Márvány	15	15	—	15	—	—	—	—	—	15	—	—	188	13	
Mészáros	12	12	—	12	—	—	—	2	2	10	1	1	174	17	
Mikó	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	68	3	
Mozdony	16	16	—	16	—	—	—	1	1	16	—	—	84	6	
Nándor-tér	2	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	43	6	
Nándor	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	5	—	94	10	
Naphegy-u. és lépcső	43	43	—	43	—	—	—	—	—	41	2	—	412	2	
Nyárfa	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	14	—	
Orbán	11	11	—	11	—	—	—	1	1	11	—	—	128	—	
Orvos	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	14	—	
Orom	3	3	—	3	—	—	—	—	—	3	—	—	20	—	
Országház	35	35	—	35	—	—	—	—	—	5	25	5	998	136	
Pálya	12	9	—	9	3	—	3	—	—	8	2	—	249	23	
Palota-tér	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	28	—	
Palota-utcza és Felső Palota-utcza	11	11	—	11	1	1	2	—	1	1	2	11	179	24	
Pázmány	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	12	—	
Perényi	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	És pedig 1881. évb. — U. zv. i. J. 1881											1881-ben talált épületek magassága Höhe der i. J. 1881 gefund. Gebäude			Lakosság Inwohner	Cseléd — Dienstatboten	
	lakház Wohnhaus				egyéb ép. Sonst. Gbd.			Be nem épített telek Nicht bebaute Grund-Stücke				földszint Parterre	I. Stock	II. Stock			III. Stock
	lakott bewohnt	nem lakott nicht bew.	összesen	Zusammen	lakott bewohnt	nem lakott nicht bew.	összesen	Zusammen	lakott bewohnt	nem lakott nicht bew.	összesen						
Piski	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	12	2
Promontori-út	2	7	—	7	1	—	1	—	—	—	—	6	2	—	—	188	4
Retek	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	18	1
Roham	2	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	92	10
Rudasfürdő-tér	4	2	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	4	—	—	120	12
Sarkantyú-köz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—
Sáncz	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	39	1
Szarvas-tér	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	128	9
Szarvas-utcza	6	6	—	6	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—	—	94	9
Szem	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	48	1
Szt.-György-tér	5	4	—	4	1	—	1	—	—	—	—	—	2	3	—	135	40
Szt.-György-utcza	3	7	—	7	1	—	1	—	—	—	—	—	8	—	—	238	36
Szentháromság-tér	11	7	—	7	4	—	4	—	—	—	—	—	5	5	1	175	27
Szent-János-tér	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	8
Szent-János-utcza	26	26	—	26	—	1	1	—	—	—	—	20	7	—	—	432	23
Szikla	26	26	—	26	—	—	—	—	—	—	—	24	2	—	—	269	2
Szilva	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	13	—
Színház	6	2	—	2	4	—	4	—	—	—	—	—	3	1	2	116	9
Szög	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	80	—
Tábor	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	55	10
Tárnok	17	17	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	16	1	—	468	79
Tarján	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	—
Templom-tér	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7	—
Tokaj	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	21	—
Úveges	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	74	1
Úveges köz	3	3	1	4	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	23	1
Uri	47	44	—	44	3	—	3	—	—	—	—	1	39	6	1	1243	192
Vajda	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	28	—
Varga	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	24	—
Várfok	5	4	—	4	1	—	1	—	—	—	—	5	—	—	—	71	6
Városmajor	51	50	1	51	1	—	1	—	—	—	—	47	4	1	—	535	55
Verbóczy	20	17	—	17	3	—	3	—	—	—	—	—	18	2	—	325	50
Virág-u. (és Virág-köz)	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—	—	6	3	—	—	245	8
Összesen — Zusammen	1454	1401	15	1416	50	7	57	3	50	53	1084	331	49	9	24413	1705	
Kültelek ¹ — Extravil.	314	282	86	368	24	4	28	8	8	16	311	80	4	1	2862	136	
Összesen — Zusammen	1768	1683	101	1784	74	11	85	11	58	69	1395	411	53	10	27275	1841	
¹ Ebből nagyobb utcák Hierunter grössere Strassen:																	
Budapesti-út	27	27	7	34	—	—	—	—	—	—	26	8	—	—	152	5	
Fehérvári-út	5	3	—	—	2	—	2	—	—	—	5	75	—	—	75	6	
Gellérthegy	22	19	16	35	3	—	3	—	—	—	34	4	—	—	181	8	
Hidegkúti út	21	20	2	22	1	—	—	—	—	—	17	6	—	—	178	11	
Istenhegy	39	36	13	49	3	1	4	—	—	—	40	12	1	—	195	8	
Karthausi-völgy	10	10	1	11	—	—	—	—	—	—	7	4	—	—	66	4	
Kelenföld	26	19	—	19	2	—	2	—	—	—	18	3	—	—	239	22	
Lipótmező	11	10	5	15	1	—	1	—	—	—	14	1	1	—	908	29	
Mártonhegy	10	10	2	12	—	—	—	—	—	—	9	3	—	—	57	2	
Németvölgy	11	11	—	11	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	62	5	
Orbánhegy	31	31	7	38	—	1	1	—	—	—	33	6	—	—	190	1	
Zúgliget	31	29	13	42	2	—	2	—	—	—	25	16	11	5	170	9	

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakott telkek száma Bev. Grund-Stücke			És pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881						1881-ben talált épületek magassága Höhe der i. J. 1881 gefund. Gebäude			Lakosság Inwohner	Eszeléd — Diensthöfen		
	1881	lakház Wohnhaus			egyéb ép. Sonst. Gbd.			Be nem épített telkek Nicht bebauten Grund-Stücke			földszint Parterre	I. em. I. Stock			II. emelet II. Stock	III. emelet III. Stock
		lakott bevohnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen	lakott bevohnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen	lakott bevohnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen						
Alagút	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	
Albrecht-út	16	16	—	16	—	—	—	1	1	3	7	4	2	549	79	
Ápolda	4	4	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	76	—	
Apród	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	4	
Alsó-fő	4	3	1	4	1	—	1	—	—	1	1	2	1	143	28	
Batthyányi	41	41	—	41	—	—	—	—	1	1	25	16	—	1022	67	
Bimbó	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	9	1	
Bombatér	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	133	15	
Csalogány	39	39	—	39	—	—	—	—	—	34	5	—	—	1221	69	
Csapláros	15	15	—	15	—	—	—	—	—	15	—	—	—	216	5	
Csolnak	4	4	1	5	—	—	—	—	—	2	1	2	—	94	18	
Donati-utcza és köz ...	29	29	—	29	—	—	—	—	—	18	8	3	—	877	49	
Donati-lépcső	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	22	—	
Fazekas-tér	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	16	2	
Fazekas	25	25	—	25	—	—	—	—	—	18	6	1	—	514	29	
Fillér	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	35	2	
Fő	74	71	1	72	3	—	3	3	3	10	53	8	4	2364	296	
Franklin	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	5	—	
Ganz	17	17	—	17	—	—	—	—	—	17	—	—	—	341	14	
Gymnasium	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	
Gyorskocsi	26	25	—	25	1	—	1	—	—	20	6	—	—	533	36	
Halász	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	99	17	
Hattyú	13	13	—	13	—	—	—	—	—	12	1	—	—	314	19	
Horvát	33	33	—	33	—	—	—	—	—	30	3	—	—	798	17	
Hunfalvi	4	4	—	4	—	—	—	—	—	3	1	—	—	49	7	
Iona	3	2	1	3	1	—	1	—	1	3	—	—	1	35	4	
Irma-tér	7	7	—	7	—	—	—	—	—	7	—	—	—	98	5	
Iskola	37	37	—	37	—	—	—	—	—	22	13	2	—	812	69	
Iskola-lépcső	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	11	2	
Jácint	1	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	17	—	
Jégverem	8	8	—	8	—	—	—	—	—	3	3	1	1	282	48	
Jezsuita	2	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	11	—	
Kacsa	24	24	—	24	—	—	—	—	—	21	3	—	—	570	28	
Kapás	45	45	—	45	—	—	—	—	—	43	2	—	—	581	26	
Kapuczinus	8	8	—	8	—	—	—	—	—	6	2	—	—	150	9	
Királyhegy	4	4	—	4	—	—	—	—	—	3	1	—	—	55	4	
Kis-Rókus	9	8	—	8	1	—	1	—	—	9	—	—	—	177	6	
Korvin-tér	12	12	—	12	—	—	—	—	—	2	9	1	—	254	34	
Kút	9	9	—	9	—	—	—	—	—	9	—	—	—	72	1	
Lánczhid	16	15	—	15	1	—	1	—	4	4	10	1	5	775	149	
Medve	34	33	—	33	1	—	1	—	—	29	3	2	—	804	29	
Margit	22	22	—	22	—	—	—	—	—	19	3	—	—	372	4	
Málna	4	4	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	40	4	
Mecset	6	6	—	6	—	—	—	—	—	5	1	—	—	93	—	
Nagy-Rókus	28	28	—	28	—	—	—	—	—	26	2	—	—	533	18	
Niedermayer	30	30	—	30	—	—	—	1	1	27	3	—	—	399	5	
Oszlop	18	18	—	18	—	—	—	—	—	18	—	—	—	265	36	
Ország-út	28	28	—	28	—	—	—	—	—	27	1	—	—	548	24	
Ország-út (Felső)	5	4	—	4	1	—	1	—	1	4	1	—	—	186	13	
Ostrom	12	12	—	12	—	—	—	—	—	8	4	—	—	325	22	
Öntőház	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—	23	1	
Pala	7	7	—	7	—	—	—	—	—	4	3	—	—	162	8	
Pasarét	2	2	2	4	—	—	1	1	—	5	—	—	—	7	—	
Pálffy	4	4	—	4	—	—	—	—	—	2	2	—	—	215	6	
Petrezselyem	8	8	—	8	—	—	—	—	—	8	—	—	—	72	1	

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Uteza Gasse	És pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881										1881-ben talált épületek magassága Höhe der i. J. 1881 gefund. Gebäude				Lakosság Inwohner	Cseld — Diensthöten
	lakház Wohnhaus				egyéb ép. Sonst. Gbd.		Be nem épített telek Nicht bebauts Grund-Stücke				földszint Parterre	I. em. 1/2 v. Stock	II. emelet Stock	III. emelet Stock		
	Lakott telkek száma Bev. Grund-Stücke	lakott bewohnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen	lakott bewohnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen	lakott bewohnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen						
	1881	1881	1881	1881	1881	1881	1881	1881	1881	1881	1881	1881	1881	1881	1881	1881
Plebánia	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	40	1
Ponty	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	33	2
Primás	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	15	2
Retek	33	32	—	32	1	—	1	—	1	—	31	2	—	—	781	24
Rézmáldülő	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	—
Rét	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	9	2
Rókus	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	52	—
Rózsahegy	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—
Sármány	6	6	—	6	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	65	—
Sikló	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	2	—
Szalai-lépcső	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	20	1
Szalai	18	18	—	18	—	—	—	—	—	—	8	9	—	1	500	34
Szegényház	36	34	1	35	2	—	2	—	1	1	35	2	—	—	944	19
Szénatér	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	29	3
Szőnyeg	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	30	3
Tégla	16	16	—	16	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	225	27
Toldi-lépcső	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	18	1
Toldi	42	41	1	42	1	—	1	—	—	—	35	7	1	—	950	44
Tölgyfa	15	15	—	15	—	—	—	—	1	1	13	2	—	—	312	2
Török	32	31	—	31	1	—	1	—	—	—	23	9	—	—	628	49
Törökvész	5	5	4	9	—	—	—	—	—	—	7	2	—	—	23	—
Trombitás	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	9	—
Tudor	9	9	1	10	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	92	5
Vám	6	6	—	6	—	—	—	—	—	—	4	2	—	—	121	15
Várfok	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	62	5
Várkert-rakpart	3	2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	1	1	1	70	13
Vitéz	8	8	—	8	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	127	6
Zárda	27	27	—	27	—	—	—	—	1	1	27	—	—	—	305	5
Zivatar	7	7	—	7	—	—	—	—	3	3	7	—	—	—	92	1
Zsigmond	32	29	—	29	3	—	3	—	1	1	15	15	2	—	1051	108
Összesen—Zusammen	1074	1051	13	1064	22	1	23	1	20	21	795	242	32	18	24568	1682
Bokor	18	18	—	18	—	—	—	—	—	—	18	—	—	—	247	5
Bécsi-út	68	68	1	69	—	—	—	—	1	1	65	3	1	—	1479	47
Csemete	7	7	—	7	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	97	2
Darú	15	15	—	15	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	153	1
Dunasor	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	6	1
Dereglye	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	8	—
Ék	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	30	—
Fötér	5	4	—	4	1	—	1	—	—	—	2	3	—	—	79	16
Florián	11	11	—	11	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	187	6
Föld	16	16	—	16	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	388	6
Galagony	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	—	—	—	—	—	—
Gyűrű	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	25	—
Határ-út	7	7	—	7	—	—	—	—	—	—	6	1	—	—	187	1
Hajógyár	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	39	4
Hajógyár	2	—	—	—	—	3	3	2	—	2	2	1	—	—	1058	—
Kiskorona	65	65	—	65	—	—	—	—	—	—	63	2	—	—	1717	40
Kerék	49	49	—	49	—	—	—	—	—	—	49	—	—	—	434	4
Kulcsár	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	52	—
Kecske	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	86	—
Kilátás	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	39	—
Kalvin	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	157	2

II. kerület — II. Bezirk

III. kerület — III. Bezirk

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tablelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	És pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881										1881-ben talált épületek magassága Höhe der i. J. 1881 gefund. Gebäude			Lakosság Inwohner	Család — Dienstboten	
	lakház Wohnhaus				egyéb ép. Sonst. Gbd.			Be nem épített telek Nicht bebauts Grund-Stücke			földszint Parterre	1/3 v. 1. em. I. Stock	II. Stock			III. Stock
	lakott bevolt	nem lakott nicht bew.	összesen	Zusammen	lakott bevolt	nem lakott nicht bew.	összesen	lakott bevolt	nem lakott nicht bew.	összesen						
	1881														1881	
Kórház ...	28	28	—	28	—	—	—	—	—	—	27	1	—	—	525	21
Kis-Czelli ...	64	64	—	64	—	—	—	10	10	—	64	—	—	—	717	7
Lelkész ...	11	11	—	11	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	97	—
Laktanya ...	19	19	—	19	—	—	—	—	—	—	18	—	1	—	403	13
Lajos ...	199	196	—	196	3	—	3	—	1	1	176	22	1	—	5422	254
Miklós-út ...	34	34	—	34	—	—	—	—	—	—	34	—	—	—	445	3
Mailáth ...	46	46	—	46	—	—	—	—	1	1	43	3	—	—	350	7
Magazin-dülő ...	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	9	—
Matróz-út ...	10	10	—	10	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	899	4
Mókus-út ...	15	15	—	15	—	—	—	—	—	—	13	2	—	—	584	14
Nád ...	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	57	1
Óbudai rakpart ...	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	238	14
Percz ...	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	117	1
Polgár-tér ...	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	6	4
Polgár ...	8	7	—	7	1	—	1	—	—	—	8	—	—	—	166	13
Pacsirta ...	26	26	—	26	—	—	—	—	—	—	26	—	—	—	311	4
Pacsirtamező ...	18	18	—	18	—	—	—	—	—	—	17	1	—	—	328	4
Repkény ...	12	12	—	12	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	83	—
Raktár ...	10	10	—	10	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	73	1
Sorompó ...	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	27	1
Sajka ...	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	20	—
Szentlélek-tér ...	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	96	4
Serfűző ...	7	7	—	7	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	137	7
Seregély ...	6	6	—	6	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	71	1
Szél-út ...	12	12	—	12	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	65	—
Solmár ...	19	19	—	19	—	—	—	1	1	—	19	—	—	—	182	3
Szép völgy ...	26	26	—	26	—	—	—	1	1	—	25	1	—	—	434	2
Szölő ...	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	79	4
Szölő-köz ...	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	44	2
Szőlőkert ...	38	38	—	38	—	—	—	—	—	—	38	—	—	—	501	10
Templom ...	5	4	—	4	1	—	1	—	—	—	4	1	—	—	65	5
Tanuló ...	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	46	5
Tavaszi ...	19	19	—	19	—	—	—	—	—	—	19	—	—	—	347	33
Tél-út ...	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	35	—
Szt.-Endrei ...	63	62	—	62	1	3	4	—	—	—	61	2	—	—	1312	42
Szt.-Endrei út ...	6	6	—	6	—	—	—	—	—	—	5	1	—	—	22	2
Ürömi ...	48	47	—	47	1	—	1	—	—	—	48	—	—	—	539	7
Vihar ...	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	26	—
Vörös-kereszt ...	10	10	—	10	—	—	—	1	1	—	10	—	—	—	278	4
Viador ...	10	10	—	10	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	392	5
Vörösvári út ...	115	115	—	115	—	—	—	—	—	—	115	—	—	—	1281	22
Zsigmond ...	53	52	—	52	1	—	1	—	—	—	41	7	2	—	940	45
Zichy ...	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	222	9
Összesen — Zusammen	1296	1285	1	1286	9	6	15	2	22	24	1235	61	5	—	24526	713
Kültelek ¹⁾ ...	54	47	—	47	6	—	6	1	1	2	53	—	—	—	445	4
Duna — Donau ...	—	—	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	800	—
Főösszeg — Hauptsumme	1350	1332	1	1333	15	6	21	3	23	26	1288	61	5	—	24971	717

¹⁾ Ebből — Hiévon:

Remetehegy ...	5	4	—	4	1	—	1	—	—	—	5	—	—	—	134	4
Szép völgy ...	8	8	—	8	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	70	—
Vörösvári-út ...	4	2	—	2	2	—	—	—	—	—	4	—	—	—	52	—

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakott telkek száma Bev. Grundstücke			Es pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881						1881-ben talált épületek magass. Höhe der Gebäude 1881				Lakosság Inwohner			Különbség 1870 és 1881 közt Differenz der Jahre 1870 u. 1881			
	1857	1870	1881	lakház Wohnhaus		egyéb épületek sonstige Gebäude		Be nem épített telkek Nicht bebauts Grst.		Földsz. Parterre	1/a vagy 1. em. 1. Stock	II. Stock	III. Stock	IV. vagy több em. 4 oder mehr.	1857	1870	1881	eltolts épület abwes. Dienstboten	több mehr	kevesebb weniger
	lakott beépült	n. l. n. l.	n. l. n. l.	n. l. n. l.	n. l. n. l.	n. l. n. l.	n. l. n. l.	n. l. n. l.												
	benne	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.	n. l.
Aranykéz	4	4	4	4	4	—	—	—	—	—	2	2	—	236	251	246	49	—	5	
Bástya	24	24	22	22	22	—	—	—	—	14	2	6	—	518	650	441	64	—	209	
Bécsi	—	—	4	4	4	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	203	44	203	—	
Borz	8	8	7	7	7	—	—	—	—	1	3	3	—	300	300	287	58	—	13	
Calvin-tér	5	5	5	5	5	—	—	—	—	—	2	3	—	217	278	284	83	—	—	
Curia	2	1	2	1	1	1	1	1	—	—	1	1	—	90	64	77	10	13	—	
Deák-Ferencz-tér	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	102	25	102	—	
Deák-Ferencz	12	15	10	9	9	1	1	1	—	—	8	1	1	634	758	780	194	22	—	
Duna	8	10	9	9	9	—	—	—	—	—	5	3	1	229	338	300	73	—	38	
Egyetem	7	6	7	4	4	3	3	—	—	—	2	2	3	198	128	315	104	187	—	
Egyetem-tér	4	4	3	2	2	1	1	—	—	—	—	2	1	290	269	365	35	96	—	
Eskütér	—	—	5	4	4	1	1	—	—	—	1	3	1	—	—	126	44	126	—	
Fer.-József-rakp.	26	16	21	21	21	—	—	1	1	1	4	7	9	1180	686	1236	237	550	—	
Ferencziak-tere	9	9	8	6	6	2	2	—	—	—	4	2	2	209	182	401	100	219	—	
Granátos	8	9	8	6	6	2	2	—	—	—	3	2	3	258	598	825	92	227	—	
Hajó	9	8	8	8	8	—	—	—	—	—	1	5	1	480	441	518	95	77	—	
Hal-tér	2	3	4	3	3	1	1	—	—	—	—	4	—	234	140	278	41	138	—	
Hatvani	17	16	15	15	15	—	—	—	—	1	2	10	2	835	963	992	179	29	—	
Havas	3	3	6	6	6	—	—	—	—	—	—	2	3	69	70	275	60	205	—	
Himző	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	1	1	—	17	44	51	15	7	—	
Kalap	17	16	15	15	15	—	—	—	—	1	4	8	2	650	681	552	117	—	129	
Károly	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	26	34	6	8	—	
Károlyi gróf	9	11	11	11	11	—	—	—	—	2	4	3	2	208	323	358	55	35	—	
Károly-körút	31	32	12	12	12	—	—	—	—	1	4	5	2	1181	1260	547	99	—	713	
Kecskeméti	13	13	13	13	13	—	—	—	—	—	6	2	5	691	761	888	180	127	—	
Kéményseprő	3	3	3	3	3	—	—	—	—	—	2	1	—	109	127	148	20	21	—	
Képiró	9	9	9	8	8	1	1	—	—	1	4	1	3	224	209	248	30	39	—	
Kigyó	6	6	8	8	8	—	—	—	—	—	1	2	3	281	433	476	119	43	—	
Kigyó-tér	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	2	—	—	4	9	1	5	—	
Kishid	5	3	3	1	1	2	2	—	—	—	—	1	2	111	171	347	46	176	—	
Kiskorona	2	2	3	3	3	—	—	—	—	2	—	1	—	20	22	125	19	103	—	
Kristóf-tér	4	5	5	5	5	—	—	—	—	—	3	2	—	196	158	158	35	—	—	
Koronaherceg	13	13	14	10	10	4	4	—	—	—	3	8	3	1101	1146	1154	231	8	—	
Köth	5	5	4	4	4	—	—	—	—	—	3	1	—	178	194	234	49	40	—	
Lakatos	2	2	2	2	2	—	—	—	—	—	1	1	—	42	58	38	10	—	20	
Lövész	11	10	13	11	11	2	2	—	—	2	4	2	5	358	325	542	99	217	—	
Lipót	49	47	43	40	40	3	3	—	—	6	23	11	2	1525	1776	2028	297	252	—	
Magyar	41	37	34	34	34	—	—	—	—	3	12	16	3	973	1134	1087	163	—	47	
Mária-Valeria	—	3	4	4	4	—	—	—	—	—	—	3	1	—	260	496	121	236	—	
Molnár	31	38	24	24	24	—	—	—	—	8	8	6	2	940	1658	1129	114	—	529	
Muzeum-körút	4	4	20	20	20	—	—	—	—	—	4	3	9	4	1088	240	1088	—	—	
Papnövelde	6	6	6	4	4	2	2	—	—	—	3	2	1	326	371	339	53	—	32	
Petőfi-tér	**	**	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	**	**	92	33	92	—	
Reáltanoda	13	13	13	13	13	—	—	—	—	1	6	2	4	309	531	458	93	—	73	
Régi-posta	9	10	11	10	10	1	1	—	—	—	4	3	3	473	514	672	136	158	—	
Rostély	1	2	2	2	2	—	—	—	—	—	1	1	—	10	48	52	10	4	—	
Rózsa-tér	5	5	5	5	5	—	—	—	—	—	2	2	1	123	132	158	26	26	—	
Sarkantus	9	8	8	7	7	1	1	—	—	—	4	1	3	159	171	159	21	—	12	
Sebestyén-tér	6	6	5	4	4	1	1	—	—	—	—	3	2	310	300	221	35	—	79	
Sebestyén	5	4	4	4	4	—	—	—	—	—	1	2	1	112	105	169	26	64	—	
Só	7	5	4	4	4	—	—	—	—	—	2	1	1	105	60	188	34	128	—	
Sórház	—	—	2	2	2	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	141	11	141	—	

* Sok átjáróház a Ferencz-József-rakparton. — Viele Durchhäuser auf den Franz-Josef-Quai. —
 * 1857. és 1870-ben Alduna-sor. — 1857 u. 1870 Unt. Donauzeile.
 1 Lásd Mária-Valeria-utcát is. — Siehe auch Maria-Valeria-Gasse. — 2 Lásd Ferencz-József-rakpart. — Siehe Franz-Josef-Quai. — 3 Lásd Muzeum-körút is. — Siehe auch Museum-Ring. — 4 Lásd Károly-körút is. — Siehe auch Karls-Ring.

3. számú tábla. (folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakott telkek száma Bev. Grund-Stücke			És pedig 1831. évb. — U. zw. t. J. 1881										1881-ben talált épületek magais. Höhe der Gebäude 1881				Lakosság Einwohner			Különben 1870 és 1881 közt Differenz der Jahre 1870 u. 1881	
	1857	1870	1881	Lakház Wohnhaus			egyéb épületek Sonstige Gebäude		Ha nem épített felik Nicht ba. hause Grät.		1857		1870	1881	1857	1870	1881	1857	1870	1881		
				lakott becsült n. l. nicht b. összesen Zusammen	lakott becs. n. l. nicht b. össz. Zus.	lakott becs. n. l. nicht b. össz. Zus.	Füßesz. Parterre	1/3 vagy I em. n. l.	II. em. stock	III. em. stock	IV. em. stock											
Sütő	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	119	133	62	29	—	71				
Szarka	5	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	97	111	76	9	—	35				
Szép	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	80	121	158	71	37	—				
Szerb	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	430	411	397	43	—	14				
Szervita-tér	7	8	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	348	455	467	118	12	—				
Torony	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	21	63	68	13	5	—				
Ujvilág	23	22	22	21	21	21	21	21	21	21	21	21	1034	1021	1257	188	236	—				
Váczi	20	21	18	17	18	18	18	18	18	18	18	18	1004	1012	973	240	—	39				
Vámház-körút	4	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	245	379	675	136	296	—				
Vámház-tér	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4				
Vármegye	8	7	8	7	7	7	7	7	7	7	7	7	193	153	246	20	93	—				
Városháztér	12	10	8	6	6	6	6	6	6	6	6	6	545	455	592	143	137	—				
Városház	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	87	78	54	10	—	24				
Vigadó-tér	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116	37	116				
Zöldfa	38	39	40	37	37	37	37	37	37	37	37	37	1073	1356	1748	237	392	—				
Zsibárus	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	86	86	141	18	55	—				
Összesen — Zus.	600	598	593	550	551	551	551	551	551	551	551	551	29206	24952	29471	5437	2082	6601				
Akadémia	1	5	15	12	12	12	12	12	12	12	12	12	—	609	1337	312	728	—				
Alkotmány	7	17	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	245	300	429	27	129	—				
Árpád	7	8	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	146	375	493	98	118	—				
Balaton	—	—	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	21	2	21	—				
Bálvány	17	19	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	992	1229	1479	336	250	—				
Bátori	—	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	25	21	—	4				
Bécsi	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	71	65	53	13	—	12				
Béla	4	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	273	405	592	124	187	—				
Csáky	—	—	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	47	1	47	—				
Deák-Ferencz-tér	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	46	50	49	11	—	1				
Deák-Ferencz	3	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	250	104	62	20	—	42				
Dorottya	11	14	12	11	11	11	11	11	11	11	11	11	771	1217	1070	246	—	147				
Eötvös-tér	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	47	13	47	—				
Erzsébet-tér	15	13	16	14	14	14	14	14	14	14	14	14	1126	944	1176	282	232	—				
Fegyvergyár	3	6	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	43	196	390	41	194	—				
Ferencz-József-tér	21	19	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1007	949	329	109	—	620				
Fő-út	16	13	15	13	13	13	13	13	13	13	13	13	1005	948	1161	226	213	—				
Fürdő	3	3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	195	165	315	103	150	—				
Garam	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	5	27	—				
Géza	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	164	390	535	31	145	—				
Gizella-tér	5	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	90	202	171	61	—	31				
Gyapjú	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	116	179	164	8	—	15				
Hajnal	5	4	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	210	260	391	49	131	—				
Harminczad	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	126	121	150	25	26	—				
Hold	7	8	15	13	13	13	13	13	13	13	13	13	389	489	1347	160	858	—				
Honyvéd	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	7	37	—				
Ipoly	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	112	1	112	—				
József-tér	11	13	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	456	691	638	164	—	53				
Katona-József	—	—	7	6	6	6	6	6	6	6	6	6	—	—	469	20	469	—				
Kálmán	3	6	8	6	6	6	6	6	6	6	6	6	122	166	356	87	190	—				
Kárpát	—	—	7	4	4	4	4	4	4	4	4	4	—	—	315	23	315	—				
Klotild	—	—	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	113	22	113	—				
Koháry	—	—	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	9	1	9	—				
Lipót-tér	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	59	100	99	13	—	1				
Markó	—	—	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	—	42	9	42	—				

¹ 1857. és 1870. Feldunaser és Mária-Valeria-utcza. — ² 1857 und 1870 Obere Donauzeile und Maria-Valeria-Gasse. — ³ Volt nap-utcza és Fa-tér. — Gewesene Sonnengasse und Holeplatz. — ⁴ Lásd Mária-Valeria-utcza. — Siehe Maria-Valerie-Gasse.

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakott feltek száma Bev. Grund- Stücke			És pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881								1881-ben talált épületek magass. Höhe der Gebäude 1881				Lakosság Inwohner			Különben 1870 és 1881 közt Differenz der Jahre 1870 u. 1881			
	1857	1870	1881	lakott bevonat	n. l. néltől b. összesen Zusammen	lakott bev. n. l. néltől b. össz. Zus.	Ba nem épített telek Nicht be- bauts Grdst.	lakott bev. n. l. néltől b. össz. Zus.	Földsz. Porterré	1/3 vagy 1/2 m. l. sz.	II. em. m.	III. em. m.	IV. em. 1000 mm. magass.	1857	1870	1881	entul ezen között	1870 között 1881				
				lakott bevonat	lakott bev. n. l. néltől b. össz. Zus.	lakott bev. n. l. néltől b. össz. Zus.	lakott bev. n. l. néltől b. össz. Zus.	Földsz. Porterré	1/3 vagy 1/2 m. l. sz.	II. em. m.	III. em. m.	IV. em. 1000 mm. magass.	1857	1870	1881	entul ezen között	1870 között 1881					
				n. l. néltől b. összesen Zusammen	n. l. néltől b. össz. Zus.	n. l. néltől b. össz. Zus.	n. l. néltől b. össz. Zus.	Földsz. Porterré	1/3 vagy 1/2 m. l. sz.	II. em. m.	III. em. m.	IV. em. 1000 mm. magass.	1857	1870	1881	entul ezen között	1870 között 1881					
Marokkói	1	1	1	1	1	1				1			86	58	53	13	—	5				
Mária-Valeria	1	1	1	1	1	1				2	1	3	1	227	684	189	457	—				
Mérleg	5	6	4	4	4	4				3	1		308	384	222	55	162	—				
Nagy-korona	26	25	26	26	26	26				4	7	15	1477	1742	1890	410	148	—				
Nádor	37	50	47	43	43	2	2	2	4	13	6	10	14	1943	3050	3890	516	840				
Pannonia	—	—	—	4	4	4				4			—	—	—	57	37	—				
Rudolf-rakpart	—	3	6	2	2	3	3	1	1	—	—	4	—	124	361	83	237	—				
Sas	23	22	21	21	21	—	—	—	—	2	3	6	10	1111	1330	985	234	345				
Sétátér-utcza	4	—	5	5	5	—	—	—	—	—	—	4	1	287	326	61	39	—				
Sólyom	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—				
Szalay	—	—	1	—	—	1	1	5	5	1	—	—	—	—	—	88	17	88				
Szemere	—	—	1	—	—	1	1	3	3	—	—	—	—	—	—	275	52	226				
Széchenyi-tér	8	11	9	4	4	1	1	—	—	1	1	3	517	501	275	52	—	—				
Széchenyi-utcza	1	4	6	6	6	—	—	—	—	—	—	2	4	120	267	640	111	373				
Sziget	—	—	3	2	2	1	1	5	5	2	1	—	—	—	—	15	15	—				
Tükkő	2	3	4	4	4	—	—	—	—	—	1	1	2	220	290	484	88	194				
Újpesti-rakpart	—	—	15	8	8	6	6	1	—	9	5	—	—	—	—	583	48	583				
Váci-körút	28	30	40	39	39	1	1	13	13	6	12	7	14	1580	2061	3219	508	1138				
Váci-út (külső)	—	—	10	9	9	1	1	7	7	8	2	—	—	—	—	711	23	711				
Vadász	14	15	19	19	19	—	—	—	—	3	6	8	2	622	823	1245	133	422				
Vigadó-tér	—	—	2	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	190	56	190				
Visegrádi	—	—	11	10	10	1	1	4	4	7	1	3	—	—	—	999	11	999				
Wurm	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	152	42	152				
Zápolya	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Zoltán	3	4	6	6	6	—	—	1	1	1	2	1	2	84	116	223	34	107				
Zrinyi	5	6	6	6	6	—	—	—	—	—	3	3	—	321	318	379	88	61				
Összesen — Zus.	307	360	466	406	406	50	1	51	10	104	114	100	71	120	136	30	16291	21760	32158	5599	11603	1664
Duna-Donau	—	—	157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	456	—	456			
Kültelek — Extrav. *)	—	—	49	30	30	7	7	12	2	14	27	8	1	1	—	—	1931	66	—			
Fűöszeg — Haupts. *Ebből — Hievon :	307	360	672	436	436	57	1	58	22	106	128	127	79	21	137	30	?	34086	5575	?	?	
Újpesti-rakpart	—	—	15	5	5	1	1	9	1	10	6	—	—	—	—	—	226	11	226			
Váci-út	—	—	2	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	—	—	—	283	4	283			
Váci-út (külső)	—	—	28	20	20	5	5	3	3	19	5	1	—	—	—	—	1352	48	1352			
Aradi	27	42	42	39	39	—	—	3	5	8	30	9	—	929	2131	1861	66	270				
Bajnok	—	—	16	15	15	1	1	—	—	11	4	1	—	—	—	675	17	675				
Bajza	—	—	17	17	2	19	—	—	—	17	17	15	4	—	—	455	7	455				
Bakony	—	—	3	3	3	—	—	8	8	3	—	—	—	—	—	35	1	35				
Bárány	9	11	11	10	10	1	1	1	1	7	2	—	2	322	555	675	25	120				
Bulcsu	—	—	8	8	8	—	—	1	1	8	—	—	—	—	—	176	4	176				
Dalnok	—	—	5	5	5	—	—	8	8	5	—	—	—	—	—	72	3	72				
Dalszínház	4	4	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	4	4	72	13	72				
Dávid	14	13	13	13	13	—	—	—	—	11	2	—	—	539	862	818	22	44				
Deák-Ferencz-tér	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	258	50	258				
Déliháb	—	—	—	—	—	—	—	24	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Dévay	—	—	3	3	3	—	—	6	6	3	—	—	—	—	—	—	124	—	124			
Dessewffy	33	35	35	34	34	1	1	—	—	24	6	4	1	820	1157	1687	84	530				
Eötvös	3	4	23	21	21	2	2	5	5	8	9	6	—	71	77	955	76	878				
Épreskert	—	—	6	6	6	—	—	7	7	5	1	—	—	—	—	66	10	66				
Erdősor	31	42	12	12	12	—	—	14	14	10	1	1	—	1514	1892	672	16	1220				
Érsek	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	2	—	—	—	—	24	4	24				

¹ Lásd Ferencz-József-tér. — Siehe Franz-Josef-Platz — ² Lásd Sétátér-utcza. — Siehe Sétátér-Gasse. — ³ Lásd Széchenyi-tér. — Siehe Széchenyi-Platz. — ⁴ 1857. és 1870-ben Hermina-tér. — 1857 und 1870 Herminen-Platz. — ⁵ Beleértve a VII. ker. Rottenbiller-utczát is. — Inbegriffen Rottenbiller-Gasse im VII. Bezirke.

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakott telke száma Bev. Grund Stücke			Es pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881.										1881-ben talált épületek magass. Höhe der Gebäude 1881				Lakosság Inwohner			Különben 1870 és 1881 közt Differenz der Jahre 1870 u. 1881				
	1857	1870	1881	lakház Wohnhaus		egyéb épületek Sonstige Gebäude		Be nem épített telek Nicht be- baute Grund		Földsz. Parterre		1/a vagy 1/2 odv. 1/3		II. em. Stöck		III. em. Stöck		IV. em. Stöck		1857	1870	1881	előző években Hievon Diensthöfen	több már	kevesebb vannak
				lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen						
				lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen	lakott beosztott	n. l. n. l. b. összesen Zusammen						
Gyár	37	37	37	34	—	34	3	—	3	—	3	3	19	9	5	3	1	1274	1552	2707	296	1155	—		
Hajós	38	35	36	34	—	34	1	—	1	1	1	2	16	9	9	1	—	1325	2046	2131	187	85	—		
Izabella	—	—	9	8	—	8	—	—	—	1	27	28	4	3	1	—	—	—	—	574	16	574	—		
Kemniczi	7	10	11	9	—	9	2	—	2	—	16	16	9	1	1	—	—	139	277	339	29	62	—		
Király	297	295	46	45	1	46	1	—	1	—	2	2	12	8	15	12	—	2	5807	2	7596	4993	681	—	
Kis-János	3	4	4	4	—	4	—	—	—	—	3	3	4	—	—	—	—	60	139	133	—	—	2603		
Kmetti	—	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	125	3	125	—		
Laudon	5	6	5	5	—	5	—	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	515	694	598	71	—	96		
Lázár	8	9	13	13	—	13	—	—	—	—	—	—	4	4	4	1	—	546	568	1210	122	642	—		
Lehel	—	—	11	11	—	11	—	—	—	—	—	—	1	1	10	1	—	—	—	505	12	505	—		
Lendvay	—	—	1	1	—	1	—	—	—	18	18	1	—	—	—	—	—	—	—	9	1	9	—		
Lovag	14	13	14	13	—	13	1	—	1	—	—	—	12	1	1	—	—	417	446	638	20	192	—		
Lőportár	—	—	6	6	—	6	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	218	4	218	—		
Lövölde-tér	—	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	81	15	81	—		
Mozsár	15	15	14	14	—	14	—	—	—	—	—	—	13	1	—	—	—	573	643	696	36	53	—		
Nagy-János	—	—	33	32	—	32	—	—	—	1	7	8	28	4	—	—	—	—	—	4	4	498	46	498	
Nagy-Mező	50	56	51	51	—	51	—	—	—	—	—	—	22	9	16	4	—	1932	2931	2748	307	—	183		
Ó-utcza	41	38	37	36	—	36	1	—	1	—	—	—	26	6	3	2	—	1209	1451	1693	143	242	—		
Petőfi	11	12	10	10	—	10	—	—	—	—	—	—	5	2	—	3	—	474	651	771	49	120	—		
Podmaniczky	—	—	4	4	—	4	—	—	—	10	10	2	2	—	—	—	—	—	—	108	9	108	—		
Próféta	5	6	6	4	—	4	2	—	2	—	—	—	4	—	—	—	—	163	318	355	17	37	—		
Rákosárok	2	5	22	26	23	1	24	2	—	2	1	5	6	14	6	3	3	2	67	951	1536	68	579	—	
Révay	18	20	14	14	2	16	—	—	—	—	—	—	4	6	1	5	—	1096	1621	1398	94	—	223		
Rózsa	234	244	47	47	—	47	—	—	—	4	4	35	8	3	1	—	—	2	844	2	1688	2496	92	811	
Sugár-út	7	7	88	75	1	76	9	4	13	4	29	33	25	18	13	25	8	7	3889	740	3889	—	—	—	
Szabolcs	—	—	20	20	—	20	—	—	—	—	—	—	12	12	18	2	—	—	—	1195	19	1195	—		
Szegfű	3	2	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	54	92	118	10	26	—		
Szerecsen	52	51	43	42	—	42	1	—	1	—	4	4	23	7	11	2	—	3536	4387	4166	298	—	221		
Sziv	62	63	59	58	—	58	—	—	—	1	2	3	50	7	1	—	—	1268	2003	2264	82	261	—		
Szondy	7	20	43	41	—	41	—	—	—	2	14	16	24	15	2	—	—	11	723	2877	98	2154	—		
Teréz-körút	—	—	14	9	—	9	3	1	4	2	16	18	6	3	3	1	—	—	—	880	75	880	—		
Uj-utcza	33	37	36	36	—	36	—	—	—	—	1	1	24	5	7	—	—	1203	1758	1530	95	—	228		
Váci-körút	28	28	27	23	—	23	4	—	4	—	1	1	4	3	8	10	2	1961	2186	2592	438	406	—		
Külső váci-út	—	—	5	3	—	3	2	—	2	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	231	41	231	—		
Városligeti-fasor	—	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	9	—	9	—		
Vörösmarty	6	6	19	15	—	15	2	—	2	2	20	22	8	6	2	1	—	—	—	732	36	732	—		
Összesen — Zus.	—	—	1001	942	7	949	41	5	46	18	300	318	585	190	123	79	13	28665	41292	55669	4654	19464	5094		
1881-ben nem létező utcák — 1881-nél még vorkommand:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Hermina-tér	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	937	987	—	—	—	—		
Kőmives	18	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	552	570	—	—	—	—		
Könyök	19	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	875	997	—	—	—	—		
Pályaudvar	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	270	—	—	—		
Kültelek — Extrav.*	—	—	123	96	1	97	10	3	13	17	25	42	101	9	—	—	—	—	—	1673	104	—	—		
Főösszeg — Haupts.	?	?	1124	1038	8	1046	61	8	59	35	325	360	686	199	128	79	13	?	?	57836	4758	?	?		
Ebből — Hievon	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Erdőtelek	?	?	22	18	—	18	2	—	2	—	2	—	20	—	—	—	—	?	?	198	15	—	—		
Hajcsár-út	?	?	15	15	—	—	—	—	—	—	1	1	15	—	—	—	—	?	?	291	26	—	—		
Lőporduló	?	?	17	13	—	13	—	—	—	—	4	—	4	12	1	—	—	?	?	417	14	—	—		
Külső váci-út	?	?	10	9	—	9	1	—	1	—	—	—	8	2	—	—	—	—	—	238	13	—	—		

¹ 1857. és 1870-ben e ház az Ország-úthoz volt számítva. — *Im Jahre 1857 und 1870 ist dieses Haus zur Landstrasse gerechnet worden.* — ² Beleértve a VII. kerületbe eső részét is. — *Mit Inbegriff des im VII. Bezirk liegenden Theiles.* — ³ Beleértve a volt Hermina-tér egy részét. — *Mit Inbegriff eines Theiles des gewesenen Herminienplatzes.* — ⁴ Lásd Kis-János-utcza. — *Siehe Kis-János-Gasse.* — ⁵ Beleértve a VII. ker. részét is. — *Inbegriffen auch ein Theil des VII. Bezirkes.* — ⁶ Beleértve a VII. ker. Rottenbiller-utczáat is. — *Mit Inbegriff der Rottenbiller-Gasse im VII. Bezirk.* — ⁷ Lásd Erdősor. — *Siehe Waldzeile.* — ⁸ Volt Könyök- és Kőmives-utcza. — *Gewesene Ellenbogen- und Maurergasse.*

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakott telkek száma Bev. Grundstücke			Es pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881							1881-ben talált épületek magass. Höhe der Gebäude 1881				Lakosság Inwohner			Különbség 1870 és 1881 közt Differenz der Jahre 1870 u. 1881							
	1857	1870	1881	lakház Wohnhaus		egyéb épületek Sonstige Gebäude		Be nem épített telek Nicht bebauete Grund		Földsz. Parterre	I. sz. I. em. 1. Stock	II. sz. 2. Stock	III. sz. 3. Stock	IV. sz. több em. 4. oder mehr.	1857	1870	1881	ebből csekély hányosa weniger	több mehr	kevesebb weniger					
				lakott benne	n. l. nélkül b. Zusammen	lakott bez. n. l. nélkül b. Zus.	lakott bez. n. l. nélkül b. Zus.	lakott bez. n. l. nélkül b. Zus.	lakott bez. n. l. nélkül b. Zus.												Földsz. Parterre	I. sz. I. em. 1. Stock	II. sz. 2. Stock	III. sz. 3. Stock	IV. sz. több em. 4. oder mehr.
Akácza	48	52	55	55	55	—	—	—	—	—	—	—	—	1907	2618	3133	188	515	—						
Alsó Erdősor	1	1	15	15	15	—	—	2	2	13	1	1	—	1	1	1646	23	1646	—						
Amazon	—	—	5	5	5	—	—	9	9	1	2	2	—	—	—	283	7	283	—						
Arena-út	—	—	13	12	1	13	1	1	8	8	7	7	—	—	—	320	6	320	—						
Bem	—	—	28	28	28	—	—	3	3	2	26	—	—	—	—	727	16	727	—						
Bethlen-tér	—	—	3	2	2	1	1	—	—	1	1	1	—	—	—	119	8	119	—						
Csányi	7	7	9	9	9	—	—	—	—	6	—	3	—	7	7	795	49	795	—						
Csömöri-út	—	—	49	49	52	—	—	13	13	25	27	—	—	—	—	769	78	769	—						
Damjanich	—	—	41	38	38	3	3	3	3	33	8	—	—	—	—	926	100	926	—						
Dob	71	82	39	39	39	—	—	—	—	17	9	11	2	2	4097	5398	3646	335	1750	—					
Dohány	38	47	52	50	50	2	2	10	10	33	11	4	4	1856	2784	3735	332	951	—						
Egressy	—	—	12	12	12	—	—	1	1	10	2	—	—	—	—	85	11	85	—						
Erzsébet-körút	—	—	1	1	1	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	132	27	132	—						
Garay-tér	—	—	3	2	2	—	—	1	2	3	2	—	—	—	—	17	1	17	—						
Gizella	—	—	9	9	9	—	—	1	1	1	8	1	—	—	—	74	15	74	—						
Hársfa	22	22	31	30	30	—	—	5	6	19	9	2	—	569	938	2405	75	1467	—						
Hermína	—	—	12	12	12	1	1	—	—	7	6	—	—	—	—	141	9	141	—						
Holló	11	11	13	12	12	1	1	—	—	5	5	3	—	548	749	982	73	233	—						
Huszár	—	—	1	1	1	—	—	5	5	—	1	—	—	—	—	70	1	70	—						
István-tér	16	16	17	17	17	—	—	—	—	11	2	1	3	766	1358	1488	121	130	—						
István-út	—	—	19	17	17	1	1	15	16	17	1	—	—	—	—	217	44	217	—						
Izabella	—	—	10	10	10	—	—	8	8	3	4	3	—	—	—	986	25	986	—						
Józsika	4	4	9	9	9	—	—	12	12	7	2	—	—	23	66	279	6	213	—						
Károly-körút	10	11	9	9	9	—	—	—	—	—	2	6	1	1237	1498	1093	223	—	405						
Kazinczy	43	45	46	42	42	4	4	—	—	24	16	5	1	1587	2053	2727	172	674	—						
Kerepesi-út	41	42	69	65	66	4	1	5	4	48	11	5	7	2303	2794	3323	447	529	—						
Kertész	13	22	30	30	30	—	—	—	—	19	10	1	—	351	1059	2258	91	1199	—						
Király	3	3	46	45	45	1	1	—	—	14	11	14	7	3	8	4566	560	4566	—						
Kis diófa	4	13	14	13	13	1	1	—	—	7	3	4	—	4	444	660	69	213	—						
Klauzál	29	34	20	25	25	1	1	—	—	18	6	2	—	1030	1825	2096	113	271	—						
Külső dob	8	8	57	55	55	1	1	5	6	27	26	3	—	—	—	4416	195	4416	—						
Lövölde-tér	—	—	2	1	1	1	1	—	—	1	—	—	1	8	8	103	20	103	—						
Miksa	—	4	14	14	14	—	—	11	11	7	5	2	—	—	99	969	32	870	—						
Munkás	—	—	7	7	7	—	—	1	1	6	1	—	—	—	—	163	8	163	—						
Murányi	—	—	8	8	8	—	—	4	4	8	—	—	—	—	—	92	7	92	—						
Nagy diófa	34	21	26	25	25	1	1	—	—	14	9	2	1	6920	858	1568	121	710	—						
Nefelejts	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
Névtelen	—	—	15	15	15	—	—	—	—	14	1	—	—	—	—	124	9	124	—						
Nyár	26	26	23	22	22	1	1	—	—	18	3	2	—	667	1092	1006	42	—	86						
Óvoda	—	—	2	2	2	—	—	7	7	2	—	—	—	—	—	47	3	47	—						
Rákosárok	1	1	18	16	16	—	—	2	6	8	5	8	1	1	1	1327	67	1327	—						
Remény	—	—	3	3	3	—	—	7	7	3	—	—	—	—	—	12	—	12	—						
Rombach	9	11	12	11	11	1	1	—	—	2	5	5	—	387	618	1405	171	787	—						
Rottenbiller	—	—	23	21	21	2	2	27	27	14	9	—	—	8	8	1030	60	1030	—						
Rózsa	7	7	23	22	22	—	—	1	11	12	12	9	1	7	7	1048	41	1048	—						
Síp	14	20	20	18	18	2	2	—	—	8	6	5	1	683	953	1373	116	420	—						
Százház	—	—	47	47	47	—	—	2	2	47	—	—	—	—	—	1130	32	1130	—						
Szegényház-tér	—	—	4	2	2	2	2	—	—	2	2	—	—	—	—	184	7	184	—						
Szövetség	29	33	41	41	41	—	—	5	5	32	8	1	—	1031	1332	2502	61	1170	—						
Valero	9	8	9	9	9	—	—	—	—	8	1	—	—	207	343	310	19	—	33						
Városligeti-fasor	—	—	7	6	1	7	1	—	—	7	1	—	—	—	—	49	5	49	—						

VII. kerület — VII. Bezirk

¹ Lásd VI. kerületben. — Siehe VI. Bezirk. — ² Lásd külső dob-utcát is. — ³ Lásd VI. kerület. — ⁴ Lásd Nagy diófa-utcza. — Incl. der grossen Nussbaumgasse. — ⁵ A' kis diófa-utczával együtt. — Incl. der kleinen Nussbaumgasse. — ⁶ Lásd VI. kerület Erdősor. — ⁷ Lásd Klauzál-utcza. — ⁸ Lásd Dob-utcza.

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakott telkek száma Ben. Grundstücke			És pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881									1881-ben talált épületek magass. Höhe der Gebäude 1881				Lakosság Inwohner			Különbség 1870 és 1881 közt Differenz der Jahre 1870 u. 1881			
	1857	1870	1881	lakház Wohnhaus			egyéb épületek Sonstige Gebäude			Be nem épített telek Nicht bebauter Grund.			Földsz. Parterre	1/3 vagy I. sz. m.	II. sz. m.	III. sz. m.	IV. sz. m.	1857	1870	1881	elhűt eselőd hason Dianszfoten	több nagy	kevesebb azéig
				lakott beu.	n. l. nicht b.	összesen Zusammen	lakott beu.	n. l. nicht b.	össz. Zus.	lakott beu.	n. l. nicht b.	össz. Zus.											
Vörösmarty	7	7	4	4	4	4	—	—	—	9	9	3	1	—	—	—	7	7	514	18	514	—	—
Wesselényi	20	22	33	30	30	30	2	—	2	1	9	10	21	10	1	—	556	767	1506	90	739	—	—
Beltelek—Intrav.	—	—	1081	1042	6	1018	34	2	36	8	209	217	661	292	95	36	—	29644	60576	4319	32206	2274	—
Kültelek—Extrav.*	—	—	207	192	8	200	11	—	11	4	17	21	204	7	—	—	—	—	2122	151	—	—	—
Összesen — Zus.	—	—	1291	1234	14	1248	45	2	47	12	226	238	865	299	95	36	20726	29644	62690	4500	?	?	—
* Ebből—Hievon	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Álmos	?	?	13	13	—	13	—	—	—	—	1	1	13	—	—	—	—	—	115	12	—	—	—
Csömöri	?	?	18	18	—	18	—	—	—	—	1	1	18	—	—	—	—	—	266	11	—	—	—
Gyarmat	?	?	8	8	—	8	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	170	9	—	—	—
István-út	?	?	27	27	—	27	—	—	—	—	4	4	26	1	—	—	—	—	240	45	—	—	—
Kerepesi út	?	?	9	8	—	8	1	—	1	—	3	3	9	—	—	—	—	—	320	4	—	—	—
Zalán-út	?	?	17	17	—	17	—	—	—	—	—	—	17	—	—	—	—	—	142	14	—	—	—
Aggteleki	—	—	8	5	—	5	—	—	—	—	3	3	6	4	1	—	—	—	194	13	194	—	—
Balassa	—	—	4	4	—	4	—	—	—	—	5	5	3	—	1	—	—	—	33	2	33	—	—
Békés	6	7	6	6	—	6	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	148	336	256	16	—	80	—
Bérekocsi	22	17	22	22	—	22	—	—	—	—	3	3	20	2	—	—	419	565	676	37	111	—	—
Berzsenyi	—	—	3	3	—	3	—	—	—	—	4	4	2	—	1	—	—	—	211	10	211	—	—
Bezerédy	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	40	1	40	—	—
Bodzafa	28	37	40	39	—	39	—	—	—	—	1	1	2	21	13	4	1	654	1625	2446	180	821	—
Csokonay	—	—	4	2	—	2	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—	—	—	128	6	128	—	—
Déry	1	1	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	1	—	337	4	337	—	—
Dologház	—	—	6	4	—	4	2	—	2	—	—	—	6	—	—	—	—	—	92	1	92	—	—
Dugonics	5	5	8	8	—	8	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	5	—	93	7	93	—	—
Erdélyi	—	—	13	13	—	13	—	—	—	—	3	3	13	—	—	—	—	—	382	11	382	—	—
Eszterházi	14	18	16	16	—	16	—	—	—	—	1	1	8	5	1	2	455	621	707	143	86	—	—
Fecske	24	26	29	29	—	29	—	—	—	—	3	3	28	1	—	—	388	647	968	25	321	—	—
Felső vámvonat	22	32	6	6	—	6	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	237	443	166	5	—	277	—
Főh. Sándor	23	27	31	31	—	31	—	—	—	—	4	4	9	9	4	—	738	1250	2061	271	811	—	—
Flór.	5	6	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	261	394	52	4	—	342	—
Futó	43	45	48	48	—	48	—	—	—	—	—	—	38	10	—	—	568	998	1541	50	543	—	—
Gölya	31	38	40	40	—	40	—	—	—	—	12	12	36	4	—	—	275	532	905	49	373	—	—
Gyöngytyúk	9	10	11	10	—	10	1	—	1	—	—	—	2	6	3	—	404	489	1547	128	1058	—	—
Homok	6	6	7	7	—	7	—	—	—	—	2	2	7	—	—	—	116	139	188	1	49	—	—
Hunyady	32	40	44	44	—	44	—	—	—	—	—	—	28	16	—	—	522	1033	1384	35	351	—	—
Illés	20	25	23	23	—	23	—	—	—	—	3	3	21	2	—	—	391	802	962	34	160	—	—
József	97	98	84	83	—	83	1	—	1	—	6	6	76	7	—	1	2274	3184	3049	167	—	135	—
József-körút	—	—	5	5	—	5	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	387	67	387	—	—
Kalvária-u. és tér	10	14	25	25	—	25	—	—	—	—	9	9	24	—	1	—	44	159	444	28	285	—	—
Karpfenstein	12	17	27	27	—	27	—	—	—	—	5	5	26	1	—	—	249	339	554	26	215	—	—
Kemény Zsigmond	—	—	4	4	—	4	—	—	—	—	5	5	4	—	—	—	—	—	153	—	153	—	—
Kender	34	33	35	35	—	35	—	—	—	—	—	—	34	1	—	—	483	793	950	29	157	—	—
Kenyérmező	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	5	5	—	—	1	—	—	—	130	11	130	—	—
Kerepesi	29	33	35	29	—	29	5	—	5	1	1	2	11	8	5	2	1320	2400	2556	404	156	—	—
Kisfaludi	26	23	27	27	—	27	—	—	—	—	1	1	22	5	—	—	439	739	1191	39	452	—	—
Kisfuaros	9	8	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—	9	—	—	—	196	246	397	10	151	—	—
Kis salétrom	4	4	3	3	—	3	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	79	9	79	—	—
Kis stáció	6	6	6	6	—	6	—	—	—	—	—	—	5	1	—	—	88	190	250	15	60	—	—
Kis templom	11	11	12	12	—	12	—	—	—	—	—	—	10	2	—	—	163	418	602	10	184	—	—
Konti	29	32	34	34	—	34	—	—	—	—	4	4	27	7	—	—	512	714	1127	31	413	—	—
Koszorú	26	26	24	24	—	24	—	—	—	—	4	4	24	—	—	—	259	430	471	13	41	—	—
Köbányai	7	11	13	13	—	13	—	—	—	—	1	1	3	4	—	1	62	183	344	42	161	—	—
Köfaragó	11	10	9	9	—	9	—	—	—	—	—	—	5	3	1	—	402	573	586	38	13	—	—

1 Lásd Vig-utca. — 2 Lásd József-utca. — 3 Lásd Erdélyi-utca. — 4 Lásd Salétrom-utca. —

5 Lásd köztemető-utca. — 6 Lásd Staffenberger-utca. — 7 Lásd Erdősor.

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakott telke száma Bev. Grundstücke			Es pedig 1881. évb. - U. zw. i. J. 1881						1881-ben talált épületek magass. Höhe der Gebäude 1881				Lakosság Inwohner			évi elő- és hátrahagyott Dienstadt	Különböz. és 1881 közt Differenz der Jahre 1870 u. 1881					
	1857	1870	1881	lakház Wohnhaus		egyéb épületek Sonstige Gebäude		Be nem épített telek Nicht bebauete Grätz.		Földsz. Parterre	1/2 vagy I. st. em. Stock	II. st. em. Stock	III. st. em. Stock	IV. st. és magasabb em. Stock	1857	1870			1881				
				lakott bevonat	n. l. nicht b. Összesen	lakott bev.	n. l. nicht b. Össz. Zus.	lakott bev.	n. l. nicht b. Össz. Zus.														
				lakott bev.	n. l. nicht b. Össz. Zus.	lakott bev.	n. l. nicht b. Össz. Zus.	lakott bev.	n. l. nicht b. Össz. Zus.														
Kölcsey	6	7	5	5	5					3	2			202	200	352	4	152					
Kőrísfa-út	12	14	16	16	16					8	8			68	152	410	8	258					
Köztemető	4	5	29	26	26	3				4	4	26	1	1	40	85	605	33	520				
Kín			1			1				8	8						83	2	83				
Külső stáció	1	1	33	33	33					28	5			1	1	1410	70	1410					
Légszesz			2	2	2						2					125	5	125					
Liszt Ferencz	3	3	4	4	4					4				45	51	60	4	9					
Losonczy			5	5	5			19	19	5						110	3	110					
Ludoviceum	13	18	13	13	13			1	1	13				99	195	178	4	83					
Luiza			11	11	11			10	10	11						382	12	382					
Luther			2	2	2					2						129	11	129					
Madách	31	29	35	35	35					30	5			361	503	981	44	478					
Magdolna	9	12	26	25	25			1	4	5	23	2		73	189	511	18	322					
Mária	8	10	24	22	22	1		1	1	3	4	3	11	21	456	1475	105	1019					
Mária-Terézia-tér	18	16	16	16	16					15	1			316	520	507	52	13					
Mátyás-tér	12	15	15	15	15					15				244	312	486	24	174					
Muzeum-körút	4	6	3	3	3						1	1	1	257	375	414	83	39					
Muzeum-utcza	1		8	7	7	1		1	4	4		3	2	3	450	139	450						
Nagy fuvaros	10	23	22	22	22					19	3			277	484	752	24	268					
Nagy körút	18	21	28	27	27	1		1		24	2			691	919	973	59	54					
Nagy templom	17	21	25	24	24	1		1	1	18	7			262	392	811	25	419					
Nap	22	25	29	29	29				1	1	24	5		316	463	785	31	322					
Német	37	41	39	39	39				1	1	32	7		706	1235	1372	44	137					
Népszínház	53	44	42	40	40			2	5	7	35	1	4	968	1422	1820	119	398					
Óriás	24	28	37	36	36	1		1	4	4	28	9		311	461	940	27	479					
Ór	7	7	9	9	9					4	4	1		96	308	416	20	108					
Órómvölgy	13	15	19	19	19				6	6	17	1	1	139	217	428	26	211					
Ósz	26	30	30	29	29	1		1	2	2	16	5	6	3	909	1120	1697	237	577				
Prater	51	57	65	65	65				6	6	55	9	1	728	1590	2003	62	413					
Rákóczy-tér	28	37	18	18	18					15	3			330	1503	594	42	1031					
Rigó	6	7	8	8	8					7			1	101	161	187	16	26					
Salétrom	5	6	6	6	6					6				81	204	356	11	152					
Sárkány	9	8	12	12	12				2	2	11	1		63	112	314	4	202					
Staffenberger			6	6	6				5	5	4	2				76	11	76					
Stahly	2	2	5	5	5					3	2			2	2	331	18	331					
Stáció	75	80	55	55	55			1	1	30	18	5	2	1864	3020	4228	267	792					
Szerdahelyi	40	42	18	18	18					18				672	950	425	20	525					
Szeszgyár			5	5	5				4	4	4	1				47	5	47					
Szigetvári			7	7	7				1	1	6	1				100	2	100					
Szigony	17	21	26	26	26				1	1	23	2	1	166	261	546	17	235					
Szilágyi			4	4	4					3	1					143	5	143					
Szűz	4	4	5	5	5					5				43	107	99	3	8					
Tavaszmező	3	3	18	18	18				1	1	16	2		3	3	676	37	676					
Teleki-tér	1	11	19	19	19				4	4	19			14	223	552	15	329					
Tökölly			2	2	2				3	3	2					102	8	102					
Tömő	20	24	34	33	33			1	11	12	21	9	3	184	329	1220	73	891					
Újvásár-tér			18	17	17	1		1	4	4	4	10	4			1403	131	1403					
Üllői-út	33	38	33	28	28	4		4	1	6	7	11	9	8	4	1067	1079	2356	355	2717			
Vas	8	14	16	16	16					4	7	4	1	391	1099	1187	138	88					
Vig	25	26	31	31	31				2	2	25	3	3	431	996	1458	48	462					
Zerge	21	22	23	23	23	1			3	3	14	4	6	624	794	914	103	150					
Összesen - Zus.			1691	1653	1654	25		25	13	223	236	1272	273	96	35	3	25230	41729	64648	4536	25091	2172	
1881-ben nem létező utca - nicht vorkommend:																							
Anna-utcza		3														102							

¹ Lásd Stáció-utcza. — ² Lásd Flór-utcza. — ³ Lásd Szerdahelyi-utcza. — ⁴ Lásd Külső Stáció-utcza.

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakott telkek száma Bez. Grund- Stücke			És pedig 1881. évb. — U. z. v. i. J. 1881						1881-ben talált épületek magass. Höhe der Gebäude 1881				Lakosság Inwohner			Különbség 1870 és 1881 közt Differenz der Jahre 1870 u. 1881						
	1857	1870	1881	lakház Wohnhaus		egyéb épületek Sonstige Gebäude		Be nem építet telek Nicht be- baute Grad.		Földsz. Parterre	I. am. Stock	II. am. Stock	III. am. Stock	IV. am. Stock	1857	1870	1881	ebből csak hievon. Distantholen	több mátr	kevesebb tovoniger			
	lakott becsolt	n. i. nicht b.	összesen Zusammen	lakott bez.	n. i. nicht b. össz. Zus.	lakott bez.	n. i. nicht b. össz. Zus.																
Angyal	26	26	27	27	—	—	—	—	—	25	2	—	—	—	355	667	907	19	240	—			
Bokréta	30	30	32	32	—	—	—	—	—	30	2	—	—	—	335	418	688	52	270	—			
Bakács-tér	9	9	12	12	—	—	1	1	—	10	2	1	—	—	202	318	367	15	49	—			
Boráros-tér	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—			
Csepel-rakpart	23	17	18	14	14	1	1	2	3	12	3	1	—	—	551	603	615	63	12	—			
Czuczor	7	6	7	7	—	—	—	—	—	5	2	—	—	—	131	149	459	22	310	—			
Csillag	7	7	9	9	—	—	—	—	—	4	2	—	3	—	165	218	490	71	272	—			
Dandár	—	—	2	1	—	—	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	20	1	20	—			
Ernö	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	6	—	6	—			
Ferencz-utcza	23	32	31	31	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	439	542	1042	29	500	—			
Ferencz-tér	14	15	12	12	—	—	—	—	—	11	1	—	—	—	121	369	323	17	—	46			
Gyep	36	38	41	41	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	344	554	869	26	315	—			
Imre	2	3	4	3	—	—	3	1	—	3	3	—	1	—	57	77	154	14	77	—			
Ipar	—	6	2	1	—	—	1	1	—	4	4	—	—	—	—	185	12	—	—	173			
Kinizsi	14	16	19	16	—	—	16	1	—	2	14	2	1	—	264	352	503	17	151	—			
Kneziacs	1	1	14	14	—	—	14	—	—	1	1	10	4	—	—	1	692	23	692	—			
Kalvin-tér	3	3	4	1	—	—	1	3	—	3	—	1	2	—	161	290	342	51	52	—			
Köztelek	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Liliom	43	47	45	45	—	—	45	—	—	2	2	40	4	1	771	953	1350	53	397	—			
Malom	43	43	43	43	—	—	43	1	1	—	—	38	6	—	932	1674	1727	63	53	—			
Mester	40	36	44	44	1	—	45	—	—	1	1	38	7	—	487	834	1490	57	656	—			
Márton	9	18	18	18	—	—	18	—	—	5	5	16	2	—	64	240	280	8	40	—			
Mátyás	3	1	2	1	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	54	94	171	12	77	—			
Marko tányos	—	—	1	—	—	—	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	432	44	432	—			
Nyúl	30	36	32	29	—	—	29	3	1	4	—	7	7	24	5	3	1	741	1240	1537	129	297	—
Oroszlán	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	4	—	4	—			
Páva	32	33	32	32	—	—	32	—	—	31	1	—	—	—	533	715	865	45	150	—			
Pipa	5	9	14	13	—	—	13	—	—	1	1	2	7	2	3	1	175	404	728	79	324	—	
Rákos	—	—	8	7	—	—	7	1	—	2	2	3	2	3	—	—	657	44	657	—			
Ranolder ²	34	29	14	14	1	—	15	—	—	4	4	12	3	—	781	1392	508	31	—	884			
Remete	16	18	16	15	—	—	15	—	—	1	6	7	13	2	176	382	396	18	14	—			
Soroksári	75	69	75	64	—	—	64	10	—	10	1	2	3	50	17	6	1	1990	3126	4807	407	1681	—
Sóház	—	—	3	3	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	119	4	119	—			
Szvetenay	4	13	17	16	—	—	16	1	—	3	3	14	3	—	47	152	361	10	209	—			
Tüzoltó	40	43	46	46	—	—	46	—	—	5	5	38	8	—	405	905	1329	48	424	—			
Tompa	1	1	22	22	—	—	22	—	—	17	3	2	—	—	—	1	1196	37	1196	—			
Telepi	—	—	1	1	—	—	1	—	—	4	4	1	—	—	—	—	4	—	4	—			
Tinódi	—	—	1	1	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	5	—	5	—			
Üllői	38	51	46	45	—	—	45	1	—	1	—	4	4	27	8	5	6	1100	2156	2511	323	355	—
Vámház-körút és tér	5	10	5	5	—	—	5	—	—	—	—	2	—	—	93	327	322	34	—	5			
Vendel	—	14	15	15	—	—	15	—	—	2	2	15	—	—	—	173	256	18	83	—			
Védgát	—	—	7	7	1	—	8	—	—	1	1	6	2	—	—	114	166	14	52	—			
Viola	37	37	36	36	—	—	36	—	—	1	1	32	4	—	307	565	806	40	241	—			
Összes Beltelek																							
Intravillan	649	719	780	745	3	748	25	4	29	10	63	73	622	109	32	14	—	11831	20189	29518	1938	10437	1108
Összes Kültelek*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Extravillan	—	—	69	47	—	47	11	—	11	7	18	49	8	1	—	—	—	1076	97	—	—	—	—
Főösszeg — Haupts.	—	—	849	792	3	795	36	4	40	21	70	91	671	117	33	14	—	—	30594	2035	—	—	—
* Ebből—Hievon:																							
Soroksári-út	?	?	28	17	—	17	7	—	7	4	1	5	15	8	1	—	—	—	782	75	—	—	—
X. kerület—X. Bez.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kültelek—Extrav.*	—	—	437	376	4	380	46	10	56	15	41	56	378	55	2	1	—	—	8841	515	—	—	—

¹ Lásd Ranolder-utcát. — ² Lásd Kneziacs-utcát.

3. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 3. (Fortsetzung.)

Utcza Gasse	Lakott telkek száma Bew. Grund- Stücke			És pedig 1881. évb. — U. zw. i. J. 1881										1881-ben talált épületek magass. Höhe der Gebäude 1881				Lakosság Inwohner			Különben 1870 és 1881 között Differenz der Jahre 1870 u. 1881			
	1857	1870	1881	Lakház Wohnhaus		egyéb épületek Sonstige Gebäude		Be nem épített telek Nicht be- baute Grdsk.		Földsz. Parterre	1/2 em. I. em. II. em. III. em. IV. em. v. több em. v. több mátr.	1857	1870	1881	eüböl házon több métr.	eseléd házon kevesebb métr.	1870 és 1881 között Differenz	1870 és 1881 között Differenz						
				lakott becsült	őszesen Zusammen	lakott beo.	n. l. mért b.	össz. Zs.	lakott beo.										n. l. mért b.	össz. Zs.				
				lakott beo.	n. l. mért b.	lakott beo.	n. l. mért b.	össz. Zs.	lakott beo.										n. l. mért b.	össz. Zs.				
Ebből—Hievon:																								
Alsó vaspálya			3	2	2	1	1											311	4					
Apafi			9	9	9													59	2					
Bánya			17	15	15	2	2											254	20					
Füzér			26	22	22	2	2											497	23					
Felső vaspálya			5	5	5													90	8					
Gyömrői-út			42	41	41			1	1									484	30					
Halom			4	4	4													104	4					
Hölgy			7	6	6			1	1									156	8					
Indóház			6	6	6													134	55					
Kápolna			33	20	20	11	11	2	3	5	24	5	2					927	48					
Kőbánya			2	1	1	1	1				1	1						197	14					
Köztemető			22	20	20	2	2				18	4						1487	71					
Külső Jászberényi			12	9	9	3	3				11	1						138	6					
Liget			19	17	17	2	2			3	3	17	2					727	33					
Maglódi-út			11	8	8	3	3				10	1						114	17					
Mázsa			60	60	60					26	26	54	6					354	10					
Óhegy			6	4	4			2	1	3	4							77	4					
Pékliget			12	10	10			2	1	3	10							114	9					
Rákos			18	17	9	26		1	13	14	22	4						159	3					
Sörgyár			15	13	13	2	2				12	3						289	22					
Szállás			8	8	8						8							134	19					
Temető			15	15	15					4	4	15						109	18					
Új-hegy			4			4	4				4							51	1					
Üllői-út			6	2		2	4	4			2	4						139	18					
Vaspálya			1			1	1				1							70	4					
Osztr. áll. v. indóh.			3			3	3				3							12						

X. kerület — X. Bezirke

Több kerületben közösen előforduló utcák összesítése.

Zusammenfassung der in mehreren Bezirken gemeinschaftlich vorkommenden Strassen.

A Duna balpartján:																				
Am linken Donauufer:																				
Zsigmond (II., III.)	?	?	85	81	81	4	4	1	1	59	22	4	?	?	1991	148	?			
Apród (I., II.)	?	?	5	5	5					3	1	1	?	?	183	24	?			
Sándor-lépcső	?	?																		
A Duna jobbpartján:																				
Am rechten Donauufer:																				
Deák Fer. (IV., V.)	15	18	12	10	10	2	2				1	8	2	1	884	862	842	214	20	
Deák F. tér (IV., V., VI.)	1	1	3	3	3							1	1	1	46	50	409	57	359	
Mária Val. (IV., V.)		3	10	9	9	1	1					2	4	4		487	1180	305	693	
Károly-körút (IV., VII.)	41	42	21	21	21					1	6	11	3		1368	2758	1640	319	1118	
Bécsi (IV., V.)	2	2	6	6	6						1	1			4	71	65	256	57	191
Muz. körút (IV., VIII.)	4	6	23	23	23						4	4	10	5	257	375	1502	323	1127	
Kalvin-t. (IV., VIII., IX.)	8	8	9	6	6	3	3				1	3	2	3	378	568	626	121	537	
Vámház-körút (IV., IX.)	9	18	13	13	13					2	1	6	4		338	706	995	163	291	
Váci-körút (V., VI.)	56	58	67	62	62	5	5	14	14	10	15	15	24	3	3541	4267	5811	961	1544	
Király (VI., VII.)	97	95	92	90	91	2	2		2	12	8	15	12		5807	7596	9559	1241	1963	
Izabella (VI., VII.)			19	18	18			1	35	36	7	7	4				1560	41	1560	
Vörösmarty (VI., VII.)			23	19	19	2	2	29	31	11	7	2		1			1246	54	1246	
Rákosárok-u. (VI., VII.)			44	39	40	2	2	3	11	14	19	14	5	4	67	951	2857	58	1906	
Rózsa-u. (VI., VII.)	34	44	70	69	69			1	15	16	47	17	4	1	844	1685	3544	133	1259	
Városi fasor (VI., VII.)			7	6	7	1	1				7	1					49	5	49	
Arena-út (VI., VII.)			17	16	17	1	1	13	13	11	7						365	12	365	
Váci-út (V., VI., C. és D. kt.)			27	22	22	5	5		8	8	19	5	3				1463	81	1463	
Kerepesi-út (VII., VIII., X., E.)	70	75	114	103	104	10	11	11	8	9	69	19	13	12	2	3625	5194	6205	855	1011
Üllői-út (VIII., IX., X.)	71	89	85	75	75	9	9	1	10	11	40	21	13	10	2	2167	2235	5006	696	1771
Fővám-tér (IV., IX.)			2					2		2							4		4	

Utca Gasse	Lakott telkek száma. Bew. Grund-Stücke		És pedig 1881-ik évben — U. zw. i. J. 1881				1881-ben talált épületek magassága Höhe der im J. 1881 gefund. Gebäude				Lakosság Inwohner		Különb- ség 1870 és 1881 közt Differenz der Jahre 1870 und 1881							
	1857	1870	1881	lakház Wohnhaus		Ba nem épített telek Nicht bebaut Grund-Stücke		1881-ben talált épü- letek magassága Höhe der im J. 1881 gefund. Gebäude		Lakosság Inwohner		ebből oszlód katon Dienstboten								
				lakott bevonnt	nem lakott nicht bew.	lakott bevonnt	nem lakott nicht bew.	összesen Zusammen	összesen Zusammen	1/2 I. em. 1/2 Stoch	II. emelet II. Stock			III. emelet III. Stock	IV. v. több em. IV. v. mehr.	1857	1870	1881		
I. Beltelek—Intravillan ...	?	?	1454	15	1416	50	7	57	3	53	1084	331	49	9	—	—	?	24413	1705	
A) Kültelkek—Extravillan	?	?	314	86	368	24	4	28	8	8	311	80	4	1	—	—	?	2862	136	
Összesen—Zusammen	?	?	1759	101	1784	74	11	85	11	61	1395	411	53	10	—	—	?	27275	1841	
II. Beltelek—Intravillan ...	?	?	1119	13	1064	22	1	23	2	20	795	242	32	18	—	—	?	24568	1882	
A) Kültelkek—Extravillan	?	?	1296	1	1286	9	6	15	2	21	1235	61	5	—	—	—	?	24526	713	
Összesen—Zusammen	?	?	1214	47	1333	15	6	21	3	1	53	—	—	—	—	—	?	445	4	
Össz. budai oldal Ofen zus.	4026	4092	4192	4066	115	4181	111	18	129	15	92	107	3478	714	90	28	—	55240	76814	4240
IV. Beltelek—Intravillan	600	598	593	550	1	551	41	2	43	2	1	3	57	175	207	130	25	22026	24952	29471
A) Kültelkek—Extravillan	307	360	466	406	—	406	50	1	51	10	104	114	100	71	120	136	30	16291	32155	5509
Összesen—Zusammen	?	?	515	436	—	436	57	1	58	22	104	126	127	79	121	137	30	?	?	66
VI. Beltelek—Intravillan	1227	1373	1001	942	7	949	41	5	46	18	300	318	585	190	128	79	13	51755	73760	5575
A) Kültelkek—Extravillan	?	?	123	96	1	97	10	3	13	17	—	17	101	9	—	—	—	?	?	1673
Összesen—Zusammen	?	?	1124	1038	8	1046	51	8	59	35	300	335	686	199	128	79	13	?	?	57335
VII. Beltelek—Intravillan	?	?	1084	1042	6	1048	34	2	36	8	209	217	661	292	95	36	—	?	?	60576
A) Kültelkek—Extravillan	?	?	207	192	8	200	11	11	4	4	—	4	—	7	—	—	—	?	?	4349
Összesen—Zusammen	?	?	1291	1234	14	1248	45	2	47	12	209	221	665	299	95	36	—	?	?	62698
VIII. Beltelek—Intravillan	1270	1423	1691	1653	1	1654	25	—	25	13	223	236	1272	273	96	35	3	25226	41831	62698
A) Kültelkek—Extravillan	649	719	780	745	3	748	25	4	29	10	63	73	622	109	32	14	—	11831	20189	64948
Összesen—Zusammen	?	?	69	47	—	47	11	11	11	11	—	11	49	8	1	—	—	?	?	29518
IX. Beltelek—Intravillan	?	?	849	792	3	795	36	4	40	21	63	84	671	117	33	14	—	?	?	1076
A) Kültelkek—Extravillan	?	?	437	376	4	380	46	10	56	15	41	56	378	55	2	1	—	?	?	30594
Összesen—Zusammen	?	?	365	570	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5522	4353	8341
X. Korület—Bezirik ...	4418	5259	6500	6079	31	6110	301	27	328	120	900	1023	4056	1197	682	432	71	132651	200476	287673
Kültelkei *—Extravillan	?	?	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	?	?	—
Össz. pesti oldal Pest zus.	?	?	8565	9439	47	9122	297	28	325	67	992	1059	6411	1744	764	457	71	?	?	345537
A) Kültelkek—Intravillan	?	?	786	1253	99	1169	115	7	132	68	—	68	1123	167	8	3	—	?	?	18950
B) Kültelkek—Extravillan	8444	9351	10692	10145	146	10291	412	45	457	135	992	1127	7594	1911	772	460	71	187891	270476	364487
Budapest ...	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?

1 1857 és 1870-ben az egész pesti kültelkek csak egy tételben lettek külön kimutatva. — In den J. 1857 und 1870 war das gesammte Extravillangebiet in einer besondern Post ausgewiesen.

Második sorban következnek a Kerepesi-út 6205 lélekkel, a harmadik helyen a Váci-körút 5811 lakossal, melyek e szerint tehát nagyobbak mint Léva, Nagy-Enyed, vagy Károlyváros és Sziszek városai.

Negyedik helyen áll az ó-budai Lajos-utcza, mely 5422 lakójával, tehát egy rangon áll Bártfa, Dobsina és Vágújhely városokkal és népesebb mint Bakabánya városa, vagy mint Ausztriában Korneuburg.

Végül még, mint épen ötezer lakóval (5006) bíró utczá, föl kell említenünk az Üllői-utat, mely e szerint még mindig fölér egy Tokaj vagy Besztercebánya népességével, és még mindig népesebb, mint pl. Rozsnyó, Rimaszombat, Késmárk és sok más magyar város.

A következőben adjuk teljes névjegyzékét azon utcáknak, a melyek egy-egy városrészben több mint 1000 lakóval bírnak:

I. ker.: Atila- und Vérmező-utcza	2632	Vadász-utcza	1282
Döbrentei-utcza	1399	Erzsébet-tér	1176
Uri-utcza	1243	Fő-út	1161
II. ker.: Fő-utcza (+ I. 1399=4263)	2864	Dorottya-utcza	1070
Csalogány-utcza	1221	(Váci körút V. 711 + VI	
Zsigmond-utcza (+ III.		231 + C. kült. 283 + D. kült.	
940=1991)	1051	238=1463)	
Batthyányi-utcza	1022	(Mária-Valeria-utcza IV. 496.	
		684=1180)	
III. ker.: Lajos-utcza	5422	VI. ker.: Király-utcza (+ VII. 4566 =	
Kis-korona-utcza	1717	9559)	4993
Bécsi-út	1479	Szerecsen-utcza	4169
Szt.-Endrei-utcza	1312	Sugár-út	3899
Vörösvári-út	1281	Szondy-utcza	2877
Hajógyár-utcza	1058	Nagymező-utcza	2748
(Zsigmond-utcza 940 + II.		Gyár-utcza	2707
1051=1991)		Rózsa-u. (+ VII. 1048=3544)	2497
IV. ker.: Lipót-utcza	2028	Váci-körút (+ V. 3219 —	
Zöldfa-utcza	1748	5811)	2592
Ujvilág-utcza	1257	Szív-utcza	2264
Ferencz-József-rakpart	1236	Hajós-utcza	2131
Koronaherczeg-utcza	1154	Aradi-utcza	1861
Molnár-utcza	1129	Ó-utcza	1693
Muzeum-körút (+ VIII.		Dessewffy-utcza	1687
414=1502)	1088	Új-utcza	1530
Magyar-utcza	1087	Rákosárok-utcza (+ VII. 1327	
(Károly-körút 547 + VII. 1093 =		=2857)	1530
1640)		Révay-utcza	1398
V. ker.: Nádor-utcza	3890	Szabolcs-utcza	1195
Váci-körút (+ VI. 2.592 =		Vörösmarty-utcza (VI. 732 +	
5811)	3219	VII. 514=1246)	
Nagy-korona-utcza	1890	(Váci-út 231 + V. 711 +	
Bálvány-utcza	1479	Ckt. 283 + Dkt. 238=1463)	
Hold-utcza	1347	(Mária-Valeria-u. 684 = IV.	
Akadémia-utcza	1337	496=1180)	
		(Izabella-utcza 574 + VII.	
		986=1560)	

(Folytatása a 42. lapon.)

Százaléktábla a 3-dik számú táblához.

Hány százalékkal szaporodott vagy fogyott a lakott telkek száma 1870-től 1881-ig. <i>Um wie viel Perzente hat die Zahl der bewohnten Grundstücke von 1870 bis 1881 zu- oder abgenommen.</i>	I.	II.	III.	Buda-Ofen
Bel- és kültelek — <i>Intra- u. Extravillan</i>	+ 0·51	+ 4·19	+ 11·20	+ 2·44
Egy lakházra hány lakó esik.¹⁾ — <i>Behausungsziffer der Wohnhäuser.</i>				
Beltelek — <i>Intravillan</i>	16·29	22·03	18·02	18·50
Kültelek — <i>Extravillan</i>	5·25	—	7·36	5·49
Összesen — <i>Zusammen</i>	14·01	22·03	17·64	17·21
Épületek magassága. — <i>Höhe der Gebäude.</i>				
100 épület közt van hány: — <i>Unter je 100 Gebäuden sind:</i>				
földsz. ebenerdíg { Beltelek — <i>Intravillan</i>	73·59	73·14	94·93	80·65
{ Kültelek — <i>Extravillan</i>	78·54	—	* 100·00	81·07
{ Összesen — <i>Zusammen</i>	74·64	73·14	95·13	80·69
^{1/2} v. I emel. { Beltelek — <i>Intravillan</i>	22·47	22·26	4·69	16·42
^{1/2} o. Istöck. { Kültelek — <i>Extravillan</i>	20·20	—	* 0·00	0·13
{ Összesen — <i>Zusammen</i>	21·99	22·26	4·51	16·57
II emeletes IIstöckig { Beltelek — <i>Intravillan</i>	3·33	2·94	0·38	2·23
{ Kültelek — <i>Extravillan</i>	1·01	—	* 0·00	0·89
{ Összesen — <i>Zusammen</i>	2·84	2·94	0·36	2·09
III emeletes IIIstöckig { Beltelek — <i>Intravillan</i>	0·61	1·66	0·00	0·70
{ Kültelek — <i>Extravillan</i>	0·25	—	* 0·00	0·22
{ Összesen — <i>Zusammen</i>	0·53	1·66	0·00	0·65
IV emeletes IVstöckig { Beltelek — <i>Intravillan</i>	0·00	0·00	0·00	0·00
{ Kültelek — <i>Extravillan</i>	0·00	0·00	* 0·00	0·00
{ Összesen — <i>Zusammen</i>	0·00	0·00	0·00	0·00
Lakházak magassága. — <i>Höhe der Wohnhäuser.</i>				
100 lakház közt van: — <i>Unter je 100 Wohnhäusern sind:</i>				
földszintes ebenerdíg { Beltelek — <i>Intravillan</i>	75·35	74·15	95·65	82·03
{ Kültelek — <i>Extravillan</i>	78·53	—	* 100·00	80·96
{ Összesen — <i>Zusammen</i>	76·01	74·15	95·80	81·85
^{1/2} v. I emel. { Beltelek — <i>Intravillan</i>	21·75	22·09	4·28	15·88
^{1/2} o. Istöck. { Kültelek — <i>Extravillan</i>	20·38	—	* 0·00	18·07
{ Összesen — <i>Zusammen</i>	21·47	22·09	4·13	16·09
II emeletes IIstöckig { Beltelek — <i>Intravillan</i>	2·83	2·26	0·07	1·73
{ Kültelek — <i>Extravillan</i>	0·82	—	* 0·00	0·72
{ Összesen — <i>Zusammen</i>	2·41	2·26	0·07	1·63
III emeletes IIIstöckig { Beltelek — <i>Intravillan</i>	0·07	1·50	0·00	0·45
{ Kültelek — <i>Extravillan</i>	0·27	—	* 0·00	0·24
{ Összesen — <i>Zusammen</i>	0·11	1·50	0·00	0·43
IV emeletes IVstöckig { Beltelek — <i>Intravillan</i>	0·00	00·0	0·00	0·00
{ Kültelek — <i>Extravillan</i>	0·00	—	* 0·00	0·00
{ Összesen — <i>Zusammen</i>	0·00	0·00	0·00	0·00
Lakházak és be nem ép. telkek. — <i>Wohnhäuser u. unbeb. Grundstücke.</i>				
100 épület közül hány lakház van: — <i>Anzahl der Wohnhäuser unter 100 Gebäuden:</i>				
Beltelek — <i>Intravillan</i>	96·13	97·88	98·85	97·54
Kültelek — <i>Extravillan</i>	92·93	—	* 88·68	92·43
Összesen — <i>Zusammen</i>	95·45	97·88	98·45	97·01
100 épületre hány be nem épített telkek esik: — <i>Auf 100 Gebäude entfallen unbebaute Grundstücke:</i>				
Beltelek — <i>Intravillan</i>	3·60	1·93	1·84	2·54

¹⁾ T. i. a rendes lakásokban összeirt (azaz jelenlevő és távollevő) egyének száma
Nämlich Anzahl der in den gewöhnlichen Wohnungen conscribirten (d. i. anwesenden)
 * azt jelenti, hogy az illető alapszám 100-nál kisebb! — * bedeutet, dass die

Perzentualtabelle zu Tabelle Nr. 3.

IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	Pest	Budapest
— 0·84	+ 29·44	+ 51·86		+ 18·83	+ 8·48	+ 102·31	+ 19·75	+ 10·20 + 59·33
48·73	73·41	56·34	55·06	36·88	37·01	—	47·89	35·76
—	46·16	14·86	10·41	—	18·62	21·50	18·51	13·89
48·73	71·54	52·50	47·90	36·88	35·92	21·50	44·26	33·27
9·59	21·88	58·80	60·98	75·76	80·05	—	59·56	67·86
—	* 72·97	91·82	96·68	—	* 84·48	86·70	89·08	86·32
9·59	25·71	62·08	66·79	75·76	80·36	86·70	63·00	70·10
29·46	15·54	10·09	26·94	16·26	14·02	—	20·05	18·46
—	* 72·97	8·18	3·32	—	* 13·79	12·61	10·21	12·84
29·46	15·99	18·01	23·09	16·26	14·01	12·61	18·60	17·78
34·85	26·26	12·86	8·76	5·72	4·13	—	18·25	8·08
—	* 21·63	0·00	0·00	—	* 1·73	0·46	5·47	0·61
34·85	24·49	11·58	7·34	5·72	3·95	0·46	10·59	7·18
21·89	29·32	7·94	3·32	2·09	1·80	—	7·73	4·82
—	* 2·70	0·00	0·00	—	* 0·00	0·23	0·24	0·23
21·89	27·33	7·15	2·78	2·09	1·68	0·23	6·68	4·26
4·21	7·00	1·31	0·00	0·17	0·00	—	1·32	0·78
—	* 0·00	0·00	0·00	—	* 0·00	0·00	0·00	0·00
4·21	6·48	1·18	0·00	0·17	0·00	0·00	1·13	0·68
10·34	21·18	59·33	62·02	76·42	82·35	—	60·42	69·30
—	* 80·00	91·75	97·50	—	* 91·49	89·74	91·91	87·94
10·34	25·23	62·33	67·71	76·42	82·89	89·74	64·29	71·42
28·87	15·03	19·49	26·34	16·14	13·77	—	19·62	18·08
—	* 16·67	8·25	2·50	—	* 6·38	10·26	7·96	11·55
28·87	15·14	18·45	22·52	16·14	13·33	18·26	18·18	17·34
36·11	26·35	12·12	8·30	5·20	2·41	—	11·43	7·42
—	* 3·33	0·00	0·00	—	* 2·13	0·00	0·27	0·43
36·11	24·77	10·99	6·97	5·20	2·39	0·00	10·05	6·63
20·51	30·30	7·80	3·34	2·06	1·47	—	7·62	4·46
—	* 0·00	0·00	0·00	—	* 0·00	0·00	0·00	0·08
20·51	28·21	7·08	2·80	2·06	1·39	0·00	6·38	3·96
4·17	7·14	1·26	0·00	0·18	0·00	—	1·25	0·74
—	* 0·00	0·00	0·00	—	* 0·00	0·00	0·00	0·00
4·17	6·65	1·15	0·00	0·18	0·00	0·00	1·10	0·65
92·76	88·84	95·38	96·68	98·51	96·27	—	95·88	96·56
—	* 81·08	88·18	94·79	—	* 81·03	87·16	88·50	89·85
92·76	88·26	94·66	96·37	98·51	95·21	87·16	94·91	95·75
0·51	24·95	31·96	20·02	14·06	9·39	Kültelek	17·20	11·21

osztva a lakházak száma által (l. a 62-dik számú lapon levő jegyzetet).
und abwesenden) Personen, dividirt durch die Zahl der Wohnhäuser. (S. Anmerkung Seite 62.)
 betreffende Grundzahl kleiner als 100 ist.

VII. ker. : Király-utca (+VI.4993=9559)	4566	Stáció-utca	2228
Külső dob-utca	4416	Fűherczeg Sándor-utca	2061
Dohány-utca	3735	Prater-utca	2003
Dob-utca	3646	Népszínház-utca	1820
Kerepesi-út (+VIII.2556+X.		Ősz-utca	1697
6+E. 320=6205)	3323	Gyöngytyúk-utca	1547
Akácfa-utca	3133	Futó-utca	1541
Kazinczy-utca	2727	Mária-utca	1475
Szövetség-utca	2502	Vig-utca	1458
Hársfa-utca	2405	Külső Stáció-utca	1410
Kertész-utca	2258	Ujvásár-tér	1403
Klauzál-utca	2096	Hunyady-utca	1384
Alsó erdősor	1646	Német-utca	1372
Nagy diófa-utca	1568	Tömő-utca	1220
Wesselényi-utca	1506	Kisfaludy-utca	1191
István-tér	1488	Vas-utca	1187
Rombach-utca	1405	Konti-utca	1127
Síp-utca	1373	(Museum-körút 414 + IV.	
Rákosárok-utca (+ VI.		1088=1502)	
1530=2857)	1327		
Színház-utca	1130	IX. ker. : Soroksári-utca	4807
Károly-körút (+IV.547=1640)	1093	Üllői-út (+VIII. 2356+X.	
Rózsa-u. (+ VI. 2496=3544)	1048	139=5006)	2511
Rottenbiller-utca	1030	Malom-utca	1727
Nyár-utca	1006	Nyúl-utca	1537
(Izabella-utca VII. 986 + VI.		Mester-utca	1490
574=1560)		Liliom-utca	1350
(Vörösmarty-utca 514 + VI.		Tüzoltó-utca	1329
732=1246)		Tompa-utca	1196
		Ferencz-utca	1042
VIII. ker. : József-utca	3049		
Kerepesi-út (+VII. 3323 + Ek.		X. ker. : Köztemető-út	1487
320 + X. 6=6205)	2556	(Kerepesi-út 6 + VII. 3323 + E kült.	
Bodzafa-utca	2446	320 + VIII. 2556=6205)	
Üllői-út (+ IX. 2511 + X.		(Üllői-út 139 + VIII.2356 + IX.	
139=5006)	2356	2511=5006)	

A mi már most az egyes utcák növekedését 1857 és 1870 óta illeti, ugy a 3. sz. tábla ugyan eziránt is nyújt fölvilágosítást, csakhogy az ezen szaporodást kitüntető rovat csak némi óvatosság mellett használandó. Van sok olyan utca, melyről általán tudva van, hogy az, építkezések által, nagy mérvben szépült vagy nagyobbodott, de a táblán mégis fogyatkozást látunk róla kimutatva, akár azért, mivel az új házszámozás alkalmával ez utca két vagy többfelé osztatott, akár azért, mivel annak határai megváltoztattak, a mint ez leginkább oly utcáknál történt, melyek utjába szabad terek vagy séták estek. Elkerülhetlenek továbbá az eltérések oly utcáknál, melyek sok átjáró házzal birnak, a hol tehát a számláló úgyneök tetszésétől függött, mely utcához akarja e házak lakóit számítani. Ott pedig, a hol régi utcák lebontattak és azok helyébe újak épültek — mint történt például a Sugárútnál — ott ez utóbbi 1881-ben olybá szerepel, mintha semmi lakosa sem lett volna. Ha tehát az egyes utcák népességében előfordult változásokat szemügyre vesszük, kell hogy e mellett az utolsó évtized alatti mindenféle helyrajzi változásokra is figyeljünk. Egészben véve azonban mégis úgy fogjuk találni, hogy a 3. számú tábla adatai

igen gazdag és igen érdekes adalékot tartalmaznak a pesti utcák növekedéséről úgy a házak, mint lakosságuk tekintetében. Ez összehasonlítás a budai utcákra azért nem terjedhet ki, mivel itt az 1870-diki népszámlálás eredménye annak idején utcák szerint fel nem dolgoztatott.

Ha e tekintetben csak azon utcákkal foglalkozunk, melyek népessége legelább negyedrészszel emelkedett, de itt is csupán azon utcákra szorítkozunk, a melyek jelenleg legalább ezer lakóval birnak, úgy a következő nevezetesebb utcák tűnnek ki, mint leggyorsabban fejlődők. (Itt is az összehasonlítás csak Pest városára szorítkozhatik.)

A IV. kerületben: Károly-körút és Múzeum-körút, Zöldfa-utca, Ferencz-József-rakpart.

Az V. kerületben: Akadémia-utca, Hold-utca, Nádor-utca, Váci-körút, Vadász-utca,

A VI. kerületben: Desseffy-utca, Erdősor, Gyár-utca, Király-utca, Lázár-utca, Rákosárok-utca, Rózsa-utca, Sugár-út, Szabolcs-utca, Szondy-utca, Váci-körút.

A VII. kerületben: Akácza-utca, Alsó-erdősor, Dohány-utca, Hátsza-utca, Kerepesi-út, Kertész-utca, Király-utca, külső Dob-utca, N.-Diófa-utca, Rákosárok-utca, Rombach-utca, Rottenbiller-utca, Rózsa-utca, Síp-utca, Százház-utca, Szövetség-utca, Wesselényi-utca.

VIII. kerületben: Bodza-utca, Főhg. Sándor-utca, Futó-utca, Gyöngygyök-utca, Hunyady-utca, Kisfaludy-utca, Konti-utca, belső- és külső Stáció-utca, Mária-utca, Népszínház-utca, Ősz-utca, Práter-utca, Tömör-utca, Ujvásártér, Üllői-út, Vig-utca.

IX. kerületben: Ferencz-utca, Liliom-utca, Mester-utca, Ranolder- és Tompa-utca, Üllői-út.

Miután az eddigiekben az utcákat, az azokban létező házak száma, a népesség nagysága és annak szaporodása szerint vettük szemlélőre, statisztikai jellemzésükre áttérünk még azon különbségek jelzésére, melyeket azok házaik emeletek szerinti magassága tekintetében feltüntetnek.

A főváros összes beltelkein tudniillik a házak átlag kétharmadrésze földszinti, ezek száma pedig 6411.

Vannak azonban, még pedig elég tekintélyes számmal, oly utcák, melyekben egyetlen egy I. emeletes ház sem áll. Ezek száma teszen;

Az I. kerületben	65-öt
a II. >	30-at
a III. >	46-ot
tehát az összes budai oldalon	141-et.

Sokkal kisebb az efféle utcák száma a pesti oldalon. Van t. i.:

a IV. kerületben	1
az V. >	6
a VI. >	9
a VII. >	5
a VIII. >	20
a IX. >	7

tehát összesen a pesti oldalon 58, vagyis egész Budapesten 199.

Ennek ellenképét képezik aztán azon adatok, melyek kimutatják, hány oly utca van minden kerület beltelkein, a melyben a házaknak több mint fele része emeletes. Ezek száma:

I.	40	IV. 66	VIII.	32
II.	29	V. 50	IX.	9
III.	3	VI. 28	Pest	216
Buda	72	VII. 31	Budapest	288

4. Vizvezetékek és csatornázás.

A népszámlálás alkalmával a fővárosi felvételi lapokra még azon kérdés is todatott, vajjon az illető ház csatornázva van-e avagy ellenkező esetben mi-képen történik az ürülékek eltávolítása? Szintugy kérdés tétetett az iránt, vajjon az illető ház vízvezetékekkel van-e ellátva. Mindkét felvétel eredménye a 4-ik számú táblán tartalmazzatik és pedig utcánként. Azon reményben vagyunk, hogy ezen kimutatások a halandósági statisztikánál igen nagy szolgálatot fog nekünk tenni, a mennyiben lehetővé teszik, nemcsak annak felismerését, melyek a főváros legegészségtelegebb utcái, hanem azt is, mennyiben bir befolyással a vízvezeték az egészségi állapot javulására, mennyiben a csatornázás, és viszont mennyiben áll talán összefüggésben bizonyos járványos betegségek elterjedése a csatornázás hiányával és a pöczegödrök létezésével.

Népszámlálási szempontból a 4-ik számú táblának oly gazdag tartalma következő észrevételekre nyújt alkalmat:

Vízvezetékekkel összesen 2645 épület van ellátva, a melyekben összesen 171,271 ember lakik, e szerint a főváros lakosságának majdnem fele része élvezi a vízvezeték jótételét. Azonban ez arány jóval kedvezőbb, ha csak a pesti oldalt vesszük figyelembe, miután a budai nagy vízvezeték csak folyó évben fog munkába vétetni és a jelenleg ezen részekben működő kis vízvezeték összesen csak 164 házat lát el vízzel. A pesti beltelki lakosságnak több mint 60%-a máris el van látva a vízvezeték friss, egészséges vizével. A pesti városrészek közül legkedvezőbbben áll a Belváros, melynek 594 házából 462 van vízvezetékekkel ellátva, míg lakosságából teljes 85%. A szakasz végén következő százalék-táblán minden egyes kerületről ki van mutatva az épületeknek és a lakosságnak hány százaléka bir vízvezetékekkel. Utalván ezen táblára, itt csak annyit említünk föl, hogy, mindig csak a beltelki lakosságról beszélve, következő sorban következnek a városrészek a lakosság azon hányada tekinté-
ben, mely a vízvezetékkel élvezi:

IV. kerület	Belváros	84·95%
V.	» Lipótváros	75·40%
VII.	» Terézváros	62·00%
VI.	» »	59·67%
VIII.	» Józsefváros	56·22%
IX.	» Ferencváros	31·32%
	Átlag Pest beltelkén	60·61%

Ugyancsak a 4-dik számú táblán és a hozzávaló százalék-táblán találjuk az ürülékek eltávolítási módjára vonatkozó adatokat is. Itt is csakis a főbb eredmények jelzésére szorítkozunk, felemlítvén, hogy a budai részekben a lakosságnak több mint fele része, a pesti oldalon majd $\frac{9}{10}$ része, e szerint egész Budapesten a lakosságnak $78\frac{1}{2}\%$ -a csatornázott házakban lakik, a mi kétségkívül igen kedvező állapotnak tekinthető. Megjegyezzük, hogy ezen adatok is csak a beltelkekre vonatkoznak.

Az egyes városrészek sorrendje csatornázások szempontjából a következő:
100—100 ember közül lakik csatornával ellátott házban:

III. kerületben	10·29%	VI. kerületben	83·72%
I. >	69·11%	VIII. >	86·03%
II. >	76·57%	V. >	89·61%
VII. >	81·59%	IV. >	95·41%
IX. >	82·95%		

Megjegyzendő, hogy ugy a vízvezeték, mint a csatornázásra való kérdéseknél a válaszok, mint ez ily általános, nagymérvű felvételeknél rendszeren történni szokott, igen különféle felfogásból indultak ki a válaszok beírásánál. Így kitűnt, hogy több helyütt csatornázottnak jelentették be a házakat, hol az illető utczában, a mérnöki hivatal közlése szerint, csatorna nem is létezik, és így holmi kis házi csatornát vagy talán nyitott lefolyási árkot is érthettek a csatorna alatt. Szintugy a vízvezetéknel több helyütt megtörtént, hogy gyári vízvezetéknel vagy cziszternáknál a vízvezetékre vonatkozó kérdést szintén igen-nel töltötték ki. Nincsen módunkban ezen tévedéseket helyreigazítani, mivel ez csak ugy volna lehetséges, ha minden egyes házban újból és pedig hivatalosan felvételt rendeznénk; beértük tehát avval, hogy a csatornázásra vonatkozó adatokat a mérnöki hivatal által nagyjából föltülvizsgáltattuk és a szembeszökő hibákat kijavítottuk. Hogy azonban ezen téves felfogások a fő-eredményt egészben véve mégis alig tudták megmásítani, kiténik azon adatból, hogy a népszámlálási felvétel szerint a pesti vízvezeték 2678 épületet látott volna el vízzel, míg a vízvezeteki igazgatósági jelentése szerint ¹⁾ a vízzel ellátott házak száma 2339-re rug. Ha már most visszaemlékezünk arra, mily nehézséggel jár a ház fogalmának megállapítása, olyannyira, hogy valahányszor a házakat újból fogják összeolvasni, biztosak lehetünk benne, hogy mindig más-más eredményre fognak jutni, ugy a népszámlálásnak és a vízvezeteki hivatalnak két külön álló feljegyzésének ilyenén megközelítését annak jeléül tekinthetjük, hogy a népszámlálási eredménynek ezen része is, daczára az abba becsúszott félreértéseknek, egészben véve mégis igen használható anyagot tartalmaz.

¹⁾ L. a fővárosi statisztikai hivatal által kiadott »Statisztikai havi füzetek« 9. évfolyamának 97. számát.

4. száma tábla.

Tabelle Nr. 4.

Vizvezeték és árnyékszék-berendezés utcák szerint.

Wasserleitung und Entfernung der Abfälle, nach Strassen ausgewiesen.

Utca Gasse	Az épületek száma				Az ürülékek eltávolítási módja				Az ürülékek eltávolítási módja				Utca Gasse	
	Vízvezeték-berendezés		Csatornázás		Vízvezeték-berendezés		Csatornázás		Vízvezeték-berendezés		Csatornázás			
	Épületek sz.	Hány lakóv.	Házak száma	Hány lakóv.	Épületek sz.	Hány lakóv.	Házak száma	Hány lakóv.	Épületek sz.	Hány lakóv.	Házak száma	Hány lakóv.		
Abrónes	0	—	1	26	—	—	—	—	—	—	—	—	3	15
Acs	2	—	—	—	—	5	40	—	—	—	—	—	—	—
Acskőz	3	1	2	99	3	2	12	—	—	—	—	—	—	—
Alagút	26	3	16	409	10	108	1	—	—	—	—	—	1	51
Alkotás	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
Alma	1	1	1	26	1	9	—	—	—	—	—	—	—	27
Anna	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250
Apród	8	118	4	152	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aranykacsa	31	27	27	450	2	37	2	3	2	9	280	2	3	8
Aranykakas	19	—	17	354	—	—	2	16	—	—	—	—	—	8
Árok	44	—	28	383	14	190	2	20	—	—	—	—	—	—
Alsóhegy	95	8	84	2325	9	255	2	52	53	—	—	—	—	17
Atilla-utca és Vörmező-út	2	—	1	7	1	11	—	—	42	—	—	—	—	30
Bagoly	8	—	8	134	—	—	—	—	3	—	—	—	—	16
Bécsi kapú	4	—	3	31	1	2	—	—	4	—	—	—	—	123
Bércz	2	—	2	25	—	—	—	—	7	—	—	—	—	94
Berek	4	—	3	48	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—
Bocska-utca és köz	4	—	3	48	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Bognár	7	—	7	47	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Budaörsi-út	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Budaörsi-út	2	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—
Czakó-köz	9	—	—	—	—	—	—	—	45	—	—	—	—	—
Czakó	17	—	3	10	1	12	—	—	2	—	—	—	—	—
Czipó	4	—	17	498	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
Disz-tér	16	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—
Domb	4	—	3	22	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Döbrentei-tér	41	—	37	1342	3	57	1	—	1	—	—	—	—	—
Döbrentei	5	—	5	96	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Egyház-tér	8	—	8	82	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—
Fácán	—	—	—	—	—	—	—	—	37	—	—	—	—	—
Farkas	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fátyol	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fehérsas-tér	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fehérsas	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fehérvári-út	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Felsőhegy	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fogas	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fortuna	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fürj	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gábor	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gellérthegy	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gellért-rakpart	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gerle	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gesztenye	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gomba	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Görög	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyökér	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Györi	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Győző	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyula	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hadnagy	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Halászbástya	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hárskőz	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hárskőz	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hegedűs	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hímők	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Holdvilág	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hortony	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

*) Tényleges lakosság és távollévők. — Fővárosi Bevétel és Abbanesend.

M. kerület — II. Beosztás		III. Beosztás		V. Beosztás		VI. Beosztás		VII. Beosztás		VIII. Beosztás		IX. Beosztás		X. Beosztás	
Szalay-lépcső	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szegényház	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szénátár	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szőnyeg	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tabán	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tégla	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tolly-lépcső	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tolly	43	4	115	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tölgyfa	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Török	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Törökvezér	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Trombitás	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tudor	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ván	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Várók	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Várkert-rakpart	3	—	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vitáz	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zárda	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zivatar	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zsigmond	32	1	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Főösszeg — Helyszáma	1037	47	1824	726	13813	356	5696	5	58	—	—	—	—	—	—
Bécsi-út	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bokor	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csemete	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dari	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dereglye	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dunasor	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ék	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Föld	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fűtér	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Flórián	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Galagony	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyűrű	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hajógyár	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hajógyár	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Határ	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalvin	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Keeske	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tabella Nr. 4. (Fortsetzung.)

U t c z a Gasse	Az őrlelékek eltávolítási módja Entfernung der Abfälle			Vízvezeték-berendezés Wasserleitung			Az őrlelékek eltávolítási módja Entfernung der Abfälle			U t c z a Gasse	Vízvezeték-berendezés Wasserleitung			Az őrlelékek eltávolítási módja Entfernung der Abfälle			
	Összes épületek száma Anzahl der Gebäude	Épületek sz. Zahl a. Gebä.	hány lakóv. Zahl a. Inv.	házak száma Zahl a. Häus.	hány lakóv. Zahl a. Inv.	házak száma Zahl a. Häus.	Összes épületek száma Anzahl der Gebäude	Épületek sz. Zahl a. Gebä.	hány lakóv. Zahl a. Inv.		házak száma Zahl a. Häus.	hány lakóv. Zahl a. Inv.	házak száma Zahl a. Häus.	Összes épületek száma Anzahl der Gebäude	Épületek sz. Zahl a. Gebä.	hány lakóv. Zahl a. Inv.	házak száma Zahl a. Häus.
Vörösvári	115	—	—	—	—	—	1	34	1	34	1	34	1	34	1	34	
Zichy	9	—	—	—	—	—	12	9	12	9	12	9	12	9	12	9	
Zsigmond	53	3	64	10	232	43	11	728	13	888	13	888	13	888	13	888	
Összes Beltelek. — Intr.	1301	9	142	69	2525	1155	9	1380	77	1380	9	1380	9	1380	9	1380	
Külfelk — Extrav.	53	—	—	—	—	—	8	374	8	374	8	374	8	374	8	374	
Főösszeg — Hauptsumme	1354	9	142	69	2525	1156	9	1423	129	1423	9	1423	9	1423	9	1423	
Aranykéz	4	2	205	4	216	—	2	38	2	38	2	38	2	38	2	38	
Bátya	22	10	296	22	441	—	43	1478	43	2028	43	2028	43	2028	43	2028	
Bécsi	4	4	203	4	203	—	13	423	12	417	1	123	1	123	1	123	
Borz	7	5	259	7	287	—	34	944	34	1087	—	—	—	—	—	—	
Calvin-tér	5	5	284	5	284	—	4	392	4	496	—	—	—	—	—	—	
Curia	2	2	77	2	77	—	24	1042	21	1032	3	97	3	97	3	97	
Deák Ferencz-tér	1	1	102	1	102	—	20	1035	20	1038	—	—	—	—	—	—	
Deák Ferencz-utca	11	10	780	11	910	—	6	223	6	339	—	—	—	—	—	—	
Duna	9	7	232	9	300	—	1	92	1	92	—	—	—	—	—	—	
Egyetem	7	6	271	7	315	—	13	436	13	458	—	—	—	—	—	—	
Egyetem-tér	3	3	303	3	365	—	11	551	11	672	—	—	—	—	—	—	
Esküter	5	3	92	5	126	—	2	52	2	52	—	—	—	—	—	—	
Ferencz József-rakpart	21	19	1197	21	1236	—	5	115	5	158	—	—	—	—	—	—	
Ferencziel-tere	8	8	401	8	411	—	9	371	9	390	—	—	—	—	—	—	
Gránátos	8	7	807	7	825	—	8	121	8	159	—	—	—	—	—	—	
Hajó	8	6	331	8	518	—	4	141	4	188	—	—	—	—	—	—	
Hal-tér	4	3	238	4	278	—	2	62	2	141	—	—	—	—	—	—	
Hatvani	15	14	939	15	992	—	1	45	1	62	—	—	—	—	—	—	
Havas	6	6	275	6	275	—	3	76	3	76	—	—	—	—	—	—	
Himző	2	2	51	2	51	—	4	76	4	158	—	—	—	—	—	—	
Kalap	15	11	386	15	562	—	10	112	10	397	—	—	—	—	—	—	

III. k. - III B

IV. kerület - IV. Bezirk

IV. kerület — IV. Bizottság									
Szervita-tér	7	467	7	467	—	—	—	—	—
Torony	1	58	1	68	—	—	—	—	—
Újvilág	22	1171	22	1257	—	—	—	—	—
Vácsi	19	788	19	973	—	—	—	—	—
Vámház-körút	8	645	8	675	—	—	—	—	—
Vámház-tér	2	—	2	—	—	—	—	—	—
Vármegye	8	146	8	246	—	—	—	—	—
Városház-tér és utcza	9	472	8	646	—	—	—	—	—
Vigadó-tér	1	106	1	116	—	—	—	—	—
Zoldfa	41	1441	39	1709	2	39	—	—	—
Zsibáros	3	114	3	141	—	—	—	—	—
Főösszeg — Hauptsumme	594	462 25031	583 29206	6 261	—	—	—	—	—
Akadémia	15	1214	15	1337	—	—	—	—	—
Alkotmány	9	92	8	371	—	—	—	—	—
Arpád	7	409	7	493	—	—	—	—	—
Balaton	2	—	2	21	—	—	—	—	—
Bálvány	21	1356	21	1479	—	—	—	—	—
Báthori	3	—	3	16	—	—	—	—	—
Bécsi	2	53	2	53	—	—	—	—	—
Béla	5	264	5	592	—	—	—	—	—
Csáky	2	—	2	3	—	—	—	—	—
Deák Ferencz	3	49	3	111	—	—	—	—	—
Dorótya	12	962	12	1070	—	—	—	—	—
Eötvös-tér	1	47	1	47	—	—	—	—	—
Erzsébet-tér	16	1066	16	1176	—	—	—	—	—
Fegyvergyár	6	176	6	390	—	—	—	—	—
Ferencz József-tér	5	329	5	329	—	—	—	—	—
Fótt	15	998	15	1161	—	—	—	—	—
Fürdő	5	315	5	315	—	—	—	—	—
Garam	1	27	1	27	—	—	—	—	—
Gyapjú	4	33	4	164	—	—	—	—	—
Géza	4	169	4	535	—	—	—	—	—
Gizellatér	5	14	5	171	—	—	—	—	—
Hajnal	7	344	7	391	—	—	—	—	—
Harminczad	3	150	3	150	—	—	—	—	—
Hold	15	1172	14	1342	—	—	—	—	—
Honvéd	1	32	1	32	—	—	—	—	—
Ipoly	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Főösszeg — Hauptsumme	494	302 23724	387 28821	6 402	—	—	—	—	—
V. kerület — V. Bizottság									
József-tér	9	524	9	568	—	—	—	—	—
Kálmán	7	179	6	346	—	—	—	—	—
Kárpát	7	82	1	56	—	—	—	—	—
Katona József	7	35	3	382	—	—	—	—	—
Klotild	3	113	3	113	—	—	—	—	—
Koháry	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Lipót-tér	3	99	3	99	—	—	—	—	—
Mária Valeria	6	684	6	684	—	—	—	—	—
Marko	3	27	1	27	—	—	—	—	—
Maroktoi	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Mérleg	4	154	4	222	—	—	—	—	—
Nádor	45	28	38	3508	—	—	—	—	—
Nagy korona	26	23	1703	26	1890	—	—	—	—
Pannonia	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Rudolf-rakpart	5	354	5	356	—	—	—	—	—
Tükör	4	477	4	484	—	—	—	—	—
Újpesti-rakpart	14	46	2	131	—	—	—	—	—
Vácsi-körút	40	2711	33	2893	—	—	—	—	—
K. Váczit-út	10	42	1	45	—	—	—	—	—
Vadász	19	15	1063	18	1190	—	—	—	—
Vigadó-tér	3	190	3	173	—	—	—	—	—
Visegrádi	4	826	5	802	—	—	—	—	—
Wurm	11	152	1	152	—	—	—	—	—
Sas	21	842	21	985	—	—	—	—	—
Séta-tér	5	326	5	326	—	—	—	—	—
Sólyom	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szalay	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Széchenyi	6	640	6	640	—	—	—	—	—
Széchenyi-tér	5	—	4	239	—	—	—	—	—
Szemere	1	88	1	88	—	—	—	—	—
Sziget	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Zápolya	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zoltán	6	205	5	211	—	—	—	—	—
Zrinyi	6	223	6	379	—	—	—	—	—
Összes Beltelek	457	300 23406	387	28821	—	—	—	—	—
» Kültelek	37	2	318	6	402	—	—	—	—
Főösszeg — Hauptsumme	494	302 23724	387 28821	6 402	—	—	—	—	—

Tabelle Nr. 4. (Fortsetzung.)

U t c z a			Az ürülékek eltávolítási módja Entfernung der Abfälle							Vízvezeték-berendezés Wasser-leitung					Az ürülékek eltávolítási módja Entfernung der Abfälle								
U t c z a Gasse			Vízvezeték-berendezés		Csatornázás		Vízvezeték-berendezés			Csatornázás		Vízvezeték-berendezés			Csatornázás		Vízvezeték-berendezés		Vízvezeték-berendezés				
			építtek sz	hány lakóv.	házak száma	Zahl a. Hüss.	hany lakóv.	Zahl d. Hüss.	Zahl a. Gbd.	hany lakóv.	Zahl d. Hüss.	Zahl a. Gbd.	hany lakóv.	Zahl d. Hüss.	Zahl a. Gbd.	hany lakóv.	Zahl d. Hüss.	Zahl a. Gbd.	hany lakóv.	Zahl d. Hüss.	Zahl a. Gbd.	hany lakóv.	Zahl d. Hüss.
Aradi	39	8	455	18	852	20	983	1	6	32	16	153	21	280	11	210	
Bajnok	16	1	57	7	316	9	329	4	11	51	34	1903	48	2694	2	33	
Bajza	19	—	—	7	353	8	91	1	7	37	17	1035	31	1476	6	217	
Bakony	3	—	—	—	—	—	—	—	—	10	5	443	10	720	—	—	
Bárany	11	3	152	8	585	2	28	1	10	4	2	60	1	52	2	16	
Bulcsu	8	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	274	5	278	1	77	
Dainok	5	—	—	1	18	3	50	1	4	26	20	1396	24	1520	3	291	
Dalszínház	13	1	72	12	751	1	67	—	—	16	10	876	13	1107	1	6	
Dávid	1	1	258	1	258	—	—	—	—	47	13	1036	35	2270	11	218	
Deák Ferencz-tér	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89	67	3589	79	3665	5	141	
Délibáb	35	14	842	33	1624	2	63	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	
Dessewffy	3	3	—	1	16	2	108	—	—	4	24	2738	34	3597	9	569	
Dévay	23	17	742	20	867	3	88	—	—	43	24	2738	37	4609	21	651	
Eötvös	6	2	14	2	14	3	42	1	10	58	5	221	37	1609	10	301	
Epreskert	2	2	24	2	24	5	352	1	15	13	3	456	3	436	7	420	
Ersék	12	2	86	6	305	—	—	—	—	36	11	660	33	1477	3	53	
Felső Erdősor	37	19	1851	34	2624	3	83	—	—	36	26	2576	26	2463	2	129	
Gyár	35	22	1739	34	2080	1	45	—	—	27	26	2576	26	2463	2	129	
Hajós	8	3	232	6	556	1	4	—	—	5	2	196	2	196	2	196	
Izabella	11	5	173	7	276	3	60	1	3	2	2	9	2	9	8	150	
Kemenczi	11	5	173	7	276	3	60	1	3	2	2	9	2	9	8	150	
Király	47	39	4646	45	4863	2	130	—	—	17	5	124	8	560	2	9	
Kis János	4	—	—	1	106	4	133	—	—	995	445	33120	731	46488	8	150	
Kmeti	2	4	—	5	598	—	—	—	—	110	3	43	—	—	—	—	—
Landon	5	4	443	5	598	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lázár	13	11	1952	12	1191	1	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lehel	11	—	—	—	—	11	505	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lendvay	1	1	9	1	9	4	176	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lovag	14	3	124	10	462	6	218	—	—	55	39	2550	50	2948	5	185	
Lőportár	6	—	—	—	—	6	218	—	—	15	2	701	7	938	8	708	
Lövöldétér	2	2	81	—	81	—	—	—	—	5	3	177	3	180	2	103	
Mozsár	14	6	323	10	562	4	134	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. Kerület - VI. B e r e s z t o			8	18	852	20	983	1	6	32	16	153	21	280	11	210	
VI. Kerület - VI. B e r e s z t o			39	18	852	20	983	1	6	32	16	153	21	280	11	210
VII. Kerület - VII. B e r e s z t o			16	7	316	9	329	4	11	51	34	1903	48	2694	2	33
VII. Kerület - VII. B e r e s z t o			16	7	316	9	329	4	11	51	34	1903	48	2694	2	33
Összes építetek száma			395	185	1010	230	1010	110	3	395	185	1010	230	1010	110	3
Összes építetek száma			395	185	1010	230	1010	110	3	395	185	1010	230	1010	110	3
Összes építetek száma			395	185	1010	230	1010	110	3	395	185	1010	230	1010	110	3
Összes építetek száma			395	185	1010	230	1010	110	3	395	185	1010	230	1010	110	3
Összes építetek száma			395	185	1010	230	1010	110	3	395	185	1010	230	1010	110	3
Összes építetek száma			395	185	1010	230	1010	110	3	395	185	1010	230	1010	110	3
Összes építetek száma			395	185	1010	230	1010	110	3	395	185	1010	230	1010	110	3
Összes építetek száma			395	185	1010	230	1010	110	3	395	185	1010	230	1010	110	3
Összes építetek száma			395	185	1010	230	1010	110	3	395	185	1010	230	1010	110	3
Összes építetek száma			395	185	1010	230	1010	110	3	395	185	1010	230	1010	110	3

4. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 4. (Fortsetzung.)

Utca				Utca				Utca			
Az ürülékek eltávolítási módja Entfernung der Abfälle				Az ürülékek eltávolítási módja Entfernung der Abfälle				Az ürülékek eltávolítási módja Entfernung der Abfälle			
Vizvezeték-berendezés Wasser-leitung		Csatornázás Canalisirung		Vizvezeték-berendezés Wasser-leitung		Csatornázás Canalisirung		Vizvezeték-berendezés Wasser-leitung		Csatornázás Canalisirung	
Összes épületek száma Anzahl der Gebäude	Épületek száma Zahl d. Gebä.	hány lakóv. Zahl d. Einw.	házak száma Zahl d. Häus.	hány lakóv. Zahl d. Einw.	házak száma Zahl d. Häus.	hány lakóv. Zahl d. Einw.	házak száma Zahl d. Häus.	hány lakóv. Zahl d. Einw.	házak száma Zahl d. Häus.	hány lakóv. Zahl d. Einw.	házak száma Zahl d. Häus.
Nem fuvaroztatik el ohne Abfuhr		Nem fuvaroztatik el ohne Abfuhr		Nem fuvaroztatik el ohne Abfuhr		Nem fuvaroztatik el ohne Abfuhr		Nem fuvaroztatik el ohne Abfuhr		Nem fuvaroztatik el ohne Abfuhr	
34	26	2245	31	2514	3	37	—	—	—	—	—
27	14	771	23	1080	4	111	—	—	—	—	—
9	—	—	—	—	9	397	—	—	—	—	—
6	2	54	3	79	—	80	—	—	—	—	—
12	—	—	12	602	—	—	—	—	—	—	—
34	11	239	33	1095	1	32	—	—	—	—	—
24	7	152	23	447	—	—	—	—	—	—	—
13	8	283	2	22	1	6	10	316	—	—	—
9	7	514	8	517	1	39	—	—	—	—	—
5	4	331	5	352	—	—	—	—	—	—	—
16	1	4	1	14	9	187	6	209	—	—	—
29	3	224	3	224	24	374	2	7	—	—	—
1	1	83	1	83	—	—	—	—	—	—	—
33	10	530	28	1318	5	92	—	—	—	—	—
2	2	125	2	125	—	—	—	—	—	—	—
4	—	—	—	—	3	42	—	—	—	—	—
5	—	—	—	18	3	100	2	10	—	—	—
13	—	—	—	—	13	178	—	—	—	—	—
11	4	183	7	217	4	165	—	—	—	—	—
2	1	11	2	129	—	—	—	—	—	—	—
35	11	421	12	441	23	540	—	—	—	—	—
25	8	251	11	315	13	184	—	—	—	—	—
23	23	1484	22	1455	1	13	—	—	—	—	—
16	5	187	15	472	1	35	—	—	—	—	—
15	1	12	5	195	10	291	—	—	—	—	—
3	3	414	3	414	—	—	—	—	—	—	—
8	8	450	8	450	—	—	—	—	—	—	—
22	9	273	20	711	2	41	—	—	—	—	—
28	8	443	24	890	4	83	—	—	—	—	—
25	1	7	24	805	1	6	—	—	—	—	—
VIII. kerület — VIII. Bezirk											
VIII. kerület — VIII. Bezirk											
VIII. kerület — VIII. Bezirk											
29	4	127	26	742	3	43	—	—	—	—	—
39	13	444	39	1372	—	—	—	—	—	—	—
40	13	914	33	1705	7	105	—	—	—	—	—
37	3	150	36	981	1	9	—	—	—	—	—
19	1	109	16	401	3	27	—	—	—	—	—
30	24	1497	28	1694	2	3	—	—	—	—	—
9	5	317	9	416	—	—	—	—	—	—	—
65	17	920	65	2093	—	—	—	—	—	—	—
18	5	200	18	594	—	—	—	—	—	—	—
8	5	132	6	140	2	47	—	—	—	—	—
6	2	87	6	356	—	—	—	—	—	—	—
12	—	—	—	—	12	314	—	—	—	—	—
6	—	—	—	—	2	4	26	—	—	—	—
55	51	1793	54	2222	1	6	—	—	—	—	—
5	4	273	5	331	—	—	—	—	—	—	—
18	1	24	5	153	13	272	—	—	—	—	—
7	—	—	—	—	6	86	—	—	—	—	—
26	6	251	13	365	13	181	—	—	—	—	—
4	3	122	4	143	4	91	—	—	—	—	—
5	2	13	1	8	4	91	—	—	—	—	—
18	9	340	18	676	19	552	—	—	—	—	—
19	—	—	—	—	1	92	—	—	—	—	—
33	13	636	27	1165	6	48	—	—	—	—	—
18	16	1937	16	1386	2	17	—	—	—	—	—
32	25	2320	30	2310	2	40	—	—	—	—	—
16	16	1187	16	1187	—	—	—	—	—	—	—
31	14	910	29	1441	2	17	—	—	—	—	—
24	18	824	24	944	—	—	—	—	—	—	—
Főösszeg — Hauptsumme											
667 36306 1267 55529 360 7885 52 1163											

Angyal	27	1	27	13	574	13	317	1	16	Védgát	8	—	—	—	3	34	4	132	1	—
Bakács-tér	13	2	14	10	338	3	29	—	—	Viola	36	—	—	23	556	12	200	1	50	
Bokréta	32	—	—	21	487	11	201	—	—	Összes Beltelek — Intrav.	777	138	9224	566	24431	187	4474	24	550	
Borátis-tér	15	—	—	—	—	—	—	1	—	F. Kültelek — Extrav.	58	5	150	5	310	32	549	21	134	
Csepel-rakpart	9	4	137	7	422	2	68	—	—	Füösszeg — Hauptsumme	835	143	9374	571	24741	219	5023	46	684	
Csillag	7	2	291	2	140	—	—	5	319	X. Kültelek összesen ...	436	16	913	9	337	302	7312	129	1146	
Czuczor	9	2	140	2	6	—	14	—	—	Ebből — Hievon:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Dandár	9	2	20	1	—	—	—	—	—	Alsó vaspálya	3	—	—	—	—	3	311	—	—	
Dunator	1	—	—	—	—	—	—	—	—	Apaf	9	—	—	—	—	2	7	7	52	
Ernö	1	—	—	—	—	—	—	—	—	Bánya	17	—	—	—	—	15	239	2	15	
Ferencz	31	—	—	26	926	5	116	—	—	Felső vaspálya	5	—	—	—	—	5	90	—	—	
Ferencz-tér	12	—	—	6	216	6	107	—	—	Gyómri-út	41	—	—	1	18	20	439	3	32	
Gyep	41	3	38	29	738	10	114	2	17	Halom	4	—	—	—	—	31	251	10	230	
Imre	4	—	—	3	148	1	6	—	—	Hölg	6	—	—	—	—	4	104	—	—	
Ipar	2	—	—	—	—	—	—	—	—	Indóház	6	—	—	—	—	4	139	2	17	
Kalvin-tér	4	4	342	4	342	—	—	—	—	Kápolna	6	1	2	—	—	5	132	1	2	
Kinizsi	17	6	214	14	449	—	—	—	—	Köbánya	31	5	106	—	—	19	843	12	77	
Kneziés	14	3	142	13	680	1	12	—	—	Köztemető	22	6	275	1	38	20	1432	—	—	
Köztelek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Külső Jászberényi	12	—	—	—	—	7	96	5	42	
Liliom	45	—	281	37	1172	—	—	—	—	Liget	19	—	—	—	—	9	427	9	212	
Malom	44	2	50	38	1641	1	432	2	11	Maglódi	11	—	—	—	—	10	95	—	—	
Markotányos	18	1	432	12	216	4	53	2	—	Óhegy	60	—	—	—	—	27	226	33	128	
Márton	1	—	—	—	—	—	—	—	—	Osztr. áll. vasp. indóh.	1	1	70	—	—	1	70	—	—	
Mátyás	1	1	167	1	167	—	—	—	—	Oszekötő vasp. őrház	3	—	—	—	—	—	—	3	12	
Mester	45	4	47	38	1412	7	78	—	—	Pékliget	10	—	—	—	—	7	52	3	62	
Nyúl	33	14	714	28	1333	3	134	2	10	Rákos	26	—	—	—	—	12	124	14	31	
Oroszlán	1	1	4	1	4	—	—	—	—	Sörgyár	15	1	174	1	174	14	115	—	—	
Páva	32	—	—	19	633	13	232	—	—	Szállás	8	—	—	—	—	3	43	5	91	
Pipa	13	6	457	12	675	1	47	—	—	Temető	15	—	—	—	—	2	34	13	75	
Ranolder	15	—	—	10	418	5	90	—	—	Ühely	4	—	—	—	—	1	18	3	33	
Rákos	8	7	624	2	657	—	—	—	—	Ullői-út	6	—	—	—	—	5	135	1	4	
Bemete	15	—	—	8	30	13	358	—	—	X. Kültelek összesen ...	436	16	913	9	337	302	7312	129	1146	
Soroksári	74	36	2866	64	4494	9	251	1	54	Ebből — Hievon:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sóház	3	1	59	3	119	—	—	—	—	Alsó vaspálya	3	—	—	—	—	3	311	—	—	
Szvetenay	17	2	35	8	165	—	—	—	—	Apaf	9	—	—	—	—	2	7	7	52	
Telepi	1	—	—	—	—	—	—	—	—	Bánya	17	—	—	—	—	15	239	2	15	
Tompa	22	—	437	21	1165	1	31	—	—	Felső vaspálya	5	—	—	—	—	5	90	—	—	
Tüzoltó	46	—	—	24	854	21	461	—	—	Gyómri-út	41	—	—	1	18	20	439	3	32	
Tinoti	1	—	—	—	—	—	—	—	—	Halom	4	—	—	—	—	31	251	10	230	
Ullői-út	46	19	1391	37	2149	9	362	—	—	Hölg	6	—	—	—	—	4	139	2	17	
Vámház-körút és tér	5	3	265	5	322	—	—	—	—	Kápolna	31	5	106	—	—	19	843	12	77	
Vendel	15	—	—	10	156	—	78	1	22	Köztemető	22	6	275	1	38	20	1432	—	—	

Összesítés — *Recapitulation.*

Százaléktábla — *Perzentualtabelle.*

Kerület Bezirk	Vízvezeték-berendezés		Az ürülékek eltávolítási módja				Összes épületek száma Anzahl der Gebäude
	Wasser- leitung	Zahl d. Einw.	Canalisirung	Enfernung der Abfälle	Elfloatással Aofuhr	Nem fuvaros- statik el- szállítás ohne Abfuhr	
	hany lakv. Zahl d. Einw.	hany lakv. Zahl d. Einw.	hany lakv. Zahl d. Einw.	hany lakv. Zahl d. Einw.	hany lakv. Zahl d. Einw.	hany lakv. Zahl d. Einw.	
I. Beltelek — <i>Intrav.</i> ...	1473	107	2616	833	16850	398	2498
A. Kültelek — <i>Extrav.</i> ...	396	1	847	3	858	352	1789
Összesen — <i>Zus.</i> ...	1869	108	3463	836	17708	750	2643
II. Beltelek — <i>Intrav.</i> ...	1087	47	1824	726	18813	356	58
III. Beltelek — <i>Intrav.</i> ...	1301	9	142	69	2525	1155	20619
B. Kültelek — <i>Extrav.</i> ...	53	—	—	—	—	—	10
Összesen — <i>Zus.</i> ...	1354	9	142	69	2525	1156	20629
Összes budal oldal — <i>Opfer Seite</i>	4310	164	5423	1631	39046	2262	33152
IV. Beltelek — <i>Intrav.</i> ...	594	462	25031	574	28376	20	1091
V. Beltelek — <i>Intrav.</i> ...	457	300	23406	387	28821	61	2689
C. Kültelek — <i>Extrav.</i> ...	37	2	318	6	403	23	151
Összesen — <i>Zus.</i> ...	494	302	23724	393	29223	84	4010
VI. Beltelek — <i>Intrav.</i> ...	995	445	33120	731	46488	233	8704
D. Kültelek — <i>Extrav.</i> ...	110	3	43	—	—	76	1453
Összesen — <i>Zus.</i> ...	1105	448	33163	731	46488	309	9862
VII. Beltelek — <i>Intrav.</i> ...	1084	470	37293	732	49480	255	9957
E. Kültelek — <i>Extrav.</i> ...	211	6	38	—	—	122	1384
Összesen — <i>Zus.</i> ...	1295	476	37331	732	49480	377	11341
VIII. Beltelek — <i>Intrav.</i> ...	1679	667	36306	1273	55552	354	7862
IX. Beltelek — <i>Intrav.</i> ...	777	138	9224	566	2431	187	4474
F. Kültelek — <i>Extrav.</i> ...	58	5	150	5	310	32	549
Összesen — <i>Zus.</i> ...	835	143	9374	571	24741	219	5023
X. Kültelek — <i>Extrav.</i> ...	436	16	913	5	337	302	7312
Összes pesti oldal — <i>Opfer Seite</i>	6438	2614	165842	4279	234197	1665	46431
Budapest ...	10748	2678	171271	5910	273218	3927	79633
Összes beltelek — <i>Intrav.</i> ...	9447	2645	168982	5891	271336	3019	66142
Összes kültelek — <i>Extrav.</i> ...	1301	93	2309	19	1907	908	13511
Összes kültelek összesen <i>Intra- u. Extrav. zusammen</i>	2309	93	2309	19	1907	908	13511

Kerület Bezirk	Száz-száz épület közül Unter je 100 Gebäuden sind		Száz-száz lakos közül lakik oly épületben melyben Unter 100 Inswohnern in Guden	
	van vízvezeték mit Wasser- leitung	dir csatorná- zásal canalisirt	eltávolítják mit Abfuhr	ürülék el nem távolítják ohne Abfuhr
I. kerület — <i>Bezirk</i>	7.26	56.55	27.02	16.43
II. » — »	4.36	66.78	32.76	0.46
III. » — »	0.69	5.30	88.78	5.92
Budai oldal — <i>Opfer Seite</i>	4.21	42.17	49.43	8.40
IV. kerület — <i>Bezirk</i>	77.78	95.62	4.38	0.00
V. » — »	65.65	81.84	16.19	1.97
VI. » — »	44.72	73.46	23.42	3.12
VII. » — »	43.36	67.53	23.52	8.95
VIII. » — »	39.73	75.82	21.08	3.10
IX. » — »	17.76	72.83	21.08	3.09
Pesti oldal — <i>Opfer Seite</i>	44.43	75.98	20.21	3.81
Összes beltelek — <i>Intrav.</i> ...	28.00	62.16	32.16	5.68
Kültelek — <i>Extrav.</i> ...	2.54	1.46	69.79	28.75
Budapest ...	23.99	54.81	36.71	8.48
Bel- és kültelek összesen <i>Intra- u. Extrav. zusammen</i>	23.99	54.81	36.71	8.48

5. Utczák osztályozása vagyonsági fokuk szerint.

Több statisztikai vizsgálatnál azon kételyvel kell megküzdennünk, vajjon azon különféle szín, melyet bizonyos állapotok és jelenségek különböző helységeben öltenek, tényleg az ezen helységben gyökerező okokra vezetendő-vissza, és vajjon nem kellene azokat inkább más, általánosabb természetű tényezőkre visszavezetni. Ilyen egy általános tényező volna például a halandóság és a járványok statisztikájában, a vagyonsági állapot. Ha valamely utczában több ember esik kolerába; mint másokban, vagy ha a város bizonyos vidékén a halandóság feltűnően magas, még semmikép sem vagyunk jogosítva ezen jelenségek magyarázatául a helyi tényezőkre, — csatornázásra, rosz vízre, egészségtelen lakásra stb. — utalni. Gyakran be fogjuk bizonyíthatni, hogy e rosszabb utczák egyuttal a szegényebbek is, a midőn aztán a nagyobb halandóságot az illetőknek rosz táplálkozás, vagy oktalan életmód által megtámadt egészségi állapotára lehetne visszavezetni. Minthogy pedig a közigazgatási statisztikára nézve határozottan döntő szempont, hogy a személyi okokat a helyi tényezőktől különválaszthassa — a községi közigazgatás csak ez utóbbiakra képes közvetlen behatni — az egészségi statisztika terén gyakran éreztük annak szükségét, hogy a vagyonság tekintetében fennálló különböző fokozatok közt megkülönböztetést tehesünk. Ép ez okból történt, hogy a fővárosi statisztikai hivatal előterjesztése folytán, a halottkém urak által minden egyes halálesetnél az elhalt vagyonsági állapota is hozzátevőleg megállapíttatik, mely följegyzések a fővárosról kiadott halandósági munkálatokban máris igen érdekes eredményekre vezettek. E mellett azonban igen kívánatosnak mutatkozott, az egyes utczákat vagyonsági fokuk szerinti osztályozásának lehetősége, különösen a fontosabb halál-okok, valamint a ragályos betegségek föllépésének utczák szerinti észlelése érdekében.

Ily adatok gazdag forrása nyílt már most a népszámlálás eredményében, a mely a személyes szolgálatra tartott cselédek utczánkénti elosztásában igen használható támpontokat nyújtott az efféle osztályozás keresztülvitelére. Így például a város legjobb utczáiban három, sőt egynéhány utczában (minők a Városház tere, az Egyetem-utcza, a Vigadó-tér, Gizella-tér, Ferencz-József-tér, Szép-utcza, Muzeum-utcza) már minden másodikk lakóra jut egy-egy cseléd, míg ellenben a harmadik kerületben csak minden 150—200 egyénre. Ezen egymástól annyira szétálló szélsőségek közt a vagyonsági állapotok igen gazdag arnyékozását lehet felállítani, mely fokozatos osztályzást az ezentúl következő halandósági statisztikai munkákban igen hasznosan reményilem értékesíthetni.

A bennünket jelenleg foglalkoztató népleírás céljaira beérhetjük avval, ha azon adatokból, melyeket a 3. sz. tábla¹⁾, a cselédek utczánkénti elosztása tartalmaz, megjegyezzük magunknak a kerületeknél vagyonságuk

¹⁾ Megjegyzendő, hogy a 3. sz. tábla ezen rovatának könnyebb feldolgozása céljából a népszámlálási ügynökök által már az összeírás alkalmával a lakás-borítékokra feljegyzettük, mily nagy az illető háztartásban található cselédek száma; minthogy azonban némely

tekintetében mutatkozó rangsort, valamint ha kiemeljük azon utcákat, melyek ez alapon a legvagyonosabbak gyanánt feltűnnek. Mindemellett különben csakis a beltelkekre szorítkozunk.

Legelső helyen találjuk a Bel- és Lipótvárost, a hol átlag két cseléd esik kilencz-kilencz emberre (és pedig a Belvárosban 4·4, a Lipótvárosban 4·8 személyre egy-egy). Mint pedig már említők, egyes utcák még ezen, máris igen kedvezőnek tekinthető arányon is túlmennek.

A többi kerületek csak jó távolságban követik e kettőt. Így a VI. kerület, a hol 10·9 kiszolgált egyénre jut egy-egy cseléd, a VII. kerületben 12·8, a II.-ban 13, a VIII. és az I.-ben egyformán 13¹/₂, és a IX.-ben 14·2 egyénre. Legutolsó helyen következik a III. kerület, hol a cselédek aránya az urasághoz úgy áll, mint 1 : 333.

Végül fölemlítjük azon utcákat, melyek annak következtében, hogy négy-négy személyre esik egy-egy cseléd, mint a jobbmódúak által lakott részek tekinthetők.

I. kerületben : Szt.-György-tér.

II. és III. kerületben ilyen utca nem található.

IV. kerületben : Aranykéz-, Bécsi-, Borz-utca, Calvin-tér, Deák-tér és -utca, Duna-, Egyetem-utca, Eskü-tér, Ferencziek tere, Havas-, Kalap-, Kecskeméti-, Kigyó-utca, Kristóf-tér, Koronaherczeg-, Kötő-, Mária-Valeria-utca, Muzem- és Várház-körút, Reáltanoda-, Régiposta-, Szép-utca, Szervita-tér, Váczi-utca, Vigadó-, Városház-tér.

V. kerületben : Akadémia-, Bálvány-, Béla-, Dorottya-utca, Erzsébet-, Ferencz-József- és Gizella-tér, Fürdő-, Kálmán-, Mária-Valeria-, Mérleg-, Korona-, Sas-utca, Rudolf-rakpart, Vigadó-tér, Wurm-, Zrinyi-utca.

VI. kerületben ilyen utca nem található.

VII. kerületben : Károly-körút.

VIII. kerületben : Muzem-körút és -utca.

IX. kerületben nincs.

esetekben nagyon is kétséges volt, hogy p. o. gazdaasszonyok, kocsisok, a háztartásban fizetéssel vagy fizetés nélkül alkalmazott rokonok stb. hová számítassanak, ugy előre volt látható, hogy a cselédek száma, úgy a mint az a háztartási borítékokon feljegyezve volt (a melyekből összeadás útján először a házak, azután az utcák száma nyeretett) még ha a távollevő cselédek hozzászámításától el is tekintünk, épenséggel nem fog megegyezhetni a cselédek számának azon pontos megállapításával, melyet e munka IV. szakaszában a számláló lapok alapján kimutatunk. És valóban azt találjuk, hogy míg a számláló-lapok szerinti feldolgozás 29,000 szolgáló egyént eredményez, addig a házborítékok alapján nyert számuk 31,000-et tesz. Ha távollevő cselédek fejében mintegy 300 egyént le is vonunk, a két eredmény közt mégis mindig 2000 egyénnyi különbség mutatkozik, a mi enmagában ugyan jelentéktelennek nem nevezhető, de a jelen esetben, — a midőn tulajdonképen csak arról van szó, hogy a négy vagy öt vagyonsági osztály melyikébe osztassék be minden utca — közömbösnek tekinthető. A negyedik szakasz szerint átlag minden száz egyénre 9·2 cseléd jut, a 3-dik tábla szerint 8·9; a különbség tehát nem nyom a latban.

Jegyzetek.

1. sz. jegyzet. Beltelki utcák osztályozása az azokban létező épületek száma szerint.

	I.	II.	III.	Budai old.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	Pesti o.	Budapest
10 vagy kevesebb házból áll	91	52	36	179	50	46	21	19	37	17	190	369
11—30 „ „	30	20	15	65	15	11	17	20	35	13	111	176
31—50 „ „	9	11	5	25	3	2	11	9	16	11	52	77
50-nél több „ „	4	1	7	12	—	—	3	4	3	1	11	23
Összesen	134	84	63	281	68	59	52	52	91	32	364	645

2. sz. jegyzet. Beltelki utcák osztályozása az azokban összeirt lakók száma szerint.

	I.	II.	III.	Budai old.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	Pesti o.	Budapest
kevesebb mint 200 lakóval	105	50	36	191	25	24	14	15	25	11	114	305
„ 201—500 „	16	14	14	44	23	16	7	5	22	11	84	128
„ 501—1000 „	10	16	7	33	12	9	13	9	23	11	77	110
„ 1001—1500 „	2	3	4	9	6	7	3	9	10	5	40	49
„ 1501—2500 „	—	—	1	1	2	1	8	6	9	2	28	29
„ 2501—5000 „	1	1	—	2	—	2	7	8	2	2	21	23
5000-nél több lakóval	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Összesen	134	84	63	281	68	59	52	52	91	42	364	645

3. sz. jegyzet. Elő nem forduló utcák jegyzéke.

I. kerület (46): Asztalos-, barsi-, buvár-, Csiki-, eper-, folyondár-, forrás-, Kelen-utca, Sándor-lépcső, várkert-rakpart, várta-lépcső, vízmű-, Zenta-, zsák-, Antal-, Csaba-, Enyedi-, fonal-utca, gránit-lépcső, kócsag-, korlát-, Lisznyai-, Maros-, ostrom-utca, pásztor-lépcső, sarló-, sövény-, Szamos-utca, zerge-lépcső, balta-köz, Bánffy-utca, bástya-sétány, casino-, dárda-, hajadon-, harang-, ibolya-utca, iskola-, jezsuita-lépcső, lant-, lovarda-utca, Nándor-lépcső és bástya, nőegylet-, szt.-háromság-utca, tűzér-bástya.

II. kerület (29): Apor-, erőd-utca, Ilona-lépcső, kagyló-utca, király-lépcső, könyök-utca, lánczhid-köz és tér, Linczi-, Lónyai-lépcső, magas-, patak-utca, Sándor-lépcső, szeder-, székely-, nádor-utca, vérmező-ut, vízmű-, Bodrog-, henger-utca, Margit-rakpart Ó-Budai rakpart, Pálffy-tér, üstökös-, vidra-utca.

III. kerület (28): Cserfa-, Domokos-, evező-, harsa-, karmelita-, kavics-, Lukács-, orsolya-utca, örömi köz, zátony-, Ágoston-utca, akác-, fazekas-köz, jós-, kert-utca, korona-tér, körte-, kő-, László-, meggyfa-utca, Miklós-tér, naszád-, szentlélek-, timár-, törpe-utca, Velence-köz, Velence-, zagyva-utca.

IV. kerület (3): Fő-vámtér, galamb-, pintér-utca.

V. kerület (4): Bessenyei-, miatyánk-, percz-köz, vigadó-utca.

VI. kerület (3): Hermina-út, Hunyady-tér, Stefánia-út.

VII. kerület (11): Almási-tér, Alpár-, Bethlen-, Elemér-utca, Erzsébet királyné útja, Hungária-út, Ilka-, jávor-, Sajó-utca, Stefánia-út, verseny-utca.

VIII. kerület (3): Alföldi, Calvin-, Jázmin-utca.

IX. kerület (5): Bakács-, Drégeli-, Kapisztrán-, tárogató-, vaskapú-utca.

HARMADIK FEJEZET.

Az épületek.

Meghatározások. — Épületek száma jelenleg és hajdan. — A házak lakottsága kerületenként. — Ezen átlagos lakottsági szám felbontása egyes lakottsági csoportokra. — Házak osztályozása szobáik száma szerint és a legnagyobb házak megnevezése. — A város széplését a legnagyobb házak számának szaporodása is bizonyítja. — Az épületek magassága emeletek szerint. — Földszinti épületek tulnyomó nagy száma. — Az egyéb épületek. — A »nemházak«. — Az üres telkek.

1. A házak számának szaporodása, lakházak és egyéb épületek.

A közönséges felfogás szerint a ház és különösen a lakház fogalma volna az, mely a népszámlálás keresztílvitelénél, mint kiindulási pont és számlálási egység, annak feldolgozásánál pedig, mint a munka alapja szolgálna. Szorosabban véve azonban nem a házat, hanem a telket kellene kiindulási pontul választani. Mindenekelőtt már azért is, mivel egy telken gyakran több épületet, sőt több házat is találni, a mint történik ez például nemcsak gyáraknál, ahol egy és ugyanazon háztelken egész csoportja található az önálló építményeknek (mint pl. iroda-épület, gépház, gyárépület, nyerstermény-raktár, kész-termény-raktár, istálló, szin, igazgatósági-lak, munkás-lak stb.), de még közönséges lakházaknál is, melyeken gyakran egészen önállóan épített hátépületeket, pavilonokat, műhelyeket, színeket, cselédlakásokat stb. találunk, a nélkül, hogy ez arra felhatalmazza, hogy a város épületstatisztikájában ezen építményeket ugyanannyi külön háznak tekintsük. A népszámlálás technikája továbbá még magával hozza, hogy nemcsak a házak, hanem egyéb lakalkalmatosságok is, minők például hajók, bódék, lakásul szolgáló waggonok vagy vándorkocsik stb. egy-egy »házi ivben« felvétessenek. Kitűnik ebből, hogy sokkal inkább a telkek, mintsem a ház (ill. a házgyűjtő-iv) az, mely a népszámlálás kiindulási pontjául és egységül szolgálhat, miért is helyesebb, ha a feldolgozásban is, nem a házak számából, hanem — mint tették ezt például a Berliini statisztikában is — a »beépített telkek« számából indulunk ki.

Midőn részünkről is ezen megnevezést elfogadjuk és be- vagy be nem épített telkekről beszélünk, mégis kénytelenek vagyunk városunk különleges viszonyaira való tekintetből még egy további megszorítást is behozni. A be nem épített telkek, valamely város építkezési statisztikájában rendszerint üres háztelkeknek tekinthetők és alig fogunk ezen kifejezés alatt rétekre és erdőkre gondolni. Budapest városánál azonban ilyenek is tartoznak a városi területhez. Ilyen, gazdaságilag művelt, nagyobb területekkel szemben azonban, azok pusztá számának kimutatásával alig volna valakinek szolgálva. Ha ez iránt egyáltalában keresünk statisztikai adatokat, úgy nem a telkek számára, hanem azok területére volna a fősúly fektetendő; ezen terület azonban népszámlálás alkalmával nem igen lesz kipuhatható. Ép ezért történt, hogy már a népszámlálási utasításokban is kimondtuk, miszerint üres háztelkek csakis a beltelken irassanak össze.

A »beépített telkek« fogalma azonban még mindig nem fedezi a »ház« oly általános forgalomban levő fogalmát. Van számos telkek, mely be van építve, de nem házzal, hanem gyárral, egyházzal, színházzal stb. A »ház«, s különösen a bennünket leginkább érdekli »lakház«, e szerint még csak egy igen alárendelt fajtát képezi a »beépített telkek« általánosabb és magasabb fogalmának, mint ez a következő felosztásból kitűnik.

I.	Telkek	
II.	1. beépítve = épület	2. be nem építve (csak beltelken) = »nem-épület«
III.	a) lakház	b) egyéb épület
IV.	α) lakott β) lakatlan,	α) lakott β) lakatlan, α) lakott β) lakatlan.

A Budapesten létező összes beépített telkek száma, vagyis mint közönségesen mondanák, a budapesti házak száma, 1881. januárhó 1-sején **10,748**-at tett.

Ha azt kutatjuk, mily nagy volt a házak száma Budapesten előbbi korszakokban, ugy e tekintetben leginkább azon nehézségbe ütközünk, hogy a különféle munkákban elszórtan található adatok Pest, Buda és Ó-Buda három város egyikére vagy másikára vonatkozván, csak ritkán találkoznak egy és ugyanazon időpontban. A mely adatokat e tekintetben előtáltam, azokat az első jegyzetben összeállítottam; kitűnik ebből, hogy Pesten a házak száma, mely

1695. évben	278-at tett és
1786. »	1919-et,
1870. »	5259-re
1881. »	6438-ra emelkedett ¹⁾

Budáról, Schams-nak Budaváros leírásában, az 1822 évről háromezer házat találók föladva.

1870-ben volt e városban	4092 ház
és 1881. január 1-sején!	4310 »

Egész Budapest területéről a következő évekre sikerült a hajdani három város házainak számát összeállítani:

1821/2	6829
1828/31	8344
1837	8572
1855	8344
1857	8444
1870	9351
1881	10748

Városunk 10,748 épülete közül 10,291 lakház találtatik.

A lakházak következőleg oszlanak el a Duna jobb- és baloldali városrészeire:

Budán	4181 lakház
Pesten	6110 »

Ezen egy adatból, mely szerint a négyszerte népesebb Pest csak felével több lakházzal bir, mint Buda, már is kitűnik, mily nagy különbség létezhetik a Duna jobb- és baloldali részek építkezési állapotában és lakviszonyaiban. E különbség azonban még világosabban kitűnik, ha az egyes házak lakottsági számára (Behausungsziffer) áttérünk.

2. A házak lakottsági száma.

A fejezet végén tartalmazott jegyzetek másodikában foglalt adatok szerint Budapesten egy-egy beépített telken átlag mintegy 33 (33·09) egyén lakik ¹⁾. E szerint a házak 1870-hez képest, a midőn egy házra átlag csak 29·88 lakó jutott, jóval sűrűbben vannak lakva ²⁾.

A házak lakottsági száma gyakran úgy tekintetik, mint a lakviszonyok szűk voltának fokmérője. Lesz alkalmam erre visszatérőleg bizonyítani, hogy ezen számnak e tekintetbeni jelentőségét erősen túlbecsülték. Annyi azonban áll, — mint ezt Böckh megjegyzi — hogy e számnak emelkedése felismerni engedi vajjon pusztulóban vannak-e a kis családházak és vajjon azok a nagy bérkaszárnnyák által kiszorítottak-e. Ha például azon átlagot, melyet egy-egy londoni ház nyolcz lakójával felmutat, mint a családi ház népességi határát tekintjük, úgy a fentebbi adatokból kitűnik, hogy a kis családházakkal nálunk mindinkább felhagynak.

A házak lakottsága legkisebb az első kerületben (házanként 14 lakó). Ezen eredmény, mely a várnak és a Tabán egyrészének jól kifejtett építkezési jellegével ellenkezni látszik, magyarázatát abban találja, hogy, a tájszépségekben ugyan igen gazdag, de nagy házakban oly szegény és falusi igénytelenségben fejlődött Krisztinaváros, szintén ezen kerülethez tartozik, továbbá, hogy ép e kerületben különösen sok a nyilvános épület.

¹⁾ Az itt, valamint az egész első és második részben (utczák, házak, lakások és lakviszonyok statisztikájában) előforduló népességi adatokról meg kell jegyeznünk, hogy azok nem az egyéni felvételi lapokból, hanem a lakásboritékből készülvén, azokon pedig az illető lakásról kitöltött összes lapok száma, tehát a távol levők lapjai is, be lévén számítva, ennek következtében az ezen két részben előforduló népességi számok, hacsak az ellenkezője meg nem jegyeztetik, a jelen levő lakosságon kívül magukban foglalják még a távollevőket is. Tekintettel arra, hogy a hetvenezer lakásboritéknak következetes javítása az eredménnyel arányban nem álló nagy költséget okozott volna, megengedhetők tartottuk, magunkat e roppant munka alól felmenteni és ezen két, a lakásboritékokból készült részt az egész összeirt lakosság számára fektetni. A számszerint amugy sem jelentékeny különbség (3201 távollevő) 10,748 épületre és 77,480 háztartásra oszolván el, az ez által előidézett eltérés valami nagynak sehoggy sem nevezhető. Így például teszen egy-egy háznak átlagos lakószáma a tényleges lakosságból számítva $\frac{860551}{10748} = 33\cdot59$, a rendes lakosságból számítva $\frac{355682}{10748} = 32\cdot16$ míg az összeirt lakosságból $\frac{864487}{10748} = 33\cdot91$. Még kisebb az eltérés, ha a háztartásokra megyünk át: egy-egy háztartás áll t. i. 4·7, 4·6, vagy ismét 4·7 tagból, a mint ezt a tényleges, vagy a rendes, vagy az összeirt népességből kiszámítjuk.

²⁾ A házak lakottsági számát legegyszerűbben úgy szokták kiszámítani, hogy a házak számával osztják az összlakosság számát. Így számítottak ki a szövegben fönt közölt arányszámok is. Amde ez ellen föl lehetne hozni, hogy az összlakosságban van számos oly egyén is, a ki »nem-házban« lakott, a kiket tehát a voltaképeni házak lakottságának kiszámításánál számba venni nem szabadna. Az eltérés ugyan nem nagy; mert míg az előbbi számítás 33·09 lakót eredményez egy házra, addig az utóbbi 33·27. Hogy azonban az olvasó mindkét rendbeli számításal rendelkezessék, a 3. sz. tábla után következő százalék-táblában a lakottsági szám olyképen van kiszámítva, hogy a rendes lakásokban lakók számába a lakházak számával osztottunk.

Következik ezután a harmadik és tizedik kerület 18 egész 20 lakóval házanként, a mi szintén statisztikai jelzése e kerületek épenséggel nem nagyvárosi jellegének.

A második kerület egyrészt városi jellegű utcákból áll, de másrészt magában foglalja az »Országúte«-at, mely a múlt évszázadban még a voltaképeni Buda alsó várfalain kívül feküdt és mely még ma is majd kizárólag kis, földszinti házakból áll. A második kerületbeli házak átlagos lakottsági száma ez okból nem lépi túl a 23-at.

Áttérvén a pesti oldalra, a lakottsági számnak nagy emelkedését vehetni észre. Ez a nyolczadik és kilenczedik kerületben, mely pedig apró földszinti házakban nagyon bővelkedik, már is 36 és 38-at tesz, míg a legújabb és legszebb ötödik kerületben (Lipótváros), átlag 67 lakóval a maximumot éri el. A Bel- és a Terézvárosban a szám 47 és 50 közt ingadozik.

Nemzetközi összehasonlítást kísértvén meg, több városnak házlakottsági számai közt azon eredményre jutunk, hogy Budapest azon városok közé számítandó, melyekben egy-egy házban sok ember lakik, és e tekintetben Lipcse és Páris között foglal helyet. Nyugot-Európának nagyvárosai az ott szokásos családi házak következtében legkisebb számokat mutatnak fel. Bréma, London és Amsterdam e tekintetben első helyet foglalnak el. Kelet-Európának városai ellenben magasabb lakottsági számokat mutatnak fel.

Következőkben közlöm 24 nagyobb európai városról és 10 magyar városról tett számításaim eredményét ¹⁾.

A) Városok átlag 6—10 lakóval egy házra.

Bréma	(1862) 6.6	Szabadka	(1870) 6.5
London	(1861) 8.—	Kolozsvár	(1870) 7.—
Amsterdam	(1859) 9.—	Szeged	(1870) 7.—
—	—	Arad	(1870) 8.—
Kecskemét	(1870) 6.—	Debreczen	(1870) 9.—

B) Városok átlag 10—20 lakóval egy házra.

Riga	(1866) 11.5	Flórencz	(1862) 17.—
Róma	(1853) 12.—	Danzig	(1867) 18.—
Köln	(1867) 13.—	—	—
Aachen	(1867) 15.—	Temesvár	(1870) 13.5
Majnai Frankfurt	(1867) 16.—	—	—
Hannover	(1867) 16.—	—	—

C) Városok átlag 20—40 lakóval egy házra.

Königsberg	(1867) 25.—	Páris	(1857) 35.—
Krakó	(1857) 27.—	Budapest	(1870) 33.09
Boroszló	(1867) 27.—	Lipcse	(1875) 36.53
Brünn	(1857) 27.5	—	—
Posen	(1867) 29.—	Pozsony	(1870) 25.—
Trieszt	(1857) 32.—	—	—

D) Városok több lakóval egy házra.

Milanó	(1862) 42.—	Bécs	(1870) 59.6
Prága	(1857) 43.—	Turin	(1861) 81.—
Berlin	(1875) 57.88	—	—

¹⁾ E számítások leginkább »Pest város 1870-ben« czímű munkából vannak merítve.

Érdekel birván tudni, mily mérvben változott egy év óta a házak lakottsága a budai és a pesti oldalokon, valamint külön minden kerületben, az illető adatokat a második számú jegyzetben állítottuk össze. Kiténik onnét, hogy

a budai részekben egy házra jelenleg . . .	17 ¹ / ₃ lakó esik
mig 1870-ben	17 ¹ / ₁₀
ellenben a pesti részekben jelenleg . . .	43 ³ / ₄
mig 1870-ben	38 ¹ / ₁₀ .

Az egyes kerületekre átmenvén, a budai oldalon a bel- és külteleket azért kell összefoglalnunk, mivel ezek 1870-ben csakis Pesten lettek külön feldolgozva. A 2. sz. jegyzetben tartalmazott adatok szerint a budai kerületekben alig észlelhető változás, de egészben véve az irányzat emelkedőnek látszik. A pesti részekben minden kerületben nagyobb lett a házak lakottsági száma, legnagyobb mérvben a József- és a Ferencvárosban.

Vajjon ez annak következménye-e, hogy minden kerületben nagyobb házak épültek a kisebbek helyébe, vagy pedig vajjon a házak változatlan nagysága mellett jelenleg több ember lakik bennök, a népség tehát sürűbben lakkék, erről az idézett arányszám enmagában felvilágosítást nem nyújt. Ép [ezért tartom helytelennek, hogy ezen oly két értelmű, tehát voltaképen jelentőség nélküli, számnak, sok statisztikus által oly nagy fontosság tulajdonítatik. Erről a lakások fejezetében még bővebben fogunk szólhatni. Itt egyelőre csak annyit jegyezzünk meg, miszerint ezen fejezetből ki fog tűnni, hogy a házak lakottsági számának emelkedése nem tekinthető rosszabbra fordult lak viszonyok kellemetlen jelétül, hanem hogy az városunk építkezési tekintetben tett szép haladásának és szépülésének örvendetes tanuságául szolgálhat.

3. A lakházak lakottsági arányainak csoportos kimutatása.

Az általános lakottsági szám átlagérték lévén, mint ilyen, nem engedi felismerni, miféle lakottsági viszonyok uralkodnak voltaképen az egyes házakban. Ez csak úgy lehetséges, ha a lakházakat a bennök lakó emberek száma szerint fokozatos sorrendbe állítjuk, azaz, ha a legkisebb házaktól fokenként haladunk a legnagyobb, t. i. legnépesebb házakig. Azon nagy változatosság azonban, mely e tekintetben uralkodik — vannak lakházak, melyekben csak egy, de vannak olyanok is, melyekben négyszáznál több ember lakik — szükségessé teszi, hogy e célra bizonyos csoportok felállíttassanak.

Ha már most az összes lakott házakat — a kórházak, kaszárnnyák s egyéb efféle külön szempont alá eső intézetek kihagyásával — négy csoportba foglaljuk össze, a szerint t. i., a mint abban 1—10, 11—20, 21—30 vagy több mint 30 ember lakik, úgy azt tapasztaljuk, hogy az első 3 csoport, mely pedig az egész fővárosra megállapított átlagos lakossági szám alatt áll, nem kevesebbet foglal magában, mint az összes lakházállománynak ⁷/₁₀ részét. Az átlagos lakottsági szám e szerint nem volt valóságos átlagérték, hanem csakis matematikai középszám: ellenkező esetben a tényleg legerősebb csoportnak körülbelül össze kellett volna esnie az átlagos értékkel.

Találunk ugyanis oly lakházat, melyben

10 vagy kevesebb ember lakik	3063-at
11—20 lakóval	2267-et
21—30 »	1274 »
30-nál illetve 400-nál is több lakóval	3547 »

A hatodik számú tábla az adatokat kerületenként és igen részletes alosztályokban, egészben véve 36 csoportba mutatja ki. Kitűnik e táblából, hogy a budapesti lakházak többsége a 4—15 lakóval bíró osztályokhoz tartozik. Látni való e szerint, hogy a budapesti házakról kimutatott magas átlagos lakottsági arány a számban ugyan csekély, de befogadási képességben igen jelentékeny — nagy bércaszárnyák által idéztetik elő, hogy azonban a budapesti lakházak nagy többsége mégis aránylag kevés lakót tartalmaz (l. a 69. lapon levő százaléktáblát).

A legnépesebb házak a pesti oldalon és pedig a Lipótvárosban keresendők. Teszen t. i. a száznál több egyént magában foglaló lakházak száma:

a budai oldalon	$\frac{1}{2}$ ‰-ot
és a pesti »	$10\frac{1}{3}$ ‰-ot.

Az egyes kerületek a következő rangsort mutatják fel a száznál több egyént magukban foglaló lakházak előfordulása tekintetében:

V. kerület (Lipótváros)	20·2‰
VI. és VII. » (Terézváros)	14‰—14·4‰
IX. » (Ferenczváros)	6·9‰
IV. » (Belváros) és VIII. (Józsefváros)	6·7‰
X. » (Kőbánya)	1·9‰
II. »	1·2‰
III. »	0·6‰
I. »	0·1 (két ház)

Annak következtében, hogy a házak és lakások statisztikája 1870-ben csakis Pest városáról készült el, Budáról nem, részletesebb összehasonlítások csakis Pest városáról tehetők. A harmadik számú jegyzetben egybeállítottuk, mily mérvben változott minden egyes városrész beltelkén a kis házak száma, azaz azoké, melyekben hat lakónál kevesebb lakott; a közép nagyságú házaké azaz 11—15 lakóval és a nagy házaké több mint száz lakóval. Ezen összeállításból kitűnik, hogy a kis házak legkevésbé szaporodtak, lévén azok száma tíz évvel ezelőtt 226, jelenleg pedig 276, míg a másik két osztálybeli házak száma majdnem megkétszerezedett: a közép nagyságú házak t. i. 511-ről 977-re szaporodtak, a legnagyobb házak pedig 329-ről 603-ra. Aránylag legtöbb nagy ház keletkezett a Józsefvárosban, Ferenczvárosban, valamint a Terézvárosban is; a belváros e tekintetben nem változott. A legkisebb házak száma ellenben minden kerületben az egy Terézváros kivételével apadt.

A 8. számú jegyzetben névszerint soroljuk föl a legnépesebb (250-nél több embert magukban foglaló) lakházakat.

Ha a kerületek építkezési jellegéről, különösen pedig az azokban létező házak nagyságáról helyesen akarunk itélni, nem lehet beérnünk a házak népességi adataival. Habár általában véve áll, hogy nagyobb házakban több ember szokott lakni mint kisebbekben, úgy mégis lehetséges az is, hogy kis házakban több ember lakjék, mint nagyban. Ha pl. az első kerületben csak két házat találunk, melyben

száz embernél több lakik, sőt a belvárosban is csak 37-et, ellenben a Ferenczvárosban 52-t, úgy ebből még nem következtethetjük, mintha ez utóbbi kerületben volnának keresendők a legnagyobb, tehát a rendszerint legszebb házak is, hanem lehetséges, hogy ennek oka abban rejlik, hogy a Ferenczvárosban több a túltöpmött lakás — a mint ez tényleg úgy is áll. Hogy tehát egyes kerületek építészeti jellegét jobban felismerhesstük, áttérünk a házak szobaszám szerinti nagyságáról, valamint emeletszerinti magasságukról szóló adatokra.

4. Házak nagysága az azokban tartalmazott szobák száma szerint.

A lakások száma és nagyságára vonatkozó adatok az 5. és 6. számú táblán tartalmaztatnak. Kiténik ebből, hogy egész Budapesten 136,246 szoba létezik, e szerint egy épületre átlag közel tizenhárom (12·7) szoba esik. Ugyanazon tábla szerint a 10,291 lakházban összesen 126,017 szoba létezik (beszámítván 7418 üresen állót is); e szerint egy-egy lakházra átlag tizenkét (12·2) szoba esik.

Ha már most tekintettel arra, hogy a lakházak szobaszáma szintén 1-től 400-ig ingadozik, ismét csoportok alakításához folyamodunk, úgy azt találjuk (l. 5. számú táblát), hogy azon lakházak száma, a melyek

1—10 szobát tartalmaznak	6819,
11—20 » »	1838,

így tehát a 20 szobánál többet magukban foglaló lakházak száma csak igen csekély.

Az 5. számú tábla részletes kimutatásokat tartalmaz a lakházak szobaszámáról, mely ott külön-külön minden kerületről 22 csoportban van részletezve. Kiténik e táblából, hogy a legkisebb, csak 5 vagy kevesebb szobát tartalmazó lakházak száma legnagyobb a budai oldalon, a hol azok az összes lakházaknak több mint felerészét teszik, t. i. 2359-et,
 míg a pesti oldalon a lakházak csak egy harmadrésze, t. i. 2011
 áll ily kis épületekből.

Ilyen kis — és mint azonnal látni fogjuk, nagyobbára földszinti — házaknak nagy számmal való előfordulása városunk építkezési jellegének egyik sajátos oldalát képezi.

Láttuk, hogy 30 vagy több szobát magában foglaló házak Budapesten már nem igen gyakoriak. Ha az egyes kerületeket ezen nagyobb házak előfordulási szempontjából vesszük vizsgálat alá, úgy egész más, de kétségki vül jellemzőbb rangsort nyerünk, mintsem a házak népessége alkalmával.

(L. a 69-dik lapon létező százaléktáblát.)

Az első helyet a legújabb és legszebb V-dik kerület (Lipótváros) foglalja el, a melyben ezen lakházak az összállománynak fele részét teszik.

Hogy a szélsőségek azonnal egymás mellé jussanak, legyen felemlítve, hogy az utolsó helyre jutó III-dik és X-dik kerületben (Óbuda és Kőbánya) ezen házak száma 1°-ot sem tesz.

5. számú tábla.

Lakházak, szobáik száma szerint (intézetek nélkül).

Tabella Nr. 5.

Wohnhäuser nach Zimmerzahl (ohne Anstalten).

Kerület Bezirk	szobával bíró házak száma — Zimmer finden sich in folgender Anzahl von Wohnhäusern										Összesen Zusammen																					
	1-9	9-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50		51-60	61-70	71-80	81-90	91-100	101-125	126-150	151-175	176-200	201-225	226-250										
I. Beltelek— <i>Intravilan</i> A Kültelek— <i>Extrav.</i>	299	501	146	67	41	24	12	4	1	2	3	1																				1416
Összesen — <i>Zus.</i>	416	624	395	174	73	49	26	12	5	2	3	3																			1784	
II. Beltelek— <i>Intravilan</i> III. Beltelek— <i>Extrav.</i>	101	340	342	134	64	28	19	11	10	2	1	1																			1064	
Összesen — <i>Zus.</i>	336	476	290	110	30	16	2																								1286	
Összes Buda — <i>Ofen zus.</i>	907	1452	1028	418	167	93	47	25	15	4	9	7	3	1																	4181	
IV. Beltelek— <i>Intravilan</i> V. Beltelek— <i>Extrav.</i>	1	24	68	75	87	78	50	36	34	20	18	17	19	10	8	2	3	1														551
Összesen — <i>Zus.</i>	6	9	9	4	1	1	1	3	2	2	3	26	10	6	7	9	6	3	1												406	
VI. Beltelek— <i>Intravilan</i> D Kültelek— <i>Extrav.</i>	76	126	228	168	100	62	56	32	23	9	21	15	8	5	1	1	1														949	
Összesen — <i>Zus.</i>	108	145	259	176	104	63	57	33	25	15	9	21	15	8	5	1	1														1046	
VII. Beltelek— <i>Intravilan</i> E Kültelek— <i>Extrav.</i>	108	160	270	140	110	77	42	40	18	19	12	19	16	6	2	2	4	2													200	
Összesen — <i>Zus.</i>	202	204	316	147	81	42	40	18	20	12	19	16	6	2	2	4	2	1													1248	
VIII. Beltelek— <i>Intravilan</i> IX. Beltelek— <i>Extrav.</i>	204	442	456	193	144	57	47	31	17	13	11	21	6	8	1	2	1														1654	
Összesen — <i>Zus.</i>	114	188	292	80	42	38	19	11	7	4	5	5	4	2	1	1	1														748	
X. Kültelek— <i>Extravilan</i> Összesen — <i>Zus.</i>	188	97	52	19	9	5	7	1																							380	
Összes pesti oldal — Pest zus.	866	1145	1421	724	529	349	256	194	126	98	85	120	87	46	24	13	19	12	3	2											6110	
Budapest	1773	2597	2449	1142	696	442	308	209	141	108	89	129	94	49	25	18	19	12	8	2											10291	
Összes Beltelek— <i>Intravilan</i> Kültelek— <i>Extravilan</i>	1274	2280	2227	1075	672	424	292	207	140	100	87	138	92	49	25	13	19	12	8	2											9122	
	499	317	222	67	24	18	11	2	1	3	2	1	2																		1169	

Lakott lakházak, lakóik száma szerint (intézetek nélkül).

Bewohnte Wohnhäuser nach Anzahl der Inwohner (ohne Anstalten).

Kerület Bezirk	Lakóval bíró házak száma — Inwohner per Wohnhaus										Zusammen																												
	1	2	3	4	5	6—10	11—15	16—20	21—25	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—60	61—70	71—80	81—90	91—100	101—110	111—120	121—130	131—140	141—150	151—160	161—170	171—180	181—190	191—200	201—225	226—250	251—275	276—300	301—350	351—400	400-on fölül	Összesen		
I. Belt. — Intrav.	11	33	61	68	90	351	260	156	95	67	57	50	35	21	20	12	8	3	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1401
A Kult. — Extrav.	1	20	40	50	47	92	19	7	1	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	282	
Összesen — Zus.	12	53	101	118	137	443	279	163	96	70	59	50	35	21	20	12	8	3	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1683	
II. Belt. — Intrav.	4	12	21	20	28	228	195	130	115	82	46	43	26	20	33	13	10	7	6	3	2	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1051	
III. Belt. — Intrav.	2	27	36	79	76	330	225	150	90	72	45	35	20	32	25	13	6	6	8	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1285	
B Kult. — Extrav.	1	6	4	8	3	18	3	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	
Összesen — Zus.	3	33	40	87	79	348	228	151	90	73	46	35	29	32	25	13	7	6	8	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1332	
Össz. budai oldal — Offen zus.	19	98	162	225	244	1019	702	444	301	225	151	128	81	73	78	38	25	16	15	6	4	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4066		
IV. Belt. — Intrav.	—	—	—	—	4	21	33	43	50	38	52	45	36	31	54	39	28	23	16	9	4	7	4	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	550	
V. Belt. — Intrav.	—	1	5	2	3	17	20	12	12	20	15	22	19	14	33	37	36	28	25	10	14	13	8	4	5	6	3	3	4	4	3	2	1	3	1	1	406		
C Kult. — Extrav.	—	—	—	—	3	3	4	4	2	1	3	1	2	1	2	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30		
Összesen — Zus.	—	2	5	2	6	20	24	16	14	21	18	23	21	15	35	37	36	28	25	11	15	13	8	4	5	6	3	3	4	4	4	2	1	3	1	1	436		
VI. Belt. — Intrav.	6	14	16	18	14	80	79	43	52	53	44	45	41	23	72	58	45	51	40	22	18	18	19	10	10	12	9	7	3	6	5	3	1	1	2	2	942		
D Kult. — Extrav.	—	7	9	9	6	29	14	6	2	2	2	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96		
Összesen — Zus.	6	21	25	27	20	109	93	49	54	55	46	47	42	25	72	61	45	52	40	22	18	18	20	10	10	12	9	7	3	6	5	3	1	2	2	1038			
VII. Belt. — Intrav.	3	14	16	16	18	105	90	72	61	66	50	47	36	32	47	70	47	52	28	26	29	22	12	15	6	10	7	3	15	10	2	1	—	—	—	—	1042		
E Kult. — Extrav.	2	16	22	23	14	77	22	12	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	192		
Összesen — Zus.	5	30	38	39	32	182	112	84	62	68	50	47	36	32	47	70	47	52	28	27	29	22	12	15	6	10	7	3	15	10	2	1	—	—	—	—	1234		
VIII. Belt. — Intrav.	1	11	14	24	29	215	224	179	145	109	95	77	75	53	94	72	62	36	26	22	23	17	12	9	4	6	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1653	
IX. Belt. — Intrav.	1	4	3	2	18	93	101	81	60	46	45	41	31	21	45	27	20	16	19	14	9	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	745	
F Kult. — Extrav.	—	1	4	7	1	17	8	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47		
Összesen — Zus.	1	5	7	28	19	110	109	85	60	47	46	41	31	21	46	27	20	17	19	14	9	10	1	4	2	4	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	792	
X. Kültetek — Extrav.	4	20	21	34	29	130	49	21	14	11	6	5	2	6	6	4	5	1	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	376	
Összes pesti oldal — Pest. zus.	17	89	111	153	139	787	644	477	399	349	313	285	243	183	354	310	243	209	155	107	98	88	55	44	44	33	32	24	12	29	21	8	8	4	4	7	6079		
Budapest	36	187	278	378	283	1806	1346	921	700	574	461	418	324	256	432	348	268	225	170	113	103	90	56	45	45	34	33	25	12	31	22	9	8	4	4	7	10145		
Össz. Belt. Zus. Intrav.	28	116	173	247	280	1440	1227	866	680	553	449	405	319	247	423	341	262	222	169	109	101	89	54	44	45	34	33	24	11	31	21	9	8	4	4	7	9075		
» Kult. » Extrav.	8	71	100	131	103	366	119	55	20	21	15	8	5	9	9	7	6	3	1	4	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1070	

Százaléktábla az 5. és 6. számú táblához.
 Perzentuالتabelle zu Tabelle 5 und 6.

	I.	II.	III.	Budai oldal Ofner Seite	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	Pesti oldal Pester Seite	Buda- pest	Összes bellek Intra- villan	Összes kütlek Extra- villan
1-10	51.34	29.78	44.29	43.46	4.55	8.03	20.04	26.42	17.79	21.47	63.38	21.32	30.19	25.17	72.81
11-20	26.26	30.92	28.45	28.19	13.82	9.17	13.68	15.88	24.38	24.51	18.60	18.41	22.35	23.06	16.26
21-30	9.86	18.74	12.24	12.94	16.00	8.03	10.50	10.54	15.37	13.50	6.65	12.30	12.56	13.59	3.84
31-40	6.47	8.47	6.08	6.86	17.64	9.40	8.96	7.86	10.41	10.99	2.92	9.81	8.65	9.41	2.15
41-50	3.33	4.37	3.90	3.75	12.17	8.26	6.46	5.51	7.75	6.99	2.12	7.00	5.71	6.24	1.31
51-60	1.19	3.14	1.88	1.93	9.82	8.03	6.94	3.81	5.69	5.80	1.59	5.82	4.26	4.66	0.81
61-70	0.71	1.23	0.97	0.93	7.09	8.48	5.88	5.67	4.36	3.40	7.06	5.10	3.43	3.76	0.66
71-80	0.48	0.95	0.52	0.62	5.09	8.25	4.34	3.81	3.75	2.52	1.32	3.99	2.64	2.89	0.56
81-90	0.18	0.67	0.45	0.40	4.18	6.42	5.01	4.24	2.18	2.15	0.27	3.44	2.22	2.45	0.28
91-100	0.06	0.57	0.30	0.37	2.91	5.73	3.86	2.27	1.57	2.39	0.27	2.55	1.67	1.86	0.09
101-120	0.06	0.47	0.30	0.25	2.36	5.96	3.85	4.54	2.72	2.90	0.79	3.39	2.13	2.31	0.56
121-140	0.06	0.10	0.08	0.07	2.00	4.81	3.66	2.59	1.75	1.39	0.27	2.36	1.44	1.58	0.28
141-160	0.00	0.10	0.08	0.04	1.10	2.07	1.92	2.19	1.14	0.76	0.27	1.46	0.88	0.99	0.09
161-180	0.00	0.20	0.00	0.04	0.73	2.67	2.03	1.29	0.60	0.64	0.00	1.08	0.67	0.73	0.00
181-200	0.00	0.00	0.08	0.02	0.18	1.61	0.96	0.81	0.18	0.38	0.54	0.59	0.36	0.38	0.18
201-250	0.00	0.19	0.08	0.07	0.18	1.84	1.06	2.03	0.12	0.38	0.00	0.83	0.52	0.57	0.09
251-300	0.00	0.10	0.00	0.02	0.18	0.69	0.38	0.24	0.18	0.25	0.00	0.26	0.17	0.19	0.00
301 és több	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.15	0.47	0.32	0.06	0.00	0.00	0.23	0.15	0.16	0.00
1-10	80.44	73.59	87.69	81.01	16.88	22.48	48.95	57.85	66.63	71.45	88.68	56.17	66.27	63.37	88.79
11-20	13.85	18.61	10.50	13.99	29.40	14.22	26.77	20.91	20.38	15.47	7.37	20.51	17.86	19.15	7.79
21-30	4.20	4.42	1.35	3.35	23.23	13.99	11.47	9.86	6.29	7.17	3.16	9.90	7.23	7.85	2.48
31-40	0.95	1.97	0.15	0.96	12.70	13.07	5.54	4.65	2.90	2.26	0.26	5.07	3.41	3.81	0.51
41-50	0.22	0.28	0.15	0.22	6.92	12.16	2.30	2.57	1.45	1.26	0.53	3.00	1.87	2.05	0.17
51-60	0.17	0.57	0.00	0.21	3.08	8.26	2.01	1.52	1.27	0.75	0.00	1.97	1.25	1.40	0.09
61-70	0.17	0.28	0.08	0.17	3.45	5.96	1.43	1.28	0.36	0.63	0.00	1.42	0.91	1.01	0.17
71-80	0.00	0.19	0.08	0.07	1.81	2.29	0.77	0.50	0.48	0.50	0.00	0.47	0.47	0.54	—
81-90	0.00	0.09	0.00	0.02	1.45	1.37	0.48	0.16	0.06	0.25	0.00	0.39	0.24	0.27	—
91-100	0.00	0.00	0.00	0.00	0.36	1.61	0.09	0.16	0.00	0.13	0.00	0.21	0.13	0.14	—
101-150	0.00	0.00	0.00	0.00	0.72	3.44	0.19	0.48	0.18	0.13	0.00	0.51	0.30	0.34	—
151-200	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.92	0.00	0.08	0.00	0.00	0.00	0.08	0.05	0.06	—
201 és több	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.23	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	0.01	0.01	—

Egy-egy kerület bel- és kül-
 teltén levő száz lakház közül
 hany van:
 Unter je 100 auf dem Intra-
 v. Extravillan eines Bezirkes
 befindlichen Wohnhäusern
 sind solche mit:

Lakóval — Inwohnern

szobával — Zimmern

A Lipótváros után következik a Belváros 30·5°/_o-al. Egyrészt a telek drágasága, másrészt e kerület déli részében létező apró házak nagy száma okozza, hogy a belváros e tekintetben csakis egyik külváros után foglalhat helyet.

A többi kerületekben jóval ritkábban fordulnak elő ily nagyobb lakházak, úgymint a

VI. kerületben	12·8 ^o / _o
VII. »	11·4 ^o / _o
VIII. »	6·7 ^o / _o
IX. »	5·9 ^o / _o
II. »	3·4 ^o / _o
I. »	1·5 ^o / _o
X. »	0·8 ^o / _o
III. »	0·5 ^o / _o

A 4-dik számú jegyzetben megtaláljuk a szükséges adatokat, melyekből megítélhetni, hogy a pesti oldal mely kerületeiben és minden kerületben mily mérvben szaporodott vagy fogyott a nagyobb és legkisebb házak létszáma. Ezen adatokból kitűnik, hogy a legkisebb házak száma tett:

	1870	1881
a Belvárosban	62	25
a Lipótváros beltelkén	48	38
a Terézváros »	311	470
a Józsefváros »	751	646
a Ferenczváros »	440	302
összesen a pesti kerületek beltelkén	1612	1481

A legkisebb házak száma e szerint — az egy Terézváros kivételével — minden kerületben apad, de valljuk be, csak szerény mérvben. A városnak nagyobb építkezések által való szépülése azonban sokkal nagyobb mérvben haladt, mert a 30 szobánál többet tartalmazó házak száma a pesti beltelken jelenleg majd háromszor annyi, mintsem 11 évvel ezelőtt, lévén ez t. i.

	1870	1881
Belvárosban	102	168
Lipótvárosban	118	215
Terézvárosban	106	274
Józsefvárosban	22	111
Ferenczvárosban	14	45
összesen a pesti kerületek beltelkén	362	813

Ez adatokból e szerint a nagyobb házaknak igen feltűnő elterjedése tűnik ki. Tudvalevő pedig, hogy ezek Budapesten sokkal inkább palotákhoz, mint kaszárnyákhoz szoktak hasonlítani. Legfeltűnőbb a szaporodás a Terézvárosban, melyre a növekedésnek majdnem harmadrésze esik, továbbá a Lipótvárosban. Figyelemre méltó módon szépült továbbá a Józsefváros és a Ferenczváros is, melyek jelenleg 4—5-ször annyi nagy házat tartalmaznak, mint 11 évvel ezelőtt.

Ezen adatok eredményeképp tehát állithatni, hogy városunk széptülése az utolsó évtizedben igen nagy mérvben haladt, hogy a kis házak száma, bár lassan, de mégis folyton apad, ellenben a nagy és szép épületek száma igen örvedetes mérvben szaporodik.

5. Az épületek magassága.

A 3-dik számú tábla összesítése minden kerületről kimutatja az abban létező lak- és egyéb épületek emelet szerinti magasságát. Kiténik ebből, hogy a földszinti épületek száma Budapesten 7534-et, tehát az egész épület-állomány-nak $\frac{7}{10}$ részét teszi. A többi épületek közül :

1 emeletes	1911
2 »	772
3 »	458
4 »	73

A 3. számú tábla magában foglalja az összes épületeknek magassági fekvését. A mennyiben azonban bennünket némi tekintetben a házaknak magasság szerinti fejlődése érdekel, az erre vonatkozó adatokat a 7. számú táblában közöljük.

A földszinti házak nagy száma a magyar alföld városainak egyik jellemző sajátosságát képezi, melyből mint látjuk a főváros sem tudott egészen kivetkőzni. Mennyire különbözők az állapotok más városokban és különösen nyugoti Európában, ez a következő összeállításból is kiténik, mely szerint van földszinti ház¹⁾

Gentben	32 ^o / _o
Antwerpenben	28 ^o / _o
Bécsben	17 ^o / _o
Lüttichben	10 ^o / _o
Párisban	8 ^o / _o
Brüsszelben	7 ^o / _o
Berlinben	5 ^o / _o
Lipcsében	3 ^o / _o

A földszinti épületek azonban folytonos apadásban vannak, holott az emeletes házak száma szaporodik. Így pl. összeállítván az 1855-diki, 1870-diki és az 1881-diki eredményt, úgy találjuk, hogy 100—100 lakház közül volt:

	1855	1870	1881
földszinti épületek	79·0	77·5	71·4
egy emeletes épületek	14·3	14·5	17·7
két » »	5·3	5·9	7·2
három » »	1·3	1·9	3·9
négy » »	0·1	0·2	0·7

Lásd a közelebbi adatokat az 5. számú jegyzetben.

¹⁾ Ez adatokat Körösi »Statistikai havi füzetek«-ből vesszük.

Lakházak részletezése magasság szerint.

Specificirung der Wohnhäuser nach Höhenlage.

Kerület Bezirk	Lakházak magassága — Höhenlage der Wohnhäuser					
	Földszintes Ebenerdig	I/v. I emelet 1/2 o. Stockh.	II emelet Stock hoch	III emelet Stock hoch	IV eme- letes a több eme- letes und mehr Stock hoch	Összesen Zusammen
I. Beltelek — Intravillan	1067	308	40	1	—	1416
A. Kültelek — Extravillan	289	75	3	1	—	368
Összesen — Zusammen	1356	383	43	2	—	1784
II. Beltelek — Intravillan	789	235	24	16	—	1064
III. Beltelek — Intravillan	1230	55	1	—	—	1286
B. Kültelek — Extravillan	47	—	—	—	—	47
Összesen — Zusammen	1277	55	1	—	—	1333
Budai oldal — Ofner Seite	3422	673	69	18	—	4181
IV. Beltelek — Intravillan	57	159	199	113	23	551
V. Beltelek — Intravillan	86	61	107	123	29	406
C. Kültelek — Extravillan	24	5	1	—	—	97
Összesen — Zusammen	110	66	108	123	29	436
VI. Beltelek — Intravillan	563	185	115	74	12	949
D. Kültelek — Extravillan	89	8	—	—	—	97
Összesen — Zusammen	652	193	115	74	12	1046
VII. Beltelek — Intravillan	650	276	87	35	—	1048
E. Kültelek — Extravillan	195	5	—	—	—	200
Összesen — Zusammen	845	281	87	35	—	1248
VIII. Beltelek — Intravillan	1264	267	86	34	3	1654
IX. Beltelek — Intravillan	616	103	18	11	—	748
F. Kültelek — Extravillan	43	3	1	—	—	47
Összesen — Zusammen	659	106	19	11	—	795
X. Kültelek — Extravillan	341	39	—	—	—	380
Pesti oldal — Pester Seite	3928	1111	614	390	67	6110
Budapest	7350	1734	682	408	67	10291
Összes Beltelek — Intravillan	6322	1649	677	407	67	9122
Összes Kültelek — Extravillan	1028	135	5	1	—	1169

Egybeállítván a kerületeket azon sorrendbe, mely azokat az emeletes épületek arányához képest megilleti, a következő eredményre jutunk: 100—100 épület közt van:

		emeletes	ezek közt három és több emeletes
IV.	kerület Belváros	90·4 ⁰ / ₁₀₀	26·1 ⁰ / ₁₀₀
V.	» Lipótváros	74·3 ⁰ / ₁₀₀	33·8 ⁰ / ₁₀₀
VI.	» } Terézváros	37·9 ⁰ / ₁₀₀	8·3 ⁰ / ₁₀₀
VII.	» }	33·2 ⁰ / ₁₀₀	2·8 ⁰ / ₁₀₀
II.	»	26·9 ⁰ / ₁₀₀	1·7 ⁰ / ₁₀₀
I.	»	25·4 ⁰ / ₁₀₀	0·5 ⁰ / ₁₀₀
VIII.	» Józsefváros	24·3 ⁰ / ₁₀₀	2·3 ⁰ / ₁₀₀
IX.	» Ferenczváros	19·6 ⁰ / ₁₀₀	1·7 ⁰ / ₁₀₀
X.	» Kőbánya	13·3 ⁰ / ₁₀₀	0·2 ⁰ / ₁₀₀
III.	» Ó-Buda	4·9 ⁰ / ₁₀₀	—

A Bel- és Lipótváros, e szerint leginkább birnak nagyvárosi jelleggel. E két városrészben (ha t. i. a Lipótvárosból is csak a beltelket számítjuk) az épületek $\frac{9}{10}$ része emeletes és pedig igen nagyrészt három vagy négy emeletes. Azonban a szorosán utánuk következő Terézvárosban máris 38⁰/₁₀₀-ra csökken az emeletes házak száma, míg a legmagasabb lakházak aránya csak 8·3⁰/₁₀₀ lesz.

6. Az egyéb épületek.

(Nem-lakházak.)

Ezek száma 457-et tesz és a 3-dik számú táblán utcánként van kimutatva. A 8-dik számú tábla, mely a berlini beosztás szerint van felállítva, csoportok szerinti részletezését tartalmazza ezen épületeknek. Kiténik ebből, hogy ezek nagyobb részt nyilvános épületekből állanak, lévén köztük:

királyi udvartartáshoz tartozó épület	4
nyilvános államépület	39
nyilvános községi épület (iskolák, kórházak és árvaházak nélküli)	9
kaszárnyák és egyéb katonai épület	10
iskola —	53
kórház	8
szegény- és árvaház	14
rendőri épület és fogház	16

Ha még 34 vasuti épületet és indóházat, továbbá 26 színházat és mulatóhelyet szintén nyilvános épületnek számítjuk, úgy ezek száma 214-re emelkedik. Tényleg azonban a Budapesten létező nyilvános épület még jóval több, csak hogy nem oly könnyű dolog, valamely épületnek ebbeli jellegét a népszámlálásnál megállapítani, különösen pedig azért nem, mivel sok nyilvános czélra szolgáló intézet magán épületben és pedig még olyanban is van elhelyezve, mely egyszersmind lakháznak szolgál. A népszámlálási anyag feldolgozásánál e szerint zsinórmértékül az szolgált, vajjon egy épület túlnyomólag lakháznak vagy nyilvános épületnek használtatik-e.

A nem-lakházak közé tartozik még ezen kívül 104 gyári épület, 12 raktár-épület, 21 vendégfogadó, 4 gyógyintézet és 91 egyéb ¹⁾ épület.

A 7-dik számú tábla minden kerületről külön mutatja ki az ezen csoportba tartozó épületek létszámát, míg a 3-dik számú táblán a nem lakházak utcánként vannak kimutatva, csak egy tételben ugyan, de annak megkülönböztetésével, vajjon lakottak vagy lakatlanok voltak-e.

7. »Nem-épületek«.

A népszámlálás technikája úgy bozza magával, hogy oly lakalkalmatlanságok is jegyzendők fel egy-egy házgyűjtő-iven, melyek házakat épenséggel nem képeznek, így pl. hajók, waggonok, barlangok, bódék, sátrak. Sőt még szabad ég alatt talált egyéneket sem lehetne az ellenőrzés kedvéért másként, mint házgyűjtő-iven összeírni. A lelkiismeretes feldolgozásnak feladata aztán gondoskodni arról, hogy az összeírt házgyűjtők száma, valahogy a tényleg létező házak száma gyanánt ki ne adassék — a mint ez, sajnos, gyakrabban csakugyan megtörtént — hanem, hogy az anyag átvizsgálása folyamán a házak a nem házaktól kiválasztassanak és ez utóbbiak külön kimutattassanak.

A népszámlálási anyagba begyűlt »nem-házak« száma nem tesz kevesebbet, mint 604 lakott helységet 2290 lakóval, és 1002 üres »nem-házat«. Az anyagnak át nem vizsgálása által e szerint a fővárosi ház-statisztika igen érezhető zavarnak lett volna kitéve.

Ezen »nem-házak« részletezése a 9-dik számú táblán található. Kiténik ebből, hogy a lakott nem-házak közül volt:

469 hajó	1,514 lakóval
87 bódé	468 »
3 teljesen lakásul berendezett waggon	8 »
19 őrház	115 »
17 sátor	128 »
5 barlang	48 »
4 egyéb helyiség	9 »

Összesen 2,290 lakóval.

8. A be nem épített telkek.

Kétségekivül igen érdekes volna, ha a város beltelki részeiben létező üres háztelkek létszámát pontosan kitudván, ezeknek lassankénti fogyását figyelemmel kísérhetnők. E kísérlet azonban azon nehézségbe ütközik, hogy még a beltelkeken is helylyel-közzel igen nagy kiterjedésűek az üres telkek, a melyek pedig úgy, a mint az építkezések öve feléjük terjeszkedik, kisebb, a voltaképeni házhelyekre felosztatnak. Így aztán megeshetne, dacára annak, hogy a beltelki építkezések öve évről évre észrevehetőleg terjed és az üres telkek sűrűn beépítettnek, hogy ez utóbbiak létszáma mégis szaporodnék.

¹⁾ Ezen utolsó rovatban tartalmaztatnak a templomok és pedig azért, mivel kiderült hogy sok ügynök a népszámlálás alkalmával a templomokat fel sem vette, mi által egyes kerületekről nagyon is tévútra vezető adatokat kellene közölnünk.

»Egyéb épületek« (nem-lakházak) részletezése.
 Specificirung der »Sonstigen Gebäude« (»Nichtwohnhäuser«).

Kerület Bezirk	Királyi udvartartáshoz tartozó épületek Gebäude der königl. Hofhaltung	Állami közigazgatási épületek Staatsadministration	Városi közigazgatási épületek Communale Administration	Katonai közigazgatási épületek Militär-Administration	Iskola — Schule	Polg. kórház — Civil-Spítaler	Katonai kórház — Militär-Spital	Arva- és szegényház Armen- und Waisenhäuser	Rendőri és börtön-épületek Polizei- und Arrest-Häuser	Vasúti épületek (indóház stb.) Bahngebäude	Gyárak — Fabriken	Üzleti helyiségek, raktárak Niederlagen, Magazine	Műlatóhely (színház stb.) Vergnügungsorte (Theater etc.)	Fogadók — Hotels	Gyógyintézetek — Heilanstalten	Fürdők — Bäder	Egyéb — Sonstige	Főösszeg — Hauptsumme
I. Beltelek—Intrav.	4	17	—	—	6	—	—	3	7	1	3	—	1	1	3	4	7	57
A Kült.—Extrav.	—	2	—	1	3	—	—	—	1	2	—	—	2	—	—	4	13	28
Összesen — Zus.	4	19	—	1	9	—	—	3	8	3	3	—	3	1	3	8	20	85
II. Beltelek—Intrav.	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	11	—	1	1	—	1	4	23
III. Beltelek—Intrav.	—	—	1	1	3	—	—	—	1	—	5	1	—	—	—	1	2	15
B Kült.—Extrav.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	2	2	6
Összesen — Zus.	—	—	1	1	3	—	—	—	1	—	9	1	—	—	1	4	4	21
Össz. budai oldal—Ofen zus.	4	19	1	2	16	1	—	3	9	3	23	1	4	2	3	10	23	129
IV. Beltelek—Intrav.	—	11	2	1	8	—	—	—	1	—	—	1	—	8	—	—	11	43
V. Beltelek—Intrav.	—	3	1	4	3	—	—	—	—	—	13	2	7	5	—	1	7	51
C Kült.—Extrav.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	7
Összesen — Zus.	—	3	1	4	3	—	—	—	—	—	25	2	7	5	—	1	7	58
VI. Beltelek—Intrav.	—	2	2	—	11	2	—	—	1	3	9	3	—	2	—	—	11	46
D Kült.—Extrav.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	4	—	—	—	3	13
Összesen — Zus.	—	2	2	—	11	2	—	—	1	5	13	3	4	2	—	—	14	59
VII. Beltelek—Intrav.	—	—	—	—	8	—	—	8	3	—	6	—	2	2	—	—	7	36
E Kült.—Extrav.	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	1	2	—	1	—	4	11
Összesen — Zus.	—	—	—	—	9	—	—	8	4	1	6	1	4	2	1	—	11	47
VIII. Beltelek—Intrav.	—	1	1	2	1	2	—	2	—	—	5	4	2	1	—	—	4	25
IX. Beltelek—Intrav.	—	2	—	—	3	—	1	—	1	—	10	1	4	—	—	—	7	29
F Kült.—Extrav.	—	1	1	1	—	1	—	1	—	2	4	—	—	—	—	—	—	11
Összesen — Zus.	—	3	1	1	3	1	1	1	1	2	14	1	4	—	—	—	7	40
X. Kerület—X. Bezirk	—	—	1	—	2	—	1	—	—	23	18	—	1	1	—	—	9	56
Összes pesti oldal—Pest zus.	—	20	8	3	37	5	2	11	7	31	31	12	22	19	1	1	63	328
Budapest	4	39	9	10	53	6	2	14	16	34	104	13	26	21	4	11	91	457
Beltelek öszs. Intrv. zus.	4	36	7	8	47	5	1	13	14	4	67	12	17	20	3	7	60	325
Kültelek » Extrv. »	—	3	2	2	6	1	1	1	2	30	37	1	9	1	1	4	31	132

Lakott »nem-épületek« részletezése.
 Specifirung der bewohnten »Nichtgebäude«.

Kerület Bezirk	Hajó Schiffe		Bódé és fészter Buden		Vaggon Waggons		Órhalz Wächterhäuser		Barlang Höhlen		Gyönyhó és sátor Hütten u. Zelte		Egyéb Sonstiges		Összesen (hajó nélkül) Totale (ohne Schiffe)	
	száma — Anz.	hány lakóval wie viel Inwohner	szám Anzahl	lakó Inwoh.	szám Anzahl	lakó Inwoh.	szám Anzahl	lakó Inwoh.	szám Anzahl	lakó Inwoh.	szám Anzahl	lakó Inwoh.	szám Anzahl	lakó Inwoh.	száma — Anz.	lakók száma Inwohner-Anzahl
I. Beltelek— <i>Intravillan</i>	—	—	2	17	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	3	20
A Kültelek— <i>Extrav.</i>	—	—	1	3	—	—	2	20	2	26	3	28	—	—	8	77
Összesen — <i>Zus.</i>	—	—	3	20	—	—	3	23	2	26	3	28	—	—	11	97
II. Beltelek— <i>Intravillan</i>	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
III. Beltelek— <i>Intravillan</i>	362	1058	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
B Kültelek— <i>Extrav.</i>	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
Összesen — <i>Zus.</i>	362	2058	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4
Budai oldal — <i>Ofner Seite</i>	362	1058	7	25	—	—	3	23	2	26	3	29	—	—	15	102
IV. Beltelek— <i>Intravillan</i>	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4
V. Beltelek— <i>Intravillan</i>	—	—	7	42	—	—	3	21	—	—	—	—	—	—	10	63
C Kültelek— <i>Extrav.</i>	—	—	12	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	57
Összesen — <i>Zus.</i>	—	—	19	99	—	—	3	21	—	—	—	—	—	—	22	120
VI. Beltelek— <i>Intravillan</i>	—	—	9	94	1	5	4	22	—	—	3	17	1	2	18	140
D Kültelek— <i>Extrav.</i>	—	—	13	48	—	—	1	10	2	17	—	—	1	3	17	78
Összesen — <i>Zus.</i>	—	—	22	142	1	5	5	32	2	17	3	17	2	5	35	218
VII. Beltelek— <i>Intravillan</i>	—	—	5	27	—	—	1	4	—	—	—	—	2	4	8	35
E Kültelek— <i>Extrav.</i>	—	—	3	23	—	—	1	11	—	—	—	—	—	—	4	34
Összesen — <i>Zus.</i>	—	—	8	50	—	—	2	15	—	—	—	—	2	4	12	69
VIII. Beltelek— <i>Intravillan</i>	—	—	7	51	2	3	4	17	—	—	—	—	—	—	13	71
IX. Beltelek— <i>Intravillan</i>	—	—	7	51	—	—	2	7	1	5	—	—	—	—	10	63
F Kültelek— <i>Extrav.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	83	—	—	11	83
Összesen — <i>Zus.</i>	—	—	7	51	—	—	2	7	1	5	11	83	—	—	21	146
X. Kültelek— <i>Extravillan</i>	—	—	15	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	46
Duna — <i>Donau</i>	107	456	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pesti oldal — <i>Pester Seite</i>	107	456	80	443	3	8	16	92	3	22	14	100	4	9	120	674
Budapest	169	1514	87	468	3	8	19	115	5	48	17	128	4	9	135	776
Össz. beltel. <i>Intrav.</i>	469	1514	42	289	3	8	15	74	1	5	3	17	3	6	67	399
Össz. kütel. <i>Extrav.</i>	—	—	45	179	—	—	4	41	4	43	14	111	1	3	68	377

A mi különösen az ezen munkában bemutatott eredményeket illeti, úgy megjegyzendő, hogy a 3. sz. táblán kimutatott »be nem épített telkek« című rovat ugyan csupa üres telket képvisel, de nem mindnyáját, hanem azokat, melyek egészen üresek, azaz sem beépítve, sem lakva nem voltak. A hol valamely be nem épített telken emberek színeken, bódékban vagy másutt tartózkodtak, ott azok rendes házival voltak ellátandók és az illetők aztán a »nem-házak«-ban lakók rovatába osztattak be.

A főváros összes beltelkén, a 3. számú tábla szerint 1059 üres telek találatott.

A legtöbb üres telek a hatodik kerületben található, a hol t. i. ezek száma a háromszázat, valamint a hetedik és a nyolczadikban, a hol az a kétszázat túlhaladja.

A városnak építészeti befejezetlensége azon tényben jut statisztikai kifejezésre, hogy beltelkén 100 épületre nem kevesebb mint 11.21 be nem épített telek esik, tehát minden 10-dik telek még üres. Megjegyzendő azonban, hogy ezek nem oszlanak el egyformán a város összes utcáira, hanem a kerületek külső részeiben léteznek. Mig továbbá Budán csak minden negyvenedik telek üres, addig a sokkal fiatalabb pesti oldalon minden hatodik. A szélsőségek mutatkoznak egyrészt a Belvárosban, a hol mindössze csak két omladófélben levő és egy lebontott ház került ezen rovatba, de szoros értelemben vett üres telek voltaképen nincsen, mig a Lipótvárosban, külső részének visszamaradása folytán 100 épületre 25, de a VI. kerületben — melynek éjszaknyugoti külső része még ugyszólván egészen üres — 100 épületre 32 be nem épített telek jut.

J e g y z e t e k.

1. sz. jegyzet. Régebb adatok a házak számáról Pesten, Budán és Ó-Budán.

Év	Forrás	Pest	Buda és Ó-Buda	Összesen Budapest
1695.	Rómer »A régi Pest«	278	?	?
1720.	Kőrösi (l. I. Fejez. 9. oldal)	1379	366	1745 ^{1/2}
1737.	» (l. I. Fejez. 5. oldal)	707	?	?
1786.	» »Pest városa 1870-ben«	1919	?	?
1787.	» » » »	1981	2589 ¹⁾	4570
1795.	Vályi	2581	?	?
1802.	Dorffinger	2909	?	?
1810.	Schams	2900	?	?
1814.	»	3325	?	?
1820.	»	3895	?	?
1821.	Vojdissek	3829	?	6629
1822.	Schams	?	3000	

1) Ó-Buda nélkül.

Év	Forrás	Pest	Buda és Ó Buda	Összesen Budapes:
1824.	Palugyay	4305	?	?
	? Dorffinger	4308	?	?
1828.	Nagy	?	3827	} 8344 ebből Ó-Buda 738
1831.	Patachich	4517	?	
1837.	Jankovich	4685	3887	8572
1850.	Palugyay ¹⁾	5439	4193	9632
1853.	Tormay	4792	?	?
1855.	»	4803	3541	8344
1857.	Kőrösi	4418	4026	8444
1870.	»	5259	4092	9351
1881.	»	6438	4310	10748

2. sz. jegyzet. Egy-egy épületre eső lakosok száma 1870-ben és 1881-ben; kerületenként.

	1870.	1881.
I.	14-82 Bel- és kültelek	14-19
II.	19-72 »	22-09
III.	18-00 »	17-89
Budai oldal	17-10 »	17-36
IV.	41-72 beltelek	47-66 bel- és kültelek
V.	60-44 »	66-73 »
VI.	} 53-72 »	50-73 »
VII.		47-38 »
VIII.	29-39 »	37-80 »
IX.	28-03 »	35-81 »
X.	22-88 és az összes kültelek	19-97 (csak X. kerület)
Pesti oldal	28-12	43-76
B u d a p e s t	28-92	33-09

és pedig beltelek 34-93, kültelek 16-91.

3. sz. jegyzet. Változások a legnépesebb és legkevesbé népes épületek állapotában.

(Csak pesti kerületek és pedig csak beltelek.)

Tett a beltelken a következő házak száma.

	kis házak (egészen 5 lakóig)		közép házak (11—15 lakó)		nagy házak (több mint 100 lakó)	
	1870.	1881.	1870.	1881.	1870.	1881.
IV. kerület (Belváros)	19	4	46	76	36	37
V. » (Lipótváros)	21	11	12	32	52	85
VI., VII. » (Terézváros)	31	135	106	284	180	320
VIII. » (Józsefváros)	100	79	228	403	41	109
IX. » (Ferenczváros)	55	47	119	182	20	52
Összesen :	226	276	511	977	329	603

4. sz. jegyzet. A szobaszám tekintetében nagy-és kis házak változása a pesti kerületek beltelkén.

Tett a következő házak száma :

	kis ház (1—5 szoba)		közép ház (11—15 szoba)		nagy ház (több mint 30 szoba)	
	1870.	1881.	1870.	1881.	1870.	1881.
IV. Kerület	62	25	95	75	102	168
V. »	48	38	35	29	118	215
VI., VII. »	311	470	241	308	106	274
VIII. »	751	646	157	193	22	111
IX. »	440	302	71	80	14	45
Összesen :	1,612	1,481	599	685	362	813

¹⁾ Palugyaynak — ki különben oly megbízható — ezen adata bizonyosan tévedésen alapul. Az 1870-ik évi egészen megbízható népszámlálás 20 évvel később csak 9351 épületet mutatott föl.

Ezen adatokból azok, amelyek az 1870-ik évre vonatkoznak, azon nagy és csak 12 példányban sokszorosított könyomatú »Táblás munkából« vannak merítve, mely az 1870-diki népszámlálás feldolgozásának minden részleteit tartalmazza.

5. sz. jegyzet. A házak magassága Budapesten az 1855., 1870. és 1881. évben.

1. 1855-ben (Tormay után, »Budapest népesedési mozgalma«):

	Pest	Buda	Összesen
földszintes	3777	2878	6655
1 emeletes	610	596	1206
2 >	389	61	450
3 >	102	6	108
4 >	5	—	5
	4883	3541	8424

ezenkívül Pesten 98, Budán pedig 124 nyilvános épület, nem számítva a nyári lakokat.

2. 1870-ben (Kőrösi szerint »Budapest város statisztikai Évkönyvé«-ben):

	Pest	Buda	Összesen
földszintes	3831	3412	7243
1 emeletes	767	591	1358
2 >	469	81	550
3 >	175	7	182
4 >	17	1	18
	5259	4092	9351

3. 1881-et illetőleg az adatokat a 7-dik számú táblából veszszük:

	Az épületek száma	ezek közt a földszintes	= %	3 és több emeletes	= %
I.	1784	1356	76	2	0·1
II.	1064	789	74·1	16	1·5
III.	1333	1277	95	—	—
Budai oldalon	4181	3422	81·8	18	0·4
IV.	551	57	10·3	136	24·6
V.	436	110	25·2	152	34·9
VI.	1046	652	62·3	86	8·2
VII.	1248	845	67·7	35	2·8
VIII.	1654	1264	76·4	37	2·3
IX.	795	659	82·9	11	1·4
X.	380	341	89·7	—	—
Pesti oldalon	6110	3928	64·3	457	7·5
Budapest	10291	7350	71·4	475	4·6

6. sz. jegyzet. Lakházak és egyéb épületek összefoglalt kimutatása.

	Beltelék			Kültelék			Összesen		
	lakott	lakatlan	együtt	lakott	lakatlan	együtt	lakott	lakatlan	együtt
I.	1451	22	1473	306	90	396	1757	112	1869
II.	1073	14	1087	—	—	—	1073	14	1087
III.	1294	7	1301	53	—	53	1347	7	1354
Budai oldal	3818	43	3861	359	90	449	4177	133	4310
IV.	591	3	594	—	—	—	591	3	594
V.	456	1	457	37	—	37	493	1	494
VI.	983	12	995	106	4	110	1089	16	1105
VII.	1076	8	1084	203	8	211	1279	16	1295
VIII.	1678	1	1679	—	—	—	1678	1	1679
IX.	770	7	777	58	—	58	828	7	835
X.	—	—	—	422	14	436	422	14	436
Pesti oldal	5554	32	5586	826	26	852	6380	58	6438
Budapest	9372	75	9447	1185	116	1301	10567	191	10748

7. sz. jegyzet. A több mint 150 szobával bíró lakházak kimutatása.

V. kerület	Váczi-körút	16.	Kasselik F.	151 szobával.
VIII.	> Üllői-út	4.	Németh Sámuel	161 >
V.	> Ferencz-József-tér	5/6.	>The Gresham<	162 >
IV.	> Ferencziek-tere	6/7.	Ferencziek bazárja	169 >
VI.	> Király-utcza	16.	Dobler-bazár	171 >
II.	> Főherczeg Albrecht-út	163.	Barber István	174 >
V.	> Dorottya-utcza	6.	Wurm-udvar	184 >
VII.	> Károly-körút	18/19.	Orczy-család	200 >
VI.	> Gyár-utcza	5.	Kegyesrendiek szerzete	202 >
II.	> Lánchid-tér	3.	Észak-kei. vas.-társ.	225 >
V.	> Mária-Valeria-utcza	10.	Thonet testv.	238 >

8. sz. jegyzet. A több mint 250 szobával bíró lakházak kimutatása.

IV. kerület	Ferencziek-tere	6/7.	Ferencziek bazára	252 lakóval
II.	> Albrecht-út	4., 6., 8.	Gróf Lónyay Menyhért	254 >
V.	> Váczi-körút	16.	Kasselik Ferencz	254 >
V.	> Deák Ferencz-utcza	6.	Haas Fülöp és fiai	255 >
VI.	> Szabolcs-utcza	15.	Höke László	258 >
V.	> Nádor-utcza	20.	Vigyázó Sándor	259 >
VI.	> Király-utcza	20.	Fried Ad.	261 >
VII.	> Kerepesi-út	6.	Jankovich-bazár	275 >
VI.	> Király-utcza	14.	Hupf Ág.	277 >
VIII.	> Nagy-körút	19.	Gróf Somssich	278 >
IX.	> Nyúl-utcza	26.	Leitgeb János	286 >
IX.	> Soroksári-utcza	41.	Herzberg Karóla	289 >
V.	> Mária-Valeria-utcza	10.	Thonet testvérek	294 >
VIII.	> Kerepesi-út	65.	Tarai Kálmán	295 >
VIII.	> Üllői-út	4.	Német Sámuel	297 >
V.	> Visegrádi-utcza	20.	Magy. hitelintézet	305 >
V.	> Külső-Nádor-utcza	84.	Deutsch Ignác	336 >
V.	> Géza-utcza	8.	Tisza Lajos	340 >
VII.	> Király-utcza	15.	Gróf Pejacevich	343 >
VII.	> Külső-Dob-utcza	27.	Abeles J.	349 >
V.	> Dorottya-utcza	6.	Wurm-udvar	355 >
VII.	> Károly-körút	17/19.	Orczy-család	358 >
VI.	> Király-utcza	2.	I. pesti hazai takarékpénztár	361 >
VIII.	> Illés-utcza	24.	Hazay Lajos	383 >
VI.	> Szerecsen-utcza	33.	Vogel-Schwachhoffer	389 >
VI.	> Gyár-utcza	5.	Kegyesrendiek	403 >
V.	> Külső-Váczi-út	58.	Zaretzky	410 >
VII.	> Király-utcza	21.	Laszkáry-Tihanyi	425 >
VII.	> Rombach-utcza	3.	Kopp örökösei	427 >
VII.	> Dob-utcza	10.	Osztr. földhitelintézet	437 >
VI.	> Király-utcza	16.	Dobler-bazár	443 >

NEGYEDIK FEJEZET.

A lakalkalmatosságok. (Lakások.)

Meghatározások. — A lakások emelet szerint. — Azok nagysága szobáik száma tekintetében. — A városban létező szobák számának azaporodása 1870 óta. — A lakások egyéb részei. — Konyhával bíró és konyhanélküli lakások. — Nem lakott és ki nem bérelt helyiségek.

Valamint az előbbi fejezetekben tartalmazott, a (szűkebb értelemben vett) városi leírásnál, mindenekelőtt a telek, épület és lakház fogalmával kellett tisztába jönnünk, úgy a lakások statisztikájában szintén akadunk ily meghatározási nehézségekre. A lakásstatisztika t. i. ép oly kevéssé indulhat ki magából a lakásból, mint a házak statisztikája a házból, hanem kénytelen magának előbb egy általánosabb, magasabb fogalmat mintegy konstruálni. Mert lakás alatt legbővebb értelemben minden olyan helyiség érthető, mely lakásül szolgál, míg, szűkebb értelemben, kétségkívül jogosítva vagyunk, oly helyiséget, minő a pincze vagy fűskamra, lakás gyanánt nem tekinteni, de az olyanféle rendkívüli lakalkalmatosságokat sem, minők hajók, waggonok, kocsik, istállók, színek, barlangok stb.

Mindazon helyiségeket, melyekben emberek találtattak, valamint azon üreseket is, a melyekben emberek lakhatnának, a »lakalkalmatosság« legáltalánosabb kifejezésével jelezzük. A lakalkalmatosságok közt vannak már most olyanok, melyek épületekben léteznek, de olyanok is, melyek épületen kívül vannak. Ez utóbbiakat, melyekből egynehányat fent felsoroltunk, a »nemház« kifejezés módjára »nemlakás« névvel jelezzük. Az épületben (azaz lakházban és egyéb épületben) létező lakalkalmatosságok túlnyomó része rendes lakásból áll; azonban vannak az épületekben is oly lakalkalmatosságok, minők színek, istállók, fűspinczék stb., melyeket ismét nem tekinthetünk rendes lakásoknak, melyek tehát szintén a »nemlakások« osztályába soroztatnak.¹⁾ Ezen osztályozás a következő schemába foglalható össze:

I.	Lakalkalmatosságok	
II.	épületekben	nemépületekben (mind »nemlakások«)
III.	a) lakházakban, b) egyéb épületekben	
IV.	α) lakás, β) nemlakás,	α) L. β) N. L.

A legutolsó alosztályt képviselő 5 rovat összege, az összes beérkezett 77,480 lakásborítéknak felel meg. Tett t. i.

a tényleg lakott lakások száma	68,892-öt
a nem lakott lakások száma	3,103
e szerint a rendes lakások összes száma	71,995-öt,
mihez még hozzájárul	1,360 intézeti lakás,
összesen	73,355

¹⁾ Így pl. a X. kerületben több száz napszámos találtattott, a kik a téglavető nagy kemenczék tetején tartózkodtak és ezen, soha lakásra nem szánt helyen, magukat családostul és butorostul berendezték, biztosítva levén az eső ellen a kemence fölé emelt fél földél, a hidegség ellen pedig magának a kemenczének éjjel-nappal tartó tüze által.

(Folytatás a 92-ik lapon.)

10. számú tábla.

Helyiségek fekvés szerinti áttekintése, tekintettel
 Uebersichts-Tabelle der Höhenlage sämtlicher Wohngelegenheiten mit

Kerület — Bezirk	Fekvés Lage	Lakott helyiségek Bewohnte Gelasse						
		Rendes lakások Gew. Wohnung			Rendkívüli háztartás Extrahaushalt		Nem lakások Nicht-Wohnung	
		hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl	hány lakó Inwoh- nerzahl	hány Anzahl	hány lakó Inwoh- nerzahl	hány Anzahl	hány lakó Inwoh- nerzahl
I. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	77	82	315	—	—	7	21
	Földszint — Parterre	4565	6477	17622	56	808	130	411
	1/2 v. I. emelet — Stock	1020	2656	4507	18	74	2	5
	o. II. » — »	117	340	547	4	26	1	5
	III. » — »	5	14	27	—	—	—	—
	Padlás — Boden	16	21	45	—	—	—	—
	Összesen — Zusammen	5800	9590	23063	78	908	140	442
A Kütelek Extravillan	Pincze — Keller	7	7	28	5	19	3	11
	Földszint — Parterre	376	557	1812	20	796	5	19
	1/2 v. I. emelet — Stock	18	35	92	10	52	1	2
	o. II. » — »	—	—	—	5	26	—	—
	III. » — »	—	—	—	1	5	—	—
	Padlás — Boden	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — Zusammen	401	599	1932	41	898	9	32
I. Bel- és kült. Intra- u. Extrav.	Pincze — Keller	84	89	343	5	19	10	32
	Földszint — Parterre	4941	7034	19434	76	1604	135	430
	1/2 v. I. emelet — Stock	1038	2691	4599	28	126	3	7
	o. II. » — »	117	340	517	9	52	1	5
	III. » — »	5	14	27	1	5	—	—
	Padlás — Boden	16	21	45	—	—	—	—
	Összesen — Zusammen	6201	10189	24995	119	1806	149	474
II. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	38	49	202	1	4	5	20
	Földszint — Parterre	4331	6427	18071	17	630	99	245
	1/2 v. I. emelet — Stock	873	2123	3778	6	23	1	2
	o. II. » — »	170	495	796	11	172	1	2
	III. » — »	94	284	424	9	22	—	—
	IV. » — »	14	23	51	—	—	—	—
Padlás — Boden	31	39	124	—	—	2	2	
	Összesen — Zusammen	5551	9440	23446	44	851	108	271
III. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	14	15	115	—	—	1	5
	Földszint — Parterre	5068	6408	21631	28	200	67	195
	1/2 v. I. emelet — Stock	290	433	1385	7	30	—	—
	o. II. » — »	4	6	12	4	7	—	—
	Padlás — Boden	7	7	27	—	—	7	19
		Összesen — Zusammen	5383	6869	23170	39	237	75
B Kült. Extrav.	Földszint — Parterre	73	93	346	—	—	8	99

Tabelle Nr. 10.

a lakók számára (külön minden kerület után).

Berücksichtigung der Inwohnerzahl (für jeden einzelnen Bezirk).

Összesen Zusammen			Lakatlan és üres lakások Unbew. und leerstehende Wohnungen					Összeg Hauptsumme		
hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl	hány lakó Inwohner- zahl	Rendes lakások gew. Wohn.		Rend- kívül ház- tartás Extra- haushalt	Összesen Zusammen		helyis. száma Anz. d. Gelasse	szobák száma Anzahl der Zimmer	Lakók száma Anzahl der Inwohner
			hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl		hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl			
84	82	336	3	3	—	3	3	87	85	336
4751	6477	18841	248	761	45	293	761	5044	7238	18841
1040	2656	4586	38	269	27	65	269	1105	2925	4586
122	340	578	2	3	2	4	3	126	343	578
5	14	27	—	—	—	—	—	5	14	27
16	21	45	4	4	—	4	4	20	25	45
6018	9590	24113	295	1040	74	369	1040	6387	10630	24113
15	7	58	1	1	—	1	1	16	8	58
401	557	2627	355	1055	2	357	1055	758	1612	2627
29	35	146	105	456	1	106	456	135	491	146
5	—	26	4	15	—	4	15	9	15	26
1	—	5	2	2	—	2	2	3	2	5
—	—	—	2	2	—	2	2	2	2	—
451	599	2862	469	1531	3	472	1531	923	2130	2862
99	89	394	4	4	—	4	4	103	93	394
5152	7034	21468	603	1816	47	650	1816	5802	8850	21468
1069	2691	4732	143	725	28	171	725	1240	3416	4732
127	340	604	6	18	2	8	18	135	358	604
6	14	32	2	2	—	2	2	8	16	32
16	21	45	6	6	—	6	6	22	27	45
6469	10189	27275	764	2571	77	841	2571	7310	12760	27275
44	49	226	2	10	4	6	10	50	59	226
4447	6427	18946	101	233	23	127	233	4574	6660	18946
880	2123	3803	28	85	26	54	85	934	2208	3803
132	495	970	9	40	15	24	40	206	535	970
103	284	446	1	3	14	15	3	118	287	446
14	23	51	—	—	2	2	—	16	23	51
33	39	126	1	2	—	1	2	34	41	126
5703	9440	24568	145	373	84	229	373	5932	9813	24568
15	15	120	2	3	—	2	3	17	18	120
5163	6408	22026	88	115	29	117	115	5280	6523	22026
297	433	1415	16	18	91	107	18	404	451	1415
8	6	19	—	—	21	21	—	29	6	19
14	7	40	—	—	—	—	—	14	7	46
5497	6869	23626	106	136	141	247	136	5744	7005	23626
81	93	445	2	6	—	2	6	83	99	445

10. számú tabla. (Folytatás.)

Körület — <i>Bezirk</i>	Fekvés <i>Lage</i>	Lakott helyiségek <i>Bewohnte Gelasse</i>						
		Rendes lakások <i>Gew. Wohnung</i>			Rendkívüli háztartás <i>Extrahaushalt</i>		Nem lakások <i>Nicht-Wohnung</i>	
		hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl	hány lakó Inwoh- nerzahl	hány Anzahl	hány lakó Inwoh- nerzahl	hány Anzahl	hány lakó Inwoh- nerzahl
III. Bel- és kült. <i>Inträ- u. Exträv.</i>	Pincze — <i>Keller</i>	14	15	115	—	—	1	5
	Földszint — <i>Parterre</i>	5141	6501	21977	28	200	75	294
	1/2 v. I. emelet — <i>Stock</i>	290	433	1385	7	30	—	—
	o. II. » — »	4	6	12	4	7	—	—
	Padlás — <i>Boden</i>	7	7	27	—	—	7	19
	Összesen — <i>Zusammen</i>	5456	6962	23516	39	237	83	318
Budai oldal <i>Ofner Seite</i>	Pincze — <i>Keller</i>	136	153	660	6	23	16	57
	Földszint — <i>Parterre</i>	14413	19962	59482	121	2434	309	969
	1/2 v. I. emelet — <i>Stock</i>	2201	5247	9762	41	179	4	9
	o. II. » — »	291	841	1355	24	231	2	7
	III. » — »	99	298	451	10	27	—	—
	IV. » — »	14	23	51	—	—	—	—
Padlás — <i>Boden</i>	54	67	196	—	—	9	21	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	17208	26591	71957	202	2894	340	1063
IV. Beltelek <i>Intravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	116	133	563	8	38	33	127
	Földszint — <i>Parterre</i>	1855	3263	8736	56	965	220	582
	1/2 v. I. emelet — <i>Stock</i>	1624	5416	8357	78	387	8	24
	o. II. » — »	1129	4020	5608	57	138	2	5
	III. » — »	597	1835	3130	73	194	2	2
	IV. » — »	80	233	403	94	126	—	—
Padlás — <i>Boden</i>	16	19	56	—	—	9	30	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	5417	14919	26859	366	1848	274	770
V. Beltelek <i>Intravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	100	110	589	1	34	35	108
	Földszint — <i>Parterre</i>	1562	2331	8617	39	296	185	639
	1/2 v. I. emelet — <i>Stock</i>	1393	4525	7892	68	237	12	55
	o. II. » — »	1178	4102	6812	74	263	4	7
	III. » — »	839	2626	4755	43	209	3	12
	IV. » — »	185	562	1140	4	22	—	—
Padlás — <i>Boden</i>	1	1	2	—	—	2	10	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	5258	14257	29807	229	1061	241	831
C Kültelek <i>Extravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	14	15	54	—	—	1	7
	Földszint — <i>Parterre</i>	253	253	1168	1	6	73	525
	1/2 v. I. emelet <i>Stock</i>	41	66	156	—	—	2	8
	Padlás — <i>Boden</i>	3	3	7	—	—	—	—
	Összesen — <i>Zusammen</i>	311	337	1385	1	6	76	540

Tabelle Nr. 10. (Fortsetzung.)

Összesen Zusammen			Lakatlan és üres lakások Unbew. und leerstehende Wohnungen					Összeg Hauptsumme		
			Rendes lakások gew. Wohn.		Rendkívül háztartás Extra- taushalt hány Anzahl	Összesen Zusammen				
hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl	hány lakó Inwohner- zahl	hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl		—	hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl	helyis. száma Anz. d. Gelasse	szobák száma Anzahl der Zimmer
15	15	120	2	3	—	2	3	17	18	120
5244	6501	22471	90	121	29	119	121	5363	6622	22471
297	433	1415	16	18	91	107	18	404	451	1415
8	6	19	—	—	21	21	—	29	6	19
14	7	46	—	—	—	—	—	14	7	46
5578	6962	24071	108	142	141	249	142	5827	7104	24071
158	153	740	8	17	4	12	17	170	170	740
14843	19962	62885	796	2170	99	896	2170	15739	22132	62885
2246	5247	9950	187	828	145	332	828	2578	6075	9950
317	841	1593	15	58	38	53	58	370	899	1593
109	298	478	3	5	14	17	5	126	303	478
14	23	51	—	—	2	2	—	16	23	51
63	67	217	7	8	—	7	8	70	75	217
17750	26591	75914	1017	3086	302	1319	3086	19069	29677	75914
157	133	728	19	25	—	19	25	176	158	728
2131	3263	10283	164	328	47	211	328	2342	3591	10283
1710	5416	8768	46	177	138	184	177	1894	5593	8768
1188	4020	5751	19	39	131	150	39	1338	4059	5751
672	1835	3326	4	11	119	123	11	795	1846	3326
174	233	529	4	23	33	37	23	211	256	529
25	19	80	—	—	—	—	—	25	19	86
6057	14919	29471	256	603	468	724	603	6781	15522	29471
136	110	731	16	21	—	16	21	152	131	731
1786	2331	9552	205	378	49	254	378	2040	2709	9552
1473	4525	8184	71	295	125	196	295	1669	4320	8184
1256	4102	7082	26	88	104	130	88	1386	4190	7082
885	2626	4976	9	40	58	67	40	952	2666	4976
189	562	1162	3	10	—	3	10	192	572	1162
3	1	12	1	2	—	1	2	4	3	12
5728	14257	31699	331	834	336	667	834	6395	15091	31699
15	15	61	—	—	—	—	—	15	15	61
327	253	1699	6	6	—	6	6	333	259	1699
43	66	164	1	1	—	1	1	44	67	164
3	3	7	—	—	—	—	—	3	3	7
388	337	1931	7	7	—	7	7	395	344	1931

10. számú tábla. (Folytatás.)

Kerület -- Beszék	Fekvés Lage	Lakott helyiségek Bewohnte Gelasse						
		Rendes lakások Gew. Wohnung			Rendkívüli háztartás Extrahaushalt		Nem lakások Nicht-Wohnung	
		hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl	hány lakó Inwoh- nerzahl	hány Anzahl	hány lakó Inwoh- nerzahl	hány Anzahl	hány lakó Inwoh- nerzahl
V. Bel. és kült. Intra- u. Extra.	Pincze — Keller	114	125	643	1	34	36	115
	Földszint — Parterre	1815	2584	9785	40	302	258	1164
	1/2 v. I. emelet — Stock	1434	4591	8048	68	237	14	63
	o. II. » — »	1178	4102	6812	74	263	4	7
	III. » — »	839	2626	4755	43	209	3	12
	IV. » — »	185	562	1140	4	22	—	—
	Padlás — Boden	4	4	9	—	—	2	10
	Összesen — Zusammen	5569	14594	31192	230	1067	317	1371
VI. Beltelek Intramillan	Pincze — Keller	1006	1062	6334	4	25	59	216
	Földszint — Parterre	5229	7170	26848	38	436	340	1093
	1/2 v. I. emelet — Stock	2077	4346	11296	47	145	10	32
	o. II. » — »	1018	2602	5950	56	223	4	17
	III. » — »	429	1176	2703	—	—	—	—
	IV. » — »	53	149	327	—	—	—	—
	Padlás — Boden	2	2	13	—	—	1	4
	Összesen — Zusammen	9814	16507	53471	145	829	414	1362
D Kütelek Extra.	Pincze — Keller	6	8	23	—	—	—	—
	Földszint — Parterre	280	403	1323	10	152	18	64
	1/2 v. I. emelet — Stock	11	27	95	4	16	—	—
	Összesen — Zusammen	297	438	1441	14	168	18	64
VI. Bel. és kütelek Intra- u. Extra.	Pincze — Keller	1012	1070	6357	4	25	59	216
	Földszint — Parterre	5509	7573	28171	48	588	358	1157
	1/2 v. I. emelet — Stock	2088	4373	11391	51	161	10	32
	o. II. » — »	1018	2602	5950	56	223	4	17
	III. » — »	429	1176	2703	—	—	—	—
	IV. » — »	53	149	327	—	—	—	—
	Padlás — Boden	2	2	13	—	—	1	4
	Összesen — Zusammen	10111	16945	54912	159	997	432	1426
VII. Beltelek Intramillan	Pincze — Keller	1523	1606	9174	2	7	39	112
	Földszint — Parterre	5210	7187	28202	46	1112	263	823
	1/2 v. I. emelet — Stock	2476	4689	13964	28	755	11	28
	o. II. » — »	809	1907	4805	4	8	2	5
	III. » — »	261	617	1508	11	15	—	—
	IV. » — »	1	1	7	—	—	—	—
	Padlás — Boden	7	7	46	1	4	1	1
	Összesen — Zusammen	10287	16014	57706	92	1901	316	969
E Kütelek Extramillan	Pincze — Keller	27	31	111	—	—	—	—
	Földszint — Parterre	358	487	1863	1	6	12	34
	1/2 v. I. emelet — Stock	13	29	108	—	—	—	—
	Összesen — Zusammen	398	547	2082	1	6	12	34

Tabelle Nr. 10. (Fortsetzung.)

Összesen <i>Zusammen</i>			Lakatlan és üres lakások <i>Unbew. u. leerstehende Wohnungen</i>				Összeg <i>Hauptsumme</i>			
			Rendes lakások <i>gew. Wohn.</i>		Rendkívül háztartás <i>Extra-haushalt</i>	Összesen <i>Zusammen</i>				
<i>hány Anzahl</i>	<i>hány szoba Zimmerzahl</i>	<i>hány lakó Inwohnerzahl</i>	<i>hány Anzahl</i>	<i>hány szoba Zimmerzahl</i>		<i>hány Anzahl</i>	<i>hány szoba Zimmerzahl</i>	<i>helyis. száma Anz. d. Gelasse</i>	<i>szobák száma Anzahl der Zimmer</i>	<i>Lakók száma Anzahl der Inwohner</i>
151	125	792	16	21	—	16	21	167	146	792
2113	2584	11251	211	384	49	260	384	2373	2968	11251
1516	4591	8348	72	296	125	197	296	1713	4887	8348
1256	4102	7082	26	88	104	130	88	1336	4190	7082
885	2626	4976	9	40	58	67	40	952	2666	4976
189	562	1162	3	10	—	3	10	192	572	1162
6	4	19	1	2	—	1	2	7	6	19
6116	14594	33630	338	841	336	674	841	6790	15435	33630
1069	1062	6575	35	39	12	47	39	1116	1101	6575
5607	7170	28377	172	338	89	261	338	5868	7508	28377
2134	4346	11473	52	122	63	115	122	2249	4468	11473
1078	2602	6190	18	33	31	49	33	1127	2635	6190
429	1176	2703	3	15	—	3	15	432	1191	2703
53	149	327	—	—	—	—	—	53	149	327
3	2	17	—	—	—	—	—	3	2	17
10373	16507	55662	280	547	195	475	547	10848	17054	55662
6	8	23	—	—	—	—	—	6	8	23
308	403	1539	96	252	—	96	252	404	655	1539
15	27	111	5	41	—	5	41	20	68	111
329	438	1673	101	293	—	101	293	430	731	1673
1075	1070	6598	35	39	12	47	39	1122	1109	6598
5915	7573	29916	268	590	89	357	590	6272	8163	29916
2149	4373	11584	57	163	63	120	163	2269	4536	11584
1078	2602	6190	18	33	31	49	33	1127	2635	6190
429	1176	2703	3	15	—	3	15	432	1191	2703
53	149	327	—	—	—	—	—	53	149	327
3	2	17	—	—	—	—	—	3	2	17
10702	16945	57335	381	840	195	576	840	11278	17785	57335
1564	1606	9293	49	58	1	50	58	1614	1665	9293
5519	7187	30137	272	471	21	293	471	5812	7658	30137
2515	4689	14747	83	182	35	118	182	2633	4871	14747
815	1907	4818	5	7	21	26	7	841	1914	4818
272	617	1523	1	1	9	10	1	282	618	1523
1	1	7	—	—	—	—	—	1	1	7
9	7	51	—	—	—	—	—	9	7	51
10695	16014	60576	410	719	87	497	719	11192	16733	60576
27	31	111	3	3	—	3	3	30	34	111
371	487	1903	208	514	6	214	514	585	1001	1903
13	29	108	25	73	1	26	73	39	102	108
411	547	1122	236	590	7	243	590	654	1137	2122

10. számú tábla. (Folytatás.)

Kerület — <i>Bezirk</i>	Fekvés <i>Lage</i>	Lakott helyiségek <i>Bewohnte Gelaese</i>						
		Rendes lakások <i>Gew. Wohnung</i>			Rendkívüli háztartás <i>Extrahaushalt</i>		Nem lakások <i>Nicht-Wohnung</i>	
		hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl	hány lakó Inwoh- nerzahl	hány Anzahl	hány lakó Inwoh- nerzahl	hány Anzahl	hány lakó Inwoh- nerzahl
VII. Bel- és kült. <i>Intra- u. Extrav.</i>	Pincze — <i>Keller</i>	1550	1637	9285	2	7	39	112
	Földszint — <i>Parterre</i>	5568	7674	30065	47	1118	275	857
	1/2 v. I. emelet — <i>Stock</i>	2489	4718	14072	28	755	11	28
	o. II. » — »	809	1907	4805	4	8	2	5
	III. » — »	261	617	1508	11	15	—	—
	IV. » — »	1	1	7	—	—	—	—
	Padlás — <i>Boden</i>	7	7	46	1	4	1	1
	Összesen — <i>Zusammen</i>	10685	16561	59788	93	1907	328	1003
VIII. Beltelek <i>Intravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	1494	1589	8506	19	72	68	230
	Földszint — <i>Parterre</i>	7816	10525	38164	76	1498	340	1179
	1/2 v. I. emelet — <i>Stock</i>	2004	3861	9940	59	435	23	82
	o. II. » — »	636	1499	3289	22	151	1	3
	III. » — »	200	512	972	2	3	—	—
	IV. » — »	13	48	89	—	—	—	—
	Padlás — <i>Boden</i>	7	10	29	—	—	—	—
	Összesen — <i>Zusammen</i>	12170	18044	60995	178	2159	432	1494
IX. Beltelek <i>Intravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	720	774	4055	—	—	27	113
	Földszint — <i>Parterre</i>	3704	4836	17585	50	907	160	510
	1/2 v. I. emelet — <i>Stock</i>	873	1591	4250	19	81	30	95
	o. II. » — »	258	660	1356	16	107	1	2
	III. » — »	77	214	428	7	20	—	—
	Padlás — <i>Boden</i>	3	5	9	—	—	—	—
		Összesen — <i>Zusammen</i>	5635	8080	27683	92	1115	218
F. Kültelek <i>Extravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	6	7	27	2	7	—	—
	Földszint — <i>Parterre</i>	123	197	672	12	46	32	129
	1/2 v. I. emelet — <i>Stock</i>	36	63	176	5	17	—	—
	o. II. » — »	—	—	—	1	2	—	—
	Összesen — <i>Zusammen</i>	165	267	875	20	72	32	129
IX. Bel- és kült. <i>Intra- u. Extrav.</i>	Pincze — <i>Keller</i>	726	781	4082	2	7	27	113
	Földszint — <i>Parterre</i>	3327	5033	18257	62	953	192	639
	1/2 v. I. emelet — <i>Stock</i>	909	1654	4426	24	98	30	95
	o. II. » — »	258	660	1356	17	109	1	2
	III. » — »	77	214	428	7	20	—	—
	Padlás — <i>Boden</i>	3	5	9	—	—	—	—
		Összesen — <i>Zusammen</i>	5800	8347	28558	112	1187	250
X. Kültelek <i>Extravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	69	77	345	—	—	5	20
	Földszint — <i>Parterre</i>	1297	1757	6719	20	173	86	415
	1/2 v. I. emelet — <i>Stock</i>	172	354	944	—	—	1	37
	o. II. » — »	37	53	163	—	—	—	—
	Padlás — <i>Boden</i>	—	—	—	—	—	2	25
		Összesen — <i>Zusammen</i>	1575	2241	8171	20	173	94

Tabelle Nr. 10. (Fortsetzung.)

Összesen Zusammen			Lakatlan és üres lakások Unbew. und leerstehende Wohnungen						Összeg Hauptsumme		
			Rendes lakások gew. Wohn.		Rendkívüli háztartás Extra-haushalt	Összesen Zusammen		helyis. száma Anz. d. Gelasse			
hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl	hány lakó Inwohner- zahl	hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl		hány Anzahl	hány Anzahl		hány szoba Zimmer- zahl		
1591	1637	9104	52	61	1	53	61	1644	1698	9404	
5890	7674	32040	480	985	27	507	985	6397	8659	32040	
2528	4718	14855	108	255	36	144	255	2672	4973	14855	
815	1907	4818	5	7	21	26	7	841	1914	4818	
272	617	1523	1	1	9	10	1	232	618	1523	
1	1	7	—	—	—	—	—	1	1	7	
9	7	51	—	—	—	—	—	9	7	51	
11106	16561	62698	646	1309	94	740	1309	11846	17870	62698	
1581	1589	8808	60	65	6	66	65	1647	1654	8808	
8232	10525	40841	136	184	77	213	134	8445	10709	40841	
2036	3861	10457	12	50	40	52	50	2138	3911	10457	
659	1499	3143	8	33	16	24	33	653	1532	3143	
202	512	981	1	2	14	15	2	217	514	981	
13	48	89	—	—	1	1	—	14	48	89	
7	10	29	—	—	—	—	—	7	10	29	
12780	18044	64618	217	334	154	371	334	13151	18378	64648	
747	774	4168	19	21	—	19	21	766	795	4168	
3914	4836	19002	56	83	35	91	83	4005	4919	19002	
922	1591	4426	9	26	23	32	26	954	1617	4426	
275	660	1435	4	7	—	4	7	279	667	1465	
84	214	448	—	—	—	—	—	84	214	448	
3	5	9	—	—	—	—	—	3	5	9	
5945	8080	29518	88	137	58	146	137	6091	8217	29518	
8	7	34	—	—	—	—	—	8	7	34	
167	197	847	—	—	7	7	—	174	197	847	
41	63	193	—	—	—	—	—	41	63	193	
1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	2	
217	267	1076	—	—	7	7	—	224	267	1076	
755	781	4202	19	21	—	19	21	774	802	4202	
4081	5033	19849	56	83	42	98	83	4179	5116	19849	
963	1654	4619	9	26	23	32	26	995	1680	4619	
276	660	1467	4	7	—	4	7	280	667	1467	
84	214	448	—	—	—	—	—	84	214	448	
3	5	9	—	—	—	—	—	3	5	9	
6162	8347	30594	88	137	65	153	137	6315	8484	30594	
74	77	365	4	4	—	4	4	78	81	365	
1403	1757	7307	131	210	36	167	210	1570	1967	7307	
173	354	981	24	53	5	29	53	202	407	981	
37	53	163	1	1	3	4	1	41	54	163	
2	—	25	—	—	—	—	—	2	—	25	
1689	2241	8841	160	268	44	204	268	1893	2509	8841	

10. számú tábla. (Vége.)

Körület — <i>Bezirk</i>	Fekvés <i>Lage</i>	Lakott helyiségek <i>Bewohnte Gelasse</i>						
		Rendes lakások <i>Gew. Wohnung</i>			Rendkívüli háztartás <i>Extrahaushalt</i>		Nem lakások <i>Nicht-Wohnungen</i>	
		hány <i>Anzahl</i>	hány szoba <i>Zimmerzahl</i>	hány lakó <i>Inwohnerzahl</i>	hány <i>Anzahl</i>	hány lakó <i>Inwohnerzahl</i>	hány <i>Anzahl</i>	hány lakó <i>Inwohnerzahl</i>
Összes pesti oldal <i>Pester Seite</i>	Pincze — <i>Keller</i>	5081	5412	29781	36	183	267	933
	Földszint — <i>Parterre</i>	27715	38505	139897	349	5597	1729	5993
	I. emelet — <i>Stock</i>	10680	24851	57179	308	2073	97	361
	II. » — »	5067	14853	27982	230	892	14	39
	III. » — »	2403	6980	13502	136	441	5	14
	IV. » — »	342	1003	1966	98	148	—	—
	Padlás — <i>Boden</i>	39	47	162	1	4	15	70
	Összesen — <i>Zusammen</i>	51327	91651	270469	1158	9338	2127	7410

Összesítés. —

A) Kerületek szerint —

I. kerület — <i>Bezirk</i>	6201	10189	21995	119	1806	149	474
II. » — »	5551	9440	23446	44	851	108	271
III. » — »	5456	6962	23516	39	237	83	318
Buda	17203	26591	71957	202	2894	340	1063
IV. » — »	5417	14919	26853	366	1848	274	770
V. » — »	5569	14594	31192	230	1067	317	1371
VI. » — »	10111	16945	54912	159	997	432	1426
VII. » — »	10685	16561	59788	93	1907	328	1003
VIII. » — »	12170	18044	60995	178	2159	432	1494
IX. » — »	5800	8347	28558	112	1187	250	849
X. » — »	1575	2241	8171	20	173	94	497
Pest	51327	91651	270469	1158	9338	2127	7410
Duna — <i>Donau</i>	357	357	1356	—	—	—	—
Budapest	68892	118599	343782	1360	12232	2467	8473

B) Fekvés szerint —

Pincze — <i>Keller</i>	5217	5565	30441	42	206	233	990
Földszint — <i>Parterre</i>	42128	58467	199379	470	8031	2038	6962
I. emelet — <i>Stock</i>	12881	30098	66941	349	2252	101	370
II. » — »	5358	15694	29337	254	1123	16	46
III. » — »	2502	7278	13953	146	463	5	14
IV. » — »	356	1026	2017	98	148	—	—
Padlás — <i>Boden</i>	93	114	358	1	4	24	91
Duna — <i>Donau</i>	357	357	1356	—	—	—	—
Budapest	68892	118599	343782	1360	12232	2467	8473

¹⁾ Különháztartások szobáinak száma: — *In den Extrahaushaltungen befindliche Zimmerzahl:*

I. 2242; kerület végösszege: 15002 szoba.
II. 528; *Totale des Bezirkes:* 10341 Zimmer.

III. 241; kerület végösszege: 7345 szoba.
Budai oldal 3011; *Totale des Bezirkes:* 32688 Zimmer.
IV. 1993; » 17615 »
V. 2108; » 17813 »

Tabelle Nr. 10. (Schluss.)

Összesen Zusammen			Lakatlan és üres lakások Unbew. und leerstehende Wohnungen					Összeg Hauptsumme		
			Rendes lakások gew. Wohn.		Rendkívül háztartás Extra- haushalt	Összesen Zusammen				
hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl	hány lakó Inwohner- zahl	hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl		hány Anzahl	hány Anzahl	hány szoba Zimmer- zahl	helyis. száma Anz. d. Gelasse	szobák száma Anzahl der Zimmer
5384	5412	30897	205	236	19	224	236	5608	5648	30897
29793	38505	151487	1446	2764	367	1813	2764	31606	41269	151487
11085	24851	59613	328	1020	430	758	1020	11843	25871	59613
5311	14853	28913	81	208	306	387	208	5698	15061	28913
2544	6980	13957	18	69	200	218	69	2762	7049	13957
440	1003	2114	7	33	34	41	33	481	1036	2114
55	47	236	1	2	—	1	2	56	49	236
54612	91651	287217	2086	4332	1356	3442	4332	58054	95983	287217

Recapitulation.

A) Nach Bezirken.

6469	10189	27275	764	2571	77	841	2571	7310	¹⁾ 12760	27275
5703	9440	24568	145	373	84	229	373	5932	9813	24568
5578	6962	24071	108	142	141	249	142	5827	7104	24071
17750	26591	75914	1017	3086	302	1319	3086	19069	29677	75914
6057	14919	29471	256	603	468	724	603	6781	15522	29471
6116	14594	33630	338	841	336	674	841	6790	15435	33630
10702	16945	57335	381	840	195	576	840	11278	17785	57335
11106	16561	62698	646	1309	94	740	1309	11846	17870	62698
12780	18044	64648	217	334	154	371	334	13151	18378	64648
6162	8347	30594	88	137	65	153	137	6315	8484	30594
1689	2241	8841	160	268	44	204	268	1893	2509	8841
54612	91651	287217	2086	4332	1356	3442	4332	58054	95983	287217
357	357	1356	—	—	—	—	—	357	357	1356
72719	118599	364487	3103	7418	1658	4761	7418	77480	126017	364487

B) Nach Höhenlage.

5542	5565	31637	213	259	23	236	259	5778	5818	31637
44636	58467	214372	2243	4934	466	2709	4934	47345	63401	214372
13331	30098	69563	515	1848	575	1090	1848	14421	31946	69563
5628	15694	30506	96	266	344	440	266	6068	15960	30506
2653	7278	14435	21	74	214	235	74	2888	7352	14435
454	1026	2165	7	33	36	43	33	497	1059	2165
118	114	453	8	10	—	8	10	126	124	453
357	357	1356	—	—	—	—	—	357	357	1356
72719	118599	364487	3103	7418	1658	4761	7418	17480	126017	364487

VI. 742; kerület végösszege: 118527 szoba.
 VII. 426; Totale des Bezirkes: 18296 Zimmer.
 VIII. 1152; 9530 »
 IX. 509; 8993 »

X. 345; kerület végösszege: 2854 szoba.
 Pesti oldal 7575; Totale des Bezirkes: 108558 Zimmer
 Budapest 10586; » 136246 »

Az intézetek (fogházak, kórházak, tápintézetek, szegény- és árvaházak stb.) tekintettel az azokban uralkodó igen sajátságos lakviszonyokra, valamint sajátságos berendezésükre, a táblás kimutatásokban egészen különváltan tárgyalatnak.

Első sorban foglalkozunk a rendes lakásokkal, a lakásstatisztika azon zömével, melyben a népesség több mint $\frac{9}{10}$ része lakik.

1. A lakások kerületek és emeletek szerint.

A 10-dik számú táblán ki vannak mutatva a rendes és rendkívüli lakások, a lakottak és az üresen állók megkülönböztetésével és pedig külön minden kerületről, egy-egy kerületen belül pedig emeletről emeletre haladva.

A lakásoknak kerületenkénti eloszlása tekintetében elegendő, ha magára az illető táblára, különösen pedig annak összesítésére utalunk. Ha az ott tartalmazott adatokba tüzetesebben akarnánk bemélyedni, e mellett tekintetbe kellene vennünk a kerület népességét, a mi aztán ismét a szobák lakottsági számára vezetne, mi pedig csak a legközelebbi szakaszban (lakviszonyok) lesz tárgyalható.

A fővárosban létező 71,995 rendes lakás¹⁾ emeletenkénti eloszlása ugyanezen táblából tűnik ki. Említsük fel belőle, hogy:

pinczében fekszik	5430
földszinten	44371
I. emeleten	13396
II. »	5454
III. »	2523
IV. »	363
padlásán	101
hajón	357

Kitűnik ebből, hogy túlnyomóan sok a földszintes lakás. Az emeletes házaknak nagyobb jelentősége azonban kitűnik abból, hogy míg a házak számából csak egy negyed rész emeletes, addig a lakásokból 30% fekszik emeleteken.

A Duna jobb- és balparti kerületeiben igen eltérően alakulnak e viszonyok, mint ez az első számú jegyzetből kitűnik. Teszen t. i. e lakások száma:

	a budai oldalon	a pesti oldalon
pinczében	0·8%	9·9
földszinten	83·8	54·0
I. emeleten	12·7	20·8
II. »	1·7	9·9
III. »	0·6	4·7
IV. »	0·1	0·7
padlásán	0·3	0·1

A pinczelakások e szerint a pesti oldalon 12-szer gyakoriabbak, mint a budai részekben, mely utóbbiak tehat e tekintetben sokkal kedvezőbb viszonyokat tüntetnek föl. Szintugy a budai kerületek egyszerű jellemével függ össze

¹⁾ T. i. 68892 lakott és 3103 üres; rendkívüli háztartások és nemlakások nincsenek beszámítva

hogyan ott a lakásoknak több mint $\frac{4}{5}$ (Ó-Budán 95%) része fekszik földszinten, míg a pesti oldalon csak valamivel több mint fele része.

Legnagyobb figyelmet érdemelnek különösen egészségi szempontból a pincze lakások. Ezek száma a budai kerületekben elenyésző csekély (csak $\frac{3}{4}$ %), de a pesti oldalon a IV. és V. kerületben szintén alig találunk pinczelakást (csak 2%), míg a többi kerületekben ezek száma 10 és 15 közt ingadozik.

Az 1870-diki népszámlálásról megjelent munka első ízben tárta fel lakviszonyainknak azon árnyoldalait, melyek előbb statisztikailag észlelhetők nem is valának. Ezekre, különösen pedig az egészségtelen pinczelakásokra a fővárosi statisztikai hivatal későbbi, a főváros halandóságával foglalkozó munkáiban mindig nyíltan rá is utalt.

Nem teljesítünk egyebet, mint valósághoz hű észlelési kötelességünket, midőn most, további 11 év lefolyása után, újból konstatáljuk, hogy a pinczelakások száma, fájdalom, szaporodott. Ez kitűnik az itt következő összeállításból, melyben különben a jelenleg üresen álló pinczelakások tekintetbe véve nincsenek:

tett a pinczelakások száma

	1870	1881	különbség
Belvárosban	121	116	— 5
Lipótvárosban (beltelek)	83	100	+ 17
Terézvárosban »	1751	2529	+ 778
Józsefvárosban »	1065	1494	+ 429
Ferenczvárosban »	443	720	+ 277

Budáról az 1870-ben létezett pinczelakások számát nem ismerjük.

2. A szobák.

Egy fővárosi lakás átlag két szobából szokott állani.

Azonban tudvalevő, hogy van számos lakás, melyben jóval több szoba tartalmaztatik. Az idevágó adatokat a 11. számú táblán lehet találni, még pedig fok szerint kimutatva, kezdve az egy szobás lakásoktól föl egészen a 10 és több szobával bíró lakásokig.

Hogy a fővárosi lakások nagyságáról könnyebb áttekintést nyerhesünk, mintsem a miőt ezen tábla túlgazdag adatai nyújtanak, tanácsos lesz a lakásokat, szobáik száma tekintetében, bizonyos csoportokban összefoglalni; és pedig:

a) Legkisebb lakások, t. i. olyanok, melyek csak egy szobából állanak, vagy a melyekben épenséggel több család lakik egy-egy szobában.

b) Kis lakások, azaz olyanok, a melyek csak két szobát tartalmaznak.

c) Középnagyságú lakások 3 szobával,

d) Nagy lakások négy vagy öt szobával,

e) Igen nagy lakások, 6 vagy több szobával.

Ily irányban összesítvén a 11. számú táblán tartalmazott részletes adatokat, úgy tapasztaljuk, hogy van Budapesten

42,508 lakás, mely csak egy szobából áll,

14,183 kis lakás,

6,037 középnagyságú,

4,349 nagy, és

1,454 igen nagy lakás.

11. számú tábla.

Rendes lakások, szobaszám és lakószám szerinti

Ordentliche Wohnungen nach Zimmerzahl und Inwohnerzahl

Kerület — Bezirk	Fekvés Lage	$\frac{1}{2}$ és 1 szoba * 1 Zimmer und 1 Zimmertheil			2 szoba Zimmer			3 szoba Zimmer			4 szoba Zimmer		
		hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl
I. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	73	73	290	3	6	19	1	3	6	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	3280	3280	11522	876	1752	3888	270	810	1338	88	352	545
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	342	342	1167	254	508	893	182	546	805	115	460	641
	II. emelet — II. Stock	25	25	72	27	54	101	30	90	140	18	72	117
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	3	6	15	—	—	—	2	8	12
	Padlás — Dachboden . .	12	12	29	3	6	10	1	3	6	—	—	—
Összesen — Totale	3732	3732	13080	1166	2332	4929	484	1452	2295	223	892	1315	
A Kültelék Extravillan	Pincze — Keller	7	7	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	269	269	1195	72	144	395	15	45	85	10	40	66
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	8	8	28	6	12	35	1	3	9	3	12	20
	Összesen — Total	284	284	1251	78	156	430	16	48	94	13	52	86
I. Bel. és kült. Intra- u. Extrav.	Pincze — Keller	80	80	318	3	6	19	1	3	6	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	3549	3549	12717	948	1896	4283	285	855	1423	98	392	611
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	350	350	1195	260	520	928	183	549	814	118	472	661
	II. emelet — II. Stock	25	25	72	27	54	104	30	90	140	18	72	117
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	3	6	15	—	—	—	2	8	12
	Padlás — Boden	12	12	29	3	6	10	1	3	6	—	—	—
Összesen — Totale	4016	4016	14331	1244	2488	5359	500	1500	2389	236	944	1401	
II. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	29	29	102	7	14	85	2	6	15	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	2889	2889	10943	1011	2022	4618	297	891	1588	80	320	516
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	239	239	705	295	590	1185	188	564	912	92	368	544
	II. emelet — II. Stock	25	25	76	55	110	197	41	123	193	31	124	178
	III. emelet — III. Stock	4	4	10	29	58	113	32	96	122	22	88	126
	IV. emelet — IV. Stock	5	5	20	9	18	31	—	—	—	—	—	—
Padlás — Dachboden . .	24	24	73	6	12	39	1	3	12	—	—	—	
Összesen — Totale	3215	3215	11929	1412	2824	6268	561	1683	2842	225	900	1364	
III. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	13	13	112	1	2	3	—	—	—	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	4072	4072	16187	765	1530	3904	164	492	1030	39	156	272
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	203	203	907	50	100	259	24	72	142	9	36	51
	II. emelet — II. Stock	2	2	8	2	4	4	—	—	—	—	—	—
	Padlás — Dachboden . .	7	7	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Totale	4297	4297	17241	818	1636	4170	188	564	1172	48	192	323	

* Részletezését l. a 12 számú táblán. — Specificirung siehe Tabelle Nr. 12.

Tabelle Nr. 14.

kimutatása, kerület és fekvés szerint.

für jeden Bezirk und für jede Höhenlage.

5 szoba Zimmer			6 szoba Zimmer			7 szoba Zimmer			8 szoba Zimmer			9 szoba Zimmer			10 és több szoba 10 und mehr Zimmer			Összesen Totale		
hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	82	315
37	185	219	6	36	43	5	35	45	1	8	5	1	9	7	1	10	10	4565	6477	17622
51	255	307	33	198	244	19	133	157	11	88	84	4	36	36	9	90	173	1020	2656	4507
13	65	82	1	6	7	—	—	—	1	8	9	—	—	—	2	20	16	117	340	547
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	14	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	21	45
101	505	608	40	240	294	24	168	202	13	104	98	5	45	43	12	120	199	5800	9590	23063
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	28
6	30	45	2	12	11	1	7	5	—	—	—	—	—	—	1	10	10	376	557	1812
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	35	92
6	30	45	2	12	11	1	7	5	—	—	—	—	—	—	1	10	10	401	599	1932
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	89	343
43	215	264	8	48	54	6	42	50	1	8	5	1	9	7	2	20	20	4941	7034	19434
51	255	307	33	198	244	19	133	157	11	88	84	4	36	36	9	90	173	1038	2691	4599
13	65	82	1	6	7	—	—	—	1	8	9	—	—	—	2	20	16	117	340	547
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	14	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	21	45
107	535	653	42	252	305	25	175	207	13	104	98	5	45	43	13	130	209	6201	10189	24995
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	49	202
31	155	209	13	78	99	8	56	88	2	16	10	—	—	—	—	—	—	4331	6427	18071
34	170	215	8	48	63	5	35	36	5	40	40	1	9	13	6	60	65	873	2123	3778
10	50	64	1	6	6	4	28	28	—	—	—	1	9	10	2	20	44	170	495	796
5	25	41	1	6	5	1	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	284	424
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	23	51
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	39	124
80	400	529	23	138	173	18	126	159	7	56	50	2	18	23	8	80	109	5551	9440	23446
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	15	115
16	80	146	9	54	70	2	14	13	—	—	—	—	—	—	1	10	9	5068	6408	21631
3	15	19	—	—	—	1	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	290	433	1385
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	6	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	27
19	95	115	9	54	70	3	21	20	—	—	—	—	—	—	1	10	9	5383	6869	23170

II. számú tábla. (Folytatás.)

Körület — Bezirt	Fekvés Lage	$\frac{1}{2}$ és 1 szoba 1 Zimmer und 1 Zimmertheil			2 szoba Zimmer			3 szoba Zimmer			4 szoba Zimmer		
		hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl
III. B Kült. Extra- villan	Földszint — Erdgeschoss	56	56	240	14	28	89	3	9	17	—	—	—
	Pincze — Keller	13	13	112	1	2	3	—	—	—	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	4128	4128	16427	779	1558	3993	167	501	1047	39	156	272
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	203	203	907	50	100	259	24	72	142	9	36	51
	II. emelet — II. Stock	2	2	8	2	4	4	—	—	—	—	—	—
Padlás — Dachboden . .	7	7	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen — Totale	4353	4353	17481	832	1664	4259	191	573	1189	48	192	323	
Pel- és kült. Intra- u. Extrav.	Pincze — Keller	122	122	532	11	22	107	3	9	21	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	10566	10566	40087	2738	5476	12894	749	2247	4058	217	868	139
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	792	792	2807	605	1210	2372	395	1185	1868	219	876	125
	II. emelet — II. Stock	52	52	156	84	168	305	71	213	333	49	196	29
	III. emelet — III. Stock	4	4	10	32	64	128	32	96	122	24	96	13
IV. emelet — IV. Stock	5	5	20	9	18	31	—	—	—	—	—	—	
Padlás — Dachboden . .	43	43	129	9	18	49	2	6	18	—	—	—	
Összesen — Totale	11584	11584	43741	3488	6976	15886	1252	3756	6420	509	2036	3088	
Budai oldal összes Ofner Seite zus.	Pincze — Keller	102	102	459	12	24	92	1	3	8	1	4	4
	Földszint — Erdgeschoss	958	958	3807	562	1124	2920	239	717	1330	51	204	330
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	233	233	717	437	874	1905	357	1071	1780	225	900	1286
	II. emelet — II. Stock	91	91	273	269	538	1073	269	807	1385	187	748	1036
	III. emelet — III. Stock	63	63	200	155	310	650	181	543	961	115	460	655
IV. emelet — IV. Stock	14	14	33	17	34	67	23	69	147	16	64	78	
Padlás — Dachboden . .	13	13	38	3	6	18	1	3	2	—	—	—	
Összesen — Totale	1474	1474	5527	1455	2910	6725	1070	3210	5611	595	2380	3389	
IV. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	92	92	530	7	14	47	—	—	—	1	4	12
	Földszint — Erdgeschoss	1064	1064	5458	339	678	1978	101	303	679	35	140	286
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	297	297	1342	347	694	1760	246	738	1301	168	672	1001
	II. emelet — II. Stock	150	150	564	284	568	1391	242	726	1271	182	728	1144
	III. emelet — III. Stock	50	50	160	254	508	1174	264	792	1497	155	620	988
IV. emelet — IV. Stock	8	8	32	55	110	292	68	204	397	34	136	253	
Padlás — Dachboden . .	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen — Totale	1662	1662	8088	1286	2572	6642	921	2763	5145	575	2300	3684	
V. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	13	13	45	1	2	9	—	—	—	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	253	253	1168	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	29	29	105	6	12	24	2	6	8	1	4	6
	Padlás — Dachboden . .	3	3	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — Totale	298	298	1325	7	14	33	2	6	8	1	4	6
C Kült. Extra- villan	Pincze — Keller	13	13	45	1	2	9	—	—	—	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	253	253	1168	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. St.	29	29	105	6	12	24	2	6	8	1	4	6
	Padlás — Dachboden . .	3	3	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Totale	298	298	1325	7	14	33	2	6	8	1	4	6	

II. számú tábla. (Folytatás.)

Kerület — Bezirk	Fekvés Lage	1/2 és 1 szoba 1 Zimmer und 1 Zimmertheil			2 szoba Zimmer			3 szoba Zimmer			4 szoba Zimmer		
		hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl
V. Bel- és kültelek Intra- u. Extravillan	Pincze — Keller	105	105	575	8	16	56	—	—	—	1	4	12
	Földszint — Erdgeschoss	1317	1317	6626	339	678	1978	101	303	679	35	140	286
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	326	326	1447	353	706	1784	248	744	1309	169	676	1007
	II. emelet — II. Stock	150	150	564	284	568	1391	212	726	1271	182	728	1144
	III. emelet — III. Stock	50	50	160	254	508	1174	264	792	1497	155	620	988
	IV. emelet — IV. Stock	8	8	32	55	110	292	68	204	397	34	136	253
Padlás — Dachboden . .	4	4	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen — Totale	1960	1960	9413	1293	2586	6675	923	2769	5153	576	2304	3690	
VI. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	955	955	5837	48	96	469	2	6	21	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	3861	3861	18694	1013	2026	5730	234	702	1506	67	268	529
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	910	910	4196	614	1228	3532	277	831	1694	137	548	838
	II. emelet — II. Stock	206	206	911	394	788	2210	218	654	1416	112	448	734
	III. emelet — III. Stock	55	55	255	152	304	882	126	378	866	58	232	401
	IV. emelet — IV. Stock	6	6	29	20	40	91	13	39	81	8	39	67
Padlás — Dachboden . .	2	2	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen — Totale	5995	5995	29935	2241	4482	12914	870	2610	5584	382	1528	2569	
D. Kült. Extrav.	Pincze — Keller	4	4	16	2	4	7	—	—	—	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	208	208	880	46	92	260	16	48	110	3	12	18
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	3	3	9	5	10	73	2	6	7	—	—	—
Összesen — Totale	215	215	905	53	106	340	18	54	117	3	12	18	
VI. Bel- és kültelek Intra- u. Extravillan	Pincze — Keller	959	959	5853	50	100	476	2	6	21	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	4069	4069	19574	1059	2118	5990	250	750	1616	70	280	547
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	913	913	4205	619	1238	3605	279	837	1701	137	548	838
	II. emelet — II. Stock	206	206	911	394	788	2210	218	654	1416	112	448	734
	III. emelet — III. Stock	55	55	255	152	304	882	126	378	866	58	232	401
	IV. emelet — IV. Stock	6	6	29	20	40	91	13	39	81	8	32	67
Padlás — Dachboden . .	2	2	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen — Totale	6210	6210	30840	2294	4588	13254	888	2664	5701	385	1540	2587	
VII. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	1447	1447	8600	70	140	529	5	15	24	1	4	21
	Földszint — Erdgeschoss	3828	3828	19061	992	1984	6273	256	768	1812	101	404	777
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	1225	1225	6108	736	1472	4250	285	855	1806	116	464	830
	II. emelet — II. emelet	179	179	906	333	666	1927	188	564	1184	66	264	482
	III. emelet — III. Stock	53	53	238	105	210	605	69	207	424	25	100	175
	IV. emelet — IV. Stock	1	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Padlás — Dachboden . .	7	7	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen — Totale	6740	6740	34966	2236	4472	13584	803	2409	5250	309	1236	2285	
E. Kült. Extrav.	Pincze — Keller	24	24	94	2	4	13	1	3	4	—	—	—
	Földszint — Erdgeschoss	259	259	1225	75	150	481	20	60	125	2	8	18
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	4	4	25	4	8	44	3	9	22	2	8	17
Összesen — Totale	287	287	1344	81	162	538	24	72	151	4	16	35	

Tabelle Nr. 11. (Fortsetzung.)

5 szoba Zimmer			6 szoba Zimmer			7 szoba Zimmer			8 szoba Zimmer			9 szoba Zimmer			10 és több szoba 10 und mehr Zimmer			Összesen Totale		
hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	125	643
9	45	99	5	30	40	5	35	54	2	16	13	—	—	—	2	20	10	1815	2584	9785
126	630	800	99	594	684	54	378	463	20	160	180	13	117	117	26	260	257	1434	4591	8048
150	750	998	88	528	629	38	266	304	23	184	220	8	72	93	13	130	198	1178	4102	6812
73	365	568	26	156	199	10	70	84	2	16	20	1	9	7	4	40	58	839	2626	4755
16	80	123	4	24	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	185	562	1140
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	9
374	1870	2588	222	1332	1595	107	749	905	47	376	433	22	198	217	45	450	523	5569	14594	31192
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	5	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1006	1062	6334
34	170	171	8	48	81	5	35	36	4	32	63	2	18	23	1	10	15	5229	7170	26848
65	325	443	34	204	240	31	217	266	3	24	28	1	9	9	5	50	50	2077	4346	11296
47	235	339	28	168	214	6	42	56	4	32	37	1	9	9	2	20	24	1018	2602	5950
25	125	185	11	66	101	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	429	1176	2703
4	20	37	2	12	22	—	—	—	2	16	13	—	—	—	—	—	—	53	149	327
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	13
176	880	1182	83	498	658	42	294	358	13	104	141	4	36	41	8	80	89	9814	16507	53471
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	8	23
3	15	26	1	6	6	2	14	15	1	8	8	—	—	—	—	—	—	280	463	1323
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	6	—	—	—	—	—	—	11	27	95
3	15	26	1	6	6	2	14	15	2	16	14	—	—	—	—	—	—	297	438	1441
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	5	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1012	1070	6357
37	185	197	9	51	87	7	49	51	5	40	71	2	18	23	1	10	15	5509	7573	28171
65	325	443	31	201	240	31	217	266	4	32	34	1	9	9	5	50	50	2088	4373	11391
47	235	339	28	168	214	6	42	56	4	32	37	1	9	9	2	20	24	1018	2602	5950
25	125	185	11	66	101	—	—	—	2	16	13	—	—	—	—	—	—	429	1176	2703
4	20	37	2	12	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	149	327
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	13
179	895	1208	84	504	664	44	308	373	15	120	156	4	36	41	8	80	89	10111	16945	54912
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	85	145	6	36	50	2	14	9	5	40	37	2	18	15	1	10	23	1523	1606	9174
68	340	556	22	132	175	7	49	63	6	48	59	6	54	58	5	50	59	5210	7187	28202
28	140	198	11	66	29	4	28	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2476	4689	13964
7	35	49	2	12	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	809	1907	4805
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	261	617	1508
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	46
120	600	948	41	246	271	13	91	151	11	88	96	8	72	73	6	60	82	10287	16014	57706
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	10	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	31	111
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	358	487	1863
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	29	108
2	10	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	398	547	2082

II. számú tábla. (Folytatás.)

Kerület — <i>Bezirik</i>	Fekvés <i>Bezirik</i>	$\frac{1}{2}$ és 1 szoba 1 <i>Zimmer</i> und 1 <i>Zimmertheil</i>			2 szoba <i>Zimmer</i>			3 szoba <i>Zimmer</i>			4 szoba <i>Zimmer</i>		
		hány lakás <i>Wohnung-Zahl</i>	hány szoba <i>Zimmer-Zahl</i>	hány lakó <i>Imwohner-Zahl</i>	hány lakás <i>Wohnung-Zahl</i>	hány szoba <i>Zimmer-Zahl</i>	hány lakó <i>Imwohner-Zahl</i>	hány lakás <i>Wohnung-Zahl</i>	hány szoba <i>Zimmer-Zahl</i>	hány lakó <i>Imwohner-Zahl</i>	hány lakás <i>Wohnung-Zahl</i>	hány szoba <i>Zimmer-Zahl</i>	hány lakó <i>Imwohner-Zahl</i>
VII. Bel- és kültelek <i>Intra- u. Extravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	1471	1471	8694	72	144	542	6	18	28	1	4	21
	Földszint — <i>Erdgeschoss</i>	4087	4087	20286	1067	2134	6754	276	828	1937	103	412	795
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. <i>St.</i>	1229	1229	6133	740	1480	4294	288	864	1828	118	472	847
	II. emelet — <i>II. Stock</i>	179	179	906	333	666	1927	188	564	1184	66	264	482
	III. emelet — <i>III. Stock</i>	53	53	238	105	210	605	69	207	424	25	100	175
	IV. emelet — <i>IV. Stock</i>	1	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Padlás — <i>Dachboden</i> . .	7	7	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — <i>Totale</i>	7027	7027	36310	2317	4634	14122	827	2481	5401	313	1252	2320	
VIII. Beltelek <i>Intravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	1400	1400	7736	93	186	765	1	3	5	—	—	—
	Földszint — <i>Erdgeschoss</i>	6058	6058	27479	1206	2412	6782	336	1008	2185	121	484	855
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. <i>St.</i>	1106	1106	4887	480	960	2383	206	618	1129	84	336	517
	II. emelet — <i>II. Stock</i>	201	201	871	226	452	1057	105	315	595	50	200	306
	III. emelet — <i>III. Stock</i>	44	44	137	69	138	302	48	144	262	22	88	139
	IV. emelet — <i>IV. Stock</i>	2	2	6	1	2	3	2	6	15	4	16	29
	Padlás — <i>Boden</i>	6	6	23	—	—	—	—	—	—	1	4	6
Összesen — <i>Totale</i>	8817	8817	41139	2075	4150	11292	698	2094	4191	282	1128	1852	
IX. Beltelek <i>Intravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	670	670	3607	46	92	379	4	12	69	—	—	—
	Földszint — <i>Erdgeschoss</i>	2906	2906	12574	599	1198	3543	127	381	842	43	172	364
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. <i>St.</i>	509	509	2274	202	404	980	77	231	391	38	152	217
	II. emelet — <i>II. Stock</i>	64	64	303	90	180	416	52	156	276	21	84	132
	III. emelet — <i>III. Stock</i>	6	6	26	32	64	151	22	66	124	10	40	67
	Padlás — <i>Dachboden</i> . .	1	1	5	2	4	4	—	—	—	—	—	—
	Összesen — <i>Totale</i>	4156	4156	18794	971	1942	5473	282	846	1702	112	448	780
F. Kültelek <i>Extrav.</i>	Pincze — <i>Keller</i>	5	5	22	1	2	5	—	—	—	—	—	—
	Földszint — <i>Erdgeschoss</i>	76	76	363	33	66	215	6	18	37	6	24	44
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. <i>St.</i>	19	19	68	11	22	50	4	12	23	1	4	27
	Összesen — <i>Totale</i>	100	100	453	45	90	270	10	30	60	7	28	71
IX. Bel- és kültelek <i>Intra- u. Extrav.</i>	Pincze — <i>Keller</i>	675	675	3629	47	94	384	4	12	69	—	—	—
	Földszint — <i>Erdgeschoss</i>	2982	2982	12942	632	1264	3758	133	399	879	49	196	408
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. <i>St.</i>	528	528	2342	213	426	1030	81	243	414	39	156	244
	II. emelet — <i>II. Stock</i>	64	64	303	90	180	416	52	156	276	21	84	132
	III. emelet — <i>III. Stock</i>	6	6	26	32	64	151	22	66	124	10	40	67
	Padlás — <i>Dachboden</i> . .	1	1	5	2	4	4	—	—	—	—	—	—
	Összesen — <i>Totale</i>	4256	4256	19247	1016	2032	5743	292	876	1762	119	476	851
X. Beltelek <i>Intravillan</i>	Pincze — <i>Keller</i>	65	65	278	3	6	35	—	—	—	—	—	—
	Földszint — <i>Erdgeschoss</i>	1005	1005	4939	195	390	1036	60	180	375	25	100	225
	$\frac{1}{2}$ v. I. em. — $\frac{1}{2}$ o. I. <i>St.</i>	85	85	350	44	88	253	23	69	119	7	28	55
	II. emelet — <i>II. Stock</i>	25	25	123	8	16	26	4	12	14	—	—	—
	Összesen — <i>Totale</i>	1180	1180	5696	250	500	1350	87	261	508	32	128	280
Duna — <i>Donau</i>	357	357	1356	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Tabelle Nr. 11. (Fortsetzung.)

5 szoba Zimmer			6 szoba Zimmer			7 szoba Zimmer			8 szoba Zimmer			9 szoba Zimmer			10 és több szoba 10 und mehr Zimmer			Összesen Totale		
hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl
19	95	159	6	36	50	2	14	9	5	40	37	2	18	15	1	10	23	1550	1637	9285
68	340	556	22	132	175	7	49	63	6	48	59	6	54	58	5	50	59	5568	7674	30065
28	140	198	11	66	29	4	28	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2489	4718	14072
7	35	49	2	12	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	809	1907	4805
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	261	617	1508
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	46
122	610	962	41	246	271	13	91	151	11	88	96	8	72	73	6	60	82	10685	16561	59788
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	260	458	24	144	195	8	56	96	2	16	25	3	27	25	6	60	64	1194	1589	8506
51	255	326	33	198	234	8	56	78	13	104	114	2	18	22	21	210	250	7316	10525	38164
26	130	166	13	78	88	7	49	45	3	24	42	—	—	—	5	50	119	2004	3861	9940
9	45	76	5	30	35	1	7	6	2	16	21	—	—	—	—	—	—	636	1499	3289
2	10	13	2	12	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	512	978
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	48	89
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	10	29
140	700	1039	77	462	575	24	168	225	20	160	202	5	45	47	32	320	433	12170	18044	60995
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	70	114	7	42	73	3	21	29	1	8	9	2	18	17	2	20	15	720	774	4055
22	110	161	9	54	66	8	56	51	2	16	22	1	9	8	5	50	80	3704	4836	17585
18	90	120	7	42	57	5	35	45	—	—	—	1	9	7	—	—	—	873	1591	4250
4	20	25	3	18	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	258	660	1356
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	214	428
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	9
58	290	420	26	156	231	16	112	125	3	24	31	4	36	32	7	70	95	5635	8080	27683
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	5	9	—	—	—	—	—	—	1	8	4	—	—	—	—	—	—	6	7	27
—	—	—	1	6	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	123	197	672
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	63	176
4	5	9	1	6	8	—	—	—	1	8	4	—	—	—	—	—	—	165	267	875
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	75	123	7	42	73	3	21	29	2	16	13	2	18	17	2	20	15	726	781	4082
22	110	161	10	60	74	8	56	51	2	16	22	1	9	8	5	50	80	3827	5033	18257
18	90	120	7	42	57	5	35	45	—	—	—	1	9	7	—	—	—	909	1654	4426
4	20	25	3	18	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	258	660	1356
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77	214	428
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	9
59	295	429	27	162	239	16	112	125	4	32	35	4	36	32	7	70	95	5800	8347	28558
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	6	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	77	345
5	25	52	2	12	21	—	—	—	2	16	14	1	9	11	2	20	46	1297	1757	6719
5	25	56	4	24	47	—	—	—	2	16	15	1	9	12	1	10	31	172	354	944
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	53	163
10	50	108	7	42	100	—	—	—	4	32	29	2	18	23	3	30	77	1575	2241	8171
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	357	357	1356

Tabelle Nr. III. (Schluss.)

5 szoba Zimmer			6 szoba Zimmer			7 szoba Zimmer			8 szoba Zimmer			9 szoba Zimmer			10 és több szoba 10 und mehr Zimmer			Összesen Totale		
hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl	hány lakás Wohnung-Zahl	hány szoba Zimmer-Zahl	hány lakó Inwohner-Zahl
1	5	7	1	6	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5081	5412	29781
165	825	1280	62	372	529	26	182	261	19	152	188	13	117	130	15	150	191	27725	38515	139897
505	2525	3389	295	1770	2092	139	973	1128	75	600	668	41	369	355	98	930	1131	10680	24851	57179
456	2280	2627	208	1248	1410	87	609	762	47	376	450	20	180	193	33	330	485	5067	14853	27982
174	870	1315	65	390	540	16	112	138	7	56	62	3	27	20	5	50	88	2103	6980	13502
31	155	240	8	48	88	1	7	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	332	993	1966
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	47	162
1332	6660	8858	639	3834	4721	269	1883	2300	148	1184	1368	77	693	698	151	1510	1895	51327	91651	270469

Recapitulation.

A) Nach Bezirken.

107	535	653	42	252	305	25	175	207	13	104	98	5	45	43	13	130	209	6201	10189	24995
80	400	529	23	138	173	18	126	159	7	56	50	2	18	23	8	80	109	5551	9440	23446
19	95	165	9	51	70	3	21	20	—	—	—	—	—	—	1	10	9	5156	6962	23516
206	1030	1347	74	444	548	46	322	386	20	160	149	7	63	66	22	220	327	17203	26591	71957
418	2240	2524	181	1086	1277	65	455	521	47	376	418	32	288	265	50	500	596	5417	14919	26853
374	1870	2588	222	1332	1595	107	749	905	47	376	433	22	198	217	45	450	523	5569	14594	31192
179	895	1208	84	504	664	44	308	373	15	120	155	4	36	41	8	80	89	10111	16945	51912
122	610	962	41	246	271	13	91	151	11	88	96	8	72	73	6	60	82	10685	16561	59788
140	700	1039	77	462	575	24	168	225	20	160	202	5	45	47	32	320	433	12170	18044	60995
59	295	429	27	162	239	16	112	125	4	32	35	4	36	32	7	70	95	5890	8347	28558
10	50	108	7	42	100	—	—	—	4	32	29	2	18	23	3	30	77	1575	2241	8171
1332	6660	8858	639	3834	4721	269	1883	2300	148	1184	1368	77	693	698	151	1510	1895	51327	91651	270469
1538	7690	10205	713	4278	5269	315	2205	2686	168	1344	1516	84	756	764	173	1730	2222	68535	118242	342426
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	357	357	1356

Recapitulation.

B) Nach Höhenlage.

1	5	7	1	6	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5217	5565	30441
255	1275	1899	92	552	752	42	294	412	22	176	203	14	126	137	18	180	220	42138	58477	199379
593	2965	3930	336	2016	2399	164	1148	1328	91	728	792	46	414	404	113	1130	1369	12881	30098	66941
479	2395	2773	210	1260	1453	91	637	790	48	384	459	21	189	203	37	370	545	5358	15694	29337
179	895	1356	66	396	545	17	119	145	7	56	62	3	27	20	5	50	88	2502	7278	13953
31	155	240	8	48	88	1	7	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	346	1016	2017
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93	114	358
1538	7690	10205	713	4278	5269	315	2205	2686	168	1344	1516	84	756	764	173	1730	2222	68535	118242	342426
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	357	357	1356

Százaléktábla a 10.

Perzentualtabelle zur

		I.	II.	III.	Budai oldal Ofner Seite	
Lakások fekvése emeletek szerint:						
<i>Höhenlage der Wohnungen.</i>						
Hány % pinczéb. Wie viel % im Keller	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	1·33	0·69	0·26	0·77
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	1·75	—	—	1·48
		Összesen — <i>Zusammen</i>	1·35	0·69	0·26	0·79
Földszint <i>Ebener Erde</i>	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	78·71	78·02	94·15	83·89
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	93·77	—	* 100·00	79·32
		Összesen — <i>Zusammen</i>	79·68	78·02	94·22	83·76
I. emeleten <i>I. Stock</i>	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	17·58	15·73	5·39	12·61
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	4·48	—	—	19·20
		Összesen — <i>Zusammen</i>	16·74	15·73	5·32	12·78
II. emeleten <i>II. Stock</i>	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	2·02	3·06	0·07	1·74
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	—	—	—	—
		Összesen — <i>Zusammen</i>	1·89	3·06	0·07	1·69
III. emeleten <i>III. Stock</i>	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	0·09	1·69	—	0·59
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	—	—	—	—
		Összesen — <i>Zusammen</i>	0·08	1·69	—	0·58
IV. emeleten <i>IV. Stock</i>	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	—	0·25	—	0·08
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	—	—	—	—
		Összesen — <i>Zusammen</i>	—	0·25	—	0·08
Padlás <i>Dachboden</i>	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	0·27	0·56	0·13	0·32
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	—	—	—	—
		Összesen — <i>Zusammen</i>	0·26	0·56	0·13	0·32
Szobák fekvése emelet szerint. — Höhenlage der Zimmer. *)						
100 szoba közül: — <i>Unter je 100 Zimmer:</i>						
Pinczében <i>Im Keller</i>	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	0·86	0·52	0·22	0·56
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	1·17	—	—	1·01
		Összesen — <i>Zusammen</i>	0·87	0·52	0·22	0·58
Földszint <i>Ebener Erde</i>	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	67·54	68·08	93·29	74·93
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	92·99	—	* 100·00	80·49
		Összesen — <i>Zusammen</i>	69·03	68·08	93·38	75·07
I. emelet <i>I. Stock</i>	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	27·70	22·49	6·30	19·76
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	5·48	—	—	18·50
		Összesen — <i>Zusammen</i>	26·41	22·49	6·22	19·73
II. emelet <i>II. Stock</i>	{	Beltelek — <i>Intravillan</i>	3·54	5·25	0·09	3·25
		Kültelek — <i>Extravillan</i>	—	—	—	—
		Összesen — <i>Zusammen</i>	3·34	5·25	0·08	3·16

A * azt jelenti, hogy az illető alapszám 100-nál kisebb.

és II. sz. táblához.

Tabelle Nr. 10 u. 11.

IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	Pesti oldal <i>Pester Seite</i>	Budapest
2·14	1·90	10·25	14·80	12·28	12·78	—	10·21	7·79
—	4·50	2·02	6·78	—	3·64	4·38	4·44	4·05
2·14	2·05	10·01	14·51	12·28	12·52	4·38	9·90	7·61
34·24	29·71	53·28	50·65	64·22	65·73	—	52·29	60·39
—	81·35	94·28	89·95	—	74·55	82·35	84·16	83·65
34·24	32·59	54·49	52·10	64·22	65·98	82·35	54·00	61·47
29·98	26·49	21·16	24·07	16·47	15·49	—	21·42	19·16
—	13·18	3·70	3·27	—	21·81	10·92	9·94	11·35
29·98	25·75	20·65	23·30	16·47	15·67	10·92	20·81	18·80
20·84	22·40	10·39	7·86	5·23	4·58	—	10·35	8·15
—	—	—	—	—	—	2·35	1·35	0·85
20·84	21·15	10·07	7·57	5·23	4·45	2·35	9·87	7·83
11·02	15·96	4·37	2·54	1·64	1·37	—	4·95	3·83
—	—	—	—	—	—	—	—	—
11·02	15·07	4·24	2·44	1·64	1·33	—	4·68	3·65
1·48	3·52	0·53	0·01	0·10	—	—	0·71	0·54
—	—	—	—	—	—	—	—	—
1·48	3·32	0·52	0·01	0·10	—	—	0·67	0·50
0·30	0·02	0·02	0·07	0·06	0·05	—	0·07	0·14
—	0·97	—	—	—	—	—	0·11	0·10
0·30	0·07	0·02	0·07	0·06	0·05	—	0·07	0·14
0·89	0·77	6·43	10·03	8·80	9·58	—	6·01	4·77
—	4·45	1·83	5·67	—	2·62	3·44	3·60	3·21
0·89	0·86	6·31	9·85	8·80	9·36	3·44	5·91	4·71
21·87	16·35	43·44	44·88	56·33	59·85	—	40·32	48·20
—	75·08	92·01	89·03	—	73·78	78·40	80·86	80·80
21·87	17·71	44·69	46·34	58·33	60·30	78·40	42·01	49·45
36·30	31·74	26·33	29·28	21·40	19·69	—	27·68	25·88
—	19·58	6·16	5·30	—	23·60	15·79	14·07	14·75
36·30	31·46	25·81	28·49	21·40	19·81	15·79	27·11	25·45
26·95	28·77	15·76	11·91	8·31	8·17	—	16·85	13·75
—	—	—	—	—	—	2·37	1·36	1·17
26·95	28·11	15·36	11·54	8·31	7·91	2·37	16·21	13·27

Das * bedeutet, dass die betreffende Grundzahl kleiner als 100 ist.

(Folytatása és vége.)

		I.	II.	III.	Budai oldal Őrner Seite	
III. emelet	{ Beltelek — <i>Intravillan</i> Kültelek — <i>Extravillan</i> Összesen — Zusammen	0·14	3 01	—	1 15	
III. Stock		—	—	—	—	
		0·14	3·01	—	1·12	
IV. emelet	{ Beltelek — <i>Intravillan</i> Kültelek — <i>Extravillan</i> Összesen — Zusammen	—	0 24	—	0·09	
IV. Stock		—	—	—	—	
		—	0 24	—	0·09	
Padlás	{ Beltelek — <i>Intravillan</i> Kültelek — <i>Extravillan</i> Összesen — Zusammen	0·22	0·41	0·10	0·26	
Dachboden		—	—	—	—	
		0·21	0·41	0·10	0·25	
Lakók lakása emeletek szerint — Inwohneranzahl nach Höhenlage.*)						
Pinczében	{ Beltelek — <i>Intravillan</i> Kültelek — <i>Extravillan</i> Összesen — Zusammen	1·37	0·86	0·50	0 91	
Im Keller		1·45	—	—	1·23	
		1 37	0·86	0 49	0·92	
Földszint	{ Beltelek — <i>Intravillan</i> Kültelek — <i>Extravillan</i> Összesen — Zusammen	76·41	77·08	93·36	82·79	
Ebener Erde		93·79	—	100·00	79·58	
		77·75	77·08	93·46	82·66	
I. emelet	{ Beltelek — <i>Intravillan</i> Kültelek — <i>Extravillan</i> Összesen — Zusammen	19·54	16·11	5·98	13·38	
I. Stock		4·76	—	—	19·19	
		18·40	16·11	5·89	13·57	
II emelet	{ Beltelek — <i>Intravillan</i> Kültelek — <i>Extravillan</i> Összesen — Zusammen	2·37	3·40	0·05	1·93	
II. Stock		—	—	—	—	
		2·19	3·40	0·05	1·88	
III. emelet	{ Beltelek — <i>Intravillan</i> Kültelek — <i>Extravillan</i> Összesen — Zusammen	0·12	1 80	—	0 65	
III. Stock		—	—	—	—	
		0·11	1 80	—	0·63	
IV. emelet	{ Beltelek — <i>Intravillan</i> Kültelek — <i>Extravillan</i> Összesen — Zusammen	—	0·23	—	0 07	
IV. Stock		—	—	—	—	
		—	0 23	—	0·07	
Padlás	{ Beltelek — <i>Intravillan</i> Kültelek — <i>Extravillan</i> Összesen — Zusammen	0·19	0·53	0·11	0·27	
Dachboden		—	—	—	—	
		0 18	0·53	0·11	0·27	
Rendes lakások nagysága — Grösse der gew. Wohnungen.						
100 lakás közt hány	1 szobás van	{ Bel- és kültelek együtt Intra- u. Extravillan zus.	64·76	57·92	79·78	67·32
Unter je 100 wie viel mit	1 Zimmern		20·07	25·43	15·25	20 27
» » » »	2 »		8·06	10 11	3 50	7 28
» » » »	3 »		5·53	5·49	1·23	4·15
» » » »	4—5 »		1·58	1·05	0·24	0·98
» » » »	6 és több »					
100 rendes lakásra hány üres rendes lakás jut:						
<i>Auf 100 bewohnte gew. Wohnungen kommen unbewohnte:</i>						
Bel- és kültelek együtt — Intra- und Extravillan zusammen		13·56	4·13	4·56	7·67	
100 rendes lakásra hány nem lakás jut — Auf 100 gew. Wohnungen entfallen Nichtwohnungen		2·42	1·93	1·52	1·98	
Bel- és kültelek együtt — Intra- und Extravillan zusammen						
*) T. i. rendes lakásokban — D. i. in den gewöhnlichen Wohnungen.						

(Fortsetzung und Schluss.)

IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	Pesti oldal <i>Pester Seite</i>	Budapest
12·30	18·42	7·12	3·85	2·84	2·65	—	7·95	6·40
—	—	—	—	—	—	—	—	—
12·30	17·99	6·94	3·73	2·84	2·56	—	7·62	6·16
1·56	3·94	0·91	0·01	0·27	—	—	1·14	0·90
—	—	—	—	—	—	—	—	—
1·56	3·85	0·88	0·01	0·27	—	—	1·09	0·87
0·13	0·01	0·01	0·04	0·05	0·06	—	0·05	0·10
—	0·89	—	—	—	—	—	0·09	0·07
0·13	0·02	0·01	0·04	0·05	0·06	—	0·05	0·09
2·10	1·98	11·85	15·90	13·95	14·65	—	11·39	9·15
—	3·89	1·60	5·33	—	3·09	4·22	4·01	3·62
2·10	2·06	11·58	15·53	13·95	14·29	4·22	11·01	8·89
32·53	28·91	50·21	48·87	62·57	63·52	—	49·96	56·97
—	84·33	91·81	89·48	—	76·80	82·23	84·16	83·51
32·53	31·37	51·30	50·28	62·57	63·93	82·23	51·72	58·22
31·12	26·47	31·13	24·20	16·30	15·35	—	21·71	19·93
—	11·27	6·59	5·19	—	20·11	11·55	10·61	11·83
31·12	25·79	20·74	23·53	16·30	15·50	11·55	21·14	19·55
20·88	22·85	11·13	8·33	5·39	4·90	—	10·85	8·94
—	—	—	—	—	—	2·00	1·17	1·00
20·88	21·86	10·81	8·03	5·39	4·75	2·00	10·35	8·57
11·66	15·95	5·05	2·61	1·60	1·55	—	5·26	4·28
—	—	—	—	—	—	—	—	—
11·66	15·24	4·92	2·55	1·60	1·50	—	4·99	4·08
1·50	3·83	0·61	0·01	0·14	—	—	0·77	0·62
—	—	—	—	—	—	—	—	—
1·50	3·65	0·60	0·01	0·14	—	—	0·73	0·59
0·21	0·01	0·02	0·08	0·05	0·03	—	0·06	0·11
—	0·51	—	—	—	—	—	0·05	0·04
0·21	0·03	0·02	0·07	0·05	0·03	—	0·06	0·10
27·21	35·19	61·42	65·76	72·45	73·38	74·92	60·25	62·02
26·86	23·22	22·68	21·69	17·05	17·52	15·88	20·85	20·70
19·75	16·58	8·79	7·74	5·74	5·03	5·52	9·32	8·81
19·26	17·06	5·58	4·07	3·46	3·07	2·67	7·08	6·35
6·92	7·95	1·53	0·74	1·30	1·00	1·01	2·50	2·12
13·37	12·10	5·70	6·93	3·05	2·64	12·95	6·71	6·95
5·06	5·69	4·27	3·07	3·56	4·31	4·96	4·15	3·59

A mennyiben már most a lakás nagyságáról meglehetősen megbízható következtetéseket vonhatunk a vagyoni állapotra is, úgy egyrészt a legkisebb, csak egyetlen egy szobából álló lakások feltűnő nagy túlsúlyából, másrészt pedig a nagy lakásoknak elenyésző csekély számából azon tényt kell kiolvasnunk, hogy azon kép, melyet a főváros, lakosságának vagyoni állapota tekintetében nyújt, éppen nem mondható kedvezőnek. Ha tehát a főváros népességéről, mint egészről, beszélünk, azt mint igen szerény, sőt részben szegényes viszonyok közt élőt, de épenséggel nem mint valami különös jólétnek örvendezőt kell elképzelnünk. Ez olyan egy szempont, melyet általában minden művelődési mozzanat megbirálásánál, de kivált a polgárok anyagi teherképessége megítélésénél, valamint az adók kivetésénél jobban kellene figyelembe venni, mi aztán sok általános benyomású vagy a száraz számok fölületes észleléséből eredő ítéletre és intézkedésre módosítólag és enyhítőleg hatna.

A pesti és a budai oldal e tekintetben nem mutatnak nagy különbséget: mindkettőben a kis és a legkisebb lakás az, mely túlnyomó (l. a 2. számú jegyzetet). A budai oldalon aránylag számosabbak a legkisebb lakások (t. i. az egésznek 67%-a, míg Pesten 60%), ellenben a pesti oldalon számosabbak a legnagyobbak.

A 11. számú tábla minden egyes kerületről kimutatja, mily számmal vannak képviselve az 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 és a 10 vagy ennél is több szobával bíró lakások, hány szoba és hány lakás található ezen osztályok mindegyikében, és pedig olyformán, hogy mindez nemcsak egy-egy tételben van minden kerületről kimutatva, hanem külön-külön minden egyes emelet után (pince, földszint, első, második, harmadik és negyedik emelet, padlás). Mindazok, a kik hivatva vannak a fővárosi lakások nagyságával, azok fekvésével és népességével foglalkozni, az említett 11. számú táblában, — a melyről melleleg fölemlíthetjük, hogy annak előállítása igen nagy fáradságot is okozott — a fölvilágosítások gazdag forrását fogják találni.

Tekintettel a csak egy szobából álló lakások túlhatalmas föllépésére, e lakásokra a feldolgozásnál különös figyelmet fordítottunk és róluk egy egész külön álló táblát, a 12. számút állítottuk össze, mely különösen a két nemnek együttlakását veszi figyelmébe. Erre különben a lakviszonyokat tárgyzó, legközelebbi fejezetben még visszatérünk.

Az egyes kerületek szobaállományában 1870 óta beállt változásokról a következő adatokat közölhetjük.

Tett a szobák száma:	1870.	1881. ¹⁾
az I., II. és III. kerületben (bel- és kültelek)	26,155	32,688
IV. » (beltelek)	12,889	17,515
V. » »	10,639	17,499
VI. és VII. » »	19,930	34,955
VIII. » »	11,022	19,530
IX. » »	5,399	8,726
összes Pesti kültelek	4,659	5,333
Összesen	90,693	136,246

(Folytatása a 114. lapon.)

¹⁾ Megjegyzendő, hogy 1881-ben az üresen álló lakások is fölvétettek, míg az 1870-diki számlálás alkalmával ezek figyelmen kívül maradtak.

12. számú tábla.

Tabelle Nr. 12.

Csak egy szobából (ill. csak szoba részből) álló rendes lakások fekvés és lakószám szerinti kimutatása, tekintettel a nemre.

Ord. Wohnungen, die blos aus einem Zimmer (bez. nur aus einem Zimmertheile) bestehen, nach Höhenlage und Inwohnerzahl, mit Berücksichtigung des Geschlechtes.

Kerület — Bezirk	F e k v é s Lage	Szobarészből álló lakások Aus einem Zimmertheile bestehende Wohnungen			Csak egy szobából álló lakások Aus blos einem Zimmer bestehende Wohnungen									Összesen Totale	
		hány Zahl d. Wohn.	hány férfi Männ. G.	hány nő Weib. G.	csak férfi lakó blos männl. Inw.			csak nő lakó blos weibl. Inw.			vegyesen lakott von beiden Geschlechtern bewohnt			hány Zahl d. Wohn.	hány lakó Inw.-Zahl
					hány W. Z.	h. l. Inw.	hány W. Z.	h. l. Inw.	hány W. Z.	h. férfi M. G.	h. nő W. G.				
I. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	2	4	6	2	7	8	11	61	128	134	73	290		
	Földszint — Erdgeschoss	28	43	56	179	294	370	605	2703	5169	5357	3280	11522		
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	19	30	30	23	27	50	85	250	468	527	342	1167		
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	4	10	6	8	15	25	29	25	72		
	Padlás — Dachboden ...	—	—	—	1	2	1	1	10	12	14	12	29		
Összesen — Totale	49	77	92	209	340	435	710	3039	5802	6059	3732	13080			
A Kütelek Extravillan	Pincze — Keller	—	—	—	—	—	—	—	7	14	14	7	28		
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	8	24	7	14	254	560	597	269	1195		
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	1	1	—	—	7	13	14	8	28		
	Összesen — Totale	—	—	—	9	25	7	14	268	587	625	284	1251		
I. Bel- és kült. Intra- u. Extrav.	Pincze — Keller	2	4	6	2	7	8	11	68	142	148	80	318		
	Földszint — Erdgeschoss	28	43	56	187	318	377	619	2957	5729	5952	3549	12717		
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	19	30	30	24	28	50	85	257	481	541	350	1195		
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	4	10	6	8	15	25	29	25	72		
	Padlás — Dachboden ...	—	—	—	1	2	1	1	10	12	14	12	29		
Összesen — Totale	49	77	92	218	365	442	724	3307	6389	6684	4016	14331			
II. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	—	—	—	2	6	2	3	25	46	47	29	102		
	Földszint — Erdgeschoss	3	2	6	109	158	290	518	2487	5095	5164	2889	10943		
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	22	27	48	81	169	287	310	239	705		
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	1	1	7	9	17	27	39	25	76		
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	1	1	—	—	3	6	3	4	10		
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	—	—	—	—	5	12	8	5	20		
Padlás — Dachboden ...	—	—	—	—	—	2	4	22	32	37	24	73			
Összesen — Totale	3	2	6	135	193	349	615	2728	5505	5608	3215	11929			
III. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller	—	—	—	—	—	—	—	13	56	56	13	112		
	Földszint — Erdgeschoss	2	2	3	122	194	261	447	3687	7851	7690	4072	16187		
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	7	12	11	17	185	452	426	203	907		
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	—	—	—	—	2	6	2	2	8		
	Padlás — Dachboden ...	—	—	—	—	—	—	—	7	16	11	7	27		
Összesen — Totale	2	2	3	129	206	272	464	3894	8381	8185	4297	17241			

12. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 12. (Fortsetzung.)

Kertlet — Bezirk	Fekvés Lage	Szobarészről álló lakások Aus einem Zimmertheile bestehenden Wohnungen			Csak egy szobából álló lakások Aus blo e in e m Z i m m e r bestehende Wohnungen									Összesen Totale	
		hány Zahl d. Wohn.	hány férfi Männ. G.	hány nő Weibl. G.	csak férfi lakó blo männl. Inw.			csak nő lakó blo weibl. Inw.			vegyesen lakott von beiden Ge- schlechtern bewohnt			hány Zahl d. Wohn.	hány lakó Inw.-Zahl
					hány W. Z.	h. l. Inw.	hány W. Z.	h. l. Inw.	hány W. Z.	h. férfi M. G.	h. nő W. G.				
												h. l. Inw.	h. l. Inw.		
III. B Kült. Extra- villan	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	2	2	—	—	54	122	116	56	240		
	Pincze — Keller	—	—	—	—	—	—	—	13	56	56	13	112		
	Földszint — Erdgeschoss	2	2	3	124	196	261	447	3741	7973	7806	4128	16427		
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	7	12	11	17	185	452	426	203	907		
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	—	—	—	—	2	6	2	2	8		
Padlás — Dachboden	—	—	—	—	—	—	—	7	16	11	7	27			
	Összesen — Totale	2	2	3	131	208	272	464	3948	8503	8301	4353	17481		
Bel- és kült. In- u. Extra- villan	Pincze — Keller	2	4	6	4	13	10	14	106	244	251	122	532		
	Földszint — Erdgeschoss	33	47	65	420	672	928	1584	9185	18797	18922	10566	49087		
	I. emelet — I. Stock	19	30	30	53	67	109	183	611	1220	1277	792	2807		
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	5	11	13	17	34	58	70	52	156		
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	1	1	—	—	3	6	3	4	10		
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	—	—	—	—	5	12	8	5	20		
	Padlás — Dachboden	—	—	—	1	2	3	5	39	60	62	43	129		
	Összesen — Totale	54	81	101	484	766	1063	1803	9983	20397	20593	11584	43741		
Budai oldal Öfner Seite z. u. s.	Pincze — Keller	—	—	—	4	15	4	12	94	209	223	102	459		
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	113	221	33	177	752	1663	1746	958	3807		
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	37	46	39	75	157	279	317	233	717		
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	19	23	15	26	57	108	117	91	273		
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	19	23	4	5	40	74	98	63	200		
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	7	7	—	—	7	13	13	14	33		
	Padlás — Dachboden	—	—	—	1	1	4	7	8	14	16	13	38		
	Összesen — Totale	—	—	—	200	335	159	302	1115	2360	2530	1474	5527		
IV. Beitelok Intravillan	Pincze — Keller	—	—	—	6	17	2	4	81	258	251	92	530		
	Földszint — Erdgeschoss	2	7	6	73	188	40	90	949	2632	2535	1064	5458		
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	29	34	21	35	247	628	645	297	1342		
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	29	34	10	21	111	247	262	150	564		
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	9	9	6	8	35	66	77	50	160		
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	1	1	1	1	6	14	16	8	32		
	Padlás — Dachboden	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2		
	Összesen — Totale	2	7	6	147	283	80	159	1433	3846	3787	1662	8088		
V. Beitelok Intravillan	Pincze — Keller	—	—	—	1	1	—	—	12	24	20	13	45		
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	17	45	2	3	234	570	550	253	1168		
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	9	14	—	—	20	59	32	29	105		
	Padlás — Dachboden	—	—	—	1	2	—	—	2	3	2	3	7		
	Összesen — Totale	—	—	—	28	62	2	3	268	656	604	298	1325		
C Kült. Extra- villan	Pincze — Keller	—	—	—	1	1	—	—	12	24	20	13	45		
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	17	45	2	3	234	570	550	253	1168		
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	9	14	—	—	20	59	32	29	105		
	Padlás — Dachboden	—	—	—	1	2	—	—	2	3	2	3	7		
	Összesen — Totale	—	—	—	28	62	2	3	268	656	604	298	1325		

12. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 12. (Fortsetzung.)

Kertlet — Bezirk	F o k v é s	Lage	Szobar ós z b ő l álló lakások Aus einem Zimmer heile bestehenden Wohnungen			Csak egy szobából álló lakások Aus blos einem Zimmer bestehende Wohnungen						Összesen Totale		
			hány Zabl d. Wohn.	hány férfi Männ. G.	hány nő Weibl. G.	csak férfi lakó blos männl. Inw.		csak nő lakó blos weibl. Inw. ?		végyesen lakott von beiden Geschlechtern bew.			hány Zabl d. Wohn.	hány lakó Inw.-Zahl
						hány W. Z.	h. l. Inw.	hány W. Z.	h. l. Inw.	hány W. Z.	h. férfi M. G.	h. nő W. G.		
			h. l. Inw.	h. l. Inw.	h. l. Inw.	h. l. Inw.	h. l. Inw.	h. l. Inw.	h. l. Inw.	h. l. Inw.	h. l. Inw.	h. l. Inw.	h. l. Inw.	
V. Bel- és kültelek Intra- u. Extravillen	Pincze — Keller	—	—	—	7	18	2	4	96	282	271	105	575	
	Földszint — Erdgeschoss	2	7	6	90	233	42	93	1183	3202	3085	1317	6626	
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	38	48	21	35	267	687	677	326	1447	
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	29	34	10	21	111	247	262	150	564	
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	9	9	6	8	35	66	77	50	160	
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	1	1	1	1	6	14	16	8	32	
Padlás — Dachboden	—	—	—	1	2	—	—	3	4	3	4	9		
Összesen — Totale	2	7	6	175	345	82	162	1701	4502	4391	1960	9413		
VI. Beltelek Intra-villen	Pincze — Keller	—	—	—	7	16	24	53	924	2894	2874	955	5837	
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	89	166	190	389	3582	9145	8994	3861	18694	
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	18	42	40	84	852	2076	1994	910	4196	
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	9	16	8	21	189	416	458	206	911	
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	1	1	6	15	48	115	124	55	255	
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	1	1	—	—	5	10	18	6	29	
Padlás — Dachboden	—	—	—	—	—	—	—	2	6	7	2	13		
Összesen — Totale	—	—	—	125	242	268	562	5602	14662	14469	5995	29935		
D Kült. Extrav.	Pincze — Keller	—	—	—	—	—	—	—	4	9	7	4	16	
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	8	14	5	12	195	454	400	208	880	
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	—	—	1	1	2	2	6	3	9	
	Összesen — Totale	—	—	—	8	14	6	13	201	465	413	215	905	
Bel- és kültelek Intra- u. Extravillen	Pincze — Keller	—	—	—	7	16	24	53	928	2903	2881	959	5858	
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	97	180	195	401	3777	9599	9394	4069	19574	
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	18	42	41	85	854	2078	2000	913	4205	
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	9	16	8	21	189	416	458	206	911	
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	1	1	6	15	48	115	124	55	255	
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	1	1	—	—	5	10	18	6	29	
Padlás — Dachboden	—	—	—	—	—	—	—	2	6	7	2	13		
Összesen — Totale	—	—	—	133	256	274	575	5803	15127	14882	6210	30840		
VII. Beltelek Intra-villen	Pincze — Keller	—	—	—	18	37	40	90	1389	4134	4339	1447	8600	
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	124	219	238	497	3466	9433	8912	3828	19061	
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	31	53	66	175	1128	2992	2388	1225	6108	
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	12	19	11	22	156	436	429	179	906	
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	4	6	6	13	43	107	112	53	238	
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	—	—	—	—	1	3	4	1	7	
Padlás — Dachboden	—	—	—	—	—	1	1	6	23	22	7	46		
Összesen — Totale	—	—	—	189	334	362	798	6189	17128	16706	6740	34966		
E Kült. Extrav.	Pincze — Keller	—	—	—	—	—	—	—	24	45	49	24	94	
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	5	15	4	5	250	578	627	259	1225	
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	—	—	—	—	4	15	10	4	25	
	Összesen — Totale	—	—	—	5	15	4	5	278	638	686	287	1344	

12. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 12. (Fortsetzung.)

Kerület — Bezirk	F e k v é s <i>Lage</i>	Szobából álló lakások Aus einem Zimmertheile bestehende Wohnungen			Csak egy szobából álló lakások Aus bloß einem Zimmer bestehende Wohnungen						Összesen Totale		
		hány Zahl d. Wohn.	hány férfi Männ. G.	hány nő Weibl. G.	csak férfi lakó bloß männl. Inw.		csak nő lakó bloß weibl. Inw.		vegyesen lakott von beiden Ge- schlechtern bew.		hány Zahl d. Wohn.	hány lakó Inw.-Zahl	
					h. i. W. Z.	h. i. Inw.	h. i. W. Z.	h. i. Inw.	h. i. W. Z.	h. i. M. G.			h. i. W. G.
VII. Bel- és kültelek Intra- u. Extravillan	Pincze — Keller ...	—	—	—	18	37	40	90	1413	4179	4388	1471	8394
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	129	234	242	502	3716	10011	9539	4087	20236
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	31	53	66	175	1132	3007	2898	1229	6133
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	12	19	11	22	156	436	429	179	906
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	4	6	6	13	43	107	112	53	238
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	—	—	—	—	1	3	4	1	7
Padlás — Dachboden ...	—	—	—	—	—	—	1	1	6	23	22	7	46
Összesen — Totale	—	—	—	194	349	366	803	6467	17766	17392	7027	36310	
VIII. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller ...	1	4	5	24	111	52	133	1323	3659	3824	1400	7736
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	236	491	421	868	5401	13157	12963	6058	27479
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	1	4	—	48	71	81	162	976	2289	2361	1106	4887
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	18	21	18	39	165	390	421	201	871
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	9	9	6	9	29	50	69	44	137
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	2	6
Padlás — Dachboden	—	—	—	—	—	—	—	6	13	10	6	23	
Összesen — Totale	2	8	5	335	703	578	1211	7902	19560	19652	8817	41139	
IX. Beltelek Intravillan	Pincze — Keller ...	2	2	6	10	28	19	47	639	1734	1790	670	3607
	Földszint — Erdgeschoss	25	40	34	105	180	171	345	2605	6012	6168	2906	12579
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	2	43	36	72	453	1037	1122	509	2274
	II. emelet — II. Stock	1	3	4	2	2	10	22	51	126	146	64	303
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	1	2	—	—	5	9	15	6	26
	Padlás — Dachboden ...	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	1	5
Összesen — Totale	28	45	44	138	255	236	286	3754	8919	9245	4156	18794	
F Kültelek Extrav.	Pincze — Keller ...	—	—	—	—	—	—	—	5	10	12	5	22
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	9	25	2	2	65	189	147	76	363
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	2	2	2	2	15	31	33	19	68
	Összesen — Totale	—	—	—	11	27	4	4	85	230	192	100	453
IX. Bel- és kültelek Intra- und Extrav.	Pincze — Keller ...	2	2	6	10	28	19	47	644	1744	1802	675	3629
	Földszint — Erdgeschoss	25	40	34	114	205	173	347	2670	6201	6315	2982	12942
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	22	45	38	74	468	1068	1155	528	2312
	II. emelet — II. Stock	1	3	4	2	2	10	22	51	126	146	64	303
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	1	2	—	—	5	9	15	6	26
	Padlás — Dachboden ...	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	1	5
Összesen — Totale	28	45	44	149	282	240	290	3839	9149	9437	4256	19247	
X. kerület Bezirk	Pincze — Keller ...	—	—	—	3	6	3	4	59	134	134	65	278
	Földszint — Erdgeschoss	—	—	—	79	253	22	40	904	2397	2249	1005	4939
	1/2 v. I. em. — 1/2 o. I. St.	—	—	—	15	48	—	—	70	166	142	85	356
	II. emelet — II. Stock	—	—	—	4	15	—	—	21	56	52	25	123
Összesen — Totale	—	—	—	101	322	25	44	1054	2753	2577	1180	5696	

12. számú tábla. (Végo.)

Tabelle Nr. 12. (Schluss.)

Kerület — Bezirk	Fekvés Lage	Szoba részlől álló lakások Aus einem Zimmertheile bestehende Wohnungen			Csak egy szobából álló lakások Aus bloß einem Zimmer bestehende Wohnungen									Összesen Totale	
		hány Zahl d. Wohn.	hány férfi Männ. G.	hány nő Weib. G.	csak férfi lakó bloß männl. Einw.			csak nő lakó bloß weibl. Einw.			vegyesen lakott von beiden Geschlechtern bewohnt			hány Zahl d. Wohn.	hány lakó Inw.-Zahl
					hány W. Z.	h. l. Inw.	hány W. Z.	h. l. Inw.	hány W. Z.	h. férfi M. G.	h. nő W. G.				
												hány W. Z.	h. l. Inw.		
Összes pesti oldal Pester Seite zws.	Pincze — Keller	3	6	11	73	231	144	343	4557	13110	13523	4777	27224		
	Földszint — Erdgeschoss	27	47	40	858	1820	1188	2228	18393	46227	45291	20466	95653		
	I. emelet — I. Stock...	1	4	—	209	353	286	696	3924	9575	9550	4420	20088		
	II. emelet — II. Stock	1	3	4	93	129	72	151	750	1778	1885	916	3950		
	III. emelet — III. Stock	—	—	—	43	50	28	50	200	421	495	271	1016		
	IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	9	9	1	1	31	42	55	41	107		
	Padlás — Dachboden...	—	—	—	2	3	5	8	26	61	62	33	134		
	Összesen — Totale	32	60	55	1287	2595	1724	3387	27881	71214	70861	30924	148172		

Összesítés. — Recapitulation.

A) Kerületek szerint. — A) Nach Bezirken.

I. kerület — I. Bez....	49	77	92	218	365	442	724	3307	6389	6684	4016	14331
II. kerület — II. Bez.	3	2	6	135	193	349	615	2728	5505	5608	3215	11929
III. kerület — III. Bez.	2	2	3	131	208	272	464	3948	8503	8301	4353	17481
Buda — Ofen	54	81	101	484	766	1063	1803	9983	20397	20593	11584	43741
IV. kerület — IV. Bez.	—	—	—	200	338	159	302	1115	2357	2530	1474	5527
V. kerület — V. Bez.,	2	7	6	175	345	82	162	1701	4502	4391	1960	9413
VI. kerület — VI. Bez.	—	—	—	133	256	274	575	5803	15127	14882	6210	30840
VII. kerület — VII. Bez.	—	—	—	194	349	366	803	6467	17766	17392	7027	36310
VIII. ker. — VIII. Bez.	2	8	5	335	703	578	1211	7902	19560	19652	8817	41139
IX. kerület — IX. Bez.	28	45	41	149	282	240	290	3839	9149	9437	4256	19217
X. kerület — X. Bez.	—	—	—	101	322	25	44	1054	2753	2577	1180	5696
Pest — Pest	32	60	55	1287	2595	1724	3387	27881	71214	70861	30924	148172
Budapest — Budapest	86	141	156	1771	3361	2787	5190	37864	91611	91454	42508	191913
Duna — Donau	—	—	—	132	348	1	1	224	556	451	357	1356

B) Fekvés szerint. — B) Nach Höhenlage.

Pincze — Keller	5	10	17	77	244	154	357	4663	13354	13774	4899	27756
Földszint — Erdgeschoss	60	94	105	1278	2492	2116	3812	27573	65024	64213	31032	135740
I. emelet — I. Stock...	20	34	30	262	420	395	789	4535	10795	10827	5212	22895
II. emelet — II. Stock	1	3	4	98	140	85	168	784	1836	1955	968	4106
III. emelet — III. Stock	—	—	—	44	51	28	50	203	427	498	275	1026
IV. emelet — IV. Stock	—	—	—	9	9	1	1	36	54	63	46	127
Padlás — Dachboden	—	—	—	3	5	8	13	65	121	124	76	263
Összesen — Totale	86	141	156	1771	3361	2787	5190	37864	91611	91454	42508	191913
Duna — Donau	—	—	—	132	348	1	1	224	556	451	357	1356

Kitűnik ebből, hogy a budai oldal is nevezetes átalakulásokon és nagyobbodáson ment át, miután ezen kerületekben a szobák száma több mint egy ötöd részszer szaporodott.

A pesti oldalon azonban a szaporodás valóban meglepő; az itt létező szobák száma mintegy hatvanezerről teljes 104,000-re emelkedett. A Belvárosban a szobák száma majdnem felével, a Ferencvárosban még többel ($\frac{3}{5}$ -el) szaporodott; legfeltűnőbb azonban a haladás a Lipótvárosban, hol a szobák állománya 11 év óta 70°/o-kal, a Terézvárosban, a hol az 75°/o-kal, de különösen a Józsefvárosban, a hol az majd 80°/o-kal szaporodott, ez utóbbi kerületben tehát majdnem megkettőződött.

3. Lakások egyéb alkatrészei. Lakások konyhával és a nélkül.

A népszámlálás alkalmával a szobák számán kívül még a hálófülkék (alkof), az előszobák, a konyhák és a vak (ablak nélküli) szobák száma is vétetett fel.

E felvétel eredménye a 13-dik számú táblában kerületenként van kimutatva, a honnét kitűnik, hogy az egész városban van:

136,246 szoba,
14,564 előszoba,
7,498 alkof,
64,928 konyha,
7,108 vak szoba.

Egy-egy lakás e szerint átlag két szobából szokott állani. Ellenben átlag csak minden 5-ödik lakásra esik egy előszoba, valamint szintén minden 5-ödikre egy alkof vagy még egy vakszoba.

A konyhák száma kisebb, mint a lakások száma. Általában véve kilencz lakásra nyolcz konyha esik.

A 14. számú tábla közelebb felvilágosítást nyújt a konyhák eloszlásáról.

Valamely háztartás önállóságának legjellemzőbb ismérve a saját konyha, a közmondásos »saját tüzhely«. Az említett tábla összesítéséből mármost az tűnik ki, hogy a saját konyha nélkül gazdálkodó háztartások száma mégis közel 11,000-re rug, vagyis az összes háztartásoknak majdnem $\frac{1}{7}$ részét teszi, és hogy ily lakásokban nem kevesebb mint 43,000 személy lakik. Ezen számban különben belefoglaltatik azon 3200 háztartás is, mely másokkal együtt közösen főz egy konyhában. Azon háztartások száma, melyek a konyhát tökéletesen nélkülözik, 8000-re rüg 29,000 lakóval.

Ugyanczen táblában minden egyes emeletről találjuk kimutatását a konyhával ellátott, az azt nélkülöző, ugyszintén a közös konyhával bíró lakásoknak, valamint az ezen lakásokban lakó egyének számáról, mindezt pedig külön-külön minden kerületről.¹⁾

Az ezen táblában tartalmazott adatokból csak a következő főeredményeket vonjuk le:

¹⁾ Ezen tábla csakis a rendes lakásokra vonatkozván, valamivel kevesebb konyhát mutat fel, mint a 14. számú tábla, mely az összes létező konyhákat tartalmazza, tehát azokat is, melyek »nemházak«-ban találtak.

Összes épületekben létező szobák és egyéb lak-részek, kerületenkint.

Zahl der Zimmer und sonstiger Piècen, nach Stadttheilen.

Kerület Bezirk	Szobák száma	Háló- fülkék <i>Alcoven</i>	Vak szobák <i>Zimmer ohne Fenster</i>	Elő- szobák <i>Vor- zimmer</i>	Kony- hák <i>Küchen</i>	Összesen »egyébként« részek (szoba nélkül) <i>Totale der »sonstigen« Piècen (ohne Zimmer)</i>
	Zimmer- zahl	összes száma — <i>Gesamt-Anzahl</i>				
I. Beltelek — <i>Intravillan</i> ...	12570	301	359	750	6197	7607
<i>A</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	2432	31	41	157	859	1088
Összesen — <i>Zus.</i>	15002	332	400	907	7056	8695
II. Beltelek — <i>Intravillan</i> ...	10341	290	361	885	5024	6560
III. Beltelek — <i>Intravillan</i> ...	7233	52	42	146	4808	5048
<i>B</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	112	—	—	4	74	78
Összesen — <i>Zus.</i>	7345	52	42	150	4882	5126
Összes budai oldal — <i>Zus. Ofner S.</i>	32688	674	803	1942	16962	20381
IV. Beltelek — <i>Intravillan</i> ...	17515	1235	1035	2781	4949	10000
V. Beltelek — <i>Intravillan</i> ...	17434	1399	1266	3286	4935	10886
<i>C</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	409	24	61	22	296	403
Összesen — <i>Zus.</i>	17843	1423	1327	3308	5231	11289
VI. Beltelek — <i>Intravillan</i> ...	17756	1183	1112	2027	9674	13996
<i>D</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	771	11	23	38	342	414
Összesen — <i>Zus.</i>	18527	1194	1135	2065	10016	14410
VII. Beltelek — <i>Intravillan</i> ...	17104	1301	1046	1661	9449	13457
<i>E</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	1192	11	19	95	593	718
Összesen — <i>Zus.</i>	18296	1312	1065	1756	10042	14175
VIII. Beltelek — <i>Intravillan</i> ...	19530	1166	1196	1825	11088	15275
IX. Beltelek — <i>Intravillan</i> ...	8664	413	477	706	5127	6723
<i>F</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	329	12	8	19	161	200
Összesen — <i>Zus.</i>	8993	425	485	725	5288	6923
X. Kültelek — <i>Extravillan</i> ...	2854	69	62	162	1352	1645
Összes pesti oldal — <i>Zus. Pester S.</i>	103558	6824	6305	12622	47966	73717
Budapest	136246	7498	7108	14564	64928	94098

Tabelle Nr. 1-4.

Konyhával bíró és konyha nélküli (rendes) lakások, kerületek és fekvés szerint.

(Ordentliche) Wohnungen mit und ohne Küche, nach Bezirken und Höhenlage.

Kernlet — Bezirk	K o n y h a										e m e l e t e n — S t o c k				Padláson Boden		Összesen Zusammen	
	Pincezáró Keller		Földszint Ebeneerdig		1 vagy 1/2 1 oder 1/2		2		3		4		4-nél több über 4		lakás Wohn.	lakás Wohn.	lakás Wohn.	lakás Wohn.
	lakás Wohnung	hány lakóval Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakóval Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakóval Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakóval Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakóval Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakóval Inwohnerz.	lakás Wohn.	hány lakóval Inwohnerz.				
I.	Külon konyha — Besondere Küche																	
	31	149	3342	13591	850	3993	104	512	5	27	—	—	—	—	6	20	4338	18292
	8	29	747	2577	72	247	3	12	—	—	—	—	—	—	3	10	833	2875
A.	Közös konyha — Gemeinsame Küche																	
	38	137	476	1451	98	267	10	23	—	—	—	—	—	—	7	15	629	1896
	77	315	4565	17622	1020	4507	117	547	5	27	—	—	—	—	16	45	5800	23063
Bel-és kült. Intrav. Extrav.	Külon konyha — Besondere Küche																	
	2	9	300	1540	13	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	315	1692
	5	19	74	264	5	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	302
II.	Közös konyha — Gemeinsame Küche																	
	7	28	376	1812	18	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	401	1932
	33	158	3642	15131	863	4066	104	512	5	27	—	—	—	—	6	20	4653	19914
III.	Közös konyha — Gemeinsame Küche																	
	8	29	749	2585	72	247	3	12	—	—	—	—	—	—	3	10	835	2883
	43	156	550	1718	103	286	10	23	—	—	—	—	—	—	7	15	713	2198
Fűsszeg — Hauptamme	Közös konyha — Gemeinsame Küche																	
	84	343	4941	19431	1038	4599	117	547	5	27	—	—	—	—	16	45	6201	24996
	24	156	3991	14719	763	3433	156	744	90	417	14	51	—	—	14	77	4352	19597
III.	Közös konyha — Gemeinsame Küche																	
	4	11	665	2578	38	142	2	4	—	—	—	—	—	—	12	33	721	2768
	10	35	375	774	72	203	12	48	4	7	—	—	—	—	3	14	478	1081
III.	Közös konyha — Gemeinsame Küche																	
	38	202	4331	18071	873	3778	170	796	94	424	14	51	—	—	31	124	5551	23446
	3	14	4105	18058	222	1082	2	4	—	—	—	—	—	—	1	6	4833	19164
III.	Közös konyha — Gemeinsame Küche																	
	3	13	438	1740	10	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	451	1787
	8	88	525	1833	58	269	2	8	—	—	—	—	—	—	6	21	599	2219
III.	Közös konyha — Gemeinsame Küche																	
	14	115	5068	21631	290	1385	4	12	—	—	—	—	—	—	7	27	5383	23170

I 4. számú tábla. (Folytatási.)

Tabelle Nr. 14. (Fortsetzung.)

Körület — Bezirk	Kö ny ha										e m e l e t e n — S t o c k				Padláson Boden		Zusammen					
	Pinczében Keller		Földszint Ebeneerdig		1 vagy 1/2 1 oder 1/2		2		3		4		4-nél több über 4		lakás lakával		lakás lakával					
	lakás Wohnung	hány lakával Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakával Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakával Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakával Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakával Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakával Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakával Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakával Inwohnerz.	lakás Wohnung	hány lakával Inwohnerz.				
D.	Külön konyha — Besondere Küche		223 1114		10 39		— —		— —		— —		— —		236 1167		— —					
	Közös konyha — Gemeinsame Küche		2 7		— —		— —		— —		— —		— —		2 7		— —					
	Semmi konyha — Keine Küche		55 202		1 56		— —		— —		— —		— —		59 267		— —					
	Összesen — Zusammen		280 1323		11 95		— —		— —		— —		— —		297 1441		— —					
	Bel- és kült. Intra- u. Extrab.		764 5112		1911 10720		989 5860		422 2668		49 313		2 13		8810 49558		2 13		8810 49558			
VII.	Külön konyha — Besondere Küche		123 622		45 167		1 2		14 14		— —		— —		194 941		— —		194 941			
	Közös konyha — Gemeinsame Küche		225 1109		132 504		28 88		5 21		4 14		— —		1107 4418		— —		1107 4418			
	Semmi konyha — Keine Küche		5509 28171		2088 11391		1018 6960		429 2703		53 327		— —		2 13		10111 54912		2 13		10111 54912	
	Összesen — Zusammen		5210 28202		2476 13964		809 4805		261 1508		1 7		— —		7 46		10287 57706		7 46		10287 57706	
	Bel- és kült. Intra- u. Extrab.		1168 7291		2310 13256		792 4594		247 1451		1 7		— —		3 32		8917 51726		3 32		8917 51726	
E.	Külön konyha — Besondere Küche		42 245		54 278		15 90		3 16		— —		— —		245 1300		— —		245 1300			
	Közös konyha — Gemeinsame Küche		313 1688		112 430		32 121		11 41		— —		— —		4 14		1125 4680		4 14		1125 4680	
	Semmi konyha — Keine Küche		9174 5210		28202 2476		13964 809		4805 261		1 7		— —		7 46		10287 57706		7 46		10287 57706	
	Összesen — Zusammen		358 1863		13 108		— —		— —		— —		— —		— —		361 1886		— —		361 1886	
	Bel- és kült. Intra- u. Extrab.		97 325		13 108		— —		— —		— —		— —		— —		10 40		— —		10 40	
Bel- és kült. Intra- u. Extrab.	Külön konyha — Besondere Küche		23 97		— —		— —		— —		— —		— —		27 111		— —		27 111			
	Közös konyha — Gemeinsame Küche		4 14		— —		— —		— —		— —		— —		— —		— —		— —			
	Semmi konyha — Keine Küche		27 111		13 108		— —		— —		— —		— —		— —		— —		— —			
	Összesen — Zusammen		31 122		13 108		— —		— —		— —		— —		— —		— —		— —			
	Bel- és kült. Intra- u. Extrab.		1191 7388		2323 13364		762 4594		247 1451		1 7		— —		3 32		9278 53612		3 32		9278 53612	
Bel- és kült. Intra- u. Extrab.	Külön konyha — Besondere Küche		42 245		54 278		15 90		3 16		— —		— —		255 1340		— —		255 1340			
	Közös konyha — Gemeinsame Küche		317 1652		112 430		32 121		11 41		— —		— —		4 14		1152 4836		4 14		1152 4836	
	Semmi konyha — Keine Küche		9885 5568		2489 14072		809 4805		261 1508		1 7		— —		7 46		10685 59788		7 46		10685 59788	
	Összesen — Zusammen		30065 30065		2489 14072		809 4805		261 1508		1 7		— —		7 46		10685 59788		7 46		10685 59788	
	Bel- és kült. Intra- u. Extrab.		1550 9885		2489 14072		809 4805		261 1508		1 7		— —		7 46		10685 59788		7 46		10685 59788	

VIII.	Külön konyha — <i>Besondere Küche</i> ...	1234	7254	6473	32790	1854	9324	600	3212	185	947	12	86	—	—	—	3	15110361	53628	
	Közös konyha — <i>Gemeinsame Küche</i> ...	62	302	297	1435	17	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	376	1819
	Semmi konyha — <i>Keine Küche</i> ...	198	950	1046	3939	133	534	36	77	15	31	1	3	—	—	—	4	14	1433	5548
	Összesen — <i>Zusammen</i> ...	1494	8506	7816	38164	2004	9940	636	3289	200	978	13	89	—	—	—	7	29	12170	60995
IX.	Külön konyha — <i>Besondere Küche</i> ...	575	3293	3048	15168	784	3868	247	1316	74	418	—	—	—	—	—	3	9	4731	24072
	Közös konyha — <i>Gemeinsame Küche</i> ...	38	183	170	696	24	102	5	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	237	1005
	Semmi konyha — <i>Keine Küche</i> ...	107	579	486	1721	65	280	6	16	3	10	—	—	—	—	—	—	—	667	2606
	Összesen — <i>Zusammen</i> ...	720	4055	3704	17585	873	4250	258	1356	77	428	—	—	—	—	—	3	9	5635	27683
F.	Külön konyha — <i>Besondere Küche</i> ...	2	7	101	569	34	169	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	745
	Közös konyha — <i>Gemeinsame Küche</i> ...	—	—	3	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	37
	Semmi konyha — <i>Keine Küche</i> ...	4	20	19	66	2	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	93
	Összesen — <i>Zusammen</i> ...	6	27	123	672	36	176	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	165	875
Bel- és kult.	Külön konyha — <i>Besondere Küche</i> ...	577	3300	3149	15737	818	4037	247	1316	74	418	—	—	—	—	—	3	9	4868	24817
Intera-u. Extrae.	Közös konyha — <i>Gemeinsame Küche</i> ...	38	183	173	733	24	102	5	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240	1042
	Semmi konyha — <i>Keine Küche</i> ...	111	599	505	1787	67	287	6	16	3	10	—	—	—	—	—	—	—	692	2699
	Főösszeg — <i>Hauptsumme</i> ...	726	4082	3827	19257	909	4426	258	1356	77	428	—	—	—	—	—	3	9	5800	28558
G. X.	Külön konyha — <i>Besondere Küche</i> ...	42	223	957	4957	145	803	30	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1174	6127
	Közös konyha — <i>Gemeinsame Küche</i> ...	—	—	26	113	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	113
	Semmi konyha — <i>Keine Küche</i> ...	27	122	314	1649	27	141	7	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	375	1931
	Összesen — <i>Zusammen</i> ...	69	345	1297	6719	172	944	37	163	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1575	8171
Pesti oldal	Külön konyha — <i>Besondere Küche</i> ...	3932	23986	22944	120497	9712	53581	4761	27112	2307	13238	320	1915	—	—	—	23	107	43999	240436
Pester Seite	Közös konyha — <i>Gemeinsame Küche</i> ...	176	924	868	4276	183	843	26	136	7	33	—	—	—	—	—	1	8	1261	6250
	Semmi konyha — <i>Keine Küche</i> ...	973	4871	3903	15124	785	2755	280	734	89	231	22	51	—	—	—	15	47	6067	23813
	Főösszeg — <i>Hauptsumme</i> ...	5081	29781	27715	139897	10680	57179	5067	27982	2403	13502	342	1966	—	—	—	39	162	51327	270469
Buda-pest	Külön konyha — <i>Besondere Küche</i> ...	3992	24314	34021	168646	11560	62102	5023	28372	2402	13682	334	1966	—	—	—	44	210	57376	299352
	Közös konyha — <i>Gemeinsame Küche</i> ...	191	977	2736	11240	303	1266	31	152	7	33	—	—	—	—	—	16	51	3284	13719
	Semmi konyha — <i>Keine Küche</i> ...	1034	5150	5371	19493	1018	3513	304	813	93	238	22	51	—	—	—	33	97	7875	29355
	Összesen — <i>Zusammen</i> ...	5217	30441	42128	199379	12881	66911	5358	29937	2502	13953	356	2017	—	—	—	93	358	68539	342426
	Hajókon — <i>Auf Schiffen</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	357	1356
	Főösszeg — <i>Hauptsumme</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68892	343782

Mindenütt a kültelki lakások azok, melyekben legtöbb konyhanélküli találtak. A kültelki kerületekben létező 3220 háztartás közül t. i. 643, vagyis majdnem $\frac{1}{4}$ rész konyha nélküli, míg az egész város átlagában alig félfannyi található.

A beltelkeken a pinczelakások azok, melyek közt a konyhanélküliek száma legnagyobb. Így pl. a VI. és VII. kerületben, melyekben legtöbb pinczelakás található, ezeknek $\frac{1}{5}$ része konyha nélküli. (V. ö. a 3. sz. jegyzetet.)

4. A rendkívüli háztartások (intézetek).

Ezek a 15-dik számú táblán vannak összeállítva. Kitűnik ebből, hogy az ezen osztályba tartozó legtöbb lakás (t. i. 614, 1300 lakóval) a szállásadási intézetek osztályába való. Ezen rovatban benfoglaltatik 66 éjjeli szálloda is 1104 lakóval, a melyek a lakviszonyok fejezetében bővebben fognak tárgyalatni.

Legtöbb lakó található a gyógyítási és ápolási intézetekben (kórházak stb.) t. i. 3931. Nevezetes továbbá a 157 nevelő intézetben talált 1591, valamint a 26 fogházban összeirt 1923 egyén száma.

Egészben véve a begyűlt 1766 intézeti boritékon nem kevesebb mint 13365 egyén volt elszámolva, tehát a lakosságnak elég nevezetes töredéke.¹⁾

¹⁾ Az intézetek sajátos berendezése és rendeltetése részben lehetlenné teszi, hogy azok felvétele lakásonként történjék. Szállodákban az ilyen felvétel még keresztülvihető vala; azonban klastromban, kórházban, fogházban stb. már nem lehet önálló háztartásokat megkülönböztetni. Az eféle intézetek tehát egészükben egy háztartásnak (»rendkívüli háztartásnak« német elnevezés szerint »Extra-Haushaltung«) vétetett és mint ilyen aztán csak egy lakásboritékon lett fölveve. Az »intézetek« összes létszáma e szerint nem nyújt igen használható számot, mert míg a szállodákban a háztartás körülbelül megfelel a lakás fogalmának, addig a voltaképeni intézeteknél az egész telepet jelenti, tehát rendszerint egy egész épületet.

Külön háztartások (intézetek) részletezése.

Specificierung der Extrahaushaltungen (Anstaltenbevölkerung.)

Az intézet célja <i>Zweck der Anstalt</i>	Hány <i>Anzahl</i>			Benlakók száma <i>Inwohnerzahl</i>		
	lakatlan <i>unbewohnt</i>	lakott <i>bewohnt</i>	összesen <i>insgesamt</i>	férfi <i>männliche</i>	nő <i>weibliche</i>	együtt <i>insgesamt</i>
Szállásadás — <i>Beherbergung</i>	30	614	644	835	465	1300
Ebből éjjeli szállók — <i>Hierunter Pennen</i>	—	96	96	671	319	990
Gyógyítás és ápolás — <i>Heilung u. Pflege</i>	10	35	45	1827	2104	3931
Nevelés és oktatás — <i>Unterricht u. Erziehung</i>	86	157	243	663	928	1591
Egyházi cél — <i>Kirchliche Zwecke</i>	35	9	44	33	24	57
Jótékonyág — <i>Wohlthätigkeit</i>	—	40	40	367	528	895
Büntetés és fogság — <i>Detention u. Strafe</i>	3	26	29	881	314	1195
Katonai cél — <i>Militärische Zwecke</i>	10	52	62	446	242	688
Hajók — <i>Auf Schiffen</i>	4	361	365	898	1025	1923
Egyéb — <i>Sonstiges</i>	130	98	228	466	215	681
Összesen — <i>Zusammen</i>	308	1458	1766	7119	6246	13365

5. A nem lakott és ki nem bérelt helyiségek.

A népszámlálás alkalmával a nem lakott helyiségek nemcsak felvétettek, hanem egyuttal kipuhatoltatott az üresen állás oka is. Miután ezen okoknak felismerése sokkal több érdeket nyújt, mint a nem lakott lakások pusztá számának kitudása, a feldolgozásnál figyelmet fordítottunk arra, hogy ezen okok áttekinthetően csoportosítva legyenek.

Az erre vonatkozó felvilágosításokat a 16-dik számú táblában találhatni és pedig külön-külön minden egyes kerület után.

Az első pillantásra tán feltűnhetnék azon megkülönböztetés, mely ott ember által nem lakott és üresen álló helyiségek közt behozatott. Ámde e megkülönböztetést nem lehetett kikerülni. Nem lakottnak ugyanis mindazon lakást kellett tekinteni, melyben ember nem találtatott. Ámde mégsem lehet egybe

vegyíteni az olyan lakásokat, melyek ki vannak bérelve, de melyekben ember azért nem találtatott, mivel a lakás nem lakcélúként szolgál, olyanokkal, melyekben azért, mivel a lakás ki sem volt adva.

Az első rovatban találkozunk az összes bolthelyiségekkel, továbbá a magánházakban elhelyezett hivatalokkal és irodákkal. Ezen helyiségek száma azért oly feltűnő csekély (107 és 77), mivel e rovatba csak azok voltak bevehetők, a melyekben senki sem lakott; a mint ily lakásokban hivatalszolgálat vagy háziszolga találtatott, ezek az által már lakott lakásokká váltak.

Ép ezért nagyobb érdeket fognak kelteni a második osztályban tartalmazott kimutatások, melyek t. i. az egészen üresen álló lakásokra vonatkoznak. Ezek közt 911 nyári lakást találunk, melyek a népszámlálás idejében (január elsején) természetesen kibérelve nem voltak; roskadozó állapotuk miatt a hatóságtól betiltva volt 97 lakás, nedvesség miatt ki nem béreltetett 61. Az üres boltok száma 295. Azon lakásoknál, melyek egyszerűen ki nem vétettek, az üresen állás oka csak kivételesen volt feladva. 779 lakásnál csak annyi volt bejelentve, hogy »üresen áll«. Feltehető, hogy az »egyéb« ki nem bérelt 1033 helyiség nagyobb része az üresen álló lakások és üresen álló boltokhoz tartozik.

Kimentatása az ember által nem lakott, valamint a ki nem bérelt (rendes és rendkívüli) helyiségeknek.

Unbewohnte und nichtvermietete (ordentliche und ausserordentliche) Gelasse.

Megnevezés, illetőleg üresség oka Bezeichnung, bez. Ursache d. Leerstehens	I. Betelek I. Betelek		II. Betelek II. Betelek		III. Betelek III. Betelek		IV. Betelek IV. Betelek		V. Betelek V. Betelek		VI. Betelek VI. Betelek		VII. Betelek VII. Betelek		VIII. Betelek VIII. Betelek		IX. Betelek IX. Betelek		F. Betelek F. Betelek		Osszes, IX. ker. Osszes, IX. ker.		X. kerület X. kerület		Pesti oldal Pesti oldal		Főösszeg Hauptsumme			
	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale	Intervallum Intervallum	Totale Totale				
bolt — Laden	104	2 106	107	75	288	1 611	1 159	1 116	654	4	658	578	—	578	258	108	1	4374	4662	—	—	108	1	108	1	108	1	4374	4662	
Kibérelt helyi- ségek, melyek- ben em- ber nem lakik	2	—	6	—	2	10	22	41	14	—	14	10	—	10	4	—	4	12	117	—	—	4	4	4	4	107	117	—	—	
Ver- miehete Gelasse (ohne Inwohner)	5	—	9	—	14	28	18	31	5	—	5	4	—	4	15	—	15	4	105	—	—	4	4	4	4	77	105	—	—	
	3	—	1	—	4	8	4	—	2	—	2	—	—	—	4	—	4	3	21	—	—	3	3	3	3	13	21	—	—	
	—	2	1	—	2	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	2	7	—	—	
	28	1	29	12	82	27	30	—	30	153	1	154	9	—	9	4	10	10	384	—	—	10	68	302	384	—	—	—	—	
	11	—	11	6	32	42	90	3	93	111	—	111	95	—	95	43	10	10	426	—	—	10	—	394	426	—	—	—	—	
	5	—	5	—	6	6	13	—	13	23	2	25	11	7	18	11	17	17	97	—	—	17	1	91	97	—	—	—	—	
	10	2	12	3	168	57	81	—	81	54	10	64	48	29	77	112	24	24	600	—	—	24	17	432	600	—	—	—	—	
	168	7 175	184	268	268	627	1789	1445	4 149	1016	17 1033	755	36	791	451	180	180	99	6419	—	—	180	99	8792	6419	—	—	—	—	
üres bolt — leere Läden	14	1	15	3	60	37	51	—	51	35	3	38	20	—	20	23	6	6	235	—	—	6	—	175	235	—	—	—	—	
üres lakás — leere Wohnung.	127	11 138	117	33	290	6	129	4	133	63	11	74	100	5	105	60	37	37	779	—	—	37	74	489	779	—	—	—	—	
nyári lakás — Sommerwohn.	—	439	439	17	—	—	—	—	—	51	81	132	36	203	239	2	1	1	911	—	—	1	81	455	911	—	—	—	—	
épülőben — im Bau	8	4	12	4	17	3	25	—	25	6	2	8	19	1	20	12	—	—	91	—	—	—	6	74	91	—	—	—	—	
roskadózó és hatóságilag betiltott — baufähig	9	6	15	3	19	—	7	1	8	15	2	17	5	1	6	38	8	8	97	—	—	8	1	78	97	—	—	—	—	
nedvesség miatt — Nässe	4	—	4	—	6	5	5	—	5	7	—	7	12	—	12	14	12	—	61	—	—	12	—	55	61	—	—	—	—	
tanterem, iskola — Lehrsäle	8	—	8	7	24	8	26	—	26	41	—	41	7	6	13	21	—	—	137	—	—	—	4	113	137	—	—	—	—	
istálló, szin — Scheunen, Ställe	—	—	—	—	—	—	2	4	4	2	14	16	3	—	3	5	2	—	32	—	—	2	—	32	32	—	—	—	—	
hajó — Schiffe	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	
egyéb — Sonstiges	145	15	160	36	66	237	190	—	190	73	4	77	88	9	97	73	54	2	1030	—	—	2	56	38	768	1030	—	—	—	—
Összesen — Zusammen	315	476	791	228	116	3 119	1138	298	437	5 442	293	117	410	290	225	515	248	120	2 122	204	2 239	3377	2 122	204	2 239	3377	—	—	—	—
Kétséges esetek — Zweifelhafte	13	15	28	12	8	—	8	48	19	21	—	21	12	11	23	10	2	1	140	—	—	1	3	1	92	140	—	—	—	—
Összesen — Zusammen	496	498	994	424	392	3 395	1 613	2 106	1 903	9 191	2 132	145	1 466	1 055	2 661	1 321	709	302	3 305	304	3 123	9 936	3 305	304	3 123	9 936	—	—	—	—

Jegyzetek.

1. sz. jegyzet. A lakások eloszlása emeletek szerint.

		Pincze	földszint	I. emelet	II. emelet	III. emelet	IV. emelet	padlás
Budán	lakott	136	14413	2201	291	99	14	54
(18,225)	lakatlan	8	796	187	15	3	—	7
	Összesen:	144	15209	2388	306	102	14	61
Pesten	lakott	5081	27715	10680	5067	2403	342	39
(53,413)	lakatlan	205	1446	328	81	18	7	1
	Összesen:	5286	29161	11008	5148	2421	349	40
Összesen:		71637 lakás + 357 hajó = 71994.						

2. sz. jegyzet. Nagy és kis lakások kimutatása a budai és pesti kerületekben.

		Buda	Pest	Budapest
Legkisebb lakások	(1 szoba)	11584	30924	42508
kis	» (2 »)	3483	10700	14183
közép nagys.	» (3 »)	1252	4785	6037
nagy	» (4-5 »)	715	3634	4349
igen nagy	» (6 és több szoba)	170	1284	1454
	Összesen:	17204	51327	68531

3. sz. jegyzet. Konyhával nem bíró lakások.

Száz bel- vagy kültolki lakás közül konyhanélküli:

	Beltelék	Kültelék	Együtt
I. kerület	10·84	2·09	11·50
II. »	8·61	—	8·61
III. »	11·13	24·66	11·31
Budai oldal	10·19	21·52	10·51
IV. kerület	12·22	—	12·22
V. »	11·32	17·68	11·67
VI. »	10·69	19·87	10·95
VII. »	10·94	9·30	10·88
VIII. »	10·89	—	10·89
IX. »	11·84	15·15	11·93
X. »	—	23·87	23·87
Pesti oldal	11·15	20·10	11·63
Budapest	10·91	20·31	11·35

Második szakasz

L a k v i s z o n y o k .

ELSŐ FEJEZET.

A lakviszonyok általában.

A népesség emeletek szerint. — A pinczében lakók számának szaporodása. — A szobák lakottsága. — A lakosság nagyobb része szűk lakviszonyok közt él. — Egészben véve a lakviszonyok mégis határozott javulást mutatnak. — Lakviszonyok grafikus ábrázolása. — Kerületek rangsora a legkielégítőbb lakviszonyok előfordulása tekintetében. — A szobák lakottsága emeletek szerint vizsgálva. — Lakviszonyok a csak egy szobából álló lakásokban. — Lakviszonyok a többi lakásokban. — A lakások főhasználatára üzleti célokra. — Az efféle lakások számának csökkenése.

1. A népesség emeletek szerint. — A pinczelakók.

A fővárosban összeirt 364,487 egyén közül lakik:

rendes lakásban	343,782
intézetekben (külön háztartásokban)	12,232
nemlakásokban	8,473

Midőn tehát a rendes lakásokkal foglalkozunk, a népességnek több mint kilencztizedrésze (94%) az, melylyel foglalkozunk.

A rendes lakások lakói, mint az a 10. számú táblából is kitűnik, következőleg oszlanak el az egyes emeletekre:

Pinczében	30,441	= 8·89%
Földszint	199,379	= 58·22%
I. emeleten	66,941	= 19·55%
II. >	29,337	= 8·57%
III. >	13,953	= 4·08%
IV. >	2,017	= 0·59%
Padlásán	358	= 0·10%
Összesen	342,426	

míg hajókon 1356, különháztartásban 12,232 és nemlakásokban 8473 egyén lakik.

Tehát a lakosságnak felénél nagyobb része földszint lakik. A legnépesebb ezután az I. emelet, melyen a lakosságnak mintegy egyötöde lakik; következik a pincze és a második emelet, a melyek mindegyike a lakosság egy tizenegyed részének nyújt szállást.

A 104. oldalon lévő százaléktábla kellő felvilágosítást nyújt az egyes emeleteken összeirt lakók számáról, még pedig kerületenkint, a kül- és beltelkek megkülönböztetésével.

Valamint a lakások fejezetében, ugy ezen cikkben is különös figyelmet fordítunk a pincze-fekvésre.

Egész Budán csak 660-ra rug azon egyének száma, a kik pinczelakásokban laknak. A mintegy 30,000-et meghaladó pinczelakosság, tehát kizárólag a pesti kerületekből kerül ki, és pedig leginkább a VI., VII., VIII. és IX. kerületekből, a melyekben ezen lakosságnak mintegy $\frac{14}{15}$ része lakik.

Aránylag a legtöbb pinczelakóval birnak:

a VII. kerület, t. i. a lakosságnak	15·53 ^o /o-ával,
a IX. » » »	14·29 ^o /o »
és a VIII. » » »	13·95 ^o /o »

a mely kerületekben tehát majd minden hatodik vagy hetedik ember pinczelakó.

Ezután következik a VI. kerület, lakosságának 11·58°/o-ával.

A pesti oldal többi kerületeiben a pinczelakók a lakosságnak már csak 2—4 százalékát teszik.

Már a lakásokról szóló előbbi fejezetben említettük vala azon sajnós tény, hogy a pinczelakások száma az 1870-ik év óta növekedőben van.

Ezen tényálladék kellő megvilágosítást nyer már most a 10. számú táblának, a lakosság emeletek szerinti eloszlásáról szóló adataiban. Kiténik ugyanis, hogy míg 11 évvel ezelőtt Pesten a pinczelakók száma 20,127 volt, addig ezek száma a közben lefolyt 11 év alatt nem kevesebbel mint 9,656-al, tehát majdnem felével növekedett.

Sajnálattal kell tehát bevallanunk, hogy a pinczében való lakásnak ily mérvű elbarapódzása kellemetlen árnyékot vet városunk felvirágzásának máskülönbiben oly fényes képére. Nem szenved kétséget, hogy itt azon igen titokzatos tényező egyikével állunk szemben, a mely városunk egészségügyi állapotának időközönként bekövetkező hanyatlását szokta előidézni, mely változások belépése aztán annál meglepőbben szokott hatni, mentül kézzelfoghatóbbak azon javulások, miket a főváros közegészségi ügye felmutat, hála a vízvezeték és csatornahálózat tovatérjesztésének, az utcatisztítás haladásának, a számosan keletkező kényelmes és egészséges új építkezéseknek, a túlnépes lakások kiürítésének és mindazon egyéb közigazgatási lépéseknek, a melyeket a fővárosi tanács, a főorvosi hivatal és a kerületi előljáráások intézkedéseinek köszönünk. A pinczében lakó népesség szaporodása olyan tény lévén, mely magát a folytatatólagos szemmeltartáson alól némileg kivonja, ez leginkább csak azon nagy, általános leltárfölvétel alkalmazásával fog kideríthetni, melyet a minden évtizedben csak egyszer ismétlődő népszámlálás nyújt. De ép azért annál kívánatosabbnak látszik, hogy a népszámlálásnak ebbeli fontos és elég ritkán nyilatkozó tapasztalatai ne csak egyszerűen tudomásul vétessenek, hanem hogy azok erélyes intézkedések kiindulási pontját képezzék.

2. A lakások lakottsági száma.

A lakásokban előtalált egyének száma igen különböző. Van vagy háromezer oly lakás, melyben csak egy ember lakott, de másrészt számos olyan is, a melyben tíz, tizenöt, húsz egyén iratott össze. Az e tekintetben uralkodó

viszonyokat a 17. számú tábla tünteti fel, a melyen minden kerület után van kimutatva, hány lakás van benne, a melyben egy, két, három stb. lakó iratott össze és így tovább egyenkénti emelkedésben a húsz lakóval bíró lakásokig. Ha ezen részletes kimutatásokat, könnyebb áttekinthetés kedvéért, néhány nagyobb csoportba foglaljuk össze, úgy találjuk, hogy az átlagon alatt, azaz

négy, vagy még kevesebb ember által lakott lakás van	34,050
az átlag körül (5—6 lakóval) bir	17,949
hét, nyolcz vagy kilencz lakóval bir	12,238
tíz egész-tizennégy lakóval bir	3782
tizenöt és több lakóval	516
Összesen	68,535

Az átlagnál ritkábban lakott lakások e szerint elég számosak és valamivel többet tesznek az összlakások fele részénél.

Azon lakások száma, a melyekben csak egy egyén lakik, 3043-at tesz, még pedig sajátságos, hogy épen annyi az így magányosan élő férfiak száma (1578), mint a nőké (1465); feltűnő továbbá azon körülmény is, hogy Budán már minden tizenötödik lakás ilyen, míg a pesti oldalon csak minden huszonhatodik.

Azon lakások száma, melyekben több mint az átlagnak kétszerese lakik, 2586-ot tesz. Ezek leginkább a Pesti oldalon találhatók (2332), a hol minden huszonkettedik lakás ilyen, míg a Budai oldalon (254) csak minden hetvenedik.

A legnépesebb lakások közül van olyan, melyben 15-nél több ember is lakik, még pedig:

16 lakóval	106
17 »	66
18 »	40
19 »	44
20 és még több lakóval	127

Az ilyen nagyon is túlnépes lakás Budán ritkábban akad. A pesti oldalon legtöbbit találni a Lipótváros külső részében és Kőbányán.

Miután a lakások száma 68,896-ra rüg¹⁾, egy-egy lakás átlagos lakottsága öt egyént tesz, a mi tehát a család közepes nagyságával összeesik.

Ha azonban a 10. számú táblán tartalmazott adatokat közelebről vesszük szemügyre, úgy találjuk, hogy a budai oldalon e lakottsági szám minden kerületben az átlagnál kisebb, míg a legtöbb pesti kerületben nagyobb. Az itt mellékelt

(Folytatás a 132-ik lapon.)

¹⁾ 357 hajón létező lakást is beszámítva.

17. számú tábla.

Tabelle Nr. 17.

Rendes lakások, lakóik száma szerint.
Ordentliche Wohnungen nach Inwohnerzahl.

Kerület Bezirk	ember által lakott lakás volt — Inwohner per Wohnung																			Duna Donau	Összesen Zusammen	Társ lakás Wohnungen	Főösszeg Hauptsumme					
	férfi m.		nő w.		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15					16	17	18	19	20-nál több
I. Beltelek — Intravillan A Kültelek — Extrac. Összesen — Zus.	197	284	1204	1198	956	781	527	289	152	87	52	25	16	10	4	3	1	3	1	3	2	—	—	9	—	5800	496	6290
II. Beltelek — Intravillan III. Beltelek — Extravillan B Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	144	211	1088	1058	957	786	504	351	191	112	54	19	31	13	6	3	4	5	3	11	—	—	—	6	—	5551	424	5975
IV. Beltelek — Intravillan V. Beltelek — Extravillan Kültelek — Extravillan Összesen — Zus.	270	109	602	846	804	784	668	487	314	236	128	80	44	29	21	10	15	5	4	2	9	—	—	9	—	5417	2106	7523
VI. Beltelek — Intravillan Kültelek — Extravillan Összesen — Zus.	121	136	1150	1435	1542	1413	1181	982	695	520	389	203	130	75	49	37	14	10	7	6	16	—	—	16	—	10111	1466	11577
VII. Beltelek — Intravillan Kültelek — Extravillan Összesen — Zus.	189	144	1048	1302	1526	1473	1310	1070	806	586	394	204	114	88	37	19	27	16	4	9	21	—	—	21	—	10287	1055	11342
VIII. Beltelek — Intravillan IX. Beltelek — Extravillan Kültelek — Extravillan Összesen — Zus.	209	242	1551	1934	1994	1891	1530	1062	669	392	270	147	113	57	36	28	14	7	8	2	14	—	—	14	—	12170	709	12879
X. Kültelek — Extravillan Össz. pesti oldal — Pest zus Duna — Donau	1121	800	6880	7501	7985	7522	6355	4743	3308	2237	1543	822	532	331	195	122	99	55	32	38	111	—	—	357	—	51327	8123	59450
Budapest	1578	1465	9249	10817	10941	7996	5776	3885	2577	1712	993	601	353	208	133	106	66	40	44	127	357	6882	357	357	3914	178806		

18. számú tábla.

Tabelle Nr. 18.

Egy-egy lakásra eső átlagos lakószám, emeletek szerint

(külön háztartások nélkül).¹⁾Durchschnittliche Belegungsziffer der Wohnungen nach Höhenlage (ohne Extrahaushaltungen).¹⁾

Kerület Bezirk	Pinczében Keller	Földszint Erdgeschoss	^{1/2} v. 1	2	3	4	Padláson Dachboden	Összesen Zusammen	
			^{1/2} od. 1	emeletek					
			Stock						
I. Beltelek — <i>Intravillan</i>	4·09	3·85	4·41	4·67	5·40*	—	2·81*	3·98	
A Kültelek — <i>Extravillan</i>	4·00*	4·82	5·11*	—	—	—	—	4·82	
Összesen — <i>Zus.</i>	4·08	3·93	4·43	4·67	5·40*	—	2·81*	4·03	
II. Beltelek — <i>Intravillan</i>	5·34	4·17	4·32	4·68	4·51	3·64	4·00	4·22	
III. Beltelek — <i>Intravillan</i>	8·21	4·27	4·77	3·00	—	—	3·85	4·30	
B Kültelek — <i>Extravillan</i>	—	4·74	—	—	—	—	—	4·74	
Összesen — <i>Zus.</i>	8·21	4·29	4·77	3·00	—	—	3·85	4·31	
Budai oldal — <i>Ofner Seite</i>	4·35	4·12	4·43	4·65	4·55	3·64	3·63	4·18	
IV. Beltelek — <i>Intravillan</i>	4·85	4·71	5·14	4·96	5·24	5·04	3·50	4·95	
V. Beltelek — <i>Intravillan</i>	5·89	5·52	5·66	5·78	5·67	6·16	2·00	5·65	
C Kültelek — <i>Extravillan</i>	3·85	4·61	3·80	—	—	—	2·33	4·45	
Összesen — <i>Zus.</i>	5·64	5·39	5·61	5·78	5·67	6·16	2·25	5·60	
VI. Beltelek — <i>Intravillan</i>	6·29	5·13	5·43	5·85	6·30	6·17	6·50	5·55	
D Kültelek — <i>Extravillan</i>	3·83	4·72	8·63	—	—	—	—	4·85	
Összesen — <i>Zus.</i>	6·28	5·11	5·45	5·85	6·30	6·17	6·50	5·43	
VII. Beltelek — <i>Intravillan</i>	6·02	5·41	5·64	5·94	5·77	7·00	6·57	5·61	
E Kültelek — <i>Extravillan</i>	4·11	5·20	8·31	—	—	—	—	5·23	
Összesen — <i>Zus.</i>	5·99	5·39	5·65	5·94	5·77	7·00	6·57	5·59	
VIII. Beltelek — <i>Intravillan</i>	5·69	4·88	4·96	5·17	4·89	6·84	4·14	5·01	
IX. Beltelek — <i>Intravillan</i>	5·63	4·75	4·86	5·26	5·55	—	3·00	4·91	
F Kültelek — <i>Extravillan</i>	4·50	5·46	4·88	—	—	—	—	5·31	
Összesen — <i>Zus.</i>	5·62	4·77	4·87	5·26	5·55	—	3·00	4·92	
X. Kültelek — <i>Extravillan</i>	5·00	5·18	5·48	4·40	—	—	—	5·18	
Pesti oldal — <i>Pester Seite</i>	5·86	5·04	5·35	5·62	5·62	5·74	4·15	5·26	
Budapest	5·83	4·73	5·19	5·47	5·57	5·66	3·85	4·99	
Összesen Beltelek — <i>Zusammen Intravillan</i>	5·87	4·71	5·19	5·48	5·58	5·67	3·90	4·39	
Összesen Kültelek — <i>Zusammen Extravillan</i>	4·56	5·04	5·40	4·41	—	—	2·33	5·03	

¹⁾ A mely telkekben a lakók száma 100-nál kevesebbet tett, ott a viszonyszám * -al van jelölve.¹⁾ Wo die Zahl der Inwohner weniger als 100 beträgt, ist die Verhältnisszahl mit einem * bezeichnet.

18. számú táblából ugyanis kitűnik, hogy az egy-egy lakásra átlag eső lakók száma teszen:

az I. kerületben	4·3	a VI. kerületben	5·4
a II. »	4·2	a VII. »	5·6
a III. »	4·3	a VIII. »	5—
Budán	4·2	a IX. »	4·9
a IV. kerületben	4·9	a X. »	5·2
az V. »	5·6	Pesten	5·2

Ez átlagok azonban, valamint a házak lakottsági átlagszámái sem, nem engedik felismerni, vajjon onnan erednek-e, hogy a lakosság jobban összeszorítva lakik, vagy pedig hogy nagyobb családok nagyobb lakásokat foglalnak el. Az első föltevés, mely abból indul ki, hogy a lakottság nagyobb vagy kisebb sűrűsége a vagyonosságtól függ, általánosságban kimondva kétségkívül helyes. Hogy azonban ezen tényező mégsem az egyedül döntő, kitűnik, ha a lakossági arányt a különféle emeletek szerinti föllépésében vesszük szemügyre. Ez esetre kétséget nem szenved, hogy a pinczében a legszegényebb, az első emeleten a legvagyonosabb lakosság áll előttünk, míg a földszinten lakók ezen két osztály közé sorozandók. A II., III. és IV. emeleti lakóknál továbbá a lakossági arálynak következetesen emelkednie kellene. Ez utóbbi beválik ugyan. De az itt következő, a 18. számú táblából merített százalékokból mégis kitűnik, hogy a rangsorozat nem tartatik be teljesen, amennyiben földszinten kevesebb lakó jut egy lakásra, mint az első emeleten. Esik t. i. egy-egy lakásra:

a pinczében	5·8 lakó
a földszinten	4·7 »
az I. emeleten	5·2 »
a II. »	5·5 »
a III. »	5·6 »
a IV. »	5·7 »
a padláson	3·9 »

3. A szobák lakottsági száma.

A harmadik fejezetből kitűnt, hogy a házak lakottsági száma épenséggel nem szolgálhat a népesség kisebb vagy nagyobb lakási sűrűségének mértékül, és hogy ép ezért indokolt volna, ha azon nagy jelentőséget, melyet e számnak tulajdonítani szeretnek — legalább nagyvárosoknál — jóval leszállítanak. Az imént láttuk pedig, hogy még a lakások lakottsági aránya is kétséges jellegű, a mennyiben voltaképeni jelentősége felől, — az iránt t. i., vajjon sok egyén nagy lakásokban kényelmesen és egészségesen lakik, avagy pedig szűk lakásban össze van zsufolva — föl nem világosít.

(Folytatás a 135-ik lapon.)

Egy-egy szobára¹⁾ eső átlagos lakószám, emeletek szerint.Durchschnittliche Belegungsziffer der Zimmer¹⁾ nach Höhenlage.

Kerület Bezirk	Pinczében Keller	Földszint Erdgeschoss	^{1/2} v. 1	2	3	4 és több 4 und mehr	Padlás Dachboden	Összesen Zusammen
			^{1/2} od. 1	emeleten Stock				
I. Beltelek — <i>Intravillan</i> . . .	3 84	2 72	1 69	1 61	1 93	—	2 14	2 40
<i>A</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	4 00	3 25	2 63	—	—	—	—	3 23
Összesen — <i>Zus.</i>	3 85	2 76	1 71	1 61	1 93	—	2 14	2 45
II. Beltelek — <i>Intravillan</i> . . .	4 12	2 81	1 78	1 61	1 49	2 13	2 14	2 48
III. Beltelek — <i>Intravillan</i> . . .	7 67	3 38	3 19	2 00	—	—	3 86	3 37
<i>B</i> Kültelek — <i>Exravillan</i>	—	3 72	—	—	—	—	—	—
Összesen — <i>Zus.</i>	7 67	3 38	3 19	2 00	—	—	3 86	3 38
Budai oldal — <i>Ofner Seite</i>	4 31	2 98	1 86	1 61	1 52	2 22	2 93	2 71
IV. Beltelek — <i>Intravillan</i> . . .	4 23	2 67	1 54	1 39	1 71	1 73	2 95	1 80
V. Beltelek — <i>Intravillan</i> . . .	5 35	3 70	1 74	1 66	1 81	2 03	2 00	2 09
<i>C</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	3 60	4 62	2 36	—	—	—	2 33	4 11
Összesen — <i>Zus.</i>	5 14	3 79	1 75	1 66	1 81	2 03	2 25	2 14
VI. Beltelek — <i>Intravillan</i> . . .	5 96	3 74	2 60	2 29	2 30	2 19	6 50	3 24
<i>D</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	2 87	3 28	3 52	—	—	—	—	3 29
Összesen — <i>Zus.</i>	5 94	3 72	2 60	2 29	2 30	2 19	6 50	3 24
VII. Beltelek — <i>Intravillan</i> . . .	5 71	3 92	2 98	2 52	2 44	7 00	6 57	3 60
<i>E</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	1 37	3 83	3 73	—	—	—	—	3 81
Összesen — <i>Zus.</i>	5 67	3 92	2 98	2 52	2 44	7 00	6 57	3 61
VIII. Beltelek — <i>Intravillan</i> . . .	5 35	3 63	2 57	2 19	1 91	1 85	2 90	3 38
IX. Beltelek — <i>Intravillan</i> . . .	5 24	3 64	2 67	2 05	2 00	—	1 80	3 43
<i>F</i> Kültelek — <i>Extravillan</i>	3 86	3 42	2 79	—	—	—	—	3 28
Összesen — <i>Zus.</i>	5 23	3 63	2 68	2 05	2 00	—	1 80	3 42
X. Kültelek — <i>Extravillan</i> . . .	4 49	3 82	2 67	3 08	—	—	—	3 65
Pesti oldal — <i>Pester Seite</i>	5 50	3 63	2 30	1 83	1 93	1 96	3 45	2 95
Budapest	5 47	3 41	2 22	1 87	1 92	1 97	3 14	2 89
Összes beltelek — <i>Intravillan</i>	5 51	3 39	2 21	1 87	1 92	1 97	3 17	2 87
Összes kültelek — <i>Extravillan</i>	4 06	3 71	2 74	3 08	—	—	2 33	3 59

¹⁾ Rendes lakások szobáira. — Zimmer der ordentlichen Wohnungen.

Teljes és helyes felvilágosítást e fontos kérdésre csakis azon szám nyújt, mely kimutatja, hány egyén lakik átlag egy-egy szobában. A szobák ezen lakottsági aránya ép ezért tekinthető a lakviszony-statisztika legjelentőségtebb számának.

Ez okból behatóbban foglalkoztunk ezen aránnyal és az itt mellékelt 20. számú táblán három különféle eredményt közlünk róla: 1. Lakások sűrűségi csoportjai, a szobák lakottsági aránya alapján husz fokozat szerint (szobánkénti egy lakótól kezdve huszig) felállítva; 2. ugyanily csoportok a szobákról; 3. ugyanez, a husz csoport mindegyikében előtalált lakosság szerint.

Ezen táblák mindegyikének részletes elemzése igen messze vezetvén, az elsőben tartalmazott adatokra itt bele nem bocsátkozunk, hanem áttérünk a tábla két utóbbi részére.

Miután Budapesten a rendes lakásokban:

118,599 szoba és ezekben
343,782 lakos létezik,

úgy száz szobában átlag 289 ember szokott lakni, egy-egy szobára tehát átlag közel három lakó jut.

Az 1870-dik évben Pest városában száz-száz szobára átlag 306 lakó¹⁾ esett; jelenleg jut

a budai oldalon 271
a pesti » 295.

A pesti kerületekről e szerint megelégedéssel konstatálható, hogy a viszonyok itt igen kedvezően és kielégítő mérvben változtak. A budai kerületeket illetőleg nem alkalmazhatjuk ezen finomabb számítást, minthogy Buda városáról 1870-ben lakásstatisztika nem készült. A mennyiben azonban beérhetjük azon fölületesebb összehasonlítással is, hogy párhuzamba állítjuk egyrészt az összlakosságot (tehát a kórházbelit, börtönbelit, hajókon, valamint általában a »nembázak«-ban lakó népességet is), másrészt pedig az összeirt összes szobákat (tehát a tantermeket, hivatalszobákat stb. is, de az üresen állók nélkül), úgy az ez alapon nyert, nyersebb lakottsági számok után ítélve azt kellene hinnünk, hogy a budai kerületekben jelenleg valamivel szűkebben laknak, mint tizenegy évvel ezelőtt.²⁾

A 20. számú tábla kerületenként közli a szobák lakottsági számát. Kittenik onnét, hogy a Belváros, a hol száz-száz szobában 180 ember lakik, a legkedvezőbb, legkényelmesebb lakviszonyokat mutatja fel, míg Kőbánya és a

¹⁾ A rendes lakások 63,454 szobájában, t. i. 192,613 egyén lakott, tehát száz-száz szobában 303. Az 1870-diki népszámban nem tartalmazott távollevők fejében azonban e számot 306-ra emelhetjük.

²⁾ Míg t. i. 1870-ben száz-száz szobára 268 egyén esett, addig jelenleg 285. (Az üres szobák az 1881-diki számnál figyelmen kívül maradtak, mivel azok 1870-ben sem voltak fölvéve.)

VII. kerület, a hol több mint kétszer annyian laknak egy-egy szobában, a leg-egészségtelenebbeket. Ezen szélsőségek közt következnek a többi kerületek a következő sorrendben: Lipótváros (214), I. és II. kerület (245 és 248), VI. kerület (324), III. és VIII. kerület (338), IX. kerület (342).

Azon adat, hogy egy-egy szobában 2.9 ember szokott lakni, a lakások átlagos lakottságát képviseli. A valóságos lakottsági sűrűség természetesen erősen ingadozik ezen középérték körül, különösen pedig fölfelé, a mennyiben t. i. a jóval sűrűbben lakott szobák száma igen nagy, a mint ez a 20. számú táblából kitűnik.

Az átlagon alól és az átlagos sűrűség határáig
a 118,000 szobából mintegy 82,000
a 342,000 lakóból pedig mintegy 148,000 található.

Ezen négy szám máris igen jellemző képét nyújtja a nagyvárosi, azaz nagyon is szűk lakviszonyoknak; míg a szobák összes állományából azok háromnegyed része van közepes sűrűséggel lakva, addig az ezen kényelmesebb lakásokban elhelyezett lakosság az összlakosságnak csak két ötödét képezi; a maradó három ötödrész e szerint a szobákból fennmaradó egy ötödrészben kénytelen helyet keresni. Vagy, hogy az itten sokkal jellemzőbb átlagokkal éljünk: míg amott, a jobbmódú lakásokban, alig jut két lakos egy-egy szobára, addig emitt átlagban $5\frac{1}{2}$!

A főváros népességének nagy része e szerint nagyon is szűk lakviszonyok között él.

Hadd következzenek itt a 20-dik számú táblából merített áttekintő összefoglalások.

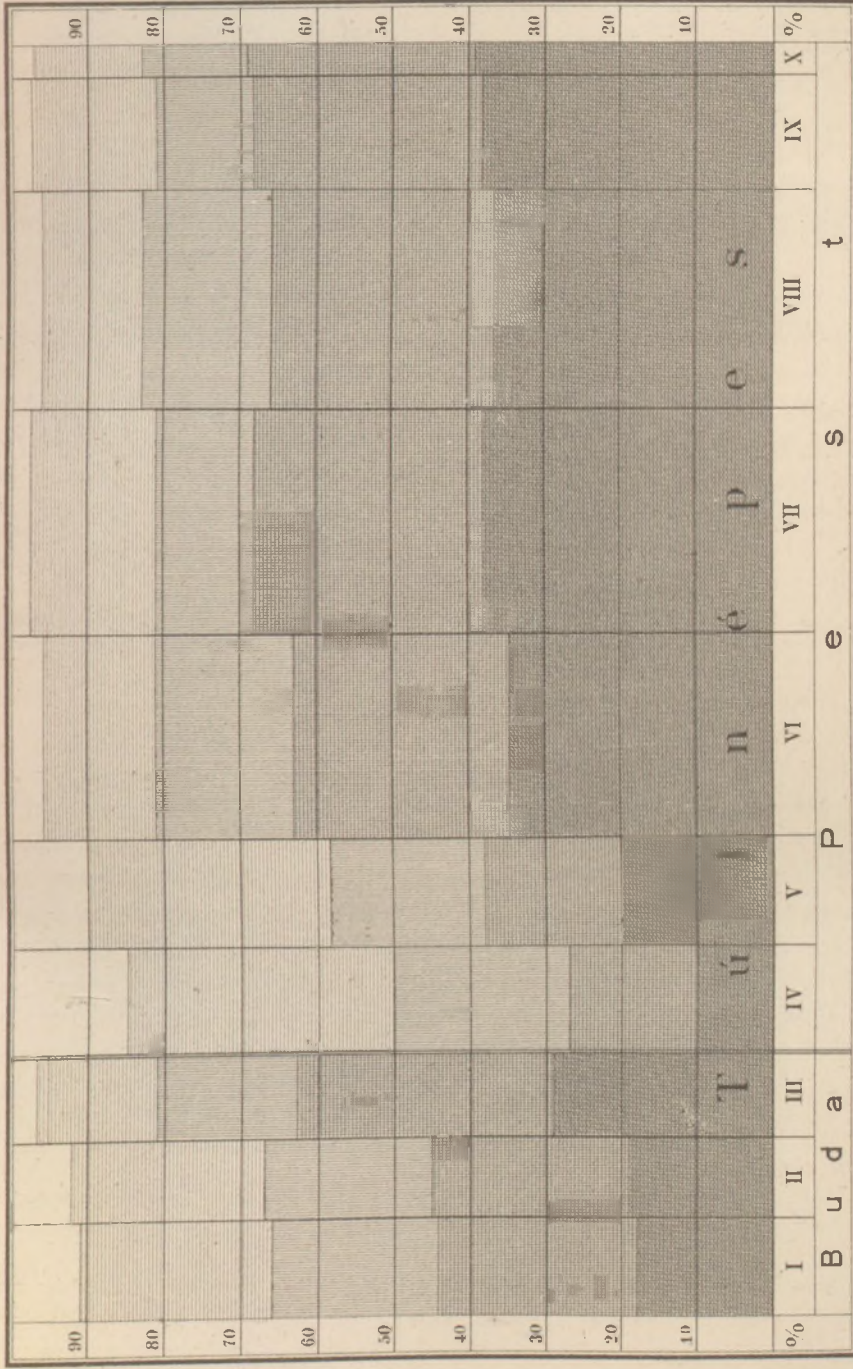
Teszen	a szobák száma	a lakók száma
oly lakásokban, a hol egy-egy szobára		
átlag 5 vagy kevesebb lakos jut	104,728	241,313
6—10 » »	12,502	88,253
11—15 » »	869	10,369
16 és több	143	2,491
összesen	118,242	342,426

Bátran föltehetni, hogy ott, hol egy szobára öt vagy még több lakó jut, a lakviszonyok már nem csak kényelmetlenek, de határozottan egészségtelenek is. Ily túltömöttség azonban a Budapesten létező 68,535 rendes lakás közül¹⁾ 19,927-nél tapasztalható, a melyekben több mint 143,000 ember lakik. Ha ehhez még hozzászámítjuk azon 3000 egyént, a kik túlnépes »nemlakásokban« élnek, úgy a kelletén túl népes lakásokban tartózkodó lakók számát mintegy 146,000-re tehetjük.

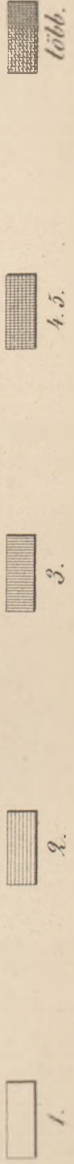
Azon nagy fontosság, mely a túlnépes lakásokat az erkölcs és a közegészségügy szempontjából megilleti, arra indít, hogy ezen fontos kérdéssel különösen foglalkozzunk (lásd a következő fejezetet).

¹⁾ 357 hajót nem számítva.

Lakviszonyok a rendes lakásokban (I-X kerület).

Egy - egy szobában lakik / átlag hány személy:

Azon lakások, a melyekben mindenki külön szobával, esetleg egy-egy egyén talán több szobával is rendelkezik, a legkényelmesebb és legegészségesebb lakviszonyokról tesznek tanúságot. Fővárosunk egész népességéből 18,937 egyén van ily kedvező helyzetben. Ezek összesen 21,466 szobát foglalnak el, vagyis a szobák összes állagának tizennyolcz százalékát.

Igen érdekes és tanulságos bepillantást nyertünk az egyes kerületek népességének lak- és életmódjába, ha azt vizsgáljuk, mily sorrendben következnek a kerületek ugy e főntemlitett, valamint néhány más, szintén a 20. számú táblából levonható eredmény tekintetében.

Mint sok más tekintetben, úgy itt is a IV. kerületet (Belváros) találjuk első helyen, a mennyiben t. i. ennek lakosságából tizenöt százalék lakik oly kényelmes lakásokban, a melyekben minden lakóra átlag egy szoba jut. A Lipót-városban csak 10.2 százalékot találunk, tehát jóval kevesebbet. Közvetlen ezen két legjobb kerületre következik már a két első budai kerület, a mi tehát újból bizonyítja, hogy a budai oldalon — különösen ha Ó-Budától eltekintünk — a lakviszonyok kedvezőbbek elég jóval.

A többi kerületek már csak nagyobb távolságban sorakoznak. A nyolczadik és a hatodik kerület egyformán 3.9 % -ot, a tizedik $3\frac{1}{2}\%$ -ot mutatnak fel; a harmadik, hetedik és kilencedik kerületben pedig már csak $2\frac{3}{4}$ — $2\frac{1}{2}$ százalékot találunk.

Az e tekintetben létező viszonyok legjobban ismerhetők fel a 19. számú tábla alapján szerkesztett, a 134. oldalon található, százaléktáblából.

Hogy a főváros rendes lakásaiban uralkodó lakviszonyokat jobban és könnyebben lehessen áttekinteni, ezekről grafikus rajzot is mellékelünk. Az egyes kerületek e rajzon oly arányos helyet foglalnak el a rajz szélességéből, a mily arányban áll népességük az össznépességhez ¹⁾. A lakottság különféle fokai, és pedig a szerint, a mint egy-egy szobára egy, két vagy három, négytől ötig, avagy hat és több lakos esik, a különféle árnyalat által van kitüntetve. A legvilágosabb mező a legkedvezőbb lakviszonyokban élő egyének számát képviseli, míg a sötétek az ellenkezőt, és pedig oly formán, hogy az egészen fehéren hagyott terület azon személyek számát képviseli, a kik egyenként legalább is egy szobával rendelkezhetnek. Az árnyalattal kezdődik az ennél szűkebben, kettésével, hármasával, illetve négyesével lakók osztálya, míg a legalsó, legfeketebb réteg azok számát jelképezi, a kik hatodmagukkal vagy még sűrűbben laknak egy-egy szobában, tehát nagyon is túltömött lakásokban élnek. Az oldalvást jegyzett számokból leolvashatni, hogy a rendes lakásokban összeirt lakosság hány százaléka tartozik egy-egy osztályhoz.

Ezen grafikus rajzra vetett egyetlen egy pillantás e szerint már is világosan és átkinethető módon engedi felismernünk, mily magasra emelkednek a VI—X-dik kerületekben a sötét és a legsötétebb árnyak, azaz mily aránytalan nagy azok száma, a kik ezen kerületekben túlnépes lakviszonyok közt élnek, és

¹⁾ Azaz a kerület rendes lakásaiban összeirt népesség, viszonyítva az egész város rendes lakásaiban összeirt népességéhez.

viszont mily erősen terjednek el a IV. és V., valamint az I. és II. kerületben a legvilágosabb mezők, az itt uralkodó legkedvezőbb lakviszonyokról tévé tanuságot.

A lakások magassági fekvése tekintetében, a legnagyobb lakottsági tömötséget, mint az előre látható is volt, a pinzelakásokban találhatjuk: mert míg a többi fekvésű lakásokban egy-egy szobára átlag 2.90 lakó jut, addig ezen szám a pinceszobáknál már 5.47-re rúg, tehát majdnem a kétszeresére.

Földszinten minden szobára átlag	3.41	egyén
az I. emeleten pedig	2.22	»

jut.

Feltűnő, hogy az első emeletnél magasabban fekvő lakásokban, csekélyebb tömötség mutatkozik, mint magában az első emeletben. Ez oda látszik mutatni, hogy, a kik ily lakásokba költözködnek, azok nem annyira az abszolút, mint a relatív olcsóságot keresik, azaz, hogy első sorban nem annyira a költséget, mint a lakásra vonatkozó nagyobb igényű szükségleteik és kívánságaik kielégítését veszik szemügyre. Mintbogy pedig az ilyen lakások az első emeleten mégis igen költségesek, ügylátszik, előnyösebbnek tartják, néhány lépcsővel magasabbra menni, csakbogy kívánt kényelmüket megtalálják. Tény az, hogy a második, harmadik és negyedik emelet lakói kényelmesebben laknak, mint az első emeletéi. Önmaguk közt azonban mégis előnyben vannak az alacsonyabb emeletek.

Igy a II. emeleten szobánként átlag	1.87
III. » » »	1.92
IV. » » »	1.97

egyén lakik.

Azon körülmény, hogy a magasabb emeleti lakásokban csakugyan kényelmesebb lakviszonyok uralkodnak, mint az első emeleti lakásokban, feltűnőleg ismétlődik minden egyes kerületben. Így 100 szobára esik átlag:

	I. emeleten	II. emeleten
az I. kerületben	171 lakó	161 lakó
II. »	178	161
III. »	319	200
Budán	186	161
IV. kerületben	154	139
V. »	175	166
VI. »	260	229
VII. »	298	252
VIII. »	257	219
IX. »	268	205
X. »	267	308
Pesten	230	188

A szobák emeletek szerinti lakosságára vonatkozó adatok, bel- és kültekkel figyelembevételével, a 19. számú táblán található.

(Folytatás a 142-ik lapon.)

Szobák (átlagos) lakottsága. — Durchschnittliche Belegungsziffer der Zimmer.
 A) Lakások kimutatása. — Nachweis der Wohnungen.

Kerület Bezirk	Szám a azon lakásoknak, melyekben egy-egy szobára átlag — Anzahl der Wohnungen, in welchen auf je ein Zimmer durchschnittlich																			Összesen Zusammen	Kisebbségi lakások Gen. Wohnungen	Főösszeg Hauptsumme	
	Lakó j u t — I n w o h n e r e n t f a l i e n																						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19				20 és több még
I. Beltelek — Intravill.	984	1825	1221	755	465	286	133	69	27	17	6	5	4	—	—	—	1	1	—	1	5800	295	6095
A Kültelek — Extrav.	25	89	76	75	58	36	17	7	3	4	2	1	—	—	—	—	1	2	—	3	401	469	870
Összesen — Zus.	1009	1914	1297	830	523	322	150	76	30	21	8	6	4	—	—	—	2	3	—	4	6201	764	6965
II. Beltelek — Intravill.	862	1803	1163	723	464	287	151	61	31	13	4	5	4	—	—	—	2	2	—	5	5551	145	5696
III. Beltelek — Intravill.	395	1327	1162	912	665	419	242	139	71	23	17	7	—	—	—	—	2	—	—	1	5383	106	5489
B Kültelek — Extrav.	6	16	12	14	7	9	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	9	75
Összesen — Zus.	401	1343	1174	926	672	428	246	141	73	23	17	7	—	—	—	—	2	—	—	1	5456	108	5564
Budai old. — Ofner S.	2272	5060	3634	2479	1659	1007	547	278	134	57	29	18	8	—	—	—	2	7	—	2	1017208	1017	10225
IV. Beltelek — Intravill.	1379	1926	1042	482	268	155	85	37	17	17	4	1	2	—	—	—	1	—	—	—	5417	256	5673
V. Beltelek — Intravill.	939	1887	969	526	321	209	142	76	68	38	20	22	15	8	4	3	2	1	—	—	5258	331	5589
C Kültelek — Extrav.	31	65	54	48	41	32	18	9	6	1	2	—	1	—	—	—	1	—	—	1	311	7	318
Összesen — Zus.	970	1952	1023	574	362	241	160	85	74	39	22	22	16	9	8	4	3	1	—	—	5569	338	5907
VI. Beltelek — Intravill.	747	2218	1961	1522	1120	761	563	355	218	159	80	57	21	21	16	4	—	—	—	—	9814	280	10094
D Kültelek — Extrav.	16	76	76	50	27	17	14	11	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	297	101	398
Összesen — Zus.	763	2294	2037	1572	1147	778	567	366	224	162	80	57	21	21	16	4	—	—	—	—	10111	381	10492
VII. Beltelek — Intravill.	645	2076	1927	1647	1258	898	639	481	260	204	110	54	39	12	7	10	7	3	4	6	10287	410	10697
E Kültelek — Extrav.	12	73	65	81	71	42	26	17	7	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	398	236	634
Összesen — Zus.	657	2149	1992	1728	1329	940	665	498	267	206	111	54	40	12	7	10	7	3	4	6	10685	646	11331
VIII. Beltelek — Intravill.	966	2628	2378	1858	1322	1115	673	436	250	160	63	51	29	12	12	4	3	4	1	5	12170	217	12387
IX. Beltelek — Intravill.	421	1238	1071	945	706	491	325	189	95	74	29	21	15	7	1	2	3	1	—	—	5635	88	5723
F Kültelek — Extrav.	17	42	30	27	22	8	8	4	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	165	—	165
Összesen — Zus.	438	1280	1101	972	728	499	333	193	96	76	31	21	16	7	1	3	3	1	—	—	5800	88	5888
X. Kültelek — Extravill.	150	302	296	254	211	161	64	44	32	14	6	6	7	1	—	7	2	1	4	13	1575	160	1735
Pesti old. — Pester S.	5323	12531	9869	7440	5567	3989	2547	1659	960	674	317	212	131	62	45	32	19	12	10	2951327	2086	53413	
Budapest ...	7595	17591	13503	9919	7226	4896	3004	1937	1094	731	346	230	139	62	50	32	21	19	12	3885355	3103	71688*	

Szobák (átlagos) lakottsága. — Durchschnittliche Belegungsziffer der Zimmer.

B) Szobák kimutatása. — Nachweis der Zimmer.

Kerület Bezirk	lakóval bíró szobák száma — Inwohner per Zimmer																				Összesen Zusammen	Üresszobák Leerstehende Zimmer	Főösszeg Hauptsumme	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20 és több és még				
I. Beltelek — Intravill. A Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	2308 71 2379	3512 180 3692	1798 122 1920	992 94 996	519 62 581	295 28 323	134 17 151	63 7 70	28 3 31	14 4 18	6 2 8	4 1 5	4 — 4	— — 2	— — 2	— — 1	— — 2	1 2 3	— — —	1 2 3	1 — —	9590 599 10189	1040 1531 2571	10630 2130 12760
II. Beltelek — Intravill.	2019	3521	1876	936	516	285	155	62	31	14	4	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	9440	373	9813
III. Beltelek — Intravill. B Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	656 11 677	1916 21 1937	1552 17 1569	1057 18 1075	732 7 739	435 10 445	244 4 248	143 2 145	73 2 74	23 — 23	17 — 17	7 — 7	— — 7	— — —	— — 3	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	— — —	6869 93 6962	136 6 142	7005 99 7104
Budai old. — Ofner S. IV. Beltelek — Intravill.	5075	9150	5365	3007	1836	1053	554	277	136	55	29	17	10	—	6	—	2	7	2	10	26591	3086	29677	
V. Beltelek — Intravill. C Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	3574 31 3905	6426 72 6498	1980 65 2054	857 53 910	438 42 480	212 32 274	157 18 175	85 10 95	61 6 70	40 1 41	20 2 22	22 — 22	16 1 10	9 1 8	8 — 8	4 — 4	3 — 3	2 — 2	1 — 1	— — —	14257 337 14594	834 7 841	15091 344 15435	
VI. Beltelek — Intravill. D Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	2198 39 2237	4981 108 5089	3356 129 3485	2117 64 2181	1396 42 1438	876 18 904	591 14 605	375 14 389	225 6 231	179 3 182	82 — 82	60 — 60	23 — 23	25 — 25	18 — 18	4 — 4	— — —	— — —	— — —	— — —	16507 433 16945	547 293 840	17054 731 17785	
VII. Beltelek — Intravill. E Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	1524 23 1552	4261 122 4383	3396 98 3494	2359 106 2465	1576 89 1665	896 48 1034	632 27 709	495 18 513	205 7 207	114 2 115	82 — 82	60 — 60	41 — 41	8 — 8	4 — 4	7 — 7	10 — 10	7 — 7	4 — 4	8	16014 547 16561	719 590 1309	16733 1137 17870	
VIII. Beltelek — Intravill.	2511	4949	3549	2367	1711	1187	698	462	237	160	68	51	32	12	4	3	4	1	6	18044	334	18378		
IX. Beltelek — Intravill. F Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	960 39 999	2303 71 2374	1520 45 1565	1182 37 1219	803 25 828	515 16 531	344 21 365	192 4 196	98 1 99	77 2 79	32 — 32	24 — 24	15 — 15	7 — 7	1 — 1	2 — 2	3 — 3	1 — 1	— — —	— — —	8080 267 8347	137 — 137	8217 267 8484	
X. Kültelek — Extravill. Pesti old. — Pester S. Budapest.....	330 16391 21466	523 29935 39085	425 16973 22338	320 10275 13282	291 6721 8557	176 4276 5329	70 2718 3272	50 1745 2022	38 987 1123	14 701 756	7 334 363	6 219 236	7 139 149	1 67 67	— 48 54	— 32 32	— 19 21	— 13 20	— 25 27	— — —	— — —	33 91651 118212*	4332 4332 7418	95963 91651 125660

Szobák (átlagos) lakottsága. — Durchschnittliche Belegungsnummer der Zimmer.
C) Lakók kimutatása. — Nachweis der Inwohner.

Kerület Bezirk	Szám a oly lakásokban lakó egyéneknek, a melyekben egy-egy szobára átlag — Anzähl der in solchen Wohnungen wohnenden Personen, in welchen auf je ein Zimmer durchschnittlich																	Zusammen				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		18	19	20 és több u. mehr	
I. Beltelek — Intravill. A Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	2184 55 2244	6020 310 6330	5088 337 5425	3403 363 3766	2558 147 2856	1757 119 1904	933 119 1052	508 56 278	251 27 175	135 40 175	66 22 88	48 12 60	52 — 52	— 30 —	— — 30	— — 34	17 17 34	— — 54	— — 36	20 63 83	23063 1932 24995	
II. Beltelek — Intravill.	1852	6141	5216	3615	2534	1699	1090	496	279	139	44	60	78	15	—	—	—	—	36	38	114	23446
III. Beltelek — Intravill. B Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	641 11 652	3577 42 3619	4468 51 4519	4180 70 4250	3644 35 3679	2583 60 2643	1702 28 1730	1141 16 1157	648 18 666	230 — 230	187 — 187	84 — 84	— — —	— — —	29 15 44	— — —	— — —	— — —	36 — 36	— — —	20 — 20	23170 346 23516
IV. Budai old. — Ofner S. Beltelek — Intravill.	3997	9676	5903	3025	1748	1058	667	319	153	179	44	12	26	29	—	—	17	—	—	38	217	71957
V. Beltelek — Intravill. C Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	3139 30 3169	10063 141 10204	5959 194 6153	3150 211 3361	2085 209 2294	1421 192 1613	1248 126 1374	646 80 726	596 54 650	394 10 404	220 22 242	264 — 264	208 13 221	126 14 140	62 — 62	— — —	51 18 51	36 — 36	19 — 19	— — —	— 71 71	29807 1385 31192
VI. Beltelek — Intravill. D Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	2075 33 2108	8330 207 8537	9288 326 9614	8034 251 8285	6999 204 7203	5243 107 5350	4067 98 4165	3253 112 3365	2014 54 2068	1627 29 1656	900 — 900	715 — 715	299 — 299	308 — 308	243 — 243	56 — 56	— — —	— — —	— — —	— — —	20 20 40	53471 1441 54912
VII. Beltelek — Intravill. E Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	1491 27 1518	7865 218 8083	9375 278 9653	8965 405 9370	7698 433 8131	5853 233 6136	4737 188 4925	3954 143 4097	2406 63 2469	2049 20 2069	1241 11 1252	659 — 659	531 13 544	168 — 168	105 — 105	160 — 160	119 — 119	72 — 72	76 — 76	— — —	182 — 182	57706 2082 59788
VIII. Beltelek — Intravill.	2382	8775	10086	9370	8462	7139	4831	3615	2312	1600	725	614	392	168	180	64	51	72	19	138	60995	
IX. Beltelek — Intravill. F Kültelek — Extrav. Összesen — Zus.	698 35 733	4361 141 4502	4488 129 4617	4617 144 4761	3816 95 3938	3090 76 3185	2374 32 2450	1535 43 1567	867 20 876	769 43 789	352 20 395	287 — 287	195 13 208	98 — 98	15 — 15	32 16 48	51 — 51	18 — 18	— — —	— — —	20 — 20	27683 875 28558
X. Kültelek — Extravill. Pesti old. — Pester S.	282 14189	1021 50798	1235 47261	1275 39447	1144 32920	1038 25519	487 18899	374 14063	305 8833	140 6337	77 2623	72 1781	91 896	14 602	— 502	— 357	34 323	18 190	76 328	8171 327	8171 270469	
Budapest	18937	66888	62421	51078	41989	31765	22771	16280	10056	7381	3954	2827	1911	896	781	502	357	360	228	1044	342426	

4. A csak egy szobából álló lakások lakviszonya.

A 12. számú táblában ezekre különös figyelem fordított. Itt láttuk, hogy ezen lakások száma igen jelentékeny, azaz 42,508-ra rúg és hogy az ily lakásokban nem kevesebb mint 191,000 lakó lakik. Midőn tehát a főváros lakviszonyát jellemezni akarnók, azt úgy kell képzelnünk, hogy abból négy százalék az intézetekre, $2\frac{1}{2}$ százalék a nemlakásokra, ötvenhárom százalék a csak egy szobából álló lakásokra körülbelül $20\frac{1}{2}$ % a két szobából álló lakásokra s a hátralévő 20 százalék pedig a kettőnél több szobával bíró lakásokra jut.

A csak egy szobával bíró lakások száma legnagyobb a III., VIII., IX. és X. kerületekben, a legkisebb a IV. s azután az V. kerületben.

A pinczelakók majdnem kizárólag (körülbelül $\frac{9}{10}$ rész) ily kis lakásokban laknak. A lakások fekvésének emelkedésével szemelláthatólag lépést tart az ily lakásokban lakók számának apadása. A földszinten lakókból két harmad tartozik ezen osztályba, az első emeleti lakosságból egy harmad, a második emeletéből $\frac{1}{7}$, a harmadikéből $\frac{1}{14}$.

Az ezen lakásokban elég kényelmetlenül élő 191,000 embernyi népességből 3400 férfi és 5200 nő oly módon lakik, hogy az általuk elfoglalt lakásokban vagy csak férfi, vagy csak nő lakik. A hátralévő nagy résznél a nemek egyesesen laknak. A 12. számú táblából ugyan nem tűnik ki, de biztosan előre is feltehető, hogy ezen utóbbi esetekben nem csak szülék és gyermekek, hanem néha idegen elemek is, mint iparos-segédék, ágyrajárók stb. laknak és alszanak a családoknak mindkét nembeli tagjaival együtt egy és ugyanazon szobában. E körülményre a túlnépes lakások tárgyalásánál még visszatérünk.

Azon esetek, hol több háztartás vesz igénybe csak egy szobával bíró lakást, felette ritkák. A 12. számú táblából meglepéssel láthatni, hogy az ily lakásoknak száma mindössze 86-ra rúg s bennök nem több, mint 297 egyén lakik. Azonban itt nem vesszük tekintetbe a nemlakásoknak és a szállóknak népességét.

5. A több szobával bíró lakások lakviszonya.

A mint már említettük s a mint az a 12. számú tábla adataiból is kitűnik, a lakosok nagy többsége a két szobával bíró lakásokban lakik, melyek mintegy 75,000 egyénnek nyújtanak szállást. Azonkívül lakik a

3 szobával bíró lakásokban	34,747	egyén
4 » » »	18,057	»
5 » » »	10,205	»
6 » » »	5,269	»
7 » » »	2,686	»
8 » » »	1,516	»
9 » » »	764	»
10 és több	2,222	»

Ha itt is alkalmazzuk a harmadik fejezetben használt csoportosításokat, úgy — l. a 104. lapot — azt találjuk, hogy a rendes lakásokban összeirtak közül

56·05%	lakik a legkisebb	(csak egy szobából álló)	lakásokban.
21·92%	» a kis	(» két » »)	»
10·15%	» a közép nagyságú	(» három » »)	»
8·25%	» a nagy	(» négy v. öt » »)	»
3·63%	» a legnagyobb	(» 6 és több » »)	»

E szerint a lakosságnak csakis egy nyolczad része lakik oly lakásokban, melyekben négy és több szoba létezik, azonban közel négy-ötöd része olyanokban, melyek legfeljebb két, rendszerint csak egy szobából állanak.

Még a legjobb kerületben is, a Belvárosban, a lakosságnak közel fele része lakik ilyen fölötté kis lakásokban; de a VII., VIII., IX. és X. kerületben, ezen lakók száma 84—87, sőt Ó-Budán épenséggel 92¹/₂ százalékot teszen. (l. 2. számú jegyzetet.)

A 11. számú tábla egyuttal kimutatja azt is, mikép oszolnak el ezen különféle nagyságú lakások lakói az egyes emeletekre, még pedig külön-külön minden kerület után.

A pinczében a csak egy szobából álló lakások a túlnyomók. A pinczében lakó 30,000 ember közül 28,000 él ily lakásokban, míg két szobás lakásban csak 2000.

Azon kétszáz ezer ember közül, a ki földszint lakik, 136,000-et találunk egy szobából álló lakásban, 42,000-et két szobásban; a »közép nagyságú« lakásban vagy 5000 ember lakik, míg a »legnagyobb« lakások osztályába alig 2000 esik. De még az első emeleten összeirt 67,000 lakó közül is csak hétezer jut ezen utolsó osztályba, míg vagy negyvenezer ember egy vagy két szobából álló lakásban él.

6. A lakásoknak üzleti czélokra való felhasználása.

A mindennapi tapasztalat bizonyítja, hogy azon lakások, melyek egyuttal boltokul vagy műhelyekül is szolgálnak, kevésbé tiszták és egészségesekek. Ép ezért nem érdek nélküli dolog kutatni, mily mértékben és hol léteznek e lakások és mikép változtak a viszonyok az utolsó tizenegy év alatt.

A 21. sz. táblából kitünik, hogy egészben véve 5900 lakás szolgál üzleti czélokra is, tehát az összes lakásoknak 8·6%-a. Miután e lakásokban 36,000 ember lakik, egy lakásra tehát átlag 6 lakos jut, míg az egész város átlagában csak 5, úgy már ebből is kitünik, hogy ily lakásokban az emberek jobban össze vannak szoritva.

Összehasonlítván a jelenlegi állapotot azzal, mely a pesti oldalon az 1870-diki népszámlálás alkalmával találtatott, e tekintetben azon kellemes eredményre jutunk, hogy az ilynemű lakások száma határozottan fogy. Míg t. i. 11 évvel ezelőtt a rendes lakásoknak 11·5%-a szolgált üzleti czélokra is, addig jelenleg csak 9·5%. Még nagyobb javulás tapasztalható azonban az itt lakók lakviszonya tekintetében, a mennyiben t. i. ezelőtt a lakosságnak 15%-a lakott ily lakásokban, jelenleg pedig csak 9%.

Száz-száz összeirt egyén közül ily lakásban találtatott, a budai oldalon 8·20%, a pesti oldalon 11·16%.

Az egyes kerületek e tekintetben a következőleg sorakoznak:

III. kerület	5·90
V. »	8·33
I. »	9·05
IX. »	9·43
II. »	9·62
X. »	9·86
IV. »	10·42
VI. »	11·78
VIII. »	11·94
VII. »	12·52

Kitűnik ebből, hogy a lakások üzleti célokra való felhasználása sem a kerület vagyonsági állapotától, sem az abban uralkodó egyéb lakviszonyoktól nem függ, hanem azon mérvben emelkedik, a mint a kisiparosok és a kis-kereskedők száma növekszik. Ezért van, hogy a legtöbb ily lakásban élő személyt a VI., VIII., de különösen a VII. kerületben találunk.

A 21. sz. táblán ezen adatok külön-külön vannak kimutatva minden kerületről és egyuttal minden emeletről. Kitűnik onnét, hogy e lakások a pinceszében mégis ritkán fordulnak elő és inkább a földszinten keresendők.

J e g y z e t e k.

1. sz. jegyzet. A pinzelakók számának változása 1870-ről 1881-re (csak Pestre vonatkozólag).

	1870	1881		
IV.	594	563	—	31
V.	485	589	+	104
VI és VII.	10,080	15,511	+	5,431
VIII.	5,059	8,506	+	3,447
IX.	2,412	4,055	+	1,643
összes beltelek	18,630	29,224	+	10,594
kültelek	1,497	560	—	937
egész Pest	20,127	29,784	+	9,657

Annak magyarázatául, hogy épen a külteken fogyott a pinzelakók száma, föl-
említendő, hogy 1881-ben a beltelek határa nagyobb, a kültelek területe tehát kisebb volt.

2. sz. jegyzet. Kerületek rangsorozata, a legkisebb lakásokban élő egyének száma tekintetében.

Oly lakásban, mely csak egy vagy két szobából áll, az illető kerület lakosságának következő százalékrésze iratott össze:

IV. kerület	45·63%	VII. kerület	84·35%
V. »	51·58 »	VIII. »	85·96 »
II. »	77·61 »	X. »	86·23 »
I. »	78·78 »	IX. »	87·51 »
VI. »	80·30 »	III. »	92·45 »

Kimutatása azon lakásoknak, a melyek együttal üzleti helyiségekül szolgálának (kerület és fekvés szerint).

Nachweis jener Wohnungen, die zugleich zu gewerblichen Zwecken dienen (nach Bezirken und Höhenlage).

	Kerület Bezirk	Pinceában				Földszint		1 vagy 1/2			2			3			4			Padiáson Dach- boden	összesen	
		Keller				Erdgeschloss		oder			emeltetlen			Stock			Zusammen					
		lakás		hány		lakás		lakás		lakás		lakás		lakás		lakás		lakás			lakás	hány
		Wohnung	Inwohnerzahl	lakóval	Inwohnerzahl	Wohnung	Inwohnerzahl	Wohnung	Inwohnerzahl	Wohnung	Inwohnerzahl	Wohnung	Inwohnerzahl	Wohnung	Inwohnerzahl	Wohnung	Inwohnerzahl	Wohnung	Inwohnerzahl		Wohnung	Inwohnerzahl
I. Beltelek <i>Intrav.</i>	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerbl.</i> ... híveon (csaklakás— <i>bloss Wohn.</i> ...	77	315	4565	17622	1020	4507	117	547	5	27	—	—	—	—	—	—	—	16	45	5800	23063
A) Kült. <i>Extrav.</i>	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerbl.</i> ... híveon (csaklakás— <i>bloss Wohn.</i> ...	7	28	376	1312	18	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	401	1932
I. Bel- és Kütelek <i>Extra-u.</i> <i>Intrav.</i>	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerbl.</i> ... híveon (csaklakás— <i>bloss Wohn.</i> ...	84	343	4941	19434	1038	4599	117	547	5	27	—	—	—	—	—	—	—	16	45	6201	24995
II. Pelt. <i>Intrav.</i>	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerbl.</i> ... híveon (csaklakás— <i>bloss Wohn.</i> ...	38	202	4331	18071	873	3778	170	796	94	424	14	51	—	—	—	—	—	31	124	5551	23446
III. Pelt. <i>Intrav.</i>	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerbl.</i> ... híveon (csaklakás— <i>bloss Wohn.</i> ...	14	115	2088	21631	290	1385	4	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	27	5333	23170
B) Kült. <i>Extrav.</i>	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerbl.</i> ... híveon (csaklakás— <i>bloss Wohn.</i> ...	—	—	73	346	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	346
III. Pel-és Kütelek <i>Intra-u.</i> <i>Extrav.</i>	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerbl.</i> ... híveon (csaklakás— <i>bloss Wohn.</i> ...	14	115	5141	21977	290	1385	4	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	27	5456	23516

21. számú tábla. (Végo.)

Tabelle Nr. 21. (Schluss.)

Keretlet Bezirk	Pinczében Keller		Földszint Erdgeschoss		1 vagy 1/2 oder		2		3		4		4-nél több über 4		Padlás Dachboden		Összesen Zusammen			
	lakás Woh- nung	hány lakóval Innzahl	lakás Wohng.	hány lakóval Innzahl	lakás Woh- nung	hány lakóval Innzahl	lakás Woh- nung	hány lakóval Innzahl	lakás Woh- nung	hány lakóval Innzahl	lakás Woh- nung	hány lakóval Innzahl	lakás Woh- nung	hány lakóval Innzahl	lakás Woh- nung	hány lakóval Innzahl	lakás Woh- nung	hány lakóval Innzahl	lakás Woh- nung	hány lakóval Innzahl
Budai Órfa Sétő	Összes lakás — Wohnung insg.	136	666	1443	59482	2201	9762	291	1355	99	451	14	51	—	—	54	196	17208	7197	
	ebből füzlet — gerébl.	10	60	1006	5460	59	324	4	26	1	12	—	—	—	—	4	21	1084	5903	
	hiévon (csak lakás — bloss Wohn- hiévon)	126	600	13407	54022	2142	9438	287	1329	98	439	14	51	—	—	50	175	16121	66054	
IV. Belt. Intrav.	Összes lakás — Wohnung insg.	116	563	1855	8756	1624	8557	1129	5608	597	3130	80	403	—	—	16	56	5417	26853	
	ebből füzlet — gerébl.	4	49	358	2052	80	488	30	155	10	52	—	—	—	—	1	1	483	2797	
	hiévon (csak lakás — bloss Wohn- hiévon)	112	514	1497	6684	1544	7869	1099	5453	587	3078	80	403	—	—	15	55	4934	24056	
V. Belt. Intrav.	Összes lakás — Wohnung insg.	100	589	1562	8617	1593	7892	1178	6812	839	4755	185	1140	—	—	1	2	5258	29807	
	ebből füzlet — gerébl.	8	49	246	1493	99	538	34	201	17	133	7	51	—	—	—	—	411	2465	
	hiévon (csak lakás — bloss Wohn- hiévon)	92	540	1316	7124	1294	7354	1144	6611	822	4622	178	1089	—	—	1	2	4847	27342	
O) Kült. Extrav.	Összes lakás — Wohnung insg.	14	54	253	1168	41	156	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7	311	1385	
	ebből füzlet — gerébl.	—	—	92	124	2	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	133	
	hiévon (csak lakás — bloss Wohn- hiévon)	14	54	231	1044	39	147	—	—	—	—	—	—	—	—	3	7	287	1252	
V. Fel-és Kültelek Intra- v. Extrav.	Összes lakás — Wohnung insg.	114	643	1815	9785	1434	8048	1178	6812	839	4755	185	1140	—	—	4	9	5569	31192	
	ebből füzlet — gerébl.	8	49	288	1617	101	547	34	201	17	133	7	51	—	—	—	—	435	2598	
	hiévon (csak lakás — bloss Wohn- hiévon)	106	594	1547	8168	1333	7501	1144	6611	822	4622	178	1089	—	—	4	9	5134	28591	
VI. Belt. Intrav.	Összes lakás — Wohnung insg.	1006	6334	5229	26848	2077	11296	1018	5950	429	2703	53	327	—	—	2	13	9814	53471	
	ebből füzlet — gerébl.	49	195	636	3960	191	1420	99	654	34	87	7	50	—	—	—	—	1016	6366	
	hiévon (csak lakás — bloss Wohn- hiévon)	957	6139	4593	22888	1886	9876	919	5296	395	2616	46	277	—	—	2	13	8798	47105	
D) Kült. Extrav.	Összes lakás — Wohnung insg.	6	23	280	1323	11	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	297	1441	
	ebből füzlet — gerébl.	—	—	18	104	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	104	
	hiévon (csak lakás — bloss Wohn- hiévon)	6	23	262	1219	11	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	279	1337	
VI. Bel-és Kültelek Intra- und Extrav.	Összes lakás — Wohnung insg.	1012	6357	5509	28171	2088	11391	1018	5950	429	2703	53	327	—	—	2	13	10111	54912	
	ebből füzlet — gerébl.	49	195	654	4061	191	1420	99	654	34	87	7	50	—	—	—	—	1034	6470	
	hiévon (csak lakás — bloss Wohn- hiévon)	963	6162	4855	24107	1897	9971	919	5296	395	2616	46	277	—	—	2	13	9077	48442	

VII. Belt. Intrav.	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerb.</i> ... kievön (csaklakás — <i>bloss Wohn.</i>)	1523	9174	5210	28202	2476	13964	809	4805	261	1508	1	7	—	—	—	—	7	46	10287	57706	
		101	533	809	5176	149	1115	39	256	12	91	—	—	—	—	—	—	—	—	1110	7171	
		1422	8641	4401	23026	2327	12849	770	4549	249	1417	1	7	—	—	—	—	—	—	9177	50535	
E) Kült. Extrav.	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerb.</i> ... kievön (csaklakás — <i>bloss Wohn.</i>)	27	111	558	1863	13	108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	398	2082	
		1	4	45	292	2	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	315	
		26	107	313	1571	11	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	1767	
Bel- és Kültelek	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerb.</i> ... kievön (csaklakás — <i>bloss Wohn.</i>)	1550	9285	5558	30065	2489	14072	809	4805	261	1508	1	7	—	—	—	—	—	7	46	10655	59788
		102	537	854	5468	151	1134	39	256	12	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1158	7486
		1448	8748	4714	24597	2338	12938	770	4549	249	1417	1	7	—	—	—	—	—	—	9527	52302	
VIII. Belt. Intrav.	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerb.</i> ... kievön (csaklakás — <i>bloss Wohn.</i>)	1494	8506	7816	38164	2004	9940	636	3289	200	978	13	89	—	—	—	—	—	7	29	12170	60995
		79	379	1014	6144	96	598	23	129	3	22	1	8	—	—	—	—	—	1	3	1217	7283
		1415	8127	6802	32020	1908	9342	613	3160	197	956	12	81	—	—	—	—	—	6	26	10953	53712
IX. Belt. Intrav.	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerb.</i> ... kievön (csaklakás — <i>bloss Wohn.</i>)	720	4055	3704	17585	873	4250	258	1356	77	428	—	—	—	—	—	—	—	3	9	5635	27683
		24	172	332	2212	33	191	4	26	1	5	—	—	—	—	—	—	—	1	4	395	2610
		696	3883	3372	15373	840	4059	254	1330	76	423	—	—	—	—	—	—	—	2	5	5240	25073
F) Kült. Extrav.	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerb.</i> ... kievön (csaklakás — <i>bloss Wohn.</i>)	6	27	123	672	36	176	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	165	875	
		—	—	17	128	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	133
		6	27	106	544	35	171	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	147	742
Bel- és Kültelek Intra- und Extrav.	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerb.</i> ... kievön (csaklakás — <i>bloss Wohn.</i>)	726	4082	3827	18257	909	4426	258	1356	77	428	—	—	—	—	—	—	—	3	9	5800	28558
		24	172	349	2340	34	196	4	26	1	5	—	—	—	—	—	—	—	1	4	413	2743
		702	3910	3478	16917	875	4230	254	1330	76	423	—	—	—	—	—	—	—	2	5	5387	25815
G) X. Kült. Extrav.	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerb.</i> ... kievön (csaklakás — <i>bloss Wohn.</i>)	69	345	1297	6719	172	944	37	163	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1575	8171	
		—	—	125	768	6	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131	806
		69	345	1172	5951	166	906	37	163	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1444	7365
Pesti Pöszke Pöszke Pöszke	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerb.</i> ... kievön (csaklakás — <i>bloss Wohn.</i>)	5081	29781	27715	139897	10680	57179	5067	27982	2408	13502	342	1966	—	—	—	—	—	39	162	51327	270469
		266	1381	3622	23453	659	4421	229	1421	77	390	15	109	—	—	—	—	—	3	8	4871	30183
		4815	28400	24093	117444	10021	52758	4838	20561	2326	13112	327	1857	—	—	—	—	—	36	154	46456	240286
Budapest	Összes lakás — <i>Wohnung insg.</i> ebből (üzlet — <i>gewerb.</i> ... kievön (csaklakás — <i>bloss Wohn.</i>)	5217	30441	42128	199379	12881	66941	5358	29337	2502	13059	356	2017	—	—	—	—	—	93	358	68535	342426
		276	1441	4628	27913	718	4745	233	1447	78	402	15	109	—	—	—	—	—	7	29	5955	36086
		4941	29000	37500	171466	12163	62198	5125	27890	2424	13551	344	1908	—	—	—	—	—	86	329	62580	306540

MÁSODIK FEJEZET.

A háztartások összetétele. — Különháztartások és éjjeli szállók.

A háztartásfők száma; cselédek, iparossegédek, albérlők, ágyrajárók. — A Terézvárosban lévő ágyrajárók nagy száma. — Az éjjeli szállók és azok lakóinak száma. — A szállókban lévő vendégek neme, kora, vallása, születéshelye és foglalkozása.

1. A háztartások összetétele.

Ezen szakasznak, valamint az erre vonatkozó 22. számú táblának adatai azon kérdés feldolgozásából eredtek, minő viszonyban állanak a lakók a háztartás fejéhez.

Az erre adott feleletek szerint találtatott mintegy 69,868 családfő, a mely szám körülbelül megfelel az összes lakásborítékok (72,719 lakás intézet, nemlakás) számának ¹⁾.

A családfők között természetesen több a férfi, mint a nő: egészben véve van 57,457 férfi családfő 12,411 női családfővel szemben.

A háztartás többi tagjai között van

181,074	családtag és rokon
27,584	cseléd
10,428	iparos-segéd
23,411	albérlő
27,529	ágyrajáró és
15,791	egyéb egyén. — — —

A nevezett tábla ezen adatokat kerületenkint közli a nemek megkülönböztetésével.

A családtagok közt, minthogy a családanyák is bele vannak számítva, mindenütt a nők vannak túlsúlyban, míg t. i. a férfiak száma 60,097, addig a nőké 120,977.

¹⁾ A családfők számának tulajdonképen meg kellene egyeznie a háztartások számával. A mennyiben azonban ily föltétlen egyezést sohasem lehet elérni, legkevésbbé pedig ott, hol az adatok, mint a jelen esetben, két különböző forrásból nyeretnek, (egyrészt a háztartási borítékokból, másrészt a számláló lapokból), minden körülmény oda látszik hatni, hogy a számláló lapokról nyert eredmény kisebb legyen. Mindenekelőtt és leginkább azért, mivel néhány számláló lapon ezen kérdést nem is töltötték ki; azután pedig, mivel számos esetben az illető előtt nem látszhatott helyesnek, hogy magát háztartási főnek beírja. Így pld. olyan rokonoknál, kik, bár külön lakásban laktak, az illető kérdésre »családfő« helyett mégis a háztartási fűhöz való rokonsági viszonyukat írták be, vagy az átutazóknál, kik magukat »vendégek«-nek vallották, habár saját szobájukra nézve »háztartási fő« gyanánt lettek volna beírandók stb.

A cselédek között természetesen a nőnem van túlsúlyban. 24,660 nőcseléd mellett 2924 férfi cselédet találunk és pedig legtöbbet a IV. és VIII. kerületben.¹⁾

A mestereknél lakó iparos-segédeknek száma (10,000-en felül) nagynak mondható, különösen ha meggondoljuk, hogy a mesternél való lakás szokásával tudvalevőleg nagyon fölthagytak. Ezen segédeknek nagyobb része tanonczokból állhat. A családoknál mint iparossegédnek lakó leányok és asszonyoknak száma ellenben elenyészőleg csekély (mindössze 409).

Az albérlők és ágyrajáróknak száma mintegy 51 ezer, tehát daczára a város jelentékeny növekedésének, alig több, mint ezelőtt 11 évvel. A 27,529 ágyrajáró közül a túlnyomólag nagyobb rész, nevezetesen mintegy 25,000, a pesti oldalon lakik, míg a budai oldal ezen tekintetben is sokkal egészségesebb viszonyokat tüntet fel. Nevezetesen a VI. és VII. kerület az, a hol az egyes ágyak bérbeadásának szokása a legjobban ki van fejlődve. Ezen kerületekben majdnem minden nyolczadik ember ágyrajáró. Hogyha pedig, tekintettel arra, hogy az ágyrajárók közül a férfiak száma kétszer oly nagy mint a nők, ezeknek nem szerinti megkülönböztetésébe boesátkozunk, akkor azon meglepő eredményre jutunk, hogy a Terézvárosban minden hatodik férfi-egyen, sőt, ha a gyermekeket levonjuk, minden negyedik ember ágyrajáró.

Igen érdekes volna vizsgálat tárgyává tenni, vajjon a büntettek elkövetésének gyakorisága nem áll-e szoros viszonyban az ágyrajárási viszony elterjedésével. A rendőri hatóságtól vett magánértesítés szerint csakugyan a Terézváros tartalmazná a veszélyes osztályok legszamosabb bujhelyét.

Hogy az ágyrajárás elterjedése különben nem képezi fővárosunknak különleges tulajdonságát, kitűnik azon tényből, hogy az ágyrajáróknak f. évben Berliuben összeirt száma (beleszámítva az éjjeli szállók vendégeit) 78,698-ot, tehát a lakosságnak közel 8%-át teszi, s így annyit mint Budapestben.

Azt találtuk, hogy a háztartások »egyéb czimen« lakó tagjainak legnagyobb részét a következő osztályok képviselik:

Beteg	3261	Tanító	757
Vendég	2222	Fegyencz a fegyházban	689
Áponcz és nyugdíjas	1475	Árva	404
Tanuló	1482 ²⁾	Betegápoló	330
Kocsis	956	Gazdasszony	302

¹⁾ Bármily érdekes lenne is a cselédeknek kerületenkinti felosztásába beleboesátkozni, az mégis itt nincsen helyén, mert a 22. sz. táblában közölt adatok nem adják a cselédeknek teljes számát. Ezen tábla feldolgozásának alapját t. i. nem a foglalkozási rovatba beirt válasz képezi, hanem azon kérdésre adott feleletek, »minő viszonyban állanak a háztartás tagjai a családfőhöz«. E kérdést pedig igen sok ember tévesen fogta fel. Ezenkívül elesnek itt mindazon szolgák, a kik nem uraságuk lakásán irattak össze, s így mint családfők vagy albérlők vannak kitüntetve. A cselédeknek valódi száma tehát csakis a foglalkozási statisztikából fog kitűnni.

²⁾ Ezen szám természetesen nem képviseli az összes Budapestben létező tanulókat, hanem csak azon egyéneket, kik a háztartás fejéhez való viszonyukat ilyennek vallották. Itt is ugyanazon észrevételek érvényesülnek, a melyek imént a cselédeknel fölhoztattak.

22. számú tábla.

Háztartások tagjainak viszo-
Verhältniss der Haushaltungsmmitglieder

Kerület Bezirk	Családfő Haushaltungs- Vorstand			Családtag és rokon Familienmitglieder u. Verwandte			Cseléd Gesinde		
	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zus.
I. Beltelek — <i>Intravillan</i>	4745	1217	5962	4359	8878	13237	151	1287	1441
A Kültelek — <i>Extravillan</i>	388	37	425	518	895	1413	47	64	111
Összesen — <i>Zusammen</i>	5133	1254	6387	4877	9773	14650	201	1351	1552
II. Beltelek — <i>Intravillan</i>	4276	1315	5591	4145	8521	12666	158	1322	1480
III. Beltelek — <i>Intravillan</i>	4433	865	5298	5343	9795	15138	82	596	678
B Kültelek — <i>Extravillan</i>	70	9	79	117	180	297	2	5	7
Összesen — <i>Zusammen</i>	4503	874	5377	5460	9975	15435	84	601	685
Budai oldal — <i>Ofner Seite</i>	13912	3443	17355	14482	28269	42751	443	3274	3717
IV. Beltelek — <i>Intravillan</i>	4170	1427	5597	3828	7823	11651	562	4211	4773
V. Beltelek — <i>Intravillan</i>	4469	681	5150	5213	9725	14938	462	4631	5093
C Kültelek — <i>Extravillan</i>	437	37	474	333	640	973	8	49	57
Összesen — <i>Zusammen</i>	4906	718	5624	5546	10365	15911	470	4680	5150
VI. Beltelek — <i>Intravillan</i>	8672	1559	10231	9238	18561	27799	223	3910	4133
D Kültelek — <i>Extravillan</i>	304	54	358	340	587	927	30	67	97
Összesen — <i>Zusammen</i>	8976	1613	10589	9578	19148	28726	253	3977	4230
VII. Beltelek — <i>Intravillan</i>	8551	1461	10012	9449	19321	28770	259	3511	3770
E Kültelek — <i>Extravillan</i>	380	25	405	447	835	1282	35	93	128
Összesen — <i>Zusammen</i>	8931	1486	10417	9896	20156	30052	294	3604	3898
VIII. Beltelek — <i>Intravillan</i>	9984	2407	12391	10367	21954	32321	538	3151	3689
IX. Beltelek — <i>Intravillan</i>	4725	999	5724	4689	9793	14482	257	1366	1623
F Kültelek — <i>Extravillan</i>	148	19	167	201	350	551	23	53	76
Összesen — <i>Zusammen</i>	4873	1018	5891	4890	10143	15033	280	1419	1699
X. Kültelek — <i>Extravillan</i>	1705	299	2004	1510	3119	4629	84	344	428
Pesti oldal — <i>Pester Seite</i>	43545	8968	52513	45615	92708	138323	2481	21386	23867
Budapest	57457	12411	69868	60097	120977	181074	2924	24660	27584

Tabelle Nr. 22.

nya a háztartási főhöz.
zum Haushaltungsvorstand.

Iparos segéd <i>Gewerbs-Gehilfen</i>			Albérő <i>Aftermieter</i>			Ágyrajáró <i>Schlaflente</i>			Egyéb <i>Sonstige</i>			Összesen <i>Zusammen</i>		
férfi männl.	nő weibl.	együtt Zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zus.
518	16	534	717	525	1242	325	238	563	348	450	798	11166	12611	23777
9	—	9	37	7	44	13	8	21	364	400	764	1376	1411	2787
527	16	543	754	532	1286	338	246	584	712	850	1562	12542	14022	26264
578	31	609	741	582	1323	464	202	666	1103	580	1683	11465	12553	24018
417	7	424	576	431	1007	692	195	887	233	130	363	11776	12019	23795
7	—	7	7	3	10	12	4	16	10	18	28	225	219	444
424	7	431	583	434	1017	704	199	903	243	148	391	12001	12238	24239
1529	54	1583	2078	1548	3626	1506	647	2153	2058	1578	3636	36008	38313	74821
1346	94	1440	1907	541	2448	602	297	899	937	657	1594	13352	15050	28402
758	50	808	1546	560	2106	1061	528	1589	750	610	1360	14259	16785	31044
26	—	26	27	36	63	220	95	315	4	8	12	1055	865	1920
784	50	834	1573	596	2169	1281	623	1904	754	618	1372	15314	17650	32964
1323	39	1362	2125	1182	3307	4142	1947	6089	786	709	1495	26509	27907	54416
12	—	12	26	21	47	89	18	107	40	56	96	841	803	1644
1335	39	1374	2151	1203	3354	4231	1965	6196	826	765	1591	27350	28710	56060
1820	64	1884	2487	1900	4387	5011	2768	7779	1364	1323	2687	28941	30348	59289
23	—	23	3	14	17	6	4	10	123	74	197	1017	1045	2062
1843	64	1907	2490	1914	4404	5017	2772	7789	1487	1397	2884	29958	31393	61351
1921	63	1984	2816	2013	4829	3668	1953	5621	1498	1135	2633	20792	32676	63468
837	38	875	1237	956	2193	1654	881	2535	747	678	1425	14146	14711	28857
38	3	41	20	7	27	8	6	14	98	75	173	536	513	1049
875	41	916	1257	963	2220	1662	887	2549	845	753	1598	14682	15224	29906
386	4	390	174	187	361	326	92	418	380	100	480	4565	4145	8710
8490	355	8845	12363	7417	19780	16787	8589	25376	6727	5425	12152	136013	144848	280861
10019	409	10428	14446	8965	23411	18293	9236	27529	8785	7003	15791	172021	183661	355682

2. A különháztartások (»intézetek«) és különösen a szállók.

A különháztartásokban összeirt egyének száma a 121 oldalon (15. számú táblán), az általok lakott intézetek természete szerint van kimutatva. A 10. számú táblán található ezenkívül az intézetekben lakóknak kimutatása kerületenkint és emeletenkint. Az »intézeti lakosság« kifejezése alatt összefoglalt fogalmak sokféleségénél fogva, hiábavaló fáradság lenne ezen gyűjtő fogalomnak statisztikai viszonyait körülményesen részletezni. A »különháztartások«-nak van azonban egy oly neme, mely különös figyelmünket méltán vonja magára. Értjük a legsőbb néposztálynak éjjeli szállóit, azon helyeket, hol a nagy városnak ama legszegényebbjei és legnyomorultabbjai lelnek menhelyet, a kik sem saját lakással nem bírnak, sem azon körülmények között sincsenek, hogy maguknak éjjelre, akármily szegényes ágyat béreljenek, a kik tehát szerencséseeknek érzik magukat, hogyha csekély díjért, mely 3—5 krajczár közt szokott ingadozni, a zord téli éjeken át a fagy és szél ellen menedéket és oly helyet nyerhetnek, hol leheveredhetnek.

Minden nagyvárosban sajnos egyformasággal harapódzik el a szállásadásnak ezen sajátságos neme. Az ilyen menedékhelyeknek felvett száma 96-ot tett; az azokban, a pusztta földön — a jobban fizetők boroshordókon vagy padokon — heverő emberek száma pedig megközelíti az 1000-et.

Az ily módon elszállásoltak között mindkét nem, minden kor és vallás, sőt — sajnos — a legsőbb napszámosi foglalkozási ágon kívül sok más kereseti ág is van képviselve.

A 23. számú tábla mutatja, hogy az éjjeli szállóbeliek egy harmadrésze nő, és pedig mintegy 200 érettkorú nő, 50 gyermek és azonfelül 15 hatvan éven felüli agg nő. A gyermekeknek nagy számából (113) kitűnik az is, hogy a pusztta földön, nyomorult rongyokkal fedett alakok közt nemesak kóborlók és részegesek, hanem családtyák és gyermekeikkel a kemény fekhelyben osztozó gyengéd családanyák is vannak.

A férfiaknak túlnyomó része a 20—50-ig terjedő életkorhoz tartozik. Az aggastyánok száma, valamint az összes népességnél úgy annak ezen töredékénél is mely ily éjjeli szállókban lakik, a férfinemnél csekélyebb, mint a nőinél. Vallást illetőleg az éjjeli szállók lakói egész más elemekből állanak, mint az összes lakosság. Legfeltűnőbb az izraelitáknak jelentéktelen száma, mert míg az utcán menve minden 5-dik ember izraelitának tekinthető, addig az éjjeli szállókon csak minden 40-dik. A többi vallás azonban jelentékenyebben van képviselve.

A 24. sz. tábla a szállókban összeirtak szülőhelyének kimutatását tartalmazza. Kiténik ebből, hogy budapesti születésűek aránylag csekély számban vannak; igen erősen vannak képviselve a felső megyék, így különösen Liptó, Trencsén, Árva, Nyitra, tehát azon megyék, melyek a napszámosoknak legnagyobb részét szolgáltatják, ezeken kívül Fehérmegye. Az osztrák tartományok közül legtöbb volt Morva- és Csehországból.

A foglalkozását illetőleg, legtöbb, mint az előre is látható volt, a napszámos és a munkás. Ezek száma ugyanis (lásd a 25. számú táblát) 332. Azonkívül összeiratott még 20 kőmíves, 23 pék, 13 ács, 16 kofa, 10 mosónő; koldus csak kettő. Felemlítjük végül, hogy a szállókban egy tanító is találtatott.

A legtöbb éjjeli szálló az I., VI. és VII. kerületben találtatott; feltűnő sok pedig — t. i. a népesség arányában — Kőbányán. Ezen szállók nagyobbára koreszmákban találtatnak, mely helyiségeket ily módon szoktak éjjeli időre is értékesíteni.

Hogy e szállókban sem tisztaság, sem levegő, sem világosság nem uralkodik, azt nem kell külön bizonyítani, és azért nincs mit csodálni azon, ha úgy találjuk, hogy 96 szálló közül 71 (889 lakóval) túltömött vala.

Kétségkívül a legnagyobb jótétemények egyike volna, melyet a legalsóbb osztályok irányában gyakorolhatni, ha arról gondoskodva volna, hogy e hajléktalanok, emberekhez méltóbb hálóhelyet találhassanak. A magánjótékonyosság ugyan érdeklődött e kérdés iránt is, a mennyiben a kőmíves-páholyok már is alapítottak menhelyet hajléktalanok számára. Ugy látszik azonban, hogy ezen jótékony vállalat anyagi ereje gyenge a megoldandó feladat nagyságával szemben és hogy e sajnós állapotok a fővárosi hatóság közbelépése nélkül alig fognak gyökeresen javulhatni.

Pennen. Deren Anzahl; Alter, Geschlecht und Confession der Inwohner.

Kerület Bezirk	Szállók száma Anzahl der Pennen						Benlakók kora — Alter der Inwohner												Benlakók vallása Confession der Inwohner													
	hány Anzahl	hánylakó Inwohner	egyéb hánylakó Anzahl	hánylakó Inwohner	együtt zusammen		0—10		11—20		21—30		31—40		41—50		51—60		60-on túl über 60		összesen zusammen	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	római kath. röm. kath.	ágotai luther.	calvin	izraelita israel.	egyéb sonstige	összesen zusammen
					hánylakó Anzahl	együtt Inwohner	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich												
					hánylakó Anzahl	együtt Inwohner	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich												
I. Beltelek — Intrav. A Kültelek — Extrav. Összesen — Zusammen	9	119	10	55	19	174	11	8	15	13	69	34	7	7	4	6	106	68	174	136	8	16	9	5	174	136	8	16	9	5	174	
II. Beltelek — Intrav.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Beltelek — Intrav. B Kültelek — Extrav. Összesen — Zusammen	5	44	5	15	10	59	1	5	2	—	34	12	2	1	2	41	18	59	52	2	3	2	—	—	59	52	2	3	2	—	59	
Budai old. — Ofner-Steige	14	163	16	79	30	242	12	13	17	14	109	47	9	8	6	7	153	89	242	195	10	20	12	5	242	195	10	20	12	5	242	
IV. Beltelek — Intrav.	9	94	—	—	9	94	2	1	8	3	46	23	1	3	1	6	58	36	94	64	3	23	—	4	94	64	3	23	—	4	94	
V. Beltelek — Intrav. C Kültelek — Extrav. Összesen — Zusammen	19	60	1	3	20	63	4	2	7	5	30	12	2	—	1	44	19	63	52	8	—	—	—	—	63	52	8	—	—	—	63	
VI. Beltelek — Intrav. D Kültelek — Extrav. Összesen — Zusammen	1	15	—	—	1	15	—	—	1	—	9	1	3	—	1	14	1	15	14	1	—	—	—	—	15	14	1	—	—	—	15	
VII. Beltelek — Intrav. E Kültelek — Extrav. Összesen — Zusammen	8	197	—	—	8	197	20	18	18	5	77	47	6	5	—	121	76	197	159	28	4	4	2	2	197	159	28	4	4	2	197	
VIII. Beltelek — Intrav.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IX. Beltelek — Intrav. F Kültelek — Extrav. Összesen — Zusammen	3	73	—	—	3	73	1	3	3	2	17	9	6	—	—	46	28	73	55	13	4	1	—	—	73	55	13	4	1	—	73	
X. Beltelek — Intrav.	9	128	7	17	16	145	—	2	15	2	115	6	4	1	—	134	11	145	132	7	4	2	—	—	145	132	7	4	2	—	145	
Pesti old. — Pester-Steige	57	726	9	22	66	748	48	40	68	30	370	134	23	18	4	8	518	230	748	627	62	41	11	7	748	627	62	41	11	7	748	
Budapest	71	889	25	101	96	990	60	53	85	44	479	181	37	26	10	15	671	319	990	822	72	61	23	12	990	822	72	61	23	12	990	

Szállókban lakók szülőhelye.
Geburtsort der Pennengäste.

Szüülőhely — Geburtsort	Férfi Männlich	Nő Weiblich	Együtt Zusammen	Szüülőhely — Geburtsort	Férfi Männlich	Nő Weiblich	Együtt Zusammen
Budapest	117	69	186	Veszprém megye	10	4	14
Abauj megye	2	3	5	Zala »	2	1	3
Arad »	3	1	4	Zólyom »	2	2	4
Árva »	19	12	31	Egyéb magyarországi — Sonstiges Ungarn	12	6	18
Bács »	5	3	8	Összesen magyarországi Ungarn zusammen	400	249	649
Bars »	4	1	5	Alsó-Ausztria — Niederöst.	7	—	7
Borsod »	3	3	6	Felső-Ausztria — Oberöst.	1	—	1
Esztergom »	9	5	14	Csehország — Böhmen ...	40	3	43
Fehér »	31	27	58	Gácsország — Galizien ...	13	6	19
Gömör »	4	3	7	Karinthia — Kärnten ...	2	1	3
Győr »	6	7	13	Morvaország — Mähren ...	32	8	40
Hont »	11	2	13	Stiria — Steiermark	—	1	1
Jász-Nagy-Kún-Szolnokm.	9	5	14	Szilézia — Schlesien	4	—	4
Kolozs megye	3	1	4	Tirol	7	1	8
Komárom »	16	4	20	Egyéb osztr. tartományok Sonstige österr. Provinzen	6	11	17
Liptó »	43	29	72	Összesen ausztriai Oesterreich zusam.....	112	31	143
Nógrád »	4	3	7	Bajorország — Baiern ...	3	—	3
Nyitra »	19	7	26	Olaszország — Italien ...	—	1	1
Pozsony »	8	5	13	Oroszország — Russland	35	—	35
Sáros »	9	5	14	Poroszország — Preussen	3	—	3
Somogy »	1	2	3	Szászország — Sachsen ...	1	—	1
Sopron »	4	1	5	Svájcz — Schweiz	1	—	1
Szepes »	8	6	14	Összesen külföldi államok Ausland zusammen	43	1	44
Tolna »	10	5	15	Ismeretlen születésű — Unbekannt	4	3	7
Torontál »	3	3	6	Főösszeg — Totale	559	284	843
Turóc »	5	11	16				
Trencsén »	18	13	31				

Szállók lakóinak foglalkozása.

Beruf der Pennengäste.

	Férfi Männlich	Nő Weiblich	Együtt Zusammen		Férfi Männlich	Nő Weiblich	Együtt Zusammen
A. Östermelés							
<i>Urproduction</i>							
Bányász — Bergleute	1	1	2	Lakatos — Schlosser	9	—	9
Kertész-segéd — Gärtner- gehülfe	2	1	3	Kovács — Schmied	1	—	1
Tejárús — Milchverkäufer	—	3	3	Összesen — Zusammen	138	13	151
Szőlőműves — Weinbauer	1	—	1	C. Forgalom — Verkehr			
Földműves — Landw.	8	—	8	Fuvaros — Fuhrleute	3	—	3
Összesen — Zusammen	12	5	17	Tüzelő — Heizer	1	—	1
				Összesen — Zusammen	4	—	4
B. Ipar — Industrie				D. Kereskedelem — Handel			
Kőműves — Maurer	20	—	20	Kofa — Höckerinen	—	16	16
Pinczér — Kellner	5	3	8	Kereskedő — Kaufleute	4	—	4
Mázoló — Anstreicher	3	—	3	Házaló — Hausierer	7	—	7
Czipész — Schuster	15	—	15	Zsibáros — Trödler	—	1	1
Kalapos — Hutmacher	2	—	2	Összesen — Zusammen	11	17	28
Szabó — Schneider	3	—	3	E. Személyes szolgálat			
Szijgyártó — Riemer	3	—	3	<i>Persönliche Dienstleistung</i>			
Mosóné — Wäscherinen	—	10	10	Napszámos — Tagelöhner	282	50	332
Köteles — Seiler	1	—	1	Szolga, szolgálónő és cseléd — Gesinde	2	27	29
Takács — Weber	2	—	2	Kocsis — Kutscher	7	—	7
Asztalos — Tischler	3	—	3	Favágó — Holzhacker	2	—	2
Hentes — Selcher	4	—	4	Vizhordó — Wasserträger	2	1	3
Pék — Bäcker	23	—	23	Tanító — Lehrer	1	—	1
Kefekötő — Bürstenbinder	1	—	1	Zenész — Musiker	2	—	2
Kádár — Fassbinder	2	—	2	Kéményseprő — Rauchfgk.	4	—	4
Cserepes — Dachdecker	1	—	1	Fodrász, borbély — Barbier	2	—	2
Órás — Uhrmacher	1	—	1	Házmeister — Hausmeister	1	—	1
Betűszedő — Setzer	3	—	3	Szobatisztító — Zimmerp.	3	—	3
Timár — Gerber	1	—	1	Összesen — Zusammen	308	78	386
Esztergályos — Drechsler	1	—	1	F. Foglalkozás nélkül			
Gombkötő — Knopfmacher	2	—	2	<i>Ohne Erwerb</i>			
Vasöntő — Eisengiesser	1	—	1	Koldus — Bettler	1	1	2
Bádogos — Spengler	3	—	3	Háztartás — In der Haus- haltung beschäftigt	—	6	6
Rézöntő — Kupfergiesser	1	—	1	Egyéb — Sonstige	85	164	249
Molnár — Müller	5	—	5	Összesen — Zusammen	86	171	257
Kárpitos — Tapezierer	1	—	1	Összesen — Zusammen	559	284	843
Szobafestő — Zimmermaler	1	—	1				
Ács — Zimmerleute	13	—	13				
Köszörűs — Schleifer	3	—	3				
Kövező — Pfasterer	1	—	1				
Kőfaragó — Steinmetze	3	—	3				

HARMADIK FEJEZET.

A túlnépes helyiségek.

Összehasonlítás az előbbi állapotokkal. — A túlnépes lakások számának jelentékeny csökkenése. — Azoknak kerületek és fekvés szerinti eloszlása. — Lakók foglalkozása. — A csak egy szobából álló túltömött lakások. — A két nemnek azokban való együttlakása. — A túltömött »nem-lakások.«

1. Összehasonlítások a tizenegy év előtti állapotokkal.

Valamint 1870-ben, ugy ez alkalommal is a népszámlálási anyag feldolgozásánál különös figyelemre méltattuk a túltömött lakásokat.

Túltömötteknek tekintettek akkor azon lakások, a melyekben átlag minden egyes szobában öt avagy több egyén lakott. Tagadhatatlan, hogy ilyen lakviszonyok nem csak szűkeknek, hanem majdnem elviselhetleneknek és egészségteleneknek nevezhetők. A hol egy szobában öt egyén lakik és alszik, nemcsak kedvező fizikai kifejlődésről nem lehet szó, hanem sok esetben a különböző korban álló két nembeli egyének együttlakása által az ott növekedők erkölcsi fejlődése is veszélyeztetve van. Hát még, ha egy szobára ötnél is több néha tíz, tizenöt lakó is jut!

1870-ben tett Pesten a túltömött lakásokban lakók száma 78.727-et = 39.3^o/o-át az összlakosságnak, Jelenleg tesz azok száma egész Budapesten 101,113 (lásd 20. sz. táblát¹⁾) és a pesti oldalon 86.054 = 31.8^o/o-át az összlakosságnak. E tekintetben tehát a viszonyok örvendetes javulása konstatalható.

¹⁾ Az 1881-diki földolgozásnál azon lakások, melyekben pld. egy és egy töredék lakó jutott egy szobára, a legközelebbi magasabb osztályhoz (2 lakóval) számíttatván és így a 4+X. számot feltüntető szobák is az 5 ember lakta lakásokhoz lévén számítva, a 20. sz. tábla végrovatjának összegéből az első öt rovat összegét kellett levonnunk, hogy az összehasonlítást megtehessek. Ez az oka, miért különböznek ezen adatok a 136. lapon említettéktől. — Megjegyezzük továbbá, hogy a fentiekben a rendes lakásokban összeirtak számáról van szó.

A fővárosi statisztikai hivatal méltán igényelheti maga számára amaz érde-
met, hogy ő irányítá legelőször a közfigyelmet a túltömött lakások okozta egészségi
hajókra. Szerző az 1870-diki népszámlálási művében, főként azonban a fővárosi
halandóságot tárgyazó munkáiban, az e tekintetben uralkodó és a statisztika
segélye nélkül fel sem deríthető viszonyokat nyíltan fölfedte, és daczára azon
kellemetlen feltűnésnek, a melyet az ilyenmü lelepezések okozni szoktak, nem
mulasztotta el, állhatosan utalni az ily lakások káros következményeire, külö-
nösen pedig arra, hogy a ragályos betegségek épen a túltömött lakásokban szoktak
leginkább elterjedni. Azon sok megtámadás után, melynek ezért megfoghatólag kitéve
vala, és melyek néha gyanúsításokká is váltak, talán nem veszik rosz néven, ha
most, egy évtized után, konstatálja azon elégtételt, hogy a statisztikai hivatal őszinte
és czélzatosság nélküli fellépése mégis meghozta a kívánt gyümölcsét. Hogy ez
bekövetkezett, természetesen már nem a statisztikai hivatalnak, hanem azon közegek
érdeme, amelyeknek hatalmában áll az ilyen káros állapotokat megszüntetni; első
sorban tehát a fővárosi tanácsnak, a ki nem szünt meg a kerületi előljáróságokat
szigorú utasításokkal ellátni az iránt, hogy a rosz és túlnépes lakásokat szigorú fel-
ügyelet alatt tartsák s a meenyire csak lehetséges, a szükségesnek mutatkozó lakás-
kiürítéseket haladéktalanul foganatosítsák; továbbá városunk orvosi közegeinek,
főként azonban a főorvosi hivatalnak és a kerületi orvosoknak, a kik közegész-
ségügyi viszonyainknak ezen égetővé vált kérdését folyton figyelemmel kísérték,
és végül a kerületi előljáróságoknak, a kiknek a felügyelet, a rendeletek
foganatosítása és a lakáskiürítések oly kellemetlen eszközlése jutott feladatául.

Ha azt vizsgáljuk, mily nagynak mutatkozik az ez iránybani javulás az
egyes kerületekben, ugy azt találjuk, hogy túltömött lakásokban laktak :

		1870. évben	1881. évben
Belváros	(IV. ker.)	16.12%	9.33%
Lipótváros	(V. »)	20.14	18.15
Ferenczváros	(IX. »)	38.39	35.05
Kőbánya	(X. ») és az		
összes kültelkek		44.33	36.75
Terézváros	(VI. és VII. ker.)	46.67	36.93
Józsefváros	(VIII. ker.)	48.21	35.94
Pest		39.27	31.87

A következő összeállításban kitüntetjük (I. százalék-táblát a 19. sz. táblához)
az egyes kerületek lakosságának minő százaléka lakott 6—10, 11—15 és több
mint 15-ével egy-egy szobában.

Az illető kerületek minden 100 lakosa közül lakik :

	6—10-ed magával egy-egy szobában	11—15-öd magával egy-egy szobában	15-nél többen egy-egy szobában
I.	15.99	0.92	0.68
II.	15.79	0.84	0.80
III.	27.33	1.34	0.23
Buda	19.60	1.03	0.57

	6—10-ed magával egy-egy szobában	11—15-öd magával egy-egy szobában	15-nél többen egy-egy szobában
IV.	8.85	0.41	0.07
V.	15.28	3.16	0.83
VI.	30.24	4.47	0.18
VII.	32.94	4.56	1.02
VIII.	31.97	3.41	0.56
IX.	31.05	3.51	0.48
X.	28.69	3.11	7.54
Pest	27.42	3.56	0.76
Budapest	25.77	3.03	0.73

Ezen viszonyokat, könnyebb áttekintés kedvéért, a grafikus táblán is kitüntettük. Látható ebből, hogy a legsűrűbben lakott lakások a III. és a VI—X. kerületekben találhatók. E szerint a VII. és X. kerület az, melyekben aránylag a legtöbb egyén él túltömött lakásokban. Tegyük még hozzá, hogy a viszonyoknak minden javulása daczára Budapest rendes lakásaiban — tehát az éjjeli szállókat nem is számítván — még mindig 18540 egyén lakik tízével, sőt még ennél is többel egy-egy szobában, hogy azoknak száma, a kik tizenötével vagy többen laknak egy szobában, még mindig 2768-at tesz és hogy vannak oly egyének is, a kik huszával laknak egy szobában.

2. Szorosabb értelemben vett túlnépes lakások. Azoknak kerületek és fekvés szerinti eloszlása.

Az előbbieken, hogy az összehasonlítás az 1870-iki viszonyokkal lehető legyen, azon lakásokat tekintettük túltömötteknek, a melyekben szobánként öt vagy több egyén lakott. A túltömöttség ismérve tehát azon hányados volt, mely előállt, ha az egy lakásban lakók számát ezen lakás szobaszámával osztottuk.

Utólag azonban kételyeink támadtak aziránt, vajjon ezen lakásokban minden egyes szoba tényleg öt egyén által lakatik-e? A hol például konyha létezik, ott feltehető, hogy a cseléd, de még mások is, ott és nem a szobában alszanak. A mennyiben pedig a tényleg túltömött egyes helyiségek, nevezetesen pedig egyes hálólhelyiségek kipuhatólása volt célunk, helyesebbnek tartottuk az 1881. évi népszámlálás feldolgozásánál, az alvásra használt mellékhelyiségeket is az osztóhoz számítani, és inkább a hányadost ötről négyre leszállítani, vagyis azon lakásokat tekinteni túltömötteknek, a hol, szobát konyhát és előszobát összevéve, ezek mindegyikét legalább négy egyén lakta.

Az ezen értelemben túltömött lakások száma a 26-dik táblán van egybe állítva. Van pedig ilyen 4785, míg az azokban összeirt egyének száma 43,815-öt tesz.¹⁾

Minden további észleleteink mármost a túltömöttek lakók ezen új összességére vonatkoznak.

Ha a fenti értelemben vett túltömött lakásoknak az egyes kerületekre való eloszlását vizsgáljuk, szintén azon eredményre jutunk, hogy Budán sokkal kevesebb túltömött lakás található mint Pesten, és hogy itt azok főfészke a IX., VI., VII. és X-dik kerületekben keresendő. A túltömött lakásokban lakó 44,000 egyén közül esik ezen négy kerületre 25,000.

Az összeirt lakosságnak minden 100 egyéne közül túltömött lakásokban lakik Budán 7·06%, Pesten 13·32%. — A egyes kerületek a következőleg sorakoznak:

IV. kerület	3·55
II. »	5·99
I. »	6·23
III. »	8·79
V. »	11·05
VIII. »	13·25
IX. »	13·52
VI. »	14·70
VII. »	16·17
X. »	26·77

¹⁾ Közel fekszik azon kérdés, kik képezik voltaképen a tülnépes lakások lakóit? Erre válaszolandók, a IV-dik szakasz (foglalkozási statisztika) feldolgozásánál minden kereseti ágból külön megállapítottuk azon férfiak számát, a kik tülnépes lakásokban laktak. Miután ezen szakasz már csak a rendes lakosságra vonatkozott, az ideiglen jelenlevők és a huzamosan távollevők tehát, (a kik az összeirt népesség közel 3 százalékát teszik) belőle hiányoznak, az összeirt 23,600 férfi helyett e műveletnél már csak 22,400-at találhattunk. Ezek pedig következőleg oszlanak el a főbb kereseti csoportokra:

Östermelés	291	testi szolgálat	6983
ipar	6223	szellemi »	322
forgalom	255	különféle »	362
kereskedelem	780	kereset nélkül	7221
		összesen	22437

Itt közöljük azon fontosabb ágak részletezését, melyek legalább ötven tagot számlálnak:

A) **Östermelés:** kertész 56, föld és szőlőmives 95, majoros és tehenész 71.

B) **Ipar:** pék 357, mészáros 56, hentes 120, malomipar 77, serfűzés 138, vendéglős, korcsmáros, pinczér 325, cipész 1248, szabó 588, kőmives 306, ács 79, téglavető 160, asztalos 520, kádár 63, bádogos 76, lakatos 291, kovács 198, öntőde 52, könyvnyomda 158, szobafestő 72, fényező és mázoló 69, hajógyári alkalmazott 157.

C) **Forgalom:** vasuti alkalmazott 142, lófuvar 76.

D) **Kereskedelem:** házaló 117.

E) **Személyes szolgálat:** I. Testi szolgálat: napszámos 5820, kocsis és szolgálta 905, hordár 115. II. Szellemi szolgálat: külföldi művészet 71. III. Különféle szolgálat: mindenféle örök 85, házmester 50, fodrász és borbély 50.

F) **Kereset vagy foglalkozás nélkül:** tanuló 2540, gyermek 15 éven alul (és nem tanuló) 4509.

(Folytatás a 162-dik lapon)

Túlnépes helyiségek áttekintő táblája, kerületek és emeletek szerint.

Übersichtstabelle der überfüllten Gelasse nach Bezirken und Höhenlage.

Kerületek szerint Nach Bezirken	Rendes lakásban In ger. Wohn.			Nemlakásban In Nichtwohnräumen			Főösszeg Totale				Emeletek szerint Nach Stockwerken			Összesen Zusammen
	hány Anzahl	férfi männlich	nő weiblich	hány Anzahl	férfi männlich	nő weiblich	hány Anzahl	férfi männlich	nő weiblich	Összesen Zusammen	férfi männlich	nő weiblich	Összesen Zusammen	
I. Beltelek — Intravillan. . .	159	655	638	25	129	124	184	784	762	1546	857	4115	3946	8061
A Kültelek — Extravillan	19	93	37	2	11	11	21	104	48	152				
Összesen — Zus.	178	748	675	27	140	135	205	888	810	1698				
II. Beltelek — Intravillan. . .	160	759	660	4	29	24	164	788	684	1472				
III. Beltelek — Intravillan. . .	229	997	922	28	80	88	257	1077	1010	2087				
B Kültelek — Extravillan	2	9	6	3	49	45	5	58	51	109				
Összesen — Zus.	231	1006	928	31	129	133	262	1135	1061	2196				
Összes budai oldal — Zus. Ofen	569	2513	2263	62	298	292	631	2811	2555	5366				
IV. Beltelek — Intravillan. . .	92	498	329	27	152	67	119	650	396	1046				
V. Beltelek — Intravillan. . .	315	1646	1296	30	109	74	345	1755	1370					
C Kültelek — Extravillan	56	255	206	8	114	65	64	369	271					
Összesen — Zus.	371	1901	1502	38	223	139	409	2124	1641	3765				
VI. Beltelek — Intravillan. . .	842	4061	3765	46	161	127	888	4222	3892					
D Kültelek — Extravillan	8	107	40	4	87	79	12	194	119					
Összesen — Zus.	850	4168	3805	50	248	206	900	4416	4011	8427				
VII. Beltelek — Intravillan. . .	999	4848	4586	41	307	160	1042	5195	4746					
E Kültelek — Extravillan	22	81	82	2	40	35	22	81	117					
Összesen — Zus.	1021	4929	4668	43	347	195	1064	5276	4863	10139				
VIII. Beltelek — Intravillan. . .	918	4266	3857	46	283	162	964	4549	4019	8568				
IX. Beltelek — Intravillan. . .	447	2093	1827	1	1	5	448	2094	1832					
F Kültelek — Extravillan	13	73	59	11	41	38	24	114	97					
Összesen — Zus.	460	2166	1886	12	42	43	472	2208	1929	4137				
X. Ker.—Bez.—Kült.—Extrav.	199	1285	684	27	287	111	226	1572	795	2367				
Összes pesti oldal — Zus. Pest	3911	19213	16731	243	1532	933	4154	20795	17654	38449				
Budapest	4480	21726	18994	305	1889	1215	4755	23606	20209	43815				

A fekvést tekintve, a pinczelakásokra aránylag sokkal jelentékenyebb jutalék esik. A míg ugyanis a fővárosnak minden 100, nemtúltömött lakásban összeirt lakosa közül¹⁾ csak $7\frac{1}{3}$ lakik pinczében, addig a túltömött lakásokból $18\frac{1}{3}\%$. A pinczelakók egy negyede túltömött helyiségekben lakik.

A 27. számú táblán közöljük azon beltelki utcák jegyzékét, a melyekben a lakosságnak legalább 10%-a lakik túltömött lakásokban.

A mint látjuk, ezen kimutatás, fájdalom, igen terjedelmes. Ez adatok, kapcsolatosan az egyes utcák vagyoni viszonyaira, továbbá csatornázással és vízvezetékekkel való ellátására vonatkozókkal, a halandósági és járvány statisztikai észleleteinknél bizonyára igen jó szolgáltatásokat fognak tenni. E helyütt megelégszünk azon utcák megnevezésével, a melyekben a lakosságnak több mint egy harmada él túltömött szobákban, a mi mellett azonban csakis azon utcákat mutatjuk ki, a melyek több mint száz lakóval birnak.

		lakó	%
V. kerület	Visegrádi utca	333	33.33
II. >	Retek- >	264	33.80
V. >	Géza- >	196	36.63
VII. >	Szövetség- >	954	38.09
VIII. >	Kis fuvaros- >	153	38.60
V. >	Katona- >	189	40.29
V. >	Ujpesti rakpart	282	51.93
V. >	Váci út	243	79.41

3. A túltömött lakások minden egyes helyiségének lakottsága.

Áttérvén minden egyes helyiségnek (szoba, előszoba vagy konyha) lakottságára, azt találjuk, hogy átlag

4 és 5 lakóval helyiségenként	19909	egyen lakik, ezek között pinczében	3259
6 > 7 >	13685	> > >	2785
8, 9 és 10 >	5794	> > >	1180
11—15 >	2382	> > >	482
16—20 >	843	> > >	204
20-nál több lakóval >	1202	> > >	151

A 28. számú tábla ugyanezen adatokat kerületek szerint tünteti ki, ugyszintén tartalmaz egy kimutatást minden ezen osztályokba eső lakásokról, a pinczelakások megkülönböztetésével.

Sűrűbben mint tizedmagával szobánként mindössze 4427 egyén lakik, kik közül háromezeröttszáz a pesti kerületekre esik. E tekintetben is kellemetlen módon tűnnek ki a X. és VII. kerület, de mellettük az V-dik is, míg a két első budai kerület, és a Belváros legkedvezőbbben állanak.

(Folytatása a 170. lapon.)

¹⁾ Összeirt lakosság 364,487, túltömött lakó 43,815, marad 320,672
 Pinczében 31,637 > > 8,061 > 23,576
 = 18.39% = 7.35%

27. számú tábla.

Tabelle Nr. 27.

Túlnépes helyiségek utcánkénti kimutatása (csak beltelekről).

Ueberfüllte Gelasse, nach Strassen ausgewiesen (nur Intravillan).

Kerület — Bezirk	Túlnépes lakások Ueberfüllte Wohnungen			Túlnépes nem lakások Ueberfüllte Nichtwohnungen			Összesen Zusammen			Nem túlnépes helyiségek lakóinak száma. Bevohner d. nicht überf. Gelasse	Összesen Zusammen	Túlnépesen lakók száml. Prozentzahl der in überfüllt. Gelassen Wohnenden
	Utcák, melyekben 10% vagy több lakó túltömötten lakik											
	Strassen, wo mehr als 10% der Einwohner in überfüllten Gelassen wohnen											
	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincz. hierunt. im Kell.	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincz. hierunt. im Kell.	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincz. hierunt. im Kell.			
	1	12	—	1	5	—	2	17	—	83	100	17.00
Alagút-utca	2	13	—	2	16	—	4	29	—	123	152	19.08
Apród- »	1	6	—	—	—	—	1	6	—	19	25	*24.00
Berek- »	1	8	—	2	10	—	3	18	—	15	39	*54.54
Czakó-köz	15	101	—	6	73	—	21	174	—	1225	1399	12.44
Döbrentey-utca	—	—	—	1	10	—	1	10	—	86	96	10.41
Egyház-tér	1	5	—	—	—	—	1	5	—	10	15	33.33
Farkas-utca	—	—	—	2	26	—	2	26	—	114	140	18.57
Fehérsas-utca	7	81	—	3	25	—	10	106	—	543	649	16.33
Gellért-rakpart	1	10	10	—	—	—	1	10	10	82	92	10.86
Hirnök-utca	15	104	28	1	5	—	16	109	28	534	643	16.95
Horgony- »	4	30	7	—	—	—	4	30	7	167	197	15.22
Hullám- »	1	10	—	—	—	—	1	10	—	63	73	13.69
Iskola-tér	3	24	7	—	—	—	3	24	7	207	226	10.61
Kereszt-tér	9	54	7	—	—	—	9	54	7	3	57	94.73
Köz-utca	1	7	—	—	—	—	1	7	—	13	20	35.00
Orom- »	5	98	—	—	—	—	5	98	—	90	189	52.18
Promontori út	4	25	—	—	—	—	4	25	—	95	120	80.83
Rudasfürdő-tér	1	11	—	—	—	—	1	11	—	83	94	11.70
Szarvas-utca	5	21	—	—	—	—	5	21	—	59	80	26.25
Szög- »	3	32	18	—	—	—	3	32	18	42	74	43.24
Úveges- »	1	7	—	—	—	—	1	7	—	21	28	25.00
Vajda- »	4	42	—	—	—	—	4	42	—	203	245	17.14
Virág Benedek-utca												
	4	27	—	—	—	—	4	27	—	189	216	12.05
Csapláros-utca	4	36	—	—	—	—	4	36	—	305	341	10.55
Ganz- »	1	9	—	—	—	—	1	9	—	63	72	12.05
Kút- »	14	130	—	—	—	—	14	130	—	418	548	23.72
Ország-út	8	64	—	—	—	—	8	64	—	201	265	24.11
Oszlop-utca	3	15	—	—	—	—	3	15	—	8	23	65.21
Öntőház- »	1	5	—	—	—	—	1	5	—	35	40	12.05
Plébánia- »	17	264	—	—	—	—	17	264	—	517	781	33.80
Retek- »	1	7	—	—	—	—	1	7	—	58	65	10.76
Sármány- »	11	89	—	2	11	—	13	100	—	844	944	10.59
Szegényház-utca												
	22	249	74	2	11	—	24	260	74	1219	1479	17.57
Bécsi-utca	1	8	—	—	—	—	1	8	—	31	39	20.50
Kilátás- »	9	78	—	—	—	—	9	78	—	639	717	10.87
Kis-Czelli-utca	3	30	—	—	—	—	3	30	—	22	52	57.69
Kulcsár- »	3	22	—	—	—	—	3	22	—	75	97	22.66
Lelkész- »												

* Azt jelenti, hogy az illető alapszám száznál kisebb.

* Das Zeichen bedeutet, dass die betreffende Grundzahl kleiner als hundert ist.

27. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 27. (Fortsetzung.)

Kerület — Bezirk	Utca, melyekben 10% vagy több lakó túltömött lakik <i>Strassen, wo mehr als 10% der Inwohner in überfüllten Gelassen wohnen</i>	Túlnépes lakások <i>Überfüllte Wohnungen</i>			Túlnépes nem lakások <i>Überfüllte Nichtwohnungen</i>			Összesen <i>Zusammen</i>			Nem túlnépes helyiségek lakóinak száma <i>Bewohner d. nicht überf. Gelasse</i>	Összesen <i>Zusammen</i>	Túlnépes lakók számal. Perzentzahi der in über- füllt. Gelassen Wohnenden
		hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincz. hierunt. im Kell.	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincz. hierunt. im Kell.	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincz. hierunt. im Kell.			
III. kerület — III. Bezirk	Matróz-utca	13	114	—	—	—	13	114	—	785	899	12.68	
	Mökus- »	2	68	—	—	—	2	68	—	516	584	11.64	
	Nád- »	1	9	—	—	—	1	9	—	48	57	*15.78	
	Percz- »	2	15	—	—	—	2	15	—	102	117	12.82	
	Raktár- »	2	16	—	—	—	2	16	—	57	73	*21.90	
	Repkény- »	3	22	—	—	—	3	22	—	61	83	*26.50	
	Seregély- »	3	20	—	—	—	3	20	—	51	71	*28.61	
	Sorompó- »	1	5	—	—	—	1	5	—	22	27	*18.51	
	Szél- »	2	24	—	—	—	2	24	—	41	65	*36.92	
	Szópvolgy-utca	16	142	—	—	—	16	142	—	292	434	32.71	
Viador-utca	11	70	15	2	18	13	88	15	304	392	22.44		
Vöröskereszt-utca	6	49	—	1	6	7	55	—	223	278	19.78		
IV. kerület IV. Bezirk	Duna-utca	2	21	—	1	12	3	33	—	267	300	11.00	
	Halt-ér	3	47	—	—	—	3	47	—	231	278	16.90	
	Kristóf-tér	3	39	—	—	—	3	39	—	119	158	24.68	
	Molnár-utca	12	108	—	1	8	13	116	—	1013	1129	10.27	
	Só- »	—	—	—	1	23	1	23	—	165	188	12.23	
V. kerület — V. Bezirk	Alkotmány-utca	11	92	43	1	5	12	97	43	332	429	22.61	
	Csáki- »	4	44	—	—	—	4	44	—	3	47	*93.61	
	Fegyvergyár-utca	7	65	—	—	—	7	65	—	325	390	16.66	
	Géza- »	21	196	—	—	—	21	196	—	339	535	36.63	
	Gyapjú- »	4	33	—	—	—	4	33	—	131	164	20.12	
	Honvéd- »	1	5	—	—	—	1	5	—	32	37	*13.51	
	Ipoly- »	7	62	—	—	—	7	62	—	50	112	55.35	
	Katona József- »	19	189	48	—	—	19	189	48	280	469	40.29	
	Kálmán- »	6	49	19	1	6	7	55	19	301	356	15.44	
	Kárpát- »	11	102	—	—	—	11	102	—	213	315	32.98	
	Markó- »	—	—	—	1	6	1	6	—	36	42	*14.28	
	Marokkói- »	1	6	6	—	—	1	6	6	47	53	*11.32	
	Pannonia- »	1	10	—	—	—	1	10	—	47	57	*17.54	
Széchenyi-tér	5	27	5	1	7	6	34	5	241	275	12.36		
Újpesti-rakpart	23	245	—	5	37	28	282	—	301	583	48.37		
Váci-út (külső)	27	238	29	1	5	28	243	29	468	711	34.18		
Visegrád-utca	36	325	9	1	8	37	333	9	660	999	33.33		
VI. kerület VI. Bezirk	Aradi-utca	51	448	128	—	—	51	448	128	1413	1861	24.07	
	Bajnok- »	12	91	5	—	—	12	91	5	584	675	13.48	
	Bajza- »	8	74	33	—	—	8	74	33	381	455	16.26	
	Bárány- »	10	98	27	—	—	10	98	27	577	675	14.51	
	Bulcsú- »	4	29	15	—	—	4	29	15	147	176	16.47	
Dávid- »	27	246	54	1	6	28	252	54	566	818	30.80		

27. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 27. (Fortsetzung.)

Kerület — Bezirk	Tülnépes lakások Ueberfüllte Wohnungen			Tülnépes nem lakások Ueberfüllte Nichtwohnungen			Összesen Zusammen			Nem tülnépes helyiségek lakóinak száma Beobachter d. nicht überf. Gelasse	Összesen Zusammen	Tülnépes lakások százal. Percentzahl der in überfüllt. Gelassen Wohnenden
	Utcák, melyekben 10% vagy több lakó túltömött lakik Strassen, wo mehr als 10% der Inwohner in überfüllten Gelassen wohnen											
	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincz. hierunt. im Kell.	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincz. hierunt. im Kell.	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincz. hierunt. im Kell.			
VI. kerület — VI. Bezirk	Eötvös-utca	16	142	30	—	—	16	142	30	813	955	14.86
	Epreskert-utca	—	—	—	1	7	1	7	—	59	66*	10.60
	Felső erdősor	12	108	62	—	—	12	108	62	564	672	16.07
	Gyár-utca	33	299	77	1	15	34	314	77	2393	2707	11.59
	Hajós-utca	30	369	41	—	—	30	369	41	1762	2131	17.31
	Izabella-utca	12	122	28	1	9	13	131	28	443	574	22.82
	Kemnitz-utca	4	40	21	—	—	4	40	21	299	339	11.79
	Kis János »	2	22	12	—	—	2	22	12	111	133	16.54
	Laudon »	10	113	11	—	—	10	113	11	485	598	18.89
	Lázár »	15	143	66	—	—	15	143	66	1067	1210	11.73
	Lehel »	6	62	21	—	—	6	62	21	443	505	12.27
	Lovag »	16	143	51	3	17	19	160	51	478	638	25.78
	Mozsár »	10	133	—	1	7	11	140	—	556	696	20.11
	Nagy János-utca	10	71	22	—	—	10	71	22	427	498	14.23
	Nagymező »	41	426	11	6	42	47	468	11	2280	2748	17.03
	Ó »	27	203	46	—	—	27	203	46	1490	1693	11.98
	Petőfi »	12	133	—	1	6	13	139	—	631	771	18.03
	Podmaniczky »	2	21	12	1	5	3	26	12	82	108	24.07
	Proféta »	5	38	23	—	—	5	38	23	317	355	10.70
	Rákosárok »	22	209	42	1	12	23	221	42	1315	1536	14.38
Révay »	34	326	101	3	19	37	345	101	1053	1398	24.67	
Rózsa »	43	413	234	—	—	43	413	234	2083	2496	16.54	
Szabolcs »	38	358	47	—	—	38	358	47	837	1195	29.95	
Szerecsen »	97	902	109	8	59	105	961	115	3205	4166	23.00	
Szegfű »	1	15	—	—	—	1	15	—	103	118	12.71	
Sziv »	37	337	111	1	6	38	343	111	1921	2264	15.15	
Szondy »	42	414	255	1	5	43	419	255	2458	2877	14.56	
Teréz-körút	15	141	80	1	7	16	148	80	732	880	16.81	
Vörösmarty-utca	17	171	96	2	17	19	188	96	544	732	25.68	
VII. kerület — VII. Bezirk	Akácfa-utca	38	391	58	2	12	40	403	58	2730	3133	12.86
	Alsó erdősor	34	280	18	1	153	35	433	18	1213	1640	26.33
	Amazon-utca	4	39	—	—	—	4	39	—	244	283	10.24
	Arena »	9	59	9	—	—	9	59	9	261	320	18.43
	Bem »	11	101	14	—	—	11	101	14	626	727	13.89
	Csányi »	9	92	4	—	—	9	92	4	703	795	11.57
	Csömöri-út	8	71	17	2	12	10	83	17	686	769	10.79
	Damjanich-utca	11	100	61	1	10	12	110	61	816	926	11.88
	Dob »	52	489	54	2	10	54	499	54	3147	3646	13.69
	Dohány »	55	495	166	6	108	61	603	166	3132	3735	16.14
	Hársfa »	56	525	—	—	—	56	525	—	1880	2405	21.82
	Holló »	22	259	70	1	5	23	264	70	718	982	26.88
	Huszár »	2	20	9	—	—	2	20	9	50	70	*23.57
	István-tér	24	226	104	2	13	26	239	104	1249	1488	16.06
	Izabella-utca	16	130	77	—	—	16	130	77	856	986	13.18
	Józsika »	6	56	29	—	—	6	56	29	223	279	20.07
	Kazinczy »	65	580	125	5	76	70	656	125	2071	2727	24.06
Kertész »	65	605	236	1	7	66	612	236	1646	2258	27.10	
Kis diófa »	8	93	—	3	25	11	118	—	542	660	17.93	

27. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 27. (Fortsetzung.)

Kerület — Bezirk	Utezak, melyekben 10% vagy több lakó túltömötten lakik <i>Strassen, wo mehr als 10% der Einwohner in überfüllten Gelassen wohnen</i>	Túlnépes lakások <i>Überfüllte Wohnungen</i>			Túlnépes nem lakások <i>Überfüllte Nichtwohnungen</i>			Összesen <i>Zusammen</i>			Norm túlnépes helyiségek lakóinak száma <i>Bewohner d. nicht überf. Gelasse</i>	Összesen <i>Zusammen</i>	Túlnépesen lakók száma. Perzentzahl der in über- füllt. Gelassen Wohnenden
		hány Anzahl	hány lakó <i>Einwohnerzahl</i>	közülök pincz. hierint, im Kell.	hány Anzahl	hány lakó <i>Einwohnerzahl</i>	közülök pincz. hierint, im Kell.	hány Anzahl	hány lakó <i>Einwohnerzahl</i>	közülök pincz. hierint, im Kell.			
VII. kerület — VII. Bezirk													
Klauzál-utca	40	395	268	1	6	—	41	401	268	1695	2096	19.13	
Külső dob. »	81	755	193	1	7	7	82	762	200	3654	4416	17.26	
Miksa- »	29	278	101	1	6	—	30	284	101	685	969	29.30	
Munkás- »	5	41	7	—	—	—	5	41	7	122	163	25.76	
Murányi- »	3	17	7	—	—	—	3	17	7	75	92	*18.47	
Nagydiófa- »	25	247	162	1	5	5	26	252	167	1316	1568	16.07	
Nyár- »	18	182	54	—	—	—	18	182	54	824	1006	18.09	
Rákosárok- »	23	245	114	—	—	—	23	245	114	1082	1327	18.46	
Rombach- »	17	199	15	—	—	—	17	199	15	1206	1405	14.17	
Rózsa- »	12	111	54	3	19	7	15	130	61	918	1048	12.40	
Rottenbiller-utca	18	155	39	—	—	—	18	155	39	875	1030	15.14	
Sip- »	15	129	36	1	12	—	16	141	36	1232	1373	10.26	
Szövetség- »	94	947	177	1	7	7	95	954	184	1548	2502	38.09	
Wesselényi- »	22	209	49	1	5	—	23	214	49	1292	1506	14.21	
Vörösmarty- »	14	146	42	—	—	—	14	146	42	368	514	28.40	
VIII. kerület — VIII. Bezirk													
Békás-utca	5	39	—	—	—	—	5	39	—	217	256	15.23	
Békkocsis-utca	16	143	24	2	11	—	18	154	24	522	676	22.78	
Berzsonyi- »	5	41	8	1	5	—	6	46	8	165	211	21.80	
Bezerédy- »	1	9	—	—	—	—	1	9	—	31	40	*22.50	
Calvária- »	7	65	28	1	4	—	8	69	28	375	444	15.54	
Conti- »	18	176	57	—	—	—	18	176	57	951	1127	15.61	
Déry- »	11	88	—	—	—	—	11	88	—	249	337	26.11	
Dugonits- »	3	25	—	—	—	—	3	25	—	68	93	*26.98	
Erdélyi- »	11	120	—	—	—	—	11	120	—	262	382	31.41	
Fecske- »	30	284	31	—	—	—	30	284	31	684	968	29.33	
Felső vámvonal-utca	3	18	—	—	—	—	3	18	—	148	166	10.84	
Gólya-utca	12	102	27	2	10	—	14	112	27	793	905	12.37	
Homok- »	5	43	—	—	—	—	5	43	—	145	188	22.87	
Illés- »	18	147	—	1	5	—	19	152	—	810	962	15.80	
József- »	61	548	11	5	34	—	66	582	11	2467	3049	19.09	
Karpfenstein-utca	12	100	5	—	—	—	12	100	5	454	554	18.05	
Kemény Zsigmond-u.	4	38	22	—	—	—	4	38	22	115	153	24.83	
Kender-utca	13	102	—	1	59	—	14	161	—	789	950	16.94	
Kenyérmező-utca	3	21	—	—	—	—	3	21	—	109	130	16.15	
Kisfaludy- »	25	232	—	—	—	—	25	232	—	959	1191	19.47	
Kis fuvaros- »	14	146	7	1	7	—	15	153	7	244	397	38.61	
Kis stáció- »	5	53	—	—	—	—	5	53	—	197	250	21.20	
Koszorú- »	2	64	—	—	—	—	2	64	—	407	471	13.58	
Kőbányai- »	2	89	38	—	—	—	2	89	38	255	344	25.87	
Kőrös- »	9	80	17	—	—	—	9	80	17	330	410	19.51	
Köztemető- »	8	81	17	1	5	—	9	86	17	519	605	13.98	
Külső stáció- »	24	225	82	—	—	—	24	225	82	1185	1410	15.95	
Liszt Ferenc- »	1	9	—	—	—	—	1	9	—	51	60	*15.00	
Losonczi- »	3	30	13	—	—	—	3	30	13	80	110	27.27	
Ludoviceum- »	5	32	—	—	—	—	5	32	—	146	178	17.97	

27. számú tábla. (Végo.)

Tabelle Nr. 27. (Schluss.)

Kerület — Bezirk	Túlnépes lakások Ueberfüllte Wohnungen			Túlnépes nem lakások Nichtwohnungen			Összesen Zusammen			Nem túlnépes helyiségek lakónak száma Beachter d. nicht überf. Gelasse	Összesen Zusammen	Túlnépesen lakók százal. Perzentzahl der in überfüllt. Gelassen Wohnungen
	Utezak, melyekben 10% vagy több lakó túltömötten lakik Strassen, wo mehr als 10% der Inwohner in überfüllten Gelassen wohnen											
	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincoz. hierunt. im Kell.	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincoz. hierunt. im Kell.	hány Anzahl	hány lakó Inwohnerzahl	közülök pincoz. hierunt. im Kell.			
VIII. kerület — VIII. Bezirk	Luiza- utca	8	74	61	—	—	8	74	61	308	382	19.37
	Luther- »	3	29	—	—	—	3	29	—	100	129	22.48
	Malách- »	13	154	41	2	10	20	164	41	817	981	16.71
	Mária Terézia-tér	7	57	11	—	—	7	57	11	450	507	11.24
	Mátyás-tér	14	118	22	—	—	14	118	22	368	486	24.27
	Nagy fuvaros-utca	11	100	—	—	—	11	100	—	652	752	13.29
	Nagy körút	15	150	—	1	5	16	155	—	818	973	15.93
	Német-utca	18	153	—	—	—	18	153	—	1219	1372	11.15
	Népszínház-utca	39	363	—	8	52	47	415	—	1405	1820	22.80
	Nagytemplom-»	21	200	68	1	6	22	206	68	605	811	25.40
	Óriás- »	15	132	29	1	16	16	148	29	792	940	15.74
	Örmövény- »	7	53	—	—	—	7	53	—	375	428	12.38
	Prater- »	29	245	124	—	—	29	245	122	1758	2003	12.23
	Rákóczy-tér	7	79	—	—	—	7	79	—	515	594	13.29
	Salétram-utca	1	43	—	—	—	1	43	—	313	356	12.08
	Sárkány- »	4	33	11	—	—	4	33	11	281	314	10.50
	Staffenberger-utca	1	13	—	—	—	1	13	—	63*	76	17.10
	Stahly-utca	4	43	—	—	—	4	43	—	288	331	12.99
	Szerdahelyi-utca	14	109	—	—	—	14	109	—	316	425	25.64
	Szigetvári- »	1	10	—	—	—	1	10	—	90*	100	10.00
	Szigony- »	15	110	33	—	—	15	110	33	436	546	20.14
	Szilágyi- »	5	42	—	—	—	5	42	—	101	143	29.37
	Szüz- »	2	20	20	—	—	2	20	20	79*	99	20.20
Tavaszmező- »	6	56	—	1	12	7	68	—	608	676	10.05	
Teleki-tér	12	137	15	—	—	12	137	15	415	552	24.81	
Tököl-utca	3	27	—	—	—	3	27	—	75*	102	26.47	
Tömő- »	22	163	—	—	—	22	163	—	1057	1220	13.36	
Ujvásár-tér	29	247	—	2	13	31	260	—	1143	1403	18.53	
Üllői-út	25	218	61	3	25	28	243	61	2113	2356	11.29	
Vig-utca	43	399	13	—	—	43	399	13	1059	1458	27.36	
IX. kerület — IX. Bezirk	Csepel-rakpart	13	125	5	3	23	16	148	5	467	615	24.07
	Czuczor-utca	11	109	36	—	—	11	109	36	350	459	23.74
	Ferencz- »	14	125	47	1	6	15	131	47	911	1042	12.57
	Ferencz-tér	8	66	—	—	—	8	66	—	257	323	20.43
	Gyep-utca	12	87	8	—	—	12	87	8	782	869	10.01
	Kinizsi- »	6	52	5	—	—	6	52	5	451	503	10.33
	Liliom- »	26	297	81	—	—	26	297	81	1053	1350	22.00
	Malom- »	23	189	79	2	12	25	201	84	1526	1727	11.63
	Mátyás- »	4	39	39	—	—	4	39	39	132	171	22.81
	Mester- »	24	220	87	—	—	24	220	87	1270	1490	14.76
	Páva- »	11	92	10	—	—	11	92	10	773	865	10.63
	Remete- »	6	45	5	—	—	6	45	5	351	396	11.36
	Soroksári-utca	96	942	330	2	15	98	957	342	3850	4807	23.41
Tompa- »	27	269	65	—	—	27	269	65	927	1196	22.40	
Tüzoltó- »	24	186	106	—	—	24	186	106	1143	1329	13.99	
Üllői-út	34	342	46	2	17	36	359	46	2152	2511	14.29	
Védgát-utca	7	34	—	—	—	7	34	—	132	166	20.48	
Viola- »	25	215	11	—	—	25	215	11	591*	806	26.67	

28. számú tábla.

Tabelle Nr. 28.

Túlnépes helyiségek¹⁾ sűrűségi csoportjai az egy-egy lakható részre²⁾ eső átlagos lakó szám szerint.Belegungsgruppen der überfüllten Gélasse¹⁾ nach der auf je eine Piéce²⁾ entfallenden Einwohnerzahl.**Helyiségek száma. — Anzahl der Gélasse,**

a melyekben egy-egy lakrészen átlag következő számú ember lakik. — in denen per Piéce durchschnittlich folg. Anzahl von Personen wohnt.

Kerület Rechte	4			5			6			7			8			9			10			11—15			16—20			über 20-on felül			Összesen. Zusammen				
	pincesz. Keller	együtt sonst.	együtt zusam.	pincesz. Keller	együtt sonst.	együtt zusam.	pincesz. Keller	együtt sonst.	együtt zusam.	pincesz. Keller	együtt sonst.	együtt zusam.	pincesz. Keller	együtt sonst.	együtt zusam.	pincesz. Keller	együtt sonst.	együtt zusam.	pincesz. Keller	együtt sonst.	együtt zusam.	pincesz. Keller	együtt sonst.	együtt zusam.	pincesz. Keller	együtt sonst.	együtt zusam.	pincesz. Keller	együtt sonst.	együtt zusam.					
I.	—	19	19	3	94	97	—	45	45	5	14	19	—	8	8	8	—	5	5	1	2	2	2	—	2	—	2	—	2	—	4	4	13	192	205
II.	1	20	21	—	82	82	—	28	28	—	4	4	1	8	9	9	—	2	2	—	2	—	—	5	5	—	5	—	6	6	2	162	164		
III.	—	26	26	3	108	111	—	54	54	—	21	21	—	9	9	9	—	11	11	—	7	4	10	14	—	4	4	1	4	5	8	254	262		
Buda	1	65	66	6	284	290	—	127	127	—	39	44	1	25	26	26	—	18	18	1	10	11	6	17	23	2	9	11	1	14	15	23	608	631	
IV.	1	11	12	3	40	43	3	23	26	2	15	17	1	3	4	4	1	3	4	1	6	7	—	4	—	1	1	1	—	1	13	106	119		
V.	2	16	18	19	123	142	3	86	89	5	55	60	1	28	29	29	2	25	27	1	12	13	1	19	20	1	6	7	—	4	4	35	374	400	
VI.	15	57	72	87	309	396	61	142	203	25	77	102	16	31	47	47	6	20	26	10	16	26	11	15	26	—	—	—	2	2	231	669	900		
VII.	18	63	86	130	370	500	74	152	226	32	72	104	19	34	58	58	9	20	29	11	15	20	5	19	24	7	3	10	—	1	1	305	759	1054	
VIII.	9	63	72	46	410	456	18	174	192	16	84	100	8	51	59	59	2	23	25	3	16	19	7	28	35	—	3	3	2	1	3	111	853	964	
IX.	6	22	28	53	169	222	30	69	99	13	39	52	6	30	36	36	2	5	7	3	6	9	8	8	16	1	2	3	—	—	122	350	472		
X.	—	6	6	6	71	77	1	42	43	2	20	22	2	15	17	17	3	9	12	—	7	7	2	20	22	—	11	11	1	8	9	17	209	226	
Pest	51	243	294	344	1492	1836	190	688	878	95	362	457	53	197	250	250	25	105	130	29	78	107	34	113	147	9	26	35	4	16	20	834	3320	4154	
Bpest	52	303	360	350	1776	2126	190	815	1005	100	401	501	54	222	276	25	123	149	30	88	118	40	130	170	11	35	46	5	30	35	857	3928	4785		

1) Rendes lakás és nemlakás együtt. — *Gerühliche Wohnungen und Nichtwohnungen zusammen.*2) Azaz szoba, konyha vagy előszoba. — *D. h. Zimmer, Küche oder Vorzimmer.*

Ugyanaz a lakókról. — Desgleichen hinsichtlich der Inwohner.

Lakók száma oly helyiségekben, hol egy-egy lakrészen átlag következő számú ember lakik.
Anzahl der Inwohner in Gelassen, wo per Pièce durchschnittlich folgende Anzahl von Personen wohnt

Kertlet Bezirk	4			5			6			7			8			9			10			11—15			16—20			über 20-on felül			Összesen Zusammen		
	egyéb sonst.	pincesz Keller	együtt szám.	egyéb sonst.	pincesz Keller	együtt szám.	egyéb sonst.	pincesz Keller	együtt szám.	egyéb sonst.	pincesz Keller	együtt szám.	egyéb sonst.	pincesz Keller	együtt szám.	egyéb sonst.	pincesz Keller	együtt szám.	egyéb sonst.	pincesz Keller	egyéb sonst.	pincesz Keller	együtt szám.	egyéb sonst.	pincesz Keller	egyéb sonst.	pincesz Keller	együtt szám.	egyéb sonst.	pincesz Keller	együtt szám.		
I.	—	—	120	15	665	680	—	—	67	67	67	61	61	61	10	10	5	15	24	24	48	34	—	34	—	34	—	170	170	118	1580	1698	
II.	7	121	128	—	617	617	34	34	86	94	86	35	35	35	—	—	20	20	—	—	68	—	93	93	—	93	—	150	150	15	1457	1472	
III.	—	153	153	15	825	840	—	—	67	67	67	99	99	99	—	—	97	97	46	46	111	157	—	52	52	40	114	154	101	2095	2196		
Buda	7	394	401	30	2107	2137	—	—	8	220	228	—	195	195	10	123	132	132	70	203	273	34	145	179	40	434	474	234	5132	5366			
IV.	4	72	76	19	326	345	18	190	208	14	131	145	8	35	43	9	35	44	19	79	98	—	47	47	—	17	17	23	—	23	114	932	1046
V.	12	101	113	128	949	1077	23	703	731	54	515	569	8	277	285	36	254	290	10	138	148	13	353	366	18	91	109	—	77	77	302	3463	3765
VI.	108	396	504	736	2672	3408	606	1264	1870	286	772	1058	157	375	532	54	184	238	118	187	305	126	183	309	10	16	26	—	177	177	2201	6226	8427
VII.	117	513	630	1105	3216	4321	679	1461	2140	290	852	1142	206	434	640	89	256	345	132	169	301	66	324	330	125	61	186	—	44	44	2809	7330	10139
VIII.	63	419	482	401	3398	3799	185	1470	1655	140	759	899	79	543	622	18	235	253	30	168	198	87	400	487	—	48	48	66	59	125	1069	7499	8568
IX.	38	147	185	420	1359	1779	304	563	667	131	399	530	78	258	330	18	59	77	50	69	119	97	93	190	17	37	54	—	—	—	1153	2984	4137
X.	—	33	33	71	548	619	6	328	334	14	176	190	16	144	160	27	89	116	—	89	89	23	297	320	—	224	224	22	260	282	179	2188	2367
Pest	342	1681	2023	2880	12468	15348	1821	5984	7805	929	3604	4533	652	2066	2618	251	1112	1363	359	899	1258	412	1697	2109	170	494	664	111	617	728	7837	30622	38449
Bpest	349	2075	2424	2910	14575	17455	1821	6975	3796	964	3925	4839	560	2286	2346	251	1307	1558	369	1021	1360	482	1500	2332	204	639	843	151	1051	1202	8051	35754	43315

4. A csak egy szobából álló túlnépes lakások.

A szegényebb osztálynak lakviszonyai általában igen szomorú árnyoldalát képezik a nagyvárosi életnek. Ott, hol ezrek nem jönnek azon helyzetbe, hogy a tisztességes önfentartásnak első alapfeltételét, a saját lakást megszerezhesék, a hol a családapa kényszerítve van, amúgy is szűk hajlékát, idegenekkel megosztani és azoknak a maga és családja ágya mellé nyughelyet készíteni, ott a családi életet és az erkölcsi öntudatot legzsengőbb gyökereiben támadják meg s a gazdasági és testi fejlődés alapját ássák alá. Férfiak és nők, fiuk és leányok tizzel-huszával egy nedves, örökké sötét pinczelyukba szoritva, betegek és egészségesek egy közös, télen fagyos, nyáron pedig bűzös szalmaágyra utalva — ilyen nagyvárosokban ezer meg ezer embernek lakviszonya.

Ilyen csak egy lakható részből, — tehát vagy csak szobából, vagy csak konyhából — álló, és több mint négy ember által lakott lakások száma tesz, a 30. és 31. számú tábla szerint 1821-et, az azokban összeirt egyének száma pedig 15,087-et.

Ilyenmő lakások leginkább a pesti oldalon találhatók, és pedig 1566 12,705 lakóval. Ezen szám, bár magában véve sok, de az 1870-ben észlelt állapotokhoz hasonlítva, mégis ismét igen nevezetes és örvendetes javulásról tesz tanúságot.

Annak kimutatására, hogy e lakásokban a lakviszony mily sűrűségi foka uralkodott, kerestük azt, mily nagy azok száma, a kik 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 és 11—20-ával laknak. — Azok száma, kik egyetlen egy szobában, avagy épenséggel egy konyhában, 11—20-ával élnek együtt, körülbelül 3000-et tesz ki, és pedig az egyes kerületekben:

I.	102	IV.	63	VIII.	23
II.	290	V.	406	IX.	112
III.	413	VI.	454	X.	655
Buda	805	VII.	569	Pest	2282

Ugyanakkor, és pedig az említett túltömöttségi csoportok mindenikére vonatkozólag, kerestük azt is, hány családtag, hány cseléd avagy iparos segéd, hány hálójáró és egyéb egyén lakik az egyszobás lakásokban. Ugy találtuk, hogy az ágyrajárók száma 5340-et teszen. Az előttünk álló lakosságnak tehát több mint egy harmada nem bir tulajdonképeni otthonnal, s ma itt, holnap ott kénytelen meghálni. — Behatóbban vizsgálván e számokat, azon tényt kellett konstatálnunk, hogy az ágyrajárók épen ezen veszedelmes elemek teremtik meg a lakviszonyoknak azon majdnem lihetetlen kinövéseit, a midőn egy helyiségben tíz, tizenöt, sőt husz egyén is hál meg. Kitűnt ugyanis, hogy a lakások növekedő túltömöttségével a hálni járók száma is mindinkább növekedik. — Így jut egy szobára, a hol

4 egyén lakik,	tíz családtagra	3 ágyrajáró
5 » » »	» » »	3·1 »
6 » » »	» » »	4·2 »

7 egyén lakik, tiz családtagra	7·8 ágyrajáró
8 » » » »	9·9 »
9 » » » »	10·3 »
10—20 » » » »	13·4 »
20-nál több » » » »	36·6 »

A csak egy lakható részből álló túltömött lakások statisztikájában, — a mely lakásokban tehát az emberek együtt lakni és együtt hálni kénytelenek — igen érdekes kérdést képez a két nembeliek együtt lakása, különösen a mennyiben idegenek, nem a családhoz tartozó személyek is jönnek tekintetbe. A 30. és 31. sz. táblák épen ezen körülményekre való tekintetből szerkesztettek, az előbbi tábla tartalmazván azon lakásokat, melyekben csak egynemű egyének laknak, az utóbbi pedig azokat, melyekben mindkét nembeliek együtt laknak.

Látjuk ebből, hogy az előbb nevezett lakások száma, különösen pedig azoké, a melyekben csak nők laknak, igen csekély.

Azon lakásokban, a melyekben a család mindkét nembeli egyénekből áll, 2800 idegen férfi mellett mintegy 2200 idegen nő tartózkodik. A nők száma tehát itten a férfiak két harmadát teszi.

(Folytatás a 173-ik lapon.)

30. számú tábla.

30. számú tábla.

Egy lakrészből álló oly túlnépes helyiségek, melyekben csak egyneműek laknak.

Aus nur einer Pièce bestehende überfüllte Gelasse, die nur Inwohner eines Geschlechtes enthalten.

Kerület Bezirk	Csak férfi lakóval Nur männl. Inwohner					Csak nő lakóval Nur weibl. Inwohner					Főösszeg — Totale			
	szoba Zimmerzahl	lakó Inwohnerzahl	közülök — hierunter			szoba Zimmerzahl	lakó Inwohnerzahl	közülök — hierunter			szoba Zimmerzahl	férfi — männl.	nő — weibl.	együtt zusammen
			családtag Familiengl.	eszelé vagy iparos segéd Ges. o. Gehülf.	ágyrajáró Schlafleute			családtag Familiengl.	eszelé vagy iparos segéd Ges. o. Gehülf.	ágyrajáró Schlafleute				
I.	8	56	19	26	11	1	5	5	—	—	9	56	5	61
II.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III.	4	17	4	—	13	—	—	—	—	—	4	17	—	17
Összes Buda	12	73	23	26	24	1	5	5	—	—	13	73	5	78
IV.	9	54	1	52	1	—	—	—	—	—	9	54	—	54
V.	18	127	4	67	56	2	12	—	12	—	20	127	12	139
VI.	3	41	—	41	—	3	17	11	—	6	6	41	17	58
VII.	2	55	10	45	—	2	19	9	10	—	4	55	19	74
VIII.	12	150	5	81	64	5	31	12	14	5	17	150	31	181
IX.	5	31	—	15	16	3	11	11	—	—	8	31	11	42
X.	13	191	2	84	105	—	—	—	—	—	13	191	—	191
Összes Pest	62	649	22	385	242	15	90	43	36	11	77	649	90	739
Budapest	74	722	45	411	266	16	95	48	36	11	90	722	95	817

Egy lakrészből álló oly túlnépes helyiségek, melyekben a nemek vegyesen laknak.

Aus nur einer Pièce bestehende überfüllte Gelasse, die Inwohner beiderlei Geschlechts enthalten.

Körlet — Bezirk	I. Család csak férfiből álló Familien nur aus Männern bestehend										II. Család csak nőből álló Familien nur aus Frauen bestehend										III. Család férfiből és nőből álló Familien aus Männern und aus Frauen bestehend										Főösszeg — Totale						
	szobák száma Zimmeranzahl		családtagok Familienglieder		család és ipar. segéd Ges. u. Geh.		ágyrakáró Schlafleute		egyéb sonstige		összesen zusammen		szobák száma Zimmeranzahl		családtagok Familienglieder		család és ipar. segéd Ges. u. Geh.		ágyrakáró Schlafleute		egyéb sonstige		összesen zusammen		szobák száma Zimmeranzahl		lakók száma Zahl der Inwohner										
	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	m.	f.	nő w.	összesen zusammen								
I.	5	11	—	—	9	10	—	—	—	20	10	1	7	—	—	3	2	—	—	—	10	2	87	231	234	8	3	120	102	—	2	359	341	93	389	353	742
II.	3	3	—	—	14	13	1	—	—	17	14	1	4	—	—	4	—	—	—	—	8	—	46	72	83	1	2	200	148	1	3	274	236	50	299	250	549
III.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	—	—	4	4	—	—	—	5	4	97	371	385	—	1	139	103	—	1	510	490	99	519	494	1013
IV.	8	14	—	—	23	23	1	—	—	37	24	4	16	—	—	11	6	—	—	27	6	230	674	702	9	6	459	333	1	6	1143	1067	242	1207	1097	2304	
V.	—	2	10	—	1	1	—	—	—	13	1	7	18	4	—	13	7	2	—	37	7	41	100	110	79	11	31	30	51	35	261	186	48	311	194	505	
VI.	16	26	5	—	52	69	—	—	—	83	69	7	15	—	1	16	15	—	—	31	16	175	433	445	14	14	293	212	2	8	742	679	198	856	764	1620	
VII.	3	3	—	—	9	11	—	—	—	12	11	11	17	—	—	31	24	1	—	49	24	256	644	694	28	48	310	282	4	5	986	1029	270	1047	1064	2111	
VIII.	16	26	6	1	42	49	—	—	—	74	50	14	30	1	2	31	23	—	—	62	25	289	655	734	80	41	385	344	3	9	1123	1128	319	1259	1203	2462	
IX.	16	22	31	—	38	40	1	—	—	91	41	14	22	1	1	50	27	2	1	75	29	311	776	776	54	25	396	346	15	12	1241	1159	341	1407	1229	2436	
X.	5	9	—	—	22	17	—	—	—	31	17	13	23	—	—	40	28	—	—	63	28	172	371	399	38	10	213	188	1	1	623	598	190	717	643	1360	
Összes Pest	2	4	—	—	6	10	—	—	—	10	10	5	8	—	—	18	8	—	—	26	8	116	378	373	2	5	305	155	—	—	685	533	193	721	551	1272	
Összes Budapest	58	92	52	1	170	197	1	—	—	314	199	71	133	6	4	199	132	5	1	343	137	1360	3357	3531	295	154	1933	1537	76	70	5661	5312	1459	6318	5648	11966	
Összes Budapest	66	106	52	1	193	220	2	—	—	351	223	75	149	6	4	210	133	5	1	370	143	1590	4031	4233	304	160	2392	1910	77	76	6304	6379	1731	7525	6745	14270	

66 túltömött egy szobás lakásban úgy a családfők, valamint a család tagjai is mind férfiak; ezeknél lakik 245 férfi, és majdnem ugyanannyi, azaz 223 női idegen egyén, utóbbiak között 220 hálni járó.

75 lakásban a család csupán nőkből áll; ezeknél 143 idegen nő és 221 idegen férfi lakik, utóbbiak között 210 hálni járó.

Egészben véve, lakik ezen lakásokban 7,525 férfi, 6,715 nővel közösen, kiknek lakviszonyairól a 31. számú tábla nyújt részletes felvilágosítást.

5. A túltömött »nem-lakások«.

Ezekre vonatkozólag az 32. sz. tábla szolgál felvilágosítással. Látjuk abból, hogy a »nem-lakások« népességének $\frac{2}{5}$ része túltömött lakásban lakik, miután a nem-lakásban összeirt 8473 egyén közül 3095 ezen osztályba tartozik.

A nevezett tábla mutatja azt is, miből állanak ezen túltömött nem-lakások. Ezek többnyire raktárak (618 lakóval), istállók (367 lakóval), kamarák (118 lakóval), fabódék (108 lakóval), továbbá műhelyek, fapinczék, sátrak, sőt Kőbányán találunk egy barlangot is, melyet — miután az csak egy »helyiség«-ből állt, és négy férfi és egy nő által vala lakva — szintén a túltömött »Nem-lakások« közé kelle venni.

A feldolgozás rendje úgy hozta magával, hogy fővárosunk leírásának ezen első fejezetét, oly kevésbbé örvendetes állapotok leírásával kellett bezárnunk, a melyek a nagyvárosi viszonyok fejlődésével, nemcsak nálunk, de mindenütt másutt is, kapcsolatosan szoktak föllépni. — A hol, aránylag szűk területen, százazrek küzdenek a létért, ott természetes, hogy azon töredéknek sorsa, a melyet a társadalom alsó és alant fekvő osztályai képeznek, épséggel nem fog kedvezőnek neveztetetni. A közigazgatási statisztikának azonban, melynek feladata épen abban rejlik, hogy a népeletnek számokban mérhető állapotait hiven és részrehajlatlanul feltárja, nem szabad visszariadnia attól, hogy a figyelmet kellemetlen látványokra is felhívja, sőt ellenkezőleg épen akkor teljesíti leghivebben tisztét és éri el legszebb vívmányát, ha sikerül napfényre hozni oly titkon lappangó kóros állapotokat, melyek az ő közbejötté nélkül, valamint ennek előtte úgy ezután is, ismeretlenül és figyelmen kívül hagyatva, tovább pusztítottak volna, és ha ezáltal sikerül az orvoslás megkezdésére és a hivatott közigazgatási közegek hathatós közreműködésére indítani. A mennyiben pedig e munkában oly sok irányban lényeges előhaladást, sőt az utolsóelőtti népszámlálás alkalmával felderített több baj tekintetében oly kézzelfogható javulást is észlelhattünk, úgy merjük reményleni, hogy azon végkövetkeztetés, a mely az ezen első részben közlöttekéből vonható, inkább fog kedvező és elismerő, mint annak ellenkezője lenni.

Túlnépes „nemlakások“ részletezése.

Specificierung der überfüllten »Nichtwohnungen.«

Miféle helyiség Bezeichnung der Localität	I. Bel- és Kült. In- u. Extrav.			II. Beltelek Intravillan			III. Bel- és Kült. In- u. Extrav.			Összes budai old. Ofner Seite zus.			IV. Beltelek Intravillan			V. Beltelek Intravillan			VI. Bel- és Kült. In- u. Extrav.							
	Hány — Anzahl	férő — Männer	nő — Frauen	összesen — Zus.	Hány — Anzahl	férő — Männer	nő — Frauen	összesen — Zus.	Hány — Anzahl	férő — Männer	nő — Frauen	összesen — Zus.	Hány — Anzahl	férő — Männer	nő — Frauen	összesen — Zus.	Hány — Anzahl	férő — Männer	nő — Frauen	összesen — Zus.						
Bolt és raktár — Läden u. Magazine	13	47	40	87	—	—	—	—	13	47	40	87	9	45	7	52	11	39	30	69	21	84	55	139		
Kamara — Kammer	4	5	10	15	2	3	5	7	7	14	23	37	—	—	—	—	2	7	8	15	2	6	6	12		
Műhely — Werkstätten	2	10	3	13	—	—	—	—	2	10	3	13	—	—	—	—	1	9	—	9	2	8	4	12		
Istálló — Ställe	1	4	3	7	1	17	12	29	3	22	12	34	—	—	—	—	5	106	51	157	3	22	6	28		
Sütőde — Backhäuser	1	7	—	7	—	—	—	—	1	7	—	7	1	9	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—		
Fapincze — Holzkeller	—	—	—	—	1	2	6	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	6		
Faszin — Holzschuppen	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	3	6	—	—	—	—	—	9	26	32	58	1	4	1	5	
Pinczeraktár — Kellermagazin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	7	18	—	—	—	—	—	—	—		
Fabódé — Holzhitte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	11	10	21	3	13	9	22	
Uszályhajó — Schleppschiffe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Barlang — Höhlen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Sátor — Zelte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Téglagyári szárító-bódé — Ziegel- trockenschirme	—	—	—	—	1	37	28	65	1	37	28	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Egyéb — Sonstiges	6	67	79	146	1	8	11	20	17	101	124	225	16	87	52	139	7	25	8	33	17	108	122	230		
Összesen — Zusammen	27	140	135	275	4	29	24	53	31	129	133	262	62	298	292	590	27	152	38	223	139	362	50	248	206	454

Mire helyiség Bezeichnung der Localität	VII. Bel és Kült. In- u. Extrav.			VIII. Beltelek Intravilan			IX. Bel- és Kült. In- u. Extrav.			X. Kútelek Extravilan			Összesen pesti oldal Pester Seite zus.			Budapest										
	hány — Anzahl	férfi — Männer	nő — Frauen	összesen — Zus.	hány — Anzahl	férfi — Männer	nő — Frauen	összesen — Zus.	hány — Anzahl	férfi — Männer	nő — Frauen	összesen — Zus.	hány — Anzahl	férfi — Männer	nő — Frauen	összesen — Zus.	hány — Anzahl	férfi — Männer	nő — Frauen	összesen — Zus.						
																					Lakik benne Inwohner	Lakik benne Inwohner	Lakik benne Inwohner	Lakik benne Inwohner	Lakik benne Inwohner	Lakik benne Inwohner
Bolt és raktár — Läden u. Magazine	16	68	45	113	24	93	59	152	—	—	—	—	1	4	2	6	82	333	198	531	95	380	238	618		
Kamara — Kammern	2	4	7	11	5	17	20	37	1	4	2	6	—	—	—	—	12	38	43	81	19	52	66	118		
Műhely — Werkstätten	4	14	11	25	2	13	2	15	1	5	—	5	—	—	—	—	10	49	17	66	12	59	20	79		
Istálló — Ställe	3	19	—	19	3	28	1	29	3	25	2	27	1	26	11	37	18	226	71	297	23	269	98	367		
Sütőde — Backhäuser	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	1	10	2	16	1	17		
Fapince — Holzkeiler	3	12	9	21	1	3	5	8	—	—	—	—	—	—	—	—	5	18	17	35	6	20	23	43		
Faszin — Holzschuppen	—	—	—	—	1	3	4	7	—	—	—	—	—	—	—	—	11	33	37	70	12	36	40	76		
Pinczeraktár — Kellermagazine	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	7	18	1	11	7	18		
Fabódé — Holzhitzen	1	3	3	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	28	31	59	53	108	16	55	53	108			
Uszályhajó — Schleppschiffe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	34	38	72		
Barlang — Höhlen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	1	5	1	4	1	5	1	4	1	5	
Sátor — Zelte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	3	8	1	7	3	8	1	5	3	8	
Téglagyári szárító-bódé — Ziegel-trockenschneuren	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	37	28	65
Egyéb — Sonstiges	14	227	190	347	10	126	71	197	7	8	39	47	14	220	63	283	85	801	475	1276	102	902	599	1501		
Összesen — Zusammen	48	347	195	542	46	283	162	445	12	42	43	85	27	287	111	398	243	1582	923	2505	305	1880	1215	3095		

BUDAPEST FŐVÁROSA

AZ 1881-İK ÉVBEN.

BUDAPEST FŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALÁNAK
KÖZLEMÉNYEI

XV.
2.

BUDAPEST FŐVÁROSA

A Z 1881-DIK ÉV BEN.

A NÉPLEIRÁS ÉS NÉPSZÁMLÁLÁS EREDMÉNYEI.

BUDAPEST, 1882.
RÁTH MÓR BIZOMÁNYA.

BUDAPEST FŐVÁROSA

AZ 1881-DIK ÉVBEN.

A NÉPLEIRÁS ÉS NÉPSZÁMLÁLÁS EREDMÉNYEI.

IRTA

KÖRÖSI JÓZSEF

A FŐVÁROSI STATISZTIKAI HIVATAL IGAZGATÓJA, A NEMZETKÖZI STATISZTIKAI KONGRESSZUS
ÁLLANDÓ BIZOTTSÁGÁNAK TAGJA, STB.

MÁSODIK FÜZET.

BUDAPEST, 1882.
RÁTH MÓR BIZOMÁNYA.

A második füzet tartalma.

HARMADIK SZAKASZ.

Demografiai eredmények.

ELSŐ FEJEZET.

A népszám és annak elemei.

A tényleges, a jogi népesség és a rendes lakosság nagysága. — A népleírás eredményeinek feldolgozása a rendes lakosságra vonatkozik. — Ennek indokolása. — Az ideiglenesen távollevők és jelenlevők száma. — A távollevők tartózkodási helye és távollétük tartama. — Az ideiglenesen jelenlevők szülőföldrő. — Az egyes kerületek népessége és gyarapodása 3

MÁSODIK FEJEZET.

A nem 14

HARMADIK FEJEZET.

A lakosság származása.

Városi és vidéki lakosságok különféle összetételei. — Utóbbinál a benszülöttek túlsúlyban, a bevándoroltak kisebbségben, míg városokban az idegen elemek vannak túlsúlyban. — Megfelelő állapot Budapesten. — A főváros bevándorlások által szaporodott, míg a születéseknek a halálozások fölötti többlete alig nyom a latban. — Benszülöttek és a bevándoroltak aránya az egyes kerületekben. — A legnagyobb bevándorlás északról és nyugatról 16

NEGYEDIK FEJEZET.

Illetőség.

Az idevonatkozó adatok csekély megbízhatósága. — Az idegenek száma. — A községcsere százaléka. — A beköltözés ideje iránt feltett kérdések felhasználása. — A bevándorlás növekedése 1866 óta. — A bevándorlás növekedése az utolsó két év folyamában 38

ÖTÖDIK FEJEZET.

Kor.

Nehézségek az életkor összeírásánál. — Az egyes korévek szerint való eredmények összehasonlítása 1870-diki állapotokkal. — A produktív korosztályok erős képviselése. — Változások a két nem számviszonyában az élet különböző szakáiban. — A magasabb korosztályok előfordulása. — Nemzetközi összehasonlítások. — A korviszony alakulása a túlnépes lakásokban 53

HATODIK FEJEZET.

Vallás.

Oldal

Budapest túlnyomólag katolikus város. — Az egyes hitfelekezetek számerejének gyarapodása 1870-óta. — A vallásfelekezetek megoszlása kerületek szerint. — A nőnem nagy túlsúlya a katolikusoknál. — Korviszonyok az egyes felekezetek körében. — A faji jellegű életszivosság befolyása az izraelitáknál. — A beköltözési viszonyok befolyása a többi felekezeteknél. — A lakosok származása vallásfelekezet szerint kimutatva. — Felekezet és nemzetiség közti összefüggés. — Legtöbb magyar a helvéték és izraeliták körében 87

HETEDIK FEJEZET.

Nemzetiség.

Nemzetiség helyett az anyanyelv képezte a főlvétel tárgyát. — Az efféle főlvétel mennyire tér el a nemzetiség főlvételétől főleg oly országokban, melyek felé nagymérvű bevándorlás irányul vagy melyekben nemzeti átalakulás van folyamatban. — Összehasonlítás az 1851. évi népszámlálás eredményeivel. — Ez utóbbiak megbízhatatlansága. — A magyar nemzetiségről 1881-ben kimutatott szaporodási százalék inkább még elmarad a való mögött. — A kerületek nemzetiségi viszonyainak jellemzése. — Az egyes nemzetiségeknek nem arányai. — Ugyanazoknak korviszonyai. — Mindez legnagyobb részben kereseti viszonyokkal áll összefüggésben. — Tanulságos viszonyok a tót nülakosságánál. — Jegyzetek. (A nemzetiségeknek 1851-diki részrehajló összeírásáról szóló jelentés) 98

NYOLCADIK FEJEZET.

Beszólt nyelvek.

A magyar, német és tót nyelv elterjedtsége. — Egy és több nyelvet beszélők. — A csak magyarul, csak németül és csak tótül beszélők száma. — Nagyobb nyelvismeretek a férfiaknál. — A magyar nyelv elsajátításának különös nehézsége a budai kerületek női lakosságánál. — Az egy nyelvűek száma hitfelekezetek szerint. — A magyar, német és tót nyelv ismerete, a katolikus, ágostai, helvét és izraelita lakosságánál. — A négy főnemzetiség nyelvismereteinek kimutatása. — A német nyelv elterjedtsége itt lakó külföldiek valamint általt előidézve, hogy a magyarok ezen nyelvet síriren elsajátítják. — A magyar nyelv elsajátításának ritkasága a

németeknél. — Többsnyelvűek nemzetiség és hitfelekezet szerint. — Többsnyelvűség (polyglotismus) gyakorisága a tótok, továbbá az izraeliták és ágostaiak közt. 113

KILENCZEDIK FEJEZET.

A főváros magyarosodása.

A főváros természetes magyarosodási folyamata az utolsó két évszázad alatt. — Az iskolák befolyása. — A lakosság magyarosodása tekintettel annak származására. — A magyar nyelv elterjedése a budapesti, magyarországi, ausztriai és külföldi születésűeknél. — Csekélyebb elterjedése a nőnemenő általában a külföldi származásának kivételével. — Magyarosodás az egyes hitfelekezetek körében. — Kiváló helyet foglalnak el e tekintetben a helvét hitvallásuk. — Az izraeliták erős magyarosodása. — A gyermekek magyarosodása. — A magyar nemzetiségnek nagymérvű vonzó ereje. — A többi nemzetek vonzási képessége. — Vesztések miket a nemmagyar nemzetiségek a két utolsó nemzedék alatt szenvedtek 131

TIZEDIK FEJEZET.

Műveltségi fok.

Az általános műveltségi foknak az utolsó évtized alatti tetemes javulása. — Ezen idő alatt az oktatási ügy emelésére tett nagy erőfeszítések. — Más városokkal való összehasonlítások. — Az egyes kerületek műveltségi foka. — A nőnem nagyobb műveletlensége. — A műveltségnek nemzedékről nemzedékre való növekedése. — Irni-olvasni nem tudók (analfabéták) az iskolaköteles gyermekek között. — A katolikusok, ágostaiak, helvétek és izraeliták műveltségi foka. — Különbség a nemre és korra nézve. — A magyar, német és tót nemzetiség műveltségi állapota. — A magyaroknál, különösen a férfiaknál fenforgó kiválóan kedvező viszonyok. — Ezen műveltségi mércének kor szerinti változása. — A belföldiek és külföldiek műveltségi foka 146

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Családi állapot.

Általános házassági szám. — Házások a felnőttek között. — Nemzetközi összehasonlítások. — Házassági arány az egyes kerületekben. — A házasságok száma a szegénységgel növekedik. — Házassági arány a különféle hitfelekezetek és nemzetiségeknek. — A házassági görbe egyformasága a keresztyéneknek, rendkívüli lefolyása az izraelitáknál. — Az özvegy nők nagy az özvegy férfiak csekélyebb száma. — Az általános halandóság befolyása az özvegyeségi százalékra. — Nemzetközi összehasonlítások az özvegyek és elváltak száma tekintetében. — Az elváltak csekélyebb száma a katolikus városokban 173

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Házassági viszonyok.

A vegyes házasságok száma hitfelekezet szerint. — A házastársak viszonylagos kora. — Az ezen kimutatásoknál alkalmazott feldolgozási technika fejtegetése. — Azon házasságok száma, melyekben a férj fiatalabb, melyekben ugyanaz idősebb és a melyekben mindkét fél egyenlő korú. — Ezen viszonyok változása hitfelekezetek szerint. — Az átlagos korkülönbség kiszámítása. — A legfiatalabb férjek a helvéteknél és katolikusoknál, a legidősebbek az izraelitáknál. — A magánosan összeírt házastelek 210

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Szellemi és testi fogyatkozások.

A fővárosban létező gyógyintézetek az ily szomolyek számát növelik. — A házások csekély száma a siketnémák és hülyék között. — Irni és olvasni tudás. — A vakágnak és elmebetegségnek a korral való növekedése. — A betegekül összeírt egyének. — A nőnem nagyobb halandósága. — A betegségek tartalma. — Idült betegségek túlnyomósága 221

TÁBLÁK.

HARMADIK SZAKASZ.

Demográfiai eredmények.

ELSŐ FEJEZET.

A népszám és annak elemei.

	Oldal
33. sz. tábla. Ideiglen jelenlevők honossága	8
34. " " Ideiglen és huzamosan távollevők holléte.	9
35. " " Távollét tartama	11

HARMADIK FEJEZET.

A lakosság származása.

36. sz. tábla. A rendes lakosság szülőhelyének városrészenkénti kimutatása	17
--	----

NEGYEDIK FEJEZET.

Illetőség.

37. sz. tábla. Illetőség és honosság	30
39. " " Az idegenek (nem budapesti illetőségűek) Budapesten való tartózkodásuknak tartama	52

ÖTÖDIK FEJEZET.

Kor.

39. sz. tábla. Budapest lakóinak kora kerületek és egyes korévek szerint, az első éveknek hónapok és évnegyedek szerinti részletezésével	56
Százaléktábla a 37. sz. táblához	70

40. sz. tábla. Korviszonyok, évtizedes összefoglalásban	
---	--

A) Abszolút számok	74
------------------------------	----

B) Százalékszámok	75
-----------------------------	----

41. sz. tábla. Nemzetközi összehasonlítások. (Tizennyolcz nagyváros korviszonya)	82
--	----

42. " " Tulnépes helyiségekben lakók kora	84
---	----

HATODIK FEJEZET.

Vallás.

43. sz. tábla. Hitfelekezeteknek kerületenkénti kimutatása	88
--	----

44. " " Hitfelekezetek korviszonyai, öt éves korcsoportokban kimutatva	91
--	----

45. " " Hitfelekezet összefüggése nemzetiséggel	95
---	----

HETEEK FEJEZET.

Nemzetiség.

	Oldal
46. sz. tábla. Budapest főváros lakói nemzetiségének kerületenkénti kimutatása	102
Százaléktábla a 46. sz. táblához	104
47. sz. tábla. Budapest főváros lakóinak nemzetisége kapcsolatban a korral	103

NYOLCZADIK FEJEZET.

Nyelvismeret.

48. sz. tábla. Beszélt nyelvek nemzetiség szerint tekintettel a korra	114
49. " " Beszélt nyelvek nemzetiség szerinti kimutatása	118
50. " " Beszélt nyelvek hitfelekezetek szerint, tekintettel a korra	121
51. " " Magyarul beszélők az egyes hitfelekezetek közt, tekintettel a korra	124
52. " " Magyarul nem beszélők az egyes hitfelekezetek szerint, tekintettel a korra	126

KILENCZEDIK FEJEZET.

A főváros magyarosodása.

53. sz. tábla. Magyarul beszélők az egyes hitfelekezetek körében, származás szerint és tekintettel a korra	136
54. " " Nemzetiség elváltozása az utolsó két nemzedéknél	141

TIZEDIK FEJEZET.

Műveltségi fok.

55. sz. tábla. A lakosság műveltségi foka kerületenként kimutatva, tekintettel a korra	148
56. " " A lakosság műveltségi foka, korévek és évtizedök szerint	152
57. sz. tábla. Hitfelekezetek műveltségi foka, tekintettel a korra	158
58. " " Nemzetiségek műveltségi foka, tekintettel a korra	162

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Családi állapot.

59. sz. tábla. Családi állapot, egyes korévek szerint	177
Százaléktábla az 59. sz. táblához	186
60. sz. tábla. Családi állapot kerületenként	188

	Oldal		Oldal
61. sz. tábla. Családi állapot hitfelekezetei sze- rint, kapcsolatban a korral .. .	190	TIZENHARMADIK FEJEZET.	
62. " " Családi állapot nemzetiség szerint, kapcsolatban a korral .. .	199	Testi és szellemi fogyatkozások.	
TIZENKETTEDIK FEJEZET.		67. sz. tábla. Testi és szellemi fogyatkozások ke- rületenkénti kimutatása .. .	223
Házassági viszonyok.		68. " " Testi és szellemi hiányokban szen- vedők hitfelekezete, nemzetiség, családi állapot és műveltség sze- rinél .. .	224
63. sz. tábla. Házaspárok hitfelekezete .. .	212	69. " " Testi és szellemi fogyatkozásban szenvedők kora, korévek szerint ..	226
64. " " Házaspárok együttléte .. .	212	70. " " A betegségek tartalma .. .	230
65. " " Házaspárok korviszonya a főbb hit- felekezeteknél .. .	214		
66. " " A házasságok korának különbözete, hitfelekezete szerint .. .	216		

Grafikai rajzok.

	Oldalhoz		Oldalhoz
I. Magyarországi megyék és külföldi országok né- pességének beköltözési aránya .. .	30	V. Az írni-olvasni nem tudók viszonya az egyedülálló korosztályokban A) hitfelekezete sze- rint B) nemzetiség szerint .. .	157
II. Korviszonyok. A) Korévek szerint a nemek túlsúlyának kiütetésével. B) Évtizedek sze- rint, tekintettel a nemzetiségre. C) Évtize- dek szerint, tekintettel a hitfelekezetre .. .	77	VI. Házások és özvegyek arányszáma az egyes korosztályokban hitfelekezete szerint .. .	198
III. Hitfelekezetek kerületenkénti eloszlása .. .	87	VII. Házások és özvegyek arányszáma az egyes korosztályokban nemzetiség szerint .. .	198
IV. Nemzetiségek kerületenkénti eloszlása .. .	105		

Javitandó hibák.

28. oldal 3. sor alulról a % rovatában >0.47< h. o. >1.47<.
50. > az összes külföld előtt kimaradt az >ismeretlen külföld: 19 f., 6 n., együtt 25, százalékban 0.00 f., 0.00 nő, együtt 0.00<.
87. > 22. sor alulról >a 43. sz. tábla< után kimaradt: >és a mellékelt grafikus rajz<.
175. > 4. > > mint nőtléneknek< h. o. >mind nőtléneknek<.
185. > utolsó sor, 5-dik rovatban >58326< h. o. >58826<.

Harmadik szakasz.

Demografiai eredmények.

ELSŐ FEJEZET.

A népszám és annak elemei.

A tényleges, a jogi népesség és a rendes lakosság nagysága. — A népleírás eredményeinek feldolgozása a rendes lakosságra vonatkozik. — Ennek indokolása. — Az ideiglenesen távollévők és jelenlevők száma. — A távollévők tartózkodási helye és távollétük tartama. — Az ideiglenesen jelenlevők szülőföldje. — Az egyes kerületek népessége és gyarapodása.

1. Tényleges népesség és rendes lakosság.

Mielőtt a jelen fejezettel a számlálási művelet demografiai elemeinek feldolgozására, vagyis magára a népesség leírására áttérnénk, első sorban ismét fogalomhatározások nehézségeivel kell megküzdenünk. A népesség fogalma ugyanis korántsem egységes s így mindenekelőtt az iránt kell tisztába jönnünk, mit kelljen érteni a fővárosi »népesség« elnevezése alatt, mely fogalom tartalma e népszámlálási mű hátralevő egész része tárgyát képezi.

Ha a számlálás pillanatában Budapesten jelenlevők összességét értjük alatta, úgy a tényleges népességgel állunk szemben, a mely **360,551**, katonasággal együtt **370,767** lelket számlál.

Nagyon különbözik ettől a jogi népesség, t. i. azoknak összessége, kik bizonyos helyen honossági joggal bírnak. Ezeknek száma Budapesten az összes népességnek kétharmad részére megy, csakis **237,735** egyént tartalmazván.

A népesség fogalmának harmadik faját a rendes lakosság nevezetével (»Wohnbevölkerung«, »Population de demeure«) szokták megjelölni. Értik alatta mindazon személyek összességét, kik valamely helynek közönségesen ott található, rendes népességét képezni szokták. Ezen népesség megállapításánál e szerint mindazokat is számításba kell venni, a kik a számlálás idején történetesen s csak ideiglenesen távol voltak, de máskülönben rendszerint az illető városban tartózkodnak; ellenben figyelmen kívül kell hagyni mindazokat, kik akkor csak véletlenségből voltak jelen. Ezen rendes lakosság **355,682** lelket számlál.

A »rendes« tartózkodás és az »ideiglenes« távollét feltételének ingadozó volta, melyeken pedig az egész meghatározás alapszik, máris arra enged következtetni, hogy az állandó lakosság fogalmának a tényleges népességénél okvetlenül nyújthatóbbnak kell lenni. A szerint a mint szigorúbban vagy enyhébben állapítjuk meg, mit tekintünk »rendes« tartózkodási helynek, mit »ideiglenes«, »rendkívüli« távollétnek, kisebbnek vagy nagyobbak fogjuk találni a rendes lakosságot. Budapesten a fővárosi statisztikai hivatal a legalább is két hóra terjedő

jelenlétet fogadta el a rendes tartózkodás kriteriumának, minek következtében mindazok, kik két hónál rövidebb ideig voltak távol, csakis ideiglenesen távollevők gyanánt tekintettek. Az állandó lakosság száma e szerint a két hónál régebben helyben tartózkodók és a két hónál rövidebb idő óta távollevők összegéből állapított meg, beleszámítva természetesen a helyben született gyermekeket, habár két hónapnál ifjabbak volnának is.

Hogy magának a felvételnek alapjául a tényleges népesség szolgáljon, az a statisztikai kongresszusok kívánalma, melynek már azért is készségesen tesznek eleget mindenütt, mivel épen a tényleges népesség az, mely legkönnyebben összeírható, melynél kihagyás s többszöri számítás legbiztosabban elkerülhető és melynek segítségével azonfelül — ha a számlálásnál a szükséges kérdések megtételnek — ugyis nehézség nélkül alkalmazható a népesség minden más csoportainak megállapítására. Más kérdés azonban, mily népességre vonatkozzék a feldolgozás?

A budapesti számláló lapok az illetőség felől való kérdést is tartalmazták ugyan. Tekintve azonban, hogy az egész népesség illetőségét a felvétel rövid ideje alatt megbízhatóan kideríteni lehetetlen lett volna, tekintettel továbbá az idevonatkozó hazai törvényhozás állapotára, már maga a népszámlálási törvény is kimondta, hogy az ezen kérdésre beérkezendő feleleteknek semmiféle bizonyító erő nem tulajdonítható, minek következtében az illetőség kiderítésére a számlálás alkalmával különös figyelmet nem is fordítottak. A jogi népesség tehát már ez okból sem szolgálhatott a jelen feldolgozás alapjául. Még a tényleges népesség és a rendes lakosság között maradt tehát választásunk. Mint-hogy a számlálási munkálatok túlnyomó nagy része a tényleges népességre, jelen feldolgozás pedig a rendes lakosságra vonatkozik, ez eltérő eljárás indokolásra szorul.

Számos tekintet javasolja kétségkívül, hogy egész államokra kiterjedő népszámlálási eredmények a tényleges népességre vonatkozóan dolgoztassanak fel. Mindazonáltal tagadhatatlan, hogy nagy városokkal szemben, a melyekben a népanyag oly mozgékony, melyekben az egyes népességi csoportulatok egy része folyton ide s tova vándorol, melyek pedig másrészt minden nap az idegenek ezreit fogadják be, legalább elméletileg teljesen igazolt azon kívánalom, hogy a számlálás eredményeinek feldolgozása a rendes lakosságra vonatkozzék.

Ezen elméleti jogosultsággal szemben arra történt hivatkozás, miszerint a tényleges népesség és a rendes lakosság közt a gyakorlatban mutatkozó különbség oly jelentéktelen, még nagy városban is, hogy nem érdemes ily csekély különbség kiderítése kedvéért a tényleges népességnek egyszerűbb s határozottabb fogalmát elhagyni.

Ha most már a 2-ik sz. táblából azt látjuk, hogy

a tényleges népesség	360,551
az állandó lakosság	355,682

főre megy, a kicsiny, — $1\frac{1}{3}$ százaléknyi — különbség csak még inkább meggyőzhetne ezen felfogás helyességéről.

Mindamellet jobbnak láttam a számlálási eredményeket a rendes lakosságra vonatkoztatva feldolgozni és pedig a következő két okból:

A mi legelőszőr is a számszerű eltéréseket illeti, meg kell jegyeznünk, hogy azok valójában mégis nagyobbak, mint a milyeneknek a fentiek szerint feltűnnek. A két népességszám közötti eltérés ugyanis két ellenkező műveletnek az eredménye. Hogy t. i. az állandó lakosság nagyságát megtudhassuk, nem 4500 személyt kell levonnunk a tényleges népességből, hanem előbb amahoz az ideiglenesen távollevők összegét, t. i. 1700 személyt hozzá kell adnunk és az így megszaporodott népszámból le kell azután vonnunk az ideiglenesen jelenlevőket, vagyis 6500 személyt; a valóságos eltérés e szerint 8200 személyt, a népességnek már közel $2\frac{1}{3}\%$ -át teszi. Ha még meggondoljuk, hogy valamely nagyvárosnak népleírása magában foglalja egyszersmind az egyes, gyakran igen jogosult különérdekek kielégítésére törekvő városrészek monographiáját is és ha tekintetbe vesszük, hogy egyes kerületekben a tényleges népesség és a rendes lakosság közti eltérés még nagyobb, úgy meg kell engednünk, hogy pusztán a számszerű különbség szempontjából sem fog már oly egészen szükségtelennek látszani az, hogy a feldolgozás a rendes lakossággal foglalkozzék.¹⁾

Az egész kérdésre nézve azonban döntő azon körülmény, hogy a modern, a mai tudomány követelményeinek megfelelő népszámlálásoknál már régen nem csupán a lélekszám egyszerű megállapítása, hanem a minőség, a népesség tulajdonságainak leírása részesül kiváló figyelemben; hogy ama nagy művelet, melyet régi elnevezésével még ma is népszámlálásnak hívunk, tulajdonkében népleírássá lett. E szempontból azután a népszám 3—4°/_o-nyi különbségénél fontosabb azon tekintet, hogy az idegen elemek gyakran a népességnek éppen egy bizonyos szűkebb köréhez tartoznak, hogy ennél fogva ezen külön kör egészen hamis színben tűnhetnék fel, ha a rövid jelenlétel volna azon döntő mozzanat, melynél fogva teljesen idegen elemek tekintetbe vétetnek és az esetleges távollétel azon ok, melynél fogva az össznépségsbe beletartozó részek tekinteten kívül hagyatnának. Hogy a felmerülő nehézségeket gyakorlatilag megvilágíthassuk, térjünk át egyes kerületek viszonyaira. Így például a Belvárosnál szembeötlik, hogy a népesség kétféle csoportja közt fennálló különbség különösen az egyik nemnél, t. i. a férfilakosságnál lép nagyon előtérbe, úgy, hogy itt a népesség két faja közötti egész különbség már nem $2\frac{1}{3}$, hanem 6°/_o-ot teszi. Ha továbbá pld. a Ferencvárosi lakosságot korállapota szerint kívánjuk leírni, azon tapasztalatra jutunk, hogy a 18—21 év közötti korban állók száma (l. a jegyzetet)

a tényleges népesség körében	1047,
az állandó lakosság körében	1202 egyént tesz.

Nem lehet félreismerni, hogy ezek már nagyon tetemes eltérések s hogy e két adat közül, bármily enyhén ítéljen is valaki statisztikai számítások hozzávetőleges jellege felől, csak egyiket lehet helyes gyanánt elfogadni. Ezen feltűnő eltérés magyarázata az, hogy az említett kerületben számos tanuló lakik, a ki az újév ünnepét vidéken lakó családjá körében ülte meg. Ez észrevétel pedig rávezet arra is, mely különbözőképen alakulna a foglalkozási statisztikában az

¹⁾ Így például a Belvárosban (mindkét nemnél) máris 4°/_o-nál magasabbra rug az egész eltérés.

»egyetemi hallgatók« rovata a szerint, a mint az ideiglenesen távollevőket is számításba vesszük avagy nem.

Szintoly helytelen eredményekre vezet a tényleges népesség alapján eszközölt népleírás számos más esetben is, nevezetesen ott, hol részletes tanulmányokról és kis számokról van szó, a midőn is gyakran juthatunk azon kellemetlen helyzetbe, hogy a népességnek valamely, az összeshez hasonlítva ugyan eltűnő csekély, de önmagában mégis fölötte fontos töredékéről, hamis következtetéseket vonnánk le. Így például a tényleges népesség körében 148 színész találtatott, holott a fővárosban valósággal csak 125 színész tartózkodik; a fülös szám azon 23 színészből került ki, a kik az akkor ülésző színészi kongressuson jelen voltak. Még föltűnőbb különbséget találunk a színésznőknél. A tényleges népesség s a rendes lakosság közti eltérés továbbá volt: tanítóknál 60 személy, földműveseknél 253, földművesnőknél 44, építészeknél 43, hajógyári hivatalnokok és munkásoknál 151, nőcselédeknek 1294 személy. Kuriozum gyanánt fel-emlithetjük még a »közönséges hajózás« rovatát. E foglalkozás után, minthogy városunkban csaknem kizárólagosan gőzhajózás áll fenn, nálunk csak négy ember él; a tényleges népesség azonban 57 ily embert mutatott fel, vagyis közel a tizenötszörös számot és pedig azon okból, mivel épen azon időben 53 idegen hajós kötött ki a fővárosban (l. az 1. sz. jegyzetet).

A felhozottak után tehát, nem is annyira a kétféle csoportosítás szám-szerű különbségénél fogva, mint inkább a népesség pontosabb minőségi leírásának érdekében, kívánatosnak látszik, hogy a népleirási adatok feldolgozása nagyvárosban ne a tényleges népességre, hanem a rendes lakosságra vonatkoztatva történjék.

2. Jelenlevők és távollevők.

Városunk tavál újévkor sem az ideiglenesen jelenlevő idegenek, sem az eltávozott ittlakosok száma tekintetében nem tűntette fel valami különösen élénk forgalom képét. Az itt tartózkodó külföldiek száma — a két hónapnál rövidebb idő óta ittlevőket is beleértve — csak 263-ra, az Ausztriából valóké 607-re ment. Magyarország (Horvátországgal együtt) 5700 személylyel volt képviselve, kik közül legtöbben Pest- és Fehérmegyeiek voltak. A többi megyék közül ezenfelül Komárom, Tolna és Veszprém, az osztrák tartományok közül Alsó-Ausztria (Bécs) volna még említésre méltó. Azon körülmény, hogy a Magyarországból ideiglenesen jelenlevők között a nők száma nagyobb, azt engedni föltenni, hogy a népesség ezen körének jelentékeny része a cselédek osztályába tartozik. Legtöbb idegen tartózkodik a IV. és V. kerületben. (Részletes kimutatókat a 33-ik számú tábla tartalmaz.)

Távollevő gyanánt mindössze 3200 személy jegyeztetett be, kik közül mintegy 1500 állandóan, t. i. két hónapnál régebben van távol. Azon személyek száma, a kik évek óta vannak távol, feltűnő csekély; az ilyen személyek beírása voltaképen nem is vala kötelező. Így pld. a három éven túl távollevők száma alig éri el a kétszázat (l. 35. sz. táblát).

A távollevők közt természetesen a férfiak sokkal nagyobb, mintegy háromszoros számban vannak képviselve; észrevehető azonban, hogy a budai kerületekben a nők távolléte aránylag gyakoribb, mint a pestiekben. Általában felismerhetni, hogy az egyes kerületek igen különböző állapotokat tüntetnek fel lakosaik távolléte tekintetében. Az első füzet 17-ik lapján közölt százalékos táblából kitűnik, hogy a tizedik kerületben csak három, a harmadikban ellenben 67 távollevő jut tíz-tízezer lakosra. Az utóbbi kerület után közvetlenül az V. s a IV. kerület (59 és 57⁰/₀₀₀) következnek, továbbá a VIII., II. és I., melyekben a távollevők száma körülbelül ötven (tízezer lélek után), míg a többi városrészekben számuk harmincz körül ingadozik.

A távollevőknek jó nagy része (462 személy) Ausztriában és pedig túlnyomólag Bécsben tartózkodik, míg a Budapesten jelenlevő ausztriaiak száma egyharmadrészszel nagyobb. Ellenben az ideiglenesen jelenlevő külföldiek száma (263) egyensúlyban áll a külföldön tartózkodó Budapestiekével, a mennyiben t. i. ezen távollevőket összeirhatták. A magyar megyék közül e tekintetben is a szomszédos Pest- és Fehérmegye (386, illetve 145 Budapestről távollevővel) áll első sorban. Jelentékeny még Heves, Jász-N.-Kun-Szolnok, Bács, Csongrád és Pozsonymegye vonzereje is, míg az összes erdélyi, a horvát és az északi magyar megyéké, nemkülönben Krassó, Csanád, Baranyáé és Mosoné feltűnően csekély. (Részleteket l. a 34. számú táblán.)

3. Az egyes kerületek népessége és növekedése.

Népesség tekintetében az egyes kerületek a következő sorrendben következnek egymás után (l. a 2. sz. táblát és az 1. füzetben 136. lapon közölt graphikus táblát):

Legkisebb kerület a várostól három kilométernyire fekvő s így egészben kültelek gyanánt tekinthető Kőbánya, 8710 lakossal. A három budai kerület lakossága külön-külön huszonötezer lélek körül ingadozik; ezekhez legközelebb áll a Belváros, a Ferenc- és Lipótváros kerekszám 28,000, 30,000 és 33,000 lélekkel. A városnak három legnagyobb kerülete a VI. és VII. (az ezelőtti Terézváros), melyben — a két kerület 56,000, illetve 61,000 lakosát egybeszámítva — tekintélyes 117,000-nyi számra ment a népesség; továbbá a 63,000 lakost számláló Józsefváros. Az utóbbi városrész e szerint népesebb, mint bármely magyar város, az egy Szeged kivételével.

A baloldalon a Belváros az, mely az utolsó 11 év alatt legkevesbbé gyarapodott. A többi kerületek még beépítetlen részeikben elegendő talajt találnak további terjeszkedésre; nem így a városnak minden oldalról körülzárt magva. Azonfelül a forgalom központjára utalt vállalatoknak a város fejlődésével együttjáró szaporodása maga után vonja az üzlethelyiségeknek a földszintről az emeletekre való kiterjeszkedését s ennek következtében a lakóknak raktárak és irodák által való kiszorítását. Ily körülményeknél fogva apad pld. a londoni City, vagy a bécsi Belváros lakosságának száma is. Hasonló irányzat Budapesten is észlelhető, csakhogy itt a nagymérvű építkezés, mely a Belváros kis-

34. számú tábla.

Tabelle Nr. 34.

Ideiglen ¹⁾ és huzamosan ²⁾ távollevők holléte.
Aufenthaltort der zeitweilig ¹⁾ und dauernd ²⁾ Abwesenden.

Megye vagy ország Comitat oder Land	Ideiglen Zeitweilig			Huzamosan Dauernd			Megye vagy ország Comitat oder Land	Ideiglen Zeitweilig			Huzamosan Dauernd		
	férd máuml.	nő szébl.	együtt Zusam.	férd máuml.	nő szébl.	együtt Zusam.		férd máuml.	nő szébl.	együtt Zusam.	férd máuml.	nő szébl.	együtt Zusam.
Abauj megye	12	8	20	10	6	16	Sopron	8	2	10	7	4	11
Alsó-Fehér	1	—	1	1	1	2	Szabolcs	13	3	16	1	6	7
Arad	23	6	29	10	2	12	Szatmár	25	3	28	6	1	7
Árva	4	2	6	—	3	3	Szeben	3	—	3	8	1	9
Bács-Bodrog	35	5	40	23	11	34	Szepes	11	3	14	5	2	7
Baranya	6	—	6	3	2	5	Szilágy	1	—	1	—	—	—
Bars	1	—	1	3	5	8	Szolnok-Doboka	2	—	2	2	—	2
Békés	23	6	29	8	6	14	Temes	17	3	20	10	7	17
Bereg	2	1	3	2	—	2	Tolna	23	4	27	11	3	14
Bihar	22	4	26	15	4	19	Torda-Aranyos	1	—	1	—	—	—
Borsod	22	4	26	8	4	12	Torna	4	—	4	—	—	—
Brassó	2	—	2	1	—	1	Torontál	27	4	31	11	4	15
Csanád	5	1	6	4	1	5	Trencsén	13	1	14	4	2	6
Csongrád	37	9	46	22	3	25	Turócz	4	1	5	—	—	—
Esztergom	14	4	18	12	8	20	Ugocsa	3	—	3	1	—	1
Fehér	80	24	104	22	19	41	Ung	7	—	7	1	1	2
Gömör	9	2	11	3	5	8	Vas	8	1	9	9	3	12
Győr	2	7	9	7	6	13	Veszprém	21	6	27	9	5	14
Hajdu	21	3	24	11	5	16	Zala	15	2	17	5	3	8
Háromszék	1	—	1	—	—	—	Zemplén	21	4	25	11	2	13
Heves	46	12	58	14	8	22	Zólyom	14	—	14	4	2	6
Hont	11	7	18	7	6	13	Fiume város	3	3	6	5	1	6
Hunyad	7	1	8	3	—	3	Nem tudni hol? ... Unermittelbar	25	16	41	38	17	55
Jász - N.-K.-Szolnok	51	9	60	9	5	14	Összes Magyarorsz. Ungarn zusammen	1004	266	1270	546	271	817
Kolozs	13	—	13	7	1	8	Horvátország <i>Croatien</i>						
Komárom	24	5	29	18	10	28	Fiume megye	—	—	—	1	—	1
Krassó-Szörény	5	—	5	3	3	6	Verőcze	1	—	1	4	1	5
Liptó	6	1	7	2	1	3	Zágráb	3	2	5	6	—	6
Mármaros	3	—	3	1	1	2	Pozsega	1	—	1	—	—	—
Maros-Torda	4	—	4	3	—	3	Szerém	—	—	—	2	—	2
Moson	1	1	2	5	1	6	Határőrvidék ... Militärgrenze	1	—	1	8	1	9
Nagy-Küküllő	—	—	—	1	—	1	Nem tudni hol. ... Unermittelbar	2	1	3	—	—	—
Nógrád	9	8	17	13	9	22	Összes Horvátorsz. Croatien zusammen	8	3	11	21	2	23
Nyitra	12	1	13	7	5	12							
Pest megye	163	67	230	108	48	156							
Pozsony	18	7	25	25	17	42							
Sáros	9	1	10	2	—	2							
Somogy	31	4	35	5	2	7							

¹⁾ azaz két hónapon alúl, — d. i. unter 2 Monaten, — ²⁾ azaz két hónapon túl, — d. i. über 2 Monate.

34. számú tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 34. (Schluss.)

Megye vagy ország Comitat oder Land	Ideiglen Zeitweilig			Huzamosan Dauernd			Megye vagy ország Comitat oder Land	Ideiglen Zeitweilig			Huzamosan Dauernd		
	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.		férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.
Alsó-Ausztria <i>Niederösterreich.</i>	73	47	120	158	46	204	Spanyolország <i>Spanien.</i>	1	—	1	1	—	1
Felső-Ausztria <i>Oberösterreich.</i>	—	—	—	5	1	6	Belgium <i>Belgien.</i>	—	—	—	3	—	3
Stájerország <i>Steiermark.</i>	2	2	4	9	6	15	Holland <i>Holland.</i>	—	—	—	1	—	1
Karinthia <i>Kärnten.</i>	—	—	—	1	—	1	Nagy-Britannia <i>Russland.</i>	1	—	1	10	1	11
Krajna	—	—	—	2	—	2	Oroszország <i>Russland.</i>	—	—	—	5	—	5
Triest és területe	2	—	2	2	—	2	Románia	4	3	7	13	5	18
Görz és Gradiska	—	—	—	2	4	6	Szerbia	3	2	5	—	—	—
Isztria	—	—	—	7	—	7	Törökország és Egyiptom <i>Türkei u. Ägypten.</i>	1	—	1	2	—	2
Tirol	1	1	2	6	6	12	Görögország <i>Griechenland.</i>	—	—	—	2	3	5
Csehország <i>Böhmen.</i>	10	3	13	12	2	14	Ész.- és Dél-Amer. <i>Nord- u. Südamerika.</i>	—	—	—	12	—	12
Morvaország <i>Mähren.</i>	3	1	4	10	2	12	Más országok <i>Sonstige Länder.</i>	—	—	—	9	—	9
Szilézia <i>Schlesien.</i>	—	—	—	3	—	3	Összes egyéb külföld <i>Ausland zusammen.</i>	33	21	54	161	38	199
Galiczia	5	—	5	5	—	5	Hollét ki nem töltve <i>Aufenthaltsort nicht angegeben.</i>	127	37	164	107	51	158
Bosznia-Herczegov.	3	1	4	19	—	19	Hajón és úton <i>Auf Schiffen und auf Reisen.</i>	19	2	21	14	8	22
Összes ausztriai tar- tományok <i>Oesterreich zusam.</i>	99	55	154	241	67	308	Összesen Zusammen	146	39	185	121	59	180
Poroszország <i>Preussen.</i>	4	—	4	15	2	17	Összesítés. <i>Recapitulation.</i>						
Szászország <i>Sachsen.</i>	—	—	—	13	4	17	Magyarországon <i>In Ungarn.</i>	1004	266	1270	546	271	817
Bajorország <i>Baiern.</i>	1	—	1	13	2	15	Horvátországban <i>In Croatien.</i>	8	3	11	21	2	23
Württemberg	—	—	—	3	3	6	Ausztriában <i>In Oesterreich.</i>	99	55	154	241	67	308
Más német államok <i>Sonstige deutsche Staaten.</i>	2	1	3	11	7	18	Külföldön <i>Im Ausland.</i>	33	21	54	161	38	199
Svájc <i>Schweiz.</i>	2	1	3	13	—	13	Nem tudni hol <i>Unbekannt wo.</i>	146	39	185	121	59	180
Olaszország <i>Italien.</i>	2	4	6	2	3	5	Főösszeg <i>Totale.</i>	1290	384	1674	1090	437	1527
Franciaország <i>Frankreich.</i>	12	10	22	33	8	41							

Távollét tartama.

Dauer der Abwesenheit.

Év — Jahr	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.		IX.		X.		Összesen Zus.	
	férfi — männl.	nő — weiblich	férfi — männl.	nő — weiblich	férfi — männl.	nő — weiblich	férfi — männl.	nő — weiblich	férfi — männl.	nő — weiblich	férfi — männl.	nő — weiblich	férfi — männl.	nő — weiblich	férfi — männl.	nő — weiblich	férfi — männl.	nő — weiblich	férfi — männl.	nő — weiblich	férfi — männl.	nő — weiblich
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Decemb. 1. hó Monat	45	16	62	30	11	6	258	48	137	31	164	60	145	33	227	73	127	17	1	2	1177	322
Novemb. 2. >	8	8	7	6	4	2	16	5	7	3	23	5	16	14	21	11	11	8	—	—	113	62
October 3. >	15	9	7	9	7	5	18	13	29	6	38	11	33	9	28	16	12	4	—	—	187	82
Szept. 4. >	9	6	10	3	6	3	19	9	20	7	30	10	15	5	9	3	6	6	1	—	125	52
August 5. >	5	5	6	—	6	3	3	5	7	5	9	9	8	3	11	1	4	4	—	—	59	35
Julius 6. >	3	3	3	4	7	1	4	1	4	—	12	1	14	5	7	3	2	1	—	—	56	19
Junius 7. >	4	—	1	2	—	6	3	2	—	6	4	3	1	3	3	4	1	—	—	30	13	
Május 8. >	4	—	5	3	5	—	5	—	4	1	13	4	11	4	3	1	5	—	—	—	55	21
Április 9. >	1	—	5	4	4	1	—	—	5	4	8	1	5	—	6	2	2	—	—	—	36	12
Márcz. 10. >	1	1	—	1	1	—	1	—	—	—	7	—	1	1	—	1	2	—	—	—	13	4
Február 11. >	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
Január 12. >	3	—	5	2	14	5	3	7	6	2	7	4	8	—	6	4	1	—	—	—	53	24
Összesen Zusammen 1880	98	48	111	63	67	26	334	99	222	59	317	115	259	75	321	118	176	41	2	2	1907	646
1879... (1—2 év)	9	3	11	3	14	13	16	3	18	7	33	10	19	2	14	6	3	5	1	—	138	52
1878... (2—3 >	6	1	5	2	10	3	4	1	11	3	17	3	13	3	10	2	10	2	—	—	86	20
1877... (3—4 >	3	3	2	3	5	5	1	2	4	5	4	—	6	—	4	2	4	1	—	1	33	22
1876... (4—5 >	2	2	2	—	3	2	1	—	8	—	5	1	5	3	—	—	—	—	—	—	29	5
1875... (5—6 >	2	1	2	—	1	—	2	—	4	2	4	—	3	—	1	—	1	—	—	—	19	4
1874... (6—7 >	1	—	1	—	2	—	—	—	1	—	1	1	4	1	2	1	1	—	—	—	12	6
1873... (7—8 >	—	1	—	—	4	—	—	—	3	—	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	10	5
1872... (8—9 >	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	1	—	—	5	3
1871... (9—10 >	—	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	4	3
1870... (10—11 >	—	—	—	—	1	1	—	—	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3
1869... (11—12 >	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
1868... (12—13 >	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2
1867... (13—14 >	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1
1866... (14—15 >	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
1864... (15—16 >	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
1862... (16—17 >	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
1861... (17—18 >	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
1857... (18—19 >	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1856... (19—20 >	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1852... (23—24 >	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Bizonytalan Unbestimmt	11	8	11	6	16	3	14	10	17	2	18	4	12	2	12	7	6	2	—	—	117	44
Összesen távol... .. Abwesende zus.	136	67	147	77	125	65	373	115	293	80	406	140	326	69	369	138	202	53	3	3	2380	821
Ebből ideigl. távol (2 hónapon innen) Hieron zeitweil. abw. (unter 2 Monate)	53	24	69	36	15	8	274	53	144	34	187	71	161	47	248	84	138	25	1	2	1290	384
Huzamosan távol (két hónapon túl) Dauernd abwesend (über 2 Monate)	83	43	78	41	110	57	99	62	149	46	219	69	165	36	121	54	64	28	2	1	1090	437

házaikat nagy épületekkel helyettesíté, végeredményéhez mégis a népesség szaporodását idézte elő. A fentebbiek megfoghatóvá teszik, miért volt mégis e kerületben legcsekélyebb a gyarapodás.

A többi pesti kerületek közül, az utolsó tizenegy év alatt, Kőbánya megkétszerezíté lakosságát, a Terézváros hatvan százalékkal szaporítá, míg a Lipót-, József- és Ferenczváros mintegy felével.

A 3-ik számú tábla (I. I. füzet 38. l.) az egyes városrészekről összehasonlító adatokat tartalmaz a mostani és az utolsó (1870-diki) népszámlálás eredményei közt. De nem szabad felednünk, hogy 1870-ben az összes jelenlevők voltak kimutatva — azaz a tényleges népesség — míg 1881-ben az ideiglenesen távollevők számításba vannak véve, míg az ideiglenesen (két hónál rövidebb idő óta) jelenlevőknek jóval nagyobb száma figyelembe véve nincs.

A jobboldali (budai) városrészek népessége mindössze mintegy hétezer lélekkel, tehát majdnem tíz százalékkal szaporodott. De minthogy a városrészek jelenleg egészen másként vannak beosztva, mint 1870-ben, részletes összehasonlításokba nem bocsátkozhatunk.

Jegyzet.

Azon nézetben valánk, hogy, különösen az egyes foglalkozási ágak statisztikája volna az, mely sokat vesztené megbízhatóságban, ha véletlenül jelenlevő idegenek számbavételnének, történetesen távollevő idetartozó népelemek pedig figyelmen kívül hagyatnának. A tényleges eredmény ez elővéleményünket részben igazolta ugyan, fel is említettük a szövegben a legjellemzőbb példákat. Mindamellett be kell ismernünk, hogy várakozásunkon alól csekély volt azon foglalkozások száma, melyek a tényleges népességnek alapul elfogadása esetén jelentékenyebb változást szenvedtek volna.

Közöljük a következő táblázatban mindazon foglalkozási ágak sorozatát, melyekben a tényleges népesség és az állandó lakosság száma között jelentékenyebb eltérés mutatkozott:

	rendes lakosság	ideigl. távollevők	ideigl. jelenlevők	az eltérés egész nagysága	az eltérés %-okban
Fitanulók (egyetemi hallgatókkal együtt)	23682	571	116	687	2·9
Nőcselédek	28986	48	1246	1294	4·5
Tanítók	1057	25	35	60	5·7
Kalaposok	326	2	17	19	5·8
Kereskedők (közelebbi megjelölés nélkül).	1943	42	82	124	6·4
Borkereskedők	120	3	5	8	6·7
Gőzhajózási hivatalnokok és munkások	1235	18	92	110	8·8
Építészek	392	9	34	43	11·0
Sertéskereskedők	86	—	11	11	12·8
Megyei hivatalnokok	60	1	7	8	13·3
»Egyéb« szellemi szolgálatok	384	48	8	56	14·6
Színészek	125	—	23	23	18·4
Színésznők	109	4	23	27	24·8
Földművesek	1250	46	207	253	20·2
Földművesnők	190	4	40	44	23·2
Hajógyári hivatalnokok és munkások	592	2	149	151	25·5
Bányászok	16	—	5	5	31·3
Evező-hajósok	4	—	53	53	1325%

Felhozzuk itt még a Ferencváros 18--21 éves korban álló férfi-lakosságára vonatkozó abszolút számokat, melyek a szövegben említettek:

Születési év	1862	286	48	10	58	20·27 ¹ / ₀
	1861	326	54	7	61	18·71 »
	1860	307	42	11	53	17·26 »
	1859	283	48	9	57	20·14 »
a négy év összege	1202	192	37	229	19·05 »	

Az eltérések összege egyes kerületek és azok egyes koréveire nézve tehát egy teljes ötödöt is tehet! Az eltérés különbsége (+ 192—37 = 155), mely a kétféle népesség szám szerinti állapotának összehasonlításánál kizárólag érezhető, még mindig 13⁰/₀-ot képez.

MÁSODIK FEJEZET.

A nem.

A két nem számviszonya városunkban ingadozó. Harmincz évvel ezelőtt több nő találtatott; az 1857. és 1870. évi népszámlálásnál több férfi és az elmult événél ismét több nő.

Legutóbbi számlálási munkámban kilencz magyarországi város és negyvenhárom külföldi nagyváros nemi arányát hasonlítám össze, kilenczedfél milliónyi népességgel: a férfi-nem csak tizenhárom városnál haladta meg a nőinek számát; egészben véve azonban a női nem 131,000 személylyel volt többségben. A jelen pillanatban, midőn e fejezet sajtó alá készül, a külföldi városok számlálási eredményei közül csakis az osztrák városokét ösmerem nemi különbség szerint. Ezen adatokból kitétnik, hogy Ausztria-Magyarország, százezernél nagyobb lakossággal bíró öt nagy városa közül csak Lembergben képez kisebbséget a női nem. Volt ugyanis:

	férfi	nő	tehát esik 100 férfire hány nő
Bécsben	352,949	373,156	106
Budapesten	172,021	183,061	107
Prágában	78,283	84,040	107
Triesztben	64,871	68,148	105
Lembergben	55,376	54,370	98

Városunk egyes kerületeiben, a X. (Kőbánya) kivételével, mindenütt a nők vannak többségben: főleg a Lipótvárosban, az I. kerületben és a Belvárosban; legkevésbé a III. és IX. kerületben.

A női nem többsége annak hosszabb élettartamára vezethető vissza. És valójában, ha a nemi viszony különbségét kor szerint vizsgáljuk, azon eredményre jutunk, hogy míg a gyermekkorban a két nem számereje egyensúlyban van, az idősebb korúaknál a nők vannak túlsúlyban; így p. o. a hatvan évet túlhaladott koruaknál egész ötödrészszel. Ez a következő adatokból látható, melyek szerint:

a 0—5 évűek közt találtatott	18,393 férfi,	18,583 nő;	ellenben
az 50—60 » » »	11,751 »	13,116 »	
a 60 éven felülieknél	9,151 »	11,108 »	

Midőn azonban a női nem túlsúlya 11,000 személyt képvisel, e jelentékeny különbség még nem magyarázható csupán a korviszonyokból. Minthogy

a női nem túlsúlya a legtöbb nagy városban észlelhető, más rejtettebb és általában közreműködő tényezőknek kell létezniök, melyek e feltűnő jelenséget előidézik. Talán nem tévedünk, ha főokul a városokban túlnagy számban levő nőcselédiséget tekintjük. Ez azután valószínű módon magyarázza azon különbséget is, melyet az egyes kerületek nemi viszonya felmutat. Ugyanis azt találjuk, hogy a női nem, majdnem általán az előkelőbb, tehát a legtöbb szolga személyzetet tartó kerületekben létezik legnagyobb számmal, míg a szegényebekben legkisebbséggel van képviselve. Azon feltűnő jelenség, hogy csak az egyedüli tizedik kerületben uralkodik azon fordított viszony, hogy t. i. a férfiak képezik a többséget, a fönti feltevésben tökéletes magyarázatát leli, minthogy t. i. ezen kültelken főleg munkások laknak, kiknél cseléd nem található. Ugyancsak ezen oknál fogva van kisebbségben a nőnem az összes kültelkekrészekben is.¹⁾

¹⁾ A beltelken 10,000 egyén közt csak 4821 a férfi (a Lipótvárosban csak 4593), míg a kültelken 5165 (Lipótváros kültelken 5495). Lásd I. füzet 16. lap.

HARMADIK FEJEZET.

A lakosság származása.

Városi és vidéki lakosságok különféle összetételei. — Utóbbinál a benszülöttek túlsúlyban, a bevándoroltak kisebbségben, míg városokban az idegen elemek vannak túlsúlyban. — Megfelelő állapot Budapesten. — A főváros bevándorlások által szaporodott, míg a születéseknek a halálozások föltölti többlete alig nyom a latban. — Benszülöttek és a bevándoroltak aránya az egyes kerületekben. — A legnagyobb bevándorlás északról és nyugatról.

1. A jelen állapot.

Valamely nagyvárosnak gyorsan növekedő népességének szemlélésénél mindenek előtt azon kérdés szokott bennünk támadni, vajjon honnét eredhet azon nagy tömeg, mely e helyen összetalálkozott? Érezzük, hogy ezen fontos kérdés válaszában a legnagyobb horderővel és érdeklődéssel bíró tényeknek jühetnénk nyomába. Ép ezért nagyon is indokoltnak kell tekinteni azon kíváncsiságot, melylyel az illető statisztikai adatokat várják, mely kérdésre pedig, mint sok más demografiai kételyre, minden évtizedben csak egyszer nyerünk választ származásáról a népszámlálás eredményeiben. Azon kép, melyet e nagy művelet, a lakosság előttünk feltár, annyival inkább érdekes, mivel az a fővárosi lakosság száz éves mozgalmának lerakódásait ábrázolja.

A nagyvárosok lakosságai e tekintetben igen különös, és a vidéktől egészen eltérő módon vannak összetéve. Faluhelyen és kisebb városokban, a benszülött lakosság képezi az erős magvat, melyhez a bevándoroltak vékony rétegei hozzátapadnak, anélkül azonban, hogy akár szám szerint, akár gyakorlati tekintetben különös jelentőségre vergődhetnének. Egy nagyvárosi lakosság gyorsan növekedő körében azonban az idegen elemek képezik a többséget, minek következtében a közállapotok is gyorsabb és könnyebb változásnak vannak alávetve. E tekintetben igen találóak azon megjegyzések, miket Böckh utolsó Berlini népszámlálási munkájában tesz: »Egészen másként mint a vidéken, váltakoznak az egyének a nagy város népességében; mert ez nem öröklődik, mint oly népességnél, mely nincsen a vándorlások hatásainak alávetve. Amannak jellege változó; hasonlít a gyarmat lakosságához, melyben a bevándorlók túlsúlyra vergődnek az őslakók felett, azon különbséggel azonban, hogy itt a magasabb művelődés előnyei rendszerint nem pótolják azon kárt, melyet az idegen elem benyomulása a helység eredeti jellegében okoz. Nagy vásár gyanánt tűnik fel a nagy város, melyen nem a saját természetvénnyel üzérkednek, hanem azzal, mit a környékén állítottak elő.«

A főváros lakosságából a benszülöttek 42.72 százalékot tesznek, míg a bevándoroltak 57.28 százalékot; ez utóbbiak tehát többségben vannak.¹⁾ A budai és pesti kerületek e tekintetben igen jellemző eltéréseket tüntetnek föl. A lassabban

(Folytatás a 29. oldalon.)

¹⁾ A benszülöttek arányát az össznépességhez, a jelen pillanatban, még csak a következő nagyvárosokból sikerült az utolsó népszámlálás alapján kitudnom: Lipcse 36.50%; München 37.52%; Hannover 39.90%; M/r. Frankfurt 40.87%; Berlin 43.37%; Hamburg 54.29%; Köln 58.10%.

36. számú tábla.

Tabelle Nr. 36.

A rendes lakosság szülőhelyének városrészenkénti kimutatása.

Geburtsort der Wohnbevölkerung (nach Stadtbezirken).

A) Buda — A) Ofen.

Megye vagy ország Comitat oder Land.	I.			II.			III.			Budai oldal Ofner Seite		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
Budapest	6096	6815	12911	5782	6435	12267	7171	7801	14972	19049	21101	40150
Pestmegye	941	1067	2008	547	661	1206	543	637	1180	2029	2365	4394
Abauj	40	68	108	55	77	132	30	20	50	125	165	290
Alsó-Fehér	17	9	26	12	14	26	5	2	7	34	25	59
Arad	44	52	96	45	45	90	11	14	25	100	111	211
Árva	63	111	174	60	85	145	85	127	212	208	323	531
Bács-Bodrog	159	166	325	168	119	287	120	78	198	447	363	810
Baranya	77	80	157	59	74	133	45	32	77	181	186	367
Bars	58	82	140	53	78	131	57	91	148	168	251	419
Békés	22	33	55	22	13	35	27	15	42	71	61	132
Bereg	13	9	22	19	15	34	8	2	10	40	26	66
Beszt.-Naszód	1	2	3	4	—	4	1	—	1	6	2	8
Bihar	58	54	112	54	57	111	29	16	45	141	127	268
Borsod	40	61	101	49	39	88	23	15	38	112	115	227
Brasó	11	4	15	6	10	16	3	—	3	20	14	34
Csanád	15	13	28	16	12	28	5	6	11	36	31	67
Csik	5	4	9	10	2	12	1	2	3	16	8	24
Csongrád	86	71	157	73	55	128	93	88	181	252	214	466
Esztergom	74	83	157	100	118	218	86	100	186	260	301	561
Fehér	605	980	1585	418	693	1111	264	315	579	1237	1988	3275
Fogarás	3	1	4	3	2	5	—	—	—	6	3	9
Gömör	40	55	95	49	49	98	15	12	27	104	116	220
Győr	110	134	244	66	106	172	80	82	162	256	322	578
Hajdú	21	21	42	25	33	58	6	1	7	52	55	107
Háromszék	14	4	18	17	8	25	2	2	4	33	14	47
Heves	76	94	170	78	94	172	27	41	68	181	229	410
Hont	68	119	187	60	95	155	51	61	112	179	275	454
Hunyad	12	15	27	19	4	23	—	3	3	31	22	53
Jász-N.-K.-Szolnok	41	61	105	55	84	139	22	20	42	118	168	286
Kis-Küküllő	3	4	7	2	1	3	2	—	2	7	5	12
Kolozs	46	44	90	29	48	77	3	2	5	78	94	172
Komárom	201	248	449	151	226	377	317	310	627	669	784	1453
Krassó-Szörény	37	22	59	30	25	55	25	18	43	92	65	157
Liptó	40	79	119	37	49	86	30	29	59	107	157	264
Máramaros	20	23	43	18	21	39	3	9	12	41	53	94
Maros-Torda	14	9	23	5	6	11	4	1	5	23	16	39
Moson	28	55	83	34	35	69	28	19	47	90	109	199
Nagy-Küküllő	5	7	12	5	4	9	1	1	2	11	12	23
Nógrád	62	97	159	45	86	131	65	64	129	172	247	419
Nyitra	190	186	376	235	267	502	207	280	487	632	733	1365
Pozsony	212	279	491	205	206	411	133	134	267	550	619	1169
Sáros	50	50	100	56	41	97	29	21	50	135	112	247
Somogy	59	54	113	74	41	115	26	12	38	159	107	266
Sopron	125	121	246	119	95	214	64	55	119	308	271	579
Szabolcs	30	30	60	27	26	53	15	2	17	72	58	130
Szatmár	41	31	72	37	39	76	22	8	30	100	78	178
Szeben	33	34	67	27	26	53	8	2	10	68	62	130
Szepes	70	108	178	83	83	166	56	48	104	209	239	448
Szilágyság	14	3	17	5	11	16	1	—	1	20	14	34
Szolnok-Doboka	7	3	10	8	4	12	2	—	2	17	7	24

36. számú tábla. (Folytatás.)

Még: 4) Buda.

Megye vagy ország <i>Comitat oder Land.</i>	I.			II.			III.			Budai oldal <i>Ofner Seite</i>		
	férfi—männl.	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi—männl.	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi—männl.	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi—männl.	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>
Temes	65	78	143	91	78	169	55	34	89	211	190	402
Tolna	134	109	243	117	141	258	103	92	195	354	342	691
Torda-Aranyos	10	4	14	1	4	5	1	1	2	12	9	26
Torna	2	1	3	2	4	6	1	2	3	5	7	11
Terontál	76	66	142	66	56	122	45	24	69	187	146	333
Trencsén	84	89	173	45	48	93	79	105	184	213	242	455
Turóc	21	42	63	13	25	38	16	19	35	50	86	136
Udvarhely	9	7	16	4	5	9	—	1	1	13	13	26
Ugocsa	3	5	8	4	2	6	3	—	3	10	7	17
Ung	22	12	34	20	24	44	9	15	24	51	51	102
Vas	108	84	192	94	76	170	48	20	68	250	180	430
Veszprém	131	189	320	90	143	233	70	74	144	291	406	697
Zala	108	117	225	80	55	135	18	17	35	206	189	395
Zemplén	63	42	105	61	68	129	40	32	72	164	142	306
Zólyom	22	39	61	38	35	73	15	16	31	75	90	165
Fiume	2	8	10	12	7	19	20	10	30	34	25	59
Horvát-Szlavonország <i>Croatien-Slavonien.</i>	97	92	189	82	61	143	55	37	92	234	190	424
Határőrvidék <i>Militärgrenze.</i>	8	20	28	19	20	39	28	25	53	55	65	120
Budapesten kívüli Ma- gyarország <i>Ungarn excl. Budapest</i>	4971	5947	10918	4211	4831	9045	3286	3321	6607	12468	14102	26570
Alsó-Ausztria <i>Niederösterreich.</i>	262	323	585	253	326	579	210	217	427	725	866	1591
Felső-Ausztria <i>Oberösterreich.</i>	37	37	74	41	51	92	43	53	96	121	141	262
Salzburg	2	5	7	4	2	6	3	3	6	9	10	19
Stájerország — <i>Steierm.</i>	50	54	104	51	46	97	43	20	63	144	120	264
Karinthia — <i>Kärnten</i>	14	10	24	4	7	11	2	1	3	20	18	39
Krajna	32	22	54	17	10	27	10	5	15	59	37	96
Triest és területe	10	9	19	5	6	11	56	43	99	71	58	129
Görz és Gradiska	—	1	1	2	4	6	5	2	7	7	7	14
Isztria	—	2	2	2	1	3	11	10	21	13	13	26
Tirol	11	13	24	9	15	24	11	5	16	31	33	64
Vorarlberg	—	—	—	—	—	—	3	—	3	3	—	3
Csehország — <i>Böhmen</i>	355	214	569	357	262	619	363	243	606	1075	719	1794
Morvaország — <i>Mähren</i>	246	197	443	230	186	416	231	166	397	707	549	1256
Szilézia — <i>Schlesien</i>	50	42	92	47	32	79	32	27	59	129	101	230
Galiczia	131	87	218	181	92	273	182	84	266	494	263	757
Bukovina	7	2	9	4	2	6	3	2	5	14	6	20
Dalmácia	8	12	20	8	2	10	20	10	30	36	24	60
Bosznia-Hercegovina	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	1	2
Ausztria, de tartom. ismeretlen, — <i>Oesterr. ohne Ang. d. Provinzen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összes Ausztria <i>Oesterreich zusammen</i>	1215	1030	2245	1215	1044	2259	1229	892	2121	3659	2966	6625

Tabelle Nr. 36.

Még: A) Buda.

Megye vagy ország Comitat oder Land	I.			II.			III.			Összes Buda Ofen zusammen		
	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
Poroszország <i>Preussen.</i>	35	27	62	38	16	54	23	18	41	96	61	157
Szászország — Sachsen	10	2	12	12	8	20	6	12	18	28	22	50
Bajorország — Baiern	31	37	68	49	52	101	32	19	51	112	108	220
Württemberg	11	8	19	9	11	20	11	18	29	31	37	68
Más német államok <i>Sonst. deutsche Staaten</i>	28	26	54	38	22	60	41	26	67	107	74	181
Svájc — Schweiz	7	15	22	9	6	15	15	8	23	31	29	60
Olaszország — Italien	41	21	62	53	33	86	78	30	108	172	84	256
Franciaország <i>Frankreich.</i>	—	7	7	1	3	4	—	3	3	1	13	14
Spanyolország <i>Spanien.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Portugália — Portugal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Belgium — Belgien	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Holland	—	—	—	1	2	3	3	2	5	4	4	8
Dánia — Dänemark	—	—	—	4	—	4	1	—	1	5	—	5
Nagy-Britannia	—	3	3	1	2	3	3	2	5	4	7	11
Svéd-Norvégország	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oroszország — Russland	9	7	16	7	5	12	4	2	6	20	14	34
Rómánia	12	15	27	18	3	21	23	14	37	53	32	85
Szerbia	7	4	11	2	1	3	5	6	11	14	11	25
Bulgária	20	—	20	—	—	—	3	3	6	23	3	26
Montenegro	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Törökország — Türkei	—	2	2	—	1	1	—	2	2	—	5	5
Görögország <i>Griechenland.</i>	2	—	2	—	1	1	—	1	1	2	2	4
Ész.- és Dél-Amerika <i>Nord. u. Südamerika</i>	—	2	2	—	—	—	—	1	1	—	3	3
Más országok <i>Sonstige Staaten.</i>	1	1	2	—	—	—	—	3	3	1	4	5
Ismeretlen külföld <i>Unbekanntes Ausland</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összes külföld <i>Ausland zusammen</i>	214	178	392	242	166	408	248	170	418	704	514	1218
Kitöltetlen <i>Unermittelt.</i>	46	52	98	15	21	39	67	54	121	128	130	258
Összesítés <i>Recapitulation</i>												
Budapest	6096	6815	12911	5782	6485	12267	7171	7801	14972	19049	21101	40150
Egyéb Magyarország <i>Sonstiges Ungarn.</i>	4971	5947	10918	4211	4834	9045	3286	3321	6607	12468	14102	26570
Áusztria — Oesterreich	1215	1030	2245	1215	1044	2259	1229	892	2121	3659	2966	6625
Egyéb külföld <i>Sonstiges Ausland.</i>	214	178	392	242	166	408	248	170	418	704	514	1218
Kitöltetlen — Unermittelt	46	52	98	15	21	39	67	54	121	128	130	258
Főösszeg — Totale	12524	14022	26564	11465	12553	24018	12001	12238	24239	36608	38813	74821

36. számú tábla. (Folytatás.)

B) Pest.

Megye vagy ország Comitat oder Land	IV.			V.			VI.		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
Budapest	4573	5977	10550	5966	6591	12557	10641	11581	22222
Postmegye	882	1347	2229	535	1107	1642	326	1732	3058
Abauj	135	110	245	101	153	254	230	260	490
Alsó-Fehér	28	22	50	11	15	26	17	12	29
Arad	136	86	222	125	117	242	167	154	321
Árva	32	52	84	134	151	285	205	261	466
Bács-Bodrog	313	205	518	306	274	580	380	310	690
Baranya	210	131	341	84	86	170	145	138	283
Bars	72	111	183	117	194	311	209	338	547
Békés	75	71	146	59	66	125	96	100	196
Bereg	62	31	93	18	28	46	67	45	112
Beszt.-Naszód	7	5	12	7	10	17	1	7	8
Bihar	146	113	259	105	103	208	187	118	305
Borsod	128	95	223	112	107	219	227	203	430
Brassó	12	11	23	9	7	16	12	18	30
Csanád	26	38	64	36	20	56	31	38	69
Csik	14	10	24	3	13	16	3	7	10
Csongrád	153	138	291	118	120	238	192	206	398
Esztergom	69	136	205	89	130	219	121	205	326
Fehér	414	720	1134	360	706	1066	609	976	1585
Fogarás	2	—	2	1	2	3	4	4	8
Gömör	87	118	205	54	103	157	85	175	260
Győr	138	217	355	134	184	318	199	279	478
Hajdú	80	51	131	39	42	81	63	56	119
Háromszék	29	11	40	7	7	14	9	11	20
Heves	185	224	409	107	175	282	235	285	520
Hont	112	180	292	123	268	391	226	495	721
Hunyad	26	8	34	7	1	8	11	13	24
Jász-N.-K.-Szolnok	123	135	258	66	89	155	143	195	338
Kis-Küküllő	9	—	9	2	—	2	1	5	6
Kolozs	63	46	109	17	18	35	35	35	70
Komárom	204	358	562	227	360	593	339	498	837
Krassó-Szörény	55	34	89	34	27	61	47	46	93
Liptó	132	193	325	447	593	1040	431	525	956
Mármaros	54	22	76	10	7	17	42	26	68
Maros-Torda	37	10	47	7	7	14	9	6	15
Moson	45	37	82	97	69	166	98	71	169
Nagy-Küküllő	11	2	13	6	5	11	3	4	7
Nógrád	158	235	393	146	182	328	280	364	644
Nyitra	227	275	502	383	476	859	386	961	1847
Pozsony	292	379	671	357	408	765	666	702	1368
Sáros	116	78	194	99	110	209	201	178	379
Somogy	109	104	213	103	104	207	195	179	374
Sopron	156	111	267	108	129	237	206	187	393
Szabolcs	92	63	155	71	41	112	126	62	188
Szatmár	129	71	200	59	40	99	149	90	239
Szeben	16	12	28	14	10	24	23	18	41
Szepes	161	252	413	161	252	413	330	444	774
Szilágys	24	14	38	5	10	15	22	8	30
Szolnok-Doboka	37	21	58	10	19	29	11	4	15
Temes	128	92	220	107	88	195	181	157	338
Tolna	238	300	538	260	300	560	387	399	786
Torda-Aranyos	11	6	17	4	3	7	17	—	17
Torna	7	7	14	1	3	4	16	19	35

Tabella Nr. 36. (Fortsetzung.)

Még: B) Pest.

VII.			VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen		
férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
11823	13360	25183	12172	13932	26104	5732	6517	12249	1315	1630	2945	52222	59538	111810
1872	2465	4337	2738	3107	6145	1800	2154	3954	886	848	1734	10039	13060	23099
259	296	555	261	244	505	89	87	176	15	13	28	1120	1163	2283
14	14	28	33	15	48	6	6	12	—	2	2	109	86	195
150	121	271	153	136	289	75	52	127	16	8	24	822	674	1496
183	210	393	268	309	577	74	85	159	50	50	100	948	1118	2064
460	339	799	385	291	676	173	159	332	39	25	63	2055	1603	3658
170	132	302	151	152	303	81	71	152	12	5	17	853	715	1568
182	315	497	195	275	470	92	107	199	11	15	26	878	1355	2233
111	80	191	169	96	265	64	41	105	24	9	33	598	463	1061
56	41	97	49	40	89	23	14	37	1	—	1	276	199	475
2	3	5	5	5	10	—	2	2	1	—	1	23	32	55
221	173	394	249	182	431	97	68	165	15	9	24	1020	766	1786
311	277	588	229	230	459	110	84	194	20	4	24	1137	1000	2137
16	9	25	18	17	35	13	2	15	2	—	2	82	64	146
42	34	76	49	40	89	20	6	26	4	3	7	208	179	387
1	4	5	22	11	33	5	5	10	—	1	1	48	51	99
208	211	419	227	184	411	111	98	209	31	15	46	1040	972	2012
142	245	387	233	246	479	83	126	209	25	38	63	762	1126	1888
808	1105	1913	1020	1326	2346	520	639	1159	129	103	232	3860	5575	9435
7	2	9	3	2	5	—	1	1	—	1	1	17	12	29
131	202	333	66	204	270	71	84	155	12	11	23	506	897	1403
266	408	674	294	316	610	222	205	427	36	40	76	1289	1649	2938
53	57	110	139	100	239	44	23	67	18	7	25	436	336	772
14	4	18	27	15	42	15	4	19	6	—	6	107	52	159
357	448	805	440	508	948	145	226	371	44	40	84	1513	1906	3419
226	445	671	247	416	663	96	132	228	31	23	54	1061	1959	3020
13	16	29	21	15	36	7	4	11	3	1	4	88	53	146
145	218	363	281	270	551	90	83	173	37	25	62	890	1015	1905
9	6	15	9	2	11	13	—	13	—	—	—	43	13	56
40	36	76	78	60	138	31	22	53	2	4	6	266	221	487
407	530	937	509	687	1196	269	362	631	34	49	83	1989	2850	4839
36	31	67	69	51	120	22	17	39	26	5	31	289	211	500
448	518	966	343	466	809	85	122	207	30	31	61	1916	2448	4364
37	14	51	62	30	92	20	10	30	4	2	6	229	111	340
24	19	43	53	21	74	16	14	30	1	—	1	147	77	224
105	83	188	105	89	194	45	28	73	12	6	18	507	383	890
2	1	3	19	2	21	4	2	6	2	2	4	47	18	65
385	432	817	324	443	767	148	166	314	22	29	51	1463	1851	3314
909	906	1815	513	610	1123	233	214	447	40	37	77	3191	3479	6670
674	651	1325	488	604	1092	237	243	480	41	38	79	2755	3026	5780
217	222	439	221	147	368	132	72	204	117	32	149	1103	839	1942
244	179	423	254	157	411	100	65	165	13	22	35	1018	810	1828
241	201	442	294	253	547	139	116	255	27	12	39	1171	1009	2180
178	105	283	154	100	254	63	33	96	9	4	13	693	408	1101
165	77	242	165	116	281	78	52	130	10	5	15	755	451	1206
24	33	57	20	21	41	18	31	49	1	2	3	116	127	243
501	514	1015	424	508	932	138	151	289	30	28	58	1745	2149	3894
19	18	37	28	34	62	17	9	26	1	—	1	116	93	209
48	16	64	23	15	38	50	52	102	26	2	28	205	129	334
173	104	277	157	133	290	83	61	144	4	14	18	833	649	1482
406	472	878	477	438	915	203	239	442	32	30	62	2003	2178	4181
5	4	9	3	10	13	7	2	9	1	1	2	48	26	74
21	21	42	10	14	24	7	7	14	—	—	—	62	71	133

Tabelle Nr. 36. (Fortsetzung.)

Még: B) Pest.

VII.			VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen		
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
196	93	289	199	109	308	72	42	120	27	15	42	963	587	1550
327	369	696	318	230	548	127	128	255	21	26	47	1594	1432	3026
163	282	445	86	168	254	48	71	119	11	19	30	499	845	1344
5	8	13	15	9	24	2	4	6	1	—	1	34	41	75
14	7	21	20	6	26	5	3	8	—	—	—	69	33	102
117	63	180	66	47	113	23	21	44	1	2	3	384	245	629
214	198	412	299	231	530	112	101	213	52	16	68	1234	1062	2296
546	657	1203	555	678	1233	242	281	523	22	35	57	2315	2934	5249
214	230	444	231	198	429	98	79	177	12	8	20	983	963	1946
392	286	678	301	229	530	87	72	159	10	6	16	1481	1080	2561
112	237	349	113	179	292	35	64	99	15	13	28	495	937	1432
3	2	5	2	7	9	9	4	13	2	1	3	29	20	49
131	52	183	59	92	151	61	50	111	14	12	26	638	533	1171
9	4	13	12	18	30	—	7	7	—	—	—	43	35	78
14211	15555	29766	1550	16264	31314	7211	7585	14796	2140	1804	3944	65254	72158	137712
436	407	843	474	428	902	228	221	449	103	95	198	2492	2269	4761
104	47	151	66	54	120	26	18	44	14	7	21	321	235	556
6	2	8	4	5	9	4	3	7	5	4	9	29	23	52
61	59	120	98	61	159	51	47	98	24	12	36	390	339	729
14	8	22	8	14	22	12	5	17	30	27	57	94	80	174
41	10	51	36	22	58	38	5	43	6	2	8	235	95	330
21	6	27	5	17	22	6	5	11	—	1	1	57	65	122
4	—	4	5	4	9	1	1	2	2	—	2	27	11	38
—	—	—	4	1	5	1	2	3	—	—	—	9	8	17
10	8	18	15	21	36	2	8	10	5	3	8	72	76	148
1	—	1	2	1	3	—	—	—	—	—	—	5	2	7
1077	578	1655	953	622	1575	473	234	707	295	198	493	4871	2926	7797
756	501	1257	703	423	1126	284	198	482	164	135	299	3209	2307	5516
149	119	268	138	91	229	59	48	107	36	20	56	645	518	1163
711	329	1040	583	269	852	227	99	326	270	155	425	3260	1548	4808
17	5	22	8	27	35	1	1	2	—	1	1	61	50	111
4	3	7	5	9	14	—	1	1	1	1	2	15	27	42
—	1	1	1	2	3	1	—	1	1	—	1	5	3	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3412	2083	5495	3108	2071	5179	1411	896	2310	956	661	1617	15797	10582	26379

36. számú tábla. (Folytatás.)

Még: B) Pest.

Megye vagy ország Comitat oder Land	IV.			V.			VI.		
	férfi—männl.	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi—männl.	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi—männl.	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>
Poroszország <i>Preussen.</i>	25	23	48	76	76	152	61	54	115
Szászország — <i>Sachsen</i>	20	4	24	25	25	50	29	22	51
Rajorország — <i>Baiern</i>	32	21	53	49	42	91	59	47	106
Württemberg	14	4	18	19	15	34	13	18	31
Más német államok	33	20	53	61	55	116	85	61	146
<i>Sonstige deutsche Staaten.</i>									
Svájc — <i>Schweiz</i>	12	49	61	49	57	106	30	36	66
Olaszország — <i>Italien</i>	39	14	53	25	12	37	57	29	86
Franciaország	17	36	53	13	38	51	4	11	15
<i>Frankreich.</i>									
Spányolország	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Spanien.</i>									
Portugália — <i>Portugal</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Belgium — <i>Belgien</i>	2	4	6	1	2	3	—	—	—
Holland	—	—	—	1	1	2	1	1	2
Dánia — <i>Dänemark</i>	—	—	—	1	—	1	—	1	1
Nagy-Britannia	4	11	15	10	16	26	10	12	22
Svéd-Norvégország	—	1	1	—	—	—	1	—	1
Oroszország — <i>Russland</i>	5	4	9	8	13	21	26	11	37
Románia	12	2	14	5	11	16	29	17	46
Szerbia	17	4	21	14	6	20	9	8	17
Bulgária	4	—	4	6	2	8	5	—	5
Montenegro	—	—	—	—	1	1	—	—	—
Törökország — <i>Türkei</i>	5	1	6	3	5	8	8	2	10
Görögország	2	—	2	—	1	1	4	—	4
<i>Griechenland.</i>									
Ész.- és Dél-Amerika	1	3	4	2	12	14	3	4	7
<i>Nord- und Südamerika.</i>									
Más országok	—	3	3	—	—	—	—	2	2
<i>Sonstige Staaten.</i>									
Ismeretlen külföld	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Unbekanntes Ausland.</i>									
Összes külföld	244	204	448	368	390	758	434	336	770
<i>Ausland zusammen.</i>									
Kitöltetlen	40	15	55	48	39	87	153	156	309
<i>Unermittelt.</i>									
Összesítés <i>Recapitulation</i>									
Budapest	4573	5977	10550	5966	6591	12557	10641	11581	22222
Egyéb Magyarország	7435	8287	15722	7098	9114	16212	12109	13849	25958
<i>Sonstiges Ungarn.</i>									
Ausztria — <i>Oesterreich</i>	1060	567	1627	1834	1516	3350	4013	2788	6801
Egyéb külföld	244	204	448	368	390	758	434	336	770
<i>Sonstiges Ausland</i>									
Kitöltetlen — <i>Unermittelt</i>	40	15	55	48	39	87	153	156	309
Főösszeg — Totale	13352	15050	28402	15314	17650	32964	27350	28710	56060

Tabelle Nr. 36. (Fortsetzung.)

Még: B) Pest.

VII.			VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen		
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
64	64	128	74	41	115	35	16	51	19	8	27	354	292	636
30	14	44	42	18	60	3	13	16	6	3	9	155	99	254
62	40	102	67	55	122	31	25	56	29	7	36	329	237	566
16	8	24	19	8	27	6	12	18	13	2	15	100	67	167
80	47	127	41	40	81	40	32	72	19	8	27	359	263	622
9	26	35	10	35	45	7	12	19	4	3	7	121	218	339
51	30	81	61	42	103	99	18	117	22	3	25	354	148	502
5	13	18	11	11	22	3	4	7	—	—	—	53	113	166
—	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	4	7	11
2	1	3	—	—	—	—	1	1	—	—	—	4	4	8
1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	3	1	4
4	3	7	6	18	24	5	6	11	—	—	—	39	66	105
1	—	1	2	—	2	3	—	3	—	1	1	7	2	9
21	53	74	31	7	38	7	2	9	—	1	1	98	91	189
11	26	37	16	15	31	3	5	8	7	2	9	83	78	161
24	5	29	13	2	15	3	4	7	8	1	9	88	30	118
3	—	3	5	—	5	1	—	1	—	1	1	24	3	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
4	1	5	3	2	5	4	2	6	—	—	—	27	13	40
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	8
2	1	3	3	3	6	—	3	3	—	—	—	11	26	37
5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
396	332	728	405	299	704	251	156	407	127	40	167	2225	1757	3982
116	63	179	57	110	167	74	70	144	27	10	37	515	463	978
11823	13360	25183	12172	13932	26104	5732	6517	12249	1315	1630	2945	52222	59588	111810
14211	15555	29766	15050	16264	31314	7211	7585	14796	2140	1804	3944	65254	72458	137712
3412	2083	5495	3108	2071	5179	1414	896	2310	956	661	1617	15797	10582	26379
396	332	728	405	299	704	251	156	407	127	40	167	2225	1757	3982
116	63	179	57	110	167	74	70	144	27	10	37	515	463	978
29958	31393	61351	30792	32676	63468	14682	15224	29906	4565	4145	8710	136013	144848	280861

36. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 36. (Fortsetzung.)

C) Budapest.

Megye vagy ország Comitat oder Land	Budapest			0/0-ban In Prozenten	Az első rovásban jel- zett megye vagy ország 10—10,000 lakosából hány lakik Budapesten Von je 10,000 Bewohnern der in der ersten Rubrik angeführten Comitate oder Länder wohnen in Budapest
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.		
Budapest	71271	80639	151960	42.72	4272
Pestmegye	12068	15425	27493	7.73	425 1)
Abauj	1245	1328	2573	0.72	157
Alsó-Fehér	143	111	254	0.07	14
Árad	922	785	1707	0.48	55
Arva	1154	1441	2595	0.73	318
Bács-Bodrog	2502	1966	4468	1.26	69
Baranya	1034	901	1935	0.54	60
Bars	1046	1606	2652	0.75	194
Békés	669	524	1193	0.33	51
Bereg	316	225	541	0.15	35
Beszt.-Naszód	29	34	63	0.02	6
Bihar	1161	893	2054	0.58	46
Borsod	1249	1115	2364	0.66	121
Brassó	102	78	180	0.05	21
Csanád	244	210	454	0.13	41
Csik	64	59	123	0.03	10
Csongrád	1292	1186	2478	0.70	108
Esztergom	1022	1427	2449	0.69	348
Fehér	5147	7563	12710	3.57	606
Fogaras	23	15	38	0.01	4
Gömör	610	1013	1623	0.46	98
Győr	1545	1971	3516	0.99	320
Hajdu	488	391	879	0.25	50
Haromszék	140	66	206	0.06	16
Heves	1694	2135	3829	1.08	184
Hont	1240	2234	3474	0.98	300
Hunyad	119	80	199	0.06	7
Jász-N.-K.-Szolnok	1008	1183	2191	0.62	76
Kis-Küküllő	50	18	68	0.02	7
Kolozs	344	315	659	0.18	33
Komárom	2653	3634	6292	1.77	412
Krassó-Szörény	381	276	657	0.18	16
Liptó	2023	2605	4628	1.30	622
Mármaros	270	164	434	0.12	19
Maros-Torda	170	93	263	0.07	16
Moson	597	492	1089	0.31	133
Nagy-Küküllő	58	30	88	0.02	6
Nógrád	1635	2098	3733	1.05	193
Nyitra	3823	4212	8035	2.26	213
Pozsony	3305	3644	6949	1.95	221
Sáros	1238	951	2189	0.62	129
Somogy	1177	917	2094	0.59	68
Sopron	1479	1280	2759	0.77	111
Szabolcs	765	466	1231	0.35	55
Szatmár	855	529	1384	0.39	47
Szeben	184	189	373	0.10	26
Szepes	1954	2338	4342	1.22	251
Szilágy	136	107	243	0.07	14
Szolnok-Doboka	222	136	358	0.10	18
Temes	1044	839	1883	0.53	47
Tolna	2357	2520	4877	1.37	207
Torda-Aranyos	60	35	95	0.03	7
Torna	67	78	145	0.04	69
Torontál	1150	733	1883	0.53	35

1) A megye lakosságából levonván a fővárosét. — Nach Abzug der hauptstädtischen Volkszahl aus der Comitatsbevölkerung.

36. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 36. (Fortsetzung.)

C) Budapest.

Megye vagy ország Comitat oder Land	Budapest			o/o ban In Prozenten	Az első rovatban jel- zett megye vagy országból 10—10,000 lakosából hány lakik Budapesten Von je 10,000 Bewohnern! der in der ersten Rubrik angeführten Comitats oder Länder wohnen in Budapest!
	férf—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.		
Trencsén	1807	1674	3481	0.98	141
Turóc	549	931	1480	0.42	322
Udvarhely	47	54	101	0.03	9
Ugocsa	79	40	119	0.03	18
Ung	435	296	731	0.20	58
Vas	1484	1242	2726	0.76	76
Veszprém	2606	3340	5946	1.67	286
Zala	1189	1152	2341	0.66	66
Zemplén	1645	1222	2867	0.81	108
Zólyom	570	1027	1597	0.45	154
Fiume	63	45	108	0.03	47
Horvát-Szlavonország Croatien-Slavonien.	872	723	1595	0.45	13
Határőrvidék Militärgrenze.	98	100	198	0.05	2
Budapestön kívüli Magyarország Ungarn excl. Budapest.	77722	86560	164282	46.19	104
Alsó-Ausztria Niederösterreich.	3217	3135	6352	1.79	27
Felső-Ausztria Oberösterreich.	442	376	818	0.23	11
Salzburg	38	33	71	0.02	4
Stájerország — Steiermark	534	459	993	0.28	8
Karinthia — Kärnthen	114	98	212	0.06	6
Krajna	294	132	426	0.12	8
Trieszt és területe	128	123	251	0.07	17
Görz és Gradiska	34	18	52	0.01	2
Isztria	22	21	43	0.01	1
Tirol	103	109	212	0.06	2
Vorarlberg	8	2	10	0.00	1
Csehország — Böhmen	5946	3645	9591	2.70	17
Morvaország — Mähren	3916	2856	6772	1.90	31
Szilézia — Schlesien	774	619	1393	0.39	24
Galiczia	3754	1811	5565	1.57	10
Bukovina	75	56	131	0.04	2
Dalmácia	51	51	102	0.03	2
Bosznia-Hercegovina	6	4	10	0.00	—
Ausztria, de tartom. ismeretlen — Oesterr. ohne Ang. der Provinzen	—	—	—	—	—
Összes Ausztria Oesterreich zusammen.	19156	13548	33004	9.27	8

36. számú tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 36. (Schluss.)

C) Budapest.

Megye vagy ország Comitat oder Land	Budapest			o/o-ban In Prozenten	Az első rovatban jel- zett megye vagy ország 10—10,000 lakosból hány lakik Budapestben Von je 30,000 Besehären der in der ersten Rubrik angeführten Comitate oder Länder wohnen in Budapest
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.		
Poroszország <i>Preussen.</i>	450	343	793	0.22	—
Szászország — <i>Sachsen</i>	183	121	304	0.08	1
Bajorország — <i>Baiern</i>	441	345	786	0.22	1
Württemberg	131	104	235	0.07	1
Más német államok <i>Sonst. deutsche Staaten.</i>	466	337	803	0.22	1
Svájc — <i>Schweiz</i>	152	247	399	0.11	1
Olaszország — <i>Italien</i>	526	232	758	0.21	—
Franciaország <i>Frankreich.</i>	54	126	180	0.05	—
Spanyolország <i>Spanien.</i>	—	2	2	—	—
Portugália — <i>Portugal</i>	—	—	—	—	—
Belgium — <i>Belgien</i>	4	8	12	0.01	—
Holland	8	8	16		
Dánia — <i>Dänemark</i>	8	1	9	0.00	—
Nagy-Britannia	43	73	116	0.03	—
Svéd-Norvégország	7	2	9	0.00	—
Oroszország — <i>Russland</i>	118	105	223	0.07	—
Rumánia	136	110	246	0.07	0.5
Szerbia	102	41	143	0.04	0.8
Bulgária	47	6	53	0.02	—
Montenegro	—	1	1	—	—
Törökország — <i>Türkei</i>	27	18	45	0.01	—
Görögország <i>Griechenland.</i>	9	3	12	0.01	—
Észak- és Dél-Amerika <i>Nord- und Südamerika.</i>	11	29	40	0.01	—
Más országok <i>Sonstige Staaten.</i>	6	9	15	0.01	—
Ismeretlen külföld <i>Unbekanntes Ausland.</i>	—	—	—	—	—
Összes külföld <i>Ausland zusammen.</i>	2929	2271	5200	1.47	—
Kitöltetlen <i>Unermittelt</i>	643	593	1236	0.35	—
Összesítés <i>Recapitulation</i>					
Budapest	71271	80689	151960	42.72	4301
Egyéb Magyarország <i>Sonstiges Ungarn.</i>	77722	86560	164282	46.19	104
Ausztria — <i>Oesterreich</i>	19456	13548	33004	9.27	8
Egyéb külföld <i>Sonstiges Ausland.</i>	2929	2271	5200	0.47	—
Kitöltetlen — <i>Unermittelt</i>	643	593	1236	0.35	—
Főösszeg — Totale	172021	183661	355682	100.00	—

gyarapodó budai részekben, természetesen kevesebb az idegen elem, elannyira, hogy itt a benszülöttek a többséget (t. i. az összlakosság 54⁰/o-át) képezik, míg a pesti részekben a benszülöttek a lakosságnak csakis negyven százalékát teszik. (L. az I. sz. jegyzetet.)

Tizenegy évvel ezelőtt a benszülöttek száma Pesten még 47·25 százalékot tett: ezen aránynak időközben beállt nagy apadása megfelel e kerületek azon gyors szaporodásának, mely azóta beállt erős bevándorlások által előidézett. Tudvalevő dolog, hogy nagyvárosok népessége sokkal inkább szaporodik bevándorlások, mint a születéseknek a halálozások fölötti természetes többlete által. Sőt tudjuk, hogy vannak oly városok is, melyekben a halálozások vannak túlsúlyban, a melyek tehát, csakis önmagukra utalva, kihalnának. Budapest ugyan nem tartozik ezek sorába; a születések többlete itt azonban mégis oly csekély, hogy alig képes a népesség fenntartására szolgálni. E többlet ugyanis, mint ez a 2-ik számú jegyzetből kitűnik, tett:

1874. évben	303	lelket,
1875. »	1383	»
1876. »	1463	»
1877. »	549	»
1878. »	5	»
1879. »	941	»
1880. »	1044	»
1881. »	138	»

tehát tíz év alatt évi átlagban csak mintegy 600 lélek, míg a népesség szaporodása tizenegy év alatt 85,000 lelket tett.

Az utolsóelőtti népszámlálás alkalmával (1870-ben) az egyes pesti kerületek közül¹⁾ a Józsefváros volt a helybeli születésűek száma tekintetében legnagyobb. A mult évi népszámlálás eredményével való pontos összehasonlítás meg van nehezítve az által, hogy jelenleg a kültelki területek il'ető beltelki kerületeikhez vannak hozzászámítva, míg azelőtt az egész kültelek, önálló kerület gyanánt, külön lett feldolgozva. Mindamelltt felismerhető, hogy az egyes kerületek összealkotása tekintetében a lefolyt tizenegy év alatt némi változásoknak kellett beállaniok. Jelenleg is, mint 1870-ben a helybenszülöttek legcsekélyebb százaléki arányát (34⁰/o) Kőbányán találjuk, a legnagyobbat pedig ismét a Józsefvárosban (41·1⁰/o), míg a többi kerületek százalékszámára 37 és 41 között ingadozik. (L. 1. sz. jegyz.)

A bevándorlók közül származik:

Magyarországból	164,282 =	a népességnek	46·19 ⁰ /o
Ausztriából	33,004 =	»	9·28 ⁰ /o
Külföldről	5,200 =	»	1·46 ⁰ /o, míg
szülőhelyét nem jelentette be	1,236 =	»	0·35 ⁰ /o

vagyis inkább ennyinél nem volt az kipuhatható.

A származás kérdésének részletes vizsgálatánál azt tapasztaljuk, hogy a budapesti népességben legnagyobb számmal, t. i. nem kevesebb, mint huszon-

¹⁾ A budai adatok 1870-ben ez irányban nem lettek feldolgozva.

hétézer egyénnel, Pest megye szülöttjei vannak képviselve; másodsorban következnek, tizenháromezerrel, Fehérmegye; harmadik helyen már egyik osztrák tartomány t. i. Csehország áll, közel tízezer személylyel; majd, lefelé haladva Nyitramegye, Pozsonymegye, a morva örgrófság, Alsó-Ausztria nagyhercegség (Bécs városával), Komárom- és Veszprémmegye, végül Galiczia királysága következnek.

Ha az említésre méltó számmal képviselt megyék és tartományok közül csak azoknak felsorolására szoritkozunk, melyekből legalább kétezer személy volt jelen, a következő sorozatot nyerjük:

Teszen a következő megyékben vagy országokban szülöttek száma:

	10,000 fővárosi lakosra			10,000 fővárosi lakosra	
	egyénnel	esik eszerint		egyénnel	esik eszerint
Bihar megye	2054	= 58	Győr megye	3516	= 99
Somogy »	2094	= 60	Nógrád »	3733	= 105
Sáros »	2189	= 62	Heves »	3829	= 108
Jász-N.-Kun- Szolnok megye	2191	= 62	Szepes »	4342	= 122
Zala »	2341	= 66	Bács-Bodrog »	4468	= 126
Borsod »	2364	= 67	Liptó »	4628	= 130
Esztergom »	2449	= 69	Tolna »	4877	= 137
Csongrád »	2478	= 70	Gácsország	5565	= 157
Abauj »	2573	= 72	Veszprém megye	5946	= 168
Árva »	2595	= 73	Komárom »	6292	= 177
Bars »	2652	= 75	Alsó-Ausztria	6352	= 179
Vas »	2726	= 76	Morvaország	6772	= 190
Sopron »	2759	= 77	Pozsony megye	6949	= 195
Zemplén »	2867	= 81	Nyitra »	8035	= 226
Német birodalom	2921	= 82	Csehország	9591	= 270
Hont megye	3474	= 98	Fehér megye	12710	= 358
Trencsén »	3481	= 98	Pest-Pilis-Solt- K.-Kun megye	27493	= 763

Világos, hogy e sorrend nem lehet mérvadó annak megítélésére, mily nagy a főváros által az egyes megyékre és országokra gyakorolt vonzás. Ha a 80,000 lakossal bíró kis Liptóból 4600 egyén tartózkodik Budapesten, ugy e szám háromszorosan felér a hasonló nagyságú jutalékkal, melylyel a háromszor népesebb Tolna járul a főváros lakosságához. Hogy efféle viszonyokat helyesen méltathassunk, a Budapestre bevándorlottak számát szülőföldjük lakosságának számával kell összehasonlítani, miként az alantabb történik. A főváros ezen vonzerejének legvilágosabb kitüntetése céljából a kartogrammos ábrázolást választottuk.

Az idemellékelt kartogrammon sötétveressel vannak jelölve azon megyék és országok, melyekből — azok népességéhez viszonyítva — legnagyobb mérvű a bevándorlás (a hol t. i. minden tízezer lakos közül négyszáznál nagyobb a beköltözők száma); a színek azután fokenként mindinkább a világos felé hajolva,

végre halványrózsaszinbe mennek át, mely árnyalat a költözés sűrűségének azon fokát jelenti, midőn tizezer személyre száz bevándorló jut. A még gyengébben képviselt vidékek le egészen azokig, melyekből tizezer lakos közül csak tíz bevándorló kerül ki, feketével csikozvák, azok pedig, melyeknek tizezer lakója közül még tíz sem tartózkodik Budapesten, egészen fehérén vannak hagyva.

A térképre vetett egy tekintet azonnal mutatja, hogy azon arány, mely szerint a különböző országrészek, lakosságuk átengedése által Budapest emelkedését előmozdítják,¹⁾ semmiféle összefüggésben nem áll azoknak földrajzi fekvésével. Nyoma sincs, mintha a központ körül gyűrűk képződnének, melyeknek bevándorlási sűrűsége talán a távolsággal arányosan esőkkenne, hanem e helyett azon sajátos tény mutatkozik, hogy az egyetlen Pestmegye kivételével, mely a költözködési arány tekintetében az első helyet foglalja el, a legsűrűbb bevándorlás öve kelettől határozottan elhúzódva, a fővárost nyugot felől köríti. Fehér-, Komárom-, továbbá Győr- és Esztergom megyék azok, melyeknek hozzátartozói legnagyobb számmal időznek a fővárosban. Ezekkel délnyugaton még csak két megye, u. m. Veszprém és Tolna állítható párhuzamba, bár ezek is már gyengébben vannak képviselve. A Duna tulsó partján azonban, északnyugati és északi irányban, az öv nemcsak szélesebb és magasabb lesz, hanem belerő tekintetében is nyer. Magában foglalja Nógrád- s Trencsénmegyét s Pozsonyban egészen a birodalom nyugati határát éri el; majd északfelé Turóczmegye területén ismét nyer erőben és Árva-, Liptó- s Szepesmegyén keresztül a gácsországi északi határig nyulik el. Különösen ki kell emelni Liptóme gyét, melynek kivándorlási sűrűsége a nagy távolság daczára, vetekedik a fővárossal tőszomszédos Pestmegyével.

A nevezett megyék beköltözési arányát a nagyszámú keleti megyék egyike sem éri el. Sőt a bevándorlás sűrűsége e megyék némelyikéből oly csekély mérvű, hogy még külföldi tartományok is mutatnak fel ehhez hasonlót, sőt nagyobbat is.

Igy kiténik, miszerint Budapest a Hajdú-, Bihar-, Csanád-, Torontál-, Temes-, Szatmár- és Bereg megyék lakosaira nem gyakorol erősebb vonzást, mint Morvaország, vagy Alsó-Ausztria népességére, sőt hogy e két idegen koronaországból több személy vándorol be, mint p. Krassó-, Marmaros-, vagy Ugocsa-megyéből. Még hátsóbb sorban következnek az erdélyi megyék; Kolozs- és Szeben- kivételével, a többi erdélyi megyék Morvaországgal, Alsó-Ausztriával, vagy a bevándorlási sűrűség tekintetében még alantabb álló Csehországgal, Felső-Ausztriával és Sziléziával állanak egy sorban. Nem egy erdélyi megyénél pedig a beköltözési arány egészen a külföldnek mértékéig súlyed. E megyék: Hunyad, Aranyos, Küküllő, Fogaras, Csik, Udvarhely, Beszterce. Ugyanez áll a Horvát-szlavon királyság valamennyi megyéjéről.

Ezen jelenség okai részint gazdasági, részint néprajzi mozzanatokban keresendők. A magyar alföld lakossága, mint minden földművelő népesség, állandóbb tartózkodású, röghöz kötöttebb s lakhelyéhez inkább ragaszkodó néptömeg, melynek a termőfölddel oly szoros kapcsolatban álló gazdasági tevékeny-

¹⁾ Ezen arányt, hogy ne legyünk mindig a fenti bő körülírásra utalva, »beköltözési aránynak«, vagy a »bevándorlás sűrűségének« fogjuk nevezni.

sége nagyvárosban nem is volna kellőleg érvényesíthető. A hegyes felvidék lakói ellenben már talajuk terméketlensége által is részint az iparra, részint az alföldön s a nagy városokban végzendő napszámos-munkára vannak utalva. Így például Budapest napszámosainak túlnyomó nagy része a felvidéki megyékből, u. m. Pozsony-, Trencsén-, Túróc-, Árva-, Szepes- és Liptó megyéből van összetoborozva. Északkeleti Magyarország és Erdély oláhjainak távolmaradása ellenben úgy látszik, ethnographiai mozzanatokban találja magyarzatát. Az illető megyék talaja nem kevésbé hegyes, mint az északi magyarországiaké; mégis ritkaság oláhokat a földműveléssel foglalkozó országrészekben mint aratókat, vagy a nem oláh városokban mint napszámosokat találni.

A beköltözési viszonyoknak ily alakulása azonban városunk fejlődésének történetére és jellegére nézve kiváló fontosságú. A tősgyökeres magyar hátvidék, mely a fővárost minden oldalról környezi, biztosítja ugyan ennek nemzeti jellegét, azonban az érintett körülményekből kifolyólag idegen, nem nemzeti elemek is nagy sokaságban halmozódnak össze benne, melyek csak hosszabb itt-tartózkodás után kezdenek assimilálódni. Ha ezen viszonyok daczára Budapesten a lakosság közel három ötödrésze a magyar nyelvet vallhatá be anyanyelve gyanánt és ha a népességnek közel háromnegyede (t. i. a még nem beszélő gyermekek kizárásával $72\frac{1}{2}\%$) a magyar nyelvet bírja, úgy ez világos bizonytságot tesz ezen beolvadási folyamat nagy terjedelméről és belső erejéről.

A 36. számú táblában ki van mutatva mindegyik kerület lakosságának származása az egyes megyék és országok szerint és pedig külön-külön a két nemre nézve. A részletekre való kiterjeszkedés azonban nagyon is messze vezetne s azok nagy tömege csak zavarólag fogna hatni. Azért is csak arra szorítkozunk, hogy jelezzük, miszerint ily kérdésekre a 36-ik számú táblában nyerhetni felvilágosítást, míg e helyütt még csak azon vidékeket akarjuk kicimelni, melyeknek lakói túlnyomólag vagy a pesti, vagy a budai városrész tüzik ki bevándorlásuk czéljául.

A pesti lakosság körében a következő megyék vannak kétszerte nagyobb számmal képviselve, mint a budaiéban (tekintetbe véve a lakosság nagyságának különbözetét is): Túróc, Zemplén, Borsod (e háromnál az eltérés több mint kétszeres), Abauj, Heves, Nógrád, Sáros, Zala, Zólyom, melyek mellé még Arad, Békés, Bihar, Hont, Somogy, Szepes, Trencsén és Vas sorakoznak. Ezzel ellentétben a tulajdonképeni Magyarország egyetlenegy megyéje sincs a budai oldalon (viszonylagos értelemben) feltűnő erősen képviselve. Másként áll a dolog a határőrvidéki, istriai, dalmátországi származásuakkal, kik Budán aránylag hatszor oly erősen vannak képviselve, mint Pesten. A Szebenmegyéből, továbbá Tirolból, felső Ausztriából, Olaszországból és Romániából bevándorlottak száma a budai oldalon aránylag kétszer oly nagy, mint a pestin.

2. A beköltözési viszony változásai a lefolyt évtizedben.

Kiválóan érdekes megfigyelni, mily változásokon ment át az utóbbi évtized folyamában az egyes vidékek beköltözési aránya. A 37-ik tábla utolsó hasábján közölt viszonzszámokat az 1870. évi számlálási mű adataival azért

nem lehet közvetlen összehasonlítani, mivel azon időben a budai részek még nem voltak egyesítve a pestiekkel s azonfelül emezekben is jelentékenyen gyarapodott a lakosság. Ama fontos felvilágosítások azonban, melyekkel ily összehasonlítás kecsegtet, azon lehetőség reménye, hogy ily módon fellebbenthetjük a sűrű fátyolt, mely azon czélzatokat, azon titkos törekvéseket elfedi, melyek senkitől sem sejtve és gyakran öntudatra sem jutva, oly nagy néptömeg ezerszeres jövésmenését szabályozzák és irányítják, mégis arra ösztönöztek bennünket, hogy ama hiányt más uton, kissé körülményes számitással pótolni iparkodjunk. E czélból, a pesti oldal¹⁾ lakosságára vonatkozólag, mindenek előtt kiszámítottuk minden megye és ország beköltözési arányát, azaz kiszámítottuk, hogy a helyben talált népesség hány százalékot tesz, az illető vidéknek a legutóbbi számlálás alkalmával megállapított népességéből. Az így előállott viszonyszámot aztán, hogy az 1870-iki eredménnyel összehasonlítható legyen, ezen év és a jelenlegi állapot közötti különbözetnek megfelelőleg le kellett szállítani.

Ez uton azon eredményre jutottunk, miszerint a lefolyt tizenegy év alatt a főváros felé való huzódás az országnak csaknem minden vidékén nyert terjedelemben, ellenben az Ausztriából és a külföldről való bevándorlás gyengült. A nagyobb magyar megyék közül a költözködési arány szembetűnő növekvése által kitűnnek a következők:

	Tízezer lakóra :	
	1870	1881 (az 1870-iki állapothoz arányosítva)
Heves	48	117
Liptó	309	419
Veszprém	135	181
Zemplén	47	68

Ide számitandók továbbá Csongrád-, Borsod-, Sáros-, Abauj-, Árva-, Trencsén-, Nógrád-, Tolna-, Győr-, Komárom-, Fehér- és Békés megyék.

A nagyobb megyék közül Szepes, Nyitra és Esztergom meglehetősen változatlan állapotban maradtak.

Ellenben Sopron-, Moson-, Pozsony-, Hont-, Túróc- és Pest megyében²⁾ csökkent a költözési arány.

A jelenlegi áramlat tehát ellentétes az eddig uralkodóval: míg ezelőtt, mint említve volt, nyugat- és északfelől volt legerősebb a bevonulás, addig a lefolyt tíz év alatt a nyugati megyékben csökkent, ellenben a keletiekben fejlődésnek indult a mi egyuttal a fővárosi magyarság erősítéséről is tanuskodik.

A kérdésünkre nézve fontosabb osztrák tartományokban a beköltözési arány csökkenése a következő:

¹⁾ A budai oldalra vonatkozólag, mint említők, 1870-ből ily adatok felett nem rendelkezünk.

²⁾ Ez utóbbi megyében a beköltözési százalékok összehasonlítását az időközben eszközölt területváltoztatások nehezítik.

	1870	1881 (redukálva 1870-re)
Felső- és Alsó-Ausztria	21·1	19·2
Csehország	14·9	9·8
Szilézia	22·4	14·0
Morvaország	29·2	18·8
Galiczia és Bukovina	6·81	5·38

A külföldről a beköltözési arány kiszámítása nem vezetne világos eredményekre, mivel t. i. igen kis mennyiségek százalékával kellene dolgozni. Elégnek tartjuk azért (Pestre vonatkozólag) az abszolút számokat közölni, melyek megítélésénél tekintetbe kell venni, hogy az 1870. évi népesség a mostaninak csak 71.4^o/o-át teszi

A fontosabb országokból bevándorlottak száma volt:

	1870	1881 ¹⁾	
Poroszország	1029	636	
Bajorország		254	} 1609
Szászország	} 1839	566	
Württemberg		167	
Egyéb Németország		622	
Németország	2868	2245	
Olaszország	485	502	
Swájcz	343	339	
Oroszország	116	189	
Franciaország	193	166	
Oláhország	116	161	
Szerbia	106	118	
Nagy-Britannia	90	105	
	4317	3825	

Ha az ezen államokban szült 3825 személyt az 1870. évi népszámhoz arányítva, az összeg 71°/o-ára leszállítjuk, 2716-ot nyerünk eredményül, mi a tizenegy év előtti eredményhez (4317-hez) hasonlítva, valóban jelentékeny apadásra mutat.

3. A bevándorlók nemi különbség szerint.

A beköltözők tömegének nemi különbség szerint való figyelembe vétele mellett nagyon sajátos képet nyerünk.

Említve volt, hogy az összes népességben tizenegy-tizenkét ezerrel mulja felül a nők száma a férfiakét. Ez általános eredményt azonban különböző, sőt, mint azonnal látni fogjuk, részben ellentétes áramlatok eredője gyanánt kell tekinteni. A bevándorlottak nemi viszonyainak vizsgálata által legalább

¹⁾ Az összcírás abszolút eredménye szerint, tehát azoknak leszállítása nélkül.

egy irányban némi tájékozást nyerhetünk az iránt, mily módon s mely viszonyok hatása alatt jöhetett létre a fentemlitett főeredmény.

Ha előzetesen még azon kérdést vetjük föl, mikép alakul a benszülöttek nemi viszonya, erre vonatkozólag a 36. sz. tábla első sorában annak tanuságát találjuk, hogy e kérdés felvetése egyáltalán nem felesleges. Kitészik abból ugyanis, hogy a két nemnek a benszülöttek körében talán feltételezett egyensúlya a népességnek még ezen részére vonatkozólag sem áll. A helybenszülöttek között 71,271 férfival szemben 80,689 nő áll. E szerint — minthogy az újszülöttek között a finem van túlsúlyban — körülbelül tizezer helybenszülött fiu hiányoznék. E hiányt részben a katonai szolgálatban állók, mérséksz a távollevők ¹⁾ nagyobb száma pótolja, a mi még fenmarad, az a finemnél uralkodó, köztudomás szerint nagyobb halálozási aránynak rovandó fel.

Miután ily módon ama tizenkétezerre menő többletből, a melyet városunkban a nőnem felmulat, nyolcezer a helyben szülöttek körében fennálló viszonyokra van visszavezetve, már csak körülbelül háromezer főre tehető ama női fölösleg, melyet a bevándorlásoknak kellene tulajdonítani. Ezen magyarázat, tekintve, hogy a bevándorlók száma a kétszázézet meghaladja, nem is látszanék oly valószínűtlennek. A dolog azonban nem oly egyszerű. Közelebbről tekintve ugyanis a 36-ik számú tábla részleteit, azt találjuk, hogy a Pestmegyéből való beköltözésnél egy magában is oly túlsúlya mutatkozik a nőnemnek, mely a még hiányzó háromezer személyt teljesen pótolja. Azonban azonkívül, kisebb tételektől egészen eltekintve, csak a fehér-megyei beköltözők közt kétezernégyszázra, a Hont- és Komárom megyeiek között egyenként ezer főre megy a nők túlsúlya. Vándorlásoknál tudvalevőleg rendesen az erősebb nem szokott túlsúlyban lenni. Ennélfogva az ellenkező tünemény, mely a nevezett megyéknél elénk tünik, a vándorlásoknak bizonyos sajátságos nemére enged következtetni. Az osztrák koronarságokból bevándorlók között pld. 20,000 férfi s csak 14,000 nő találtatik, a kültöldi származásuaknál is háromezer férfi áll szemben kétezerháromszáz nővel. Ugy látszik tehát, hogy ott, hol a bevándorlók túlnyomólag nők, inkább csak ideiglenes tartózkodás, mint állandó letelepülés foroghat szóban. Ezen feltevést némileg igazolhatjuk oly módon, ha azon megyéket, melyekből túlnyomólag férfiak kerülnek ki, a többiektől elkülönítjük, a midőn is kitünik, hogy a női nemnek túlsúlya azon vidékeken a legnagyobb, melyekből a főváros cselédsége és napszamosai szoktak kikertülni.

A fentnevezett megyéken kívül ugyanis, tekintettel a női bevándorlás túlsúlyára, említésreméltók még: Bars, Esztergom, Gömör, Győr, Heves, Liptó, Nógrád, Nyitra, Turóc, Szepes, Veszprém, Zólyom. E megyék mindannyiau vagy északi vidékiek, melyekből a napszamosok túlnyomó nagy része származik, vagy a fővárostól nyugotra fekvő és többnyire tiszta magyar megyék, melyekből a főváros házi cselédségének nagy része szokott kiválasztatni. Azon körülmény, hogy ezen bevándorlás csak ideiglenes tartózkodás czéljából történik, érthetővé teszi azt is, miért van épen ezen megyék lakossága a fővárosba költözők között oly erősen képviselve. Ellenben a keleti megyékből, ezen túlnyomólag

¹⁾ Ezek között 1290 férfi és csak 384 nő találtatott.

földművelő vidékekről beköltözők között, kikből a főváros cselédségének kicsiny, napszamosainak meg épenséggel eltűnő csekély része szokott kikerülni, a férfiak vannak túlsúlyban, így az Arad, Bács, Bihar, Sáros, Szabolcs, Szatmár, Torontál és Zemplén megyékből bevándoroltaknál.

A nyugoti megyék közül csak Somogy, Sopron és Vas említendők meg, mint a melyekben hasonló viszonyokra találunk.

Az osztrák tartományok közt Alsó-Ausztriában (Bécseszel) volt legkisebb, alig észrevehető, a férfiak túlsúlya, legnagyobb ellenben Galicziában, honnan 3700 férfi s csak 1800 nő származik. Csehországból való 6000 férfi és 3600 nő, Morvaországból 3900 férfi és 2900 nő.

Az egyéb európai nemzetekből bevándorlottak között rendszerint a férfiak száma nagyobb, kivételt tesznek azonban, Svájc, Franciaország és Anglia, mely országokból a társalkodónők és nyelvtanítónők legnagyobb része származik.

1. Jegyzet: A helybenschülöttek kerületek szerint:

	népesség ;	helybenschülöttek ;	= %
I. ker.	26,564	12,911	48·60
II. »	24,018	12,267	51·07
III. » (Ó-Buda)	24,239	14,972	61·77
Buda	74,821	40,150	53·66
IV. (Belváros)	28,402	10,550	37·15
V. (Lipótváros)	32,964	12,557	38·09
VI. (Terézváros)	56,060	22,222	39·64
VII. »	61,351	25,183	41·05
VIII. (Józsefváros)	63,468	26,104	41·13
IX. (Ferenczváros)	29,906	12,249	40·96
X. (Kőbánya)	8,710	2,945	33·81
Pest	280,861	111,810	39·80
Budapest	355,682	151,960	42·72

2. Jegyzet: A születések évi többlete a halálozások felett 1874-től 1881-ig:

	születések száma	halálozások száma	születések többlete
1874	13,194	12,891	303
1875	13,429	12,046	1383
1876	13,760	12,297	1463
1877	13,193	12,644	549
1878	12,879	12,874	5
1879	13,080	12,139	941
1880	13,356	12,312	1044
1881	13,193	13,055	138
1874—81 összesen	106,084	100,258	5826

3. Jegyzet: Az idegenek származása országok szerint kimutatva a budai s pesti kerületek megkülönböztetésével.

	azaz a lakosság hány százaléka		
	Buda	Pest	Budapest
Magyarország	26,570	137,712	164,282
ebből Erdélyi megyék	681	2,337	3,068
Horvát-szlavon megyék	544	1,249	1,793
Ausztria	6,625	26,379	33,004
Külföld	1,218	3,982	5,200
	35·51	49·03	46·19
	0·91	0·85	0·86
	0·73	0·44	0·50
	8·85	9·39	9·28
	1·63	1·42	1·46

NEGYEDIK FEJEZET.

Illetőség.

Az idevonatkozó adatok csekély megbízhatósága. — Az idegenek száma. — A községesere százaléka. — A beköltözés ideje iránt feltett kérdés felhasználása. — A bevándorítás növekedése 1866 óta. — A bevándorítás gyors növekedése az utolsó két év folyamában.

A számláló lapokon fel volt véve az illetőségi hely (illetve megye vagy kerület) felőli kérdés. Az idevágó hazai törvény állására való tekintetből, valamint azon lehetetlenségnél fogva, hogy ily fontos s gyakran nagyon bonyolult jogi kérdések a számlálás rövid ideje alatt elintéztessenek, már a népszámlálási törvény maga határozottan kimondotta, hogy ezen feljegyzéseknek sem közigazgatási, sem jogi jelentőség nem tulajdonítható. Ennek következtében a számláló ügynökök fel is voltak mentve ezen bejegyzések érdemleges ellenőrzése alól: utasítva voltak csupán arra szorítkozni, hogy az illető rovatot lehetőleg általánosan kitöltsék, továbbá arra ügyelni, hogy a nők és gyermekeknel az illetőség kimutatása egyezzen a családapaéval. Máskülönben az ügynököknek azon közlésekkel kellett megelégedniük, melyeket a számláltak bejelentettek.

Ily körülmények között nem tulajdoníthatunk az illetőségről begyűlt adatoknak különös hitelességet s nem is fordítottunk volna azok feldolgozására annyi fáradságot, ha nem állott volna kötelességünkben az országos statisztika számára azon terjedelmes, az összes megyék s tartományok szerint részletezett, kimutatásokat szolgáltatni, melyek a 37. sz. táblában foglalvák. Minthogy az e kérdésekre vonatkozó táblázatnak anyaga már ugy is készen állott és e táblázat elkészítése szerfelett nagy munkát s meglehetősen költséget igényelt vala,¹⁾ mégsem akartuk azokat a számlálási művelet irományai között eltemetni,
(Folytatás az 51. oldalon.)

¹⁾ A számláló lapok ugyanis számlálási kerületek (tehát városrészek) szerint el voltak különítve. Most már ez anyagot 113 megye s ország szerint kellett osztályozni. Ez természetesen nem volt egyszerre lehetséges. Az anyagot azért először a következő hat osztályba soroztuk: Budapesti, Magyarországi, Ausztriai, Külföldi, Kitélitetlen lapok és végre olyanok, melyeken csak a hely volt jelezve, de az ország vagy megye nem. Az utóbbi lapokat aztán három külön e célra alkalmazott segéd munkás vette át, kiknek feladata volt, földrajzi szótárak segítségével a hiányokat pótolni. Az ausztriai s a külföldi csoport aztán egyes országok szerint lett felosztva: A Magyarországbán honosak számláló lapjainál a megyék nagy száma miatt nem lehetett egyszerre így eljárni, hanem előbb a kezdőbetűk szerint közbülső rendezést kellett alkalmaznunk, majd e csoportokat az egyes megyékbe beosztani; csak azután lehetett az összeolvasáshoz fogni s az eredményt a táblázatba bejegyezni. Közel 400,000 számlálólaphból álló anyagon kellett e hosszadalmas munkálatot végrehajtani s így érthető, hogy ezen egy táblának feldolgozása háromszázharmincz forintba került, tehát az összes feldolgozási költségeknek körülbelül hat százalékrészét vette igénybe.

Illetőség és honosság. A) Budai kerületek.

Heimathsberechtigung und Staatsangehörigkeit. A) Ofner Bezirke.

Megye v. ország Comitat oder Land	I.			II.			III.			Budai oldal Ofner Seite		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
Budapest	9488	10461	19949	8248	8919	17167	9248	10458	19706	26984	29838	56822
Pestmegye.....	397	553	950	312	412	724	332	178	510	1041	1143	2184
Ahauj.....	23	27	50	27	48	75	18	1	19	68	78	144
Alsó-Fehér.....	13	2	15	10	19	29	—	—	—	23	21	44
Arad.....	30	31	61	23	18	41	5	12	17	58	61	119
Arva.....	21	40	61	32	50	82	38	35	73	91	125	216
Bács-Bodrog.....	91	84	175	89	53	142	93	40	133	273	177	450
Baranya.....	45	45	90	36	36	72	30	13	43	111	94	205
Bars.....	33	34	67	30	55	85	37	39	76	100	128	228
Békés.....	13	15	28	17	5	22	23	5	28	53	25	78
Bereg.....	11	5	16	11	16	27	4	—	4	26	21	47
Beszt.-Naszód.....	1	1	2	2	—	2	—	—	—	3	1	4
Bihar.....	28	20	48	31	35	66	19	4	23	78	59	137
Borsod.....	23	31	54	37	29	66	21	7	28	81	67	148
Brassó.....	5	2	7	3	3	6	5	3	8	13	8	21
Csanád.....	10	5	15	11	7	18	3	2	5	24	14	38
Csik.....	3	2	5	10	1	11	—	—	—	13	3	16
Csongrád.....	52	38	90	44	35	79	67	45	112	163	118	281
Esztergom.....	36	41	77	55	70	125	45	47	92	136	159	294
Fehér.....	316	566	882	257	458	715	139	139	278	712	1163	1875
Fogarasz.....	1	1	2	—	2	2	—	—	—	1	3	4
Gömör.....	18	36	54	30	29	59	11	3	14	59	68	127
Győr.....	41	64	105	36	56	92	59	41	100	136	161	297
Hajdú.....	14	11	25	22	28	50	5	—	5	41	39	80
Háromszék.....	8	2	10	12	8	20	2	1	3	22	11	33
Heves.....	36	61	97	51	44	95	21	12	33	108	117	225
Hont.....	29	57	86	34	55	89	39	21	60	102	133	235
Hunyad.....	6	5	11	10	1	11	1	3	4	17	9	26
Jász-Nagy-Kun-Szolnok.....	16	29	45	33	31	64	4	3	7	53	63	116
Kis-Küküllő.....	2	4	6	2	1	3	5	—	5	9	5	14
Kolozs.....	22	22	44	21	26	47	11	—	11	54	48	102
Komárom.....	112	134	246	85	139	224	163	155	318	360	428	788
Krassó-Szörény.....	16	11	27	15	13	28	5	4	9	36	28	64
Liptó.....	15	38	53	20	28	48	18	10	28	53	76	129
Mármaros.....	11	13	24	9	7	16	3	6	9	23	26	49
Maros-Torda.....	4	3	7	3	2	5	—	—	—	7	5	12
Mosony.....	8	23	31	22	22	44	17	12	29	47	57	104
Nagy-Küküllő.....	3	6	9	3	3	6	2	—	2	8	9	17
Nógrád.....	26	40	66	29	56	85	41	39	80	96	135	231
Nyitra.....	77	80	157	169	184	353	117	108	225	363	372	735
Pozsony.....	85	122	207	105	108	213	97	67	164	287	297	584
Sáros.....	18	25	43	31	37	68	11	10	21	60	72	132
Somogy.....	29	27	56	34	26	60	17	11	28	80	64	144
Sopron.....	60	48	108	82	61	143	37	18	55	179	127	306
Szabolcs.....	23	19	42	22	23	45	9	—	9	54	42	96
Szatmár.....	22	18	40	21	24	45	12	10	22	55	52	107
Szeben.....	18	19	37	11	9	20	3	—	3	32	28	60
Szepes.....	32	58	90	38	50	88	58	27	85	128	135	263
Szilágy.....	4	—	4	3	9	12	—	—	—	7	9	16
Szolnok-Doboka.....	3	2	5	4	3	7	1	—	1	8	5	13
Temes.....	36	39	75	38	43	81	22	12	34	96	94	190

Tabelle Nr. 37. (Fortsetzung.)

Még: A) Buda.

Megye vagy ország <i>Comitat oder Land</i>	I.			II.			III.			Budai oldal <i>Ofner Seite</i>		
	<i>férfi—männl.</i>	<i>nő—weiblich</i>	<i>együtt—zus.</i>	<i>férfi—männl.</i>	<i>nő—weiblich</i>	<i>együtt—zus.</i>	<i>férfi—männl.</i>	<i>nő—weiblich</i>	<i>együtt—zus.</i>	<i>férfi—männl.</i>	<i>nő—weiblich</i>	<i>együtt—zus.</i>
Poroszország <i>Preussen</i>	9	13	22	26	15	41	15	9	24	50	37	87
Szászország — <i>Sachsen</i>	3	1	4	3	2	5	7	—	7	13	3	16
Bajorország — <i>Baiern</i>	14	7	21	9	21	30	18	11	29	41	39	80
Württemberg	4	1	5	6	9	15	7	3	10	17	13	30
Más német államok ... <i>Sonst. deutsche Staaten.</i>	13	14	27	11	5	16	15	8	23	39	27	66
Összes Németország ... <i>Ganz Deutschland.</i>	43	36	79	55	52	107	62	31	93	160	119	279
Svájc — <i>Schweiz</i>	6	13	19	4	5	9	13	5	18	23	23	46
Olaszország — <i>Italien</i>	16	6	22	29	15	44	76	31	107	121	52	173
Franciaország <i>Frankreich</i>	—	3	3	1	2	3	—	—	—	1	5	6
Spanyolország <i>Spanien</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Portugália — <i>Portugal</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Belgium — <i>Belgien</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Holland	—	—	—	1	2	3	3	4	7	4	6	10
Dánia — <i>Dänemark</i> ...	—	—	—	1	3	4	1	—	1	2	3	5
Nagy-Britannia	2	3	5	1	1	2	2	—	2	5	4	9
Svéd-Norvégország ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oroszország — <i>Russland</i>	2	2	4	4	3	7	—	1	1	6	6	12
Románia	6	8	14	8	—	8	3	—	3	17	8	25
Szerbia	4	2	6	2	1	3	3	3	6	9	6	15
Bulgária	19	—	19	—	—	—	2	1	3	21	1	22
Montenegro	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Törökország — <i>Türkei</i>	1	6	7	—	—	—	—	—	—	1	6	7
Görögország — <i>Griechenl.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ész.- és Dél-Amerika ... <i>Nord- u. Südamerika.</i>	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Más országok <i>Sonstige Staaten.</i>	1	—	1	—	—	—	17	4	21	18	4	22
Ismeretlen külföld <i>Unbekanntes Ausland.</i>	—	—	—	—	—	—	1	6	7	1	6	7
Összes külföld <i>Ausland zusammen.</i>	100	80	180	106	84	190	183	86	269	389	250	639
Kitöltetlen — <i>Unermittelt</i>	39	31	70	13	16	29	22	23	45	74	70	144
Összesítés <i>Recapitulation.</i>												
Budapest	9488	10461	19949	8248	8919	17167	9248	10458	19706	26984	29338	56322
Egyéb Magyarország ... <i>Sonstiges Ungarn.</i>	2423	3024	5447	2133	2948	5381	1984	1340	3324	6840	7312	14152
Ausztria <i>Oesterreich.</i>	492	426	918	665	586	1251	564	331	895	1721	1343	3064
Egyéb külföld <i>Sonstiges Ausland.</i>	100	80	180	106	84	190	183	86	269	389	250	639
Kitöltetlen <i>Unermittelt.</i>	39	31	70	13	16	29	22	23	45	74	70	144
Főösszeg — Totale	12542	14022	26564	11465	12553	24018	12001	12238	24239	36008	38813	74821

37. számú tábla. (Folytatás.)

B) Pest.

Megye vagy ország Comitat oder Land	IV.			V.			VI.		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
Budapest	8818	10663	19481	9421	10191	19612	17256	18564	35820
Pestmegye	476	1045	1521	305	684	989	799	1110	1909
Abauj	84	58	142	71	115	186	145	145	290
Alsó-Fehér	16	19	35	8	13	21	13	10	23
Arad	73	33	106	77	58	135	124	101	224
Arva	15	22	37	102	119	221	141	133	274
Bács-Bodrog	164	86	250	164	157	321	252	181	433
Baranya	60	51	111	52	56	108	88	89	177
Bars	40	57	97	85	135	220	130	223	353
Békés	41	27	68	47	50	97	80	66	146
Bereg	45	16	61	15	23	38	42	29	71
Beszt.-Naszód	4	—	4	7	8	15	1	4	5
Bihar	73	42	115	58	57	115	127	75	202
Borsod	70	41	111	60	68	128	133	126	259
Brassó	7	2	9	8	6	14	8	10	18
Csanád	14	10	24	23	6	29	13	14	27
Csik	8	6	14	2	10	12	2	6	8
Csongrád	77	51	128	70	76	146	116	139	255
Esztergom	47	44	91	54	100	154	88	121	209
Fehér	229	307	536	217	505	722	396	621	1017
Fogarás	—	—	—	1	2	3	3	2	5
Gömör	46	50	96	42	85	127	60	133	193
Győr	66	74	140	64	124	188	122	177	299
Hajdú	41	20	61	27	21	48	42	28	70
Háromszék	18	8	26	3	6	9	7	9	16
Heves	88	70	158	46	105	151	148	182	330
Hont	45	73	118	91	198	289	145	322	467
Hunyad	13	5	18	1	—	1	8	7	15
Jász-Nagy-Kun-Szolnok	76	55	131	41	66	107	105	136	241
Kis-Küküllő	3	—	3	1	—	1	1	4	5
Kolozs	37	10	47	12	16	28	20	22	42
Komárom	106	107	213	139	250	389	208	304	512
Krassó-Szörény	27	15	42	22	13	35	32	35	67
Liptó	94	75	169	343	447	790	335	358	693
Mármaros	34	5	39	8	6	14	28	14	42
Maros-Torda	26	10	36	5	1	6	9	5	14
Mosony	17	12	29	72	62	134	62	39	101
Nagy-Küküllő	2	1	3	6	3	9	5	6	11
Nógrád	79	77	156	86	118	204	200	209	409
Nyitra	112	78	190	188	295	483	463	507	970
Pozsony	125	94	219	196	241	437	387	375	762
Sáros	67	33	100	51	70	121	121	93	214
Somogy	60	31	91	68	79	147	120	83	203
Sopron	73	38	111	60	84	144	130	125	255
Szabolcs	39	17	56	32	29	61	92	31	123
Szatmár	71	25	96	38	36	74	114	65	179
Szeben	9	2	11	12	7	19	13	15	28
Szepes	90	86	176	107	189	296	229	264	493
Szilágy	19	8	27	4	8	12	12	2	14
Szolnok-Doboka	12	5	17	9	14	23	10	1	11
Temes	75	26	101	66	63	129	142	101	243
Telna	121	101	222	156	195	351	225	237	462
Torda-Aranyos	—	—	—	3	2	5	13	3	16
Terna	6	2	8	1	4	5	7	6	23
Torontál	104	43	147	69	57	126	112	74	186

Még B) Pest.

Tabelle Nr. 37. (Fortsetzung.)

VII.			VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen		
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
19287	21588	40875	19554	21759	41313	9769	9919	19688	1852	2272	4124	85957	94956	180913
1085	1309	2394	1591	1953	3544	190	1276	1466	608	541	1149	5054	7918	12972
194	169	363	159	149	308	58	49	107	10	8	18	721	699	1414
10	7	17	13	7	20	5	2	7	—	1	1	65	59	124
103	69	172	94	67	161	39	22	61	11	5	16	520	355	875
119	115	234	175	192	367	44	59	103	45	42	87	641	682	1323
273	177	450	256	164	420	103	104	207	32	22	54	1244	891	2135
99	73	172	104	92	196	63	48	111	9	6	15	475	415	890
108	179	287	108	178	286	66	65	131	8	9	17	545	846	1391
79	39	118	124	52	176	56	29	85	21	8	29	448	271	719
32	31	63	39	23	62	19	13	32	1	—	1	193	135	328
—	1	1	2	2	4	—	—	—	1	3	4	15	19	33
145	113	258	149	116	265	56	35	91	9	7	16	617	445	1062
195	152	347	141	156	297	79	49	128	14	5	19	692	597	1289
11	—	11	11	7	18	10	2	12	1	—	1	56	27	83
26	28	54	34	21	55	16	5	21	5	3	8	131	87	218
1	4	5	12	7	19	5	3	8	—	—	—	30	36	66
139	117	256	154	109	263	76	59	135	18	7	25	650	558	1208
88	116	204	169	134	303	48	78	126	18	27	45	512	620	1132
474	647	1121	679	827	1506	368	409	777	105	6	111	2468	3322	5790
5	2	7	1	1	2	—	1	1	—	1	1	10	9	19
79	134	213	14	139	153	47	62	109	14	17	31	302	620	922
166	154	320	179	193	372	168	132	300	26	27	53	791	881	1672
43	40	83	100	62	162	33	16	49	16	7	23	302	194	496
6	4	10	17	12	29	12	2	14	4	2	6	67	43	110
227	249	476	263	311	574	109	148	257	35	31	66	916	1096	2012
144	251	395	158	250	408	52	55	107	30	17	47	665	1166	1831
7	4	11	17	9	26	6	—	6	3	—	3	55	25	80
114	122	236	180	168	348	59	45	104	21	8	29	596	600	1196
3	2	5	7	3	10	7	—	7	—	—	—	22	9	31
21	23	44	51	48	99	18	11	29	1	2	3	160	132	292
224	265	489	298	410	708	176	221	397	30	37	67	1181	1594	2775
27	19	46	48	31	79	11	3	14	22	2	24	189	118	307
325	331	656	219	258	477	62	80	142	22	15	37	1400	1564	2964
20	5	25	39	20	59	13	7	20	3	2	5	145	59	204
26	12	38	39	14	53	15	8	23	1	1	2	121	51	172
62	39	101	60	51	111	26	17	43	12	5	17	311	225	536
1	1	2	18	1	19	3	1	4	2	2	4	37	15	52
242	267	509	214	284	498	106	114	220	13	21	37	940	1093	2033
505	429	934	300	334	634	151	131	282	26	23	49	1745	1797	3542
355	297	652	216	366	582	140	131	271	32	28	60	1451	1532	2983
114	134	248	143	86	229	99	56	155	115	29	144	710	501	1211
151	102	253	170	95	265	65	33	98	10	16	26	644	439	1083
136	114	250	181	168	349	79	70	149	23	11	34	682	610	1292
110	57	167	104	56	160	44	26	70	7	4	11	428	220	648
117	60	177	102	77	179	58	43	101	9	3	12	509	309	818
13	18	31	13	16	29	12	24	36	1	—	1	73	82	155
325	271	596	267	317	584	91	93	184	32	32	64	1141	1252	2393
12	13	25	21	31	52	15	2	17	—	—	—	83	64	147
23	7	30	15	9	24	39	38	77	26	—	26	134	74	208
119	43	162	99	66	165	54	26	80	—	19	19	555	344	899
238	241	479	307	262	569	136	155	291	25	22	47	1208	1213	2421
5	3	8	—	5	5	7	1	8	—	1	2	29	15	44
13	17	30	6	11	17	2	4	6	—	—	—	35	54	89
137	69	206	135	57	192	55	30	85	26	9	35	638	339	977

Tabelle Nr. 37. (Fortsetzung.)

Még: B) Pest.

VII			VIII.			IX.			X.			Összes Pest Pest zusammen.		
férfi—männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi—männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi—männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi—männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi—männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
195	184	379	191	110	301	83	80	163	14	20	34	1050	807	1857
130	156	286	53	90	143	32	48	80	7	8	15	362	501	863
3	5	8	11	7	18	1	1	2	1	—	1	25	27	52
9	5	14	10	3	13	6	1	7	—	—	—	47	20	67
73	30	103	43	28	71	11	11	22	4	1	1	234	120	354
138	104	242	196	155	351	73	56	129	50	25	75	799	663	1461
288	359	647	376	445	821	160	174	334	16	4	20	1360	1705	3065
127	119	246	144	135	279	70	42	112	11	2	13	603	552	1155
225	162	387	200	143	343	63	50	113	11	5	16	879	636	1515
76	146	222	67	117	184	25	46	71	18	12	30	336	631	967
—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	1	7	6	13
62	64	126	2	—	2	48	37	85	14	8	22	351	271	622
7	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	24	45
8629	8479	17108	9308	9710	19018	3844	4639	8483	1646	1189	2829	39425	42277	81702
217	179	396	214	216	430	121	121	242	80	60	140	1272	1238	2510
61	17	78	24	21	45	14	11	25	5	3	8	167	118	282
4	1	5	1	3	4	1	1	2	5	1	6	16	13	29
30	33	63	51	31	82	37	33	70	22	11	33	239	224	463
8	6	14	8	6	14	12	3	15	27	—	27	69	31	100
22	4	26	32	10	42	35	6	41	5	—	5	166	58	224
3	1	4	1	5	6	3	3	6	—	—	—	28	32	60
3	—	3	4	2	6	1	—	1	2	—	2	21	3	24
—	—	—	3	1	4	1	2	3	—	1	1	6	8	14
3	2	5	7	6	13	3	1	4	2	2	4	43	40	83
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
534	327	861	492	288	780	279	136	415	320	221	541	2703	1776	4479
378	257	635	371	215	586	159	123	282	158	151	309	1759	1375	3134
68	65	133	70	38	108	36	33	69	29	20	49	356	306	662
374	203	577	353	137	490	152	68	220	273	164	437	1905	973	2878
7	2	9	5	3	8	1	1	2	—	—	—	29	14	43
1	1	2	1	3	4	—	1	1	3	3	6	8	13	21
—	2	2	1	—	1	1	—	1	—	—	—	3	2	5
1713	1100	2813	1638	985	2623	856	543	1399	931	637	1568	8790	6226	15016

37. számú tábla. (Folytatás.)

Még: B) Pest.

Megye vagy ország Comitat oder Land	IV.			V.			VI.		
	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
Poroszország — <i>Preussen</i> ...	12	21	33	51	58	109	3	26	62
Szászország — <i>Sachsen</i> ...	8	4	12	18	17	35	13	9	22
Bajorország — <i>Baiern</i> ...	18	19	37	33	33	66	20	24	44
Württemberg ...	3	3	6	17	19	36	11	8	19
Más német államok ... <i>Sonstige deutsche Staaten.</i>	14	20	34	49	30	79	48	31	79
Összes Németország ... <i>Ganz Deutschland.</i>	55	67	122	168	157	325	128	98	226
Svájc — <i>Schweiz</i> ...	6	46	52	62	67	129	14	27	41
Olaszország — <i>Italien</i> ...	18	13	31	14	5	19	32	11	43
Francoziaország — <i>Frankreich</i>	9	34	43	12	27	39	2	9	11
Spanyolország — <i>Spanien</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Portugália — <i>Portugal</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Belgium — <i>Belgien</i> ...	1	3	4	1	1	2	—	—	—
Holland ...	—	—	—	1	—	1	—	1	1
Dánia — <i>Dänemark</i> ...	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Nagy-Britannia ...	4	9	13	9	15	24	10	10	20
Svéd-Norvégország ...	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Oroszország — <i>Russland</i> ...	4	3	7	2	4	6	16	4	20
Románia ...	6	3	9	3	4	7	19	11	30
Szerbia ...	12	2	14	9	—	9	11	3	14
Bulgária ...	3	—	3	2	2	4	4	—	4
Montenegro ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Törökország — <i>Türkei</i> ...	3	2	5	2	3	5	6	1	7
Görögország — <i>Griechenland</i>	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Ész- és Dél-Amerika ... <i>Nord- und Südamerika.</i>	1	2	3	11	10	21	7	7	14
Más országok ... <i>Sonstige Staaten.</i>	—	1	1	—	—	—	—	2	2
Ismeretlen külföld ... <i>Unbekanntes Ausland.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összes külföld ... <i>Ausland zusammen.</i>	123	186	309	296	295	591	250	184	434
Kitöltetlen — <i>Unermittelt</i> ...	16	14	30	33	29	62	153	57	210
Összesítés — Recapitulation.									
Budapest ...	8818	10663	19481	9421	10191	19612	17256	18564	35820
Egyéb Magyarország ... <i>Sonstiges Ungarn.</i>	3890	3632	7522	4416	6189	10605	7692	8445	16137
Áusztria — <i>Oesterreich</i>	505	555	1060	1148	946	2094	1999	1460	3459
Egyéb külföld ... <i>Sonstiges Ausland.</i>	123	186	309	296	295	591	250	184	434
Kitöltetlen — <i>Unermittelt</i> ...	16	14	30	33	29	62	153	57	210
Főösszeg — Totale ...	13352	15050	28402	15314	17650	32961	27350	28710	56060

Noch: B) Pest.

Tabelle Nr. 37. (Fortsetzung.)

VII.			VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen.		
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
27	33	65	39	30	69	12	7	19	13	8	21	190	183	378
18	11	29	12	8	30	5	9	14	4	6	10	88	64	152
34	15	49	37	20	57	19	9	28	25	7	32	186	127	313
10	4	14	6	3	9	1	5	6	10	5	15	58	47	105
38	8	46	20	20	40	30	18	48	19	8	27	218	135	353
127	76	203	124	81	205	67	48	115	71	34	105	740	561	1301
7	11	18	3	17	20	9	13	22	4	4	8	105	185	290
26	11	37	34	24	58	60	13	73	24	4	28	203	81	289
4	7	11	9	9	18	3	6	9	—	—	—	39	92	131
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	8
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	5
4	3	7	5	12	17	4	4	8	—	—	—	2	—	2
1	—	1	2	—	2	2	—	2	—	—	—	36	53	89
14	1	15	15	5	20	2	2	4	—	—	—	5	1	6
12	19	31	7	4	11	2	4	6	5	—	5	53	19	72
22	5	27	15	1	16	2	2	4	5	—	5	54	45	99
3	—	3	5	—	5	1	—	1	—	1	1	76	13	89
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	3	21
2	1	3	1	1	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	8	24
1	1	2	8	1	9	—	3	3	—	—	—	2	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	24	52
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
—	—	—	—	—	—	18	—	18	—	—	—	18	—	18
227	136	363	229	156	385	172	96	268	109	43	152	1406	1096	2502
102	90	192	63	66	129	41	27	68	27	10	37	435	293	728
19287	21588	40875	19554	21759	41313	9769	9919	19688	1852	2272	4124	85957	94956	180913
8629	8479	17108	9308	9710	19018	3844	4639	8483	1646	1183	2829	39425	42277	81702
1713	1100	2813	1638	985	2623	856	543	1399	931	637	1568	8790	6226	15016
227	136	363	229	156	385	172	96	268	109	43	152	1406	1096	2502
102	90	192	63	66	129	41	27	68	27	10	37	435	293	728
29958	31393	61351	30792	32676	63468	14682	15224	29906	4565	4145	8710	136013	144848	280861

37. számú tábla. (Folytatás.)

C) Budapest.

Megye vagy ország Comitat oder Land	Budapest			‰-ban In Perzenten		
	főrfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.			
Budapest	112941	124794	237735	65.65	67.95	66.84
Pestmegye	6096	9061	15156	3.59	4.93	4.26
Abauj	789	769	1558	0.47	0.42	0.44
Alsó-Fehér	88	80	168	0.05	0.04	0.05
Arad	578	416	994	0.34	0.23	0.28
Árva	732	807	1539	0.43	0.44	0.43
Bács-Bodrog	1517	1068	2585	0.89	0.58	0.73
Baranya	586	509	1095	0.24	0.28	0.31
Bars	645	974	1619	0.37	0.53	0.46
Békés	501	296	797	0.29	0.16	0.22
Bereg	219	156	375	0.13	0.08	0.10
Beszt.-Naszód	18	19	37	0.01	0.01	0.01
Bihar	695	504	1199	0.41	0.27	0.34
Borsód	773	664	1437	0.46	0.37	0.41
Brassó	69	35	104	0.04	0.02	0.03
Csanád	155	101	256	0.09	0.05	0.08
Csik	43	39	82	0.02	0.02	0.02
Csongrád	813	676	1489	0.46	0.37	0.42
Esztergom	648	778	1426	0.38	0.42	0.40
Fehér	3180	4485	7665	1.86	2.44	2.16
Fogaras	11	12	23	0.00	0.00	0.00
Gömör	361	688	1049	0.20	0.38	0.30
Győr	927	1042	1969	0.55	0.56	0.56
Hajdú	343	233	576	0.19	0.13	0.17
Háromszék	89	54	143	0.05	0.03	0.04
Heves	1024	1213	2237	0.60	0.65	0.63
Hont	767	1299	2066	0.45	0.70	0.58
Hunyad	72	34	106	0.04	0.02	0.03
Jász-Nagy-Kun-Szolnok	649	663	1312	0.38	0.36	0.37
Kis-Küküllő	31	14	45	0.02	0.00	0.01
Kolozs	214	180	394	0.12	0.09	0.11
Komárom	1541	2022	3563	0.89	1.10	1.01
Krassó-Szörény	225	146	371	0.13	0.08	0.11
Liptó	1453	1640	3093	0.84	0.89	0.87
Mármaros	168	85	253	0.10	0.04	0.07
Maros-Torda	128	56	184	0.08	0.03	0.05
Moson	358	282	640	0.20	0.15	0.18
Nagy-Küküllő	45	24	69	0.02	0.01	0.01
Nógrád	1036	1228	2264	0.60	0.67	0.64
Nyitra	2108	2169	4277	1.23	1.19	1.19
Pozsony	1738	1829	3567	1.02	1.00	1.00
Sáros	770	573	1343	0.45	0.32	0.37
Somogy	724	503	1227	0.42	0.28	0.34
Sopron	861	737	1598	0.49	0.41	0.45
Szabolcs	482	262	744	0.28	0.15	0.21
Szatmár	564	361	925	0.33	0.20	0.26
Szeben	105	110	215	0.06	0.05	0.05
Szepes	1269	1387	2656	0.74	0.76	0.75
Szilágyság	90	73	163	0.05	0.04	0.05
Szolnok-Doboka	142	79	221	0.08	0.04	0.06
Temes	651	438	1089	0.38	0.24	0.31
Tolna	1390	1387	2777	0.81	0.76	0.78
Torda-Aranyos	36	19	55	0.02	0.01	0.02
Torna	40	56	96	0.02	0.03	0.03
Torontál	736	411	1146	0.43	0.22	0.32

Tabelle Nr. 37. (Fortsetzung.)

Még: C) Budapest.

Megye vagy ország Comitat oder Land.	Budapest			‰-ban In Prozenten		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.			
Trencsén	1158	909	2067	0.67	0.50	0.58
Turóc	387	541	928	0.22	0.30	0.26
Udvarhely	31	34	65	0.02	0.02	0.02
Ugocsa	58	27	85	0.03	0.02	0.02
Ung	263	153	416	0.15	0.08	0.12
Vas	932	775	1707	0.54	0.43	0.48
Veszprém	1534	1915	3449	0.89	1.03	0.97
Zala	720	660	1380	0.42	0.36	0.38
Zemplén	975	710	1685	0.56	0.39	0.47
Zólyom	381	675	1056	0.22	0.38	0.30
Fiume	25	12	38	0.01	0.01	0.01
Horvát-Szlavonország	471	388	859	0.27	0.21	0.24
Határőrvidék	39	43	82	0.02	0.02	0.02
Összesen (Budapesten kívüli) Magyarország	46265	49589	95854	26.90	27.00	26.95
<i>Ungarn (excl. Budapest)</i>						
Alsó-Ausztria	1620	1609	3229	0.94	0.87	0.89
<i>Niederösterreich.</i>						
Felső-Ausztria	227	186	413	0.14	0.10	0.11
<i>Oberösterreich.</i>						
Salzburg	16	18	34	0.01	0.01	0.01
Stájerország — <i>Steiermark</i>	318	298	616	0.18	0.16	0.17
Karinthia — <i>Kärnten</i>	84	42	126	0.05	0.02	0.04
Krajna	207	81	288	0.12	0.04	0.08
Triest és területe	66	51	117	0.04	0.03	0.03
Görz és Gradiska	24	11	35	0.01	0.00	0.01
Isztria	17	16	33	0.01	0.01	0.01
Tirol	60	49	109	0.03	0.03	0.03
Vorarlberg	—	2	2	—	0.00	0.00
Csehország — <i>Böhmen</i>	3186	2112	5298	1.86	1.15	1.49
Morvaország — <i>Mähren</i>	2104	1612	3716	1.23	0.88	1.05
Szilézia — <i>Schlesien</i>	408	348	756	0.24	0.19	0.21
Galiczia	2112	1086	3198	1.23	0.60	0.90
Bukovina	34	18	52	0.02	0.01	0.02
Dalmácia	24	28	52	0.01	0.02	0.02
Bosznia-Hercegovina	4	2	6	0.00	0.00	0.00
Összes Ausztria	10511	7569	18080	6.12	4.12	5.08
<i>Oesterreich zusammen.</i>						

37. számú tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 37. (Schluss.)

Még: C) Budapest.

Megye vagy ország Comitat oder Land	Budapest			‰-ban In Prozenten.		
	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.			
Poroszország <i>Preussen.</i>	240	225	465	0.14	0.13	0.13
Szászország — <i>Sachsen</i>	101	67	168	0.06	0.04	0.05
Bajorország — <i>Bayern</i>	227	166	393	0.14	0.09	0.11
Württemberg	75	60	135	0.04	0.03	0.04
Más német államok <i>Sonstige deutsche Staaten.</i>	257	162	419	0.15	0.08	0.12
Összes Németország <i>Ganz Deutschland.</i>	900	680	1580	0.53	0.37	0.45
Svájc — <i>Schweiz</i>	128	208	336	0.03	0.12	0.10
Olaszország — <i>Italien</i>	329	133	462	0.20	0.08	0.13
Franciaország <i>Frankreich.</i>	40	97	137	0.02	0.05	0.03
Spanyolország <i>Spanien.</i>	—	1	1	—	0.00	0.00
Portugália — <i>Portugal</i>	—	—	—	—	—	—
Belgium — <i>Belgien</i>	3	5	8	0.00	0.00	0.00
Holland	7	8	15	0.00	0.00	0.00
Dánia — <i>Dänemark</i>	4	3	7	0.00	0.00	0.00
Nagy-Britannia	41	57	98	0.02	0.03	0.03
Svéd-Norvégország	5	1	6	0.00	0.00	0.00
Oroszország — <i>Russland</i>	59	25	84	0.03	0.02	0.02
Románia	71	53	124	0.05	0.03	0.04
Szerbia	85	19	104	0.05	0.01	0.03
Bulgária	39	4	43	0.02	0.00	0.01
Montenegro	—	—	—	—	—	—
Törökország — <i>Türkei</i>	17	14	31	0.01	0.01	0.01
Görögország — <i>Griechenland</i>	2	—	2	0.00	—	0.00
Ész.- és Dél-Amerika <i>Nord- u. Südamerika.</i>	28	25	53	0.02	0.01	0.02
Más országok <i>Sonstige Staaten.</i>	19	6	25	0.01	0.00	0.01
Összes külföld <i>Ausland zusammen.</i>	1795	1346	3141	1.04	0.73	0.88
Kitöltetlen — <i>Unermittelt</i> ...	509	363	872	0.29	0.20	0.25
Összesítés <i>Recapitulation.</i>						
Budapest	112941	124794	237735	65.65	67.95	66.84
Egyéb Magyarország <i>Sonstiges Ungarn.</i>	46265	49589	95854	26.90	27.00	26.95
Ausztria <i>Oesterreich.</i>	10511	7569	18080	6.12	4.12	5.08
Egyéb külföld <i>Sonstiges Ausland.</i>	1795	1346	3141	1.04	0.73	0.88
Kitöltetlen <i>Unermittelt.</i>	509	363	872	0.29	0.20	0.25
Főösszeg — <i>Totale</i>	172021	183661	355682	100.00	100.00	100.00

hanem azok közlésére határoztuk el magunkat, a nélkül azonban, hogy indítatva éreznők magunkat, azokat behatóbban tanulmányozni s azokból messzebbmenő következtetéseket levonni. Azért is csak következő általános megjegyzésekre szoritkoznak.

Mint hogy legtöbb esetben az illetők egyéni érdekében állott, magukat mint az ország leggazdagabb városában honosokat bevallani, alkalmasint e titkosan működő indokra vezethető vissza azon körülmény, miszerint a népességnek több mint kétharmada (237,735 = 66·84%) helyben illetékesnek jegyezte be magát. Hogy a budai oldalon a helybeliek száma nagyobb (76%), az megtevel a tényleges viszonyoknak.

Ezen felül:

Ausztriát	18,080 = 5·08%
a külföldöt	3,141 = 0·88%

egyén adta föl bona gyanánt, míg a többiek e kérdést válasz nélkül hagyták.

Ha összehasonlításokat akarunk tenni valamely megyéből származottak s az ugyanott illetékesek százaléki aránya között — mely arányt a »kikebelezési« százaléknak nevezhetnők — tekintetbe kell vennünk, hogy az idegen származásuak az idegen illetékességűeknek átlag csak körülbelül hattizedrészét teszik.¹⁾ E tekintetben aztán úgy tapasztaljuk, hogy az egyes megyék s országok ezen kikebelezési százalék, azaz a fővárosi polgárságban való képviseltetésük dolgában nem következnek egymás után ugyanazon sorrendben, mint beköltözési arányuk tekintetében és pedig azért nem, mivel a nem Budapesten illetékesek túlnyomó többségénél a szülőföld egyszersmind az illetőség helye is.

A Liptómegeből s a Svajczból származottak eredeti illetőségi jogukat leginkább őrizték meg s az átlagosnál nagyobb mértékben vallották magukat idegen honosságuknak. Evvel ellentétben a Nyitra, Pozsony, Csanád és Veszprém megyéből, továbbá Alsó-Ausztriából, Cseh- és Morvaországból származottak körében a kikebelezési százalék meglepő nagy. A nevezett osztrák tartományoknál ezen jelenség egyébiránt abban találja magyarázatát, hogy onnan a bevándorlás már régibb idő óta van folyamatban, mint más országokból.

Ha szemlét tartunk azon szempontok felett, melyek a nagyvárosok népleírásának feldolgozásánál rendszeren tekintetbe szoktak vétetni, némileg meglephet, hogy a beköltözés idejének annyira fontos mozzanatát eddigelé nem is értékesítették. Böckh-nek tudandó be érdemül, hogy az 1875. évi berlini népszámlálásról kiadott munkájában ezen mozzanatot először tette beható tanulmány tárgyává. Érdemleges okoktól eltekintve, már csak azért sem vagyunk azon helyzetben, hogy jelen műben példáját kövessük, mivel csak az idegenekhez intéztetett kérdés a beköltözés ideje iránt, mivel továbbá a lefolyt évtizedben előfordult elköltözések semmiféle hatósági felügyeletnek nem voltak alávetve. Ha a legközelebbi népszámláláskor a rövid idő előtt létesített bejelentési hivatal feljegyzései e tekintetben használható anyagot fognak szolgáltatni, ha továbbá ez alkalomnál — mint hiúni lehet — a beköltözés ideje iránti kérdés az összes lakossághoz fog intéztetni, e fejezetben sokkal inkább ki lehet majd

(Folytatás az 54. oldalon.)

¹⁾ A nem Budapesten szülöttek száma 203,720, a nem itt illetékeseké pedig 117,947.

38. számú tábla.

Az idegenek (nem budapesti illetőségűek)

Dauer der Anwesenheit der Ortsfremden

Kerület Bezirk	1880—1879.			1878—1876.			1875—1871.			1870—1866.		
	0—2 év — Jahre			2—5 év — Jahre			5—10 év — Jahre			10—15 év — Jahre		
	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.
I.	1137	1277	2414	538	588	1126	434	470	904	319	351	670
II.	1120	1129	2249	503	624	1127	561	578	1139	378	415	793
III.	807	374	1181	272	207	479	292	162	454	216	129	345
Összes budai oldal Zus. Ofner Seite	3064	2780	5844	1313	1419	2732	1287	1210	2497	913	895	1808
IV.	1864	2375	4239	911	626	1537	659	425	1084	383	229	612
V.	1833	2067	3900	1151	1561	2712	1078	1603	2681	794	898	1692
VI.	3517	2683	6200	1685	2119	3804	1781	1974	3755	1353	1105	2458
VII.	3574	2668	6242	2095	2062	4157	1927	1893	3820	1327	1067	2394
VIII.	3812	2862	6674	1747	1867	3614	2164	2237	4401	1301	1247	2548
IX.	1324	1576	2900	840	895	1735	978	947	1925	618	564	1182
X.	900	360	1260	483	380	863	477	367	844	396	282	678
Összes pesti oldal Zus. Pester Seite	16824	14591	31415	8912	9510	18422	9064	9446	18510	6172	5392	11564
Budapest	19838	17378	37266	10225	10929	21154	10351	10656	21007	7085	6287	13372
‰-ban — In ‰	33.66	29.50	31.60	17.31	18.57	17.93	17.52	18.10	17.81	11.99	10.68	11.34

Tabelle Nr. 38.

Budapestben való tartózkodásuknak tartama.

(d. i. der nicht in Budapest Heimathsberechtigten).

1865—1861. 15—10 évJahre			1860—1856. 20—25 évJahre			1855—1851. 25—30 évJahre			1850-en túl 30 éven túl über 30 Jahre			Ösmeretlen Unermittelbar			Összesen — Totale		
férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt Zusam.
128	138	266	68	123	191	56	63	119	89	202	291	285	349	634	3054	3561	6615
110	173	283	90	118	208	56	79	135	100	201	301	299	317	616	3217	3634	6851
107	61	168	71	62	133	71	34	105	102	70	172	815	681	1496	2753	1780	4533
345	372	717	229	303	532	183	176	359	291	473	764	1399	1347	2746	9024	8975	17999
108	102	210	92	53	145	64	31	95	49	55	104	401	491	892	4534	4387	8921
255	299	554	166	252	418	94	125	219	147	235	382	375	419	794	5893	7459	13352
381	513	894	304	372	676	151	202	353	313	472	785	609	706	1315	10094	10146	20240
373	390	763	297	325	622	157	206	363	359	390	749	562	804	1366	10671	9805	20476
435	492	927	322	353	675	165	224	389	344	533	877	948	1102	2050	11238	10917	22155
225	239	464	162	189	351	97	123	220	206	307	513	463	465	928	4913	5305	10218
102	105	207	58	62	120	21	32	53	51	66	117	225	219	444	2713	1873	4586
1879	2140	4019	1401	1606	3007	749	943	1692	1469	2058	3527	3586	4206	7792	50056	49892	99948
2224	2512	4736	1630	1909	3539	932	1119	2051	1760	2531	4291	4985	5553	10538	59080	58867	117947
3.76	4.27	4.01	2.76	3.25	3.00	1.58	1.90	1.74	2.98	4.30	3.64	3.44	9.43	8.93	100.00	100.00	100.00

aknázni a fővárosi népesség hullámzásának természetét és sokkal mélyebben lehet majd bepillantatunk e népesség alakulási törvényeibe.

Egyelőre meg kell elégednünk azon, az idegenek beköltözési idejét kimutató adatokkal, melyek a 38. sz. táblában tartalmazzák. A megfigyelés köre egyébiránt még mindig elég tekintélyes, minthogy ez adatok 117,947 egyénre, tehát az e kérdéseknél tekintetbe vehető népességnek majdnem két-háromötödrészeire vonatkoznak.¹⁾

Mint a 38. sz. táblából kitűnik, a jelenleg itt lakók közül bevándorol az alábbi időszakok egy-egy évében:

1851—1855	410	egyén
1856—1860	708	>
1861—1865	947	>
1866—1870	2,674	>
1871—1875	4,201	>
1876—1878	7,051	>
1879—1880	18,633	>

E számsor növekedését nem szabad a beköltözés nagyságának határozott mértékéül tekinteni. Természetes, hogy mindig több oly egyéneknek kell létezniök, a kik két, mint olyanoknak, kik harmincz év előtt vándoroltak be, mert ez utóbbiak közül időközben igen sokan elhaltak. Az is világos, hogy a legújabbán bevándorlottak közül az idő folyamában nagy rész ismét tovavonul. Mindamellet a beköltözés oly mérvü növekvése, minő az 1866 óta mutatkozik, mégis feltűnő és világosan engedi fölismerni, hogy a főváros népessége épen a két utolsó év alatt növekedett leginkább.

Rá akarunk még mutatni azon sajátságos tényre is, hogy népességünk körében 4291 oly személy tartózkodik, ki már több mint harmincz éve van a városunkban letelepedve, anélkül azonban, hogy magát helybeli gyanánt tekintené.

¹⁾ A nem budapesti születésűek száma ugyanis (levonva azokat, kiknél a tartózkodási hely megnevezve nincsen) 202,486, míg az idegen községbe tartozóké (hozzáadva azokat, kiknek szülőföldje megjelölve nem volt) 117,947-et tesz, vagyis 58 százalékot.

ÖTÖDIK FEJEZET.

K o r.

Nehézségek az életkor összeírásánál. — Az egyes korévek szerint való eredmények, összehasonlítva 1870-éki állományokkal. — A produktív korosztályok erős képviselete. — Változások a két nem számviszonyában az élet különböző szakában. — A magasabb korosztályok előfordulása. — Nemzetközi összehasonlítások. — A korviszony alakulása a túlnépes lakásokban.

Ha megfontoljuk, az egyéneknek mely fizikai tulajdonságai gyakorolnak legnagyobb hatást az emberiség állapotára és a társadalmi élet alakulására, azt találjuk, hogy e tekintetben legnagyobb fontosságra a nemi különbség tarthat számot ezután pedig a kor. A kortól függ az emberiség szaporodása és fennállása, az összes szellemi s anyagi képességek ereje, tehát erkölcsi, szellemi s gazdasági életünk egész alakulása.

Népleírás kidolgozásánál épen azért leggondosabb figyelembe szokták venni a nem és a kor mozzanatait. A nem s kor szerinti megkülönböztetés ennek következtében a jelen munkában is valamennyi táblázaton huzódik át. A mi különösen a korstatisztikát illeti, az idevonatkozó összes adatok alapjai a 39 sz. táblázatban találhatók, mely a népesség mindkét nemének korviszonyait a leg-részletesebbtűnteti fel és pedig:

- a első életévben havonként kimutatva;
- a második életévben három hónapos korcsoportokban;
- ezenkívül azután az egyes korévek szerint.

A 39. sz. táblázatban a korstatisztika nemcsak az egész városról, hanem annak minden egyes kerületéről is van a jelzett módon feldolgozva, míg a hozzácsatolt százalékos táblában a viszonyszámok háromszorosan vannak kiszámítva, t. i. a budai, a pesti kerületekre és egész Budapestre vonatkozólag. Azonkívül az egyes korévek viszonya a két nem szerint elkülönítve áttekinthető graphikai rajzban is van még bemutatva, de már csak az egész fővárosra vonatkozólag.

A gazdag anyag, melyet ily egyes korévek szerint feldolgozott statisztika nyújt, nagy tömegénél fogva oly kevéssé áttekinthető s annyira kezelhetetlen, hogy kénytelenek vagyunk az adatokat nagyobb csoportokba foglalni, sőt a könnyebb áttekinthetőség kedvéért gyakran még ezeket is nagyobb osztályokba kell egyesíteni. A 39. sz. tábla »összesítése« a korstatisztikát öt éves csoportokban mutatja ki, a 40. sz. táblán pedig minden egyes kerület korviszonyait tíz éves csoportokban vannak kitűntetve; ugyanott tartalmazvák ezen adatok százalékszámait is.

(Folytatás a 76. oldalon.)

39. számú tábla.

Tabelle Nr. 39.

Budapest lakóinak kora kerületek és egyes korévek szerint, az első évek hónapokra és évnegyedek szerinti részletezésével. A) Buda.

Alter der Bewohner von Budapest nach Bezirken und nach einzelnen Altersjahren mit Specificirung der ersten Jahre nach Monaten und Quartalen. A) Ofen.

Születési év Geburtsjahr	Kor Alter	kerület — Bezirk									Összesen Buda Ofen zusammen		
		I.			II.			III.			férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
		férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.			
1880. decz. 0—1 hón. Monate alt		34	34	68	35	27	62	43	41	84	112	102	214
» nov. 1—2 »		41	36	77	35	27	62	23	40	63	99	103	202
» okt. 2—3 »		37	31	68	38	37	75	29	28	57	104	96	200
1-ső negyed összesen 1. Quartal zusammen.		112	101	213	108	91	199	95	109	204	315	301	616
1880. szept. 3—4 hónap		26	33	59	22	25	47	29	37	66	77	95	172
» aug. 4—5 »		35	36	71	25	19	44	19	34	53	79	89	168
» juli 5—6 »		30	32	62	19	24	43	25	20	45	74	76	150
2-ik negyed összesen 2. Quartal zusammen.		91	101	192	66	68	134	73	91	164	230	260	490
1880. juni 6—7 hónap		32	29	61	16	31	47	23	35	58	71	95	166
» máj. 7—8 »		25	34	59	25	34	59	30	48	78	80	116	196
» ápril 8—9 »		31	35	66	27	36	63	17	22	39	75	93	168
3-ik negyed összesen 3. Quartal zusammen.		88	98	186	68	101	169	70	105	175	226	304	530
1880. márc. 9—10 hónap		26	34	60	22	25	47	27	28	55	75	87	162
» febr. 10—11 »		37	44	81	21	33	54	23	19	42	81	96	177
» jan. 11—12 »		31	23	54	18	36	54	31	25	56	80	84	164
4-ik negyed összesen 4. Quartal zusammen.		94	101	195	61	94	155	81	72	153	236	267	503
1880. 1 évig összesen		385	401	786	303	354	657	319	377	696	1007	1132	2139
1879. decz.—okt.													
» 13—15 hónap		70	75	145	91	70	161	80	62	142	241	207	448
» 16—18 »		57	67	124	57	66	123	56	53	109	170	186	356
» 19—21 »		73	62	135	52	51	103	49	43	92	174	156	330
» 22—24 »		54	52	106	68	60	128	48	60	108	170	172	342
1879. 1—2 évig összes.		254	256	510	268	247	515	233	218	451	755	721	1476
1878. 2—3 évig		257	261	518	255	222	477	297	297	594	809	780	1589
1877. 3—4 »		256	266	522	251	263	514	294	293	587	801	822	1623
1876. 4—5 »		247	243	490	220	223	443	257	310	567	724	776	1500
0—5 évig összesen		1399	1427	2826	1297	1309	2606	1400	1495	2895	4096	4231	8327
1875. 5—6 évig		252	239	491	214	255	469	268	257	525	734	751	1485
1874. 6—7 »		233	241	474	213	222	435	269	268	537	715	731	1446
1873. 7—8 »		232	211	443	184	211	395	232	228	460	648	650	1298
1872. 8—9 »		230	214	444	168	165	333	275	230	505	673	609	1282
1871. 9—10 »		166	195	361	172	140	312	198	202	400	536	537	1073
5—10 évig összesen		1113	1100	2213	951	993	1944	1242	1185	2427	3306	3278	6584
1870. 10—11 évig		196	213	409	181	186	367	239	271	510	616	670	1286
1869. 11—12 »		174	214	388	192	175	367	213	214	427	579	603	1182
1868. 12—13 »		192	192	384	180	183	363	240	258	498	612	633	1245
1867. 13—14 »		190	178	368	170	181	351	216	243	459	576	602	1178
1866. 14—15 »		205	210	415	228	217	445	223	262	485	656	689	1345
10—15 évig összesen		957	1007	1964	951	942	1893	1131	1248	2379	3039	3197	6236

39. számú tábla. (Folytatás.)

Tabella Nr. 39. (Fortsetzung.)

Még: A) Buda.

Születési év Geburtsjahr	Kor Alter	I.			II.			III.			Összesen Buda Ofen zusammen		
		kerület — Bezirk									férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
		férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.			
1865. 15—16 évig		181	217	398	176	205	381	232	239	471	589	661	1250
1864. 16—17 »		191	250	441	203	224	427	173	235	408	567	709	1276
1863. 17—18 »		217	223	440	176	250	426	170	223	393	563	696	1259
1862. 18—19 »		205	288	493	205	250	455	211	213	424	621	786	1407
1861. 19—20 »		190	203	393	191	217	408	223	202	425	604	628	1232
15—20 évig összesen		984	1187	2171	951	1146	2097	1009	1147	2156	2944	3180	6424
1860. 20—21 évig		187	276	463	177	357	534	187	245	432	551	878	1429
1859. 21—22 »		172	304	476	177	279	456	117	195	312	466	778	1244
1858. 22—23 »		196	289	485	171	239	410	158	198	356	515	776	1291
1857. 23—24 »		212	258	470	206	213	419	207	193	400	625	694	1319
1856. 24—25 »		216	318	534	208	226	434	226	223	449	650	767	1417
20—25 évig összesen		973	1445	2418	939	1394	2333	895	1054	1949	2807	3893	6700
1855. 25—26 évig		212	277	489	197	222	419	207	206	413	616	705	1321
1854. 26—27 »		234	234	468	202	252	454	216	211	427	632	747	1379
1853. 27—28 »		241	265	506	229	230	459	199	214	413	669	709	1378
1852. 28—29 »		266	239	505	234	312	546	261	236	497	761	837	1598
1851. 29—30 »		227	216	443	211	210	421	201	171	372	639	597	1236
25—30 évig összesen		1180	1331	2511	1073	1226	2299	1084	1038	2122	3337	3595	6932
1850. 30—31 évig		215	289	504	211	234	445	304	240	544	790	763	1553
1849. 31—32 »		177	222	399	187	176	363	161	159	320	525	557	1082
1848. 32—33 »		232	275	507	202	208	410	194	191	385	628	674	1302
1847. 33—34 »		192	196	388	186	179	365	153	157	310	531	532	1063
1846. 34—35 »		188	231	419	193	183	376	148	165	313	529	581	1110
30—35 évig összesen		1034	1213	2247	1009	982	1991	960	912	1872	3003	3107	6110
1845. 35—36 évig		201	217	418	201	185	386	194	152	346	596	554	1150
1844. 36—37 »		237	237	474	218	225	443	229	205	434	684	670	1354
1843. 37—38 »		173	198	371	201	151	352	135	133	268	509	482	991
1842. 38—39 »		226	245	471	197	231	428	216	192	408	639	668	1307
1841. 39—40 »		163	165	328	130	117	247	136	132	268	429	414	843
35—40 évig összesen		1000	1062	2062	947	912	1859	910	814	1724	2857	2788	5645
1840. 40—41 évig		216	265	481	219	238	457	255	252	507	690	755	1445
1839. 41—42 »		174	150	324	160	140	300	124	125	249	458	415	873
1838. 42—43 »		207	215	422	166	186	352	170	167	337	543	568	1111
1837. 43—44 »		139	186	325	145	130	275	132	123	255	416	459	875
1836. 44—45 »		160	180	340	143	147	290	163	166	329	466	493	959
40—45 évig összesen		896	996	1892	833	861	1694	844	833	1677	2573	2690	5263
1835. 45—46 évig		178	178	356	143	162	305	166	154	320	487	494	981
1834. 46—47 »		157	163	320	132	140	272	149	126	275	428	429	867
1833. 47—48 »		146	137	283	123	112	235	121	102	223	395	351	746
1832. 48—49 »		156	141	297	116	142	258	134	133	267	406	416	822
1831. 49—50 »		111	92	203	88	94	182	107	86	193	306	272	578
45—50 évig összesen		748	711	1459	607	650	1257	677	601	1278	2032	1962	3994
1830. 50—51 évig		163	209	372	132	174	306	161	215	376	456	598	1054
1829. 51—52 »		111	103	214	101	92	193	81	81	162	293	276	569
1828. 52—53 »		118	136	254	113	99	212	88	91	179	319	326	645
1827. 53—54 »		123	116	239	103	91	194	82	86	168	308	293	601
1826. 54—55 »		119	157	276	101	116	217	88	92	180	308	365	673
50—55 évig összesen		634	721	1355	550	572	1122	500	555	1055	1684	1858	3542

39. számú tábla. (Folytatás.)

Még: A) Buda.

Születési év Geburtsjahr	Kor Alter	I.			II.			III.			Összesen Buda Ofen zusammen		
		kerület — Bezirk									férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
		férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.			
1825. 55—56	>	107	137	244	74	123	197	103	107	210	284	367	651
1824. 56—57	>	112	131	243	93	134	227	105	102	207	310	367	677
1823. 57—58	>	87	88	175	81	82	163	71	67	138	239	237	476
1822. 58—59	>	90	110	200	72	107	179	90	87	177	252	304	556
1821. 59—60	>	67	73	140	75	77	152	47	59	106	189	209	398
55—60 évig összesen		463	539	1002	395	523	918	416	422	838	1274	1484	2758
1820. 60—61 évig		131	175	306	109	157	266	129	130	259	369	462	831
1819. 61—62	>	84	89	173	71	71	142	63	51	114	218	211	429
1818. 62—63	>	93	117	210	77	97	174	72	90	162	242	304	546
1817. 63—64	>	57	78	135	60	78	138	67	61	128	184	217	401
1816. 64—65	>	49	96	145	58	68	126	66	64	130	173	228	401
60—65 évig összesen		414	555	969	375	471	846	397	396	793	1186	1422	2608
1815. 65—66 évig		68	75	143	42	78	120	54	60	114	164	213	377
1814. 66—67	>	61	79	140	57	87	144	57	56	113	175	222	397
1813. 67—68	>	50	59	109	40	44	84	45	31	76	135	134	269
1812. 68—69	>	37	52	89	21	52	73	39	50	89	97	154	251
1811. 69—70	>	41	51	92	25	49	74	23	31	54	89	131	210
65—70 évig összesen		257	316	573	185	310	495	218	228	446	660	854	1514
1810. 70—71 évig		32	76	108	26	52	78	45	62	107	103	190	293
1809. 71—72	>	26	37	63	19	25	44	26	25	51	71	87	158
1808. 72—73	>	19	42	61	21	21	42	20	30	50	60	93	153
1807. 73—74	>	24	22	46	17	19	36	15	18	33	56	59	115
1806. 74—75	>	13	29	42	11	22	33	14	10	24	38	61	99
70—75 évig összesen		114	206	320	94	139	233	120	145	265	328	490	818
1805. 75—76 évig		17	26	43	16	22	38	14	17	31	47	65	112
1804. 76—77	>	13	27	40	7	14	21	15	14	29	35	55	90
1803. 77—78	>	16	21	37	7	22	29	11	16	27	34	59	93
1802. 78—79	>	13	21	34	11	18	29	8	12	20	32	51	83
1801. 79—80	>	7	12	19	7	11	18	7	10	17	21	33	54
75—80 évig összesen		66	107	173	48	87	135	55	69	124	169	263	432
1800. 80—81 évig		9	29	38	7	5	12	6	10	16	22	44	66
1799. 81—82	>	3	10	13	4	7	11	2	3	5	9	20	29
1798. 82—83	>	4	5	9	1	9	10	1	4	5	6	18	24
1797. 83—84	>	1	3	4	1	—	1	—	1	1	2	4	6
1796. 84—85	>	4	10	14	—	—	—	1	2	3	5	12	17
80—85 évig összesen		21	57	78	13	21	34	10	20	30	44	98	142
1795. 85—86 évig		1	3	4	—	—	—	1	3	4	2	6	8
1794. 86—87	>	1	3	4	—	—	—	1	1	2	2	4	6
1793. 87—88	>	1	2	3	—	—	—	—	3	3	1	5	6
1792. 88—89	>	1	2	3	1	—	1	1	1	2	3	3	6
1791. 89—90	>	1	—	1	1	1	2	—	—	—	2	1	3
85—90 évig összesen		5	10	15	2	1	3	3	8	11	10	19	29
1790. 90—91 évig		—	—	—	1	1	2	1	1	2	2	2	4
1789. 91—92	>	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1
1788. 92—93	>	—	—	—	—	—	—	2	2	4	2	2	4
1787. 93—94	>	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	2	2
1786. 94—95	>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90—95 évig összesen		—	2	2	2	1	—	3	3	6	5	6	11

Tabelle Nr. 39. (Fortsetzung.)

Még: A) Buda.

Születési év Geburtsjahr	Kor Alter	I.			II.			III.			Összesen Buda Ofen zusammen						
		kerület — Bezirk									férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.				
		férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.							
1785. 95—96 évig		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1784. 96—97 >		—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1783. 97—98 >		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1782. 98—99 >		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1881. 99—100 >		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
95—100 évig összesen		—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
1780.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1779.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1778.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1777.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100 éven túl über 100 Jahre		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ismeretlen kor Unbekanntes Alter		284	30	314	242	13	255	127	55	182	653	98	751				
Összesítés Recapitulation																	
0—5 éves Jahre alt		1399	1427	2826	1297	1309	2606	1400	1495	2895	4096	4231	8327				
5—10 >		1113	1100	2213	951	993	1944	1242	1185	2427	3306	3278	6584				
10—15 >		957	1007	1964	951	942	1893	1131	1248	2379	3039	3197	6236				
15—20 >		984	1187	2171	951	1146	2097	1009	1147	2156	2914	3480	6424				
20—25 >		973	1445	2418	939	1394	2333	895	1054	1949	2807	3893	6700				
25—30 >		1180	1331	2511	1073	1226	2299	1084	1038	2122	3337	3595	6932				
30—35 >		1034	1213	2247	1009	982	1991	960	912	1872	3003	3107	6110				
35—40 >		1000	1062	2062	947	912	1859	910	814	1724	2857	2788	5645				
40—45 >		896	996	1892	833	861	1694	844	833	1677	2573	2690	5263				
45—50 >		748	711	1459	607	650	1257	677	601	1278	2032	1962	3994				
50—55 >		634	721	1355	550	572	1122	500	565	1065	1684	1858	3542				
55—60 >		463	539	1002	395	523	918	416	422	838	1274	1484	2758				
60—65 >		414	555	969	375	471	846	397	396	793	1186	1422	2608				
65—70 >		257	316	573	185	310	495	218	228	446	660	854	1514				
70—75 >		114	206	320	94	139	233	120	145	265	328	490	818				
75—80 >		66	107	173	48	87	135	55	69	124	169	263	432				
80-nan túl über 80 J.		26	69	95	18	23	41	16	31	47	60	123	183				
Ismeretlen — Unbekannt		284	30	314	242	13	255	127	55	182	653	98	751				
		12512	14022	26561	11465	12553	24018	12001	12238	24239	36008	38813	74821				

39. számú tábla. (Folytatás.)

B) Pest.

Születési év Geburtsjahr	Kor -- Alter	IV.			V.			VI.		
		k e r ü l e t — B e z i r k								
		férf.—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férf.—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férf.—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
1880. decz. 0—1 hón. Monate alt		21	24	45	37	21	58	98	80	178
» nov. 1—2 »		24	19	43	21	21	42	66	79	145
» okt. 2—3 »		33	17	50	30	35	65	64	64	128
1-ső negyed összesen 1. Quartal zusammen		78	60	138	88	77	165	228	223	451
1880. szept. 3—4 hóig		19	17	36	22	32	54	63	72	135
» aug. 4—5 »		19	24	43	35	37	72	57	62	119
» juli 5—6 »		21	6	27	25	28	53	61	54	115
2-ik negyed összesen 2. Quartal zusammen.		59	47	106	82	97	179	181	188	369
1880. juni 6—7 hóig		18	19	37	29	32	61	49	68	117
» máj. 7—8 »		19	24	43	27	26	53	51	81	134
» ápril 8—9 »		18	19	37	23	33	56	71	67	138
3-ik negyed összesen 3. Quartal zusammen.		55	62	117	79	91	170	171	216	387
1880. márc. 9—10 hóig		16	17	33	30	34	64	59	66	125
» febr. 10—11 »		16	12	28	25	15	40	45	44	89
» jan. 11—12 »		15	16	31	16	19	35	58	57	115
4-ik negyed összesen 4. Quartal zusammen.		47	45	92	71	68	139	162	167	329
1880. 1 évig összesen		239	214	453	320	333	653	742	794	1536
1879. decz.—okt.										
» 13—15 hóig		47	56	103	86	76	162	191	172	363
» 15—18 »		41	37	78	89	77	166	146	144	290
» 18—21 »		44	46	90	76	71	147	141	135	277
» 22—24 »		42	56	98	76	64	140	121	140	261
1879. 1—2 évig összesen		174	195	369	327	288	615	599	592	1191
1878. 2—3 évig		189	162	351	324	288	612	622	566	1188
1877. 3—4 »		184	204	388	265	262	527	532	522	1054
1876. 4—5 »		186	181	367	251	286	537	538	560	1098
0—5 évig összesen		972	956	1928	1487	1457	2944	3033	3034	6067
1875. 5—6 évig		206	196	402	268	274	542	511	542	1053
1874. 6—7 »		174	172	346	247	256	503	518	514	1032
1873. 7—8 »		167	172	339	252	282	534	495	489	984
1872. 8—9 »		180	164	344	248	239	487	447	480	927
1871. 9—10 »		153	181	339	221	246	467	451	408	859
5—10 évig összesen		885	885	1770	1236	1297	2533	2422	2433	4855
1870. 10—11 évig		176	167	343	240	273	513	446	450	896
1869. 11—12 »		167	162	329	243	236	479	403	421	824
1868. 12—13 »		205	209	414	242	244	486	436	424	860
1867. 13—14 »		229	217	446	247	257	504	449	453	902
1866. 14—15 »		288	266	554	335	292	627	562	512	1074
10—15 évig összesen		1065	1021	2086	1307	1302	2609	2296	2260	4556
1865. 15—16 »		265	284	549	314	303	617	482	507	989
1864. 16—17 »		294	332	626	362	340	702	543	578	1121
1863. 17—18 »		282	381	663	307	402	709	510	596	1106
1862. 18—19 »		323	449	772	269	492	761	581	677	1258
1861. 19—20 »		347	388	735	283	394	677	563	604	1167
15—20 évig összesen		1511	1834	3345	1535	1931	3466	2679	2962	5641

Tabelle Nr. 39. (Fortsetzung.)

Még: B) Pest.

VII.			VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen		
k e r ü l e t — B e z i r k														
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
76	85	161	116	123	239	37	50	87	14	14	28	399	397	796
78	73	151	97	99	196	51	36	87	15	16	31	352	343	695
70	71	141	106	85	191	36	46	82	12	7	19	351	325	676
224	229	453	319	307	626	124	132	256	41	37	78	1102	1065	2167
71	65	136	76	82	158	42	45	87	10	9	19	303	322	625
57	68	125	92	99	191	38	47	85	13	17	30	311	354	665
54	62	116	74	78	152	33	25	58	11	11	22	279	264	543
182	195	377	242	259	501	113	117	230	34	37	71	893	940	1833
70	50	120	57	63	120	34	32	66	6	12	18	263	276	539
66	63	129	80	68	148	43	41	84	8	14	22	294	317	611
62	60	122	68	63	131	30	31	61	12	10	22	284	283	567
198	173	371	205	194	399	107	104	211	26	36	62	841	876	1717
66	64	130	42	57	99	32	33	65	11	12	23	256	283	539
44	58	102	77	64	141	35	36	71	11	9	20	253	238	491
61	68	129	68	64	132	32	28	60	9	5	14	259	257	516
171	190	361	187	185	372	99	97	196	31	26	57	768	778	1546
775	787	1562	953	945	1898	443	450	893	132	136	268	3604	3659	7263
174	186	360	215	187	402	91	87	178	29	36	65	833	800	1633
174	126	300	154	153	307	69	63	132	29	24	53	702	624	1326
121	147	268	144	137	281	79	66	145	18	18	36	623	621	1244
111	142	253	169	148	317	59	68	127	27	16	43	605	634	1239
580	601	1181	682	625	1307	298	284	582	103	94	197	2763	2679	5442
642	647	1289	646	669	1315	307	355	662	103	104	207	2833	2791	5624
602	575	1177	610	577	1187	283	307	590	109	114	223	2585	2561	5146
547	594	1141	627	624	1251	279	296	575	84	121	205	2512	2662	5174
3146	3204	6350	3518	3440	6958	1610	1692	3302	531	569	1100	14297	14352	28649
529	584	1113	588	607	1195	276	289	565	109	92	201	2487	2584	5071
504	604	1108	540	578	1118	273	317	590	92	93	185	2348	2534	4882
588	531	1119	570	554	1124	266	276	542	105	78	183	2443	2382	4825
522	507	1029	524	491	1015	234	272	506	73	83	156	2228	2236	4464
483	469	952	470	487	957	236	209	445	72	64	136	2091	2064	4155
2626	2695	5321	2692	2717	5409	1285	1363	2648	451	410	861	11597	11800	23397
478	558	1036	495	490	985	195	258	453	78	81	159	2108	2277	4385
448	510	958	450	459	909	193	210	403	56	64	120	1965	2062	4027
532	530	1062	448	465	913	206	264	470	59	76	135	2128	2212	4340
514	523	1037	498	480	978	211	235	446	53	69	122	2201	2234	4435
621	596	1217	534	523	1057	253	289	542	53	78	131	2646	2556	5202
2593	2717	5310	2425	2417	4842	1063	1256	2319	299	368	667	11048	11341	22389
568	537	1105	477	515	992	223	244	467	49	57	106	2378	2447	4825
624	588	1212	486	574	1060	207	293	500	53	86	139	2569	2791	5360
585	636	1221	483	645	1128	249	293	542	48	73	121	2464	3026	5490
685	714	1399	590	700	1290	286	272	558	69	81	150	2503	3385	6188
667	612	1279	612	599	1211	326	355	681	62	69	131	2860	3021	5881
3129	3087	6216	2648	3033	5681	1291	1457	2748	281	366	647	13074	14670	27744

39. számú tábla. (Folytatás.)

Még: B) Pest.

Születési év G-burtsajár	Kor — Alter	IV.			V.			VI.		
		k e r ü l e t — B e s z i r k								
		férő — mőnm.	nő — weiblich	együtt — zus.	férő — mőnm.	nő — weiblich	együtt — zus.	férő — mőnm.	nő — weiblich	együtt — zus.
1860. 20—21 évig		322	558	880	271	631	902	524	850	1374
1859. 21—22 »		350	453	803	273	467	740	534	690	1224
1858. 22—23 »		328	469	797	266	559	825	530	760	1290
1857. 23—24 »		333	382	715	320	456	776	572	621	1193
1856. 24—25 »		302	422	724	340	502	842	596	721	1317
20—25 évig összesen		1635	2284	3919	1470	2615	4085	2756	3642	6398
1855. 25—26 »		302	371	673	337	456	793	613	620	1233
1854. 26—27 »		336	421	757	346	515	861	587	689	1276
1853. 27—28 »		275	322	597	312	434	746	565	559	1124
1852. 28—29 »		285	350	635	375	511	886	677	717	1394
1851. 29—30 »		263	277	540	271	308	579	564	463	1027
25—30 évig összesen		1461	1741	3202	1641	2224	3865	3006	3048	6054
1850. 30—31 évig		287	395	682	355	531	886	641	720	1361
1849. 31—32 »		254	230	484	257	275	532	468	447	915
1848. 32—33 »		246	335	581	317	409	726	566	572	1138
1847. 33—34 »		232	223	455	272	237	509	429	480	909
1846. 34—35 »		254	250	504	283	264	547	472	436	908
30—35 évig összesen		1273	1433	2706	1484	1716	3200	2576	2655	5231
1845. 35—36 évig		219	235	454	291	318	609	461	444	905
1844. 36—37 »		253	233	506	315	321	636	509	500	1009
1843. 37—38 »		199	185	384	240	221	461	397	414	811
1842. 38—39 »		199	227	426	270	292	562	501	389	890
1841. 39—40 »		171	186	357	242	182	424	368	290	658
35—40 évig összesen		1041	1086	2127	1358	1334	2692	2236	2037	4273
1840. 40—41 évig		243	287	530	265	399	664	508	604	1112
1839. 41—42 »		158	176	334	225	166	391	300	269	569
1838. 42—43 »		164	217	381	242	214	456	391	410	801
1837. 43—44 »		142	138	280	179	167	346	293	269	562
1836. 44—45 »		178	177	355	196	194	390	356	344	700
40—45 évig összesen		885	995	1880	1107	1140	2247	1848	1896	3744
1835. 45—46 évig		147	143	290	194	149	343	291	294	585
1834. 46—47 »		117	138	255	149	150	299	325	261	586
1833. 47—48 »		135	127	262	150	104	254	235	216	451
1832. 48—49 »		136	164	300	141	149	290	253	265	518
1831. 49—50 »		93	88	181	117	88	205	192	166	358
45—50 évig összesen		628	660	1288	751	640	1391	1296	1202	2498
1830. 50—51 évig		159	223	382	186	260	446	290	425	715
1829. 51—52 »		88	69	157	109	76	185	189	133	322
1828. 52—53 »		127	114	241	117	119	236	185	223	408
1827. 53—54 »		96	101	197	107	81	188	189	159	348
1826. 54—55 »		97	115	212	113	88	201	178	169	347
50—55 évig összesen		567	622	1189	632	624	1256	1031	1109	2140
1825. 55—56 »		119	140	259	103	102	205	169	210	379
1824. 56—57 »		116	116	232	114	104	218	168	184	352
1823. 57—58 »		78	65	143	61	61	122	130	113	243
1822. 58—59 »		74	104	178	74	98	172	134	152	286
1821. 59—60 »		77	64	141	114	33	147	95	88	183
55—60 évig összesen		464	489	953	466	398	864	696	747	1443

Tabelle Nr. 39. (Fortsetzung.)

Még: B) Pest.

VII.			VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen		
k e r ü l e t — B e z í r k														
férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
603	947	1550	571	857	1428	307	299	606	63	95	158	2661	4237	6898
609	710	1319	607	696	1303	283	319	602	77	79	156	2733	3414	6147
617	792	1409	624	768	1392	274	306	580	70	73	143	2709	3727	6436
648	634	1282	686	620	1306	327	318	645	104	71	175	2990	3102	6092
700	757	1457	723	774	1497	303	323	626	113	95	208	3077	3594	6671
3177	3840	7017	3211	3715	6926	1494	1565	3059	427	413	840	14170	18074	32244
671	664	1335	724	681	1405	325	329	654	104	85	189	3076	3206	6282
660	696	1356	710	724	1434	294	291	585	103	77	180	3036	3413	6449
616	638	1254	684	624	1308	335	350	685	137	81	218	2924	3008	5932
715	796	1511	779	753	1532	326	223	549	107	79	186	3264	3429	6693
602	548	1150	690	559	1249	296	386	682	108	76	184	2794	2617	5411
3264	3342	6606	3587	3341	6928	1576	1579	3155	559	398	957	15094	15673	30767
658	883	1541	728	839	1567	344	265	609	120	88	208	3133	3721	6854
534	461	995	579	591	1170	294	325	619	96	56	152	2482	2385	4867
594	589	1183	626	697	1323	305	223	528	106	84	190	2760	2909	5669
476	414	890	537	457	994	272	173	445	84	62	146	2302	2046	4348
523	485	1008	549	526	1075	244	168	412	95	72	167	2420	2201	4621
2785	2832	5617	3019	3110	6129	1459	1154	2613	501	362	863	13097	13262	26359
497	473	970	586	544	1130	310	278	588	98	77	175	2452	2369	4821
507	526	1133	641	619	1260	292	233	525	95	81	176	2712	2533	5245
465	369	834	483	421	904	260	226	486	83	56	139	2127	1892	4019
509	486	995	546	559	1105	276	181	457	108	75	183	2409	2209	4618
379	280	659	398	408	806	212	269	481	72	40	118	1842	1661	3503
2457	2134	4591	2654	2551	5205	1350	1187	2537	456	335	791	11552	10664	22216
496	597	1093	563	582	1145	252	175	427	104	70	174	2431	2714	5145
374	281	655	399	350	749	173	298	471	53	38	91	1682	1578	3260
391	417	808	446	549	995	230	178	408	71	62	133	1935	2047	3982
349	277	626	335	328	663	184	236	420	78	39	117	1560	1454	3014
346	354	700	383	396	779	179	149	328	48	39	87	1686	1653	3339
1956	1926	3882	2126	2205	4331	1018	1036	2054	354	248	602	9294	9446	18740
318	342	660	353	352	705	169	210	379	57	43	100	1529	1533	3062
292	269	561	296	331	627	161	148	309	52	36	88	1392	1333	2725
234	222	456	344	287	631	154	155	309	51	35	86	1303	1146	2449
261	293	554	265	343	608	142	156	298	45	32	77	1243	1402	2645
174	173	347	220	212	432	104	204	308	43	27	70	943	958	1901
1279	1299	2578	1478	1525	3003	730	873	1603	248	173	421	6410	6372	12782
298	464	762	333	491	824	165	78	243	62	61	123	1493	2002	3495
159	168	327	191	183	374	94	153	247	35	24	59	865	806	1671
239	231	470	211	263	474	95	130	225	37	28	65	1011	1108	2119
182	166	348	208	213	421	96	99	195	25	19	44	903	838	1741
202	187	389	186	243	429	98	113	211	14	20	34	888	935	1823
1080	1216	2296	1129	1393	2522	548	573	1121	173	152	325	5160	5689	10849
186	241	427	214	256	470	97	141	238	19	17	36	907	1107	2014
179	206	385	171	248	419	109	79	188	28	25	53	885	962	1847
103	122	225	133	173	306	63	92	155	16	20	36	584	640	1224
133	179	312	158	179	337	75	65	140	21	21	42	669	798	1467
118	93	211	117	134	251	52	152	204	15	8	23	588	572	1160
719	841	1560	793	990	1783	396	529	3633	99	91	190	696	4085	7718

39. számú tábla. (Folytatás.)

Még: B) Pest.

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor — <i>Alter</i>	IV.			V.			VI.		
		k e r ü l e t — B e z í r k,								
		férfi — <i>männl.</i>	nő — <i>weiblich</i>	együtt — <i>zus.</i>	férfi — <i>männl.</i>	nő — <i>weiblich</i>	együtt — <i>zus.</i>	férfi — <i>männl.</i>	nő — <i>weiblich</i>	együtt — <i>zus.</i>
1820. 60—61 évig		104	139	243	72	139	211	199	281	480
1819. 61—62 »		86	57	143	71	53	124	107	91	198
1818. 62—63 »		75	90	165	65	71	136	135	136	271
1817. 63—64 »		65	69	134	69	40	109	112	96	208
1816. 64—65 »		67	56	123	54	55	109	98	130	228
60—65 évig összesen		397	411	808	331	358	689	651	734	1385
1815. 65—66 évig		61	64	125	57	63	120	109	110	219
1814. 66—67 »		44	49	93	39	42	81	82	106	188
1813. 67—68 »		40	43	83	31	27	58	63	78	141
1812. 68—69 »		27	36	63	36	36	72	63	83	146
1811. 69—70 »		40	38	78	19	28	47	57	48	105
65—70 évig összesen		212	230	442	182	196	378	374	425	799
1810. 70—71 évig		41	66	107	30	50	80	62	94	156
1809. 71—72 »		35	30	65	18	12	30	44	39	83
1808. 72—73 »		22	23	45	21	26	47	35	29	64
1807. 73—74 »		26	22	48	20	10	30	28	17	45
1806. 74—75 »		7	22	29	16	15	31	16	30	46
70—75 évig összesen		131	163	294	105	113	218	185	209	394
1805. 75—76 évig		7	18	25	10	15	25	31	50	81
1804. 76—77 »		11	3	14	15	14	29	37	13	50
1803. 77—78 »		10	13	23	10	19	29	9	15	24
1802. 78—79 »		11	13	24	9	15	24	11	11	22
1801. 79—80 »		9	9	18	8	8	16	12	14	26
75—80 évig összesen		48	56	104	52	71	123	100	103	203
1800. 80—81 évig		7	16	23	8	19	27	14	25	39
1799. 81—82 »		4	2	6	6	4	10	5	7	12
1798. 82—83 »		3	8	11	7	5	12	7	5	12
1797. 83—84 »		5	1	6	6	1	7	7	9	16
1796. 84—85 »		1	6	7	—	4	4	6	5	11
80—85 évig összesen		20	33	53	27	33	60	39	51	90
1795. 85—86 évig		—	—	—	—	—	—	—	—	—
1794. 86—87 »		1	—	1	1	—	1	3	—	3
1793. 87—88 »		1	—	1	1	—	1	1	—	1
1792. 88—89 »		1	2	3	—	1	1	—	5	5
1791. 89—90 »		—	1	1	—	—	—	—	1	1
85—90 évig összesen		3	3	6	2	1	3	4	6	10
1790. 90—91 évig		1	—	1	2	2	4	—	—	—
1789. 91—92 »		1	1	2	6	—	6	—	3	3
1788. 92—93 »		—	—	—	—	5	5	—	1	1
1787. 93—94 »		—	—	—	1	—	1	—	—	—
1786. 94—95 »		1	1	2	1	1	2	—	1	1
90—95 évig összesen		3	2	5	10	8	18	—	5	5
1785. 95—96 évig		—	1	1	—	—	—	—	—	—
1784. 96—97 »		—	—	—	—	—	—	1	1	2
1783. 97—98 »		—	—	—	—	—	—	—	—	—
1782. 98—99 »		—	—	—	—	—	—	—	—	—
1781. 99—100 »		—	—	—	—	—	—	—	—	—
95—100 évig összesen		—	1	1	—	—	—	1	1	2

Tabelle Nr. 39. (Fortsetzung.)

Még: B) Pest.

VII.			VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen		
k e r ü l e t — B e z í r k														
férfi — márnk.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — márnk.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — márnk.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — márnk.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — márnk.	nő — weiblich	együtt — zus.
217	329	546	225	296	521	93	66	159	23	35	58	933	1285	2218
124	102	226	146	129	275	74	90	164	23	14	37	631	536	1167
134	139	273	136	158	294	66	66	132	15	18	33	626	678	1304
126	91	217	117	136	253	62	71	133	12	12	24	563	515	1078
124	136	260	110	127	237	43	68	111	9	7	16	505	579	1084
725	797	1522	734	846	1580	338	361	699	82	86	168	3258	3593	6851
111	126	237	82	111	193	59	44	103	10	9	19	489	527	1016
101	120	221	94	133	227	31	65	96	11	12	23	402	527	929
81	104	185	74	107	181	44	50	94	10	12	22	343	421	764
89	95	184	68	95	163	26	34	60	11	5	16	320	384	704
73	73	146	56	67	123	31	55	86	14	5	19	290	314	604
455	518	973	374	513	887	191	248	439	56	43	99	1844	2173	4017
78	144	222	63	101	164	26	34	60	5	8	13	305	497	802
34	63	97	39	45	84	24	19	43	7	2	9	201	210	411
73	71	144	28	38	66	19	17	36	2	3	5	200	207	407
37	35	72	24	44	68	11	19	30	1	2	3	147	149	296
36	41	77	20	35	55	11	24	35	7	4	11	113	171	284
258	354	612	174	263	437	91	113	204	22	19	41	966	1234	2200
44	40	84	20	44	64	6	14	20	2	5	7	120	186	306
30	37	67	17	18	35	10	14	24	1	4	5	121	103	224
27	21	48	13	16	29	3	14	17	2	1	3	74	99	173
21	33	54	16	28	44	5	—	5	1	—	1	74	100	174
10	20	30	8	16	24	8	19	27	—	4	4	55	90	145
132	151	283	74	122	196	32	61	93	6	14	20	444	578	1022
19	40	59	9	17	26	10	5	15	—	—	—	67	122	189
7	4	11	7	8	15	4	5	9	—	1	1	33	31	64
8	13	21	4	12	16	4	—	4	—	1	1	33	44	77
4	12	16	3	11	14	2	1	3	—	2	2	27	37	64
7	9	16	3	8	11	—	1	1	—	—	—	17	33	50
45	78	123	26	56	82	20	12	32	—	4	4	177	267	444
7	12	19	3	9	12	—	2	2	—	1	1	10	24	34
2	4	6	1	5	6	—	—	—	—	—	—	8	9	17
—	5	5	4	4	8	1	—	1	—	—	—	8	9	17
4	6	10	2	4	6	1	1	2	—	—	—	8	19	27
—	2	2	1	—	1	2	—	2	—	1	1	3	5	8
13	29	42	11	22	33	4	3	7	—	2	2	37	66	103
2	6	8	1	1	2	—	—	—	—	1	—	7	9	16
1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	13
1	1	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	1	9	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	6
4	9	13	1	3	4	—	—	—	—	1	—	19	27	46
—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3	3
1	1	2	—	1	1	1	—	1	—	—	—	3	3	6
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	2
1	5	6	—	2	2	1	2	3	—	—	—	3	11	14

39. számú tábla. (Folytatás.)

Még: B) Pest. (Összesítés.)

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor — <i>Alter</i>	IV.			V.			VI.		
		k e r ü l e t — B e z i r k								
		férfi — <i>männl.</i>	nő — <i>weiblich</i>	együtt — <i>zus.</i>	férfi — <i>männl.</i>	nő — <i>weiblich</i>	együtt — <i>zus.</i>	férfi — <i>männl.</i>	nő — <i>weiblich</i>	együtt — <i>zus.</i>
1780.		—	—	—	—	1	1	—	1	1
1779.		—	—	—	—	1	1	—	—	—
1778.		—	—	—	—	—	—	—	—	—
1777.		—	—	—	—	—	—	—	—	—
100 éven túl <i>über 100 Jahre</i>		—	—	—	—	2	2	—	1	1
Ismeretlen kor <i>Unbekanntes Alter</i>		151	145	296	131	190	321	121	150	271
Összesítés.										
<i>Recapitulation</i>										
0—5 éves <i>Jahre alt</i>		972	956	1928	1487	1457	2944	3033	3034	6067
5—10 » »		885	885	1770	1236	1297	2533	2422	2433	4855
10—15 » »		1065	1021	2086	1307	1302	2609	2296	2260	4566
15—20 » »		1511	1834	3345	1535	1931	3466	2679	2962	5641
20—25 » »		1635	2284	3919	1470	2615	4085	2756	3642	6398
25—30 » »		1461	1741	3202	1641	2224	3865	3006	3048	6054
30—35 » »		1273	1433	2706	1484	1716	3200	2576	2655	5231
35—40 » »		1041	1086	2127	1358	1334	2692	2236	2037	4273
40—45 » »		885	995	1880	1107	1140	2247	1848	1896	3744
45—50 » »		628	660	1288	751	610	1391	1296	1202	2498
50—55 » »		567	622	1189	632	624	1256	1031	1109	2140
55—60 » »		464	489	953	466	398	864	696	747	1443
60—65 » »		397	411	808	331	358	689	651	734	1385
65—70 » »		212	230	442	182	196	378	374	425	799
70—75 » »		131	163	294	105	113	218	185	209	394
75—80 » »		48	56	104	52	71	123	100	103	203
80-nan túl <i>üb. 80 Jahre</i>		26	39	65	39	44	83	44	64	108
Ismeretlen — <i>Unbekannt</i>		151	145	296	131	190	321	121	150	271
		13352	15050	28402	15314	17650	32964	27350	28710	56060

Tabelle Nr. 39. (Fortsetzung.)

Még: B) Pest. (Összesítés.)

VII.			VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Zusammen Pest		
k e r ü l e t — B e s z í r k														
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1
—	2	2	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	7	7
114	317	431	118	412	530	185	158	343	19	92	111	839	1464	2303
3146	3204	6350	3518	3440	6958	1610	1692	3302	531	569	1100	14297	14352	28649
2626	2695	5321	2692	2717	5409	1285	1363	2648	451	410	861	11597	11800	23397
2593	2717	5310	2425	2417	4842	1063	1256	2319	299	368	667	11048	11341	22389
3129	3087	6216	2648	3033	5681	1291	1457	2748	281	366	647	13074	14670	27744
3177	3840	7017	3211	3715	6926	1494	1565	3059	427	413	840	14170	18074	32244
3264	3342	6606	3587	3341	6928	1576	1579	3155	559	398	957	15094	15673	30767
2785	2832	5617	3019	3110	6129	1459	1154	2613	501	362	863	13097	13262	26359
2457	2134	4591	2654	2551	5205	1350	1187	2537	456	335	791	11552	10664	22216
1956	1926	3882	2126	2205	4331	1018	1036	2054	354	248	602	9294	9446	18740
1279	1290	2578	1478	1525	3003	730	873	1603	248	173	421	6410	6372	12782
1080	1216	2296	1129	1393	2522	548	573	1121	173	152	325	5160	5689	10849
719	841	1560	793	990	1783	396	529	925	99	91	190	3633	4085	7718
725	797	1522	734	846	1580	338	361	699	82	86	168	3258	3593	6851
455	518	973	374	513	887	191	248	439	56	43	99	1844	2173	4017
258	354	612	174	263	437	91	113	204	22	19	41	966	1234	2200
132	151	283	74	122	196	32	61	93	6	14	20	444	578	1022
63	123	186	38	83	121	25	19	44	1	6	7	236	378	614
114	317	431	118	412	530	185	158	343	19	92	111	839	1464	2303
29958	31393	61351	30792	32676	63468	14682	15224	29906	4565	4145	8716	136013	144848	280861

39. számú tábla. (Végő.)

C) Budapest.

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor <i>Alter</i>	Összesen Budapest <i>Budapest zusammen</i>			Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor <i>Alter</i>	Összesen Budapest <i>Budapest zusammen</i>		
		férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>			férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>
	<i>hó Monate</i>				1860. 20—21 évig		3212	5115	8327
1880. decz.	0—1	511	499	1010	1859. 21—22 >		3199	4192	7391
> nov.	1—2 >	451	446	897	1858. 22—23 >		3224	4503	7727
> okt.	2—3 >	455	421	876	1857. 23—24 >		3615	3796	7411
1-86 negyed összesen		1417	1366	2783	1856. 24—25 >		3727	4361	8088
1. <i>Quartal zusammen</i>					20—25 évig összesen		16977	21967	38944
1880. szept.	3—4 hóig	380	417	797	1855. 25—26 évig		3692	3911	7603
> aug.	4—5 >	390	443	833	1854. 26—27 >		3688	4160	7848
> jul.	5—6 >	353	340	693	1853. 27—28 >		3593	3717	7310
2-ik negyed összesen		1123	1200	2323	1852. 28—29 >		4025	4266	8291
2. <i>Quartal zusammen</i>					1851. 29—30 >		3433	3214	6647
1880. jun.	6—7 hóig	334	371	705	25—30 évig összesen		18431	19268	37699
> máj.	7—8 >	374	433	807	1850. 30—31 évig		3923	4484	8407
> ápr.	8—9 >	359	376	735	1849. 31—32 >		3007	2942	5949
3-ik negyed összesen		1067	1180	2247	1848. 32—33 >		3388	3583	6971
3. <i>Quartal zusammen</i>					1847. 33—34 >		2833	2578	5411
1880. márcz.	9—10 hóig	331	370	701	1846. 34—35 >		2949	2782	5731
> febr.	10—11 >	334	334	668	30—35 évig összesen		16100	16369	32469
> jan.	11—12 >	339	341	680	1845. 35—36 évig		3058	2923	5981
4-ik negyed összesen		1004	1045	2049	1844. 36—37 >		3396	3203	6599
4. <i>Quartal zusammen</i>					1843. 37—38 >		2636	2374	5010
1880. 1 évig összesen		4611	4791	9402	1842. 38—39 >		3048	2877	5925
1879. okt.—decz.		—	—	—	1841. 39—50 >		2271	2075	4346
> 13—15 hóig		1074	1007	2081	35—40 évig összesen		14409	13452	27861
> 16—18 >		872	810	1682	1840. 40—41 évig		3121	3469	6590
> 19—21 >		797	777	1574	1839. 41—42 >		2140	1993	4133
> 22—24 >		775	806	1581	1838. 42—43 >		2478	2615	5093
1879. 1—2 évig összesen		3518	3400	6918	1837. 43—44 >		1976	1913	3889
1878. 2—3 évig <i>Jahre</i>		3642	3571	7213	1836. 44—45 >		2152	2146	4298
1877. 3—4 >		3336	3383	6719	40—45 évig összesen		11867	12136	24003
1876. 4—5 >		3236	3438	6674	1835. 45—46 évig		2016	2027	4043
0—5 évig összesen		18393	18583	36976	1834. 46—47 >		1830	1762	3592
1875. 5—6 évig		3221	3335	6556	1833. 47—48 >		1698	1497	3195
1874. 6—7 >		3063	3265	6328	1832. 48—49 >		1649	1813	3467
1873. 7—8 >		3091	3032	6123	1831. 49—50 >		1249	1230	2479
1872. 8—9 >		2901	2845	5746	45—50 évig összesen		8442	8334	16776
1871. 9—10 >		2627	2601	5228	1830. 50—51 évig		1949	2600	4549
5—10 évig összesen		14903	15078	29981	1829. 51—52 >		1158	1082	2240
1870. 10—11 évig		2724	2947	5671	1828. 52—53 >		1330	1434	2764
1869. 11—12 >		2544	2665	5209	1827. 53—54 >		1211	1131	2342
1868. 12—13 >		2740	2845	5585	1826. 54—55 >		1196	1300	2496
1867. 13—14 >		2777	2836	5613	50—55 évig összesen		6844	7547	14391
1866. 14—15 >		3302	3245	6547	1825. 55—56 >		1191	1474	2665
10—15 évig összesen		14087	14538	28625	1824. 56—57 >		1195	1329	2524
1865. 15—16 évig		2967	3108	6075	1823. 57—58 >		823	883	1706
1864. 16—17 >		3136	3500	6636	1822. 58—59 >		921	1102	2023
1863. 17—18 >		3027	3722	6749	1821. 59—60 >		777	781	1558
1862. 18—19 >		3424	4171	7595	55—60 évig összesen		4907	5569	10476
1861. 19—20 >		3464	3649	7113					
15—20 évig összesen		16018	18150	34168					

Tabelle Nr. 39. (Schluss).

C) Budapest.

Születési év Geburtsjahr	Kor Alter	Összesen Budapest Budapest zusammen			Születési év Geburtsjahr	Kor Alter	Összesen Budapest Budapest zusammen		
		férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus			férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus
1820. 60—61 évig		1302	1747	3049	1785. 95—96 évig		—	3	3
1819. 61—62 »		849	747	1596	1784. 96—97 »		4	3	7
1818. 62—63 »		868	982	1850	1783. 97—98 »		—	1	1
1817. 63—64 »		747	732	1479	1782. 98—99 »		—	2	2
1816. 64—65 »		678	807	1485	1781. 99—100 »		—	2	2
60—65 évig összesen		4444	5015	9459	95—100 évig összesen		4	11	15
1815. 65—66 évig		653	740	1393			—	4	4
1814. 66—67 »		577	749	1326	1780.		—	1	1
1813. 67—68 »		478	555	1033	1179.		—	1	1
1812. 68—69 »		417	538	955	1778.		—	1	1
1811. 69—70 »		379	445	824	1777.		—	—	—
65—70 évig összesen		2504	3027	5531	100 éven túl über 100 Jahre		—	7	7
1810. 70—71 évig		408	687	1095			—	—	—
1809. 71—72 »		272	297	569	Ismeretlen kor Unbekanntes Alter		1492	1562	3054
1808. 72—73 »		260	300	560			—	—	—
1807. 73—74 »		203	208	411			—	—	—
1806. 74—75 »		151	232	383			—	—	—
70—75 évig összesen		1294	1724	3018			—	—	—
1805. 75—76 évig		167	251	418	Összesítés		—	—	—
1804. 76—77 »		156	158	314	<i>Recapitulation.</i>		—	—	—
1803. 77—78 »		108	158	266			—	—	—
1802. 78—79 »		106	151	257	0— 5 éves Jahre alt		18393	18583	36976
1801. 79—80 »		76	123	199	5—10 » »		14903	15078	29981
75—80 évig összesen		613	841	1454	10—15 » »		14087	14538	28625
1800. 80—81 évig		89	166	255	15—20 » »		16018	18150	34168
1799. 81—82 »		42	51	93	20—25 » »		16977	21967	38944
1798. 82—83 »		39	62	101	25—30 » »		18431	19268	37699
1797. 83—84 »		29	41	70	30—35 » »		16100	16369	32469
1796. 84—85 »		22	45	67	35—40 » »		14409	13452	27861
80—85 évig összesen		221	365	586	40—45 » »		11867	12136	24003
1795. 85—86 évig		12	30	42	45—50 » »		8442	8334	16776
1794. 86—87 »		10	13	23	50—55 » »		6844	7547	14391
1793. 87—88 »		9	14	23	55—60 » »		4907	5569	10476
1792. 88—89 »		11	22	33	60—65 » »		4444	5015	9459
1791. 89—90 »		5	6	11	65—70 » »		2504	3027	5531
85—90 évig összesen		47	85	132	70—75 » »		1294	1724	3018
1790. 90—91 évig		9	11	20	75—80 » »		613	841	1454
1789. 91—92 »		9	5	14	80-on túl üb. 80 Jahre		296	501	797
1788. 92—93 »		3	11	14			—	—	—
1787. 93—94 »		1	2	3	Ismeretlen—Unbekannt		1492	1562	3054
1786. 94—95 »		2	4	6			—	—	—
90—95 évig összesen		24	33	57			172021	183661	355682

39. számú tábla.

Százaléktábla a 39. sz. táblához: Egyes korévek százaléakai.

Perzentualtabelle zu Tabelle Nr. 39. Perzentberechnung für die einzelnen Altersjahre.

Születés ideje Zeit der Geburt	Kor Alter	Buda — Ofen			Pest — Pest			Budapest—Budapest			
		férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	
1880. december	hón. Mon. 0—1 >	0.31	0.26	0.28	0.29	0.28	0.29	0.30	0.27	0.29	
	1—2 >	0.28	0.26	0.27	0.26	0.24	0.25	0.26	0.24	0.25	
	október	2—3 >	0.29	0.25	0.27	0.26	0.22	0.24	0.26	0.23	0.24
1 negyed éves összesen <i>zus. 1 Vierteljahr alt</i>		0.88	0.77	0.82	0.81	0.74	0.78	0.82	0.74	0.78	
1880. szeptember	3—4 >	0.21	0.24	0.23	0.22	0.22	0.22	0.22	0.23	0.22	
	augusztus	4—5 >	0.22	0.23	0.22	0.23	0.24	0.24	0.23	0.24	0.23
	július	5—6 >	0.21	0.20	0.20	0.21	0.19	0.19	0.20	0.18	0.20
2 negyed éves összesen <i>1 halbes Jahr alt</i>		0.64	0.67	0.65	0.66	0.65	0.65	0.65	0.65	0.65	
1880. június	6—7 >	0.20	0.24	0.22	0.19	0.18	0.19	0.19	0.20	0.20	
	május	7—8 >	0.22	0.31	0.27	0.22	0.23	0.22	0.23	0.24	0.22
	április	8—9 >	0.21	0.24	0.22	0.21	0.19	0.20	0.20	0.20	0.21
3 negyed éves összesen <i>3 Vierteljahre alt</i>		0.63	0.79	0.71	0.62	0.60	0.61	0.62	0.64	0.63	
1880. márczius	9—10 >	0.21	0.23	0.21	0.19	0.19	0.19	0.19	0.21	0.20	
	februárius	10—11 >	0.22	0.24	0.24	0.18	0.17	0.17	0.19	0.19	0.19
	január	11—12 >	0.22	0.22	0.22	0.19	0.18	0.19	0.20	0.18	0.19
4 negyed éves összesen <i>4 Vierteljahre alt</i>		0.65	0.69	0.67	0.56	0.54	0.55	0.58	0.58	0.58	
Összesen 1 éves <i>Zusammen 1 Jahr alt</i>		2.80	2.92	2.85	2.65	2.53	2.59	2.67	2.61	2.64	
1879. decz.-okt.	13—15	0.67	0.53	0.60	0.61	0.55	0.58	0.63	0.55	0.58	
» szept.-július	16—18	0.47	0.48	0.48	0.52	0.43	0.48	0.50	0.44	0.49	
» jun.-április	19—21	0.49	0.40	0.44	0.46	0.43	0.44	0.46	0.42	0.44	
» márcz.-jan.	22—24	0.47	0.44	0.46	0.44	0.43	0.44	0.45	0.44	0.44	
Összesen 1—2 éves <i>Zus. 1—2 Jahre alt</i>		2.10	1.85	1.98	2.03	1.84	1.91	2.04	1.85	1.95	
	évek Jahre										
1878	2—3 >	2.25	2.01	2.13	2.08	1.93	2.00	2.12	1.95	2.02	
1877	3—4 >	2.22	2.12	2.17	1.90	1.77	1.83	1.97	1.84	1.91	
1875	4—5 >	2.01	2.00	2.01	1.85	1.83	1.84	1.89	1.87	1.87	
1880—1876	0—5 >	11.38	10.90	11.14	10.51	9.90	10.20	10.69	10.12	10.39	
1875	5—6 >	2.03	1.93	1.99	1.83	1.78	1.82	1.87	1.82	1.84	
1874	6—7 >	1.97	1.88	1.93	1.73	1.75	1.73	1.77	1.77	1.77	
1873	7—8 >	1.82	1.68	1.74	1.79	1.64	1.72	1.79	1.65	1.72	
1872	8—9 >	1.86	1.57	1.72	1.64	1.56	1.58	1.69	1.55	1.62	
1871	3—10 >	1.50	1.39	1.42	1.54	1.42	1.48	1.54	1.42	1.47	
1875—1871	5—10 >	9.18	8.545	8.80	8.53	8.15	8.33	8.66	8.21	8.42	

Születés ideje Zeit der Geburt	Kor Alter	Buda — Ofen			Pest — Pest			Budapest — Budapest		
		férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
	évek Jahre									
1870	10—11 >	1.71	1.72	1.72	1.55	1.57	1.56	1.58	1.61	1.60
1869	11—12 >	1.60	1.55	1.58	1.44	1.42	1.43	1.47	1.45	1.47
1868	12—13 >	1.70	1.64	1.66	1.56	1.53	1.54	1.59	1.55	1.56
1867	13—14 >	1.60	1.55	1.58	1.62	1.54	1.58	1.63	1.55	1.58
1866	14—15 >	1.83	1.78	1.80	1.95	1.77	1.86	1.92	1.76	1.84
1870—1866	10—15 >	8.44	8.24	8.34	8.12	7.83	7.97	8.19	7.92	8.05
1865	15—16 >	1.64	1.70	1.68	1.75	1.69	1.71	1.72	1.69	1.70
1864	16—17 >	1.58	1.82	1.70	1.89	1.92	1.91	1.83	1.91	1.87
1863	17—18 >	1.56	1.80	1.68	1.81	2.09	1.95	1.76	2.03	1.90
1862	18—19 >	1.73	2.03	1.88	2.06	2.34	2.21	1.99	2.27	2.13
1861	19—20 >	1.67	1.62	1.64	2.10	2.08	2.09	2.01	1.99	2.00
1865—1861	15—20 >	8.18	8.97	8.58	9.61	10.12	9.87	9.31	9.89	9.60
1860	20—21 >	1.53	2.27	1.90	1.95	2.93	2.45	1.87	2.78	2.34
1859	21—22 >	1.30	2.00	1.66	2.01	2.36	2.19	1.87	2.29	2.08
1858	22—23 >	1.44	2.00	1.73	2.00	2.57	2.28	1.87	2.46	2.17
1857	23—24 >	1.72	1.79	1.77	2.20	2.14	2.17	2.09	2.07	2.09
1856	24—25 >	1.81	1.97	1.90	2.26	2.48	2.38	2.17	2.37	2.27
1860—1856	20—25 >	7.80	10.03	8.96	10.42	12.48	11.47	9.87	11.97	10.95
1855	25—26 >	1.72	1.81	1.76	2.26	2.22	2.24	2.15	2.13	2.14
1854	26—27 >	1.81	1.92	1.87	2.24	2.36	2.30	2.15	2.26	2.20
1853	27—28 >	1.86	1.82	1.85	2.14	2.07	2.12	2.09	2.04	2.06
1852	28—29 >	2.10	2.16	2.14	2.40	2.37	2.38	2.34	2.33	2.33
1851	29—30 >	1.78	1.55	1.65	2.06	1.80	1.92	1.99	1.74	1.87
1855—1851	25—30 >	9.27	9.26	9.27	11.10	10.82	10.96	10.72	10.50	10.60
1850	30—31 >	2.19	1.95	2.08	2.31	2.56	2.44	2.28	2.44	2.37
1849	31—32 >	1.45	1.44	1.45	1.82	1.64	1.74	1.75	1.61	1.67
1848	32—33 >	1.75	1.74	1.74	2.03	2.01	2.02	1.97	1.94	1.96
1847	33—34 >	1.48	1.37	1.42	1.69	1.42	1.55	1.65	1.41	1.52
1846	34—35 >	1.47	1.50	1.48	1.78	1.53	1.64	1.72	1.52	1.61
1850—1846	30—35 >	8.34	8.00	8.17	9.63	9.16	9.39	9.37	8.92	9.13
1845	35—36 >	1.66	1.42	1.54	1.80	1.64	1.72	1.77	1.59	1.68
1844	36—37 >	1.89	1.72	1.82	2.00	1.76	1.86	1.97	1.74	1.86
1843	37—38 >	1.42	1.24	1.32	1.56	1.30	1.44	1.54	1.29	1.41
1842	38—39 >	1.78	1.72	1.75	1.77	1.52	1.64	1.77	1.57	1.67
1841	39—40 >	1.19	1.06	1.12	1.36	1.14	1.25	1.33	1.13	1.22
1845—1841	35—40 >	7.94	7.16	7.55	8.49	7.36	7.91	8.38	7.32	7.84
1840	40—41 >	1.93	1.94	1.94	1.78	1.87	1.83	1.82	1.89	1.85
1839	41—42 >	1.27	1.07	1.16	1.24	1.09	1.16	1.24	1.08	1.16
1838	42—43 >	1.50	1.47	1.48	1.42	1.42	1.42	1.44	1.43	1.43
1837	43—44 >	1.15	1.18	1.17	1.15	1.01	1.07	1.15	1.04	1.09
1836	44—45 >	1.29	1.27	1.28	1.25	1.13	1.19	1.25	1.17	1.22
1840—1836	40—45 >	7.14	6.93	7.03	6.84	6.52	6.67	6.90	6.61	6.75
1835	45—46 >	1.36	1.27	1.30	1.12	1.06	1.09	1.17	1.12	1.14
1834	46—47 >	1.22	1.10	1.16	1.02	0.92	0.97	1.06	0.95	1.00
1833	47—48 >	1.08	0.90	1.00	0.96	0.79	0.87	0.99	0.81	0.90
1832	48—49 >	1.13	1.08	1.10	0.92	0.97	0.94	0.96	0.99	0.98
1831	49—50 >	0.85	0.71	0.77	0.69	0.66	0.68	0.73	0.67	0.70
1835—1831	45—50 >	5.64	5.06	5.33	4.71	4.40	4.55	4.91	4.54	4.72

Születés ideje Zeit der Geburt	Kor Alter	Buda — Ofen			Pest — Pest			Budapest — Budapest		
		férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
1830	50—51 évig Jahre	1.29	1.55	1.42	1.10	1.38	1.24	1.13	1.42	1.28
1829	51—52 »	0.78	0.72	0.76	0.63	0.55	0.60	0.67	0.58	0.63
1828	52—53 »	0.89	0.84	0.86	0.75	0.76	0.76	0.77	0.78	0.78
1827	53—54 »	0.86	0.76	0.80	0.66	0.58	0.62	0.71	0.62	0.66
1826	54—55 »	0.85	0.92	0.89	0.66	0.66	0.65	0.70	0.71	0.70
1830—1826	50—55 »	4.67	4.79	4.73	3.80	3.93	3.87	3.98	4.11	4.05
1825	55—56 »	0.77	0.94	0.87	0.66	0.76	0.72	0.69	0.80	0.75
1824	56—57 »	0.86	0.95	0.91	0.65	0.66	0.66	0.69	0.73	0.71
1823	57—58 »	0.66	0.62	0.63	0.43	0.44	0.44	0.47	0.48	0.48
1822	58—59 »	0.69	0.78	0.75	0.49	0.55	0.52	0.54	0.59	0.57
1821	59—60 »	0.54	0.54	0.53	0.44	0.40	0.41	0.46	0.43	0.44
1825—1821	55—60 »	3.52	3.83	3.69	2.67	2.81	2.75	2.85	3.03	2.95
1820	60—61 »	1.03	1.18	1.12	0.68	0.88	0.77	0.75	0.95	0.86
1819	61—62 »	0.64	0.54	0.57	0.46	0.38	0.43	0.49	0.40	0.45
1818	62—63 »	0.67	0.77	0.73	0.47	0.46	0.46	0.50	0.53	0.52
1817	63—64 »	0.51	0.57	0.53	0.42	0.36	0.39	0.44	0.40	0.42
1816	64—65 »	0.48	0.60	0.53	0.37	0.41	0.39	0.40	0.44	0.41
1820—1816	60—65 »	3.31	3.66	3.48	2.40	2.49	2.44	2.58	2.72	2.66
1815	65—66 »	0.46	0.55	0.50	0.36	0.26	0.37	0.38	0.40	0.39
1814	66—67 »	0.47	0.57	0.54	0.29	0.36	0.33	0.34	0.42	0.37
1813	67—68 »	0.36	0.35	0.36	0.25	0.28	0.28	0.28	0.30	0.29
1812	68—69 »	0.29	0.40	0.34	0.23	0.26	0.25	0.24	0.27	0.27
1811	69—70 »	0.26	0.33	0.28	0.22	0.24	0.20	0.22	0.24	0.24
1815—1811	65—70 »	1.84	2.20	2.02	1.35	1.50	1.43	1.46	1.65	1.56
1810	70—71 »	0.28	0.49	0.39	0.22	0.35	0.28	0.23	0.38	0.31
1809	71—72 »	0.19	0.23	0.22	0.15	0.14	0.15	0.16	0.16	0.16
1808	72—73 »	0.17	0.24	0.20	0.15	0.14	0.14	0.15	0.16	0.16
1807	73—74 »	0.16	0.15	0.15	0.11	0.10	0.11	0.12	0.10	0.12
1806	74—75 »	0.11	0.15	0.14	0.08	0.12	0.10	0.09	0.13	0.10
1810—1806	70—75 »	0.91	1.26	1.10	0.71	0.85	0.78	0.75	0.93	0.85
1805	75—76 »	0.14	0.16	0.15	0.08	0.13	0.10	0.10	0.15	0.12
1804	76—77 »	0.10	0.14	0.12	0.08	0.07	0.08	0.09	0.08	0.08
1803	77—78 »	0.10	0.15	0.13	0.06	0.07	0.07	0.06	0.08	0.08
1802	78—79 »	0.09	0.14	0.11	0.06	0.07	0.07	0.06	0.09	0.07
1801	79—80 »	0.05	0.09	0.07	0.05	0.06	0.05	0.04	0.06	0.06
1805—1801	75—80 »	0.48	0.68	0.58	0.33	0.40	0.37	0.35	0.46	0.41
1800	80—81 »	0.05	0.11	0.09	0.05	0.08	0.07	0.05	0.09	0.07
1799	81—82 »	0.03	0.05	0.04	0.02	0.02	0.02	0.02	0.03	0.03
1798	82—83 »	0.03	0.05	0.03	0.02	0.03	0.03	0.02	0.03	0.02
1797	83—84 »	0.00	0.00	0.00	0.02	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02
1796	84—85 »	0.00	0.04	0.02	0.02	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02
1800—1796	80—85 »	0.11	0.25	0.18	0.13	0.19	0.16	0.13	0.19	0.16
1795	85—86 »	0.01	0.02	0.01	0.01	0.02	0.01	0.01	0.02	0.01
1794	86—87 »	0.00	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.00	0.01
1793	87—88 »	0.00	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01
1792	88—89 »	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01
1791	89—90 »	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
1795—1791	85—90 »	0.03	0.05	0.04	0.03	0.05	0.04	0.03	0.04	0.04

40. számú tábla.

Korviszonyok : évtizedes összefoglalásban.

Allersverhältnisse : Zusammenfassung nach Jahrzehnten.

A) Absolut számok. — A) Absolute Zahlen.

Körület—Bezirk	Nem Geschlecht	0-10 éves Jahr	10-20 éves Jahr	20-30 éves Jahr	30-40 éves Jahr	40-50 éves Jahr	50-60 éves Jahr	60-70 éves Jahr	70-80 éves Jahr	80 éven túl über 80 J.	Isme- ret- len Unb.	Összesen
I.	férfi—männl.	2512	1941	2153	2034	1614	1097	671	180	26	284	12542
	nő—weiblich	2527	2194	2776	2275	1707	1260	871	313	69	30	14022
	együtt—zus.	5039	4135	4929	4309	3351	2357	1542	493	95	314	26564
II.	férfi—männl.	2248	1902	2012	1956	1440	945	560	142	18	242	11465
	nő—weiblich	2302	2088	2620	1894	1511	1095	781	226	23	13	12553
	együtt—zus.	4550	3990	4632	3850	2951	2040	1341	368	41	255	24018
III.	férfi—männl.	2642	2140	1979	1870	1521	916	615	175	16	127	12001
	nő—weiblich	2680	2395	2092	1726	1434	987	624	214	31	55	12238
	együtt—zus.	5322	4535	4071	3596	2955	1903	1239	389	47	182	24239
Buda — Ofen	férfi—männl.	7402	5983	6144	5860	4605	2958	1846	497	60	653	36008
	nő—weiblich	7509	6677	7488	5895	4652	3342	2276	753	123	98	38813
	együtt—zus.	14911	12660	13632	11755	9257	6300	4122	1250	183	751	74821
IV.	férfi—männl.	1857	2576	3096	2314	1513	1031	609	179	26	151	13352
	nő—weiblich	1841	2855	4025	2519	1655	1111	641	219	39	145	15050
	együtt—zus.	3698	5431	7121	4833	3168	2142	1250	398	65	296	28402
V.	férfi—männl.	2723	2842	3111	2842	1858	1098	513	157	39	131	15314
	nő—weiblich	2754	3233	4839	3050	1780	1022	554	184	44	190	17650
	együtt—zus.	5477	6075	7950	5892	3638	2120	1067	341	83	321	32964
VI.	férfi—männl.	5455	4975	5762	4812	3144	1727	1025	285	44	121	27350
	nő—weiblich	5467	5222	6690	4692	3098	1856	1159	312	64	150	28710
	együtt—zus.	10922	10197	12452	9504	6242	3583	2184	597	108	271	56060
VII.	férfi—männl.	5772	5722	6441	5242	3235	1799	1180	390	63	114	29958
	nő—weiblich	5899	5804	7182	4966	3225	2057	1315	505	123	317	31393
	együtt—zus.	11671	11526	13623	10208	6460	3856	2495	895	186	431	61351
VIII.	férfi—männl.	6210	5073	6798	5673	3604	1922	1108	248	38	118	30792
	nő—weiblich	6157	5450	7056	5661	3730	2383	1359	385	83	412	32676
	együtt—zus.	12367	10523	13854	11334	7334	4305	2467	633	121	530	63468
IX.	férfi—männl.	2895	2354	3070	2809	1748	944	529	123	25	185	14682
	nő—weiblich	3055	2713	3144	2341	1909	1102	609	174	19	158	15224
	együtt—zus.	5950	5067	6214	5150	3657	2046	1138	297	44	343	29906
X.	férfi—männl.	982	580	986	957	602	272	138	28	1	19	4565
	nő—weiblich	979	734	811	697	421	243	129	33	6	92	4145
	együtt—zus.	1961	1314	1797	1654	1023	515	267	61	7	111	8710
Pest — Pest	férfi—männl.	25894	24122	29264	21649	15704	8793	5102	1410	236	839	136013
	nő—weiblich	26152	26011	33747	23926	15818	9774	5766	1812	378	1164	144848
	együtt—zus.	52046	50133	63011	48575	31522	18567	10868	3222	614	2303	280861
Budapest Budapest	férfi—männl.	33296	30105	35408	30509	20309	11751	6948	1907	296	1492	172021
	nő—weiblich	33661	32688	41235	29821	20170	13116	8042	2565	501	1562	183661
	együtt—zus.	66957	62793	76643	60330	40779	24867	14990	4472	797	3054	355682

Tabella Nr. 40.

B) Százalókokban — B) In Perzenten.

Körület — Beizrk	Nem Geschlecht	0-10 éves Jahr	10-20 éves Jahr	20-30 éves Jahr	30-40 éves Jahr	40-50 éves Jahr	50-60 éves Jahr	60-70 éves Jahr	70-80 éves Jahr	80 éven túl über 80 J.	Isme- ret- len Unb.	Összesen
I.	férfi—männl.	20·03	15·47	17·17	16·22	13·11	8·75	5·35	1·43	0·21	2·26	100·00
	nő—weiblich	18·02	15·65	19·80	16·23	12·17	8·99	6·21	2·23	0·49	0·21	100·00
	együtt—zus.	18·97	15·57	18·56	16·22	12·61	8·87	5·80	1·86	0·36	1·18	100·00
II.	férfi—männl.	19·61	16·59	17·55	17·06	12·56	8·24	4·88	1·24	0·16	2·11	100·00
	nő—weiblich	18·34	16·63	20·87	15·09	12·04	8·72	6·22	1·80	0·18	0·11	100·00
	együtt—zus.	18·95	16·61	19·29	16·03	12·29	8·49	5·58	1·53	0·17	1·06	100·00
III.	férfi—männl.	22·02	17·83	16·49	15·58	12·67	7·63	5·13	1·46	0·13	1·06	100·00
	nő—weiblich	21·90	19·57	17·09	14·10	11·72	8·07	5·10	1·75	0·25	0·45	100·00
	együtt—zus.	21·96	18·71	16·80	14·84	12·19	7·85	5·11	1·60	0·19	0·75	100·00
Buda — Ofen	férfi—männl.	20·56	16·62	17·06	16·27	12·79	8·21	5·13	1·38	0·17	1·81	100·00
	nő—weiblich	19·35	17·20	19·29	15·19	11·99	8·61	5·86	1·94	0·32	0·25	100·00
	együtt—zus.	19·93	16·92	18·22	15·71	12·37	8·42	5·51	1·67	0·25	1·00	100·00
IV.	férfi—männl.	13·91	19·29	23·19	17·33	11·33	7·72	4·56	1·31	0·20	1·13	100·00
	nő—weiblich	12·23	18·97	26·74	16·74	11·00	7·38	4·26	1·46	0·26	0·96	100·00
	együtt—zus.	13·02	19·12	25·07	17·02	11·16	7·54	4·40	1·40	0·23	1·04	100·00
V.	férfi—männl.	17·78	18·56	20·31	18·56	12·13	7·17	3·35	1·03	0·25	0·86	100·00
	nő—weiblich	15·60	18·32	27·41	17·28	10·08	5·79	3·14	1·04	0·25	1·08	100·00
	együtt—zus.	16·62	18·43	24·12	17·87	11·04	6·43	3·24	1·03	0·25	0·97	100·00
VI.	férfi—männl.	19·95	18·19	21·07	17·59	11·50	6·31	3·75	1·04	0·16	0·44	100·00
	nő—weiblich	19·04	18·19	23·30	16·34	10·79	6·47	4·04	1·09	0·22	0·52	100·00
	együtt—zus.	19·48	18·19	22·21	16·95	11·14	6·39	3·90	1·07	0·19	0·48	100·00
VII.	férfi—männl.	19·27	19·10	21·50	17·50	10·80	6·00	3·94	1·30	0·21	0·38	100·00
	nő—weiblich	18·79	18·49	22·88	15·82	10·27	6·55	4·19	1·61	0·39	1·01	100·00
	együtt—zus.	19·02	18·79	22·20	16·64	10·53	6·29	4·07	1·46	0·30	0·70	100·00
VIII.	férfi—männl.	20·17	16·48	22·08	18·42	11·70	6·24	3·60	0·81	0·12	0·38	100·00
	nő—weiblich	18·84	16·68	21·59	17·33	11·42	7·29	4·16	1·18	0·25	1·26	100·00
	együtt—zus.	19·48	16·58	21·83	17·86	11·56	6·78	3·89	1·00	0·19	0·83	100·00
IX.	férfi—männl.	19·72	16·03	20·91	19·13	11·91	6·43	3·60	0·84	0·10	1·26	100·00
	nő—weiblich	20·07	17·82	20·65	15·38	12·54	7·24	4·00	1·14	0·12	1·04	100·00
	együtt—zus.	19·89	16·94	20·78	17·22	12·23	6·84	3·81	0·99	0·15	1·15	100·00
X.	férfi—männl.	21·51	12·71	21·60	20·96	13·19	5·96	3·02	0·61	0·02	0·42	100·00
	nő—weiblich	23·62	17·71	19·57	16·81	10·16	5·86	3·11	0·80	0·14	2·22	100·00
	együtt—zus.	22·51	15·09	20·63	18·99	11·75	5·91	3·07	0·70	0·08	1·27	100·00
Pest — Pest	férfi—männl.	19·04	17·73	21·52	18·12	11·55	6·47	3·75	1·04	0·16	0·62	100·00
	nő—weiblich	18·05	17·95	23·30	16·52	10·92	6·74	3·99	1·25	0·27	0·01	100·00
	együtt—zus.	18·53	17·84	22·43	17·30	11·22	6·62	3·87	1·15	0·22	0·82	100·09
Budapest Budapest	férfi—männl.	19·35	17·50	20·59	17·75	11·81	6·82	4·04	1·10	0·18	0·86	100·00
	nő—weiblich	18·32	17·81	22·47	16·24	11·15	7·14	4·37	1·39	0·26	0·85	100·00
	együtt—zus.	18·81	17·65	21·55	16·97	11·47	7·00	4·22	1·26	0·22	0·85	100·00

Az egyes korévek tekintetében az 1870. évi állapottal való összehasonlítás oly számos eltérést mutat a részletekben, hogy e körülmény — annyival inkább, mivel ily eltérések magyarázatára elfogadható okok föl nem hozhatók — arra indított, hogy az előttünk fekvő anyagból az egyes korévekre vonatkozólag messze menő következtetéseket le ne vonjunk. Ez alkalomból egyébiránt meg kell emlékeznünk az egyes koresoportok határolására vonatkozólag történt változtatásról is. Az előző népszámlálás feldolgozásánál ugyanis az összes 0—1 év között állók, az »egy évesek« gyanánt bejelentettekkel együtt az első korévbe, hasonlóképen az 1—2 évesek a második korév osztályába soroztattak, és így minden korévbe be lett foglalva annak felső korhatára is. A jelenlegi feldolgozásnál ellenben a születési évek szolgáltak alapul. Az 1880. évben szüültek 0—1 éveseknek, az 1879-ben szüültek 1—2 éveseknek stb. vétettek. Ezáltal az alsóbb korévek elvesztették mindazon tagjaikat, kik egyszerűen 1, 2, 3 éveseknek voltak bejelentve, de a kik már az általános nyelv szokás szerint is, majd kivétel nélkül valójában 1, 2, 3 évnél idősebbeknek tekinthetők. Ez magyarázza, miért áll pl. az első korév jelenleg annyival hátrább az 1870-iki mögött.

Az egyes korévekre vonatkozó azon eltérések közül, melyek ismétlődésükben következeteseknek mutatkoznak, kiemeljük a következőket:

1. hogy a második korévtől a kilencededikig jelenleg több gyermek találtatott;
2. hogy ellenben a tizedik évtől a huszonötödikig terjedő nagy korosztályban csaknem minden korév jelenleg gyengébben van képviselve;
3. hogy a magasabb (ötvenedik éven felüli) korévek nagyobb számmal találtattak;
4. hogy ez alkalommal kevésbé feltűnő a kerek korévekbe tartozók túlnagy száma; amennyiben ezen korévek túlerős képviseltetése a felvétel pontosságának fokmérőjéül szolgálhat, az újabb népszámlálás adatai után készült korstatisztika megbízhatóbbnak tekinthető.

Az első életévnek tizenkét hónap és a második esztendőnek negyedévek szerinti feldolgozása is sokkal érdekesebb és tanulságosabb eredménnyel biztatott, mint amilyet tényleg nyertünk. Ez adatok szabatosága ellen t. i. azon körülmény szól, miszerint az idősebb gyermekek száma gyakran felülmulja a fiatalokét, holott természetesen az egy hónaposok számának kellene legnagyobbnak lenni, az idősebbeknek pedig ezután, a halálozások következtében, lefelé menő sorban kellene következniök. Magánál a feldolgozásnál tévedés nem történhetett, miután a gyermekek kártyaanyaga hasonló eljárás szerint lett úgy az egyes vallásfelekezetek, mint az egyes nemzetiségek szerint feldolgozva, mindkét feldolgozás pedig ugyanazon főösszeget adta eredményül. A hiba forrása e szerint a felvételben keresendő. E szemrehányást azonban a mi számlálásunk annál nyugodtabban viselheti el, mivel úgy látszik, hogy ezen alsóbb korosztályok pontos felvétele általában, nem csak nálunk, de más országokban is, túlnagy akadályokba szokott ütközni. Így például Belgiumban 0—1, 1—2 s így tovább egészen 11—12 hónapos gyermekeket következő számmal találtak: 10,543, 10,337, 10,696, 10,876, 10,499, 10,360, 10,772, 11,234, 11,209, 12,503, 11,500, 13,462. (A valószínűtlen számokat, t. i. azokat, melyekben az idősebb gyermekek száma nagyobb, vastagabb nyomás által emeljük ki). Látnivaló, hogy a kerek korosztályok (3 hónap, 6 hónap, $\frac{3}{4}$ év) hatása itt is érvényesül, hogy azonban a felvétel, ettől el is tekintve, pontatlan lehetett. Ugyanezt elismeri Bodio az 1870. évi olasz népszámlálásra vonatkozólag (II. r. 14 l.) Hasonló ingadozásokat lehet észlelni az 1880-ik évi müncheni népszámlálás eredményeinél, a melyek magyarázatául Proebst különben arra utal, hogy e viszonyok a bevándorlások által idéztettek elő. Ha az olasz, a müncheni és budapesti korstatisztikát összehasonlítjuk, azt találjuk, hogy még ez utóbbinak eredményei térnek el legkevésbé a valószínűség szerint fennálló állapottól.

Ezer lakos közt találtatott ugyanis:

	Olaszországban	Münchenben	Budapesten
0—1 hónapos	33	25	29
1—2 »	25	27	25
2—3 »	25	23	24

	Olaszországban	Münchenben	Budapesten
3— 4 hónapos	24	23	22
4— 5 »	22	22	23
5— 6 »	28	16	20
6— 7 »	20	18	20
7— 8 »	23	18	22
8— 9 »	20	18	21
9—10 »	19	16	20
10—11 »	14	17	19
11—12 »	20	19	19

Miután a következő fejezetek mindenikében úgy is behatóan akarunk a kor befolyásával foglalkozni, a jelen fejezetben csak néhány általános megjegyzés található helyet.

Mindenekelőtt a korelemek összetételének azon sajátságos alakulatáról kell megemlékeznünk, mely a fővárosban, ellentétben az egész ország e nemű viszonyaival, felismerhető. Oly népesség körében, melynek nagysága túlnyomólag csakis születések és halálesetek által van változásnak alávetve, az összes korosztályok közt az újszülöttek korosztálya az, mely a legnagyobb számmal van képviselve, míg az idősebbek száma — az idő folyamában bekövetkezett halálesetek által — mindinkább csökken. Ily korviszonyok grafikai képe ennél fogva gúlát ábrázol, melynek alapját az újszülöttek, csucsat a száz évesnél idősebbek képezik, míg a két véglet közötti korosztályokat képviselő vízszintes vonalak folyton és szembetűnő szabályossággal kisebbednek. Városokban, különösen nagyvárosokban azonban, a szabályos gúlaalak egyrészt a nagy számmal távollevők folytán csorbákat, másrészt a magasabb korú bevándorlottak nagy száma folytán kiugrásokat mutat fel. Már a tizedik életév körül, a városi középiskolákat látogató vidéki gyermekek beküldése következtében, duzzadás keletkezik a gúlának megfelelő részén. Még nagyobbra nő e duzzadás a teljes munkaképesség időszakában, melyben legnagyobb része áll azon idegen elemeknek (munkásoknak, napszámosoknak, kézműveseknek, tanulóknak stb.), melyeket nagy városok magukhoz vonni szoktak.

Ennek megfelelőleg a Budapestre vonatkozó ide mellékelt grafikai tábla is a nagy városok korviszonyait jellegző görbe képét tünteti fel szabályos gúla helyett. A nagyobb grafikai ábránál, melyen minden életév külön van berajzolva, e görbén számos csorbát és kiugrást vehetni észre. Azon akadályokban keresendő ennek oka, melyekkel minden népszámlálásnak kell küzdenie a kornak egyes életévek szerint való felvétele alkalmával. Így pl. kerekszámokat igen sokan elöszerezetettel vallanak be; a nőket pedig különösen azon, alkalmasint nem is alaptalan gyanu terheli, hogy korukat a valódinál alacsonyabbnak vallják be; másfelől meg azon tapasztalatot is tették (pl. Bajor- és Olaszországban), hogy éltes férfiak a valódinál még magasabb életkort szeretnek maguknak tulajdonítani. Ha azonban öt vagy tíz évet egy korcsoportba foglalunk össze, akkor a görbe szabályos alakot ölt, mint az a kisebb grafikai ábrán látható.

Productiv és improductiv korosztályok. A 39. sz. táblában foglalt adatok nagy tömegéből általánosan jellemző voltak kedvéért a productiv és improductiv korosztályok viszonyát akarjuk kiemelni. Az utóbbiakhoz soroztuk azokat, kik még nem képesek magukat fentartani, tehát körülbelül a tizenhatodik életévnél ifjabbakat; továbbá azokat, kik erre már nem képesek, mire nézve nagy átlagban, nevezetesen a népességnek azon túlnyomó többségénél, mely testi munkája után él, a hatvanadik életévet lehet határuul felvenni.

A tizenbat évnél ifjabbak száma 95,582-ra megy, a hatvan évesnél idősebbeké 20,259-re; e szeriut ezer lakos közül körülbelül 326 áll improductiv korban, következöleg népességünk körében nagy átlagban számítva két productiv egyénre lehet egy improductivet számítani. 1870-ben ezer lakos közt az improductivok száma 325 volt, a viszony tehát feltűnően azonos maradt.

A productiv korosztályok statisztikájával az 1870-ik évi népszámlálás feldolgozása alkalmával behatóan foglalkoztunk s azért ismétlések kikerülése végett ez alkalommal egyszerűen az illető fejezetre utalunk.¹⁾

Nemi viszonyok a különböző korosztályokban. Miután az újszülöttek között a fiúk vannak túlsúlyban a leányok felett, fel kellett tételeznünk, hogy a népszámlálás eredményeiben több fiút fogunk találni, mint leányt. A férfinemek ezen vélt túlsúlya azonban csak az élet első három havában álló gyermekek között vált be; inentől fogva már a gyermekkorban is a női nem van túlsúlyban, a mi bizonyára a fiúk köztudomás szerinti nagyobb halandóságának következményétül tekintendő. A női nemnek ismert — főleg a szülési képesség megszűntével beálló — nagyobb életszivóssága hozza magával, hogy különösen a negyvenötödik évtől fogva a női nemnek túlsúlya még határozottabban lép előtérbe. A gyermekkor és a 45 ik életév között álló korcsoportokban a nők szabályszerint szintén többségben vannak, azonban itt a túlsúly néha mégis a finem részére is hajol. Ez ingadozásokat részben a felvételnél előforduló szabálytalanságokra is lehet visszavezetni. Az 1-ső számú jegyzetben közöljük a nemi arány változását az öt éves korcsoportok mindegyikéről, míg a grafikai ábrán az egyik vagy másik nem túlsúlya (az árnyékolás által) minden egyes korév után van kitüntetve.

Korviszonyok az egyes kerületekben. Az egyes kerületekben fennálló korviszonyok jellemzése céljából következő mozzanatokra fogunk szoritkozni. Keresni fogjuk:

a) a lakosság körében a gyermekeknek és pedig az egyéveseknek és öt éven aluliaknak számát.

b) a magasabb korosztályok, azaz a 60 éven felüliek előfordulását.

c) a teljes munkabíró korban (16—40 év között) álló férfiak számát.
(L. a 2. jegyzetet.)

¹⁾ L. Körösi: Pest sz. kir. város az 1870-ik évben 26—28 és 31—33 l.

a) A mi mindenekelőtt az öt éven alóli gyermekek számát illeti, az az egész városban a népességnek több mint egy tized részére megy, kerületenként azonban $6\frac{3}{4}$ százalék és 12 százalék között ingadozik. Vannak e szerint kerületek, melyekben a gyermekek száma kétszer oly nagy mint a másokban. És pedig e tekintetben úgy találjuk, hogy gyermekekben leggazdagabb városrésznek Ó-Buda, legszegényebbnek a Belváros bizonyult. Ez utóbbihoz legközelebb áll a Lipótváros, melyben a gyermekek jutaléka alig tesz kilencz százalékot. Az átlag alatt áll még Kőbánya, az átlaghoz közel a VII. kerület áll. Ó-Buda kivételével a József- és Ferenczváros mutat fel legtöbb gyermeket, míg a többi kerületekben a gyermekek száma nem emelkedik messzire az átlag fölé.

Az első életévben levő gyermekek számának vizsgálata az előbbtől némileg eltérő képet nyújt. A budai kerületek ugyan az egyéves gyermekek százaléki aránya tekintetében is, a városi átlag ($2\cdot64^0/0$) és a pesti kerületek átlaga felett állanak. Az egyes kerületek szerint vizsgálva azonban a dolgot, Kőbányán találunk legtöbb gyermeket ($3\cdot08^0/0$); második sorban következik az első kerület, ezután pedig meglehetősen egyforma magasságban a Józsefváros, Ferenczváros és Ó-Buda. A gyermekekben legszegényebb kerületeknek ezuttal is a Belváros ($1\cdot6^0/0$) és a Lipótváros ($2^0/0$) bizonyúlnak. E szerint most is fentartatom 1870-ben tett azon állításomat, hogy a legvagyonosabb kerületekben legkisebb, a legszegényebb, jobbára munkások által lakott kerületekben pedig (Kőbányán, Ó-Budán) legnagyobb a gyermekek száma.

b) A magasabb korosztályok számaránya némileg, bár nem minden tekintetben, ellenképet nyújtja az imént megállapított viszonyoknak. Kőbánya ugyan (hol a 60 évesnél idősebbek $3\cdot84^0/0$ -ot tesznek) e tekintetben is legutolsó helyen áll, utána azonban csodálatosképen a gazdag Lipótváros következik, csak $4\cdot5^0/0$ 60 éven felüli lakossal, mely körülményre ezen kerület ismert vagyonossága mellett nem találunk semmi magyarázatot. A hatvan éven felüliek legnagyobb számmal (8 illetve $7\cdot28^0/0$) az I. és II. kerületekben találtattak, mi bizonynyal összefüggésben áll az e kerületben lakó nyugalmazottak nagy számával.¹⁾ Feltűnő nagy az éltes egyének száma továbbá Ó-Budán is.

Miután ugy a szellemi mint a testi tevékenység terén voltaképen a férfienem képviseli a munkát, nem indokolatlan valamely város munkaereje és termelőképességének megítélésénél a főszűlyt a productív korban álló férfiak százaléki arányára fektetni, a midőn is a 16—40 év közötti korú férfiak számát kellene első sorban tekintetbe venni. A mi Budapestet illeti, ez 82,000 productív korban álló férfit számlál, vagyis 10,000 lakóra valamivel többet a 2300-nál. A 3-ik számú jegyzetből kiténik, hogy a pesti kerületek (2385 productív korban álló férfival) e részben a budaiakat messze felülmulják. E tekintetben az első helyet Kőbánya munkáslakossága foglalja el ($2553^0/000$). Ezután sorakoznak a Belváros ($2437^0/000$), a VII. kerület, Ferenczváros, Józsefváros, a VI. kerület és a Lipótváros (ez utóbbi $2272^0/000$ munkaképesséssel). Csak ezek után következik a budai II., III. és I. kerület (2048, 2004 és $1947^0/000$).

¹⁾ A Budapesten élő nyugalmazottak nagy többsége az I. és II. kerületekben s a Belvárosban lakik.

Oly statisztikai eredmények megítélésénél, melyek nagy tömegük folytán áttekinthetlenekek lesznek, általános tájékoztatás kedvéért, középértékek kiszámításához szoktak folyamodni. Ha csak a tömegesség s az áttekinthettség nehézsége játszana itt döntő szerepet, úgy ily számításokat bizonyára a kortábláknál kellene első sorban alkalmazni. Ily módon, a számlálás pillanatáig átélt életek összegét a lakosság számával elosztva, megállapíthatnók azon átlagos életkort, mely egy-egy lakónak mintegy osztályrészüli jutna. Az élők ezen átlagkorának ismerete azonban ugyszólván semmi tudományos értékkel nem bír: annak nagyobbodását ép úgy előidézheti az egészségi viszonyok javulása, mint a gyermekhalandóság nagyobbodása. A legutóbbi népszámlálásról kiadott munka 34—36. lapján körülményes számításokat közöltem tizennégy városnak és egész Magyarország lakosságának átlagos koráról e középértékek minden jelentőség nélküli volta azonban most az efféle hosszadalmas számítások teljes mellőzésére birt.

Nemzetközi összehasonlítások. Azon voltunk, hogy minél számosabb európai nagyváros korviszonyait, a mint azokat a legujabb (1880.) népszámlálás kiderítette, összeállítsuk. A megkeresett városi hatóságok és statisztikai hivatalok szívesége folytán azon helyzetben vagyunk, hogy a 41. sz. táblában 18 nagyvárosnak korviszonyait közölhetjük. A hiányzó nagyvárosok ide vonatkozó adataikat részint még meg nem állapították (így pl. az összes francia és olasz városok) részint hozzánk a kézirat lezártaig még be nem küldötték. Midőn itt is a gyermek, a productiv és a legfelsőbb kor-osztályok összehasonlításába bocsátkozunk, a következő eredményeket nyerjük.

a) Gyermekkor (0—10 év).

A 18 nagy város e tekintetben a következő rangsorozattal bír:

Hamburg	22.17	Sevilla	19.70
Strassburg (Elszász)	21.83	Budapest	18.82
Hannover	21.79	Lemberg	17.98
Berlin	21.38	München	17.65
Köln	21.17	Valencia	17.17
Stuttgart	20.88	Bécs	16.91
Majnai Frankfurt	20.24	Barcelona	16.71
Lipcese	19.93	Madrid	15.19
Trieszt	19.73	Prága	14.81

b) Productiv kor (20—60 év).

Ez adatok elbírálásánál tekintetbe kell venni azon fontos körülményt, hogy egyes városoknál a katonai lakosság beszámított, másoknál pedig kizárattott. Az ez által eredményezett eltérés oly nagy, hogy a számok épenséggel össze nem hasonlíthatók; s ez okból azon városokat, melyeknél a katonai lakosság beszámított *-gal jelöljük. Így például Kölnben a productiv korosztályok katonaság nélkül az összlakosság 52.74^o/o-át, katonasággal 54.44^o/o-át tették.

Madridban	61.96 ^o /o	Valenciában	56.38 ^o /o
Bécsben	59.70 »	Triesztben	56.19 »
Münchenben	59.59 » *	Lipcsében	55.83 » *
Barcelonában	58.74 »	Stuttgartban	55.46 » *
Prágában	58.42 »	Hamburgban	55.17 » *
Berlinben	57.94 » *	Sevillában	55.15 »
Majnai Frankfurtban	57.29 » *	Hannoverben	54.51 » *
Lembergben	57.06 »	Kölnben	54.44 » *
Budapeston	56.97 »	Strassburgban	52.45 »

A legmagasabb korosztályok, (60 éven felül).

A 18 nagy város rangsorozata e tekintetben a következő:

Valencia	8.98	Lemberg	6.07
Prága	8.47	Madrid	6.05
Strassburg	8.08	Budapest	5.70
Trieszt	7.80	Hannover	5.47
München	7.65	Sevilla	5.28
Barcelona	6.65	Majnai Frankfurt	5.26
Bécs	6.54	Stuttgart	5.03
Köln	6.51	Lipese	5.01
Hamburg	6.46	Berlin	4.77

A mi városunk e szerint a productiv korosztályok előfordulását tekintve meglehetősen elül áll, míg ellenben a gyermekek és a 60 éven felüliek száma meglehetősen csekély.

A túlnépes lakásokban lakók. Miután e lakások balandósági statisztikánkban fontos szerepet játszanak, az egyes koresoportok különbözősége pedig a balandósági tünetekre a legnagyobb befolyást gyakorolja, a túlnépes lakásokban lakók korviszonyait, későbbi értékesítés szempontjából, külön is feldolgoztuk és ezen feldolgozás eredményeit a 42. sz. táblában közöljük. Kiténik ebből, hogy a túltömött lakásokban lakók korviszonya csakugyan lényegesen különbözik a többi lakásokban lakókéétól. Amazokban ugyanis a gyermekek száma nagyobb, száz-száz lakó közt t. i. a gyermekek következő számmal vannak képviselve:

	az egész város átlaga szerint	a túltömött lakásokban
Gyermekek 0— 1 évig	2.64 ^o / _o	3.96 ^o / _o
» 1— 5 »	7.75 ^o / _o	10.38 ^o / _o
» 5—10 »	8.42 ^o / _o	11.61 ^o / _o

A tíztől felfelé menő korosztályok azután a túltömött lakásokban gyérebben vannak képviselve, különösen pedig a felsőbb évek, mint például:

50—60 év	7.00 ^o / _o	4.83 ^o / _o
60 éven felül	5.70 ^o / _o	2.93 ^o / _o

Hasonló viszonyok uralkodnak tekintettel a gyermekkorra a túltömött pinzelalakásokban is, csakhogy ezekben feltűnő sok élemedett korú egyén is található, mint ez a 42. sz. táblából, továbbá a 4. sz. jegyzetből kitetszik.

Nemzetközi összehasonlítások.

Tizeennyolcz nagy város korviszonya (az 1880-iki népszámlálás szerint).

Internationale Vergleichen.

Altersverhältnisse in achtzehn Grosstädten (Zählung v. J. 1880).

	Össz- lakosság Gesammt- bevöl- kerung	0—10 éves Jahre	11—20 éves Jahre	21—30 éves Jahre	31—40 éves Jahre	41—50 éves Jahre	51—60 éves Jahre	60-on túl über 60 J.	Ismeretlen Alter unbek.	Összes pro- dukty-kor (20—60) Prod. Alter
Budapest	355.682	66.957	62.793	76.643	60.330	40.779	24.867	20.259	3054	202.619
Récs — (Wien).....	726.105	122.777	122.359	171.716	121.424	82.023	58.337	47.469	?	433.500
Prága	162.323	24.043	29.702	40.192	23.557	17.483	13.595	13.751	?	94.827
Triest	133.019	26.238	21.653	26.181	20.432	16.276	11.857	10.382	?	74.746
Lemberg	109.746	19.730	20.739	24.610	16.351	13.002	8.655	6.659	?	62.618
Berlin *.....	1,122.330	239.943	178.411	261.464	200.712	118.231	69.829	53.509	231	* 650.236
Hamburg*.....	289.859	64.269	46.254	59.018	50.118	31.695	19.085	18.711	709	* 159.916
München *.....	230.023	40.605	34.687	50.620	38.865	27.679	19.908	17.583	76	* 137.072
Lipese (Leipzig)*..	149.081	29.708	28.644	36.918	22.397	14.192	9.721	7.470	31	* 83.228
Köln *	144.738	30.645	25.602	32.778	21.661	14.290	10.069	9.426	267	* 78.798
Frankfurt a/M.* *)	136.831	27.689	23.463	31.990	23.843	14.484	8.077	7.192	93	* 78.394
Hannover *	122.843	26.773	22.272	29.453	17.837	11.729	7.947	6.720	112	* 66.966
Stuttgart*.....	117.303	24.487	21.857	25.950	19.458	12.370	7.275	5.906	?	* 65.053
Strassburg i/E. ...	95.013	20.741	16.761	16.690	15.638	10.272	7.230	7.681	?	49.830
Madrid	397.816	60.430	65.791	89.074	66.199	52.919	38.284	24.067	1.052	246.476
Barcelona	248.943	41.608	44.540	55.087	39.206	30.266	21.673	16.562	?	146.232
Sevilla	143.861	28.334	27.598	26.621	23.596	19.412	9.709	7.592	999	79.338
Valencia	134.318	23.068	23.451	23.612	20.457	17.405	14.261	12.064	?	75.735
Százalékban. — In Procenten.										
Budapest	100	18.82	17.65	21.55	16.96	11.47	6.99	5.70	0.86	56.97
Bécs — (Wien)....	100	16.91	16.85	23.65	16.72	11.30	8.03	6.54	?	59.70
Prága	100	14.81	18.30	24.76	14.51	10.77	8.38	8.47	?	58.42
Triest	100	19.73	16.28	19.68	15.36	12.24	8.91	7.80	?	56.19
Lemberg	100	17.98	18.90	22.42	14.90	11.85	7.88	6.07	?	57.05
Berlin *.....	100	21.38	15.89	23.30	17.88	10.53	6.23	4.77	0.02	* 57.94
Hamburg*.....	100	22.17	15.96	20.36	17.29	10.94	6.58	6.46	0.24	* 55.17
München *.....	100	17.65	15.08	22.00	16.90	12.03	8.66	7.65	0.03	* 59.59
Lipese (Leipzig)*..	100	19.93	19.22	24.76	15.02	9.52	6.52	5.01	0.02	* 55.82
Köln *	100	21.17	17.69	22.65	14.97	9.87	6.96	6.51	0.18	* 54.45
Frankfurt a/M.* ..	100	20.24	17.15	23.38	17.42	10.58	5.90	5.26	0.07	* 57.28
Hannover *	100	21.79	18.13	23.98	14.52	9.55	6.47	5.47	0.09	* 54.52
Stuttgart *	100	20.88	18.63	22.12	16.59	10.55	6.20	5.03	—	* 55.46
Strassburg	100	21.83	17.64	17.57	16.46	10.81	7.61	8.08	?	52.45
Madrid	100	15.19	16.54	22.39	16.64	13.30	9.62	6.05	0.27	61.95
Barcelona	100	16.71	17.89	22.13	15.75	12.16	8.71	6.65	?	58.75
Sevilla	100	19.70	19.18	18.51	16.40	13.49	6.75	5.28	0.69	55.15
Valencia	100	17.17	17.46	17.58	15.23	12.96	6.75	8.98	?	56.39

*) Katonasággal együtt. — Inclusive Militär.

**) Nach den in Dr. Spiess' »Bevölkerungstatistik für das Jahr 1880« enthaltenen Daten.

Jegyzetek.

1. sz. Jegyzet. Nemi arány öt éves korcsoportok szerint.

Száz-száz férfira esik hány nő a következő korosztályokban:

1—5 év	101	55—60 év	113
5—10	101	60—65	113
10—15	103	65—70	121
15—20	113	70—75	133
20—25	129	75—80	137
25—30	105	80—85	165
30—35	102	85—90	181
35—40	93	90—95	138
40—45	102	95—100	275
45—50	99	100 éven túl	7 nő, egy férfi sem.
50—55	110		

2. sz. Jegyzet. Gyermek, férfiak és hatvan évesnél idősebbek száma az egyes kerületekben.

A. Abszolutszámok.

B. Százalékok

	összes lakosság	1) gyermek		2) 16—40 éves férfi	3)	B. Százalékok			
		0—1 éves	0—5 éves	60 éven túl f. és n.	0—1 év	0—5 év	16—40é. férfi	60 é. túl f. és n.	
I.	26564	786	2826	5171	2130	2·96	10·63	19·47	8·02
II.	24018	657	2606	4919	1750	2·71	10·85	20·48	7·28
III.	24239	696	2895	4858	1675	2·87	11·94	20·04	6·91
Buda	74821	2139	8327	14948	5555	2·86	11·12	19·98	7·42
IV.	28402	453	1928	6921	1713	1·60	6·79	24·37	6·03
V.	32964	653	2944	7488	1491	2·00	8·93	22·72	4·52
VI.	56060	1536	6067	13253	2889	2·74	10·82	23·64	5·15
VII.	61351	1562	6350	14812	3576	2·55	10·35	24·14	5·83
VIII.	63468	1898	6958	15119	3221	2·92	10·96	23·82	5·07
IX.	29906	893	3302	7170	1479	2·90	11·04	23·98	4·95
X.	8710	268	1100	2224	335	3·08	10·26	25·53	3·84
Pest	280861	7263	28649	66987	14704	2·59	10·20	23·85	5·24
Budapest	355682	9402	36976	81935	20259	2·64	10·39	23·04	5·60

3. sz. Jegyzet. A 15—40 és 15—60 éves férfiak százalékaránya az egyes kerületekben.

	15—40 éves	15—60 éves		15—40 éves	15—60 éves
I.	19·47	29·18	VI.	23·64	32·33
II.	20·48	30·41	VII.	24·14	32·35
III.	20·04	30·10	VIII.	23·82	32·53
Buda	19·98	30·09	XI.	23·98	32·98
IV.	24·37	33·33	X.	25·53	35·57
V.	22·72	31·68	Pest	23·85	32·57
			Budapest	23·04	32·05

4. sz. Jegyzet. Túlnépes helyiségek lakosainak korviszonya, százalékokban.

	összes túlnépes helyiségben	csak plnczében
0—1 éves	3·96	4·06
1—5 >	10·39	9·32
5—10 >	11·61	10·80
10—20 >	17·59	13·73
20—30 >	19·18	18·68
30—40 >	18·—	20·62
40—50 >	11·51	13·74
50—60 >	4·83	5·60
60 éven túl	2·93	3·45
Összesen	100—	100—

Túlnépes helyiségekben lakók kora.¹⁾

Alter der in überfüllten Gelassen Wohnenden.

Körület — Bezirk	éves — J a h r e a l t												60 küli korb. über 60 J.		Összes Totale			Ösmegelen				
	0—1		1—5		5—10		10—20		20—30		30—40		40—50		50—60		férfi-männl.	nő-weibl.	férfi-männl.	nő-weibl.		
	férfi-männl.	nő-weibl.	férfi-männl.	nő-weibl.	férfi-männl.	nő-weibl.	férfi-männl.	nő-weibl.	férfi-männl.	nő-weibl.	férfi-männl.	nő-weibl.	férfi-männl.	nő-weibl.	férfi-männl.	nő-weibl.						
I.	Fekvés																					
	H ö h e n t a g e																					
	Pincze — Keller	3	3	4	4	16	19	10	11	5	8	7	2	8	2	3	2	3	58	57	115	—
Egyéb — Sonstige	32	25	86	100	192	117	132	91	113	115	72	33	31	22	21	22	21	829	660	1489	1	
Összesen — Zus.	35	28	91	89	113	104	208	129	142	105	121	120	118	79	35	39	24	887	717	1604	1	
II.	Pincze — Keller	—	1	3	—	—	2	—	3	2	—	2	—	2	—	2	—	4	11	15	—	
	Egyéb — Sonstige	33	25	89	73	97	99	146	114	119	106	149	113	88	78	45	40	26	784	674	1458	—
	Összesen — Zus.	33	26	89	76	97	99	146	116	119	109	151	113	90	78	45	42	26	788	685	1473	—
III.	Pincze — Keller	5	—	3	2	7	4	6	7	15	8	9	8	2	7	1	—	50	39	89	—	
	Egyéb — Sonstige	33	37	125	145	171	136	237	264	148	108	142	143	137	131	55	40	36	1084	1036	2120	1
	Összesen — Zus.	38	37	128	148	173	138	244	268	154	115	157	151	146	139	57	53	37	1134	1075	2209	1
Budai oldal Cfn. S.	Össz. pincze — Zus. Keller	8	4	8	10	6	6	23	18	16	21	25	13	19	15	4	3	112	107	219	—	
	Egyéb — Sonstige	98	87	300	303	377	335	575	495	399	308	404	371	335	281	133	117	76	73	2607	2370	5067
	Összesen — Zus.	106	91	308	313	383	341	598	513	415	329	429	384	354	296	137	134	79	76	2809	2477	5286
IV.	Pincze — Keller	1	—	6	1	2	11	9	14	3	16	7	6	6	8	2	—	8	64	38	102	—
	Egyéb — Sonstige	12	15	34	37	29	36	179	53	138	88	107	74	54	43	20	21	13	29	586	399	985
	Összesen — Zus.	13	15	40	38	31	38	190	62	152	91	123	81	60	49	28	26	13	37	650	437	1087

V.	Pincze — Keller	6	8	15	17	19	21	30	90	29	29	35	30	26	20	11	6	—	1	171	152	329
	Egyéb — Sonstige	71	64	193	157	162	160	287	212	444	281	431	304	236	173	85	98	41	55	1953	1506	3459
	Összesen — Zus.	77	72	208	174	181	181	317	232	473	310	469	334	262	195	96	104	41	56	2124	1658	3782
VI.	Pincze — Keller	57	50	116	107	143	126	148	145	193	183	251	218	141	166	62	67	36	63	1150	1125	2275
	Egyéb — Sonstige	118	129	320	358	388	368	640	553	690	526	510	499	343	318	130	120	95	109	3264	2980	6244
	Összesen — Zus.	175	179	436	465	531	494	788	698	883	709	794	717	484	484	192	187	131	172	4414	4105	8519
VII.	Pincze — Keller	49	62	140	146	161	146	216	190	283	287	300	304	175	184	71	83	39	52	1431	1454	2888
	Egyéb — Sonstige	134	129	363	387	437	525	793	693	854	651	614	549	391	345	163	150	93	91	3842	3520	7362
	Összesen — Zus.	183	191	503	533	598	671	1009	883	1137	938	914	853	566	529	234	233	132	143	5276	4974	10250
VIII.	Pincze — Keller	14	15	55	42	67	64	78	75	111	90	99	84	86	78	29	29	15	12	551	489	1043
	Egyéb — Sonstige	173	174	432	420	463	429	750	566	778	586	682	660	459	402	173	180	86	119	3995	3536	7531
	Összesen — Zus.	192	189	487	462	530	493	828	641	889	676	781	744	545	480	202	209	95	131	4549	4025	8574
IX.	Pincze — Keller	26	27	43	44	53	52	79	64	125	101	134	122	101	77	28	31	13	31	602	552	1154
	Egyéb — Sonstige	68	67	141	172	160	161	305	248	358	320	305	249	174	144	73	69	22	54	1606	1493	3099
	Összesen — Zus.	94	94	184	216	213	216	384	312	483	427	439	371	275	221	101	100	35	88	2208	2045	4253
X.	Pincze — Keller	2	3	6	6	6	9	6	10	29	13	37	7	17	6	6	4	2	1	111	59	170
	Egyéb — Sonstige	38	37	108	105	122	96	168	140	404	124	342	142	167	101	83	58	29	36	1461	839	2300
	Összesen — Zus.	40	40	114	111	128	105	174	150	433	137	379	149	184	107	89	62	31	37	1572	898	2470
Pesti oldal Pest, S.	Pincze — Keller	155	165	381	383	451	420	588	513	784	706	875	772	552	537	215	222	105	171	4086	3869	7955
	Egyéb — Sonstige	619	615	1591	1636	1761	1778	3122	2465	3666	2582	3024	2477	1824	1528	727	699	373	493	16707	14273	30980
	Összesen — Zus.	774	780	1972	1999	2212	2198	6650	2978	4450	3268	3899	3249	2376	2065	942	921	478	664	30793	18142	38935
Egész Budapest Ganz Budapest	Pincze — Keller	163	169	389	373	457	426	591	531	800	727	900	785	571	552	219	239	108	174	4198	3376	8174
	Egyéb — Sonstige	717	702	1891	1939	2138	2113	3697	2960	4065	2830	3426	2848	2159	1809	860	816	449	566	19404	16643	36047
	Összesen — Zus.	880	871	2280	2312	2595	2539	4288	3491	1865	3617	4323	3693	2730	2361	1079	1055	557	740	23602	20619	44221

1) Ezen tábla utólagosan külön dolgoztatván fel, néhány kerület végszámánál némi eltérés mutatkozik.

2) In den Summen einiger Bezirke zeigen sich einige Abweichungen, in Folge des Unstaudes, dass diese Tabelle aus dem Materiale unvollständiglich extrahirt wurde.

HATODIK FEJEZET.

Vallás.

Budapest túlnyomólag katolikus város. — Az egyes hitfelekezetek számerejének gyarapodása 1870 óta. — A vallásfelekezetek megoszlása kerületek szerint. — A nőnem nagy túlsúlya a katolikusoknál. — Körviszonyok az egyes felekezetek körében. — A faji jellegű életstílus befolyása az izraelitáknál. — A beállítási viszonyok befolyása a többi felekezeteknél. — A lakosok származása vallásfelekezet szerint kimutatva. — Felekezet és nemzetiség közti összefüggés. — Legtöbb magyar a helvétek s izraeliták körében található.

Joggal szokták kiemelni, hogy a vallási türelem nagy városokban szokott leginkább fejlődni. A különböző felekezetekhez tartozók érintkezése itt könnyebb és gyakoribb mint vidéken, hol gyakran messze távolra sem található mást csak egy és ugyanazon vallás híveit, a kik aztán más hitűek felől, kiket sohasem tanultak ismerni és becsülni, többnyire előítéletes és barátságtalan nézeteket táplálnak. Így Budapesten is, mely város még két századdal ezelőtt oly szabadsalom birtokában volt, mely szerint területén csak katolikus vallású lakosok türettek, jelenleg igen tarka képét nyújtja a különböző felekezeteknek.

Legerősebben vannak képviselve a katolikusok, kiknek száma közel 240,000-re, azaz a lakosságnak több mint két harmadára megyen. Második sorban következnek a 70,000 lelket, azaz a lakosságnak $19\frac{3}{4}$ 0/0-át számláló izraeliták. A két protestans felekezet, együttvéve 41,000 személylyel, $11\frac{2}{3}$ 0/0-ot képvisel. A többi felekezetek összevéve a népességnek 1-2 százalékát teszik.

A Budapesten talált vallásfelekezetek mindenikének számát a következőkben adjuk:

Római katolikusok	239,723	=	67·39 ^o /o
Izraeliták	70,227	=	19·74 ^o /o
Helvétek	21,655	=	6·09 ^o /o
Ágostaiak	19,716	=	5·54 ^o /o
Görög nem egyesültek	1,787	=	0·50 ^o /o
» egyesültek	1,227	=	0·36 ^o /o
Egyéb felekezetek	1,347	=	0·38 ^o /o.

Az »egyéb« felekezetek közt foglaltatnak: unitáriusok 119-en, örmény katolikusok 5-en, más keresztény felekezetek 123-an, mohamedánok 7-en, más nem-keresztény vallásbeli 1, felekezetnélküli 195, még nem keresztelt 25 és 572 oly személy, kiknek felekezete megjelölve nem volt.

Az ezen népszámlálási munkának első füzetéhez mellékelt táblában grafikai képét adtuk annak, mily mérvben emelkedett a három főfelekezet (katolikus, izraelita és a két protestans felekezet együttvéve) számereje az 1813-tól s 1881-ig tartó évek

mindegyikében. Ezen grafikai ábrázolást kiegészítjük most azon százalékos tételekkel, melyeket városunk öt nagyobb felekezete jelenleg és az utolsó előtti számlálás alkalmával felmutatott.

	1871.	1881.
Volt a katolikusok száma:	195,624 = 72·33 ^o / _o	67·39 ^o / _o
az ágostaiaké	14,316 = 5·29 »	5·54 »
helvétéké	13,008 = 4·81 »	6·09 »
görög nem egyesülteké	1,838 = 0·68 »	0·50 »
izraelitáké	44,890 = 16·60 »	19·74 »
a többi felekezeteké ¹⁾	890 = 0·29 »	0·74 »

E szerint a felekezeti elemek vegyülése tekintetében az utolsó évtizedben további előhaladás mutatkozik. A katolikusok száma 44,000-el, tehát a létszámnak csaknem egy negyedével öregbedett; minthogy azonban a többi felekezetek növekedése aránylag nagyobb volt, ennek folytán a katolikusokat az összes népességgel szemben megillető százalékrész mégis valamivel csökkent. Legnagyobb az »egyéb« felekezetek százaléki szaporulata, számszerint 189°/_o. Másodsorban következnek a reformátusok, kiknek egész növekedése 8647 lélek, viszonylagos növekedése tehát 66°/_o. Harmadik helyen állanak az izraeliták 25,337 lélekkel, azaz 56°/_o-ra menő szaporulattal. Utánok következnek az ágostaiak 5400 lélek, azaz 38°/_o növekedéssel. A görög nem egyesültek száma a fővárosban már régóta apadóban van: a jelen számlálás ezen hitközségnek 51 lélekkel való újabb fogyását mutatja ki, a mi rájuk nézve 3°/_o-nyi veszteséget jelent.

A 43-ik számú tábla feltünteti a felekezetek megoszlását, az egyes kerületek szerint. Kiténik abból, hogy a budai kerületek jellege határozottan inkább katolikus, mint a pestieké, a mennyiben a katolikusok ott 81·88°/_o, a pesti oldalon pedig csak 63·54°/_o-át képezik a népességnek.

Az egész város legkatolikusabb kerülete a II-ik (84°/₄ ^o/_o), az I-ső és Kőbánya, mely utóbbiakban az összes lakosságnak több mint négyötöd része katolikus. Leggyengébben vannak a katolikusok a VII., V. és VI. kerületekben képviselve, hol számuk majdnem egyaránt 54°/_o-ra megy.

Ugyanezen kerületekben, — melyek közül a VI. és VII. hajdan a gheztót foglalták magukban — legnagyobb számmal, t. i. 33—35°/_o-kal van képviselve az izraelita népesség; erős ez továbbá Ó-Budán is, t. i. 15°/_o. Az izraeliták legcsekélyebb számmal laknak Kőbányán, a II. és I. kerületekben. (t. i. 3¹/₂—5¹/₂ ^o/_o.)

A reformátusok száma legnagyobb a Ferenczvárosban (11°/_o) és a Belvárosban (9°/_o); Kőbányán s a Józsefvárosban is az átlag fölé emelkedik a számuk.

Az ágostaiak majdnem kétszer olyan számosan laknak a pesti, mint a budai oldalon; legnagyobb számmal vannak (8—7°/_o) a Bel- és Lipótvárosban, legcsekélyebb a III. (2¹/₃ ^o/_o), az I. és az II. kerületben és Kőbányán.

A görög nem egyesültek száma a Belvárosban és Kőbányán az egész város átlagának háromszorosára emelkedik, a Terézvárosban és Ó-Budán pedig annak 1°/₅-ére s 1°/₈-ára süllyed. A görög egyesültek száma is Ó-Budán legcsekélyebb, míg a Belvárosban, Kőbányán, az I. kerületben és Ferenczvárosban az átlag fölé emelkedik.

(Folytatás a 90. oldalon)

¹⁾ A görög egyesültekkel együtt.

Hitfelekezeteknek kerületenkénti kimutatása.

Confessionen, bezirkweise dargestellt.

Kerület — Bezirk	Római katolikus <i>Römisch katholisch</i>			Gör.-egyes. <i>griech.-kath.</i>			Ágostai <i>lutherisch</i>			Helvét <i>reformárt</i>		
	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>
I.	10265	11982	22247	60	62	122	608	520	1128	620	598	1218
II.	9512	10833	20345	52	30	82	639	495	1134	541	544	1085
III.	9134	9535	18669	8	13	21	338	234	572	667	571	1238
Összes Buda — <i>zus. Ofen</i>	28911	32350	61261	120	105	225	1585	1249	2834	1828	1713	3541
IV.	8781	10875	19656	91	50	141	1153	1097	2250	1217	1355	2572
V.	7735	10097	17832	42	47	89	1139	1204	2343	633	919	1552
VI.	14002	16542	30544	96	78	174	1505	1580	3085	1074	1187	2261
VII.	15272	17834	33106	100	66	166	1691	1761	3452	1277	1498	2775
VIII.	22453	25076	47529	166	89	255	1996	1831	3827	2602	2360	4962
IX.	10854	11851	22705	84	50	134	819	673	1492	1702	1598	3300
X.	3619	3471	7090	31	12	43	254	179	433	378	314	692
Összes Pest — <i>zus. Pest</i>	82716	95746	178462	610	392	1002	8557	8325	16882	8883	9231	18114
Összes Budapest <i>zusammen Budapest</i>	111627	128096	239723	730	497	1227	10142	9574	19716	10711	10914	21655
S z á z a l é k h a n — I n P e r c e n t e n .												
I.	81·85	85·45	83·75	0·47	0·44	0·46	4·84	3·71	4·25	4·94	4·26	4·58
II.	82·97	86·30	84·71	0·45	0·24	0·34	5·57	3·94	4·72	4·72	4·33	4·52
III.	76·12	77·91	77·02	0·07	0·11	0·09	2·81	1·91	2·35	5·56	4·66	5·11
Összes Buda — <i>zus. Ofen</i>	80·29	83·35	81·88	0·36	0·27	0·30	4·40	3·22	3·79	5·07	4·42	4·73
IV.	65·77	72·26	69·21	0·69	0·33	0·49	8·64	7·29	7·92	9·11	9·01	9·05
V.	50·51	57·21	54·09	0·27	0·27	0·27	7·43	6·82	7·11	4·13	5·20	4·71
VI.	51·19	57·62	54·49	0·35	0·27	0·31	5·50	5·50	5·50	3·92	4·14	4·03
VII.	50·97	56·81	53·96	0·34	0·21	0·27	5·65	5·61	5·63	4·26	4·77	4·52
VIII.	72·92	76·74	74·89	0·54	0·27	0·40	6·48	5·60	6·03	8·45	7·22	7·82
IX.	73·93	77·85	75·92	0·58	0·33	0·44	5·59	4·42	4·99	11·59	10·49	11·03
X.	79·27	83·74	81·40	0·67	0·29	0·49	5·56	4·32	4·97	8·28	7·58	7·94
Összes Pest — <i>zus. Pest</i>	60·81	66·10	63·54	0·45	0·27	0·36	6·30	5·74	6·01	6·53	6·37	6·45
Összes Budapest <i>zusammen Budapest</i>	64·89	69·75	67·39	0·42	0·27	0·36	5·89	5·21	5·54	6·23	5·95	6·09

43. számú tábla.

Tabelle Nr. 43.

Kerület — Bezirk	Gör.-n.-egyes. griech.-n.-unirt			Izraelita israelitisch				Egyéb sonstige				Összesen zusammen			
	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen			
I.	139	120	259	759	630	1439	91	60	151	12542	14022	26564			
II.	58	36	94	608	566	1174	55	49	104	11465	12553	24018			
III.	20	9	29	1794	1824	3618	40	52	92	12001	12238	24239			
Összes Buda — <i>zus. Ofen</i>	217	165	382	3161	3070	6231	186	161	347	36008	38813	74821			
IV.	267	205	472	1783	1439	3222	60	29	89	13352	15050	28402			
V.	99	54	153	5606	5283	10889	60	46	106	15314	17650	32964			
VI.	75	37	112	10500	9188	19688	98	98	196	27350	28710	56060			
VII.	121	56	177	11394	10081	21475	103	97	200	29958	31393	61351			
VIII.	154	92	246	3292	3132	6424	129	96	225	30792	32676	63468			
IX.	78	34	112	1075	925	2000	70	93	163	14682	15224	29906			
X.	96	37	133	174	124	298	13	8	21	4565	4145	8710			
Összes Pest — <i>zus. Pest</i>	890	515	1405	33824	30172	63996	533	467	1000	136013	144548	280861			
Összes Budapest <i>Budapest zusammen</i>	1107	680	1787	36985	33242	70227	719	628	1347	172021	183661	355682			
Százalékban — In Procenten.															
I.	1.11	0.86	0.98	6.05	4.85	5.41	0.73	0.43	0.57	100.00	100.00	100.00			
II.	0.50	0.28	0.39	5.31	4.52	4.88	0.48	0.39	0.44	100.00	100.00	100.00			
III.	0.16	0.08	0.12	14.94	14.90	14.93	0.34	0.43	0.38	100.00	100.00	100.00			
Összesen Buda — <i>Ofen zus.</i>	0.60	0.42	0.51	8.77	7.91	8.33	0.51	0.41	0.46	100.00	100.00	100.00			
IV.	1.99	1.36	1.67	13.35	9.56	11.35	0.45	0.19	0.31	100.00	100.00	100.00			
V.	0.66	0.31	0.47	36.61	29.93	33.03	0.39	0.26	0.32	100.00	100.00	100.00			
VI.	0.28	0.13	0.20	38.39	32.00	35.12	0.37	0.34	0.35	100.00	100.00	100.00			
VII.	0.41	0.18	0.29	38.03	31.11	35.01	0.34	0.31	0.32	100.00	100.00	100.00			
VIII.	0.50	0.29	0.38	10.69	9.59	10.12	0.42	0.29	0.36	100.00	100.00	100.00			
IX.	0.53	0.22	0.33	7.32	6.08	6.69	0.46	0.61	0.55	100.00	100.00	100.00			
X.	2.13	0.89	1.52	3.81	2.99	3.43	0.28	0.19	0.25	100.00	100.00	100.00			
Összesen Pest — <i>Pest zus.</i>	0.66	0.37	0.50	24.86	20.82	22.78	0.39	0.33	0.36	100.00	100.00	100.00			
Összesen Budapest <i>Budapest zusammen</i>	0.61	0.37	0.50	21.50	18.11	19.74	0.43	0.34	0.38	100.00	100.00	100.00			

A 44. sz. tábla a felekezetek korviszonyait nemek szerint tünteti fel és pedig három alosztályban, ugyanis Pestre, Budára és Budapestre vonatkozólag.

A két nem számbeli viszonya az egyes felekezetek körében nagyon különböző. A nőnem tulajdonképen csak a katolikusoknál van túlsúlyban; a helvét hitvallásuaknál a két nem egyenlő számmal van képviselve, az ágostaiaknál és izraelitáknál pedig nagyobb a férfiak száma mint a nőké. Látnivaló tehát, hogy a nőknek városunkban talált többsége egyedül a katolikus népesség körében fennálló viszonyokra vezetendő vissza. Vallásfelekezet és nem közti egyenes okozati összefüggés teljes hiányában, ezen jelenség magyarázatát más, mint felekezeti mozzanatokban, előreláthatólag az eltérő keresetviszonyokban kell keresni, mit alább részletesen kifejtteni meg is kísértünk.

Nem sokkal világosabb az összefüggés a kor és a felekezet között¹⁾. E tekintetben csakis az izraeliták vitalitásáról megállapított statisztikai tapasztalati tételek szolgálhatnak annak magyarázatául, miért találunk e hitfelekezet körében annyival több gyermeket és élemedett személyeket. Ugyanis tény az, hogy az izraeliták közt, a kik voltaképen alaptalanul állnak a nagyobb szaporaság hírében, csak azért nagyobb a gyermekek száma, mivel ezek halandósága csekélyebb. Tény továbbá, hogy a zsidók életkora, mértékletes életmódjuk következtében, mindenütt nagynak bizonyult. Ennek megfelelőleg nálunk is azt találni (l. 44. sz. táblát), hogy az izraelitáknál 16°/_o-kal több (0—10 éves) gyermek és 6°/_o-kal több hatvan évnél idősebb egyén található, mint az egész népesség átlagában. A többi felekezeteknél ellenben a gyermekek száma, valamint — a katolikusok kivételével, kik e tekintetben az izraeliták felé közelednek — az élemedett személyeké is, az átlag alatt áll.

A keresztény felekezetek körében fennálló korviszonyok magyarázatát bajosan lehet a faji jelleg mozzanataiban keresni; a lényeges okok alkalmasint itt is a kereseti viszonyokban lesznek feltalálhatók, a mennyiben azok ugyanis a különböző korcsoportok bevándorlását szabályozzák. Ezen viszonyoknak lehetne aztán felróni, hogy úgy az ágostaiaknál, mint a helvéteknél az élet harmadik évtizedében (20—30. év közt) állók száma oly nagy. E felfogásban csak megerősít, ha e korcsoportban a nemi aránynak eltérő voltára is figyelünk, kivált ha szem előtt tartjuk, hogy úgy a munkások közt, (kik a mennyiben felső-magyarországi megyékből származnak, többnyire a ágostai, egyébként túlnyomólag a katolikus felekezethez tartoznak), valamint a szolgálók között, (kik a közeli magyar s nagy részben református lakosságú megyékből származnak), a női nem van túlsúlyban. Ennek megfelelőleg száz-száz férfi után a nők fölös száma a következő:

	15—20	21—25	26—30
	éves korban		
katolikusoknál	+ 26	+ 46	+ 13
ágostaiaknál	+ 16	+ 12	— 10
helvéteknél	+ 27	+ 30	+ 8

mig az izraelitáknál és az »egyéb« felekezettieknél, hol másformák a kereseti

(Folytatás a 94. oldalon.)

¹⁾ l. a korviszonyokat feltüntető tábla graphikai képét is.

Születési év Geburtsjahr	Egyéb — Sonstige						Egyéb — Sonstige								
	Buda — Ofen			Budapest — Budapest			Buda — Ofen			Budapest — Budapest					
	főn männlich	nő weiblich	együtt zusammen	főn männlich	nő weiblich	együtt zusammen	főn männlich	nő weiblich	együtt zusammen	főn männlich	nő weiblich	együtt zusammen			
1850—1876	55	80	135	222	275	497	10.52	18.56	14.15	8.21	14.20	10.62	8.69	15.24	11.89
1875—1871	22	36	58	123	117	240	4.21	8.35	6.08	4.97	5.92	5.34	4.81	6.48	5.53
1870—1866	32	18	50	108	79	187	6.12	4.18	5.24	3.74	4.44	4.02	4.23	4.38	4.29
1865—1861	44	40	84	198	160	358	8.41	9.28	8.81	7.58	8.73	8.04	7.74	8.87	8.20
1860—1856	52	44	96	393	206	599	9.94	10.21	10.06	16.77	11.78	14.77	15.36	11.36	13.74
1855—1851	58	36	94	362	197	559	11.09	8.36	9.85	14.95	11.71	13.65	14.17	10.92	12.82
1850—1846	47	28	75	290	172	462	8.98	6.49	7.86	11.95	10.45	11.36	11.35	9.53	10.59
1845—1841	60	30	90	238	121	359	11.47	6.96	9.44	8.76	6.62	7.89	9.31	6.70	8.23
1840—1836	35	23	58	169	107	276	6.69	5.34	6.08	6.59	6.11	6.40	6.61	5.93	6.32
1835—1831	26	17	43	99	81	180	4.97	3.94	4.51	3.59	4.66	4.02	3.88	4.50	4.12
1830—1826	26	20	46	115	86	201	4.97	4.64	4.82	4.38	4.80	4.55	4.50	4.78	4.60
1825—1821	20	13	33	70	41	111	3.83	3.02	3.46	2.46	2.04	2.29	2.74	2.27	2.55
1820—	34	35	69	130	119	249	6.50	8.12	7.24	4.72	6.11	5.29	5.09	6.60	5.71
Ismeretlen korú Unbekanntes Alters	12	11	23	39	44	83	2.30	2.55	2.40	1.33	2.40	1.79	1.52	2.44	1.91
Összesen — zusammen.	523	431	954	2556	1805	4361	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Százalékban — In Procenten.

viszonyok, egészen különböző a nemi arány is, a mennyiben a női nemet általában kisebbségben találjuk és pedig:

az izraelitáknál	— 15	— 4	— 15
egyéb felekezetűeknél ¹⁾	— 19	— 48	— 46

Ha a lakosság eredetének megfigyelésénél tekintettel vagyunk az illetők vallásfelekezetére, érdekes világitást vetünk a fővárosi lakosság alakulásának módjára. A nyelvismeretről szóló fejezetben oly táblára fogunk akadni, mely a magyar nyelv elterjedtségét a budapesti, magyarországi, ausztriai és külföldi eredetűek között kimutatja és pedig külön-külön minden felekezet után. Ezen (53. sz.) táblából egyelőre csak a katolikusok, ágostaiak, reformátusok, izraeliták és az »egyéb« felekezethez tartozók eredetére vonatkozó adatokat ragadjuk ki.

A született budapestiek száma legnagyobb a katolikusoknál és az izraelitáknál, a mennyiben mindkettőnél az összeségnek $45\frac{1}{2}\%$ -át teszi; az ágostaiaknak háromtized része, az egyéb felekezetekhez tartozóknak egy negyede, a reformátusoknak pedig csak valamivel több, mint egyötöde budapesti születésű.

Ha azonban azon kérdést vetjük fel, mily számmal van minden egyes felekezet a Magyarországon (Budapestet is beleértve) szülöttek között képviselve, azt nyerjük feleletül, hogy e tekintetben a helvéteket illeti az első hely, mert ezen egyházközség tagjainak csak 3% -a származik Ausztriából s a külföldről, 97% -a pedig született magyar. Másodsorban 93% -kal az izraeliták, azután $90\frac{1}{2}\%$ -kal az ágostaiak, 88% -kal az egyéb felekezetek, $87\frac{1}{3}\%$ -kal a katolikusok következnek.

Ausztriai születésű legtöbb van a katolikusok között, t. i. $11\frac{1}{2}\%$. Ez azon körülményben találja magyarázatát, hogy az osztrák tartományok túlnyomóan katolikus jellegűek. Az izraeliták és az »egyéb« felekezetűek közül is még mindig 6% -on felüli töredék ausztriai eredetű, míg a protestánsok, különösen a helvétek közül nagyon kevesen származnak Ausztriából. Ellenben külföldiek az ágostaiak között nagy számmal találhatók. Míg ugyanis az össznépeességben ezer személy között csak tizenhat, sőt az ágostaiak kivételével csak

¹⁾ Az »egyéb« hitfelekezetűekhez tartozók között nagy a csak ideiglenesen jelenlévők száma, minek következtében ezeknél a nők száma általában esekélyebb (2556 férfi mellett t. i. csak 1805 nő). Azon feltevés azonban, hogy a nemi arálynak fenteulított számbeii eltérések főleg a kereseti viszonyok mozzanatára vezethetők vissza, közvetve azáltal is nyer megerősítést, hogy azon korosztályokban, melyekben a nők önálló keresete már ritkábban szokott előfordulni, a nemi arány már nem alakul többé oly feltűnő módon, sőt ellenkezőleg többnyire a férfinem túlsúlyára változik át. Találomra kiragadjuk p. a 0—5, 6—10, és az 50—55 évesek korosztályait. Száz férfi után ita következő esekély női túlsúlyt, illetve nem ritkán erős férfi-túlsúlyt találjuk:

	0—5 éves,	6—10 é.,	50—55 é.
katolikusoknál	+ 3	+ 5	+ 20
ágostaiaknál	— 10	— 10	— 9
helvéteknél	— 11	— 16	— 5
izraelitáknál	— 1	— 2	— 12
egyéb felekezeteknél	+ 24	— 5	— 25

tiz külföldi található, azoknak száma az ágostaiaknál 64-re emelkedik. Körülbelül épen oly nagy a külföldiek száma az egyéb felekezetekhez tartozóknál, míg a helvéteknél ezer lakos közül 19, a katolikusoknál 12, sőt az izraelitáknál épenséggel csak hat származik külföldről.

A következőkben adjuk a pontos százalékszámokat:

Száz-száz oly lakó közül a ki született:

	Budapesten	Vidéken	Egész Magyarországon	Ausztriában	Külföldön
van katolikus	45.41 ⁰ / ₀	41.92 ⁰ / ₀	87.33 ⁰ / ₀	11.49 ⁰ / ₀	1.18 ⁰ / ₀
» ágostai	30.67	59.89	90.56	3.08	6.36
» helvét	21.11	75.95	97.06	1.08	1.86
» izraelita	45.43	47.54	92.97	6.35	0.68
» egyéb felekezeti	25.58	62.37	87.95	6.21	5.84

A felekezet és nemzetiség közötti összefüggés a 45. sz. táblában közölt adatokból ismerhető fel.

Kitűnik azokból, hogy a helvétek csaknem kizárólag a magyar nemzetiséghez tartoznak, mi az előbb említett azon körülménnyel is összefügg, hogy e vallás itteni híveinek többsége a vidékről és pedig annak tős-gyökeres magyar részeiből vándorolt be.

A helvétek után az izraelita felekezet tűnik fel legmagyarabb gyanánt a fővárosban, mivel ugyanis ezen hitfelekezetnek 59⁰/₀-a¹) magyar nemzetiségű.

A katolikusok és ágostaiak közül egyaránt 51⁰/₀ magyar, a görög nem egyesültek közül 34¹/₃ százalék.

A budai kerületekben minden felekezet voszt magyar jellegéből, egyedüli kivételével az ágostaiaknak, kiknek nemzetiségi viszonyai változást alig szenvednek. A pesti oldalon pedig az egyes felekezetek egymás közti sorrendje a következő:

1000 helvét	közt van 928 magyar
1000 izraelita	» » 612 »
1000 katolikus	» » 559 »
1000 ágostai	» » 508 »
1000 görög nemegyesült	» » 360 »

Az egyes hitfelekezetbelieknek német vagy tót nemzetiségét illetőleg, az imént idézett táblázatból kitűnik, hogy a katolikusok 36 százaléka a német, hét százaléka a tót nemzetiséghez tartozik. Az izraeliták közt 35 százalék német, de csak 1¹/₂ százalék tótot találunk. Az ágostaiak között a tótok száma nagyobb (15¹/₂⁰/₀), a németeké valamivel csekélyebb (31⁰/₀).

¹) Az itt közölt százalékok tekintetében megjegyzendő, hogy a nemzetiség az anyanyelv szerint van megállapítva, a még beszélni nem tudó gyermekek ennél fogva valamennyi nemzetiségből hányoznak (l. a következő fejezet bevezetését).

Hitfelekezeti összefüggése nemzetiséggel.

Zusammenhang der Confession mit der Nationalität.

Vallás — Confession	M a g y a r — U n g a r n								
	Buda — Ofen			Pest — Pest			Budapest — Budapest		
	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen
Katholikus — <i>Katholisch</i>	11202	11647	22849	45393	54289	99682	56595	65936	122531
Ágostai — <i>Lutherisch</i>	887	575	1462	4506	4070	8576	5393	4645	10038
Helvét — <i>Reformirt</i>	1655	1566	3221	8229	8573	16802	9884	10139	20023
Görög n. e. — <i>Griech. nicht un.</i>	57	50	107	305	201	506	362	251	613
Izraelita — <i>Israelitisch</i>	1327	1024	2351	21181	17980	39161	22508	19004	41512
Egyéb — <i>Sonstige</i>	162	120	282	488	425	913	650	545	1195
Összesen — Zusammen	15290	14982	30272	80102	85588	165690	95392	100520	195912
Száz-száz — unter je 100	Százalékokban — In Procenten.								
Katholikus — <i>Katholiken</i>	38.74	36.00	37.30	54.88	56.72	55.85	50.70	51.49	51.11
Ágostai — <i>Lutheranern</i>	55.95	46.03	51.59	52.68	48.91	50.80	53.17	48.52	50.92
Helvét — <i>Reformirten</i>	90.53	91.43	90.97	92.64	92.87	92.76	92.28	92.66	92.46
Görög n. e. — <i>Griech. n. un.</i>	26.27	30.32	28.01	34.27	39.04	36.02	32.70	36.93	34.31
Izraelita — <i>Israeliten</i>	41.98	33.37	37.73	62.62	59.59	61.19	60.86	56.18	59.12
Egyéb — <i>Sonstigen</i>	52.94	45.13	49.30	42.70	49.47	45.60	44.87	48.44	46.44
Összesen — Zusammen	42.46	38.60	40.46	58.89	59.05	58.98	55.46	54.73	55.09

	N é m e t — D e u t s c h e								
	Buda — Ofen			Pest — Pest			Budapest — Budapest		
	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen
Katholikus — <i>Katholisch</i>	14765	17865	32630	24481	29097	53578	39246	46962	86208
Ágostai — <i>Lutherisch</i>	577	530	1107	2609	2334	4943	3186	2864	6050
Helvét — <i>Reformirt</i>	121	83	204	381	351	732	502	434	936
Görög n. e. — <i>Griech. nicht un.</i>	9	23	32	42	41	83	51	64	115
Izraelita — <i>Israelitisch</i>	1652	1855	3507	10753	10589	21342	12405	12444	24849
Egyéb — <i>Sonstige</i>	37	59	96	200	153	353	237	212	449
Összesen — Zusammen	17161	20415	37576	38466	42565	81031	55627	62980	118607
Száz-száz — unter je 100	Százalékokban — In Procenten.								
Katholikus — <i>Katholiken</i>	51.07	55.22	53.27	29.60	30.48	30.03	35.15	36.66	35.96
Ágostai — <i>Lutheranern</i>	36.40	42.44	39.07	30.48	28.03	29.29	31.41	29.92	30.68
Helvét — <i>Reformirten</i>	6.62	4.84	5.76	4.29	3.80	4.04	4.69	3.95	4.32
Görög n. e. — <i>Griech. n. un.</i>	4.14	13.93	8.38	4.72	7.96	5.90	4.60	9.41	6.44
Izraelita — <i>Israeliten</i>	52.26	60.42	56.27	31.80	35.10	33.34	33.53	37.44	35.38
Egyéb — <i>Sonstigen</i>	12.09	22.18	16.78	17.50	17.80	17.63	13.33	18.84	17.44
Összesen — Zusammen	47.67	52.60	50.22	28.28	29.39	28.85	32.31	34.29	33.36

45. számú tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 45. (Schluss.)

Vallás — Confession	T ó t — S l o v a k e n								
	Buda — Ofen			Pest — Pest			Budapest — Budapest		
	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen
Katholikus — Katholisch	869	1004	1873	6423	8305	14728	7292	9309	16601
Ágostai — Lutherisch	65	105	170	1218	1676	2894	1283	1781	3064
Helvét — Reformirt	3	9	12	77	101	178	80	110	190
Görög-n.-e — Griech.-n.-unirt	8	6	14	67	12	79	75	18	93
Izraelita — Israelitisch	28	22	50	550	426	976	578	448	1026
Egyéb — Sonstige	8	10	18	152	93	245	160	103	263
Összesen — Zusammen	981	1156	2137	8487	10613	19100	9468	11769	21237
Száz-száz — Unter je 100	Százalékban — In Procenten.								
Katholikus — Katholiken	3·00	3·10	3·05	7·76	8·67	8·25	6·54	7·26	6·93
Ágostai — Lutheranern	4·10	8·40	5·99	14·23	20·12	17·14	12·65	18·60	15·54
Helvét — Reformirten	0·16	0·52	0·34	0·87	1·09	0·98	0·75	1·00	0·88
Görög-n.-e. — Gr.-n.-U.	3·69	3·63	3·68	7·52	2·33	5·62	6·78	2·64	5·20
Izraelita — Israeliten	0·89	0·71	0·81	1·62	1·41	1·52	1·57	1·34	1·46
Egyéb — Sonstigen Conf.	2·61	3·75	3·15	13·28	18·26	22·22	11·04	9·15	10·21
Összesen — Zusammen	2·72	2·98	2·85	6·21	7·32	6·80	5·50	6·41	5·95
	E g y é b — S o n s t i g e								
	Buda — Ofen			Pest — Pest			Budapest — Budapest		
	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.
Katholikus — Katholisch	2075	1834	3909	6419	4055	10474	8494	5889	14383
Ágostai — Lutherisch	56	39	95	224	245	469	280	284	564
Helvét — Reformirt	49	55	104	196	206	402	245	261	506
Görög-n.-e. — Griech.-n.-unirt	143	86	229	476	261	737	619	347	966
Izraelita — Israelitisch	154	169	323	1340	1177	2517	1494	1346	2840
Egyéb — Sonstige	99	77	176	303	188	491	402	265	667
Összesen — Zusammen	2576	2260	4836	8958	6132	15090	11531	8392	19926
Száz-száz — Unter je 100	Százalékban — In Procenten.								
Katholikus — Katholiken	7·19	5·68	61·38	7·76	4·23	5·87	7·61	4·59	6·00
Ágostai — Lutheranern	3·58	3·13	3·35	2·61	2·94	2·77	2·77	2·96	2·86
Helvét — Reformirten	2·69	3·21	2·93	2·20	2·23	2·22	2·28	2·39	2·34
Görög-n.-e. — Gr.-n.-U.	65·90	52·12	59·94	53·49	50·67	52·46	55·92	51·02	54·05
Izraelita — Israeliten	4·87	5·50	5·19	3·96	3·90	3·95	4·04	4·04	4·03
Egyéb — Sonstigen	32·36	28·94	30·77	26·52	21·88	24·55	27·76	23·57	25·91
Összesen — Zusammen	7·15	5·82	6·47	6·59	4·24	5·37	6·70	4·57	5·60
	Ö s s z e s e n — Z u s a m m e n								
	Buda — Ofen			Pest — Pest			Budapest — Budapest		
	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.
Katholikus — Katholisch	28911	32350	61261	82716	95746	178462	111627	128096	239723
Ágostai — Lutherisch	1585	1249	2834	8557	8325	16882	10142	9574	19716
Helvét — Reformirt	1828	1713	3541	8883	9231	18114	10711	10944	21655
Görög-n.-e. — Griech.-n.-unirt	217	165	382	890	515	1405	1107	680	1787
Izraelita — Israelitisch	3161	3070	6231	33824	30172	63996	36985	33242	70227
Egyéb — Sonstige	306	266	572	1143	859	2002	1449	1125	2574
Összesen — Zusammen	36008	38813	74821	136013	144848	280861	172021	183661	355682
1) Köztük beszélni nem tudó — Davon können nicht sprechen							1500	1602	3102
2) „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ ..							3550	3682	7232
3) „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ ..							5050	5284	10334

HETEDIK FEJEZET.

Nemzetiség.

Nemzetiség helyett az anyanyelv képezte a felvétel tárgyát. — Az efféle felvétel mennyiben tér el a nemzetiség felvételétől, főleg oly országokban, melyek felé nagymértvű bevándorlás irányú, vagy melyekben nemzeti átalakulás van folyamatban. — Összehasonlítás az 1851-iki évi népszámlálás eredményeivel. — Ez utóbbiak megbízhatlansága. — A magyar nemzetiségről 1881-ben kimutatott szaporodási százaléki túlzottnak nem mondható, inkább még elmarad a való mögött. — A kerületek nemzetiségi viszonyainak jellemzése. — Az egyes nemzetiségek nemi arányai. — Ugyanazoknak korviszonyai. — Mindaz legnagyobb részben kereseti viszonyokkal áll összefüggésben. — Tanulságos viszonyok, a tót nőtlakosságnál. — Jegyzetek. (A nemzetiségeknek 1861-diki részrehajló összeírásáról szóló jelentés.)

1. A nemzetiségek számereje.

A legközelebbi népszámlálásnak szorosán véve nem képezte feladatát a nemzetiségi viszonyok felderítése, aminthogy eziránti kérdés a felvételi jegyeken nincs is fölvetve. Csak az anyanyelv felőli kérdés található azokon. A két fogalom ugyan közel áll egymáshoz, azonban egyáltalában nem azonos. Az anyanyelv megállapítása alkalmával t. i. mindenekelőtt kiesnek a számitásból mindazon kis gyermekek, kik még semmiféle nyelvet nem beszélnek, a nemzetiségek valamelyikéhez azonban mégis tartoznak. Az »anyanyelv« és a »nemzetiség« fogalmának körei továbbá, kivált oly országokban nem esnek egybe, melyekben, mint pl. Schleswig-Holsteinban, Posen tartományában, az Alpes maritimes departement-ban (Nizza) stb. épen nemzeti átalakulás van folyamatban, hol tehát rendszerint azon eset áll be, hogy az ifjabb nemzedék más nemzetiséghez tartozik, mint az öregek. Nem kevésbé jelentékeny lesz az eltérés oly országokban, melyekben nagy a bevándorlás; gondoljunk pl. Észak-Amerikára, melynek egész népessége nem-amerikai eredetű, hol azonban a bevándorlóknak már második nemzedéke teljesen beolvad a nemzettestbe és hol a nép, ha a nemzetiséget összeírják — tekintet nélkül idegen anyanyelvére — kétségkívül túlnyomó nagy részben az amerikai nemzetiséghez tartozónak vallaná magát.

A magyar birodalom azon országok közé tartozik, melyekben e két tényező mindenképen hatása érezhető. Egyrészt ugyanis hazánk népessége, melynek szaporulatát a török-tatárral évszázadokon át folytatott küzdelem anynyira hátráltatta, az Ausztriából, Németországból, Németalföldről, Lengyelországból, Szerbiából és Romániából szakadatlanul bevándorlókkal egészíté ki ritkult sorait; másrészt már századunk negyvenes éveiben megindult azon nemzeti áramlat, mely céljául tekinti az idegen törzsöket szorosabban összeolvasztani a magyar nemzetiséggel, mint olyannal, mely egy évezred előtt a magyar államot alapította s mely nemcsak számra nézve legerősebb, hanem mely a történeti fejlemény, a földbirtoknak tulajdonában tartása s az ezzel együtt járó társadalmi helyzete következtében leginkább van a vezérszerepre hivatva. Ezen nemzeti mozgalom

az utolsó négy évtized folyamában mély, kiírthatlan gyökereket vert, daczára, hogy csak rövid idő óta tart és daczára annak, hogy az 1849. évtől kezdve, a hatvanas évek közepéig azt a politikai reakció ama korszaka szakította meg, melyben az alkotmány felfüggesztésével és az ország feldarabolásával együtt az erőszakos németesítés is járt kapcsolatosan.

Ily viszonyok közt, hazánkban szükségképen más eredményekre kellett vezetni, ha az anyanyelv, vagy ha a nemzetiség képezi a felvétel tárgyát. És a számlálási anyag átvizsgálása alkalmával csakugyan számos esetben meg lehetett állapítani, hogy oly személyek is, kiket a magyar nemzet politikai és szellemi életében kitűnő hely illet meg s kik határozottan nemzeties irányban működnek, anyanyelvül a német, tót, szerb, román, horvát, lengyel stb. nyelvet jegyezték be. A nemzetiségnek közvetlen tudakolása e szerint a magyar nemzetiség számbeli erejét jóval nagyobbnak tüntette volna fel. Azon körülmény, hogy e helyett az anyanyelvnek bevállása kivántatott, nagy részben eltakarja azon beolvadási folyamat eredményeit, melyeket az utolsó négy évtized nemzeti mozgalmá előidézett.

A mennyiben tehát a fenforgó körülmények között az anyanyelv nem fogadható el a nemzetiség biztos ismertető jele gyanánt, annyiban az alább közlendő adatok sem tekinthetők teljesen megfelelőeknek, hanem olyanoknak, melyek a magyar nemzetiségűek számát a valónál csekélyebbre teszik.

Ezen bevezető megjegyzés igazolása kedvéért párhuzamot akarunk vonni a mostani népszámlálás és a nemzetiségeknek az 1851-ik évben eszközölt felvétele között. Azon, közvetlenül a magyar szabadságharc leverésére következő időben, a Bach-féle németesítő rendszer korszakában, midőn a nemzeti elemek a közügyektől teljesen visszavonultak és ezeknek vezetése idegen — német-osztrák és német-szláv — tisztviselőkre volt bízva, midőn maga a számlálás is az osztrák katonaság közreműködésével eszközöltetett: ily időben s ily körülmények között, bizonyára nem tehető fel, mintha a nemzetiség megállapítása alkalmával valami nyomást gyakoroltak volna a magyarság érdekében. Ellenkezőleg kétségtelen, hogy minden áron odahatni igyekeztek, hogy a németek száma minél nagyobbnak, a magyaroké minél kisebbnek tűnjék föl, mi által egyebek közt egy érveléssel több volt szolgáltatva, hogy a fővárosi közigazgatásnak időközben történt teljesen németté tételét utólagosan is igazolhassák. Nem vagyunk e tekintetben pusztá föltevésekre utalva, hanem ez állítás igazságát okmányilag is bizonyíthatjuk. A városi levéltárban egy erre vonatkozó rendkívül érdekes iratot találtunk, melyben Pest városának akkori, az abszolút kormány által hivatalába helyezett, tehát bizonynyal nem magyar érzelmű polgármestere, keservesen panasolja el, miszerint a népszámlálási bizottság tagjai »a német nemzetiség apostolai gyanánt viselkednek«, és hogy valótlan eredményeket csikarnak ki. Alább (az 1. sz. jegyzetben) közöljük ezen figyelemre méltó és tanulságos irat teljes szövegét. Azon izgatottságból, melylyel Terczy polgármester azon kormánynyal szemben nyilatkozik, melytől hivatalát nyerte — mire egyébiránt csakhamar bekövetkezett attól való elmozdítása is — meg lehet itélni, mennyire igazságtalan lehetett e felvétel, mely, fájdalom, napjainkig az egyetlen hivatalos forrás volt a magyarországi és a fővárosi nemzetiségek számerejének megítélésére.

Milyen tehát azon »valótlan« eredmény, mely a községtanácsot és a polgármestert arra készítette, hogy 1851-ben, a haditörvényszékek uralma alatt és a magyarság üldözése korszakában; ily feltűnő módon tiltakozzanak egy rájuk nézve idegen nemzetiség érdekeinek megsértése ellen, sőt e hatóságot arra bírja, hogy ezen népszámlálásnak megsemmisítését s egészen újnak eszközöltetését hozzák indítványba? A 2-ik sz. jegyzetben közöljük az illető adatokat, melyekből kitűnik, hogy maga az osztrák kormány Pesten 38% (Budán 17¹/₂%) -ra tette a magyarok számát, ha t. i. az izraeliták sem a magyarokhoz, sem a németekhez nem számíttatnak, míg ha ezen vallás követőit arányosan¹⁾ elosztjuk valamennyi, 1851-ben számlált nemzetiség között, úgy ezen, saját végrehajtó közegei által oly hevesen megtámadott és mesterségesen kisebbre tett számítás szerint is, Pesten 45%-ra, Budán pedig 20%-ra megy a magyar népesség. Ez alkalommal azonban valamennyi tanuló, szolgáló stb., egész Budapestben összesen 30 ezer személy a számlálásból kihagyatott.²⁾ Miután a jelenlegi számításban ezek benfoglaltatnak, az összehasonlíthatóság elérése czéljából vagy ki kell őket hagyni a legutóbbi népszámlálás nemzetiségi statisztikájából, vagy pedig az 1851 évi eredményhez is bőzzá kell számítani. A végeredmény egy és ugyanaz marad. Ha az utóbbi utat választjuk, akkor Budapestnek 1851-diki lakossága 126,747 helyett 156,506-ot teendő, a kik közt aztán a magyarok száma

68,513,	azaz 43,8%,	míg Pestet külön tekintve, ott
106,379 lakos közt	54,640 magyart,	» 51,4%-ot találunk.

Harmincz év elmúltával, mialatt a főváros magyar népessége több mint megkétszereződött s abban a magyar elem olyannyira erősödött, az új népszámlálás azt bizonyítja, hogy a főváros magyar népességének százalékszámára 55%-ot tesz, azaz mindössze csak 11%-al többet, mint harmincz év előtt. Meg kell engedni, hogy ezen eredmény a leghatározottabban megegyezzen az afféle föltevéseket, mintha a legutóbbi, az önkormányzati hatóságok által végrehajtott számlálás alkalmával a magyar nemzetiség részére mesterségesen akartak volna többséget biztosítani. Ha meggondoljuk, hogy 1851-ben az egész közélet és minden, a mi azzal összefüggésben van, német vala, míg jelenleg a viszonyok épen ellenkezőek, hogy továbbá azon 200,000 ember között, kik az utolsó 15 év alatt, tehát azon idő óta vándoroltak be, mióta a magyar alkotmány és a magyar államiság új életre ébredt és Budapest nemcsak országos, de nemzeti fővárossá is lett, a magyarok számának szaporodása és a nem-magyarokénak apadása kimutatható, hogy tehát a nemzeti elem úgy belső fejlődés, mint a magyar vidékekről való sűrűbb bevándorlás következtében, a mint ezt különben várni lehetett,³⁾ erősödött: úgy azon eredmény, hogy a legfontosabb tényezők ezen gyökeres változása dacára a fővárosi magyar elem egy évszázad harmadrészének lefolyása alatt mindössze csak 11 százalékkal szaporodott, nemcsak túlzottnak nem, hanem még csekélynek is látszik; magyará-

¹⁾ Ily arányos fölosztás voltaképen ismét a magyar nemzetiségre hátrányos, miután az izraelita lakosság nagyobb részében (jelenleg 59 százalékkal, l. a 45. sz. táblát) a magyar nemzetiséghez tartozik.

²⁾ L. e tekintetben is Terezy polgármester jelentését.

³⁾ Emlékeztetünk itt az előbbi fejezet végén számszerűleg kimutatott azon tényre, mely szerint az utolsó évtizedben a magyar megyékből való bevándorlás nagy mértékben növekedett, míg a nem-magyar megyékből, valamint Ausztriából s a külföldről eredő feltűnően csökkent.

zására pedig ismételten csakis azon körülményre lehet utalnunk, hogy 1851-ben a nemzetiség, 1881-ben pedig csak az anyanyelv képezte kérdés tárgyát.

A számszerű eredményekre áttérve, a 46. sz. táblából kitűnik, hogy a a Budapesten található nemzetiségek száma következő:

Magyar	195,912	tehát ezer lakos közt	550·8
német	118,607	» » » »	333·5
tót	21,237	» » » »	59·7
cseh	3,586	» » » »	10·1
lengyel	2,441	» » » »	6·9
szerb és horvát . . .	1,658	» » » »	4·6
olasz	706	» » » »	2·0
oláh	386	» » » »	1·1
francia	299	» » » »	0·8
illyr	124	» » » »	0·3
angol	101	» » » »	0·3
ruthén	57	» » » »	0·1
görög	48	» » » »	0·1
orosz	35	» » » »	0·1
spanyol	32	» » » »	0·1
czigány	25	» » » »	0·1
bolgár	19	» » » »	0·0 ₅
vend	16	» » » »	0·0 ₄
hollandi	16	» » » »	0·0 ₄
török	11	» » » »	0·0 ₃
örmény	10	» » » »	0·0 ₃
egyéb nemzetiségű . .	22	» » » »	0·0 ₆
beszélni még nem tudó	10,334	» » » »	29·0 ₅
Összesen	355,682		

E szerint a magyar nemzetiség a fővárosban nemcsak relativ, hanem abszolút többségben is van. Utána következik a német, mely a népességnek épen egy harmadát foglalja magában, míg a harmadik helyen következő tót nemzetiség annak már csak hat százalékára megy. A többi nemzetiségek, melyeknek száma a már említettekén kívül még tizenkilencz, mind összevéve sem haladják meg az összes népesség hat százalékát.

2. A kerületek nemzetiségi viszonyainak jellemzése.

Az egyes nemzetiségek megoszlása a kerületekre, a mint a mellékelt grafikai táblából legvilágosabban kitűnik, nagyon különböző. Ezen eltérések kimagyarázására szem előtt kell tartani azon három városnak történeti fejlődését, melyek jelenleg a fővárost képezik. Buda és Ó-Buda mindig erősen német jellegűek valának, ennek következtében mai nap is 40% magyar mellett 50% német nyelvű lakóval bírnak; sőt Ó-Buda külön tekintve 62%^o-kal. A »Ráczváros«-nak is nevezett Tabán a törököktől való visszahódítás után szerbekkel (ráczokkal) gyarmatosított s ebből magyarázható, hogy a budapesti szerbek összes számának fele a budai oldalon található. (Folytatás a 105. oldalon.)

Budapest főváros lakói nemzetiségének kerületenkénti kimutatása.

Tabelle Nr. 46.

Nationalität der Bewohner nach Bezirken.

46. számú tábla.

Kerület — Bezirk	Magyar Ungarn			Német Deutsche			Tót Sloaken			Oláh Rumänen			Ruthén Ruthenen			Horvát, Szerb Croaten, Serben		
	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt
I.	6494	6455	12949	4766	6229	10995	389	451	790	32	20	52	4	1	5	178	148	326
II.	5271	5197	10468	5139	6419	11558	304	357	661	12	3	15	3	1	4	80	47	127
III.	3525	3380	6855	7256	7767	15023	338	348	686	3	1	4	—	—	—	44	17	61
Összesen Buda — Ofen zus.	15290	14982	30272	17101	20415	37576	981	1156	2137	47	24	71	2	2	9	302	212	514
IV.	10067	10949	21016	2327	2058	5285	352	549	901	66	16	82	11	1	12	164	108	272
V.	8708	10326	19034	4245	4860	9105	1515	1769	3284	16	15	31	2	1	3	97	58	155
VI.	13614	14420	28034	9820	10502	20322	1675	2516	4191	34	14	48	6	1	7	109	70	179
VII.	16901	17743	34647	9023	10078	19101	1845	2342	4187	17	27	44	12	—	12	118	50	168
VIII.	19455	20517	39972	7884	8780	16664	1705	2091	3796	34	14	48	8	1	9	131	64	195
IX.	8992	9223	18215	4117	4522	8639	677	758	1435	24	13	37	3	1	4	56	44	100
X.	2362	2360	4722	1050	865	1915	718	588	1306	17	8	25	1	—	1	57	18	75
Összesen Pest — Pest zus.	80102	85538	165640	38466	42565	81031	8487	10613	10100	208	107	315	43	5	48	732	412	1144
Összesen Budapest Budapest zusammen	95392	100520	195912	56627	62980	118007	9468	11769	21237	255	131	386	50	7	57	1034	624	1658

Az egyéb nemzetiségűek részletezése.	Cseh Böhmen			Lengyel Polen			Olasz Italiener			Angol Engländer			Illir Ulyriar			Francia Franzosen			Görög Griechen		
	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt	férő	nő	együtt
Buda — Ofen	232	164	396	201	101	302	195	112	307	2	7	9	64	—	64	9	26	35	2	1	3
Pest — Pest	2239	951	3190	1621	518	2139	230	119	399	38	54	92	44	16	60	62	202	264	32	13	45
Budapest — Budapest	2471	1115	3586	1822	619	2441	475	231	706	40	61	101	108	16	121	71	228	299	34	14	48

Kerület — Bezirk	Vend Wenden			Örmény Armenier			Czigány Zigeuner			Egyéb Sonstige			Beszélni nem tud Können nicht sprechen			Összesen — Zusammen		
	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen
I.	1	—	1	—	—	—	4	5	9	233	174	407	491	539	1030	12542	14022	26364
II.	1	—	1	—	—	—	—	—	—	256	128	384	399	401	800	11465	12553	24018
III.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	225	113	338	610	662	1272	12001	12238	24339
Összesen — Ofen. zusammen	2	—	2	—	—	—	4	5	9	714	415	1129	1500	1602	3102	36008	38813	74821
IV.	1	—	1	2	4	6	—	1	1	188	281	469	474	183	357	13352	15050	28402
V.	1	—	1	—	—	—	—	—	—	357	244	601	378	377	750	17650	17650	32964
VI.	1	1	2	—	—	—	—	—	—	1398	457	1850	698	729	1427	28710	28710	56060
VII.	2	1	3	1	1	2	1	14	15	1261	275	1536	774	862	1636	29958	31393	61351
VIII.	4	—	4	1	—	1	—	—	—	657	352	1009	913	857	1770	30792	32676	63468
IX.	—	—	—	1	—	1	—	—	—	355	161	516	457	502	959	14682	15224	29906
X.	2	1	3	—	—	—	—	—	—	197	133	330	161	172	333	4565	4145	8710
Összesen Pest — Pest	11	3	14	5	5	10	1	15	16	4408	1903	6311	3550	3682	7232	136013	144848	280861
Összesen Budapest Budapest zusammen	13	3	16	5	5	10	5	20	25	5122	2318	7440	5050	5284	10334	172021	183661	355682

Specification der »sonstigen« Nationalitäten.

Buda — Ofen Pest — Pest Budapest — Budapest	Spanyol Spanier			Török Türken			Orosz Russen			Bolgár Bulgaren			Hollandi Holländer			Egyéb Sonstige			Összesen Zusammen		
	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen
	22	10	32	10	1	11	—	13	35	2	—	2	—	1	1	7	3	10	714	415	1129
	22	10	32	10	1	11	22	13	35	2	2	17	15	—	15	8	4	12	4408	1903	6311
	22	10	32	10	1	11	22	13	35	2	2	19	15	1	16	15	7	22	5122	2318	7440

Százalékok a 46. táblához.

Percentuultabelle zu 46.

A jelentékenyebb nemzetiségeknek százalékeje az egyes kerületekben.

Die Vertheilung der bedeutenderen Nationalitäten auf die einzelnen Bezirke in Procenten.

	Magyar Ungarn			Német Deutsche			Tót Slovaken			Horvát, szerb Croaten, Serben			Besz. nem tudó Es können nicht sprech.			Egyéb Sonstige		
	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen
I.	51.77	46.04	48.75	38.00	44.42	41.39	2.70	3.21	2.97	1.42	1.06	1.23	3.92	3.84	3.88	2.19	1.43	1.76
II.	45.98	41.40	43.58	44.82	51.14	48.13	2.65	2.84	2.75	0.70	0.37	0.53	3.48	3.20	3.33	2.37	1.05	1.68
III.	29.36	27.21	28.29	60.46	63.47	61.98	2.81	2.84	2.83	0.38	0.14	0.25	5.09	5.41	5.25	1.90	0.93	1.40
Összesen Buda Ofen zusammen	42.47	38.60	40.46	47.66	52.59	50.21	2.72	2.98	2.86	0.84	0.55	0.69	4.16	4.13	4.15	2.15	1.15	1.63
IV.	75.40	72.75	74.00	17.43	19.66	18.61	2.63	3.65	3.17	1.23	0.72	0.95	1.30	1.21	1.26	2.01	2.01	2.01
V.	56.86	58.50	57.74	27.73	27.53	27.62	9.89	10.02	9.97	0.63	0.33	0.47	2.43	2.15	2.27	2.46	1.47	1.93
VI.	49.79	50.23	50.00	35.87	36.58	36.24	6.13	8.76	7.47	0.40	0.24	0.32	2.56	2.54	2.54	5.25	1.65	3.43
VII.	56.42	56.52	56.48	30.12	32.10	31.13	6.16	7.46	6.83	0.39	0.16	0.27	2.59	2.75	2.67	4.32	1.01	2.62
VIII.	63.18	62.79	62.98	25.60	26.87	26.25	5.54	6.40	5.98	0.43	0.20	0.31	2.97	2.62	2.79	2.28	1.12	1.69
IX.	61.25	60.59	60.92	28.04	29.70	28.89	4.61	4.98	4.79	0.38	0.29	0.34	3.11	3.29	3.20	2.61	1.15	1.86
X.	51.74	56.94	54.20	23.01	20.87	21.99	15.73	14.19	14.99	1.25	0.43	0.86	3.52	4.15	3.83	4.76	3.42	4.12
Összesen Pest Pest-zusammen	58.89	59.05	58.98	28.29	29.39	28.84	6.24	7.33	6.80	0.53	0.28	0.41	2.61	2.54	2.58	3.44	1.41	2.39
Összesen Budapest Budapest zus.	55.45	54.73	55.08	32.34	34.29	33.35	5.50	6.41	5.97	0.60	0.34	0.46	2.94	2.88	2.91	3.17	1.35	2.23

A pesti oldalon erős többségben van a magyar elem, mintegy 59°/o-ot tévén; legerősebb az a háromnegyedrészen magyarok által lakott Belvárosban. Ez után következnek a József- és Ferenczváros 63°/o, illetve 61°/o magyarral; továbbá a Lipótváros 58°/o-kal és a VII. kerület 56°/o-kal. A régi Terézvárosnak ezen fele tehát magyarosabb jelleggel bír, mint a másik (VI. kerület), mely 50°/o-nyi magyar lakosával magyarság tekintetében a pesti kerületek közt az utolsó helyen áll, túlszárnyalva e tekintetben még a nemrég még annyira tót jellegű (most 54°/o magyart felmutató) Kőbánya által is. A pesti kerületek mindegyikében tehát a magyar nemzetiség képezi az abszolút többséget.

A német elem a VI. kerületben a legerősebb (36°/o), ellenben a Belvárosban és Kőbányán (19°/o illetve 22°/o) a leggyengébb.

Tót a budai kerületekben csak egy található minden harmincz lakó közül, míg a pestiekben már kétannyi. A tótság tulajdonképeni székhelye Kőbánya, hol az a lakosságnak egy hetedrészét teszi és a Lipótváros, hol a kerületi népességnek 10°/o-át éri el.

A 46. sz. táblán közöljük minden egyes városrész magyar, német, tót, és szerb nemzetiségű lakóinak arányszámát, miért is a részleteket illetőleg oda oda utalunk.¹⁾

Figyelembe veendő azonban, hogy a nemzetiség az anyanyelv szerint állapítottatott meg, hogy tehát a még beszélni nem tudó gyermekek minden egyes nemzetiség köréből hiányoznak.

3. A nemzetiségek nemi aránya.

Az egész városban ezer férfira átlagosan valamivel több jut 1067 nőnél. Ezen átlag közelében azonban csak a magyarok maradnak, míg a németeknél ugyanennyi férfinak 1132, a tótoknál pedig 1243 nő felel meg. A nemzetiségek korviszonyainak tanulmányozásánál később látni fogjuk, hogy a női nem ezen nagy túlsúlyát a tót leányoknak, továbbá a tót és német özvegyeknek nagyobb mérvű bevándorlása idézi elő.

A többi nemzetiségekknél (csak azokat vévén tekintetbe, melyek száma legalább százra megy) a nők száma esaknem kivétel nélkül csekélyebb a férfiakénál. Számuk ugyanis ezer férfi után:

a szerbeknél	603	a cseheknel	451
a románoknál	514	a lengyeleknél	340
az olaszoknál	486	az illyreknél	148

A női nemnek csekély száma a mellett bizonyít, hogy a nevezett nemzetiségekhez tartozó személyek nagy része családtalan s többségük nem is tekintető huzamos tartózkodás czéljából jelenlevőnek. Az angoloknál és a francziáknál azonban, kik közt nevelőnők, és nyelvtanítónők nagy számmal találhatók, erős többségben vannak a nők, jutván t. i. ezer férfira:

az angoloknál	1525
a francziáknál	3211 nő.

¹⁾ E táblában a beszélni nem tudók szintén számba lettek véve; az ezek kihagyása mellett előálló százalékszámokat l. a 3. sz. jegyzetben.

4. A nemzetiségek korviszonyai.

Valamint a népszámlálás alapján nyert korstatisztika valamely népesség korszerinti alakulatának csakis tényleges állapotával, a korelemeknek egymás mellett való sorakozásával ismertet meg, nem pedig a fejlődésnek módjával és azon okokkal, melyek a jelenlegi állapotot előidézték, úgy a népesség egyes köreire (nemzetiségekre, vallásfelekezetekre, foglalkozási ágakra stb.) vonatkozólag kidolgozott korstatisztikáról is ugyanezt mondhatni. Ha tehát a következőkben az egyes nemzetiségek korelemeinek kutatása alkalmával egyik-másiknál feltűnően kevés gyermeket, avagy feltűnően kevés aggot találunk, úgy e körülményt nem lehetne feltétlenül csekélyebb termékenység, vagy csekélyebb élet-szivósság bizonyítékául elfogadni.

A három főnemzetiség korviszonyai a 47-ik sz. táblában vannak feltüntetve. Ha azoknak ugyanott kiszámított százalécai arányát összehasonlítjuk a 39. sz. táblában az egész népességről közölt eredményekkel, a következő jellemző eltérésekre találunk:

A legelső gyermekévekben állók száma minden nemzetiségnél csekélyebb mint a reá következő korosztályé és pedig azon körülmény következtében, hogy a nemzetiség az anyanyelv alapján határozott meg, a beszélni még nem tudó számos gyermek tehát minden nemzetiségből hiányzik.

A gyermekek nagyobb vagy kisebb számának megítélésére ennél fogva a rákövetkező legközelebbi (5—10 éves) korosztályokhoz kellett folyamodni. Azt találjuk itt, hogy a gyermekek száma a magyaroknál legnagyobb, a mennyiben t. i. az átlagot egy ötödérszessel mulja felül, míg a németeknél az 5—10 éves gyermekek száma mintegy $6\frac{1}{2}$ százalékkal áll az átlag alatt. Legcsekélyebb számmal vannak a gyermekek a tótoknál, t. i. az átlag felénél is kevesebben, mi azzal magyarázható meg, hogy a tót napszámosok, kik északi Magyarországból jönnek a fővárosba munkát keresni, családjukat otthon szokták hagyni.

Az ezen második korcsoportról megállapított viszonyok a következő korcsoportokban is egész a huszadik év határáig feltalálhatók. Ezen kortól fogva a tót népesség túlszárnyalni kezdi, úgy az átlagos, valamint a magyarságnak folytonosan az átlag felett álló százaléki arányát, míg a német nemzetiség, egészen a harminczadik évig, az átlagon alól marad.

A hetedik korötödben azonban a magyar és német nemzetiség korviszonyaiban nagy, egészen az élet végéig kiható változás áll be: amaz itt az átlagos mérték alá kezd süllyedni és pedig oly gyorsan növekvő arányban, hogy a hatvan évesnél öregebbek között a magyarok már az átlagnak csak hetvenkét százalékat képesek felmutatni, míg a németek folyton növekvő arányban az átlag fölé emelkedvén, a legmagasabb korosztályokban $54\frac{0}{10}$ -al állanak a felett.

A tótok a huszonegyedik évtől kezdve a hatvanadikig folyton az átlag fölött állanak, sőt az 55—60 év közti korban is valamivel felette maradnak és már csak a legmagasabb korosztályokban süllyednek ismét alája.

A mondottakat összefoglalva azt találjuk, hogy a magyaroknál az ifjabb osztályok, a harminczadik életévig legnagyobb számmal vannak képviselve, míg iunét kezdve számuk, még pedig folyton nagyobbodó arányban, apad; hogy a

németekről ennek éppen az ellenkezője áll; a tótoknál végre a gyermeknépesség a legkisebb, az ifjak egészen a huszadik évig még mindig kis számmal vannak. Ezen koron túl számuk a legnagyobb mértékben növekszik és még az 51—55 éveseknél is jelentékenyen az átlag felett áll, a legmagasabb korosztályokban azonban ismét az alá süllyed.

A mi azon hatást illeti, melyet a nemi arány az egyes nemzetiségek korbeli képviseltetésére gyakorol, e tekintetben különösen tanulságosak a tót nemzetiség viszonyai. Azoknál ugyanis a 15 éves korig a két nem között meglehetősen egyensúly mutatkozik; de a 16—25-ik életévek közt körülbelül másfélakkora a nők száma, mint a férfiaké; a következő évötödben a nők száma apad, de a 31—40-ik életév korszakában ujlag egy hatodrészszel fölülmúlja a férfiakét. A negyvenedik éven túl kezdve ismét feltűnően több nő található, mint férfi, elannyira, hogy egyes koresoportokban, így a legfelsőbb korosztályban is, száz tót férfira nem kevesebb, mint 140—180 nő jut. Visszatükröződik e számokban, a tót leányok 16—25 éves korban mint jönnek nagy számmal a fővárosba munkát keresendők; mint maradnak aztán házasságuk első éveiben otthon, férjeiket egyedül engedvén a városba vonulni. Később elkísérik a családfőt, 5—15 éves gyermekeiket is elhozván magukkal. Eltartójuk halála után az özvegyek sűrűn térnek ismét vissza a városba és még az aggkorban is inkább mint a férfiak vannak arra utalva, hogy kenyerüket ily módon keressék meg.

A magyar nőknél az élet első felében, ugyanezen jelenség mutatkozik csak hogy nem oly feltűnő módon. A nők túlsúlyának legmagasabb foka, a magyar szolgáló leányok nagymérvű bevándorlása folytán, a 21—25 éves korban éretik el, de ekkor is, csak 30°/o-ra megy. Innét fogva legmagasabb korig ugyszólván éppen semmi, sőt még a hatvan éven felülieknél is csak a nők természetes túlsúlya észlelhető. Bizonyítéka ez annak, hogy a magyar nők és özvegyek családjukat és szülőföldjüket ritkábban szokták elhagyni. A német nemzetiségnél az élet első felében ugyanazon viszonyok uralkodnak, mint a magyarnál; a nők számaránya a magasabb korosztályokban növekedni kezd, úgy hogy már az 56-ik életévtől kezdve száz férfira százharminczhárom nő jut.

47. számi tábla. Budapest főváros lakóinak nemzetisége kapcsolatban a korról. Nationalität in Verbindung mit dem Alter.

Születési Geburts- é v — J a h r	M a g y a r — U n g a r n						N é m e t — D e n t s c h e											
	Buda — Ofen			Pest — Pest			Buda — Ofen			Pest — Pest								
	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen						
1880—1876	1170	1163	2333	7622	7449	15071	8792	8612	17404	1377	1414	2791	2631	2671	5302	4008	4085	8093
1875—1871	1481	1432	2913	8201	8450	16651	9682	9882	19564	1748	1767	3515	2913	2904	5817	4661	4671	9332
1870—1866	1424	1499	2923	8034	8154	16188	9458	9653	19111	1507	1625	3132	2466	2679	5145	3973	4304	8277
1865—1861	1439	1594	3033	8917	9953	18870	10356	11547	21903	1369	1754	3123	3188	3617	6805	4557	5371	9928
1860—1856	1313	1829	3142	9013	11506	20519	10326	13335	23661	1308	1880	3188	3588	4801	8359	4896	6681	11577
1855—1851	1590	1548	3138	9044	9627	18671	10634	11175	21809	1513	1857	3370	4045	4456	8501	5558	6313	11871
1850—1846	1336	1358	2694	7207	7588	14795	8543	7017	14549	1347	1507	2854	3531	3516	7047	4878	5023	9901
1845—1841	1278	1114	2392	6254	5903	12157	7532	5779	11655	1303	1484	2787	3219	3352	6571	4522	4836	9358
1840—1836	1056	1016	2072	4820	4763	9583	5876	5946	11809	1018	1132	2150	2306	2322	4628	3324	3454	6778
1835—1831	841	696	1537	3242	3241	6483	4083	3937	8020	936	1154	2090	2042	2307	4349	2978	3461	6439
1830—1826	613	537	1150	2420	2577	4997	3033	3114	6147	936	1154	2090	2042	2307	4349	2978	3461	6439
1825—1821	461	395	856	1686	1823	3509	2147	2218	4365	727	998	1725	1490	1697	3187	2217	2695	4912
1820-on túl	812	773	1585	3122	3353	6505	3934	4156	8090	1435	2190	3625	2921	3843	6704	4356	6033	10389
Ismer. korú—Unb. Alters	476	28	504	520	1121	1641	996	1149	2145	125	53	178	197	230	427	322	283	605
ÖSSZESEN! — Zusammen	15290	14982	30272	80102	85538	165640	95392	100520	195912	17161	20415	37576	38466	42565	81031	55627	62980	118607
1880—1876	7.65	7.76	7.71	9.52	8.71	9.10	9.22	8.56	8.88	8.02	6.93	7.42	6.84	6.28	6.54	7.20	6.49	6.82
1875—1871	9.69	9.56	9.62	10.23	9.88	10.05	10.15	9.83	9.99	10.19	8.66	9.37	7.56	6.82	7.18	8.38	7.42	7.87
1870—1866	9.31	10.01	9.65	10.03	9.53	9.77	9.92	9.63	9.78	7.96	7.96	8.33	6.42	6.29	6.35	7.14	6.83	6.98
1865—1861	9.41	10.64	10.02	11.13	11.64	11.39	10.86	11.49	11.18	7.98	8.59	8.30	8.29	8.50	8.40	8.19	8.52	8.37
1860—1856	8.59	12.21	10.38	11.25	13.45	12.59	10.82	13.27	12.08	6.92	9.21	8.47	9.33	11.27	10.35	8.80	10.61	9.76
1855—1851	10.40	10.33	10.36	11.29	11.26	11.27	11.15	11.11	11.13	8.82	9.10	8.96	10.52	10.47	10.49	9.99	10.02	10.01
1850—1846	8.74	9.06	8.90	9.00	8.87	8.93	8.95	8.90	8.93	8.44	7.84	8.11	10.21	9.79	9.99	9.67	9.16	9.40
1845—1841	8.36	7.44	7.90	7.81	6.90	7.34	7.90	6.98	7.43	7.85	7.38	7.59	9.18	8.26	8.70	8.74	7.98	8.36
1840—1836	6.91	6.78	6.84	6.02	5.57	5.79	6.16	5.75	5.95	7.60	7.27	7.42	8.37	7.88	8.11	8.13	7.68	7.89
1835—1831	5.50	4.65	5.08	4.05	3.79	3.91	4.28	3.91	4.09	5.93	5.54	5.77	6.00	5.66	5.71	5.97	5.49	5.71
1830—1826	4.01	3.58	3.80	3.02	3.04	3.02	3.18	3.09	3.14	5.45	5.65	5.56	5.31	5.42	5.37	5.35	5.49	5.42
1825—1821	3.01	2.64	2.83	2.10	2.13	2.12	2.25	2.21	2.23	4.23	4.89	4.59	3.87	3.99	3.98	3.98	4.28	4.14
1820-on túl	5.31	5.16	5.24	3.90	3.95	3.93	4.12	4.13	4.13	8.36	10.72	9.64	7.59	9.03	8.35	7.88	9.58	8.76
Ismer. korú—Unbek. Alters	3.11	0.18	1.67	0.65	1.31	0.99	1.04	1.14	1.09	0.73	0.26	0.47	0.51	0.54	0.53	0.58	0.45	0.51
ÖSSZESEN! — Zusammen	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Százalékban. — In Procenten.

Születési Geburts-	Kor- Allers-	Egyéb - Sonstige																	
		Buda - Ofen				Budapest - Budapest				Buda - Ofen				Budapest - Budapest					
		Férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	Férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	Férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	Férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen	Férh männlich	nő weiblich	együtt zusammen			
1880-1876	0-5	27	33	60	394	451	845	421	484	905	22	19	41	100	99	199	122	118	240
1875-1871	5-10	30	40	70	400	372	772	430	412	842	47	39	86	88	74	157	130	113	243
1870-1866	10-15	50	35	85	430	400	830	480	485	915	58	38	96	118	108	226	176	146	322
1865-1861	15-20	77	85	162	662	918	1580	739	1003	1742	59	47	106	307	182	489	366	229	595
1860-1856	20-25	95	135	230	1028	1466	2194	1123	1601	2724	91	49	140	541	301	842	350	350	982
1855-1851	25-30	112	120	232	1329	1441	2598	1441	1389	2830	132	70	192	676	321	997	798	391	1189
1850-1846	30-35	128	107	235	1108	1278	2386	1236	1385	2621	91	42	133	853	226	1079	944	268	1212
1845-1841	35-40	101	111	212	925	1077	2002	1026	1188	2214	131	56	187	842	168	1010	973	224	1107
1840-1836	40-45	102	119	221	740	1069	1809	842	1188	2030	112	71	183	515	262	777	627	333	960
1835-1831	45-50	71	107	178	493	654	1147	564	761	1325	102	27	129	369	155	524	471	182	653
1830-1826	50-55	61	108	169	354	658	1012	415	766	1181	74	59	133	344	147	491	418	206	624
1825-1821	55-60	42	51	93	318	348	566	250	399	659	44	40	84	239	217	456	283	257	540
1820-on túl	60-on túl	65	104	169	315	561	876	380	665	1045	91	85	176	390	169	559	481	254	735
Ismeretlen korú		20	1	21	91	92	183	111	93	204	32	16	48	31	21	52	63	37	100
ÖSSZESEN — Zusammen		981	1156	2137	8487	10613	19100	9168	11769	21237	1076	658	1734	5408	2450	7858	6484	3108	9592
		S z á z a l é k e z e s e n. — I n P e r c e n t e n.																	
1880-1876	0-5	2.75	2.86	2.81	4.64	4.25	4.42	4.45	4.11	4.26	2.04	2.89	2.36	1.85	4.04	2.53	1.88	3.79	2.51
1875-1871	5-10	3.06	3.46	3.27	4.71	3.51	4.05	4.54	3.50	3.97	4.37	5.03	4.96	1.53	3.02	1.99	2.91	3.63	2.53
1870-1866	10-15	5.09	3.03	3.98	5.07	3.77	4.34	5.07	3.70	4.31	5.39	5.78	5.54	2.18	4.41	2.88	2.71	4.69	3.86
1865-1861	15-20	7.84	7.35	7.58	7.80	8.65	8.27	7.81	8.52	8.20	5.48	7.14	6.11	5.68	7.47	6.22	5.64	7.37	6.20
1860-1856	20-25	9.68	11.68	10.76	12.11	13.81	13.05	11.86	13.60	12.83	8.46	7.44	8.07	10.00	10.28	10.72	9.76	11.26	10.24
1855-1851	25-30	11.42	10.38	10.86	15.66	11.96	13.60	15.22	11.80	13.33	11.34	10.64	11.07	12.50	13.10	12.69	12.31	12.58	12.39
1850-1846	30-35	13.05	9.26	11.00	13.06	12.04	12.49	13.07	11.77	12.34	8.46	6.38	7.67	15.78	9.22	13.73	14.56	8.62	12.63
1845-1841	35-40	10.30	9.60	9.92	10.90	10.15	10.48	10.84	10.10	10.42	12.47	8.51	10.79	15.57	6.85	12.86	15.01	7.27	12.48
1840-1836	40-45	10.40	10.29	10.34	8.72	10.07	9.47	8.90	10.09	9.56	10.41	10.79	10.55	9.52	10.69	9.89	9.67	10.71	10.01
1835-1831	45-50	7.24	9.26	8.33	5.81	6.16	6.01	5.95	6.47	6.24	9.48	4.10	7.44	6.83	6.32	6.67	7.26	5.85	6.81
1830-1826	50-55	6.22	9.35	7.91	4.17	6.20	5.30	4.38	6.51	5.66	6.08	8.97	7.67	4.36	6.00	6.25	6.44	6.62	6.51
1825-1821	55-60	4.28	4.41	4.35	2.57	3.28	2.96	2.74	3.39	3.10	4.09	6.08	4.85	4.42	8.86	5.80	4.36	8.26	5.63
1820-on túl	60-on túl	6.63	8.99	7.91	3.71	5.28	4.59	4.01	5.65	4.92	8.46	12.92	10.15	7.21	6.89	7.11	7.41	8.17	7.66
Ismeretlen korú		2.04	0.08	0.98	1.07	0.87	0.96	1.17	0.79	0.96	2.97	2.43	2.77	0.57	0.85	0.66	0.98	1.18	1.04
ÖSSZESEN — Zusammen		100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

1) Ezenkívül beajélt nem tudó 0-5 éves gyermek: Budán 1500 fű, 1002 leány, összesen 3102; Pesten 8550 fű, 3682 leány, összesen 7232; Budapeston 2050 fű, 5184 leány, összesen 10834. Ausserdem Kinder die nicht sprechen können von 0-5 Jahren, in Ofen: männl. 1500, weibl. 1002, zus. 3102, in Pest: männl. 3682, weibl. 3682, zus. 7364, in Budapest: männl. 3050, weibl. 5184, zus. 10334.

Jegyzetek :

1. sz. jegyzet. Terezy polgármester jelentése a nemzetiségeknek 1851-ben történt összeírása tekintetében.

Méltóságos Angusz Antal Pest kerületi főispán urnak.

Pest.

A felsőbb helyről megrendelt népszámlálás eredményéről az e részben hatóságilag megbízott tanácsnok jelentését, kapcsolatban Méltóságod ez évi január 25/174. és február 1/1974 sz. a. kelt rendeleteivel, sietek a kellő táblás kimutatásokkal ellátottan NB. alatt czennel felmutatni.

Látni méltóztatik ebből, hogy a városi állandó lakosság száma, ide nem értve a tanulókat, mesterlegényeket s mindkét nemű cselédeket, kik külön 22,993 főnyi népességet tesznek, összesen 84,341 lélekből áll. Ezeket kivül a kevésbé képviselt, s az egy zsidón kivül, mely maga 12,611 főnyi népességet képez, néhány száz lelket alig számláló többi nemzetiségen felül a német ajkiúk számszerint 33951

a magyarok pedig 32562

egyént mondatnak számlálni. De csakis mondatnak: mert hogy a nemzetiségek aránya csakugyan ekkép állana a város kebelében, azt hosszas itthelyütti lakozásom alatt szerzett meggyőződésem, de sőt világos adatokon épülő biztos tudomásomnál fogva egyenesen és határozottan kénytelenítetem megtagadni.

Alólirt ismerem a magas kormány minden utógondolatától ment részrehajlatlan őszinteségét, ismerem különösen elveit, melyeket követ a kényszerítést alig tűrő nemzetiségi kérdések körül; nem lehetek egyéb meggyőződésben, mint, hogy a felsőbbségnek, korántsem vala szándoka egy vagy másik nemzetiség részére erőszakolt többséget idézni elő a megrendelt összeírás által: sőt hitem ellenkezőleg, miként óvóeszközüll kell vala annak minden erőszakolás ellenében szolgálnia, melynek alapján, távol minden kényszerítéstől, lehessen alkalmazni az engedményezett alkotmány magasztos alapelvét, a birodalom valamennyi nemzetiségei számára biztosított egyenjogúságot.

Ámde mily eljárás követtetett a jelen összeírás alkalmával! Egyes tagjai az eljáró bizottságnak, túlbuzgalomból, vagy tán mondhatni rosszul értett szolgálati készségből jónak látták apostalai gyanánt lépni föl a német nemzetiségnek, s mi az életben valóban nem létezik, a város kebelében, t. i. a német ajkiúk nagyobb száma, azon félszeg eljárás által akarák azt kierőszakolni, hogy idegen hangzatú névvel bíró egyéneket, kiknek megengedem, hogy elődeik tán máshonnan szakadtak a bazába, de kik nyelvre és gondolkodásra immár tökéletesen átalakultak a magyar nemzetiségbe, ellenére minden tiltakozásoknak, a német nemzetiség rovatába iktattak. Az ily egyéneknek száma nemcsak Pesten de köztudomásra az egész országban tetemes; s civilisált státusban, hol folytonos érintkezések hozzák egybe a különböző népfajokat, szokásos valami, sőt elkerülhetlen az ilyes folytonos átolvadás egyik nemzetiségből a másikba. S valóban csak az egymástól oly féltékeny óvatossággal elszigetelt barbár népesaládok között vétethetik fel a nemzetiség biztos criteriuma gyanánt a származás; mert a polgárosult népek között a nyelv és érzésen kivül alig létezik egyéb valami, melyből megítélni lehessen nemzetiségét egyiknek vagy másiknak s visszavezetve a származásra akarni itéletet mondani e részben oly feladatnak mondható, melynek megfelelni a véges emberi elmének nem adatott.

Ily erőszakolt eljárás által — mely ellenében azonban egyhangú is a panasz a város népessége között — lehete csupán végeredménye gyanánt az összeírásnak, a fölmutatott, s mégis csak alig néhány száz főnyi többséget előidézni a német ajkiak részére. Ámde nem szükség a magyar nemzetiséghez lenni tartozandónak, nem szükség, csak elfogulatlan pártatlanság, s minden habozás nélkül bátran állithatni, hogy az összeírásban fölmutatott nemzetiségek aránya csalékony, s az életben nem áll.

Alólírt bizonyára ki által sem engedi magát, a legmagasb uralkodó ház iránti hívragaszkodásban a kormány törekvéseinek kész gyámolításában felülmulatni; de ép ez értelemnél fogva ismerem kötelességemnek figyelmeztetni, Méltóságod által a magas kormányt, egyesek túlbuzgalmából eredett ilyes visszaélésekre; mert valóban roszzul alkalmazott szolgálatnak hiszem az ilyes eljárást, mely a nélkül, hogy bármi részben közelebb vezérelne a kormányzat kitűzött céljához, csak újabb akadályokat gördít célzatainak kivitele ellenében, a mennyiből bizalmatlanságot idéz elő szükségkép, s a csak alig csillapulni kezdő nemzetiségi féltékenység újbóli fölrazása által megszaggatja a nép és kormány között szövödni kezdett kiengesztelődés és kölcsönös egyotértés kötelékeit, melyet pedig úgy hiszem, sem a magas kormány nem nélkülözhet, ha biztos sikert kíván eddig meg nem szokott új intézményeinek, de melyre szüksége van a fáradalomteljes utolsó évek alatt oly súlyosan zaklatott népnek is, hogy a béke áldásai alatt kimerültségéből felüldülhessen.

Kötelességemnek ismerem, ezen legbensőbb hitem szerint magára a magas kormányra legkárosban ható eljárás ellenében, egyesíteni szavamat a város községi tanácsának elhatározásával, mely tagjainak egyhangú nyilatkozatával kijelenté mai nap tartott ülése alkalmával, midőn t. i. ez összeírás eredménye közhirre tétetett előtte. hogy annak egyes tagjai biztos tudomásán alapuló meggyőződésénél fogva is mint valótlannak és csalékonynak érvényeséget nem tulajdoníthat. Fölvivom e mellett Méltóságod magas figyelmét, a nép összeírás ügyében a m. évi szeptember 2-ról szám nélkül tett fölterjesztésemre, melyben a kiküldött katonai bizottsággal a hatóság részéről eljárás (s mi leginkább figyelemre méltó) két nem magyar ajkú kebelbeli polgár, névszerint Lyka Anasztáz és Sebastiany Frigyes által a tanács előtt tett panasz folytán, orvoslás szorgalmaztatott a bizottság nem polgári tagjai által, nemzetiségi tekintetből gyakorolt erőszakolás ellenében; hivatkozom saját egyéni tapasztalásomra, ki mint főnöke a hatóságnak, naponta több oldalról vettem egyes lakosok részéről ilyes panaszokat, s mitsem kétkedem kijelenteni: hogy az összeírás nem akként történt, s nem követtetett körülötte azon részrehajlatlan eljárás, mely valóban nevezhető eredményt lenno képes fölmutatni.

Esedezem ehhez képest a községi tanács részéről vett megbízatásomnál fogva, de melyhez saját egyéni nézetemmel is tökéletesen járulok, — kegyeskedjék Méltóságod a dolog valódi állásának földerítése mellett, egy részrehajlatlan, s hivatásukat ismerni tudó férfiakból álló újabb küldöttség kinevezését eszközölni ki felsőbb helyükt, s tapasztalni fogja egy ily újabb küldöttség által eszközzendő összeírás után a magas kormány, mennyire csalékony adatok jutnak a jelenlegi eljárás mellett hivatalos uton kezeibe, melyek csak arra látszanak egybegyűjtvo lenni, hogy az élet által tetteleg megezőfoltassanak.

Szükségesnek láttam elmondani ezeket, a főnökségem alatt álló város népessége tekintetéből, melynek nemzetiségi érzete vagyon itt oly sértőleg megtámadva; de szükségesnek láttam mint hív tisztviselő, a magas kormány érdekében is palástolatlanul s azonkép terjeszteni elő a dolgok állását, mint azok valóban léteznek.

Pest, 1851. február 4.

Terczy Szilárd
pesti polgármester.

2. Jegyzet. Budapest nemzetiségei 1851-ben. (Palugyay nyomán.)

(Megjegyzendő, hogy csak az itt honos lakosság iratott össze.)

Nemzetiség	számlálási eredmény			százalékban		
	Buda	Pest	Budapest	Buda	Pest	Budapest
Magyarok	9871 7.555f	5.686f 31.965f	6.673f 39.520f	2.3f 17.6f	6.5f 38.2f	5.1f 31.2f
Németek	3.656f 27.939f	6.026f 33.884f	9.682f 61.823f	8.6f 64.9f	7.4f 40.4f	7.0f 48.8f
Tótok	171f 1.307f	745f 4.187f	916f 5.494f	0.4f 3.0f	0.9f 5.0f	0.7f 4.3f
Szerbek	154f 1.180f	101f 570f	255f 1.750f	0.3f 2.7f	0.1f 0.7f	0.2f 1.4f
Izraeliták ¹⁾	(4.976)	(12.642)	(17.618)	(11.6)	(15.0)	(13.9)
Olaszok	6f 46f	23f 130f	29f 176f	— 0.1	0.03f 0.2f	— 0.1
Oláhok	2f 16f	17f 98f	19f 114f	0.1	0.02f 0.1f	— 0.1
Egyéb nemzetiségek ²⁾	—	44f 252f	44f 252f	—	0.05f 0.3f	0.2
Összesen	4.976f 38.043f	12.642f 71.086f	17.618f 109.129f	11.6f 88.4f	15.0f 85.0f	13.9f 86.1f
Idegenek	7.108	22.651	29.759	—	—	—
Főösszeg	4.976f 45.151f	12.642f 93.737f	17.618f 138.888f	—	—	—

3. Jegyzet. Nemzetiségi viszonyok az egyes kerületekben.

Alább közöljük azon százalékarány összeállítását, melyben a magyar, német, tót, román és horvát-szerb nemzetiségek az egyes kerületekben képviselvék. Meg kell itt jegyeznünk, hogy miután a nemzetiség anyanyelv szerint lett meghatározva, a beszélni még nem tudó gyermekek egyik nemzetiséghez sincsenek hozzászámítva. Ép ezért különböznek e számok a 104. lapon tartalmazottaktól is; ott ugyanis a beszélni nem tudók nincsenek kihagyva az összámból.

	létszám	magyar	német	tót	oláh	horvát-szerb	egyéb
I. kerület	25,534	50·71	43·06	3·09	0·21	1·28	1·65
II. „	23,218	45·08	49·78	2·85	0·06	0·55	1·68
III. „	22,967	29·85	65·41	2·99	0·02	0·26	1·47
Buda	71,719	42·21	52·39	2·98	0·10	0·72	1·60
IV. „	28,045	74·94	18·85	3·21	0·29	0·97	1·74
V. „	32,214	59·09	28·26	10·19	0·10	0·48	1·88
VI. „	54,633	51·31	37·20	7·67	0·09	0·33	3·40
VII. „	59,715	58·02	31·99	7·01	0·07	0·28	2·63
VIII. „	61,698	61·79	27·01	6·15	0·08	0·31	1·66
IX. „	28,947	62·92	29·84	4·96	0·13	0·35	1·80
X. „	8,377	56·37	22·88	15·60	0·30	0·90	3·95
Pest	273,629	60·53	29·61	6·98	0·12	0·42	2·34
Budapest	345,348	56·73	34·34	6·15	0·11	0·48	2·19

Ezen felül: beszélni még nem tudó gyermekek száma 10,334.

¹⁾ Az izraelitákat 1851-ben önálló nemzetiség gyanánt mutatták ki, ennél fogva azoknak számát fentebbiekben részarányosan osztottuk el a többi nemzetiségek között; ezen szétosztási eredményeket képviselik az apróbb számok.

²⁾ Horvát 56, illir 41, francia 46, belga 2, svájci 11, angol 12, cigány 84.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Beszélt nyelvek.

A magyar, német és tót nyelv elterjedtsége. — Egy és több nyelvet beszélők. — A csak magyarul, csak németül és csak tótül beszélők száma. — Nagyobb nyelvismeretek a férfiaknál. — A magyar nyelv elsajátításának különös nehézsége a budai kerületek nébi lakosságánál. — Az egynyelvűek száma hitfelekezetek szerint. — A magyar, német és tót nyelv ismerete a katolikus, ágostai, helvét és izraelita lakosságánál. — A négy főnemzetiség nyelvismereteinek kimutatása. — A német nyelv elterjedtsége itt lakó külföldiek, valamint azáltal előidézőve, hogy a magyarok ezen nyelvet sürően elsajátítják. — A magyar nyelv elsajátításának ritkasága a németeknél. — Többnyelvűek nemzetiség és felekezet szerint. — Többnyelvűség (Polyglottismus) gyakorisága a tótok, továbbá az izraeliták és az ágostaiak közt.

1. A főnyelvek elterjedtsége.

A jelen fejezetben tárgyalandó kiváló érdekű számlálási eredmények a számlálólapba felvetett azon kérdésből vonhatók le, hogy anyanyelvén kívül a hazai nyelvek közül melyeket beszél még az illető. Az ide vonatkozó adatok tulajdonképen a műveltségi statisztika kiegészítő részét képezik s ezért az irástudásról szóló fejezettel kapcsolatban is volnának tárgyalhatók. Ama szoros kapocsnál fogva azonban, mely nemzetiség és nyelvismeretek között [fennáll, jobbnak látjuk e kérdést a nemzetiségi viszonyok ismertetése után tárgyalni.

A mi mindenekelőtt a három főnyelv elterjedtségét illeti, úgy e tekintetben, mint az a 48. sz. táblából kitünik, a budai és pesti részek nagyban különböznek egymástól. A pesti kerületekben a magyar nyelv elterjedtebb, mint a német. Itt ugyanis azon személyek száma,

kik a magyar nyelvet birják	206,761,
azoké pedig, kik a németet birják	203,303.

A budai kerületekben ellenben a német nyelv az elterjedtebb, a mennyiben azt
61,156-an egyén,
a magyart pedig csak
43,496-an »
birják.

A budai kerületek ezen viszonyai azt eredményezik, hogy egész Budapesten a német nyelv valamivel elterjedtebb a magyarnál.

Magyarul beszél ugyanis mindössze	250,257 egyén,
németül »	264,459 »

Ez eredménynyel szemben azonban két körülményt kell megjegyezni. Először, hogy a német nyelvnek valamivel nagyobb elterjedtsége kiválólag azon körülménynek róható fel, hogy — mint ez később ki fog tűnni — a magyarok nagyobb része e nyelvet is elsajátította; továbbá, hogy a nyelvismeretek ki-

(Folytatás a 116. oldalon.)

Verbreitung der Hauptsprachen, nach Nationalitäten mit Berücksichtigung des Alters.

Nemzetiség	Kor -- Alter			Magyar nyelven beszél <i>Ungarisch sprechen</i>			Német nyelven beszél <i>Deutsch sprechen</i>			Tót nyelven beszél <i>Slovakisch sprechen</i>			Egyéb nyelven beszél <i>Andere Sprachen sprechen</i>		
	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férő männlich	nő weiblich	együtt zusammen
Magyar <i>Ungarisch</i>	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	2651	2575	5226	1266	1258	2524	29	37	66	6	12	6	6	12
	10 > fölül <i>über 10 ></i>	12639	12387	25026	9915	8388	18303	1583	947	2530	747	1130	747	383	1130
	Összesen -- <i>zusammen</i>	15290	14962	30252	11181	10146	21327	1612	984	2596	753	1142	753	389	1142
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	546	563	1109	3125	3181	6306	25	24	49	8	10	8	2	10
	10 > fölül <i>über 10 ></i>	5469	5062	10531	14036	17234	31270	1016	864	1880	385	274	385	274	609
Német <i>Deutsch</i>	Összesen -- <i>zusammen</i>	6015	5625	11640	17161	20415	37576	1041	888	1929	343	619	343	276	619
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	11	13	24	29	25	54	57	73	130	1	—	1	—	—
Tót <i>Slovakisch</i>	10 > fölül <i>über 10 ></i>	367	376	743	572	680	1252	924	1033	2007	20	22	20	2	22
	Összesen -- <i>zusammen</i>	378	389	767	601	705	1306	981	1156	2137	20	22	20	31	49
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	22	9	31	18	2	20	5	7	308	18	31	18	31	49
Egyéb <i>Sonstige</i>	10 > fölül <i>über 10 ></i>	554	252	806	638	289	927	281	27	308	406	637	406	231	637
	Összesen -- <i>zusammen</i>	576	261	837	656	291	947	286	29	315	424	686	424	262	686
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	3230	3160	6390	4438	4466	8904	116	136	252	32	71	32	39	71
Összesen <i>Zusammen</i>	10 > fölül <i>über 10 ></i>	19029	18077	37106	25161	27091	52252	3804	2921	6725	1508	2398	1508	890	2398
	Összesen -- <i>zusammen</i>	22259	21237	43496	29599	31557	61156	3920	3657	6977	1540	2469	1540	929	2469
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	15823	15899	31722	6147	6117	12264	263	271	534	14	36	14	22	36
Magyar <i>Ungarisch</i>	10 > fölül <i>über 10 ></i>	64279	69639	133918	48265	46416	94681	9033	6656	15689	2970	4931	2970	1311	4931
	Összesen -- <i>zusammen</i>	80102	85538	165640	54412	52553	106965	9296	6927	16233	2984	4317	2984	1333	4317
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	1663	2191	3854	5544	5575	11119	108	105	213	4	11	4	7	11
	10 > fölül <i>über 10 ></i>	43072	43260	86332	32922	36990	69912	3945	3899	7844	1014	1564	1014	550	1564
	Összesen -- <i>zusammen</i>	14735	15451	30186	38466	42565	81031	4053	4004	8057	1018	1575	1018	557	1575
Tót <i>Slovakisch</i>	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	124	163	287	112	178	290	794	743	1537	—	—	—	—	—
	10 > fölül <i>über 10 ></i>	2942	3180	6122	3975	5332	9307	7993	9790	17483	47	67	47	20	67
	Összesen -- <i>zusammen</i>	3066	3343	6409	4087	5510	9597	8487	10633	19020	47	77	47	20	77
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	53	55	108	102	48	150	57	55	112	42	42	42	35	42
	10 > fölül <i>über 10 ></i>	3349	1069	4418	4176	1404	5580	1270	611	1881	1187	1734	1187	547	1734
Összesen <i>Zusammen</i>	Összesen -- <i>zusammen</i>	3402	1124	4526	4278	1452	5730	1327	666	1993	582	1761	1327	582	1761
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	17663	18308	35971	11905	11918	23823	1222	1174	2396	60	124	60	64	124
	10 > fölül <i>über 10 ></i>	85642	87148	170790	89338	90142	179480	21941	20256	42897	5218	7646	5218	2428	7646
Összesen -- <i>zus.</i>	101305	105456	206761	101243	102060	208303	23163	22130	45293	5278	7770	5278	2492	7770	

Nemzetiség	Kor — <i>Alter</i>	Magyar nyelven beszél <i>Ungarisch sprechen</i>			Német nyelven beszél <i>Deutsch sprechen</i>			Több nyelven beszél <i>Slovakisch sprechen</i>			Egyéb nyelven beszél <i>And. Sprachen sprechen</i>		
		férő <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férő <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férő <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férő <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>
		C) B u d a p e s t											
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	18474	18474	36948	7413	7375	14788	292	308	600	20	28	48
Magyar <i>Ungarisch</i>	10 > fölül <i>über 10 ></i>	76918	82026	158944	58180	55304	113484	10616	7603	18219	3717	1694	5411
	Összesen — <i>zus.</i>	95392	100500	195892	65593	62679	128272	10908	7911	18819	3737	1722	5459
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	2209	2754	4963	8669	8756	17425	133	129	262	12	9	21
Német <i>Deutsch</i>	10 > fölül <i>über 10 ></i>	13541	18320	31861	46958	54224	101182	4961	4763	9724	1349	824	2173
	Összesen — <i>zus.</i>	20750	21074	41824	55727	62980	118607	5094	4892	9986	1361	833	2194
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	135	176	311	141	203	344	851	816	1667	—	—	—
Több <i>Slovakisch</i>	10 > fölül <i>über 10 ></i>	3309	3556	6865	4547	6012	10559	8617	10373	19490	67	22	89
	Összesen — <i>zus.</i>	3444	3732	7176	4688	6215	10903	9468	11689	21157	67	22	89
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	75	64	139	120	50	170	62	57	119	60	66	126
Egyéb <i>Sonstige</i>	10 > fölül <i>über 10 ></i>	3903	1323	5226	4814	1693	6507	1551	638	2189	1593	778	2371
	Összesen — <i>zus.</i>	3978	1387	5365	4934	1743	6677	1613	695	2308	1653	844	2497
	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	20893	21468	42361	16343	16384	32727	1338	1310	2648	92	103	195
Összesen <i>Zusammen</i>	10 > fölül <i>über 10 ></i>	102671	105225	207896	114499	117233	231732	25745	23377	49622	6726	3318	10044
	Összesen — <i>zus.</i>	123564	126693	250257	130842	133617	264459	27083	25187	52370	6818	3421	10239

1) Az ismeretlen korúak e tábláu a 10 éven feleltekhez vétettek.
Die Individuen unbekannter Alters wurden hier zu den über 10 Jährigen gerechnet.

mutatása, nemcsak az állampolgároktól, hanem minden itt élő külfölditől is be kívántatott. Habár tisztán ethnografiai szempontból jogosultnak látszik is, hogy az egész népesség — tehát ittlakók és idegenek — nyelvismerete leírassék, úgy közigazgatási és politikai szempontból mégis azon viszonyoknak kell nagyobb fontosságot tulajdonítani, melyek az állampolgárok körében fennállanak, míg azon kérdés, minő nyelvet használnak az ittlévő idegenek, csak másodsorban jöhet tekintetbe. A Budapesten tartózkodó idegenek száma pedig 22,000-re megy, közülök nem kevesebb, mint 21,000 ausztriai és németországi, kik valamennyien a német nyelvvel élnek és a magyart épen nem, vagy csak kivételesen birják. Ha a nyelvismeretek vizsgálásánál az idegenektől eltekintünk, azon eredményre jutunk, hogy jelenleg Budapesten a magyar és német nyelvet csaknem egyaránt értik, sőt, hogy a mérleg inkább a magyar nyelv túlsúlya felé hajlik. És ha meggondoljuk, mily túlságosan erős volt Budapesten a német nyelv még a jelen század kezdetén is, és hogy, egy további századdal visszafelé menve, oly időre találunk, melyben a városi hatóság nem is volt jártas a magyar nyelvben, úgy az említett eredmény igen örvendetes jele annak, mennyire erősödött a főváros nemzeti jellege a török uralom alóli felszabadulás s az erre következő nagymérvű német gyarmatosítás óta. ¹⁾

A tót nyelvet összesen 52,000-nél többen értik, míg azok száma, kik az ország más nyelvén beszélnek, csak tizezerre megy.

2. A főnyelvek elterjedtsége az egyes hitfelekezetek körében.

A főnyelveknek az egyes felekezetek szerinti elterjedtsége kiténik az 50. számú táblázatból. Átveszszük belőle a következő adatokat:

A magyar nyelvet legtöbben birják a reformátusok, ezek után az izraeliták között; ugyanis

a reformátusok között	96·09%
az izraeliták	» 78·59 »
az ágostaiak	» 71·30 »
a katolikusok	» 68·56 »

A német nyelv ismerete leginkább el van terjedve az izraeliták közt. Alig van izraelita, ki e nyelvet nem bírná; ellenben öt-öt református között csak kettő beszél. A katolikusoknak és ágostaiaknak egyaránt háromnegyed része beszél németül. Ime a pontos számadatok:

Németül beszél az izraeliták	közt	88·32%
» » a katolikusok	»	76·91 »
» » az ágostaiak	»	75·09 »
» » a reformátusok	»	38·60 »

¹⁾ Már a »Pestvárosi Statisztikai Évkönyv«-ben (350. o.) felemlítettem azon körülményt, hogy 1686. évben peres ügyekben Pesten megjelent vidékiek panaszkodtak a miatt, hogy őket senki sem érti meg és hogy a (valószínűleg 12 tagból álló) tanácsnak csak két tagja bírja a magyar nyelvet.

A mi végül a tót nyelvet illeti, az nagyobb mértékben csak az ágostaiak közt van elterjedve.

Ugyanis tótul beszél az ágostaiak	közt	31·36%
a katolikusok	»	15·49 »
az izraeliták	»	12·05 »
a reformátusok	»	5·60 »

Az abszolút számok tekintetében l. az 50-dik számú táblát és a 2. sz. jegyzetet.

3. A csak egy nyelven beszélők (Monoglottismus).

Míg az előbbieken az egyes főnyelvek elterjedtségéről volt szó, addig a következőkben azt akarjuk vizsgálni, mily egyéni nyelvkombinációk vezettek a fent közölt főeredményre. Mindenekelőtt el fogjuk tehát különíteni a polyglottokat, a kik több nyelvet birnak, a monoglottoktól, kik csak egy nyelven — anyanyelvükön — beszélnek; azután pedig vizsgálni fogjuk, mily nyelveket használnak a polyglottok, kapcsolatba hozván ezt az illetők nemzetiségével és hitfelekezetével.

Az idevonatkozó adatokat a 49., 50 és 51. sz. táblákból meritjük, hol azok a két nem szerint elkülönítve, a tíz évesnél idősebbek és tíz évesnél ifjabbak elválasztásával hármass elosztásban (budai kerületek, pesti kerületek, egész Budapest) foglaltatnak, azonban csak a három főnemzetiségre szorítkoznak, míg a többi kisebb, mindössze 9592 lelket számláló nemzetiségek tekinteten kívül hagyvák. A még beszélni nem tudó gyermekek, továbbá a némák, ezen, valamint minden más, a nyelvismereteket tárgyazó táblából is, természetesen hiányzanak.

E g y n y e l v ű s é g (Monoglottismus). A csak anyanyelvüket beszélők száma nem kevesebb 143,448-nál, azaz a népesség több mint két öödtrésznél.

Azon személyek száma ugyanis,	
kik csak magyarul értenek	63,834-et
» » németül »	71,299-et
» » tótul »	8,315-öt tesz.

A csak németül beszélők között, mint már említve volt, nagyobb része azon 22,000 idegennek is foglaltatik, a kik Budapesten tartózkodnak.

Figyelemreméltó, hogy mindhárom nemzetiségnél a nőnem sokkal nagyobb részben járul a csak egy nyelven beszélők számához, mint a férfiak. Még pedig a magyar nők azok, a kik legritkábban sajátitanak el valami idegen nyelvet. Másodsorban következik a német nemzetiség, harmadikban a tót, melynél ugyan a nők gyakrabban sajátitanak el idegen nyelvet, mint a többi nemzetiségek nőrése, mindazonáltal többnyelvűség tekintetében még mindig elmaradnak a tót férfiak mögött. Figyelemreméltó körülmény gyanánt kívánjuk kiemelni, hogy e különbség a gyermekeknél nem található, miből következtetni lehet, hogy a nagyobb nyelvismeret a férfiaknál nem a házi nevelés, hanem a gyakorlati élet követelményeinek eredménye. Száz csak anyanyelvét beszélő felnőtt (t. i. tíz évesnél idősb) férfira jut ugyanily korú nő:

a magyaroknál	144·4
a németeknél	126·8
a tótoknál	121·0

Nyelvismereknek nemzetiség szerinti kimutatása. — Sprachkundigkeit, nach Nationalität.

Nemzetiség	Kor — Alter	Az anyanyelven kívül beszél még: — Es sprechen ausser der Muttersprache noch:																					
		Csak anyanyelvét beszéli — Spricht nur die Mutterspr.			a) Magyarul Ungarisch			b) Németül Deutsch			c) Tótül Slovakisch			d) Egyéb nyelven Soms. Sprach.			e) Magyarul és németül Ung. u. deutsch			f) Magyar és tótül Ungarisch und slovakisch			
		férh	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	
Magyar Ungarisch	10 éven alul unt. 10 J.	1375	1333	2708	—	—	—	1241	1239	2480	10	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 > fölül über 10 >	2519	3324	5843	—	—	—	7957	7797	15754	145	171	316	51	47	98	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	3894	4657	8551	—	—	—	9198	9036	18234	155	174	329	51	48	99	—	—	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	2551	2597	5158	531	5-8	1089	—	—	—	—	14	19	33	4	2	6	—	—	—	—	—	—
Német Deutsch	10 > fölül über 10 >	7987	11544	19531	4724	4579	9303	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	10548	14141	24689	5255	5137	10392	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	32	46	78	—	4	4	14	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	274	359	633	72	95	167	281	348	629	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tót Slovakisch	10 éven alul unt. 10 J.	306	405	711	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 > fölül über 10 >	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	9604	9676	19280	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Magyar Ungarisch	10 > fölül über 10 >	14605	21308	36003	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	24209	31074	55283	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	3823	3527	7150	1610	2136	3746	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	18020	21440	39460	10094	11211	21305	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Német Deutsch	10 > fölül über 10 >	21843	24707	46610	11704	13347	25051	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	615	574	1189	67	71	138	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	2915	3500	6415	768	942	1710	1820	3104	4924	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	3530	4074	7604	835	1013	1848	1875	3190	5065	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tót Slovakisch	10 éven alul unt. 10 J.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 > fölül über 10 >	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	10979	11009	21988	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Magyar Ungarisch	10 > fölül über 10 >	17424	24722	42146	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	28103	35731	63834	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	6384	5924	12308	2141	2694	4835	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	26007	32984	58991	14818	15790	30608	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Német Deutsch	10 > fölül über 10 >	32391	38908	71299	16959	18484	35443	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	647	620	1267	67	75	142	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	3189	3859	7048	840	1037	1877	2101	3452	5353	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	3836	4479	8315	907	1112	2019	2170	3552	5722	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Ezen táblában az ismeretlen korúak a tíz éven felettiek rovatóban tartalmaztatnak. — Die Anzahl der Personen unbekanntem Alters ist in den Teilerzehnjährigen enthalten.

Az anyanyelv kivül beszélnék még: — *Es sprechen ausser der Muttersprache noch:*

Nemzetiség	Kor — <i>Alter</i>	a) Magy. és egyéb nyelven — <i>Ung. u. sonst. Sprachen.</i>				b) Német, német és egy nyelv. — <i>Ung. Deutsch u. s. Spr.</i>				c) Német és egyéb nyelven — <i>Deutsch u. sonst. Sprachen.</i>				d) Ném., tót és egyéb nyelv. — <i>Deutsch, slov. u. s. Sprach., sonstige Sprach.</i>			
		Férfi	nő	együtt	összmenen	Férfi	nő	együtt	összmenen	Férfi	nő	együtt	összmenen	Férfi	nő	együtt	összmenen

A) E u d a — O f e n.

Magyar <i>Ungarisch</i>	10 éven alul unt. 10 J.	d	d	d	d	19	14	33	6	5	11	—	—	—	—	—	—
	10 > fölül über 10 >	d	d	d	d	1271	712	1983	529	272	801	158	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	d	d	d	d	1290	726	2016	535	277	812	158	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	4	—	4	—	c	c	c	d	d	d	m	m	m	m	m	m
	10 > fölül über 10 >	183	104	287	—	c	c	c	d	d	d	m	m	m	m	m	m
Német <i>Deutsch</i>	Összesen — zusammen	187	104	291	—	c	c	c	d	d	d	m	m	m	m	m	m
	10 éven alul unt. 10 J.	—	—	—	—	b	b	b	b	b	—	k	k	k	k	k	k
Tót <i>Slovakisch</i>	10 > fölül über 10 >	3	—	3	—	b	b	b	b	b	—	k	k	k	k	k	k
	Összesen — zusammen	3	—	3	—	b	b	b	b	b	—	k	k	k	k	k	k

B) P e s t — P e s t.

Magyar <i>Ungarisch</i>	10 éven alul unt. 10 J.	d	d	d	d	189	182	371	12	12	24	2	1	1	1	1	1
	10 > fölül über 10 >	d	d	d	d	7246	4920	12166	2101	953	3054	598	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	d	d	d	d	7435	5102	12537	2113	965	3078	600	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	2	3	5	—	c	c	c	d	d	d	m	m	m	m	m	m
	10 > fölül über 10 >	574	221	795	—	c	c	c	d	d	d	m	m	m	m	m	m
Német <i>Deutsch</i>	Összesen — zusammen	576	224	800	—	c	c	c	d	d	d	m	m	m	m	m	m
	10 éven alul unt. 10 J.	—	—	—	—	b	b	b	b	b	—	k	k	k	k	k	k
Tót <i>Slovakisch</i>	10 > fölül über 10 >	2	1	3	—	b	b	b	b	b	—	k	k	k	k	k	k
	Összesen — zusammen	2	1	3	—	b	b	b	b	b	—	k	k	k	k	k	k

C) B u d a p e s t — B u d a p e s t.

Magyar <i>Ungarisch</i>	10 éven alul unt. 10 J.	d	d	d	d	208	196	404	18	17	35	2	1	1	1	1	1
	10 > fölül über 10 >	d	d	d	d	8517	5632	14149	2630	1225	3855	756	—	—	—	—	—
	Összesen — zusammen	d	d	d	d	8725	5828	14553	2648	1242	3890	758	—	—	—	—	—
	10 éven alul unt. 10 J.	6	3	9	—	c	c	c	d	d	d	m	m	m	m	m	m
	10 > fölül über 10 >	757	325	1082	—	c	c	c	d	d	d	m	m	m	m	m	m
Német <i>Deutsch</i>	Összesen — zusammen	763	328	1091	—	c	c	c	d	d	d	m	m	m	m	m	m
	10 éven alul unt. 10 J.	—	—	—	—	b	b	b	b	b	—	k	k	k	k	k	k
Tót <i>Slovakisch</i>	10 > fölül über 10 >	5	1	6	—	b	b	b	b	b	—	k	k	k	k	k	k
	Összesen — zusammen	5	1	6	—	b	b	b	b	b	—	k	k	k	k	k	k

Feltűnően nagy az egy anyanyelvhez való ragaszkodás a budai kerületek német nőlakosságánál. Míg ugyanis a pesti oldalon a német nemzetiségű felnőttek között 100 csak németül beszélő férfira 119 ily nő jut, addig ezek száma a budai oldalon 145-re emelkedik. Látnivaló ebből, hogy a magyar nyelv terjedése a budai részek női lakossága között ütközik különös nehézségekbe. Ezek azonban, hála az iskolákba behozott magyar oktatási nyelvnek, a legközelebbi nemzedéknél remélhetőleg le fognak küzdeni.

Az egyes felekezetek tekintetében kitűnik, hogy az egy nyelvet beszélők száma a reformátusoknál legnagyobb. A népesség ezen körének több mint háromötödrésze csak anyanyelvét érti. A másik szélsőséggel az izraelitáknál találkozunk, kiknél az egy nyelvet beszélők száma alig félakkora. A katolikusoknál és az ágostaiaknál az egynyelvűek száma mintegy kétötödrészt tesz, ugy pedig, hogy az ágostaiak közt nagyobb számmal vannak több nyelven beszélők, mint a katolikusok közt.

A felekezetekre vonatkozó szabatos százalékszámok a következők:

Csak az anyanyelvét, t. i.

	csak a magyart,	csak a németet,	csak a tót, csak az anyanyelvet.	összesen
beszéli a katolikusok közt	17·27 ^o / _o	23·81°/_o	2·89 ^o / _o	43·97 ^o / _o
» a lutheranusok »	13·73 ^o / _o	17·15 ^o / _o	6·56°/_o	37·44 ^o / _o
» a reformátusok »	59·29°/_o	2·99 ^o / _o	0·43 ^o / _o	62·71°/_o
» az izraeliták »	11·40 ^o / _o	17·09 ^o / _o	0·05 ^o / _o	28·54 ^o / _o

Az 1. sz. jegyzet az abszolút számokat tartalmazza, egyúttal megkülömböztetvén a tíz évnél fiatalabbakat az idősebbektől.

4. Többnyelvűség (Polyglottismus).

Mint hogy a három főnyelv mellett a többbit az »egyéb nyelvek« egy gyűjtő rovata alá foglaljuk, egészben véve négy nyelvelemmel van dolgunk, melyeknek különböző kombinációi a 49., 51. és 52. számú táblában egyenként vannak kimutatva.¹⁾

Áttérünk most ezen változatok feltüntetésére és pedig: a) a három főnemzetiség és b) a négy főhitfelekezet szerint.

¹⁾ Ezen kombinációk a következők:

a) magyarul,

b) németül,

c) tótul,

d) egyéb nyelven,

e) magyarul, németül,

f) magyarul, tótul,

g) magyarul és egyéb nyelveket,

(magyar, német, tót: hiányzik.)

h) magyarul, németül és egyéb nyelveket,

i) magyarul, tótul és egyéb nyelveket,

(magyar, német, tót és egyéb nyelvek: hiányzik.)

j) német és tót,

k) német és egyéb nyelvek,

l) német, tót és egyéb nyelvek,

m) tót és egyéb nyelvek.

(Folytatás a 123. oldalon.)

Főnyelvek elterjedtsége hitfelekezet szerint, tekintettel a korra.

Verbreitung der Hauptsprachen, nach Confession, mit Berücksichtigung des Alters.

Hitfelekezet Confession	Kor — Alter	Magyarul Ungarisch			Németül Deutsch			Tótul Slovakisch			Egyéb nyelven Sonstige Sprachen		
		b e s z é l — s p r e c h e n .											
		férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen
A) B u d a — A) O f e n .													
R.-kath. R.-kath.	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	2475 14530 17005	2479 14462 16941	4954 28992 33946	3702 20477 24179	3790 23114 26904	7492 43591 51083	102 2956 3058	117 2443 2560	219 5399 5618	13 1065 1078	27 645 672	40 1710 1750
Ágostai Luther.	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	157 1046 1203	126 654 780	283 1700 1983	144 1164 1308	121 852 973	265 2016 2281	7 345 352	6 182 188	13 527 540	3 78 81	— 41 41	3 119 122
Helvét Reform.	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	219 1470 1689	189 1401 1590	408 2871 3279	69 840 909	57 601 658	126 1441 1567	— 102 102	3 47 50	3 149 152	— 90 90	— 37 37	— 127 127
Izraelita Israelit.	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	350 1632 1982	332 1342 1674	682 2974 3656	508 2350 2858	460 2291 2751	968 4641 5609	6 314 320	7 203 210	13 517 530	2 37 39	— 14 14	2 51 53
Egyéb Sonstige	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	29 351 380	34 218 252	63 569 632	15 330 345	38 233 271	53 563 616	1 87 88	3 46 49	4 133 137	14 238 252	12 153 165	26 391 417
Összesen Zusammen	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	3230 19729 22259	3160 18077 21237	6390 30106 34496	4438 25161 29599	4466 27091 31557	8904 52252 61156	116 3804 3920	136 2921 3057	252 6725 6977	32 1508 1540	39 890 929	71 2393 2469
B) P e s t — B) P e s t .													
R.-kath. R.-kath.	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	10154 47914 58068	10959 56643 67602	21113 104557 125670	7256 53473 60729	7588 59659 67247	14844 113132 127976	997 13737 14734	957 14748 15705	1954 28485 30439	22 2888 2910	24 1538 1562	46 4426 4472
Ágostai Luther.	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	1012 5248 6260	847 4655 5502	1859 9903 11762	676 5748 6424	636 5134 5770	1312 10882 12194	137 2505 2642	150 2713 2863	287 5218 5505	1 252 253	1 87 88	2 339 341
Helvét Reform.	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	1226 7171 8397	1087 7670 8757	2313 14841 17154	245 3504 3749	172 2720 2892	417 6224 6641	22 642 664	10 365 375	32 1007 1039	1 319 320	1 159 160	2 478 480
Izraelita Israelit.	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	5135 21967 27102	5293 17340 22633	10428 39307 49735	3650 25383 29033	3418 21942 25360	7068 47325 54393	54 4628 4682	49 2924 2973	103 7552 7655	2 919 921	11 267 278	13 1186 1199
Egyéb Sonstige	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	136 1342 1478	122 840 962	258 2182 2440	78 1230 1308	104 687 791	182 1917 2099	12 429 441	8 206 214	20 635 655	34 840 874	27 377 404	61 1217 1278
Összesen Zusam	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i> 10 » fölü <i>über 10 »</i> összesen — <i>zusammen</i>	17663 83642 101305	18308 87148 105456	35971 170790 206761	11905 89339 101243	11918 90142 102060	23823 179480 203303	1222 21941 23163	1174 20956 22130	2396 42897 45293	60 5218 5278	64 2428 2492	124 7646 7770

50. számú tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 50. (Schluss.)

Hitfelekezet <i>Confession</i>	Kor — <i>Alter</i>	Magyarul <i>Ungarisch</i>			Németül <i>Deutsch</i>			Tótul <i>Slovakisch</i>			Egyéb nyelven <i>Sonst. Sprachen</i>		
		<i>b e s z é l — s p r e c h e n</i>											
		<i>férfi männlich</i>	<i>nő weiblich</i>	<i>együtt zus.</i>	<i>férfi männlich</i>	<i>nő weiblich</i>	<i>együtt zus.</i>	<i>férfi männlich</i>	<i>nő weiblich</i>	<i>együtt zus.</i>	<i>férfi männlich</i>	<i>nő weiblich</i>	<i>együtt zus.</i>
C) B u d a p e s t — C) B u d a p e s t.													
R.-kath <i>R.-kath.</i>	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	12629	13438	26067	10958	11378	22336	1099	1074	2173	35	51	86
	10 » fölü <i>über 10 »</i>	62444	71105	133549	73950	82773	156723	16693	17191	33884	3953	2183	6136
	összesen — <i>zus.</i>	75073	84543	159616	84908	94151	179059	17792	18265	36057	3988	2231	6222
Ágostai <i>Luther.</i>	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	1169	973	2142	820	757	1577	144	156	300	4	1	5
	10 » fölü <i>über 10 »</i>	6294	5309	11603	6912	5986	12898	2850	2895	5745	330	128	458
	összesen — <i>zus.</i>	7463	6282	13745	7732	6743	14475	2994	3051	6045	334	129	463
Helvét <i>Reform.</i>	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	1445	1276	2721	314	229	543	22	13	35	1	1	2
	10 » fölü <i>über 10 »</i>	8641	9071	17712	4344	3321	7665	744	412	1156	409	190	605
	összesen — <i>zus.</i>	10086	10347	20433	4658	3550	8108	766	425	1191	410	197	607
Izraelita <i>Israel.</i>	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	5485	5625	11110	4158	3878	8036	60	56	116	4	11	15
	10 » fölü <i>über 10 »</i>	23599	18682	42281	27733	24233	51966	4942	3127	8069	956	281	1237
	összesen — <i>zus.</i>	29084	24307	53391	31891	28111	60002	5002	3183	8185	960	292	1252
Egyéb <i>Sonstige</i>	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	165	156	321	93	142	235	13	11	24	48	39	87
	10 » fölü <i>über 10 »</i>	1693	1058	2751	1560	920	2480	516	252	768	1078	530	1608
	összesen — <i>zus.</i>	1858	1214	3072	1653	1062	2715	529	263	792	1126	569	1695
Összesen <i>Zusam.</i>	10 éven alul <i>unt. 10 J.</i>	20893	21468	42361	16343	16384	32727	1338	1310	2648	92	103	195
	10 » fölü <i>über 10 »</i>	102671	105225	207896	114499	117233	231732	25745	23877	49622	6726	3318	10044
	összesen — <i>zus.</i>	123564	126693	250257	130842	133617	264459	27083	25187	52270	6818	3421	10239

a) Nemzetiség szerint:

Magyarok. A fővárosnak összesen 195,912 lélekre menő magyar népességéből beszél

csak magyarul	63,834 = 32·58 ^o / _o
magyarul és németül	108,837 = 55·55 ^o / _o
magyarul, németül és tótül	14,553 = 7·43 »
magyarul és tótül	3,229 = 1·65 »
magyarul, németül és az „egyéb“ nyelvek valamelyikén	3,890 = 1·99 »

A fenmaradó alig 1 %_o-ot tevő rész a következő kombinációkra oszlik el: magyar és egyéb nyelv 542 (= 0·28°/_o); magyar, német, tót és egyéb 940 (= 0·48°/_o); magyar, tót, és egyéb 87 (= 0·04°/_o).

Németek. A 118,587 német közül beszél

csak németül	71,299 = 60·12 ^o / _o
németül és magyarul	35,443 = 29·89 ^o / _o
németül, magyarul és tótül	5,073 = 4·28 »
németül és tótül	4,578 = 3·86 »

A közel két százaléknyi maradéknál a következő kombinációkra találunk: németül magyarul s az egyéb nyelvek egyikén beszélnek: 1091-en (= 0·92°/_o); németül s az egyéb nyelvek egyikén 768-an (= 0·65°/_o); németül, magyarul, tótül s az egyéb nyelvek egyikén 219-en (= 0·18°/_o); németül, tótül s az egyéb nyelvek egyikén 116-an (= 0·10°/_o);

Tótok. Összes számuk 21,237. Ebből beszélnek

csak tótül	8,315 = 39·15 ^o / _o
tótül és magyarul	9,019 = 42·51 ^o / _o
tótül és németül	5,722 = 26·95 »
tótül, magyarul és németül	5,089 = 23·96 »

A többi kombináció számára alig marad egy fél százalék, ugyanis: magyarul, németül, tótül és egyéb nyelven 62, tótül, németül és egyéb nyelven 17, tótül és egyéb nyelven 7, tótül, magyarul és egyéb nyelven 6.

E számokból többféle érdekes következtetéseket lehet levonni. Így nevezetesen:

1. A német nyelv elterjedtsége (beszéli 264,000 személy) nem annyira a (119,000 személyből álló) német elem erős voltának, mint inkább azon körülménynek róható fel, hogy az itt élő magyaroknak csaknem kétharmadrésze (130,000 személy) a német nyelvet is elsajátította.

2. A németeknek csak harmadrésze sajátította el a magyar nyelvet. Egyébiránt, ha az itt élő külföldiek számát levonjuk, a magyarul beszélő németek száma 40 százaléknál magasabbra emelkedik.

(Folytatás a 128. oldalon.)

A 49. számú táblán ezen tizenhárom rovat ismétléseket tartalmaz. Így pl. németek, kik magyarul is beszélnek ugyanazon rovatba tartoznak, mint a németül beszélő magyarok. Ily esetekben a 49. sz. táblában azon betű behelyezése által történik utalás a megfelelő párhuzamos rovatra, mely alatt az illető kombinatio elébb felsoroltatott.

Más módozat a tábla rendszeres összcállítása következtében nem volt lehetséges, a mint erről annak vizsgálatánál könnyen meggyőződhetni.

Az 51. és 52. számú táblák eltérő alakjuk daczára, mire az »anyanyelv« rovatának kimaradása kényszerített, rendszerükre nézve teljesen azonosak a 49. sz. (Nyelvismeret nemzetiségek szerint) táblával.

Magyar nyelv elterjedtsége az egyes hitfelekezetek
Verbreitung der ungarischen Sprache, unter den einzelnen Confessionen,

Hitfelekezet Confession	Kor — Alter	Csak magyarul beszél Nur ungarisch Sprechende				Magyarul és németül beszél Ungarisch und deutsch Sprechende				Magyarul és tótul beszél Ungar. und slovak. Spr.			
		férfi männl.		nő weibl.		férfi männl.		nő weibl.		férfi männl.		nő weibl.	
		együtt zus.	együtt zus.	együtt zus.	együtt zus.	együtt zus.	együtt zus.	együtt zus.	együtt zus.				
A) Buda — Ofen.													
Róm.-kath. Röm.-kath.	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	1026 1623 2649	1016 2230 3296	2042 3903 5945	1405 10180 11585	1416 10469 11885	2321 20649 23470	8 205 213	8 219 227	16 424 440			
Ágostai Lutherisch	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	78 106 184	66 116 182	141 222 366	70 603 673	59 413 472	129 1016 1145	2 27 29	1 30 31	3 57 60			
Helvét Calviner	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	170 685 855	140 840 980	310 1525 1835	49 611 660	46 490 536	95 1101 1196	— 7 7	— 8 8	— 15 15			
Izraelita Israelitisch	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	93 62 155	100 48 148	193 110 303	251 1327 1578	226 1164 1390	477 2491 2968	1 3 4	1 3 4	2 6 8			
Egyéb Sonstige	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	8 42 51	11 40 51	19 83 102	6 79 85	13 47 60	19 126 145	— 6 6	— 8 8	— 14 14			
Összesen Zusammen	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	1375 2519 3894	1333 3324 4657	2708 5843 8551	1781 12800 14581	1760 12583 14343	3541 25383 28924	11 248 259	10 268 278	21 516 537			
B) Pest — Pest.													
Róm.-kath. Röm.-kath.	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	5577 8724 14301	5837 14157 19994	11414 22881 34295	4219 28223 32442	4764 32997 37761	8983 61220 70203	122 1418 1540	145 1914 2059	267 3332 3599			
Ágostai Lutherisch	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	493 599 1092	410 778 1188	903 1377 2280	460 2691 3151	370 2235 2605	830 4926 5756	16 314 330	13 447 460	29 761 790			
Helvét Calviner	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	1036 3763 4799	923 5052 5975	1959 8815 10774	177 2563 2740	155 2190 2345	332 4753 5085	1 84 85	4 83 87	5 167 172			
Izraelita Israelitisch	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	2437 1334 3771	2460 1214 3674	4897 2548 7445	2669 16569 19238	2790 14327 17117	5459 30896 36355	— 52 52	3 46 49	3 98 101			
Egyéb Sonstige	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	61 185 246	46 197 243	107 382 489	49 311 360	48 224 272	97 535 632	1 58 59	4 63 67	5 121 126			
Összesen Zusammen	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	9604 14605 21209	9676 21398 31074	19280 36003 55283	7574 50357 57931	8127 51973 60100	15701 102330 118031	140 1926 2066	169 2553 2722	309 4479 4788			
C) Budapest — Budapest.													
Róm.-kath. Röm.-kath.	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	6603 10347 16950	6553 16437 23290	13450 26784 40240	5624 38403 44027	6180 43466 49646	11804 81869 93673	130 1623 1753	153 3756 2286	283 3756 4039			
Ágostai Lutherisch	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	571 705 1276	476 894 1370	1047 1599 2646	530 3294 3824	429 2648 3077	959 5942 6901	18 341 359	14 477 491	32 818 850			
Helvét Calviner	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	1206 4448 5654	1063 5892 6955	2269 10310 12609	226 3174 3400	201 2680 2881	427 5854 6281	1 91 92	4 91 95	5 182 187			
Izraelita Israelitisch	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	2530 1396 3926	2560 1262 3822	5090 2658 7748	2920 17896 20816	3016 15491 18507	5936 33387 39323	1 55 56	4 49 53	5 104 109			
Egyéb Sonstige	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	69 228 297	57 237 294	126 465 591	55 390 445	61 271 332	116 661 777	1 64 65	4 71 75	5 135 140			
Összesen Zusammen	10 éven alul — unter 10 J. 10 » fölü — über 10 » összesen — zusammen	10979 17124 28103	11009 24722 35731	21988 41846 63834	9355 63157 72512	9887 64556 74443	19242 127713 146955	151 2174 2326	179 2821 3000	330 4995 5325			

Tabelle Nr 51.

közt, tekintettel a korra.
mit Berücksichtigung des Alters.

Magyar és egyéb Ungarisch und sonstige Sprachen Sprechende			Magyar, német és tót Ungarisch, deutsch u. slovakisch Sprechende			Magyar, német és egyéb Ungar., deutsch u. sonst. Sprachen Sprechende			Magyar, tót és egyéb Ungar., slovak. u. sonst. Sprachen Sprechende			Magyar, német tót és egyéb Ungar., deutsch, slovakisch und sonst. Spr. Spr.			Összesen Zusammen		
férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.
A) B u d a — O f e n.																	
—	2	2	30	23	53	6	13	19	—	—	—	—	1	1	2475	2479	4954
45	32	77	1655	1042	2697	627	329	956	8	7	15	187	84	271	14530	14462	28992
45	34	79	1685	1065	2750	633	342	975	8	7	15	187	85	272	17005	16941	33946
—	—	—	4	—	4	3	—	3	—	—	—	—	—	—	157	126	283
1	1	2	238	65	303	47	25	72	—	1	1	24	3	27	1046	654	1700
1	1	2	242	65	307	50	25	75	—	1	1	24	3	27	1203	780	1983
—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	219	189	408
11	15	26	77	29	106	65	18	83	1	1	2	13	—	13	1470	1401	2871
11	15	26	77	32	109	65	18	83	1	1	2	13	—	13	1689	1590	3279
—	—	—	4	5	9	1	—	1	—	—	—	—	—	—	350	332	682
—	—	—	209	118	327	22	7	29	—	—	—	9	2	11	1632	1342	2974
—	—	—	213	123	336	23	7	30	—	—	—	9	2	11	1982	1674	3656
6	1	7	1	—	1	8	9	17	—	—	—	—	—	—	29	34	63
18	16	34	26	15	41	147	81	228	10	1	11	22	10	32	351	218	569
24	17	41	27	15	42	155	90	245	10	1	11	22	10	32	380	252	632
6	3	9	39	31	70	18	22	40	—	—	—	—	1	1	3230	3160	6390
75	64	139	2205	1269	3474	908	460	1368	19	10	29	255	99	354	19029	18077	37106
81	67	148	2244	1300	3544	926	482	1408	19	10	29	255	100	355	22259	21237	43496
B) P e s t — P e s t.																	
3	8	11	226	198	424	7	7	14	—	—	—	—	—	—	10154	10959	21113
176	167	343	7074	6335	13409	1836	932	2768	38	16	54	425	125	550	47914	56643	104557
179	175	354	7300	6533	13833	1843	939	2782	38	16	54	425	125	550	58068	67602	125670
—	—	—	43	53	96	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1012	847	1859
4	6	10	1413	1123	2536	162	57	219	3	1	4	62	8	70	5248	4655	9903
4	6	10	1456	1176	2632	162	58	220	3	1	4	62	8	70	6260	5502	11762
—	—	—	11	4	15	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1226	1087	2313
47	54	101	443	188	631	212	90	302	10	2	12	49	11	60	7171	7670	14841
47	54	101	454	192	646	212	91	303	10	2	12	50	11	61	8397	8757	17154
—	1	1	28	33	61	1	5	6	—	—	—	—	1	1	5135	5293	10428
4	2	6	3190	1542	4732	663	185	848	4	1	5	151	23	174	21967	17340	39307
4	3	7	3218	1575	4793	664	190	854	4	1	5	151	24	175	27102	22633	49735
5	14	19	1	2	3	19	8	27	—	—	—	—	—	—	136	122	258
96	64	160	115	57	172	481	212	693	6	4	10	90	19	109	1342	840	2182
101	78	179	116	59	175	500	220	720	6	4	10	90	19	109	1478	962	2440
8	23	31	309	290	599	27	22	49	—	—	—	1	1	2	17663	18308	35971
327	293	620	12235	9245	21480	3354	1476	4830	61	24	85	777	186	963	83642	87148	170790
335	316	651	12544	9535	22079	3381	1498	4879	61	24	85	778	187	965	101305	105456	206761
C) B u d a p e s t — B u d a p e s t.																	
3	10	13	256	221	477	13	20	33	—	—	—	—	—	—	12629	13438	26067
221	199	420	8729	7377	16106	2463	1261	3724	46	23	69	612	209	821	62444	71105	133549
224	209	433	8985	7598	16583	2476	1281	3757	46	23	69	612	210	822	75073	84543	159616
—	—	—	47	53	100	3	1	4	—	—	—	—	—	—	1169	973	2142
5	7	12	1651	1188	2839	209	82	291	3	2	5	86	11	97	6294	5309	11603
5	7	12	1698	1241	2939	212	83	295	3	2	5	86	11	97	7463	6282	13745
—	—	—	11	7	18	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1445	1276	2721
58	69	127	520	217	737	277	108	385	11	3	14	62	11	73	8641	9071	17712
58	69	127	531	224	755	277	109	386	11	3	14	63	11	74	10086	10347	20433
—	1	1	32	38	70	2	5	7	—	—	—	—	1	1	5485	5625	11110
4	2	6	3399	1660	5059	685	192	877	4	1	5	160	25	185	23599	18682	42281
4	3	7	3431	1698	5129	687	197	884	4	1	5	160	26	186	29081	24307	53391
11	15	26	2	2	4	27	17	44	—	—	—	—	—	—	175	156	331
114	80	194	141	72	213	628	293	921	16	5	21	112	29	141	1683	1058	2741
125	95	220	143	74	217	655	310	965	16	5	21	112	29	141	1858	1214	3072
14	26	40	348	321	669	45	44	89	—	—	—	1	2	3	20893	21468	42361
402	357	759	14440	10514	24954	4262	1936	6198	80	34	114	1032	285	1317	102671	105225	207896
416	383	799	14788	10835	25623	4307	1980	6287	80	34	114	1033	287	1320	123564	126693	250257

52. számú tábla.

A többi nyelvek elterjedtsége az egyes hitfelekezetek szerint
 Verbreitung der übrigen Sprachen unter den einzelnen Confessionen,

Hitfelekezet Confession	Kor — Alter	Beszélnek következő nyelven											
		Németül Nur deutsch			Németül és tótul Deutsch u. slovak.			Németül és egyéb nyelven Deutsch u. sonstige			Németül,tótul u. egy.ny. Deutsch slovak. u. sonst.		
		férfi m.	nő w.	egy. zár.	férfi m.	nő w.	egy. zár.	férfi m.	nő w.	egy. zár.	férfi m.	nő w.	egy. zár.
Buda — Ofen.													
R.-kath.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	2225	2291	4516	32	40	72	4	6	10	—	—	—
	10 » » <i>über 10 »</i>	6996	10248	17244	650	759	1409	168	174	342	14	9	23
	Összesen — <i>zusammen</i>	9221	12539	21760	682	799	1481	172	180	352	14	9	23
Ágos. Luth.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	66	57	123	1	5	6	—	—	—	—	—	—
	10 » » <i>über 10 »</i>	205	282	487	41	53	94	6	10	16	—	1	1
	Összesen — <i>zusammen</i>	271	339	610	42	58	100	6	10	16	—	1	1
Helv. Calv.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	20	8	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	70	56	126	4	5	9	—	3	3	—	—	—
	Összesen — <i>zusammen</i>	90	64	154	4	5	9	—	3	3	—	—	—
Izrael. Israel.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	250	229	479	1	—	1	1	—	1	—	—	—
	10 éven <i>fölül über 10 »</i>	687	917	1604	90	78	168	5	4	9	1	1	2
	Összesen — <i>zusammen</i>	937	1146	2083	91	78	169	6	4	10	1	1	2
Egyéb Sonst.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	—	12	12	—	2	2	—	1	1	—	1	1
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	29	41	70	2	7	9	25	31	56	—	1	1
	Összesen — <i>zusammen</i>	29	53	82	2	9	11	25	32	57	—	2	2
Össz. zus.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	2561	2597	5158	34	47	81	5	7	12	—	1	1
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	7987	11544	19531	787	902	1689	204	222	426	15	12	27
	Összesen — <i>zusammen</i>	10548	14141	24689	821	949	1770	209	229	438	15	13	28
Pest — Pest.													
R.-kath.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	2681	2502	5183	115	110	225	7	6	13	1	1	2
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	13078	15404	28482	2446	3578	6024	353	273	626	38	15	53
	Összesen — <i>zusammen</i>	15759	17906	33665	2561	3688	6249	360	279	639	39	16	55
Ágos. Luth.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	162	196	358	10	16	26	1	—	1	—	—	—
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	1142	1197	2339	258	500	758	17	13	30	3	1	4
	Összesen — <i>zusammen</i>	1304	1393	2697	268	516	784	18	13	31	3	1	4
Helv. Calv.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	50	11	61	6	1	7	—	—	—	—	—	—
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	218	203	421	18	36	54	1	2	3	—	—	—
	Összesen — <i>zusammen</i>	268	214	482	24	37	61	1	2	3	—	—	—
Izrael. Israel.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	928	575	1503	23	11	34	1	3	4	—	—	—
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	3506	4521	8027	1208	1290	2498	82	53	135	14	1	15
	Összesen — <i>zusammen</i>	4434	5096	9530	1231	1301	2532	83	56	139	14	1	15
Egyéb Sonst.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	2	43	45	2	1	3	5	2	7	—	—	—
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	76	95	171	35	20	55	121	59	180	1	1	2
	Összesen — <i>zusammen</i>	78	138	216	37	21	58	126	61	187	1	1	2
Össz. zus.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	3823	3327	7150	156	139	295	14	11	25	1	1	2
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	18020	21420	39440	3965	5424	9389	574	400	974	56	18	74
	Összesen — <i>zusammen</i>	21843	24747	46590	4121	5563	9684	588	411	999	57	19	76
Budapest — Budapest.													
R.-kath.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	4906	4793	9699	147	150	297	11	12	23	1	1	2
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	20074	25652	45726	3096	4337	7433	521	447	968	52	24	76
	Összesen — <i>zusammen</i>	24980	30445	55425	3243	4487	7730	532	459	991	53	25	78
Ágos. Luth.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	228	253	481	11	21	32	1	—	1	—	—	—
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	1347	1479	2826	299	553	852	23	23	46	3	2	5
	Összesen — <i>zusammen</i>	1575	1732	3307	310	574	884	24	23	47	3	2	5
Helv. Calv.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	70	19	89	6	1	7	—	—	—	—	—	—
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	288	259	547	22	41	63	1	5	6	—	—	—
	Összesen — <i>zusammen</i>	358	278	636	28	42	70	1	5	6	—	—	—
Izrael. Israel.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	1178	804	1982	24	11	35	2	3	5	—	—	—
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	4193	5438	9631	1298	1368	2666	87	57	144	15	2	17
	Összesen — <i>zusammen</i>	5371	6242	11613	1322	1379	2701	89	60	149	15	2	17
Egyéb Sonst.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	2	55	57	2	3	5	5	3	8	—	1	1
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	105	136	241	37	27	64	146	90	236	1	2	4
	Összesen — <i>zusammen</i>	107	191	298	39	30	69	151	93	244	1	3	3
Össz. zus.	10 éven alul <i>unter 10 Jahr.</i>	6384	5924	12308	190	186	376	19	18	37	1	2	3
	10 » <i>fölül über 10 »</i>	26007	32964	58971	4752	6326	11078	778	622	1400	71	30	101
	Összesen — <i>zusammen</i>	32391	38888	71279	4942	6512	11454	797	640	1437	72	32	104

tekintettel a korra.
mit Berücksichtigung des Alters.

Es sprechen folgende Sprachen									Beszélnem tudók Es können nicht sprechen			Külföldi ny. ¹⁾ Ausländische			Összesen Zusammen		
Csak tót Nur slovakisch			Tót és egy. Slov. u. sonst.			Csak egyéb nyelven Nur sonst. Sprachen			férfi m. nő w. egy. zsis.			férfi m. nő w. egy. zsis.			férfi m. nő w. egy. zsis.		
B u d a — O f e n.																	
32	45	77	—	—	—	3	5	8	1223	1311	2534	35	26	61	3554	3724	7278
236	322	558	1	1	—	15	9	24	—	—	—	726	163	439	8356	11685	20041
268	367	635	1	1	—	18	14	32	1223	1311	2534	311	189	500	11910	15409	27319
—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	32	77	1	—	1	113	94	207
15	29	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	268	375	643
15	29	44	—	—	—	—	—	—	45	32	77	2	—	2	381	469	850
—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	46	89	—	—	—	63	54	117
—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	74	69	143
—	4	4	—	—	—	—	—	—	43	46	89	—	1	1	137	123	260
—	1	1	—	—	—	—	—	—	142	165	307	—	—	—	394	395	789
—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	785	1001	1786
2	2	4	—	—	—	—	—	—	142	165	307	—	—	—	1179	1396	2575
—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	4	95	1	18	19	48	82	130
21	3	24	—	1	1	16	12	28	—	—	—	1	1	2	94	97	191
21	3	24	—	1	1	16	12	28	47	48	95	2	19	21	142	179	321
32	46	78	—	—	—	3	5	8	1500	1602	3102	37	44	81	4172	4349	8521
274	359	633	1	2	3	31	21	52	—	—	—	278	165	413	9577	13227	22304
306	405	711	1	2	3	34	26	60	1500	1602	3102	315	209	524	13749	17576	31325
P e s t — P e s t.																	
533	503	1036	—	—	—	4	2	6	2175	2204	4379	56	99	155	5572	5427	10999
2293	2763	5056	5	2	7	17	8	25	—	—	—	846	674	1520	19076	22717	41793
2826	3266	6092	5	2	7	21	10	31	2175	2204	4379	902	773	1675	24648	28144	52792
68	68	136	—	—	—	—	—	—	178	183	361	—	2	2	419	465	884
452	632	1084	—	1	1	1	—	1	—	—	—	5	14	19	1878	2358	4236
520	700	1220	—	1	1	1	—	1	178	183	361	5	16	21	2297	2823	5120
3	1	4	—	—	—	—	—	—	150	152	302	—	—	—	209	165	374
38	45	83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	23	25	277	309	586
41	46	87	—	—	—	—	—	—	150	152	302	2	23	25	486	474	960
3	1	4	—	—	—	—	1	1	942	1041	1983	2	1	3	1899	1633	3532
8	19	27	1	2	3	—	—	—	—	—	—	4	20	24	4823	5906	10729
11	20	31	1	2	3	—	1	1	942	1041	1983	6	21	27	6722	7539	14261
8	1	9	—	—	—	5	3	8	105	102	207	5	2	7	132	154	286
124	41	165	—	1	1	45	17	62	—	—	—	21	24	45	423	258	681
132	42	174	—	1	1	50	20	70	105	102	207	26	26	52	555	412	967
615	574	1189	—	—	—	9	6	15	3550	3632	7232	63	104	167	8231	7844	16075
2915	3500	6415	6	6	12	63	25	88	—	—	—	878	755	1633	26477	31548	58025
3530	4074	7604	6	6	12	72	31	103	3550	3632	7232	941	859	1800	34708	39392	74100
B u d a p e s t — B u d a p e s t.																	
565	548	1113	—	—	—	7	7	14	3398	3515	6913	91	125	216	9126	9151	18277
2529	3085	5614	6	3	9	32	17	49	—	—	—	1122	837	1959	27432	31402	61834
3094	3633	6727	6	3	9	39	24	63	3398	3515	6913	1213	962	2175	36558	43553	80111
68	68	136	—	—	—	—	—	—	223	215	438	1	2	3	532	559	1091
467	661	1128	—	1	1	1	—	1	—	—	—	6	14	20	2146	2733	4879
535	729	1264	—	1	1	1	—	1	223	215	438	7	16	23	2678	3292	5970
3	1	4	—	—	—	—	—	—	193	198	391	—	—	—	272	219	491
38	49	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	24	26	351	378	729
41	50	91	—	—	—	—	—	—	193	198	391	2	24	26	623	597	1220
3	2	5	—	—	—	—	1	1	1084	1206	2290	2	1	3	2293	2028	4321
10	20	30	1	2	3	—	—	—	—	—	—	4	20	24	5608	6907	12515
13	22	35	1	2	3	—	1	1	1084	1206	2290	6	21	27	7901	8935	16836
8	1	9	—	—	—	5	3	8	152	150	302	6	20	26	180	236	416
145	44	189	—	2	2	61	29	90	—	—	—	22	25	47	517	355	872
153	45	198	—	2	2	66	32	98	152	150	302	28	45	73	697	591	1288
647	620	1267	—	—	—	12	11	23	5050	5284	10334	100	148	248	12403	12193	24596
3189	3859	7048	7	8	15	94	46	140	—	—	—	1156	920	2076	36054	44775	80829
3836	4479	8315	7	8	15	106	57	163	5050	5284	10334	1256	1068	2324	48457	56968	105425

1) A felvétel csak a hazai nyelvekre vonatkozván, a külföldi nyelvek kivételével kitöltésai csak az összegzés kedvéért közöltetnek.
Da die Zählung bloss die Kundigkeit von Landessprachen erfragte, sind die ausnahmsweisen Angaben über ausländische Sprachen hier nur mit Rücksicht auf die Summenziehung mitgeteilt.

3. A tót nyelvire vonatkozólag kitűnik, hogy azt a magyaroknak tized-része sajátította el; a németeknél egytizenketted rész érti a tót nyelvet, a mit e szerint elég nagy aránynak kell tekintenünk. Ez azon körülmény következménye, hogy északi Magyarországon a tótság mindenfelől német vidékekkel határos és nagyszámú német gyarmattal is bír.

4. A tótok egyharmada magyarul is beszél, németül pedig valamivel több mint fele. Ez szintén az előbbi pontban előadottakban találja magyarázatát.

Azokat, kik a népesség gyermekkorban álló, vagy felnőtt részéről hasonló tanulmányokat tenni kívánának, a 48. és 49. számú táblákban foglalt adatokra utaljuk.

b) Felekezetek szerint.

Az alábbiakban a négy főfelekezet (katholikusok, ágostaiak, helvétek és izraeliták) nyelvismereteit fogjuk vizsgálni, e mellett azonban a beszélt nyelveknek csak azon összetételeire fogunk szorítkozni, melyek leggyakrabban fordulnak elő.

Beszél száz-száz következő hitfelekezeti egyén közül:

	katholikus	ágostai	helvét	zsidó
csak magyarul	17·27 ⁰ / ₀	13·73 ⁰ / ₀	59·29 ⁰ / ₀	11·40 ⁰ / ₀
csak németül	23·81 »	17·15 »	2·99 »	17·09 »
magyarul és németül	40·24 »	35·80 »	29·54 »	57·88 »
magyarul, németül és tótul	7·12 »	15·25 »	3·55 »	7·55 »

A ritkább nyelvkombinációkból még említést érdemelnek:

magyar és tót	1·73 ⁰ / ₀	4·41 ⁰ / ₀	0·88 ⁰ / ₀	0·16 ⁰ / ₀
német és tót	3·32 »	4·59 »	0·33 »	3·98 »
csak tót	2·89 »	6·56 »	0·43 »	0·05 »

Az abszolút számok, a tízévesnél idősebbek elkülönítésével, az 51. és 52. sz. táblázatban, továbbá az 1. jegyzetben találhatók.

A többnyelvűség átlagos mértéke. Azon számos adat, melyet a bemutatott táblázatok népességünk polyglottismusáról tartalmaznak, ha egyébert nem, — mint hasonló esetekben mindig, — már csak általános tájékozás kedvéért is kívánatosá teszik a középértékek keresését. Egyáltalán nem is látszik képtelenségnek, ha a többnyelvűség átlagos mértékének keresésével foglalkozunk. Ha ilyen számításat más népességre is alkalmaznának, kétségkívül igen érdekes és igen jellemző néppszichológiai adatot nyernénk a különböző nemzetekről és népekről. A mi ezen átlag kiszámításának módját illeti, aligha lehetne az ellen kifogást emelni, ha a polyglottismus minden osztályához tartozók száma megszoroztatnék az általok beszélt nyelvek számával és az eredmény a személyek számával elosztatnék. Az ily módon létrejövő átlagban egyfelől az egyénnek a nyelvismeret kibővítésére irányult törekvése talál kifejezést, másfelől azonban azon kényszerítő körülmények befolyása is, melyek valamely idegen nyelv elsajátítására szorítanak. A mennyiben az egyik indok önkényes, a másik nem

önkéntes, bajos volna előre eldönteni, mily eredményre vezetne ily átlag-számítás.

Épen azért hiszszük, hogy az alábbi eredmény, mely három főnemzetiségünk többynnyelvűségének átlagos mértékét tartalmazza, egyben-másban meglepő leend.

Száz-száz magyar nemzetiségű lakos ugyanis együttvéve beszél

	178 nyelvet,
száz német	146 »
száz tót	186 »

Látnivaló ebből, hogy a nemzetiségek között a tótot kell legbővebb nyelvismeretekkel bírónak tekinteni.

Ha ugyane számításat a négy főfelekezetre is alkalmazzuk, azt találjuk, hogy ezek között legbővebb nyelvismeretekkel az izraeliták és a velük e tekintetben teljesen egy színvonalon álló ágostaiak bírnak, míg a legkisebb nyelv-ismeret a helvétek körében mutatkozik.

Az alább felsorolt felekezetekhez tartozó száz-száz lakos együttvéve ugyanis

a helvéteknél	143
a katolikusoknál	165
az ágostaiaknál	180
az izraelitáknál	181

nyelv ismeretét képviseli.

1. Jegyzet. A nemzetiségek szerint megállapított fontosabb nyelvkombinációknak kimutatása, a tízévesnél idősebbek megkülönböztetésével.¹⁾

		csak magyarúl	magyarúl németül	magyarúl tótül	magyarúl németül tótül	csak németül	németül tótül	csak tótül
A) Összesen:								
Róm. kath.	összesen	40.240	93.673	4.039	16.583	55.425	7.730	6.727
	százalékban	17.27	40.24	1.73	7.12	23.81	3.32	2.89
Ágostai	összesen	2.646	6.901	850	2.939	3.307	884	1.264
	százalékban	13.73	35.80	4.41	15.25	17.15	4.59	6.56
Helvét	összesen	12.609	6.281	187	755	636	70	91
	százalékban	59.29	29.54	0.88	3.55	2.99	0.33	0.43
Izraelita	összesen	7.748	39.323	109	5.129	11.613	2.701	35
	százalékban	11.40	57.88	0.16	7.55	17.09	3.98	0.05
B) Tízévesnél idősebbek.								
Róm. kath.	összesen	26.784	81.869	3.756	16.106	45.726	7.433	5.614
	százalékban	13.71	41.90	1.92	8.24	23.41	3.81	2.87
Ágostai	összesen	1.599	5.942	818	2.839	2.826	852	1.128
	százalékban	9.70	36.05	4.96	17.22	17.15	5.17	6.84
Helvét	összesen	10.340	5.854	182	737	547	63	87
	százalékban	56.06	31.74	0.99	4.00	2.97	0.43	0.47
Izraelita	összesen	2.658	33.387	104	5.059	9.631	2.666	30
	százalékban	4.85	60.93	0.19	9.23	17.58	4.87	0.05

2. Jegyzet. Kimutatása a magyarúl, németül és tótül beszélőknek, hitfelekezet szerint.

	Róm. kath.	Lutheranus	Református	Izraelita
Magyarúl össz. más nyelvek kíséretében ²⁾	159.616	13.745	20.433	53.391
Százalékokban	68·56%	71·30%	96·09%	78·59%
Németül	55.425	3.307	636	11.613
Németül, magyarúl	93.673	6.901	6.281	39.323
Németül, tótül	7.730	884	70	2.701
Németül, és más nyelveken	991	47	6	149
Németül, magyarúl, tótül	16.583	2.939	755	5.129
Németül, magyarúl és más nyelven	3.757	295	386	884
Németül, tótül és más nyelven	78	5	—	17
Németül, magyarúl, tótül és más nyelven	822	97	74	186
Németül össz. más nyelvek kíséretében	179.059	14.475	8.208	60.002
Százalékokban	76·91%	75·09%	38·60%	88·32%
Tótül	6.727	1.264	91	35
Tótül, magyarúl	4.039	850	187	109
Tótül, németül	7.730	884	70	2.701
Tótül és más nyelven	9	1	—	3
Tótül, magyarúl, németül	16.583	2.939	755	5.129
Tótül, magyarúl és más nyelven	69	5	14	5
Tótül, németül és más nyelven	78	5	—	17
Tótül, magyarúl, németül és más nyelven	822	97	74	186
Tótül összesen más nyelvek kíséretében	36.057	6.045	1.191	8.185
Százalékokban	15·49%	31·36%	5·60%	12·05%

¹⁾ A még beszélni nem tudók leszámításával marad:

	összesen	ebből tíz éven alól	felüli
Katholikus	232.810	37.431	195.379
Ágostai	19.278	2.795	16.483
Helvét	21.264	2.821	18.443
Izraelita	67.937	13.141	54.796

²⁾ A magyarúl beszélőkre vonatkozólag az egyes változatok felsorolása itt felesleges, minthogy ezek az 51-ik táblában már közölvék.

KILENCZEDIK FEJEZET.

A főváros magyarosodása.

A főváros természetes magyarosulási folyamata az utolsó két évszázad alatt. — Az iskolák befolyása. — A lakosság magyarosodása tekintettel annak származására. — A magyar nyelv elterjedése a budapesti, magyarországi, ausztriai és külföldi születésűeknél. — Csekélyebb elterjedés a nőnemenl általában, a külföldi származásnak kivételével. — Magyarosodás az egyes hitfelekezetek körében. — Kiváló helyet foglalnak el e tekintetben a helvét hitvallásnak. — Az izraeliták erős magyarosodása. — A gyermekek magyarosodása. — A magyar nemzetiségnek nagymérvű vonzóereje. — A többi nemzetiségek vonzási képessége. — Veszteségek, miket a nem-magyar nemzetiségek a két utolsó nemzedék alatt szenvedtek.

1. A főváros természetes magyarosodása az utolsó két évszázad folyamában.

Pest, melyhez előbb Buda is tartozott, régebben tiszta magyar város volt, melyben ipar, kereskedelem s művészet virágzott.¹⁾ Az 1526-tól 1686-ig tartó török uralom alatt azonban a két város úgy műveltsége mint népessége tekintetében nagyon is hanyatlott. A törökök elűzése után sok német telepítvényt hoztak Budára és Pestre, de azért a magyarok Pesten, még 1720-ban is, a lakosság egy ötödét képezték, míg a németek annak 36 százalékát. Budán ekkor 38%-nyi német mellett csak 8% magyart, ellenben 32% szerbet találunk.²⁾ A lakosság zöme tehát német vala. Daczára ennek, daczára azon ténynek, hogy a magyarság sem a lakosságban magában, annál kevésbé pedig a kormányban támaszra nem talált; daczára az ország és fővárosának másfél századig tartó németesítésnek, mely különösen századunk második felében kiméletlen szigorral fokozódott: a magyar elem — mint ez az 1686-tól 1833-ig a község kötelékébe felvett polgárok névjegyzékéből is kitetszik, — mégis állandóan gyarapodott, oly annyira, hogy midőn az 1851. évben a nemzetiségek összeírását foganatosították, az osztrák kormány nem csekély meglepetésére Pesten épen annyi magyart mint németet találtak (1. a VII. fej. 1. és 2. jegyzetét), míg 1880-ban a magyarok egész Budapesten már többségben voltak, az összlakosság 55%-át tevéen azok száma.

¹⁾ Említésre méltó, hogy Budán a könyvnyomás egy évtizeddel előbb hozott be, mint Bécsben. Ezen egy tényből megítélhető, a művelődésnek mily nagy foka pusztult el a másfél százados török uralom alatt.

²⁾ Ezen becsléseket azon adójegyzékek (Portions-Listen) alapján eszközöltem, melyeket az adóknak (portio) helyesebb elosztása céljából időközönként összeállítottak és melyekből — minden háztulajdonos névszerint lévén beírva — lehetséges volt a nevek hangzása után azon időknek nemzetiségi viszonyait, legalább megközelítőleg, megállapítani. Részletesebb adatokat Budapest régi nemzetiségi állapotáról l. szerzőnek 1882. május 17-én a magy. tudom. akadémiában tartott értekezésében.

A magyar elem megerősödése tehát korántsem mondható mesterkéltnél vagy erőszakolt ténynek, hanem mint a századok folyamában fejlődő, az állam politikai viszonyaiban gyökerező és szükségszerű historiai folyamat tűnik föl. A fővárosi hatóság az által, hogy a népiskolákat tizenöt évvel ezelőtt magyarrá tévé, természetes, hogy e magyarosodási folyamat lefolyását sietteté, de épen-séggel nem mondhatni, mint ezt a külföldön vélik, hogy az e rendszabály által lett volna előidézve.

Hogy pedig a főváros hatósága, nemzeti feladatának és állásának világos tudatában, ezen természetes folyamat haladását a magyar tannyelvnek a népiskolákba behozatala által gyorsította, ez oly mellőzhetlen követelménye volt az önfentartás kötelességének, hogy valóban alig lehet felfogni, mikép léphettek fel Ausztriában s a német birodalomban oly ellenségesen a létjog és az öntudat érzetének ezen oly természetes nyilvánulása ellenében s miként tehették ezt folytonos izgatások ezéjzául. Épen Ausztriának jelen viszonyai szolgálhatnak legvilágosabb példa gyanánt arra, mily könnyű dolog a kisebb nemzetiségeknek istápolása által oly nemzetet is sarokba szorítani, mely eddigelé az államalkotó és államfentartó elemet képviselő. A német nemzet pedig, úgy a lengyel országrészekben, valamint Schleswig-Holsteinban és Elsass-Lothringiában is sokkal erélyesebben lépett fel a nem-német nemzetiségi törekvések ellenében és sokkal szigorúbb s felőtlőbb rendszabályokhoz nyult, semhogy ez oldalról hasonló támadások józanul folytathatók volnának.

1. Magyarosodás, tekintettel a népesség szülőhelyére.

Az országos számlálás eredményeiből kitűnik, hogy a magyarül tudók száma jelenleg mindössze hét millióra, azaz a népesség 51⁰/₀-ára megy. Magában Budapesten, mint említve volt, 74⁰/₀, azaz aránylag majdnem felével több magyarül tudót találtunk. ¹⁾

Ha a fővárosi népességből elkülönítjük azokat, a kik itt és a kik az országban születtek, azon eredményre jutunk, hogy az előbbieknek 71⁰/₀-a, az utóbbiaknak 83¹/₂⁰/₀-a bírja a magyar nyelvet, a mi mellett azonban azt sem szabad tekinteten kívül hagyni, hogy a bevándorlók többsége nem-magyar megyékből származik. A főváros kulturalis befolyása tehát nem csak abban nyilvánul, hogy az idevaló gyermekek jóval gyakrabban tanulják meg a magyar nyelvet, hanem abban is, hogy a bevándorlók nem-magyar részére erősen magyarosító hatást gyakorol.

A mi a Magyarországon kívül szülötteket illeti, természetes, hogy ezeknél a magyarül beszélők százalékszámának csekélyebbnek kell lennie. Ha azonban az Ausztriában szülöttek közül csak 27¹/₃ százalék, a külföldi születésűek közül pedig még két százalékkal kevesebb bírja a magyar nyelvet; ha tehát e bevándorlott népesség háromnegyedrésze Magyarországon és annak fővárosában élhet a nélkül, hogy az állami nyelvet elsajátította volna: úgy ezen feltűnő s más országban talán fel sem található viszonyokat joggal lehet annak további

*) A még beszélni nem tudó gyermekeket levonva.

bizonyítékául elismerni, hogy a magyar nyelv terjesztéséről egyáltalában nem gondoskodnak oly terroristikus módon, hogy a nem-magyar elemek szabad mozgása és fejlődése korántsem lehet annyira megszorítva, mint azt bizonyos oldalról elhitetni szeretnék.

Azon, városunk női lakosságára nézve jellemző vonás, hogy az a magyar nyelvet sokkal ritkábban sajátítja el mint a férfi lakosság, a jelen fejezet is igazolja. Kitűnik ugyanis, hogy még a budapesti vagy magyarországi születésűek között is, a nők a magyar nyelv ismerete tekintetében jóval mögötte maradnak a férfiaknak. Száz magyarul tudó férfira ugyanis az itt szülöttek közül 73, a Magyarországhon szülöttek közül 94 magyarul beszélő nő esik.

Ezzel szemben annál meglepőbb, ha azt találjuk, hogy városunk Ausztriában született női lakossága az ugyanoda való férfiaknak e tekintetben nem sokat enged (100 : 94), sőt, hogy a külföldi nők a magyar nyelv elsajátításának gyakorisága tekintetében a külföldi férfiakat még felül is mulják! Száz magyarul tudó külföldi születésű férfira ugyanis 120 magyarul értő ily nő jut. Ezen első pillanatra meglepő eredményt azonban a valónak megfelelőnek találhatjuk, ha saját ismeretségünk körében körültekintvén, aligha észre nem vesszük már ez uton is, hogy külföldi származású családokban a nő, részben a cselédséggel, részben saját, magyar iskolákat látogató gyermekeivel való érintkezése folytán, a család-atyánál hamarabban szokta a magyar nyelvet megtanulni.

Alábbiakban adjuk a pontos százalékszámokat:

Magyarul beszél 10 éven felüli		férfi	nő	összesen
száz budapesti	születésű között	77·56%	65·73%	71·05%
» magyarországi	» »	86·24 »	81·21 »	83·59 »
» ausztriai	» »	27·72 »	26·83 »	27·37 »
» külföldi	» »	23·68 »	28·25 »	25·66 »

3. Magyarosodás az egyes hitfelekezetek körében.

Már megjegyeztük, hogy a helvétek csaknem kizárólag, t. i. 92⁰/₁₀₀-kal, tartoznak a magyar nemzetiséghez. Ennek következtében itt sajátképeni magyarosodásról nem lehet szólni. Azon tény, hogy ezen vallás híveinek 96¹/₄⁰/₁₀₀-a bírja a magyar nyelvet, azt bizonyítja, hogy a további négy százalék a nem-magyar helvétek köréből került ki.

Magyarság tekintetében második helyen, mint láttuk, az izraeliták következnek, a mennyiben azok között 59⁰/₁₀₀ magyar volt. A magyar nyelvet azonban 77¹/₃ százalék beszéli, minélfogva a nem-magyar izraeliták köréből eredő gyarapodás 18¹/₃⁰/₁₀₀-ra megy. Az izraelitákhoz közel állanak az »egyéb« felekezetűek, kiknek közel nyolcz tizedrésze beszél magyarul.

Nagy gyarapodás mutatkozik az ágostaiknál s katolikusoknál oly nem-magyar tagok által, kik a magyar nyelvet elsajátították. A magyarul értők száma az ágostaiknál 70¹/₂ százalék, míg magyar nemzetiségű csak 51 százalék van közöttük; hasonlóképen a katolikusoknál 68²/₃⁰/₁₀₀ magyarul tudó áll szemben 51⁰/₁₀₀ magyar nemzetiségűvel.

Ezen, a felekezeti szempont szerint elrendezett csoportosításnál is, a nőnem minden csoportban a férfiak mögött elmarad. Ez elmaradás legcsekélyebb, majdnem eltűnően kicsiny, a reformátusoknál; míg az ágostai és izraelita nőknél a magyar nyelv elterjedés legnehezebben megy végbe.

A pontos százalékszámok a következők:

Száz-száz 10 éven felüli egyén közül beszél magyarul:

	férfi	nő	összesen
a katolikusoknál	69·77 ^o / _o	67·66 ^o / _o	68·63 ^o / _o
az ágostaiaknál	74·70	66·14	70·52
a helvéteknél	96·30	96·17	96·23
az izraelitáknál	81·08	73·13	77·36
az egyéb felekezettieknél	77·44	76·49	77·07

Hogy a magyarosodás nagyobb vagy kisebb fokát helyesen méltathassuk, az illetők szülőföldjére is kell tekintettel lennünk. Ha a helvétek, kik csaknem mindnyájan tősgyökeres magyar vidékekről származnak, csaknem valamennyien beszélnek magyarul, ezt korántsem lehet egy sorba helyezni azon viszonyokkal, melyek a katolikusoknál vagy ágostaiaknál mutatkoznak, mint-hogy tudjuk, hogy az Ausztriából bevándorolt idegenek többsége katolikus vallású, míg a többi külföldiek nagyobb része az ágostai vallásfelekezethez tartozik.

Áttérünk tehát az egyes felekezetek körében végbemenő magyarosodási folyamat szemlélésére, de folyton tekintettel lévén az illetők származására is. Az idevonatkozó adatok az 53. sz. táblázatban találhatók.

Ugy az Ausztriából, mint a külföldről származókra vonatkozólag azon összhangzó eredményre jutunk, hogy egy felekezet tagjai sem törekednek oly buzgalommal a magyar nyelv elsajátítására, mint a helvétek. Különösen az Ausztriából származó helvétek azok, kik e tekintetben mindnyáját megelőzik s például a katolikusokhoz képest több mint kétszeres számmal sajátítják el a magyar nyelvet. Kitétszik ez a következő számokból, melyek szerint a magyar nyelvet megtanulta 10,000 Ausztriában született 10 éven felüli

katholikus közül	2599
izraelita »	3183
ágostai »	4210
helvét »	6184

A külföldi születésűek között ismét a helvétek állanak első sorban, csakhogy itt második helyen a katolikusok következnek; tud ugyanis magyarul 10,000 külföldön született 10 éven felüli

ágostai közül	2082
izraelita közül	2614
katholikus közül	2622
helvét közül	3488

A budapesti s magyarországi születésűek viszonyai természetesen kevésbé változatosak. Mindamellert említésreméltó azon tény, hogy az eredetükre nézve

sajátképen idegen fajú izraeliták a magyar nyelv elsajátításában oly nagy buzgalmat fejtenek ki, hogy e tekintetben úgy az ágostaiakon mint a katolikusokon tútesznek. Ugyanis tíz-tíz magyarországi izraelita között alig fogunk Budapesten kettőt találni, a ki magyarul nem beszélne.

A pontos százalékszámok a következők:

Magyarul beszél száz-száz a következő felekezetekhez tartozó 10 éven felüli személy közül:

	budapesti születésű	magyarországi születésű (Budapest kivételével)
a katolikusoknál	67·83%	82·28%
az ágostaiaknál	77·52	75·15
a helvéteknél	93·02	98·65
az izraelitáknál	79·21	83·01
az egyéb felekezetűeknél	80·41	84·76

A nemek megkülönböztetésénél előálló idevonatkozó viszonyok az 1. sz. jegyzetből kivehetők.

4. A gyermekek magyarosodása.

A nyelvismereteket tárgyazó táblázatokban folytonosan különbség van téve a tíz éven aluli és a tíz éven felüli népesség között. Már e körülmény is jelentékenyen nehezíté e táblázatok feldolgozását. Utólagosan azonban úgy találjuk, hogy még a gyermekkorok egyes életévek szerinti elkülönzésétől sem kellett volna visszarettennünk, mert ezáltal az ifjabb nemzedék magyarosodásának kérdése sokkal élénkebben lett volna megvilágítva, mint jelenleg, midőn minden tíz évnél fiatalabb gyermek — tehát azok, kik még iskolába nem járnak, az iskolát látogatókkal együtt — egy közös rovatban foglaltatván, nem ismerhető fel világosan azon magyarosító befolyás, melyet az iskola a családdal szemben gyakorol.

Ha ugyanis azt vizsgáljuk, mily mérvben van a magyar nyelv a tíz évesnél ifjabb gyermekek között elterjedve, úgy e tekintetben két ellenkező irányzat eredményével van dolgunk. Egyrészt az iskolák előmozdítólag hatnak és valóban a fővárosban kevés lehet a 7, 8, 9 éves gyermek, a ki a magyar nyelvet nem bírja. Azon feltevés azonban, hogy az ily korú gyermekek közt a magyar nyelvben járatlanok egyáltalában nem volnának találhatók, a tényleges viszonyok által nem igazolhatók; mert — az iskolamulasztóktól el is tekintve — egyfelől még mindig vannak egyes oly magán és felekezeti tanintézetek, melyekben a magyar nemesak hogy nem oktatási nyelv, de még mint tantárgy sem talál kellő méltatásra; másfelől azonban — mint láttuk — a nők, azaz az anyák, kevésbé jártasak a magyar nyelvben mint a férfiak, minek következtében minden felekezet körében számos oly 2—6 éves gyermek akad, a ki a magyar nyelvet nem bírja.

Ez ellentétes áramlatok végeredője a következő számokban ismerhető fel, melyek szerint t. i. száz-száz tíz éven alóli között (a még beszélni nem tudók leszámításával) a magyar nyelvben jártas (Folytatás a 140. oldalon.)

Magyarul beszélők az egyes hitfelekezetek
 Ungarisch Sprechende unter den einzelnen Confessionen,
A) Buda. —

Hitfelekezet Confession	Kor — Alter	Budapesti születésű In Budapest geboren						Magyarországi születésű In Ungarn geboren					
		férfi männlich		nő weiblich		együtt zusammen		férfi männlich		nő weiblich		együtt zusammen	
		hány wieviel	közöttük tud ma- gyarül — hivon közönnen ungarisch	hány wieviel	közöttük tud ma- gyarül közönnen ungarisch	hány wieviel	közöttük tud ma- gyarül közönnen ungarisch	hány wieviel	közöttük tud ma- gyarül közönnen ungarisch	hány wieviel	közöttük tud ma- gyarül közönnen ungarisch	hány wieviel	közöttük tud ma- gyarül közönnen ungarisch
Római kath. Röm.-kath.	10 éven alúl unter 10 Jahren	5287	2039	5470	2066	10757	4105	565	383	566	367	1131	750
	10 éven felül über 10 Jahren	10764	6684	12817	6223	23581	12907	8361	6814	10276	7587	18637	14401
	összesen —zus.	16051	8723	18287	8289	34338	17012	8926	7197	10842	7954	19768	15151
Ágostai Lutherisch	10 éven alúl unter 10 Jahren	220	125	189	111	409	236	43	29	24	15	67	44
	10 éven felül über 10 Jahren	317	256	192	162	509	418	791	743	690	448	1481	1191
	összesen —zus.	537	381	381	273	918	654	834	772	714	463	1548	1235
Helvét Calviner	10 éven alúl unter 10 Jahren	210	149	155	117	365	266	72	70	80	71	152	141
	10 éven felül über 10 Jahren	274	229	201	187	475	416	1213	1207	1222	1198	2435	2405
	összesen —zus.	484	378	356	304	840	682	1285	1277	1302	1269	2587	3546
Izraelita Israelitisch	10 éven alúl unter 10 Jahren	671	298	664	285	1335	583	65	50	57	44	122	94
	10 éven felül über 10 Jahren	1157	695	1219	599	2376	1294	1065	887	988	713	2053	1600
	összesen —zus.	1828	993	1883	884	3711	1877	1130	937	1045	757	2175	1694
Egyéb Sonstige	10 éven alúl unter 10 Jahren	64	19	103	25	167	44	12	9	8	7	20	17
	10 éven felül über 10 Jahren	85	66	91	59	176	125	281	260	191	152	472	412
	összesen —zus.	149	85	194	84	343	169	293	269	199	159	492	428
Összesen Zusammen	10 éven alúl unter 10 Jahren	6452	2630	6581	2604	13033	5234	757	541	735	504	1492	1045
	10 éven felül über 10 Jahren	12597	7930	14520	7230	27117	15160	11711	9911	13367	10098	25078	20009
	összesen —zus.	19049	10560	21101	9834	40150	20394	12468	10452	14102	10602	26570	21054

B) Pest. —

Róm. kath. Röm.-kath.	10 éven alúl unter 10 Jahren	13676	8681	13834	9125	27510	17806	1736	1362	2095	1665	3831	3027
	10 éven felül über 10 Jahren	19675	16042	26918	18651	46593	34693	33316	28371	43180	35503	76496	63874
	összesen —zus.	33351	24723	40752	27776	74103	52499	35052	29733	45275	37168	80327	66901
Ágostai Lutherisch	10 éven alúl unter 10 Jahren	1185	830	1092	697	2277	1527	214	166	167	124	381	290
	10 éven felül über 10 Jahren	1563	1300	1277	878	2840	2178	4675	3713	5182	3616	9857	7329
	összesen —zus.	2748	2130	2369	1575	5117	3705	4889	3879	5349	3740	10238	7619

1) Az ismeretlen korúak (1492 férfi, 1582 nő) e táblán a 10 éven felüliek számában tartalmaztatnak. — Az ismeretlen származásúak (643 férfi, 593 nő) e táblából hiányoznak.

körében, származás szerint és tekintettel a korra. ¹⁾

nach Herkunft und mit Berücksichtigung des Alters.

Ofen.

Ausztriai születésű In Oesterreich geboren						Külföldi születésű Im Auslande geboren						Összesen Zusammen					
férfi männlich		nő weiblich		együtt zusam.		férfi männlich		nő weiblich		együtt zusam.		férfi männlich		nő weiblich		együtt zusam.	
hány wieviel	közük tud magyaru- l — können ungarisch	hány wieviel	közük tud ma- gyarül — können ungarisch	hány wieviel	közük tud magyaru- l — können ungarisch	hány wieviel	közük tud magyaru- l — können ungarisch	hány wieviel	közük tud magyaru- l — können ungarisch	hány wieviel	közük tud magyaru- l — können ungarisch	hány wieviel	közük tud ma- gyarül — können ungarisch	hány wieviel	közük tud ma- gyarül — können ungarisch	hány wieviel	közük tud ma- gyarül — können ungarisch
153	42	136	33	289	75	21	11	31	31	55	21	6029	2475	6203	2479	12232	4954
3214	931	2615	591	5829	1522	439	92	336	61	775	153	22778	14521	26014	14462	48822	28983
3367	973	2751	621	6118	1597	463	103	367	74	830	177	28807	16996	32247	16941	61054	33937
6	2	4	—	10	2	1	1	3	—	4	1	270	157	220	126	490	283
57	28	54	26	111	54	149	19	90	18	239	37	1314	1016	1026	654	2310	1700
63	30	58	26	121	56	150	20	93	18	243	38	1584	1203	1246	780	2830	1983
—	—	3	—	3	—	—	—	5	1	5	1	282	219	243	189	525	408
15	14	11	6	26	20	40	20	29	10	69	30	1542	1470	1463	1401	3005	2871
15	14	14	6	29	20	40	20	34	11	74	31	1824	1689	1706	1590	3530	3279
8	2	5	2	13	4	—	—	1	1	1	1	744	350	727	332	1471	682
176	44	117	27	293	71	11	6	10	3	21	9	2109	1632	2334	1342	4743	2974
184	46	122	29	306	75	11	6	11	4	22	10	3153	1982	3061	1674	6214	3656
—	—	5	2	5	2	1	1	—	—	1	1	77	29	116	34	193	63
30	15	16	7	46	22	39	10	9	—	48	10	435	351	307	218	742	569
30	15	21	9	51	24	40	11	9	—	49	11	512	380	423	252	935	632
167	46	153	37	320	83	26	13	40	15	66	28	7402	3230	7509	3160	14911	6390
3492	1032	2813	657	6305	1689	678	147	474	92	1152	239	28478	19020	31174	18077	59652	37097
3659	1078	2966	694	6625	1772	704	160	514	107	1218	267	35880	22250	38683	21237	74563	43487

P e s t.

285	94	423	154	708	248	29	17	34	15	63	32	15726	10154	16386	10959	32112	21113
12600	3187	8021	2165	20621	5352	1052	267	873	288	1925	555	66643	47867	78992	56607	145635	104474
12885	3281	8444	2319	21329	5600	1081	284	907	303	1988	587	82369	58021	95378	67566	177747	125587
12	6	41	22	53	28	20	10	12	4	32	14	1431	1012	1312	847	2743	1859
272	105	161	70	433	175	598	127	378	89	976	216	7108	5245	6998	4653	14106	9898
284	111	202	92	486	203	618	137	390	93	1008	230	8539	6257	8310	5500	16849	11757

¹⁾ Individuen unbekanntes Alters (1492 M., 1562 Fr.) sind in dieser Tabelle in der Anzahl der über 10 Jährigen enthalten. Hingegen sind die Personen, deren Herkunft nicht ermittelt werden konnte (643 M., 593 Fr.) in obiger Tabelle nicht enthalten.

53. számú tábla. (Végo.)

Hitfelekezet <i>Confession</i>	Kor — <i>Alter</i>	Budapesti születésű <i>In Budapest geboren</i>						Magyarországi születésű <i>In Ungarn geboren</i>					
		férfi <i>männlich</i>		nő <i>weiblich</i>		együtt <i>zusammen</i>		férfi <i>männlich</i>		nő <i>weiblich</i>		együtt <i>zusammen</i>	
		hány <i>wieviel</i>	köztük tud ma- gyarúl <i>können ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	köztük tud ma- gyarúl <i>können ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	köztük tud ma- gyarúl <i>können ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	köztük tud ma- gyarúl <i>können ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	köztük tud ma- gyarúl <i>können ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	köztük tud ma- gyarúl <i>können ungarisch</i>
Holvót <i>Calviner</i>	10 éven alúl <i>unter 10 Jahren</i>	1105	908	943	799	2048	1707	324	313	232	270	606	583
	10 éven felül <i>über 10 Jahren</i>	826	780	847	796	1673	1582	6357	6275	6864	6764	13221	13039
	összesen — <i>zus.</i>	1931	1694	1790	1595	3721	3289	6681	6588	7146	7034	13827	13622
Izraelita <i>Israelitisch</i>	10 éven alúl <i>unter 10 Jahren</i>	6073	4354	5831	4388	11904	8742	813	700	928	800	1741	1500
	10 éven felül <i>über 10 Jahren</i>	7705	6779	8503	6647	16208	15150	16501	14325	12888	10175	29389	24500
	összesen — <i>zus.</i>	13778	11133	14334	11035	28112	23892	17314	15025	13816	10975	31130	26000
Egyéb <i>Sonstige</i>	10 éven alúl <i>unter 10 Jahren</i>	209	102	188	85	397	187	47	28	76	35	123	63
	10 éven felül <i>über 10 Jahren</i>	205	182	155	124	360	306	1271	1077	796	663	2067	1740
	összesen — <i>zus.</i>	414	284	343	209	757	493	1318	1105	872	698	2190	1803
Összesen <i>Zusammen</i>	10 éven alúl <i>unter 10 Jahren</i>	22248	14875	21888	15094	44136	29969	3134	2569	3548	2894	6682	5463
	10 éven felül <i>über 10 Jahren</i>	29974	25089	37700	27096	67674	52185	62120	53761	68910	56721	131030	110482
	összesen — <i>zus.</i>	52222	39964	59588	42190	111810	82154	65254	56330	72458	59615	137712	115945

C) Budapest. —

Róm. kath. <i>Röm.-kathol.</i>	10 éven alúl <i>unter 10 Jahren</i>	18963	10720	19304	11191	38267	21911	2301	1745	2661	2032	4962	3777
	10 éven felül <i>über 10 Jahren</i>	30439	22726	39735	24874	70174	47600	11677	35185	53456	43090	95133	78275
	összesen — <i>zus.</i>	49402	33446	59039	36065	108441	69511	43978	36930	56117	45122	100095	82052
Ágostai <i>Lutherisch</i>	10 éven alúl <i>unter 10 Jahren</i>	1405	955	1281	808	2686	1763	257	195	191	139	448	334
	10 éven felül <i>über 10 Jahren</i>	1880	1556	1469	1040	3349	2596	5466	4456	5872	4064	11938	8520
	összesen — <i>zus.</i>	3285	2511	2750	1848	6035	4359	5723	4651	6063	4203	11786	8854
Helvét <i>Calviner</i>	10 éven alúl <i>unter 10 Jahren</i>	1315	1057	1098	916	2413	1973	396	383	362	341	758	724
	10 éven felül <i>über 10 Jahren</i>	1100	1015	1048	983	2148	1998	7570	7482	8086	7962	15656	15411
	összesen — <i>zus.</i>	2415	2072	2146	1899	4561	3971	7966	7865	8448	8303	16414	16168
Izraelita <i>Israelitisch</i>	10 éven alúl <i>unter 10 Jahren</i>	6744	4652	6495	4673	13239	9325	878	750	985	844	1863	1594
	10 éven felül <i>über 10 Jahren</i>	8862	7474	9722	7246	18584	14720	17566	15212	13876	10888	31442	26100
	összesen — <i>zus.</i>	15606	12126	16217	11919	31823	24045	18444	15962	14861	11732	33305	27694
Egyéb <i>Sonstige</i>	10 éven alúl <i>unter 10 Jahren</i>	273	121	291	110	564	231	59	37	84	42	143	79
	10 éven felül <i>über 10 Jahren</i>	290	248	246	183	536	431	1552	1337	987	815	2539	2152
	összesen — <i>zus.</i>	563	369	537	293	1100	662	1611	1374	1071	857	2682	2231
Összesen <i>Zusammen</i>	10 éven alúl <i>unter 10 Jahren</i>	28700	17505	28469	17698	57169	35208	3891	3110	4283	3398	8174	6508
	10 éven felül <i>über 10 Jahren</i>	42571	33019	52220	34326	94791	67345	73831	63672	82277	66819	156108	130491
	összesen — <i>zus.</i>	71271	50524	80689	52024	151960	102548	77722	66782	86560	70217	164282	136999

Tabelle Nr. 53. (Schluss.)

Ausztriai születésű <i>In Oesterreich geboren</i>						Külföldi születésű <i>Im Auslande geboren</i>						Összesen <i>Zusammen</i>					
férfi <i>männlich</i>			nő <i>weiblich</i>			együtt <i>zusam.</i>			férfi <i>männlich</i>			nő <i>weiblich</i>			együtt <i>zusammen</i>		
hány <i>wieviel</i>	közük tud magy. rül — könnön <i>ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	közük tud magy. rül — könnön <i>ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	közük tud magy. rül — könnön <i>ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	közük tud magy. rül — könnön <i>ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	közük tud magy. rül — könnön <i>ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	közük tud magy. rül — könnön <i>ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	közük tud ma- gyarül <i>können ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	közük tud ma- gyarül <i>können ungarisch</i>	hány <i>wieviel</i>	közük tud ma- gyarül <i>können ungarisch</i>
4	4	20	14	24	18	2	1	7	4	9	5	1435	1226	1252	1087	2687	2313
108	61	73	44	181	108	135	41	183	64	318	105	7426	7166	7967	7668	15393	14834
112	68	93	58	205	126	137	42	190	68	327	110	8861	8392	9219	8755	18080	17147
130	74	147	93	277	167	18	7	20	12	38	19	7034	5135	6926	5293	13960	10428
2246	798	1620	455	3866	1253	225	48	194	58	419	106	26677	21950	23205	17335	49882	39285
2376	872	1767	548	4143	1420	243	55	214	70	457	125	33711	27085	30131	22628	63842	49713
7	3	10	1	17	4	5	3	2	1	7	4	268	136	276	122	544	258
133	42	66	31	199	73	141	40	54	18	195	58	1750	1341	1071	836	2821	2177
140	45	76	32	216	77	146	43	56	19	202	62	2018	1477	1347	958	3365	2435
438	181	641	284	1079	465	74	38	75	36	149	74	25894	17663	26152	18308	52046	35971
15359	4196	9941	2765	25300	6961	2151	523	1632	517	2833	1040	109604	83569	118233	87099	227837	170668
15797	4377	10582	3049	26379	7426	2225	561	1757	553	3982	1114	135498	101232	144385	105407	279883	206639
<i>Budapest.</i>																	
438	136	559	187	997	323	53	28	65	28	118	56	21755	12629	22589	13438	44314	26067
15814	4118	10636	2756	26150	6874	1491	359	1209	349	2700	708	89421	62388	105036	71069	194457	133457
16252	4254	11195	2943	27447	7197	1544	387	1274	377	2818	764	111176	75017	127625	84507	238801	159524
18	8	45	22	63	30	21	11	15	4	36	15	1701	1169	1532	973	3233	2142
329	133	215	96	544	229	747	146	468	107	1215	253	8422	6291	8024	5307	16446	11598
347	141	260	118	607	259	768	157	483	111	1251	268	10123	7460	9556	6280	19679	13740
4	4	23	14	27	18	2	1	12	5	14	6	1717	1445	1495	1276	3212	2721
123	78	84	50	207	128	175	61	212	74	387	135	8968	8636	9430	9069	18398	17705
127	82	107	64	234	146	177	62	224	79	401	141	10685	10081	10925	10345	21610	20426
138	76	152	95	290	171	18	7	21	13	39	20	7778	5485	7653	5625	15431	11110
2422	842	1737	482	4159	1324	236	54	204	61	440	115	29086	23582	25539	18677	54625	42259
2560	918	1889	577	4449	1495	254	61	225	74	479	135	36864	29067	33192	24302	70056	53369
7	3	15	3	22	6	6	4	2	1	8	5	345	165	392	156	737	321
163	57	82	38	245	95	180	50	63	18	243	68	2185	1692	1378	1054	3563	2746
170	60	97	41	267	101	186	54	65	19	251	73	2530	1857	1770	1210	4300	3067
605	227	794	321	1399	548	100	51	115	51	215	102	33296	20893	33661	21468	66957	42361
18851	5228	12754	3422	31605	8650	2829	670	2156	609	4985	1279	138082	102589	149407	105176	287489	207765
19456	5455	13548	3743	33004	9198	2929	721	2271	660	5200	1381	171378	123482	183068	126644	354446	250126

a helvétek közt	96·46 ^o / _o
az izraeliták közt	84·51
az ágostaiak közt	76·64
a katolikusok közt	69·64

Összehasonlítva ez adatokat azokkal, melyeket a magyar nyelvnek az egyes felekezetek körében való elterjedtségéről az előbbi fejezetben közöltünk, kitűnik, hogy különösen az izraelitáknál a magyar nyelv ismerete a gyermekek között meglepően terjed. Ezen jelenség részben azon már kimutatott körülmény által is magyarázható, hogy az izraelita anyák közt sokkal több a magyarországi származású, mint a katolikusok vagy ágostaiak körében, mely utóbbiak között jóval számosabb külföldi van. Jelen adatok szerint azonban városunk izraelita lakossága okvetlenül a magyarság előmozdítója gyanánt tekintendő.

Ama feltűnő hanyatlás, mely a magyar nyelv ismerete tekintetében egynehány felekezet gyermekeinél mutatkozik, ezen jelenség okainak további kutatására késztetett. Ha e szándékkal vesszük közelebbi vizsgálat alá az 53. táblázat részleteit, ezen jelenség csakugyan némi magyarázatot talál azon tényben, hogy ily hanyatlás egyik pesti kerületben sem észlelhető: itt, minden felekezetenél, a magyarul tudók száma a gyermekek között nagyobb, mint a felnőttek között, a mint azt a következő, a 2-dik sz. jegyzetből átvett százalékszámokból kitűnik, melyek szerint a pesti oldalon száz-száz egyén közül birja a magyar nyelvet

	katolikusoknál ágostaiaknál helvéteknél izraelitáknál			
az összes népesség körében	72·19	71·19	96·30	80·20
a gyermekek körében pedig több t. i.	76·13	78·04	96·98	87·07

Ha azonban a budai oldalra megyünk át, ott egészen ellenkező viszonyokat találunk: a gyermekek itt t. i. még nem beszélnek magyarul. Még a helvéteknél és izraelitáknál is e tekintetben a gyermekek hátramaradása tapasztalható. Magyarul beszél ugyanis a budai kerületben

az összes népesség körében	57·80	71·95	94·99	61·72
ellenben a gyermekek körében csak	51·09	68·52	93·57	58·59

Ha emlékezetünkbe idézzük azon tapasztalatot, hogy a magyar nyelv terjedése épen Buda női népességének körében különösen lassú, úgy ebben is feltalálható annak magyarázata, miért találunk itt a gyermekek, különösen pedig az iskolát még nem látogató gyermekek között oly sokat, ki a magyar nyelvet nem birja.

5. Az utolsó két nemzedék nemzetiségének változása.

Ha a nemzetiségi statisztika főfeladata abban áll, hogy az illető nemzetiségek hatalmi viszonyait felderítse, úgy a beteketés e viszonyok azon változásaiba, melyek az idő folyamában a család körében zajtalanul s fel nem ismerve mennek végbe, az efféle statisztikának kétségkívül legérdekesebb része gyanánt tűnik föl. Melyik államférfi nem érezné a legélénkebb vágyat, bepillantani a népek fejlődésének azon titkos műhelyébe, melyben a nemzetek sorsának fonala szövődik¹⁾.

(Folytatás a 142. oldalon.)

¹⁾ Wolff (Sächsische Städte und ihr Haushalt, Nagy-Szeben 1881.) helyesen jegyzi meg a nemzetiségi statisztika ilyen adatairól, hogy ezek »bepillantást engednek a népek keletkezésének és kiveszésének titokteljes műhelyébe; látni engedik, hogyan oldódik ki emitt egy fonál az idő szövöszékén, hogyan fűződik amott egy fonál másik fonálhoz, ily módon létesítvén az új szövözetet.«

Nemzetiség elváltozása az utolsó két nemzedéknél. — Veränderung in der Nationalität der zwei jüngsten Generationen.

Családfő nemzetisége Nationalität des Familien- hauptes	Kerület — Bezirk	Gyermeknek nemzetisége Nationalität der Kinder					Családfő nemzetisége Nationalität des Familien- hauptes	Kerület — Bezirk	Gyermeknek nemzetisége Nationalität der Kinder					
		Magyar	Német	Deutsche	Tót	Szlovákok			Egyéb	Magyar	Német	Deutsche	Tót	Szlovákok
Magyar	I.	421	38	—	—	—	459	I.	9	26	10	—	—	43
	II.	526	55	—	—	—	585	II.	1	8	4	—	—	13
	III.	256	51	—	—	—	307	III.	4	2	13	—	—	19
	Összesen Buda — Ofen zus.	1203	144	—	—	—	1351	Összesen Buda — Ofen zus.	14	36	27	—	—	77
	IV.	984	2	—	—	—	986	IV.	7	1	11	—	—	19
	V.	746	20	—	—	—	766	V.	32	27	42	5	—	106
	VI.	778	53	—	—	—	831	VI.	22	17	32	1	—	72
	VII.	916	99	—	—	—	1015	VII.	58	46	59	—	—	163
	VIII.	1732	23	—	—	—	1759	VIII.	31	11	25	—	—	69
	IX.	897	13	—	—	—	910	IX.	15	14	16	—	—	45
	X.	219	3	—	—	—	222	X.	6	1	3	—	—	11
Összesen Pest — Pest zus. Budapest	6272	213	—	—	—	6492	Összesen Pest — Pest zus. Budapest	171	117	188	9	—	485	
		7475	357	—	—	7843		185	153	215	9	—	582	
Német	I.	112	259	—	—	—	372	I.	31	32	—	—	—	91
	II.	149	511	—	—	—	660	II.	34	39	—	—	—	80
	III.	96	772	—	—	—	868	III.	12	16	—	—	—	45
	Összesen Buda — Ofen zus.	357	1542	—	—	—	1900	Összesen Buda — Ofen zus.	77	87	—	—	—	216
	IV.	119	86	—	—	—	211	IV.	33	6	—	—	—	63
	V.	277	220	—	—	—	499	V.	24	29	4	—	—	91
	VI.	333	512	—	—	—	845	VI.	39	79	7	—	—	173
	VII.	410	567	—	—	—	977	VII.	29	58	5	—	—	106
	VIII.	234	376	—	—	—	623	VIII.	45	27	12	—	—	132
	IX.	216	203	—	—	—	423	IX.	51	28	1	—	—	90
	X.	40	43	—	—	—	83	X.	11	18	1	—	—	133
Összesen Pest — Pest zus. Budapest	1629	2007	—	—	—	3639	Összesen Pest — Pest zus. Budapest	232	245	30	—	—	787	
		1986	3549	—	—	5533		309	332	31	—	—	1003	
S z á z a l é k b a n — I n P e r c e n t e n .														
Magyar Ungarn	Buda	89·04	10·66	—	—	—	—	0·30	100·00	—	—	—	—	100·00
	Pest	96·61	3·28	—	—	—	—	0·03	100·00	—	—	—	—	100·00
	Budapest	95·31	4·55	—	—	—	—	0·08	100·00	—	—	—	—	100·00
Német Deutsche	Buda	18·79	81·16	—	—	—	—	—	100·00	—	—	—	—	100·00
	Pest	14·47	54·79	—	—	—	—	0·27	100·00	—	—	—	—	100·00
	Budapest	35·70	63·80	—	—	—	—	0·32	100·00	—	—	—	—	100·00
T ó t														
S z l o v á k o k														
E g y é b														

A számlálási anyag módot nyújtott eme nagy fontosságú vizsgálás eszközésére. Hiszen úgy a szülők, mint gyermekeik anyanyelve be volt jelentve s ennél fogva nagyon is biztosan szemügyre lehetett venni azon változásokat, melyek két, egymásra következő nemzedéknek anyanyelvében beállottak. Ez eszmének technikai keresztülvitele természetesen nagy nehézségekbe ütközött. A munkálatot legelső sorban, azaz még azon időben kellett eszközölni, midőn az anyag még eredeti rendjében vala, t. i. midőn minden háztartás számláló lapjai az illető háztartási borítékban voltak még elhelyezve. Mindenekelőtt az illető családfőnek (akár férfi, akár nő lett legyen is az) anyanyelve jegyeztetett fel, mire aztán a háztartás összes többi tagjai közül a családtagoké vétetett vizsgálat alá, és a mellett újból feljegyeztetett azoknak anyanyelve, kik a név egyformaságából következtetve és koruk tekintetbevételével az illető családfő gyermekei gyanánt voltak tekinthetők¹⁾. Habár nem lehetetlen, hogy ilyformán imitt-amott vérszerinti gyermekek helyett más családtagok vétettek is számításba, ily kivételes esetek mégis sokkal ritkábban állhattak be, semhogy a főeredményben érezhető változást idézhettek volna elő. Tekintettel az ily vizsgálatjal járó fáradságra és költségre, le kellett mondanunk arról, hogy abba a 355,000 számláló lap mindenikét belevonjuk. Ennél fogva meg kellett elégednem azzal, hogy minden kerületben kutató próbákat tegyünk s ha a taláalomra kiválasztott utcza lakossága nem mutatkozott eléggé tarkázottnak, még néhány más utczaét vettünk hozzá, szintén minden válogatás nélkül, míg nem végre városunk három főnemzetisége — a magyar, német és tót — a főváros minden kerületében elegendő számú családfő által volt képviselve. A gyermekkorban álló nemzedék számláló lapjai közül ilyformán:

az I. kerületben mintegy	1000
II., III., IV. V. és IX. kerületben	1200—1500
VI. kerületben	1900
VII. »	2300
VIII. »	2600
a X. »	450

mindössze mintegy 15000 lap került ily feldolgozás alá. Minthogy a gyermekeknek ezen tömege az összes városrészekből minden czélzat nélkül lett összegyűjtve, az elért eredményeket az összes népesség körében fennálló viszonyokkal meg-egyezőknek lehet tartani.

Az eredmény pedig, a melyet nyertünk, a következő vala:

A mi mindenekelőtt a három főnemzetiségnek ellenállási képességét illeti, úgy ez a magyarnál legerősebbnek, a tótnál leggyengébbnek bizonyult, míg a német e tekintetben a középhelyet foglalja el. Száz esetben²⁾ magyar származású gyermek közül csak öt idegenült el nemzetiségétől, ellenben ugyanannyi tót gyermek közül 62, a németek közül 36, az együvé foglalt »egyéb nemzetiségek«-hez tartozók közül pedig 59%. A tót, mint a legvagyontalanabb és —

¹⁾ A háztartás fejéhez való viszony felőli kérdésre t. i. csak ritkán válaszoltak a rokonsági foknak (gyermek, unoka stb.) jelzésével, hanem többnyire csak a »családtag« kifejezéssel.

²⁾ Megjegyzendő, hogy az esetek száma a gyermekek, nem pedig a családfők számláló lapjainak felel meg.

miként az a népesség műveltségi állapotáról szóló fejezetben számszerűleg is ki fog tűnni — egyszersmind a legkevésbé művelt nemzetiség, legcsekélyebb ellenállási erőt tudott kifejteni.

A két utolsó nemzedék folyamán végbemenő áthasonulás valódi hatályosságát a német nemzetiség beolvadási aránya fejezi ki leghívebben. Az egyik nemzedéktől a másikig észlelhető 36°/o-ra menő nemzetiségi átalakulás arra engedne következtetni, hogy a Budapesten letelepülő idegenek a negyedik nemzedékben magyarosodnak el teljesen. Nem ismerünk más országról hasonló vizsgálatakat és így nem hivatkozhatunk megfelelő külföldi adatokra; mindazonáltal nem hisszük, hogy tévedünk, midőn azt állítjuk, hogy úgy azon európai államokban, melyekben nemzeti átalakulások vannak folyamatban, főleg Német- és Oroszországban¹⁾, mint az északamerikai egyesült államokban is, az idegen elemek beolvadása jóval gyorsabban történhetik, a mire — legalább az európai államokban — az erélyes kormányrendszabályoknak nem épen csekély befolyása lehet. A fővárosi német elem átalakulási folyamának lassúsága — s a viszonyok e tekintetben, az országban sem lehetnek nagyon eltérők — nézetünk szerint a leg-erősebb érv annak bizonyítására, mily alaptalan a túlbuzgó magyarosításnak azon vádjja, melylyel a fővárosi tanácsot és a kormányt egyaránt illették. Sőt ellenkezőleg inkább azt lehetne ez eredményekből következtetni, hogy a többi európai országok intézkedéseinek példájára nálunk is nemzetiségünket az eddiginél hatályosabb módon kellene védelmezni. Hiszen két évvel ezelőtt, a már majdnem másfél évtized óta fennálló nemzeti kormányzat daczára, még mindig nem jutottunk annyira sem, hogy a magyar nyelv az ország népiskoláiba kötelezett tantárgyul be lett volna hozva, minek folytán az ország minden részén számos oly iskola is létezett, a melyekben magyar szó sohasem hangzott.

Miután immár tudjuk, mennyit veszít az élet küzdelmében minden egyes nemzetiség, azon kérdés merül fel, vajjon melyik nemzetiség javára szolgált tulajdonképen e veszteség? Az 54. sz. táblában foglalt adatokból kiteszik már most, hogy a magyar nemzetiség egész veszteségét a német vonta magához és megfordítva a németét a magyar nyerte meg. Az, hogy német gyermek töttá vált volna, oly ritka eset, mely 300 gyermek közül csak egynél áll be; de még ritkábban fordul ez elő a magyar gyermekeknél, t. i. 1400 közül egynél. Az »egyéb« nemzetiségek javára szolgáló veszteség úgy a magyaroknál, mint a németeknél eltűnő csekély.

A tót nemzetiség, mint említve volt, egy nemzedéktől a másikig 62°/o-ot veszített tagjaiból; ebből 33°/o a magyar, 27°/o a német és 1¹/₂^o/o a többi nemzetiséghez csatlakozott.

Körülbelül ugyan ilyen a vesztesége az »egyéb nemzetiségek«-nek; azoknak 31°/o-át ugyanis a magyar, 25°/o-át pedig a német nemzetiség vonta magához, míg a tót nemzetiség is csak ezekkel szemben mutathat fel valamivel nagyobb, azaz 3°/o-ra menő nyereséget.

¹⁾ Az ausztriai állapotok változásáról nehezebb véleményt képezni, minthogy a német elem eddigi túlsúlyát az utolsó évek ellenkező áramlata okvetlenül némileg ellensúlyozta.

Mindezekből azt látjuk, hogy a nemzetiségeknek aktiv vonzereje és passiv ellenállási képessége egyenes viszonyban áll: minél ritkábban olvad be valamely nemzetiség a másikba, minél nagyobb tehát ellentállási képessége, annál nagyobb azon idegen elemek száma is, melyeket magához vonzani képes vala. A magyar nemzetiség vesztett legkevesebbet, és nyert legtöbbet; a tót vesztett legtöbbet és nyert legkevesebbet. A kettő között áll a német nemzetiség.

Azon körülmény, hogy ez utóbbi az »egyéb nemzetiségű« gyermekek 25°/_o-át s a tót nemzetiségűek 27°/_o-át magába olvaszthatta, szintén hangosan hirdeti a magyar erőszakoskodás vádjának alaptalanságát. Ugyanezt bizonyítja azon tény, hogy a budai kerületekben, az iskolák magyarosítása daczára a magyar gyermekeknek teljes 11°/_o-a lett németté, valamint, hogy ugyanott száz német gyermek közül már csak 19 magyarosodott meg, míg a pesti oldalon 44. A tót és az »egyéb nemzetiségű« gyermekekkel szemben a budai kerületekben a német nemzetiség általában sokkal nagyobb vonzerőt fejtett ki, mint a magyar. E kerületekben száz tót szülőtől származó gyermek közül

a magyar nemzetiséghez	18
a német	47

tehát harmadfél-szer annyi csatlakozott.

Hasonlóképen magyarrá lett száz »egyéb nemzetiségű« gyermek közül a budai kerületekben harminczhat, németté negyven.

Ezen észlelések rá vezetnek bennünket a nemzeti átalakulási folyamat kerületeként különböző lefolyásának nyomozására. Itt ismét bebizonyul a nemzetiségek ellentállási és vonzási erő közt fennálló viszonyosság. Így azt találjuk, hogy azon kerületekben, melyek kiváló magyar jelleggel bírnak, mint a Belváros, József- és Ferenczváros, legcsekélyebbek e nemzetiség veszteségei, ellenben legnagyobbak nyereségei: a nevezett három kerületben ugyanis a magyarság körülbelül csak egy százalékot vesztett, míg az óbudai kerületben, hol leggyengébben van képviselve, tizenhét százalékot. Hasonlóképen a német nemzetiség is, azon (budai) kerületekben, melyekben legerősebb, csak 19°/_o-ot, ellenben a Belvárosban, hol leggyengébb, 59°/_o-ot vesztett: a budai kerületekben ellenben elnyerte a magyaroknak 11°/_o-át, a tótoknak 47°/_o-át és a többi nemzetiségeknek negyven százalékát; továbbá a szintén erősen német VI. kerületben magába olvasztá a magyaroknak 6°/_o-át, a tótoknak 24°/_o-át s a többi nemzetiségeknek 46 százalékát. A nemzetiségi nyereség és veszteség csak a tótoknál nem tüntet föl említésre méltó függést azok számbeli erejüktől.

A részletekre nézve utalunk egyébiránt az 54-ik sz. táblára.

Jegyzetek.

1. Jegyzet. A magyar nyelv elterjedése az egyes hitfelekezetek között, tekintettel a származásra és a nemek megkülönböztetésével.

Száz-száz 10 éven felüli férfi vagy nő közül magyarul beszél:

	katholikus		ágostai		helvét		izraelita		egyéb	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Budapesti születésű	74·99	62·60	82·77	70·80	92·27	93·80	84·34	74·53	85·51	74·39
Magyarországi >	84·42	80·61	81·72	69·21	98·84	98·47	86·60	78·47	86·15	82·57
Ausztriai >	26·04	25·91	40·43	44·65	63·41	59·52	34·76	27·75	34·97	46·34
Külföldi >	24·08	28·87	19·54	22·86	34·86	34·91	22·88	29·90	27·78	28·57

2. Jegyzet. A magyar nyelv elterjedése az egyes hitfelekezetek között, a budai és pesti oldal megkülönböztetésével és tekintettel a gyermekkorra (a beszélni nem-tudókat is beszámítva).

I. az 51 és 52. sz. táblát.

Magyarul beszél

	összesen		a 10 évig való gyermekek közül	
	Buda:	Pest:	Buda:	Pest:
a katolikusoknál	33946	125670	4954	21113
az ágostaiaknál	1983	11762	283	1859
a helvéteknél	3279	17154	408	2313
az izraelitáknál	3656	49735	682	10428

Százalékban számítva kitűnik, hogy száz-száz közül magyarul beszél:

a katolikusoknál	57·80	72·19	51·09	76·13
az ágostaiaknál	71·95	71·19	68·52	78·04
a helvéteknél	95·04	96·30	94·99	96·98
az izraelitáknál	61·72	80·20	58·59	87·07

TIZEDIK FEJEZET.

Műveltségi fok.

Az általános műveltségi foknak az utolsó évtized alatti tetemes javulása. — Ezen idő alatt az oktatási ügy emelésére tett nagy erőfeszítések. — Más városokkal való összehasonlítások. — Az egyes kerületek műveltségi foka. — A nőnem nagyobb műveletlensége. — A műveltségnek nemzedékről nemzedékre való növekedése. — Irni-olvasni nem tudók (analfabéták) az iskolaköteles gyermekek között. — A katolikusok, ágostaiak, helvéték és izraeliták műveltségi foka. — Különbség nem és kor szerint. — A magyar, német és tót nemzetiség műveltségi foka. — A magyaroknál, különösen a férfiaknál, fenforgó kiválón kedvező viszonyok. — Ezen műveltségi méretnek kor szerinti változása. — A belsőliek és külföldiek műveltségi foka.

1. Az általános műveltségi foknak emelkedése az 1870. év óta.

Azon nagy érdeknél fogva, mely valamely nép műveltségi fokának megismeréséhez fűződik, megfogható, mért figyelnek oly nagy buzgalommal mindazon statisztikailag feltűnő jelenségekre, melyekből a nép műveltségének állására és haladására többé kevésbé általános következtetések vonhatók. Ezeknek egyike sem támaszthat azonban igényt oly általános érvényességre, mint az irni-olvasni tudók vagy nem tudók kivétel nélküli összeírása.¹⁾

Ezen egyének száma úgy az utolsóelőtti mint az utolsó népszámlálás alkalmával felvételven, azon eredményre jutottunk, hogy a lakosság műveltségi foka úgy az egész országban,²⁾ mint a fővárosban örvendetes módon emelkedett. (L. 1. jegyzetet.)

Az irni-olvasni nem tudó személyek száma Budapesten 1870-ben a lakosság 36⁰/₀-át tette, de 1880-ban csak 32¹/₃-át, utóbbinál az összes gyermekek is számba vétetvén.³⁾ Ha az első hét éven belül álló gyermekeket figyelmen kívül hagyjuk, minden tizezer hét éven felüli személy között az irni-olvasni nem tudók száma csak 1677. (L. 3. jegyzetet.)

Azon erős apadás, mely Budapesten az analfabéták számánál mutatkozik, hangosan hirdeti a főváros iskolai és művelődési czélok iránti nagy áldozat-

¹⁾ Erre, valamint az iskolalátogatási statisztikának, az analfabéták katonalátállításoknál és esketésekénél való összeírásának, továbbá a levélforgalom nagyságából és egyéb mellékes jelenségekből vont következtetéseknek csekélyebb értékére nézve: v. ö. Körösi Pest sz. kir. város 1870-ben, 80⁰.

²⁾ Az ország hét éven felüli lakossága között ugyanis volt:

	1870	1881
az irni-olvasni tudók száma	34.17%	46.02%
az irni-olvasni nem tudóké	53.81 >	45.74 >
és a csak olvasni tudók száma	12.02 >	8.24 >

(l. 1. jegyzetet.)

³⁾ valamint az összes kétes esetek is (l. 2. jegyzetet).

készségét.¹⁾ Figyelembe véve, hogy városunkban mindig nagy számú vidéki proletariátus tartózkodik — gondoljunk csak a Felső-Magyarországból beözönlő napszamosok és munkások nagy tömegére — ezen eredmény rendkívül örvedetesnek mondható. Csakis rendkívüli áldozatkészségének köszönheti Budapest, (Folytatás a 150. oldalon.)

¹⁾ Pest városának az iskolák fentartására fordított kiadásai — az iskolai építkezések figyelmen kívül hagyásával, de az iskolaépületek bérleti értékét beleszámítva — 1866-ban 87,000 frtot tettek, 1872-ben (40,000 frt bérleti érték beleszámításával) már 370,000 frtot. A főváros közoktatási költségvetése e szerint ezen hét év alatt megnégyszerezesedett! Az emelkedés nagyszerűsége legjobban ítélnél meg, ha meggondoljuk, hogy a közoktatási költségvetés 1844-ben csak 2445 frtot és 1847-ben is csak 18,000 frtot tett. (V. ö. Kőrösi: Pest városának elemi népiskolái, 80—88 és 169—171. o.) Csakis iskolai építkezésekre 1868-tól 1874-ig, azaz a testvérvárosok egyesítése évéig, másfél millió forintnál több fordítottat. (L. Kőrösi u. o. S3. old.)

Azóta a fővárosi oktatási ügy és költségei további haladást tettek, mint ez a következő összeállításból látható:

	1866	1874	1880
	Pest	B u d a p e s t	
Népiskolai kiadások	58,000 frt	355,000 frt	573,000 frt
Reáliskolákra tett kiadások	17,000 »	86,000 »	166,000 »
Polgári iskolákra tett »	— »	71,000 »	124,000 »
Rajziskolákra » »	— »	— »	33,000 »
Lakbér	12,000 »	96,000 »	150,000 »
Összesen	87,000 frt	608,000 frt	1.046,000 frt

Budapest városa e szerint a közoktatási ügy emelésére oly jelentékeny áldozatokat hoz, mint Európának kevés városa. Ezen állítás igazolására foglaljanak még helyet a »Bulletin annuel des finances des grandes villes« című munkám III. évfolyamából merített adatok, a melyekből látható, hogy Európának ott felsorolt 25 nagyvárosa közül csak heten hoznak az iskolaügy emelésére Budapest városánál nagyobb áldozatokat. Ezek ugyanis Frankfurt, Lipcse, Triest, Bécs, Köln, Berlin és Rotterdam városok; a többi 17 várost Budapest e tekintetben túlhaladta. Az iskolák fentartására fordított ugyanis 1879-ben (a fictiv bérleti értékeket be nem számítva,) a népesség minden feje után

M. Frankfurt	13 frank 41 ct.
Lipcse	11 » 80 »
Triest	8 » 44 »
Bécs	8 » 35 »
Köln	8 » 21 »
Berlin	7 » 91 »
Rotterdam	7 » 03 »
Budapest.	6 » 37 »
Prága	6 » 33 »
Lille	5 » 97 »
München	5 » 89 »
Stuttgart	5 » 75 »
Turin	5 » 50 »
Christiania	5 » 37 »
Páris	5 » 29 »
Stockholm	4 » 20 »
Milanó	3 » 96 »
Kopenhága	3 » 80 »
Bologna	3 » 78 »
Amsterdam	3 » 61 »
Königsberg	2 » 61 »
Velence	1 » 00 »
Moszkva	0 » 97 »
Lissabon	0 » 45 »
Vársó	0 » 31 »

55. számú tábla.

A lakosság műveltségi foka kerületenként

Bildungsgrad der Bevölkerung nach Bezirken

Kerület — Bezirk		Lakosság létszáma Stand der Bevölkerung			E z e k		
					Irni tud können schreiben		
		férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen
I.	10 éven alul — unter 10 Jahren	2512	2527	5039	611	559	1170
	10 » fölül — über 10 »	10030	11495	21525	8265	7577	15842
	Összesen — zusammen	12542	14022	26564	8876	8136	17012
II.	10 éven alul — unter 10 Jahren	2248	2302	4550	554	502	1056
	10 » fölül — über 10 »	9217	10251	19468	7788	7418	15206
	Összesen — zusammen	11465	12553	24018	8342	7920	16262
III.	10 éven alul — unter 10 Jahren	2642	2680	5322	497	491	988
	10 » fölül — über 10 »	9359	9558	18917	7205	5398	12603
	Összesen — zusammen	12001	12238	24239	7702	5889	13591
Buda	10 éven alul — unter 10 Jahren	7402	7509	14911	1662	1552	3214
	10 » fölül — über 10 »	28606	31304	59910	23258	20393	43651
	Összesen — zusammen	36008	38813	74821	24920	21945	46865
IV.	10 éven alul — unter 10 Jahren	1857	1841	3698	627	583	1210
	10 » fölül — über 10 »	11495	13209	24704	10780	10398	21178
	Összesen — zusammen	13352	15050	28402	11407	11481	22888
V.	10 éven alul — unter 10 Jahren	2723	2754	5477	816	816	1632
	10 » fölül — über 10 »	12591	14896	27487	11120	11243	22363
	Összesen — zusammen	15314	17650	32964	11936	12059	23995
VI.	10 éven alul — unter 10 Jahren	5455	5467	10922	1401	1343	2744
	10 » fölül — über 10 »	21895	23243	45138	19086	15469	34555
	Összesen — zusammen	27350	28710	56060	20487	16812	37299
VII.	10 éven alul — unter 10 Jahren	5772	5899	11671	1451	1434	2885
	10 » fölül — über 10 »	21186	25494	46680	20839	16461	37300
	Összesen — zusammen	29958	31393	61351	22290	17895	40185
VIII.	10 éven alul — unter 10 Jahren	6210	6157	12367	1532	1462	2994
	10 » fölül — über 10 »	24582	26519	51101	20998	16869	37867
	Összesen — zusammen	30792	32676	63468	22530	18331	40861
IX.	10 éven alul — unter 10 Jahren	2895	3055	5950	726	733	1459
	10 » fölül — über 10 »	11787	12169	23956	9712	7792	17504
	Összesen — zusammen	14682	15224	29906	10438	8525	18963
X.	10 éven alul — unter 10 Jahren	982	979	1961	187	160	347
	10 » fölül — über 10 »	3583	3166	6749	2547	1539	4086
	Összesen — zusammen	4565	4145	8710	2734	1699	4433
Pest	10 éven alul — unter 10 Jahren	25894	26152	52046	6740	6531	13271
	10 » fölül — über 10 »	110119	118696	228815	95082	80271	175353
	Összesen — zusammen	136013	144848	280861	101822	86802	188624
Budapest	10 éven alul — unter 10 Jahren	33296	33661	66957	8402	8083	16485
	10 » fölül — über 10 »	138725	150000	288725	118340	100664	219004
	Összesen — zusammen	172021	183661	355682	126742	108747	235489

Tabelle Nr. 55.

kimutatva, tekintettel a korra.

ausgewiesen, mit Berücksichtigung des Alters.

k ö z ü l — H í e v o n											
csak olvas können nur lesen			sem írni, sem olv. n. tud können weder lesen noch schreiben			ismeretlen művelts. fokú unk. Bildungsgrades			Analfabetek % a 10 éven felüliekből % der Analfabeten aus der über 10 J. alten Bev.		
férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen
4	11	15	1544	1569	3113	353	388	741	—	—	—
51	383	434	1312	2797	4109	402	738	1140	13·08	24·33	19·09
55	394	449	2856	4366	7222	755	1126	1881	—	—	—
3	8	11	1478	1529	3007	213	263	476	—	—	—
43	305	348	863	1774	2637	523	754	1277	9·36	17·31	13·54
46	313	359	2341	3303	5644	726	1017	1753	—	—	—
2	5	7	1571	1632	3203	572	552	1124	—	—	—
36	98	134	1373	2835	4208	745	1227	1972	14·67	29·66	22·24
38	103	141	2944	4467	7411	1317	1779	3096	—	—	—
9	24	33	4593	4730	9323	1138	1203	2341	—	—	—
130	786	916	3548	7406	10954	1670	2719	4389	12·40	23·66	18·29
139	810	949	8141	12136	20277	2308	3922	6730	—	—	—
9	6	15	1101	1138	2239	120	114	234	—	—	—
38	484	522	543	1508	2051	134	319	453	4·72	11·42	8·30
47	490	537	1644	2646	4290	254	433	687	—	—	—
4	11	15	1744	1731	3475	159	196	355	—	—	—
57	444	501	1085	2680	3765	329	529	858	8·62	17·45	13·70
61	455	516	2829	4411	7240	488	725	1213	—	—	—
14	12	26	3592	3628	7220	418	484	932	—	—	—
92	632	724	2197	5959	8156	520	1183	1703	10·04	25·64	18·07
106	644	750	5789	9587	15376	968	1667	2635	—	—	—
4	4	8	3821	3815	7636	496	646	1142	—	—	—
100	717	817	2654	6867	9521	593	1449	2042	10·97	26·93	19·16
104	721	825	6475	10682	17157	1089	2095	3184	—	—	—
8	18	26	3994	3957	7951	676	720	1396	—	—	—
112	828	940	2456	6876	9332	1016	1946	2962	9·99	25·93	18·26
120	846	966	6450	10833	17283	1692	2666	4358	—	—	—
9	4	6	1810	1899	3709	357	419	776	—	—	—
78	371	449	1573	3113	4686	424	893	1317	13·34	25·58	19·56
80	375	455	3383	5012	8395	781	1312	2093	—	—	—
—	2	2	566	608	1174	229	209	438	—	—	—
24	79	103	474	849	1323	538	699	1237	13·23	26·81	19·61
24	81	105	1040	1457	2497	767	908	1675	—	—	—
41	57	98	16628	16776	33404	2485	2788	5273	—	—	—
501	3555	4056	10982	27852	38834	3554	7018	10572	9·97	23·46	16·97
542	3612	4154	27610	44628	72238	6039	9806	15845	—	—	—
50	81	131	21221	21506	42727	3623	3991	7614	—	—	—
631	4341	4972	14530	35258	49788	5224	9737	14961	10·49	23·50	17·24
681	4422	5103	35751	56764	92515	8847	13728	22575	—	—	—

hogy jelenleg lakosságának műveltségi fokára nézve keleti Európa nagyvárosai között alighanem az első helyet foglalja el. Így pld. az osztrák magyar-monarchia öt nagyvárosa közül a nyugot-európai kultur-központhoz közelebb fekvő két város, és pedig első sorban Prága, második sorban Bécs, kevesebb analfabetát számlál mint Budapest. Ellenben Budapesten kevesebb analfabeta található mint Lembergben vagy Triesztben. Az összlakosság között ugyanis (a gyermekek beleszámításával) az analfabeták száma tesz:

Prágában	12·55 ⁰ / ₀ -ot
Bécsben	15·70 ⁰ / ₀ »
Budapesten ¹⁾	32·36 ⁰ / ₀ ¹⁾ »
Triesztben	37·52 ⁰ / ₀ »
Lembergben	43·13 ⁰ / ₀ »

A 4. számú jegyzet a négy osztrák városra vonatkozólag részletezett adatokat tartalmaz, és pedig a csak olvasni tudó és a sem írni sem olvasni nem tudó egyéneknek nem szerinti megkülönböztetésével. Budapesten a csak olvasni tudók száma az összlakosságnak mintegy 1¹/₂ ⁰/₀-át teszi. (Lásd 2. jegyzetet.)

2. Műveltségi fokozat kerületek és nem szerint.

Az 55. számú tábla az analfabeták, valamint az olvasni és írni tudók, vagy a csak olvasni tudók számának kerületenkénti kimutatását tartalmazza, a nemnek megkülönböztetésével és a tíz éven aluli lakosságnak a tíz éven felültől való elkülönítésével.

Ebből láthatjuk, hogy a legkedvezőbb viszonyok a Belvárosban uralkodnak, miután ott csak minden tizenkét tíz éven felüli között találtak egy analfabeta. Második sorban következnek a második kerület és a Lipót-város, egy-egy analfabetával minden nyolcz személy között. A többi kerületben minden öt felnőtt személy között találtak egy, a ki sem olvasni, sem írni nem tud; legkedvezőtlenebbek a viszonyok Ó-Budán, a hol az analfabeták száma a felnőttek 22¹/₄ ⁰/₀-át teszi. A műveltségi fok magassága e szerint párhuzamosan halad a vagyoniosság állásával. A szerint a mint a gazdag városrészekről a szegényebbek és legszegényebbek felé haladunk, apad a műveltségi százalék is és terjeszkedik mindjobban a tudatlanság.

Az említett táblában foglalt adatok további vizsgálatánál mindenképp szembe ötlék azon rendkívül kedvezőtlen eredmény, mely a női lakosság viszonyaiban mutatkozik. Minden kerületben, kivétel nélkül, a női analfabeták száma tetemesen túlhaladja a férfiakét. Csak a legfeltűnőbb eseteket említendő, megjegyezzük, hogy a Belvárosban a férfi analfabeták öt százalékaival szemben a nőknek 11 ⁰/₀-a találtak; a Teréz- és Józsefvárosban 10—11 ⁰/₀-al szemben

¹⁾ És pedig a 6·35⁰/₀-ot tevő kétes esetek beszámításával. Miután az utóbbiak heted-része esetleg nem volna analfabetának tekinthető, jogunkban állana a Budapesten levő analfabeták számát 1⁰/₀-kal kevesebbre tenni.

26—27⁰/₀. Az egész város átlagában pedig 10¹/₂⁰/₀ férfi analfabetával 23¹/₂⁰/₀ női áll szemben. Ezen körülményből megint az tűnik ki, hogy az oktatási politikának első sorban a leánytanítás felé kellene fordulnia. Mily jótékony befolyással volt egyébiránt a közoktatás terjesztése máris a női lakosság műveltségére, legjobban látható azon körülményből, hogy az utolsó tizenegy év alatt az olvasni nem tudó felnőtt személyek száma nem csak a férfi, hanem a nőnemenél is egy egész harmadrésszel csökkent. ¹⁾

3. Műveltségi fok korosztályok szerint.

Az 56. számú tábla azon rendkívüli különbségeket tünteti fel, melyek lakosságunk műveltségi fokában mutatkoznak, ha azt egyenkorúság szerinti csoportokba osztjuk. Ezen esetben az tűnik ki általános szabályul, hogy a korról a műveletlenség is emelkedik — világos visszatükrözése a közel múlt idők elégtelen oktatási ügyének, de egyuttal ékesen szóló bizonyossága a fővárosi közoktatási állapotok évtizedről évtizedre fényesen javuló alakulásának.

A legöregebb emberek, azaz a 80 éves kort meghaladott aggastyánok között, 29⁰/₀ olvasni és írni nem tud; ha azonban a fiatalabb nemzedéket tiz-tíz éves korosztályokba állítjuk össze, úgy — évtizedről évtizedre a huszévesekig haladva, — már csak 27, 27, 25, 23¹/₂, 19 és 15⁰/₀ analfabetát találunk. Innen túl az analfabeták apadása még kedvezőbb mérveket ölt: a 15—20 éves korban csak 9⁰/₀, sőt a következő évtizedben csak 4²/₃⁰/₀ analfabeta található.

A budai és pesti oldalon mutatkozó viszonyok szembesítésénél azt tapasztalni, hogy az általános műveltségi fok az innenső és túlsó oldalon levő kerületekben egyaránt emelkedett, olyképen azonban, hogy a pesti kerületek a budaiakat mindig kevéssel megelőzték.

Tanköteles korban álló analfabeta gyermekek. Azon fontos kérdés kerül itt szóba, mily nagy az analfabeták száma a tanköteles korban álló gyermekek között, a mi aztán az iskolamulasztók számára is enged némiképen következtetni.

Az iskolakötelezettség a befejezett hatodik évvel veszi kezdetét. Miután az iskola év őszzel kezdődik és így a naptári év kezdetével nem esik össze, nem lehet az összes 1874-ben született gyermekeket tanköteles korban állóknak tekinteni. Miután azonfelül az olvasás és írás megtanulásához hosszabb idő igényeltetik, az iskolamulasztók számbavételénél az 1872. év után szülötteket is már alig, de az 1873. év után szülötteket már épen nem szabadna figyelembe vennünk.

(Folytatás a 156. oldalon.)

¹⁾ Teszen t. i. a 10 éven felüliek között az analfabeták száma ugyanis:

	férfit	nőt
az 1870. népszámlálás szerint	17·47 ⁰ / ₀	36·68 ⁰ / ₀
az 1881. „ „	10·49 ⁰ / ₀	23·50 ⁰ / ₀

56. számú tábla.

A lakosság műveltségi foká,
Bildungsgrad

Születési év Geburtsjahr	Kor Alter	Irni-olvasni tud — Es können lesen und schreiben									Csak olvasni tud — Können					
		Buda — Ofen			Pest — Pest			Budapest—Budapest			Buda — Ofen			Pest — Pest		
		férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen
1880—1876	0—5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1875	5—6	37	39	76	220	163	383	257	202	459	2	5	7	12	27	39
1874	6—7	238	218	456	1070	943	2013	1308	1161	2469	—	9	9	18	15	33
1873	7—8	399	392	791	1682	1647	3329	2081	2039	4120	3	6	9	6	6	12
1872	8—9	514	463	977	1814	1886	3700	2328	2349	4677	3	2	5	4	4	8
1871	9—10	474	440	914	1954	1892	3846	2428	2332	4760	1	2	3	1	5	6
1875—1871	5—10 év. J.	1662	1552	3214	6740	6531	13271	8402	8083	16485	9	24	33	41	57	98
1870	10—11	555	588	1143	1976	2108	4084	2531	2696	5227	—	2	2	5	4	9
1869	11—12	528	540	1068	1772	1916	3688	2300	2456	4756	1	—	1	5	—	5
1868	12—13	561	548	1109	2012	1917	3929	2573	2465	5038	1	3	4	4	7	11
1867	13—14	518	513	1031	2099	1986	4085	2617	2499	5116	—	2	2	5	10	15
1866	14—15	596	598	1194	2501	2266	4767	3097	2864	5961	2	4	6	7	14	21
1870—1866	10—15 év. J.	2758	2787	5545	10360	10193	20553	13118	12980	26098	4	11	15	26	35	61
1865—1861	15—20	2603	2811	5414	12309	12161	24470	14912	14972	29884	7	52	59	32	195	227
1860—1856	20—25	2392	2830	5222	12749	13377	26126	15141	16207	31348	12	84	96	46	479	525
1855—1851	25—30	2824	2531	5355	13114	11079	24193	15938	13610	29548	17	86	103	66	488	554
1850—1846	30—35	2470	1978	4448	11198	8606	19804	13668	10584	24252	13	83	96	53	478	531
1845—1841	35—40	2264	1666	3930	9669	6363	16032	11933	8029	19962	18	92	110	63	391	454
1840—1836	40—45	1984	1508	3492	7491	5257	12748	9475	6765	16240	23	66	89	61	363	424
1835—1831	45—50	1618	1104	2722	5236	3534	8770	6854	4638	11492	7	66	73	45	277	322
1830—1826	50—55	1348	926	2274	4210	2979	7189	5558	3905	9463	6	76	82	33	234	267
1825—1821	55—60	973	745	1718	2950	2154	5104	3923	2899	6822	5	62	67	24	197	221
1820—1816	60—65	917	697	1614	2668	1794	4462	3585	2491	6076	12	38	50	12	184	196
1815—1811	65—70	482	390	872	1475	1051	2526	1957	1441	3398	2	37	39	13	110	123
1810—1806	70—75	250	228	478	781	574	1355	1031	802	1833	1	13	14	16	78	94
1805—1801	75—80	127	124	251	346	266	612	473	490	863	—	14	14	7	26	33
1800—	80-on túl úb. 80 J.	43	46	89	171	174	345	214	220	434	—	5	5	—	14	14
	Ismeretlen — Unbekannt	205	22	227	355	709	1064	560	731	1291	3	1	4	4	6	10
Főösszeg — Hauptsumme		24920	21945	46865	101822	86802	188624	126742	108747	235489	139	810	949	542	3612	4154

korévek és évötödök szerint.

nach Altersjahren und Quinquennien.

nur lesen				Sem írni sem olvasni nem tud — Können weder lesen noch schreiben									Kitöltetlen — Unermittelt											
Budapest				Buda — Ofen			Pest — Pest			Budapest — Bpest			Buda — Ofen				Pest — Pest				Budapest — Bpest			
férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen		férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen
—	—	—	4096	4231	8327	14297	14352	28649	18393	18583	36976	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	32	46	185	179	364	1109	1118	2227	1294	1297	2591	510	528	1038	1146	1276	2422	1656	1804	3460	—	—	—	—
18	24	42	146	149	295	662	710	1372	808	859	1667	331	355	686	598	866	1464	929	1221	2150	—	—	—	—
9	12	21	87	81	168	345	346	691	432	427	859	159	171	330	410	383	793	569	554	1123	—	—	—	—
7	6	13	54	50	104	148	165	313	202	215	417	102	94	196	262	181	443	364	275	639	—	—	—	—
2	7	9	25	40	65	67	85	152	92	125	217	36	55	91	69	82	151	105	137	242	—	—	—	—
50	81	131	497	499	996	2331	2424	4755	2828	2923	5751	1138	1203	2341	2485	2788	5273	3623	3991	7614	—	—	—	—
5	6	11	24	35	59	61	97	158	85	132	217	37	45	82	66	68	134	103	113	216	—	—	—	—
6	—	6	25	32	57	49	86	135	74	118	192	25	31	56	139	60	199	164	91	255	—	—	—	—
5	10	15	22	41	63	65	127	192	87	168	255	28	41	69	47	161	208	75	202	277	—	—	—	—
5	12	17	29	49	78	53	154	207	82	203	285	29	38	67	44	84	128	73	122	195	—	—	—	—
9	18	27	43	51	94	93	204	297	136	255	391	15	36	51	45	72	117	60	108	168	—	—	—	—
30	46	76	143	208	351	321	668	989	464	876	1340	134	191	325	341	445	786	475	636	1111	—	—	—	—
39	247	286	210	444	654	551	1914	2465	761	2358	3119	124	173	297	182	400	582	306	573	879	—	—	—	—
58	563	621	276	706	982	1091	3564	4655	1367	4270	5637	127	273	400	284	654	938	411	927	1338	—	—	—	—
83	574	657	365	738	1103	1458	3328	4786	1823	4066	5889	131	240	371	456	778	1234	587	1018	1605	—	—	—	—
66	561	627	382	742	1124	1391	3391	4782	1773	4133	5906	138	304	442	455	787	1242	593	1091	1684	—	—	—	—
81	483	564	394	789	1183	1403	3130	4533	1797	3919	5716	181	241	422	417	780	1197	598	1021	1619	—	—	—	—
84	429	513	411	836	1247	1387	3095	4482	1798	3931	5729	155	280	435	355	731	1086	510	1011	1521	—	—	—	—
52	343	395	299	592	891	906	2141	3047	1205	2733	3938	108	200	308	223	420	643	331	620	951	—	—	—	—
39	310	349	241	649	890	739	1996	2735	980	2645	3625	89	207	296	178	480	658	267	687	954	—	—	—	—
29	259	288	202	519	721	536	1422	1958	738	1941	2679	94	158	252	123	312	435	217	470	687	—	—	—	—
21	222	246	191	509	700	473	1285	1758	664	1794	2458	66	178	244	105	330	435	171	508	679	—	—	—	—
15	147	162	124	336	460	292	828	1120	416	1164	1580	52	91	143	64	184	248	116	275	391	—	—	—	—
17	91	108	54	182	236	130	446	576	184	628	812	23	67	90	39	136	175	62	203	265	—	—	—	—
7	40	47	30	89	119	71	224	295	101	313	414	12	36	48	20	62	82	32	98	130	—	—	—	—
—	19	19	9	42	51	54	141	195	63	183	246	8	30	38	11	49	60	19	79	98	—	—	—	—
7	7	14	217	25	242	179	279	458	396	304	700	228	50	278	301	470	771	529	520	1049	—	—	—	—
681	4422	5103	8141	12136	20277	27610	44628	72238	35751	56764	92515	2808	3922	6730	6039	9806	15945	8847	13728	22575	—	—	—	—

56. számú tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 56. (Schluss.)

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor— <i>Alter</i>	Ö s s z e s e n — Z u s a m m e n								
		Buda— <i>Ofen</i>			Pest — <i>Pest</i>			Budapest— <i>Budapest</i>		
		<i>férfi</i> <i>männlich</i>	<i>nő</i> <i>weiblich</i>	<i>együtt</i> <i>zusammen</i>	<i>férfi</i> <i>männlich</i>	<i>nő</i> <i>weiblich</i>	<i>együtt</i> <i>zusammen</i>	<i>férfi</i> <i>männlich</i>	<i>nő</i> <i>weiblich</i>	<i>együtt</i> <i>zusammen</i>
1880—1876	0—5	4096	4231	8327	14297	14352	28649	18393	18583	36976
1875	5—6	734	751	1485	2487	2584	5071	3221	3335	6556
1874	6—7	715	731	1446	2348	2534	4882	3063	3265	6328
1873	7—8	648	650	1298	2443	2382	4825	3091	3032	6123
1872	8—9	673	609	1282	2228	2236	4464	2901	2845	5746
1871	9—10	536	537	1073	2091	2064	4155	2627	2601	5228
1875—1871	5—10 év. <i>J.</i>	3306	3278	6584	11597	11800	23397	14903	15078	29981
1870	10—11	616	670	1286	2108	2277	4385	2724	2947	5671
1869	11—12	579	603	1182	1965	2062	4027	2544	2665	5209
1868	12—13	612	633	1245	2128	2212	4340	2740	2845	5585
1867	13—14	576	602	1178	2201	2234	4435	2777	2836	5613
1866	14—15	656	689	1345	2646	2556	5202	3302	3245	6547
1870—1866	10—15 év. <i>J.</i>	3039	3197	6236	11048	11341	22389	14087	14538	28625
1865—1861	15—20	2944	3480	6424	13074	14670	27744	16018	18150	34168
1860—1856	20—25	2807	3893	6700	14170	18074	32244	16977	21967	38944
1855—1851	25—30	3337	3595	6932	15094	15673	30767	18431	19268	37699
1850—1846	30—35	3003	3107	6110	13097	13262	26359	16100	16369	32469
1845—1841	35—40	2857	2788	5645	11552	10664	22216	14109	13452	27861
1840—1836	40—45	2573	2690	5263	9294	9446	18740	11867	12136	24003
1835—1831	45—50	2032	1962	3994	6410	6372	12782	8442	8334	16776
1830—1826	50—55	1684	1858	3542	5160	5689	10849	6814	7547	14391
1825—1821	55—60	1274	1484	2758	3633	4085	7718	4907	5569	10476
1820—1816	60—65	1186	1422	2608	3258	3593	6851	4444	5015	9459
1815—1811	65—70	660	854	1514	1844	2173	4017	2504	3027	5531
1810—1806	70—75	328	490	818	966	1234	2200	1294	1724	3018
1805—1801	75—80	169	263	432	444	578	1022	613	841	1454
1800 80-on túl — <i>üb. 80 J.</i>		60	123	183	236	378	614	296	501	797
Ismeretlen — <i>Unbekannt</i>		653	98	751	839	1464	2303	1492	1562	3054
Főösszeg — <i>Hauptsumme</i>		36008	38813	74821	136013	144848	280861	172021	183661	355682

56. számú táblához.

zu Tabelle Nr. 56.

Analfabétok korosztályok szerint százaléktáblája.¹⁾Procente der Analphabeten¹⁾ nach Altersclassen.

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor — <i>Alter</i>	Buda — <i>Ofen</i>			Pest — <i>Pest</i>			Budapest — <i>Budapest</i>		
		férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>
1880—1876	0— 5 év. J.	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00	100·00
1875	5— 6 »	25·20	23·84	24·51	44·59	43·27	43·92	40·17	38·89	39·52
1874	6— 7 »	20·42	20·38	20·40	28·19	28·02	28·10	26·41	26·31	26·34
1873	7— 8 »	13·43	12·47	12·94	14·12	14·52	14·32	13·97	14·08	14·03
1872	8— 9 »	8·02	8·21	8·11	6·64	7·38	7·01	6·96	7·56	7·26
1871	9—10 »	4·66	7·45	6·06	3·20	4·11	3·66	3·50	4·81	4·15
1875—1871	5—10 »	15·03	15·22	15·13	20·10	20·54	20·32	18·98	19·39	19·18
1870	10—11 »	3·89	5·23	4·59	2·78	4·26	3·53	3·02	4·47	3·75
1869	11—12 »	4·32	5·31	4·82	2·49	4·17	3·35	2·91	4·43	3·68
1868	12—13 »	3·59	6·48	5·06	3·05	5·74	4·42	3·17	5·91	4·57
1867	13—14 »	5·04	8·14	6·62	2·41	6·89	4·67	3·31	7·16	5·08
1866	14—15 »	6·56	7·40	6·99	3·51	7·98	5·71	4·15	7·86	5·97
1870—1866	10—15 »	4·71	6·51	5·63	2·91	5·89	4·42	3·29	6·03	4·68
1865—1861	15—20 »	7·13	12·76	10·18	4·21	13·05	8·88	4·75	12·99	9·13
1860—1855	20—25 »	9·83	18·13	14·09	7·70	19·72	14·44	8·05	19·44	14·51
1855—1851	25—30 »	10·93	20·53	15·91	9·66	21·24	15·55	9·88	21·10	15·62
1850—1846	30—35 »	12·72	23·88	18·39	10·62	25·57	18·14	11·01	25·25	18·19
1845—1841	35—40 »	13·78	28·30	20·95	12·14	29·35	20·36	12·47	29·13	20·52
1840—1836	40—45 »	15·73	31·08	23·69	14·92	32·76	23·92	15·15	32·39	23·86
1835—1831	45—50 »	14·71	30·17	22·31	14·13	33·60	23·84	14·28	32·79	23·48
1830—1826	50—55 »	14·31	34·93	25·13	14·32	35·09	25·21	14·32	35·04	25·19
1825—1816	55—60 »	15·86	34·98	26·14	14·75	34·81	25·37	15·39	34·86	25·58
1820—1816	60—65 »	16·10	35·79	26·84	14·52	35·78	25·66	14·94	35·77	25·99
1815—1811	65—70 »	18·79	39·34	30·39	15·83	38·10	27·88	16·53	38·45	28·57
1810—1806	70—75 »	16·46	37·14	28·99	13·46	36·14	26·18	14·22	36·43	26·91
1805—1801	75—80 »	17·75	33·84	27·55	15·99	36·75	28·87	16·48	37·22	28·47
1800— 80-on túl — <i>ab. 80 J.</i>		15·00	34·14	27·86	22·89	37·30	31·76	21·28	36·53	29·35
Ismeretlen — <i>Unbekannt</i>		33·23	25·51	32·22	21·33	19·06	19·89	26·55	19·09	22·92
Főösszeg — <i>Hauptsumme</i>		22·61	31·27	27·10	20·29	30·10	25·72	20·78	30·91	26·01

¹⁾ A százalékok azt mutatják, száz-száz az illető korban álló egyén közt hány volt analfabét.¹⁾ Die Procente zeigen, wie viel Analphabeten es unter je hundert Personen der betreffenden Altersklasse gibt.

Találtak pedig (l. az 56. táblát) azon gyermekek között, a kik						
7— 8 évesek, tehát 1873-ban születtek	859	analf.	s ezenkívül	1123	} kitértelen számtáblap.	
8— 9 »	1872	»	417	»		639
9—10 »	1871	»	217	»		242
10—11 »	1870	»	217	»		216
11—12 »	1869	»	192	»		255
12—13 »	1868	»	255	»		277
13—14 »	1867	»	285	»		195
14—15 »	1866	»	391	»	168	
összesen az 1873—1866-ig szül.-ből 2833 analf., s ezenkívül 3115						

A nagy hézag, mely az első és a rákövetkező év számai között észlelhető, azt mutatja, hogy az olvasást és írást csak a 8—9 éves korban szokták megtanulni.

A tanköteles korban álló analfabeták száma legfőlegb hatezerre rög. Megjegyzendő azonban, hogy — miként a fentiből látható — mintegy 2000 gyermek tulajdonképen nem iskolamulasztó, hanem — úgy látszik — csakis olyan, aki a törvényes kornál egy évvel későbbben szokott az iskolába belépni, a mit még egészségi szempontból is igazolni lehetne; továbbá figyelembe veendő, hogy a fent említett 6000 gyermek között azon napszamos osztály gyermekei is befoglaltatnak, a melynek tagjai csak a munka rövid időnyére jönnek a fővárosba, mely gyermekek pedig tulajdonkép szülőföldjükön volnának a tankötelesség teljesítésére szoritandók. E szerint marad csak 3—4000 oly analfabeta gyermek, a kiknek írni nem tudása a városunkban mutatkozó iskolamulasztás ismérvéül volna tekinthető.

4. Műveltségi fok hitfelekezetek szerint.

Az 57. számú táblából látjuk, mily nagy mindkét nemnél az analfabeták száma a négy főhitfelekezet kebelében és pedig mindig tekintettel lévén az illetők korára és mindezt külön-külön mutatván ki a pesti és a budai kerületekről.

Az 5. számú jegyzet ezen terjedelmes tábla főeredményeit akként foglalja össze, hogy abból a minden hitfelekezetbeli hét éven felüli egyének műveltségi foka észlelhető.

Azt találjuk már most, hogy tiz-tizezer hét éven felüli személy között sem írni, sem olvasni nem tud:

az izraelitáknál . . .	1143
a helvéteknél . . .	1268
az ágostaiaknál . . .	1273
a katolikusoknál . . .	1904.

Az ágostaiak, helvétek és izraeliták műveltségi fokukra nézve tehát körülbelül egyenlő állást foglalnak el, de az izraeliták mégis némileg előbbre vannak. Az ágostaiak között a budai kerületbeliek műveltségi foka a pestiekét tetemesen meghaladja; a budai kerületbeli helvétek is némiképp megelőzik a pestieket.

Ellenben úgy a katolikusok mint a zsidókra nézve az ellenkező észlelhető: mindkettőnél a budai kerületekben lakók a kevésbé műveltek.

Nemre nézve a finem minden hitfelekezetről, magától érthetőleg, jelentékenyen elől áll. A két nem elkülönítésénél a férfiaknál ismét a hitfelekezetek előbb közötti sorrendje észlelhető; a nőnemnél azonban az ágostai nők a helvéteket megelőzik.

Azon feltevésekből kiindulva, hogy a bizonyos néprétegben uralkodó műveltségi viszonyok tulajdonképeni képviselője a finem és ehhez képest nem a női analfabétaszázalék számát, hanem ezen és a másik nem műveltségi foka közötti különbséget véve figyelembe, azt találni, hogy különösen a helvét és izraelita asszonyok és leányok azok, a kik a hitfelekezetükbeli férfiakat legkevésbé közelítik meg. A számszerű kimutatások az ötödik jegyzet százalékáiban találhatóak.

Az 57. számú tábla, miként említők, a hitfelekezetek műveltségi fokának az egyes korosztályok szerinti haladását is tartalmazza és pedig a tizenöt éves korig egyes korévek, innen kezdve évtizedek szerint. Az ekként erősen felszaporodó táblaanyag azonban ez által annyira áttekinthetlenné válik, hogy szükségesnek találtuk tanulmányozását grafikus ábrázolás csatolása által megkönnyíteni. Ebből meglepő világossággal mutatkozik a folyamat ama szabályszerűsége, mely a tábla-számok tömegében rejtve tartalmaztatik.

Az összes hitfelekezetekre nézve ugyanis a műveletlenség igen jelentékeny csökkenése mutatkozik, amint az öregebb nemzedékekről a fiatalabbakhoz átmenyünk. Látni továbbá, hogy az összes hitfelekezetek öregei között az öreg izraeliták azok, a kik között a legtöbb analfabeta található, míg lakosságunk legöregebb emberei körében a két evangélikus hitfelekezet bir legszámosabb művelt elemekkel. Az analfabéták minimuma minden hitfelekezetről az iskolakötelesek időszakában és pedig a 10—12 éves korban találhatók. Itt azonban az izraeliták azok, a kik az analfabéták legcsekélyebb hányadát tüntetik fel, minél fogva ama görbe is, mely ezen hitfelekezet műveltségének haladását a legöregebb nemzedéktől a legfiatalabbig ábrázolja, a legmeredekebb eséssel bir.

5. Műveltségi fok nemzetiségek szerint.

Az 58. számú tábla szerkezete tekintetében egészen hasonlít a megelőzőhöz, valamint a 6. számú jegyzetnek abból kivont adatai is a megelőző jegyzetének megfelelőek.

Mindnyájan, a kik városunk nemzetiségi viszonyait csak némiképen ismerik, kell hogy tisztában legyenek az iránt, miszerint műveltségi fokra nézve a magyar és a német lakosság áll első sorban, míg annak tót része ezek mögött messze hátra áll. A tót lakosság ezen visszamaradásának a következőkben közölt számszerű kimutatásán tehát, magában véve, senkisé sem fog megütközni; meglepő csakis a műveletlenség ama nagy mérvé lehet, melyet e nemzetiségről konstatálhatunk.

(Folytatás a 165. oldalon.)

Tabelle Nr. 57.

Hitfelekezetek műveltségi foka, tekintettel a korra.

Bildungsgrad der Confessionen, mit Berücksichtigung des Alters.

Szüléskori év	Kor	Alter	Buda — Ofen						Pest — Pest						Budapest — Budapest						Analfabétok %-a			
			männlich			weiblich			männlich			weiblich			männlich			weiblich			männlich		weiblich	
			ébből analab.	hierunter Analab.	együtt zusammen	ébből analab.	hierunter Analab.	együtt zusammen	ébből analab.	hierunter Analab.	együtt zusammen	ébből analab.	hierunter Analab.	együtt zusammen	ébből analab.	hierunter Analab.	együtt zusammen	ébből analab.	hierunter Analab.	együtt zusammen	ébből analab.	hierunter Analab.	együtt zusammen	
1880—1876	0—5 é. J.	>	3347	3347	3510	6857	8927	9140	9140	18077	18077	18077	12274	12274	12650	12650	24924	24924	24924	100-00	100-00	100-00	00	00
1875	5—6 >	>	602	147	693	148	1295	295	1498	635	3116	1279	2100	791	2241	783	4341	1574	4341	1574	37-61	34-93	33-95	
1874	6—7 >	>	573	117	586	124	1159	241	1388	416	1554	423	2937	839	1956	3140	547	4096	1080	547	27-25	25-56	26-87	
1873	7—8 >	>	532	73	552	76	1084	149	1446	228	1461	244	2907	472	1978	301	2013	320	3991	621	15-22	15-90	13-05	
1872	8—9 >	>	543	45	497	47	1040	92	1267	98	1359	122	2626	220	1810	143	1856	169	3666	312	7-90	9-10	8-51	
1871	9—10 >	>	432	25	455	33	867	58	1205	45	1254	63	2459	108	1637	70	1689	96	3326	166	4-28	5-68	4-99	
1875—1871	5—10 >	>	2682	407	2693	428	5375	835	6799	1431	7246	1487	14045	2918	9481	1838	9939	1915	19420	3753	19-39	19-27	19-33	
1870	10—11 >	>	496	22	529	29	1025	51	1199	54	1350	78	2549	132	1695	76	1879	107	3574	183	4-48	5-69	5-12	
1869	11—12 >	>	469	25	492	31	961	56	1123	40	1192	60	2315	100	1592	65	1684	91	3276	156	4-08	5-40	4-76	
1868	12—13 >	>	491	17	507	35	998	52	1169	58	1348	106	2517	159	1660	70	1855	141	3515	211	4-22	7-60	6-00	
1867	13—14 >	>	458	27	491	48	949	75	1238	41	1342	122	2580	63	1696	68	1833	170	3529	238	4-00	9-27	6-76	
1866	14—15 >	>	546	39	583	49	1129	88	1542	76	1573	158	3120	231	2088	115	2161	207	4249	322	5-50	9-58	7-58	
1870—1866	10—15 >	>	2450	130	2602	192	5062	322	6271	264	6810	524	13081	788	8731	394	9412	716	18143	1110	4-51	7-60	6-12	
1865—1861	15—20 >	>	2319	188	2777	397	5096	585	7173	436	9202	1485	16375	1921	9492	624	11979	1882	21471	2506	6-57	15-71	11-67	
1860—1856	20—25 >	>	2224	243	3227	649	5451	892	8280	873	12111	2721	20391	3594	10504	1116	15338	3370	25842	4486	10-62	21-97	17-36	
1855—1851	25—30 >	>	2654	327	2969	685	5623	1012	9362	1187	10569	2477	19931	3664	12016	1514	19338	3162	25354	4676	12-60	23-36	18-30	
1850—1846	30—35 >	>	2412	321	2606	678	5018	999	8492	1138	8880	2070	17372	3608	10304	1459	11486	3148	22390	4607	13-38	27-40	20-58	
1845—1841	35—40 >	>	2257	345	2315	709	4572	1054	7497	1069	7381	2253	14878	3322	9754	1414	9696	2962	19450	4876	14-50	30-55	22-49	
1840—1836	40—45 >	>	2070	363	2275	751	4345	1104	5826	1033	6448	2236	12274	3274	7896	1391	8723	2987	16619	4378	17-62	34-24	26-84	
1831—1826	45—50 >	>	1675	268	1666	529	3341	797	4142	669	4502	1540	8644	2209	5817	937	6168	2069	11985	3006	16-10	33-54	25-08	
1825—1821	50—55 >	>	1380	210	1593	589	2973	799	3210	516	3937	1381	7147	1897	4590	726	5530	1970	10120	2696	15-81	35-06	26-64	
1820—1816	55—60 >	>	1042	176	1320	478	2362	654	2321	399	2921	5232	1422	3363	575	4281	1501	7644	2076	17-10	35-06	27-16		
1820 60-on túl—vib. 60 J.			1886	317	2799	1001	4615	1318	3845	503	5444	1929	9289	2432	5751	820	8173	2930	13904	3750	14-30	35-84	26-97	
Ismeretlen — Unbekannt			503	186	688	20	571	206	571	124	1115	203	1686	327	1074	310	1183	223	2257	533	28-87	18-85	23-62	
Főösszeg — Hauptsumme			28311	6818	32350	10616	61261	17434	82716	18574	95746	30869	178462	49433	111627	25392	126096	41485	239723	66377	22-75	32-39	27-90	

B) A g o s t a i — B) L u t h e r a n e r.

1880—1876	0—5 é. J.	157	157	117	117	274	274	791	791	735	1526	1526	948	852	1800	1800	100.00	100.00	100.00		
1875	5—6 >	21	8	30	6	51	14	139	68	128	71	267	139	160	76	158	47.50	48.73	48.11		
1874	6—7 >	32	7	29	6	61	13	111	23	132	38	143	61	143	30	74	20.98	27.33	24.34		
1873	7—8 >	24	—	21	1	45	1	138	22	114	15	252	37	122	22	38	13.58	11.85	13.13		
1872	8—9 >	22	1	13	—	35	1	124	6	117	4	241	10	146	7	11	4.79	3.08	3.99		
1871	9—10 >	14	—	10	—	24	—	128	5	86	3	214	8	142	5	3	3.52	3.13	3.36		
1875—1871	5—10 >	113	16	103	13	216	29	640	124	577	131	1217	255	753	140	144	1433	18.59	21.18	19.82	
1870	10—11 >	26	2	20	—	46	2	114	—	93	4	207	4	140	2	4	253	1.43	3.54	2.37	
1869	11—12 >	17	—	17	1	34	1	108	3	107	8	215	11	125	3	9	249	2.40	7.26	4.82	
1868	12—13 >	19	1	22	2	41	3	105	3	96	6	201	9	124	4	8	242	3.23	6.40	4.96	
1867	13—14 >	18	—	16	—	34	—	93	1	93	3	186	4	111	1	3	220	0.90	2.75	1.82	
1866	14—15 >	20	1	18	—	38	1	118	4	107	8	225	12	138	5	8	263	3.62	6.40	4.94	
1860—1870	10—15 >	100	4	93	3	193	7	538	11	496	29	1034	40	638	15	32	1227	2.35	5.43	3.83	
1865—1861	15—20 >	90	2	137	9	227	11	701	30	778	85	1479	115	791	32	94	1706	4.05	10.27	7.39	
1860—1856	20—25 >	141	2	107	12	248	14	897	61	1054	163	1951	224	1038	63	175	2199	6.07	15.07	10.82	
1855—1851	25—30 >	167	6	137	10	304	16	1072	89	981	181	2053	270	1239	95	191	2357	7.07	17.08	12.43	
1850—1846	30—35 >	153	13	117	16	270	29	853	58	879	189	1732	247	1006	71	205	2002	7.06	20.58	13.79	
1845—1841	35—40 >	141	9	99	16	240	25	810	81	669	168	1479	249	951	90	184	1719	9.46	23.96	15.91	
1840—1835	40—45 >	122	12	86	21	208	33	697	75	674	183	1371	258	819	87	204	1579	10.62	23.86	18.43	
1835—1831	45—50 >	85	4	71	6	156	10	473	47	371	103	844	150	558	51	109	1000	9.14	24.66	16.00	
1830—1826	50—55 >	111	5	64	12	175	17	335	27	344	115	679	142	446	32	127	854	7.17	31.13	18.62	
1825—1821	55—60 >	72	4	36	11	108	15	256	16	243	67	499	83	328	20	78	607	6.10	27.96	16.14	
1820 60-on táj. -üb. 60 J.		101	4	79	19	180	23	426	32	432	104	858	136	597	36	123	1038	6.83	24.07	15.32	
Ismeretlen.—Unbekannt		32	5	3	1	35	6	68	12	92	13	160	25	100	17	14	195	17.00	14.74	15.90	
Főösszeg—Hauptsumme		1555	243	1249	266	2834	509	8557	1454	8325	22661	6382	3720	10142	1697	9574	2532	19716	16.73	26.45	21.45

Tabelle Nr. 57. (Fortsetzung.)

Születési év	Geburtsjahr	Kor	Alter	Buda — Ofen.				Pest — Pest.				Budapest — Budapest.				Analfabékok a Budapesten					
				férfi	nő	összesen	ebből analfab.	ebből analfab. da. Analfab.	férfi	nő	összesen	ebből analfab.	ebből analfab. da. Analfab.	férfi	nő	összesen	ebből analfab.	ebből analfab. da. Analfab.	férfi	nő	összesen
1880—1876	0—5 év. J.	157	157	136	293	293	803	722	722	1525	960	960	1818	1818	100-00	100-00	100-00	100-00	100-00		
1875	5—6	33	9	25	58	58	136	115	54	251	100	55	140	309	32-54	42-86	37-22	37-22	37-22		
1874	6—7	25	7	25	50	50	38	118	26	256	59	63	143	306	24-54	19-58	22-22	22-22	22-22		
1873	7—8	19	4	16	35	35	128	109	15	237	33	147	22	272	14-97	12-80	13-97	13-97	13-97		
1872	8—9	26	1	24	50	3	116	7	101	217	17	142	8	257	5-63	9-60	7-49	7-49	7-49		
1871	9—10	22	1	17	39	1	114	5	87	4	9	136	5	240	3-68	4-80	4-17	4-17	4-17		
1875—1871	5—10	125	21	107	232	33	632	109	530	109	1162	218	757	130	1394	17-17	19-00	18-00	18-00	18-00	
1870	10—11	20	—	27	47	4	118	4	97	7	215	11	138	4	262	2-90	8-87	5-73	5-73	5-73	
1869	11—12	20	—	22	42	—	83	1	102	13	185	14	103	1	227	0-97	10-48	6-17	6-17	6-17	
1868	12—13	21	1	24	45	1	100	3	118	6	218	9	121	4	263	3-30	4-23	3-80	3-80	3-80	
1867	13—14	21	—	25	46	—	118	2	130	8	248	10	139	2	294	1-43	5-16	3-40	3-40	3-40	
1866	14—15	25	1	27	52	1	143	2	159	20	302	22	168	3	354	2-3	10-75	6-50	6-50	6-50	
1866—1870	10—15	107	2	125	232	6	562	12	606	54	1168	66	669	14	1400	2-09	7-93	5-14	5-14	5-14	
1865—1861	15—20	150	7	186	336	26	804	19	1024	114	1828	133	954	26	2164	2-73	10-99	7-35	7-35	7-35	
1860—1856	20—25	146	8	221	367	41	1067	50	1358	248	2425	298	1213	58	2792	4-78	17-10	12-14	12-14	12-14	
1855—1851	25—30	208	12	198	406	39	1159	72	1285	222	2441	294	1367	84	2850	6-14	16-79	11-68	11-68	11-68	
1850—1846	30—35	179	10	154	18	333	1050	66	1037	214	2087	280	1229	76	2420	8-18	23-73	12-73	12-73	12-73	
1845—1841	35—40	200	9	139	32	339	41	852	74	799	190	1651	264	1052	222	1990	7-89	23-67	15-33	15-33	
1840—1835	40—45	149	7	132	281	45	610	58	608	143	1218	201	759	65	1499	8-56	24-46	15-60	15-60	15-60	
1835—1831	45—50	109	8	95	26	204	34	429	43	354	783	143	538	51	987	9-48	28-06	18-99	18-99	18-99	
1830—1826	50—55	75	6	79	25	154	31	307	27	285	82	592	109	746	107	746	4-59	29-40	16-41	16-41	
1825—1821	55—60	62	5	45	10	107	15	181	13	189	46	370	59	477	56	477	7-40	23-93	17-93	17-93	
1820 60-on tid — U. b. 60 J.	Ismeretlen — Unbekannt	120	13	90	28	210	41	378	27	381	116	759	143	144	969	184	8-03	30-57	18-77	18-77	
		41	7	6	1	47	8	49	10	53	15	102	25	16	149	33	18-88	27-12	22-15	22-15	
Főösszeg — Hauptsumme		1828	272	1713	409	3541	681	8883	9231	2375	18114	3758	10711	1655	10944	2784	21655	3439	15-45	25-44	15-88

57. számú tábla. (Folytatás.)

	D) I z r a e l i t á k — D) I s r a e l i t e n.												
1880—1876	380	380	768	3609	3560	7169	7169	3989	3948	7937	7937	100·00	100·00
1875	73	18	137	32	684	338	704	350	388	688	720	47·03	47·21
1874	80	15	160	32	606	186	711	216	1407	402	434	23·90	29·46
1873	70	10	127	12	711	75	680	70	1391	145	157	10·88	9·77
1872	76	7	145	8	706	37	644	27	1350	64	782	5·63	3·93
1871	65	—	134	5	628	12	627	15	1255	27	693	1·73	2·87
1875—1871	364	50	339	39	3425	648	3366	678	6791	1326	3789	18·42	19·35
1870	70	—	88	1	662	3	724	7	1386	10	732	0·40	0·99
1869	66	—	69	—	646	4	652	5	1298	9	712	0·56	0·69
1868	73	3	80	4	737	6	638	8	1375	14	810	1·11	1·67
1867	71	2	64	1	736	9	652	19	1388	28	807	1·36	2·79
1866	60	2	58	2	820	10	702	18	1522	28	880	1·25	2·63
1866—1870	340	7	359	8	3601	32	3368	57	6969	89	3941	0·99	1·74
1865—1861	341	8	340	20	4242	57	3546	188	7788	245	4583	1·42	5·35
1860—1856	244	9	294	31	3585	89	3389	355	6974	444	3329	2·56	10·48
1855—1851	250	2	255	42	3197	91	2677	383	5874	474	3447	2·70	14·50
1850—1846	212	21	202	52	2459	116	2322	439	4781	555	2671	5·13	19·45
1845—1841	199	11	205	58	2215	166	1724	458	3939	624	2444	7·33	26·23
1840—1836	197	20	174	48	2027	199	1632	472	3659	671	2224	9·85	28·79
1835—1831	137	21	113	46	1293	146	1081	366	2374	512	1430	11·68	34·50
1830—1826	92	14	102	38	1219	165	1057	387	2276	552	1311	13·65	36·67
1825—1821	78	13	70	28	825	114	664	267	1489	381	903	14·06	40·19
1820 60-on túl - <i>üb. 60 J.</i>	262	64	219	103	2003	445	1615	756	3618	1201	2265	22·47	46·84
Ismeretlen - <i>Unbekannt</i>	65	16	10	2	124	30	171	44	295	74	189	24·34	25·11
Főösszeg - <i>Hauptsumme</i>	3161	636	3070	903	6231	1539	63824	5907	30172	8410	63996	17·69	23·02
												15956	22·59

58. számú tábla.

Nemzetiségek műveltségi foka, tekintettel a korra.

Bildungsgrad der Nationalitäten, mit Berücksichtigung des Alters

Tabelle Nr. 58.

Születési év Geburtsjahr	Kor—Alter	Buda — Ofen					Pest — Pest					Budapest — Budapest					Budapest % der Analfabeten in Budapest			
		férfi männlich	nő weiblich	ebből analfab. dav. Analfabeten	együtt zusammen	ebből analfab. dav. Analfabeten	férfi männlich	nő weiblich	ebből analfab. dav. Analfabeten	együtt zusammen	ebből analfab. dav. Analfabeten	férfi männlich	nő weiblich	ebből analfab. dav. Analfabeten	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen		
1880—1876	0—5 é. J.	1170	1170	1163	2333	2333	7622	7449	7449	15071	15071	8792	8792	8612	17404	17404	100-00	100-00	100-00	
1875	5—6 »	330	335	93	685	199	1696	1801	775	3500	1525	2026	856	2139	4165	1724	42-25	40-58	41-39	
1874	6—7 »	291	304	59	595	119	1617	481	1761	3408	906	1938	491	2065	534	4003	25-34	25-86	25-61	
1873	7—8 »	289	281	21	570	46	1735	202	1712	3447	404	2024	227	1993	233	4017	11-22	11-19	11-20	
1872	8—9 »	294	14	275	16	569	30	1608	82	3236	174	1902	96	1903	108	3805	5-05	5-68	5-36	
1871	9—10 »	277	5	237	11	514	16	1515	34	3060	84	1792	30	1782	61	3574	2-18	3-42	2-80	
1875—1871	5—10 »	1481	210	1432	200	2013	410	8201	1499	8450	1594	16651	3093	9682	1794	19564	17-65	18-15	17-91	
1870	10—11 »	287	3	331	14	618	17	1575	33	1661	41	3236	77	1862	36	3854	1-93	2-91	2-44	
1869	11—12 »	273	4	297	7	570	11	1464	22	1503	42	2967	64	1737	26	3537	1-50	2-72	2-12	
1868	12—13 »	290	7	281	7	571	14	1539	21	1577	69	3116	90	1829	28	3687	1-04	1-53	1-09	
1867	13—14 »	265	5	270	14	555	19	1604	20	1615	86	3219	106	1869	25	3754	1-25	1-34	1-33	
1866	14—15 »	309	8	320	17	629	25	1852	26	1798	114	3650	140	2161	31	4279	1-57	6-18	3-86	
1866—1870	10—15 »	1424	27	1499	59	2923	86	8034	122	8154	355	16188	477	9458	149	9653	1-58	4-29	2-95	
1865—1861	15—20 »	1439	52	1594	162	3033	214	8917	202	9953	1035	18870	1238	10356	255	11547	2-46	10-27	6-63	
1860—1856	20—25 »	1313	79	1329	293	3142	372	9013	394	11506	2028	20519	2422	10326	473	13335	4-58	17-41	11-81	
1855—1851	25—30 »	1590	115	1548	280	3188	395	9041	517	9627	1896	18671	2413	10634	632	11175	2176	21809	2808	
1850—1846	30—35 »	1336	103	1358	249	2694	352	7207	518	7588	1787	14795	2305	8543	621	9346	2036	17489	2657	
1845—1841	35—40 »	1278	119	1114	297	2392	416	6254	559	5903	1583	12157	2142	7532	678	7017	1380	14549	2558	
1840—1836	40—45 »	1056	119	1016	278	2072	397	4820	501	4768	1372	9533	1873	5876	620	5779	1650	11655	2270	
1835—1831	45—50 »	841	83	696	194	1537	277	3242	316	3241	959	6433	1275	4033	399	3937	1153	8020	1552	
1830—1826	50—55 »	613	57	537	140	1150	197	2420	219	2577	812	4997	1031	3033	276	3114	952	6147	1228	
1825—1821	55—60 »	461	41	395	123	856	164	1686	148	1823	565	3509	713	2147	189	2318	688	4365	877	
1820 60-on til Ismeretlen - Unbekannt	»	812	64	773	276	1533	340	3122	344	3383	1164	6503	1512	3934	412	4156	1440	8090	1852	
	»	476	86	28	6	504	92	520	106	1121	151	1641	237	996	192	1149	157	2145	349	
Főösszeg - Hauptsumme	»	15290	2325	14982	3720	30272	6045	80102	13072	95538	22750	1656640	35822	95332	15337	100520	26470	195912	41867	16 14 26-33

		B) N é m e t — B) D e u t s c h a.																											
1880—1876	0—5 é. J.	1377	1377	1414	1414	279	1279	263	1	263	1	267	1	530	2	400	8	408	4085	4085	8093	100	00	100	00	100	00		
1875	5—6 >	388	76	309	81	787	157	674	297	673	300	1347	597	1052	373	1072	381	1072	381	1072	381	2134	754	35	12	35	51	35	33
1874	6—7 >	410	84	408	87	818	171	622	212	688	230	1310	442	1032	296	1096	317	1096	317	1096	317	2128	613	28	68	28	92	28	76
1873	7—8 >	344	60	354	52	698	112	596	115	584	116	1180	231	940	175	938	168	938	168	938	168	1878	343	18	62	17	91	18	26
1872	8—9 >	364	38	318	37	682	75	528	56	512	49	1040	105	892	94	830	86	830	86	830	86	1722	180	10	54	10	36	10	45
1871	9—10 >	242	19	288	27	530	46	493	19	447	17	940	36	735	38	735	44	735	44	735	44	1470	82	5	17	5	99	5	58
1875—1871	5—15 >	1748	277	1767	284	3515	561	2913	699	2904	712	5817	1411	4661	976	4671	996	4671	996	4671	996	9332	1972	20	94	21	32	21	13
1870	10—11 >	307	19	323	16	630	35	445	25	527	41	972	66	752	44	800	57	800	57	800	57	1602	101	5	85	6	71	6	30
1869	11—12 >	293	20	296	22	589	42	422	18	474	32	846	50	715	38	770	54	770	54	770	54	1485	92	5	31	7	01	6	19
1868	12—13 >	301	14	338	32	639	46	480	23	535	40	1015	63	781	37	873	72	873	72	873	72	1654	104	4	74	8	26	6	59
1867	13—14 >	290	24	316	35	606	59	480	26	520	45	1000	71	770	50	836	80	836	80	836	80	1606	130	6	49	9	57	8	09
1866	14—15 >	316	30	352	35	668	65	639	37	623	60	1262	97	955	67	975	95	975	95	975	95	1930	162	7	02	9	74	8	34
1866—1880	10—15 >	1507	107	1625	140	3132	247	2466	129	2679	218	5145	347	3973	236	4304	358	4304	358	4304	358	8277	594	5	94	8	32	7	18
1865—1861	15—20 >	1369	146	1754	242	3123	338	3188	207	3617	517	6805	724	4557	353	5371	759	5371	759	5371	759	9928	1112	7	75	14	13	11	20
1860—1856	20—25 >	1308	167	1880	350	3185	517	3588	336	4801	853	8389	1389	4896	503	6681	1203	6681	1203	6681	1203	11577	1706	10	27	18	01	14	73
1855—1851	25—30 -	1513	193	1857	388	3370	574	4045	439	4456	832	8501	1271	5558	625	6513	1220	6513	1220	6513	1220	11871	1845	11	25	19	33	15	54
1850—1846	30—35 >	1448	243	1600	443	3048	686	3929	377	4170	917	8099	1294	5377	620	5770	1360	5770	1360	5770	1360	11147	1980	11	53	23	57	17	76
1845—1841	35—40 >	1347	243	1507	456	2854	699	3531	368	3516	915	7047	1283	4878	611	5023	1371	5023	1371	5023	1371	9901	1982	12	53	27	27	20	02
1840—1836	40—45 >	1303	253	1484	484	2787	737	3219	436	3352	983	6571	1419	4522	689	4836	1467	4836	1467	4836	1467	9358	2156	15	24	30	34	23	04
1835—1831	45—50 >	1018	172	1132	355	2150	527	2306	296	2322	723	4628	1019	3324	468	3454	1078	3454	1078	3454	1078	6778	1546	14	08	31	21	17	81
1830—1826	50—55 >	936	161	1154	434	2090	595	2012	293	2307	726	4349	1019	2978	454	3461	1160	3461	1160	3461	1160	6439	1614	15	25	33	51	25	07
1825—1821	55—60 >	727	119	998	327	1725	446	1490	225	1697	620	3187	845	2217	344	2695	947	2695	947	2695	947	4912	1291	15	52	35	14	26	28
1820 60-on től -üb. 60 J.		1435	273	2190	776	3625	1049	2921	527	3843	1373	6764	1900	4556	800	6033	2149	6033	2149	6033	2149	10389	2949	18	36	35	64	28	38
Ismeretlen — Unbekannt		125	113	53	11	178	124	197	45	230	76	427	121	322	158	283	87	283	87	283	87	605	245	49	07	30	74	10	49
Füösszeg — Hauptsumme		17161	3837	20415	6104	37576	9941	39466	7008	42565	12136	81031	19144	55637	10845	62980	18240	62980	18240	62980	18240	118607	32085	19	50	28	96	24	52

Tabelle Nr. 55. (Schluss.)

55. számú tábla. (Vége.)

Születési év	Kor—Alter	Buda—Ofen				Pest—Pest				Budapest — Budapest				Analfabétek % a Budapesten % der Analfabeten in Budapest					
		érfi	nő	összesen	összesen	érfi	nő	összesen	összesen	érfi	nő	összesen	összesen	érfi	nő	összesen			
1880—1876	0—5 é. J.	27	27	53	33	60	60	394	394	451	451	451	421	421	905	100-00	100-00	100-00	
1875	5—6	7	1	5	1	12	1	41	41	89	89	87	102	42	88	41-17	48-93	44-89	
1874	6—7	2	1	13	1	15	1	64	30	71	30	54	66	21	55	36-36	35-63	35-91	
1873	7—8	4	—	8	6	12	6	94	24	75	21	45	98	24	51	24-49	32-53	28-18	
1872	8—9	10	2	9	3	19	4	80	11	79	18	29	90	13	33	14-44	23-25	18-75	
1871	9—10	7	1	5	2	12	3	67	11	66	14	25	74	12	28	16-22	22-53	19-31	
1875—1871	5—10	30	4	40	11	70	15	400	111	372	149	772	240	430	842	26-74	33-98	30-28	
1870	10—11	5	—	10	1	15	1	64	7	63	15	127	22	69	142	10-14	21-92	16-19	
1869	11—12	4	1	6	1	10	2	59	11	73	16	132	27	63	142	29	19-05	21-52	20-42
1868	12—13	11	1	9	1	20	2	90	16	78	19	168	35	101	188	37	16-83	22-98	19-68
1867	13—14	10	—	3	1	13	—	90	12	79	21	169	33	100	182	33	12-00	25-61	18-13
1866	14—15	20	5	7	1	27	6	127	22	107	25	234	47	147	261	53	18-50	22-81	20-31
1866—1870	10—15	50	7	35	4	85	11	430	68	400	96	830	164	480	915	175	15-63	22-98	19-12
1865—1861	15—20	77	11	85	35	162	46	662	114	918	337	1580	451	739	1742	497	16-91	37-09	28-53
1860—1856	20—25	95	21	135	63	230	84	1028	306	1466	630	2494	936	1223	2724	1020	29-12	43-29	37-44
1855—1851	25—30	112	40	120	56	232	96	1329	410	1269	565	2598	975	1441	2830	1071	31-23	44-71	37-84
1850—1846	30—35	128	41	107	64	235	108	1108	345	1278	631	2386	976	1236	389	1084	31-47	50-18	41-36
1845—1841	35—40	101	40	111	65	212	105	925	301	1077	589	2002	890	1026	2214	995	33-23	55-05	44-94
1840—1835	40—45	102	43	119	74	221	117	740	286	1069	676	1809	962	842	2030	1079	39-07	63-13	53-15
1835—1831	45—50	71	32	107	63	178	95	493	192	654	408	1147	600	564	224	471	39-86	61-89	52-45
1830—1826	50—55	61	27	108	72	169	99	354	138	658	403	1012	541	415	1325	695	39-76	62-01	54-19
1825—1821	55—60	42	17	51	32	93	49	218	103	345	214	566	317	260	939	246	46-15	61-65	55-54
1820 60-on túl, 60 J. Ismeretlen	Unermített	65	35	104	68	169	103	315	105	561	286	876	391	380	1045	494	36-84	53-23	47-27
		20	7	1	3	21	10	91	12	92	24	183	34	111	201	46	17-12	29-03	22-55
Főösszeg	Hauptsumme	981	355	1156	643	2137	998	8487	2385	10613	5439	19100	8324	9465	3240	6032	34-22	51-68	43-89

C) Tótványok

Bizonytalanabbnak kellett azonban azon nézetnek lenni, melyet a magyar és a német nemzetiség műveltségi fokának egymáshoz való viszonyáról tápláltunk. Egyrészt arra lehetett utalni, hogy az úgynevezett honoratior osztályok túlnyomóan a magyar nemzetiséghez tartoznak, épúgy a nemesség és a földbirtok. Másrészt azonban tény, hogy a kereskedelem erősen német kezekben van. Továbbá arra is lehetett utalni, hogy a német kulturfaj hozzátartozóinál, nevezetesen pedig a számos itt lakó külföldieknél vagy a külföldön születetteknél már a priori is magasabb műveltségi fok feltételezhető, a minnek ellenében azonban amaz állítás föl hozható, hogy városunk német lakossága egészben és nagyban véve mégis inkább alsóbb rendű elemekből toborzódik, a melyek pedig műveltségükre nézve a magyar elemnek mögötte állanak. Az ekként bonyolodottá tett kérdés csak is a népszámlálás tömeges felvétele által nyerhetett végleges megoldást. Ennek tanúsága szerint pedig Budapesten mégis a magyar nemzetiséget illeti meg az elsőség, míg a német lakosság kebelében a sem írni sem olvasni nem tudók száma teljes 50%-val nagyobb mint a magyaroknál. Azon eredmény jelezhető ugyanis, hogy minden

10,000 magyar között csak 1275 analfabeta találtatik ¹⁾ , ellenben		
10,000 német	>	1847 >
10,000 tót	>	4144 >

Hogy azon tényezőket megismerjük, a melyek összműködésének ezen eredmény tulajdonítandó, a különböző társadalmi rétegeknek nemzetiségek szerinti alakulását kellene vizsgálnunk. Ezen munka harmadik részében (foglalkozási statisztika) eme viszonyok tárgyalásának külön fejezetet fogunk szentelni; emitt csak azon főeredményeket akarjuk előzetesen kiemelni, melyek ezen kérdésre némi világot vetnek.

Ha ugyanis azon kérdést vetik fel, mely foglalkozási ágakban van a magyar és melyekben a német nemzetiség legerősebben képviselve, azt találni, hogy a németek kiválólág a következő osztályokba tartoznak: kertészek, szőlőművesek, kocsmárosok és pinczérek, kőművesek, kőfaragók, mosónők, házalók, himzönők, szatócsok, vasöntők és gépészek. Ezen foglalkozási ágak olyanokul tekintendők, a melyek, a Budapesten lakó németek csekélyebb száma daczára, mégis túlnyomóan németek. Az átlagnál németesebb, bár absolute véve mégis inkább magyar mint német jellegűek a következő nevezetesebb foglalkozási ágak: molnárok, kávések, hentesek, ácsok, kádárok, lakatósok, bádigosok, hajómunkások, varrónők, kofák, üzemi szolgálat gőzhajókon, ügynökök, alkuszok, házmesterek és fodrászok.

Ha czekekkel a sajátlag magyarokul tekintendő foglalkozási ágakat szembevitjük, a következőket találni: földbirtokosok, cipészek, asztalosok, kovácsok, állam- és községi hivatalnokok, biztosítási hivatalnokok, ügyvédek, orvosok, írók és tudósok, építészek, írnokok, magánzók, vasuti és gőzhajózási hivatalnokok,

¹⁾ és pedig mindig a hétévon felüliekről szólva.

vasutak üzemi szolgálata, fűszerkereskedők, házi cselédek, dajkák és kocsisok. Továbbá tanuló ifjak és iskolás gyermekek között is 30,000 magyar akadt 10,000 némettel szemben.¹⁾

A két nemzetiség foglalkozási ágai és az ezekkel összekötött társadalmi állás közti különbség tehát oly határozott és feltűnő, hogy illetően viszonyok között a magyar elem azon magasabb műveltsége, melyet a műveltségi fok nyomozása eredményezett, teljesen természetesnek látszik.

A magyar lakosság a budai és pesti részekben műveltségi fokára nézve nem mutat különbséget; de igenis különböző a német és tót lakosság műveltségi foka, és pedig annyiban, hogy mindkét nemzetiségnél a pesti kerületekben lakók kedvezőbb viszonyokat tüntetnek fel.

A nemzetiségek mindegyikénél a nőnem rosszabbul áll mint a finem. A két nem közti viszonylagos különbség a legnagyobb a magyaroknál. Ha azonban csak a finem műveltségi fokát vesszük figyelembe, akkor a német lakosság körében kétannyi, a tót körében ötször annyi analfabetát találni, mint a magyaroknál! Minden tizezer hét éven felüli magyar férfi között ugyanis 636 analfabeta találtatik, németeknél ellenben 1245, tótoknál 3101.

Arról, miként változott mindegyik nemzetiségnél az általános műveltségi fok mérete a különböző nemzedékek folyama alatt, az 58. számú tábla nyújt felvilágosítást. Ezen táblának tartalmát is grafikus táblában ábrázoltuk, a melyből könnyen kivehető, hogy az egyes nemzetiségek körében is, a műveletlenség a korral növekszik.

A magyar nemzetiségű lakosság minden korosztályban legjobban áll. A németek utánuk következnek, még pedig minden korosztályon át feltűnően egyenlő, három és négy százalék között ingadozó távolságban.

Igy találunk pl.

a 60 éven felüli magyaroknál	23	%	analfabetát,	a németeknél	28 ⁰ / ₀ -ot
az 50—55 »	»	»	»	»	25 ⁰ / ₀ »
a 40—45 »	»	»	»	»	23 ⁰ / ₀ »
» 30—35 »	»	»	»	»	18 ⁰ / ₀ »
» 20—25 »	»	»	»	»	15 ⁰ / ₀ »

A legalacsonyabb fokot éri el az analfabetizmus — az iritűdők száma tehát legnagyobb — a 9, 10, 11 és 12 éves korban, melyben a százalék a (11 éves) magyaroknál 2⁰/₀-ra, a (9 éves) németeknél 5¹/₂⁰/₀-ra apad.

Jóval magasabbra mint az említett két nemzetiségnél emelkedik az analfabetizmus a tót lakosság minden korosztályában. A grafikus ábrázolásból legvilágosabban látható, miként szorítottat le az iskola látogatás korában annak

¹⁾ Azon kereseti ágak, melyek felé mindkét nemzetség körülbelül egyforma mérvben hajlik, a következők: könyvszedő, könyvkötő, szabó, kalapos, pék, mészáros, asztalos, fuvaros, rövidárú-kereskedő, hivatalszolga, könyvvivő, nyugdíjas stb.

magassága az általános tankötelezettség által és mily rohamosan felszökken az ezen korszakon túl, elannyira, hogy az 55—60 éves korosztályban már 55% tetemes magasságáig emelkedik.

A tanköteles tót lakosság analfabetismusának görbéje, mely még a tanköteles korban sem apad 16—20%-nyi méret alá, legvilágosabban mutatja, mily nehézségekkel kell a fővárosi iskolai közigazgatásnak megküzdnie és hogy a legnagyobb áldozatokkal sem emelhető városunk műveltségi fokának statisztikai átlagmértéke azon magasságra, melylyel más, kedvezőbb helyzetnek örvendő városoké bir, a hol t. i. a munkáslakosság kevésbé hullámzó és már hazulról kevésbé műveletlen. Az iskolaügyre fordított legnagyobb áldozatok sem fogják megakadályozhatni, hogy ideiglenesen idejövő napszamosok tanköteles gyermekeiket magukkal munkára ne vigyék és hogy a beköltözőkődő felnőttek között található analfabeták nagy mennyisége által az egész város átlagos műveltségi mérete meg ne roszabodjék. A fővárosok értelmi és erkölcsi állapota így nem csak saját érdemet és mulasztást tüntet föl, hanem mindenkor az egész országban uralkodó viszonyokat is tükrözteti vissza.

6. Műveltségi fok a szülőföld szerint.

E tekintetben sajnálatunkra csak megközelítő megfigyelési eredményeket közölhetünk. Nem ismerjük ugyanis a Magyarországon, Ausztriában és külföldön született analfabeták korviszonyait. Még a hét éven aluli gyermekek kiválasztása sem eszközölhető, miután t. i. a korviszonyok a szülőfölddel csak annyiban voltak kombinálhatók, hogy csak tíz éven aluliak és tíz éven felüliek között tettünk különbséget. Ekként tehát az analfabeták vagy az irni tudók számát a tíz éven felüliek összes számával kell arányba hoznunk, a mi persze nem egészen helyes eredményekre vezet, minthogy a nyolcz, kilencz és tíz éves gyermekek között majdnem valamennyi tud irni. Az erre vonatkozó eredmények e szerint abszolút tartalmukra nézve csak csekély értékkel bírnak. Tanulságosak mindazáltal annyiban, hogy a megfigyelési hiba a fölállított három rendbeli csoport mind-egyikére egyenletesen megoszlik és így az eredmények mégis arra fordíthatók, hogy belőlük a három csoport viszonylagos különbsége megismertessék.

A 7. számú jegyzetben közölt adatokból az észlelhető, hogy a Magyarországon szültek között több személy tud irni, mint az Ausztriából származottak között, hogy azonban a külföldön szültek a belföldikénél magasabb műveltségi fokot mutatnak fel. Minthogy a nyugat-európai külföld általános műveltségi foka országunkénál magasabb és minthogy a külföldiek legnagyobb részt onnét származnak, az utóbb említett eredmény nem egyéb, mint már egyébként is ismert viszonyoknak számszerű igazolása. Ha a külföldiek közül nem származnának annyian Oroszországból, Szerbiából, Romániából stb., tehát oly országokból, melyeket Magyarország műveltségre nézve túlhalad, még nagyobb lenne a külföldiek fölénye a benszültekkel szemben.

Meglepőbb azonban azon körülmény, hogy az Ausztriából bevándorolt személyek kevésbé tanultak, mint a Magyarországon szülöttek. Jóllehet tehát országot országgal összehasonlítva, Ausztria az általános műveltségi fokra nézve Magyarországnál kedvezőbben áll, amott az analfabeták száma 10⁰/o-val csekélyebb lévén: a Budapestre költözött osztrákok műveltségi foka mégis mögötte áll a fővárosnak Magyarországon (Budapestet bezárólag) született lakosságáénál. Minden száz-száz irni tudó magyarra jut ugyanis ¹⁾ 94 Ausztriában született, de 105 a külföldön született.

A nőnem a Magyarországon szülötteknél marad el legtávolabb a finem mögött és pedig mintegy 20⁰/o-kal; az ausztriai születésűeknél mintegy 15⁰/o-kal, a külföldi születésűeknél csak mintegy 13⁰/o-kal.

¹⁾ ha ugyanis a 7. sz. jegyzetben megállapított százalékszámokból újabb százalékok vezetettek le.

Jegyzetek :

1. sz. jegyzet. Magyarország lakosságának műveltségi foka az 1870 és 1881. évi népszámlálások alapján.

Ha az első hét korévben álló gyermekek figyelmen kívül hagyatnak, a hét éven felüli lakosságról a következő eredmény mutatkozik.

Irni és olvasni tudott :

	1870	1881
férfi	42·44 ^o / _o	54·49 ^o / _o
nő	26·04 »	37·89 »
együtt	34·17 »	46·02 »

Csak olvasni tudott :

férfi	3·03 ^o / _o	4·37 ^o / _o
nő	15·93 »	11·95 »
együtt	12·02 »	8·24 »

Sem irni sem olvasni nem tudott

férfi	49·53 ^o / _o	41·14 ^o / _o
nő	58·03 »	50·16 »
együtt	53·81 »	45·74 »

2. sz. jegyzet. A fővárosi lakosság műveltségi foka 1870-ben és 1881-ben.

Az erre vonatkozó eredmények összehasonlításánál megjegyzendő, hogy az 1870-iki anyag feldolgozásánál annak idején mindazon személyek is vétettek analfabétáknak, a kiknél a számláló lapokon az irni tudás iránti kérdés válasz nélkül maradt és ettől csak azon esetben történt eltérés, a hol ezen feltevés az illetők foglalkozása folytán tarthatatlannak látszott. Az utolsó számlálásnál, nagyobb pontosság kedvéért, ezen kitöltetlen esetek számát is kimutattuk a táblákban. Miként azonban az alábbi jelentésből kitűnik, bátran feltehető, hogy az illető személyek túlnyomó többségükben analfabéták voltak.

Volt ugyanis	1870	1881
irni és olvasni tudó férfi	95.384 = 69·66 ^o / _o	126.742 = 73·68 ^o / _o
csak olvasni tudó férfi	1.854 = 1·36 »	681 = 0·40 »
sem irni sem olvasni nem tudó férfi	39.684 = 28·98 »	35.751 = 20·78 »
kétséges eset	— —	8.847 = 5·14 »
összesen férfi	136.922 = 100 ^o / _o	172.021 = 100·00 ^o / _o
irni és olvasni tudó nő	66.706 = 49·95 ^o / _o	108.747 = 59·21 ^o / _o
csak olvasni tudó nő	6.959 = 5·21 »	4.422 = 2·41 »
sem irni sem olvasni nem tudó	59.889 = 44·84 »	56.764 = 30·91 »
kétséges eset	— —	13.728 = 7·47 »
összesen nő	133.554 = 100 ^o / _o	183.661 = 100·00 ^o / _o
irni és olvasni tudó együtt	162.090 = 59·93 ^o / _o	235.489 = 66·21 ^o / _o
csak olvasni tudó együtt	8.813 = 3·26 »	5.103 = 1·43 »
sem irni sem olvasni nem tudó együtt	99.573 = 36·81 »	92.515 = 26·01 »
kétséges eset	— —	22.575 = 6·35 »
összesen a két nemből	270.476 = 100 ^o / _o	355.682 = 100·00 ^o / _o

Midőn a népszámlálásnak a főváros statisztikai hivatalban feldolgozott eredményei a m. kir. országos statisztikai hivattal közöltettek, ez a kitöltetlen esetek rovatát kifogásolandónak találta és felhívta a hatóságot, hogy az illető számláló lapokat a többi személyes viszonyok, nevezetesen a kor és foglalkozás tekintetbe vételével, akként igazítsa ki, hogy ezen összesen 22,575 esetet tevő felvételek a három felállított rovat (1. írni és olvasni tudók, 2. olvasni tudók, 3. analfabeták) egyikébe beoszthatók legyenek. Miután erre vonatkozólag az országos statisztikai hivatalhoz tett jelentésünk a részünkről elfogadott álláspontot legjobban megvilágítja és egyuttal az e tekintetben elért eredmények természete felől is nyújt tájékozást, ezen jelentést e helyütt közzé tesszük:

»A tekintetes magy. kir. országos statisztikai hivatalnak azon megkeresésére, mely szerint az 1881. évi népszámlálási eredményeiről általunk benyújtott kimutatásokból a műveltségi statisztikára vonatkozó táblázatok olyképeni javítását eszközölnők, hogy a kitöltetlen rovatba esők számát utólagosan rectificáljuk, van szerencsénk a következőket válaszolni.

Alulírt hivatal a műveltségi adatok feldolgozásánál már is számos adatot igazított helyre ott, a hol ez világosan és minden önkényesség nélkül történetett, mint ez pl. a szellemi foglalkozásoknál, tanulóknál stb. könnyen keresztül viheto volt.

Az ilyen »kitöltetlenek« nagy száma azonban az alsóbb korú, 5—6—7 éves gyermekeknél, a napszamosoknál, cselédeknél, továbbá a foglalkozás nélkülieknél fordult elő, a hol már arra nézve, vajjon írni-olvasni tud-e az illető, magából a foglalkozásból következtetni nem lehetett, a hol tehát nem maradt volna hátra más, mint ezen 21,000-nyi lapnak oly módon rektifikációja, hogy 21,000 egyén kerestessék meg az iránt, hogy számláló lapjának ezen kérdésre vonatkozó rovatát pótlólag kitöltse — oly munka, melyre a fővárosi statisztikai hivatal nem vállalkozhatott.

Mindezek mellett azonban, és bár a műveltségi statisztikának eddigi számai mellett is sokkal kedvezőbb arányszámot bírnak a fővárosról mint az 1870. évi népszámláláskor, (1870-ben Budapesten 60.3% írni tudó volt, míg 1880-ban 66.3%) sietünk a tek. magy. kir. országos statisztikai hivatal kérelmének megfelelni, s ez okból az összes, most már alfabetikus rendbe szedett anyagon átmenve, mindazon számláló lapokon, melyeken az írni olvasni tudás kérdésére választ nem nyertünk, iparkodtunk az illetők műveltségét azok korából és foglalkozásából kombinative pótolni, úgy járván el, hogy a tanuló gyermekeket írni-olvasni tudóknak, azon gyermekeket pedig, kiknél erre nézve sem volt válasz, írni-olvasni nem tudóknak vettük, az utóbbi osztályba sorozván a napszamosokat is, ha azok szegényebb lakviszonyok voltak, stb. — Az így nyert feldolgozás eredményét a mellékleten van szerencsénk, egyelőre — a munkát nehézsége miatt — csak főszámokban, bemutatni ¹⁾ míg a kor, vallás és nemzetiség szerinti műveltségi táblákat pár nap alatt szintén bemutatni reméljük.

3. Jegyzet. Analfabetik száma Budapesten a hétéven felüli lakosság körében (1881).

	Buda	Pest	Budapest
Hétéven felüli férfiak száma . . .	30.463	116.881	147.344
» » nők » . . .	33.100	125.378	158.478
összesen . . .	63.563	242.259	305.822
Ezek közül sem írni sem olvasni nem tud			
férfi . . .	3.714	11.542	15.256
nő . . .	7.577	28.448	36.025
összesen . . .	11.291	39.990	51.281
Vagyis százalékban			
férfi . . .	12.19%	9.88%	10.36%
nő . . .	22.89 »	23.48 »	22.73 »
összesen . . .	17.76 »	16.57 »	16.77 »

¹⁾ 8821 férfi személy közül ilyformán 2056 volt írni tudónak tekinthető, 13824 nő közül pedig 1296; míg 6769 férfi, 12528 nő írni nem tudónak tekintetett.

4. sz. jegyzet. Bécs, Prága, Trieszt és Lemberg városok műveltségi foka.

	a) Absolut számok			b) %-ban		
	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt
Bécs						
írni és olvasni tud	297.897	303.620	601.517	84.40	81.37	82.84
csak olvasni tud	2.864	7.761	10.625	0.81	2.08	1.46
sem írni sem olvasni nem tud	52.188	61.775	113.963	14.79	16.55	15.70
összesen	352.949	373.156	726.105	100.00	100.00	100.00
Prága						
írni és olvasni tud	68.437	69.978	138.415	87.42	83.27	85.27
csak olvasni tud	867	2.666	3.533	1.11	3.17	2.18
sem írni sem olvasni nem tud	8.979	11.396	20.375	11.47	13.56	12.55
összesen	78.283	84.040	162.323	100.00	100.00	100.00
Trieszt						
írni és olvasni tud	41.821	37.020	78.841	64.47	54.32	59.27
csak olvasni tud	1.570	2.699	4.269	2.42	3.96	3.21
sem írni sem olvasni nem tud	21.480	28.429	49.909	33.11	41.72	37.52
összesen	64.871	68.148	133.019	100.00	100.00	100.00
Lemberg						
írni és olvasni tud	31.844	26.132	57.976	57.50	48.06	52.83
csak olvasni tud	1.749	2.681	4.430	3.16	4.93	4.04
sem írni sem olvasni nem tud	21.783	25.557	47.340	39.34	47.01	43.13
összesen	55.376	54.370	109.746	100.00	100.00	100.00

5. sz. jegyzet. Analfabeták száma az egyes hitfelekezetek 7 éven felüli lakossága körében.

	Katholikus			Ágostai		
	Buda	Pest	Budapest	Buda	Pest	Budapest
férfiak	24.389	70.908	95.297	1.375	7.516	8.891
ezek közül analfabet	3.207	8.587	11.794	71	572	613
nők	27.631	83.434	111.065	1.073	7.330	8.403
ezek közül analfabet	6.834	20.671	27.505	137	1.422	1.559
összesen	52.020	154.342	206.362	2.448	14.846	17.294
ezek közül analfabet	10.041	29.258	39.299	208	1.994	2.202

Analfabetek százaléka :

a férfiaknál	13.15	12.11	12.38	5.16	7.61	7.23
a nőknél	24.73	24.78	24.76	12.77	19.40	18.55
az összes lakosságnál	19.30	18.96	19.04	8.50	13.43	12.73

H e l v é t

I z r a e l i t a

	Buda	Pest	Budapest	Buda	Pest	Budapest
férfiak	1.613	7.806	9.419	2.628	28.835	31.463
ezek közül analfabet	99	501	600	223	1.774	1.997
nők	1.527	8.276	9.803	2.538	25.197	27.735
ezek közül analfabet	265	1.573	1.838	484	4.284	4.768
összesen	3.140	16.082	19.222	5.166	54.032	59.198
ezek közül analfabet	364	2.074	2.438	707	6.058	6.765

Analfabeták százaléka :

a férfiaknál	6.14	6.42	6.37	8.49	6.15	6.35
a nőknél	17.35	19.01	18.75	19.07	17.00	17.19
az összes lakosságnál	11.59	12.90	12.68	13.69	11.21	11.43

6. sz. jegyzet. Ugyanaz nemzetiség szerint.

	M a g y a r			N é m e t			T ó t		
	Buda	Pest	Budap.	Buda	Pest	Budap.	Buda	Pest	Budap.
férfiak	13.499	69.137	82.636	14.986	34.539	49.525	945	7.934	8.879
ezekből analfabet	989	4.269	5.258	2.300	3.868	6.168	327	2.426	2.753
nők	13.180	74.524	87.704	18.194	38.533	56.727	1.105	9.980	11.085
ezekből analfabet	2.405	14.051	16.456	4.522	8.935	13.457	609	4.912	5.521
összesen	26.679	143.661	170.340	33.180	73.072	106.252	2.050	17.914	19.964
ezekből analfabet	3.394	18.320	21.714	6.822	12.803	19.625	936	7.338	8.274

Analfabeták százaléka.

a férfiaknál	7.33	6.17	6.36	15.35	11.20	12.45	34.60	30.58	31.01
a nőknél	18.25	18.85	18.76	24.85	23.19	23.72	55.11	49.22	49.81
az összes lakosságból	12.72	12.75	12.75	20.56	17.52	18.47	45.66	40.99	41.44

7. sz. jegyzet. Műveltségi fok származás szerint.

	férfi	nő	együtt
A Magyarországon	116.402	134.497	250.899
Ausztriában	18.851	12.754	31.605
külföldön	2.839	2.156	4.995
Ezek közül irni tudott a			
magyarországi születésüekből	108.356	98.318	206.674
ausztriai	15.767	8.716	24.483
külföldi	2.619	1.713	4.332
A két szám egybevetve tehát a követ-			
kező arányszámokat adja:			
a magyarországi születésüekre	93.08 %	73.10 %	82.37 %
az ausztriai	83.64	68.34	77.46
a külföldi	92.35	79.45	86.73

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Családi állapot.

Általános házassági szám. — Házások a felnőttek között. — Nemzetközi összehasonlítások. — Házassági arány az egyes kerületekben. — A házasságok száma a szegénységgel növekedik. — Házassági arány a különféle hitfelekezetek és nemzetiségekknél. — A házassági görbe egyformasága a keresztényeknél; kivételes lefolyása az izraelitáknál. — Az özvegy nők nagyobb és az özvegy férfiak csekélyebb száma. — Az általános halandóság befolyása az özvegyeségi százalékra. — Nemzetközi összehasonlítások az özvegyek és elváltak száma tekintetében. — Az elváltak csekély száma kath. városokban.

1. Házassági arány általában.

Az emberiség fizikai feladata a szaporodás. Ezen feladatának az ember nemcsak minden civilizált államban, de még a vad törzseknél is, a házasság élet alakjában felel meg.

A házasságkötéssel teremtik a társadalom legősibb intézményét, az állami együttlét kiindulási pontját, a családot, mely nemzedékről nemzedékre örökdik a sarjak fizikai és erkölcsi fejlődése fölött.

Ismerni a családi állapotokat, ismerni a házassági viszonyokat, e szerint annyit tesz, mint megismerni a társadalom anyagi és fizikai jólétének egyik forrását és egyúttal némi ítéletet szerezni erkölcsi életének iránya felől is.

A társadalom természeti állapotában bátran következtethetni, hogy a házasságban élők nagyobb-kisebb száma némi fokmérőjét nyújtja az illetők nagyobb-kisebb mérvű jólétének. A mint azonban mesterkélt kulturai viszonyok közt inkább letérünk a természeti állapot ösvényéről, ezen tünetény is mindinkább más alakot ölthet.

Az egész népességnek átlag egy harmadrésze szokott házasságban élni; Franciaországban 40 százalék, Bajorországban 29, Ausztriában 35. Hazánk, talán déliebb fekvése miatt, talán fajtulajdonságok vagy kereseti viszonyok következtében, még Franciaországnál is nagyobb számarányt mutat fel, a mennyiben t. i. nálunk az utolsó nepszámlálás szerint a lakosságnak több mint 40 százaléka élt házasságban.

Ezen, egész országok viszonyaira vonatkozó számadatok azonban nem igen alkalmasak arra, hogy a főváros házassági viszonyait hozzájuk hasonlítsuk.

A városok lakossága t. i. annyi tekintetben eltér a vidékétől, annyi a különbség a kereseti módban, vagy mint már előbb említettük, a kor-

elemek összetételében, hogy a városi lakosság családi állapotának szükségkép különböznie kell a vidékétől.

Azon tényezők azonban melyek a házassági viszonyok alakulására befolyással bírnak, nem hatnak egy irányban, nem kizárólag kedvezők vagy akadályozók. Mert míg a városi lakosságban épen azon korosztályok vannak számosabban képviselve, melyekre a házasságkötés tulajdonképi időszaka esik, minnek folytán aztán a városokban a házasságok sűrűbb fellépését kellene várni, addig másrészt a kenyérkeresetnek és a család fentartásának nehézségei igen jelentékeny mérvben ellensúlyozzák az előbbi tényező hatását, valamint a nagyvárosok fesztelenebb életmódja és lazább erkölcsisége is szintén csak megszorító hatást gyakorolhat.

Ezen különféle hatályok végeredőjében az akadályozó irány vergődik túlsúlyra. Összehasonlítván a nagyvárosok házassági százalékát a vidékivel, azt fogjuk tapasztalni, hogy az utóbbiakban gyakrabban köttetnek házasságok mint a városokban. Ha tehát az utolsó népszámlálás alkalmával kiderült, hogy míg Magyarországon a lakosságnak 41 % -a él házasságban, addig Budapesten (l. a 60 sz. táblát) csak 33¹/₃%, ezt önmagában még nem szabadna kedvezőtlen aránynak nevezni. Kedvezőtlennek csak akkor mondhatnók, ha úgy találunk, hogy a budapesti házassági arány más nagyvárosokhoz képest hátrább áll, de még helyesebben tulajdonképen csak azon esetre, ha Magyarország fővárosa és vidéke közt nagyobb különbség mutatkoznék, mint milyen mutatkozik más országok vidéki és nagyvárosi lakossága közt.

Egyéb nagyvárosok arányával összehasonlítva, városunk állapota elég kedvezőnek tűnnék fel, a mennyiben t. i. igen magas aránnyal dicsekedhetünk.¹⁾ Ha azonban szem előtt tartjuk azon körülményt, hogy maga Magyarország is mily magas házassági aránnyal bír, hogy tehát szükségkép a főváros viszonyaiban is kell ezen általános törvény befolyását fölismernünk, és ha ezek folytán e kérdésnek azon oldalát feszegetjük, mennyiben tér el Magyarország fővárosának házassági aránya az egész országtól, mennyiben más nagyvárosoké: akkor azon meg-

¹⁾ Azon városok, melyeknek legújabb népszámlálási adatait megszereznünk sikerült, a házas egyéneknek következő számát tüntetik fel 10,000 lakos után:

Prága	2939
Lipese	3022
Bécs	3033
Köln	3042
Stuttgart	3120
Lemberg	3292
Budapest	3334
Trieszt	3345
Strassburg	3400
Berlin	3467
Hamburg	3490

Megjegyzendő azonban, hogy a német városoknál — Strassburg kivételével — a katonaság is be van tudva, minek következtében ezeknél a házassági arány csekélyebbnek mutatkozik.

győződésre fogunk jutni, hogy Budapesten a házasságkötések megakadályozása felé ható viszonyok befolyása jóval nagyobb, mint sok más városban.¹⁾

A házasságban élők száma tett:

1857-ben	(Pest)	30·34 ⁰ / _o
1870-ben	(Budapest)	33·26 ⁰ / _o
1881-ben	»	33·34 ⁰ / _o .

A házassági szám abszolút nagysága nem szolgálhat a lakosság jólétének mértékéül. Annak jelentőségének kellő méltatására ugyanis épen nem elegendő, hogy csakis a házas személyeknek az összlakossághoz való arányát ismerjük, hanem — figyelemmel arra, hogy a házasságkötés mindig a társadalmi életnek a kortól függő tünetényc, — a korviszonyokat is kell tekintetbe venni.

2. Házassági arány, korosztályok szerint.

A 80. oldalon azt találtuk, hogy Budapesten a gyermekkor, mely pedig a házassági statisztika számaira mi befolyással sincs, gyéribben van képviselve, mint a többi Magyarországon és mint az ott említett városok legnagyobb részében. Házassági számunknak tulajdonképi intenzitása tehát csak akként lesz megismerhető, ha a házasságra a természet törvényei szerint még alkalmatlan korosztályokat úgy Budapestre, mint a többi városokra nézve figyelmen kívül hagyjuk és az egyensúly illetén való helyreállításával az egyébként össze nem egyeztethető számokat ugyszólván közös nevezőjükre hozzuk.

Ha tehát csakis a házas férfiaknak a huszéven felüli lakossághoz való arányát vesszük tekintetbe,²⁾ Ausztria-Magyarország és Németország azon tizenegy városára nézve, a melyeknek legközelebbi népszámlálási eredményei az illető közigazgatási közegek szivessége folytán be voltak szereshetők, a következő sorrend mutatkozik:

Minden 10,000 husz éven felüli férfi közül házas:

Prágában	4801
Bécsben	4811
Lipsében	5053
Lembergben	5139
Münchenben	5215
Hannoverben	5413
Triesztben	5487

¹⁾ Miután ezt utolsó népszámlálási munkámban részletesebben és számszerűleg kifejtettem (l. Pest városa, 51. o.), e helyütt beérem az arra való utalással.

²⁾ Azon feltevésből indulunk ugyanis ki, hogy a husz éves koron alul levő férfiak mint nőtléneknek tekinthetők. Ezen feltevés mindazon városokban, a hol a házasoknak számát koruk szerint ismerjük, igazolva van. Így találhatik pl. az összes husz éves férfiak között Budapesten csak 26, Bécsben csak 5, Triesztben 8, Lembergben 10, Berlinben 4, Hamburgban 4 házas.

Budapesten	5502
Berlinben	5735
Hamburgban	5777
Strassburgban	6256

Ezen adatoknál megjegyzendő, hogy a németországi városok népszámába a katonaság is be van számítva; ha azt a mi városunkban is beszámítjuk, a házások száma nálunk mintegy 50%-ra apad.

Ama néprajzi vizsgálódásoknál oly gyakran mutatkozó kívánság, hogy valamely kérdést a lehető legnagyobb részletességben tanulmányozhassunk, hogy az anyaggal ugyszólván statisztikai kísérleteket tehesünk, kívánatossá teszi, hogy a családi állapot viszonyainak a korrall való összefüggése egyes korévek szerint mutattassék ki.

Erre való tekintettel tartalmazza az 59. tábla a családi állapotnak minden egyes korév szerinti és nemenkinti kimutatását és pedig külön-külön a pesti és külön a budai kerületekről, valamint egy összegező táblában egész Budapestre nézve. Ezen táblának terjedelmes eredményeit egy százalék-táblában (186. old.) akként foglaljuk össze, hogy a nemházások, házások, özvegyek és elváltak százalékát ötödéves korosztályokban, azonkívül egy összesítésben három nagy korcsoportban (és pedig 20—30, 31—50 évesek és 50 éven felüliek szerint) mutatjuk ki.

Ezen összesítésből kitűnik, hogy a 20—30 éves korban a férfilakosságnak csak egy ötödrésze, a nőlakosságnak ellenben két ötöde él házasságban. A reakövetkező korosztály (31—50 évesek) körében a férfiak háromnegyede házas, holott a nők közül csak kétharmadrész; az ötven éven felüli nők között azonban már csak 37% férjessel találhatók; ezen korban ugyanis a nők fele részénél több lett már özvegygyé.

Nőtlen férfi minden fiatalabb korosztályban jóval nagyobb számban találhatók, mintsem hajadon. A magasabb korosztályokban a két nem házassági aránya egymáshoz közeledni kezd. Az ötven éven felüli korban álló hajadonok száma nem kevesebb mint 1799; a hetven éven felülieké is még 204.

Az évötödök szerint számított százalékokból, különösen pedig az ezek alapján szerkesztett grafikai rajzból az tűnik ki mindenekelőtt, hogy a házas állapot maximuma férfiaknál és nőknél különböző időben áll be. A nők között a legtöbb férjessel a 36—40 éves korosztályban találhatók. A 26—30 éves korban ugyan már felénél több férjessel; a rá következő évtized alatt azonban számuk még további 15%-kal növekedik. De a negyvenedik évtől kezdve a férjessel nők száma, a férjek elhalálzásánál fogva, kérielhetlenül csökken, míg aztán a hatvan éven felüli korban az összességnek csak egy negyedrésze él még férje oldalán.

Nem így a férfiaknál. Ezek t. i. csak a 46—50 éves korban érik el a házassági arányszám maximumát, de ez innét kezdve a 60. évig meglehetősen egyenlő magasságban marad. Csak a 60. év után kezd a férfiak házassági számának görbéje lekanyarodni, de csak igen kis mértékben, úgy, hogy még a hatvan éven felüli férfiak közül is majdnem héttizedrész házas.

Családi állapot, egyes korévek szerint.

Civilstand nach einzelnen Altersjahren.

Születési év Geburtsjahr	Kor Alter	Nem házas Ledig			Házas Verheirathet			Özvegy Verwitwet			Elvált Geschieden			Ismeretlen Unbekannt			
		férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	
A B u d a - O f e n .																	
1880-1866	0-15 év J.	10441	10706	21147	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1865	15-16 >	587	658	1245	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1864	16-17 >	469	647	1116	1	14	15	—	—	—	—	—	—	97	48	145	
1863	17-18 >	496	656	1152	—	19	19	—	1	1	—	—	—	67	20	87	
1862	18-19 >	570	712	1282	5	56	61	—	1	1	—	—	—	46	17	63	
1861	19-20 >	571	544	1115	5	63	68	1	3	4	—	—	1	27	17	44	
	15-20 >	2693	3217	5910	11	152	163	1	5	6	—	—	1	1	239	105	344
1860	20-21 >	516	712	1228	4	132	136	—	5	5	—	—	1	1	31	28	59
1859	21-22 >	440	579	1019	11	186	197	2	2	4	—	—	1	1	13	10	23
1858	22-23 >	466	482	948	36	272	308	—	9	9	—	—	4	4	13	9	22
1857	23-24 >	543	397	940	71	276	347	2	14	16	1	3	4	8	4	12	
1856	24-25 >	505	382	887	125	355	480	2	10	12	—	—	2	2	18	18	36
	20-25 >	2470	2552	5022	247	1221	1468	6	40	46	1	11	12	83	69	152	
1855	25-26 >	427	307	734	179	364	543	2	23	25	2	3	5	6	8	14	
1854	26-27 >	424	270	694	214	446	660	3	19	22	—	7	7	11	5	16	
1853	27-28 >	357	228	585	301	450	751	2	28	30	1	1	2	8	2	10	
1852	28-29 >	371	238	609	382	539	921	8	42	50	—	9	9	—	9	9	
1851	29-30 >	267	161	428	353	386	739	10	40	50	1	4	5	8	6	14	
	25-30 >	1846	1204	3050	1429	2185	3614	25	152	177	4	24	28	33	30	63	
1850	30-31 >	282	230	512	483	462	945	15	60	75	2	4	6	8	7	15	
1849	31-32 >	181	120	301	328	382	710	9	40	49	2	5	7	5	10	15	
1848	32-33 >	202	125	327	401	477	878	17	59	76	4	6	10	4	7	11	
1847	33-34 >	158	89	247	357	391	748	10	42	52	3	3	6	3	7	10	
1846	34-35 >	153	98	251	353	417	770	13	56	69	7	4	11	3	6	9	
	30-35 >	976	662	1638	1922	2129	4051	64	257	321	18	22	40	23	37	60	
1845	35-36 >	165	116	281	416	376	792	7	60	67	3	1	4	5	1	6	
1844	36-37 >	139	93	232	521	514	1035	15	57	72	4	5	9	5	1	6	
1843	37-38 >	127	72	199	358	359	717	15	49	64	7	1	8	2	1	3	
1842	38-39 >	126	80	206	492	496	988	10	87	97	2	5	7	9	—	9	
1841	39-40 >	74	49	123	334	298	632	14	62	76	2	4	6	5	1	6	
	35-40 >	631	410	1041	2121	2043	4164	61	315	376	18	16	34	26	4	30	
1840	40-41 >	109	118	227	552	492	1044	23	129	152	4	12	16	2	4	6	
1839	41-42 >	74	45	119	357	286	643	21	78	99	5	3	8	1	3	4	
1838	42-43 >	85	75	160	424	387	811	24	99	123	6	3	9	4	4	8	
1837	43-44 >	69	29	98	325	333	658	17	86	103	5	2	7	—	9	9	
1836	44-45 >	55	47	102	375	328	703	28	108	136	6	4	10	2	6	8	
	40-45 >	392	314	706	2033	1826	3859	113	500	613	26	24	50	9	26	35	
1835	45-46 >	61	54	115	395	311	706	23	122	145	3	5	8	5	2	7	
1834	46-47 >	60	35	95	341	275	616	25	111	136	4	4	8	8	4	12	
1833	47-48 >	54	33	87	304	210	514	26	99	125	2	6	8	9	3	12	
1832	48-49 >	62	43	105	306	250	556	28	115	143	4	6	10	6	2	8	
1831	49-50 >	27	23	50	257	160	417	17	83	100	1	4	5	4	2	6	
	45-50 >	264	188	452	1603	1206	2809	119	530	649	14	25	39	32	13	45	

59. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 59. (Fortsetzung.)

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor <i>Alter</i>	Nem házas <i>Ledig</i>			Házias <i>Verheirathet</i>				Özvegy <i>Verwitwet</i>			Elvált <i>Geschieden</i>			Ismeretlen <i>Unbekannt</i>			
		férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt zusammen	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt zusammen	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt zusammen	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt zusammen	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt zusammen		
B u d a — O f e n																		
1830	50—51 év J.	52	76	128	356	331	687	43	178	221	2	7	9	3	6	9		
1829	51—52 »	23	21	44	243	157	400	19	90	109	1	5	6	7	3	10		
1828	52—53 »	31	21	52	252	164	416	32	134	166	2	4	6	2	3	5		
1827	53—54 »	21	18	39	262	150	412	22	118	140	1	3	4	2	4	6		
1826	54—55 »	27	30	57	239	183	422	37	143	180	1	3	4	4	6	10		
	50—55 »	154	166	320	1352	985	2337	153	663	816	7	22	29	18	22	40		
1825	55—56 »	28	32	60	241	179	420	11	151	162	1	3	4	3	2	5		
1824	56—57 »	18	24	42	255	197	452	29	141	170	3	2	5	5	3	8		
1823	57—58 »	20	21	41	186	100	286	26	112	138	2	2	4	5	2	7		
1822	58—59 »	23	19	42	205	164	369	19	116	135	3	2	5	2	3	5		
1821	59—60 »	15	15	30	145	82	227	25	108	133	2	1	3	2	3	5		
	55—60 »	104	111	215	1032	722	1754	110	628	738	11	10	21	17	13	30		
1820	60—61 »	26	41	67	287	153	440	52	265	317	2	3	5	2	—	2		
1819	61—62 »	17	17	34	172	82	254	26	111	137	2	1	3	1	—	1		
1818	62—63 »	22	22	44	181	101	282	35	180	215	2	1	3	2	—	2		
1817	63—64 »	17	18	35	134	77	211	27	121	148	2	1	3	4	—	4		
1816	64—65 »	12	17	29	130	68	198	27	142	169	2	—	2	2	1	3		
	60—65 »	94	115	209	904	481	1385	167	819	986	10	6	16	11	1	12		
1815	65—66 »	11	20	31	121	60	181	30	132	162	1	1	2	1	—	1		
1814	66—67 »	8	22	30	127	61	188	36	138	174	2	1	3	2	—	2		
1813	67—68 »	11	8	19	100	34	134	22	92	114	—	—	—	2	—	2		
1812	68—69 »	2	10	12	73	35	108	21	109	130	—	—	—	1	—	1		
1811	69—70 »	5	11	16	48	26	74	34	94	128	1	—	1	1	—	1		
	65—70 »	37	71	108	469	216	685	143	565	708	4	2	6	7	—	7		
1810	70—71 »	7	21	28	59	28	87	35	139	174	1	1	2	1	1	2		
1809	71—72 »	8	9	17	45	14	59	18	63	81	—	1	1	—	—	—		
1808	72—73 »	4	5	9	28	13	41	27	75	102	—	—	—	1	—	1		
1807	73—74 »	6	5	11	31	11	42	18	43	61	—	—	—	1	—	1		
1806	74—75 »	5	8	13	20	5	25	13	48	61	—	—	—	—	—	—		
	70—75 »	30	48	78	183	71	254	111	368	479	1	2	3	3	1	4		
1805	75—76 »	4	3	7	23	6	29	18	56	74	—	—	—	2	—	2		
1804	76—77 »	2	2	4	17	11	28	15	42	57	—	—	—	1	—	1		
1803	77—78 »	3	5	8	15	5	20	16	49	65	—	—	—	—	—	—		
1802	78—79 »	1	6	7	17	6	23	13	39	52	—	—	—	1	—	1		
1801	79—80 »	—	4	4	10	3	13	9	26	35	—	—	—	2	—	2		
	75—80 »	10	20	30	82	31	113	71	212	283	—	—	—	6	—	6		
1800	80—81 »	4	4	8	9	2	11	9	38	47	—	—	—	—	—	—		
1799	81—82 »	—	2	2	3	1	4	6	17	23	—	—	—	—	—	—		
1798	82—83 »	1	1	2	2	2	4	3	15	18	—	—	—	—	—	—		
1797	83—84 »	—	1	1	1	2	3	1	1	2	—	—	—	—	—	—		
1796	84—85 »	—	1	1	—	1	1	4	10	14	—	—	—	1	—	1		
	80—85 »	5	9	14	15	8	23	23	81	104	—	—	—	1	—	1		
1795	85—86 »	—	1	1	—	—	—	2	5	7	—	—	—	—	—	—		
1794	86—87 »	—	—	—	2	—	2	—	3	3	—	—	—	—	1	1		
1793	87—88 »	—	—	—	—	—	—	1	5	6	—	—	—	—	—	—		
1792	88—89 »	—	—	—	2	—	2	1	3	4	—	—	—	—	—	—		
1791	89—90 »	—	—	—	1	—	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—		
	85—90 »	—	1	1	5	—	5	5	17	22	—	—	—	—	1	1		

59. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 59. (Fortsetzung.)

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor <i>Alter</i>	Nem házas <i>Ledig</i>			Házas <i>Verheirathet</i>				Özvegy <i>Verwitwet</i>				Elvált <i>Geschieden</i>				Ismeretlen <i>Unbekannt</i>		
		férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>			
B u d a — O f e n.																			
1790	90—91 é. J.	—	1	1	1	—	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—			
1789	91—92 »	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1788	92—93 »	—	—	—	—	—	—	2	2	4	—	—	—	—	—	—			
1787	93—94 »	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—			
1786	94—95 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
	90—95 »	—	1	1	2	—	2	3	5	8	—	—	—	—	—	—			
1785	95—96 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1784	96—97 »	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1783	97—98 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1782	98—99 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1781	99—100 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
	95—100 »	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1780	100—101 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1779	101—102 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1778	102—103 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1777	103—104 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1776	104—105 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
	1001-on túl	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Ismeretlen korú <i>Unbekanntes Alters</i>		245	33	278	223	36	259	23	17	40	16	—	16	146	12	158			
Összesítés. <i>Recapitulation.</i>																			
1880-1866	0—15 é. J.	10441	10706	21147	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
1865-1861	15—20 »	2693	3217	5910	11	152	163	1	5	6	1	1	239	105	344				
1861-1856	20—25 »	2470	2552	5022	247	1221	1468	6	40	46	11	12	83	69	152				
1855-1851	25—30 »	1846	1204	3050	1429	2185	3614	25	152	177	4	24	28	33	63				
1850-1846	30—35 »	976	662	1638	1922	2129	4051	64	257	321	18	22	40	23	60				
1845-1841	35—40 »	631	410	1041	2121	2043	4164	61	315	376	18	16	34	26	30				
1840-1836	40—45 »	392	314	706	2033	1826	3859	113	500	613	26	24	50	9	35				
1835-1831	45—50 »	264	188	452	1603	1206	2809	119	530	649	14	25	39	32	45				
1830-1826	50—55 »	154	166	320	1352	985	2337	153	663	816	7	22	29	18	40				
1825-1821	55—60 »	104	111	215	1032	722	1754	110	628	738	11	10	21	17	30				
1820-1816	60—65 »	94	115	209	904	481	1385	167	819	986	10	6	16	11	12				
1815-1811	65—70 »	37	71	108	469	216	685	143	565	708	4	2	6	7	7				
1810-1806	70—75 »	30	48	78	183	71	254	111	368	479	1	2	3	3	4				
1805-1801	75—80 »	10	20	30	82	31	113	71	212	283	—	—	—	6	6				
1800-1796	80—85 »	5	9	14	15	8	23	23	81	104	—	—	—	1	1				
1795-1791	85—90 »	—	1	1	5	—	5	5	17	22	—	—	—	—	1				
1790-1786	90—95 »	—	1	1	2	—	2	3	5	8	—	—	—	—	—				
1785-1781	95—100 »	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—				
1780-on túl	100-105 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Kitöltetlen — <i>Unermit.</i>		245	33	278	223	36	259	23	17	40	16	—	16	146	12	158			
Összesen — Zusammen		20392	19828	40220	13634	13312	26946	1198	5174	6372	130	165	295	654	334	988			

59. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 59. (Fortsetzung.)

Születési év Geburtsjahr	Kor Alter	Nem házas Ledig			Házias Verheirathet			Özvegy Verwitwet			Elvált Geschieden			Ismeretlen Unbekannt		
		férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen
B) P e s t — P e s t.																
1880-1866	0-15 év J.	36942	37493	74435	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1865	15-16 >	2376	2427	4803	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1864	16-17 >	2534	2644	5178	2	38	40	2	2	4	—	1	1	31	106	137
1863	17-18 >	2375	2898	5273	4	75	79	—	3	3	—	1	1	85	49	134
1862	18-19 >	2691	3140	5831	7	201	208	2	6	8	1	1	2	102	37	139
1861	19-20 >	2804	2587	5391	2	304	306	2	5	7	—	4	4	52	121	173
	15-20 >	12780	13696	26476	15	618	633	6	16	22	1	7	8	272	333	605
1860	20-21 >	2596	3586	6182	8	593	601	—	14	14	—	10	10	57	34	91
1859	21-22 >	2616	2589	5205	45	752	797	2	30	32	—	12	12	70	31	101
1858	22-23 >	2550	2577	5127	112	1064	1176	4	45	49	—	14	14	43	27	70
1857	23-23 >	2663	1948	4611	238	1033	1271	5	62	67	4	15	19	80	44	124
1856	24-25 >	2574	1972	4546	449	1476	1925	4	81	85	3	25	28	47	40	87
	20-25 >	12999	12672	25671	852	4918	5770	15	232	247	7	76	83	297	176	473
1855	25-26 >	2419	1635	4054	605	1422	2027	13	94	107	1	26	27	38	29	67
1854	26-27 >	2185	1564	3749	808	1681	2489	12	117	129	4	24	28	27	27	54
1853	27-28 >	1870	1199	3069	991	1548	2539	6	137	143	2	28	30	55	96	151
1852	28-29 >	1891	1249	3140	1322	1887	3209	22	221	243	5	31	36	24	41	65
1851	29-30 >	1431	825	2256	1317	1487	2804	35	167	202	2	30	32	9	108	117
	25-30 >	9796	6472	16268	5043	8025	13068	88	736	824	14	139	153	153	301	454
1850	30-31 >	1410	1378	2788	1653	1980	3633	37	298	335	8	45	53	25	20	45
1849	31-32 >	992	586	1578	1431	1557	2988	34	197	231	6	32	38	19	13	32
1848	32-33 >	983	659	1642	1683	1906	3589	61	297	358	16	32	46	17	15	32
1847	33-34 >	751	436	1187	1470	1347	2817	52	218	270	9	33	42	20	12	32
1846	34-35 >	699	451	1150	1650	1440	3090	48	266	314	10	32	42	13	12	25
	35-40 >	4835	3510	8345	7887	8230	16117	232	1276	1508	49	174	223	94	72	166
1845	35-36 >	694	474	1168	1685	1576	3261	60	279	339	11	25	36	12	15	27
1844	36-37 >	651	468	1119	1979	1700	3679	56	318	374	16	31	47	10	16	26
1843	37-38 >	496	309	805	1543	1277	2820	66	259	325	17	29	46	5	18	23
1842	38-39 >	483	371	854	1836	1440	3276	63	350	418	16	30	46	11	18	29
1841	39-40 >	373	247	620	1395	1147	2542	48	225	273	16	24	40	10	18	28
	35-40 >	2697	1869	4566	8438	7140	15578	293	1431	1724	76	139	215	48	85	133
1440	40-41 >	468	548	1016	1816	1581	3397	92	532	624	26	39	65	29	14	43
1839	41-42 >	265	192	458	1313	1054	2367	70	303	373	15	12	27	18	17	35
1838	42-43 >	309	272	581	1526	1279	2815	52	459	511	11	26	37	27	11	38
1837	43-44 >	246	177	423	1227	952	2180	56	298	354	12	15	27	19	11	30
1836	44-45 >	254	175	429	1314	1066	2380	88	383	471	11	22	33	19	7	26
	40-45 >	1543	1364	2907	7206	5933	13139	358	1975	2333	75	114	189	112	60	172
1835	45-46 >	242	193	435	1200	901	2101	67	386	453	10	17	27	10	36	46
1834	46-47 >	209	162	371	1080	761	1841	73	364	437	12	15	27	18	31	49
1833	47-48 >	154	137	291	1049	606	1655	78	348	426	11	16	27	11	39	50
1832	48-49 >	154	160	314	999	781	1780	75	414	498	6	18	24	9	29	38
1831	49-50 >	110	74	184	757	558	1315	64	290	354	5	4	9	7	32	39
	45-50 >	869	726	1595	5085	3607	8692	357	1802	2159	44	70	114	55	167	222
1830	50-51 >	200	251	451	1140	920	2060	101	798	899	16	19	35	36	14	50
1829	51-52 >	106	54	160	654	470	1124	61	263	324	9	6	15	35	13	48
1828	52-53 >	97	82	179	787	590	1377	83	412	495	13	12	25	31	12	43
1827	53-54 >	81	57	138	697	392	1089	84	362	446	13	13	26	28	14	42
1826	54-55 >	76	70	146	706	437	1143	77	408	485	14	8	22	15	12	27
	50-55 >	560	514	1074	3984	2809	6793	406	2243	2649	65	58	123	145	65	210

59. számú tábla. (Fortsetzung.)

Tabelle Nr. 59. (Folytatás.)

Születési év (Geburtsjahr)	Kor Alter	Nem házas Ledig			Házas Verheiratet			Özvegy Verwitwet			Elvált Geschieden			Ismeretlen Unbekannt		
		férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen
		P e s t — P e s t.														
1825	55—56 év J.	94	77	171	718	489	1207	73	501	574	6	3	9	16	37	53
1824	56—57 »	72	71	143	684	408	1092	114	432	546	7	5	12	8	46	54
1823	57—58 »	64	45	109	444	291	735	59	265	324	5	3	8	12	42	54
1822	58—59 »	65	67	132	508	291	799	76	390	466	5	2	7	15	48	63
1821	59—60 »	49	39	88	441	246	687	83	241	324	2	2	4	13	44	57
	55—60 »	344	299	643	2795	1725	4520	405	1829	2234	25	15	40	64	217	281
1820	60—61 »	70	82	152	694	435	1129	154	755	909	10	2	12	5	11	16
1819	61—62 »	37	40	77	498	192	690	88	298	386	4	4	8	4	2	6
1818	62—63 »	44	41	85	479	249	728	96	380	476	4	5	9	3	3	6
1817	63—64 »	43	26	69	416	152	568	95	334	429	3	1	4	6	2	8
1816	64—65 »	35	24	59	374	171	545	87	379	466	4	3	7	5	2	7
	60—65 »	229	213	442	2461	1199	3660	520	2146	2666	25	15	40	23	20	43
1815	65—66 »	43	32	75	338	128	466	98	363	461	2	1	3	8	3	11
1814	66—67 »	31	26	57	285	122	407	79	375	454	2	2	4	5	2	7
1813	67—68 »	33	19	52	227	86	313	80	307	387	2	3	5	1	6	7
1812	68—69 »	18	18	36	223	98	321	75	265	340	1	1	2	3	2	5
1811	69—70 »	23	11	34	187	54	241	74	246	320	3	—	3	3	3	6
	65—70 »	148	106	254	1260	488	1748	406	1556	1962	10	7	17	20	16	36
1810	70—71 »	30	30	60	184	72	256	87	388	475	—	3	3	4	4	8
1809	71—72 »	16	15	31	128	30	158	55	163	218	1	1	2	1	1	2
1808	72—73 »	13	12	25	141	27	168	45	166	211	—	—	—	1	2	3
1807	73—74 »	13	5	18	78	25	103	54	117	171	—	—	—	2	2	4
1806	74—75 »	4	10	14	60	19	79	49	141	190	—	1	1	—	—	—
	70—75 »	76	72	148	591	173	764	290	975	1265	1	5	6	8	9	17
1805	75—76 »	10	9	19	58	20	78	51	155	206	—	—	—	1	2	3
1804	76—77 »	12	3	15	72	16	88	36	82	118	—	—	—	1	2	3
1803	77—78 »	7	7	14	36	3	39	31	88	119	—	1	1	—	—	—
1802	78—79 »	7	6	13	37	8	45	30	81	111	—	2	2	—	3	3
1801	79—80 »	4	2	6	20	3	23	31	84	115	—	—	—	—	1	1
	75—80 »	40	27	67	223	50	273	179	490	669	—	3	3	2	8	10
1800	80—81 »	7	13	20	28	12	40	31	94	125	1	1	2	—	2	2
1799	81—82 »	1	3	4	15	1	16	17	27	44	—	—	—	—	—	—
1798	82—83 »	1	2	3	19	7	26	13	33	46	—	1	1	—	1	1
1797	83—84 »	2	1	3	13	—	13	12	36	48	—	—	—	—	—	—
1796	84—85 »	—	—	—	7	—	7	9	32	41	—	1	1	1	—	1
	80—85 »	11	19	30	82	20	102	82	222	304	1	3	4	1	3	4
1795	85—86 »	2	4	6	—	—	—	8	20	28	—	—	—	—	—	—
1794	86—87 »	—	1	1	3	1	4	4	7	11	1	—	1	—	—	—
1793	87—88 »	—	1	1	—	1	1	8	7	15	—	—	—	—	—	—
1792	88—89 »	1	—	1	—	—	—	7	19	26	—	—	—	—	—	—
1791	89—90 »	1	—	1	1	—	1	1	4	5	—	—	—	—	1	1
	85—90 »	4	6	10	4	2	6	28	57	85	1	—	1	—	1	1
1790	90—91 »	—	—	—	2	1	3	5	8	13	—	—	—	—	—	—
1789	91—92 »	—	—	—	6	—	6	2	5	7	—	—	—	—	—	—
1788	92—93 »	1	—	1	—	1	1	—	7	7	—	1	1	—	—	—
1787	93—94 »	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
1786	94—95 »	—	—	—	2	—	2	—	4	4	—	—	—	—	—	—
	90—95 »	1	—	1	10	2	12	8	24	32	—	1	1	—	—	—

59. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 59. (Fortsetzung.)

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor <i>Alter</i>	Nem házas <i>Ledig</i>			Házias <i>Verheiratet</i>				Özvegy <i>Verwitwet</i>				Elvált <i>Geschieden</i>				Ismeretlen <i>Unbekannt</i>		
		férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>
P e s t — P e s t.																			
1785	95— 96é.J.	—	1	1	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1784	96— 97 >	—	—	—	1	—	1	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1783	97— 98 >	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1782	98— 99 >	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1781	99—100 >	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	95—100 >	—	1	1	—	1	1	2	10	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1780	100—101 >	—	—	—	—	1	1	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1779	101—102 >	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1778	102—103 >	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1777	103—104 >	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1776	104—105 >	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	100—105 >	—	—	—	—	1	1	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ismeretlen korú <i>Unbekannt</i>		475	500	975	214	574	788	66	154	220	—	27	27	84	209	293	—	—	—
Összesítés. Recapitulation.																			
1880-1866	0— 15é.J.	36942	37493	74435	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1865-1861	15— 20 >	12780	13696	26476	15	618	633	6	16	22	1	7	8	272	333	605	—	—	—
1860-1856	20— 25 >	12999	12672	25671	852	4918	5770	15	232	247	7	76	83	297	176	473	—	—	—
1855-1851	25— 30 >	9796	6472	16268	5043	8025	13068	88	736	824	14	13	153	153	301	454	—	—	—
1850-1846	30— 35 >	4835	3510	8345	7887	8230	16117	232	1276	1508	40	174	223	94	72	166	—	—	—
1845-1841	35— 40 >	2697	1869	4566	8438	7140	15578	293	1431	1724	76	139	215	48	85	133	—	—	—
1840-1836	40— 45 >	1543	1364	2907	7206	5933	13139	358	1975	2333	75	114	189	112	60	172	—	—	—
1835-1831	45— 50 >	869	726	1595	5085	3607	8692	357	1802	2159	44	70	114	55	167	222	—	—	—
1830-1826	50— 55 >	560	514	1074	3984	2809	6793	406	2243	2649	65	58	123	145	65	210	—	—	—
1825-1821	55— 60 >	344	299	643	2795	1725	4520	405	1829	2234	25	15	40	64	217	281	—	—	—
1820-1816	60— 65 >	229	213	442	2461	1199	3660	520	2146	2666	25	15	40	23	20	43	—	—	—
1815-1811	65— 70 >	148	106	254	1260	488	1748	406	1556	1962	10	7	17	20	16	36	—	—	—
1810-1806	70— 75 >	76	72	148	591	173	764	290	975	1265	1	5	6	8	9	17	—	—	—
1805-1801	75— 80 >	40	27	67	223	50	273	179	490	669	—	3	3	2	8	10	—	—	—
1800-1796	80— 85 >	11	19	30	82	20	102	82	222	304	1	3	4	1	3	4	—	—	—
1795-1791	85— 90 >	4	6	10	4	2	6	28	57	85	1	—	1	—	1	1	—	—	—
1790-1786	90— 95 >	1	—	1	10	2	12	8	24	32	—	1	1	—	—	—	—	—	—
1785-1781	95—100 >	—	1	1	1	—	1	2	10	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1780-ontúl	100-105 >	—	—	—	—	1	1	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kitöltetlen - <i>Unermittelt</i>		475	500	975	214	574	788	66	154	220	—	27	27	84	209	293	—	—	—
ÖSSZESEN — Zusammen		84349	79559	163908	46151	45514	91665	3741	17180	20921	391	853	1247	1378	1742	3120	—	—	—

59. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 59. (Fortsetzung.)

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor <i>Alter</i>	Nem házas <i>Ledig</i>				Házas <i>Verheirathet</i>				Özvegy <i>Verwitwet</i>				Elvált <i>Geschieden</i>				Ismeretlen <i>Unbekannt</i>			
		férfi <i>männlich</i>		nő <i>weiblich</i>		férfi <i>männlich</i>		nő <i>weiblich</i>		férfi <i>männlich</i>		nő <i>weiblich</i>		férfi <i>männlich</i>		nő <i>weiblich</i>		férfi <i>männlich</i>		nő <i>weiblich</i>	
		együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>	együtt <i>zusammen</i>
C) Budapest — Budapest.																					
1880-1866	0—15 év J.	47383	48199	95582	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1865	15—16 »	2963	3085	6048	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1864	16—17 »	3003	3291	6294	3	52	55	2	2	4	—	1	—	—	—	—	—	4	23	27	282
1863	17—18 »	2871	3554	6425	4	94	98	—	4	4	—	1	—	—	—	—	—	1	152	69	221
1862	18—19 »	3261	3852	7113	12	257	269	2	7	9	1	1	—	—	—	—	2	148	54	202	202
1861	19—20 »	3375	3131	6506	7	367	374	3	8	11	—	5	—	—	—	—	5	79	138	217	217
	15—20 »	15473	16913	32386	26	770	796	7	21	28	1	8	—	—	—	—	9	511	438	949	949
1860	20—21 »	3112	4298	7410	12	725	737	—	19	19	—	11	—	—	—	—	11	88	62	150	150
1859	21—22 »	3056	3168	6224	56	938	994	4	32	36	—	13	—	—	—	—	13	83	41	124	124
1858	22—23 »	3016	3059	6075	148	1336	1484	4	54	58	—	18	—	—	—	—	18	56	36	92	92
1857	23—24 »	3206	2345	5551	309	1309	1618	7	76	83	5	18	—	—	—	—	23	88	48	136	136
1856	24—25 »	3079	2354	5433	574	1831	2405	6	91	97	3	27	—	—	—	—	30	65	58	123	123
	20—25 »	15469	15224	30693	1099	6139	7238	21	272	293	8	87	—	—	—	—	95	380	245	625	625
1855	25—26 »	2846	1942	4788	784	1786	2570	15	117	132	3	29	—	—	—	—	32	44	37	81	81
1854	26—27 »	2609	1834	4443	1022	2127	3149	15	136	151	4	31	—	—	—	—	35	38	32	70	70
1853	27—28 »	2227	1427	3654	1292	1998	3290	8	165	173	3	29	—	—	—	—	32	63	98	161	161
1852	28—29 »	2262	1487	3749	1704	2426	4130	30	263	293	5	40	—	—	—	—	45	24	50	74	74
1851	29—30 »	1698	986	2684	1670	1873	3543	45	207	252	3	34	—	—	—	—	37	17	114	131	131
	25—30 »	11642	7676	19318	6472	10210	16682	113	888	1001	18	163	—	—	—	—	181	186	331	517	517
1850	30—31 »	1692	1608	3300	2136	2442	4578	52	358	410	10	49	—	—	—	—	59	33	27	60	60
1849	31—32 »	1173	706	1879	1759	1939	3698	43	237	280	8	37	—	—	—	—	45	24	23	47	47
1848	32—34 »	1185	784	1969	2084	2383	4467	78	356	434	20	38	—	—	—	—	58	21	22	43	43
1847	33—34 »	909	525	1434	1827	1738	3565	62	260	322	12	36	—	—	—	—	48	23	19	42	42
1846	34—35 »	852	549	1401	2003	1857	3860	61	322	383	17	36	—	—	—	—	53	16	18	34	34
	30—35 »	5811	4172	9983	9809	10359	20168	296	1533	1829	67	196	—	—	—	—	263	117	109	226	226
1845	35—36 »	859	590	1449	2101	1952	4053	67	339	406	14	26	—	—	—	—	40	17	16	33	33
1844	36—37 »	790	561	1351	2500	2214	4714	71	375	446	20	36	—	—	—	—	56	15	17	32	32
1843	37—38 »	623	381	1004	1901	1636	3537	81	308	389	24	30	—	—	—	—	54	7	19	26	26
1842	38—39 »	609	451	1060	2328	1936	4264	73	437	510	18	35	—	—	—	—	53	20	18	38	38
1841	39—40 »	447	296	743	1729	1445	3174	62	287	349	18	28	—	—	—	—	46	15	19	34	34
	35—40 »	3328	2279	5607	10559	9183	19742	354	1746	2100	94	155	—	—	—	—	249	74	89	163	163
1840	40—41 »	577	666	1243	2368	2073	4441	115	661	776	30	51	—	—	—	—	81	31	18	49	49
1839	41—42 »	340	237	577	1670	1340	3010	91	381	472	20	15	—	—	—	—	35	19	20	39	39
1838	42—43 »	394	347	741	1960	1666	3626	76	558	634	17	29	—	—	—	—	46	31	15	46	46
1837	43—44 »	315	206	521	1552	1286	2838	73	384	457	17	17	—	—	—	—	34	19	20	39	39
1836	44—45 »	309	222	531	1689	1394	3083	116	491	607	17	26	—	—	—	—	43	21	13	34	34
	40—45 »	1935	1678	3613	9239	7759	16998	471	2475	2946	101	138	—	—	—	—	239	121	86	207	207
1835	45—46 »	303	247	550	1595	1212	2807	90	508	598	13	22	—	—	—	—	35	15	38	53	53
1834	46—47 »	269	197	466	1421	1036	2457	98	475	573	16	19	—	—	—	—	35	26	35	61	61
1833	47—48 »	208	170	378	1353	816	2169	104	447	551	13	22	—	—	—	—	35	20	42	62	62
1832	48—49 »	216	203	419	1305	1131	2436	103	529	632	10	24	—	—	—	—	34	15	31	46	46
1831	49—50 »	137	97	234	1014	718	1732	81	373	454	6	8	—	—	—	—	14	11	34	45	45
	45—50 »	1133	914	2047	6688	4913	11601	476	2332	2808	58	95	—	—	—	—	153	87	180	267	267
1830	50—51 »	252	327	579	1496	1251	2747	144	976	1120	18	26	—	—	—	—	44	39	20	59	59
1829	51—52 »	129	75	204	897	627	1524	80	353	433	10	11	—	—	—	—	21	42	16	58	58
1828	52—53 »	128	103	231	1039	754	1793	115	546	661	15	16	—	—	—	—	31	33	15	48	48
1827	53—54 »	102	75	177	959	542	1501	106	480	586	14	16	—	—	—	—	30	30	18	48	48
1826	54—55 »	103	100	203	945	620	1565	114	551	665	15	11	—	—	—	—	26	19	18	37	37
	50—55 »	714	680	1394	5336	3794	9130	559	2906	3465	72	80	—	—	—	—	152	163	87	250	250

59. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 59. (Fortsetzung.)

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor <i>Alter</i>	Nem házas <i>Ledig</i>			Házas <i>Verheiratet</i>			Özvegy <i>Verwitwet</i>			Elvált <i>Geschieden</i>			Ismeretlen <i>Unbekannt</i>		
		<i>férfi</i>	<i>nő</i>	<i>együtt</i>	<i>férfi</i>	<i>nő</i>	<i>együtt</i>	<i>férfi</i>	<i>nő</i>	<i>együtt</i>	<i>férfi</i>	<i>nő</i>	<i>együtt</i>	<i>férfi</i>	<i>nő</i>	<i>együtt</i>
		<i>männlich</i>	<i>weiblich</i>	<i>zusammen</i>	<i>männlich</i>	<i>weiblich</i>	<i>zusammen</i>	<i>männlich</i>	<i>weiblich</i>	<i>zusammen</i>	<i>männlich</i>	<i>weiblich</i>	<i>zusammen</i>	<i>männlich</i>	<i>weiblich</i>	<i>zusammen</i>
B u d a p e s t — B u d a p e s t.																
1825	55—56 év J.	122	109	231	959	668	1627	84	652	736	7	6	13	19	39	58
1824	56—57	90	95	185	939	605	1544	143	573	716	10	7	17	13	49	62
1823	57—58	84	66	150	630	391	1021	85	377	462	7	5	12	17	44	61
1822	58—59	88	86	174	713	455	1168	95	506	601	8	4	12	17	51	68
1821	59—60	64	54	118	586	328	914	108	349	457	4	3	7	15	47	62
	55—60	448	410	858	3327	2447	6274	515	2457	2972	36	25	61	81	230	311
1820	60—61	96	123	219	981	588	1569	206	1020	1226	12	5	17	7	11	18
1819	61—62	54	57	111	670	274	944	114	409	523	6	5	11	5	2	7
1818	62—63	66	63	129	660	350	1010	131	560	691	6	6	12	5	3	8
1817	63—64	60	44	104	550	229	779	122	455	577	5	2	7	10	2	12
1816	64—65	47	41	88	504	239	743	114	521	635	6	3	9	7	3	10
	60—65	323	323	651	3365	1680	5045	687	2965	3652	35	21	56	34	21	55
1815	65—66	54	52	106	459	188	647	128	495	623	3	2	5	9	3	12
1814	66—67	39	43	87	412	183	595	115	513	623	4	3	7	7	2	9
1813	67—68	44	27	71	327	120	447	102	399	501	2	3	5	3	6	9
1812	68—69	20	23	43	296	133	429	96	374	470	1	1	2	4	2	6
1811	69—70	28	22	50	235	80	315	108	340	448	4	—	4	4	3	7
	65—70	185	177	362	1729	704	2433	549	2121	2670	14	9	23	27	16	43
1810	70—71	37	51	88	243	100	343	122	527	649	1	4	5	5	5	10
1809	71—72	24	24	48	173	44	217	73	226	299	1	2	3	1	1	2
1808	72—73	17	17	34	169	40	209	72	241	313	—	—	—	2	2	4
1807	73—74	19	10	29	109	36	145	72	160	232	—	—	—	3	2	5
1806	74—75	9	18	27	80	24	104	62	189	251	—	1	1	—	—	—
	70—75	106	120	226	774	244	1018	401	1343	1744	2	7	9	11	10	21
1805	75—76	14	12	26	81	26	107	69	211	280	—	—	—	3	2	5
1804	76—77	14	5	19	89	27	116	51	124	175	—	—	—	2	2	4
1803	77—78	10	12	22	51	8	59	47	137	184	—	1	1	—	—	—
1802	78—79	8	12	20	54	14	68	43	120	163	—	2	2	1	3	4
1801	79—80	4	6	10	30	6	36	40	110	150	—	—	—	2	1	3
	75—80	50	47	97	305	81	386	250	702	952	—	3	3	8	8	16
1880	80—81	11	17	28	37	14	51	40	132	172	1	1	2	—	2	2
1799	81—82	1	5	6	18	2	20	23	44	67	—	—	—	—	—	—
1798	82—83	2	3	5	21	9	30	16	48	64	—	1	1	—	1	1
1797	83—84	2	2	4	14	2	16	13	37	50	—	—	—	—	—	—
1196	84—85	—	1	1	7	1	8	13	42	55	—	1	1	2	—	2
	80—85	16	23	44	97	28	125	105	303	408	1	3	4	2	3	5
1795	85—86	2	5	7	—	—	—	10	25	35	—	—	—	—	—	—
1794	86—87	—	1	1	5	1	6	4	10	14	1	—	1	—	1	1
1793	87—88	—	1	1	—	1	1	9	12	21	—	—	—	—	—	—
1792	88—89	1	—	1	2	—	2	8	22	30	—	—	—	—	—	—
1791	89—90	1	—	1	2	—	2	2	5	7	—	—	—	—	1	1
	85—90	4	7	11	9	2	11	33	74	107	1	—	1	—	2	2
1790	90—91	—	1	1	3	1	4	6	9	15	—	—	—	—	—	—
1789	91—92	—	—	—	7	—	7	2	5	7	—	—	—	—	—	—
1788	92—93	1	—	1	—	1	1	2	9	11	—	1	1	—	—	—
1787	93—94	—	—	—	—	—	—	1	2	3	—	—	—	—	—	—
1786	94—95	—	—	—	2	—	2	—	4	4	—	—	—	—	—	—
	90—95	1	1	2	12	2	14	11	29	40	—	1	1	—	—	—

59. számú tábla. (Végo.)

Tabelle Nr. 59. (Schluss.)

Születési év <i>Geburtsjahr</i>	Kor <i>Alter</i>	Nem házas <i>Ledig</i>			Házias <i>Verheirathet</i>			Özvegy <i>Verwitwet</i>			Elvált <i>Geschieden</i>			Ismeretlen <i>Unbekannt</i>		
		férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>	férfi <i>männlich</i>	nő <i>weiblich</i>	együtt <i>zusammen</i>
B u d a p e s t — B u d a p e s t .																
1785	95—96 év	—	1	1	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—
1784	96—97 »	—	—	—	—	—	—	2	2	3	—	—	—	—	—	—
1783	97—98 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
1782	98—99 »	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
1781	99—100 »	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
	95—100 »	—	1	1	2	—	—	2	2	10	—	—	—	—	—	—
1780	100—101 »	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
1779	101—102 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
1778	102—103 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
1777	103—104 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
1776	104—105 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	100—105 »	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—
Ismeretlen korú <i>Unbekannt</i>		720	533	1253	437	610	1047	89	171	260	16	27	43	230	221	451
Összesítés. <i>Recapitulation.</i>																
1880-1866	0—15 év	47383	48199	95582	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1865-1861	15—20 »	15473	16913	32386	26	770	796	7	21	28	1	8	9	511	438	949
1860-1856	20—25 »	15469	15224	30693	1099	6139	7238	21	272	293	8	87	95	380	245	625
1855-1851	25—30 »	11642	7676	19318	6472	10210	16682	113	888	1001	18	163	181	186	331	517
1850-1846	30—35 »	5811	4172	9983	9809	10359	20168	296	1533	1829	67	196	263	117	109	226
1845-1841	35—40 »	3328	2279	5607	10559	9183	19742	354	1746	2100	94	155	249	74	89	163
1840-1836	40—45 »	1935	1678	3613	9239	7759	16998	471	2475	2946	101	138	239	121	86	207
1835-1831	45—50 »	1133	914	2047	6688	4813	11501	476	2332	2808	58	95	153	87	180	267
1830-1826	50—55 »	714	680	1394	5336	3794	9130	559	2906	3465	72	80	152	163	87	250
1825-1821	55—60 »	448	410	858	3827	2447	6274	515	2457	2972	36	25	61	81	230	311
1820-1816	60—65 »	323	328	651	3365	1680	5045	687	2965	3652	35	21	56	34	21	55
1815-1811	65—70 »	185	177	362	1729	704	2423	549	2121	2670	14	9	23	27	16	43
1810-1805	70—75 »	106	120	226	774	244	1018	401	1343	1744	2	7	9	11	10	21
1805-1801	75—80 »	50	47	97	305	81	386	250	702	952	—	3	3	8	8	16
1800-1796	80—85 »	16	28	44	97	28	125	105	303	408	1	3	4	2	3	5
1795-1791	85—90 »	4	7	11	9	2	11	33	74	107	1	—	1	—	2	2
1790-1786	90—95 »	1	1	2	12	2	14	11	29	40	—	1	1	—	—	—
1785-1781	95—100 »	—	1	1	2	—	2	2	10	12	—	—	—	—	—	—
1780-ontúl	100—105 »	—	—	—	—	—	1	1	—	6	—	—	—	—	—	—
Kitöltetlen <i>Unermittelt</i>		720	533	1253	437	610	1047	89	171	260	16	27	43	230	221	451
Összesen — <i>Zusammen</i>		101741	99387	201128	59785	58326	118611	1939	22354	27293	524	1018	1542	2032	2076	4108

Százaléktábla az 59. számú táblához.

(Csak az összlakosságra vonatkozik.)

Percentualtabelle zur Tabelle Nr. 59.

(Bezieht sich nur auf die Gesamtbevölkerung.)

Kor — Alter	Nem házas Ledig	Házias Verheiratet	Özvegy Verwitwet	Elvált Geschieden	Ismeretlen Unbekannt	Összesen Zusammen
A) Férfiak — Männer.						
0—20	99.14	0.04	0.01	0.00	0.81	100.00
21—25	91.12	6.47	0.12	0.05	2.24	100.00
26—30	63.17	35.11	0.61	0.10	1.01	100.00
31—35	36.09	60.92	1.84	0.42	0.73	100.00
36—40	23.10	73.28	2.46	0.65	0.51	100.00
41—45	16.31	77.85	3.97	0.85	1.02	100.00
46—50	13.42	79.22	5.64	0.69	1.03	100.00
51—55	10.43	77.97	8.17	1.05	2.38	100.00
56—60	9.12	77.99	10.49	0.75	1.65	100.00
60-on túl — Ueber 60 Jahre a.	7.48	68.77	22.27	0.58	0.90	100.00
20-60-on túl — Von 20 bis über 60 J.	38.43	55.37	4.52	0.47	1.21	100.00
Ismeretlen — Unbekannt...	48.26	29.29	5.96	1.07	15.42	100.00
Összesen — Zusammen ...	60.89	34.75	2.87	0.31	1.18	100.00
B) Nők — Frauen.						
0—15	100.00	—	—	—	—	100.00
16—20	93.19	4.24	0.12	0.04	2.41	100.00
21—25	69.30	27.95	1.24	0.40	1.11	100.00
26—30	39.84	52.99	4.61	0.84	1.72	100.00
31—35	25.49	63.28	9.36	1.20	0.67	100.00
36—40	16.94	68.27	12.93	1.15	0.66	100.00
41—45	13.83	63.93	20.39	1.14	0.71	100.00
46—50	10.97	57.75	27.98	1.14	2.16	100.00
51—55	9.01	50.27	38.51	1.06	1.15	100.00
56—60	7.36	43.94	44.12	0.45	4.13	100.00
60 éven túl — Ueber 60 Jahre a.	6.38	24.68	68.00	0.40	0.54	100.00
16—60 év. túl — Von 16 bis ü. 60 J.	37.83	43.48	16.57	0.74	1.38	100.00
Ismeretlen — Unbekannt	34.12	39.05	10.95	1.73	14.15	100.00
Összesen — Zusammen...	54.12	32.03	12.17	0.55	1.13	100.00
Összesítés — Recapitulation.						
A) Férfiak — Männer.						
20—30 éves Jahre a.	76.57	21.38	0.38	0.07	1.60	100.00
31—50	24.02	71.42	3.14	0.63	0.79	100.00
50 éven túl — Ueber 50 Jahre	8.84	73.94	14.89	0.77	1.56	100.00
B) Nők — Frauen.						
20—30 évig Jahre a.	55.53	39.65	2.81	0.61	1.40	100.00
31—50	17.98	63.86	16.08	1.16	0.92	100.00
50 éven túl — Ueber 50 Jahre *)	7.43	37.08	53.32	0.61	1.56	100.00
*) 15—30 éves — Jahre alt...	67.04	28.83	1.99	0.43	1.71	100.00

A grafikus táblából továbbá azt is látjuk, hogy a nőnem görbéje erősebb lekanyarodásának az özvegy nők görbéjének emelkedése felel meg: a férfiak előbb halnak meg, mint a nők és így évről évre mind több özvegyet hagynak hátra.

3. Házassági arány kerületek szerint. A vagyonosság befolyása.

A házas férfiak és nők száma a 60. táblában az egyes kerületek szerint van kimutatva és ugyanott minden egyes kerület százaléka is ki van számítva. Azt látjuk e táblából, hogy a házasok száma az egyes kerületekben 28·17⁰/₀-tól (Belváros), 38·39⁰/₀-ig (Ó-Buda) ingadozik. Az eddig mondottak után ezen általános százalékszámokból azért nem vonhatók nyomósabb következtetések, mert a különböző kerületekben az egyes korosztályok szereplése és különösen a gyermeklakosság nagysága — miként tudjuk — igen változatos. Ennek következtében csak a husz éven felüli lakosságot és pedig egyszerűsítés kedvéért annak csak férfirészét fogjuk szem előtt tartani.¹⁾ (Az erre vonatkozó összeállításokat l. a 4. jegyzetben.)

Az egész város átlagában a husz éven felüli férfi lakosságnak 55⁰/₀-a házas; míg azonban a pesti oldal másfél százalékkal kevesebbet mutat, addig a budai oldal valamennyi kerülete az átlagon felül áll, sőt Ó-Buda (teljes 66⁰/₀-kal) a legmagasabb arányt éri el. A Belvárosban ellenben ezen arányszám 44³/₄⁰/₀-ra esökken. A Belváros után a Lipótváros az, a hol a legkevesebb nő férfi (52·12⁰/₀) találhatik. A pesti oldal többi kerületében ezen arány 54 és 55¹/₂⁰/₀ között ingadoz, Kőbánya kivételével, a hol az 58⁰/₀-on felül emelkedik.

Utolsó népszámlálási művemben²⁾ ezen tüneményt beható tanulmány tárgyává tettem, a melynek eredményül azon állítás volt feltehető, hogy a házassági szám nagyságára a vagyonosság gyakorol irányadó befolyást; hogy a vagyonosabb osztályok a szegényeknél nem csak később, hanem ritkábban is lépnek házasságra; hogy továbbá a szegényebb osztályoknál és azon kerületekben, a hol ezek nagyobb mérvben képviselvek, több gyermek is található. Miután ugyanott ráutaltam ezen körülmények néprajzi jelentőségére — különösen a Malthus-féle tan tekintetében — e helyütt beérem, hogy azokra csak hivat-

(Folytatás a 189. oldalon.)

¹⁾ Ugy az utolsó, mint a megelőző népszámlálás alkalmával több nő férfi találtatt, mint férjes nő. Ez könnyen azon körülményre vezethető vissza, hogy több idegen és utas tartózkodhatik itt neje nélkül, mintsem férjes nő férje nélkül, valamint arra is, hogy sok családanya a ki a városba kíván költözni, előbb maga telepedik le és családját csak később, midőn keresetét biztosítva látja, szólítja magához. A különbség azonban nem valami nagy, t. i. 59,785 nő férfi ellenében 58,826 férjes nő.

²⁾ Körösi: Pest városa 1870-ben, 55—64 és 68--69. old.

60. számi tábla.

Családi állapot kerületeinkint.
Civilstand nach Bezirken.

Tabelle Nr. 60.

Kerület Bezirk	Nem házas ledig		Házas verheiratet		Özvegy verwitwet		Elvált geschieden		Ismeretlen unbekannt		Összesen zusammen	
	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich
I.	7230	7212	4663	4593	483	2071	58	66	108	80	188	14092
II.	6630	6417	4220	4165	882	1806	48	64	176	101	277	11465
III.	6523	6199	4751	4554	9305	1297	24	35	370	153	523	12001
Összesen Buda -- Ofen zus.	20392	19828	40220	13312	1198	6372	130	165	654	334	988	36008
IV.	8702	8681	3994	4006	8000	411	53	183	236	218	410	13352
V.	9678	10553	5081	5034	10115	383	33	103	136	139	328	15314
VI.	16891	15517	9349	9436	18855	699	72	125	197	339	738	27350
VII.	18817	17394	36211	9955	9717	19672	817	172	240	301	692	29958
VIII.	18855	17308	10779	10747	21526	882	108	166	274	168	257	30792
IX.	8791	7930	16721	5026	10273	425	57	90	147	162	191	14682
X.	2615	2176	1746	1408	3244	121	3	14	17	77	97	4565
Összesen Pest -- Pest zus.	84349	79559	163908	46151	91665	3741	394	853	1247	1378	1742	136013
Ös-zesen Budapest	104741	99387	204128	58826	118611	4939	524	1018	1542	2082	2076	4108
Budapest zusammen	5765	5143	5437	3276	3487	1477	061	046	047	086	070	10000
I.	5791	5112	3681	3318	3491	1333	911	041	051	154	080	10000
II.	5435	5065	3959	3721	3838	277	1060	029	029	24	125	10000
III.	5663	5109	3786	3429	3601	333	1333	036	043	82	086	10000
Összesen Buda -- Ofen zus.	6517	5768	6120	2661	2817	308	1304	040	022	44	145	10000
IV.	6319	5979	3318	2852	3069	203	653	022	058	41	108	10000
V.	6173	5405	3413	3304	3360	256	109	026	044	24	138	10000
VI.	6282	5541	3902	3095	3207	273	1185	023	055	00	241	10000
VII.	6123	5297	5698	3501	3289	286	1285	035	051	055	078	10000
VIII.	5988	5209	5591	3574	3435	290	1305	038	059	10	261	10000
IX.	5728	5250	3825	3614	3724	271	868	007	034	19	169	10000
X.	6202	5493	3393	3142	3263	275	1186	029	059	044	120	10000
Összesen Pest -- Pest zus.	6089	5412	3476	3203	3384	287	1217	030	055	18	113	10000
Összesen Budapest	104741	99387	204128	58826	118611	4939	524	1018	1542	2082	2076	4108
Budapest zusammen	5765	5143	5437	3276	3487	1477	061	046	047	086	070	10000
I.	5791	5112	3681	3318	3491	1333	911	041	051	154	080	10000
II.	5435	5065	3959	3721	3838	277	1060	029	029	24	125	10000
III.	5663	5109	3786	3429	3601	333	1333	036	043	82	086	10000
Összesen Buda -- Ofen zus.	6517	5768	6120	2661	2817	308	1304	040	022	44	145	10000
IV.	6319	5979	3318	2852	3069	203	653	022	058	41	108	10000
V.	6173	5405	3413	3304	3360	256	109	026	044	24	138	10000
VI.	6282	5541	3902	3095	3207	273	1185	023	055	00	241	10000
VII.	6123	5297	5698	3501	3289	286	1285	035	051	055	078	10000
VIII.	5988	5209	5591	3574	3435	290	1305	038	059	10	261	10000
IX.	5728	5250	3825	3614	3724	271	868	007	034	19	169	10000
X.	6202	5493	3393	3142	3263	275	1186	029	059	044	120	10000
Összesen Pest -- Pest zus.	6089	5412	3476	3203	3384	287	1217	030	055	18	113	10000
Összesen Budapest	104741	99387	204128	58826	118611	4939	524	1018	1542	2082	2076	4108
Budapest zusammen	5765	5143	5437	3276	3487	1477	061	046	047	086	070	10000

S z á z a l é k b e s z e n . — I n P e r c e n t e n .

kozzam, megjegyezvén azonban, hogy ezen kausalis kapcsolat azóta Bécs és Berlin népszámlálási műveiben szintén megerősített.)¹⁾

4. Házások hitfelekezet és nemzetiség szerint.

A főhitfelekezetek körében létező családi állapotok a 61. táblában, a fő nemzetiségeiké pedig a 62-ikben vannak kimutatva. Ezen táblák berendezése az 59. számú táblát követi, a mennyiben t. i. a két nem, valamint a budai és pesti kerületek itt is el vannak egymástól választva. A korra nézve azonban az egyes korévek szerinti kimutatást — a mi négy hitfelekezet és három nemzetiségre való tekintettel az 59. táblának hétszeres terjedelmére rugott volna — mellőzni kellett és ezért a kor csak a 16 évtől egészen a 30-dik évig van egyes évek szerint kimutatva, azon túl pedig évtödökben foglaltatott össze.

Az eredmények a husz éven felüli férfi és 15 éven felüli nőlakosságra nézve az 5. számú jegyzetben foglalvák össze.

Ugy az 1857. mint az 1870. évben az izraeliták között a legtöbb, a helvétek között a legkevesebb házastaláltatott. Ezen arányok az utolsó évtized alatt, a melynek folyamán számos helvét család beköltözött, oly mérvben változtak, hogy jelenleg a helvétek már harmadik helyen következnek. Az egyes hitfelekezetek közti különbségek egyébiránt nem igen jelentékenyek.

Feltünőbbek azonban az egyes nemzetiségek közt mutatkozó különbségek. Azon körülménynél fogva, hogy épen az ifjabb, tehát még nem házastaláltatottak azok, a melyek leginkább magyarosodtak, ezen nemzetiség kebelében a legkevesebb házastaláltatnak. Legnagyobb a házások száma a németeknél.

(Folytatás a 196. oldalon.)

¹⁾ Bécsre nézve l. Schimmer: Die Bevölkerung von Wien (1874), a hol szerző behatóan kimutatja, hogy ezen városra nézve is, úgy a jómóduak házastaláltatási sűrűsége, mint ezeknek csekélyebb szaporasága tekintetében, a pesti lakosságról általam tett megfigyelések igazolatlannak találtatnak. (L. u. o. 31—32. old.)

Ugyanezen megfigyelésnek Berlin városában is történt igazolása szerzőnek annyiban nyújt különös elégtételt, a mennyiben a berlini 1867-iki népszámlálási műnek szerzője, a népleírás körül annyira érdemesült, de a halál által nagyon is korán elszólított szerzője, Schwabe, elébb homlokegyenest ellenkező eredményekre jutott vala. »Nagy szabályossággal az tűnik ki, — mondja ugyanis Schwabe a CLXXXVIII. oldalon — hogy az egy-egy háztartásra jutó gyermekek száma minden magasabb vagyoni osztályal növekedik«, mely feltűnő, sok nemzetgazdának és socialistának eddigi tanáival egyenest ellenkező eredményekhez szerző még oly észrevételeket is fűz, melyek egyrészt a szegényebb osztályok nagyobb szaporaságáról szóló thesist statisztikailag be nem bizonyultnak, másrészt pedig a túlnagy munkakinálat által a munkabérré gyakorolt nyomásról felállított tételt alaptalannak tüntetik fel.

Ezzel szemben én az 1870-iki népszámlálási munkám 68. oldalán azt mutattam ki, hogy Schwabenak ezen statisztikai vizsgáldására vezető kiindulási pontja téves volt, és hogy a berlini népszámlálási anyagban kinálkozó adatok helyesebb egybeállításával, Berlin városára nézve is ugyanazon eredmény kell hogy mutatkozzék, mint az, a melyet én Pestre vonatkozólag megállapítottam. Legközelebbi népszámlálási művében pedig (Die kön. Haupt- und Residenzstadt Berlin. Resultate der Volkszählung vom Jahre 1871, Berlin 1874, 25. old.) Schwabe nemcsak hogy korábbi állításait elejtette, hanem nyíltan be is vallotta, hogy előbb tévesen észlelt vala.

Családi állapot vallások szerint,¹⁾ kapcsolatban a korrál.

Civilstand nach Confession, in Verbindung mit dem Alter.

Születési év Geburtsjahr	Nem házas Ledig				Házas Verheirathet				Özvegy Verwitwet			Elvált Geschieden			Ismereti. Unbekannt			Összesen Zusammen			
	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	együtt zus.
<i>A) B u d a. — A) O f e n.</i>																					
<i>a) Római katolikus. — a) Römisch-katholisch.</i>																					
0—15 év Jahr	8489	8805	17294	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8489	8805	17294	—
1865 15—16	475	516	991	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	5	477	519	996	—
1864 —17	378	505	883	—	11	11	—	—	—	—	—	—	—	73	40	113	451	556	1007	—	
1863 —18	389	522	911	—	18	18	—	1	1	—	—	—	—	54	13	67	443	554	997	—	
1862 —19	442	573	1015	3	49	52	—	1	1	—	—	—	—	34	15	49	479	638	1117	—	
1861 —20	443	442	885	4	55	59	1	2	3	—	—	—	—	21	11	32	469	510	979	—	
1865—61 15—20	2127	2558	4685	7	133	140	1	4	5	—	—	—	—	184	82	266	2319	2777	5096	—	
1860 —21	412	593	1005	4	108	112	—	3	3	—	—	—	—	20	20	40	436	724	1160	—	
1859 —22	351	490	841	10	157	167	1	2	3	—	—	—	—	9	7	16	371	656	1027	—	
1858 —23	366	411	777	34	212	246	—	7	7	—	4	4	—	9	9	18	409	643	1052	—	
1857 —24	433	333	766	56	224	280	1	11	12	1	1	2	5	2	7	496	571	1067	—		
1856 —25	390	319	709	107	287	394	1	8	9	—	1	1	14	18	32	512	633	1145	—		
1856—66 20—25	1952	2146	4098	211	988	1199	3	31	34	1	6	7	57	56	113	2224	3227	5451	—		
1855 —26	338	253	591	152	320	472	1	21	22	2	2	4	6	10	4	497	602	1099	—		
1854 —27	326	230	556	177	357	534	2	15	17	—	2	2	11	3	14	516	607	1123	—		
1853 —28	282	187	469	243	362	605	2	24	26	1	—	1	7	1	8	535	574	1109	—		
1852 —29	293	199	492	294	442	736	4	32	36	—	7	7	—	6	6	591	686	1277	—		
1851 —30	205	136	341	295	318	613	10	36	46	1	4	5	4	6	10	515	500	1015	—		
1855—51 25—30	1444	1005	2449	1161	1799	2960	19	128	147	4	15	19	26	22	48	2654	2969	5623	—		
1846—50 30—35	797	570	1367	1537	1778	3315	54	218	272	14	10	24	10	30	40	2412	2606	5018	—		
1841—45 35—40	504	362	866	1665	1670	3335	56	268	324	13	13	26	19	2	21	2257	2315	4572	—		
1836—40 40—45	306	284	590	1649	1505	3154	94	444	538	16	16	32	5	26	31	2070	2275	4345	—		
1831—45 45—50	213	171	384	1320	1024	2344	101	454	555	11	4	15	30	13	43	1675	1666	3341	—		
1826—30 50—55	124	148	272	1104	840	1944	134	567	701	4	18	29	14	20	34	1380	1593	2973	—		
1821—25 55—60	84	102	191	850	635	1485	83	562	645	9	8	17	11	13	24	1042	1320	2362	—		
60 év. túl über 60	139	238	377	1292	675	1967	417	1808	2225	14	8	22	24	—	24	1886	2729	4615	—		
Ismer. — Unb.	180	22	202	165	28	197	12	16	28	13	—	13	133	2	135	503	68	571	—		
Össz. — Zus.	16364	16411	32775	10961	11075	22036	974	4500	5474	99	98	197	513	266	779	28911	32350	61261	—		
<i>b) Ágostai hitvallásnak. — b) Lutheraner.</i>																					
8—15 éves Jahr	370	313	683	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	370	313	683	—	
15—16 » »	12	22	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	22	34	—	
16—17 » »	14	33	47	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	18	34	52	—	
17—18 » »	15	26	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	17	26	43	—	
18—19 » »	15	28	43	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	30	45	—	
19—20 » »	28	25	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	25	53	—	
15—20 » »	84	134	218	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	90	137	227	—	
20—21 » »	29	21	50	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	30	26	56	—	
21—22 » »	20	20	40	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	22	24	46	—	
22—23 » »	25	8	33	—	9	9	—	1	1	—	—	—	—	1	—	1	26	18	44	—	
23—24 » »	25	14	39	7	8	15	—	1	1	—	—	—	—	—	—	32	23	55	—		
24—25 » »	26	9	35	5	7	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	16	47	—		
20—25 » »	125	72	197	12	32	44	—	2	2	—	—	—	—	4	1	5	141	107	248	—	
25—26 » »	33	13	46	8	10	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	23	64	—		
26—27 » »	17	12	29	12	23	35	—	2	2	—	2	—	—	—	1	1	29	40	69	—	
27—28 » »	16	8	24	12	17	29	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	28	27	55	—	
28—29 » »	18	14	32	16	14	30	3	—	3	—	—	—	—	—	2	3	37	30	67	—	
29—30 » »	25	4	29	5	12	17	—	1	1	—	—	—	—	2	—	2	32	17	49	—	
25—30 » »	109	51	160	53	76	129	3	4	7	—	2	2	2	4	6	167	137	304	—		
30—35 » »	57	26	83	89	78	167	6	8	14	—	4	4	1	1	2	153	117	270	—		
35—40 » »	35	20	55	104	68	172	—	10	10	1	2	1	—	1	—	141	99	240	—		
40—45 » »	23	11	34	91	59	150	2	16	18	6	—	6	—	—	—	122	86	208	—		
45—50 » »	22	11	33	56	47	103	7	11	18	—	2	2	—	—	—	85	71	156	—		
50—55 » »	18	8	26	84	30	114	6	25	31	1	—	1	2	1	3	111	64	175	—		
55—56 » »	6	3	9	57	15	72	9	18	27	—	—	—	—	—	—	72	36	108	—		
60 év. túl ü. 60 J.	9	8	17	71	22	93	21	49	70	—	—	—	—	—	—	101	79	180	—		
Ismer. korú Unb. A.	20	1	21	6	2	8	4	—	4	1	—	1	1	—	1	32	3	35	—		
Összesen — Zus.	878	658	1536	623	432	1055	58	143	201	9	9	18	17	7	24	1585	1249	2834	—		

1) T. i. katolikus, ágostai, helvét és Izraelita szerint (»együtt« vallásnak mellőzésevel).

Nämlich Katholiken, Lutheraner, Calviner und Israeliten (mit Ausschluss der »sonstigen« Confessionen).

61. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 61. (Fortsetzung.)

Kor — Alter Születési év Geburtsjahr	Nem házas Ledig				Házas Verheirathet				Özvegy Verwitwet				Elvált Geschieden		Ismeretl. Unbek.			Zusammen Összesen		
	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.		férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.		férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.		férfi m. nő w.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.
c) Helvét — c) Calviner.																				
0—15 éves Jahr	389	368	757	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	389	368	757
15—16 » »	31	30	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	30	61
16—17 » »	19	37	56	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	3	5	—	21	41	62
17—18 » »	32	35	67	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	32	37	69
18—19 » »	34	41	75	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	—	38	42	80
19—20 » »	28	31	59	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	28	36	64
15—20 » »	144	174	318	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	6	6	12	—	150	186	336
20—21 » »	22	38	60	—	8	8	—	—	—	—	—	—	—	3	2	5	—	25	48	73
21—22 » »	22	34	56	—	8	8	—	—	—	—	—	1	1	—	2	2	—	22	45	67
22—23 » »	20	31	51	—	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	39	59
23—24 » »	28	31	59	6	10	16	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	36	41	77
24—25 » »	37	31	68	5	15	20	—	2	—	2	—	—	—	1	—	—	—	43	48	91
20—25 » »	129	165	294	11	49	60	1	2	3	—	1	1	5	4	9	—	—	146	221	367
25—26 » »	21	21	42	10	12	22	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	32	34	66
26—27 » »	30	15	45	13	19	32	—	2	2	—	2	2	—	1	1	—	—	43	39	82
27—28 » »	30	19	49	17	28	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	47	94
28—29 » »	22	9	31	21	32	53	—	5	5	—	1	1	—	—	—	—	—	43	47	90
29—30 » »	19	16	35	24	14	38	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	43	31	74
25—30 » »	122	80	202	85	105	190	—	9	9	—	3	3	1	1	2	—	—	208	198	406
30—35 » »	50	40	90	123	94	217	1	15	16	2	2	4	3	3	6	—	—	179	154	333
35—40 » »	40	16	56	154	105	259	2	16	18	3	1	4	1	1	2	—	—	200	139	339
40—45 » »	30	13	43	105	102	207	11	14	25	2	3	5	1	—	—	—	—	149	132	281
45—50 » »	21	3	24	80	47	127	6	31	37	2	14	16	—	—	—	—	—	109	95	204
50—55 » »	8	4	12	60	44	104	5	30	35	2	1	3	—	—	—	—	—	75	79	154
55—60 » »	2	2	4	49	23	72	8	20	28	1	—	—	—	2	—	—	—	62	45	107
Var 1820 előtt 60 ism. korú Unb. A.	8	4	12	86	24	110	25	59	84	—	1	1	1	2	3	—	—	120	90	210
Összes. — Zus.	961	872	1833	771	601	1372	62	197	259	14	26	40	20	17	37	—	—	1828	1713	3541
d) Izraelita — d) Israeliten.																				
0—15 éves Jahr	1084	1086	2170	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1084	1086	2170
15—16 » »	60	83	143	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	5	21	—	60	83	143
16—17 » »	51	70	121	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	10	6	16	—	62	67	129
17—18 » »	52	61	113	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2	10	—	84	67	151
18—19 » »	75	61	136	1	4	5	—	—	—	—	—	—	—	5	3	8	—	68	47	115
19—20 » »	62	39	101	1	4	5	—	1	1	—	—	—	—	3	—	—	—	68	47	115
15—20 » »	300	314	614	2	9	11	—	1	1	—	—	—	39	16	55	—	—	341	340	681
20—21 » »	43	55	98	—	11	11	—	1	1	—	—	—	—	6	2	8	—	49	69	118
21—22 » »	39	29	68	1	15	16	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	—	42	45	87
22—23 » »	43	30	73	2	35	37	—	1	1	—	—	—	—	3	—	—	—	48	66	114
23—24 » »	49	14	63	1	33	34	—	1	1	—	1	1	2	1	3	—	—	52	50	102
24—25 » »	44	21	65	6	42	48	1	—	—	—	1	1	2	—	2	—	—	53	64	117
20—25 » »	218	149	367	10	136	146	1	3	4	—	2	2	15	4	19	—	—	244	294	538
25—26 » »	25	16	41	8	21	29	—	1	1	—	1	1	—	1	2	3	—	34	41	75
26—27 » »	37	12	49	11	42	53	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	54	103
27—28 » »	23	12	35	24	40	64	—	3	3	—	1	1	1	—	1	—	—	48	56	104
28—29 » »	31	13	44	47	42	89	—	5	5	—	1	1	—	—	—	—	—	78	62	140
29—30 » »	12	3	15	28	38	66	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	41	42	83
25—30 » »	128	56	184	118	183	301	1	10	11	—	3	3	3	3	6	—	—	250	255	505
30—35 » »	55	20	75	147	163	310	2	12	14	2	4	6	6	3	9	—	—	212	202	414
35—40 » »	30	8	38	165	182	347	1	13	14	1	1	2	2	1	3	—	—	199	205	404
40—45 » »	28	5	33	163	144	307	4	21	25	1	4	5	1	—	—	—	—	197	174	371
45—50 » »	5	3	8	126	77	203	4	30	34	1	3	4	1	—	—	—	—	137	113	250
50—55 » »	4	2	6	82	67	149	4	29	33	—	3	3	2	1	3	—	—	92	102	194
55—60 » »	5	2	7	63	44	107	7	22	29	1	2	3	2	—	—	—	—	78	70	148
60 év. túl il. 60 J.	15	11	26	196	82	278	47	124	171	1	1	2	3	1	4	—	—	262	219	481
ism. korú Unb. A.	25	6	31	34	4	38	4	—	4	—	—	—	—	2	—	—	—	65	10	75
Összes. — Zus.	1897	1662	3559	1106	1091	2197	75	265	340	7	23	30	76	29	105	—	—	3161	3070	6231

61. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 61. (Fortsetzung.)

Kor — Alter	Nem házas <i>Ledig</i>			Házias <i>Verheirathet</i>			Özvegy <i>Verwitwet</i>			Elvált <i>Geschieden</i>			Ismeretlen <i>Unbekannt</i>			Összesen <i>Zusammen</i>		
	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>
b) Ágostai hitvallásnak. — b) Lutheraner.																		
0—15 év J.	1969	1808	3777	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1969	1808	3777
15—16 »	117	127	244	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117	127	244
16—17 »	126	134	260	—	2	2	—	—	—	—	—	—	2	2	4	128	138	266
17—18 »	100	153	253	—	—	—	—	1	—	1	—	—	7	4	11	107	159	266
18—19 »	157	177	334	—	9	9	1	—	1	—	—	—	6	2	8	164	188	352
19—20 »	181	147	328	—	16	16	—	—	—	1	—	—	4	2	6	185	166	351
15—20 »	681	738	1419	—	27	27	1	1	2	—	2	2	19	10	29	701	778	1479
20—21 »	165	224	389	—	28	28	—	—	—	—	1	1	2	3	5	167	256	423
21—22 »	164	162	326	4	37	41	—	2	2	—	1	1	2	1	3	170	203	373
22—23 »	168	170	338	8	42	50	2	—	2	—	1	1	2	3	5	180	216	396
23—24 »	158	121	279	12	47	59	—	1	1	—	1	1	2	1	3	172	171	343
24—25 »	180	136	322	21	66	87	—	3	3	—	1	1	2	3	5	208	208	416
20—25 »	811	813	1654	45	220	265	2	6	8	—	5	5	9	10	19	897	1054	1951
25—26 »	190	120	310	34	64	98	1	7	8	—	3	3	—	1	1	225	195	420
26—27 »	171	101	272	51	99	150	1	7	8	—	3	3	2	2	4	225	212	437
27—28 »	135	76	211	50	108	158	1	7	8	—	3	3	6	2	8	192	196	388
28—29 »	149	89	238	84	114	198	1	17	18	—	4	4	1	1	2	235	225	460
29—30 »	105	53	158	87	87	174	2	9	11	—	2	2	1	2	3	195	153	348
25—30 »	750	439	1189	306	472	778	6	47	53	—	15	15	10	8	18	1072	981	2053
30—35 »	310	284	594	509	474	983	21	96	117	5	22	27	8	3	11	853	879	1732
35—40 »	206	145	351	574	415	989	22	96	118	7	10	17	1	3	4	810	669	1479
40—45 »	125	133	258	531	332	913	24	147	171	13	10	23	4	2	6	697	674	1371
45—50 »	73	41	114	359	207	566	26	112	138	8	5	13	7	6	13	473	371	844
50—55 »	54	43	97	258	162	420	19	131	150	4	5	9	—	3	3	335	344	679
55—60 »	31	20	51	187	105	292	34	113	147	3	2	5	1	3	4	256	243	499
60 é.túl n. 60 J.	53	35	88	260	79	339	106	313	419	5	2	7	2	3	5	426	432	858
Ism.korú U.A.	31	39	70	21	31	52	14	7	21	—	5	5	2	10	12	68	92	160
Össz. — Zus.	5124	4538	9662	3050	2574	5624	275	1069	1344	45	83	128	63	61	124	8557	8325	16882

c) Helvét — c) Calviner.

0—15 év J.	1997	1858	3855	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1997	1858	3855
15—16 »	128	154	282	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128	154	282
16—17 »	136	168	304	—	4	4	—	—	—	—	1	1	—	4	5	137	177	314
17—18 »	144	228	372	—	5	5	—	—	—	—	—	—	1	2	3	145	235	380
18—19 »	178	222	400	—	8	8	—	—	—	—	—	—	2	2	4	180	232	412
19—20 »	211	207	418	—	17	17	—	—	—	—	2	2	3	—	3	214	226	440
15—20 »	797	979	1776	—	34	34	—	—	—	—	3	3	7	8	15	804	1024	1828
20—21 »	192	270	462	—	32	32	—	1	1	—	—	—	3	5	8	195	308	503
21—22 »	201	207	408	—	50	50	—	1	1	—	1	1	3	3	6	204	262	466
22—23 »	201	180	401	8	76	84	1	6	7	—	2	2	5	2	7	235	266	501
23—24 »	197	168	365	17	72	89	—	8	8	—	2	2	2	3	5	216	253	469
24—25 »	189	154	343	25	102	127	3	8	11	—	3	3	—	2	2	217	269	486
20—25 »	1000	979	1979	50	332	382	4	24	28	—	8	8	13	15	28	1067	1358	2425
25—26 »	192	146	338	54	107	161	3	9	12	—	3	3	2	8	10	251	273	524
26—27 »	169	156	325	67	122	189	1	11	12	1	4	5	6	1	7	244	294	538
27—28 »	113	105	218	84	109	193	—	11	11	—	5	5	6	1	7	203	231	434
28—29 »	142	104	246	108	145	253	—	26	26	1	5	6	1	2	3	252	282	534
29—30 »	96	75	171	111	109	220	1	14	15	—	5	5	1	2	3	209	205	414
25—30 »	712	586	1298	424	592	1016	5	71	76	2	22	24	16	14	30	1159	1285	2444
30—35 »	372	304	676	641	588	1229	21	121	142	11	14	25	5	10	15	1050	1037	2087
35—40 »	201	153	354	611	500	1111	21	118	139	15	24	39	4	4	8	852	799	1651
40—45 »	105	98	203	461	361	822	28	137	165	12	9	21	4	3	7	610	608	1218
45—50 »	57	43	100	344	183	527	22	117	139	6	8	14	—	3	3	429	354	783
50—55 »	37	19	56	230	130	360	29	132	161	10	4	14	1	—	1	307	285	592
55—60 »	18	22	40	129	81	210	28	83	111	4	1	5	2	2	4	181	189	370
60 é.túl n. 60 J.	35	20	55	238	83	321	97	269	366	2	6	8	6	3	9	378	381	759
Ism.korú U.A.	21	9	30	23	20	43	2	1	3	—	2	2	3	21	24	49	53	102
Össz. — Zus.	5352	5070	10422	3151	2904	6055	257	1073	1330	62	101	163	61	83	144	8883	9231	18114

61. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 61. (Fortsetzung.)

Kor — Alter	P e s t. — P e s t.													Összesen Zusammen						
	Nem házas Nicht verheirathet			Házas Verheirathet			Özvegy Witwe			Elvált Geschieden			Ismeretlen Unbekannt			férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.		
	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.					
C) I z r a e l i t a — I z r a e l i t e n.																				
0— 6 évig	10635	10294	20929	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10635	10294	20929
1865	15	786	663	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	786	663	1449
1864	16	861	675	—	7	7	—	—	—	—	—	—	—	14	24	38	—	875	706	1581
1863	17	792	686	1	23	24	—	—	—	—	—	—	37	20	57	—	—	830	729	1559
1862	18	865	710	1	49	50	—	2	2	1	—	—	1	42	14	56	—	909	775	1684
1861	19	822	579	1	87	88	1	—	1	—	—	—	18	7	25	—	—	842	673	1515
1861-65 15- 9	4126	3313	7439	3	166	169	1	2	3	1	—	—	1	111	65	176	—	4242	3546	7788
1860	20	735	691	—	194	194	—	2	2	—	—	3	3	23	17	40	—	758	907	3665
1859	21	689	40	5	192	197	1	4	5	—	1	1	1	9	2	11	—	704	604	1308
1858	22	674	378	22	286	308	—	4	4	—	4	4	4	13	8	21	—	709	680	1389
1857	23	650	248	36	268	304	1	7	8	—	8	8	10	2	12	—	—	697	533	1230
1456	24	616	241	86	405	491	—	11	11	—	8	8	15	—	15	—	—	717	665	1382
1856-60 20-24	3364	1968	5327	149	1345	1494	2	28	30	—	24	24	70	29	99	—	—	3585	3389	6974
1855	25	567	160	107	365	472	—	8	8	—	6	6	18	2	20	—	—	692	541	1233
1854	26	518	155	673	156	440	596	2	19	21	—	5	4	3	7	—	—	680	622	1302
1853	27	413	81	494	218	367	585	—	14	14	—	8	8	3	8	11	—	634	478	1112
1852	28	374	90	464	284	513	797	3	35	38	1	7	8	6	3	9	—	668	648	1316
1851	29	253	47	300	268	313	581	—	16	16	—	10	10	2	4	5	—	523	388	911
1851-55 25-29	2125	533	2658	1033	1998	3031	5	92	97	1	36	37	33	18	51	3197	—	2677	5874	8551
1846-50 30-34	773	241	1014	1631	1867	3498	26	166	192	12	31	43	17	17	34	2459	—	2322	4781	7173
1841-45 35-39	343	81	424	1807	1453	3260	37	145	182	14	35	49	14	10	24	2215	—	1724	3939	5664
1836-40 40-44	193	58	251	1735	1309	3044	63	237	300	20	22	42	16	6	22	2027	—	1632	3659	5291
1831-36 45-49	106	27	133	1118	812	1930	47	223	270	7	11	18	15	8	23	1293	—	1081	2374	3455
1826-30 50-54	103	34	137	1030	702	1732	75	310	385	6	6	12	5	5	10	1219	—	1057	2276	3545
1891-25 55-59	66	17	83	677	396	1073	75	245	320	3	1	4	4	5	9	825	—	664	1489	2354
Vor 1820 e. 60	113	34	147	1514	586	2100	356	978	1334	5	6	11	15	11	26	2003	—	1615	3618	5621
Ism. — Unb.	32	50	82	23	54	77	23	23	46	—	1	1	46	43	89	124	—	171	295	466
Össz. — Zus.	21979	16645	38624	10720	10688	21408	710	2449	3159	69	137	242	346	217	563	33824	—	30172	63996	94196
C) Összesen Pest. — C) Zusammen Pest.																				
0—15 éves J	36942	37493	74435	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36942	37493	74435
15—16 » »	2376	2427	4803	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	20	22	—	—	2378	2447	4825
16—17 » »	2534	2644	5178	2	38	40	2	2	4	—	1	1	31	106	137	—	—	2569	2791	5360
17—18 » »	2375	2898	5273	4	75	79	—	3	3	—	1	1	85	49	134	—	—	2464	3026	7490
18—19 » »	2691	3140	5831	7	201	208	2	6	8	1	1	2	102	37	139	—	—	2803	3385	6188
19—20 » »	2304	2587	5391	2	304	306	2	5	7	—	4	4	52	121	173	—	—	2860	3021	5881
15—20 » »	12780	13696	26476	15	618	633	6	16	22	1	7	8	272	333	605	—	—	13074	14670	27744
20—21 » »	2596	3586	6182	8	593	601	—	14	14	—	10	10	57	34	91	—	—	2661	4237	6898
21—22 » »	2616	2589	5205	45	752	797	2	30	32	—	12	12	70	31	101	—	—	2733	3414	6147
22—23 » »	2550	2577	5127	112	1064	1176	4	45	49	—	14	14	43	27	70	—	—	2709	3727	6436
23—24 » »	2663	1948	4611	238	1033	1271	5	62	67	4	15	19	80	44	124	—	—	2990	3102	6092
24—25 » »	2374	1972	4346	449	1476	1925	4	81	85	3	25	28	47	40	87	—	—	3077	3594	6671
20—25 » »	12999	12672	25671	852	4918	5770	15	232	247	7	76	83	297	176	473	—	—	14170	18074	32244
25—26 » »	2419	1635	4054	605	1422	2027	13	94	107	1	26	27	38	29	67	—	—	3076	3206	6282
26—27 » »	2185	1564	3749	808	1681	2489	12	117	129	4	24	28	27	27	54	—	—	3036	3413	6449
27—28 » »	1870	1199	3069	991	1548	2539	6	137	143	2	28	30	55	96	151	—	—	2924	3008	5932
28—29 » »	1891	1249	3140	1322	1887	3209	22	221	243	5	31	36	24	41	65	—	—	3264	3429	6693
29—30 » »	1431	825	2256	1317	1487	2804	35	167	202	2	30	32	9	108	117	—	—	2794	2617	5411
25—30 » »	9796	6472	16268	5043	8025	13068	88	736	824	14	139	153	153	301	454	—	—	15094	15673	30767
30—35 » »	4835	3510	8345	7887	8230	16117	232	1276	1508	49	174	223	94	72	166	—	—	13097	13262	26359
35—40 » »	2697	1869	4566	8438	7140	15578	293	1431	1724	76	139	215	48	85	133	—	—	11552	10664	22216
40—45 » »	1543	1364	2907	7206	5933	13139	358	1975	2333	75	114	189	112	60	172	—	—	9294	9446	18740
45—50 » »	869	726	1595	5035	3607	8692	357	1802	2159	44	70	114	55	167	222	—	—	6410	6372	12782
50—55 » »	560	514	1074	3984	2809	6793	406	2243	2649	65	58	123	145	65	210	—	—	5160	5689	10849
55—60 » »	344	299	643	2795	1725	4520	405	1829	2234	25	15	40	64	217	281	—	—	3633	4085	7718
60 é. túln. 60 J.	509	444	953	4632	1935	6567	1515	5486	7001	38	34	72	54	57	111	—	—	6748	7956	14704
Ism. korú U. A.	475	500	975	214	574	788	66	154	220	—	27	27	84	209	293	—	—	839	1464	2303
Össz. — zus.	84349	79559	163908	46151	45514	91665	3741	17180	20921	894	853	1247	1378	1742	3120	—	—	176013	144848	280861

B1. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 61. (Fortsetzung.)

Kor — Alter	C) Budapest. — C) Budapest.																	
	Nem házas Nicht verheirathet			Házas Verheirathet			Özvegy Verwitwet			Elvált Geschieden		Ismeretlen Unbekannt		Összesen Zusammen				
	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.
a) Római-katholikus — a) Römisch-Katholisch.																		
0—15 éves J.	30486	32001	62487	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30486	32001	62487	
15—16 » »	1796	1978	3774	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1800	2001	3801	
16—17 » »	1761	2152	3913	—	35	37	2	2	4	—	—	—	—	—	87	116	203	
17—18 » »	1702	2330	4032	3	65	68	—	3	3	—	—	—	—	93	34	130		
18—19 » »	1900	2579	4479	8	181	189	1	5	6	—	1	1	85	32	117	1994	2798	
19—20 » »	1995	2077	4072	5	237	242	2	7	9	—	1	1	46	121	167	2048	2443	
15—20 » »	9154	11116	20270	18	518	536	5	17	22	—	2	2*	315	326	641	9492	11979	
20—21 » »	1841	2965	4806	12	442	454	—	14	14	—	6	6	41	27	75	1901	3454	
21—22 » »	1849	2284	4133	45	623	668	1	25	26	—	9	9	61	32	93	1956	2973	
22—23 » »	1785	2227	4012	103	866	974	1	42	43	—	11	11	39	22	53	1925	3168	
23—24 » »	2028	1727	3755	229	862	1091	5	56	61	3	5	8	65	40	109	2334	2690	
24—25 » »	1923	1736	3659	416	1133	1599	1	67	68	3	14	17	44	53	98	2388	3053	
30—25 » »	9426	10939	20365	810	3976	4786	8	201	212	6	45	51	255	174	428	10504	15338	
25—26 » »	1748	1440	3188	553	1193	1746	10	87	97	3	16	19	22	20	42	2336	2753	
25—27 » »	1598	1370	2968	699	1367	2066	10	94	104	3	12	15	25	21	46	2335	2864	
27—28 » »	1453	1111	2564	868	1310	2178	7	127	134	3	11	14	46	84	130	2377	2643	
28—29 » »	1479	1155	2634	1120	1535	2655	21	174	195	3	22	25	16	39	55	2639	2925	
29—30 » »	1148	781	1929	1130	1283	2413	42	161	203	3	17	20	6	108	114	2329	2350	
25—30 » »	7426	5857	13283	4370	6688	11058	90	643	733	15	78	93*	115	272	387	12016	13538	
30—35 » »	4065	3201	7266	6524	7017	13541	211	1089	1300	34	112	146	70	67	137	10904	11486	
35—40 » »	2389	1832	4221	7004	6396	13400	266	1323	1589	50	80	130	45	65	110	9754	9696	
40—45 » »	1396	1345	2741	6030	5344	11374	333	1881	2214	45	87	132	92	66	158	7896	8723	
45—50 » »	833	783	1616	4527	3396	7923	362	1780	2142	31	47	81	61	162	223	5817	6168	
50—55 » »	467	558	1025	3514	2619	6133	410	2222	2632	46	58	104	153	73	226	4590	5530	
55—60 » »	306	341	647	2621	1759	4380	345	1944	2289	23	19	42	68	218	286	3363	4231	
60 é-túl n. 60 J	431	585	1016	3863	1852	5715	1348	5679	7027	40	28	68	49	29	78	5731	8173	
Ismer. — Unb.	563	421	984	308	496	804	39	137	176	13	14	27	151	115	266	1074	1183	
Össz. — Zus.	66942	68979	135921	39589	40061	79650	3417	16919	20336	306	570	876	1373	1567	2940	111627	128096	
b) Agostai hitvallású — b) Lutheraner.																		
0—15 év. J.	2339	2121	4460	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2339	2121	4460	
15—16 » »	129	149	278	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129	149	278	
16—17 » »	140	167	307	—	3	3	—	—	—	—	—	—	6	2	8	146	172	
17—18 » »	115	179	294	—	—	—	—	1	1	—	1	1	9	4	13	124	185	
18—19 » »	172	205	377	—	11	11	—	—	1	—	—	—	6	2	8	179	218	
19—20 » »	209	172	381	—	16	16	—	—	—	—	1	1	4	2	6	213	191	
15—20 » »	765	872	1637	—	30	30	1	1	2	—	2	2	10	35	791	915		
20—21 » »	194	245	439	—	32	32	—	—	—	—	1	1	3	4	7	197	232	
21—22 » »	184	182	366	4	41	45	—	2	2	—	1	1	4	1	5	192	227	
22—23 » »	193	178	371	8	51	59	2	1	3	—	1	1	3	3	6	206	234	
23—24 » »	183	135	318	19	55	74	—	2	2	—	1	1	2	1	3	204	194	
24—25 » »	212	145	357	26	73	99	—	3	3	—	1	1	2	3	239	224		
20—25 » »	966	885	1851	57	252	309	2	8	10	—	5	5	13	11	24	1038	1161	
25—26 » »	223	133	356	42	74	116	1	7	8	—	3	3	—	1	1	266	218	
26—27 » »	188	113	301	63	122	185	1	9	10	—	5	5	2	3	5	254	252	
27—28 » »	151	84	235	62	125	187	1	8	9	—	3	3	6	3	9	220	223	
28—29 » »	167	103	270	100	128	228	4	17	21	—	4	4	1	3	4	272	255	
29—30 » »	130	57	187	92	99	191	2	10	12	—	2	2	3	2	5	227	170	
25—30 » »	859	490	1349	359	548	907	9	51	60	—	17	17	12	12	24	1239	1118	
30—35 » »	367	310	677	598	552	1150	27	104	131	5	26	31	9	4	13	1006	996	
35—40 » »	241	165	406	678	483	1161	22	106	128	8	11	19	2	3	5	951	768	
40—45 » »	148	144	292	622	441	1063	26	163	189	19	10	29	4	2	6	819	760	
45—50 » »	95	52	147	415	254	669	33	123	156	8	7	15	7	6	13	558	442	
50—55 » »	72	51	123	342	192	534	25	156	181	5	5	10	2	4	6	446	408	
55—60 » »	37	23	60	244	120	364	43	131	174	3	2	5	1	3	4	328	279	
60 é-túl n. 60 J.	62	43	105	331	101	432	127	362	489	5	2	7	2	3	5	527	511	
ism. korá U.A.	51	40	91	27	33	60	18	7	25	1	5	6	3	10	13	100	95	
Össz. — Zus.	6002	5196	11198	3673	3006	6679	333	1212	1545	54	92	146	80	68	148	10142	9574	

61. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 61. (Fortsetzung.)

Kor—Alter	C) B u d a p e s t — D) B u d a p e s t.																				
	Nem házas <i>Nicht verheirathet</i>			Házas <i>Verheirathet</i>			Özvegy <i>Vervitwet</i>			Elvált <i>Geschieden</i>			Ismeretlen <i>Unbekannt</i>			Összesen <i>Zusammen</i>					
	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>			
c) Helvét — c) Calviner.																					
0—15 éves J.	2386	2226	4612	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2386	2226	4612				
15—16 »	159	184	343	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	159	184	343				
16—17 »	155	205	360	—	5	5	—	—	—	—	—	—	1	1	3	7	10				
17—18 »	176	263	439	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	3	3	4	4				
18—19 »	212	263	475	—	9	9	—	—	—	—	—	—	—	6	2	8	8				
19—20 »	239	238	477	—	20	20	—	—	—	—	—	—	2	2	3	2	5				
15—20 »	941	1153	2094	—	40	40	—	—	—	—	—	—	3	3	13	14	27				
20—21 »	214	308	522	—	40	40	—	1	1	—	—	—	—	6	7	13	220				
21—22 »	223	241	464	—	58	58	—	1	1	—	—	—	—	3	5	8	226				
22—23 »	241	211	452	8	84	92	1	6	7	—	—	—	—	5	2	7	255				
23—24 »	223	199	424	23	82	105	1	8	9	—	—	—	—	3	3	6	252				
24—25 »	226	185	411	30	117	147	3	10	13	—	—	—	—	3	1	3	260				
20—25 »	1129	1144	2273	61	381	442	5	26	31	—	—	—	—	18	19	37	1213				
25—26 »	213	167	380	64	119	183	3	10	13	—	—	—	—	3	8	11	283				
26—27 »	199	171	370	80	141	221	1	13	14	1	—	—	—	3	6	8	287				
27—28 »	143	124	267	101	137	238	—	11	11	—	—	—	—	6	1	7	250				
28—29 »	164	113	277	129	177	306	—	31	31	1	—	—	—	1	2	3	295				
29—30 »	115	91	206	135	123	258	1	15	16	—	—	—	—	1	2	3	252				
25—30 »	834	666	1500	509	697	1206	5	80	85	2	25	27	17	15	32	367	1367				
30—35 »	422	344	766	764	682	1446	22	136	158	13	16	29	8	13	21	1229	1191				
35—40 »	241	169	410	765	605	1370	23	134	157	18	25	43	5	5	10	1052	938				
40—45 »	135	111	246	566	463	1029	33	151	190	14	12	26	5	3	8	759	740				
45—50 »	78	46	124	424	230	654	28	148	176	8	22	30	—	3	3	538	449				
50—55 »	45	23	68	290	174	464	34	162	196	12	5	17	1	—	1	382	364				
55—60 »	20	24	44	178	104	282	36	103	139	5	1	6	4	2	6	243	234				
60 é. túl. n. 60J.	43	24	67	324	107	431	122	328	450	2	7	9	7	5	12	498	471				
Ismer. — <i>Unb.</i>	39	12	51	41	22	63	5	2	7	2	2	4	3	21	24	90	59				
Össz. — <i>Zus.</i>	6313	5942	12255	3922	3505	7427	319	1270	1589	76	127	203	81	100	181	10711	10944				
d) Izraelita — d) Israeliten.																					
5—10 éves J	11719	11380	23099	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11719	11380	23099				
15—16 »	846	746	1592	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	846	746	1592				
16—17 »	912	745	1657	—	8	8	—	—	—	—	—	—	—	30	29	59	942				
17—18 »	844	747	1591	1	23	24	—	—	—	—	—	—	—	47	26	73	892				
18—19 »	940	771	1711	2	53	55	—	2	2	1	—	—	—	50	16	66	993				
19—20 »	884	618	1502	2	91	93	1	1	2	—	—	—	—	23	10	33	910				
15—20 »	4426	3627	8053	5	175	180	1	3	4	1	—	—	—	150	81	231	4583				
20—21 »	778	746	1524	—	205	205	—	3	3	—	—	—	—	3	3	29	807				
21—22 »	728	434	1162	6	207	213	1	4	5	—	—	—	—	1	1	11	746				
22—23 »	717	408	1125	24	321	345	—	5	5	—	—	—	—	4	8	14	649				
23—24 »	699	262	961	37	301	338	1	8	9	—	—	—	—	4	16	8	757				
24—25 »	660	262	922	92	447	539	1	11	12	—	—	—	—	9	9	17	770				
20—25 »	3582	2112	5694	159	1481	1640	3	31	34	—	—	—	—	26	33	118	3829				
25—26 »	592	176	768	115	386	501	—	9	9	—	—	—	—	7	7	19	726				
26—27 »	555	167	722	167	482	649	3	19	22	—	—	—	—	5	4	9	582				
27—28 »	436	93	529	242	407	649	—	17	17	—	—	—	—	9	8	12	729				
28—29 »	405	103	508	331	555	886	3	40	43	1	—	—	—	8	6	10	682				
29—30 »	265	50	315	296	351	647	—	17	17	—	—	—	—	6	4	10	534				
25—30 »	2253	589	2842	1151	2181	3332	6	102	108	1	39	40	36	21	57	3447	2932				
30—35 »	828	261	1089	1778	2030	3808	28	178	206	14	35	49	23	20	43	2671	2524				
35—40 »	373	89	462	1972	1635	3607	38	158	196	15	36	51	16	11	27	2414	1929				
40—45 »	221	63	284	1898	1453	3351	67	258	325	21	26	47	17	6	23	2224	1806				
45—50 »	111	30	141	1244	889	2133	51	253	304	8	14	22	16	8	24	1430	1194				
50—55 »	107	36	143	1112	769	1881	79	339	418	6	9	15	7	6	13	1311	1159				
55—60 »	71	19	90	740	440	1180	82	267	349	4	3	7	6	5	11	903	734				
60 é. túl. n. 60J.	128	45	173	1710	668	2378	403	1102	1505	6	7	13	18	12	30	2265	1834				
Ism. k. <i>Unb.</i> A.	57	56	113	57	58	115	27	23	50	—	1	1	48	43	91	189	181				
Össz. — <i>Zus.</i>	23876	18307	42183	11826	11779	23605	785	2714	3499	76	196	272	422	246	668	36985	33242				

61. számú tábla. (Végo.)

Tabelle Nr. 61. (Schluss.)

Kor—Alter	e) B u d a p e s t — e) B u d a p e s t.																	
	Nem házas <i>Ledig</i>			Házias <i>Verheirathet</i>			Özvegy <i>Verwitwet</i>			Elvált <i>Geschieden</i>			Ismeretlen <i>Unbekannt</i>			Összesen <i>Zusammen</i>		
	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>
	C) Összesen — C) Zusammen.																	
0—15 éves J.	47383	48199	95582	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47383	48199	95582
15—16 » »	2963	3085	6048	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	23	27	2967	3108	6075
16—17 » »	3003	3291	6294	3	52	55	2	2	4	—	1	1	128	154	182	3136	3500	6636
17—18 » »	2871	3554	6425	4	94	98	—	4	4	—	1	1	152	69	221	2027	3722	5749
18—19 » »	3261	3852	7113	12	257	269	2	7	9	1	1	2	148	54	202	3424	4071	7495
19—20 » »	3375	3131	6506	7	367	374	3	8	11	—	5	5	79	138	217	3484	3640	7133
15—20 » »	15473	16913	32386	26	770	796	7	21	28	1	8	9	511	438	949	16018	18150	34168
20—21 » »	3112	4298	7410	12	725	737	—	19	19	—	11	11	88	62	150	3212	5115	8327
21—22 » »	3056	3168	6224	56	938	994	4	32	36	—	13	13	83	41	124	3199	4192	7391
22—23 » »	3016	3059	6075	148	1336	1484	4	54	58	—	18	18	56	36	92	3224	4503	7727
23—24 » »	3206	2345	5551	309	1309	1618	7	76	83	5	18	23	88	48	136	3615	3796	7411
24—25 » »	3079	2354	5433	574	1831	2405	6	91	97	3	27	30	65	58	123	3727	4361	8088
20—25 » »	15469	15224	30693	1099	6139	7238	21	272	293	8	87	95	330	245	625	16977	21967	38944
25—26 » »	2846	1942	4788	734	1736	2570	15	117	132	3	29	32	44	37	81	3692	3911	7603
26—27 » »	2609	1834	4443	1022	2127	3149	15	136	151	4	31	35	38	32	70	3688	4160	7848
27—28 » »	2227	1427	3654	1292	1998	3290	8	165	173	3	29	32	63	98	161	3593	3717	7310
28—29 » »	2262	1487	3749	1704	2426	4130	30	263	293	5	40	45	24	50	74	4025	4266	8291
29—30 » »	1698	986	2684	1670	1873	3543	45	207	252	3	34	37	17	114	131	3433	3214	6647
25—30 » »	11642	7676	19318	6472	10210	16682	113	888	1001	18	163	181	186	331	517	18431	19268	37699
30—35 » »	5811	4172	9983	9809	10359	20168	296	1533	1829	67	196	263	117	109	226	16100	16369	32469
35—40 » »	3328	2279	5607	10559	9183	19742	354	1746	2100	94	155	249	74	89	163	14409	13452	27861
40—45 » »	1935	1678	3613	9239	7759	16998	471	2475	2946	101	138	239	121	86	207	11867	12136	24003
45—50 » »	1133	914	2047	6688	4813	11501	476	2332	2808	58	95	153	87	180	267	8442	8334	16776
50—55 » »	714	680	1394	5336	3794	9130	559	2906	3465	72	80	152	163	87	250	6844	7547	14391
55—60 » »	448	410	858	3827	2447	6274	515	2457	2972	36	25	61	81	230	311	4907	5569	10476
60 é. túl. 60 J.	685	709	1394	6293	2742	9035	2038	7553	9591	53	44	97	82	60	142	9151	11108	20259
Ismer.—Unb.	720	533	1253	437	610	1047	89	171	260	16	27	43	230	221	451	1492	1562	3054
Össz. — Zus.	104741	99387	204128	59785	58826	118611	4939	22354	27293	524	1018	1542	2032	2076	4108	172021	183661	355682

Az 61. és 62. számú táblák terjedelmes anyaga bő alkalmat nyújt azon befolyás tanulmányozására, a melyet a különböző korviszonyok az egyes nemzetiségek és hitfelekezetek házassági arányának alakulására gyakorol. Ezen számokban dús táblák fő eredményeinek könnyebb áttekintésére grafikus rajzban foglaltuk azokat össze, a mely a házassági görbének öt éves korosztályok szerinti mozgását minden hitfelekezet és minden nemzetiségre nézve, még pedig nemenkint elkülönítve, minden nehézség nélkül áttekinthetővé teszi. (Az eme grafikus rajznak alapul szolgáló százalékszámokat l. a 6., 7., 8. és 9. jegyzetben.)

Ha e rajzra csak egy pillantást vetünk, ez máris a legfontosabb felvilágosítások sorát nyitja meg előttünk, tudomásunkra juttatja a családi élet oly legfigyelemreméltóbb viszonyait, a melyek körülöttünk lebonyolulnak a nélkül, hogy róluk, a míg a statisztikai megfigyelést segítségül nem hívjuk, bármilyen sejtélemmel birhatnánk.

Az egyes hitfelekezetek házassági viszonyaival foglalkozó grafikus rajzból azt látjuk ugyanis, hogy a keresztény hitfelekezetek görbéi ritka összhangzásban egészen egyformán haladnak, úgy hogy azokat alig lehet egymástól megkülönböztetni. Az izraelita hitfelekezet görbéje ellenben egészen sajátos mozgásnak indul, a mennyiben a többi hitfelekezeteket a nőknél a huszadik, a férfiaknál a harminczadik korévnél túlhaladja és az életpálya végéig mindig magasabb színvonalon fut. Különösen a nőkre vonatkozó táblából észlelhető, hogy az ugynevezett »aggszűzek« száma az izraelitáknál a minimumra csökken. Mindnyájan sietve iparkodnak házasságra lépni, úgy hogy a 36—40 éves korban az izraelita nők 85°/o-a férjes, míg pl. a katolikusok között 66°/o, az ágostaiak között 63°/o.

A grafikus tábla alsó része az özvegyiség görbét ábrázolja látni való, hogy ez az élet folyamán folyvást emelkedő irányát mutat fel.¹⁾

A nemzetiségekre vonatkozó grafikus ábrázolásból az tűnik ki, hogy a tótok a legcsekélyebb, a németek pedig a legmagasabb házassági arányt mutatják fel, míg a magyarokra nézve megállapított házassági görbe a két előbb említett között halad.

5. Özvegyek. Elváltak.

a) Özvegyek.

Az özvegyek száma a husz éven felüli férfiak 4·54°/o-át és a tizenöt éven felüli nők 16¹/₂^o/o-át teszi. Ezen szám az egyes kerületekben nem szenved különös ingadozásokat. A legtöbb özvegy, és pedig úgy férfi mint nő, az első és második kerületben, a legkevesebb a Lipótvárosban és Kőbányán találtatik. (L. 4. jegyz.)

(Folytatás a 204. oldalon.)

¹⁾ Emitt csak a két fő hitfelekezet volt ábrázolva, minthogy a szűk tér lehetetlenné teszi, hogy négy, egymást gyakran fedező és keresztező vonal, világosan szemléltetővé tétessék.

Családi állapot nemzetiség szerint, kapcsolatban a korral.

Civilstand nach Nationalität, in Verbindung mit dem Alter.

Születési év Geburtsjahr	Nem házas Nicht verheirat.			Házas Verheirathet			Özvegy Verwittet			Elvált Geschied.		Ismeretl. Unbek.		Összesen Zusammen			
	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi m.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zusam.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.
Buda — Ofen.																	
a) Magyar — a) Ungarn.																	
0—15 éves — Jahr	4075	4094	8169	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4075	4094	8169
1865 15—16	274	309	583	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	5	276
1864 —17	235	301	536	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	9	58	284
1863 —19	262	300	562	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	30	8	38	292
1862 —19	288	337	625	1	26	27	—	—	—	—	—	—	—	20	2	22	309
1861 —20	264	249	513	1	29	30	—	—	—	—	—	—	—	13	6	19	278
1861—65 15—20	1323	1496	2819	2	68	70	—	2	2	—	—	—	—	114	23	142	1439
1860 —21	250	313	563	—	68	68	—	4	4	—	—	—	—	7	15	22	257
1859 —22	216	298	514	7	86	93	2	2	—	—	—	—	—	7	4	11	232
1858 —23	225	232	457	10	120	130	—	6	6	—	2	2	6	2	8	8	241
1857 —24	241	192	436	34	114	148	1	7	8	1	2	3	1	1	2	2	281
1856 —25	253	182	435	42	161	203	—	6	6	—	2	2	7	12	19	302	
1856—60 20—25	1188	1217	2405	93	549	642	3	23	26	1	6	7	28	34	62	1313	
1855 —26	210	134	344	83	147	230	2	9	11	—	1	2	2	4	297	293	
1854 —27	214	132	346	88	178	266	—	10	10	—	6	6	1	1	2	303	
1853 —28	175	117	292	133	197	330	1	15	16	1	1	2	3	—	3	313	
1852 —29	186	102	288	157	226	383	3	26	29	—	6	6	—	4	4	346	
1851 —30	150	75	225	171	142	313	7	12	19	—	2	2	3	3	6	331	
1851—55 25—30	935	560	1495	632	890	1522	13	72	85	1	16	17	9	10	19	1590	
1846—50 30—35	480	340	820	809	884	1693	32	116	148	13	14	27	2	14	16	1336	
1841—45 35—40	313	196	509	926	794	1720	25	113	138	10	9	19	4	2	6	1278	
1836—40 40—45	165	140	305	817	697	1514	51	157	208	21	9	30	2	13	15	1056	
1831—35 45—50	124	69	193	652	369	1021	50	242	292	3	14	17	12	2	14	841	
1826—30 50—55	80	57	137	469	266	735	55	206	261	3	5	8	6	3	9	613	
1821—25 55—60	41	15	56	365	198	563	43	173	216	5	2	7	7	14	461		
60 év. túl n. 60 J.	76	47	123	537	199	736	182	526	708	6	1	7	11	—	11	812	
Ismeretlen — Unb.	217	—	217	147	5	152	9	11	20	7	—	7	96	2	98	476	
Főösszeg — Haupts.	9017	8231	17248	6449	4919	10368	463	1641	2104	70	76	146	291	115	406	15290	
a) Német — a) Deutsche.																	
0—15 éves — Jahr	4632	4806	9438	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4632	4806	9438
1864 15—16	289	332	621	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	621
1863 —17	217	326	543	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	41	37	78	258
1862 —18	211	328	539	—	12	12	—	1	1	—	—	—	—	36	12	48	247
1861 —19	252	342	594	2	29	31	—	1	1	—	—	—	—	24	14	38	278
1860 —20	281	270	551	1	33	34	1	1	2	—	1	1	14	9	23	297	
1861—65 15—20	1250	1598	2848	3	80	83	1	3	4	—	1	1	115	72	187	1369	
1860 —21	238	372	610	3	59	62	—	1	1	—	—	—	—	23	13	36	264
1859 —22	198	257	455	4	94	98	—	1	1	—	—	—	—	5	6	11	207
1858 —23	206	223	429	25	146	171	—	3	3	—	2	2	6	7	13	237	
1857 —24	258	178	436	35	149	184	1	7	8	—	1	1	5	3	8	299	
1856 —25	218	184	402	73	167	240	2	1	3	—	—	—	—	8	6	14	301
1856—60 20—24	1118	1214	2332	140	615	755	3	13	16	—	3	3	47	35	82	1308	
1855 —26	180	156	336	89	200	289	—	12	12	2	2	4	3	6	9	274	
1854 —27	176	125	301	113	253	363	2	8	10	—	—	—	—	10	4	14	301
1853 —28	156	92	248	151	234	385	1	13	14	—	—	—	—	5	—	5	313
1852 —29	145	109	254	208	239	447	5	16	21	—	2	2	—	5	5	358	
1851 —30	90	78	168	169	225	394	3	26	29	1	2	3	4	3	7	267	
1851—55 25—30	747	560	1307	730	1198	1928	11	75	86	3	6	9	22	18	40	1513	
1856—50 30—35	408	270	678	992	1175	2167	28	127	155	4	6	10	16	22	38	1448	
1841—45 35—40	240	171	411	1052	1149	2201	30	180	210	7	6	13	18	1	19	1347	
1836—40 40—45	175	142	317	1064	1024	2088	53	294	347	5	11	16	6	13	19	1303	
1831—35 45—50	113	96	209	816	757	1573	60	259	319	11	10	21	18	10	23	1018	
1826—30 50—55	52	83	135	782	660	1442	88	381	469	3	15	18	11	15	26	936	
1821—25 55—60	51	85	136	603	488	1091	62	418	480	5	3	8	6	4	10	727	
60 év. túl n. 60 J.	86	185	271	1019	574	1593	306	1426	1732	8	4	12	16	1	17	1435	
Ismer. — Unb.	20	19	39	64	19	83	11	5	16	9	—	9	21	10	31	125	
Főösszeg — Haupts.	8892	9229	18121	7265	7739	15004	653	3131	3834	55	65	120	296	201	497	17161	

62. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 62. (Fortsetzung.)

Kor — Alter	B u d a — O f e n.																	
	Nem házas <i>Nicht verheir.</i>			Házas <i>Verheirathet</i>			Özvegy <i>Verwitwet</i>			Elvált <i>Geschied.</i>			Ismeretlen <i>Unbekannt</i>			Összesen <i>Zusammen</i>		
	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>
c) T ó t — c) S l o v a k e n.																		
0—15 évig <i>Jahr</i>	107	108	215	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1865 15—16	11	7	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1864 —17	11	16	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1863 —18	10	14	24	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1862 —19	22	25	47	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1861 —20	15	17	32	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1861—65 15—20	69	79	148	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1860 —21	14	21	35	1	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1859 —22	11	18	29	—	3	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1858 —23	20	20	40	1	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1857 —24	16	21	37	1	11	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1856 —25	20	12	32	7	17	24	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1856—60 20—25	81	92	173	10	40	50	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1855 —26	19	9	28	6	11	17	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1854 —27	14	9	23	6	10	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1853 —28	10	15	25	9	14	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1852 —29	18	18	36	51	17	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1851 —30	10	4	14	8	8	16	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1851—55 25—30	71	55	126	40	60	100	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1846—50 30—35	53	57	110	72	38	110	1	10	11	1	1	2	1	2	2	128	107	235
1841—45 35—40	22	29	51	73	70	143	3	11	14	1	1	2	2	—	2	101	111	212
1836—40 40—45	26	25	51	71	58	129	5	36	41	—	—	—	—	—	—	102	119	221
1831—35 45—50	15	15	30	51	62	113	4	29	33	—	—	—	—	—	—	71	107	178
1826—30 50—55	12	17	29	44	40	84	4	49	53	—	2	2	1	—	1	61	108	169
1821—25 55—60	5	7	12	29	17	46	5	25	30	1	1	2	2	1	3	42	51	93
60 év. túl <i>üb. 60 J.</i>	5	17	22	41	23	64	18	63	81	1	—	—	—	—	1	65	104	169
Ismer. — <i>Unb.</i>	7	—	7	10	1	11	3	—	3	—	—	—	—	—	—	20	1	21
Főösszeg <i>Haupts.</i>	473	501	974	443	411	854	43	229	272	4	6	10	18	9	27	981	1156	2137
B) P e s t — B) P e s t.																		
a) M a g y a r — a) U n g a r n.																		
0—15 évig <i>Jahr.</i>	23857	24053	47910	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1865 15—16	1678	1697	3375	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1864 —17	1755	1781	3536	1	23	24	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1863 —18	1676	1962	3638	1	47	48	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1862 —19	1838	2115	3953	—	133	133	1	5	6	1	1	2	3	6	4	40	1876	2258
1861 —20	1882	1734	3616	—	205	205	1	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1861—65 15—20	8829	9289	18118	2	408	410	2	12	14	1	5	6	83	239	322	8917	9953	18870
1860 —21	1718	2308	4026	3	399	402	—	10	10	—	7	7	31	11	45	1755	2735	4490
1859 —22	1786	1723	3509	18	478	496	1	16	17	—	9	9	48	17	65	1853	2243	4096
1858 —23	1637	1668	3305	66	633	699	1	33	34	—	11	11	28	2	30	1732	2347	4079
1857 —24	1678	1251	2929	124	620	744	3	42	45	3	11	14	58	34	92	1866	1958	3824
1856 —25	1599	1239	2838	182	888	1070	2	54	56	2	15	17	22	27	49	1807	2223	4030
1856—60 20—25	8418	8189	16607	393	3018	3411	7	155	162	5	53	58	190	91	281	9013	11506	20519
1855 —26	1438	1010	2448	337	854	1191	7	66	73	—	18	18	23	22	45	1855	1970	3825
1854 —27	1361	1007	2368	465	1003	1468	8	69	77	2	17	19	8	12	20	1844	2108	3952
1853 —28	1152	780	1932	583	915	1498	4	97	101	—	23	23	41	81	122	1780	1896	3676
1852 —29	1180	771	1951	735	1045	1780	8	145	153	1	21	22	9	26	35	1933	2008	3941
1851 —30	843	521	1364	760	892	1652	27	111	138	1	23	24	1	98	99	1632	1645	3277
1851—55 25—30	6024	4089	10113	2380	4709	7589	54	488	542	4	102	106	82	239	321	9044	9627	18671
1846—50 30—35	2647	1997	4644	4352	4702	9054	133	764	897	25	116	141	50	9	59	7207	7588	14795
1841—45 35—40	1456	1039	2495	4580	3923	8503	171	799	970	42	89	131	5	53	58	6254	5903	12157
1836—40 40—45	771	639	1410	3728	2909	6637	196	1103	1299	49	73	122	76	39	115	4820	4763	9583
1831—35 45—50	414	402	816	2600	1768	4368	191	893	1084	13	38	51	24	140	164	3242	3241	6483
1826—30 50—55	269	216	485	1791	1166	2957	200	1103	1303	36	33	69	124	59	183	2420	2577	4997
1821—25 55—60	164	127	291	1242	660	1902	214	836	1050	18	2	20	48	193	246	1686	1823	3509
60 é. túl <i>üb. 60 J.</i>	244	212	456	2130	819	2949	701	2321	3022	15	19	34	32	12	44	3122	3383	6505
Ismer. <i>Unbek.</i>	392	459	851	43	362	405	25	75	100	—	26	26	60	199	259	520	1121	1641
Össz. — <i>Zus.</i>	63485	60711	124196	23741	24444	48185	1894	8549	10443	208	556	764	774	1278	2052	80102	85538	165640

62. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 62. (Fortsetzung.)

Kor — Alter	B) Pest — Pest.																	
	Nem házas Nicht heirathet			Házas Verheirathet			Özvegy Verwituet			Elvált Geschied.			Ismeretlen Unbekannt			Összesen Zusammen		
	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.
b) N e m e t — b) D e u t s c h.																		
0—15 éves Jahr	8010	8254	16264	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1865 15—16	545	581	1126	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1864 —17	619	678	1297	1	12	13	2	1	3	—	—	—	—	4	20	24	626	711
1863 —18	549	730	1279	1	27	28	—	—	—	—	—	—	—	48	16	64	598	773
1862 —19	637	758	1395	3	50	53	—	1	1	—	—	—	—	60	26	86	700	835
1861 —20	681	631	1312	1	73	74	1	1	2	—	—	—	—	36	12	48	719	717
1861—65 15—20	3031	3378	6499	6	162	168	3	3	6	—	—	—	—	148	74	222	3188	3617
1860 —21	643	866	1509	3	152	155	—	4	4	—	3	3	21	13	34	667	1038	1705
1859 —22	578	634	1212	15	228	243	1	8	9	—	2	2	18	11	29	612	883	1495
1858 —23	642	628	1270	33	337	370	3	8	11	—	3	3	13	13	26	691	989	1680
1857 —24	677	491	1168	77	331	408	2	13	15	1	3	4	13	8	21	770	846	1616
1856 —25	639	515	1154	188	490	678	2	20	22	—	10	10	19	10	29	848	1045	1893
1856—60 20—25	3179	3134	6313	316	1538	1854	8	53	61	1	21	22	84	55	139	3588	4801	8389
1855 —26	612	427	1039	193	449	642	2	18	20	—	6	6	12	6	18	819	906	1725
1854 —27	552	393	945	247	537	784	2	36	38	2	3	5	16	11	27	819	980	1799
1853 —28	475	289	764	280	497	777	2	26	28	2	5	7	8	8	16	767	825	1592
1852 —29	446	306	752	397	662	1059	7	57	64	1	10	11	8	13	21	859	1048	1907
1851 —30	382	202	584	391	447	838	5	40	45	—	4	4	3	4	7	781	697	1478
1851—55 25—30	2467	1617	4084	1508	2592	4100	18	177	195	5	28	33	47	42	89	4045	4456	8501
1846—50 30—35	1406	995	2401	2115	2726	5141	69	358	427	17	47	64	22	44	66	3929	4170	8099
1841—45 35—40	795	538	1333	2610	2484	5494	77	431	508	27	42	69	22	41	43	3531	3516	7047
1836—40 40—45	493	447	940	2562	2270	4832	118	584	702	18	37	55	28	14	42	3219	3352	6571
1831—35 45—50	311	203	514	1826	1418	3244	116	664	780	28	20	48	25	17	42	2306	2322	4628
1826—30 50—55	204	207	411	1654	1212	2876	145	844	989	23	23	46	16	11	27	2042	2307	4349
1821—25 55—60	140	116	256	1181	793	1974	150	766	916	7	8	15	12	14	26	1490	1697	3187
60 é. túl kb. 60 J.	203	186	389	2025	967	2992	661	2651	3312	14	12	26	18	27	45	2921	3843	6764
Ismer. — Unb.	44	27	71	114	148	262	35	49	84	—	—	—	4	6	10	197	230	427
Főösszeg Haupts.	20283	19102	39385	16217	16320	32527	1400	6580	7980	140	238	378	426	325	751	38466	42565	81031
c) T ó t — c) S l o v a k e n.																		
0—15 éves Jahr	1224	1223	2447	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1865 15—16	107	118	225	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1864 17	112	153	265	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	10	3	13	122	159
1863 18	100	168	268	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	6	14	109	175
1862 19	139	224	363	2	15	17	—	—	—	—	—	—	—	6	7	13	148	246
1861 20	172	194	366	—	24	24	—	—	—	—	—	—	—	1	4	5	176	220
1861—65 15—20	630	857	1487	3	42	45	1	1	2	—	—	—	—	1	1	28	17	45
1860 —21	153	353	506	1	24	25	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	8	155
1859 —22	168	188	356	9	41	50	—	6	6	—	—	—	—	1	3	4	180	237
1858 —23	146	237	383	10	76	86	—	2	2	—	—	—	—	—	2	11	13	158
1857 —24	202	174	376	30	64	94	—	5	5	—	—	—	—	1	1	7	8	239
1856 —25	229	182	411	63	83	146	—	6	6	—	—	—	—	—	4	3	7	296
1856—60 20—25	898	1134	2032	113	288	401	—	19	19	—	—	—	—	2	2	17	23	40
1855 —26	221	159	380	52	88	140	—	7	8	—	—	—	—	—	2	3	2	1
1854 —27	177	132	309	70	113	183	2	11	13	—	—	—	—	—	1	3	3	6
1853 —28	152	105	257	84	103	187	—	12	12	—	—	—	—	—	4	6	10	240
1852 —29	166	153	319	119	144	263	5	15	20	2	—	—	—	2	3	2	5	295
1851 —30	141	78	219	117	112	229	2	13	15	1	3	4	4	6	10	265	212	477
1851—55 25—30	857	627	1484	442	560	1002	10	58	68	4	6	10	16	18	34	1329	1269	2598
1846—50 30—35	421	432	853	655	685	1340	18	138	156	4	8	12	10	15	25	1108	1278	2386
1841—45 35—40	242	261	504	642	632	1274	23	174	197	4	4	8	13	6	19	925	1077	2002
1836—40 40—45	157	221	378	543	589	1132	30	250	280	6	4	10	4	5	9	740	1069	1809
1831—35 45—50	88	92	180	369	331	700	32	214	246	1	10	11	3	7	10	493	654	1147
1826—30 50—55	42	71	113	277	318	595	32	266	298	2	1	3	1	2	3	354	658	1012
1821—25 55—60	25	32	57	166	142	308	25	167	192	—	4	4	2	3	5	218	348	566
60 é. túl kb. 60 J.	31	37	68	215	95	310	64	421	485	4	1	5	1	7	8	315	561	876
Ismer. — Unb.	31	12	43	53	50	103	6	27	33	—	1	1	1	2	3	91	92	183
Főösszeg Haupts.	4647	4999	9646	3478	3732	7210	241	1735	1976	25	42	67	96	105	201	8487	10613	19100

62. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 62. (Fortsetzung.)

Kor — Alter		B u d a p e s t — B u d a p e s t.																	
		Nem házas <i>Nicht verheir.</i>			Házias <i>Verheirathet</i>			Özvegy <i>Verwitwet</i>			Elvált <i>Geschieden</i>			Ismeretlen <i>Unbekannt</i>			Összesen <i>Zusammen</i>		
		férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>
C) M a g y a r — C) U n g a r i s c h.																			
0—15 éves <i>Jahr</i>	27932	28147	56079	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27932	28147	56079	
1865 15—16	1952	2006	3958	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	23	27	1956	2029	3985	
1864 —17	1990	2082	4072	1	31	32	—	1	—	1	—	1	59	91	150	2050	2206	4256	
1863 —18	1938	2262	4200	1	52	53	—	1	—	—	—	—	54	34	88	1993	2350	4343	
1862 —19	2126	2452	4578	1	159	160	1	5	6	1	1	2	56	6	62	2185	2623	4808	
1861 —20	2146	1983	4129	1	234	235	1	6	7	—	3	3	24	113	137	2172	2339	4511	
1861—65 15—20	10152	10785	20937	4	476	480	2	14	16	1	5	6	197	267	464	10356	11547	21903	
1860 —21	1968	2621	4589	3	467	470	—	14	14	—	7	7	41	26	67	2012	3135	5147	
1859 —22	2002	2021	4023	23	564	589	3	16	19	—	9	9	55	21	76	2085	2631	4716	
1858 —23	1862	1900	3762	76	753	829	1	39	40	—	13	13	34	4	38	1973	2709	4682	
1857 —24	1922	1443	3365	158	734	892	4	49	53	4	13	17	59	35	94	2147	2274	4421	
1856 —25	1852	1421	3273	224	1049	1273	2	60	62	2	17	19	29	39	6	2109	2586	4695	
1856—60 20—25	9606	9406	19012	486	3567	4053	10	178	188	6	59	65	218	125	343	10326	13335	23661	
1855 —26	1698	1144	2842	420	1001	1421	9	75	84	—	19	19	25	24	49	2152	2263	4415	
1854 —27	1575	1139	2714	553	1181	1734	8	79	87	2	23	25	9	13	22	2147	2435	4582	
1853 —28	1327	897	2224	716	1112	1828	5	112	117	1	24	25	44	81	123	2093	2226	4319	
1852 —29	1366	873	2239	892	1271	2163	11	171	182	1	27	28	9	30	39	2279	2372	4651	
1851 —30	993	596	1689	931	1034	1965	34	123	157	1	25	26	4	101	105	1963	1879	3842	
1851—55 25—30	6959	4649	11608	3512	5599	9111	67	560	627	5	118	123	91	249	340	10634	11175	21809	
1846—50 30—35	3127	2337	5464	5161	5586	10747	165	880	1045	38	130	168	52	23	75	8543	8936	17489	
1841—45 35—40	1769	1235	3004	5506	4717	10223	196	912	1108	52	98	150	9	55	64	7532	7017	14549	
1836—40 40—45	936	779	1715	4545	3606	8151	247	1260	1507	70	82	152	78	52	130	5876	5779	11655	
1831—35 45—50	538	471	1009	3252	2137	5389	241	1135	1376	16	52	68	36	142	178	4083	3937	8020	
1826—30 51—55	349	273	622	2270	1432	3702	255	1309	1564	39	38	77	130	62	192	3043	3104	6147	
1821—25 55—60	205	142	347	1607	858	2465	257	1009	1260	23	4	27	55	205	260	2147	2218	4365	
60 é. túl <i>üb. 60 J.</i>	320	259	579	2667	1018	3685	883	2847	3730	21	20	41	43	12	55	3934	4156	8090	
<i>Ismer. — Unbek.</i>	609	459	1068	190	367	557	34	86	120	7	26	33	156	201	357	996	1139	2145	
Főösszeg <i>Haupts.</i>	62502	58942	121444	29190	29363	58553	2357	10190	12547	278	632	910	1065	1393	2458	95392	100520	195912	
B) N é m e t — B) D e u t s c h.																			
0—15 éves <i>Jahr</i>	12642	13060	25702	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12642	13060	25702	
1865 15—16	834	913	1747	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	834	913	1747	
1864 —17	836	1004	1840	1	18	19	2	1	3	—	—	—	45	57	102	884	1080	1964	
1863 —18	760	1058	1818	1	39	40	—	1	1	—	—	—	84	28	112	845	1126	1971	
1862 —19	839	1100	1939	5	79	84	—	2	2	—	—	—	84	40	124	978	1221	2199	
1861 —20	962	901	1863	2	106	108	2	2	4	—	1	1	50	21	71	1016	1031	2047	
1861—65 15—19	4281	4976	9257	9	242	251	4	6	10	—	1	1	263	146	409	4557	5371	9928	
1860 —21	881	1238	2119	6	211	217	—	5	5	—	3	3	44	26	70	931	1483	2414	
1859 —22	776	891	1667	19	322	341	1	9	10	—	2	2	23	17	40	819	1241	2060	
1858 —23	848	851	1699	58	483	541	3	11	14	—	5	5	19	20	39	928	1370	2298	
1857 —24	935	669	1604	112	480	592	3	20	23	1	4	5	18	11	29	1069	1184	2253	
1856 —25	857	699	1556	261	657	918	4	21	25	—	10	10	27	16	43	1149	1403	2552	
1856—60 20—25	4297	4348	8645	456	2153	2609	11	66	77	1	24	25	131	90	221	4896	6681	11577	
1855 —26	792	583	1375	282	649	931	2	30	32	2	8	10	15	12	27	1093	1282	2375	
1854 —27	728	518	1246	360	787	1147	4	44	48	2	3	5	26	15	41	1120	1367	2487	
1853 —28	631	381	1012	431	731	1162	3	39	42	2	5	7	13	8	21	1080	1164	2244	
1852 —29	591	415	1006	605	951	1556	12	73	85	1	12	13	8	18	26	1217	1469	2686	
1851 —30	472	280	752	560	672	1232	8	66	74	1	6	7	7	7	14	1048	1031	2079	
1851—55 25—30	3214	2177	5391	2238	3790	6028	29	252	281	8	34	42	69	60	129	5558	6313	11871	
1946—50 30—35	1814	1265	3079	3407	3901	7308	97	485	582	21	53	74	38	66	104	5377	5770	11147	
1841—45 35—40	1035	709	1744	3662	3633	7295	107	611	718	34	48	82	40	22	62	4878	5023	9901	
1836—40 40—45	668	589	1257	3626	3294	6920	171	878	1049	23	48	71	34	27	61	4522	4836	9358	
1831—35 45—50	424	299	723	2642	2175	4817	176	923	1099	39	30	69	43	27	70	3324	3454	6778	
1826—30 50—55	256	290	546	2436	1872	4318	233	1225	1458	26	38	64	27	26	53	2978	3461	6439	
1821—25 55—60	191	201	392	1784	1281	3065	212	1184	1396	12	11	23	18	18	36	2217	2695	4912	
60 é. túl <i>üb. 60 J.</i>	289	371	660	3044	1541	4585	967	4077	5044	22	16	38	34	28	62	4356	6033	10389	
<i>Ismer. — Unbek.</i>	64	46	110	178	167	335	46	54	100	9	—	9	25	16	41	322	283	605	
Főösszeg <i>Haupts.</i>	29175	28331	57506	23482	24059	47531	2053	9761	11814	195	303	498	722	526	1248	55627	62980	118607	

62. számú tábla. (Vége.)

Tabella Nr. 62. (Schluss)

Kor — Alter		B u d a p e s t — B u d a p e s t.																	
		Nem házas <i>Nicht verheir.</i>			Házias <i>Verheirathet</i>			Özvegy <i>Verwitwet</i>			Elvált <i>Geschieden</i>			Ismeretlen <i>Unbekannt</i>			Összesen <i>Zusammen</i>		
		férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	együtt <i>zus.</i>
c) T ó t — c) S l o v a k e n.																			
0—15 éves J.	1331	1331	2662	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1331	1331	2662	
1865 15—16	118	125	243	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	125	243	
1864 —17	123	169	292	—	3	3	—	—	—	—	—	—	14	5	19	137	177	314	
1863 —18	110	182	292	2	1	3	—	1	1	—	—	—	9	6	15	120	190	310	
1862 —19	161	249	410	3	16	19	1	—	1	—	—	—	7	8	15	172	273	445	
1861 —20	187	211	398	—	24	24	—	—	—	—	1	1	4	2	6	192	238	430	
1861—65 15—20	699	936	1635	5	44	49	1	1	2	—	1	1	34	21	55	739	1003	1742	
1860 --21	167	374	541	2	28	30	—	—	—	—	—	—	2	7	9	171	409	580	
1859 —22	179	206	385	9	44	53	—	7	7	—	1	1	3	1	4	191	259	450	
1858 —23	166	257	423	11	81	92	—	2	2	—	—	—	2	11	13	179	351	530	
1857 —24	218	195	413	31	75	106	—	5	5	—	1	1	8	1	9	257	277	534	
1856 —25	249	194	443	70	100	170	—	8	8	—	—	—	6	3	9	325	305	630	
1856—60 20—25	979	1226	2205	123	328	451	—	22	22	—	2	2	21	23	44	1123	1601	2724	
1855 —26	240	168	408	58	99	157	1	9	10	1	2	3	3	1	4	303	279	582	
1854 —27	191	141	332	76	123	199	2	11	13	—	1	1	3	3	6	272	279	551	
1853 —28	162	120	282	93	117	210	—	12	12	—	—	—	4	7	11	259	256	515	
1852 —29	184	171	355	130	161	291	5	15	20	2	1	3	3	2	5	324	350	674	
1851 —30	151	82	233	125	120	245	2	14	16	1	3	4	4	6	10	283	225	508	
1851—55 25—30	928	682	1610	482	620	1102	10	61	71	4	7	11	17	19	36	1441	1389	2830	
1846—50 30—35	474	489	963	727	723	1450	19	148	167	5	9	14	11	16	27	1236	1385	2621	
1841—45 35—40	265	290	555	715	702	1417	26	185	211	5	5	10	15	6	21	1026	1188	2214	
1836—40 40—45	183	246	429	614	647	1261	35	286	321	6	4	10	4	5	9	842	1188	2030	
1831—35 45—50	103	107	210	420	393	813	36	243	279	1	10	11	4	8	12	564	761	1325	
1826—30 50—55	54	88	142	321	358	679	36	315	351	2	3	5	2	2	4	415	766	1181	
1821—25 55—60	30	39	69	195	159	354	30	192	222	1	5	6	4	4	8	260	399	659	
60 é. túl úb. 60 J.	36	54	90	256	118	374	82	484	566	5	1	6	1	8	9	380	665	1045	
Ismeretlen Unb.	38	12	50	63	51	114	9	27	36	—	1	1	1	2	3	111	93	204	
Főössz. <i>Haupts.</i>	5120	5500	10620	3921	4143	8064	284	1964	2248	29	48	77	114	114	228	9468	11769	21237	

Az özvegy nők jóval nagyobb száma (22354, 4939 özvegy férfival szemben) abban leli magyarázatát, hogy a két házaspár közül a férfi szokott idősebb lenni és e szerint már ez oknál fogva is bir nagyobb halálozási valószínűséggel, mely azonfelül a férfinem ösmeretes gyengébb ételszivóssága által még fokoztatik. Befolyással van erre továbbá még azon körülmény is, hogy özvegy férfiak könnyebben szoktak új házasságot kötni, mint özvegy nők.

Az özvegységre jutás esetei a nőknél minden korban gyakoribbak. Miként az 59. sz. tábla százalékaiból (186. old.) kitűnik ezer-ezer személy között található :

20—30 éves korban	3·8 özv. férfi,	28·1 özv. nő
31—50 »	» 31·4 »	» 160·8 »
50 éven felüli »	» 148·9 »	» 533·2 »

Az ezen fejezethez csatolt grafikus ábrák a két főfelekezet és a három főnemzetiség özvegyülési görbéjének folyásáról igen tanulságos képet nyújtanak. Ezen görbék magától érthetőleg a korról mindig emelkedő irányt követnek.

Az özvegy férfiak görbéje mindenkor mélyen alatta marad, a házaspár férfiak görbéjének, azaz az utóbbiak száma mindig sokkal nagyobb. Nem úgy a nőknél, a hol a házassági görbe erős lehanyatlása az özvegységi görbe rohamos emelkedésével esik össze, úgy hogy végül egymást metszik. Ott a hol ez történik az özvegy nők száma a házaspárokkal egyenlő. Látjuk, hogy ez a magyaroknál és tótoknál legkorábban, t. i. az 51—55 éves korban áll be; németeknél és katolikusoknál ezen keresztelési pont a rákövetkező évtödre, az izraelitáknál a 61—65 éves korosztály határára esik. A nő lakosságnak a metsző pontokon túl mindjobban széjjelmenő házassági és özvegységi görbéi azt mutatják, hogy a magasabb korosztályokban az özvegy nők száma a házaspárokat erősen túlhaladja. A végpontokat összekötő egyenesnek hossza ezen túlhaladás nagyságát mutatja.

Mintán a nagyobb özvegységi százalék a nagy balandóság közvetlen következménye, nincs mit csodálkoznunk, hogy az özvegy nők száma Budapesten nagyobb mint a 2. számú jegyzetben felsorolt tíz város többségében, a melyek közül egy város sem mutat nagyobb százalékot. Straszburban az özvegy férfiak száma sokkal nagyobb, az özvegy nőké ellenben kisebb mint nálunk.

b) Elváltak.

Az elvált személyek száma 1542-re rúg, és pedig 524 férfi, 1018 nő ellen. Ausztria-Magyarország és Németország tíz más nagy városával való összehasonlítás azon eredményre vezet, hogy az elváltak száma nálunk jelentékenynek tekintendő. Így pl. Bécsben, kétannyinál nagyobb lakosság mellett, csak 450 elvált található, Prágában a budapesti lélekszám mintegy harmadrészevel, csak 266.

A következő összeállításból egyébiránt világosan szembeszökik azon éles különbség, mely e tekintetben a katolikus és protestáns városok között fennáll: a katolikus városok t. i. általában sokkal kevesebb elváltat mutatnak fel.

Egy elvált személy jut ugyanis :

Bécsben	minden	1614 lakosra
Kölnben	»	899 »
Lembergben	»	838 »

Triesztben	minden	837	lakosra
Prágában	»	610	»
Straszburbau	»	426 ¹⁾	»
Münchenben	»	424	»
Berlinben	»	240	»
Budapesten	»	221	»
Hamburghan	»	132	»
Lipcsében	»	125	»

Hitfelekezet tekintetében (l. 61. tábla és 3. jegyz.) az özvegyek száma nem mutat nagy eltérést; az elváltak tekintetében azonban a hitfelekezeti mozzanat megfogható befolyása már nagyon is érezhetővé válik. Legnagyobb azoknak száma, úgy 1870-ben mint jelenleg is, a helvéteknél, különösen az ezen hitfelekezetbeli nőknél; legkisebb a katolikusoknál.

A nemzetiségek tekintetében (62. sz. tábla és 3. jegyz.) mindkét nemzet együtt szemlélve, említésre méltó eltérések nem igen tapasztalhatók. A nemek elkülönítésével azonban a legtöbb elvált férfi a németeknél, a legtöbb elvált nő a magyaroknál található.

¹⁾ Mint már említettük a német városok adatai, Straszburot kivéve, a katonaságra is vonatkoznak, az osztrák-magyar városok adatai azonban csakis a polgári lakosságra. Ha Straszburbau a katonaságot is beleszámítjuk, úgy minden 468 személyre jut egy elvált.

Jegyzetek.

1. jegyzet. Családi állapot öt osztrák-magyar és hat német nagyvárosban, az 1880. évi december 31. (ill. 1881. jan. 3.) népszámlálás szerint.

	Nemházias			Házias		
	f.	n.	e.	f.	n.	e.
Budapest ¹⁾	104.741	99.387	204.128	59.785	58.826	118.611
Bécs	232.814	227.167	459.981	110.134	110.072	220.206
Prága	51.780	50.260	102.040	24.144	23.560	47.704
Trieszt	40.078	38.844	78.922	22.478	22.015	44.493
Lemberg	35.591	29.972	65.563	18.272	17.852	36.124
Berlin ²⁾	334.865	328.932	663.797	194.294	194.833	389.127
Hamburg	88.162	80.890	169.052	51.228	49.935	101.163
München	68.760	69.487	138.247	38.155	38.338	76.493
Lipcse	49.436	45.200	94.636	22.591	22.459	45.050
Köln ³⁾	46.460	45.537	91.997	22.114	21.916	44.030
Strassburg	25.989	30.345	56.334	16.001	16.302	32.303
	Özvegy			Elvált		
	f.	n.	e.	f.	n.	e.
Budapest	4.939	22.354	27.293	524	1.018	1.542
Bécs	9.813	35.655	45.468	188	262	450
Prága	2.233	10.080	12.313	126	140	266
Trieszt	2.266	7.179	9.445	49	110	159
Lemberg	1.481	6.447	7.928	32	99	131
Berlin	11.931	52.374	64.305	1.463	3.212	4.675
Hamburg	3.570	13.870	17.440	823	1.381	2.204
München	2.912	11.828	14.740	206	337	543
Lipcse	1.591	6.613	8.204	384	807	1.191
Köln	2.007	6.538	8.545	67	94	161
Strassburg	1.636	4.517	6.153	79	144	223

¹⁾ Családi állapot ismeretlen 2032 férfi 2076 nőnél.

²⁾ » » » 276 » 150 »

³⁾ » » » 2 » 3 »

2. jegyzet. Családi állapot százaléka öt osztrák-magyar és hat német nagyvárosban az 1880. évi december hó 31-iki (ill. 1881. jan. 3.) népszámlálás szerint.

	Nemházias	Házias	Özvegy	Elvált	Ismeretlen
	%	%	%	%	%
Budapest	57.39	33.34	7.68	0.43	1.16
Bécs	63.35	30.33	6.26	0.06	—
Prága	62.86	29.39	7.59	0.16	—
Trieszt	59.33	33.45	7.10	0.12	—
Lemberg	59.74	32.92	7.22	0.12	—
Berlin	59.14	34.67	5.73	0.42	0.04
Hamburg	58.32	34.90	6.02	0.76	—
München	60.10	33.25	6.41	0.24	—
Lipcse	63.48	30.22	5.50	0.80	—
Köln	63.56	30.42	5.91	0.11	0.00
Stuttgart	63.62	31.20	4.97	0.21	—
Danzig	59.01	33.28	7.24	0.47	—
Strassburg	59.29	34.00	6.48	0.23	—

Megjegyzendő, hogy az összes német városoknál — Strassburg kivételével — a katonaság a fennebbi számokba be van tudva, míg az osztrák-magyarországi számlálási eredmények csak a polgári népességre vonatkoznak.

3. jegyzet. A husz éven felüli férflakosság családi állapotának százaléka Ausztria-Magyarország és Németország tizenegy nagyvárosában (1880. évi népszámlálás).

Száz-száz 20 éven felüli férfi közül:

	nemházas	házas	özvegy	elvált
Budapest	38.56	55.02	4.54	0.48
Bécs	47.52	48.11	4.29	0.08
Prága	47.30	48.01	4.44	0.25
Trieszt	39.48	54.87	5.53	0.12
Lemberg	44.35	51.39	4.17	0.09
Berlin	38.62	57.35	3.52	0.43
Hamburg	37.23	57.77	4.02	0.93
München	43.59	52.15	3.98	0.28
Lipese	45.05	50.53	3.56	0.86
Hannover	42.22	54.13	3.46	0.19
Strassburg	30.73	62.56	6.40	0.31

A nőlakosságot illetőleg csak hat nagyvárosnál sikerült a 15 éven felülieket a fiatalabbaktól megkülönböztetni. Az ide vonatkozó százalékok a következők:

	nemházas	házas	özvegy	elvált
Budapest	37.79	43.43	16.50	0.75
Berlin	39.81	46.80	12.58	0.77
Hamburg	36.40	48.72	13.53	1.35
München	44.64	42.02	12.97	0.37
Lipese	45.12	41.25	12.15	1.48
Strassburg	48.79	39.83	11.03	0.35

4. jegyzet. A házasok és özvegyek százaléka az egyes kerületeknek felnőtt lakossága körében.

Kerület	Férfiak			Nők			Százalékokban			
	20 éven felüliek száma	közülük házas	özvegy	15 éven felüliek sz.	közülük házas	özvegy	20 év. felüli férfiak házas	özvegy	15 év. felüli nők házas	özvegy
I.	8.089	4.663	483	10.488	4.593	2.071	57.65	5.97	43.79	19.75
II.	7.315	4.220	382	9.309	4.165	1.806	57.69	5.22	44.74	19.40
III.	7.219	4.751	333	8.310	4.554	1.297	65.81	4.61	54.80	15.61
Buda	22.623	13.634	1.198	28.107	13.312	5.174	60.27	5.30	47.36	18.41
IV.	8.919	3.994	411	12.138	4.006	1.962	44.78	4.61	32.87	16.10
V.	9.749	5.081	383	13.594	5.034	1.771	52.12	3.93	37.03	13.03
VI.	16.920	9.349	699	20.933	9.486	3.183	55.25	4.13	45.21	15.17
VII.	18.464	9.955	817	22.777	9.717	3.719	53.92	4.42	42.66	16.33
VIII.	19.509	10.779	882	24.162	10.747	4.198	55.25	4.52	44.59	17.42
IX.	9.433	5.247	425	10.913	5.026	1.987	55.62	4.50	46.06	18.21
X.	3.003	1.746	124	2.798	1.498	360	58.14	4.13	53.54	12.87
Pest	85.997	46.151	3.741	107.355	45.514	17.180	53.67	4.35	42.40	16.00
Budapest	108.620	59.785	4.939	135.462	58.826	22.354	55.02	4.54	43.43	16.50

5. jegyzet. A családi állapot százalékszámái hitfelekezeti és nemzetiség szerint, a felnőttek megkülönböztetésével.

A. Férfiak.

	Általában				20 éven felüliek			
	nemb.	házas	özvegy	elvált	nemb.	házas	özvegy	elvált
Róm. kath.	59.97	35.47	3.06	0.27	38.10	55.23	4.76	0.43
Ágostai	59.18	36.22	3.28	0.53	41.33	52.38	4.74	0.77
Helvét	58.94	36.61	2.98	0.72	40.51	53.21	4.33	1.03
Izraelita	64.56	31.97	2.12	0.21	37.38	57.15	3.79	0.36

Magyar	65.52	30.60	2.47	0.29	42.76	51.11	4.12	0.49
Német	52.45	42.21	3.69	0.35	31.88	61.08	5.33	0.51
Tót	54.08	41.41	3.00	0.31	41.77	52.93	3.83	0.39

B. Nők.

	Általában				15 éven felül			
	nemb.	házas	özvegy	elvált	nemb.	házas	özvegy	elvált
Rom. kath.	53.85	31.27	13.21	0.45	38.48	41.69	17.61	0.59
Ágostai	34.27	31.40	12.66	0.96	41.26	40.33	16.26	1.24
Helvét	54.30	32.03	11.60	1.16	42.62	40.20	14.57	1.46
Izraelita	55.07	35.43	8.17	0.59	31.69	53.88	12.41	0.90
Magyar	58.64	29.21	10.14	0.63	42.55	40.57	14.08	0.87
Német	44.98	38.20	15.50	0.48	30.59	48.20	19.55	0.61
Tót	46.73	35.20	16.69	0.41	39.94	39.69	18.82	0.46

6. jegyzet. Házások száma az egyes hitfelekezetek körében, korötődök szerint.

Száz-száz a következő korosztályok egyikében álló férfi vagy nő közül házas:

	róm. kath.		ágostai		helvét		izraelita	
	f.	n.	f.	n.	f.	n.	f.	n.
	15—20	0.18	4.32	—	3.27	—	3.30	0.10
20—25	7.71	25.92	5.49	21.70	5.04	24.12	4.15	40.21
25—30	36.36	49.40	28.90	49.01	37.23	46.99	33.39	74.38
30—35	59.82	61.09	59.44	55.42	62.16	57.26	66.56	80.42
35—40	71.80	65.96	71.29	62.89	72.76	64.49	81.69	84.75
40—45	76.36	61.26	75.94	58.02	74.58	62.56	85.34	80.46
45—50	77.82	55.05	74.37	57.46	78.80	51.22	86.99	74.46
50—55	76.55	47.35	76.68	47.05	76.91	47.80	84.82	66.36
55—60	77.93	41.08	74.39	43.01	73.25	44.44	81.94	59.94
60 éven felül	67.40	22.65	43.83	19.76	65.06	22.71	7.54	36.42

7. jegyzet. Özvegyek száma az egyes hitfelekezetek körében.

Száz-száz a következő korosztályok egyikében álló férfi vagy nő közül özvegy:

korosztály	róm. kath.		ágostai		helvét		izraelita	
	f.	n.	f.	n.	f.	n.	f.	n.
	25—30	0.75	4.75	0.73	4.56	0.37	5.39	0.17
30—35	1.94	9.48	2.68	10.44	1.79	11.42	1.05	7.06
35—40	2.73	13.64	2.31	13.80	2.18	14.29	1.57	8.19
40—45	4.22	21.56	3.17	21.45	5.13	20.41	3.01	14.28
45—50	6.22	28.86	5.91	27.83	5.20	32.96	3.57	21.19
50—55	8.93	40.18	5.61	38.24	8.90	44.51	6.02	29.25
55—60	10.26	45.41	13.11	46.95	14.81	44.02	9.81	36.37
60 éven felül	23.52	69.48	24.10	70.84	24.50	69.64	17.78	60.09

8. jegyzet. Házások száma az egyes nemzetiségek körében, korötődök szerint.

Száz-száz a következő korosztályok egyikében álló férfi vagy nő közül házas:

korosztály	magyar		német		tót	
	f.	n.	f.	n.	f.	n.
	15—20	—	4.12	0.19	4.51	0.68
20—25	4.71	26.74	9.31	30.72	10.97	20.49
25—30	33.02	50.10	40.27	60.03	33.45	44.63
30—35	60.41	62.37	63.36	67.04	58.82	52.20
35—40	73.10	72.27	75.07	72.32	69.69	59.09
40—45	77.33	62.39	80.19	68.11	72.92	54.46

45—50	79.64	54.27	79.48	62.91	74.47	51.67
50—55	74.59	46.13	81.46	54.64	77.35	46.47
55—60	74.84	38.68	80.47	47.53	75.00	39.85
60 éven felül	67.76	24.49	69.88	25.37	67.37	17.74

9. jegyzet. Özvegyek száma az egyes nemzetiségek körében, korötödök szerint.

Száz-száz a következő korosztályok egyikében álló férfi vagy nő közül özvegy.

Korosztály	Magyarok		Németek		Tótok	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
15—20	.	.	0.09	0.11	0.14	0.09
20—25	.	.	0.03	0.98	—	1.38
25—30	.	5.10	0.52	3.99	0.69	4.39
30—35	1.93	9.94	1.80	8.40	1.54	10.68
35—40	2.60	13.78	2.19	12.16	2.53	15.57
40—45	4.20	21.80	3.78	18.81	4.16	24.07
45—50	5.80	28.82	5.30	26.72	6.38	31.93
50—55	8.37	42.17	7.82	35.39	8.67	41.12
55—60	11.97	45.49	9.56	43.93	11.54	48.12
60 éven felül	22.44	68.50	22.20	65.92	21.58	72.78

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Házassági viszonyok.

A vegyes házasságok száma hitfelekezetek szerint. — A házastársak viszonylagos kora. — Az ezen kimutatásoknál alkalmazott technikai feldolgozás fejtegetése. — Azon házasságok száma, melyekben a férj fiatalabb, melyekben ugyanaz idősebb és a melyekben mindkét fél egyenkorú. — Ezen viszonyok változása hitfelekezetek szerint. — Az általános kor-külömbőség kiszámítása. — A legfiatalabb férjek a helvéteknél és katolikusoknál a legidősebbek az izraelitáknál. — A magánosan összeírt házasságok.

1. Vegyes házasságok.

A vegyes házasságok terjedtsége, a mennyiben azok törvényhozási intézkedések által nem akadályozvák, a vallásos türelmetesség igen figyelemre méltó jelét képezi.

A Budapesten létező 53,854 házasság között 11,439 az izraelita, a kiknél vegyes (keresztény-izraelita) házasság kötése törvény által van tiltva. A többi házasság között 35,738 esetben mindkét fél egyenlő vallású, míg a vegyes házasságok száma 6677. Egészen véve tehát száz-száz házasság között 16 vegyes fordul elő.

Legritkábbak a vegyes házasságok a katolikusoknál, a kiknél a férfiaknak csak 7·45%-a vesz el más vallású nőt. Ezen nők legnagyobb része az ágostai és helvét vallást követik. Ezeken kívül azonban 61 katolikus férj görög egyesült nőekkel, 54 görög nem egyesültekkel, továbbá 23 izraelita 5 unitariusokkal és 2 nazarenusokkal házasodott meg.

A többi hitfelekezetnél a vegyes házasságok száma nem kevesebb mint 50—65% között ingadozik és pedig kitesz:

50·59 %-ot a	helvéteknél
54·69 »	az ágostaiaknál
60·92 »	a görög nem egyesülteknél
65·20 »	a görög egyesülteknél.

Fővárosunk katolikus hölgyei irányában mintegy bóknak tekinthető azon tény, hogy a vegyes házasságban élő ágostai és helvét férjek többnyire katolikus nőket választottak és pedig tizszer nagyobb számmal, mint a másik protestans hitfelekezet kebeléből. Görög egyesült és nem egyesült férfiak is idegen vallású nejeiket szintén többnyire a katolikusok köréből választják. Izraelita nő mindkét evangélikus hitfelekezetbeli férjénél csak három esetben találtatik.

11,475 izraelita férfi közül harminczketten katolikus és négyen helvét feleséget választottak. Ezen házasságok mind külföldön kötettek, miután Magyarországon a polgári házasság még nincs behozva.

A ritkábban képviselt hitfelekezeteket közül még a nazarenusok, unitáriusok és felekezet nélküliek volnának említendők, a kik között katolikus, ágostai, helvét és izraelita nők (utóbbiak többnyire felekezetnélküli férjekkel) találhatnának.

Az erre vonatkozó adatokat l. a 63. sz. táblán.

2. A házastársak viszonylagos kora.

A népesedési mozgalom statisztikájában a házasulandók korviszonyait különös figyelemben részesítik, és az erre vonatkozó eredményeket tartalmazó táblák ezen közlemények nem csekély részét szokták igénybe venni. De ha csakugyan oly nagy érdekű dolog, hogy az egy év folyamán házasságra lépő személyek korviszonyait ismerjük, bátran hihetnők, hogy az összes fenálló házasságok korviszonyainak ismerete első rangú néprajzi tényezőnek tekintetik. A népszámlálás eredményeinek feldolgozásánál azonban ezen nagyfontosságú és érdekes körülményekre, mondhatjuk, mégis majd semmi figyelemmel sem voltak. Európának összes államai közül, tudomásom szerint, csakis Nagybritanniának népszámlálási művei tartalmaznak ilyen kimutatásokat. ¹⁾

Ezen eljárást utánzásra nagyon is méltónak találván, a 65. táblában közöljük a házastársak viszonylagos korának kimutatását úgy az összlakosságról, valamint a négy fő hitfelekezet mindegyikéről.

Bepillantást nyerendők azon nagyfontosságú kérdésbe, miként alakulnak úgy az össznépesség mint az egyes hitfelekezetek körén belül, a két házaspár korviszonyai, igen fáradságos csoportosítási műveletet kellett alkalmaznunk, a melynek egyes részleteit e helyütt kivételesen fejtegetni kívánjuk. Hasznosnak tartjuk ugyanis, hogy az olvasó a statisztika technikai eljárásáról is nyerjen fogalmat és így a maga részéről is megítélhesse, mennyi fáradságot, óvatosságot és időt igényel, míg a statisztikus azon helyzetbe jut, hogy hetek és hónapokig tartó munka összetömörített végeredményét valamely igénytelen százalékadatban az olvasónak ugyszólván tálczán kínálva bemutatbassa. Az itt fejtegetendő földolgozási munka annyiban nyújt erre kedvező alkalmat, a mennyiben magában véve sem nagyon bonyodalmas sem pedig a leghosszadalmasbak közül való nem volt, de mégis sok oly előkészítést és előmunkálatot igényelt, a melyekről nem-statisztikusnak az egyszerű eredmények előadása alkalmával sejtelve sincs.

A házastársak viszonylagos korának megállapítása céljából a népszámlálási anyag, már akkor a mikor még eredeti nyers alakjában volt, vagyis a midőn minden családnak lapjai az illető háztartási borítékokban foglaltattak, vizsgálat alá vétetett a végből, hogy az egyes háztartásokban élő házaspárok kinyomoztassanak és mindkét házaspár születési éve, valamint hitfelekezete egy külön ezen célra készített kisebb számlálólapra (»fiche«) följegyeztessék. Ily módon 53,854 házassági lapot nyertünk, a melyek mindenekelett hitfelekezet szerint osztályoztattak. Minden hitfelekezet csoportja aztán a férj kora szerint

(Folytatás a 213. oldalon.)

¹⁾ L. Körösi: *Projet d'un recensement du monde.* (Paris 1881.)

63. számú tábla.

Tabelle Nr. 63.

Házaspárok hitfelekezete. — Confession der Ehepaare.

Férj hitfelekezete <i>Confession des Ehemannes</i>	Nők hitfelekezete — <i>Confession der Ehefrauen.</i>												Összesen <i>Zusammen</i>
	Római-katholikus <i>Römisch-katholisch</i>	Ágostai <i>Lutherisch</i>	Helvét <i>Reformirt</i>	Izraelita <i>Israelitisch</i>	Görög-egyesült <i>Griechisch unirt</i>	Görög-n.-egyesült <i>Griech. nicht unirt</i>	Unitárius <i>Unitarier</i>	Nazarén <i>Nazarener</i>	Anabaptista <i>Anabaptisten</i>	Mohamedán <i>Mohamedaner</i>	Hitefelekezet nélkül <i>Confessionslos</i>	Ismeretlen <i>Unbekannt</i>	
Római-kath. — <i>Röm-kath.</i>	32266	1262	1161	23	61	54	5	2	—	—	—	30	34864
Ágostai — <i>Lutherisch</i>	1649	1520	166	2	15	2	1	—	—	—	—	—	3355
Helvét — <i>Reformirt</i>	1579	142	1698	1	5	10	1	1	—	—	—	—	3437
Izraelita — <i>Israelitisch</i>	32	—	4	11439	—	—	—	—	—	—	—	—	11475
Gör.-egyes. — <i>Griech.-unirt</i>	131	15	12	1	87	4	—	—	—	—	—	—	250
G.-n.-egyesült — <i>Gr.-n.-u.</i>	129	5	27	1	22	118	—	—	—	—	—	—	302
Unitárius — <i>Unitarier</i>	7	3	4	—	—	—	15	—	—	—	1	—	39
Nazarénus — <i>Nazarener</i>	4	1	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	11
Anabaptista — <i>Anabaptist</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
Mohamedán — <i>Mohamed.</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2
Hítf. nélk. — <i>Confessionslos</i>	4	—	—	7	—	—	—	—	—	—	20	—	31
Ismeretlen — <i>Unbekannt</i>	83	—	2	5	—	—	—	—	—	—	—	5	95
Összesen — <i>Zusammen</i>	35885	2948	3074	11479	190	188	22	9	2	1	21	35	53854

64. számú tábla.

Tabelle Nr. 64.

A házaspárok együttléte. — Das Zusammensein der Ehepaare.

Kerület — <i>Bezirke</i>	Férj és nő együtt iratott össze <i>Mann u. Frau zusammen conscriptirt</i>	Férj külön iratott össze <i>allein conscribirt Männer</i>	Nő külön iratott össze <i>allein conscribirt Frauen</i>
I. kerület — <i>Bezirke</i>	4090	484	459
II. > >	3848	238	266
III. > >	4404	328	395
Összesen Buda — <i>Ofen zusammen</i>	12342	1050	1120
IV. kerület — <i>Bezirke</i>	3512	447	520
V. > >	4544	580	971
VI. > >	8691	667	623
VII. > >	8958	902	824
VIII. > >	9702	1028	949
IX. > >	4688	511	362
X. > >	1417	302	81
Összesen Pest — <i>Pest zusammen</i>	41512	4437	4330
Összesen Budapest — <i>Budapest zusammen</i>	53854	5487	5450

évötödökre osztatott. Minden ilyen évötödös csoport még harmadizben a nő kora szerint és pedig megint évötödök szerint osztatott fel. Ekként minden hitfelekezetből a férfiak 19 évötödét nyertük, a melyek egyenkint megint 19 női évötöd szerint felosztva, egészben minden hitfelekezetre nézve 361 csoportot szolgáltatottak. A feldolgozás öt hitfelekezet, és pedig: katolikusok, ágostaiak, helvétek, izraeliták és »egyéb« vallásúakra való tekintettel történt. Az 53,854 házassági lap e szerint egészben nem kevesebb, mint $361 \times 5 = 1805$ csoportra volt osztva, a melyek mindegyike két-két évötödös kor-kombinációnak felelt meg.

Ezen hármas osztályozás eredményei — az öt hitfelekezetnek megfelelőleg — öt táblába foglaltattak. ¹⁾ Hogy ezen elsőd táblákból az összlakosságra vonatkozó eredményt nyerhessük, külön összegező táblára kellett azokat átvinni. ²⁾ (A 65. számú tábla négy elsőd táblát és az összlakosság táblázatát mutatja.)

Az ezen táblában foglalt számos adatot azonban ezen alakban csak kevesen használhatnák és azok semmiképen sem nyújtanak a fennálló viszonyok áttekinthető képét. Ezen áttekintést nyerendők, összefoglaló táblákat kellett készíteni, melyek a férfi és nő közti korkülönbséget tetszésszerinti, egyenletesen beosztott fokozat szerint foglalják össze. Ezek tehát másodrendű táblák voltak, melyek azonban ki nem nyomattak. ³⁾ A korkülönbség fokozata a következő volt:

1. Nejeiknél 30 évnél többel, 25—30, 20—25, 15—20, 10—15, 5—10 évvel fiatalabb férjek.

2. Férjek és nők egyenkoruak ⁴⁾.

3. Nejeiknél 5—10, 10—15, 15—20, 20—25, 25—30 évvel és 30 évnél többel idősebb férjek.

Ezen másodtáblák mindegyike a végén egy lezáró összeget tartalmaz. Minden egyes másodtáblából csakis ezen utolsó sor, valamint annak százaléka

(Folytatás a 217. oldalon.)

¹⁾ Hogy világosabbak legyünk, röviden részletezni fogjuk a 66. táblán kimutatott végeredmények eléréig szükségessé vált közbenső táblákat.

Az első tábla »a katolikus házasságok korviszonyai« felirással van ellátva. Az első, »a férj születési éve« felirattal ellátott rovat tizenkilencz sort tartalmaz, t. i. minden évötöd számára egyet. A többi tizenkilencz fejezést a nőknek 19 évötöd szerinti születési éveit tartalmazza; az utolsó rovatban foglaltatik az összes. Ilyen elsőd tábla, miként említők, öt volt.

²⁾ Az összesítő tábla »az összes házasságok korviszonyai« felirattal van ellátva. A fejezésekben, miként említők, a 19 női évötödöt tartalmazza, az első (cízm) rovatban a férfiak minden évötöde számára öt sor (kath., ágost., helv., izr. és egyéb vallásuak) és egy főösszeg volt fentartva. Ezen főösszegnek az első táblára való átvitele után állt elő aztán az összlakosság házasságainak korviszonyait tartalmazó tábla (l. a 65. sz. tábla első részét.)

³⁾ Ilyen másod tábla öt vala, ily felirattal: »Korkülönbözetek«, és pedig: 1. kath. házasságoknál, 2. ágostaiaknál, 3. helvéteknél, 4. izr. házasságoknál, 5. korkülönbözetek az összes házasságokra nézve. A számra csekély egyéb vallásuak számára ily tábla nem készült. Ezen táblák a címrovatban a 19 férfi évötödöt tartalmazzák, a 13 fejezékben a feltüntetett fokozat szerinti korkülönbözeteket.

⁴⁾ Az egyenkorúság akként értendő, hogy férj és nő ugyanazon évötödben születtek; a korkülönbözetek e szerint 0—5 évre rughatnak.

Az összes házaspárok korviszonya.

Altersverhältniss sämtlicher Ehepaare.

Férj születési éve <i>Geburtsjahr des Mannes</i>	Nő születési éve — <i>Geburtsjahr der Gattin.</i>																1780-on túl	Ismeretlen korú Unbek. Alters	Összesen zusammen	
	1865 1861	1860 1856	1855 1851	1850 1846	1845 1841	1840 1836	1835 1831	1830 1826	1825 1821	1820 1816	1815 1811	1810 1806	1805 1801	1800 1796	1795 1791	1790 1786				1785 1781
1865—1861	3	6	6	—	1	—	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	23
1860—1856	145	523	164	62	18	8	7	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	935
1855—1851	329	2290	2189	605	177	67	25	13	7	4	1	—	—	—	—	—	—	—	4	5711
1850—1846	151	1626	3265	2689	757	293	88	33	9	10	—	1	1	—	—	—	—	—	10	8933
1845—1841	57	710	2258	2801	2285	827	207	82	24	10	2	1	—	—	—	—	—	—	10	9274
1840—1836	23	259	911	1987	2510	1951	493	199	65	13	6	3	1	—	—	—	—	—	4	8425
1835—1831	7	93	325	793	1451	1756	1125	348	120	46	9	1	1	—	—	—	—	—	—	6075
1830—1826	9	41	140	329	647	1318	1160	994	265	87	19	7	2	1	—	—	—	—	2	5021
1825—1821	2	18	48	130	274	579	732	840	610	162	49	13	3	—	—	—	—	—	3	3463
1820—1816	1	10	41	79	147	328	427	716	680	523	117	34	7	—	—	—	—	—	—	3107
1815—1811	—	7	20	28	27	86	143	257	336	411	218	42	12	3	—	—	—	—	2	1592
1810—1806	—	—	2	11	15	34	39	93	102	172	140	63	17	5	—	1	—	—	—	694
1805—1801	—	1	2	6	1	5	13	25	33	45	63	46	18	2	1	—	—	—	—	261
1800—1796	—	—	—	—	—	2	2	8	8	16	13	14	10	8	1	—	—	—	—	82
1795—1791	—	—	—	—	—	1	1	3	1	1	5	1	1	—	—	1	—	—	—	16
1790—1786	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	4
1785—1781	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2
Ismeretl. korú Unbek. Alters	1	20	23	26	47	43	20	11	14	6	5	—	—	—	—	—	—	—	20	236
Összesen Zusammen	728	5604	9394	9546	8357	7298	4480	3633	2276	1506	648	229	74	19	2	2	—	1	57	53854

Házaspárok korviszonya a főbb hitfelekezeteknél.

Altersverhältnisse der Ehepaare nach den namhafteren Confessionen.

A) Férj római-katholikus vallású — A) Ehemänner römisch-katholisch.	
1865—1861	3 4 4 — 1 — 1 4 — — — — — — — — — — — — — — — — 17
1860—1856	108 383 127 42 13 7 6 5 1 — — — — — — — — — — — — — — — — 1 693
1855—1851	204 1432 1544 450 132 53 17 12 6 1 1 — — — — — — — — — — — — — — — — 2 3854
1850—1846	68 962 2124 1728 568 220 64 27 7 9 — 1 — — — — — — — — — — — — — — — — 6 5784
1845—1841	29 391 1321 2012 1648 629 153 65 23 7 2 1 — — — — — — — — — — — — — — — — 6 6287
1840—1836	12 149 527 1190 1651 1351 369 48 13 3 3 1 — — — — — — — — — — — — — — — — 3 5476
1835—1831	7 59 208 473 923 1180 825 275 99 40 6 1 — — — — — — — — — — — — — — — — 2 4096
1830—1826	3 31 82 193 384 828 787 745 218 74 18 5 1 1 — — — — — — — — — — — — — — — — 2 3372
1825—1821	— 9 28 87 176 351 475 577 456 133 36 10 2 — — — — — — — — — — — — — — — — 1 2341
1820—1816	1 5 28 48 84 203 263 419 457 346 83 23 7 — — — — — — — — — — — — — — — — — 1972
1815—1811	— 4 13 19 19 48 76 148 181 256 137 28 5 2 — — — — — — — — — — — — — — — — 1 937
1810—1806	— — 2 4 10 19 25 55 53 113 70 35 13 3 — — — — — — — — — — — — — — — — — 402
1805—1801	— — 1 1 — 2 7 16 20 21 30 23 9 1 1 — — — — — — — — — — — — — — — — — 132
1800—1796	— — — — — 1 1 1 5 5 8 6 6 5 — — — — — — — — — — — — — — — — — 38
1795—1791	— — — — — — — — 1 — 2
1790—1786	— 1
1785—1781	— 1
Ismeret. korú Unbek. Alters	1 18 18 22 35 35 16 8 10 5 4 — — — — — — — — — — — — — — — — — 4 176
Összesen Zusammen	436 3447 6027 6269 5644 4927 3085 2514 1584 1023 398 142 45 12 1 — — — — — — — — — — — — 26 55580

65. számú tábla. (Végo.)

Tabelle Nr. 65. (Schluss.)

Férj születési éve <i>Geburtsjahr des Gatten</i>	Nő születési éve. — <i>Geburtsjahr der Gattin.</i>																		1780. é. előbb For. 1780	Ismeret. korú Unbek. Alters	Összesen <i>Zusammen</i>	
	1865 1861	1860 1856	1855 1851	1850 1846	1845 1841	1840 1836	1835 1831	1830 1826	1825 1821	1820 1816	1815 1811	1810 1806	1805 1801	1800 1796	1795 1791	1790 1786	1785 1781					
B) Férj ágostai hitvallású — B) Ehemänner lutherischer Confession.																						
1860—1856	7	26	4	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42		
1855—1851	18	118	110	46	10	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 309		
1850—1846	13	99	175	153	53	15	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	517		
1845—1841	6	45	151	198	124	60	14	7	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	609		
1840—1836	3	17	69	127	148	136	23	12	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	539		
1835—1831	—	3	31	59	82	103	61	21	8	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	371		
1830—1826	—	4	16	22	47	69	73	36	11	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	283		
1825—1821	—	2	4	5	17	38	54	51	34	6	5	—	1	—	—	—	—	—	—	218		
1820—1816	—	1	—	7	8	24	20	39	33	32	7	—	—	—	—	—	—	—	—	171		
1815—1811	—	1	1	2	1	8	5	13	16	21	13	2	1	—	—	—	—	—	—	84		
1810—1806	—	—	—	2	—	4	1	2	12	5	5	2	1	—	—	—	—	—	—	34		
1805—1801	—	1	—	—	—	—	—	1	3	1	6	2	—	1	—	—	—	—	—	17		
1800—1796	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	3		
1795—1791	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
Ismeretl. korú Unbek. Alters	—	—	—	—	3	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8		
Össz. — zus.	47	317	561	624	495	464	263	185	121	81	34	6	4	1	—	—	—	—	3	3206		
C) Férj helvét hitvallású. — C) Ehemänner helvetischer Confession.																						
1865—1861	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
1860—1856	3	23	6	6	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41		
1855—1851	23	153	144	40	16	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 383		
1850—1846	16	104	236	172	68	31	7	2	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2 641		
1845—1841	5	43	170	197	183	45	16	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 666		
1840—1836	1	17	53	126	143	108	27	13	8	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	497		
1835—1831	—	9	26	53	98	107	50	6	4	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	355		
1830—1826	1	2	10	22	42	54	55	49	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	242		
1825—1821	—	1	4	6	15	32	40	24	25	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	156		
1820—1816	—	1	4	5	9	14	19	35	41	23	4	1	—	—	—	—	—	—	—	156		
1815—1811	—	2	1	2	1	4	10	14	21	22	11	1	1	—	—	—	—	—	—	90		
1810—1806	—	—	—	—	1	1	4	4	5	3	7	2	—	—	—	—	—	—	—	27		
1805—1801	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5		
1800—1796	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	4		
1795—1791	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
Ismeretl. korú Unbek. Alters	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3		
Össz. — zus.	49	356	657	629	576	401	233	153	113	58	28	5	3	1	—	—	—	—	6	3268		
D) Férj izraelita hitvallású. — D) Ehemänner israelitischer Confession.																						
1865—1861	—	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
1860—1856	24	87	26	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150		
1855—1851	80	565	379	62	17	5	2	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 1116		
1850—1846	48	444	702	618	64	22	8	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 1912		
1845—1841	16	212	600	367	316	82	21	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1619		
1840—1836	7	70	251	529	550	334	69	14	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1 1831		
1835—1831	—	19	56	203	337	352	182	41	8	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1203		
1830—1826	5	4	30	88	167	351	233	157	23	7	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1068		
1825—1821	2	6	12	29	62	144	155	184	88	16	6	3	—	—	—	—	—	—	—	1 708		
1820—1816	—	3	8	18	43	85	118	213	143	116	23	5	—	—	—	—	—	—	—	775		
1815—1811	—	—	5	5	6	25	52	79	115	110	55	10	5	1	—	—	—	—	—	1 469		
1810—1806	—	—	—	5	4	9	8	31	28	50	58	24	3	2	—	1	—	—	—	223		
1805—1801	—	—	—	4	1	3	4	5	11	15	29	21	9	—	—	—	—	—	—	102		
1800—1796	—	—	—	—	—	—	—	1	6	3	8	4	8	3	2	1	—	—	—	37		
1795—1791	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	5	—	—	1	—	—	—	—	12		
1790—1786	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4		
1785—1781	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
Ismeretl. korú Unbek. Alters	—	—	3	4	7	4	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 30		
Össz. — zus.	182	1412	2073	1942	1577	1417	856	743	427	332	184	75	22	5	1	2	—	—	1 13	11264		

A házaspárok korának különbözőete, hitfelekezeti szerint.
 Altersdifferenzen der beiden Ehehälften, nach Confessionen.

	Római kathol. Röm.-kathol.		Ágostai Lutheraner		Helvét Reformirte		Izraelita Israëlitén		Összesen Zusammen			
	Absolut szám Anzahl	%-ban In Prozenten	Absolut szám Anzahl	%-ban In Prozenten	Absolut szám Anzahl	%-ban In Prozenten	Absolut szám Anzahl	%-ban In Prozenten	Absolut szám Anzahl	%-ban In Prozenten		
A) Fatalebb férj Jüngere Männer	Több mint 30 — Mit mehr als 30		37	0.10	1	0.03	2	0.06	46	0.08		
	25—30		37	0.10	3	0.09	4	0.12	48	0.09		
	20—25		101	0.28	5	0.16	9	0.28	124	0.23		
	15—20		320	0.90	26	0.81	22	0.67	408	0.76		
	10—15		953	2.68	73	2.28	91	2.78	1253	2.33		
5—10		2898	8.15	235	7.33	210	6.42	3807	7.07			
Összesen — Zusammen...		4346	12.21	343	10.70	338	10.33	594	5.27	5686	10.56	
B) Egyenlő korúak — Männer gleichen Alters ...		9215	25.90	727	22.68	789	24.14	2367	21.01	13199	24.51	
C) Idősebb férj Ältere Männer	Több mint 30 — Mit mehr als 30		10683	30.03	934	29.13	984	30.11	3308	29.37	18054	29.81
	10—15		6652	18.70	662	20.65	679	20.78	2912	25.85	11003	20.43
	15—20		2688	7.55	323	10.07	277	8.49	1269	11.27	4633	8.60
	20—25		1115	3.13	127	3.96	115	3.52	486	4.31	1865	3.46
	25—30		418	1.18	47	1.47	61	1.87	173	1.54	694	1.29
Több mint 30 — Mit mehr als 30		265	0.74	32	1.00	16	0.49	119	1.06	447	0.83	
Összesen — Zusammen...		21821	61.33	2125	66.28	2132	65.25	8267	73.40	34696	64.42	
Ismeretlen korúak — Alter unbekannt ...		198	0.56	11	0.34	9	0.28	36	0.32	273	0.51	
Főösszeg — Totale ...		35580	100.00	3206	100.00	3268	100.00	11264	100.00	58854	100.00	

nyerhetett helyet a 66. sz. táblán. Ezen táblán tehát az van kimutatva, hány esetben fiatalabb a férj, hány esetben a nő, hány esetben egyenkoru mindkét fél, és pedig ugy az összlakosságban mint minden egyes hitfelekezet körében.

De még ezen tábla sem tartalmazza az e tekintetben tett megfigyelések végeredményeit. Hogy e lezáró végeredményre jussunk, azon számításokat kellett előbb végezni, a melyek a jegyzetben foglalt kis táblán vannak kitüntetve és mely e szerint h a r m a d r a n g ú t á b l á n a k tekintendő. Ennyi átalakulási folyamaton kellett tehát az anyagnak keresztülmennie míg lehetségessé vált hónapokig tartott munkának végeredményét azon rövid tételbe összefoglalni, hogy Budapesten a férj átlagban $6\frac{69}{100}$ évvel (vagyis 6 évvel és 8 hónappal) idősebb mint a neje.

A két házastfél közti korkülönbözet nagysága. Miként a 66. számú táblából látható a házasságok majdnem $\frac{2}{3}$ részében ($64\cdot42\%$) a férj idősebb a nőnél, $10\frac{1}{2}\%$ -ában emennél fiatalabb és az esetek $24\frac{1}{2}\%$ -ában vele egyenkorú. ²⁾

Ugy az élettani fejlődés folyamatának mint az általános társadalmi viszonyoknak megfelelő, hogy a férj nejénél idősebb legyen. Az egyenkorúság esetei tehát, de még inkább azok, a melyekben a férj a nőnél fiatalabb, többé-kevésbé szokatlan viszonyok jeleiként tekinthetők.

Az egyes hitfelekezetekre nézve az mutatkozik, hogy ily házasságok száma a katolikusoknál legnagyobb, az ágostaiknál és helvéteknél körülbelöl egyenlő mérvben ritkább, míg az izraelitáknál ily viszonyok feltűnőleg ritkán fordulnak elő. A pontos százalékszámok a következők:

Minden száz házasság között teszen azoknak száma,

	a melyekben a férj a nőnél fiatalabb	a melyekben férj és nő egyen koruak	mindkét eset összesen
a katolikusoknál	12·21 %	25·90 %	38·11 %
az ágostaiknál	10·70 %	22·68 %	33·38 %
a helvéteknél	10·33 %	24·14 %	34·47 %
az izraelitáknál	5·27 %	21·01 %	26·28 %

A két házastfél kora közt tehát ott legnagyobb a különbség, a a hol férj a nőnél fiatalabb. Legfeltűnőbbek azon esetek, a melyekben a nők férjeiknél husz évvel és esetleg még többel idősebbek. Ezen esetek összes száma egyébiránt csak 218-ra rug.

¹⁾ L. a 213-dik oldalon a 4-dik jegyzetet.

²⁾ És pedig az összeírt házastférfiak száma szerint számítva. Megjegyzendő ugyanis, hogy a feldolgozás ezen része is csak azon első stadiumban volt eszközölhető, a midőn a népszámlálási anyag még háztartások szerint volt rendezve, minthogy később, a számláló lapoknak különféle egyéb szempontokból való csoportosításánál, sőt már a legelső (a két nemre való tekintettel történt) felosztás után, az összetartozó házaspárnak összeállítása már lehetetlenné vált volna. Épen ezen körülménynek a következménye aztán, hogy a cak ideiglen jelenlévők még nem voltak kiválaszthatók. Eszerint az összeírt, és nem, a tényleges, lakosság körében található férjek számával van dolgunk (l. az első füzet 62. oldalán levő jegyzetet). Ezen megjegyzés a jelen fejezet összes adataira vonatkozik, a melyek ép azért ezen második, a tényleges lakossággal foglalkozó rész számaitól kevés-
sel eltérnek.

Azon esetek, melyekben a két házaspár közötti korkülönbség 5—10 évet tesz, a leggyakoribbak és ezek minden hitfelekezetenél, meglepő összhangzásban, az összes házaspárok mintegy három tizedrészét képezik.

Ha azonban azon eseteket vizsgáljuk, a melyekben a férj nejjénél több mint tíz évvel idősebb, azt találjuk, hogy e tekintetben különösen az izraelita házasságok tűnnek fel. Azon szokatlan viszonyokra nézve is, a melyekben a férj a nőnél 20—25 évvel idősebb, az izraelita házasságoknál kínálkozik a legtöbb példa, holott a katolikusoknál ez ritkábban fordul elő, ezeknél tehát erre nézve kedvezőbb viszonyok uralkodnak.

A szélső esetek száma, melyekben ugyanis a férj a nőnél 25 évvel és cse leg még többel idősebb, nem kevesebb mint 1141. Az ily házasságoknak gyakorisága, szemben azok ritkaságával, a melyekben a nő az idősebb, ismét az tűnik ki, hogy a házasság-kötésnél a nagyobb választószabadság a férfiak részén van.

Férj és nő közötti átlagos korkülönbség. A jegyzetben közzétett számításokban megkísérlettük, hogy a férfiak és nejeik között mutatkozó korkülönbségeket valami átlagos mértékre leszállítsuk, a kimutatott évtizedes csoportok mindegyikére kiszámítván, mennyit tesz e korkülönbség évek összege.¹⁾

Ekként azon eredményre jutottunk, hogy azon esetekben, melyekben a férj fiatalabb, a korkülönbség átlag tíz évre rug, holott azon pároknál, a hol a férj idősebb, ezen különbség átlag tizenkét évre emelkedik. Az idősebb férfiak és fiatal nők közötti házasságok száma — miként már az előbb is láthattuk — legnagyobb az izraelitáknál; ellenben idősebb nők mellett a legfiatalabb férjek a helvéteknél és katolikusoknál találhatók.

Az átlagos korkülönbség ugyanis teszen azon házasságokban

	a hol a férj fiatalabb	a hol a nő fiatalabb
katholikusoknál	10.09 évet	11.74 évet
ágostaiaknál	9.80 »	12.33 »
helvéteknél	10.11 »	11.98 »
izraelitáknál	9.69 »	12.49 »

Ha azonban az összes, ugy fiatalabb mint idősebb nőekkel való házasságokat, nemkülönben az egyenkoriakat összefoglaljuk, a férj átlagos korkülönbségétől 6.69 évet nyerünk, mely különbség a katolikusoknál 6 évre leszáll, az izraelitáknál ellenben 8.71 évre emelkedik. Nagy átlagban véve ugyanis a férj idősebb a nőnél

katholikusoknál	6.— évvel
ágostaiaknál	7.15 »
helvéteknél	6.79 »
izraelitáknál	8.69 »

¹⁾ Az 5—10 évvel idősebb férjek számát tehát $+7\frac{1}{2}$ -el, a 10—15 évcsékét $12\frac{1}{2}$ -el, az 5—10 évvel fiatalabbakét — $7\frac{1}{2}$ -el, az egyenkoriakét 0-val, a 30 évnél többel különbözékét $+$ vagy -35 -el sokszoroztuk.

3. A házaspárok együttléte.

Azon esetek száma, melyekben az egyik vagy másik házaspár egyedül iratott össze, nem kevesebb mint 10,937 (l. a 64. sz. táblát) és pedig olyformán, hogy

5487 esetben a férj nő nélkül,

5450 » a nő férj nélkül lakóként iratott össze.

Azon körülménynél fogva, hogy napszámosok és utazók családjukat otthon szokták hagyni, az elkülönítve összeirt házaspárok számából semmi következtetés sem vonható a házassági kötelék nagyobb vagy csekélyebb szilárdságára. Említésre méltó, hogy egyedül összeirt nők különösen a IV. és V. kerületben (1491 nő 1027 férj ellenében), továbbá a budai kerületekben is gyakran fordulnak elő, míg a tulajdonképeni munkáskerületekben az egyedül álló nők ritkábbak (Kőbányán pl. 302 férjjel csak 81 nő áll szemben).

1. jegyzet. Férj és nő közti korkülönbözlet kiszámítása, hitfelekezetek szerint.

a) férj fiatalabb	Létszáma	férfnak koréveinek többlete tesz	átlagos korkülönbség
katholikus	4346	— 43832 _s	10.09
ágostai	343	— 3360 _o	9.80
helvét	338	— 3417 _o	10.11
izraelita	594	— 5755 _o	9.69
összesen*)	5686	— 57075 _o	10.04
b) férj és nő egy- korú			
katholikus	9215	—	—
ágostai	727	—	—
helvét	789	—	—
izraelita	2367	—	—
összesen*)	13199		
c) férj idősebb			
katholikus	21821	+ 256.170 _o	11.74
ágostai	2125	+ 26.202 _s	12.33
helvét	2132	+ 25.540 _o	11.98
izraelita	8267	+ 103.275 _o	12.49
összesen*)	34696	+ 415.712 _s	11.98
d) összesen			
katholikus	35.382 ¹⁾	+ 212.377 _s	6.00
ágostai	3.195 ²⁾	+ 22.842 _s	7.15
helvét	3.259 ³⁾	+ 22.123	6.79
izraelita	11.228 ⁴⁾	+ 97.520	8.69
összesen*)	53.581 ⁵⁾	+ 358.637 _s	6.69

*) Beszámítva az egyéb vallásukat is.

1) + 138 ismeretlen korú = 35580

2) + 11 » » = 3206

3) + 8 » » = 3268

4) + 36 » » = 11264

5) + 275 » » = 53854

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Szellemi és testi fogyatkozások.

A fővárosban létező gyógyintézetek az ily személyek számát növelik. — A házások csekély száma a süketnémák és hülyék között. — Irmé és olvasni tudás. — A vakságnak és elmebetegségnek a korral való növekedése. — A betegekül összeirt egyének. — A nőnem nagyobb betegezési aránya. — A betegségek tartalma. — Idült betegségek túlnyomósága.

1. Vakok, siket-némák, elmebetegek és hülyék.

A népszámlálás által felvett szellemi és testi fogyatkozások a következők: vakság, siket-némaság, elmebetegség és hülyeség.

Az ily fogyatkozásoknak Budapesten talált gyakorisága korántsem enged meg általános jelentőségű következtetéseket, minthogy a fővárosban létező országos intézetek a vakok, siket-némák, elmebetegek és hülyék rendkívüli beözönlését okozzák. Ezen tényállás a 67. táblából is kiderül, mely ezen fogyatkozások létszámát kerületenkint és a családban lakóknak az intézetekben elhelyezettektől való elkülönítésével mutatja ki, a midőn aztán kitűnik, hogy a vakok nagy száma a VI. kerületben az ottani vakok intézetére, a siket-némáké a VII. kerületben az izraelita siket-némák intézetére, az elmebetegeké az I. és II. kerületben az országos tébolydára és egy magánintézetre vezetendő vissza. Az említett tábla az intézetekben és azokon kívül levő személyek megkülönböztetését tartalmazza ugyan, azonban még az utóbbiak száma sem hozható arányba a lakosság számával, minthogy a fővárosi lakossághoz tartozó fogyatkozásban szenvedők egy része szintén az intézetekben van elhelyezve.

Összeiratott:

489 vak,
312 siket-néma,
222 hülye, ¹⁾
1157 elmebeteg. ¹⁾

Az egyes fogyatkozások komplikációjára nézve megjegyzendő, hogy 6 siket-néma (5 férfi, 1 nő) egyuttal hülye, egy vak férfi egyuttal elmebeteg, 2 vak (1 férfi, 1 nő) hülye és egy vak férfi elmebeteg, végül 3 elmebeteg (1 férfi, 2 nő) egyuttal hülye volt.

A nemre nézve a hülyék között egyik sincs nagyobb mérvben képviselve, míg valamennyi egyéb fogyatkozáshoz a férfinenem — mint a létért való küzdelemben szellemileg és testileg inkább exponált — a nagyobb jutalékot szolgáltattja.

¹⁾ A hülyék száma nagyon is csekélyre, az elmebetegeké túlságosan magasra van fogva, minthogy az országos tébolyda népszámlálási úrlapjain ezen megkülönböztetés nem tétetett és valamennyi beteg csak »elmebeteg«-nek jeleztetett.

A 68. sz. tábla a hitfelekezetek és nemzetiségek szerinti kimutatásokat is tartalmazza. A fennebb mondottak után azonban erre nézve sem igen bocsátkozhatnánk az összlakosságból való százalékrész kiszámításába. Az illető százalékszámokat a jegyzetben közöljük ugyan, de azoknak jelentőség nélküli volta már szabálytalan ingadozásaikból is kiténik.

Ugyanezen táblában foglaltatik a családi állapot és műveltségi fok kimutatása is.

Valamely testi vagy szellemi fogyatkozás magától érthetőleg nagy befolyást gyakorol a házasságkötés lehetőségére. Vakok még legkönnyebben lépnek házasságra; sokkal ritkábban hülyék és siket-némák. Ha a fogyatkozásban szenvedő férfiak számából a husz éven aluli személyeket levonjuk, a husz éven felüliek közt következő százalékarányban találhatók házasok és özvegyek:

- a vakok között 70°/_o,
- az elmebetegek között 41°/_o,
- a siket-némák között azonban csak 15°/_o,¹⁾
- ép ugy hülyék között is csak 14°/_o,¹⁾

holott a lakosság átlagában a husz éven felüli férfiak 59·56°/_o-a házas (illetve özvegy). Hogy az elmebeteg férfiak teljes harmadrésze házaspárt talált, onnét magyarázható, hogy az elmebetegség csak az élet későbbi folyamában, tehát a házasságkötés után szokott beállani, míg a többi fogyatkozás nagyrészt veleszületett.

Ritkábban, mint a vak férfiaknak, sikerül azonban vak leányoknak házasságra lépni.

A 15 éven felüli nők közül ugyanis házas vagy özvegy:

- a vakok között 61°/_o,
- az elmebetegek » 52°/_o,
- a siket-némák » 29°/_o,
- a hülyék » 20°/_o,

holott az egész város átlaga szerint az összes nők közt 59·93°/_o házast és özveget találunk.²⁾

A műveltségi fokra vonatkozólag megjegyzendő, hogy a legtöbb írni és olvasni tudó az elmebetegek és a siket-némák közt, a legkevésbé a hülyék között található. Irni és olvasni tud ugyanis minden 100 hét éven felüli (Folytatás a 225. oldalon.)

¹⁾ Megjegyzendő, hogy a figyelembe vett esetek száma igen csekély (76 siket-néma férfi, 58 nő; 59 hülye férfi, 69 nő).

²⁾ Az iránt, ha vajjon az özvegyek és elváltak között elmebetegségek gyakrabban lépnek-e fel, a rendelkezésre álló, nem eléggé bő anyagon, még a számosabb özvegyeségi esetekre nézve sem tehetők megbízható észlelések. A 68. sz. táblában foglalt adatok eredménye a következő volna:

Özvegy találatott:	az elmebetegeknél	a hülyéknél
minden 100 huszéven felüli férfi között	4 ¹ / ₂ ^o / _o	3 ¹ / ₃ ^o / _o
minden 100 tizenötéven felüli nő között	18 %	10 %

Testi és szellemi fogyatkozások kerületenkénti kimutatása.
Bezirkweise Nachweisung der körperlichen und geistigen Mängel.

Kerület — Bezirk		Vak Blinds			Siketnéma Taubstum.			Elmebeteg Irrsinnige			Hülye Blödsinnige			Beteg Kranke			Összesen Zusammen		
		férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
I.	Családban, <i>In der Familie</i>	17	21	38	11	5	16	13	23	36	21	15	36	241	342	583	303	406	709
	Intézetben, <i>In Anstalten</i>	—	—	—	—	—	350	315	665	—	—	—	2	3	5	352	318	670	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	17	21	38	11	5	16	363	338	701	21	15	36	243	345	588	655	724	1379
II.	Családban, <i>In der Familie</i>	14	21	35	6	7	13	7	4	11	9	6	15	325	370	695	361	408	769
	Intézetben, <i>In Anstalten</i>	1	—	1	—	—	136	50	186	—	—	—	53	63	116	190	113	303	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	15	21	36	6	7	13	143	54	197	9	6	15	378	433	811	551	521	1072
III.	Családban, <i>In der Familie</i>	12	26	38	15	11	26	13	5	18	8	5	13	266	211	477	314	258	572
	Intézetben, <i>In Anstalten</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	12	26	38	15	11	26	13	5	18	8	5	13	266	211	477	314	258	572
Buda Össz. Ofen zus.	Családban, <i>In der Familie</i>	43	68	111	32	23	55	33	32	65	38	26	64	832	923	1755	978	1072	2050
	Intézetben, <i>In Anstalten</i>	1	—	1	—	—	486	365	851	—	—	—	55	66	121	542	431	973	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	44	68	112	32	23	55	519	397	916	38	26	64	887	989	1876	1520	1503	3023
IV.	Családban, <i>In der Familie</i>	10	12	22	4	4	8	10	5	15	3	7	10	285	339	624	312	367	679
	Intézetben, <i>In Anstalten</i>	—	1	1	1	—	1	—	1	—	—	—	2	—	2	3	2	5	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	10	13	23	5	4	9	10	6	16	3	7	10	287	339	626	315	369	684
V.	Családban, <i>In der Familie</i>	9	11	20	8	14	22	6	9	15	6	6	12	278	324	602	307	364	671
	Intézetben, <i>In Anstalten</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	9	11	20	8	14	22	6	9	15	6	6	12	278	324	602	307	364	671
VI.	Családban, <i>In der Familie</i>	36	28	64	32	24	56	11	15	26	12	15	27	612	904	1516	703	986	1689
	Intézetben, <i>In Anstalten</i> ...	57	21	78	—	—	—	—	—	—	—	—	26	14	40	83	35	118	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	93	49	142	32	24	56	11	15	26	12	15	27	638	918	1556	786	1021	1807
VII.	Családban, <i>In der Familie</i>	39	42	81	36	19	55	27	38	65	19	20	39	905	967	1872	1026	1086	2112
	Intézetben, <i>In Anstalten</i> ..	—	—	—	28	20	48	—	—	—	—	—	—	6	6	28	26	54	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	39	42	81	64	39	103	27	38	65	19	20	39	905	973	1878	1054	1112	2166
VIII.	Családban, <i>In der Familie</i>	47	35	82	27	20	47	22	33	55	19	22	41	900	1282	2182	1015	1392	2407
	Intézetben, <i>In Anstalten</i> ...	—	—	—	1	1	13	21	34	—	2	2	361	273	634	374	297	671	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	47	35	82	27	21	48	35	54	89	19	24	43	1261	1555	2816	1389	1689	3078
IX.	Családban, <i>In der Familie</i>	13	10	23	8	3	11	12	13	25	11	9	20	590	709	1299	634	744	1378
	Intézetben, <i>In Anstalten</i> ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	13	10	23	8	3	11	12	13	25	11	9	20	590	709	1299	634	744	1378
X.	Családban, <i>In der Familie</i>	1	5	6	6	2	8	2	3	5	2	5	7	51	46	97	62	61	123
	Intézetben, <i>In Anstalten</i> ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Összesen — <i>Zusammen</i>	1	5	6	6	2	8	2	3	5	2	5	7	51	46	97	62	61	123
Budaörs ÖSSZESEN Fejérvásár Budap. zus.	Családban, <i>In der Familie</i>	155	143	298	121	86	207	90	116	206	72	84	156	3621	4571	8192	4059	5000	9059
	Intézetben, <i>In Anstalten</i> ...	57	22	79	29	21	50	13	22	35	—	2	2	389	293	682	488	360	848
	Összesen — <i>Zusammen</i>	212	165	377	150	107	257	103	138	241	72	86	158	4010	4864	8874	4547	5360	9907
Budapest ÖSSZESEN Budap. zus.	Családban, <i>In der Familie</i>	198	211	409	153	109	262	123	148	271	110	110	220	4153	5494	9947	5037	6072	11109
	Intézetben, <i>In Anstalten</i>	58	22	80	29	21	50	199	387	886	—	2	2	444	359	803	1030	791	1821
	Összesen — <i>Zusammen</i>	256	233	489	182	130	312	222	535	1157	110	112	222	4897	5853	10750	6067	6863	12930

Testi és szellemi hiányokban szenvedők hitfelekezet, nemzetiség, családi állapot és műveltség szerint.

Die Gebrechlichen nach Confession, Nationalität, Civilstand und Bildungsgrad.

	Vak Blind			Siketnéma Taubstumm			Elmebeteg Irrsinnig			Hülye Blödsinnig			Összesen Totale		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
Hitfelekezet szerint. — Nach Confession.															
római — römisch- } katholikus ...	173	149	322	92	74	166	349	346	695	67	82	149	681	651	1332
görög — griechisch- } katholisch	1	1	2	—	—	—	10	—	10	—	—	—	11	1	12
görög-keleti — gr.-orientalisch ...	5	2	7	1	1	2	14	12	26	—	—	—	20	15	35
ágostai — lutherisch ...	12	10	22	7	—	7	54	23	82	7	4	11	30	42	122
helyét — calvinist. ...	16	10	26	4	1	5	66	45	111	7	2	9	93	58	151
unitárius — unitarisch ...	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1
izraelita — israelitisch ...	47	59	106	71	53	124	115	98	213	27	22	49	260	232	492
mohamedan — mohamedanisch ...	—	—	—	—	—	—	7	—	7	—	—	—	7	—	7
egyéb nemkeresztény ...	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
sonstige Nichtchristen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
hitfelekezet nélküli—Confessionl.	1	1	2	7	1	8	6	6	12	2	2	4	16	10	26
Összesen — Zusammen ...	256	232	488	182	130	312	622	535	1157	110	112	222	1170	1009	2179
Nemzetiség szerint. — Nach Nationalität.															
magyar — Ungarn ...	144	114	258	49	32	81	405	293	698	33	46	79	631	485	1116
német — Deutsche ...	82	96	178	19	22	41	157	195	352	59	49	108	317	362	679
tót — Slovaken ...	10	15	25	7	1	8	21	27	48	7	6	13	45	49	94
oláh — Rumänen ...	3	1	4	—	—	—	2	1	3	—	—	—	5	2	7
horvát, szerb — Croaten, Serben ...	5	—	5	2	—	2	16	—	16	—	—	—	23	—	23
vend — Wenden ...	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
egyéb — Sonstige ...	8	3	11	—	1	1	5	10	15	2	3	5	15	17	32
beszélni nem tud, Nichtsprechende	1	3	4	105	74	179	13	9	22	9	8	17	128	94	222
külföldi — Ausländer ...	2	—	2	—	—	—	3	—	3	—	—	—	5	—	5
Összesen — Zusammen ...	256	232	488	182	130	312	622	535	1157	110	112	222	1170	1009	2179
Családi állapot szerint. — Nach Civilstand.															
nőtlen, hajadon — ledig ...	125	105	230	159	111	270	366	256	622	99	96	195	749	568	1317
nős, férjes — verheirathet ...	99	23	127	10	6	16	206	173	379	6	7	13	321	214	535
özvegy — verwittwet ...	27	95	122	1	11	12	26	94	120	2	7	9	56	207	263
törvényesen elvált ...	2	2	4	—	1	1	3	8	11	1	1	2	6	12	18
ges. geschieden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ismeretlen állapotú — unermittelt	3	2	5	12	1	13	21	4	25	2	1	3	38	8	46
Összesen — Zusammen ...	256	232	488	182	130	312	622	535	1157	110	112	222	1170	1009	2179
Irni és olvasni tudás szerint. — Nach Schriftkundigkeit.															
olvasni, irni tud ...	76	46	122	96	42	138	347	288	635	32	32	64	551	408	959
kann lesen und schreiben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
csak olvas — kann nur lesen ...	28	7	35	—	—	—	—	1	1	2	—	2	30	8	38
sem olvasni sem irni nem tud — kann weder lesen noch schreiben ...	152	179	331	86	88	174	275	246	521	76	80	156	589	593	1182
Összesen — Zusammen ...	256	232	488	182	130	312	622	535	1157	110	112	222	1170	1009	2179

elmebeteg közül 55·07°/_o,
 siket-néma » 54·33°/_o,
 hülye » 31·84°/_o,
 vak » 25·90°/_o, ezen felül csak olvasni tud 7¹/₂^o/_o,

míg az összlakosság átlagában 64·4°/_o-ot tesz azok száma a kik írni és olvasni tudnak.

A fogyatkozásban szenvedő személyek kora a 69. táblában van kimutatva. Szakkörökben azon kívánság fejeztetett ki, hogy illetén kimutatások ne nagyobb korosztályok, hanem egyes korévek szerint induljanak, a mi már csak azért is fontossággal bírna, hogy az ily adatokból megismerhető legyen ama befolyás, melyet rendkívüli időszakok ezen fogyatkozások fellépésére gyakorolnak. Mi az ily kívánságokra való tekintetből a korkimutatást a 69. táblán egyes évek szerint szerkesztettük. ¹⁾

Azon fogyatkozásoknál, melyek többnyire veleszülettek, így a siket-némaságnál és hülyeségnél, az illető személyek száma a 11-12 évtől kezdve szabályszerűen csökken; így pl. teszen

	a hülyék száma	a siketnémák száma
11—15 éves korban	43	68
16—20 » »	30	33
21—25 » »	32	27
26—30 » »	15	19 stb.,
ellenben 60—65 » »	2	7
66—70 » »	3	6 stb.

Vakság ellenben már gyakrabban, elmebetegség majd mindig az élet folyamán támadt fogyatkozás. Ennélfogva a vakok és elmebetegek számának részint közvetlen növekedése, részint — az uralkodó általános elhalálozási renddel szemben — lassubb csökkenése észlelhető, jóllehet az idősebb személyek száma az előhaladó évekkel fogy. Így találtatik:

11—15 éves korban	49 vak,	24 elmebeteg
16—20 » »	38 »	51 »
21—25 » »	26 »	107 »
26—30 » »	22 »	146 »
31—35 » »	24 »	160 » stb.
és még 61—65 » »	is 46 »	25 »
66—70 » »	47 »	26 »

Látnivaló tehát, hogy az elmebetegségi esetek száma az erőteljesség korában növekedik legjobban, míg a szem az öregbedő korról mindinkább szokta a szolgálatot megtagadni. Nevezetesen a 40-dik éven túl szaporodnak a megvakulás (Folytatás a 229. oldalon.)

¹⁾ A mi anyagunk kétségekívül sokkal csekélyebb semhogy belőle a jelzett irányban következtetések volnának vonhatók. Kuriosumként kívánjuk tehát csak megjegyezni, hogy az 1848/9. forradalmi év az elmebetegek és hülyék számában csakugyan növekedést mutat fel, épúgy az 1831/2. születési évek (1831-iki nagy cholerajárvány!) az elmebetegek számában. Ez utóbbiak korszerinti statisztikájában azonban még több ily emelkedés mutatkozik, így az 1853/4, 1836, 1825/6, 1819/21-diki nemzedékeknél, anélkül hogy e tekintetben hasonló okok volnának felhozhatók.

Testi és szellemi fogyatkozásban szenvedők kora, korévek szerint.

Das Alter der Gebrechlichen nach einzelnen Altersjahren.

Korév Altersjahr	Vak Blind			Siketnéma Taubstumm			Elmebeteg Irrsinnig			Hülye Blödsinnig			Összesen Insgesamt		
	férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weiblich</i>	együtt— <i>zus.</i>
1880. 0—1 évig. — Jahre alt.	2	—	2	—	2	2	—	—	—	—	1	1	2	3	5
1879. —2 » »	1	2	3	3	1	4	1	1	2	—	1	1	5	5	10
1878. —3 » »	—	—	—	3	6	9	—	1	1	—	1	1	4	7	11
1877. —4 » »	2	2	4	4	6	10	—	—	—	—	2	2	6	10	16
1876. —5 » »	—	3	3	3	4	7	—	—	—	—	2	2	3	9	12
0—5 » »	5	7	12	13	19	32	1	2	3	1	6	7	20	34	54
1875. —6 » »	1	2	3	7	7	14	—	—	—	2	2	4	10	11	21
1874. —7 » »	—	2	2	7	5	12	1	—	1	6	4	10	14	11	25
1873. —8 » »	2	1	3	5	2	7	—	2	2	2	3	5	9	8	17
1872. —9 » »	3	1	4	4	2	6	4	1	5	2	3	5	13	7	20
1871. —10 » »	4	3	7	14	5	19	1	2	3	2	3	5	21	13	34
6—10 » »	10	9	19	37	21	58	6	5	11	14	15	29	67	50	117
1870. —11 » »	9	3	12	12	5	17	2	4	6	2	5	7	25	17	42
1869. —12 » »	3	4	7	3	13	16	1	1	2	9	4	13	16	22	38
1868. —13 » »	8	3	11	12	5	17	—	2	2	2	2	4	22	12	34
1867. —14 » »	8	2	10	5	6	11	6	1	7	6	5	11	25	14	39
1866. —15 » »	6	3	9	4	3	7	5	2	7	2	6	8	17	14	31
11—15 » »	34	15	49	36	32	68	14	10	24	21	22	43	105	79	184
1865. —16 » »	6	4	10	5	3	8	8	2	10	2	4	6	21	13	34
1864. —17 » »	6	4	10	4	1	5	6	2	8	3	2	5	19	9	28
1863. —18 » »	4	3	7	2	2	4	7	1	8	5	4	9	18	10	28
1862. —19 » »	5	1	6	3	6	9	9	7	16	1	2	3	18	16	34
1861. —20 » »	5	—	5	6	1	7	3	6	9	4	3	7	18	10	28
16—20 » »	26	12	38	20	13	33	33	18	51	15	15	30	94	58	152
1860. —21 » »	5	—	5	4	2	6	7	12	19	2	—	2	18	14	32
1859. —22 » »	2	7	9	5	1	6	9	5	14	2	2	4	18	15	33
1858. —23 » »	1	2	3	3	4	7	12	14	26	10	1	11	26	21	47
1857. —24 » »	4	1	5	2	3	5	18	6	24	6	6	12	30	16	46
1856. —25 » »	4	—	4	3	—	3	13	11	24	2	1	3	22	12	34
21—25 » »	16	10	26	17	10	27	59	48	107	22	10	32	114	78	192
1855. —26 » »	2	1	3	2	1	3	14	12	26	1	2	3	19	16	35
1854. —27 » »	2	1	3	2	—	2	21	15	36	1	1	2	26	17	43
1853. —28 » »	3	2	5	6	—	6	19	13	32	2	2	4	30	17	47
1852. —29 » »	3	3	6	1	—	1	16	6	22	—	1	1	20	10	30
1851. —30 » »	2	3	5	4	3	7	15	15	30	3	2	5	24	23	47
26—30 » »	12	10	22	15	4	19	85	61	146	7	8	15	119	83	202
1850. —31 » »	2	2	4	—	—	—	12	12	24	1	2	3	15	16	31
1849. —32 » »	2	2	4	1	1	2	15	10	25	3	5	8	21	18	39
1848. —33 » »	4	3	7	1	1	2	25	23	48	1	1	2	31	28	59
1847. —34 » »	4	—	4	2	—	2	22	10	32	—	—	—	28	11	39
1846. —35 » »	4	1	5	5	1	6	15	16	31	2	—	2	26	18	44
31—35 » »	16	8	24	9	3	12	89	71	160	7	9	16	121	91	212

69. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 69. (Fortsetzung.)

Korév Altersjahr	Vak Blind			Siketnéma Taubstumm			Elmebeteg Irrsinnig			Hülye Blödsinnig			Összesen Insgesamt				
	férfi— männl.	nő— weibl.	együtt— zus.	férfi— männl.	nő— weibl.	együtt— zus.	férfi— männl.	nő— weibl.	együtt— zus.	férfi— männl.	nő— weibl.	együtt— zus.	férfi— männl.	nő— weibl.	együtt— zus.		
1845. —36 évig <i>Jahre alt.</i>	2	3	5	1	1	2	20	12	32	1	1	2	24	17	41		
1844. —37 »	—	—	—	2	—	—	2	24	8	32	—	1	1	2	26	9	35
1843. —38 »	3	2	5	1	2	3	17	17	34	1	1	2	22	22	44		
1842. —39 »	1	1	2	2	2	4	17	13	30	2	—	2	22	16	38		
1841. —40 »	1	4	5	2	2	4	16	20	36	1	3	4	20	29	49		
36—40 »	7	10	17	8	7	15	94	70	164	5	6	11	114	93	207		
1840. —41 »	2	1	3	—	—	—	14	13	27	—	—	—	16	14	30		
1839. —42 »	3	3	6	1	1	2	19	12	31	1	1	2	24	17	41		
1838. —43 »	4	2	6	—	1	1	12	17	29	—	—	—	16	20	36		
1837. —44 »	—	2	2	1	—	1	13	17	30	1	—	1	15	19	34		
1836. —45 »	2	2	4	3	3	6	19	24	43	1	4	5	25	33	58		
41—45 »	11	10	21	5	5	10	77	83	160	3	5	8	96	103	199		
1835. —46 »	2	—	2	—	—	—	10	12	22	1	—	1	13	12	25		
1834. —47 »	5	—	5	—	—	—	13	9	22	3	1	4	21	10	31		
1833. —48 »	3	1	4	1	—	1	7	14	21	1	—	1	12	15	27		
1832. —49 »	2	2	4	—	1	1	12	12	24	2	—	2	16	15	31		
1831. —50 »	8	10	18	1	1	2	10	19	29	1	2	3	20	32	52		
46—50 »	20	13	33	2	2	4	52	66	118	8	3	11	82	84	166		
1830. —51 »	1	2	3	—	—	—	6	6	12	—	—	—	7	8	15		
1829. —52 »	2	1	3	1	—	1	3	9	12	1	—	1	7	10	17		
1828. —53 »	4	1	5	—	—	—	5	2	7	—	—	—	9	3	12		
1827. —54 »	3	3	6	1	1	2	7	4	11	—	2	2	11	10	21		
1826. —55 »	4	4	8	1	—	1	13	12	25	1	2	3	19	18	37		
51—55 »	14	11	25	3	1	4	34	33	67	2	4	6	53	49	102		
1825. —56 »	5	5	10	1	—	1	11	14	25	—	—	—	17	19	36		
1824. —57 »	2	2	4	—	—	—	7	3	10	2	—	2	11	5	16		
1823. —58 »	3	3	6	1	1	2	1	2	3	—	—	—	5	6	11		
1822. —59 »	4	2	6	1	1	2	5	2	7	—	—	—	10	5	15		
1821. —60 »	8	10	18	1	1	2	6	10	16	2	2	4	17	23	40		
56—60 »	22	22	44	4	3	7	30	31	61	4	2	6	60	58	118		
1820. —61 »	3	7	10	—	—	—	6	2	8	—	—	—	9	9	18		
1819. —62 »	2	2	4	1	1	2	5	4	9	—	—	—	8	7	15		
1818. —63 »	6	4	10	1	1	2	1	—	1	—	—	—	8	5	13		
1817. —64 »	3	7	10	—	—	—	2	1	3	—	—	—	5	8	13		
1816. —65 »	5	7	12	1	2	3	3	1	4	—	2	2	9	12	21		
61—65 »	19	27	46	3	4	7	17	8	25	—	2	2	39	41	80		
1815. —66 »	1	5	6	1	—	1	4	3	7	1	—	1	7	8	15		
1814. —67 »	2	5	7	—	—	—	2	7	1	8	—	1	9	9	18		
1813. —68 »	7	3	10	1	—	1	2	2	4	—	—	—	10	5	15		
1812. —69 »	2	6	8	—	—	—	2	—	2	—	—	—	4	6	10		
1811. —70 »	4	12	16	2	—	2	1	4	5	—	1	1	7	17	24		
66—70 »	16	31	47	4	2	6	16	10	26	1	2	3	37	45	82		
1810. —71 »	2	1	3	1	—	1	2	—	2	—	—	—	5	1	6		
1809. —72 »	—	6	6	—	—	—	1	3	4	—	—	—	1	9	10		
1808. —73 »	1	3	4	—	—	—	—	4	4	—	—	—	1	7	8		
1807. —74 »	3	2	5	—	2	2	—	1	1	—	—	—	3	5	8		
1806. —75 »	5	—	5	—	—	—	—	1	1	—	—	—	5	1	6		
71—75 »	11	12	23	1	2	3	3	9	12	—	—	—	15	23	38		

69. számú tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 69. (Schluss.)

Korév Altersjahr	Vak Blind			Siketnéma Taubstumm			Elmebeteg Irrsinnige			Hülye Blödsinnig			Összesen Insgesamt		
	férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weibl.</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weibl.</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weibl.</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weibl.</i>	együtt— <i>zus.</i>	férfi— <i>männl.</i>	nő— <i>weibl.</i>	együtt— <i>zus.</i>
1805. —76 évig	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1804. —77 »	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	2	3	5
1803. —78 »	2	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	6
1802. —79 »	—	2	2	—	—	—	1	1	2	—	—	—	1	3	4
1801. —80 »	1	5	6	1	—	1	1	1	2	—	—	—	3	6	9
76—80 »	4	12	16	1	—	1	3	4	7	—	—	—	8	16	24
1800. —81 »	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
1799. —82 »	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
1798. —83 »	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
1797. —84 »	3	3	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	6
1796. —85 »	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
81—85 »	10	5	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	5	15
1796. —86 »	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
1795. —87 »	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
1794. —88 »	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
1793. —89 »	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
1792. —90 »	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
86—90 »	1	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	6
1790. —91 »	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
1789. —92 »	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
1788. —93 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1787. —94 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1786. —95 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91—95 »	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
1785. —96 »	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	2
1784. —97 »	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
1783. —98 »	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
1782. —99 »	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
1781. —100 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
96—100 »	—	3	3	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	3	5
100-on fölül — über 100 Jahre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ismeretlen kor — Alter unbekannt	1	—	—	1	4	2	6	7	6	13	—	2	2	12	10
Főösszeg — Hauptsumme	256	232	488	182	130	312	622	535	1157	110	112	222	1170	1009	2179

esetei. Megjegyzendő továbbá, hogy míg a fiatalabb korosztályokban a férfivakok találatnak nagyobb számmal, magasabb korban az arány a nők hátrányára változik. Idős vak nők még egyszer oly gyakoriak mint idős vak férfiak.

2. Betegek.

A népszámlálás alkalmával a betegek száma is felvétel, a mi eddig tudtunkkal a világ valamennyi kulturállamai közül csakis Irlandban történt.¹⁾

A betegség fogalmának nyulékony voltánál fogva, az ide vonatkozó adatoknak valami nagy horderő nem tulajdonítható. A 67. és 70. sz. táblákban közölt adatokból mindazáltal néhány érdekes általános eredmény vonható le.

Mindenekelőtt azon körülmény, hogy a betegek száma nem kevesebb mint 10745. Lakosságunk egész három százaléka tehát télnek idején betegnek tekintendő. Megjegyzendő egyuttal, hogy a budai oldal ($2\frac{1}{2}\%$ beteggel) kedvezőbb viszonyokat tüntet ki mint a pesti ($3\frac{1}{2}\%$ beteggel,²⁾ továbbá azon másik körülmény, hogy a férfi nem az erősebb nemül való jelzésének abban is megfelel, hogy a betegek között egy ötödrésszel több nő mint férfi találatott.

Feltűnő végül az idült betegségek nagy száma. A határon inkább túlhaladtunk, mintsem elmaradtunk mögötte, ha a három hónapig tartó betegségeket tekintjük hevenyeknek és csakis a tovább tartókat idültnek. Ezen kötet utolsó táblájából azonban kitűnik aztán, hogy a közel tizenegy ezer beteg közül csak körülbelül egy harmadrész veendő heveny betegségben szenvedőnek; a maradék harmadrésznél a betegség tartama nem volt kitüntetve, a többiek azonban olyanokul voltak összeírva, a kik nem csak hónapok, hanem nagyrészt évek óta betegek. Így pl. o. az öt évnél hosszabb idő óta betegségben szenvedők száma 1200-nál többre rug. Érdekes továbbá azon tünemény, hogy a rövidebb ideig tartó betegségeknel következetesen több férfi található mint nő; amint azonban az egy évi betegségi tartam határán tulleptünk, mindinkább gyakrabban találni nőbetegeket és pedig eleinte csak 10—20%-kal, később azonban majd a teljes felével. A nők tehát a férfiaknál nem csak gyakrabban, hanem sokkal hosszabb ideig is szoktak betegek lenni.

¹⁾ L. Kőrösi: *Projet d'un Recensement du Monde*, 42/3. old.

²⁾ A beteglétszám kerületenkénti részletezése a kórházak eloszlása által okozott zavarnál fogva keresztül nem vihető.

A betegségek tartama.

(Kerületek szerint.)

	I.			II.			III.			Összes budai oldal Ofner Seite Zusammen			IV.			V.		
	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—Zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—Zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—Zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—Zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—Zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—Zus.
Egy hete — 1 Woche	19	22	41	59	33	92	18	11	29	96	66	162	16	10	26	13	19	32
Két » — 2 Wochen	14	20	34	30	20	50	12	4	16	56	44	100	17	14	31	12	10	22
Három » — 3 »	12	5	17	20	22	42	—	8	8	32	35	67	11	6	17	12	10	22
Egy hónap — 1 Monat	4	11	15	23	27	50	27	4	31	54	42	96	14	13	27	10	11	21
Két » — 2 »	20	18	38	38	49	87	33	13	46	91	80	171	20	18	38	17	12	29
Három » — 3 »	6	10	16	15	22	37	13	8	21	34	40	74	8	20	28	6	15	21
Négy » — 4 »	7	10	17	4	6	10	4	3	7	15	19	34	8	10	18	2	6	8
Öt » — 5 »	7	3	10	10	4	14	5	1	6	22	8	30	4	2	6	4	4	8
Fél évig — 6 »	11	7	18	18	2	20	14	17	31	43	26	69	4	2	6	4	4	8
Összesen féléven innen... Zusammen unter 1/2 Jahre	100	106	206	217	185	402	126	69	195	443	360	803	102	95	197	80	91	171
—1 évig — 1 Jahr	16	20	36	33	27	60	22	10	32	71	57	128	22	34	56	28	27	55
Két » — 2 Jahr	19	26	45	16	30	46	14	15	29	49	71	120	26	22	48	22	19	41
Három » — 3 »	8	16	24	14	22	36	7	11	18	29	49	78	10	21	31	14	17	31
Négy » — 4 »	4	7	11	5	8	13	13	10	23	22	25	47	4	14	18	4	14	18
Öt » — 5 »	5	5	10	6	5	11	5	9	14	16	19	35	5	14	19	9	10	19
Hat » — 6 »	1	9	10	4	7	11	3	5	8	8	21	29	8	10	18	9	8	17
Hét » — 7 »	1	6	7	4	2	6	4	3	7	9	11	20	4	8	12	1	4	5
Nyolcz » — 8 »	3	7	10	3	7	10	2	3	5	8	17	25	5	7	12	7	6	13
Kilencz » — 9 »	—	3	3	2	—	2	—	1	1	2	4	6	1	3	4	—	1	1
Tíz » — 10 »	4	10	14	2	5	7	3	9	12	9	24	33	3	7	10	4	10	14
Tíz évnél több Über 10 Jahre	7	16	23	8	24	32	11	10	21	26	50	76	17	22	39	17	17	34
Bizonytalan ideig Unbestimmt	75	114	189	64	111	175	56	56	112	195	281	476	80	82	162	83	100	183
Összesen — Zusammen ...	243	345	588	378	433	811	266	211	477	887	989	1876	287	339	626	278	324	602

Dauer der Krankheiten.

(Nach Bezirken.)

VI.			VII.			VIII.			XI.			X.			Összes pesti oldal Zusammen Pester Seite			Főösszeg Hauptsumme			
férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weibl.	együtt—zus.	
31	43	74	49	53	102	129	164	253	72	44	116	7	6	13	317	339	656	413	405	818	
42	44	86	47	42	89	101	98	199	48	38	86	3	8	11	270	254	524	326	298	624	
24	28	52	25	18	43	43	75	65	140	43	30	73	5	1	6	195	158	353	227	193	420
26	30	56	28	26	54	66	75	141	55	31	86	4	1	5	203	187	390	257	229	486	
38	50	88	56	42	98	125	128	253	75	65	140	2	2	4	333	317	650	424	397	821	
18	25	43	29	30	59	75	63	138	31	62	93	2	1	3	169	216	385	203	256	459	
13	15	28	18	14	32	29	34	63	12	16	28	2	1	3	84	96	180	99	115	214	
16	13	29	12	12	24	27	23	50	3	10	13	1	1	2	67	65	132	89	73	162	
8	19	27	16	10	26	24	27	51	10	14	24	3	—	3	69	76	145	112	102	214	
216	267	483	280	247	527	651	677	1328	349	310	659	29	21	50	1707	1708	3415	2150	2068	4218	
66	61	127	59	84	143	90	105	195	29	46	75	5	2	7	299	359	658	370	416	786	
39	76	115	69	73	142	87	100	187	28	32	60	6	4	10	277	326	603	326	397	723	
39	36	75	42	45	87	48	48	90	11	24	35	3	1	4	167	192	359	196	241	437	
19	24	43	28	20	48	38	36	74	16	15	31	—	—	—	109	123	232	131	148	279	
14	23	37	29	40	69	19	26	45	7	13	20	—	1	1	83	127	210	99	146	245	
13	18	31	16	28	44	18	25	43	6	7	13	—	—	—	70	96	166	78	117	195	
7	15	22	12	10	22	11	16	27	3	5	8	1	—	1	39	58	97	48	69	117	
13	17	30	14	14	28	10	24	34	5	9	14	—	—	—	54	77	131	62	94	156	
1	4	5	4	7	11	4	7	11	1	2	3	—	1	1	11	25	36	13	29	42	
17	20	37	27	32	59	16	25	41	9	12	21	—	—	—	76	106	182	85	130	215	
43	61	104	65	61	126	32	57	89	16	30	46	3	—	3	193	248	441	219	298	517	
151	296	447	260	312	572	237	409	646	110	204	314	4	11	15	925	1414	2339	1120	1695	2815	
638	918	1556	905	973	1878	1261	1555	2816	590	709	1299	51	41	92	4010	4859	8869	4897	5848	10745	

1. jegyzet. A vakok, siketnémák, elmebetegek és hülyék arányszámai, hitfelekezet és nemzetiség szerint.

	vak	siketnéma	elmebeteg	hülye
katholikus	13.43 ^o / _{oo}	6.92 ^o / _{oo}	28.99 ^o / _{oo}	6.22 ^o / _{oo}
görög egyes.	16.30	—	61.50	—
g. n. egy.	39.12	11.20	145.59	—
ágostai	11.58	3.55	41.59	5.77
helvét	12.01	2.39	51.26	4.15
izraelita	15.75	16.01	30.33	6.40
Felekezet nélküli	102.56	410.24	307.68	205.12
magyar	13.17 ^o / _{oo}	4.13 ^o / _{oo}	35.63 ^o / _{oo}	4.03 ^o / _{oo}
német	15.01	3.46	29.68	9.10
tót	11.77	3.77	22.60	6.12
horvát és szerb	103.63	—	77.72	—
román	30.16	12.06	96.50	—

BUDAPEST FŐVÁROSA

AZ 1881-İK ÉVBEN.

BUDAPEST FŐVÁROS STATISZTIKAI HIVATALÁNAK
KÖZLEMÉNYEI

XV.

3.

BUDAPEST FŐVÁROSA

AZ 1881-DIK ÉVBEN.

A NÉPLEIRÁS ÉS NÉPSZÁMLÁLÁS EREDMÉNYEI.

BUDAPEST, 1883.
RÁTH MÓR BIZOMÁNYA.

BUDAPEST FŐVÁROSA

AZ 1881-DIK ÉVBEN.

A NÉPLEIRÁS ÉS NÉPSZÁMLÁLÁS EREDMÉNYEI.

IRTA

KÖRÖSI JÓZSEF

A FŐVÁROSI STATISZTIKAI HIVATAL IGAZGATÓJA, A NEMZETKÖZI STATISZTIKAI KONGRESSZUS
ÁLLANDÓ BIZOTTSÁGÁNAK TAGJA, STB.

HARMADIK FÜZET.

BUDAPEST, 1883.
RÁTH MÓR BIZOMÁNYA.

A harmadik füzet tartalma.

NEGYEDIK SZAKASZ.

Foglalkozási statisztika.

ELSŐ FEJÉZET.

Áttekintés a főváros kereseti forrásai felett.

Oldal

A főváros gazdasági és társadalmi jelentősége a foglalkozási statisztikából is kiténik. — A legnevezetesebb foglalkozási ágak felsorolása. — Napszámások és cselédek nagy tömege, tökések ritkasága; összehasonlítások más városokkal. — A népesség foglalkozásában az utolsó évtized folyamában előfordult változások. — Felsorolása azon ágaknak, a melyek fogytak és azoknak, melyek szaporodtak. — Következtetések ..

3

MÁSODIK FEJÉZET.

A foglalkozásoknak városrészek szerinti elterjedése.

Két különböző szempont, a szerint, a mint a foglalkozások topografiai eloszlását vagy a kerületek gazdasági jellegét akarjuk felölelni. — Az utóbbi fontosabb. — A budai és a pesti kerületek jellemzése. — A kereseti ágak topografiai elterjedése ..

18

HARMADIK FEJÉZET.

A nők foglalkozása.

47

NEGYEDIK FEJÉZET.

Foglalkozási viszony.

Munkaadók és alkalmazottak viszonya az egyes kereseti ágakban. — Napszámások alkalmazása. — Tanoncok alkalmazása. — Legfiatalabb és legöregebb tanoncok, mely ágakban találhatók? — Mely ágakban található tanköteles korban álló tanoncok? ..

49

ÖTÖDIK FEJÉZET.

Foglalkozás és kor.

Az önállóak és az alkalmazottak közötti megkülönböztetés fontossága. — Legfiatalabb vállalkozók kimutatása. — Legöregebb munkások kimutatása. — Következtetések az illető ágakban fennálló és az önállóságra jutást megnehezítő akadályokra. — A legmagasabb életkorok foglalkozás szerint. — Következtetések az illető kereseti ágak egészségi befolyására ..

82

HATODIK FEJÉZET.

Foglalkozás és származás (Szülőhely).

A külföldiek közt kétszer annyi férfi mint a belföldiek közt. — Azon ágak felsorolása, melyekben feltűnő sok vagy feltűnő kevés bel- vagy külföldi foglalkozik. — A külföldiek részletezése egyes országok szerint ..

110

HETEDIK FEJÉZET.

Összefüggés, foglalkozás és nemzetiség közt.

Oldal

A magyar, német és tót nemzetiség jellemzése, keresetük szempontjából. — Felsorolása azon kereseti ágaknak, melyek túlnyomólag magyar vagy német jellegűek ..

130

NYOLCZADIK FEJÉZET.

Összefüggés, foglalkozás és hitfelekezet közt.

A katolikusok, ágostaiak, helvétek és izraeliták jellemzése keresetük tekintetében. — Felsorolása azon kereseti ágaknak, a melyekben a katolikus, ágostai, helvét vagy izraelita elem igen erős vagy igen gyenge ..

139

KILENCZEDIK FEJÉZET.

Foglalkozás és műveltség.

Az egyes kereseti ágak jellemzése hozzátartozóik irántudása szerint. — Ugyanaz belföldiek, osztrákok és külföldiek megkülönböztetésével. — Ez utóbbiaknak fölénye, különösen a nőnemnél. — Foglalkozási ágak felsorolása, melyekben a belföldiek az osztrákokat mégis fölülmulják ..

152

TIZEDIK FEJÉZET.

Összefüggés a férfiak foglalkozása és azok nősülése közt.

A nősülési arány az alsó osztályokban nagyobb mint a felsőkben. — A nevezetesebb foglalkozások rangsorozatos felsorolása, az azokban elfoglalt férfiak nősülési aránya tekintetében. — A házasságkötések sürűségén kívül az is fontos, az élet mily idejében kötetnek azok. — Nősülési sürűség a 30 éven aluli férfiaknál ..

158

TIZENEGYEDIK FEJÉZET.

A mellékkeresetek.

168

TIZENKETTEDIK FEJÉZET.

Egyes kereseti ágak összefoglaló leírása.

Az iparosok általában. — A czipészek. — A szabók. — A lakatosok. — Az asztalosok. — A kereskedők általában. — A testi munkától élők általában és a napszámások és cselédek különösen. — A szellemi munkából élők általában és a közhivatalnokok, tanítók, orvosok, és ügyvédek különösen ..

184

FÜGGELÉK.

I. A népszámlálás előkészítésének és keresztülvitelének akitaszerinti ismertetése ..

209

II. Fölvételi minták és utasítások ..

266

III. A népszámlálási anyag feldolgozása ..

280

TÁRGYMUTATÓ.

301

TÁBLÁK

NEGYEDIK SZAKASZ.

Foglalkozási statisztika.

ELSŐ FEJEZET.

Áttekintés a főváros kereseti forrásai felett.

	Oldal
71. sz. tábla. Egyes foglalkozási ágak elterjedésének összehasonlítása 1857, 1870 és 1881-ben	8

MÁSODIK FEJEZET.

A foglalkozásoknak városrészek szerinti elterjedése.

72. sz. tábla. Kereseti ágak kerületek szerint ..	19
73. " " Egy-egy kerület felnőtt (10 éven felüli) lakosságából hányadik ember foglalkozik az I. rovatban kitett kereseti ágban	42
74. " " A nevezetesebb kereseti ágakhoz tartozó személyek eloszlása az egyes kerületekre (százalékban)	44

NEGYEDIK FEJEZET.

Foglalkozási viszony.

75. sz. tábla. A foglalkozási viszony kimutatása ..	58
76. " " Tanoncok kereseti ág és kor szerinti kimutatása	68
77. " " Alkalmazottak részletezése	76

ÖTÖDIK FEJEZET.

Foglalkozás és kor.

78. sz. tábla. Férfiak foglalkozása és kora	65
79. " " Nők foglalkozása és kora	91
80. " " Foglalkozás és kor, önálló és alkalmazottak megkülömböztetésével (öt korcsoport szerint)	96
81. " " Foglalkozás és kor százalékokban ..	108

HATODIK FEJEZET.

Foglalkozás és származás (Szülőhely).

82. sz. tábla. Foglalkozás összefüggése a származással, tekintettel egyúttal a műveltségi fokra.. . . .	114
---	-----

Oldal

83. " " Foglalkozás származás (szülőhely) szerint, az ausztriai tartományok és a külföldi országok részletezésével	124
84. " " Foglalkozás és származás. Első százaléktábla. A nevezetesebb kereseti ágak mindegyikében hány százalék származik a tábla fejében megnevezett országokból	126
85. " " Foglalkozás és származás. Második százaléktábla. Tíz-tízeczer a tábla fejében megnevezett országban született egyénből hány foglalkozik az első rovatban megnevezett kereseti ágban	128

HETEDEK FEJEZET.

Összefüggés foglalkozás és nemzetiség közt.

86. sz. tábla. Összefüggés nemzetiség és foglalkozás között (csak a nevezetesebb ágak után)	137
--	-----

NYOLCZEDIK FEJEZET.

Összefüggés foglalkozás és hitfelekezet közt.

87. sz. tábla. A férfi lakosság foglalkozása, vallás szerint	146
---	-----

KILENCZEDIK FEJEZET.

Foglalkozás és műveltség.

88. sz. tábla. A nevezetesebb foglalkozási ágak műveltségi foka	156
89. " " Kereseti csoportok műveltségi foka, tekintettel a származásra (születésre)	157

TIZEDIK FEJEZET.

Összefüggés a férfiak, foglalkozása és azok nősülése közt.

90. sz. tábla. Összefüggés a férfiak foglalkozási módja és azok nősülése közt. . . .	162
--	-----

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

A mellékeresetek.

91. sz. tábla. Mellékfoglalkozások előfordulása ..	171
--	-----

Az 1881-dik évi

budapesti népszámlálás keresztülvitele körül közreműködött személyek

NÉVSORA.

Az 1880. III. törvényzikk értelmében a népszámlálás keresztülvitelével megbízott
közigazgatási bizottság

elnöke: Ráth Károly, főpolgármester.

helyettes elnöke: Kamermayer Károly, polgármester.

A közigazgatási bizottság által kiküldött

KÖZPONTI NÉPSZÁMLÁLÁSI BIZOTTSÁG.

TAGJAI:

Elnök: *Gerlóczy Károly*, alpolgármester.

Fuchs Gusztáv, főv. bizottsági tag	Kőrösi József, a főv. statisztikai hiv. igazgatója
Haris Sándor, » » »	Popper Ármin, főv. bizottsági tag
Házmán Ferencz, » » »	Thaisz Elek, főkapitány.

Jegyző: Lung György, tanácsjegyző.

A KERÜLETI ELNÖKÖK NÉVJEGYZÉKE.

Dr. Batizfalvy Samu, főv. biz. tag	Morlin Imre, fővárosi bizottsági tag
Burián János, » » »	Prückler László, » » »
Havas Sándor, » » »	Radocza János, » » »
Dr. Hunfalvy János, » » »	Scheich Károly, » » »
Kuklay János, » » »	Toperczer János, † » » »
Linzer Imre, » » »	Végh János, » » »
Molnár Endre, » » »	Zofáhl Endre, » » »

KERÜLETI BIZOTTSÁGOK.

Első beltelki kerület.

Elnök: *Scheich Károly.*

Járáselnökök: Adamaszky József, Dr. Appl Lajos, Bauer Miksa, Bogisich Károly, Eisendorfer Gusztáv, Erczbergi Ferencz, Grulich Vincze, Lung György, Magyar Gyula, Magyarevita Jeremias, Mauka János, Prohászka Mihály, Schedl István, Dr. Schwartz Ferencz, Dr. Sznénassy Sándor, Szuper László, Ujhelyi Sándor, Varázdsy Lipót, Vlasek Ede.

Második beltelki kerület.

Elnök: *Dr. Hunfalvy János.*

Járáselnökök: Beer Berthold, Bozóky István, Deutsch János, Eulenberg Sándor, Ferenczfy Antal, Frank Leo, Freyberger Pál, Frum István, Gágitscher János, Jenny József, Könyvel József, Mandl Ferencz, Nagy Agoston, Nagy Ferencz, Petsits Márk, Polányi Károly, Prokes Antal, Roskoni Károly, Sandl Sándor, Stehlo Kornél, Szemler Mór, Wagner József, Weber Ferencz, Weisz Károly, Wilko Gottlieb.

Harmadik beltelki kerület.

Elnök: *Végh János.*

Járáselnökök: Derer Ferencz, Fölkl János, Gergelyi Jakab, Gernedl Mihály, Ignatovich János, Dr. Izsépy Győző, Jantzer Ignác, Kékessy Péter, Lang János, Linzenpolz Ferencz, Marjin Konrad, Polifka Ferencz, Dr. Rakonitz Mór, Schlosser József, Silberer Ferencz, Stroberger Károly, Tholt Titusz, Varga András, Vörösváry Bernát, Zoray Bertalan, Zboray Béla.

Negyedik beltelki kerület.

Elnök: *Morlin Imre.*

Járáselnökök: Anderlik Ede, Ifj. Barhó Ferencz, Brázay Kálmán, Eberling Antal, Dr. Gebhardt József, Dr. Glosz Ferencz, Gradl Adolf, Heinrich István, Kauzer József, Kralovszky István, Meixner Emil, Nagy József, Reményi Antal, Takácsi Miklós.

Ötödik beltelki kerület.

Elnök: *Burián János.*

Járáselnökök: Baintner Imre, Böckh Mór, Frey József, Heinrich Gyula, Dr. Kern Tivadar, Lafranco István, Dr. Matuska István, Neuschloss Marcell, Dr. Németh József, Dr. Popper Lipót, Rieger György, Ruscher György, Szakáll László, Széky Antal, Dr. Ullmann Pál, Dr. Ullmann Sándor.

Hatodik beltelki kerület.

Elnök: *Radocza János.*

Járáselnökök: Arkay Sándor, Bengyel György, Eiselo József, Emmerling Vilmos, Dr. Faludy Géza, Dr. Frankl Sándor, Fuchs Ignác, Futtaky Gyula, Dr. Fülöp Károly, Grosz Mór, Hiltzius Károly, Jammitzky Lajos, Jozsenszky Lajos, Jung Antal, Kapeter Adolf, Dr. Klein Fülöp, Knotz Sándor, Korompay Agost, König Géza, Kövesdy Mór, Kresz Gusztáv, Landauer Ede, id. Matlaszkovszky Kár., Mérő János, Mészner József, Dr. Örley Lajos, Platrik Ferencz, Reinisch Henrik, Rengl Antal, Rieszberger Nándor, Dr. Rózsay József, Schuller János, Dr. Schwarz Gyula, Sebestyény Géza, Senger János, Skizsák Nándor, Staufenberger István, Stern Adolf, Sztacho István, Dr. Vogel Károly, Welgert Károly, Dr. Weisz Jakab, Winter Samu.

Hetedik beltelki kerület.

Elnök: *Dr. Batizfalvy Samu.*

Járáselnökök: Beck Fülöp, Beliczay Béla, Békeffy János, Blasovich Antal, Bors Dániel, Breitner Zsigmond, Dépold József, Dittrich József, Ehrlich Gusztáv, Etried Nándor, Dr. Frank Samu, Dr. Grosz Sándor, Kann Manó, Kirner József, Korompay Alajos, Kutschera Rikárd, Ifj. Krumpolz Antal, Krumpolz Mihály, Lederer Sándor, Ifj. Ludwig János, Markóczy Ede, Mosászky Emil, Müller Adolf, Müller Dávid, Münz Samu, Ortner Samu, Ozarovszky Henrik, Prágay Pál, Rácz Gyula, Reich Ignác, Schtmmer György, Schmidl Sándor, Swadlo Ferencz, Szabó Lajos, Szandház Ferencz, Tarcsay János, Trautsch Károly, Unrein János, Vajdaffy Ernő, Waitzenfeld Jakab, Ifj. Wilp Antal, Dr. Wittmann Lázár, Zinner József, Zsigmondy Pál.

Nyolczadik beltelki kerület.

Elnök: *Molnár Endre.*

Járáselnökök: Ács Károly, Adler Károly, Atlasz Samu, Auspitz Robert, Békessy Károly, Böhm Samu, Bucsánszky Bertalan, Dr. Csákyberky Dezső, Csepreghy János, id. Egenhofer Péter, Egert József, Fellner Dávid, Dr. Goldstein Ignác, Gottgeb Antal, Grauer Miksa, G. Juffenthal Vincze, Halász Károly, Háry József, Heger György, Heidrich Antal, Henszlmann Kálmán, Hettlinger Mátyas, Hirschel József, Horánszky Nándor, Kartschocke János, Dr. Kelen József, Kis Péter, Kleinlein Károly, Kokesch Sándor, Komáromy Ignác, Kölber Alajos, Krausz Lajos, Dr. Ladányi István, Leyrer Lőrincz, Nagy István, Dr. Neumann Mór, Ifj. Novelli Antal, Oszwald Pál, Petz Armin, Dr. Pohl József, Prém József, Radocsay Lajos, Seenger Béla, Sváb György, Sverteczky István, Sztuja György, Tarone Nándor, Thék András, Unger Teofil, Walter Ferencz.

Kilenczedik beltelki kerület.

Elnök: *Prückler László.*

Járáselnökök: Bernátsky Antal, Bottlik Mihály, Ifj. Dobronyi István, Fehér János, Gollowitz Mihály, Gubicz László, Hazay Lajos, Hindy Kálmán, Horváth Lajos, Jócsy Károly, Kern Ferencz, Kirschner N. J., Kolláry József, Mandl Ferencz, Nagy István, Nimmerohl Nándor, Polatske Ferencz, Dr. Róck Géza, Tichy Ferencz, Tompa Antal, Vajdaffy Gusztáv, Wohlmuth József, Zwick Mihály.

Az A—G-vel jelzett kültelki kerületekben:

A) Elnök: *Havas Sándor.*

B) Elnök: *Végh János.* — Járáselnök: Prosz József.

C) Elnök: *Linzer Imre.* — Járáselnökök: Grünwald Miksa, Róza L. E.

D) Elnök: *Toperczer János.*

E) Elnök: *Kuklay János.* — Járáselnökök: Fischer Jakab, Dr. Fischhof Vilmos, Járosy József, Kluzácsok Rezső, Storch Mátyas, Zimmermann Antal.

F) Elnök: *Prückler László.*

G) Elnök: *Zofáhl Endre.* — Járáselnökök: Dr. Apatitzky Kálmán, Blankenberg Lipót, Kienzl Pál, Dr. Kopetz Gusztáv, Ohler János, Pehatske József, Rebrovits György, Vass András.

Negyedik szakasz.

Foglalkozási statisztika.

ELSŐ FEJEZET.

Áttekintés a főváros kereseti forrásai felett.

A főváros gazdasági és társadalmi jelentősége a foglalkozási statisztikából is kitűnik. — A legnevezetesebb foglalkozási ágak felsorolása. — Napszámosok és cselédek nagy tömege, idősek ritkasága; összehasonlítások más városokkal. — A népesség foglalkozásában az utolsó évtized folyamában előfordult változások. — Felsorolása azon ágaknak, a melyek fogytak és azoknak, melyek szaporodtak. — Következtetések.

1. Összehasonlítás a főváros és az ország foglalkozási viszonyai között.

A fővárosnak társadalmi és gazdasági jelentősége kitűnik a foglalkozási statisztikának már azon főeredményéből is, hogy míg népszám tekintetében Budapest az országnak¹⁾ alig három (2·8) százalékát képezi, addig az országban létező iparosoknak $7\frac{3}{4}$, a kereskedőknek $9\frac{1}{4}$, a szellemi szolgálatot teljesítőknek teljes $13\frac{1}{2}\%$ -a a fővárosban él. Sőt van a foglalkozási ágak közül több olyan is, a melyeknek hozzátartozóiból a főváros több mint felerészt tartalmaz magában; így például a biztosítási hivatalnokokból, könyvnyomdászokból az arany- és ezüstművesekből, a műszerészekből, a könyvnyomdászokból és papirkereskedőkből.

Az alább következő felsorolásban összeállítását adjuk néhány, a fővárosban nagyobb számmal képviselt oly nevezetesebb foglalkozási ágak, melyeknél az összehasonlítás a fővárosi és az országos állapotok között keresztülvihető.²⁾

	Az országban	Budapesten	= %
Kőműves	30,923	1,942	6.28
Tanító	29,928	2,167	7.24
Mű- és kereskedelmi kertész	6,519	591	9.07
Építész és mérnök	3,135	392	12.50
Gabona- és terménykereskedő	5,016	629	12.54
Orvos és sebész	3,387	513	15.15
Órás	1,549	260	16.79
Kőfaragó	2,226	423	19.00

¹⁾ Magyarország, Horvát-Szlavonország nélkül.

²⁾ Az országos adatok Jekelfalussy »Népünk hivatása és foglalkozása« című értékes értekezéséből vannak merítve. Egyes fontos ágak azért hiányoznak, mert nem voltak összehasonlíthatók; így pl. író és művész az országról 1765 van kimutatva, holott magában a fővárosban (annak tényleges lakosságából) 288 író, 460 műzenész, 234 színész, 213 festő és szobrász és 636 egyéb művész, összesen tehát 1831 egyén van összeírva.

	Az országban	Budapesten	= %
Bádogos	3,561	678	19.04
Könyvkereskedő	703	156	22.19
Ügyvéd és közjegyző	4,691	1,173	25.01
Bankár pénzzel és hitellel kereskedő	1,563	452	28.92
Fényképész	476	148	31.09
Kávés és kávémérő	2,378	745	31.33
Könyvkötő	1,549	504	32.54
Közvetítő kereskedő	3,671	1,200	32.69
Fa-, rézmetsző és vésnök	176	78	44.32
Divatárus	630	283	44.92
Szállító és bizományos	537	258	48.04
Biztosító intézeteknél	813	431	53.01
Könyvnyomdász	3,223	1,713	53.15
Arany- és ezüstműves (nemesfém-ipar)	1,221	654	53.56
Műszerész	93	51	54.84
Könyomdász	237	150	63.29
Papirkereskedő	257	202	78.60

2. A legnevezetesebb kereseti ágak.

Ha a népességet mindenekelőtt a legáltalánosabb foglalkozási csoportok szerint állítjuk egybe, úgy azt találjuk, hogy — a keresetnélküliektől eltekintvén, a melyek közt a gyermekek, tanulók és a háztartásban foglalkozó nők nagy száma is befoglaltatik — a fenmaradó száznolczvanezer lakó közül több mint hetvenezer ember testi foglalkozásból él. Ezen nagy tömeg után következik az ipar csoportja, a melyben mintegy hatvanezer ember találja kenyerét. Kereskedelemből és szellemi munkából egyaránt 15—15 ezer ember tartja fenn magát. A kereskedelemhez nincsen hozzászámítva a forgalom (vasut, hajózás stb.), mely külön még ötezer embert tart el.

A szabatos számok a következők:

Östermelés	4,575	
Ipar	58,051	
Forgalom	5,183	} 20,395
Kereskedelem	15,212	
Testi szolgálat	72,578	} 94,450
Szellemi szolgálat	15,375	
Egyéb személyes szolgálat	6,497	
Összesen	177,471	

Az önálló kereset és foglalkozás nélküliek közül találunk saját vagyonából élőt 3,639
háztartásban elfoglalva 64,579
tanulót 41,067
gyámolításból élőt 1,977
egyebet (még nem tanuló gyermekkel együtt) 66,949

Összesen . . 178,211

Főösszege a rendes lakosságnak . . 355,682

Az ezen kötetben tartalmazott táblázatokban lakosságunk foglalkozása nem kevesebb, mint 208 czim szerint van kimutatva. A táblák már ez által is igen terjedelmesekké és ennek folytán nehézkesekké is váltak. Mindazonáltal még ezen 208 czim sem meríti ki teljesen mindazon kereseti ágakat, melyekből a főváros lakossága él, illetve a melyek részéről bemondattak. Sok foglalkozást a legkülönbélebb czimek alatt mondtak be; ezeket természetesen egyesíteni kellett. Számos egyéb foglalkozási ág pedig, mely alárendelt jelentőségénél fogva arra igényt nem tarthatott, hogy a foglalkozási statisztika rendszerében külön czim gyanánt szerepeljen, az »egyéb« gyűjtő rovatokban foglaltatott össze. Gyakran mutatkozván azonban annak szüksége, hogy az efféle ritkább kereseti ágak létezéséről és az illetők számáról felvilágosítás nyujtassék: az ezen fejezet végén következő jegyzetben legrészletesebb felsorolását adjuk a fővárosi lakosság által bevallott kereseti ágaknak.

Annak jellemzésére, mily kereseti ágak képezik a fővárosi lakosság fő kereseti forrásait, alább nagyságuk szerinti sorrendben közöljük mindazon ágakat, melyek több mint ötszáz férfit vagy ötszáz nőt foglalkoztatnak.

Az összes kereseti ágak közt kettő van, mely tömeges fellépésénél fogva a többi mind messze túlhaladja, t. i. a cselédek és a napszamosok. Amazok száma 36,373-ra, emezeké pedig 34,567-re rúg, úgy hogy a két ágban összevéve nem kevesebb mint 71,000 felnőtt ember, tehát az összlakosság közel 20 százaléka keresi kenyerét. A főváros felnőtt lakossága közt¹⁾ e szerint minden negyedik ember napszamos vagy cseléd! Bécs városa, mely a külvárosok nélkül, kétszerte nagyobb Budapestnél, alig foglal magában több napszamosot, mire különben befolyást gyakorol azon körülmény is, hogy Bécs munkásai nagyobbbrészt a külvárosokban laknak. De más középeurópai városban is nehéz lesz kedvezőtlenebb példára akadnunk. Igy pld. az 1870-diki fővárosi népszámlálási munkában hivatkoztunk vala azon tényre, hogy Poroszországnak azon tizenöt városa közt, mely azon időben legalább 50,000 főnyi lakossággal birt, egyetlen egy sincsen, melyben ezen proletár osztályok a Budapestről megállapított 20 százalékot elérnék; Berlinben azok aránya 8°%, Krefeld, Barmen és Elberfeld gyári városokban 6¹/₂—7°%, Boroszlóban 15°%, Königsbergben is, mely e tekintetben legkedvezőtlenebbül állott 18°%. Ha még hozzáveszszük, hogy nálunk tizezer ember közt csak 74 tőkés található,²⁾ mig pld. az idéztük könyvünk szerint Kölnben 111, Stettinben 109, Danzigban 138, Königsbergben 168, Posenben 174, Frankfurtban és Boroszlóban mintegy 230, Hannoverben 267, sőt Berlinben 334, úgy bátran állithatni, hogy Budapesten a proletariatus igen erősen, a nagy vagyonok pedig igen gyéren vannak képviselve, hogy tehát a város egészben véve a gazdagok közé nem számitható.³⁾

Cselédek és napszamosok után legnagyobb számmal szerepelnek a ruházati cikkek előállításával foglalkozó iparágak. Első sorban találkozunk a női kéziparral (6324 személylyel, túlnyomólag varrónő); azután a cipészekkel (6237), a kik tehát, valamint az egész országban, úgy a fővárosban is, a legnagyobb iparágat képviselik. A cipészek után sorakoznak a szabók (5659).

¹⁾ T. i. 10 éven felüli lakossága közt, mely összesen 288,725 lélekre rúg.

²⁾ T. i. tőkés, háztulajdonos és magánzó.

³⁾ A jelenlegi számlálásnál Budapesten 2642 saját vagyonából élő találtatott, tehát 10,000 lakó közt 74, ellenben L e m b e r g b e n 184, P r á g á b a n 198, B é c s b e n 212, sőt T r i e s z t b e n 240 (mindenütt nyugdíjasak nélkül).

A többi első rendű szükségletekkel foglalkozó iparágakat szám tekintetében a közhivatalnokok előzik meg a fővárosban: ezek t. i. nem kisebb, mint 4829 főnyi csoportot képviselnek. Utánuk a vendéglősök és korcsmárosok aztán ismét iparosok következnek, úgymint az asztalosok és a lakatosok.

A következőkben nagyságuk szerinti sorrendben soroljuk fel azon foglalkozásokat, melyekben több mint 500 ember foglalkozik, melléje jegyezvén egyuttal, hogy a tíz éven felüli lakosság közül hányadik él ezen kereseti ágból:

	tehát a tíz éven felüli lakosság közül			tehát a tíz éven felüli lakosság közül	
	összesen	minden		összesen	minden
Cseléd és szolga	36,373	8-dik	Mészáros	1,079	268-dik
Napszámos	34,567	8 >	Irnok	1,026	281 >
Női kézimunkás *)	6,324	46 >	Nyugdíjas	997	289 >
Czipész	6,237	46 >	Hentes és egyéb hús-		
Szabó	5,659	51 >	ipar	944	306 >
Közhivatalnok	4,829	69 >	Házaló	914	315 >
Vendéglős és korcs-			Malomipar	908	315 >
máros	3,742	77 >	Kofa	893	323 >
Asztalos	3,653	79 >	Háztulajdonos ***)	787	368 >
Lakatos	3,012	96 >	Nem tényl. szolgálat-		
Vasuti alkalmazott	2,842	102 >	ban álló katona	759	380 >
Mosás és tisztítás	2,753	105 >	Kávés és kávémérő	745	377 >
Tanító	2,167	133 >	Borbély, fodrász	742	389 >
Gyámolításból élő	1,977	146 >	Ács	727	397 >
Köműves	1,942	149 >	Bádogos	678	425 >
Könyvnyomdában	1,713	169 >	Drágakő- és nemes		
Magánzó	1,591	181 >	érezipar	654	441 >
Művész	1,543	187 >	Gabonakereskedő	629	459 >
Földműves	1,440	201 >	Rövidárúkereskedő	623	463 >
Házmester **)	1,438	201 >	Orvos és sebész	600	466 >
Fűszerkereskedő	1,345	215 >	Kádár	595	485 >
Pék	1,342	215 >	Hajógyárban	592	488 >
Magánhivatalnok	1,287	224 >	Kertész	591	489 >
Kovács	1,258	230 >	Kárpitos	588	491 >
Gőzhajózás	1,237	233 >	Öntőde	587	491 >
Őrség	1,192	242 >	Hordár	574	503 >
Ügynök és alkusz	1,192	242 >	Közelebbi megneve-		
Ügyvéd és ügyvéd-			zés nélküli munkás	556	519 >
jelölt	1,173	246 >	Egészségügyi sze-		
Majoros és tehenész	1,157	250 >	mélyek	541	533 >
Szőlőműves	1,101	262 >	Kéjhölgy	506	570 >
Lófuvar	1,100	262 >	Könyvkötő	504	572 >

*) Köztük 5457 varrónő.

**) Ezen tétel alatt csak azon házmesterek foglaltatnak, a kik ezt mint főfoglalkozást jelentették be.

***) Ezen tétel alatt csak azon háztulajdonosok foglaltatnak, a kik ezt mint főfoglalkozást jelentették be.

3. A népesség foglalkozásában az utolsó évtized alatt előfordult változásoknak áttekintése.

Annak vizsgálása, miképen változnak a népesség körében a kereseti viszonyok, sok tekintetben fölülte érdekes és tanulságos tanulmányt képez. A nevezetesebb kereseti ágak egy negyed század alatti változását az olvasó a 71-dik számú táblában találja egybeállítva, a hol t. i. 72 fontosabb foglalkozási ágról kimutattatik, hányan találták abban kenyerüket 1857-ben, 1870-ben és 1881-ben, mint t. i. három utolsó népszámlálásunk éveiben. Ez összehasonlítás csakis a pesti oldalra vonatkozik, mivel a fővárosi statisztikai hivatal, midőn az 1870. évben az akkori népszámlálás foglalkozási fölvételét, — valamint utólagosan az előbbi, 1857-iki népszámlálásnak azon időig még ki nem aknázott anyagát is — földolgozta, csakis Pest városával foglalkozhatott, Budáról pedig ilyenféle tanulmányok annak idején, statisztikai hivatal nemlétében, nem tétettek.

Természetes dolog, hogy a fővárosnak az utolsó negyedszázad alatti rendkívüli növekedése mellett az egyes foglalkozási ágakhoz tartozó egyének száma szintén emelkedett, hogy tehát pl. az 1857-ben összeirt hétszáz orvos és egyéb egészségügyi személy helyett most ezret találunk, hogy 1300 tőkés helyett most 2600-at, ötszáz közhivatalnok helyett háromezret találunk, valamint hogy másrészt tizezer napszámos helyett huszonhatezer, tizenegyezer cseléd és szolga helyett huszonkilencezer, hatszáz koldus helyett pedig ezerhatszáz él Pesten. Annak megítélése tehát, vajjon — tekintettel a népesség szaporodására — aránylag szaporodott-e a valamely kereseti ághoz tartozók száma is, csak úgy válik felismerhetővé, ha kiszámíthatjuk, tiz-tizezer lakóra hány esett minden foglalkozásból előbb, hány esik most. A 71. számú tábla tartalmazza e czélból a fejenkénti kiszámítást is (tizezer lakó után) és pedig úgy az 1870., valamint az 1881-diki állapotról.

Az efféle összehasonlítások alkalmazása azonban már az által is meg van nehezítve, hogy a foglalkozási statisztika feldolgozásában jelenleg némi tekintetben eltértünk az előbbi feldolgozásoktól.*) Épen ezért még azon kereseti ágakkal szemben is, melyek a 71-ik számú táblában összehasonlíthatóknak mutatkoznak, kisebb mérvű eltéréseknek nem kellene valami különös fontosságot tulajdonítani. Így pl. jelenleg is, valamint 1870-ben, azon elvből indultunk ki, hogy valamely foglalkozási ág fontosságának helyes felismerhetésére szükséges, hogy mind azok, a kik abban, bármi czímen, kenyerüket találják, ahhoz hozzá is számítassanak. Ezen elvtől azonban 1881-ben, alapos megfontolás után, mégis annyiban eltértünk, hogy a napszámosokat, a kik ma gyárban, holnap vasutnál, holnapután építkezésnél stb. foglalkoznak, nem foglaltuk be azon foglalkozási ághoz, a melynél a népszámlálás napján épen dolgoztak, hanem egy közös »napszámos« csoportba állítottuk egybe; ily módon tehát több mint 11,000 oly egyén is foglaltatik most e rovatában és hiányzik a többiből, a ki valami határozottan megnevezett foglalkozási ágban volt elfoglalva. Az összehasonlíthatás pedig még azáltal sem volna elérve, ha ezen 11,000 embert a napszámosok 1881-diki számából levonnók, mivel t. i. az utolsó számlálásnál arra is nagyobb gondot fordítottunk, hogy olyan általános bevallások, mint »iparos«,

(Folytatás a 10. lapon.)

*) A fontosabb eltéréseket, 1. a 2. sz. jegyzetben.

71. számú tábla.

Tabelle Nr. 71.

Egyes foglalkozási ágak elterjedésének összehasonlítása 1857, 1870 és 1881-ben.

(Pesti oldal.)

Vergleichung der Stärke einzelner Erwerbszweige für die Jahre 1857, 1870 und 1881.
(Pester Seite.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	1857	1870	1881	Különbőség 1870 és 1881 közt	Unterschied zwischen 1870 und 1881.	A lakosság 10,000-réből volt	
						Von je 10,000 Bewohnern waren in	
						1870	1881
Földműves, <i>Landwirthe</i>			888				32
Kertész, <i>Gärtner</i>	964	1093	498	+	344	55	18
Szőllőműves, <i>Weinbauer</i> ¹⁾			51				2
Majoros és tohenész, <i>Milchmeier</i>			1059	+			38
Egyéb marhatenyésztés, <i>Sonstige Viehzucht</i> ²⁾	278	559	177	+	677	28	6
Egyéb őstermelés, <i>Sonstige Urproduction</i>			45	69			73
Pék, <i>Bäcker</i>	489	872	1047	+	175	43	37
Mészáros, <i>Fleischer</i>	453	746	866	+	120	37	31
Hentes s egyéb húsipar, <i>Selcher und sonstige Fleischindustrie</i>	239	475	794	+	319	24	28
Malomipar, <i>Mühlenindustrie</i>	274	1013	701	—	312	51	25
Serfőzés, <i>Bierbrauerei</i>	148	338	249	+	17	17	9
Egyéb szeszes italok, <i>Sonst. geist. Getränke</i> ³⁾			106				4
Vendéglős és korcsmáros, <i>Gastwirthe</i>			3203				114
Kávés és kávémoró, <i>Kaffeehausbesitzer und Kaffeeschänker</i> ⁴⁾	1650	2508	620	+	1315	125	22
Szabó, <i>Schneider</i>			3923	4574			5221
Czipész, <i>Schuster</i>	4004	4810	5294	+	434	240	188
Szűcs, <i>Kürschner</i>	173	346	346	—	—	17	12
Kőműves, <i>Maurer</i>	898	1875	1497	—	378	94	53
Kőfaragó, <i>Steinmetze</i>	71	233	322	+	89	12	11
Ács, <i>Zimmerleute</i>	377	800	509	—	291	40	18
Mosás, <i>Wäscherei</i>	731	963	2261	+	1298	48	81
Pipere, <i>Putzartikelindustrie (Modistinen)</i>	293	221	272	+	51	11	10
Agyagipar, <i>Thonindustrie</i>	96	272	373	+	101	14	13
Asztalos, <i>Tischler</i>	1901	2916	3130	+	214	145	111
Esztergályos, <i>Drechsler</i>	123	176	259	+	83	9	9
Kádár, <i>Böttcher</i> ⁵⁾	616	1169	480		254	58	17
Bognár, <i>Wagner</i>			274	—			10
Egyéb faipar, <i>Sonstige Holzindustrie</i>			161				6
Drágakő s nemesércz-ipar, <i>Edelmetall- u. Juwelenindustrie</i>	283	483	621	+	138	24	22
Bádgos, <i>Spengler</i>	198	343	560	+	217	17	20
Lakatos, <i>Schlosser</i>	979	2015	2504	+	489	101	89
Kovács, <i>Schmiede</i>	466	1169	1087	—	82	58	39
Egyéb vas- és aczélpár, <i>Sonstige Eisen- und Stahlindustrie</i>	1519						
Öntőde, <i>Giesserei</i>	112	218	414	+	196	11	15
Egyéb fémipar, <i>Sonstige Metallindustrie</i>	108	321	408	+	87	16	15
Sokszorosító ipar, <i>Polygraphische Gewerbe</i>	119	209	245	+	36	10	9
Órás, <i>Uhrmacher</i>	263	929	1537	+	608	46	55
Órás, <i>Uhrmacher</i>	128	196	220	+	24	10	8
Timár, <i>Gerber</i>	108	260	175	—	85	13	6
Szjgyártó, <i>Kierner</i>	370	478	258	+	20	24	9
Nyerges és bőröndös, <i>Sattler und Taschner</i> ⁶⁾			240				9
Könyvkötő, <i>Buchbinder</i>	154	298	433	+	135	15	15

1857-ben és 1870-ben a következő gyűjtőcím alatt egybefoglalva: — In den Jahren 1857 und 1870 unter folgender Collectivbenennung zusammengefasst: — ¹⁾ Mezőgazdaság, *Landwirthschaft.* — ²⁾ Marhatenyésztés, *Viehzucht.* —

71. számú tábla. (Végo.)

Tabelle Nr. 71. (Schluss.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	1857	1870	1881	Külömbőség 1870 és 1880 közt	Unterschied zwischen 1870 und 1881	A lakosság 10,000-réből volt	
						Von je 10,000 Bewohnern waren in	
						1870	1881
Egyéb bőr és papíripar, <i>Sonst. Leder- u. Papier-industrie</i>	14	35	126	+	91	2	4
Női kéziipar, <i>Weibliche Handarbeit</i>	1511	2554	5226	+	2672	127	186
Kárpitos, <i>Tapezierer</i>	225	356	507	+	151	18	18
Vasut, <i>Eisenbahnen</i>	382	1147	2445	+	1298	57	87
Lófuvar, <i>Gewöhnl. Landverkehr</i>	474	959	909	—	50	48	32
Gőzhajózás, <i>Dampfschiffe</i>	235	629	428	—	201	31	15
Közönséges hajózás, <i>Gewöhn. Schifffverkehr</i>	42	83	4	—	79	4	—
Pénzzel s hitellel keresk., <i>Handel u. Geld u. Credit</i>	20	214	416	+	202	11	15
Biztosítás, <i>Assicuranzén</i>	16	219	393	+	174	11	14
Közvetítők, <i>Vermittlungsgeschäfte</i>	339	808	1389	+	581	40	49
Napszámos, <i>Tagelöhner</i>	10329	21267	26463	+	5196	1061	942
Munkás, <i>Arbeiter</i>	131	281	486	+	205	14	17
Cseléd és szolgáló, <i>Dienstleute u. Diener</i>	11145	19505	28749	+	9244	973	1024
Államhivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	390	1120	2440	+	1320	56	87
Megyei hivatalnok, <i>Comitatsbeamte</i>	—	108	56	—	52	5	2
Városi hivatalnok, <i>Stadt. Beamte</i>	140	396	499	+	103	20	18
Egyéb hivatalnok, <i>Sonst. Beamte</i>	605	930	1040	+	110	46	37
Ügyvéd, <i>Advocaten</i>	388	555	619	+	64	28	22
Orvos és sebész, <i>Aerzte und Wundärzte</i>	686	427	524	+	97	21	19
Egyéb egészségügy, <i>Sonst. Sanitätspersonal</i> *)		334	445	+	111	17	16
Nevelésügy, <i>Unterricht</i>	638	1034	1815	+	781	52	65
Irodalom, <i>Literatur</i>	79	151	275	+	124	8	10
Isteni szolgálat, <i>Gottesdienst</i>	97	149	159	+	10	7	6
Könyvvivő, <i>Buchhalter</i>	263	455	447	—	8	23	16
Gépész, <i>Maschinenisten</i>	48	324	260	—	64	16	9
Kocsis, <i>Kutscher</i>	719	1722	2145	+	423	86	76
Borbély, fodrász, <i>Barbiere, Friseur</i>	177	482	634	+	152	24	23
Katonaság, <i>Militärpersonen</i>	182	135	421	+	286	7	15
Saját vagyonából élő, <i>Von eig. Mitteln Lebende</i>	1306	1972	2578	+	606	98	92
Gyámolításból élő, <i>Von Unterstützung Lebende</i>	559	816	1594	+	778	41	57
Tanuló, <i>Lernende</i>	2652	8848	32668	+	23820	441	1163
Összesítés. — Recapitulation.							
Östermelés, <i>Urproduction</i>	1287	1721	2746	+	1025	86	98
Ipar, <i>Industrie</i>	25803	41097	48290	+	7193	2050	1719
Forgalom, <i>Verkehr</i>	1133	2818	3786	+	968	141	135
Kereskedelem, <i>Handel</i>	5710	9933	13459	+	3476	498	479
I. Testi szolgálat, <i>Körperliche Dienstleistung</i>	21919	41800	58767	+	16967	2085	2092
II. Szellemi szolgálat, <i>Geistige Dienstleistung</i>	4008	6696	11739	+	5043	334	418
III. Különféle szolgálat, <i>Sonst ge Dienstleistung</i>	2733	5267	5089	—	178	263	181
Összes személyszolgálat, <i>Persönl. Dienstl. zus.</i>	28660	53763	75595	+	21832	2682	2691
I. Saját vagyonából élő, <i>Von Eigenem Lebende</i>	1301	1972	2578	+	606	98	92
II. Gyámolításból élő, <i>Von Unterstütz. Lebende</i>	564	816	1594	+	778	41	57
III. Tanuló, <i>Lernende</i>	2652	8848	32668	+	23820	441	1163
IV. Egyéb *) <i>Sonstige</i>	65541	79458	100145	+	20687	3963	3566
Összes foglalkozás nélküli, <i>Ohne Beruf zus.</i>	70058	91694	136985	+	45891	4543	4878
Füösszeg, <i>Totale</i>	132651	200476	280861	+	80385	10000	10000

*) 88r és szeszec italok készítése. — *Bierbrauerei und Bereitung geistiger Getränke.* *) Korcsmáron, kávé. *Gast- und Kaffeevirthe.* — *) Egyéb falpar, *Sonst. Holzind.* — *) Bőrmunkás, *Lederarbeiter.* — *) Egészségügyl szem., *Sanitätspersonen.*

*) Ebből 1881-ben háztartásban elfoglalt 49558. — *Hievon i. J. 1881 in der Haushaltung beschäftigt 49.588.*

»kereskedő«, »munkás« stb. a lehető minimumra legyenek leszorítva és hogy a hol csak lehet, ki legyen mutatva, mily iparossal, mily kereskedővel, mily napszámossal stb. van dolgunk. Az 1881-diki számlálás e szerint miűségileg is különbözik az 1870-diktől, a melynek előkészítési idejében statisztikai szakhivatal különben nem is létezett; de éppen ezen javítása a fölvételnek nehezíti az összehasonlításokat is. Hogy más példát említsünk, hivatkozunk a tanulók számára. Az 1870-diki népszámlálásnál a gyermekek majd mind foglalkozás nélküliek gyanánt irattak be; tekintettel e kifejezésnek ominosus voltára és arra, hogy a népszámlálási eredmények felületes megítélésénél mily téves következtetéseket vonhatnának a »foglalkozás nélküli egyének« nagy számából, sulyt fektettünk arra, hogy a gyermekek közt levő tanulók mentül teljesebben irassanak össze. Ezen eljárásnak tulajdonítandó, hogy a tiz évvel ezelőtt összeirt kilenczezer tanuló helyett jelenleg nem kevesebb, mint harminczháromezret találunk! Világos, hogy nem a tanulók száma, hanem a fölvétel módozata az, a mely ily jelentékenyen változott.

Ezen figyelmeztetés után átmenvén az utolsó évtizedben történt változások vizsgálatára, általános tájékoztatás végett állítsuk egyelőre szembe a foglalkozási nagyobb főcsoportokat.

A 71. számú táblából kitűnik, hogy tiz-tizezer lakó után tartozott a következő csoportokhoz:

	1870	1881			
I. Östermelés	86	98	+	12	= + 14 ^o / _o
II. Ipar	2050	1719	-	331	= - 16.1 ^o / _o
III. Forgalom	141	135	-	6	= - 4.3 ^o / _o
IV. Kereskedelem	498	479	-	19	= - 3.8 ^o / _o
V. { Testiszolgálat	2085	2092	+	7	= + 0.3 ^o / _o
{ Szellemi szolgálat	334	418	+	84	= + 25.1 ^o / _o
VI. { Saját vagyonából élő	98	92	-	6	= - 6.1 ^o / _o
{ Gyámolításból élő	41	57	+	16	= + 39.0 ^o / _o

Ezen összehasonlításból mindenekelőtt kellemesen feltűnik azon nagy emelkedés, mely a szellemi keresetből élők számában mutatkozik. Kitűnik továbbá, hogy ezen kívül az östermelők (majorosok, kertészek) száma is szaporodott; ugyanez állítható a gyámolításból élőkéről is. A forgalom és kereskedelemnél mutatózó csekély ingadozások a fennemlített nehézségek tekintetbe vétele mellett mitsem nyomnak: ha nem 10,000, hanem 100 lakó után számítottuk volna az arányszámot, úgy a két számlálás eredménye egybevágóbbnak látszanék, és azon tény, hogy a forgalomhoz előbb a lakók 1.4, jelenleg 1.3, a kereskedelemhez előbb 5, jelenleg 4.8^o/_o-a tartozik, valamint azon körülmény is, hogy a testi szolgálatok nagy csoportjához tartozók száma, valamint tiz évvel ezelőtt ugy most is, 20.9^o/_o-ot tesz, inkább annak tanuságául tekintethetnék, hogy daczára azon tévedéseknek és felfogási eltéréseknek, melyek ily bonyolódott fölvételnél kikérülhetlenek, annak eredménye mégis hiven és megbízhatóan tükrözi vissza lakosságunk társadalmi összealkotásának nagy vonásait.

Az iparnál mutatózó nagyobb hanyatlás, legalább részben, abban találja magyarázatát, hogy éppen az iparnál találni legtöbb napszámot alkalmazva. Ha ezeket is beszámítjuk, úgy minden tizezer lakó után, további százötven

iparból élő egyént találunk, a mi aztán inkább közelíti meg az 1870-diki állapotot. Mindazonáltal tény, hogy még e javítás mellett is jelenleg kevesebb iparost tudunk Pesten felmutatni, mint egy évtizeddel ezelőtt. E feltűnő jelenség oka részben talán abban is rejlik, hogy a főváros egyesítése óta a budai oldalon létező ipartelepek jelentősége (utalunk különösen a hajógyárra, az ó-budai egyéb gyárakra, valamint a Ganz-féle öntödére) emelkedhetett érezhetően, de nincsen kizárva annak lehetősége, hogy az iparral foglalkozók száma az egész népesség számához arányitva, ma kisebb, mint milyen egy évtizeddel ezelőtt vala.

Nem szabad elhallgatnunk azon megjegyzést sem, hogy azon tény, miszerint a tőkések száma fogyott, nagyon is figyelembe veendő egy körülmény, még pedig annál inkább, mivel e mellett a koldusok számának szaporodása észlelhető. Evvel szemben azonban biztató jelenség gyanánt mutatkozik azon tény, hogy a cselédek száma oly tetemesen emelkedett; ez mégis arra enged következtetni, hogy habár a tökepezések száma — akár azért, mivel ritkábban vándorolnak be, akár azért, mivel városunkat nagyobb számban hagyják el, — kisebbedett, úgy a középosztály között az általános jólétnek mégis emelkednie kellett, máskülönben lehetetlen lévén azon tény, hogy jelenleg teljes harmadával több cseléd tudjon Pesten megélni, mint tiz évvel ezelőtt.

Áttérvén mármost a 71-dik számú tábla azon részére, a melyen hetvenkét egyes kereseti ág létszáma 1857-ről, 1870-ről és 1881-ről van összehasonlítva, itt egybeállíthatjuk azon ágait, melyek tetemesen szaporodtak, vagy tetemesen fogytak.

Nagyobbmértvű szaporodás a következő foglalkozásoknál észlelhető:

	1870	1881	
majoros, tehenész és egyéb marhatenyésztő	28	44	(10,000 lakó közt)
vendéglős, korcsmáros, kávé és kávémérő	125	136	»
mosás, tisztítás (mosónő stb.)	48	81	»
sokszorosító ipar	46	55	»
női kéziipar	127	186	»
vasutnál elfoglalt (hivatalnok, munkás stb.)	57	87	»
pénzüzetek	11	15	»
biztosítások	11	14	»
közvetítők	40	49	»
hivatali, intézeti és bolti szolga	24	59	»
cseléd	949	964	»
közhivatalnok	81	107	»
tanító	52	65	»
irodalom	8	10	»
gyámolításból élő	41	57	»

Tanulót tizezer lakó közül előbb négyszáznegyvenegyét, jelenleg — a szigorúbb felvétel folytán — ezerszázhatvanháromat találunk.

Nagyobb mértvű fogyatkozás pedig a következő ágakban konstatalható:

	1870	1881	
pék	43	37	(10,000 lakó közt)
molnár és malomipar	51	25	>
szabó	228	186	>
czipész	240	188	>
kőműves	94	53	>
ács	40	18	>
asztalos	145	111	>
lakatos	101	89	>
kovács	58	39	>
tímár	13	6	>
lófuvar	48	32	>
gőzhajózás	31	15	>
napszámos, munkás	1075	959	>
kocsis	86	76	>
orvos	21	16	>
ügyvéd	28	22	>
saját vagyonából élő	98	92	>

A malomiparnál mutatkozó apadás talán szintén a napszámosok kihasználására vezethető vissza. ¹⁾

Jegyzetek.

I. Jegyzet. Az egyes kereseti ágaknak legrészletesebb kimutatása.

A) Östermelés 4036 férfi, 539 nő, összesen 4575.

a) Földmivvelés 1250 f., 190 nő, összesen 1440; b) kertész 560 f. 31 n., összesen 591; c) szőlőműves 963 f., 138 n., össz. 1101; d) majoros, tehenész 978 f., 179 n., össz. 1157; e) egyéb marhatenyésztés 183 f. (u. m. sertésotető 113, hajtsár 33, sertésszállító 13, kanász 7, juhász 6, birkanyíró 4, csikósbojtár 2, sertésszállási gépész 1, sertéshizláló 1, lóitató 2, barompásztor 1); f) egyéb östermelés 102 f., 1 n., összesen 103 (u. m. halász 56 f., 1 n., összesen 57 vadász 18, bányász 16, erdősz 12.).

B) Ipar 45,548, férfi, 2503 nő, összesen 58,051.

I. Eledel-ipar: 9130 f., 861 n., ö. 9991; a) pék 1313 f., 29 n., ö. 1342 (u. m. kenyérsütő 15 f., 1 n., ö. 16; pék 1298 f., 28 n., ö. 1326); b) mészáros 1071 f., 8 n., ö. 1079; c) hentes s egyéb husipar 916 f., 28 n., ö. 944 (u. m. hentes 794 f., 23 n., ö. 817; kolbászos 37 f., szalámicsináló 38 f., 1 n., ö. 39; paczalos 38 f., 3 n., ö. 41, kolbászkacsináló 4 f., 1 n., ö. 5); d) malom-ipar 908 f.; e) cukrászat s egyéb édességek 318 f., 40 n., ö. 358, (u. m. cukrász 268 f., 38 n., ö. 306, mézesbábos 45 f., mandolettisütő 4 f., csokoládégyáros 1 f., 1 n., ö. 2, csemegeárus 1 n.); f) sertőzés 255 f.; g) egyéb szeszes italok készítése 151 f., (u. m. szeszgyáros 138 f., likörgyáros 11 f., pezsgógyáros 2 f.); h) vendégfogadó 19 f., 1 n., ö. 20; i) vendéglős, korcsmáros 3365 f.: 377 n., ö. 3742; j) kávé s kávémérő 473 f., 272 n., ö. 745 (u. m. kávé 329 f., 91 n., ö. 420; kávémérő 144 f., 181 n., ö. 325); k) pálinkamérő 184 f., 14 n., ö. 198; l) egyéb eledelipar 157 f., 92 n., ö. 249, (u. m. kifőző 38 f., 60 n., ö. 98; szikvizgyáros 39 f.; béltisztító 36 f., tésztagyáros 7 f., 8 n., ö. 15; malátagyáros 13 f., gesztenyesütő 5 f., 6 n., ö. 11; lúdsütő 1 f., 4 n., ö. 5; élesztőgyáros 1 f.; sajt készítő 2 f., 1 n., ö. 3; mustárkészítő 1 n.; halsütő 2 n.; kölesgyáros 1 f.; baromfítisztító 1 f., 3 n., ö. 4; borjulábtisztító 1 f., 2 n., ö. 3; eczetgyáros 5 f., 3 n., ö. 8; káposztavágó 2 f.; maroktányos 2 f., élelmezési vállalkozó 3 f., 1 n., ö. 4; kocsonyafőző 1 n.).

II. Ruházati ipar: 11,840 f., 4104 n., összesen 15,944; a) szabó 4674 f., 985 n., ö. 5659, (u. m. szabó 3441 f., 589 n., ö. 4030; férfiszabó 900 f., 21 n., ö. 921, női szabó 327 f.,

¹⁾ A pesti malmokban jelenleg alkalmazott napszámosok számát nem ismerjük; egész Budapesten 1230-ja rúg azok száma.

375 n., ö. 702; szürszabó 5 f.; egyházi ruhakészítő 1 f.); b) czipész 6197 f., 40 n., ö. 6237, (u. m. czipész 5779 f., 35 n., ö. 5814; csizmadia 384 f., 2 n., ö. 386; varga 32 f., 1 n., ö. 33; papucsos 2 f., 2 n., ö. 4.); c) szücs 370 f., 3 n., ö. 373; d) kalapkészítő 331 f., 34 n., ö. 365, (u. m. kalapos 326 f., 21 n., ö. 347; szalmakalakészítő 5 f., 2 n., ö. 7; kalapvarró 11 n.); e) mosás és tisztítás 67 f., 2686 n., ö. 2753; (u. m. mosás 22 f., 2547 n., ö. 2569; vasalónő 110; ruhatisztító 35 f., 14 n., ö. 49; csipkemosó 12 n.; függönytisztító 7 f.; kalaptisztító 3 f., 2 n., ö. 5; szalmatisztító 1 n.); f) pipere 4 f., 291 n., ö. 295; (u. m. divatárúsnő 249; pipe-rész 4 f., 28 n., ö. 32; disztitőnő 14); g) egyéb ruházó iparos 197 f., 65 n., ö. 262 (u. m. keztyűs 126 f., 51 n., ö. 177; sapkás 56 f., 6 n., ö. 62; ruházati iparos 8 f.; posztönyíró 4 f., 1 n., ö. 5; fűzőkészítő 1 f., 4 n., ö. 5; nyakkendőgyáros 1 f., 1 n., ö. 2; bocskorkészítőnő 1; feherneműkészítő 1 f.; kapezakészítő 1 n.).

III. Építő-ipar: 3857 f., 2 n., ö. 3859; a) kőműves 1942 f.; b) kőfaragó 421 f., 2 n., ö. 423; c) ács 727 f.; d) kövező 187 f.; e) cserépfedő 241 f.; f) üveges 248 f.; g) egyéb 91 f., (u. m. kútmester 40, kőtörő 13, cementöntő 9, márványosizoló 7, palagyáros 3, stukkaturműves 3, aszfaltgyáros 7, vízvezetéki berendező 7, nádkötő 1, kögyári munkás 1.).

IV. Fonó-szövő-ipar: 398 f., 110 n., ö. 508; a) zsinór- és gombkötő 152 f., 107 n., ö. 259; b) kötélgyártó 145 f., 3 n., ö. 148; c) egyéb 101 f. (u. m. szítás 58, takács 14, harisnyaszövő 11, posztós 6; szalagkészítő 5, szövő 4, pokróczkészítő 2, gyári fonó 1.).

V. Agyag-ipar: 320 f., 122 n., ö. 442; a) téglavető 160 f., 119 n., ö. 279; b) fazékas 95 f., 3 n., ö. 98; c) egyéb 65 f., (u. m. pipagyártó 50, kályhakészítő 10, majolikagyáros 3, porcellángyáros 2.).

VI. Fa-ipar: 5028 f., 13 n., ö. 5041; a) asztalos 3651 f., 2 n., ö. 3653; b) esztergályos 286 f.; c) kádár 592 f., 3 n., ö. 595; d) bognár 320 f.; e) egyéb 179 f., 8 n., ö. 187, (u. m. kosárkötő 85 f., kaptafavágó 44 f., 1 n., ö. 45; ládakészítő 12 f., fametsző 19 f., fűrészgyáros 8 f., parketgyáros 4 f., 1 n., ö. 5; fadobozkészítő 1 f., gyufagyaluló 1 f., furnirműves 1 f., sajkacsináló 1 f., faszerszámk. 1 f., óratokk. 1 f., fanyerges 1 f., székefonó 4 n., teknő-készítőnő 1, gőzfavágó 1 n.).

VII. Fém-ipar: 6956 f., 33 n., ö. 6989; a) drágakő és nemesérez-ipar: 639 f., 15 n., ö. 654; (u. m. aranyműves 534 f., 11 n., ö. 545; ezüstműves 27 f., 4 n., ö. 31, ékszerész 78 f.); b) bádlogos 674 f., 4 n., ö. 678; c) lakatos 3010 f., 2 n., ö. 3012; d) kovács 1258 f.; e) egyéb vasipar 508 f., 2 n., ö. 510; (u. m. vasesztergályos 200 f., drótos 85 f., gép- és kazánkovács 57 f., vasgyári iparos 46 f., reszelővágó 52 f., késműves 31 f., szerszámkovács 17 f., sarkantyús 10 f., ekekészítő 2 f., kardműves 3 f., vastisztító 1 f., hajtűkészítő 1 f., 2 n., ö. 3; vassodró 1 f., lánckészítő 1 f.); f) öntőde 583 f., 4 n., ö. 587, (u. m. vasöntő 413 f., rézöntő 82 f., betilöntő 49 f., 3 n., ö. 52, ezinöntő 8 f., harangöntő 8 f., öntő 7 f., 1 n., ö. 8, fémöntő 1 f., öntő 1 f., műöntő 1 f., ólomöntő 1 f.); g) egyéb fémipar 284 f., 6 n., ö. 290, (u. m. rézműves 148 f., lemezelő 24 f., ércnyomó 20 f., ércesztergályos 6 f., bronzműves 31 f., pipakupakoló 22 f., ércfényező 7 f., érczverő 7 f., 1 n., ö. 8, sodronykészítő 1 f., üst-készítő 1 f., sárgarézműves 2 f., réznyomdász 1 f., ércműgyáros 3 f., 1 n., ö. 4, ércfestő 1 f., gombostűgyáros 1 f., czinező 2 f., csemettyűs 3 f., réztisztító 1 f., pakfongműves 3 f., ólom-peccétkészítő 1 n., ezüsttisztító 3 n.).

VIII. Sokszorosító-ipar: 1693 f., 170 n., ö. 1863; a) könyomda 150 f.; b) könyvnyomda 1543 f., 170 n., ö. 1713.

IX. Iparos-művészet: 775 f., 111 n., ö. 886; a) fényképész 142 f., 6 n., ö. 148; b) szobafestő 434 f.; c) virágszináló 4 f., 105 n., ö. 109; d) czimfestő 110 f.; e) vésnök 64 f.; f) fametsző 14 f.; g) egyéb 7 f.; (u. m. zinkograf 3 f., müolajfestő 3 f., kartograf 1 f.).

X. Műszer-ipar: 599 f., 3 n., ö. 602; a) órás 260 f.; b) látszerész 47 f., 2 n., ö. 49; c) puskaműves 33 f., 1 n., ö. 34; d) gépgyárban 80 f.; e) zeneszerkészítő 79 f.; f) szerszám-készítő 31 f.; g) műszerész 51 f.; h) egyéb 18 f., (u. m. mechanikus 6 f., mügépező 2 f., távirtda-gépész 2 f., légszeszv. berendező 3 f., csölerakó 2 f., vízműkészletiparos 2 f., installateur 1 f.).

XI. Bőr- és papír-ipar: 1383 f., 60 n., ö. 1443; a) timár 262 f., 1 n., ö. 263, (u. m. timár 223 f., 1 n., ö. 224; kordoványos 7 f., bőrgyáros 31 f., tabakos 1 f.); b) szijgyártó 275 f., 2 n., ö. 277; c) nyerges és bőrdűs 261 f., (u. m. nyerges 169, bőrdűs 89, bőrmunkás 2 f.); d) könyvkötő 476 f., 28 n., ö. 504; e) egyéb 109 f., 29 n., ö. 138, (u. m. dobozkészítő 17 f., 16 n., ö. 33, tokkészítő 23 f., vonalozó 16 f., kártyagyáros 14 f., 3 n., ö. 17; papírzsák-

413
82
52
8
8
8
4
575
12.2
587

készítő 7 f., ostorkészítő 11 f., 2 n., ö. 13, díszműkészítő 6 f., kártyatisztító 7 f., papírgyáros 5 f., levélborítékkészítő 5 n., szivarszipkakészítő 1 f., 3 n., ö. 4, papirlemez-készítő 2 f.).

XII. Olaj- és zsír-ipar: 102 f., 7 n., ö. 109; a) szappanos 84 f., 5 n., ö. 89; b) egyéb 18 f., 2 n., ö. 20, (u. m. gyertyagyáros 2 f., 2 n., ö. 4, zsír- és olajgyáros 5 f., olajgyáros 6 f., illatszerész 3 f., fagyúolvasztógyáros 2 f.).

XIII. Iparos festő: 728 f., 10 n., ö. 738; a) fényező és mázoló 457 f., 3 n., ö. 460; b) szövetfestő 101 f., 5 n., ö. 106; c) egyéb 170 f., 2 n., ö. 172, (u. m. festő 64 f., kártyafestő 43 f., 1 n., ö. 44, porcellánfestő 28 f., bőrfestő 14 f., 1 n., ö. 15, üvegfestő 9 f., butorfestő 5 f., papirfestő 5 f., tollfestő 2 f.).

XIV. Egyéb ipar: 2739 f., 6897 n., ö. 9636; a) hajógyárban 592 f.; b) dohánygyárban 23 f., 374 n., ö. 397; c) női kéziiparos 15 f., 6309 n., ö. 6324, és pedig 1) varrónő 5451; 2) egyéb női kézimunkás 15 f., 857 nő, összesen 867, (u. m. harisnyakötő 5 f., 116 nő, összesen 121, himzűnő 121, zsákfoltozónő 26, géptűző 5 férfi, 3 nő, összesen 8, himzűelőnyomó 5 n., gépkötőnő 3, himzűbetűvarró 1 f., aranyhimzű 1 f., 3 n., összesen 4, egyéb 3 f., 575 n., össz. 578); d) kárpitos 583 f., 5 n., ö. 588; e) köszörős 32 f., 2 n., ö. 34; f) aranyozó 133 f., 4 n., ö. 137; g) egyéb iparágakban 717 f., 92 n., ö. 809; (u. m. kefekötő 156 f., légszeszgyárban 60 f., 1 n., ö. 61, kocsigyártó 52 f., paplanos 51 f., 2 n., ö. 53, gyári munkás 47 f., esernyőkészítő 41 f., 13 n., ö. 57, rész 33 f., keményítőgyáros 24 f., 2 n., ö. 26, nádszékfonó 17 f., 27 n., ö. 44, nyulszórvágó 16 f., gipszalakkészítő 15 f., vízvezetéki munkás 14 f., pipametsző 12 f., szemfedélkészítő 10 f., 1 n., ö. 11, rostacsinaló 7 f., gyufagyáros 7 f., 7 n., ö. 14, vaggongyárban 13 f., vattakészítő 9 f., 7 n., ö. 16, pecsétnyomókészítő 3 f., gyapjúgyárban 4 f., 4 n., ö. 8, szalmavágó 1 f., 1 n., ö. 2, krétavágó 2 f., seprőgyártó 4 f., 1 n., ö. 5, tollgyártó 1 f., 1 n., ö. 2, gyári fűtő 19 f., tolltisztító 2 f., 3 n., ö. 5, héberkészítő 1 f., esiszőlőkészítő 1 f., vérgyár 3 f., 3 n., ö. 6, gombolyító 1 n., lőporgyárban 4 f., hajműkészítő 1 f., 2 n., ö. 3, hűrsinaló 3 f., ponyvagyártó 6 f., kalitkakészítő 2 f., bőrkőgyáros 1 f., óvcsinaló 3 f., vegyészeti szerggyártó 3 f., gyapjувágó 2 f., tajtékmetsző 4 f., lámpagyáros 3 f., festékgyáros 5 f., 1 n., ö. 6, tégtagyártó 5 f., spodiumgyártó 2 f., 1 n., ö. 3, betűmíntakészítő 2 f., 1 n., ö. 3, monogramnyomó 2 f., 3 n., ö. 5, mészgyáros 2 f., fénymázkészítő 6 f., pecsétviaszkészítő 2 f., 1 n., ö. 3, lámpabélkészítő 1 f., 2 n., ö. 3, üvegfüvő 7 f., pénszkeleténygyáros 1 f., burgonyagyáros 1 f., 1 n., ö. 2, lószórtisztító 2 f., porzókészítő 1 f., fűvőgyáros 2 f., míntakészítő 8 f., zsákjegyző 1 f., 1 n., ö. 2, kályfafelállító 1 f., kékfestékkészítő 1 f., 1 n., ö. 2, monteur 2 f.; megjelölés nélk. iparos 644 f., 111 n., ö. 755.

C) Forgalom 5,127 férfi, 56 nő, összesen 5,183.

a) szárazon 3888 f., 54 n., ö. 3942. I. vasut: 2833 f., 9 n., ö. 2842, és pedig a) hivatalnok 1607 f., 9 n., ö. 1616; b) üzemi szolgálatban 847 f.; c) iparágakban elfoglalt¹⁾ 134 f.; d) testi szolgálatban 245 f. II. Lőfuvar: 1055 f., 45 n., ö. 1100.

b) vízi forgalom 1239 f., 2 n., ö. 1241. I. Gőzhajózás: 1235 f., 2 n., ö. 1237, és pedig a) hivatalnok 248 f., 2 n., ö. 250; b) üzemi szolgálatban 971 f.; c) iparágakban elfoglalt (vendéglős) 1 f., testi szolgálatban 15 f. II. közönséges hajózás: 4 f.

D) Kereskedelem 13,215 férfi, 1997 nő, összesen 15,212.

I. Österményekkel, kereskedő 2849 f., 109 n., ö. 2958, a) gabna- és terménykereskedő 624 f., 5 n., ö. 629; b) fűszerkereskedő 1325 f., 20 n., ö. 1345; c) fakereskedő 373 f., 29 n., ö. 402; d) sertéskereskedő 86 f.; e) horkereskedő 120 f., 2 n., ö. 122; f) virágkereskedő 18 f., 23 n., ö. 41; g) egyéb österményekkel kereskedő 303 f., 30 n., ö. 333, (u. m. tejkereskedő 43 f., 7 n., ö. 50, déli gyümölcsárús 25 f., sajtkereskedő 22 f., 2 n., ö. 24, főkereskedő 22 f., gyógyfűkereskedő 23 f., petroleumkereskedő 19 f., 1 n., ö. 20, halkereskedő 9 f., 8 n., ö. 17, szénkereskedő 18 f., 3 n., ö. 21, gyapjúkereskedő 22 f., tollkereskedő 8 f., építőanyagkereskedő 9 f., sókereskedő 6 f., marhakereskedő 11 f., olajkereskedő 8 f., madárkereskedő 7 f., vajkereskedő 5 f., 2 n., ö. 7, theakereskedő 5 f., keserűvízkereskedő 4 f., borjúkereskedő 4 f., paprikakereskedő 6 f., 1 n.,

¹⁾ Az iparágakban elfoglaltakat a következőkben részletezzük: lakatos 46 f., kovács 8 f., vasgyárban 8 f., bognár 5 f., asztalos 5 f., nyomdász 7 f., kazánkovács 5 f., fényező 5 f., vasesztergályos 3 f., mázoló 2 f., bádogos 2 f., gyári munkás 3 f., könyvnyomdász 3 f., reszelővágó 1 f., szekerező 1 f., kőműves 1 f., szilgyártó 1 f., kőműves 1 f., kárpitos 1 f., szabó 1 f., ács 1 f., vasszállító 1 f., kávé 1 f., kőeszmáros 2 f., könyvkötő 1 f., építészeti felügyelő 1 f., gépsztergályos 1 f., rőzműves 1 f., esztergályos 1 f., rézöntő 1 f.

ö. 7, cementkeresk. 3 f., pióczakeresk. 2 f., 2 n., ö. 4, gyümölcskeresk. 1 f., főzelékkeresk. 2 f., 1 n., ö. 3, nyúlőrkeresk. 1 n., kökeresk. 1 f., kenderkeresk. 1 f., gyarmatárúkeresk. 1 f., zabkeresk. 1 f., csontkeresk. 1 f., építőfakerek. ✓, növénykeresk. 1 f., cserkeresk. 2 f., élesztőárús 2 f., hagymakeresk. 4 f., vadhúskeresk. 2 f., fűkeresk. 1 f., zsiradékkeresk, 1 f., hajkeresk. 1 f., 2 n., ö. 3.).

II. Iparcikkekkel kereskedő 3737 f., 149 n., ö. 3886; a) szalagkeresk. 13 f., 1 n., ö. 14; b) divatezikkkeresk. 281 f., 2 n., 283; ✓ c) papirkeresk. 198 f., 4 n., ö. 202; ✓ d) bőrkerek. 217 f., 1 n., ö. 218; ✓ e) lisztkeresk. 124 f., 14 n., ö. 123; ✓ f) vászonkeresk. 139 f., 1 n., ö. 140; ✓ g) rőfös keresk. 466 f., 11 n., ö. 477; ✓ h) ruhakeresk. 224 f., 11 n., ö. 235; ✓ i) díszmükeresk. 129 f., 1 n., ö. 130; ✓ j) rövidárúkeresk. 584 f., 39 n., ö. 623; ✓ k) posztókeresk. 244 f., 1 n., ö. 245; ✓ l) vaskerek. 197 f., 1 n., ö. 198; ✓ m) egyéb iparcikkekkel keresk. 921 f., 62 n., ö. 983, (u. m. kézműárús 103 f., nürnbergi árúkeresk. 66 f., kalapkeresk. 60 f., 6 n., ö. 66, ✓ fehérműárús 59 f., 9 n., ö. 68, butorkerek. 57 f., festékkeresk. 53 f., játékszerkeresk. 32 f., 2 n., ö. 34, szeszárús 34 f., edénykeresk. 30 f., szerszámker. 32 f., üvegkeresk. 31 f., 4 n., ö. 35, porcellánkeresk. 26 f., 2 n., ö. 28, czipőkeresk. 28 f., 5 n., ö. 33, zsákkeresk. 19 f., 1 n., ö. 20, csipkekeresk. 15 f., lámpakeresk. 12 f., szőrmekerek. 12 f., vegyes keresk. 8 f., gyufakeresk. 9 f., zeneszerkeresk. 13 f., süteményárús 17 f., selymekeresk. 7 f., pokróczkeresk. 9 f., konyhaszerkeresk. 10 f., czipéskellékkeresk. 7 f., pipakeresk. 7 f., mérlegkeresk. 6 f., szalmakalapkeresk. 6 f., varrógépkerek. 7., szőnyegkeresk. 5 f., szücsárúkereskedő 5 férfi, virslikereskedő 5 férfi, edénykereskedő 5 nő, sirkőkereskedő 4 férfi, szabókellékkereskedő 4 férfi, szövetkereskedő 4 férfi, katonaszekereskedő 4 férfi, dohányzószekereskedő 4 férfi, bélésárúkereskedő 4 férfi, fegyverkereskedő 4 férfi, czukorkereskedő 3 férfi, 1 nő, összesen 4, hordókeresk. 3 f., ponyvakerek. 3 f., illatszekeresk. 3 f., 2 n., ö. ✓ furnirkeresk. 3 f., gépkerek. 3 f., csemegekeresk. 4 f., 2 n., ö. ✓ vegyitemékkeresk. 2 f., élelmiszerek. 2 f., 1 n., ö. 3. óraszerkeresk. 2 f., férfidivatzikkkeresk. 2 f., gépszekeresk. 2 f., ágyneműkeresk. 2 f., 1 n., ö. 3, seprőkeresk. 2 f., palaczsörkeresk. 2 f., pamutkeresk. 2 f., butorszövetkereskedő 2 f., mükereskedő 2 f., szikvizárús 2 f., ruggyantaárús 2 f., kosárárús 2 n., zongorakereskedő 2 f., bádogneműkereskedő 2 f., gazdasági gépkerek. 2 f., zsiradékkeresk. 2 f., vizmentes ponyvakerek. 1 matráczer. 1 f., hadiszekeresk. 1 f., pléh-edénykereskedő 1 f., keményítőkereskedő 1 f., taneszközkereskedő. 1 f., falemezkereskedő kocsikenőkeresk. 1 f., keleti árúkkal keresk. 1 f., kaptafaker. 1 f., lőszőrkeresk. 1 f., kádárfa-kereskedő 1 férfi, koporsókereskedő 1 férfi, gummicőkereskedő 1 férfi, szappankeresk. 1 f., gyűszűkeresk. 1 f., peosétviaszkeresk. 1 f. kötélkeresk. 1 f., műszaki árúkkal kereskedő 1 f., egyházi szerkeresk. 1 f., téntakeresk. 1 f., fénymázkeresk. 1 n., müvirágker. 1 f., festőminta-keresk. 1 f., pamutkeresk. 1, enyvkeresk., 1 f., gyári tészta keresk. 1 f., uyakkendőkeresk. 1 f., aranyüzér 1 f., pipereárúkkal kereskedő 1 f., rongykeresk. 1 f., eczetkeresk. 1 f., kékítőárús 1 n., himzőárúkeresk. 1 f., 1 n., ö. 2, szegárús 1 n., vattakeresk. 1 n.).

III. Pénzzel és hitellel kereskedő: 878 f., 5 n., ö. 883; a) bankok 329 f.; b) pénz-váltó 44 f.; c) zálogüzlet 74 f., 5 n., ö. 79, d) biztosítás 431 f.

IV. Közvetítők: 1453 f., 5 n., ö. 1458; a) ügynök és alksusz 1187 f., 5 n., ö. 1192; b) szállító és bizományos 258 f.; c) egyéb 8 f., (u. m. hordár-intézetulajd. 1 f., lókupez 3 f., közvetítő 2 f., lakásközv. 1 f., vállalkozó 1 f.).

V. Járókelő kereskedő: 1036 férfi, 1175 nő, összesen 2211; a) házaló 795 f., 119 n., ö. 914; b) kutséber 38 f., 1 n., ö. 39; ✓ c) kofa 130 f., 763 n., ö. 893; d) tojáskeresk. 3 f., 10 n., ö. 13; e) háromfikeresk. 35 f., 95 n., ö. 150; f) kenyérárús 7 f., 20 n., ö. 27; g) egyéb piaci árulás 7 f., 5 n., ö. 12; (u. m. süteményárús 1 f., 3 n., ö. 4, piaci áruló 6 f., 2 n., ö. 8); h) egyéb járókelő keresk. 21 f., 162 n., ö. 183, (u. m. vízfordó 87 n.; puttonyos 2 f., 58 n., ö. 60, aprólékokkal keresk. 3 f., 2 n., ö. 5, csemegeével járó 6 n., különféle árúkkal járó 3 f., 1 n., ö. 4, kalácsáruló 3 n., játékszerrel házaló 3 f., pereczárús 2 f., mandolettis 2 f., czukorkákkal keresk, 2 f., 1 n., ö. 3, madárral számokat huzató 1 f., kör-játékos 2 f., 3 n., ö. 5, fénymázzal házaló 1 n.).

VI. Egyéb kereskedelem: 3262 f., 554 n., ö. 3816; a) könyvkereskedő 150 f., 6 n., ö. 156; ✓ b) szatócs 855 f., 170 n., ö. 1025; ✓ c) dohánytőzs és lottógyűjtőde 101 f., 136 n., ö. 237; d) egyéb 213 f., 19 n., ö. 232, (u. m. zsisárús 75 f., 8 n., ö. 83, ócska ruhakeresk. 24 f., 4 n., ö. 28, építési vállalkozó 25 f., rongykeresk. 14 f., 1 n., ö. 15, tűzsdész 14 f., temetkezési

vállalkozó 13 f., kolporteur 7 f., szállásadó 6 f., régi képekkel kereskedő, 6 f., árverező 4 f., könyvkihordó 4 f., ócska vassal keresk. 4 f., haszonbérlet 3 f., 2 n., ö. 5, régi butorral keresk. 3 f., zsákkölcsönző 2 f., 1 n., ö. 3, istállóbérlet 2 f., régiségekkel keresk. 2 f., panorámatulajdonos 1 f., 1 n., ö. 2, kincstári vállalkozó 1 f., bérletre vállalkozó 1 f., bérlet helyettesítő 1 f., vásárra járó 1 f., szentképekkel keresk. 1 n.; e) közelebbi megjelölés nélküli kereskedő 1943 f., 223 n., ö. 2166.

E) Személyes szolgálat 49,113 férfi, 45,337 nő, összesen 94,450.

I. Testi szolgálat: 30,417 f., 42,161 n., ö. 72,578; a) napszámos 21,672 f., 12,895 n., ö. 34,567; b) munkás 349 f., 207 n., ö. 556; c) szolgáló 7387 f., 28,936 n., ö. 36,373, (u. m. 1) mindenés 296 f., 2) bolti szolgáló 539 f., 3) urasági és házi szolgáló 1270 f., 22,786 n., ö. 24,056, 4) közhivatali szolgáló 1037 f., 5) intézeti és irodai szolgáló 608 f., 6) egyéb szolgáló 560 f., 7) szakács 52 f., 5348 n., ö. 5400, 8) kocsis 2589, 9) lovász 114 f., 10) dajka 852 n., 11) egyéb cseléd 322 f.); d) hordár 574 f.; e) egyéb testi szolgálat 435 f., 73 n., ö. 508, (u. m. utcaseprő 176 f., 1 n., ö. 177; favágó 128 f., 52 n., ö. 180, útkaparó 37 f., targonczás 18 férfi, 2 nő, összesen 20, zsákhordó 16 férfi, fűtő 12 férfi, 1 nő, összesen 13, takarítónő 6, fa- és szénkihordó 1 férfi, 4 nő, összesen 5, teherhordó 3 férfi, 1 nő, összesen 4, udvarseprő 5 f., sóhordó 2 f., csatornatisztító 1 f., sóderáló 1 f., csizmatisztító 1 f., kocsi-tisztító 1 f., szeméthyamunkás 1 f., fürdőlegény 1 f., szeméthordó 1 f., téglahordó 1 f., homokhordó 1 f., kifutó 1 f.).

II. Szellemi szolgálat: 13,307 f., 2068 n., ö. 15,375; a) államhivatalnok 4119 f., 48 n., ö. 4167; b) megyei hivatalnok 60 f.; c) városi hivatalnok 602 f.; d) egyéb hivatalnok 1126 f., 161 n., ö. 1287; e) irnok 1026 f.; f) ügyvéd 1173, (ebből ügyvédjelölt, segéd 480); g) orvos és sebész 600 f., (ebből orvosnövendék 87); h) egyéb egészségügy 189 f., 352 n., ö. 541, (u. m. gyógyszerész 185 f., szülésznő 352, fogművész 3 f., tébolydatulajdonos 1 f.); i) tanító 1057 f., 1110 n., ö. 2167 és pedig 1) tanár 458 f., 2) elemi tanító 450 f., 650 n., ö. 1100, 3) egyéb tanító 105 f., 88 n., ö. 193 (u. m. rajztanító 39 f., 1 n., ö. 40, nyelvtanár 18 f., 21 n., ö. 39, kézimunkatanítónő 23, francia nyelvmester 6 f., 32 n., ö. 38, tornatanár 9 f., 4 n., ö. 13, táncmester 12 f., angol nyelvmester 8 f., 1 n., ö. 9, szepirőmester 6 f., szerb nyelvmester 3 férfi, vivőmester 1 férfi, drámai tanár 1 férfi, román nyelvmester 1 férfi, görög nyelvmester 1 férfi, ipar-munkatanítónő 1, énektanár 1 nő, olasz nyelvmester 2 nő), 4) egyéb nevelés 44 f., 372 n., összesen 416, (u. m. magántanító 1 f., 14 n., ö. 15, nevelő 20 f., 289 n., ö. 309, társalgónő 37, óvodatanító 2 f., 26 n., ö. 28, gyermekkert tanító 3 f., 2 n., ö. 5, házi tanító 11 f., tanárjelölt 5 f.), j) író 279 f., 9 n., ö. 288; k) műzenész, zene-tanító 367 f., 93 n., ö. 460, l) színész 125 f., 109 n., ö. 234; m) festő és szobrász 211 f., 2 n., ö. 213, n) egyéb művészet 500 f., 136 n., ö. 636, (u. m. cigányzenész 387 f., népénekes 32 f., 44 n., ö. 76, operaénekes 8 f., 48 n., ö. 56, kardalok 38 f., karmester 9 f., zongorajátzó 6 f., színházi rendező 1 f., templomi énekes 2 f., műénekes 1 f., harmoniumjátzó 2 f., gitárjátzó 1 f., 2 n., ö. 3, táncos 1 f., 38 n., ö. 39, költőtáncos 1 f., balletmester 1 f., jongleur 1 f., kolduló zenész 2 f., improvizátor 1 f., színházi festő 2 f., gymnastikus 3 f., művésznő 2); o) isteni szolgálat 249 f., 46 n., ö. 295; p) könyvvivő 475 f., 1 n., ö. 476; q) építész, mérnök 392 f.; r) gépész 373 f.; s) egyéb szellemi szolgálat 384 f., 1 n., ö. 385, (u. m. képviselő 195 f., vegyész 34 f., rajzoló 30 f., építészeti rajzoló 29 f., sakter 27 f., gondnok 8 f., házi gondnok 6 f., akadémiai tag 5 f., levelező 5 f., tolmács 4 f., főrendiházi tag 3 f., bölcsész 2 f., udvarmester 2 f., geológ 4 f., konsuli hivatalnok 2 f., 1 n., ö. 3, színházi ügy-nök 1 f., kamarás 1 f., térképész 1 f., mintakészítő 1 f., tizparancsolatíró 1 f., meteorológ 1 f., esküdt 1 f.)

III. Különféle szolgálat: 5389 f., 1108 n., ö. 6497; a) katonaság 759 f.; b) őrség 1192 f.; c) házmester 1060 f., 378 n., ö. 1438; d) fodrász, borbély 553 f., 189 n., ö. 742; e) betegápoló 76 f., 336 n., ö. 412; f) adóbiztos 73 f.; g) levélhordó 231 f.; h) lámpagyújtó 104; i) felvigyázó 240 f., 14 n., ö. 254; j) vám- és jegyszedő 84 f., 6 n., ö. 90; k) egyéb 1017 f., 185 n., ö. 1202 (u. m. kapus 156 f., tűzoltó 135 f., kintornás 97 f., 9 n., ö. 106, kéményseprő 117 f., 1 n., ö. 118, cselédszerző 69 f., 32 n., ö. 101, szobatisztító 56 f., 2 n., ö. 58, raktárnok 66 f., újsághordó 18 f., 38 n., ö. 56, kézbesítő 44 f., becstis 24 f., Turdós, 13 f., 6 n., ö. 19, diszitó 18 f., lakáskiadó 47 n., tollfosztó 12 n., kaparás 13 f., sirásó 12 f.,

küldöncz 15 f., gépnél működő 10 f., ruhatárnál 9 f., 6 n., ö. 15, csatornatisztító 9 f., zongora-hangoló 8 f., panorámamunkás 8 f., építkezésnél elfoglalt 6 f., kalauz 8 f., hitfelek. adomány-gyűjtő 6 férfi, uszmester 5 férfi, gypmester 5 férfi, lógszeszgyári felügyelő 4 férfi, temetésrendező 4 f., lóapoló 4 f., bejárónő 4, kíségető 1 f., 3 n., ö. 4, tyúkszemvágó 3 férfi, erőművész 3 férfi, halottvirasztó 1 férfi, 3 n., ö. 4, takarítónő 3, öltöztetőnő 4, lövésztársulati czélmester 2 férfi, köröndjátéknál 2 férfi, halottkiséző 2 férfi, gyertya-gyujtogató 2 nő, kocsivámoló 2 f., uszodatulajdonos 2 f., kocsimosó 2 f., lovászmester 2 f., kocsivezető 2 f., vásárbiztos 2 f., ételhordó 2 f., gazdasszony 4 nő, tébolydai felügyelő 2 f., 2 n., ö. 4, árnyékszékvigyázó 2 nő, butorcsomagoló 2 f., dolgozó 1 f., papírcsomagoló 1 f., útmester 2 f., kerékhajtó 1 f., lőpormester 1 f., hirdetésragasztó 1 f., hirdetési ügynök 1 f., patkányirtó 1 f., orgonataposó 1 f., borvizsgáló 2 f., tüzelő 3 f., dohánybevéltási felügyelő 1 f., kotrógépnél alkalmazott 2 f., gyári kezelő 2 f., mázsamester 2 f., vallási iratok terjesztője 1 f., felíró 1 f., elő-munkás 1 f., fegyházi munkabérlő 1 f., páholynyitó 1 f., 1 n., ö. 2, házasságszerzőnő 1, jósnő 1).

F) Önálló kereset és foglalkozás nélküli 54,982 férfi, 123,229 nő, összesen 178,211.

a) saját vagyonából élő 1797 f., 1842 n., ö. 3639, és pedig 1) magánzó 722 f., 869 n., ö. 1591, 2) háztulajdonos 439 f., 348 n., ö. 787, 3) tőkepénzes 187 f., 77 n., ö. 264, 4) nyugdíjas 449 f., 548 n., ö. 997; b) háztartásban elfoglalt 210 f., 64369 n., ö. 64579; c) gyámlotíásból élő 440 f., 1537 n., ö. 1977; d) tanuló 23,682 f., 17,385 n., ö. 41,067, és pedig 1) elemi tanuló 13,847 fiu, 10,833 leány, ö. 24,680, 2) középiskolai tanuló 4824 f., 112 l. ö. 4936, 3) egyetemi tanuló 2687 f., 4) képezdei tanuló 293 f., 430 n., ö. 723, 5) művészet tanuló 104 f., 107 n., ö. 211, 6) egyéb tanuló 1927 f., 5903 n., ö. 7830; e) kéjhölgy 506; f) egyéb foglalkozás nélküli 28,848 f., 37,516 n., ö. 66,364, és pedig 1) 15 éven aluli 26,624 fi, 28,801 leány, ö. 55,425; 2) 15 éven felüli 2229 f., 8789 n., ö. 11,018.

2. Jegyzet. Az 1881-diki és az 1870-diki foglalkozási statisztika rendszerei nagyobb eltérése.

Eledelipar: Az édességek iparában most befoglaltatik a mézesbábos, míg 1870-ben az olaj- és zsiriparba volt beértve.

Ruházati ipar: mint két külön alosztályt magában foglalja a mosást és a pipereipart (divatárúsnőket), míg ezek 1870-ben külön csoportot képeztek. — Az »egyéb ruházati ipar« most magában foglalja a kisebb ruházati cikkek készítőit is (fűzőkészítő, nyakkendőgyáros stb.), míg 1870-ben ezek az »egyéb iparban« foglaltak helyet.

Építő-ipar: az »egyéb« rovat a képfaragókat is tartalmazza (1870-ben szellemi szolg).

Fonó- és szövő-ipar: az »egyéb« rovatban szítás is (1870-ben »egyéb ipar«).

Iparos művészet: a szobafestő és czímfestő két külön alosztályt képez (1870-ben »iparos festő«).

Mű- és szeripar: Puskaműves külön osztályt képez (1870-ben »egyéb ipar«).

Iparos festő: l. f. Iparos művészet.

Vegyes ipar: l. f. Ruházati-, fonó-, szövő-, mű- és szeripar. Továbbá üveges most építő ip.

Österményekkel kereskedők: 1870-ben ide voltak számítva a vas- és bőrkereskedők (l. most »iparcikkokkal kereskedők alatt«), kucséberék, zöldség-kereskedők és kofák (l. most »Járókelő kereskedés« alatt).

Iparcikkokkal kereskedők: l. Österményekkel kereskedők.

Járókelő kereskedés: Ezen alosztály 1870-ben egészen hiányzott, a házalók, kofák, gyümölcs- és tojásárulók az »egyéb kereskedelemhez« voltak számítva, kenyérárulók az iparcikkokkal kereskedők közé; a többi iránt l. f. »Österménykereskedés.«

Egyéb kereskedés: l. f. »Járókelő kereskedés.«

Testi szolgálatok: Az összes napszámások most e rovatban tartalmaztatnak, míg 1870-ben azon iparághoz voltak beosztva, melyben foglalkoztak. — A kéjhölgyek most a »Foglalkozás nélküliek«-nél. Ellenben bevétettek: szobatisztítók és kéményseprők (1870-ben ipárnál), kocsisok (1870-ben »Különf. szolgálatok«-nál).

Szellemi szolgálat: Irnokok és gépészek 1870-ben »Különféle szolgálatoknál«. Ügyvédeknel most ügyvédjelöltek is, ugyszinte az orvosoknál a szigorló orvosok.

Különféle szolgálatok: katonaság és őrség 1870-ben külön alosztály, (mely azonban az éjjeli és vasuti őrköt nem tartalmazta); l. f. »Szellemi szolgálat« is.

Foglalkozás nélküliek: l. f. »Testi szolgálat«.

MÁSODIK FEJEZET.

A foglalkozásoknak városrészek szerinti elterjedése.

Két különböző szempont, a szerint, a mint a keresetek topografiai eloszlását vagy a kerületek gazdasági jellegét akarjuk felüsmerni. — Az utóbbi fontosabb. — A budai és a pesti kerületek jellemzése. — A kereseti ágak topografiai elterjedése.

A népszámlálás adatait csak annyiban fogjuk a fentebbi szempontból értékesíteni, a mennyiben feltehetjük, hogy a foglalkozási ágak székhelye az illető egyének lakhelyével összeesik. A kéziiparra nézve e tekintetben semmi nehézség sem mutatkozik. Inkább persze a gyáriparnál, bár a gyári munkásokról is feltehető, hogy nagyobbára a telep közelében laknak.

Az illető abszolút adatokat, t. i. minden egyes kereseti ágnek városrészenkénti kimutatását, még pedig a két nem szerint, a 72. számú tábla tartalmazza.

Annak tartalma két különböző irányban értékesíthető: vagy azt kívánjuk tudni, miképen oszolnak el a különböző kereseti ágak a főváros tíz részére? vagy pedig azt kutatjuk, egy-egy kerület lakossága voltaképen miből él, és melyek tekinthetők az egyes kerületek fő kereseti ágainak? Az egyik uton a kereseti ágak topografiai eloszlásába nyerünk bepillantást, a másikon pedig a kerületek gazdasági és társadalmi jellemébe.

Az utóbbi szempont kétségkívül az érdekesebb levén, ezen kezdjük. E mellett még eszik azon nehézség is, mely az egyes kerületek különféle nagyságú népességében rejlik, valamint kikerülhető azon hibaforrás is, mely az egyes kerületekben különféle nagysággal szereplő gyermeklakosságban rejlik.

Az egyes kerületek iparos jellege felismerhetővé válik, ha kiszámítjuk, hogy a felnőtt lakosságnak mily hányada foglalkozik valamely ágban. Az illető arányszámokat a 73. számú tábla tartalmazza.

A mi mindenekelőtt a budai és pesti kerületeket illeti, úgy azokban az iparos jelleg egyforma súlyljal jut érvényre: Dunán innen és Dunán túl egyaránt minden ötödik—hatodik felnőtt foglalkozik iparral. Szintúgy feltűnően egy-

(Folytatás a 40. lapon.)

72. számú tábla.

Tablelle Nr. 72.

Kereseti ágak kerületek szerint.

Erwerbszweige nach Bezirken.

A) B u d a — A) O f e n.

Kereseti ág — Erwerbszweig	I.			II.			III.			Összes Buda Ofen zusammen		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
A) Östermelés Urproduktion												
a) Földművelés, <i>Landwirtschaft</i>	214	20	234	69	18	87	218	13	231	501	51	552
b) Kertész, <i>Gärtner</i>	58	—	58	22	2	24	3	8	11	83	10	93
c) Szőlőműves, <i>Weinbauer</i>	211	81	292	191	14	205	525	28	553	927	123	1050
d) Majoros és tehenész, <i>Milchmeier</i>	57	26	83	4	6	10	5	—	5	66	32	98
e) Egyéb marhatenyésztés, <i>Sonst. Viehzucht.</i>	4	—	4	2	—	2	—	—	—	6	—	6
f) Egyéb östermelés, <i>Sonstige Urproduktion</i>	19	—	19	5	—	5	6	—	6	30	—	30
Összesen — Zusammen	563	127	690	293	40	333	757	49	806	1613	216	1829
I. Éledeipar. — Nahrungsindustrie.												
a) Pék, <i>Bäcker</i>	125	4	129	76	2	78	84	4	88	285	10	295
b) Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	81	1	82	69	1	70	61	—	61	211	2	213
c) Hentes és egyéb hús-ipar, <i>Selcher und sonstige Fleischindustrie</i>	55	4	59	49	—	49	40	2	42	144	6	150
d) Malom, <i>Mühlen</i>	18	—	18	63	—	63	126	—	126	207	—	207
e) Cukrárszat, édességek, <i>Conditoreien, Süßig- keiten</i>	28	6	34	18	4	22	4	—	4	50	10	60
f) Serfőzés, <i>Bierbrauerei</i>	2	—	2	3	—	3	1	—	1	6	—	6
g) Egyéb szeszes italok, <i>Sonst. geist. Getränke</i>	1	—	1	9	—	9	35	—	35	45	—	45
h) Vendégfogadó, <i>Hoteliers</i>	3	—	3	2	—	2	—	—	—	5	—	5
i) Vendéglős és korcsmáros, <i>Gastwirthe</i>	230	44	274	163	39	202	50	13	63	443	96	539
j) Kávés és kávémérő, <i>Cafés u. Caffeeschänke</i>	24	25	49	24	23	47	21	8	29	69	56	125
k) Pálinkamérő, <i>Brannweinschänker</i>	4	1	5	2	—	2	4	1	5	10	2	12
l) Egyéb <i>Sonstige</i>	2	1	3	11	4	15	2	—	2	15	5	20
Összesen — Zusammen	573	86	659	489	73	562	428	28	456	1490	187	1677
II. Ruházati ipar. — Kleidungsindustrie												
a) Szabó, <i>Schneider</i>	138	22	160	138	18	156	109	13	122	385	53	438
b) Czipész, <i>Schuster</i>	338	7	345	353	6	359	239	—	239	930	13	943
c) Szücs, <i>Kürschner</i>	11	—	11	10	—	10	6	—	6	27	—	27
d) Kalapkészítő, <i>Hutmacher</i>	32	3	35	24	2	26	20	—	20	76	5	81
e) Mosás és tisztítás, <i>Wäscherei u. Reinigung</i>	3	206	209	2	156	158	2	123	125	7	485	492
f) Pipere, <i>Modisten</i>	—	10	10	—	11	11	—	2	2	—	23	23
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	9	14	23	28	21	49	3	1	4	40	36	76
Összesen — Zusammen	531	262	793	555	214	769	379	139	518	1465	615	2080
III. Építő-ipar. — Bauindustrie.												
a) Kőműves, <i>Maurer</i>	244	—	244	143	—	143	58	—	58	445	—	445
b) Kőfaragó, <i>Steinmetze</i>	46	—	46	48	—	48	7	—	7	101	—	101
c) Ács, <i>Zimmerleute</i>	55	—	55	51	—	51	112	—	112	218	—	218
d) Kővező, <i>Pflasterer</i>	11	—	11	13	—	13	1	—	1	25	—	25
e) Cserépfedő, <i>Ziegeldecker</i>	46	—	46	8	—	8	—	—	—	54	—	54
f) Üveges, <i>Glaser</i>	10	—	10	18	—	18	5	—	5	33	—	33
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	3	—	3	3	—	3	2	—	2	8	—	8
Összesen — Zusammen	415	—	415	284	—	284	185	—	185	884	—	884

72. számú tábla. (Folytatás.)

A) Buda — A) Ofen.

Kereseti ág — Erwerbszweig	I.			II.			III.			Összes Buda Ofen zusammen		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
IV. Fonó és szövő-ipar. — Spinnerei u. Weberei.												
a) Zsinór- és gombk., <i>Schnür- u. Knopfmacher</i>	5	7	12	3	—	3	—	—	—	8	7	15
b) Kötélgártó, <i>Seiler</i>	1	—	1	7	—	7	60	—	60	68	—	68
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	9	—	9	8	—	8	5	—	5	22	—	22
Összesen — Zusammen	15	7	22	18	—	18	65	—	65	98	7	105
V. Agyagipar. — Thonindustrie.												
a) Téglavető, <i>Ziegelmacher</i>	—	—	—	7	5	12	10	—	10	17	5	22
b) Fazekas, <i>Hafner</i>	8	1	9	18	—	18	1	—	1	27	1	28
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	3	—	3	2	—	2	14	—	14	19	—	19
Összesen — Zusammen	11	1	12	27	5	32	25	—	25	63	6	69
VI. Faipar. — Holzindustrie.												
a) Asztalos, <i>Tischler</i>	161	—	161	206	1	207	155	—	155	522	1	523
b) Esztergályos, <i>Drechsler</i>	8	—	8	—	—	—	19	—	19	27	—	27
c) Kádár, <i>Baltcher</i>	38	—	38	48	—	48	28	1	29	114	1	115
d) Bognár, <i>Wagner</i>	14	—	14	7	—	7	25	—	25	46	—	46
e) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	—	1	20	1	21	4	—	4	25	1	26
Összesen — Zusammen	222	—	222	281	2	283	231	1	232	734	3	737
VII. Fémipar. — Metallindustrie.												
a) Drágakő és nemes ércz, <i>Edelmetall u. Juwel.</i>	12	—	12	8	—	8	13	—	13	33	—	33
b) Bádógos, <i>Spengler</i>	34	—	34	41	1	42	42	—	42	117	1	118
c) Lakatos, <i>Schlosser</i>	93	—	93	225	—	225	190	—	190	508	—	508
d) Kovács, <i>Schmiede</i>	31	—	31	49	—	49	91	—	91	171	—	171
e) Egyéb vasipar, <i>Sonstige Eisenindustrie</i>	14	—	14	31	—	31	51	—	51	96	—	96
f) Öntőde, <i>Giesserei</i>	18	2	20	131	—	131	28	—	28	177	2	179
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	7	1	8	22	—	22	15	—	15	44	1	45
Összesen — Zusammen	209	3	212	507	1	508	430	—	430	1146	4	1150
VIII. Sokszorosító ipar. — Polygraphische Ind												
a) Könyomda, <i>Lithographie</i>	22	—	22	18	—	18	1	—	1	41	—	41
b) Könyvnyomda, <i>Buchdruckerei</i>	123	27	150	121	4	125	10	—	10	254	31	285
Összesen — Zusammen	145	27	172	139	4	143	11	—	11	295	31	326
IX. Iparos művészet. — Gewerbliche Kunst												
a) Fényképész, <i>Photographen</i>	16	—	16	8	—	8	—	—	—	24	—	24
b) Szobafestő, <i>Zimmermaler</i>	31	—	31	14	—	14	6	—	6	51	—	51
c) Virágcsináló, <i>Blumenmacher</i>	1	6	7	—	2	2	—	1	1	1	9	10
d) Czimfestő, <i>Schildermaler</i>	5	—	5	2	—	2	—	—	—	7	—	7
e) Vésnök, <i>Graveure</i>	1	—	1	2	—	2	4	—	4	7	—	7
f) Fametsző, <i>Xylographen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Zusammen	54	6	60	26	2	28	10	1	11	90	9	99
X. Műszeripar. — Mechanische Industrie.												
a) Órás, <i>Uhrmacher</i>	12	—	12	15	—	15	13	—	13	40	—	40
b) Látszerész, <i>Optiker</i>	1	—	1	—	—	—	1	—	1	2	—	2
c) Puskaműves, <i>Büchsenmacher</i>	2	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	2

Tabelle Nr. 72. (Fortsetzung.)

A) Buda — A) Ofen.

Kereseti ág — Erwerbszweig	I.			II.			III.			Összes Buda Ofen zusammen		
	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
d) Gépgyárban, <i>In Maschinenfabriken</i>	—	—	—	2	—	2	1	—	1	3	—	3
e) Hangszerkészítő, <i>Verfert. musikal. Instrum.</i>	2	—	2	5	—	5	—	—	—	7	—	7
f) Szerkészítő, <i>Zeugschmiede</i>	—	—	—	9	—	9	7	—	7	16	—	16
g) Műszerész, <i>Mechaniker</i>	3	—	3	14	—	14	3	—	3	20	—	20
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Zusammen	20	—	20	45	—	45	25	—	25	90	—	90
XI. Bőr- és papíripar. Leder- und Papierindustrie.												
a) Timár, <i>Gerber</i>	7	—	7	12	—	12	68	1	69	87	1	88
b) Sziógyártó, <i>Riemer</i>	2	—	2	7	—	7	10	—	10	19	—	19
c) Nyerges és bőröndös, <i>Sattler u. Taschner</i>	7	—	7	4	—	4	10	—	10	21	—	21
d) Könyvkötő, <i>Buchbinder</i>	36	3	39	28	1	29	3	—	3	67	4	71
e) Egyéb, <i>Sonstige</i>	6	2	8	2	—	2	2	—	2	10	2	12
Összesen — Zusammen	58	5	63	53	1	54	93	1	94	204	7	211
XII. Olaj- és zsiripar. — Oel- und Fettind.												
a) Szappanos, <i>Seifensieder</i>	—	—	—	3	—	3	7	—	7	10	—	10
b) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Zusammen	—	—	—	3	—	3	7	—	7	10	—	10
XIII. Iparos festő. — Färbereien.												
a) Fényező és mázoló, <i>Lacirer u. Anstreicher</i>	20	—	20	31	—	31	11	—	11	62	—	62
b) Szövetfestő — <i>Tuchfärber</i>	2	—	2	7	—	7	59	2	61	68	2	70
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	—	1	6	—	6	33	—	33	40	—	40
Összesen — Zusammen	23	—	23	44	—	44	103	2	105	170	2	172
XIV. Vegyes ipar. — Verschiedene Industrien.												
a) Hajógyárban, <i>In Schiffswerften</i>	1	—	1	3	—	3	574	—	574	578	—	578
b) Dohánygyárban, <i>In Tabakfabriken</i>	7	7	14	—	—	—	—	—	—	7	7	14
c) Női kézi munka, <i>Weibliche Handarbeit</i> 1)	—	398	398	2	350	352	3	345	348	5	1093	1098
d) Kárpitos, <i>Tapezierer</i>	38	—	38	30	1	31	12	—	12	80	1	81
e) Kűszőrűs, <i>Schleifer</i>	8	—	8	1	—	1	5	—	5	14	—	14
f) Aranyozó, <i>Vergolder</i>	3	—	3	—	—	—	4	—	4	7	—	7
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	7	15	22	47	1	48	110	1	111	164	17	181
h) Megjelölés nélküli iparos, <i>Industrielle, ohne nähere Bezeichnung</i>	17	—	17	54	4	58	99	4	103	170	8	178
Összesen — Zusammen	81	420	501	137	356	493	807	350	1157	1025	1126	2151
I. Száraz forgalom. — Landverkehr.												
a) Vasutak, <i>Eisenbahnen</i> 2)	225	1	226	158	4	162	9	—	9	392	5	397
b) Lófuvar, <i>Pferdeverkehr</i>	114	1	115	58	3	61	15	—	15	187	4	191
Összesen — Zusammen	339	2	341	216	7	223	24	—	24	579	9	588
1) És pedig 1. varrónő — u. zic. Näherinnen	—	398	398	—	252	252	—	243	243	—	893	893
2. Egyéb női kézimunka — <i>Sonst. weibl. Handarbeit.</i>	—	—	—	2	98	100	3	102	105	5	200	205
2) U. m. 1. hivatalnok — u. zic. Beamte	156	1	157	140	4	144	3	—	3	299	5	304
3. Iparos — <i>Handwerker</i>	1	—	1	3	—	3	—	—	—	4	—	4
4. Üzem-szolgálat — <i>Betriebsdienst</i>	49	—	49	14	—	14	6	—	6	68	—	68
5. Testi szolgálat — <i>Körperliche Dienstleistung</i>	25	—	25	1	—	1	—	—	—	26	—	26

B) Ipar — Industrie.

C) Forgalom — Verkehr

72. számú tábla. (Folytatás.)

A) Buda — A) Ofen.

Kereseti ág — Erwerbszweig		I.			II.			III.			Összes Buda Ofen zusammen		
		férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
C) Forgalom Verkehr	II. Vizi forgalom. — Wasserverkehr.												
	a) Gőzhajózás, <i>Dampfschiffahrt</i> ¹⁾	243	—	243	200	—	200	366	—	366	809	—	809
	b) Közönséges hajózás, <i>Gewöhnliche Schiffahrt</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen — Zusammen	243	—	243	200	—	200	366	—	366	809	—	809
Összes forgalom — Verkehr Zusammen		582	2	584	416	7	423	390	—	390	1388	9	1397
D) Kereskedelem — Handel	I. Ősterményekkel kereskedők. Handel mit Urprodukten.												
	a) Gabona- és term. keresk., <i>Getreide u. Prod. H.</i>	5	1	6	4	1	5	—	—	—	9	2	11
	b) Fűszerkereskedő, <i>Spezereihändler</i>	82	5	87	117	—	117	21	1	22	220	6	226
	c) Fa- „ „ <i>Holz- „</i>	23	1	24	13	2	15	9	—	9	45	3	48
	d) Sertés- „ „ <i>Borstenvieh- „</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	1
	e) Bor- „ „ <i>Wein- „</i>	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	2
	f) Virág- „ „ <i>Blumen „</i>	—	—	—	1	1	2	—	—	—	1	1	2
	g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	—	1	8	2	10	11	—	11	20	2	22
	Összesen — Zusammen	111	7	118	145	6	151	42	1	43	298	14	312
	II. Iparcikkekkel kereskedők. Handel mit Industrieartikeln.												
	a) Szalagkereskedő, <i>Bandkrämer</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) Divatcikkárus, <i>Modewaarenhändler</i>	—	—	—	3	—	3	1	—	1	4	—	4
	c) Papirkereskedő, <i>Papierhändler</i>	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	1
	d) Bőrkereskedő, <i>Lederhändler</i>	6	—	6	9	—	9	7	—	7	22	—	22
	e) Lisztkereskedő, <i>Mehlhändler</i>	8	3	11	6	3	9	16	1	17	30	7	37
	f) Vászonskereskedő, <i>Leinwandhändler</i>	1	—	1	3	—	3	3	—	3	7	—	7
	g) Rőfőskereskedő, <i>Schnittwaarenhändler</i>	26	1	27	24	—	24	22	1	23	72	2	74
h) Ruhakereskedő, <i>Kleiderhändler</i>	1	—	1	8	—	8	1	—	1	10	—	10	
i) Dizműárúkereskedő, <i>Galanteriewaarenh.</i>	3	—	3	—	—	—	2	—	2	5	—	5	
j) Rövidárúkereskedő, <i>Kurzwaarenhändler</i>	7	3	10	20	1	21	12	3	15	39	7	46	
k) Posztbókereskedő, <i>Tuchwaarenhändler</i>	2	—	2	6	—	6	2	—	2	10	—	10	
l) Vaskereskedő, <i>Eisenhändler</i>	5	—	5	15	—	15	6	—	6	26	—	26	
m) Egyéb, <i>Sonstige</i>	13	1	14	20	3	23	9	3	12	42	7	49	
Összesen — Zusammen	72	8	80	114	7	121	81	9	90	267	24	291	
III. Pénzzel és hitellel kereskedők. Handel mit Geld und Credit.													
a) Bankok, <i>Banken</i>	12	—	12	14	—	14	—	—	—	26	—	26	
b) Pénzváltó, <i>Geldwechsler</i>	2	—	2	—	—	—	1	—	1	3	—	3	
c) Zálogüzlet, <i>Versatzgeschäfte</i>	—	—	—	3	1	4	3	—	3	6	1	7	
d) Biztosítás, <i>Asssekuranzen</i>	21	—	21	17	—	17	—	—	—	38	—	38	
Összesen — Zusammen	35	—	35	34	1	35	4	—	4	73	1	74	
IV. Közvetítők. — Vermittler.													
a) Ügynök és alkusz, <i>Agenten und Makler</i>	30	—	30	19	—	19	17	—	17	66	—	66	
b) Szállító és bizományos, <i>Spedit. u. Commis.</i>	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	2	
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	
Összesen — Zusammen	30	—	30	22	—	22	17	—	17	69	—	69	
1) U. m. 1. hivatalnok — u. zw. Beamte													
2) Iparos — <i>Handwerker</i>													
3. Üzem-szolgálat — <i>Betriebsdienst</i>													
4. Testi szolgálat — <i>Körperliche Dienstleistung</i>													
		47	—	47	80	—	80	9	—	9	136	—	136
		1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	
		190	—	190	117	—	117	356	—	356	663	—	663
		5	—	5	3	—	3	1	—	1	—	1	

Tabelle Nr. 72. (Fortsetzung.)

A) Buda — A) Ofen.

Kereseti ág — Erwerbszweig	I.			II.			III.			Összes Buda Ofen zusammen		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
V. Járókelő kiskeresk. — Ambulirender Kleinh.												
a) Házaló, <i>Hausierer</i>	28	18	46	10	3	13	45	6	51	83	27	110
b) Kucsóber, <i>Gottscheer</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Kofa (gyüm., stb.) <i>Ilükerinen (Obst, u. s. w.)</i>	15	60	75	9	29	38	5	23	28	29	112	141
d) Tojásáruló, <i>Eierverkäufer</i>	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1
e) Baromtiáruló, <i>Geflügelverkäufer</i>	—	2	2	—	2	2	—	—	—	—	4	4
f) Kenyéráruló, <i>Brodverkäufer</i>	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	2	2
g) Egyéb piaczi áruló, <i>Sonstiger Standverk.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	75	76	6	45	51	—	9	9	7	129	136
Összesen — Zusammen	45	156	201	25	79	104	50	39	89	120	274	394
VI. Egyéb kereskedelem. — Sonstiger Handel												
a) Könyvkereskedő, <i>Buchhändler</i>	2	—	2	7	1	8	3	—	3	12	1	13
b) Szatóc, <i>Fragner</i>	77	26	103	63	25	88	84	12	96	224	63	287
c) Dohánytűz és lottó, <i>Tabak u. Lottokollektur</i>	4	8	12	4	8	12	1	1	2	9	17	26
d) Egyéb (zsibárus stb.), <i>Sonstige (Trödler etc.)</i>	8	6	14	6	1	7	7	—	7	21	7	28
e) Megnevezés nélk., <i>Ohne nähere Bezeichnung</i>	63	12	75	75	8	83	94	7	101	232	27	259
Összesen — Zusammen	154	52	206	155	43	198	189	20	209	498	115	613
I. Testi szolgálat. — Körperl. Dienstleistung.												
a) Napszámos, <i>Tagelöhner</i>	1536	764	2300	1501	862	2363	2840	601	3441	5877	2227	8104
b) Munkás, <i>Arbeiter</i>	9	12	21	14	2	17	31	1	32	54	16	70
c) Cseléd és szolgáló, <i>Diener u. Gesinde¹⁾</i>	600	1740	2340	425	1657	2082	253	804	1057	1278	4201	5479
d) Hordár, <i>Dienstmänner</i>	24	—	24	8	—	8	3	—	3	35	—	35
e) Egyéb testi szolg., <i>Sonst. körperl. Dienstl.</i>	62	10	72	18	6	24	24	3	27	104	19	123
Összesen — Zusammen	2231	2526	4757	1966	2528	4494	3151	1409	4560	7348	6463	13811
II. Szellemi szolgálat. — Geist. Dienstleistungen.												
a) Állami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	932	9	941	738	4	742	44	—	44	1714	13	1727
b) Megyei hivatalnok, <i>Komitatsbeamte</i>	4	—	4	—	—	—	—	—	—	4	—	4
c) Városi hivatalnok, <i>Städtische Beamte</i>	65	—	65	36	—	36	2	—	2	103	—	103
d) Egyéb hivatalnok, <i>Sonstige Beamte</i>	40	4	44	85	8	93	107	3	110	232	15	247
e) Írnok, <i>Schreiber</i>	128	—	128	141	—	141	23	—	23	292	—	292
f) Ügyvöl, <i>Advokaten²⁾</i>	44	—	44	57	—	57	12	—	12	113	—	113
g) Orvos és sebész, <i>Aerzte u. Wundärzte³⁾</i>	35	—	35	29	—	29	12	—	12	76	—	76
h) Egyéb egészségügy, <i>Sonst. Sanitätspersonal</i>	20	20	40	17	22	39	7	10	17	44	52	96
i) Tanító, <i>Lehrer⁴⁾</i>	70	72	142	75	76	151	35	24	59	180	172	352
¹⁾ U. m. 1. Mindenes, u. zw. Diener für Alles	14	—	14	88	—	88	28	—	28	130	—	130
2. Bolti szolgáló, <i>Gewölbdiener</i>	20	—	20	6	—	6	3	—	3	29	—	29
3. Urasági és házi szolgáló, <i>Herrschafts- und Hausdiener</i>	105	1352	1457	43	1364	1407	29	721	753	177	3140	3617
4. Közhivatali szolgáló, <i>Amtsdiener</i>	268	—	268	89	—	89	13	—	13	370	—	370
5. Intézeti és irodaszolgáló, <i>Instituts- und Kanzleidiener</i>	57	—	57	50	—	50	8	—	8	115	—	115
6. Egyéb szolgáló, <i>Sonstige Diener</i>	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1
7. Szakács, szakácsnő, <i>Köche, Köchinnen</i>	—	321	321	—	275	275	—	70	70	—	666	666
8. Kocsis, <i>Kutscher</i>	124	—	124	148	—	148	172	—	172	441	—	441
9. Lovász, <i>Stall-(Heil)-Knechte</i>	12	—	12	—	—	—	—	—	—	12	—	12
10. Dajka és gyermekszolgáló, <i>Ammen u. Kindsmüde</i> ..	—	67	67	—	18	18	—	10	10	—	95	95
11. Egyéb cseléd, <i>Sonstiges Gesinde</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
²⁾ Ebből ügyvöl, <i>hivon Advokaten</i>	31	—	31	34	—	34	9	—	9	74	—	74
Segéd, <i>ügyvédjelölt, Gehilfen, Advokatskandidaten</i> ..	13	—	13	23	—	23	3	—	3	39	—	39
³⁾ Ebből orvos és sebész, <i>hivon Aerzte u. Wundärzte</i>	35	—	35	29	—	29	12	—	12	76	—	76
Szigorló orvos, <i>ärztliche Rigorosanten</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
⁴⁾ U. m. 1. tanár, u. zw. Professoren	24	—	24	34	—	34	3	—	3	61	—	61
2. Néptanító, <i>Volkslehrer</i>	39	51	90	33	57	90	31	16	47	103	127	230
3. Egyéb tanító, <i>Sonstige Lehrer</i>	4	1	5	8	5	13	—	2	2	12	8	20
4. Egyéb nevelés, <i>Sonstige Erziehung</i>	9	17	26	—	14	14	1	6	7	4	37	41

D) Kereskedelem — Handel.

E) Személyes szolgálat — Persönliche Dienstleistung.

72. számú tábla. (Folytatás.)

A) Buda — A) Ofen

Kereseti ág — Erwerbszweig	I.			II.			III.			Összes Buda Ofen zusammen		
	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
<i>j) Író, Schriftsteller</i>	6	—	6	5	1	6	1	—	1	12	1	13
<i>k) Műzenész és zenetanító, Musiker, u. Musikh.</i>	8	—	8	11	4	15	17	3	20	36	15	51
<i>l) Színész, Schauspieler</i>	1	2	3	1	2	3	—	—	—	2	4	6
<i>m) Festő és szobrász, Maler und Bildhauer</i>	10	—	10	6	—	6	5	—	5	21	—	21
<i>n) Egyéb művészet, Sonstige Kunst</i>	111	13	124	16	—	16	—	—	—	127	13	140
<i>o) Isteni szolgálat, Gottesdienst</i>	44	3	47	51	22	73	16	—	16	111	25	136
<i>p) Könyvvivő, Buchhalter</i>	11	—	11	14	—	14	4	—	4	29	—	29
<i>q) Építész, mérnök, Architekten, Ingenieure</i>	25	—	25	46	—	46	10	—	10	81	—	81
<i>r) Gépész, Maschinenisten</i>	19	—	19	37	—	37	57	—	57	113	—	113
<i>s) Egyéb, Sonstige</i>	13	—	13	9	—	9	14	—	14	36	—	36
Összesen — Zusammen	1586	131	1717	1374	139	1513	366	40	406	3326	310	3636
III. Különféle szolgálat. — Versch. Dienstleist.												
<i>a) Katonáság, Militär</i>	181	—	181	114	—	114	43	—	43	338	—	338
<i>b) Őrség, Wache</i>	121	—	121	82	—	82	70	—	70	273	—	273
<i>c) Házmeistere, Hausmeister</i>	47	36	83	32	17	49	13	5	18	92	58	150
<i>d) Podrász, borbély, Friseur, Barbier</i>	38	10	48	29	3	32	27	1	28	94	14	108
<i>e) Betegápolók, Krankenwärter</i>	27	61	88	24	30	54	2	—	2	53	91	144
<i>f) Adóbiztosok, Steuerkommisäre</i>	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1
<i>g) Levélhordók, Briefträger</i>	15	—	15	17	—	17	2	—	2	34	—	34
<i>h) Lámpagyújtók, Lampenanziinder</i>	17	—	17	9	—	9	5	—	5	31	—	31
<i>i) Különféle felvigyázók, Diverse Aufseher</i>	8	1	9	12	—	12	13	2	15	33	3	36
<i>j) Vám- és jegysz., Mautheinneher u. Billeteure</i>	24	3	27	21	—	21	—	—	—	45	3	48
<i>k) Egyéb, Sonstige</i>	100	16	116	60	15	75	52	2	54	212	33	245
Összesen — Zusammen	578	127	705	401	65	466	227	10	237	1206	202	1408
E) Személyes szolgálat — Persönliche Dienstleistungen.												
I. Sajátvagyonból élők. — Aueig. Mitteln Lebend.												
<i>a) Magánzók, Privatiere</i>	78	164	242	24	42	66	29	34	63	131	240	371
<i>b) Háztulajdonosok, Hausbesitzer</i>	33	51	84	44	68	112	11	50	61	88	169	257
<i>c) Tőkepénzesek, Capitalisten</i>	4	12	16	7	19	26	8	1	9	19	32	51
<i>d) Nyugdíjasok, Pensionisten</i>	6	93	99	62	180	242	40	1	41	108	274	382
Összesen — Zusammen	121	320	441	137	309	446	88	86	174	346	715	1061
II. Háztartásban foglalkozva. — In der Haushaltung beschäftigt	20	5204	5224	11	4405	4416	27	5354	5381	58	14963	15021
III. Gyámoltásb. élők. — Von Unterstütz. Lebende	8	148	156	9	99	108	—	119	119	17	366	383
IV. Tanulók. — Lernende.												
<i>a) Elemi és polgári, Normal- u. Bürgerschulen</i>	1323	964	2287	1058	717	1775	1033	810	1893	3464	2491	5955
<i>b) Középsiskolai, Mittelschulen</i>	250	3	253	270	1	271	66	1	67	586	5	591
<i>c) Képezdei, Präparanden</i>	37	23	60	42	110	152	8	—	8	87	133	220
<i>d) Felső isk. (egyetem stb.), Hochschulen</i>	97	—	97	65	—	65	16	—	16	178	—	178
<i>e) Művészeti isk., Kunstschulen</i>	4	1	5	3	1	4	—	1	1	7	3	10
<i>f) Egyéb, Sonstige</i>	17	301	318	78	312	390	297	440	737	392	1053	1445
Összesen — Zusammen	1728	1292	3020	1516	1141	2657	1470	1252	2722	4714	3685	8399
V. Egyéb. — Sonstige.												
<i>a) Kéjhölgy, Prostituirte</i>	—	21	21	—	31	31	—	22	22	—	74	74
<i>b) Egyéb 15 éven alul, Sonstige unt. 15 Jahren</i>	2110	2026	4136	2063	2022	4085	2181	2661	4842	6354	6709	13063
<i>c) » 15 » felül, » über 15 »</i>	211	1058	1269	176	973	1149	162	645	807	549	2676	3225
Összesen — Zusammen	2321	3105	5426	2239	3026	5265	2343	3328	5671	6903	9459	16362
F) Önálló kereset nélkü. — Ohne selbstst. Erw. zus.	4198	10069	14267	3912	3980	12892	3928	10139	14067	12038	29188	41226

Tabelle Nr. 72. (Fortsetzung.)

Budai részek összesítése. — Recapitulation für die Ofner Bezirke.

Kereseti ág — Erwerbszweig	I.			II.			III.			Összes Buda Ofen zusammen		
	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
A) Östermelés, <i>Urproduktion</i>	563	127	690	293	40	333	757	49	806	1613	216	1829
B) I. Élelel-ipar, <i>Nahrungsindustrie</i>	573	86	659	489	73	562	428	28	456	1490	187	1677
II. Ruházati ipar, <i>Kleidungsindustrie</i>	531	262	793	555	214	769	379	139	518	1465	615	2080
III. Építő-ipar, <i>Bauindustrie</i>	415	—	415	284	—	284	185	—	185	884	—	884
IV. Fonó, szövő-ipar, <i>Spinner. u. Web.</i>	15	7	22	18	—	18	65	—	65	98	7	105
V. Agyag-ipar, <i>Thonindustrie</i>	11	1	12	27	5	32	25	—	25	63	6	69
VI. Fa-ipar, <i>Holzindustrie</i>	232	—	232	281	2	283	231	1	232	734	3	737
VII. Fém-ipar, <i>Metallindustrie</i>	209	3	212	507	1	508	430	—	430	1146	4	1150
VIII. Sokszorosító ip., <i>Polygraph. Ind.</i>	145	27	172	139	4	143	11	—	11	295	31	326
IX. Iparos-művészet, <i>Gewerbl. Kunst</i>	54	6	60	26	2	28	10	1	11	90	9	99
X. Műszer-ipar, <i>Mechan. Industrie</i>	20	—	20	45	—	45	25	—	25	90	—	90
XI. Bőr- és papír-ipar, <i>Leder- u. Papierindustrie</i>	58	5	63	53	1	54	93	1	94	204	7	211
XII. Olaj- és zsir-ipar, <i>Oel- u. Fet ind.</i>	—	—	—	3	—	3	7	—	7	10	—	10
XIII. Iparos festő, <i>Färbereien</i>	23	—	23	44	—	44	103	2	105	170	2	172
XIV. Vegyes ipar, <i>Verschied. Industr.</i>	81	420	501	137	356	493	807	350	1157	1025	1126	2151
Összes ipar. — <i>Industrie zusammen</i>	2357	817	3174	2608	658	3266	2799	522	3321	7764	1997	9761
C) I. Száraz forgalom, <i>Landverkehr</i> ..	339	2	341	216	7	223	24	—	24	579	9	588
II. Vizi forgalom, <i>Wasserverkehr</i> ..	243	—	243	200	—	200	366	—	366	809	—	809
Összes forgalom. — <i>Verkehr zusammen</i> ..	582	2	584	416	7	423	390	—	390	1388	9	1397
D) I. Österm. keresk. <i>Hand. mit Urprod.</i> ..	111	7	118	145	6	151	42	1	43	298	14	312
II. Iparcikk. » » <i>mit Industr.</i> ..	72	8	80	114	7	121	81	9	90	267	24	291
III. Pénzzel és hitellel kereskedők, <i>Handel mit Geld und Credit</i> ..	35	—	35	34	1	35	4	—	4	73	1	74
IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i>	30	—	30	22	—	22	17	—	17	69	—	69
V. Járókelő kisk., <i>Ambulir. Kleinh.</i> ..	45	156	201	25	79	104	50	39	89	120	274	394
VI. Egyéb keresk., <i>Sonstiger Handel</i> ..	154	52	206	155	43	198	189	20	209	498	115	613
Összes kereskedelem. <i>Handel zusammen</i> ..	447	223	670	495	136	631	383	69	452	1325	428	1753
E) I. Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienstl.</i> ..	2231	2526	4757	1966	2528	4494	3151	1409	4560	7348	6163	13511
II. Szellemi szolgálat, <i>Geist. Dienstl.</i> ..	1586	131	1717	1374	139	1513	366	40	406	3326	310	3636
III. Különféleszolg., <i>Verschied. Dienst.</i> ..	578	127	705	401	65	466	227	10	237	1206	202	1408
Összes szem. szolg., <i>Pers. Dienstleist. zus.</i> ..	4395	2784	7179	3741	2732	6473	3741	1459	5203	11880	6975	18855
F) I. Saját vagyomból élők, <i>Aus eigenen Mitteln Lebende</i>	121	320	441	137	309	446	88	86	174	346	715	1061
II. Háztartásban elfoglalva, <i>In der Haushaltung Beschäftigte</i>	20	5204	5224	11	4405	4416	27	5354	5381	58	14963	15021
III. Gyám. élők, <i>Von Unterst.- Lebende</i> ..	8	148	156	9	99	108	—	119	119	17	366	383
IV. Tanulók, <i>Lernende</i>	1728	1292	3020	1516	1141	2657	1470	1252	2722	4714	3685	8399
V. Egyéb, <i>Sonstige</i>	2321	3105	5426	2239	3026	5265	2343	3328	5671	6903	9459	16362
Összes kereset nélküliek. <i>Ohne Erwerb zusammen</i>	4198	10069	14267	3912	8980	12892	3928	10139	14067	12038	29188	41226
Főösszeg — Hauptsumme	12542	14022	26564	11465	12553	24018	12001	12238	24239	36008	38813	74821

72. számú tábla. (Folytatás.)

B) Pest — B) Pest.

Kereseti ág — Erwerbszweig		IV.			V.			VI.			VII.		
		férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
A) Östermelés <i>Urproduction</i>	a) Földművelés, <i>Landwirthschaft</i>	213	63	276	139	12	151	79	10	89	99	16	115
	b) Kertész, <i>Gärtner</i>	15	—	15	39	4	43	102	2	104	216	6	222
	c) Szőlőműves, <i>Weinbauer</i>	1	—	1	1	1	2	1	7	8	1	3	4
	d) Majoros és tehenész, <i>Milchmeier</i>	—	—	—	10	9	19	47	9	56	121	37	161
	e) Egyéb marhatenyésztés, <i>Sonst. Viehzucht</i>	4	—	4	1	—	1	1	—	1	7	—	7
	f) Egyéb östermelés, <i>Sonstige Urproduction</i>	20	—	20	4	—	4	1	—	1	12	—	12
	Összesen — Zusammen	253	63	316	194	26	220	231	28	259	459	62	521
B) Ipar — Industrie	I. Éledelelpar. — Nahrungsindustrie.												
	a) Pék, <i>Bäcker</i>	119	—	119	105	1	106	149	3	152	307	9	316
	b) Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	96	1	97	65	—	65	153	2	155	180	2	182
	c) Hentes és egyéb hús-ipar, <i>Selcher und sonstige Fleischindustrie</i>	17	2	19	17	—	17	127	7	134	143	6	149
	d) Malom, <i>Mühlen</i>	17	—	17	226	—	226	154	—	154	50	—	50
	e) Cukrárszat és édességek, <i>Conditoreien und Süßigkeiten</i>	51	11	62	26	4	30	60	3	63	76	5	81
	f) Serfőzés, <i>Bierbrauerei</i>	2	—	2	3	—	3	6	—	6	3	—	3
	g) Egyéb szeszes italok, <i>Sonst. geist. Getränke</i>	—	—	—	47	—	47	28	—	28	9	—	9
	h) Vendégfogadó, <i>Hoteliers</i>	5	—	5	4	—	4	2	—	2	—	1	1
	i) Vendéglős és kocsmáros, <i>Gastwirthe</i>	462	35	497	311	19	330	588	50	638	721	110	834
	j) Kávés és kávémérő, <i>Cafés, Caffee-schänke</i>	70	20	90	42	10	52	103	41	144	90	71	161
	k) Pálinkamérő, <i>Branntweinschänker</i>	14	2	16	19	1	20	45	5	50	43	3	46
	l) Egyéb, <i>Sonstige</i>	21	30	54	8	7	15	28	4	32	20	19	39
	Összesen — Zusammen	877	101	978	873	42	915	1413	115	1558	1645	226	1871
	II. Ruházati ipar. — Kleidungsindustrie.												
a) Szabó, <i>Schneider</i>	412	72	484	213	40	253	985	271	1256	1493	355	1848	
b) Czipész, <i>Schuster</i>	378	—	378	233	—	233	882	7	889	1586	8	1594	
c) Szűcs, <i>Kürschner</i>	47	—	47	12	—	12	60	1	61	129	2	131	
d) Kalapkészítő, <i>Hutmacher</i>	14	—	14	3	1	4	45	7	52	149	7	156	
e) Mosás és tisztítás, <i>Wäscherei u. Reinigung</i>	9	126	135	6	119	125	12	448	460	22	656	678	
f) Pipere, <i>Modisten</i>	—	50	50	—	2	2	1	74	75	3	86	89	
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	19	3	22	9	—	9	18	4	22	66	7	73	
Összesen — Zusammen	879	251	1130	476	162	638	2003	812	2815	3448	1121	4569	
III. Építő ipar. — Bauindustrie.													
a) Kőműves, <i>Maurer</i>	107	—	107	94	—	94	273	—	273	365	—	365	
b) Kőfaragó, <i>Steinmetze</i>	11	—	11	8	—	8	57	—	57	60	—	60	
c) Ács, <i>Zimmerleute</i>	11	—	11	78	—	78	105	—	105	98	—	98	
d) Kővező, <i>Pflasterer</i>	1	—	1	—	—	—	18	—	18	15	—	15	
e) Cserépfedő, <i>Ziegeldecker</i>	8	—	8	3	—	3	41	—	41	57	—	57	
f) Üveges, <i>Glaser</i>	40	—	40	17	—	17	38	—	38	50	—	50	
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	—	1	5	—	5	16	—	16	15	—	15	
Összesen — Zusammen	179	—	179	205	—	205	548	—	548	660	—	660	
IV. Fonó és szövő ipar. — Spinnerei u. Weberei.													
a) Zsinór- és gombk., <i>Schnür- u. Knopfmacher</i>	2	—	2	4	—	4	25	24	49	87	66	153	
b) Kötélgyártó, <i>Seiler</i>	2	—	2	10	1	11	3	1	4	9	1	10	
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	20	—	20	6	—	6	1	—	1	9	—	9	
Összesen — Zusammen	24	—	24	20	1	21	29	25	54	105	67	172	

Tabella Nr. 72. (Fortsetzung.)

C) Budapest — C) Budapest.

VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen			Budapest — Budapest		
főrf.—männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	főrf.—männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	főrf.—männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	főrf.—männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	főrf.—männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
121	27	148	41	10	51	57	1	58	749	139	888	1250	190	1440
69	7	76	18	1	19	18	1	19	477	21	498	560	31	591
3	—	3	4	—	4	25	4	29	36	15	51	963	138	1101
310	46	356	341	39	380	80	7	87	912	147	1059	978	179	1157
4	—	4	13	—	13	147	—	147	177	—	177	183	—	183
14	—	14	21	—	21	—	1	1	72	1	73	102	1	103
521	80	601	438	50	488	327	14	341	2423	323	2746	4036	539	4575
239	6	245	92	—	92	17	—	17	1028	19	1047	1313	29	1342
181	1	182	167	—	167	18	—	18	860	6	866	1071	8	1079
278	5	283	100	1	101	90	1	91	772	22	794	916	28	944
40	—	40	195	—	195	19	—	19	701	—	701	908	—	908
43	5	48	12	2	14	—	—	—	268	30	298	318	40	358
10	—	10	1	—	1	224	—	224	249	—	249	255	—	255
16	—	16	5	—	5	1	—	1	106	—	106	151	—	151
3	—	3	—	—	—	—	—	—	14	1	15	19	1	20
519	34	553	238	20	258	80	13	93	2922	231	3203	3365	377	3742
64	60	124	32	13	45	3	1	4	404	216	620	473	272	745
42	1	43	7	—	7	1	—	1	174	12	186	184	14	198
7	19	26	53	8	61	2	—	2	142	87	229	157	92	249
1442	131	1573	902	44	946	458	15	473	7640	674	8314	9130	861	9991
936	161	1097	224	30	254	26	3	29	4289	932	5221	4674	985	5659
1635	10	1645	498	2	500	55	—	55	5267	27	5294	6197	40	6237
49	—	49	46	—	46	—	—	—	343	3	346	370	3	373
42	14	56	1	—	1	1	—	1	255	29	284	331	34	365
7	648	655	4	179	183	—	25	25	60	2201	2261	67	2686	2753
—	50	50	—	6	6	—	—	—	4	268	272	4	291	295
19	10	29	26	5	31	—	—	—	157	29	186	197	65	262
2688	893	3581	799	222	1021	82	28	110	10375	3489	13864	11840	4104	15944
447	—	447	167	—	167	44	—	44	1497	—	1497	1942	—	1942
127	2	129	51	—	51	6	—	6	320	2	322	421	2	423
90	—	90	91	—	91	36	—	36	509	—	509	727	—	727
90	—	90	36	—	36	2	—	2	162	—	162	187	—	187
55	—	55	22	—	22	1	—	1	187	—	187	241	—	241
44	—	44	24	—	24	2	—	2	215	—	215	248	—	248
24	—	24	6	—	6	16	—	16	83	—	83	91	—	91
877	2	879	397	—	397	107	—	107	2973	2	2975	3857	2	3859
19	9	28	7	1	8	—	—	—	144	100	244	152	107	259
34	—	34	17	—	17	2	—	2	77	3	80	145	3	148
13	—	13	30	—	30	—	—	—	79	—	79	101	—	101
66	9	75	54	1	55	2	—	2	300	103	403	398	110	508

72. számú tábla. (Folytatás.)

B) Pest — B) Pest.

Kereseti ág — Erwerbszweig	IV.			V.			VI.			VII.		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
V. Agyagipar. — Thonindustrie.												
a) Téglavető, Ziegelmacher	1	—	1	1	—	1	—	—	—	4	—	4
b) Fazekas, Hätner	—	—	—	6	—	6	10	1	11	22	1	23
c) Egyéb, Sonstige	—	—	—	1	—	1	5	—	5	15	—	15
Összesen — Zusammen	1	—	1	8	—	8	15	1	16	41	1	42
VI. Faipar. — Holzindustrie.												
a) Asztalos, Tischler	106	—	106	137	—	137	551	—	551	772	1	773
b) Esztergályos, Drechsler	11	—	11	11	—	11	17	—	17	107	—	107
c) Kádár, Böltcher	14	1	15	63	—	63	59	—	59	70	—	70
d) Bognár, Wagner	3	—	3	11	—	11	27	—	27	60	—	60
e) Egyéb, Sonstige	4	1	5	15	1	16	9	1	10	27	2	29
Összesen — Zusammen	138	2	140	237	1	238	663	1	664	1036	3	1039
VII. Fémipar. — Metallindustrie.												
a) Drágakő és nemes ércz, Edelmetall u. Juwel	115	2	117	30	—	30	181	—	181	210	7	217
b) Bádogos, Spengler	32	—	32	35	—	35	148	1	149	168	2	170
c) Lakatos, Schlosser	106	—	106	199	—	199	624	—	624	521	—	521
d) Kovács, Schmiede	12	—	12	56	—	56	182	—	182	195	—	195
e) Egyéb vasipar, Sonstige Eisenindustrie	6	—	6	55	—	55	86	—	86	51	—	51
f) Öntőde, Giesserei	5	—	5	37	—	37	108	—	108	121	—	121
g) Egyéb, Sonstige	16	—	16	11	—	11	33	—	33	76	1	77
Összesen — Zusammen	292	2	294	423	—	423	1362	1	1363	1342	10	1352
VIII. Sokszorosító ipar. — Polygraphische Ind.												
a) Könyvnyomda, Lithographie	4	—	4	13	—	13	33	—	33	32	—	32
b) Könyvnyomda, Buchdruckerei	120	9	129	104	6	110	320	21	341	365	40	405
Összesen — Zusammen	124	9	133	117	6	123	353	21	374	397	40	437
IX. Iparos művészet. — Gewerbliche Kunst.												
a) Fényképész, Photographen	16	1	17	21	2	23	26	2	28	28	—	28
b) Szobafestő, Zimmermaler	10	—	10	9	—	9	140	—	140	109	—	109
c) Virágcsináló, Blumenmacher	—	17	17	1	16	17	1	6	7	1	24	25
d) Czimfestő, Schildermaler	7	—	7	9	—	9	28	—	28	47	—	47
e) Vésnök, Graveure	14	—	14	5	—	5	15	—	15	18	—	18
f) Fametsző, Xylographen	—	—	—	—	—	—	6	—	6	7	—	7
g) Egyéb, Sonstige	—	—	—	—	—	—	2	—	2	4	—	4
Összesen — Zusammen	47	18	65	45	18	63	218	8	226	214	24	238
X. Műszeripar. — Mechanische Industrie.												
a) Órás, Uhrmacher	44	—	44	15	—	15	50	—	50	58	—	58
b) Látszerész, Optiker	10	1	11	12	—	12	5	—	5	12	1	13
c) Puskaműves, Büchsenmacher	4	1	5	1	—	1	7	—	7	12	—	12
d) Gépgyárban, In Maschinenfabriken	6	—	6	25	—	25	12	—	12	6	—	6
e) Hangszerkészítő, Verfert. Musik.-Instrum.	32	—	32	1	—	1	14	—	14	12	—	12
f) Szerkészítő, Zeugschmiede	5	—	5	1	—	1	—	—	—	3	—	3
g) Műszerész, Mechaniker	5	—	5	—	—	—	8	—	8	10	—	10
h) Egyéb, Sonstige	1	—	1	8	—	8	2	—	2	7	—	7
Összesen — Zusammen	107	2	109	63	—	63	98	—	98	120	1	121

Tabelle Nr. 72. (Fortsetzung.)

C) Budapest -- C) Budapest.

VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen			Budapest — Budapest		
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
1	—	1	3	—	3	133	114	247	143	114	257	160	119	279
16	—	16	11	—	11	3	—	3	68	2	70	95	3	98
25	—	25	—	—	—	—	—	—	46	—	46	65	—	65
42	—	42	14	—	14	136	114	250	257	116	373	320	122	442
1115	—	1115	418	—	418	30	—	30	3129	1	3130	3651	2	3653
96	—	96	16	—	16	1	—	1	259	—	259	286	—	286
156	1	157	47	—	47	69	—	69	478	2	480	592	3	595
113	—	113	45	—	45	15	—	15	274	—	274	320	—	320
60	2	62	39	—	39	—	—	—	154	7	161	179	8	187
1540	3	1543	565	—	565	115	—	115	4294	10	4304	5028	13	5041
54	5	59	16	1	17	—	—	—	606	15	621	639	15	654
125	—	125	46	—	46	3	—	3	557	3	560	674	4	678
700	2	702	243	—	243	109	—	109	2502	2	2504	3010	2	3012
403	—	403	168	—	168	71	—	71	1087	—	1087	1258	—	1258
116	2	118	55	—	55	43	—	43	412	2	414	508	2	510
87	2	89	10	—	10	38	—	38	406	2	408	583	4	587
61	—	61	41	4	45	2	—	2	240	5	245	284	6	290
1546	11	1557	579	5	584	266	—	266	5810	29	5839	6956	33	6989
23	—	23	4	—	4	—	—	—	109	—	109	150	—	150
254	53	307	121	10	131	5	—	5	1239	139	1428	1543	170	1713
277	53	330	125	10	135	5	—	5	1398	139	1537	1693	170	1863
24	1	25	3	—	3	—	—	—	118	6	124	142	6	148
99	—	99	16	—	16	—	—	—	383	—	383	434	—	434
—	32	32	—	1	1	—	—	—	3	96	99	4	105	109
9	—	9	3	—	3	—	—	—	103	—	103	110	—	110
4	—	4	1	—	1	—	—	—	57	—	57	64	—	64
—	—	—	1	—	1	—	—	—	14	—	14	14	—	14
—	—	—	1	—	1	—	—	—	7	—	7	7	—	7
136	33	169	25	1	26	—	—	—	685	102	787	775	111	886
37	—	37	12	—	12	4	—	4	220	—	220	260	—	260
4	—	4	2	—	2	—	—	—	45	2	47	47	2	49
7	—	7	—	—	—	—	—	—	31	1	32	33	1	34
—	—	—	4	—	4	24	—	24	77	—	77	80	—	80
10	—	10	3	—	3	—	—	—	72	—	72	79	—	79
6	—	6	—	—	—	—	—	—	15	—	15	31	—	31
5	—	5	3	—	3	—	—	—	31	—	31	51	—	51
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—	18	18	—	18
69	—	69	24	—	24	28	—	28	509	3	512	599	3	602

72. számú tábla. (Folytatás.)

B) Pest — B) Pest.

Kereseti ág — Erwerbszweig	IV.			V.			VI.			VII.		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
XI. Bőr- és papíripar. — Leder u. Papierindustrie												
a) Timár, Gerber	19	—	19	6	—	6	9	—	9	22	—	22
b) Szíjgyártó, Riemer	43	1	44	13	—	13	27	—	27	48	—	48
c) Nyerges és bőröndös, Sattler u. Taschner	19	—	19	12	—	12	54	—	54	40	—	40
d) Könyvkötő, Buchbinder	79	3	82	41	1	42	67	2	69	82	4	86
e) Egyéb, Sonstige	18	—	18	8	2	10	20	11	31	17	5	22
Összesen — Zusammen	178	4	182	80	3	83	177	13	190	209	9	218
XII. Olaj- és zsiripar. — Oel- u. Fettindustrie												
a) Szappanos, Seifensieder	1	—	1	4	—	4	7	2	9	10	—	10
b) Egyéb, Sonstige	2	—	2	7	—	7	2	1	3	6	1	7
Összesen — Zusammen	3	—	3	11	—	11	9	3	12	16	1	17
XIII. Iparos festő. — Färberien.												
a) Fényező és mázoló, Lackierer u. Anstreicher	9	—	9	11	—	11	51	1	52	117	1	118
b) Szövetfestő, Tuchfärber	2	—	2	8	—	8	5	2	7	15	—	15
c) Egyéb, Sonstige	1	—	1	3	—	3	22	—	22	36	1	37
Összesen — Zusammen	12	—	12	22	—	22	78	3	81	168	2	170
XIV. Vegyes ipar. — Verschiedene Industrien.												
a) Hajógyárban, In Schiffswerften	—	—	—	12	—	12	1	—	1	—	—	—
b) Dohánygyárban, In Tabakfabriken	—	1	1	—	1	1	—	26	26	—	67	67
c) Női kézimunka, Weibliche Handarbeit ¹⁾	—	532	532	—	366	366	—	1160	1160	7	1317	1324
d) Kárpitos, Tapezierer	62	1	63	54	—	54	114	1	115	164	1	165
e) Kőszőrös, Schleifer	3	—	3	—	—	—	1	—	1	11	2	13
f) Aranyozó, Vergolder	10	—	10	9	—	9	—	1	1	62	3	65
g) Egyéb, Sonstige	30	2	32	34	12	46	97	9	106	240	19	259
h) Megjelölés nélküli iparos, Industrielle ohne nähere Bezeichnung	27	1	28	71	15	86	165	5	170	12	29	41
Összesen — Zusammen	132	537	669	180	394	574	378	1202	1580	496	1438	1934
C) Forgalom — Verkehr												
I. Száraz forgalom. — Landverkehr.												
a) Vasutak, Eisenbahnen ²⁾	115	—	115	237	—	237	1038	1	1039	303	2	305
b) Lófuvar, Pferdeverkehr	1	—	1	40	—	40	81	2	83	90	4	94
Összesen — Zusammen	116	—	116	277	—	277	1119	3	1122	393	6	399
II. Vizi forgalom. — Wasserverkehr.												
a) Gőzhajózás, Dampfschiffahrt ²⁾	68	—	68	213	—	213	26	—	26	29	1	30
b) Közöségi hajózás, Gewöhnliche Schifffahrt	—	—	—	3	—	3	—	—	—	1	—	1
Összesen — Zusammen	68	—	68	216	—	216	26	—	26	30	1	31
Összes forgalom. — Verkehr zusammen.	184	—	184	493	—	493	1145	3	1148	423	7	430
¹⁾ 1. És pedg varró nő — u. zw. Näherinnen	—	444	444	—	297	297	—	1035	1035	—	1167	1167
2. Egyéb női kézimunka — Sonst. weibl. Handarbeit	—	89	89	—	69	69	—	125	125	7	150	157
²⁾ U. m. 1. hivatalnok — u. zw. Beamte	105	—	105	190	—	190	501	1	502	212	2	214
2. Iparos — Handwerker	2	—	2	2	—	2	80	—	80	6	—	6
3. Üzem-szolgálat — Betriebsdienst	2	—	2	11	—	11	358	—	358	66	—	66
4. Testi szolgálat — Körperliche Dienstleistung	6	—	6	34	—	34	99	—	99	19	—	19
³⁾ 1. U. m. hivatalnok — u. zw. Beamte	34	—	34	53	—	53	5	—	5	8	1	9
2. Iparos — Handwerker	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Üzem-szolgálat — Betriebsdienst	32	—	32	156	—	156	21	—	21	21	—	21
4. Testi szolgálat — Körperliche Dienstleistung	2	—	2	4	—	4	—	—	—	—	—	—

Tabelle Nr. 72. (Fortsetzung.)

C) Budapest — C) Budapest.

VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen			Budapest — Budapest		
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
35	—	35	83	—	83	1	—	1	175	—	175	262	1	263
89	—	89	30	1	31	6	—	6	256	2	258	275	2	277
90	—	90	25	—	25	—	—	—	240	—	240	261	—	261
90	12	102	49	2	51	1	—	1	409	24	433	476	28	504
22	8	30	14	1	15	—	—	—	99	27	126	109	29	138
326	20	346	201	4	205	8	—	8	1179	53	1232	1383	60	1443
20	1	21	25	1	26	7	1	8	74	5	79	84	5	89
—	—	—	1	—	1	—	—	—	18	2	20	18	2	20
20	1	21	26	1	27	7	1	8	92	7	99	102	7	109
147	1	148	57	—	57	3	—	3	395	3	398	457	3	460
2	—	2	1	1	2	—	—	—	33	3	36	101	5	106
33	—	33	35	1	36	—	—	—	130	2	132	170	2	172
182	1	183	93	2	95	3	—	3	558	8	566	728	10	738
1	—	1	—	—	—	—	—	—	14	—	14	592	—	592
4	169	173	12	103	115	—	—	—	16	367	383	23	374	397
3	1310	1313	—	503	503	—	28	28	10	5216	5226	15	6309	6324
77	1	78	32	—	32	—	—	—	503	4	507	583	5	588
2	—	2	1	—	1	—	—	—	18	2	20	32	2	34
32	—	32	13	—	13	—	—	—	126	4	130	133	4	137
100	18	118	48	10	58	4	5	9	553	75	628	717	92	809
98	27	125	91	26	117	10	—	10	474	103	577	644	111	755
317	1525	1842	197	642	839	14	33	47	1714	5771	7485	2739	6897	9636
513	—	513	88	—	88	147	1	148	2441	4	2445	2833	9	2842
493	22	515	125	11	139	35	2	37	865	41	909	1055	45	1100
1006	22	1028	216	11	227	182	3	185	3309	45	3354	3888	54	3942
48	—	48	42	1	43	—	—	—	426	2	428	1235	2	1237
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4	4	—	4
48	—	48	42	1	43	—	—	—	430	2	432	1239	2	1241
1054	22	1076	258	12	270	182	3	185	3739	47	3786	5127	56	5183
—	1151	1151	—	447	447	—	24	24	—	4564	4564	—	5457	5457
3	159	162	—	56	56	—	4	4	—	652	662	15	852	867
220	—	220	35	—	35	45	1	46	1308	4	1312	1607	9	1616
15	—	15	2	—	2	23	—	23	130	—	130	134	—	134
237	—	237	45	—	45	65	—	65	781	—	784	847	—	847
41	—	41	6	—	6	14	—	14	219	—	219	245	—	245
6	—	6	6	1	7	—	—	—	112	2	114	248	2	250
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
42	—	42	36	—	36	—	—	—	308	—	308	971	—	971
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	15	—	15

72. számú tábla. (Folytatás.)

B) Pest — B) Pest.

Kereseti ág — Erwerbszweig	IV.			V.			VI.			VII.		
	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
I. Österményekkel kereskedők. <i>Handel mit Urproducten.</i>												
a) Gabona- és term. keresk., <i>Getreide u. Prod. H.</i>	38	—	38	251	—	251	165	1	166	119	—	119
b) Fűszerkereskedő, <i>Specereihändler</i>	248	1	249	136	2	138	169	2	171	258	3	261
c) Fa- » <i>Holz- »</i>	22	—	22	73	4	77	77	10	87	64	2	66
d) Sertés- » <i>Borstenvieh »</i>	2	—	2	—	—	—	2	—	2	5	—	5
e) Bor- » <i>Wein- »</i>	20	—	20	29	—	29	29	1	30	33	1	34
f) Virág- » <i>Blumen- »</i>	10	—	10	—	—	—	6	5	11	1	17	18
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	45	11	56	49	1	50	68	5	73	81	4	85
Összesen — <i>Zusammen</i>	385	12	397	538	7	545	516	24	540	561	27	588
II. Iparcikkekkel kereskedők. <i>Handel mit Industrieartikeln.</i>												
a) Szalagkereskedő, <i>Bandkrämer</i>	—	—	—	—	—	—	2	1	3	—	—	—
b) Divatcikkárú, <i>Modewaarenhändler</i>	71	—	71	55	—	55	58	—	58	64	—	64
c) Papirkereskedő, <i>Papierhändler</i>	29	—	29	33	1	34	50	2	52	61	—	61
d) Bőrkereskedő, <i>Lederhändler</i>	10	—	10	25	1	26	77	—	77	63	—	63
e) Lisztkereskedő, <i>Mehlhändler</i>	6	—	6	14	—	14	15	2	17	24	3	27
f) Vásznonkereskedő, <i>Leinwandhändler</i>	34	—	34	33	—	33	34	—	34	16	—	16
g) Rőfőskereskedő, <i>Schnittwaarenhändler</i>	35	2	37	42	—	42	132	—	132	133	4	137
h) Ruhakereskedő, <i>Kleiderhändler</i>	16	—	16	26	3	29	61	1	62	91	6	97
i) Díszműárúkereskedő, <i>Galanteriewaarenh.</i>	24	—	24	9	—	9	54	—	54	26	1	27
j) Rövidárúkereskedő, <i>Kurzwaarenhändler</i>	65	2	67	59	—	59	171	8	179	162	16	178
k) Posztókereskedő, <i>Tuchwaarenhändler</i>	21	—	21	72	1	73	70	—	70	61	—	61
l) Vaskereskedő, <i>Eisenhändler</i>	41	—	41	36	—	36	27	—	27	36	—	36
m) Egyéb kereskedők, <i>Sonstige Händler</i>	151	9	160	231	8	239	181	11	192	233	14	247
Összesen — <i>Zusammen</i>	503	13	516	635	14	649	932	25	957	970	44	1014
III. Pénzzel és hitellel kereskedők. <i>Handel mit Geld und Credit.</i>												
a) Bankok, <i>Banken</i>	96	—	96	126	—	126	25	—	25	34	—	34
b) Pénzváltó, <i>Geldwechsler</i>	10	—	10	10	—	10	10	—	10	9	—	9
c) Zálogüzlet, <i>Versatzgeschäfte</i>	11	—	11	2	—	2	19	1	20	18	1	19
d) Biztosítás, <i>Asseruranzen</i>	95	—	95	125	—	125	76	—	76	80	—	80
Összesen — <i>Zusammen</i>	212	—	212	263	—	263	130	1	131	141	1	142
IV. Közvetítők. — Vermittler.												
a) Ügynök és alkusz, <i>Agenten und Makler</i>	102	3	105	320	1	321	280	—	280	267	—	267
b) Szállító és bizományos, <i>Spedit. u. Commis</i>	17	—	17	100	—	100	58	—	58	71	—	71
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	1	—	1	1	—	1	1	—	1
Összesen — <i>Zusammen</i>	119	3	122	421	1	422	339	—	339	339	—	339
V. Járókelő kiskeresk. <i>Ambulirender Kleinh.</i>												
a) Házaló, <i>Hausierer</i>	10	3	13	37	2	39	202	34	236	277	30	307
b) Kucséber, <i>Gottscheer</i>	—	—	—	—	—	—	2	1	3	—	—	—
c) Kofa (gyümölcs, zöldség stb.), <i>Hökerinen</i> (<i>Obst, Grünzeug u. s. w.</i>)	17	67	84	9	40	49	30	114	144	20	150	170
d) Tojásáruló, <i>Eierverkäufer</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5
e) Baromfiáruló, <i>Geflügelverkäufer</i>	7	10	17	1	3	4	8	19	27	12	21	33
f) Kenyéráruló, <i>Brotverkäufer</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	11	12
g) Egyéb piaci árulás, <i>Sonstiger Standverk.</i>	—	2	2	1	—	1	2	—	2	4	1	5
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	7	7	—	—	—	8	12	20	1	1	2
Összesen — <i>Zusammen</i>	34	89	123	48	45	93	253	180	433	315	219	534

Tabelle Nr. 72. (Fortsetzung.)

C) Budapest — C) Budapest.

VIII.			IX.			X.			Összes Pest Pest zusammen.			Budapest -- Budapest		
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
32	2	34	10	—	10	—	—	—	615	3	618	624	5	629
204	1	205	77	4	81	13	1	14	1105	14	1119	1325	20	1345
53	7	60	28	3	31	11	—	11	328	26	354	373	29	402
19	—	19	1	—	1	56	—	56	85	—	85	86	—	86
6	—	6	—	—	—	1	—	1	118	2	120	120	2	122
—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	22	39	18	23	41
23	1	24	11	6	17	6	—	6	283	28	311	303	30	333
337	11	348	127	13	140	87	1	88	2551	95	2646	2849	109	2958
10	—	10	1	—	1	—	—	—	13	1	14	13	1	14
23	—	23	6	2	8	—	—	—	277	2	279	281	2	283
23	—	23	2	—	2	—	—	—	198	3	201	198	4	202
14	—	14	6	—	6	—	—	—	195	1	196	217	1	218
27	1	28	8	1	9	—	—	—	94	7	101	124	14	138
15	—	15	—	1	1	—	—	—	132	1	133	139	1	140
24	—	24	28	3	31	—	—	—	394	9	403	466	11	477
20	1	21	—	—	—	—	—	—	214	11	225	224	11	235
11	—	11	—	—	—	—	—	—	124	1	125	129	1	130
63	6	69	25	—	25	—	—	—	545	32	577	584	39	623
8	—	8	2	—	2	—	—	—	234	1	235	244	1	245
22	1	23	9	—	9	—	—	—	171	1	172	197	1	198
64	11	75	19	2	21	—	—	—	879	55	934	921	62	983
324	20	344	106	9	115	—	—	—	3470	125	3595	3737	149	3886
—	—	—	22	—	22	—	—	—	303	—	303	329	—	329
2	—	2	—	—	—	—	—	—	41	—	41	44	—	44
13	—	13	5	2	7	—	—	—	68	4	72	74	5	79
1	—	1	16	—	16	—	—	—	393	—	393	431	—	431
16	—	16	43	2	45	—	—	—	805	4	809	878	5	883
114	—	114	25	1	26	13	—	13	1121	5	1126	1187	5	1192
3	—	3	7	—	7	—	—	—	256	—	256	258	—	258
—	—	—	4	—	4	—	—	—	7	—	7	8	—	8
117	—	117	36	1	37	13	—	13	1384	5	1389	1453	5	1458
163	19	182	20	2	22	3	2	5	712	92	804	795	119	914
11	—	11	25	—	25	—	—	—	38	1	39	38	1	39
9	169	178	14	103	117	2	8	10	101	651	752	130	763	893
—	2	2	2	3	5	—	—	—	2	10	12	3	10	13
—	10	10	7	28	35	—	—	—	35	91	126	35	95	130
2	7	9	3	—	3	—	—	—	7	18	25	7	20	27
—	2	2	—	—	—	—	—	—	7	5	12	7	5	12
—	2	2	5	11	16	—	—	—	14	33	47	21	162	183
185	211	396	76	147	223	5	10	15	916	901	1817	1036	1175	2211

72. számú tábla. (Folytatás.)

B) Pest — B) Pest.

Kereseti ág — Erwerbszweig		IV.			V.			VI.			VII.			
		férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	
D) Keresk. Handel.	VI. Egyéb kereskedelem. — Sonstiger Handel.													
	a) Könyvkereskedő, <i>Buchhändler</i>	32	2	34	35	—	35	33	2	35	25	1	26	
	b) Szatócs, <i>Fragner</i>	34	5	39	68	12	80	125	24	149	165	36	201	
	c) Dohánytűzs és lottó. <i>Tabak u. Lottokollekt.</i>	20	39	59	25	32	57	18	15	33	16	20	36	
	d) Egyéb (zsbáros stb.), <i>Sonstige (Trödler etc.)</i>	4	1	5	20	1	21	60	7	67	35	1	36	
	e) Megnevezés nélk., <i>Ohne nähere Bezeichnung</i>	197	33	230	397	35	432	496	38	534	319	41	360	
	Összesen — Zusammen	287	80	367	545	80	625	732	86	818	560	99	659	
E) Személyes szolgálat — Persönliche Dienstleistung.	I. Testi szolgálat. — Körperl. Dienstleistungen.													
	a) Napszámos, <i>Tagelöhner</i>	344	233	577	1615	946	2561	3530	1925	5455	3191	2327	5518	
	b) Munkás, <i>Arbeiter</i>	1	—	1	200	14	214	22	48	70	9	59	68	
	c) Cseléd és szolgál, <i>Diener u. Gesinde</i> ¹⁾	761	4342	5103	795	4679	5474	918	4659	5577	1134	4596	5730	
	d) Hordár, <i>Dienstmänner</i>	18	—	18	41	—	41	126	—	126	227	—	227	
	e) Egyéb testi szolg., <i>Sonst. körperl. Dienstl.</i>	13	8	21	9	4	13	51	5	56	81	8	89	
		Összesen — Zusammen	1137	4583	5720	2660	5643	8303	4647	6637	11284	4642	6990	11632
	II. Szellemi szolgálat. — Geist. Dienstleistungen													
	a) Állami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	651	12	663	207	5	212	229	—	229	331	1	332	
	b) Megyei hivatalnok, <i>Komitatsbeamte</i>	33	—	33	—	—	7	—	—	7	6	—	6	
	c) Városi hivatalnok, <i>städtische Beamte</i>	149	—	149	15	—	15	23	—	23	88	—	88	
	d) Egyéb hivatalnok, <i>sonstige Beamte</i>	160	39	199	126	26	152	193	26	219	102	28	130	
	e) Irnok, <i>Schreiber</i>	98	—	98	71	—	71	159	—	159	138	—	138	
	f) Ügyvéd, <i>Advokaten</i> ²⁾	375	—	375	300	—	300	120	—	120	102	—	102	
	g) Orvos és sebész, <i>Aerzte und Wundärzte</i> ³⁾	117	—	117	83	—	83	54	—	54	88	—	88	
h) Egyéb egészségügy, <i>Sonst. Sanitätspersonal</i>	40	—	40	22	19	41	19	78	97	21	77	98		
i) Tanító, <i>Lehrer</i> ⁴⁾	166	219	385	111	252	363	150	122	272	141	121	262		
j) Író, <i>Schriftsteller</i>	81	1	82	43	2	45	44	3	47	32	—	32		
k) Műzenész és zenetanító, <i>Musiker u. Musikh.</i>	52	20	72	25	9	34	63	14	77	162	18	180		
l) Színész, <i>Schauspieler</i>	6	7	13	7	11	18	29	10	39	20	26	46		
m) Festő és szobrász, <i>Maler und Bildhauer</i>	10	—	10	7	1	8	30	1	31	66	—	66		
n) Egyéb művészet, <i>Sonstige Kunst</i>	—	11	11	18	4	22	25	15	40	44	58	102		
o) Isteni szolgálat, <i>Gottesdienst</i>	51	—	51	7	7	21	8	—	29	22	—	22		
p) Könyvvivő, <i>Buchhalter</i>	6	—	6	125	1	126	144	—	144	108	—	108		
q) Építész, mérnök, <i>Architekten Ingenieure</i>	64	—	64	41	—	41	74	—	74	28	—	28		
r) Gépész, <i>Maschinisten</i>	14	—	14	44	—	44	42	—	42	38	—	38		
s) Egyéb, <i>Sonstige</i>	106	—	106	25	—	25	48	—	48	63	—	63		
	Összesen — Zusammen	2179	309	2488	1277	330	1607	1474	277	1751	1600	329	1929	
	1) U. m. 1. Mindenek, u. zw. <i>Diener für Alles</i>	11	—	11	9	—	9	24	—	24	29	—	29	
	2. Bolti szolgál, <i>Gezühldiener</i>	52	—	52	48	—	48	109	—	109	176	—	176	
	3. Urasági és házi szolgál, <i>Herrschafts- u. Hausdiener</i>	375	3201	3666	155	3338	3494	140	3771	3911	132	3633	3765	
	4. Közhivatali szolgál, <i>Amtsdiener</i>	108	—	108	57	—	57	123	—	123	68	—	68	
	5. Intézeti és írodaszóga, <i>Instituts- und Kanzleidiener</i>	81	—	81	85	—	85	93	—	93	67	—	67	
	6. Egyéb szolgál, <i>Sonstige Diener</i>	29	—	29	85	—	85	96	—	96	117	—	117	
	7. Szakács, szakácsnő, <i>Küche, Köchinnen</i>	—	917	917	24	1107	1131	—	739	739	—	884	884	
	8. Kocsis, <i>Kutscher</i>	73	—	73	224	—	224	328	—	328	—	440	440	
	9. Lovász, <i>Stall-(Reit)-Knechte</i>	6	—	6	11	—	11	3	—	3	24	—	24	
	10. Dajka és gyermekcseléd, <i>Ammen u. Kindsmägde</i> ..	—	134	134	—	233	233	—	149	149	—	79	79	
	11. Egyéb cseléd, <i>Sonstiges Gesinde</i> ..	23	—	23	97	—	97	1	—	1	81	—	81	
	2) Ebből ügyvéd, <i>hivon Advokaten</i>	257	—	257	200	—	200	45	—	45	42	—	42	
	„ segéd, ügyvédjelölt, <i>Gehilfen, Advokatskand.</i>	118	—	118	100	—	100	75	—	75	60	—	60	
	3) Ebből orvos, sebész, <i>hivon Aerzte, Wundärzte</i>	108	—	108	80	—	80	50	—	50	60	—	60	
	„ szigorló orvos, <i>Aerztliche Rigorosanten</i>	9	—	9	3	—	3	4	—	4	28	—	28	
	4) U. m. 1. tanár, u. zw. <i>Professoren</i> ..	106	—	106	51	—	51	43	—	43	32	—	32	
	2. Néptanító, <i>Volkshlehrer</i> ..	40	99	139	42	98	140	74	63	137	81	66	147	
	3. Egyéb tanító, <i>Sonstige Lehrer</i> ..	20	36	56	10	10	20	15	30	19	12	31	31	
	4. Egyéb nevelés, <i>Sonstige Erziehung</i> ..	—	34	34	8	144	152	13	44	57	9	43	52	

Tabella Nr. 72. (Fortsetzung.)

C) Budapest — C) Budapest.

VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen			Budapest — Budapest		
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
12	—	12	1	—	1	—	—	—	138	5	143	150	6	156
156	27	183	66	—	66	17	3	20	631	107	738	855	170	1025
9	10	19	3	2	5	1	1	2	92	119	211	101	136	237
69	1	70	4	1	5	—	—	—	192	12	204	213	19	232
166	30	196	115	19	134	21	—	21	1711	196	1907	1943	223	2166
412	68	480	189	22	211	39	4	43	2764	439	3203	3262	554	3816
3781	3044	6825	2400	1794	4194	934	399	1333	15795	10668	26463	21672	12895	34567
20	42	62	32	27	59	11	1	12	295	191	486	349	207	556
1589	4363	5952	725	1827	2552	187	319	506	6109	24785	30894	7387	28986	36373
76	—	76	50	—	50	1	—	1	539	—	539	574	—	574
120	27	147	40	1	41	17	1	18	331	54	385	435	73	508
5586	7476	13062	3247	3649	6896	1150	720	1870	23069	35698	58767	30417	42161	72578
647	14	651	331	3	334	9	—	9	2405	35	2440	4119	48	4167
1	—	1	9	—	9	—	—	—	56	—	56	60	—	60
140	—	140	76	—	76	8	—	8	499	—	499	602	—	602
248	18	266	57	8	65	8	1	9	894	146	1040	1126	161	1287
188	—	188	78	—	78	2	—	2	734	—	734	1026	—	1026
123	—	123	40	—	40	—	—	—	1060	—	1060	1173	—	1173
143	—	143	30	—	30	9	—	9	524	—	524	600	—	600
30	96	126	11	24	35	2	6	8	145	300	445	189	352	541
231	167	398	65	51	116	13	6	19	877	938	1815	1057	1110	2167
50	2	52	17	—	17	—	—	—	267	8	275	279	9	288
17	9	26	9	8	17	3	—	3	331	78	409	367	93	460
57	51	108	4	—	4	—	—	—	123	105	228	125	109	234
67	—	67	8	—	8	2	—	2	190	2	192	211	2	213
147	32	179	136	3	139	3	—	3	373	123	496	500	136	636
25	—	25	11	13	24	1	—	1	138	21	159	249	46	295
38	—	38	20	—	20	5	—	5	446	1	447	475	1	476
73	—	73	26	—	26	5	—	5	311	—	311	392	—	392
79	—	79	33	—	33	10	—	10	260	—	260	373	—	373
82	1	83	16	—	16	8	—	8	348	1	349	384	1	385
2386	390	2776	977	110	1087	88	13	101	9981	1758	11739	13307	2068	15375
49	—	49	29	—	29	21	—	21	166	—	166	296	—	296
84	—	84	40	—	40	1	—	1	510	—	510	599	—	599
175	3519	3694	88	1511	1599	28	282	310	1093	19346	20439	1270	22786	24056
190	—	190	118	—	118	9	—	9	667	—	667	1037	—	1037
137	—	137	24	—	24	3	—	3	493	—	493	608	—	608
160	—	160	72	—	72	—	—	—	559	—	559	560	—	560
28	743	771	—	263	263	—	29	29	52	4682	4734	52	5348	5400
616	—	616	337	—	337	124	—	124	2145	—	2145	2589	—	2589
31	—	31	20	—	20	7	—	7	102	—	102	114	—	114
—	101	101	—	53	53	—	8	8	—	757	757	—	352	852
117	—	117	—	—	—	—	—	—	322	—	322	322	—	322
49	—	49	26	—	26	—	—	—	619	—	619	693	—	693
74	—	74	14	—	14	—	—	—	441	—	441	480	—	480
104	—	104	26	—	26	9	—	9	437	—	437	513	—	513
89	—	89	4	—	4	—	—	—	87	—	87	87	—	87
128	—	128	36	—	36	1	—	1	397	—	397	458	—	458
75	149	222	27	48	75	10	—	10	347	528	875	450	650	1100
23	1	24	1	—	1	—	6	6	99	80	179	105	88	193
7	17	24	1	9	4	2	—	2	40	386	375	44	372	413

72. számú tábla. (Folytatás.)

B) Pest — B) Pest.

Kereseti ág — Erwerbszweig	IV.			V.			VI.			VII.		
	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.	férfi — männl.	nő — weiblich	együtt — zus.
E) Személyes szolgálat <i>Persönliche Dienstleistung.</i>												
III. Különbféle szolgálat. — Versch. Dienstleist.												
a) Katonaság, <i>Militär</i>	57	—	57	48	—	48	62	—	62	66	—	66
b) Őrség, <i>Wache</i>	16	—	16	61	—	61	322	—	322	144	—	144
c) Házmesterek, <i>Hausmeister</i>	201	56	257	178	26	204	168	122	290	197	49	246
d) Fodrász, borbély, <i>Friseur, Barbier</i>	80	15	95	52	15	67	63	65	128	131	61	192
e) Betegápolók, <i>Krankenwärter</i>	—	20	20	2	9	11	6	29	35	6	23	29
f) Adóbiztosok, <i>Steuerkommissäre</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Levélhordók, <i>Briefträger</i>	35	—	35	19	—	19	31	—	31	25	—	25
h) Lámpagyújtók, <i>Lampenanziinder</i>	1	—	1	2	—	2	6	—	6	18	—	18
i) Különbféle felvigyázók, <i>Diverse Aufseher</i>	10	7	17	10	—	10	39	2	41	47	—	47
j) Vám- és jegyszedők, <i>Mautheinneher und Billeure</i>	3	—	3	3	1	4	3	—	3	8	1	9
k) Egyéb, <i>Sonstige</i>	118	21	139	92	12	104	119	43	162	181	40	221
Összesen — Zusammen	521	119	640	467	63	530	819	261	1080	823	174	997
F) Önálló kereset nélkül — <i>Ohne selbstständigen Erwerb.</i>												
I. Saját vagyomból élők. <i>Aus eigenen Mitteln Lebende.</i>												
a) Magánzók, <i>Privatier</i>	126	160	286	125	112	237	82	72	154	125	99	224
b) Háztulajdonosok, <i>Hausbesitzer</i>	81	46	127	45	—	45	3	29	32	90	33	123
c) Tőkepénzesek, <i>Capitalisten</i>	25	18	43	59	2	61	19	15	34	13	1	14
d) Nyugdíjasok, <i>Pensionisten</i>	117	68	185	39	32	71	47	68	115	45	—	45
Összesen — Zusammen	349	292	641	268	146	414	151	184	335	273	133	406
II. Háztartásban foglalkozva. — In der Haushaltung beschäftigt	8	4572	4580	4	6105	6109	23	9147	9170	19	10887	10906
III. Gyámolításból élők. — Von Unterstützung Lebende.	3	62	65	2	105	107	110	261	371	189	326	515
IV. Tanulók. — Lernende.												
a) Elemi és polgári, <i>Normal u. Bürgerschulen</i>	1198	570	1768	1242	894	2136	2059	1679	3738	2234	2009	4243
b) Középiskolai, <i>Mittelschulen</i>	411	12	423	329	18	347	1267	29	1296	1287	29	1316
c) Képezdei, <i>Präparanden</i>	—	29	29	21	20	41	36	115	151	74	58	132
d) Felső isk. (ogyetem stb.), <i>Hochschulen (Universität etc.)</i>	803	—	803	255	—	255	277	—	277	339	—	339
e) Művészeti isk., <i>Kunstschulen</i>	10	12	22	—	13	13	43	25	68	15	12	27
f) Egyéb, <i>Sonstige</i>	12	639	651	729	896	1625	2	785	787	3	1005	1008
Összesen — Zusammen	2434	1262	3696	2576	1841	4417	3684	2633	6317	3952	3113	7065
V. Egyéb — Sonstige.												
a) Kéjhölgy, <i>Prostituirte</i>	—	92	92	—	47	47	—	75	75	—	70	70
b) Egyéb 15 éven alul, <i>Sonstige unt. 15 Jahren</i>	1529	1920	3449	1977	2103	4080	4385	4653	9038	4367	5170	9537
c) » 15 » felül, » über 15 »	222	653	875	186	467	653	405	2030	2435	428	799	1227
Összesen — Zusammen	1751	2665	4416	2163	2617	4780	4790	6758	11548	4795	6039	10834
Önálló kereset nélküli összesen <i>Ohne selbstständigen Erwerb zusammen.</i>	4545	8853	13398	5013	10814	15827	8758	18983	27741	9228	20498	29726

Tabella Nr. 72. (Fortsetzung.)

C) Budapest — C) Budapest.

VIII.			IX.			X.			Összesen Pest Pest zusammen			Budapest — Budapest		
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
114	—	114	72	—	72	2	—	2	421	—	421	759	—	759
216	—	216	127	—	127	33	—	33	919	—	919	1192	—	1192
140	52	192	72	12	84	12	3	15	968	320	1288	1060	378	1438
90	15	105	34	4	38	9	—	9	459	175	634	553	189	742
8	110	118	1	54	55	—	—	—	23	245	268	76	336	412
72	—	72	—	—	—	—	—	—	72	—	72	73	—	73
58	—	58	27	—	27	2	—	2	197	—	197	231	—	231
29	—	29	13	—	13	4	—	4	73	—	73	104	—	104
23	1	24	45	1	46	33	—	33	207	11	218	240	14	254
18	—	18	4	1	5	—	—	—	39	3	42	84	6	90
194	19	213	94	17	111	7	—	7	805	152	957	1017	185	1202
962	197	1159	489	89	578	102	3	105	4183	906	5089	5389	1108	6497
68	134	202	60	48	108	5	4	9	591	629	1220	722	869	1591
110	49	159	18	21	39	4	1	5	351	179	530	439	348	787
20	7	27	30	1	31	2	1	3	168	45	213	187	77	264
55	69	124	32	36	68	6	1	7	341	274	615	449	548	997
253	259	512	140	106	246	17	7	24	1451	1127	2578	1797	1842	3639
54	11742	11796	38	5157	5195	6	1796	1802	152	49406	49558	210	64369	64579
58	226	284	34	156	190	27	35	62	423	1171	1594	440	1537	1977
2342	1812	4154	994	960	1954	314	418	732	10383	8342	18725	13847	10833	24680
408	13	421	530	6	536	6	—	6	4238	107	4345	4824	112	4936
50	33	83	25	42	67	—	—	—	206	297	503	293	430	723
525	—	525	310	—	310	—	—	—	2509	—	2509	2687	—	2687
23	34	57	6	8	14	—	—	—	97	104	201	104	107	211
749	976	1725	25	329	354	15	220	235	1535	4850	6385	1927	5903	7830
4097	2868	6965	1890	1345	3235	335	638	973	18968	13700	32668	23682	17385	41067
—	114	114	—	21	21	—	13	13	—	432	432	—	506	506
4708	5030	9738	2353	2612	4965	—	604	1553	20270	22092	42362	26624	28801	55425
194	1280	1474	240	791	1031	951	98	98	1680	6113	7793	2229	8789	11018
4902	6424	11326	2593	3424	6017	956	710	1666	21950	28637	50587	28853	38096	66949
9364	21519	30883	4695	10188	14883	1341	3186	4527	42944	94041	136985	54982	123229	178211

72. számú tábla. (Folytatás.)

Pesti részek és egész Budapest összesítése —

B) Pest — B) Pest.

Kereseti ág — <i>Erwerbszweig</i>	IV.			V.			VI.			VII.		
	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
A) Östermelés, <i>Urproduktion</i>	253	63	316	194	26	220	231	28	259	459	62	521
B) I. Éledelel-ipar, <i>Nahrungsindustrie</i> ...	877	101	978	873	42	915	1443	115	1558	1645	226	1871
II. Ruházati ipar, <i>Kleidungsindustrie</i> ...	879	251	1130	476	162	638	2003	812	2815	3448	1121	4569
III. Építő-ipar, <i>Bauindustrie</i>	179	—	179	205	—	205	548	—	548	660	—	660
IV. Fonó, szövő-ipar, <i>Spinner. u. Web.</i>	24	—	24	20	1	21	29	25	54	105	67	172
V. Agyag-ipar, <i>Thonindustrie</i>	1	—	1	8	—	8	15	1	16	41	1	42
VI. Fa-ipar, <i>Holzindustrie</i>	138	2	140	237	1	238	663	1	664	1036	3	1039
VII. Fém-ipar, <i>Metallindustrie</i>	292	2	294	423	—	423	1362	1	1363	1342	10	1352
VIII. Sokszorosító ip., <i>Polygraph. Ind.</i>	124	9	133	117	6	123	353	21	374	397	40	437
IX. Iparos-művészet, <i>Gewerbl. Kunst</i>	47	18	65	45	18	63	218	8	226	214	24	238
X. Műszer-ipar, <i>Mechan. Industrie</i> ...	107	2	109	63	—	63	98	—	98	120	1	121
XI. Bőr- és papír-ipar, <i>Leder- und Papierindustrie</i>	178	4	182	80	3	83	177	13	190	209	9	218
XII. Olaj- és zsír-ipar, <i>Oel- u. Fettindust.</i>	3	—	3	11	—	11	9	3	12	16	1	17
XIII. Iparos festő, <i>Färbereien</i>	12	—	12	22	—	22	78	3	81	168	2	170
XIV. Vegyes ipar, <i>Verschied. Industrie</i>	132	537	669	180	394	574	378	1202	1580	496	1438	1934
Összes ipar. — <i>Industrie zusammen</i> ...	2993	926	3919	2760	627	3387	7374	2205	9579	9897	2943	12840
C) I. Száraz forgalom, <i>Landverkehr</i> ...	116	—	116	277	—	277	1119	3	1122	393	6	399
II. Vizi forgalom, <i>Wasserverkehr</i> ...	68	—	68	216	—	216	26	—	26	30	1	31
Összes forgalom. — <i>Verkehr zusammen</i> ...	184	—	184	493	—	493	1145	3	1148	423	7	430
D) I. Österm. keresk. <i>Hand. mit Urpr.</i>	385	12	397	538	7	545	516	24	540	561	27	588
II. Iparcziikk. » » <i>mit Industr.</i>	503	13	516	635	14	649	932	25	957	970	44	1014
III. Pénzzel és hitellel kereskedők, <i>Handel mit Geld und Credit</i> ...	212	—	212	263	—	263	130	1	131	141	1	142
IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i>	119	3	122	421	1	422	339	—	339	339	—	339
V. Járókelő kiskeresk., <i>Amb. Kleinh.</i>	34	89	123	48	45	93	253	180	433	315	219	534
VI. Egyéb keresk., <i>Sonstiger Handel</i>	287	80	367	545	80	625	732	86	818	560	99	659
Összes keresked. <i>Handel zusammen</i> ...	1540	197	1737	2450	147	2597	2902	316	3218	2886	390	3276
E) I. Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienstl.</i>	1137	4583	5720	2660	5643	8303	4647	6637	11284	4642	6990	11632
II. Szellemi szolgálat, <i>Geist. Dienstl.</i>	2179	309	2488	1277	330	1607	1474	277	1751	1600	329	1929
III. Különféle szolg., <i>Verschied. Dienstl.</i>	521	119	640	467	63	530	819	261	1080	823	174	997
Összes személyes szolg., <i>Pers. Dienstl. zus.</i>	3837	5011	8848	4404	6036	10440	6940	7175	14115	7065	7493	14558
F) I. Saját vagyomból élők, <i>Aus eigenen Mitteln lebende</i>	349	292	641	268	146	414	151	184	335	273	133	406
II. Háztartásban elfoglalva, <i>In der Haushaltung Beschäftigte</i> ...	8	4572	4580	4	6105	6109	23	9147	9170	19	10887	10906
III. Gyám. élők, <i>V n Unterst. Lebende</i>	3	62	65	2	105	107	110	261	371	189	326	515
IV. Tanulók, <i>Lernende</i>	2434	1262	3696	2576	1841	4417	3684	2333	6317	3952	3113	7065
V. Egyéb, <i>Sonstige</i>	1751	2665	4416	2163	2617	4780	4790	6758	11548	4795	6039	10834
Összes kereset nélküliek, <i>Ohne Erwerb zusammen</i>	4545	8853	13398	5013	10814	15827	8758	18983	27741	9228	20498	2972
Főösszeg — Hauptsumme	13352	15050	28402	15314	17650	32964	27350	28710	56060	29958	31393	61351

Tabelle Nr. 72. (Fortsetzung.)

Recapitulation für die Pester Bezirke und für ganz Budapest.

B) Pest.

C) Budapest

VIII.			IX.			X.			Összes Pest Pest zusammen			Budapest — Budapest		
férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.	férfi—männl.	nő—weiblich	együtt—zus.
521	80	601	438	50	488	327	14	341	2423	323	2746	4036	539	4575
1442	131	1573	902	44	946	453	15	473	7640	674	8314	9130	861	9991
2688	893	3581	799	222	1021	82	28	110	10375	3489	13864	11840	4104	15944
877	2	879	397	—	397	107	—	107	2973	2	2975	3857	2	3859
66	9	75	54	1	55	2	—	2	300	103	403	398	110	508
42	—	42	14	—	14	136	114	250	257	116	373	320	122	442
1540	3	1543	565	—	565	115	—	115	4294	10	4304	5028	13	5041
1546	11	1557	579	5	584	266	—	266	5810	29	5839	6956	33	6989
277	53	330	125	10	135	5	—	5	1393	139	1537	1693	170	1863
136	33	169	25	1	26	—	—	—	685	102	787	775	111	886
69	—	69	24	—	24	28	—	28	509	3	512	599	3	602
326	20	346	201	4	205	8	—	8	1179	53	1232	1383	60	1443
20	1	21	26	1	27	7	1	8	92	7	99	102	7	109
182	1	183	93	2	95	3	—	3	558	8	566	728	10	738
317	1525	1842	197	642	839	14	33	47	1714	5771	7485	2739	6897	9636
9528	2682	12210	4001	932	4933	1231	191	1422	37784	10506	48290	45548	12503	58051
1006	22	1028	216	11	227	182	3	185	3309	45	3354	3888	54	3942
48	—	48	42	1	43	—	—	—	430	2	432	1239	2	1241
1054	22	1076	258	12	270	182	3	185	3739	47	3786	5127	56	5183
337	11	348	127	13	140	87	1	88	2551	95	2646	2849	109	2958
324	20	344	106	9	115	—	—	—	3470	125	3595	3737	149	3886
16	—	16	43	2	45	—	—	—	805	4	809	878	5	883
117	—	117	36	1	37	13	—	13	1384	5	1389	1453	5	1458
185	211	396	76	147	223	5	10	15	916	901	1817	1036	1175	2211
412	68	480	189	22	211	39	4	43	2764	439	3203	3262	554	3816
1391	310	1701	577	194	771	144	15	159	11890	1569	13459	13215	1997	15212
5586	7476	13062	3247	3649	6896	1150	720	1870	23069	35698	58767	30417	42161	72578
2386	390	2776	977	110	1087	88	13	101	9981	1758	11739	13307	2068	15375
962	197	1159	489	89	578	102	3	105	4183	906	5089	5389	1108	6497
8934	8063	16997	4713	3848	8561	1340	736	2076	37233	38362	75595	49113	45337	94450
253	259	512	140	106	246	17	7	24	1451	1127	2578	1797	1842	3639
54	11742	11796	38	5157	5195	6	1796	1802	152	49406	49558	210	64369	64579
58	226	284	34	156	190	27	35	62	423	1171	1594	440	1537	1977
4097	2868	6965	1890	1345	3235	335	628	973	18968	13700	32668	23682	17385	41067
4902	642	11326	2593	3424	6017	956	710	1666	21950	28637	50587	28853	38096	66949
9364	21519	30883	4695	10188	14883	1341	3186	4527	42944	91041	136985	54982	123229	178211
30792	32676	63468	14682	15224	29906	4565	4145	8710	136013	144818	280831	172021	183661	355682

forma két rész jellege a testi szolgálatok tekintetében, melyekhez t. i. a város mindkét felén minden negyedik (!) felnőtt ember tartozik. Erősen túlyomó azonban a budai oldalon az őstermelők, a forgalom és a saját vagyonukból élő személyek csoportja, élvén t. i.:

őstermelés után Budán minden 33-dik ember, Pesten csak minden 83-dik	
forgalom » » » 43 » ¹⁾ » » » » 60 »	
saját vagyonából » » 56 » » » » » 89 »	

Ellenben Pesten jóval gyakoribb²⁾ a kereskedelem csoportja, ebből élvén t. i. Pesten minden 17-dik ember, Budán csak minden 34-dik.

A szellemi szolgálatból élők számaránya tekintetében a budai részek valamivel túlbaladják a pestieket.

Áttérvén mármost az egyes kerületekre, a 73. számú táblán tartalmazott gazdag alyaghalmazból csak a legszembevetőbb tényeket lehet itt kiemelnünk.

Az egyes kereseti ágakból főlemlithetjük a következőket, mint olyanokat, a melyek a budai részen feltűnő ritkán fordulnak elő:

ügynök és alkusz: Pesten minden 203-dik ember, sőt a Lipótvárosban még 3-szor annyi, de Budán csak minden 908-dik;

szabó: Pesten minden 44-dik ember, Budán csak minden 137-edik az; aránylag legtöbb szabót tartalmaz a VII-dik, VI-dik és VIII-dik kerület, legkevesebbet Ó-Buda és Kőbánya;

majoros és tehenész: Pesten minden 216-dik ember, Budán minden 611-dik;

ügyvéd: Pesten minden 216-dik ember, Budán csak minden 530-dik; aránylag legtöbb ügyvédet tartalmaz a Bel- és Lipótváros: t. i. a felnőtt lakosság $\frac{1}{66}$ -od illetőleg $\frac{1}{92}$ -ed részét, legkevesebbet Ó-Buda; Kőbányán egy sincs;

kovács: Pesten (különösen sok Kőbányán, József- és Ferencvárosban) minden 211-dik ember, Budán csak minden 350-dik;

asztalos: Pesten minden 73-dik ember, leginkább a József- és Ferencvárosban, Budán minden 115-ödik;

lakatos: ezek eloszlásukban körülbelül a kovácsokat követik;

vasuti hivatalnokok és munkások: ezek Pesten a felnőtt lakosság $\frac{1}{94}$ -ed részét képezik (sok a VI. kerületben és Kőbányán), míg Budán csak $\frac{1}{151}$ -ed részt;

lófuvar: ehhez Pesten a lakosság $\frac{1}{252}$ -ed része (Belvárosban majdnem semmi, ellenben Józsefvárosban minden 100-dik ember) tartozik, míg Budán csak minden 314-dik ember;

cseléd és szolgál: Pesten minden 7-dik ember, sőt a Bel- és Lipótvárosban minden 5-dik az; ellenben a budai részeken csak minden 11-dik.

Ellenben a pesti oldalon feltűnően ritkák a következő kereseti ágak:

szőlőműves: Budán minden 57-dik ember az, ellenben Pesten csak minden 4487-dik; e szerint a lakosság arányában Budán majd százszor annyi a szőlőműves, mint Pesten;

¹⁾ A budai részek túlsúlya azáltal idéztetik elő, hogy 1200 gőzhajózásnál alkalmazott egyénből nyolczszáz Budán lakik.

²⁾ Különbséget teszünk a »számos« és »gyakori« közt; amaz az abszolút számra vonatkozik, emez az arányszámra.

gőzhajózásnál Pest lakosságának $\frac{1}{535}$ -dik része van alkalmazva, ellenben Budán $\frac{1}{74}$ rész;

államhivatalnok: Budán minden 35-dik ember, sőt az I-ső és II-ik kerületben minden 24-dik ember, ellenben Pesten csak minden 94-dik; a pesti oldalon aránylag legtöbb az államhivatalnok a Belvárosban azután a Ferencz- és Józsefvárosban, legkevesebb Kőbányán és a Terézvárosban;

irnokokból is aránylag felével több él Budán, mint Pesten; legtöbb található a II-ik és az I-ső kerületben, legkevesebb Ó-Budán és Kőbányán;

földművelésből Budának 109-ed része, Pesten csak 258 ad része él; leg-ritkább az őstermelő a Terézvárosban;

szatócs: Pesten minden 310-dik ember az, míg Budán felével több van; legkevesebb a szatócs a Belvárosban, legtöbb Ó-Budán, az I., II-ik és a VII-ik kerületben.

Ezenfelül fölemlíthetjük még, hogy mészáros aránylag kevés van a Lipótvárosban és Kőbányán,, ellenben sok a Ferenczvárosban; vendéglős sok a Belvárosban kevés Ó-Budán II. kerületben, a Ferencz- és Józsefvárosban; mosónő aránylag sok találatik a VII-ik kerületben és a Józsefvárosban; kőműves sok az I-ső kerületben, legkevesebb a III-ikban; nyomdász sok a Terézvárosban, az I-ső és II-ik kerületben, ellenben alig található Kőbányán és Ó-Budán; női kézi munkából különösen sokan élnek a Teréz- és Józsefvárosban, kevesen Kőbányán; a fűszerkereskedők a Belvárosban a lakosság $\frac{1}{100}$ -ad részét képezik, a Lipótvárosban és VII-ik kerületben csak félannyit, Ó-Budán pedig csak 9-ed rész annyit; napszámából leginkább Ó-Buda és Kőbánya lakossága él, a hol t. i. minden 5-ik felnőtt ember napszamos; a Ferenczvárosban minden 6-ik, a Józsefvárosban minden 7-ik ember; az I., II., VI. és VII-ik kerületben minden nyolczadik-kilenczedik ember az, míg a Lipótvárosban a napszamosok a lakosságnak csak $\frac{1}{11}$ -ed, sőt a Belvárosban csak $\frac{1}{43}$ -ad részét teszik; tanító legtöbb a Bel- és Lipótvárosban lakik, legkevesebb a két napszamos lakta városrészen (III. és X. kerület) kívül a Ferenczvárosban.

Ha mármost átmegyünk az egyes kereseti ágaknak topográfiai eloszlásának kutatásába, úgy az előbb elmondottak után, csakis a legszükségesebb mondanivalókra szorítkozhatunk. Az illető arányszámokat a 74. számú tábla tartalmazza.

A tábla első soraiból kitűnik, hogy az őstermeléssel foglalkozóknak teljes 40°/_o-a Budán lakik, ellenben a kereskedőknek csak 12, az iparosoknak pedig 17°/_o-a. Azon túlsúly, melyet a budai részek az őstermelés tekintetében felmutatnak a szőlőművesekből ered, a kiknek t. i. teljes 95°/_o-a a budai oldalon lakik.

A pesti oldal a következő kereseti ágakban mutat feltűnőbb túlsúlyt, a mennyiben t. i. az említendő ágakban foglalkozók több mint $\frac{9}{10}$ -ed része a pesti oldalon lakik:

ügyvéd	90.37 ^o / _o
majoros és tehenész	91.53 »
szabó	92.26 »
ügynök és alkusz	94.46 »

(Folytatás a 46-ik lapon)

73. számú tábla.

Tabelle Nr. 73.

Egy-egy kerület felnőtt (10 éven felüli) lakosságából hányadik ember foglalkozik az I. rovatban kitett kereseti ágban.

Betheiligungsquote der über 10 Jahre alten Bevölkerung an den in der ersten Rubrik bezeichneten Berufen. Es ist in denselben beschäftigt der wievielte Ueberzehnjährige?

Kereseti ág — <i>Berufszweig</i>	I.	II.	III.	Össze- sen Buda Ofen zus.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	Össze- sen Pest Fest zus.	Budapest
Összes lét- szám Anzahl	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám	Összes lét- szám
A 10 éven felüli lakosság létszáma, <i>Anzahl der über 10 J. alten Personen</i>	21.525	19.468	18.917	59.910	24.704	27.487	45.138	49.680	51.101	23.956	6.749	228.815	288.725
Közülök hányadik tartozik az alábbi ágakhoz: <i>Illevon beschäftigt sich der wievielte mit:</i>													
Östermelés, <i>Urproduktion</i>	4.575	31	58	23	33	78	125	174	95	85	20	83	63
Ipar, <i>Industrie</i>	58.051	7	6	6	6	6	8	5	4	4	5	5	5
Forgalom, <i>Verkehr</i>	5.183	37	46	49	43	134	56	39	116	47	36	60	56
Kereskedelem, <i>Handel</i>	15.212	32	31	42	34	14	11	14	15	30	42	17	19
{ Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienst.</i>	72.578	5	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4
{ Szellemi szolgálat, <i>Geistige</i> »	15.375	13	13	47	16	10	17	26	26	18	22	19	19
{ Egyéb személyes szolg., <i>Sonst. p. Dienst.</i>	6.497	31	42	80	43	39	52	42	50	44	64	45	41
Fogl.nélk. { Saját vagyonából élő, <i>Von Eigen. lebend</i>	3.639	49	44	109	56	39	66	135	122	100	97	89	79
Ohne Beruf) { Gyámoltásból élő, <i>Von Unterstütz. lebend</i>	1.977	138	180	159	156	380	257	122	96	180	109	141	146
Nevezetesebb ágak részletezése. *) — Specificierung der wichtigeren Berufsweige. *)													
Földműves, <i>Landwirth</i>	1440	92	224	82	109	90	182	507	432	345	116	258	201
Szőlőműves, <i>Weinbauer</i>	1101	74	95	34	57	24.704	13.744	5642	12.420	17.034	233	4487	262
Majoros és tehenész, <i>Milchmeier</i>	1157	259	1947	3783	611	—	1447	806	309	144	78	216	250
Pék, <i>Bäcker</i>	1342	166	250	215	243	208	259	297	157	209	397	219	215
Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	1079	263	278	310	281	255	423	291	273	2	143	264	268
Vendéglős és korosmáros, <i>Gastwirth</i>	3742	79	96	300	111	50	83	71	60	92	93	71	77
Szabó, <i>Schneider</i>	5659	135	125	155	137	51	109	36	27	47	233	44	51

*) Azaz 1000 egyénnél többet magában foglaló. — *) D. i. über 1000 Personen beschäffigend.

Tabella Nr. 73. (Schluss).

73. számú tábla. (Vége).

Kereseti ág — <i>Berufsweig</i>	I.	II.	III.	Össze- sen Buda Ofen zus.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	Össze- sen Pest Pesf zus.	Buda- pest
Össze- lét- szám Anzahl													
Czipész, <i>Schuster</i>	6237	54	79	64	65	118	51	31	31	48	123	43	46
Mosás és tisztítás, <i>Wäsche ei und Putzerei</i>	2753	123	151	122	183	2 0	98	73	73	131	270	101	105
Kőműves, <i>Maurer</i>	1942	88	326	135	231	292	165	136	114	143	155	153	149
Asztalos <i>Tischler</i>	3653	134	122	115	233	201	82	64	46	57	225	73	79
Lakatos, <i>Schlosser</i>	3012	231	100	118	233	138	72	95	73	99	62	91	96
Kovács, <i>Schmiede</i>	1258	694	397	350	2059	491	248	255	127	143	95	211	230
Könyvnyomda, <i>Buchdruckerei</i>	1713	144	1891	210	192	250	132	123	166	183	1350	160	160
Női kézimunka, <i>Weibl. Handarbeit</i>	6324	54	54	55	46	75	39	38	39	48	241	44	46
Vasutak, <i>Eisenbahnen</i>	2842	95	120	2102	151	116	43	163	100	272	46	94	102
Lófuvar, <i>Pferdeverkehr</i>	1100	187	319	1261	314	24701	687	529	99	172	182	252	262
Gőzhajózás, <i>Dampfschiffahrt</i>	1237	89	97	52	74	363	129	1736	1656	557	—	535	233
Püszkereskedő, <i>Spezialhändler</i>	1345	247	166	860	266	99	199	264	190	296	482	204	215
Ügynök és alkusz, <i>Agenten und Makler</i>	1192	718	1025	908	235	86	161	186	448	921	519	203	242
Szállás, <i>Fragner</i>	1025	209	221	197	209	633	303	247	279	363	387	310	282
Napszámos, <i>Tuglötner</i>	34.567	9	6	5	7	43	11	9	7	6	5	9	8
Cseléd és szolgáló, <i>Diener u. Gesinde</i>	36.373	9	9	18	11	5	8	9	9	9	13	7	8
Állami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	4.167	23	26	430	36	130	197	150	77	72	750	94	60
Írnokok <i>Schreiber</i>	1.026	168	138	822	205	387	234	360	272	307	3375	312	281
Ügyvéd és ügyvédjelölt, <i>Advokaten u. Advokatur- kandidaten</i>	1.173	489	342	1576	530	92	376	487	415	599	—	216	246
Tanító, <i>Lehrer</i>	2.167	152	129	321	170	64	166	190	128	207	355	126	133
Órség, <i>Wachleute</i>	1.192	178	237	270	219	1544	140	350	237	189	205	249	242
Házmeister, <i>Hausmeister</i>	1.438	259	307	1051	399	96	156	200	266	25	450	178	201
Magánzó, <i>Privatiers</i>	1.591	89	295	300	161	116	233	222	253	222	750	188	181

A nevezetesebb kereseti ágakhoz tartozó személyek eloszlása az egyes kerületekre (százalékban).

Vertheilung der vornehmsten Berufsweige auf die Stadtbezirke (in Procenten).

Kereseti ág — <i>Berufsweige</i>	Összes létszám <i>Ge-sammt Anzahl</i>	I.		II.		III.		Buda		IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	Pest	Buda-post
		kerület — <i>Bezirk</i>		kerület — <i>Bezirk</i>		kerület — <i>Bezirk</i>		kerület — <i>Bezirk</i>										
Népszám (százalékban), <i>Bevölkerung (in %)</i>	355.682	7.47	6.75	6.82	21.04	7.98	9.27	15.76	17.25	17.86	8.41	2.43	78.96	100.00				
Östermelés, <i>Unproduktion</i>	4.575	15.08	7.28	17.62	39.98	6.91	4.81	5.66	11.39	13.13	10.67	7.45	60.02	100.00				
Ipar, <i>Industrie</i>	58.051	5.47	5.62	5.72	16.81	6.75	5.84	16.50	22.12	21.03	8.50	2.45	83.19	100.00				
Forgalom, <i>Verkehr</i>	5.183	11.27	8.16	7.52	26.95	3.55	9.51	22.15	8.30	20.76	5.21	3.57	73.05	100.00				
Kereskedelem, <i>Handel</i>	15.212	4.40	4.15	2.97	11.52	11.42	17.07	21.15	21.54	11.18	5.07	1.05	88.48	100.00				
Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienstleistungen</i>	72.578	6.56	6.19	6.28	19.03	7.88	11.44	15.55	16.03	18.00	9.50	2.57	80.97	100.00				
Szellemi szolgálat, <i>Geistige Dienstl.</i>	15.375	11.17	9.84	2.64	23.65	16.18	10.45	11.39	12.55	18.05	7.07	0.66	76.35	100.00				
Egyéb személyes szolg., <i>Sonst. persönl. Dienstl.</i>	6.497	10.85	7.17	3.65	21.67	9.85	8.16	16.62	15.34	17.84	8.90	1.62	78.33	100.00				
Saját vagyonából él, <i>Von Eigenem lebend.</i>	3.639	12.12	12.26	4.78	29.16	17.61	11.38	9.20	11.16	14.07	6.76	0.66	70.84	100.00				
Gyámoltásból él, <i>Von Unterstützungen lebend.</i>	1.977	7.89	5.46	6.02	19.37	3.29	5.41	18.77	26.05	14.36	9.61	3.14	80.63	100.00				
Nevezetesebb ágak részletezése. *) — <i>Specifizierung der wichtigeren Berufsweige. *)</i>																		
Földműves, <i>Landwirth</i>	1.440	16.25	6.04	16.04	38.33	19.17	10.49	6.13	7.98	10.28	3.54	4.03	61.67	100.00				
Szőlőműves, <i>Weinbauer</i>	1.101	25.52	18.62	50.23	95.57	0.09	0.18	0.73	0.36	0.27	0.36	2.64	4.63	100.00				
Majoros és tehenész, <i>Milchmeier</i>	1.157	7.17	0.87	0.43	8.47	—	1.64	4.84	13.92	30.77	32.84	7.52	91.53	100.00				
Pék, <i>Bäcker</i>	1.342	9.61	5.81	6.56	21.98	8.87	7.90	11.33	23.55	18.25	6.85	1.27	78.02	100.00				
Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	1.079	7.60	6.49	5.65	19.74	8.99	6.02	14.36	16.87	16.87	15.48	1.67	80.26	100.00				
Vendéglős és koreszmáros, <i>Gastwirth</i>	3.742	7.32	5.40	1.68	14.40	13.28	8.82	17.05	22.29	14.78	6.89	2.49	85.60	100.00				
Szabó, <i>Schneider</i>	5.659	2.83	2.76	2.15	7.74	8.55	4.47	22.19	32.66	19.39	4.49	0.51	92.26	100.00				
Czapsész, <i>Schuster</i>	6.237	5.53	5.76	3.88	15.12	6.06	3.74	14.25	25.56	26.37	8.02	0.85	84.88	100.00				

*) Azaz 1000 egyénnél többet magában foglaló. — *D. i. über 1000 Personen beschäffigend.*

Tabella Nr. 74 (Schluss.)

74. számú tábla. (Vége.)

Kereseti ág — Erwerbseztg	Összes létszám Ge- samml- Anzahl	I. kerület — Bezirk		III. Buda Ofen		kerület — Bezirk					Pest	Buda- pest		
		II. kerület — Bezirk		kerület — Bezirk					IX.	X.				
		I.	II.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.						
Mosás és tisztítás, Wäscheri u. Putzeri ..	2.753	7.59	5.74	4.54	17.87	4.90	4.54	16.71	24.63	23.79	6.65	0.91	82.13	100.00
Kőműves, Maurer ..	1.942	12.56	7.36	2.99	22.91	5.51	4.84	14.06	18.79	22.02	8.60	2.27	77.09	100.00
Asztalos, Tischler ..	3.653	4.41	5.67	4.24	14.32	2.90	3.75	15.09	21.16	30.52	11.44	0.82	85.68	100.00
Lakatos, Schlosser ..	3.012	3.09	7.47	6.31	16.87	3.52	6.60	20.72	17.30	23.30	8.07	3.62	83.13	100.00
Kovács Schmitze ..	1.258	2.46	3.90	7.23	13.59	0.95	4.45	14.47	15.50	32.04	13.36	5.64	86.41	100.00
Könyvnyomda, Buchdruckereien ..	1.713	8.76	7.30	0.58	16.64	7.53	6.42	19.91	23.64	17.92	7.65	0.29	83.36	100.00
Női kézimunka, Weibl. Handarbeit ..	6.324	6.29	5.57	5.50	17.36	8.41	5.79	18.34	20.94	20.76	7.96	0.44	82.64	100.00
Vasutak, Eisenbahnen ..	2.842	7.95	5.70	0.32	13.97	4.05	8.34	36.56	10.73	18.05	3.09	5.21	86.03	100.00
Lófuvar, Pferdeverkehr ..	1.100	10.45	5.55	1.36	17.36	0.09	3.64	7.55	8.54	46.82	12.64	3.36	82.64	100.00
Gőzhajózás, Dampfschiff fvt. ..	1.237	19.64	16.17	29.59	65.40	5.50	17.22	2.10	2.42	3.88	3.48	—	34.60	100.00
Fűszerkereskedő, Spezereihändler ..	1.345	6.47	8.70	1.63	16.80	18.51	10.26	12.72	19.41	15.24	6.02	1.04	83.20	100.00
Ügynök és alkusz, Agenten u. Makler ..	1.192	2.52	1.59	1.43	5.54	8.81	26.93	23.49	22.40	9.56	2.18	1.09	94.46	100.00
Szatós, Fragner ..	1.025	10.05	8.58	9.37	28.00	3.81	7.80	14.54	19.61	17.85	6.44	1.95	72.00	100.00
Napszámos, Tagelöhner ..	34.567	6.65	6.84	9.95	23.44	1.67	7.41	15.78	15.96	19.75	12.13	3.86	76.56	100.00
Cseléd és szolgáló, Diener u. Gesinde ..	36.373	6.43	5.72	2.91	15.06	14.03	15.05	15.33	15.75	16.37	7.02	1.39	84.94	100.00
Állami hivatalnok, Staatsbeamte ..	4.167	22.58	17.81	1.05	41.44	15.91	5.09	5.50	7.97	15.86	8.01	0.22	58.56	100.00
Írnok, Schreiber ..	1.026	12.48	13.74	2.24	28.46	9.55	6.92	15.50	13.45	18.32	7.60	0.20	71.51	100.00
Ügyvédi ügyvédjelölt, Advok. u. Advokaturkandid.	1.173	3.75	4.86	1.02	9.63	31.97	25.57	10.23	8.70	10.49	3.41	—	90.37	100.00
Tanító, Lehrer ..	2.167	6.55	6.97	2.72	16.24	17.77	16.75	12.55	12.09	18.37	5.35	0.88	83.76	100.00
Őrség, Wachtleute ..	1.192	10.15	6.88	5.87	22.90	1.34	5.12	27.01	12.08	18.12	10.66	2.77	77.10	100.00
Házmester, Hausmeister ..	1.438	5.77	3.41	1.25	10.43	17.87	14.19	20.17	17.11	13.35	5.84	1.04	89.57	100.00
Magánzó, Privatiers ..	1.591	15.21	4.15	3.96	23.32	17.97	14.90	9.68	14.08	12.70	6.79	0.56	76.68	100.00

A budai oldalon a szőlőművesen kívül feltűnő sok
 az államhivatalnok 41.44
 és a gőzhajózásnál alkalmazott 65.40

A mi az egyes kerületeket illeti, különösen kiemelhető az I-ső kerület, melyben a fővárosban élő összes államhivatalnokoknak majdnem teljes $\frac{1}{4}$ -ed része, a szőlőműveseknek teljes ötödrésze, valamint a magánzóknak és a földműveseknek $\frac{1}{6}$ -od része, és a gőzhajózásból élőknek $\frac{1}{5}$ -öd része lakik,

a II-dik kerület, melyben a gőzhajózásnál alkalmazottaknak és a szőlőműveseknek $\frac{1}{5}$ -öd, $\frac{1}{6}$ -od része, az államhivatalnokoknak $\frac{1}{6}$ -od része, az irtókknak 14°/o-a lakik;

a III-ik kerület, melyben a fővárosban létező összes szőlőműveseknek fele része, a gőzhajózásoknál elfoglaltaknak $\frac{3}{10}$ -ed része és a földműveseknek $\frac{1}{6}$ -od része lakik,

a Belváros, mely az ügyvédeknek közel teljes harma lát, a fűszerkereskedőknek és földművelőknek (földbirtokosoknak) 19°/o-át, a tanítóknak, államhivatalnokoknak, magánzóknak és házmestereknek 16—18°/o-át tartalmazza;

a Lipótváros (V. kerület), melyben az ügynökök 27, az ügyvédek 26°/o-a lakik

a Terézváros (VI. kerület), mely a vasutnál alkalmazottaknak 36°/o-át, az ügynökök 23°/o-át, a szabók 22°/o-át, a lakatosoknak, nyomdában alkalmazottaknak és házmestereknek teljes ötödrészét foglalja magában;

a VII-ik kerület, melyben a fővárosban élő összes szabóknak $\frac{1}{3}$ -ad része, továbbá a pékeknek, cipészeknek, mosónőknek teljes negyede, valamint a vendéglősök és korcsmárosoknak, a nyomdászoknak és az ügynököknek 22°/o—24-a lakik;

a Józsefváros (VIII. kerület) mindenekelőtt kitűnik fuvarosainak feltűnő nagy száma által, a mennyiben t. i. a lófuvarból élő egyéneknek teljes 47°/o-a itt lakik; nem kevésbé feltűnik, hogy ezen egy városrészben található az összes kovácsoknak $\frac{1}{3}$ ad része (a kovácsmesterség különben természetesen követi a lófuvar), a majorosoknak és asztalosoknak 31°/o a;

a Ferenczváros (IX. kerület) daczára annak, hogy népszám tekintetében a főváros lakosságának csak 8°/o-át képviseli, még több majorost foglal magában, mint a kétszerte népesebb Józsefváros: t. i. azok 33°/o-át; e két városrész e szerint az összes majorosoknak 63°/o-át foglalja magában.

HARMADIK FEJEZET.

A nők foglalkozása.

A nők mindössze csak tizenegy foglalkozási ágban fordulnak elő nagyobb számmal. Az önállóan foglalkozó nők nagyobb tömegben csakis a cselédeknel és napszámosoknál, valamint még a női kéziipar körül találhatók. Figyelemreméltó aránynyal látjuk a nőnemet a tanítói pályán is működni, a hol t. i. jelenleg a férfiak számát már túlhaladják.

A nőnem főbb foglalkozási ágai a következők:

cseléd	28,986
napszáms	12,895
női kézimunka	6,309
mosás és tisztítás	2,680
gyámolításból él	1,537
tanítónő	1,110
szabónő	985
magánzó	869
kofa	763
nyugdíjas	548
kéjhölgy	506

Azonkívül 64,369 nőt találunk a háztartásban elfoglalva, míg 17,385 leány tanulónak volt beírva.

Az ipar terén, a főntemlitett női kéziiparon, szabómesterségen és a mosónőkön kívül legtöbb nőt találunk elfoglalva a vendéglőkben és kocsmákban (377), a kávéházakban és kávémerésekben (272); pipcre (divatárús) üzletben foglalkozik 291, könyvnyomdáknál 170, virágkészítésből él 105, dohánygyárban dolgozik 374. Az összes iparágakban 45,548 férfi mellett 12,503 nőt találunk elfoglalva, az arány tehát körülbelül úgy áll, mint 4 férfi az 1 nőhöz, míg az őstermelésnél csak nyolcz-nyolcz férfira jut egy nő.

A kereskedelem terén csak a járókelő (kofak), valamint az apró kereskedelemnél találunk nagyobb számú nőket. A kereskedelem többi ágaiban 8917 férfi mellett csak 268 nőt találunk.

Annál erősebben vannak képviselve a testi szolgálatok körül, a hol t. i. a férfiakat erősen túlhaladják. A nőnem előtt el lévén zárva a foglalkozások

legnagyobb része, csakis gyárban, kézi munkában, szolgálatban vagy napszám-ban kereshetnek menedéket. Innét van, hogy 30,417 testi szolgálatból élő férfi mellett nem kevesebb, mint 42.161 nőt találunk, a kik közül majd 29,000 cseléd, míg a többi majd mind napszámos. A cselédek közé van számítva 5348 szakácsné, valamint 852 dajka és dada is.

A szellemi szolgálatok terén a nők elég nagy számmal szerepelnek, minden hatodik férfira jutván egy nő. Legtöbb tanításból él, t. i. 1110, míg a férfitanítók száma csak 1057; számosan vannak továbbá az egészségügyi személyeknél (352 szülésznő). Azonfelül találunk még 336 ápolónőt míg férfi ápolót csak 76-ot.

Azon körülmény, hogy a nők férjeiknél tovább élnek, okozza, hogy a saját vagyonukból élő, tehát rendszerint éltesebb személyek közt több nőt (1842) mint férfit (1797) találunk. Különösen nagy a nőnem túlsúlya a nyugdíjasoknál és a magánzóknál. Ép oly természetes, hogy a gyámolításból élők közt háromszor annyi a nő (1537) mint a férfi (440).

Különös érdekekkel bír annak kutatása, miképen tarthatják fenn magukat a férfitámaszt nélkülöző nők. Erre válaszolandók, az anyag feldolgozásánál külön választottuk az özvegy valamint az elvált nőket, és ezeknek foglalkozási módját különváltan dolgoztuk fel. Ezek száma összesen 23,372-re rúg, és közülök 5077 tehát 22% háztartásban foglalkozik, míg 2566-ról semmi foglalkozás nem volt bejelentve. További 1235 nő saját vagyonából 548 pedig nyugdíjból él.

A maradó mintegy 14,000 nő nagyobb része szintén napszámhoz és szolgálathoz kénytelen fordulni, tévén t. i. köztük a napszámosok száma 4372-öt, a cselédeké 3367-et. Az összes napszámos nők közt tehát egy teljes harmad rész özvegyből áll, míg a cselédek közül csak egy kilenced rész. A mosónők közt 40%, kofák közt fele rész özvegy. Jellemző továbbá azon körülmény is, hogy 1537 gyámolításból élő nő közül nem kevesebb mint 1609, tehát majd mind kivétel nélkül özvegy.

Az alábbi összeállításban adjuk mindazon kereseti ágak felsorolását, a melyekben legalább tíz özvegy illetve elvált nő foglalkozik, megjegyezvén, hogy a főfoglalkozáson kivül az illetők mellékfoglalkozását is vették figyelembe.

Háztartásban 5077, napszámos 4372, cseléd 3367, foglalkozás nélküli 2566, gyámolításból él 1609, vagyonából él 1235, mosónő 1052, varrónő 745, nyugdíjas 548, kofa 356, házmesternő 251, kézimunkából él 151, szülésznő 118, tanítónő 114, ápolónő 113, szatócsnő 113, kávé és kávémérő 107, takarítónő 88, házaló 71, majoros és tehenész 62, korcsmáros 61, pálinkamérő 67, kereskedésben alkalmazott 54, szivartözsdében 51, harisnyakötő 40, ipariüzletben alkalmazott 39, fodrásznő 39, baromfiárús 38, kifőző 35, vízfordó 30, lófuvar 42, színész és énekesnő 22, ujságkihordó 21, divatárús 21, szőlőműves 21, kertész 20, kenyér- és süteményárús 20, bordélyháztulajdonos 20, puttonosnő 19, pék 17, mészáros, hentes 17, cipész 17, fa- és szénkereskedő 17, himzónő 15, tej-, vaj- és sajtárús 15, elhelyező-intézet-tulajdonos 15, virágcsináló 13, rövidárú-kereskedő 12, rongyszédő 12, rüföskereskedő 11, fűszerkereskedő 10.

A ritkábban előforduló kereseti ágak közül feltűnik hat póstánál és táviridánál alkalmazott nő, négy kőhölgy, három könyvárús, két rongykereskedő, két terménykereskedő két nagykereskedő.

NEGYEDIK FEJEZET.

Foglalkozási viszony.

Munkaadók és alkalmazottak viszonya az egyes kereseti ágakban. — Napszámások alkalmazása. — Tanoncok alkalmazása. — Legfiatalabb és legöregebb tanoncok mely ágakban találhatók? — Mely ágakban találhatók tanköteles korban álló tanoncok?

A foglalkozási viszony statisztikája azon kérdéssel foglalkozik, hányan munkaadók, hányan alkalmazottak az egyes kereseti ágakban és mennyiben különbözik ezeu két osztály állapota egymástól? — Az erre vonatkozó legáltalánosabb eredményeket a 75. számú tábla tartalmazza.

Az efféle felvételeknél mindig fenmarad az eseteknek bizonyos száma, melyekben az illetők, a felvételi mintában feltett határozott kérdés daczára, a foglalkozási viszonyt ki nem tüntették. Ezen kérdéses esetek száma az 1870. évi népszámlálás alkalmával 11,000-et tett*), vagyis a keresettel bíróknak közel tizenhat százalékát. Az utolsó népszámlálás pontosabb keresztülvitelének egyik bizonyítékát képezi azon körülmény is, hogy jelenleg ezen kérdéses esetek száma csak négy százalékot tesz. Az összesen mintegy hétezeret tevő kérdéses eset közül, több mint ötezer az iparra esik; valószínű, hogy ezek alatt leginkább alkalmazottak értendők.

A foglalkozási viszony megállapítása különös nehézségekbe ütközik a szellemi szolgálatok terén. Itt a különböző felfogás szerint, a közhivatalnokot hol önálló egyénnek, hol alkalmazottnak lehet tekinteni. Mi az utóbbi nézetből indultunk ki; a magánhivatalnokokat is mind az alkalmazottak közé számítottuk. Tanítóknál is nehéz az elhatározás: mi azokat, a kik valami állandó alkalmazást vallottak be, az alkalmazottakhoz vettük; szintűgy azon írókat és művészeket, a kiknek állandó alkalmazása ki volt tüntetve.

Fel kell említenünk, hogy a napszámások a 75. sz. táblában nem az illető iparágakban, hanem a »testi szolgálat« gyűjtőrovatában keresendők. Hogy azonban azon kérdésre is felvilágosítást nyujthassunk, mindössze — tehát a napszámásokat is beszámítva, — hány főt foglalkoztat minden egyes kereseti ág, a jegyzetben részletezését adjuk mindazon ágaknak a melyekben a napszámások foglalkoztak.

*) Összes számuk t. i. 17,024, miből azonban az odaszámított szellemi munkarovata után levonandó 6178.

Az idézett tábla összesítéséből kitűnik, hogy aránylag legtöbb alkalmazott a forgalomnál található, a mi a nagy forgalmi vállalatok nagyszámú alkalmazottjaiban találja magyarázatát.

Az iparban — kézműipart és gyáripart összevéve — 100 munkaadóra 468 alkalmazott jut. Ha beszámítjuk az iparban elfoglalt napszamosokat is, úgy az arány 551-re emelkedik. A kereskedelemnél átlag alig jut több egy segédnél egy-egy önálló kereskedőre; még a napszamosok hozzászámításával is csak 121 alkalmazott 100 önállóra. Figyelembe veendő azonban, hogy e rovatban benfoglaltatik több oly kereseti ág is, mint pl. a járó-kelő kereskedés, kofászkodás stb., melyek a közönséges felfogás szerint alig szoktak értetni, midőn kereskedelemről beszélnek; ezen kereseti ágak levonásával 100—100 önálló kereskedőre 162 segéd esik (napszamosokat is beszámítva).

Legkevesebb segédet találunk az őstermelésnél: itt három önállóan foglalkozóra csak két-két segéd jut, mivel szőlőművesek, kertészek, majorosok és marhatenyésztők napszamosokat igenis szoktak alkalmazni, de voltaképeni segédeket nem. Ép ez okból az őstermelésnél nagyobb számmal találunk napszamosokat alkalmazva, mint az iparnál vagy a kereskedelemnél: t. i. az 1660 őstermelésnél állandóan alkalmazott egyénen kívül még 1194 naponként fizetett munkást; ezeknek beszámításával 100 önállóan vállalkozóra 108 alkalmazott esik.

A mi a szellemi szolgáltatokat illeti, itt voltaképen épúgy mint a testi szolgáltatónál, nem lehet munkaadókat alkalmazottakkal szembe állítani: egyrészt t. i. a szellemi szolgáltatónál találjuk, a lelkészeket, írókat, művészeket, orvosokat, tanítókat stb., a kik voltaképeni segédeket nem alkalmaznak; másrészt az ezen rovatban előforduló alkalmazottak nagyobbára hivatalnokok, a kik azonban nem a rovatbeli önállóak szolgáltatában állanak. Ugyanezen megjegyzés, bár ellenkező irányban, alkalmazandó a testi szolgáltatok rovatára is, ahol igen kevés önálló mellett igen sok alkalmazottat (napszamosot, munkást) találunk, a nélkül azonban, hogy az utóbbiakat az előbbieknél alkalmazottjai gyanánt tekinthetnők.

A napszamosok közül legtöbb az iparban találja kenyerét. Azon 11,788 napszamos közül t. i., kinek alkalmazása állandóbb természetű, 7700 az iparban foglalkozik, mintegy ezer a forgalomnál és közel hétszáz a kereskedelemnél. Az egyes iparágak közt legtöbb napszamosot foglalkoztat: a malomipar (1200-nál többet), az építési ipar (1300-nál többet, köztük egyharmadában nő*) és a dohánygyártás (több mint 900-at, köztük 771 nőt). A vasutaknál 764 napszamos van alkalmazva, a gabnakereskedésben 365. A napszamosokra vonatkozó részletesebb adatok e fejezet jegyzetében találhatók.

Ha azt kérdezzük, mily arányban találni nőket a munkaadók és alkalmazottak között, úgy az idézett táblából azt vehetjük ki, hogy a kereskedelem és ipar terén a munkaadók között (aránylag) több nőt találunk, mint az alkalmazottak között.

*) Megjegyzendő, hogy ez adatok december havára vonatkoznak. Nyári időben megejtett népszámlálás jóval nagyobb napszamos-tömeget találna az építésknél elfoglalva.

Ha az egyes iparágakban működő önállóak (mesterek, vállalkozók stb.) számát az ugyanazon ágakban foglalkozó alkalmazottakéhoz hasonlítjuk, ezáltal némi ítéletet szerezhetnénk magunknak a felől vajjon az illető ág inkább kis vagy nagy iparos módra gyakoroltatik-e. Ez érdemben ismét csak az östermelésre iparra és kereskedelemre akarunk szorítkozni, mivel a többi ágakban, különösen pedig a testi és a szellemi foglalkozásoknál — mint már említők — az azokban előforduló munkások stb. nem tekinthetők az ugyanazon ágbeli vállalkozók alkalmazottjai gyanánt. Továbbá még egy más hibaforrásra is akarunk figyelmeztetni, mely t. i. abban rejlik, hogy a részvénytársaságok által üzött nagy iparágaknál ezek — mint nem élő személyek — az önálló vállalkozók közt nem szerepelnek. Egészen véve talán elenyésző csekélynek látszik azon körülmény, vajjon a fővárosban létező mindössze csak 58-ra rugó részvénytársaság a többi 23,588 önálló vállalkozók számában befoglaltatik-e vagy nem. De egyes ágaknál ezek kihagyása mégis igen téves következtetésekre nyújtana alkalmat; így például a malomiparnál,*) a gőzhajózásnál, ahol egyetlenegy magánvállalkozó sincsen, csak két részvénytársaság, a vasutaknál ahol magántulajdonost szintén hiába keresnénk, az öntődéknél (Ganz és Schlick-féle részvényöntődék!) a téglagyáraknál (Kőbányai, Ujlaki és Drasche-féle részvénytársaságok!), a nyomdáknaál (Pesti részvénynyomda, Franklin, Athenaeum!), a hajógyáraknál stb. Ép ezeknél fogva a fejezet végén következő 2. sz. jegyzetben az említett ágakat kihagytuk, valamint általában csakis olyanokat vettünk számba, a melyekben legalább ötven vállalkozó akadt.

Végül vannak egyes iparágak, a melyekben önálló mesterek csak ritkán fordulnak elő, mivel az illetők rendszerint más iparághoz szegődnek be munkásokul. Ilyenek a kőművesek, a kézimunkából élő nők stb. a kiket ezért a jegyzetből szintén kihagyunk.

Fontos továbbá, vajjon a napszámosokat is beszámítjuk avagy nem? A jegyzetben közzé tett felsorolásban az alkalmazottak arányát a vállalkozókhoz mindkét irányban kiszámítottuk: napszámosokkal együtt és azok nélkül. Az alább következő példákban azonban a napszámosok nincsenek beleértve.

Azon iparosok közé kik iparukat legnagyobb mérvben üzik, tartoznak a

lakatosok, t. i. átlag 16—17 segéddel (tanoncztot is beleértve)		
ácsok	» 12	»
kovácsok	» 9	»
asztalosok	» 8	»
könyvkötők	» 7	»
kádárok	» 6	»
pékek	közel 6	»

Kisebb mérvben üzik iparukat:

átlag 5 segéddel: fényezők és mázolóok (5.40) kárpitosok (4.98), bádogosok (4.87), bognárok (4.80);

átlag 4 segéddel: czipészek (4.33), esztergályosok (4.11), szabók (4.10) és üvegeseek (3.51);

*) A molnármenterek kimutatott száma 33, és az alkalmazottaké 875 és 1230 napszámos; jutna tehát egy vállalkozóra 64 munkás; de ha a 8 részvénytársulatot is beszámítjuk csak 51.

átlag 3 segéddel: divatcikkárosok (3.38), drágakő- és nemesércziparosok (3.11), szücsök (3.10), fűszerkereskedők (2.90), szobafestők (2.78), kalaposok (2.78), vendéglősök (2.76), rőfösárúkereskedők (2.70), cukrászok (2.67) és posztókereskedők (2.59), hentesek (2.53);

átlag 2 segéddel: vaskereskedők (2.38), rövidárúkereskedők (2.20), órásk (1.89), piperészek (1.77), kertészek (1.72) és ruhakereskedők (1.63);

átlag 1 segéddel: könyvkereskedők (1.48), bőrkereskedők (1.43), gabnakereskedők (1.24), szőlőművesek (0.90), szállítók (0.81), borkereskedők (0.81), mosással és tisztítással foglalkozók (0.76), pálinkamérők (0.51), fakereskedők (0.50).

A jegyzetben felsorolt nevezetesebb ágak közül a következők alig szoktak segédeket alkalmazni: mészárosok (0.45), földművesek (0.35), kávésok és kávémérők (0.31)*, dohánytűzsdések (0.28), majorosok és tehenészek (0.24), lisztkereskedők (0.23), szatócsok (0.12), házalók (0.08), kofák (0.07), baromfiárúsok (0.06) és sertéskereskedők (0.06).

A tanonc-kérdés, úgy nemzetgazdasági, mint iparrendészeti és közoktatásügyi szempontból birván érdekel, a 76. számú táblán külön kimutatását adjuk a minden egyes kereseti ágban elfoglalt tanoncoknak, különös súlyt fektetvén arra, hogy azok kora a legrészletesebben legyen kimutatva, miért is az a következő fokozat szerint van részletezve: 5—10 éves, 10—11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 éves, 20—25 éves.

Az összes tanoncok száma 9209, kik közül csak 1023 leány.

Legtöbb tanoncot az ipar foglalkoztat, t. i. 7289-et; utána a kereskedelem, t. i. 1669-et.

Ha azon kereseti ágakról, a melyekben legalább 20 tanonc foglalkozik, az illető ágak tanonczait munkaadók számával szembeállítjuk — de figyelmen kívül hagyva azon iparágakat, melyekben részvénytársulatok nagyobb számmal előfordulnak — úgy azon eredményre jutunk, hogy száz-száz munkaadó foglalkoztat következő számú tanoncot (illetve gyakornokot):

3 a szatócsoknál,	45 a vaskereskedőknél,
7 a vendéglősöknél és koresmárosoknál,	50 a gépészeknél,
17 a fodrászoknál és borbélyoknál,	58 a fényképészeknél,
18 a kertészeknél,	61 a mészárosoknál,
23 a szállítók és bizományosoknál,	61 az ácsoknál,
23 a ruhakereskedőknél,	68 a rövidárúkereskedőknél,
24 a szobafestőknél,	68 a rőföskereskedőknél,
32 a szücsöknél,	71 a hentes és egyéb húsiparnál,
37 a gabnakereskedőknél,	71 a cukrászat és édességeknél,
40 az üvegeseknél,	72 a pékeknél,
43 a bőrkereskedőknél,	72 a posztókereskedőknél,
44 a kalapkészítőknél,	74 a szabóknál,
45 az órásknál,	80 a fényezők és mázolóknál,

*) A kávésknál sok az alkalmazott; az átlagszám alacsony volta a segéd nélküli kávémérések nagy száma által okozatik.

82 a piperénél,	122 a díszműárúkereskedőknél,
82 a bognároknál,	126 a drágakő és nemes ércziparnál,
83 a divatcikkárúsoknál,	130 a nyergesek és bőröndösöknél,
94 a kovácsoknál,	136 a kötélgyártóknál,
99 a kádároknál,	136 az aranyozóknál,
100 a szijgyártóknál,	146 az esztergályosoknál,
101 a fűszerkereskedőknél,	147 a papirkereskedőknél,
106 a cipészeknél,	177 a virágesinálóknaál,
111 a kőműveseknél,	216 a kőfaragóknál,
116 a zsinór és gombkötőknél,	217 a könyvkötőknél,
119 a kárpitosoknál,	229 a női kézimunkánál,
119 a bádigosoknál,	269 a kövezőknél,
121 a cserépfedőknél,	308 a lakatosoknál,
121 az asztalosoknál,	

A mindennapi iskolázásra kötelezett kor, a hatodik korévtől a tizenkettedikig terjedvén, az ezen korban álló tanoncokat olyanokul tekinthetjük, mint a kik az iskolázástól elvonatnak. Ezen legfiatalabb tanoncok iránt továbbá az okból is különösen érdeklődhetünk, mivel olyan korban állanak, a melyben a gyermekeket csakis egészségük komoly veszélyeztetése mellett lehet munkára fogni. Különösen áll ez a tíz évnél fiatalabb tanoncokról. Megelégedéssel tapasztalhatni azonban, hogy ilyen összesen csak 63 van, kik közül 14 cipészinás, 5 asztalosinas, 4 lakatosinas, 2 szűcsinas, 2 kőművesinas, 1 fűszerkereskedő-inas, míg a többi egyéb iparágakban dolgozik.

A tanköteles korban álló inasok számát keresvén, az előbbiekhöz még a 11. és 12. éveket hozzá kell adnunk. A tanköteles korban álló összes tanoncok száma 302, köztük 59 leány. Tíz évvel ezelőtt a tanoncoknak egy teljes hatodrésze állt vala e tekintetes korban; midőn jelenleg pedig alig $\frac{1}{30}$ részt találunk, ezen egy számból is megítélhetni, hogy a lefolyt évtized alatt e viszonyok mily gyökeresen változtak.

Legtöbbet ismét a cipészeknél találunk: t. i. hetvenet = 6⁰/_o*). E statisztikai adat elég fontosnak látszik, hogy a cipészek az iskolai hatóságok részéről különös figyelemre érdemesíttessenek. Szabóknál is találni 16 fi- és 9 leány-inast, gombkötőknél 19-et (mindannyi leány!), asztalosoknál 19-et, lakatosoknál 10-et, drágakő és nemes ércziparnál 8-at, bádigosoknál 6-ot.

Áttérvén a tanoncok korstatisztikájának másik végletére, némi meglepetéssel látjuk, hogy van még 20—25 éves korban álló tanonez is, még pedig 229. Ezekből azonban csak 112 tartozik az iparhoz; itt ismét a cipészeknél, valamint a szabóknál találunk legtöbbet. Aránylag legszámosabbak különben a 20 évnél idősebb tanoncok (gyakornokok) a kereskedelemnél, a hol t. i. az összes tanoncoknak öt százaléka áll ezen korban, míg az iparos tanoncokból csak másfél százalék.

*) Tíz évvel ezelőtt h u s z o n h é t százalékot! A javulás valóban meglepő.

Az országos népszámlálási tervezet, a foglalkozási viszonynál még részletesebb alosztályozást kíván az alkalmazottokról, úgymint megkülönböztetvén még a következő osztályok közt: hivatalnokok, üzletvezetők, segédek, munkások, napszámosok és tanoncok. Bár nem hisszük, hogy ezen részletekből nagyobb fontosságú következtetéseket lehessen levonni, — különösen meddőknek ígérkezett az üzletvezetők részletezése — mégis, miután a munka már teljesített, nem akartuk annak eredményét a véka alá állítani, miért is az illető adatokat a 77. sz. táblán kinyomattuk. Kitűnik ebből, hogy a már említett tanoncokon kívül még

10,582 hivatalnok (de közhivatalnok nélkül csak 5753)

312 üzletvezető

36,785 segéd

37,784 munkás és

52,280 egyéb személy

iratott össze. Az utolsó (»egyéb«) rovatban elhelyezendő volt egyének nagy tömege onnét ered, hogy abban nemcsak a cselédek és szolgák, de a szellemi és »különféle« szolgálatokból élők nagy száma is volt elhelyezendő: tanítók, írók, művészek, katonák, házmesterek stb. csakugyan a fönntemlitett rovatok egyikében sem volnának elhelyezhetők.

A fönntemlitett részletezés különben a főváros tekintetében csakis az ipar kereskedelem és forgalom csoportjainál birhatna esetleg jelentőséggel; országos statisztikában a gazdasági hivatalnokok létszáma talán legtöbb érdekléssel birand, de a fővárosban mindössze csak 62 ily egyén iratott össze. Az említett foglalkozási csoportokra nézve az eredmény a következő:

	iparnál	kereskedelemnél	forgalomnál
hivatalnok	290	631	1,913
üzletvezető	140	159	1
segéd	31,022	4,265	243
munkás	2,068	31	81
egyéb	2,635	918	2,073

Jegyzetek.

I. Jegyzet. A napszámások foglalkozásának részletezése.

	Alkalmazott. (napsz. nélkül)	Napszámások.		Összes alkalm.	Összes munka- adó.
		férfi	nő		
Összes termelés	1660	890	304	2854	2645
Eledelipar	7,222	1,676	112	9,010	2,647
Ruházati ipar	10,510	40	342	10,892	3,228
Építő-ipar	3,095	958	394	4,447	310
Fonószövő-ipar	413	20	14	447	78
Agyag-ipar	356	310	129	795	57
Fa-ipar	4,311	95	21	4,427	659
Fém-ipar	6,146	377	9	6,532	761
Sokszorosító ipar	1,368	135	132	1,635	90
Iparos művészet	632	26	—	658	235
Műszer-ipar	398	126	—	524	194
Bőr- és papír-ipar	1,180	119	37	1,336	235
Olaj- és zsír-ipar	68	52	39	159	37
Iparos-festő	601	159	16	776	120
Vegyés-ipar	7,144	1,319	1,079	9,542	633
Összes ipar	43,444	5,412	2,324	51,180	9,284
Összes forgalom	4,338	1,000	15	5,353	738
Österményekkel kereskedő	1,605	481	33	2,119	1,241
Iparcikk-kereskedő	2,445	66	3	2,514	1,329
Pénzzel és hitellel kereskedő	732	1	—	733	137
Közvetítő	516	11	1	528	933
Járókelő kiskereskedő	217	28	23	268	1,735
Egyéb kereskedő	2,158	42	4	2,204	1,529
Összes kereskedelem	7,673	629	64	8,366	6,904
Személyes szolgálat (Napszámások kivételével).	55,270	782	367	56,419	4,017
Napszámások (megjelölés nélkül) *)	—	12,958	9,821	22,779	—
Összes személyes szolgálat	55,270	13,740	10,188	79,198	4,017
Foglalkozás nélküli	—	1	—	1	—
Füösszeg	112,385	21,672	12,895	146,952	23,588

Az alábbi adatokban közöljük azon 11,788 napszámások alkalmazásának legrészletesebb kimutatását, kiről kitudható vala, mily ágán keresi kenyerét. **)

A) Östermelés: 890 férfi, 304 nő, összesen 1194.

Földművelés 252 férfi, 75 nő, kertész 123 férfi, 69 nő, szőlőműves 319 férfi, 144 nő, majoros 7, egyéb marhatenyésztésben 189 férfi, 16 nő: összesen 890 férfi, 304 nő.

B) Ipar: 5412 f., 2324 nő., ö. 7736.

I. Eledelipar. Pék 23 férfi, 6 nő, mészáros 16, hentes 31 férfi, 3 nő, malomipar 1203 férfi, 27 nő, cukrász 10 férfi, 7 nő, sörfőzés 143, egyéb szeszes ital 196 férfi, 13 nő, vendégfogadó 1 férfi, 4 nő, vendéglős, korcsmáros 5 férfi, 7 nő, kávé, kávémérő 8 férfi, 8 nő, pálinkamérés 1, egyéb eledelipar 39 férfi, 37 nő: összesen 1676 férfi, 112 nő, II. Ruházati ipar. Szabó 7 férfi, 1 nő, cipész 18 férfi, 4 nő, szűcs 3 férfi, 1 nő, kalapkészítő 4 férfi, 1 nő, mosás, tisztítás 8 férfi, 333 nő, pipere 2 nő: összesen 40 férfi, 342 nő, III. Építőipar. Kőműves 759 férfi, 338 nő, kőfaragó 24 férfi, 1 nő, ács 36 férfi, 1 nő,

*) Összesen 34,567, ebből levonandó a fent részletesen kimutatott 11,788, marad közelebbi megjelölés nélküli napszámások 22,779.

**) Megjegyezzük, hogy a hol a számok után a nem megjelölve nincs, ott csak férfiak értendők.

kövező 59 férfi, 1 nő, cserépfedő 25, üveges 1 férfi, 2 nő, egyéb 54 férfi, 1 nő : összesen 958 férfi, 394 nő. IV. Fonó-, szövőipar. Zsinór és gombkötő 10 férfi, 7 nő, kötélgyártó 4, egyéb 6 férfi, 7 nő : összesen 20 férfi 14 nő. V. Agyagipar. Téglavető 278 férfi, 129 nő, fazekas 12, egyéb 22 : összesen 310 férfi, 129 nő. VI. Faipar. Asztalos 42, esztergályos 1, kádár 11, bográn 3, egyéb 38 férfi, 21 nő : összesen 95 férfi, 21 nő. VII. Fémipar. Drágakő és nemes ércz 1 férfi, 3 nő, bádogos 4, lakatos 16, kovács 22, egyéb vas- és aczélipar 85 férfi, 3 nő, öntőde 243 férfi, 3 nő, egyéb 6 : összesen 377 férfi, 9 nő. VIII. Szorosító ipar. Könyvmda 5 férfi, 3 nő, könyvnyomda 130 férfi, 129 nő : összesen 135 férfi, 132 nő. IX. Iparos művészet. Szobafestő 23, egyéb 3 : összesen 26. X. Műszeripar. Gépgyárban 124, zeneszerkesztő 2 : összesen 126. XI. Bőr- és papír- ipar. Timár 104 f., 9 nő, nyerges, bőröndös 3, könyvkötő 8 nő, egyéb 12 férfi, 20 nő : összesen 119 férfi, 37 nő. XII. Olaj- és zsír- ipar. Szappanos 19 férfi, 39 nő, egyéb 33, összesen 52 férfi, 39 nő. XIII. Iparos festő. Fényező és mázoló 11 férfi, 2 nő, szövet festő 133 férfi, 14 nő, egyéb 15, összesen 159 férfi, 16 nő. XIV. Egyes ipar. Hajógyár 451 férfi, 1 nő, dohánygyár 134 férfi, 771 nő, varrónő 76, egyéb női kézimunka 1, kárpitos 6 férfi, 2 nő, készőrűs 4, egyéb iparág 238 férfi, 81 nő, megnevezés nélküli 486 férfi, 147 nő, összesen 1319 férfi, 1079 nő.

C) Forgalom : 1000 f., 15 n., ö. 1015.

I. Szárazforgalom. Vasut 764 férfi, 15 nő, lófuvar 50 : összesen 814 férfi 15 nő. II. Víziforgalom. Gőzhajó 105, közönséges hajó 81 : összesen 186.

D) Kereskedelem : 629 f., 64 n., ö. 693.

I. Österményekkel. Gabona és terményker. 365, fűszerkereskedő 9, fakereskedő 43 férfi, 8 nő, sertéskereskedő 1, borkereskedő 31, egyéb österményekkel kereskedő 32 férfi, 25 nő : összesen 481 férfi, 33 nő. II. Iparcikkekkel. Divatcikk. 1 nő, papirk. 6, bőrk. 8, liszt. 8, vászonk. 1, rőfösk. 3, ruhak. 2, posztók. 2, vask. 9, egyéb 27 férfi, 2 nő : összesen 66 férfi, 3 nő. III. Bankok. Bankok 1. IV. Közvetítők. Ügynök, alkusz 1, szállító és bizományos 10, egyéb 1 nő : összesen 11 férfi, 1 nő. V. Járókelő kereskedő. Házaló 18 férfi, 2 nő, kofa 1 férfi, 8 nő, tojásk. 1 nő, baromfik. 3 férfi, 9 nő, kenyérkereskedő 2 nő, egyéb piaci árulás 6 férfi, 1 nő : összesen 28 férfi, 23 nő. VI. Egyéb kereskedés. Szatócs 1, dohány és lotto 1, egyéb (zsidbárús) 13, megnevezés nélkül 27 férfi, 4 nő : összesen 42 férfi, 4 nő.

E) Személyes szolgálat : 782 f., 367 n., ö. 1149.

I. Testi szolgálat. Bolti szolgálta 1, urasági és házi szolgálta 3, egyéb 1, szakács 3 nő, kocsis 39, egyéb cseléd 10 férfi, 14 nő, hordár 7, egyéb 659 férfi, 334 nő : összesen 720 férfi, 351 nő. II. Szellemi szolgálat. Egyéb egészségügyi szem. 3 nő, festő, szobrász 4, egyéb művészet 1 férfi, 1 nő, gépész 2 : összesen 7 férfi, 4 nő. III. Különléle szolgálat. Őrség 6 férfi, 1 nő, házmeister 21 férfi, 6 nő, lámpagyújtó 4, egyéb 24 férfi 5 nő : összesen 55 férfi, 12 nő.

F) Foglalkozás nélkül : 1 férfi,

Kerítő 1.

2. Jegyzet. Önállóak és alkalmazottak számaránya, az östermelés, ipar és kereskedelem terén.

	Önálló	Alkalmazott	Napszámosság	Összes munkavevő	100 munkaóra jut hány alkalm. napszámosság be nem be- számítva	be- számítva
földművelés	1,054	371	327	698	35	66
kertész	188	323	192	515	172	274
szőlőműves	563	507	463	970	90	172
majeros és tehenész	818	198	7	205	24	25
pék	200	1,142	29	1,171	571	585
mészáros	178	821	16	837	45	466
hentes s egyéb húsipar	265	670	34	704	253	266
czukrászat, édességek	97	259	17	276	267	284
vendéglős, korcsmáros	990	2,728	12	2,740	276	276

	Önálló	Alkalmazott	Napszamos	Összes munkavevő	100 munkaadóra jut bányalkalm. napszámot be nem beszámítva	
kávés és kávémérő	564	177	16	193	31	34
pálinkamérő	130	67	1	68	51	52
szabó	1,023	4,196	8	4,204	410	411
cipész	1,127	4,886	22	4,908	433	436
szűcs	91	282	4	286	310	314
kalapkészítő	95	264	5	269	278	283
mosás és tisztítás	733	558	341	899	76	123
pipere	85	151	2	153	177	180
ács	51	589	37	626	1,155	1,227
üveges	53	186	3	189	351	356
asztalos	406	3,187	42	3,229	785	795
esztergályos	56	230	1	231	411	413
kádár	85	510	11	521	600	613
bognár	55	264	3	267	480	485
drágakő s nemes érczipar	157	488	4	492	311	313
bádogos	112	545	4	549	487	490
lakatos	171	2,820	16	2,836	1,649	1,658
kovács	129	1,102	22	1,124	854	871
egyéb vasipar	99	411	88	499	412	504
szobafestő	115	319	23	342	278	297
órász	88	167	—	167	189	189
könyvkötő	63	435	8	443	690	703
fényező és mázoló	70	378	13	391	540	560
kárpitos	97	483	8	491	498	506
gabnakereskedő	275	341	365	706	124	256
fűszerkereskedő	338	981	9	990	290	292
fakereskedő	253	127	51	178	50	70
sertéskereskedő	79	5	1	6	6	7
borkereskedő	62	50	31	81	81	131
divatcikkárús	63	213	1	214	338	339
bőrkereskedő	86	123	8	131	143	152
lisztkereskedő	99	23	8	31	23	31
rőfőskereskedő	126	311	3	344	270	273
ruhakereskedő	86	140	2	142	163	165
rövidárúkereskedő	191	420	—	420	220	220
posztókereskedő	67	173	2	175	259	261
vaskereskedő	58	138	9	147	238	253
szállító és bizományos	138	112	10	122	81	88
házaló	808	63	20	83	8	10
kofa (gyümölcs stb.)	664	45	9	54	7	8
baromfiáruló	122	7	12	19	6	16
egyéb piaczi árulás	92	86	7	93	94	101
könyvkereskedő	60	89	—	89	148	148
szatócs	847	105	1	106	12	13
dohánytőzs és lottó	181	51	1	52	28	28

1232

16

A foglalkozási viszony kimutatása.
Ausweis des Arbeits-Verhältnisses.

Kereseti ág — Erwerbszweig	Önálló Arbeitgeber		Alkalmazott Arbeitnehmer		Ez utóbbiak közt kanoncz Unter diesen Lehr- linge		Kétséges Dubiose		Fősszeg Hauptsumme			
	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.
A) Östermelés												
a) Földművelés, Landwirthschaft	895	1054	355	16	371	11	11	15	15	1250	190	1440
b) Kertész, Gärtner	164	24	188	7	323	33	33	80	81	560	32	592
c) Szőlőműves, Weinbauer	514	49	563	89	507	—	—	31	31	963	138	1101
d) Majoros és tehénész, Milchmeier	711	107	818	5	198	3	3	74	141	978	179	1157
e) Egyéb marhatenyésztés, Sonst. Viehzucht	2	2	180	—	180	—	—	1	1	183	—	183
f) Egyéb őstermelés, Sonstige Urproduktion	20	—	81	—	81	8	8	1	1	102	—	102
Összesen — Zusammen	2306	339	2645	117	1660	55	55	187	83	4036	539	4575
a) Pék, Bäcker	175	25	200	4	1142	144	144	—	—	1313	29	1342
b) Mészáros, Fleischartner	112	6	178	2	821	109	109	80	—	1071	8	1079
c) Hentes és egyéb húsipar, Selcher und sonstige Fleischindustrie	243	22	265	6	670	189	189	9	9	916	28	944
d) Malom, Mühlen	33	—	33	—	875	21	21	—	—	908	—	908
e) Cukrászat, édességek, Conditör, Süßigkeiten	83	14	97	26	259	68	68	2	2	318	40	358
f) Serrfűzés, Bierbrauerei	1	—	1	—	254	—	—	—	—	255	—	255
g) Egyéb szeszes italok, Sonst. geist. Getränke	37	—	37	—	114	3	3	—	—	151	—	151
h) Vendéglátó, Hoteliers	6	1	7	—	12	—	—	1	1	19	—	20
i) Vendéglős és kocsmáros, Gastwirthe	917	73	990	304	2728	68	68	24	24	3365	377	3742
j) Kávés és kávémérő, Cafés u. Caffeeschänke	316	248	564	20	177	—	—	4	4	473	272	745
k) Pálinkamérő, Branntweinschänker	118	12	130	65	67	4	4	1	1	184	14	198
l) Egyéb, Sonstige	65	80	145	11	103	—	—	—	—	157	92	249
I. Összes eladelipar. — Nahrungsindustrie zus.	2166	481	2647	375	7222	606	608	117	5	9130	861	9991
a) Szabó, Schneider	856	167	1023	426	4196	479	479	48	440	4674	985	5659
b) Cipész, Schuhster	1109	18	1127	22	4886	1192	1193	224	224	6197	40	6237
c) Szűcs, Kürschner	90	1	91	2	282	29	29	—	—	370	3	373
d) Kalapkészítő, Hutmacher	38	7	95	27	264	36	36	6	6	331	34	365
e) Mosás és tisztítás, Wäscher u. Reinigung	47	686	733	20	538	558	558	1462	1462	67	2686	2753
f) Pipene, Modisten	—	85	85	4	147	151	2	59	59	4	291	295
g) Egyéb, Sonstige	49	25	74	141	173	23	23	7	8	197	65	262
II. Összes ruházati-ipar. — Kleidungsindustr. zus.	2239	989	3228	1194	10510	1763	352	285	1921	11340	4104	15944

B) I p a r — I n d u s t r i e .

	98	1574	98	1574	109	1942	270	1942	270	109	1942	270	1942
a) Kőműves, Maurer	98	1574	98	1574	109	1942	270	1942	270	109	1942	270	1942
b) Kőfaragó, Steinmetze	24	362	25	362	54	421	35	421	35	54	421	35	421
c) Ács, Zimmerleute	51	589	51	589	31	727	87	727	87	31	727	87	727
d) Kővezető, Pfisterer	16	153	16	153	43	187	18	187	18	43	187	18	187
e) Cserépfedő, Ziegeldcker	34	180	34	180	41	241	27	241	27	41	241	27	241
f) Úvegves, Glaser	53	186	53	186	21	248	9	248	9	21	248	9	248
g) Egyéb, Sonstige	33	50	33	50	—	91	8	91	8	—	91	8	91
III. Összes építő-ipar. — Bauindustrie zus.	309	3094	1	3095	299	3857	454	3857	454	299	3857	454	3859
a) Zsindér- és gombk., Schnür- und Knopfmacher	31	120	37	120	21	22	1	152	107	43	152	2	259
b) Kötélgyárú, Seiler	21	122	22	122	30	145	2	145	3	30	145	2	148
c) Egyéb, Sonstige	19	69	19	69	15	101	13	101	—	15	101	13	101
IV. Összes fonó- és szövő-ipar. — Spinnererei und Webererei zusammen	71	311	78	413	66	398	17	398	17	88	398	17	508
a) Téglavető, Ziegelmacher	—	138	—	255	—	—	2	160	119	—	160	24	279
b) Fazekas, Hafner	42	48	44	49	7	95	5	95	3	7	95	5	98
c) Egyéb, Sonstige	13	52	13	52	2	65	—	65	—	2	65	—	65
V. Összes agyag-ipar. — Tonindustrie zus.	55	238	57	356	9	320	29	320	29	9	320	29	442
a) Asztalos, Tischler	405	3186	1	3187	490	3651	60	3651	60	490	3651	60	3653
b) Esztergályos, Drechsler	56	230	56	230	82	286	—	286	—	82	286	—	286
c) Kádár, Böttcher	83	509	1	510	84	592	—	592	—	84	592	—	595
d) Bogárnár, Wagner	55	261	55	261	45	320	1	320	—	45	320	1	320
e) Egyéb, Sonstige	51	118	2	120	32	179	10	179	8	32	179	10	187
VI. Összes fa-ipar. — Holzindustrie zusammen	650	4307	9	4311	733	5028	71	5028	71	733	5028	71	5041
a) Drágakő és nemes ércz, Edelmetall u. Juwel.	156	474	157	488	197	639	9	639	15	198	639	9	654
b) Bártalos, Spengler	110	543	2	545	133	674	4	674	4	133	674	4	678
c) Lakatos, Schlosser	169	2820	171	2820	527	3012	21	3012	2	527	3012	21	3012
d) Kovács, Schmiede	129	1102	129	1102	121	1258	27	1258	—	121	1258	27	1258
e) Egyéb vasipar, Sonstige Eisenindustrie	98	410	99	411	66	508	—	508	—	66	508	—	510
f) Öntőde, Gießerei	36	547	36	547	153	583	4	583	4	153	583	4	587
g) Egyéb, Sonstige	55	225	57	229	47	284	6	284	6	48	284	6	290
VII. Összes fémpipar. — Metallindustrie zus.	753	6121	8	6146	1244	6956	82	6956	82	1247	6956	82	6989
a) Kőnyomda, Lithographie	19	125	19	125	19	150	6	150	—	19	150	6	150
b) Könyvnyomda, Buchdruckerei	65	1079	71	1243	363	1543	399	1543	170	385	1543	399	1713
VIII. Össz. sokszorosító ipar. — Polygraph. Ind.	84	1204	90	1868	382	1693	405	1693	170	404	1693	405	1863

75. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 75. (Fortsetzung.)

	Önálló Arbeitsgeber			Alkalmazott Arbeitnehmer			Ez utóbbiak közt tanocz Unter diesen Lehr- linge			Kétséges Dubiose			Főösszeg Hauptsumme		
	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.	férfi männl.	nő weibl.	együtt zus.
Kereseti ág — Erwerbzbzweige															
a) Fényképész, Photographen	35	1	36	105	5	110	20	1	21	2	—	2	142	6	148
b) Szobafestő, Zimmermaler	115	—	115	319	—	319	28	—	28	—	—	—	434	—	434
c) Virágcsináló, Blumenmacher	87	11	98	82	—	82	19	—	19	2	12	24	110	105	110
d) Czimfestő, Schällemaler	27	—	27	36	—	36	9	—	9	1	—	1	64	—	64
e) Vásznök, Graveure	4	—	4	10	—	10	3	—	3	—	—	—	14	—	14
f) Famatész, Xylographen	3	—	3	3	—	3	2	—	2	1	—	1	7	—	7
g) Egyéb, Sonstige	223	12	235	545	87	632	81	24	105	7	12	19	775	111	886
IX. Össz. iparos művészet. — Gew. Kunst. zus.															
a) Órás, Uhrmacher	88	—	88	167	—	167	40	—	40	5	—	5	260	—	260
b) Látzerész, Optiker	19	2	21	28	—	28	4	—	4	—	—	—	47	2	49
c) Paskaműves, Büchsenmacher	4	1	5	27	—	27	6	—	6	2	—	2	33	1	34
d) Gépgyárban, In Maschinenfabriken	29	—	29	51	—	51	10	—	10	—	—	—	80	—	80
e) Hangszerkészítő, Verfert. musikal. Instrum.	28	—	28	51	—	51	19	—	19	—	—	—	79	—	79
f) Szerkesztő, Zeugmaschinen	9	—	9	20	—	20	6	—	6	2	—	2	31	—	31
g) Műszerész, Mechaniker	7	—	7	43	—	43	16	—	16	1	—	1	51	—	51
h) Egyéb, Sonstige	7	—	7	11	—	11	3	—	3	—	—	—	18	—	18
X. Összes műszeripar. — Mechan. Ind. zus.	191	3	194	398	—	398	104	—	104	10	—	10	599	3	602
a) Timár, Gerber	37	—	37	209	1	210	11	—	11	16	—	16	262	1	263
b) Szíjgyártó, Riemen	45	2	47	227	—	227	47	—	47	3	—	3	275	2	277
c) Nyerges és bőröndös, Sattler u. Taschen	44	—	44	215	—	215	57	—	57	2	—	2	261	—	261
d) Könyvkötő, Buchbinder	62	1	63	408	27	435	136	1	137	6	—	6	476	28	504
e) Egyéb, Sonstige	40	4	44	68	25	93	21	4	25	1	—	1	109	29	138
XI. Összes bőr- és papír-, Led. u. Papierind. zus.	228	7	235	1127	53	1180	272	5	277	28	—	28	1383	60	1443
a) Szappanos, Seifenstader	23	4	27	57	1	58	2	—	2	4	—	4	84	5	89
b) Egyéb, Sonstige	10	—	10	8	2	10	2	—	2	—	—	—	18	2	20
XII. Össz. olaj- és zsirip. — Oel- u. Fettind. zus.	33	4	37	65	3	68	4	—	4	4	—	4	102	7	109

	67	3	70	378	—	378	56	56	12	—	12	457	3	450
a) Fényező és mázoló, Lackier u. Anstreicher	25	1	26	73	4	77	11	11	3	—	3	101	5	106
b) Szövetfestő, Tuch/árber	23	1	24	145	1	146	23	23	2	—	2	170	2	172
c) Egyéb, Sonstige	115	5	120	596	5	601	90	91	17	—	17	728	10	738
XIII. Összes iparos festő. — Färbereien zus.														
a) Hajógyár, In Schiffswerften	—	—	—	592	—	592	10	10	—	—	—	592	—	592
b) Dohánygyárban, In Tabakfabriken	—	—	—	23	374	397	—	5	—	—	—	23	374	397
c) Női kézimunka, Weibliche Handarbeit	9	238	247	4257	6	4263	—	566	1814	1814	15	6309	5	6324
d) Kárpitos, Tapezierer	95	2	97	450	3	483	115	—	8	—	8	583	5	588
e) Köszörüs, Schleifer	12	1	14	13	1	14	3	—	6	—	6	32	2	34
f) Aranyozó, Vergolder	22	—	22	109	4	113	29	—	2	—	2	133	4	137
g) Egyéb, Sonstige	202	33	235	491	59	550	71	4	24	—	24	717	92	809
h) Megjelölés nélk. iparos, Ind. ohne näh. Bez.	13	5	18	629	103	732	396	5	3	—	5	644	111	755
XIV. Összes vegyes ipar. — Verschied. Ind. zus.	354	279	633	2343	4801	7144	624	581	1205	42	1817	2739	6897	9836
a) Vasutak, Eisenbahnen	—	—	—	2833	9	2842	15	—	15	—	—	2833	9	2842
b) Lófuvar, Pferdeverkehr	692	45	737	256	—	256	6	—	6	—	—	1055	46	1100
I. Összes száraz forgalom. — Landverkehr zus	692	45	737	3089	9	3098	21	—	21	—	—	3888	54	3942
a) Gőzhajózás, Dampfschiffahrt	1	—	1	1234	2	1236	6	—	6	—	—	1235	2	1237
b) Közösleges hajózás, Gemeins. Schifffahrt	—	—	—	4	—	4	—	—	—	—	—	4	—	4
II. Összes vízi forg. — Wasserverkehr zus.	1	—	1	1238	2	1240	6	—	6	—	—	1239	2	1241
Összes forgalom. — Verkehr zusammen	693	45	738	4327	11	4338	27	—	27	—	—	5127	56	5183
a) Gabna-és term. keresk., Getreide u. Prod II	270	5	275	341	—	341	102	—	102	—	—	624	5	629
b) Füzserkereskedő, Spezereihändler	319	19	338	980	1	981	341	—	342	—	—	1325	20	1345
c) Füz- > Holz- >	229	24	253	122	5	127	10	—	10	—	—	373	29	402
d) Sertés- > Borstenvieh >	79	—	79	5	—	5	—	—	2	—	—	86	—	86
e) Bor- > Wein- >	60	2	62	50	—	50	5	—	5	—	—	120	2	122
f) Virág- > Blumen- >	12	11	23	6	12	18	—	6	10	—	—	18	23	41
g) Egyéb, Sonstige	185	26	211	79	4	83	5	—	5	—	—	303	30	333
I. Összes ősterm. keresk. — Hand. mit Urpr. zus.	1154	87	1241	1583	22	1605	463	7	470	—	—	2849	109	2958
1) És pedig: 1. Varrónó — u. zw. Näherinnen	—	—	—	3834	9	3834	—	521	521	1623	1623	—	5457	5457
2. Egyéb női kézimunka — Sonst. weibl. Handarbeiten	9	238	247	423	6	429	45	—	45	191	191	15	852	867
2) U. m. 1. hivatalnok — u. zw. Beamte	—	—	—	1607	9	1616	—	—	—	—	—	1607	9	1616
3. Iparos — Handwerker	—	—	—	134	—	134	—	—	—	—	—	134	—	134
3. Üzem-szolgálat — Betriebsdienst	—	—	—	847	—	847	—	—	—	—	—	847	—	847
4. Testi szolgálat — Körperliche Dienstleistung	—	—	—	245	—	245	1	—	1	—	—	245	—	245
3) U. m. 1. hivatalnok — u. zw. Beamte	—	—	—	246	2	250	—	—	—	—	—	246	2	250
2. Iparos — Handwerker	—	—	—	971	1	971	—	—	—	—	—	971	1	971
3. Üzem-szolgálat — Betriebsdienst	—	—	—	14	—	14	—	—	—	—	—	14	—	14
4. Testi szolgálat — Körperliche Dienstleistung	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

B) Ipar — Industrie.

C) Forgalom

D) Kereskedelem — Handel.

Tabella Nr. 75. (Fortsetzung.)

Kereseti ág — Erverbszweig	Önálló Arbeitgeber		Alkalmazott Arbeitnehmer		Ez utóbbiak közt tanoncz Unter diesen Lehrlinge		Kétséges Dubiose		Fösszeg Hauptsumme	
	nö	sz	nö	sz	nö	sz	nö	sz	nö	sz
a) Szalagkereskedő, Bondkrämer	4	1	9	9	3	3	—	—	13	14
b) Divatezikkárus, Modewaarenhändler	62	1	213	213	51	52	7	7	281	283
c) Papirkereskedő, Papierhändler	36	2	158	156	56	56	6	6	198	202
d) Bőrkereskedő, Lederhändler	85	1	123	123	37	37	9	9	217	218
e) Lisztkereskedő, Mehlhändler	86	13	99	22	—	—	16	16	124	138
f) Vászongereskedő, Leinwandhändler	41	—	41	90	20	20	8	8	139	140
g) Rőföskereskedő, Schnittwaarenhändler	115	11	126	341	86	86	10	10	466	477
h) Ruhakereskedő, Kleiderhändler	78	8	86	137	19	20	9	9	224	235
i) Disznóárkereskedő, Galanteriewaarenh.	23	—	103	104	28	28	3	3	129	130
j) Rövidárkereskedő, Kurzwaarenhändler	156	35	191	416	420	129	12	12	584	623
k) Posttkereskedő, Tuchwaarenhändler	66	1	67	173	48	48	5	5	244	245
l) Vaskereskedő, Eisenhändler	57	1	58	138	26	26	2	2	197	198
m) Egyéb, Sonstige	395	51	446	501	109	109	25	25	921	983
II. Össz iparvez. keresk. Hand. mit Ind.-Art. zus	1204	125	1329	2421	24	612	2	112	3737	3886
a) Bankok, Banken	50	—	50	279	10	10	—	—	329	329
b) Pénzváltó, Geldwechsler	32	—	32	8	2	2	4	4	44	44
c) Zálogüzlet, Verpfändgeschäfte	46	2	48	24	3	5	4	4	74	79
d) Biztosítás, Asscuranzen	7	—	7	418	98	28	6	6	431	431
III. Összes pénzzel és hitellel kereskedők. — Handel mit Geld und Credit zusammen	135	2	137	729	3	45	14	14	878	883
a) Ügynök és alkusz, Agenten und Makler	786	4	790	400	5	5	1	1	1187	1192
b) Szállító és bizományos, Spedit u. Commis.	138	—	13	112	32	32	8	8	258	258
c) Egyéb, Sonstige	5	—	5	3	—	—	—	—	8	8
IV. Összes közvetítők. — Vermittler zusammen	929	4	933	515	1	37	9	9	1453	1458
a) Házaló, Hausirer	715	93	808	37	26	63	43	43	795	914
b) Kúcséber, Gottscheer	12	—	12	2	3	—	24	24	38	39
c) Kofa (gyüm. stb.) Höckermer (Obst u. s. w.)	116	518	664	13	32	45	1	183	130	763

L) Kereskedeleim — Handel.

D) Kereskedelem — Handel.																			
d) Tojásáruló, Eierverkäufer	2	10	12	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Baromháruló, Geflügelverkäufer	34	88	122	—	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Kenyéráruló, Brodverkäufer	4	14	18	1	6	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Egyéb piacti árulás, Sonstiger Standverk.	3	4	7	4	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
h) Egyéb, Sonstige	13	79	92	3	83	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Össz. járvékelő kister. — Ambul. Kleinh. zus.	899	836	1735	61	156	217	—	—	—	—	—	—	76	183	259	1036	1175	2211	—
a) Könyvkereskedő, Buchhändler	54	6	60	89	—	89	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Szatócás, Fragner	684	163	847	98	7	105	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Dohánytőzs és lotó, Tabak u. Lotokollektur	73	108	181	23	28	51	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Egyéb (szibáros stb.), Sonst. (Frödler etc.)	139	18	157	65	1	66	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Megnevezés nélk., Ohne nähere Bezeichnung	184	100	284	1724	123	1847	460	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. Összes egyéb keresk., Sonst. Handel zus.	1184	395	1529	1999	159	2158	501	2	503	129	—	—	—	—	—	—	—	—	—
a) Napszámos, Tagelöhner	—	—	—	21672	12395	34567	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Munkás, Arbeiter	—	—	—	349	207	556	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Cseléd és szolgáló, Diener und Gesinde	—	—	—	7387	23986	36373	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Hordár, Dienstmänner	—	—	—	574	—	574	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Egyéb testi szolg., Sonst. körperl. Dienstl.	—	—	—	39	396	469	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I. Összes testi szolg. — Körperl. Dienstl. zus.	39	—	39	39378	42161	72539	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
a) Állami hivatalnok, Staatsbeamte	—	—	—	4119	48	4167	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Megyei hivatalnok, Comitatsbeamte	—	—	—	60	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Városi hivatalnok, Städtische Beamte	—	—	—	602	—	602	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Egyéb hivatalnok, Sonstige Beamte	—	—	—	1126	161	1287	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Írnok, Schreiber	—	—	—	1026	—	1026	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Ügyvéd, Advokaten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Orvos és sebész, Aerzte und Wundärzte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1) U, m. 1. Mindenes, u. zio. Diener für Alles	—	—	—	296	—	296	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2) Bolti szolgá, Gewölbdiener	—	—	—	539	—	539	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3) Urassági és házi szolgá, Herrschafts- u. Hausdiener	—	—	—	1270	22786	24056	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4) Közhintai szolgá, Amtsdiner	—	—	—	1037	—	1037	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5) Intézeti és iródszolgá, Instituts- u. Kanzleidiner	—	—	—	608	—	608	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6) Egyéb szolgá, Sonstige Diener	—	—	—	560	—	560	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7) Szakács, szakácsnó, Köche, Köchinnen	—	—	—	52	5348	5400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8) Kocsis, Kutscher	—	—	—	2880	—	2880	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9) Lovász, Stall-(Reit-)Knechte	—	—	—	114	—	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10) Dajka és gyermekkezelő, Ammen und Kindsmädte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11) Egyéb cseléd, Sonstiges Gesinde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
a) Ebből ügyvéd, Híveon Ádókaten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Segéd, ügyvédjelölt, Advokatskanakitäten	—	—	—	693	—	693	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Ebből orvos és sebész, Híveon Aerzte u. Wundärzte	—	—	—	480	—	480	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szigorló orvos, ärztliche Ängorossanten	—	—	—	513	—	513	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	87	—	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

E) Személyes szolgálat — Persönliche Dienstleistungen.

75. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 75. (Fortsetzung.)

Kereseti ág — Erwerbberzweig	Önálló Arbeitgeber			Alkalmazott Arbeitnehmer			Ez utóbbiak közt is anozz Unter diesen Lehr- linge			Kétséges Dubiose			Főösszeg Hauptsumme		
	Férő munknl.	nő vebl.	együtt zus.	Férő munknl.	nő vebl.	együtt zus.	Férő munknl.	nő vebl.	együtt zus.	Férő munknl.	nő vebl.	együtt zus.	Férő munknl.	nő vebl.	együtt zus.
	h) Egyéb egészségügy, <i>Sonst. Sanitätspersonal</i>	45	350	395	139	2	141	21	—	21	5	—	5	189	352
i) Tanító, <i>Lehrer</i>	54	57	111	997	1051	2048	—	—	—	6	—	6	1057	1110	2167
j) Író, <i>Schriftsteller</i>	128	4	132	128	5	133	—	—	—	23	—	23	279	9	287
k) Műzenész és zenetanító, <i>Musiker u. Musikl.</i>	116	60	176	177	83	210	—	—	—	74	—	74	367	93	460
l) Színész, <i>Schauspieler</i>	—	—	—	125	109	234	—	—	—	—	—	—	125	109	234
m) Festő és szobrász, <i>Maler und Bildhauer</i>	55	2	57	156	—	156	37	—	37	—	—	—	211	2	213
n) Egyéb művészet, <i>Sonstige Kunst</i>	—	2	2	100	134	234	—	—	—	400	—	400	500	136	636
o) Isteni szolgálat, <i>Gottesdienst</i>	—	—	—	249	46	295	—	—	—	—	—	—	249	46	295
p) Könyvvivő, <i>Buchhalter</i>	—	—	—	475	1	476	—	—	—	—	—	—	475	1	476
q) Építész, mernök, <i>Architekten, Ingenieure</i>	392	—	392	—	—	—	38	—	38	20	—	20	392	—	392
r) Gépezés, <i>Maschinen</i>	76	—	76	277	—	277	3	—	3	13	—	13	373	—	373
s) Egyéb, <i>Sonstige</i>	244	—	244	127	1	128	—	—	—	—	—	—	384	1	385
II. Összes szellemi szolg. — <i>Geist. Dienstl. zus.</i>	2883	475	3358	9883	1591	11474	99	—	99	541	2	543	13307	2068	15375
a) Katonaság, <i>Militär</i>	—	—	—	759	—	759	—	—	—	—	—	—	759	—	759
b) Őrség, <i>Wache</i>	—	—	—	1192	—	1192	—	—	—	—	—	—	1192	—	1192
c) Házmesterek, <i>Hausmeister</i>	—	—	—	1060	378	1438	—	—	—	—	—	—	1060	378	1438
d) Fodrász, borbély, <i>Friseur, Barbier</i>	155	147	302	390	33	423	51	—	51	8	—	17	553	189	742
e) Betegápoló, <i>Krankenwärter</i>	—	—	—	76	336	412	—	—	—	—	—	—	76	336	412
f) Adóbiztos, <i>Steuercommisare</i>	—	—	—	73	—	73	—	—	—	—	—	—	73	—	73
g) Levélhordó, <i>Briefträger</i>	—	—	—	231	—	231	—	—	—	—	—	—	231	—	231
h) Lámpagyújtók, <i>Lampenanzünder</i>	—	—	—	104	—	104	—	—	—	—	—	—	104	—	104
i) Külföldre felvigyázó, <i>Diverse Aufseher</i>	—	—	—	240	14	254	—	—	—	—	—	—	240	14	254
j) Vám- és jegysz., <i>Mauteinnehm. u. Billeteure</i>	—	—	—	84	6	90	—	—	—	—	—	—	84	6	90
k) Egyéb, <i>Sonstige</i>	224	94	318	759	89	848	19	—	19	34	2	36	1017	185	1202
III. Össz. különf. szolg. — <i>Verschied. Dienstl. zus.</i>	379	241	620	4968	856	5824	70	—	70	42	11	53	5389	1108	6497
1) U. m. i. tanár, u. ziv. <i>Professoren</i>	—	—	—	468	—	468	—	—	—	—	—	—	458	—	458
2. Néptanító, <i>Volkslehrer</i>	—	—	—	450	600	1100	—	—	—	—	—	—	450	650	1100
3. Egyéb tanító, <i>Sonstige Lehrer</i>	54	41	95	45	47	92	—	—	—	6	—	6	105	88	193
4. Egyéb nevelő, <i>Sonstige Erziehung.</i>	—	16	16	44	354	398	—	—	—	—	—	—	44	372	416

a) Magánzók, <i>Privatiere</i>	722	869	1591	722	869	1591
b) Háztulajdonosok, <i>Hausbesitzer</i>	439	348	787	439	348	787
c) Tűkepénzesek, <i>Capitalisten</i>	187	77	264	187	77	264
d) Nyugdíjasok, <i>Pensionisten</i>	449	548	997	449	548	997
I. Összes saját vagyonból élők. — <i>Aus eigenen Mitteln Lebende</i>	1797	1842	3639	1797	1842	3639
II. Háztartásban foglalkozva. — <i>In der Haushaltung beschäftigt</i>	210	64369	64579	210	64369	64579
III. Gyámoltásból élők. — <i>Von Unterstützung Lebende</i>	440	1537	1977	440	1537	1977
IV. Összes tanulók. — <i>Lernende zusammen</i>	23682	17385	41067	23682	17385	41067
a) Kéjhölgy, <i>Prostituirte</i>	—	506	506	—	506	506
b) Egyéb 15 éven alul, <i>Sonstige unt. 15 Jah.</i>	26624	28801	55425	26624	28801	55425
c) » 15 » felül, » <i>über 15 Jah.</i>	2229	8789	11018	2229	8789	11018
V. Összes egyéb. — <i>Sonstige zusammen</i>	28853	38096	66949	28853	38096	66949
Önálló kereset nélkül összesen. — <i>Ohne selbstständigen Erwerb zusammen</i>	54982	123229	178211	54982	123229	178211

F) Önálló kereset nélküli — *Ohne selbstständigen Erwerb.*

D.	I. Östern. keresk., <i>Hand. mit Urprod.</i> ...	1154	87	1241	1583	22	1605	463	7	470	112	—	112	2819	109	2958	
	II. Iparczikk keresk., <i>Hand. mit Industrieart.</i>	1204	125	1329	2421	24	2445	612	2	614	112	—	112	3737	149	3886	
	III. Pénzzel és hitellel kereskedők, <i>Handel mit Geld und Credit</i> ...	135	2	137	729	3	732	45	—	—	45	14	—	14	878	5	883
	IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i> ...	929	4	933	515	1	516	37	—	—	37	9	—	9	1453	5	1458
	V. Járókelő kisk. <i>Ambulirend. Kleinhand.</i>	899	836	1735	61	156	217	—	—	—	—	76	183	259	1036	1175	2211
	VI. Egyéb keresk. <i>Sonstiger Handel</i> ...	1134	395	1529	1999	159	2158	501	2	503	129	—	—	129	3262	554	3816
	Összes kereskedelem. — Handel zusammen	5455	1449	6904	7308	365	7673	1658	11	1669	452	183	183	635	13215	1997	15212
E.	I. Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienst.</i>	39	—	39	30378	42161	72559	—	—	—	—	—	—	30417	42161	72578	
	II. Szellemi szolgálat, <i>Geist. Dienst.</i>	2883	475	3358	9883	1591	11474	99	—	99	541	2	543	13307	2068	15375	
	III. Különléle szolg., <i>Verschiedene Dienstl.</i>	379	241	620	4968	856	5824	70	—	70	42	11	53	5389	1108	6497	
	Összes szem. szolg., Pers. Dienstl. zusammen	3301	716	4017	45229	44608	89837	169	—	169	583	13	13	596	49113	45337	94450
F.	I. Saját vagyomból élők, <i>Aus eigenen Mitteln Lebende</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1797	1842	3639	1797	1842	3639	
	II. Háztartásban elfoglalta, <i>In der Haushaltung Beschäftigte</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	210	64369	64579	210	64369	64579	
	III. Gyámoltásból élők, <i>Von Unterst. Lebende</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	440	1537	1977	440	1537	1977	
	IV. Tanulók, <i>Lernende</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23682	17385	41067	23682	17385	41067	
	V. Egyéb, <i>Sonstige</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28853	38096	66949	28853	38096	66949	
Összes önálló kereset nélkülek. — Ohne selbständigen Erwerb zusammen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54982	123229	178211	54982	123229	178211		
	Főösszeg — Hauptsumme ...	19226	4362	23588	94919	52033	146952	8186	1023	9209	57876	127260	185142	172021	138661	355632	

Tanoncok kereseti ág
Nachweis der Lehrlinge

Kereseti ág — Erwerbszweig		Születési év													
		1875-71	1870	1869	1868	1876	1866	1870-66							
		5-10	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	10-15							
		éves tanonc volt													
		fiú - Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen				
A) Östermelés Urproduktion	Földmivelés, <i>Landwirthschaft</i>	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1				
	Kertész, <i>Gärtner</i>	—	—	1	—	—	—	4	—	4	9				
	Majoros és tehenész, <i>Milchmeier</i>	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2				
	Egyéb östermelés, <i>Sonstige Urprodukte</i>	—	—	—	—	1	—	2	—	—	3				
	Összesen — Zusammen	—	—	1	—	—	1	—	8	—	5	15			
B) Ipar. — Industrie.	Pék, <i>Bäcker</i>	—	—	2	—	12	—	28	—	24	—	66			
	Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	—	—	—	—	2	—	5	—	29	—	36			
	Hentes és egyéb húsipar, <i>Selcher und sonstige Fleischindustrie</i>	—	—	2	—	2	—	3	—	20	—	67			
	Malom, <i>Mühlen</i>	—	—	—	—	—	—	5	—	4	—	9			
	Czukrárszat, édességek, <i>Condit., Süßigk.</i>	—	—	—	—	3	—	—	7	—	17	—	27		
	Egyéb szesz ital, <i>Sonst. geist. Getränke</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1		
	Vendéglős és kocsmáros, <i>Gastwirthe</i>	—	—	—	—	—	—	—	4	—	10	—	20		
	Kávés és kávémérő, <i>Cafés u. Caffeschänke</i>	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—		
	Pálinkamérő, <i>Branntweinschänker</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	I. Össz. eledelip. — Nahrungsindustrie zus.	—	—	4	—	7	—	21	—	69	—	125	—	226	
	Szabó, <i>Schneider</i>	—	—	3	3	13	6	53	19	70	49	123	81	262	158
	Czipész, <i>Schuster</i>	14	—	11	—	45	—	94	—	190	—	388	—	728	—
	Szücs, <i>Kürschner</i>	2	—	—	—	—	—	1	—	2	—	7	—	10	—
	Kalapkészítő, <i>Hutmacher</i>	—	—	—	—	1	1	2	1	4	1	7	1	14	4
	Mosás és tisztítás, <i>Wäscheri u. Reinig.</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—
	Pipere, <i>Modisten</i>	—	—	—	—	—	3	—	5	—	14	1	12	1	31
	Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	2	1	2	—	8	—	12	1
	II. Össz. ruházóip. — Kleidungsind. zusam.	16	—	14	3	59	10	153	26	268	64	535	94	1029	197
	Kőműves, <i>Maurer</i>	2	—	1	—	—	—	5	—	10	—	23	—	39	—
	Kőfaragó, <i>Steinmetze</i>	1	—	2	—	—	—	3	—	7	—	9	—	21	—
	Ács, <i>Zimmerleute</i>	1	—	—	—	1	—	—	—	4	—	6	—	11	—
	Kövező, <i>Pflasterer</i>	—	—	—	—	—	—	7	—	6	—	6	—	19	—
	Cserépfedő, <i>Ziegeldecker</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	6	—	9	—
	Üveges, <i>Glaser</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	—
	III. Összes építő-ipar. — Bauindustrie zus.	4	—	3	—	1	—	16	—	32	—	50	—	102	—
	Zsinór- és gombk., <i>Schnür- u. Knopfm.</i>	—	8	—	5	—	6	1	—	8	—	3	1	12	12
	Kötélgyártó, <i>Seiler</i>	1	—	3	—	2	—	2	—	5	—	2	—	14	—
	Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	5	—	8	—
	IV. Összes fonó- és szövő-ipar. <i>Spinnerei und Weberei zusammen.</i>	1	8	3	5	2	6	4	—	15	—	10	1	34	12
	Fazekas, <i>Hafner</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
	Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
	V. Összes agyagipar. — Thonindustr. zus.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—
Asztalos, <i>Tischler</i>	5	—	—	—	14	—	27	—	75	—	104	—	220	—	
Esztergályos, <i>Drechsler</i>	—	—	—	—	—	—	9	—	14	—	23	—	46	—	
Kádár, <i>Böttcher</i>	—	—	—	—	1	—	4	—	9	—	20	—	34	—	
Bognár, <i>Wagner</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	11	—	20	—	
Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	3	—	7	—	
VI. Összes fa-ipar. — Holzindustrie zus.	5	—	—	—	15	—	42	—	109	—	161	—	327	—	

és kor szerinti kimutatása.
nach Berufsart und Alter.

Geburtsjahr.														Összesen Zusammen		
1865		1864		1863		1862		1861		1865—61		1860—56				
15—16		16—17		17—18		18—19		19.—20		15—20		20—25				
Jahre alte Lehrlinge														Összesen Zusammen		
fiú, Knaben	leány, Mädeh.	fiú, Knaben	leány, Mädeh.	fiú, Knaben	leány, Mädeh.	fiú, Knaben	leány, Mädeh.	fiú, Knaben	leány, Mädeh.	fiú, Knaben	leány, Mädeh.	fiú, Knaben	leány, Mädeh.			
1	—	2	—	—	—	4	—	—	—	7	—	3	—	11	—	11
5	—	8	—	4	—	6	—	—	—	23	—	1	—	33	—	33
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	3
1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	3	—	2	—	8	—	8
8	—	11	—	4	—	11	—	—	—	34	—	6	—	55	—	55
24	—	30	—	14	—	6	—	2	—	76	—	2	—	144	—	144
16	—	23	—	13	—	14	—	2	—	68	—	5	—	109	—	109
38	—	37	—	23	—	14	—	7	—	119	—	3	—	189	—	189
3	—	4	—	4	—	1	—	—	—	12	—	—	—	21	—	21
16	—	13	1	8	—	3	—	1	—	41	1	—	—	68	1	69
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	3	—	3
—	—	13	—	9	—	16	—	10	—	48	—	—	—	68	—	68
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
—	—	1	—	2	—	—	—	1	—	4	—	—	—	4	—	4
98	—	122	2	73	—	54	—	23	—	370	2	10	—	606	2	608
87	48	62	36	40	14	16	8	4	5	209	111	8	4	479	273	752
180	—	140	1	66	—	38	—	14	—	438	1	12	—	1192	1	1193
6	—	5	—	3	—	2	—	—	—	16	—	1	—	29	—	29
12	1	7	1	2	—	1	—	—	—	22	2	—	—	36	6	42
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	2
1	10	—	6	—	5	—	7	—	2	1	30	—	4	2	68	70
4	1	2	—	4	—	1	—	—	—	11	1	—	—	23	2	25
290	60	216	45	115	20	58	15	18	7	697	147	21	8	1763	352	2115
25	—	17	—	11	—	12	—	2	—	67	—	1	—	109	—	109
11	—	9	—	4	—	2	—	3	—	29	—	3	—	54	—	54
6	—	9	—	2	—	—	—	—	—	17	—	2	—	31	—	31
6	—	9	—	6	—	1	—	1	—	23	—	1	—	43	—	43
8	—	9	—	3	—	1	—	5	—	26	—	6	—	41	—	41
6	—	4	—	3	—	4	—	1	—	18	—	—	—	21	—	21
62	—	57	—	29	—	20	—	12	—	180	—	13	—	299	—	299
3	1	2	—	2	—	1	—	—	—	8	1	1	1	21	22	43
6	—	3	—	1	—	5	—	—	—	15	—	—	—	30	—	30
4	—	1	—	1	—	1	—	—	—	7	—	—	—	15	—	15
13	1	6	—	4	—	7	—	—	—	30	1	1	1	66	22	88
2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	6	—	—	—	7	—	7
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	2
3	—	2	—	2	—	—	—	—	—	7	—	—	—	9	—	9
99	—	85	—	45	—	24	—	5	—	258	—	7	—	490	—	490
12	—	9	—	9	—	6	—	—	—	36	—	—	—	82	—	82
18	—	19	—	13	—	—	—	—	—	50	—	—	—	84	—	84
4	—	18	—	3	—	—	—	—	—	25	—	—	—	45	—	45
14	—	5	—	5	—	1	—	—	—	25	—	—	—	32	—	32
147	—	136	—	75	—	31	—	5	—	394	—	7	—	733	—	733

76. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	Születési év													
	1875-71	1870	1869	1868	1867	1866	1870-66							
	5-10	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	10-15							
Kereseti ág — Erwerbszweig	éves tanonc volt													
	fiú, Knaben	leány, Mädch.	fiú, Knaben	leány, Mädch.	fiú, Knaben	leány, Mädch.	fiú, Knaben	leány, Mädch.	fiú, Knaben	leány, Mädch.	fiú, Knaben	leány, Mädch.	fiú, Knaben	leány, Mädch.
Drágakő és nem. ércz, <i>Edelmet. u. Juw.</i>	—	—	1	—	7	—	17	—	26	—	42	—	93	—
Bádogos, <i>Spengler</i>	1	—	—	—	5	—	11	—	22	—	21	—	59	—
Lakatos, <i>Schlosser</i>	4	—	—	—	6	—	32	—	65	—	125	—	228	—
Kovács, <i>Schmiede</i>	—	—	—	—	—	—	4	—	8	—	35	—	47	—
Egyéb vasipar, <i>Sonstige Eisenindustrie</i>	—	—	—	—	1	—	6	—	8	—	12	—	27	—
Öntőde, <i>Gießerei</i>	—	—	—	—	1	—	8	—	26	1	39	—	74	1
Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	1	—	1	—	8	1	9	—	19	1
VII. Összes fémipar. - <i>Metallindustr. zus</i>	5	—	1	—	21	—	79	—	163	2	283	—	547	2
Könyvnyomda, <i>Lithographie</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	4	—
Könyvnyomda, <i>Buchdruckerei</i>	1	—	1	—	5	—	23	6	60	6	79	5	168	17
VIII. Sokszorosító ipar. - <i>Polygraph. Ind.</i>	1	—	1	—	5	—	23	6	62	6	81	5	172	17
Fényképész, <i>Photographen</i>	1	—	—	—	1	—	—	—	3	—	3	—	7	—
Szobafestő, <i>Zimmermaler</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	—	6	—
Virágcsináló, <i>Blumenmacher</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	4	—	—	13
Czimfestő, <i>Schildermaler</i>	1	—	—	—	1	—	3	—	—	—	1	—	5	—
Vésnök, <i>Graveure</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Fametsző, <i>Xylographen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IX. Össz. ipar. művész. - <i>Gewerbl. Kunst zus</i>	2	—	—	—	2	1	3	3	6	4	9	5	20	15
Órás, <i>Uhrmacher</i>	—	—	—	—	—	—	4	—	5	—	9	—	18	—
Látszerész, <i>Optiker</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
Puskaműves, <i>Büchsenmacher</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gépgyárban, <i>In Maschinenfabriken</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—	5	—
Hangszerkészítő, <i>Verfert. musik. Instrum.</i>	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	4	—
Szerkészítő, <i>Zeugschmiede</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	3	—
Műszerész, <i>Mechaniker</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	4	—	7	—
Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	—
X. Össz. műszeripar. - <i>Mechan. Ind zus.</i>	—	—	—	—	—	—	8	—	16	—	17	—	41	—
Tímár, <i>Gerber</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	4	—
Szűjgyártó, <i>Riemer</i>	—	—	—	—	1	—	2	—	10	—	9	—	23	—
Nyerges és bőröndös, <i>Sattler u. Taschen.</i>	—	—	—	—	3	—	6	—	6	—	15	—	30	—
Könyvkötő, <i>Buchbinder</i>	—	—	—	—	4	—	14	—	20	—	21	—	59	—
Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	2	—	1	—	5	2	1	—	7	4
XI. Összes bőr- és papiripar. <i>Led r und Papierindustrie zusammen.</i>	—	—	1	2	8	—	24	—	41	2	49	—	123	4
Szappanos, <i>Seifensieder</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XII. Össz. olaj- és zsirip. - <i>Oel- u. Fettind.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fényező és mázoló, <i>Lackierer u. Anstr.</i>	—	—	—	—	2	—	9	—	8	—	15	—	34	—
Szövetfestő, <i>Tuchfärber</i>	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	1	—	5	—
Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	1	4	1
XIII. Össz. iparos festő. - <i>Färber. zusam.</i>	—	—	—	—	2	—	13	—	9	—	19	1	43	1
Hajógyár, <i>In Schiffwerften</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	4	—
Dohánygyár, <i>In Tabakfabriken</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	5
Női kézimunka, <i>Weibliche Handarbeit</i>	—	—	—	—	4	—	20	—	92	—	119	—	177	—
Kárpitos, <i>Tapezierer</i>	—	—	—	—	2	—	4	—	26	—	29	—	61	—

Tabelle Nr. 76. (Fortsetzung.)

Geburtsjahr.																Összesen Zusammen			
1865		1864		1863		1862		1861		1865—61		1860—56							
15—16		16—17		17—18		18—19		19—20		15—20		20—25							
Jahre alte Lehrlinge																			
fiú, Knaben	leány, Mádch.	fiú, Knaben	leány, Mádch.	fiú, Knaben	leány, Mádch.	fiú, Knaben	leány, Mádch.	fiú, Knaben	leány, Mádch.	fiú, Knaben	leány, Mádch.	fiú, Knaben	leány, Mádch.	fiú, Knaben	leány, Mádch.	együtt, zus.			
46	—	25	—	24	—	8	—	1	—	104	—	—	1	197	—	198			
23	—	32	—	10	—	5	—	—	—	70	—	3	—	133	—	133			
114	—	82	—	53	—	31	—	10	—	290	—	5	—	527	—	527			
22	—	22	—	19	—	8	—	2	—	73	—	1	—	121	—	121			
17	—	8	—	6	—	3	—	5	—	39	—	—	—	66	—	66			
25	—	26	—	18	—	6	—	3	—	78	—	1	—	153	1	154			
12	—	8	—	5	—	1	—	1	—	27	—	1	—	47	1	48			
259	—	203	—	135	—	62	—	22	—	681	—	11	1	1244	3	1247			
2	—	4	—	6	—	2	—	1	—	15	—	—	—	19	—	19			
68	2	65	3	32	—	22	—	7	—	194	5	—	—	363	22	385			
70	2	69	3	38	—	24	—	8	—	209	5	—	—	382	22	404			
8	—	2	1	1	—	1	—	—	—	12	1	—	—	20	1	21			
3	—	10	—	4	—	2	—	2	—	21	—	1	—	28	—	28			
—	4	—	1	—	1	—	2	—	—	—	8	—	2	—	23	23			
7	—	4	—	2	—	—	—	—	—	13	—	—	—	19	—	19			
4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	9	—	9			
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	3	—	3			
—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	2	—	2			
23	4	21	2	7	1	3	2	4	—	58	9	1	2	81	24	105			
11	—	8	—	2	—	1	—	—	—	22	—	—	—	40	—	40			
—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	4	—	4			
3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	6	—	6			
2	—	2	—	—	—	—	—	1	—	5	—	—	—	10	—	10			
12	—	2	—	1	—	—	—	—	—	15	—	—	—	19	—	19			
—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	3	—	—	—	6	—	6			
3	—	3	—	2	—	1	—	—	—	9	—	—	—	16	—	16			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3			
31	—	21	—	8	—	2	—	1	—	63	—	—	—	104	—	104			
2	—	3	—	1	—	1	—	—	—	7	—	—	—	11	—	11			
3	—	14	—	4	—	1	—	—	—	22	—	2	—	47	—	47			
8	—	12	—	1	—	5	—	—	—	26	—	1	—	57	—	57			
29	1	20	—	16	—	4	—	6	—	75	1	2	—	136	1	137			
5	—	6	—	1	—	—	—	—	—	12	—	2	—	21	4	25			
47	1	55	—	23	—	11	—	6	—	142	1	7	—	272	5	277			
—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	2			
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	2			
2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4	—	4			
7	—	8	—	4	—	1	—	—	—	20	—	2	—	56	—	56			
5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1	—	11	—	11			
3	—	5	—	4	—	5	—	—	—	17	—	2	—	23	1	24			
15	—	13	—	8	—	6	—	—	—	42	—	5	—	90	1	91			
2	—	—	—	—	—	4	—	—	—	6	—	—	—	10	—	10			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5			
—	56	—	52	—	20	—	15	—	3	—	146	—	8	—	566	566			
16	—	18	—	10	—	7	—	1	—	52	—	2	—	115	—	115			

Tabella Nr 76. (Fortsetzung.)

Geburtsjahr														Összesen Zusammen		
1865		1864		1863		1862		1861		1865—61		1860—56				
15—16		16—17		17—18		18—19		19—20		15—20		20—25				
Jahre alte Lehrlinge																
fiú, Knaben	leány, Mädh.	fiú, Knaben	leány, Mädh.	fiú, Knaben	leány, Mädh.	fiú, Knaben	leány, Mädh.	fiú, Knaben	leány, Mädh.	fiú, Knaben	leány, Mädh.	fiú, Knaben	leány, Mädh.	fiú, Knaben	leány, Mädh.	együtt, zus.
1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	3	—	3
11	—	6	1	3	—	3	—	—	—	23	1	—	—	29	1	30
17	1	13	—	4	—	—	—	1	—	35	1	—	—	71	4	75
60	—	58	1	37	—	13	—	3	—	171	1	14	—	396	5	401
107	57	96	54	54	20	28	15	5	3	290	149	16	8	624	581	1205
1	—	1	—	2	—	1	—	1	—	6	—	4	—	15	—	15
2	—	—	—	3	—	—	—	1	—	6	—	—	—	6	—	6
3	—	1	—	5	—	1	—	2	—	12	—	4	—	21	—	21
2	—	—	—	3	—	1	—	—	—	6	—	—	—	6	—	6
2	—	—	—	3	—	1	—	—	—	6	—	—	—	6	—	6
5	—	1	—	8	—	2	—	2	—	18	—	4	—	27	—	27
16	—	14	—	23	—	14	—	13	—	80	—	11	—	102	—	102
70	—	85	1	44	—	10	—	5	—	214	1	3	—	341	1	342
1	—	1	—	1	—	1	—	2	—	6	—	2	—	10	—	10
1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	5	—	5
—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	4	—	—	—	6	6
—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	3	—	—	—	5	—	5
88	—	102	2	69	1	27	—	20	2	306	5	16	—	463	7	470
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
13	—	10	—	6	—	—	—	—	1	29	1	—	—	51	1	52
6	—	14	—	5	—	2	—	3	—	30	—	2	—	56	—	56
6	—	4	—	2	—	1	—	1	—	14	—	3	—	37	—	37
9	—	3	—	2	—	1	—	1	—	16	—	—	—	20	—	20
25	—	12	—	12	—	5	—	2	—	56	—	3	—	86	—	86
5	—	3	—	1	—	2	—	—	—	11	1	—	—	19	—	20
9	—	5	—	3	—	—	1	—	—	17	—	1	—	28	1	28
16	—	33	—	12	—	9	—	3	—	73	—	—	—	129	—	129
13	—	6	—	7	—	2	—	—	—	28	—	1	—	48	—	48
2	—	8	—	6	—	2	—	2	—	20	—	—	—	26	—	26
17	—	28	—	12	—	9	—	3	—	69	—	4	—	109	—	109
121	—	126	—	68	—	33	1	15	1	363	2	15	—	612	2	614
—	—	2	—	2	—	1	—	2	—	7	—	3	—	10	—	10
—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	2
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	3	—	5	—	5
5	—	2	—	10	—	2	—	—	—	19	—	8	—	28	—	28
6	—	6	—	13	—	3	—	2	—	30	—	14	—	45	—	45
—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2	—	2	—	5	—	5
9	—	4	—	8	—	5	—	2	—	28	—	2	—	32	—	32
9	—	5	—	9	—	5	—	2	—	30	—	4	—	37	—	37
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	3
1	—	1	—	2	—	—	—	1	—	5	—	1	—	11	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4	—	4
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	2

76. számú tábla. (Vége).

Kereseti ág — Erwerbszweig		Születési év												
		1875-71	1870	1869	1868	1867	1866	1870-66						
		5-10	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	10-15						
		éves tanonc volt												
		fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen					
D) Keresk. — Handel	Könyvkereskedő, <i>Buchhändler</i>	—	—	—	1	—	—	1	—	4	—	6	—	
	Szatócs, <i>Fragner</i>	—	—	—	—	—	—	5	—	19	—	7	—	
	Dohánytőzs és lottó, <i>Tabak u. Lottokoll.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	
	Egyéb (zsidó stb.) <i>Sonst. (Trödler etc.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Megnevezés nélk., <i>Ohne näh. Bezeichnung</i>	1	—	2	—	6	—	16	—	46	—	83	—	
	VI. Össz. egyéb keresk. — <i>Sonst Handel</i>	1	—	2	—	7	—	16	—	52	—	90	—	
E) Személyes szolgál. — Persönl. Dienstleistung.	Egyéb egészségügyi szem., <i>Sonst. Sanit.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Festő és szobrász, <i>Maler u. Bildhauer</i>	—	—	—	—	—	6	—	4	—	6	—	16	
	Gépész, <i>Maschinisten</i>	—	—	—	—	—	—	—	4	—	5	—	9	
	Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	II. Össz. szellemi szolg. — <i>Geist. Dienstl.</i>	—	—	—	—	—	6	—	8	—	11	—	25	
	Podrász, borbély, <i>Friseure, Barbier</i>	—	—	—	2	—	6	—	9	—	13	—	30	
	Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	3	
	III. Összes különféle szolgálat. <i>Verschiedene Dienstleistungen zusammen.</i>	—	—	—	2	—	7	—	10	—	14	—	33	
Összesítés:														
A)	Östermelés, <i>Urproduktion</i>	—	—	1	—	—	1	—	8	—	5	—	15	
B)	I. Éledeipar, <i>Nahrungsindustrie</i>	—	—	4	—	7	—	21	—	69	—	125	—	226
	II. Ruházati ipar, <i>Kleidungsindustrie</i>	16	—	14	3	59	10	153	26	268	64	535	94	1029
	III. Építőipar, <i>Bauindustrie</i>	4	—	3	—	1	—	16	—	32	—	50	—	102
	IV. Fonó, szövőipar, <i>Spinner. u. Web.</i>	1	8	3	5	2	6	4	—	15	—	10	1	34
	V. Agyag-ipar, <i>Thonindustrie</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2
	VI. Fa-ipar, <i>Holzindustrie</i>	5	—	—	—	15	—	42	—	109	—	161	—	327
	VII. Fém-ipar, <i>Metallindustrie</i>	5	—	1	—	21	—	79	—	163	2	283	—	547
	VIII. Sokszorosító ip. <i>Polygraphische Ind.</i>	1	—	1	—	5	—	23	6	62	6	81	5	172
	IX. Iparos-művészet, <i>Gewerbl. Kunst</i>	2	—	—	—	2	1	3	3	6	4	9	3	20
	X. Műszer-ipar, <i>Mechanische Industr.</i>	—	—	—	—	—	—	8	—	16	—	17	—	41
	XI. Bőr- és papírip. <i>Led.- u. Papierind.</i>	—	—	1	2	8	—	24	—	41	2	49	—	123
	XII. Olaj- és zsiripar, <i>Oel- u. Fettind.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	XIII. Iparos festő, <i>Färberien</i>	—	—	—	—	2	—	13	—	9	—	19	1	43
	XIV. Vegyes-ipar, <i>Verschied. Industrie.</i>	19	—	9	4	13	20	45	94	94	126	138	181	299
	Összes ipar. — <i>Industrie zusammen</i>	53	8	36	14	135	37	431	129	885	203	1478	287	2965
C)	I. Száraz forgalom, <i>Landverkehr</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	5
	II. Víz forgalom, <i>Wasserverkehr</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összes forgalom. — <i>Verkehr zusammen.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	5
D)	I. Österm. keresk., <i>Hand. mit Urpr.</i>	1	—	—	—	1	—	15	—	51	—	73	2	140
	II. Iparcikk. — <i>H. mit Industr.-Art.</i>	—	—	1	—	3	—	30	—	61	—	139	—	234
	III. Pénzzel és hitellel kereskedők <i>Handel mit Geld und Credit.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
	IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	3
	V. Egyéb keresk., <i>Sonstiger Handel</i>	1	—	2	—	7	—	16	—	52	—	90	—	167
	Összes keresked. — <i>Handel zusammen</i>	2	—	3	—	11	—	61	—	165	—	305	2	545
E)	I. Szellemi szolg., <i>Geist. Dienstleist.</i>	—	—	—	—	—	—	6	—	8	—	11	—	25
	II. Különf. szolg., <i>Verschied. Dienstl.</i>	—	—	—	—	2	—	7	—	10	—	14	—	33
	Össz. szem. szolg. — <i>Persönl. Dienstleistung</i>	—	—	—	—	2	—	13	—	18	—	25	—	58
Főösszeg — Hauptsumme		55	8	40	14	148	37	506	129	1077	203	1817	289	3588

Tabelle Nr. 76. (Schluss).

Geburtsjahr																Összesen Zusammen				
1865		1864		1863		1862		1861		1865—61		1860—56								
15—16		16—17		17—18		18—19		19—20		15—20		20—25								
Jahre alte Lehrlinge																				
fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	fiú, Knaben	leány, Mädchen	együtt, zus.		
1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	3	—	3	—	12	—	12				
4	—	1	—	7	—	2	—	1	—	15	—	—	—	22	—	22				
—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	3	—	3				
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	4	—	4				
69	1	84	1	64	—	34	—	22	—	273	2	33	—	460	2	462				
74	1	87	1	71	—	39	—	24	—	295	2	38	—	501	2	503				
—	—	4	—	4	—	2	—	2	—	12	—	9	—	21	—	21				
7	—	6	—	6	—	—	—	1	—	20	—	1	—	37	—	37				
10	—	6	—	2	—	5	—	1	—	24	—	5	—	38	—	38				
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	3	—	3				
19	—	16	—	12	—	7	—	4	—	58	—	16	—	99	—	99				
8	—	8	—	4	—	—	—	1	—	21	—	—	—	51	—	51				
2	—	—	—	6	—	1	—	3	—	12	—	4	—	19	—	19				
10	—	8	—	10	—	1	—	4	—	33	—	4	—	70	—	70				

Recapitulation:

8	—	11	—	4	—	11	—	—	—	34	—	6	—	55	—	55	
98	—	122	2	73	—	54	—	23	—	370	2	10	—	606	2	608	
290	60	216	45	115	20	58	15	18	7	697	147	21	3	1763	352	2115	
62	—	57	—	29	—	20	—	12	—	180	—	13	—	299	—	299	
13	1	6	—	4	—	7	—	—	—	30	1	1	1	66	22	89	
3	—	2	—	2	—	—	—	—	—	7	—	—	—	9	—	9	
147	—	136	—	75	—	31	—	5	—	394	—	7	—	733	—	733	
259	—	203	—	135	—	62	—	22	—	681	—	11	1	1244	3	1247	
70	2	69	3	38	—	24	—	8	—	209	5	—	—	382	22	404	
23	4	21	2	7	1	3	2	4	—	58	9	1	2	81	24	105	
31	—	21	—	8	—	2	—	1	—	63	—	—	—	104	—	104	
47	1	55	—	23	—	11	—	6	—	142	1	7	—	272	5	277	
2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4	—	4	
15	—	13	—	8	—	6	—	—	—	42	—	5	—	90	1	91	
107	57	96	54	54	20	28	15	5	3	290	14	16	8	624	581	1205	
1167	125	1019	106	571	41	306	32	104	10	3167	314	92	20	6277	1012	7289	
3	—	1	—	5	—	1	—	2	—	12	—	4	—	21	—	21	
2	—	—	—	3	—	1	—	—	—	6	—	—	—	6	—	6	
5	—	1	—	8	—	2	—	2	—	18	—	4	—	27	—	27	
88	—	102	2	69	1	27	—	20	2	306	—	16	—	463	7	470	
121	—	126	—	68	—	33	1	15	1	363	2	15	—	612	2	614	
6	—	6	—	13	—	3	—	2	—	30	—	14	—	45	—	45	
9	—	5	—	9	—	5	—	2	—	30	—	4	—	37	—	37	
74	1	87	1	71	—	39	—	24	—	295	2	38	—	501	2	503	
298	1	326	3	230	1	107	1	63	3	1024	9	87	—	1658	11	1669	
19	—	16	—	12	—	7	—	4	—	58	—	16	—	99	—	99	
10	—	8	—	10	—	1	—	4	—	33	—	4	—	70	—	70	
29	—	24	—	22	—	8	—	8	—	91	—	20	—	169	—	169	
1507	126	1381	109	835	42	434	33	177	13	4334	323	209	20	8186	1023	9209	

Alkalmazottak részletezése.

Specificierung der Arbeitnehmer.

77. számú tábla.

Kereseti ág — Erverészeig	Hivataltok Beamte		Üzletvezető Geschäftsleiter		Segéd Gehülfen		Tanoncz Lehrlinge		Munkás Arbeiter		Egyéb Sonstige		Összesen Zusammen		
	férh männl.	nő weibl.	férh männl.	nő weibl.	férh männl.	nő weibl.	férh männl.	nő weibl.	férh männl.	nő weibl.	férh männl.	nő weibl.	férh männl.	nő weibl.	együtt zus.
A) Üstremelés															
a) Földművelés, Landwirthschaft	62	—	1	—	105	—	11	—	96	11	80	5	355	16	371
b) Kertész, Gärtner	—	—	—	—	245	—	33	—	38	2	—	5	316	7	323
c) Szőlőműves, Weinbauer	—	—	—	1	—	—	—	—	236	49	182	39	418	89	507
d) Majoros és tehénész, Milchmeier	—	—	—	—	158	—	3	—	2	2	32	3	193	9	198
e) Egyéb marhatenyésztés, Sonstige Viehzucht	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	172	—	180	—	180
f) Egyéb östermelés, Sonstige Ustremelung	—	—	—	—	24	—	8	—	4	—	45	—	81	—	81
Összesen — Zusammen	62	—	1	1	538	—	55	—	376	64	511	52	1543	117	1660
B) Ipar — Industrie															
a) Pék, Bäcker	1	—	1	1	987	1	144	—	1	—	4	2	1138	4	1142
b) Mészáros, Fleischauger	—	—	10	—	672	—	109	—	2	—	26	2	819	2	821
c) Hentes és egyéb húsupar, Selcher und sonstige Fleischindustrie	—	—	—	1	458	2	189	—	14	—	3	3	664	6	670
d) Malom, Mühlen	146	—	4	—	428	—	21	—	249	—	27	—	875	—	875
e) Czukrászat, édességek, Conditoreien, Süsigkeiten	—	—	2	1	163	7	68	1	—	4	—	13	233	26	259
f) Sorfőzés, Bierbrauerei	16	—	3	—	175	—	—	—	—	—	52	—	254	—	254
g) Egyéb szesz italok, Sonstige geistige Getränke	9	—	4	—	18	—	3	—	66	—	14	—	114	—	114
h) Vendégfogadó, Hotells	1	—	3	—	4	—	—	—	—	—	4	—	12	—	12
i) Vendéglős és kocsmáros, Gastwirthe	8	—	10	—	2323	261	68	—	23	—	—	35	2424	304	2728
j) Kávés és kávémerő, Cafés und Caffeehäuser	2	—	14	—	55	1	—	—	—	—	86	18	157	20	177
k) Pálinkamérő, Brantwecinschnker	1	—	2	—	55	—	4	—	—	—	3	2	65	2	67
l) Egyéb, Sonstige	1	—	2	—	38	—	—	—	24	9	27	2	92	11	103
I. Összes eledelipar — Nahrungsindustrie zusammen	177	—	55	3	5376	272	606	2	387	13	246	77	6847	375	7222
a) Szabó, Schneider	—	—	—	—	3201	120	479	273	—	29	90	4	3770	426	4196
b) Czipész, Schuster	—	—	2	—	3635	5	1192	1	13	2	22	14	4864	22	4886
c) Szűcs, Kürschner	—	—	1	—	249	2	29	—	1	—	—	—	280	27	282
d) Kalapkészítő, Hutmacher	—	—	—	—	190	11	36	6	2	—	9	10	237	27	264
e) Mosás és tisztítás, Wäscherei und Reinigung	—	—	—	—	16	7	2	2	—	20	2	509	20	538	
f) Pipere, Modistin	—	—	—	2	2	43	2	68	—	33	—	1	4	147	151
g) Egyéb, Sonstige	1	—	—	—	117	20	23	2	—	3	—	7	141	32	173
II. Összes ruházó ipar — Kleidungsindustrie zusammen	1	—	3	2	7410	208	1763	352	16	87	123	545	9316	1194	10510

a) Kőműves, Maurer.	1439	109	—	4	—	22	—	1574	1574
b) Kőfaragó, Steinmetze	304	54	—	2	—	—	—	362	1
c) Acs, Zimmerleute	548	31	—	4	—	—	—	589	—
d) Kővező, Pfasterer	107	43	—	3	—	—	—	153	—
e) Cserépfedő, Ziegeldécker	113	41	—	14	—	12	—	180	—
f) Úveges, Glaser.	156	21	—	1	—	5	—	186	—
g) Egyéb, Sonstige	21	—	—	25	—	—	—	50	—
III. Összes építő-ipar. — Bauindustrie zusammen	2638	209	—	53	—	39	—	3094	1
a) Zsinór- és gombkötő, Schnür- und Knopfmacher.	88	21	22	2	25	8	39	120	100
b) Kötélgyártó, Seiler	76	1	—	—	1	16	—	122	2
c) Egyéb, Sonstige	47	15	—	3	—	4	—	69	—
IV. Összes fonó- és szövő-ipar. — Spinneret u. Weberet zus.	211	66	22	5	26	28	39	311	102
a) Téglavető, Ziege'macher	1	—	—	94	117	26	—	138	117
b) Fazekas, Hafner	38	7	—	2	—	1	—	48	1
c) Egyéb, Sonstige	32	2	—	3	—	14	—	52	—
V. Összes agyagipar — Thonindustrie zusammen	71	9	—	99	117	41	1	238	118
a) Asztalos, Tischler.	2623	490	—	19	—	54	1	3187	1
b) Esztergályos, Drechsler	148	82	—	—	—	—	—	230	—
c) Kádár, Böttcher	403	84	—	9	—	13	1	509	1
d) Bognár, Wagner	207	45	—	5	—	7	—	264	—
e) Egyéb, Sonstige	72	1	32	6	1	5	—	118	2
VI. Összes faipar. — Holzindustrie zusammen	3153	733	—	39	1	79	2	4807	4
a) Drágakő és nemes ércz, Edelmetall- und Juwel.	256	197	1	3	2	15	6	474	14
b) Bádogos, Spengler.	408	133	—	—	—	—	1	543	2
c) Lakatos, Schlosser.	2274	527	—	18	—	4	—	2820	—
d) Kovács, Schmiede.	966	121	—	11	—	4	—	1102	—
e) Egyéb vasipar, Sonstige Eisenindustrie	215	66	—	29	—	90	1	410	1
f) Öntőde, Giesserei.	286	153	1	44	2	47	1	517	4
g) Egyéb, Sonstige	159	47	1	2	—	16	3	225	4
VII. Összes fémipar. — Metallindustrie	4564	1244	3	102	4	176	11	6121	25
a) Könyvnyomda, Lithographie.	97	19	—	5	—	4	—	125	—
b) Könyvnyomda, Buchdruckerei	666	363	22	18	63	19	70	1079	164
VIII. Összes sokszorosító ipar. — Polygraphische Ind. zus.	763	382	22	23	63	23	70	1204	164
a) Fényképész, Photographen	81	20	1	3	—	1	2	105	5
b) Szobafestő, Zimmermaler	290	28	—	1	—	—	—	319	—
c) Virágcsináló, Blumenmacher.	1	14	23	—	8	—	37	1	82
d) Czinifestő, Schildermaler.	52	19	—	—	—	—	—	71	—
e) Vésnök, Graveure	25	9	—	1	—	1	—	36	—
f) Fémetsző, Xylographen	7	3	—	—	—	—	—	10	—
g) Egyéb, Sonstige	1	2	—	—	—	—	—	3	—
IX. Összes iparos művészet. — Gewerbliche Kunst zusam.	457	81	24	5	8	2	39	545	87

Kereseti ág — Erwerbszweig	Hivataltok Beamte		Üzletvezető Geschäftsleiter		Segéd Gehilfen		Tanonc Lehrlinge		Munkás Arbeiter		Egyéb Sonstige		Összesen Zusammen		
	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	Zusammen
a) Órás, Uhrmacher	—	—	—	—	127	—	40	—	—	—	—	—	167	—	167
b) Látszerész, Optiker	2	—	—	—	22	—	4	—	—	—	—	—	28	—	28
c) Puskaműves, Büchsenmacher	—	—	—	—	21	—	6	—	—	—	—	—	27	—	27
d) Gépgyárban, In Maschinenfabriken	9	—	—	—	8	—	10	—	6	18	—	—	51	—	51
e) Hangszerkészítő, Verfert. musikalischer Instrumente	—	—	—	—	32	—	19	—	—	—	—	—	51	—	51
f) Szerkesztő, Zeugschneide	—	—	—	—	12	—	6	—	2	—	—	—	20	—	20
g) Műszerész, Mechaniker	—	—	—	—	25	—	16	—	—	—	—	—	43	—	43
h) Egyéb, Sonstige	—	—	—	—	6	—	3	—	2	—	—	—	11	—	11
X. Összes műszeripar. — Mechanische Ind. zusam.	11	—	—	—	253	—	104	—	10	20	—	—	398	—	398
a) Timár, Gerber	1	—	1	—	166	—	11	—	21	1	9	—	209	—	210
b) Sziggyártó, Riemer	—	—	—	—	173	—	47	—	7	—	—	—	227	—	227
c) Nyerges és bőröndös, Sattler und Taschner	1	—	—	—	141	—	57	—	5	11	—	—	215	—	215
d) Könyvkötő, Buchbinder	—	—	1	—	256	5	186	1	2	13	—	—	408	27	435
e) Egyéb, Sonstige	1	—	2	—	32	1	21	4	7	5	8	—	68	25	93
XI. Összes bőr- és papírpar. — Leder- u. Papierind. zus.	3	—	4	—	768	6	272	5	42	22	38	—	1127	53	1180
a) Szappanos, Seifensieder	—	—	—	—	49	—	2	—	—	1	6	—	57	1	58
b) Egyéb, Sonstige	1	—	2	—	1	—	2	—	2	—	—	—	8	2	10
XII. Összes olaj- és zsiripar. — Oel- u. Fettind. zus.	1	—	2	—	50	—	4	—	2	3	6	—	65	3	68
a) Fényező és mázó, Lackierer und Anstreicher	—	—	1	—	288	—	56	—	11	—	22	—	378	—	378
b) Szövetfestő, Tuchfärber	2	—	—	—	27	—	11	—	23	2	10	—	73	4	77
c) Egyéb, Sonstige	2	—	—	—	91	—	23	1	17	—	19	—	145	1	146
XIII. Összes iparos festő. — Färbereien zusammen	4	—	1	—	406	—	90	1	51	2	44	—	596	5	601
a) Hajógyár, In Schiff werften	7	—	6	—	26	—	10	—	111	—	432	—	592	—	592
b) Dohánygyár, In Tabakfabriken	10	—	1	—	5	—	—	5	12	289	—	—	23	374	397
c) Női kézi munka, Weibliche Handarbeit	—	—	—	—	5	3250	—	566	1	105	—	—	6	4237	4263
d) Kárpitos, Tapezierer	1	—	—	—	336	1	115	—	5	2	23	—	480	3	483
e) Kőszőrűs, Schleifer	—	—	—	—	9	—	3	—	1	—	—	—	13	1	14
f) Aranyozó, Vergolder	—	—	—	—	73	—	29	—	1	1	6	—	109	4	113
g) Egyéb, Sonstige	21	—	16	—	217	16	71	4	108	23	58	—	491	59	550
h) Megjelölés nélküli iparos, Ind. ohne nähere Bezeichn.	3	—	4	1	81	2	396	5	141	88	4	—	629	103	732
XIV. Összes vegyes ipar. — Versch. Industrie zusam.	42	—	27	1	747	3271	624	581	380	508	523	440	2343	4601	7144

C) Forgalom		1645	9	—	106	—	15	—	61	—	1006	—	2833	9	2842
a)	Vasutak, Eisenbahnen	1645	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	2833	9	2842
b)	Lófuvar, Pferdeverkehr	—	—	1	132	—	6	8	—	—	108	—	256	—	256
I. Összes száraz forgalom. — Landverkehr zusammen		1646	9	1	238	—	21	69	—	—	1114	—	3089	9	3098
a)	Gőzhajózás, Dampfschiffahrt	256	2	—	5	—	6	—	11	—	956	—	1234	2	1236
b)	Közönséges hajózás, Gewöhnliche Schifffahrt	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	4	—	4
II. Összes vízi forgalom. — Wasserverkehr zusammen		256	2	—	5	—	6	—	12	—	959	—	1238	2	1240
Összes forgalom. — Verkehr zusammen		1902	11	1	243	—	27	—	81	—	2073	—	4327	11	4338
a)	Gabona-és term. kereskedő, Getreide- u. Prod. Händl	44	—	6	161	—	102	—	1	—	27	—	341	—	341
b)	Fűszer- » Spezeret- »	—	—	7	622	—	341	1	—	—	10	—	980	1	981
c)	Fa- » Holz- »	—	—	3	102	—	10	—	—	—	7	—	122	5	127
d)	Sertés- » Borstevieh »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	5	—	5
e)	Bor- » Wein- »	1	—	1	41	—	5	—	—	—	2	—	50	—	50
f)	Virág- » Blumen- »	—	—	2	5	—	—	6	1	—	—	—	6	—	18
g)	Egyéb, Sonstige	—	—	—	71	—	4	—	—	—	1	—	79	4	83
I. Összes üsterményekkel keresk. — Handel mit Upprodukten zusammen		45	—	19	1006	—	463	7	2	—	48	—	1583	22	1605
a)	Szalagkereskedő, Band-rümer	—	—	—	6	—	3	—	—	—	—	—	9	—	9
b)	Dívacikkárus, Modewaarenhändler	—	—	1	156	—	51	—	—	—	2	—	212	1	213
c)	Papirkereskedő, Papierhändler	—	—	4	93	—	56	1	—	—	2	—	156	2	158
d)	Bőrkereskedő, Lederhändler	—	—	3	83	—	37	—	—	—	—	—	123	—	123
e)	Lisztkereskedő, Mehlhändler	—	—	—	21	—	—	—	1	—	—	—	22	1	23
f)	Vászonkereskedő, Leinwandhändler	4	—	2	60	—	20	—	—	—	4	—	90	1	91
g)	Rőföskereskedő, Schnittwaarenhändler	2	—	1	252	—	86	—	—	—	—	—	341	—	341
h)	Ruhakereskedő, Kleiderhändler	—	—	1	115	—	19	1	—	—	2	—	137	3	140
i)	Diszkrétkereskedő, Galanteriewaarenhändler	—	—	3	72	—	28	—	—	—	—	—	103	1	104
j)	Rövidárkereskedő, Kurzwaarenhändler	—	—	1	285	—	129	4	—	—	1	—	416	4	420
k)	Posztókereskedő, Tuchwaarenhändler	1	—	7	111	—	48	—	—	—	6	—	173	—	173
l)	Vaskereskedő, Eisenhändler	—	—	3	103	—	26	—	—	—	6	—	138	—	138
m)	Egyéb, Sonstige	—	—	20	297	—	109	—	—	—	75	—	501	11	512
II. Összes iparvizekkel ker. — Hand. m. Industriearb. zus.		7	—	46	1656	—	612	2	2	—	98	—	2421	24	2445
a)	Bankok, Banken	237	—	13	—	—	10	—	—	—	19	—	279	—	279
b)	Pénzváltó, Geldwechsler	3	—	—	—	—	2	—	—	—	3	—	8	—	8
c)	Zálogüzlet, Versatzgeschäfte	3	—	1	15	—	5	—	—	—	—	—	24	3	27
d)	Biztosítás, Assekuranzen	392	—	1	—	—	28	—	—	—	67	—	418	—	418
III. Összes pénzzel és hitellel keresk. — Handel mit Geld und Credit zusammen		565	—	15	15	—	45	—	—	—	89	—	729	3	732
a)	Ügynök és alkusz, Agenten und Makler	—	1	—	81	—	5	—	1	—	313	—	400	1	401
b)	Szállító és bizományos, Spedit. und Commission.	—	—	—	78	—	32	—	—	—	2	—	112	—	112
c)	Egyéb, Sonstige	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
IV. Összes közvetítők. — Vermittler zusammen		—	1	—	162	—	37	—	1	—	315	—	515	1	516

D) Kereskedelem — Handel

Kereseti ág — Erwerbzweig

- a) Házaló, Hausierer.
- b) Kocsóber, Goltcheer.
- c) Kofa (gyüm., stb.) H kerimen, (Obal, u. s. w.)
- d) Tojásáruló, Eierverkäufer
- e) Barmfiáruló, Geflügelverkäufer.
- f) Kenyéráruló, Brodverkäufer
- g) Egyéb piaci árulás, Son tige Standverk.
- h) Egyéb, Sonstige
- V. Összes járókelő kiskereskedő. — Ambul. Kleinh. zus.
- a) Könyvkereskedő, Buchhändler
- b) Szatós, Fragner
- c) Dohánytűz és lottó, Tabak und Lot okolektur
- d) Egyéb (zsibárus stb.), Sonstige (Trödler etc.)
- e) Megnevezés nélkül, Ohne nähere Bezeichnung.
- VI. Összes egyéb kereskedelem. — Sonstiger Handel zus.

E) Személyes szolgálat
Persönliche Dienstleistung

- a) Napszámos, Tagelöhner
- b) Munkás, Arbeiter
- c) Cseléd és szolga, Gesinde und Diener
- d) Hordár, Dienstmänner
- e) Egyéb testi szolg., Sonstige körperliche Dienstleistung
- I. Összes testi szolgálat. — Körperliche Dienstleist. zus.
- a) Állami hivatalnok, Staatsbeamte
- b) Megyei hivatalnok, Komitatsbeamte
- c) Városi hivatalnok, Städtische Beamte.
- d) Egyéb hivatalnok, Sönsinge Beamte
- e) Írnok, Schreiber
- f) Ügyvéd, Advokaten
- g) Egyéb egészségügy, Sonstiges Sanitätspersonal
- h) Tanító, Lehrer
- i) Író, Schriftsteller
- j) Művész és zenetanító, Musiker und Musiklehrer.
- k) Színész, Schauspieler.

	Hivatalnok Beamte		Üzletvezető Geschäftsleiter		Segéd Gehülfen		Tanoncz Lehrhinge		Munkás Arbeiter		Egyéb Sonstige		Összesen Zusammen	
	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.
a)	—	—	—	—	4	—	—	—	4	—	29	26	37	63
b)	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	2	3
c)	—	—	5	—	5	—	—	—	—	—	8	32	13	45
d)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
e)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	7
f)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	1	7
g)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	4	5
h)	—	—	1	1	1	1	—	—	17	1	61	3	83	86
V.	—	—	1	1	12	2	—	—	4	17	44	136	61	217
a)	—	—	1	—	67	—	12	—	—	—	9	—	89	89
b)	—	—	2	—	72	—	22	—	—	—	2	7	98	105
c)	—	3	—	—	19	12	3	—	—	2	1	11	23	51
d)	2	—	3	—	25	—	4	—	2	—	29	1	65	66
e)	8	—	64	6	1094	108	460	2	1	—	97	7	1724	1847
VI.	10	3	70	6	1277	120	501	2	3	2	138	26	1999	2158
a)	—	—	—	—	—	—	—	—	21672	12895	—	—	21672	12895
b)	—	—	—	—	—	—	—	—	349	207	—	—	349	556
c)	—	—	—	—	—	—	—	—	7387	28986	—	—	7387	36373
d)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	574	—	—	574	574
e)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	396	55	—	396	469
I.	—	—	—	—	22021	13120	—	—	8367	29041	—	—	30378	72539
a)	4119	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4119	4167
b)	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	60
c)	602	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	602	602
d)	1126	161	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1126	1287
e)	1026	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1026	1026
f)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	480
g)	—	—	111	—	—	—	21	—	—	—	7	2	130	141
h)	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	996	1051	997	2048
i)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128	5	128	133
j)	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	176	33	177	210
k)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	109	125	234

ÖTÖDIK FEJEZET.

Foglalkozás és kor.

Az önállóak és az alkalmazottak közti megkülönböztetés fontossága — Legfiatalabb vállalkozók kimutatása. — Legöregebb munkások kimutatása. — Következtetések az illető ágakban fennálló és az önállóságra jutást megnehezítő akadályokra. — A legmagasabb életkorok foglalkozás szerint. — Következtetések az illető kereseti ágak egészségi befolyásúira.

Az 1870-dik évi népszámlálás feldolgozásánál igen részletesen mutattuk ki az egyes foglalkozási ágak korviszonyait, a mennyiben t. i. minden foglalkozási ágat 12 ötéves korcsoport szerint részleteztünk, azonfelül pedig, midőn minden foglalkozási ágon belül megkülönböztettük az önállókat az alkalmazottaktól, e két osztály korviszonyait a következő öt korcsoport szerint mutattuk ki: 0—15, 15—30, 30—50, 50—60 éves és 60 éven felüli. A jelen munkában az első sorban említett évötödös kimutatásokról le kellett mondanunk, mivel jelen feldolgozásunk sok más irányban már is felette nagy mérvet öltött és az előbb említett öt nagyobb korcsoportra kellett szorítkoznunk (l. férfiakat a 78., nőket a 79. számú táblán). Az önállóan foglalkozóknak valamint az alkalmazottaknak korviszonyait ezuttal is kimutatjuk. Az illető adatok a 80. sz. táblán találhatók. Ezen táblának százalékszámait — de csak a fontosabb kereseti csoportokról és ágakról — a 81. sz. tábla tartalmazza.

Mintán a korviszonyok igen különböznek a szerint a mint önállókról vagy munkásokról, mesterről vagy segédre van szó, az itt következő fejtegetésekben e megkülönböztetést folyton szem előtt fogjuk tartani.

Az önállóak közt a legtöbb 30 éven alúli férfit a szellemi szolgálatoknál találjuk és pedig annak következtében, mivel orvosok, ügyvédek stb. már harminczadik évük előtt szoktak önállóságra jutni. Sokkal később válik önállóvá az iparossegéd: a mesterek közt csak tizenegy százalék fiatalabb a harmincz évnél. A forgalom és kereskedelem terén az önállóknak mintegy hatodrésze, az őstermelésnél közel ötödrésze áll ilyen korban.

Áttérvén az egyes nevezetesebb kereseti ágakra, felemlíthetjük, hogy az őstermeléssel foglalkozók közt különösen a szőlőműveseknél találni sok fiatal korú önálló egyént. A nevezetesebb iparágak közt a szabók és cipészek látszanak azoknak, a kik legnehezebben jutnak önállóságra (4.55^o/_o és 7¹/₃^o/_o).

Azon nehézségek, melyek az önállóságra jutást akadályozzák, azáltal talán felismerhetőkké lesznek, ha azt keressük, hogy az összes alkalmazottaknak hányad-

része áll még 30—50 éves korban, tehát az életnek oly szakában, melyben az ember ereje teljkorán már túl van és melyen tovább már alig valószínű, hogy még önállóságra juthasson.*)

Az iparban foglalkozó férfi-munkásoknak közel harmadrésze — 32 százaléka — ezen korban áll. Legtöbbet találni a malomiparnál (54°/_o), ácsoknál (50°/_o), hajógyárakban (47°/_o), kőműveseknél (44°/_o), kádároknál (40°/_o); ellenben legkevesebbet a henteseknél (18°/_o) és nyomdászoknál (16¹/₂^o/_o). — A kereskedelem terén a segédeknek csak 21 százaléka áll ezen korban. Egyéb részletek tekintetében utalunk a 81. sz. táblára.

Még jellemzőbb eredményekre jutunk végül, ha azt kutatjuk, az egyes kereseti ágak munkásai közt hányan haladták túl a hatvanadik évüket? Ha minden iparos vagy kereskedelmi segédre nézve tényleg meg volna adva annak lehetősége, hogy életében önálló mesterré, vagy önálló kereskedővé váljék, úgy voltaképen nem is lehetne hatvan éves segédeknek találunk. Mindazonáltal van ilyen meglehetősen számmal, ugymint

az őstermelésnél	107 férfi,	15 nő,	összesen	122,
az iparúál	850 >	188 >	>	1038,
a kereskedelemnél	138 >	38 >	>	176,

tehát mindhárom csoportban 1336.

Az ugyanezen csoportokban alkalmazott 15 éven aluli egyének száma közel ötezeret tévén, a fentiek után némileg állitható volna, hogy az őstermelés, ipar és kereskedelem terére lépő fiatalok mintegy negyedrésze meg fog öszülni a nélkül hogy magát önállóvá tehetne volna.**)

A mennyiben a 60-dik évet túlhaladt alkalmazottaknak nagyobb-kisebb arányszáma következtetni enged az illető ágba uralkodó és az önállóságra jutást megnehezítő körülmények súlyára, itt közöljük e tekintetbeni rangsorát mindazon iparágaknak, melyekben legalább 250 alkalmazott találtatott.

Ezer ezer alkalmazott iparos közt találtatott 60 éven felüli a következő számmal:

bádogos	1·8	kádár	11·8
hentes	3·0	kárpitos	12·5
serfőző	3·9	lakatos	12·8
pék	4·4	vendéglős és korcsmáros	12·8
könyvnyomda	5·5	bognár	15·2
drágakő- és nemesérezzipar	8·4	szobafestő	15·7
könyvkötő	9·8	mészáros	15·9

*) Főlötte nehéz azon symptómákat megállapítani, melyekből ily állapotokra megbízhatóan következtethetni. Így pld. a férfiak nősülési aránya után indulván, részben ellentétes eredményekre jutunk (v. ö. a X. és a XII. fejezetet).

**) Tudjuk, hogy e következtetés nem egészen kifogástalan, a mennyiben — a vándorlások zavaró befolyásától egészen el is tekintvén — a félszázaddal ezelőtt munkába lépett iparosok nem kerülhettek ki a ma létező tanoncokból. Azonban nem rendelkezvén más eszközzel, hogy ezen felette fontos kérdésbe némi bepillantást nyerhessünk, megengedettnek tartottuk a fentebbi fiktiót, annál is inkább, mivel még így is nem túlzott, hanem inkább csak kisebbitett képét nyerjük a tényleges viszonyoknak, minthogy t. i. a mai vén munkások a tanoncok kisebb összességéből kerültek ki, mint minőt ma, a főváros nagy növekvése mellett, előtálálhattunk.

malomipar	16·0	fényező és mázoló	29·1
kőfaragó	16·6	szücs	35·7
czipész	17·1	kőműves	40·7
kovács	17·2	szabó	46·4
öntőde	18·3	ács	61·1
asztalos	27·0	hajógyárban	94·6

A mi a legmagasabb korokat illeti, sok statisztikus azoknak nagyobb vagy kisebb számban való fellépéséről következtetéseket vél vonhatni az illető iparágnak egészséges vagy egészségtelen voltára. Az ily következtetések azonban némi tekintetben kockázottak: nem lehet t. i. mindig állítani, mintha az egyes kereseti ágakban mutatkozó korviszonyok az illető foglalkozásnak következményei volnának, hanem ellenkezőleg van eset arra is, hogy a kor éppen annak az oka, hogy az illetők éppen ezen és nem más kereseti ág felé fordultak; vannak t. i. olyan foglalkozások, mint pl.: dajka, tanuló, magánzó, tőkepénzes stb., a melyek egyenesen a kortól függenek. Számba veendő továbbá azon körülmény is, hogy az emberek sokszor változtatják a foglalkozásukat. Orvostanhallgatók és jogászok gyakran lesznek írókká, könyvvivők kereskedőkké, nevelőnők férjhez mennek s elhagyják eddigi foglalkozásukat stb. Azon két osztály, pl. melyben legtöbb hatvan évnél idősebb találtak, a tőkepénzesek és a gyámolításból élők; de ezek, éppen ellentétöknél fogva bizonyítják, mily óvatossággal kell ily adatokból következtetnünk. Az említetknél t. i. ok és okozat fel van cserélve: a tőkepénzesek jó része ugyan azért öreg mert gazdag; ellenben az alalmazásból élők nem azért öregek mert koldusok, hanem koldusok mert öregek.

Ezeknek előrebocsátása után közöljük itt a nevezetesebb foglalkozási ágak azon sorrendjét, mely azoknál a 60 éven felüliek előfordulása tekintetében fennáll.

Önálló férfiak 4—10 %: majorosok és tehenészek, ügyvédek, lófuvarosok, vendéglősök és kocsmárosok; 10—15 %: szatócsok, ügynökök, orvosok, czipészek; 15 %-nál több: földművesek (19·89 %), szőlőművesek (20·04 %), házalók (20·42 %), szabók (20·68 %).

Alkalmazott férfiak: 1 százaléknál kevesebb: bádogos, hentes, serfőző, drágakő és nemesérczipar, könyvkötő, fűszerkereskedő, pék, könyvnyomdában alkalmazottak. — 1—2 %: kádár, kocsis, lakatos, vendéglős, bognár, szobafestő, mézsáros, malomipar, kőfaragó, czipész és kovácsipar, öntődékben dolgozók. — 2—5 %: asztalos, fényező és mázoló, vasuti hivatalnok, bolti szolga, vasutak és gőzhajók üzemi szolgálata, urasági és házi szolga, kőműves, irnok, szabó. — 5—10 %: magánhivatalnok, ács, napszámos, őrség, hajógyári munkások, városi hivatalnok, közhivatali szolga. — 10 %-on túl: intézeti szolga, államhivatalnok, házmester.

Alkalmazott nők: 0—5 %: szakácsnő, női kézimunkából élő, eseléd, dajka. — 5 %-on túl: napszámosnő (8 %).

Azonfelül fenmarad még néhány kereseti ág, melyet határozottan sem az önállóakhoz sem a munkásokhoz beosztani nem lehetett. Ezek közül fel- emlitjük a férfiaknál: a művészeket (6·65 %-nyi hatvan évnél idősebb egyénekekkel), tanítókat (7·76 %) és tőkepénzeseket (52·49 %); a nőknél: a mosónőket (5·84 %), magánzónőket (39·01), nyugdíjasokat (43·07 %) és gyámolításból élőket (62·78 %).

Férfiak foglalkozása és kora

(öt korszak szerint).

Beruf und Alter der Männer

(nach fünf Altersgruppen).

Kereseti ág — Erwerbszweig	0—15	15—30	30—50	50—60	60 é. felül über 60 J.	ismeretlen kora unbekannt. Alter	Összesen zusammen
	éves — Jahre alt						
	férfi — männlich						
A. Őstermelés Urproduktion.							
a) Földművelés, <i>Landwirtschaft</i>	24	304	478	238	202	4	1250
b) Kertész, <i>Gärtner</i>	17	206	230	54	53	—	560
c) Szőlőműves, <i>Weinbauer</i>	29	259	365	162	148	—	963
d) Majoros és tehenész, <i>Milchmeier</i>	28	328	515	74	33	—	978
e) Egyéb marhatenyésztés, <i>Sonstige Viehzucht</i>	—	63	92	17	11	—	183
f) Egyéb őstermelés, <i>Sonstige Urproduktion</i>	3	34	48	11	6	—	102
Összesen — Zusammen	101	1194	1728	556	453	4	4036
B. Ipar — Industrie.							
a) Pék, <i>Bäcker</i>	69	739	428	51	26	—	1313
b) Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	40	544	393	67	27	—	1071
c) Hentes és egyéb hús-ipar, <i>Selcher und sonstige Fleischindustrie</i>	73	519	272	42	10	—	916
d) Malom, <i>Mühlen</i>	17	328	485	54	22	2	908
e) Czukrászat, édességek, <i>Conditor., Süßigkeit.</i>	27	148	117	15	11	—	318
f) Serfőzés, <i>Bierbrauerei</i>	1	98	136	19	1	—	255
g) Egyéb szeszes italok, <i>Sonst. geist. Getränke</i>	2	36	91	12	10	—	151
h) Vendégfogadó, <i>Hoteliers</i>	—	2	13	2	2	—	19
i) Vendéglős és korcsmáros, <i>Gastwirthe</i>	55	1511	1421	257	121	—	3365
j) Kávés és kávémérő, <i>Cafés u. Caffeeschänke</i>	1	93	263	77	39	—	473
k) Pálinkamérő, <i>Branntweinschänker</i>	1	71	62	24	20	—	184
l) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	55	71	16	14	—	157
I. Összes éledelelpar. — Nahrungsindustrie zus.	287	4144	3752	636	309	2	9130
a) Szabó, <i>Schneider</i>	272	1724	1891	413	369	5	4674
b) Czipész, <i>Schuster</i>	740	2818	2046	331	247	15	6197
c) Szücs, <i>Kürschner</i>	12	170	142	25	21	—	370
d) Kalapkészítő, <i>Hutmacher</i>	15	117	153	28	18	—	331
e) Mosás és tisztítás, <i>Wäscherei u. Reinigung</i>	1	17	29	10	10	—	67
f) Pipere, <i>Modisten</i>	1	2	1	—	—	—	4
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	13	59	91	19	15	—	197
II. Összes ruházati ipar. — Kleidungsindustr. zus.	1054	4907	4353	826	680	20	11840
a) Kőműves, <i>Maurer</i>	41	786	837	142	85	1	1942
b) Kőfaragó, <i>Steinmetze</i>	22	243	135	14	7	—	421
c) Ács, <i>Zimmerleute</i>	12	218	380	73	44	—	727
d) Kővező, <i>Pflasterer</i>	21	99	51	13	3	—	187
e) Cserépfedő, <i>Ziegeldecker</i>	10	155	58	12	6	—	241
f) Üveges, <i>Glaser</i>	5	118	102	12	11	—	248
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	21	57	9	4	—	91
III. Összes építő-ipar. — Bauindustrie zusammen	111	1640	1670	275	160	1	3857
a) Zsinór- és gombk., <i>Schnür- u. Knopfmacher</i>	11	44	62	19	16	—	152
b) Kötélgyártó, <i>Seiler</i>	21	54	53	8	9	—	145
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	11	38	24	17	11	—	101
IV. Összes fonó- és szövő-ipar. — Spinnerei und Weberei zusammen	43	136	139	44	36	—	398
a) Téglavető, <i>Ziegelmacher</i>	4	43	88	14	11	—	160
b) Fazekas, <i>Hafner</i>	1	37	38	14	5	—	95
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	27	23	6	8	—	65
V. Összes agyag-ipar. — Thonindustrie zusam.	6	107	149	34	24	—	320

78. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	0—15	15—30	30—50	50—60	60 é. felül über 60 J.	ismeretlen korú unbekannt. Älter	összesen zusammen
	éves — Jahre alt				férfi — männlich		
a) Asztalos, <i>Tischler</i>	236	1675	1341	245	150	4	3651
b) Esztergályos, <i>Drechsler</i>	46	150	72	11	7	—	286
c) Kádár, <i>Böttcher</i>	33	267	251	27	14	—	592
d) Bognár, <i>Wagner</i>	16	171	110	14	9	—	320
e) Egyéb, <i>Sonstige</i>	10	87	56	19	7	—	179
VI. Összes faipar. — Holzindustrie zusammen.	341	2350	1830	316	187	4	5028
a) Drágakő és nemes ércz, <i>Edelmetalle u. Juwel.</i>	94	315	176	45	9	—	639
b) Bádogos, <i>Spengler</i>	63	350	229	25	7	—	674
c) Lakatos, <i>Schlosser</i>	244	1772	850	89	55	—	3010
d) Kovács, <i>Schmiede</i>	51	642	483	54	27	1	1258
e) Egyéb vasipar, <i>Sonstige Eisenindustrie</i>	34	284	143	36	11	—	508
f) Öntőde, <i>Gießerei</i>	72	310	158	28	15	—	583
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	22	130	81	36	15	—	284
VII. Összes fémipar. — Metallindustrie zus.	580	3803	2120	313	139	1	6956
a) Könyomda, <i>Lithographie</i>	4	85	49	8	4	—	150
b) Könyvnyomda, <i>Buchdruckerei</i>	185	979	319	44	16	—	1543
VIII. Sokszorosító ipar. — Polygraphische Ind.	189	1064	368	52	20	—	1693
a) Fényképész, <i>Photographen</i>	10	64	52	8	8	—	142
b) Szobafestő, <i>Zimmermaler</i>	6	195	182	38	12	1	431
c) Virágcsináló, <i>Blumenmacher</i>	—	3	1	—	—	—	4
d) Czimfestő, <i>Schildermaler</i>	9	64	27	6	4	—	110
e) Vésnök, <i>Graveure</i>	2	25	27	6	4	—	64
f) Fametsző, <i>Xylographen</i>	2	4	7	1	—	—	14
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	2	2	2	—	—	7
IX. Összes iparos művészet. — Gewerbl. Kunst zus.	30	357	298	61	28	1	776
a) Órás, <i>Uhrmacher</i>	21	107	92	17	23	—	260
b) Látyszerész, <i>Optiker</i>	1	23	14	5	4	—	47
c) Puskaműves, <i>Büchsenmacher</i>	—	14	14	5	—	—	33
d) Gépgyárban, <i>In Maschinenfabriken</i>	5	19	50	5	1	—	80
e) Hangszerkészítő, <i>Verfert. musikal. Inst. um.</i>	6	37	27	5	4	—	79
f) Szerkesztő, <i>Zeugschmiede</i>	2	18	9	1	1	—	31
g) Műszerész, <i>Mechaniker</i>	9	27	15	—	—	—	51
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	6	9	1	1	—	18
X. Össz. műszeripar. — Mechanische Ind. zus.	45	251	230	39	34	—	599
a) Timár, <i>Gerber</i>	3	108	106	28	17	—	262
b) Szíjgyártó, <i>Riemer</i>	25	135	89	12	14	—	275
c) Nyerges és bőröndös, <i>Sattler u. Taschner</i>	34	133	81	7	6	—	261
d) Könyvkötő, <i>Buchbinder</i>	62	268	116	16	14	—	476
e) Egyéb, <i>Sonstige</i>	11	43	43	6	6	—	109
XI. Össz. bőr- és papirip. — Led. u. Papierind. zus.	135	687	435	69	57	—	1333
a) Szappanos, <i>Seifensieder</i>	—	29	46	7	2	—	84
b) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	5	12	1	—	—	18
XII. Össz. olaj- és zsirip. — Oel- u. Fettind. zus.	—	34	58	8	2	—	102
a) Fényező és mázoló, <i>Lackierer u. Anstreicher</i>	31	218	161	28	19	—	457
b) Szövetfestő, <i>Tuchfärber</i>	9	52	30	6	4	—	101
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	6	82	53	19	10	—	170
XIII. Összes iparos festő. — Färbereien zus.	46	352	244	53	33	—	728

Tabelle Nr. 78. (Fortsetzung.)

Kereseti ág — <i>Erwerbszweig</i>	0—15	15—30	30—50	50—60	60 é. felül über 60 J	Ismeretlen Korú arbitrarh., Alters	Összesen zusammen
	éves — Jahre alt						
	férfi — männlich						
B. Ipar — Industrie.							
a) Hajógyár, <i>In Schiffswerften</i>	8	151	277	100	56	—	592
b) Dohánygyár, <i>In Tabakfabriken</i>	—	5	11	6	1	—	23
c) Női kézimunka, <i>Weibliche Handarbeit</i> ¹⁾	—	6	6	2	1	—	15
d) Kárpitos, <i>Tapezierer</i>	57	312	171	29	14	—	583
e) Köszörűs, <i>Schleifer</i>	—	17	11	3	1	—	32
f) Aranyozó, <i>Vergolder</i>	6	74	41	6	6	—	133
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	40	260	306	62	49	—	717
h) Megjelölés nélküli iparos, <i>Ind.o.näh.Bezeich.</i>	224	295	101	16	8	—	644
XIV. Összes vegyes ipar. — <i>Verschied. Ind. zus.</i>	335	1120	924	224	136	—	2739
C. Forgalom — Verkehr.							
a) Vasutak, <i>Eisenbahnen</i> ²⁾	6	676	1729	306	113	3	2833
b) Lófuvar, <i>Pferdeverkehr</i>	8	281	594	106	66	—	1055
I. Összes száraz forgalom. — <i>Landverkehr zus.</i>	14	957	2323	412	179	3	3888
a) Gőzhajózás, <i>Dampfschiffahrt</i> ³⁾	2	389	640	144	59	1	1235
b) Közöséges hajózás, <i>Gewöhnliche Schiffahrt</i>	—	2	2	—	—	—	4
II. Összes vízi forg. — <i>Wasserverkehr zusammen.</i>	2	391	642	144	59	1	1239
Összes forgalom. — <i>Verkehr zusammen.</i>	16	1348	2965	556	238	4	5127
D. Kereskedelem — Handel.							
a) Gabna- és term. ker., <i>Getreide-u. Productenh.</i>	14	279	227	59	45	—	624
b) Fűszerkereskedő, <i>Specereihändler</i>	116	861	291	35	22	—	1325
c) Fa- » <i>Holz- »</i>	2	109	184	51	27	—	373
d) Sertés- » <i>Borstenvieh- »</i>	—	19	49	15	3	—	86
e) Bor- » <i>Wein- »</i>	3	47	50	12	8	—	120
f) Virág- » <i>Blumen- »</i>	1	9	5	2	1	—	18
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	5	113	115	44	26	—	303
I. Összes ősterm. keresk. — <i>Hand. mit Uvpr. zus.</i>	141	1437	921	218	132	—	2849
a) Szalagkereskedő, <i>Bandkrämer</i>	1	10	—	1	1	—	13
b) Dívatcikkárús, <i>Modewaarenhändler</i>	24	166	82	4	5	—	281
c) Papirkereskedő, <i>Papierhändler</i>	20	123	44	11	—	—	198
d) Bőrkereskedő, <i>Lederhändler</i>	12	94	82	18	11	—	217
e) Lisztkereskedő, <i>Mehlhändler</i>	1	30	58	25	10	—	124
f) Vászónkereskedő, <i>Leinwandhändler</i>	5	80	35	9	10	—	139
g) Rűfűskereskedő, <i>Schnittwaarenhändler</i>	35	268	124	23	16	—	466
h) Ruhakereskedő, <i>Kleiderhändler</i>	10	114	69	22	9	—	224
i) Dizműárúkereskedő, <i>Galanteriewaarenh.</i>	11	87	28	3	—	—	129
j) Rövidárúkereskedő, <i>Kurzwaarenhändler</i>	55	346	138	29	16	—	584
k) Posztókereskedő, <i>Tuchwaarenhändler</i>	22	119	78	14	11	—	244
l) Vaskereskedő, <i>Eisenhändler</i>	5	108	64	12	8	—	197
m) Egyéb, <i>Sonstige</i>	42	339	347	91	51	1	921
II. Össz. iparcz.-keresk. <i>Hand. mit Ind.-Art. zus.</i>	243	1934	1149	262	148	1	3737
¹⁾ És pedig: 1. varrónő u. ziv. <i>Näherin</i>	—	—	—	—	—	—	—
2. Egyéb női kézimunka — <i>Sonst. weibl. Handarbeiten</i>	—	6	6	2	1	—	15
²⁾ Ebből: 1. hivatalnok — u. ziv. <i>Beamte</i>	1	397	986	168	52	8	1607
3. Üzem-szolgálat — <i>Betriebsdienst</i>	—	204	523	88	32	—	847
2. Iparos — <i>Handwerker</i>	5	34	67	17	11	—	194
4. Testi szolgálat — <i>körperliche Dienstleistungen</i>	—	41	153	88	18	—	246
³⁾ Ebből: 1. hivatalnok — u. ziv. <i>Beamte</i>	—	132	155	39	22	—	248
3. Üzem-szolgálat — <i>Betriebsdienst</i>	2	353	473	105	37	1	971
2. Iparos — <i>Handwerker</i>	—	—	1	—	—	—	1
4. Testi szolgálat — <i>körperliche Dienstleistungen</i>	—	4	11	—	—	—	15

78. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	0—15	15—30	30—50	50—60	60 é. felül über 60 J.	ismeretlen kor unbekannt. Alters	összesen
	éves — Jahre alt						zusammen
	férfi — männlich						
B. Kereskedelem — Handel.							
a) Pankok, <i>Banken</i>	—	192	109	15	12	1	329
b) Pénzváltó, <i>Geldwechsler</i>	—	13	22	5	4	—	44
c) Zalogüzlet, <i>Versatzgeschäfte</i>	1	14	49	8	2	—	74
d) Biztosítás, <i>Assekuranzen</i>	—	194	174	46	17	—	431
III. Összes pénzzel és hitellel kereskedők, <i>Handel mit Geld und Credit zusammen</i>	1	413	354	74	35	1	878
a) Ügynök és alkusz, <i>Agenten und Makler</i> ..	—	177	680	202	123	3	1187
b) Szállító és bizományos, <i>Spedit. u. Commis.</i>	3	111	112	24	8	—	258
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	2	4	2	—	—	8
IV. Összes közvetítők. — <i>Vermittler zusammen.</i>	3	290	796	228	133	3	1453
a) Házaló, <i>Hausierer</i> ..	2	138	363	137	155	—	795
b) Kucséber, <i>Gottscheer</i>	1	22	13	2	—	—	38
c) Kofa (gyüm. stb.) <i>Höckerinnen (Obst u. s. w.)</i>	6	34	59	19	12	—	130
d) Tojásáruló, <i>Bierverkäufer</i>	—	—	3	—	—	—	3
e) Baromfiáruló, <i>Geflügelverkäufer</i>	—	4	23	2	6	—	35
f) Kenyéráruló, <i>Brotverkäufer</i>	—	1	6	—	—	—	7
g) Egyéb piaci árulás, <i>Sonst. Standverkauf.</i>	—	2	3	1	1	—	7
h) Egyéb. <i>Sonstige</i>	—	2	13	4	2	—	21
V. Össz. járók. kisk. — <i>Ambulirend. Kleinh. zus.</i>	9	203	483	165	176	—	1036
a) Könyvkereskedő, <i>Buchhändler</i>	6	74	59	7	4	—	150
b) Szatócs, <i>Fragier</i>	8	168	469	129	81	—	855
c) Dohánytűz és lottó, <i>Tabak u. Lottokollektur</i>	1	22	44	20	14	—	101
d) Egyéb (zsbárus stb.) <i>Sonstige (Trödler etc.)</i>	2	49	107	30	25	—	213
e) Megnevezés nélk., <i>Ohne nähere Bezeichnung</i>	171	1194	460	79	36	3	1943
VI. Összes egyéb keresk. — <i>Sonst. Handel zus.</i>	188	1507	1139	265	160	3	3262
E. Személyes szolgálat — Persönliche Dienstleistung.							
a) Napszámos, <i>Tagelöhner</i>	300	5771	11302	2210	1358	731	21672
b) Munkás, <i>Arbeiter</i>	2	220	77	40	10	—	349
c) Cseléd és szolga, <i>Diener und Gesinde¹⁾</i>	79	2712	3346	663	318	269	7387
d) Hordár, <i>Dienstmänner</i>	1	71	390	81	31	—	574
e) Egyéb testi szolg., <i>Sonst. körperl. Dienstl.</i>	—	72	185	98	80	—	485
I. Összes testi szolg. — <i>Körperl. Dienstl. zus.</i>	382	8846	15300	3092	1797	1000	30417
a) Állami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	—	1041	1923	703	452	—	4119
b) Megyei hivatalnok, <i>Comitatsbeamte</i>	—	14	23	19	4	—	60
c) Városi hivatalnok, <i>Städtische Beamte</i>	—	145	296	103	58	—	602
d) Egyéb hivatalnok, <i>Sonstige Beamte</i>	—	396	506	158	66	—	1126
e) Irnok, <i>Schreiber</i>	6	566	315	92	47	—	1026
f) Ügyvéd, <i>Advokaten²⁾</i>	—	545	493	79	56	—	1173
g) Orvos és sebész, <i>Aerzte u. Wundärzte³⁾</i>	—	195	267	67	71	—	600
¹⁾ U. m. 1. Mindenek, u. zw. Diener für Alles	4	163	88	20	21	—	296
2. Bolti szolga, <i>Gewölbdiener</i>	1	171	282	58	20	7	539
3. Urasági és házi szolga, <i>Herrschafts- u. Hausdiener</i>	23	592	434	108	48	65	1270
4. Közhivatali szolga, <i>Amtsdiener</i>	2	145	560	173	101	60	1037
5. Intézeti és irodaszolga, <i>Instituts- u. Kanzleidiener</i>	1	95	328	115	64	5	608
6. Egyéb szolga, <i>Sonstige Diener</i>	14	198	269	50	21	14	560
7. Szakács, <i>Küche</i> ,	1	13	26	8	4	—	52
8. Kocsis, <i>Kutscher</i>	15	1087	1227	124	88	108	2589
9. Lovász, <i>Stall-(Reit)-Knechte</i>	1	68	38	6	1	—	114
10. Egyéb cseléd, <i>Sonstiges Gesinde</i>	17	180	110	1	5	9	322
²⁾ Ebből ügyvéd, <i>Hievon Advokaten</i>	—	158	408	70	53	—	693
Segéd, ügyvédjelölt, <i>Gehilfen, Advokatskandidaten</i> ..	—	389	85	3	3	—	480
³⁾ Ebből orvos és sebész, <i>Hievon Aerzte und Wundärzte</i>	—	121	254	67	71	—	513
Szigorló orvos, <i>ärztliche Rigorosanten</i>	—	74	13	—	—	—	87

Tabelle Nr 78. (Fortsetzung.)

Kereseti ág — Erwerbszweig		0—15	15—30	30—50	50—60	60 é. felül über 60 J.	Ismeretlen korú unbekannt. Alters	Összesen zusammen	
		éves — Jahre alt							
		férfi — männlich							
F. Személyi szolgálat — Persönliche Dienstleistung.	h) Egyéb egészségügy, Sonst. Sanitätspersonal	—	96	59	19	15	—	189	
	i) Tanító, Lehrer)	1	364	492	118	82	—	1057	
	j) Író, Schriftsteller	—	95	137	37	10	—	279	
	k) Műzenész és zenetanító, Musiker u. Musikh.	—	127	166	43	31	—	367	
	l) Színész, Schauspieler	—	35	74	7	9	—	125	
	m) Festő és szobrász, Maler u. Bildhauer	16	110	64	12	9	—	211	
	n) Egyéb művészet, Sonstige Kunst	13	190	208	58	31	—	500	
	o) Isteni szolgálat, Gottesdienst	2	47	113	43	44	—	249	
	p) Könyvvívó, Buchhalter	1	275	156	35	8	—	475	
	q) Építész, mérnök, Architekten, Ingenieure	—	128	214	41	9	—	392	
	r) Gépész, Maschinisten	9	149	172	30	13	—	373	
s) Egyéb, Sonstige	—	93	172	82	37	—	384		
II. Összes szellemi szolg. — Geist. Dienstl. zus.		48	4611	5850	1746	1052	—	13307	
E. Személyi szolgálat — Persönliche Dienstleistung.	a) Katonaság, Militär	7	320	205	125	102	—	759	
	b) Őrség, Wache	1	427	559	113	92	—	1192	
	c) Házmesterek, Hausmeister	1	80	541	255	183	—	1060	
	d) Fodrász, borbély, Friseur, Barbier	32	350	148	16	7	—	553	
	e) Betegápolók, Krankenwärter	—	23	36	8	9	—	76	
	f) Adóbiztosok, Steuerkommissäre	—	11	42	12	8	—	73	
	g) Levélhordók, Briefträger	1	25	164	33	8	—	231	
	h) Lámpagyújtók, Lampenzünder	—	26	57	12	9	—	104	
	i) Különféle felvigyázók, Diverse Aufseher	—	32	108	45	55	—	240	
	j) Vám-ésjegysz., Mautheinnehmer u. Billeteure	—	12	38	22	12	—	84	
	k) Egyéb, Sonstige	8	265	502	150	92	—	1017	
III. Összes külöf. szolg. — Verschied. Dienstl. zus.		50	1571	2400	791	577	—	5389	
F. Önálló kereset nélküli Ohne selbstständigen Erwerb.	a) Magánzó, Privatiere	—	44	135	164	379	—	722	
	b) Háztulajdonosok, Hausbesitzer	—	16	80	214	129	—	439	
	c) Tőkepénzesek, Capitalisten	—	16	52	24	95	—	187	
	d) Nyugdíjasok, Pensionisten	—	2	40	86	321	—	449	
	I. Össz. saját vagy. élő. — Aus eig. Mitteln Leb.		—	78	307	488	924	—	1797
	II. Háztartásban foglalkozva. — In der Haushaltung beschäftigt		43	99	17	7	44	—	210
	III. Gyámolt. élők. — Von Unterst. Lebende		3	13	32	86	306	—	440
	IV. Tanuló. — Lernende		17912	5770	—	—	—	—	23682
	a) Egyéb 15 éven alul, Sonst. unt. 15 Jahren	25041	—	—	—	—	—	—	25041
	b) » 15 » fölül, » über 15 »	—	1160	807	267	1131	447	—	3812
	V. Összes egyéb. — Sonstige zusammen		25041	1160	807	267	1131	447	28853
Önálló kereset nélküli összesen Ohne selbstständigen Erwerb zusammen.		42999	7120	1163	818	2405	447	54982	
1) U. m. 1. tanár, u. zw. Professoren		—	165	206	54	38	—	463	
2. Néptanító, Volkshlehrer		1	150	288	49	30	—	450	
3. Egyéb tanító, Sonstige Lehrer		—	20	50	19	16	—	105	
4. Egyéb nevelés, Sonstige Erziehung		—	29	8	3	4	—	44	

78. számú tábla. (Vége).

Tabelle Nr. 78. (Schluss).

Összesítés — Recapitulation.

Kereseti ág — Erwerbszweig	0-15	15-30	30-50	50-60	60 é. feül	összesen zusammen	
	éves — Jahre alt				60 é. feül über 60 J.		
	férfi — männlich						
A. Östermelés, <i>Urproduktion</i>	101	1194	1728	556	453	4	4036
B. I. Éledeipar, <i>Nahrungsindustrie</i>	287	4144	3752	636	309	2	9130
II. Ruházati ipar, <i>Kleidungsindustrie</i>	1054	4907	4353	826	680	20	11840
III. Építőipar, <i>Bauindustrie</i>	111	1640	1670	275	160	1	3857
IV. Fonó, szövő-ipar, <i>Spinnerei und Webere.</i>	43	136	139	44	36	—	398
V. Agyag-ipar, <i>Thonindustrie</i>	6	107	149	34	24	—	320
VI. Fa-ipar, <i>Holzindustrie</i>	341	2350	1830	316	187	4	5028
VII. Fém-ipar, <i>Metallindustrie</i>	580	3803	2120	313	139	1	6956
VIII. Sokszorosító ip., <i>Polygraphische Industrie</i>	189	1064	368	52	20	—	1693
IX. Iparos-művészet, <i>Gewerbliche Kunst</i>	30	357	298	61	28	1	775
X. Műszer-ipar, <i>Mechanische Industrie</i>	45	251	230	39	34	—	599
XI. Bőr- és papír-ipar, <i>Leder- und Papier- industrie</i>	135	687	435	69	57	—	1383
XII. Olaj- és zsír-ipar, <i>Oel- und Fettindustr.</i>	—	34	58	8	2	—	102
XIII. Iparos festő, <i>Färbererie</i>	46	352	244	53	33	—	768
XIV. Vegyes ipar, <i>Verschiedene Industrie</i> ...	335	1120	924	224	136	—	2759
Összes ipar. — <i>Industrie zusammen</i>	3202	20952	16570	2950	1845	29	45548
C. I. Száraz forgalom, <i>Landverkehr</i>	14	957	2323	412	179	3	3888
II. Víziforgalom, <i>Wasserverkehr</i>	2	391	642	144	59	1	1239
Összes forgalom. — <i>Verkehr zusammen</i>	16	1348	2965	556	238	4	5127
D. I. Österm. keresk., <i>Handel mit Urprod.</i> ...	141	1437	921	218	132	—	2849
II. Iparczikk. » » <i>mit Industr.</i>	243	1934	1149	262	148	1	3737
III. Pénzzel és hitellel kereskedők, <i>Handel mit Geld und Credit</i>	1	413	354	74	35	1	878
IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i>	3	290	796	228	133	3	1453
V. Járókelő kiskeresk., <i>Ambulirend. Kleinh.</i>	9	203	483	165	176	—	1036
VI. Egyéb keresk., <i>Sonstiger Handel</i>	188	1507	1139	265	160	3	3262
Összes kereskedelem. — <i>Handel zusammen</i>	585	5784	4842	1212	784	8	13215
E. I. Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienstleistung</i>	382	8846	15300	3092	1797	1000	30417
II. Szellemi szolgálat, <i>Geistige Dienstleist.</i>	48	4611	5850	1746	1052	—	13307
III. Különféle szolg., <i>Verschiedene Dienstl.</i>	50	1571	2400	791	577	—	5389
Összes személyes szolg. — <i>Persönl. Dienstl. zus.</i>	480	15028	23550	5629	3426	1000	49113
F. I. Saját vagyomból élők, <i>Aus eigenen Mit- teln Lebende</i>	—	78	307	488	924	—	1797
II. Háztartásban elfoglalva, <i>In der Haushal- tung Beschäftigte</i>	43	99	17	7	44	—	210
III. Gyámol. élők, <i>Von Unterstützung Lebende</i>	3	13	32	86	306	—	440
IV. Tanulók, <i>Lernende</i>	17912	5770	—	—	—	—	23682
V. Egyéb, <i>Sonstige</i>	25041	1160	807	267	1131	447	28853
Összes önálló kereset nélküliek <i>Ohne selbstständigen Erwerb zusammen</i>	42999	7120	1163	848	2405	447	54932
Főösszeg — Hauptsumme	47383	51426	50818	11751	9151	1492	172021

79. számú tábla.

Tabelle Nr. 79.

Nők foglalkozása és kora (öt korszak szerint).

Beruf und Alter der Frauen (nach fünf Altersgruppen).

Kereseti ág — Erwerbszweig	0-15	15-30	30-50	50-60	60 é. felül Ueber 60 J.	Ismeretlen korú Unbekannt. Alters	Összesen Zusammen
	éves — Jahre alt						
	nő — weiblich						
A. Őstermelés							
<i>Urnproduktion</i>							
a) Földművelés, <i>Landwirtschaft</i>	3	22	77	34	54	—	190
b) Kertész, <i>Gärtner</i>	—	8	5	10	9	—	32
c) Szőlőműves, <i>Weinbauer</i>	8	40	40	20	30	—	138
d) Majoros és tehenész, <i>Milchweier</i>	—	46	30	33	20	—	179
Összesen — Zusammen	11	113	202	97	113	—	539
B. Ipar — Industrie							
a) Pék, <i>Bäcker</i>	—	6	10	4	9	—	29
b) Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	1	1	5	—	1	—	8
c) Hentes és egyéb hús-ipar, <i>Selcher und sonstige Fleischindustrie</i>	—	10	10	4	4	—	28
e) Cukrászat, édességek, <i>Conditor u. Süßigkeit</i>	—	22	11	5	2	—	40
h) Vendégfogadó, <i>Hoteliers</i>	—	1	—	—	—	—	1
i) Vendéglős és korcsmáros, <i>Gastwirthe</i>	—	242	102	16	17	—	377
j) Kávés és kávémerő, <i>Cafés u. Caffeeschänke</i>	—	77	162	16	17	—	272
k) Pálinkamérő, <i>Branntweinschänker</i>	—	1	6	3	4	—	14
l) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	12	52	17	11	—	92
I. Összes éledelelpar. — <i>Nahrungsindustrie zus.</i>	1	372	358	65	65	—	861
a) Szabó, <i>Schneider</i>	191	661	113	16	4	—	985
b) Czipész, <i>Schuster</i>	—	19	11	7	3	—	40
c) Szűcs, <i>Kürschner</i>	—	1	2	—	—	—	3
d) Kalapkészítő, <i>Hutmacher</i>	5	20	6	3	—	—	34
e) Mosás és tisztítás, <i>Wäscherei und Reinigung</i>	7	555	1554	413	157	—	2686
f) Pipere, <i>Modisten</i>	49	173	50	10	9	—	291
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	2	34	23	3	3	—	65
II. Összes ruházati-ipar. — <i>Kleidungsindustrie zus.</i>	254	1463	1759	452	176	—	4104
III. Építő-ipar: <i>Bauindustrie</i> : b) kőfaraó — <i>Steinmetze</i>	—	—	1	1	—	—	2
a) Zsinór- és gombk., <i>Schnür- u. Knopfmacher</i>	20	76	11	—	—	—	107
b) Kötélgyártó, <i>Seiler</i>	—	1	2	—	—	—	3
IV. Összes fonó- és szövő-ipar — <i>Spinnerei und Weberei zusammen</i>	20	77	13	—	—	—	110
a) Téglavető, <i>Ziegelmacher</i>	—	44	56	16	3	—	119
b) Fazekas, <i>Hafner</i>	—	—	3	—	—	—	3
V. Összes agyag-ipar. — <i>Thonindustrie zusam.</i>	—	44	59	16	3	—	122
a) Asztalos, <i>Tischler</i>	—	—	1	—	1	—	2
c) Kádár, <i>Böttcher</i>	—	1	2	—	—	—	3
e) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	2	1	4	1	—	8
VI. Összes fa-ipar. — <i>Holzindustrie zusammen</i>	—	3	4	4	2	—	13
a) Drágakő és nemes érez, <i>Edelmetall. u. Juwel.</i>	4	9	1	1	—	—	15
b) Bádigos, <i>Spengler</i>	—	1	1	2	—	—	4
c) Lakatos, <i>Schlosser</i>	—	—	1	1	—	—	2
e) Egyéb vasipar, <i>Sonstige Eisenindustrie</i>	—	—	1	1	—	—	2
f) Öntőde, <i>Giesserei</i>	1	3	—	—	—	—	4
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	3	1	1	—	—	6
VII. Összes fémipar. — <i>Metallindustrie zus.</i>	6	16	5	6	—	—	33

79. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — <i>Erwerbszweig</i>	0—15	15—30	30—50	50—60	60 é. felül <i>Über 60 J.</i>	Ismeretlen korú <i>Unbekannt. Alters</i>	Összesen <i>Zusammen</i>
	éves — <i>Jahre alt</i>						
	nő — <i>weiblich</i>						
VIII. Sokszorosító ipar : b) könyvnyomdában <i>Polygraphische Industrie: Buchdruckerei</i>	24	126	18	2	—	—	170
b) Fényképész, <i>Photographen</i>	6	—	—	—	—	—	6
c) Virágesináló, <i>Blumenmacher</i>	24	52	17	10	2	—	105
IX. Összes iparos művészet. — <i>Gewerbl. Kunst zus.</i>	30	52	17	10	2	—	111
a) Látyszerész, <i>Optiker</i>	—	—	2	—	—	—	2
b) Puskaműves, <i>Büchsenmacher</i>	—	—	—	—	1	—	1
X. Össz. műszeripar. — <i>Mechanische Ind. zus.</i>	—	—	2	—	1	—	3
a) Timár, <i>Gerber</i>	—	—	—	—	1	—	1
b) Sziogyártó, <i>Riemer</i>	—	—	2	—	—	—	2
d) Könyvkötő, <i>Buchbinder</i>	2	24	1	—	1	—	28
e) Egyéb, <i>Sonstige</i>	6	16	6	1	—	—	29
XI. Össz. bőr és papírip. — <i>Led. u. Papierind. zus.</i>	8	40	9	1	2	—	60
a) Szappanos, <i>Seifensieder</i>	—	1	4	—	—	—	5
b) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	2	—	—	—	—	2
XII. Össz. olaj- és zsirip. — <i>Oel- u. Fettind. zus.</i>	—	3	4	—	—	—	7
a) Fényező és mázoló, <i>Lackierer und Anstreicher</i>	—	1	2	—	—	—	3
b) Szövetfestő, <i>Tuchfärber</i>	—	3	2	—	—	—	5
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	1	1	—	—	—	2
XIII. Összes iparosfestő. — <i>Färbereien zus.</i>	—	5	5	—	—	—	10
b) Dohánygyár, <i>In Tabakfabriken</i>	18	186	134	29	7	—	374
c) Női kézimunka, <i>Weibliche Handarbeit</i> ¹⁾	647	3755	1481	256	166	4	6309
d) Kárpitos, <i>Tapeziere</i>	—	2	2	—	1	—	5
e) Kőszőrűs, <i>Schleifer</i>	—	—	2	—	—	—	2
f) Aranyozó, <i>Vergolder</i>	1	3	—	—	—	—	4
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	4	49	21	9	9	—	92
h) Megjelölés nélküli iparos, <i>Ind. o. näh. Bezeich.</i>	5	66	27	6	7	—	111
XIV. Összes vegyes ipar. — <i>Verschied. Ind. zus.</i>	675	4061	1667	300	190	4	6897
a) Vasutak, <i>Eisenbahnen</i> ²⁾	—	4	5	—	—	—	9
b) Lófuvar, <i>Pferdeverkehr</i>	—	2	20	14	9	—	45
I. Összes száraz forgalom. — <i>Landverkehr zus.</i>	—	6	25	14	9	—	54
II. Víziforgalom : a) gőzhajózás ³⁾ — <i>Wasserverkehr: Dampfschiffahrt</i>	—	1	1	—	—	—	2
Összes forgalom. — <i>Verkehr zusammen</i>	—	7	26	14	9	—	56
a) Gabna- és term. ker., <i>Getreide- u. Productenh.</i>	—	—	2	1	2	—	5
b) Fűszerkereskedő, <i>Specereihändler</i>	1	3	10	3	3	—	20
c) Fa- » <i>Holz-</i> »	—	4	20	3	2	—	29
e) Bor- » <i>Wein-</i> »	—	—	2	—	—	—	2
f) Virág- » <i>Blumen-</i> »	3	11	7	1	1	—	23
g) Egyéb, » <i>Sonstige</i> »	—	8	9	6	7	—	30
I. Összes ősterm. keresk. — <i>Hand. mit Urpr. zus.</i>	4	26	50	14	15	—	109
¹⁾ Ebből 1. varrónő, <i>Hievon Näherinen</i>	603	3341	1205	170	73	4	5451
2) Egyéb női kézimunka, <i>Sonst. weibl. Handarbeit</i>	44	364	276	80	83	—	868
²⁾ Ebből hivatalnok, <i>Hievon Beamte</i>	—	4	5	—	—	—	9
³⁾ » » »	—	1	1	—	—	—	2

Tabelle Nr. 79. (Fortsetzung.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	0—15	15—30	30—50	50—60	60 é. feül	Ismeretlen korú Ungewissm. Alters	Összesen Zusammen
	éves — Jahre alt				Ueber 60 J.		
	nő — weiblich						
D. Kereskedelem — Handel							
a) Szalagkereskedő, <i>Bandkrämer</i>	—	—	—	—	1	—	1
b) Dívatcikkárú, <i>Modewaarenhändler</i>	1	—	1	—	—	—	2
c) Papirkereskedő, <i>Papierhändler</i>	—	1	2	1	—	—	4
d) Bőrkereskedő, <i>Lederhändler</i>	—	—	1	—	—	—	1
e) Lisztkereskedő, <i>Mehlhändler</i>	—	5	6	2	1	—	14
f) Vászonkereskedő, <i>Leinwandhändler</i>	—	—	1	—	—	—	1
g) Rőfőskereskedő, <i>Schnittwaarenhändler</i>	—	1	3	5	2	—	11
h) Ruhakereskedő, <i>Kleiderhändler</i>	1	4	5	1	—	—	11
i) Diszmiárúkereskedő, <i>Galanteriewaarenh.</i>	—	1	—	—	—	—	1
j) Rövidárúkereskedő, <i>Kurzwaarenhändler</i>	1	11	15	8	4	—	39
k) Posztókereskedő, <i>Tuchwaarenhändler</i>	—	—	1	—	—	—	1
l) Vaskereskedő, <i>Eisenhändler</i>	—	1	—	—	—	—	1
m) Egyéb, <i>Sonstige</i>	2	12	23	15	10	—	62
II. Össz. iparcz.-keresk. Hand. mit Ind.-Art. zus.	6	36	58	32	18	—	149
III. Pénzz. és hit. ker. : c) zálogüzlet — Hand. m. Geld u. Cred. : Versatzgeschäfte	—	2	1	1	1	—	5
IV. Közvetítők : a) ügynök és alkusz — Vermittler : Agenten und Makler	—	—	3	2	—	—	5
a) Házaló, <i>Hausierer</i>	3	12	52	25	27	—	119
b) Kucséber, <i>Go'tscheer</i>	—	—	—	—	1	—	1
c) Kofa (gyüm. stb.) <i>Hökerinen (Obst u. s. w.)</i>	3	104	351	180	125	—	763
d) Tojásáruló, <i>Eierverkäufer</i>	—	1	6	1	2	—	10
e) Baromfiáruló, <i>Geflügelverkäufer</i>	—	9	53	19	14	—	95
f) Kenyéráruló, <i>Brotverkäufer</i>	1	2	7	4	6	—	20
g) Egyéb piaci árulás, <i>Sonst. Standverkauf</i>	—	1	1	1	2	—	5
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	16	68	40	38	—	162
V. Össz. járók. kisk. — Ambulirend. Kleinh. zus.	7	145	538	270	215	—	1175
a) Könyvkereskedő, <i>Buchhändler</i>	—	2	2	—	2	—	6
b) Szatócs, <i>Fragner</i>	—	47	70	35	18	—	170
c) Dohánytűz és lottó, <i>Tabak u. Lottokollektur</i>	1	49	51	19	16	—	136
d) Egyéb (zsbáros stb.), <i>Sonstige (Trödler etc.)</i>	—	1	10	3	5	—	19
e) Megnevezés nélkül, <i>Ohne nähere Bezeichnung</i>	10	131	63	7	12	—	223
VI. Összes egyéb keresk. — Sonstiger Handel zus.	11	230	196	64	53	—	554
E. Személyes szolgálat Persönliche Dienstleistungen							
a) Napszámos, <i>Tagelöhner</i>	189	3504	6125	1883	1029	2151	12895
b) Munkás, <i>Arbeiter</i>	4	97	75	19	12	—	207
c) Cseléd és szolgáló, <i>Diener u. Gesinde¹⁾</i>	1249	18699	6841	1221	629	347	23986
d) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	19	39	8	6	—	73
I. Összes testi szolg. — Körperl. Dienstl. zus.	1443	22319	13080	3081	1676	562	42161
a) Állami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	—	28	20	—	—	—	48
d) Egyéb hivatalnok, <i>Sonstige Beamte</i>	—	124	34	1	2	—	161
h) Egyéb egészségügy, <i>Sonst. Sanitätspersonal</i>	—	29	223	71	28	1	352
i) Tanító, <i>Lehrer²⁾</i>	2	707	341	37	23	—	1110
j) Író, <i>Schriftsteller</i>	—	1	5	1	2	—	9
k) Műzenész és zenetanító, <i>Musiker u. Musikl.</i>	2	44	37	9	—	1	93
l) Színész, <i>Schauspieler</i>	1	78	23	4	2	1	109
m) Festő és szobrász, <i>Ma'ler u. Bildhauer</i>	—	1	1	—	—	—	2
¹⁾ U. m. 3. Urasági és házi szolgáló, <i>Herrschafts- u. Hausd.</i>	1122	15466	4449	923	552	274	22786
7. Szakácsnő, <i>Küchenin</i>	17	2789	2175	238	58	71	5348
10. Dajka és gyermekcseléd, <i>Ammen u. Kindsmägde</i>	110	444	217	60	19	2	852
a) Ebből 2. Néptanítónő, <i>Hieton Volksschulherinnen</i>	—	441	182	14	13	—	650
3. Egyéb tanítónő, <i>Sonstige Lehrerinnen</i>	—	94	41	11	2	—	88
4. Egyéb nevelés, <i>Sonstige Erziehung</i>	2	282	118	12	8	—	372

79. számú tábla. (Vége.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	0—15	15—30	30—50	50—60	60 é. felül Über 60 J.	Ismeretlen korú Unbekannt. Alters	Összesen Zusammen	
	éves — Jahre alt							
	nő — weiblich							
B. Személyes szolgálat <i>Persönliche Dienstleistung</i>	n) Egyéb művészet, <i>Sonstige Kunst</i>	9	105	22	—	—	136	
	o) Isteni szolgálat, <i>Gottesdienst</i>	—	18	15	8	5	46	
	p) Könyvvivő, <i>Buchhalter</i>	—	—	1	—	—	1	
	e) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	1	—	—	1	
	II. Összes szellemi szolg. — <i>Geist. Dienstl. zus.</i>	14	1135	723	131	62	3	2068
	c) Házmesterek, <i>Hausmeister</i>	—	36	165	106	71	—	378
	d) Fodrász, borbély, <i>Friseur, Barbier</i>	1	108	71	6	3	—	189
	e) Betegápolók, <i>Krankenschwäger</i>	1	70	162	69	34	—	336
	f) Különféle felvigyázók, <i>Diverse Aufseher</i>	—	3	5	6	—	—	14
	g) Vám- és jegysz., <i>Mautheinnnehmer u. Billeteure</i>	—	1	2	1	2	—	6
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	23	76	42	44	—	185	
III. Összes külömf. szolg. — <i>Verschied. Dienstl. zus.</i>	2	241	481	230	154	—	1108	
F. Önálló kereset nélkül <i>Ohne selbstständigen Erwerb</i>	a) Magánzók, <i>Privatidren</i>	—	93	238	196	339	3	869
	b) Háztulajdonosok, <i>Hausbesitzer</i>	—	15	65	93	172	3	348
	c) Tőkepénzesek, <i>Capitalisten</i>	—	9	32	12	24	—	77
	d) Nyugdíjasok, <i>Pensionisten</i>	—	14	154	143	236	1	548
	I. Össz. saját vagy. élők. — <i>Aus eig. Mitteln Leb.</i>	—	131	489	444	771	7	1842
	II. Háztartásban foglalkozva. — <i>In der Haushaltung beschäftigt</i>	728	23478	27465	6806	4910	982	64369
	III. Gyámolításból élő. — <i>Von Unterst. Lebende</i>	13	61	204	290	965	4	1537
	IV. Tanuló — <i>Lernende</i>	16142	1243	—	—	—	—	17385
	a) Kéjhölgy, <i>Prostituirte</i>	—	474	26	3	3	—	506
	b) Egyéb 15 éven alul, <i>Sonst. unt. 15 Jahren</i>	28801	—	—	—	—	—	28801
c) » 15 » fölül, » über 15 »	—	3479	2828	780	1702	—	8789	
V. Összes egyéb. — <i>Sonstige zusammen</i>	28801	3953	2854	783	1705	—	38096	
Összesen foglalk. nélkül — <i>Ohne Erwerb zus.</i>	45684	28866	31012	8923	8351	993	129229	

Tabelle Nr. 79. (Schluss.)

Összesítés — Recapitulation.

Kereseti ág — Erwerbszweig	0—15	15—30	30—50	50—60	60 é. felül Ueber 60 J.	Isam retten korú Unbekannt. Alters	Összesen Zusammen
	éves — Jahre alt						
	nő — weiblich						
A. Östermelés, Urproduktion	11	116	202	97	113	—	539
B. I. Éledelelpar, Nahrungsindustrie	1	372	358	65	65	—	861
II. Ruházati ipar, Kleidungsindustrie	254	1463	1759	452	176	—	4104
III. Építő ipar, Bauindustrie	—	—	1	1	—	—	2
IV. Fonó szövő-ipar, Spinneri und Weberei	20	77	13	—	—	—	110
V. Agyag-ipar, Thonindustrie	—	44	59	16	3	—	122
VI. Fa-ipar, Holzindustrie	—	3	4	4	2	—	13
VII. Fém-ipar, Metallindustrie	6	16	5	6	—	—	33
VIII. Sokszorosító ip. Polygraphische Industrie	24	126	18	2	—	—	170
IX. Iparos-művészet, Gewerbliche Kunst	30	52	17	10	2	—	111
X. Műszer-ipar, Mechanische Industrie	—	—	2	—	1	—	3
XI. Bőr- és papíripar, Leder- und Papierindustrie	8	40	9	1	2	—	60
XII. Olaj- és zsír-ipar, Oel- und Fettindustr.	—	3	4	—	—	—	7
XIII. Iparos festő, Färbereien	—	5	5	—	—	—	10
XIV. Vegyes ipar, Verschiedene Industrie	675	4061	1667	300	190	4	6897
Összes ipar. — Industrie zusammen	1018	6262	3921	857	441	4	12508
C. I. Száraz forgalom, Landverkehr	—	6	25	14	9	—	54
II. Víziforgalom, Wasserverkehr	—	1	1	—	—	—	2
Összes forgalom. — Verkehr zusammen	—	7	26	14	9	—	56
D. I. Österm. keresk., Handel mit Urprod.	4	26	50	14	15	—	109
II. Iparcikk. „ „ mit Industrieart	5	36	58	32	18	—	149
III. Pénzzel és hitellel kereskedők, Handel mit Geld und Credit	—	2	1	1	1	—	5
IV. Közvetítő, Vermittler	—	—	3	2	—	—	5
V. Járókelő kiskeresk., Ambulirend. Kleinh.	7	145	533	270	215	—	1175
VI. Egyéb keresk., Sonstiger Handel	11	230	196	64	53	—	554
Összes kereskedelem. — Handel zusammen	27	439	846	383	302	—	1997
E. I. Testi szolgálat, Körperl. Dienstleistung	1443	22319	13080	3081	1676	562	42161
II. Szellemi szolgálat, Geistige Dienstl.	14	1135	723	131	62	3	2068
III. Különféle szolg., Verschiedene Dienstl.	2	241	481	230	154	—	1108
Összes személyes szolg. — Persönl. Dienstl. zus.	1459	23695	14284	3442	1892	565	45337
F. I. Saját vagyomból élők, Aus eigenen Mitteln Lebende	—	131	489	444	771	7	1842
II. Háztartásban elfoglalva, In der Haushaltung Beschäftigte	728	23478	27465	6806	4910	982	64369
III. Gyámol. élő, Von Unterstützung Lebende	13	61	204	290	965	4	1537
IV. Tanuló, Lernende	16142	1243	—	—	—	—	13785
V. Egyéb, Sonstige	28801	3953	2854	783	1705	—	38096
Összes önálló kereset nélküliek	45684	28866	31012	8323	8351	993	123229
Ohne selbstständigen Erwerb zusammen							
Főösszeg — Hauptsumme	48199	59385	50291	13116	11106	1562	183661

Foglalkozás és kor, önállóak és

(öt korcsoport szerint).

Beruf und Alter, mit Unterscheidung

(nach fünf Altersgruppen).

Kereseti ág — Erwerbszweig	Önállóknál — Bei Arbeitgeberern												
	15—30			30—50			50—60			60 é. feletl über 60 J.		összesen zusammen	
	éves — Jahre alt						ism. reiben korú unb. Alters						
	férfi männl.	nő weibl.	összesen	férfi männl.	nő weibl.	összesen	férfi männl.	nő weibl.	összesen	férfi männl.	nő weibl.		
A. Őstermelés Urproduktion.	a) Földművelés, <i>Landwirthschaft</i>	140	10	365	64	208	34	178	51	4	795	159	
	b) Kertész, <i>Gärtner</i>	17	8	96	3	27	6	24	7	—	164	24	
	c) Szőlőműves, <i>Weinbauer</i>	126	9	179	9	106	9	103	22	—	514	49	
	d) Majoros és tehenész, <i>Milchmeier</i>	151	12	466	53	67	23	27	17	—	711	107	
	e) Egyéb marhatenyésztés, <i>Sonstige Viehucht</i>	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	
	f) Egyéb őstermelés, <i>Sonstige Urproduktion</i>	—	—	15	—	1	—	4	—	—	20	—	
	Összesen — Zusammen	434	39	1121	129	411	74	336	97	4	2306	339	
B. Ipar — Industrie.	a) Pék, <i>Bäcker</i>	13	3	112	9	29	4	21	9	—	175	25	
	b) Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	21	—	119	5	22	—	10	1	—	172	6	
	c) Hentes és egyéb hús-ipar, <i>Selcher und sonstige Fleischindustrie</i>	54	6	152	10	29	3	8	3	—	243	22	
	d) Malom, <i>Mühlen</i>	2	—	15	—	8	—	8	—	—	33	—	
	e) Cukrászat, édességek, <i>Conditör., Süßigkeit.</i>	6	3	61	4	10	5	6	2	—	83	14	
	f) Serfőzés, <i>Bierbrauerei</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	
	g) Egyéb szeszes italok, <i>Sonst. geist. Getränke</i>	4	—	21	—	9	—	3	—	—	37	—	
	h) Vendégfogadó, <i>Hoteliers</i>	—	—	2	1	2	—	2	—	—	6	1	
	i) Vendéglős és kocsmáros, <i>Gastwirthe</i>	101	20	545	20	181	16	90	17	—	917	73	
	j) Kávés és kávémérő, <i>Cafes u. Caffeeschänke</i>	33	42	201	158	54	36	28	12	—	316	248	
	k) Pálinkamérő, <i>Branntweinschänker</i>	18	—	53	5	24	3	23	4	—	118	12	
	l) Egyéb, <i>Sonstige</i>	8	2	34	51	11	17	12	10	—	65	80	
		I. Összes éledeipar. — Nahrungsindustrie zus.	260	76	1316	263	379	84	211	58	—	2166	481
	a) Szabó, <i>Schneider</i>	39	97	491	59	148	9	177	2	1	—	856	167
	b) Czipész, <i>Schuster</i>	81	4	729	8	157	4	137	2	5	—	1109	18
	c) Szücs, <i>Kürschner</i>	10	—	54	1	15	—	11	—	—	—	90	1
d) Kalapkészítő, <i>Hutmacher</i>	7	2	55	2	17	3	9	—	—	—	88	7	
e) Mosás és tisztítás, <i>Wäscherei u. Reinigung</i>	6	119	25	410	8	112	8	49	—	—	47	686	
f) Pipere, <i>Modisten</i>	—	40	—	31	—	7	—	7	—	—	—	85	
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	7	10	29	13	5	—	8	2	—	—	49	23	
	II. Összes ruházati ipar. — Kleidungsindustr. zus.	150	272	1383	524	350	135	350	58	6	2239	989	
a) Kőműves, <i>Maurer</i>	13	—	63	—	13	—	9	—	—	—	98	—	
b) Kőfaragó, <i>Steinmetze</i>	5	—	15	—	4	1	—	—	—	—	24	1	
c) Ács, <i>Zimmerleute</i>	4	—	36	—	7	—	4	—	—	—	51	—	
d) Kővező, <i>Pflasterer</i>	2	—	9	—	4	—	1	—	—	—	16	—	
e) Cserépfedő, <i>Ziegeldecker</i>	7	—	17	—	8	—	2	—	—	—	34	—	
f) Üveges, <i>Glaser</i>	12	—	30	—	7	—	4	—	—	—	33	—	
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	27	—	3	—	3	—	—	—	33	—	
	III. Összes építő-ipar. — Bauindustrie zusammen	43	—	197	—	46	1	23	—	—	309	1	
a) Zsinór- és gombk., <i>Schnür- u. Knopfmacher</i>	—	5	9	—	12	1	10	—	—	—	31	6	
b) Kötélgyártó, <i>Seiler</i>	3	—	10	1	4	—	4	—	—	—	21	1	
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	4	—	5	—	7	—	3	—	—	—	19	—	
	IV. Összes fonó- és szövő-ipar. — Spinnerei und Weberei zusammen	7	5	24	1	23	1	17	—	—	71	7	
a) Téglavető, <i>Ziegelmacher</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
b) Fazekas, <i>Hafner</i>	3	—	31	—	7	2	1	—	—	—	42	2	
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	3	—	6	—	1	—	3	—	—	—	13	—	
	V. Összes agyag-ipar. — Thonindustrie zusam.	6	—	37	—	8	2	4	—	—	55	2	

alkalmazottak megkülönböztetésével.

von Arbeitgebern und Arbeitnehmern.

Alkalmazottaknál — Bei Arbeitnehmern														
0—15		15—30		30—50		50—60		60 éven felül über 60 Jahre		ismeretlen korú unbekanntes Alters		összesen zusammen		
éves — Jahre alt														
férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	
24	—	161	10	117	4	32	—	21	2	—	—	355	16	
16	—	145	—	110	2	20	3	25	2	—	—	316	7	
21	—	130	38	170	31	52	10	45	10	—	—	418	89	
15	—	152	2	22	1	1	1	3	1	—	—	193	5	
—	—	62	—	92	—	15	—	11	—	—	—	180	—	
3	—	34	—	32	—	10	—	2	—	—	—	81	—	
79	—	684	50	543	38	130	14	107	15	—	—	1543	117	
69	—	726	3	316	1	22	—	5	—	—	—	1138	4	
38	—	477	2	252	—	39	—	13	—	—	—	819	2	
73	—	460	3	117	1	12	1	2	1	—	—	664	6	
17	—	326	—	470	—	46	—	14	—	2	—	875	—	
27	—	141	19	56	7	4	—	5	—	—	—	233	26	
1	—	98	—	135	—	19	—	1	—	—	—	254	—	
2	—	32	—	70	—	3	—	7	—	—	—	114	—	
—	—	1	—	11	—	—	—	—	—	—	—	12	—	
55	—	1398	222	864	82	76	—	31	—	—	—	2424	304	
1	—	59	12	59	6	27	2	11	—	—	—	157	20	
1	—	52	1	9	1	—	—	3	—	—	—	65	2	
1	—	47	8	37	2	5	—	2	1	—	—	92	11	
285	—	3817	270	2396	100	253	3	94	2	2	—	6847	375	
270	273	1657	90	1408	54	256	7	175	2	4	—	3770	426	
736	—	2626	13	1254	3	156	2	83	2	9	—	4864	22	
12	—	159	1	89	1	10	—	10	—	—	—	280	2	
15	5	111	18	92	4	10	—	9	—	—	—	237	27	
1	7	10	206	5	143	2	101	2	80	—	1	20	538	
1	45	2	74	1	23	—	3	—	2	—	—	4	147	
13	2	50	16	57	10	14	3	7	1	—	—	141	32	
1048	332	4615	420	2906	238	448	116	286	87	13	1	9316	1194	
40	—	672	—	696	—	102	—	64	—	—	—	1574	—	
22	—	211	—	114	1	9	—	6	—	—	—	362	1	
12	—	197	—	292	—	52	—	36	—	—	—	589	—	
19	—	88	—	38	—	6	—	2	—	—	—	153	—	
10	—	121	—	41	—	4	—	4	—	—	—	180	—	
5	—	103	—	67	—	5	—	6	—	—	—	186	—	
—	—	21	—	25	—	4	—	—	—	—	—	50	—	
108	—	1413	—	1273	1	182	—	118	—	—	—	3094	1	
11	20	44	71	53	9	7	—	5	—	—	—	120	100	
21	—	52	1	43	1	3	—	3	—	—	—	122	2	
11	—	31	—	17	—	8	—	2	—	—	—	69	—	
43	20	127	72	113	10	18	—	10	—	—	—	311	102	
4	43	38	55	80	16	9	3	7	—	—	—	138	117	
1	—	30	—	6	1	7	—	4	—	—	—	48	1	
1	—	25	—	18	—	5	—	3	—	—	—	52	—	
6	43	93	55	104	17	2	3	14	—	—	—	238	118	

80. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	Önállóknál — Bei Arbeitgebern														
	15—30			30—50			50—60			60 é feletl über 60 J.		ismertelen kord unb. Alters		összesen zusammen	
	éves — Jahre alt														
	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	
a) Asztalos, Tischler	48	—	236	1	57	—	64	—	—	—	—	405	1		
b) Esztorgályos, Drechsler	8	—	35	—	9	—	4	—	—	—	—	56	—		
c) Kádár, Böttcher	11	1	50	1	14	—	8	—	—	—	—	83	2		
d) Bognár, Wagner	8	—	38	—	4	—	5	—	—	—	—	55	—		
e) Egyéb, Sonstige	7	1	24	1	14	3	6	1	—	—	—	51	6		
VI. Összes fa-ipar. — Holzindustrie zusammen	82	2	383	3	98	3	87	1	—	—	—	650	9		
a) Drágakövés és nemes érczip., Edelmet u. Juwel.	21	—	102	—	28	1	5	—	—	—	—	156	1		
b) Bádogos, Spengler	11	—	78	1	10	1	5	—	—	—	—	110	2		
c) Lakatos, Schlosser	32	—	97	1	21	1	19	—	—	—	—	169	2		
d) Kovács, Schmiede	12	—	90	—	19	—	8	—	—	—	—	129	—		
e) Egyéb vasipar, Sonstige Eisenindustrie	28	—	54	1	8	—	8	—	—	—	—	98	1		
f) Öntőde, Giesserei	7	—	16	—	8	—	5	—	—	—	—	36	—		
g) Egyéb, Sonstige	6	1	18	—	22	1	9	—	—	—	—	55	2		
VII. Összes fémipar. — Metallindustrie zus.	117	1	455	3	122	4	59	—	—	—	—	753	8		
a) Könyvnyomda, Lithographie	—	—	11	—	5	—	3	—	—	—	—	19	—		
b) Könyvnyomda, Luchdruckerei	10	2	39	4	11	—	5	—	—	—	—	65	6		
VIII. Sokszorosító ipar. — Polygraphische Ind.	10	2	50	4	16	—	8	—	—	—	—	84	6		
a) Fényképész, Photographen	4	1	22	—	3	—	6	—	—	—	—	35	1		
b) Szobafestő, Zimmermaler	19	—	67	—	22	—	7	—	—	—	—	115	—		
c) Virágcsináló, Blumenmacher	2	6	—	2	—	2	—	1	—	—	—	2	11		
d) Czimfestő, Schildermaler	9	—	19	—	6	—	3	—	—	—	—	37	—		
e) Vésnök, Graveure	4	—	16	—	4	—	3	—	—	—	—	27	—		
f) Fametsző, Xyl graphen	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4	—		
g) Egyéb, Sonstige	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	3	—		
IX. Összes iparos művészet. — Gewerb. Kuns zus.	38	7	125	2	41	2	19	1	—	—	—	223	12		
a) Órás, Uhrmacher	8	—	48	—	13	—	19	—	—	—	—	88	—		
b) Látszerész, Optiker	2	—	9	2	4	—	4	—	—	—	—	19	2		
c) Puskaműves, Büchsenmacher	—	—	2	—	2	—	—	1	—	—	—	4	1		
d) Gépgyárban, In Maschinenfabriken	—	—	24	—	4	—	1	—	—	—	—	29	—		
e) Hangszerkészítő, Verfer', musikal. Instrum.	2	—	19	—	4	—	3	—	—	—	—	28	—		
f) Szerkesztő, Zeugschmiede	2	—	5	—	1	—	1	—	—	—	—	9	—		
g) Műszerész, Mechaniker	3	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—		
h) Egyéb, Sonstige	1	—	5	—	—	—	1	—	—	—	—	7	—		
X. Össz. műszeripar. — Mechanische Ind. zus.	18	—	116	2	28	—	29	1	—	—	—	191	3		
a) Timár, Gerber	7	—	11	—	7	—	12	—	—	—	—	37	—		
b) Szíjgyártó, Riemer	5	—	27	2	8	—	5	—	—	—	—	45	2		
c) Nyerges és bőröndös, Sattler u. Taschner	6	—	30	—	5	—	3	—	—	—	—	44	—		
d) Könyvkötő, Buchbinder	8	—	39	—	6	—	9	1	—	—	—	62	1		
e) Egyéb, Sonstige	8	—	24	3	4	1	4	—	—	—	—	40	4		
XI. Össz. bőrös papirip. - Led. u. Papierind. zus.	34	—	131	5	30	1	33	1	—	—	—	228	7		
a) Szappanos, Seifensieder	2	1	21	3	—	—	—	—	—	—	—	23	4		
b) Egyéb, Sonstige	1	—	8	—	1	—	—	—	—	—	—	10	—		
XII. Össz. olaj- és zsiripar. - Oel- u. Fettind. zus.	3	1	29	3	1	—	—	—	—	—	—	33	4		
a) Fényező és mázoló, Lackirer u. Anstreicher	8	1	37	2	14	—	8	—	—	—	—	67	3		
b) Szövetfestő, Tuchfärber	7	—	15	—	1	—	2	1	—	—	—	25	1		
c) Egyéb, Sonstige	2	—	13	—	6	—	2	1	—	—	—	23	1		
XIII. Összes iparos festő — Färbereien zus.	17	1	65	2	21	—	12	2	—	—	—	115	5		

Tabelle Nr. 80. (Fortsetzung.)

Alkalmazottaknál — Bei Arbeitnehmern																	
0—15			15—30			30—50			50—60			60 éven felül über 60 Jahre		ismeretlen korú unbekanntes Alters		összesen zusammen	
éves — Jahre alt																	
férfi männl.	nő weibl.		férfi männl.	nő weibl.		férfi männl.	nő weibl.		férfi männl.	nő weibl.		férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.
235	—		1606	—		1073	—		183	—		86	1	3	—	3186	1
46	—		142	—		37	—		2	—		3	—	—	—	230	—
33	—		256	—		201	1		13	—		6	—	—	—	509	1
16	—		164	—		72	—		8	—		4	—	—	—	264	—
10	1		71	—		31	1		5	—		1	—	—	—	118	2
340	1		2239	—		1414	2		211	—		100	1	3	—	4307	4
92	4		290	9		71	1		17	—		4	—	—	—	474	14
63	—		327	1		143	1		9	—		1	—	—	—	543	2
244	—		1727	—		746	—		67	—		36	—	—	—	2820	—
51	—		618	—		378	—		35	—		19	—	1	—	1102	—
33	—		257	—		89	—		28	1		3	—	—	—	410	1
72	1		301	—		144	3		20	—		10	—	—	—	547	4
22	1		121	2		62	—		14	1		6	—	—	—	225	4
577	6		3641	12		1633	5		190	2		79	—	1	—	6121	25
4	—		81	—		36	—		3	—		1	—	—	—	125	—
179	24		701	124		178	14		15	2		6	—	—	—	1079	164
183	24		782	124		214	14		18	2		7	—	—	—	1204	164
10	5		59	—		29	—		5	—		2	—	—	—	105	5
5	—		177	—		115	—		16	—		5	—	1	—	319	—
—	—		1	64	—	—	12	—	—	6	—	—	—	—	—	1	82
9	—		55	—		6	—		—	—		1	—	—	—	71	—
2	—		21	—		11	—		2	—		—	—	—	—	36	—
2	—		4	—		3	—		1	—		—	—	—	—	10	—
1	—		1	—		1	—		—	—		—	—	—	—	3	—
29	5		318	64		165	12		24	6		8	—	1	—	545	87
21	—		98	—		41	—		3	—		4	—	—	—	167	—
1	—		21	—		5	—		1	—		—	—	—	—	28	—
—	—		14	—		10	—		3	—		—	—	—	—	27	—
5	—		19	—		26	—		1	—		—	—	—	—	51	—
6	—		35	—		8	—		1	—		1	—	—	—	51	—
2	—		14	—		4	—		—	—		—	—	—	—	20	—
9	—		23	—		11	—		—	—		—	—	—	—	43	—
1	—		5	—		4	—		1	—		—	—	—	—	11	—
45	—		229	—		109	—		10	—		5	—	—	—	398	—
3	—		94	—		89	—		20	—		3	1	—	—	209	1
25	—		127	—		62	—		4	—		9	—	—	—	227	—
34	—		127	—		49	—		2	—		3	—	—	—	215	—
62	2		256	24		76	1		10	—		4	—	—	—	408	27
11	6		35	16		18	3		2	—		2	—	—	—	6	25
135	8		639	40		294	4		38	—		21	1	—	—	1127	53
—	—		25	1		24	—		7	—		1	—	—	—	57	1
—	—		4	2		4	—		—	—		—	—	—	—	8	2
—	—		29	3		28	—		7	—		1	—	—	—	65	3
31	—		205	—		117	—		14	—		11	—	—	—	378	—
9	—		43	2		14	2		5	—		2	—	—	—	73	4
6	—		80	1		39	—		13	—		7	—	—	—	145	1
46	—		328	3		170	2		32	—		20	—	—	—	596	5

80. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	Önállóknál -- Bei Arbeitgebern											
	15—30			30—50			50—60			60 é. feül		összesen
	éves — Jahre alt											
	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.
B. Ipar — Industrie.	a) Hajógyár, <i>In Schiffswerften</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) Dohánygyárban, <i>In Tabakfabriken</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	c) Női kézimunka, <i>Weibliche Handarbeit</i> ¹⁾	3	55	3	102	2	40	1	41	—	—	9 238
	d) Kárpitos, <i>Tapezierer</i>	17	—	60	2	11	—	7	—	—	—	95 2
	e) Kőszőrüs, <i>Schleifer</i>	3	—	7	1	2	—	1	—	—	—	13 1
	f) Aranyozó, <i>Vergolder</i>	2	—	16	—	4	—	—	—	—	—	22 —
	g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	24	9	115	13	32	5	31	6	—	—	202 33
	h) Megjelölés nélküli iparos, <i>Ind. o. näh. Bezeich.</i>	2	2	7	2	3	—	1	1	—	—	13 5
	XIV. Összes vegyes ipar. — Verschied. Ind. zus.	51	66	208	120	54	45	41	48	—	—	354 279
C. Forgalom Verkehr.	a) Vasutak, <i>Eisenbahnen</i> ²⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) Lófuvar, <i>Pferdeverkehr</i>	114	2	424	20	94	14	60	9	—	—	692 45
	I. Összes száraz forgalom. — Landverkehr zus.	114	2	424	20	94	14	60	9	—	—	692 45
	a) Gőzhajózás, <i>Dampfschiffahrt</i> ³⁾	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1 —
	b) Közöségi hajózás, <i>ewöhnliche Schiffahrt</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	II. Összes vízi forg. — Wasserverkehr zusammen.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1 —
	Összes forgalom. — Verkehr zusammen.	114	2	425	20	94	14	60	9	—	—	693 45
D. Kereskedelem — Handel.	a) Gabna-ésterm. ker., <i>Getreide- u. Productenh.</i>	43	—	146	2	44	1	37	2	—	—	270 5
	b) Fűszerkereskedő, <i>Specereihändler</i>	75	3	200	10	25	3	19	3	—	—	319 19
	c) Fa- » <i>Holz-</i>	33	4	130	16	42	1	24	3	—	—	229 24
	d) Sertés- » <i>Borstenvieh-</i>	14	—	48	—	14	—	3	—	—	—	79 —
	e) Bor- » <i>Wein-</i>	8	—	36	2	10	—	6	—	—	—	60 2
	f) Virág- » <i>Blumen-</i>	4	5	5	6	2	—	1	—	—	—	12 11
	g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	37	7	91	6	39	6	18	7	—	—	185 26
	I. Összes ősterm. keresk. Handel mit Urprod. zus.	214	19	656	42	176	11	108	15	—	—	1154 87
	a) Szalagkereskedő, <i>Bandkrämer</i>	2	—	—	—	1	—	1	1	—	—	4 1
	b) Divatcikkárus, <i>Modewaarenhändler</i>	10	—	46	1	4	—	2	—	—	—	62 1
	c) Papírkereskedő, <i>Papierhändler</i>	8	—	19	2	9	—	—	—	—	—	36 2
	d) Bőrkereskedő, <i>Lederhändler</i>	14	—	50	1	13	—	8	—	—	—	85 1
	e) Lisztkereskedő, <i>Mehlhändler</i>	9	4	47	6	20	2	10	1	—	—	86 13
	f) Fűszonkereskedő, <i>Leinwandhändler</i>	6	—	21	—	5	—	9	—	—	—	41 —
	g) Rőfőskereskedő, <i>Schnittwaarenhändler</i>	26	1	59	3	16	5	14	2	—	—	115 11
	h) Ruhakereskedő, <i>Kleiderhändler</i>	16	2	42	5	14	1	6	—	—	—	78 8
	i) Dizműárúkereskedő, <i>Galanteriewaarenh.</i>	4	—	17	—	2	—	—	—	—	—	23 —
	j) Rövidárúkereskedő, <i>Kurzwaarenhändler</i>	29	8	93	15	21	8	13	4	—	—	156 35
	k) Posztókereskedő, <i>Tuchwaarenhändler</i>	5	—	46	1	10	—	5	—	—	—	66 1
	l) Vaskereskedő, <i>Eisenhändler</i>	8	1	32	—	11	—	6	—	—	—	57 1
	m) Egyéb, <i>Sonstige</i>	53	7	231	20	73	14	38	10	—	—	395 51
	II. Össz. iparcz.-keresk. Handel mit Ind.-Art. zus.	190	23	703	54	199	30	112	18	—	—	3204 125
	a) Bankok, <i>Banken</i>	8	—	30	—	7	—	5	—	—	—	50 —
	b) Pénzváltó, <i>Geldwechsler</i>	4	—	20	—	4	—	4	—	—	—	32 —
	¹⁾ És pedig 1. Varrónó, <i>u. zw. Näherin</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	²⁾ Egyéb női kézimunka, <i>Sonst. weibl. Handarbeit</i>	3	56	3	102	2	40	1	41	—	—	9 238
	³⁾ U. m. 1. Hivatalnok, <i>u. zw. Beamte</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	³⁾ Üzem-szolgálat, <i>Betriebsdienst</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	²⁾ Iparos, <i>Handwerker</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	⁴⁾ Testi szolgálat, <i>körperliche Dienstleistung</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	³⁾ U. m. 1. Hivatalnok, <i>u. zw. Beamte</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	³⁾ Üzem-szolgálat, <i>Betriebsdienst</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	²⁾ Iparos, <i>Handwerker</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	⁴⁾ Testi szolgálat, <i>körperliche Dienstleistung</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1 —

80. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	Önállóknál — Bei Arbeitgebern													
	15—30			30—50			50—60			60 é. feletti			összesen	
	éves — Jahre alt						60 é. feletti						zusammen	
	férfi	mágnl.	nő	férfi	mágnl.	nő	férfi	mágnl.	nő	férfi	mágnl.	nő	férfi	mágnl.
c) Zálogüzlet, <i>Versatzgeschäfte</i>	1	1	38	1	6	—	1	—	—	—	—	46	2	
d) Biztosítás, <i>Assekuranzen</i>	—	—	2	—	3	—	2	—	—	—	—	7	—	
III. Összes pénzzel és hitellel kereskedők. Handel mit Geld und Credit zusammen	13	1	90	1	20	—	12	—	—	—	—	135	2	
a) Ügynök és alkusz, <i>Agenten und Makler</i> ..	89	—	454	2	149	2	92	—	2	—	—	786	4	
b) Szállító és bizományos, <i>Spedit. u. Commiss.</i>	24	—	86	—	20	—	8	—	—	—	—	138	—	
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	5	—	
IV. Összes közvetítők. — Vermittler zusammen.	113	—	543	2	171	2	100	—	2	—	—	929	4	
a) Házaló, <i>Hausierer</i>	97	8	343	45	129	18	146	22	—	—	—	715	93	
b) Kucséber, <i>Gottscheer</i>	4	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	
c) Kofa (gyüm. stb.), <i>Hökerinen (Obst u. s. w.)</i>	27	94	58	157	19	176	12	121	—	2	—	116	548	
d) Tojásáruló, <i>Eierverkäufer</i>	—	1	2	6	—	1	—	2	—	—	—	2	10	
e) Baromfiáruló, <i>Geflügelverkäufer</i>	4	6	22	50	2	18	6	14	—	—	—	34	88	
f) Kenyéráruló, <i>Brodverkäufer</i>	—	2	4	6	—	2	—	4	—	—	—	4	14	
g) Egyéb piaci árulás, <i>Sonst. Standverkauf.</i>	—	1	1	1	1	1	1	2	—	—	—	3	4	
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1	12	9	35	2	16	1	16	—	—	—	13	79	
V. Össz. járók. kisk. — Ambulirend. Kleinh. zus.	133	124	447	300	153	232	166	180	—	—	—	899	836	
a) Könyvkereskedő, <i>Buchhändler</i>	16	2	31	2	5	—	2	2	—	—	—	54	6	
b) Szatócs, <i>Fragner</i>	98	44	404	68	111	33	71	18	—	—	—	684	163	
c) Dohánytűz és lottó, <i>Tabak u. Lottokollektur</i>	10	28	34	47	18	17	11	16	—	—	—	73	108	
d) Egyéb (zsidó stb.), <i>Sonstige (Trödler etc.)</i>	20	1	81	9	24	3	14	5	—	—	—	139	18	
e) Megnevezés nélk., <i>Ohne nähere Be. eichnung</i>	32	34	113	49	27	7	11	10	1	—	—	184	100	
VI. Összes egyéb keresk. — Sonst. Handel zus.	176	109	663	175	185	60	109	51	1	—	—	1134	395	
a) Napszámos, <i>Tagelöhner</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
b) Munkás, <i>Arbeiter</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
c) Cseléd és szolgál, <i>Diener u. Gesinde</i> ¹⁾ ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
d) Hordár, <i>Dienstmänner</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
e) Egyéb testi szolg., <i>Sonst. körperl. Dienstl.</i> ..	5	—	22	—	8	—	4	—	—	—	—	39	—	
I. Összes testi szolg. — Körperl. Dienstl. zus.	5	—	22	—	8	—	4	—	—	—	—	39	—	
a) Állami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
b) Megyei hivatalnok, <i>Comitatsbeamte</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
c) Városi hivatalnok, <i>Städtische Beamte</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
d) Egyéb hivatalnok, <i>Sonstige Beamte</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
e) Írnok, <i>Schreiber</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
f) Ügyvéd, <i>Advokaten</i> ²⁾	545	—	493	—	79	—	56	—	—	—	—	1173	—	
g) Orvos és sebész, <i>Aerzte und Wundärzte</i> ³⁾	195	—	267	—	67	—	71	—	—	—	—	600	—	
¹⁾ U. m 1. Mindenes, u. zio. Diener für Alles	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
²⁾ Bötti szolgál, <i>Geübtdiener</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
³⁾ Urasági és házi szolgál, <i>Herrschfts- und Hausdiener</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
⁴⁾ Közhivatali szolgál, <i>Amtadiener</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
⁵⁾ Intézeti és irodaszolgál, <i>Institäts- u. Kanzleidiener</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
⁶⁾ Egyéb szolgál, <i>Sonstige Diener</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
⁷⁾ Szakács, szakácsnő, <i>Köche, Köchinnen</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
⁸⁾ Kocsis, <i>Kutscher</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
⁹⁾ Lovász, <i>Stall- (Reit-) Knechte</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
¹⁰⁾ Dajka és gyermekcseléd, <i>Ammen und Kindsmägde</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
¹¹⁾ Egyéb cseléd, <i>Sonstiges Gesinde</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
²⁾ Ebből ügyvéd, <i>Hievon Advokaten</i>	256	—	408	—	76	—	58	—	—	—	—	693	—	
Segéd, ügyvédjelölt, <i>Gehilfen, Advokatskandidaten</i> ..	389	—	85	—	3	—	3	—	—	—	—	480	—	
³⁾ Ebből orvos és sebész, <i>Aerzte und Wundärzte</i>	121	—	254	—	67	—	71	—	—	—	—	519	—	
Szigorló orvos, <i>ärztliche Rigorosanten</i>	74	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	87	—	

80. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — <i>Erwerbszweig</i>	Önállóknál — <i>Bei Arbeitgebern</i>														
	15—30			30—50			50—60			60 é. felül		ismertelen korú		összesen	
	éves — <i>Jahre alt</i>														
	férfi	männl.	nő	weibl.	férfi	männl.	nő	weibl.	férfi	männl.	nő	weibl.	férfi	männl.	nő
<i>h) Egyéb egészségügy, Sonst. Sanitätspersonal</i>	3	29	19	221	10	71	13	26	—	1	—	—	—	45	350
<i>i) Tanító, Lehrer¹⁾</i>	6	20	27	33	10	2	11	2	—	—	—	—	—	54	57
<i>j) Író, Schriftsteller</i>	23	—	81	3	19	—	5	1	—	—	—	—	—	128	4
<i>k) Műzenész és zenetanító, Musiker. u. Musikh.</i>	42	20	55	32	11	8	8	—	—	—	—	—	—	116	60
<i>l) Színész, Schauspieler</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>m) Festő és szobrász, Maler u. Bildhauer</i>	11	—	30	1	8	1	6	—	—	—	—	—	—	55	2
<i>n) Egyéb művészet, Sonstige Kunst</i>	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
<i>o) Isteni szolgálat, Gottesdienst</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>p) Könyvvivő, Buchhalter</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>q) Építész, mérnök, Architekten, Ingenieure</i>	121	—	214	—	38	—	19	—	—	—	—	—	—	392	—
<i>r) Gépész, Maschinenisten</i>	15	—	47	—	9	—	5	—	—	—	—	—	—	76	—
<i>s) Egyéb, Sonstige</i>	26	—	124	—	58	—	25	—	—	—	—	11	—	244	—
II. Összes szellemi szolg. — <i>Geist. Dienstl. zus.</i>	987	70	1357	291	309	82	219	31	11	1	—	—	—	2883	475
<i>a) Katonáság, Militär</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>b) Őrség, Wache</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>c) Házmesterek, Hausmeister</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>d) Fodrász, horbély, Friseur, Barbier</i>	51	79	87	58	9	7	7	3	1	—	—	—	—	155	147
<i>e) Betegápolók, Krankenwärter</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>f) Adóbiztosok, Steuerkommissäre</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>g) Levélhordók, Briefträger</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>h) Lámpagyújtók, Lampenanzünder</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>i) Különféle felvigyázók, Diverse Aufseher</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>j) Vám-és jegysz., Mautheimnehmer u. Billeure</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>k) Egyéb, Sonstige</i>	54	10	142	48	22	22	6	14	—	—	—	—	—	224	94
III. Összes külf. szolg. — <i>Verschied. Dienstl. zus.</i>	105	89	229	106	31	29	13	17	1	—	—	—	—	379	241
<i>a) Magánzó, Privatiere</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>b) Háztulajdonosok, Hausbesitzer</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>c) Tőkepezesek, Capitalisten</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>d) Nyugdíjasok, Pensionisten</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I. Összes saját vagy. élők. — <i>Aus eig. Mitteln Leb.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Háztartásban foglalkozva. — <i>In der Haushaltung beschäftigt</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Gyámolt. élők. — <i>Von Unterst. Lebende</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Tanulók. — <i>Lernende</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>a) Kéjhölgy, Prostituirte</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>b) Egyéb 15 éven alul, Sonst. unt. 15 Jahren</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>c) > 15 > fölül, > über 15 ></i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Összes egyéb. — <i>Sonstige zusammen.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Önálló kereset nélküli összesen — <i>Ohne selbstständigen Erwerb zusammen.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
¹⁾ U. m. 1. tanár, u. zw. Professoren	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Néptanító, Volkalehrer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Egyéb tanító, Sonstige Lehrer	6	16	27	2	10	2	11	—	—	—	—	—	—	54	41
4. Egyéb nevelés, Sonstige Erziehung	—	4	—	10	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	16

Tabelle Nr. 80. (Fortsetzung.)

Alkalmazottaknál — Bei Arbeitnehmern

0—15		15—30		30—50		50—60		60 éven felül über 60 Jahre		ismeretlen korú unbekanntes Alters		összesen zusammen			
éves — Jahre alt															
férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.		
—	—	88	—	40	2	9	—	2	—	—	—	139	2		
1	2	358	686	465	307	102	35	71	21	—	—	997	1051		
—	—	52	1	50	2	18	1	8	1	—	—	128	5		
—	2	62	24	77	5	22	1	16	—	—	1	177	33		
—	1	35	73	74	23	7	4	9	2	—	1	125	109		
16	—	95	104	38	—	5	—	2	—	—	—	156	—		
3	9	42	—	39	20	12	1	4	—	—	—	100	134		
2	—	47	18	113	15	43	8	44	5	—	—	249	46		
1	—	275	—	156	1	35	—	8	—	—	—	475	1		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
9	—	131	—	108	—	18	—	11	—	—	—	277	—		
—	—	55	—	43	1	17	—	12	—	—	—	127	1		
38	14	3402	1063	4266	430	1363	51	814	31	—	2	9883	1591		
7	—	320	—	205	—	125	—	102	—	—	—	759	—		
1	—	427	—	559	—	113	—	92	—	—	—	1192	—		
1	—	80	36	541	165	255	106	183	71	—	—	1060	378		
33	1	287	19	65	13	5	—	—	—	—	—	390	33		
—	1	23	70	36	162	8	69	9	34	—	—	76	336		
—	—	11	—	42	—	12	—	8	—	—	—	73	—		
1	—	25	—	164	—	33	—	8	—	—	—	231	—		
—	—	26	—	57	—	12	—	9	—	—	—	104	—		
—	—	32	3	108	5	45	6	55	—	—	—	240	14		
—	—	12	1	38	2	22	1	12	2	—	—	84	6		
8	—	211	13	358	26	126	20	56	30	—	—	759	89		
51	2	1454	142	2173	373	756	202	534	137	—	—	4968	856		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	165	—	208	—	54	—	38	—	—	—	458	—		
—	—	150	439	288	182	49	14	30	13	—	—	450	650		
—	1	14	18	23	18	3	9	4	2	—	—	45	47		
—	—	29	228	8	107	3	12	4	6	—	—	44	354		

80. számú tábla. (Vége.)

Összesítés.

Kereseti ág — Erwerbszweig	Önállóknál — Bei Arbeitgebern												
	15—30			30—50			50—60			60 é. felül		ism. korú unt. Alter	Összesen zusammen
	éves — Jahre alt						über 60 J.						
	férfi männl.	nő v.	férfi männl.	nő v.	férfi männl.	nő v.	férfi männl.	nő v.	f. m.	nő v.	férfi männl.	nő v.	
A. Östermelés, <i>Urproduktion</i>	434	39	1121	129	411	74	336	97	4	—	2306	339	
B. I. Elodéipar, <i>Nahrungindustrie</i>	260	76	1316	263	379	84	211	58	—	—	2166	481	
II. Ruházati ipar, <i>Kleidungsindustrie</i>	150	272	1383	524	350	135	350	58	6	—	2239	989	
III. Építőipar, <i>Bauindustrie</i>	43	—	197	—	46	1	23	—	—	—	309	1	
IV. Fonó, szövő-ipar, <i>Spinnerei und Weberei</i>	7	5	24	1	23	1	17	—	—	—	71	7	
V. Agyag-ipar, <i>Thonindustrie</i>	6	—	37	—	8	2	4	—	—	—	55	2	
VI. Fa-ipar, <i>Holzindustrie</i>	82	2	383	3	98	3	87	1	—	—	650	9	
VII. Fém-ipar, <i>Metallindustrie</i>	117	1	455	3	122	4	59	—	—	—	753	8	
VIII. Sokszorosítóip., <i>Polygraphische Industrie</i>	10	2	50	4	16	—	8	—	—	—	84	6	
IX. Iparos-művészet, <i>Gewerbliche Kunst</i>	38	7	125	2	41	2	19	1	—	—	223	12	
X. Műszer-ipar, <i>Mechanische Industrie</i>	18	—	116	2	28	—	29	1	—	—	191	3	
XI. Bőr- és papír-ipar, <i>Leder- und Papierindustrie</i>	34	—	131	5	30	1	33	1	—	—	228	7	
XII. Olaj- és zsir-ipar, <i>Oel- und Fettindustrie</i>	3	1	29	3	1	—	—	—	—	—	33	4	
XIII. Iparos festő, <i>Färbereien</i>	17	1	65	2	21	—	12	2	—	—	115	5	
XIV. Vegyes ipar, <i>Verschiedene Industrie</i>	51	66	208	120	54	45	41	48	—	—	354	279	
Összes ipar. — <i>Industrie zusammen</i>	836	433	4519	932	1217	278	893	170	6	—	7471	1813	
C. I. Száraz forgalom, <i>Landverkehr</i>	114	2	424	20	94	14	60	9	—	—	692	45	
II. Víziforgalom, <i>Wasserverkehr</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	
Összes forgalom. — <i>Verkehr zusammen</i>	114	2	425	20	94	14	60	9	—	—	693	45	
D. I. Österm. keresk., <i>Handel mit Urprod.</i>	214	19	656	42	176	11	108	15	—	—	1154	87	
II. Iparcikk. > <i>Handel mit Industrieart.</i>	190	23	703	54	199	30	112	18	—	—	1204	125	
III. Pénzzel és hitellel kereskedők, <i>Handel mit Geld und Credit</i>	13	1	90	1	20	—	12	—	—	—	135	2	
IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i>	113	—	543	2	171	2	100	—	2	—	929	4	
V. Járókelő kiskeresk., <i>Ambulirend. Kleinh.</i>	133	124	417	300	153	232	166	180	—	—	899	836	
VI. Egyéb keresk., <i>Sonstiger Handel</i>	176	109	663	175	185	60	109	51	1	—	1134	395	
Összes kereskedelem. — <i>Handel zusamm.</i>	839	276	3102	574	904	335	607	264	3	—	5455	1449	
E. I. Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienstleistung</i> ..	5	—	22	—	8	—	4	—	—	—	39	—	
II. Szellemi szolgálat, <i>Geistige Dienstleist.</i> ..	987	70	1357	291	309	82	230	31	—	1	2883	475	
III. Különféle szolg., <i>Verschiedene Dienstl.</i> ..	105	89	229	106	31	29	14	17	—	—	379	241	
Összes személyes szolg. — <i>Persönl. Dienstl. zus.</i> ..	1097	159	1608	397	348	111	248	48	—	1	3301	716	
F. I. Saját vagyomból élők, <i>Aus eigenen Mitteln Lebende</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
II. Háztartásban elfoglalva, <i>In der Haushaltung Beschäftigte</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
III. Gyámol. élők, <i>Von Unterstützung Lebende</i> ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
IV. Tanulók, <i>Lernende</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
V. Egyéb, <i>Sonstige</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összes önálló kereset nélküliek <i>Ohne selbstständigen Erwerb. zus.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Főösszeg — Hauptsunme	3320	909	10775	2052	2974	812	2144	588	13	1	19226	4362	

Recapitulation.

Tabelle Nr. 80. (Schluss.)

Alkalmazottaknál — Bei Arbeitnehmern													
0—15		15—30		30—50		50—60		60 éven felül über 60 Jahre		ismeretlen korú unbekanntes Alters		összesen zusammen	
éves — Jahre alt													
férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.	férfi männl.	nő weibl.
79	—	684	50	543	38	130	14	107	15	—	—	1543	117
285	—	3817	270	2396	100	253	3	94	2	2	—	6847	375
1048	332	4615	420	2906	238	448	119	286	87	13	1	9316	1194
108	—	1413	—	1273	1	182	—	118	—	—	—	3094	1
43	20	127	72	113	10	18	—	10	—	—	—	311	102
6	43	93	55	104	17	21	3	14	—	—	—	238	118
340	1	2239	—	1414	2	221	—	100	1	3	—	4307	4
577	6	3641	12	1633	5	190	2	79	—	1	—	6121	25
183	24	782	124	214	14	18	2	7	—	—	—	1204	164
29	5	318	64	165	12	24	6	8	—	1	—	545	87
45	—	229	—	109	—	10	—	5	—	—	—	398	—
135	8	639	40	294	4	38	—	21	1	—	—	1127	53
—	—	29	3	28	—	7	—	1	—	—	—	65	3
46	—	328	3	170	2	32	—	20	—	—	—	596	5
335	565	1054	2853	703	1059	164	—	87	97	—	1	2343	4801
3180	1004	19324	3916	11522	1464	1616	358	850	188	20	2	36512	6932
14	—	806	4	1839	5	310	—	117	—	3	—	3089	2
2	—	391	1	641	1	144	—	59	—	1	—	1238	9
16	—	1197	5	2480	6	454	—	176	—	4	—	4327	11
139	4	1167	7	227	7	33	3	17	1	—	—	1583	22
243	4	1711	15	395	4	50	1	21	—	1	—	2421	24
3	—	394	1	257	2	53	—	23	—	1	—	729	3
9	7	174	—	248	1	56	—	33	—	1	—	515	1
188	11	1311	122	405	20	56	4	37	2	—	—	1999	159
583	26	4776	165	1550	91	256	45	138	38	5	—	7308	365
382	1443	8841	22319	15278	13080	3084	3081	1793	1675	1000	562	20378	42161
38	14	3402	1063	4266	430	1363	51	814	31	—	2	9883	1591
51	2	1454	142	2173	373	756	202	534	137	—	—	4968	856
471	1459	13697	23524	21717	13883	5203	3334	3141	1841	1000	564	45229	44608
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4329	2189	39678	28160	37812	15482	7659	3751	4412	2085	1029	66	94919	52033

Foglalkozás és kor. Százalékokban.

Beruf und Alter. In Percenten.

	0—15	15—30	30—50	50—60	60 éven felett Über 60 Jahre
	éves — Jahre alt				
A) Önállóak. — Selbstständige.					
Férfiak — Männer.					
Östermelés, <i>Urproduktion</i>	—	18·82	48·61	17·82	14·57
Ipar, <i>Industrie</i>	—	11·19	60·49	16·29	11·95
Forgalom, <i>Verkehr</i>	—	16·45	61·33	13·56	8·66
Kereskedelem, <i>Handel</i>	—	15·38	56·87	16·57	11·13
Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienstleistungen</i>	—	12·82	56·41	20·51	10·26
Szellemi szolgálat, <i>Geistige Dienstleistungen</i>	—	34·23	47·07	10·72	7·98
Nevezetesebb ágak. ¹⁾ — Nennenswerthe Zweige. ¹⁾					
Férfiak — Männer.					
Földműves, <i>Ackersleute</i>	—	15·64	40·78	23·21	19·89
Szőlőműves, <i>Weinbauern</i>	—	24·51	34·83	20·62	20·04
Majoros és tehénész, <i>Milchmeier</i>	—	21·24	65·54	9·42	3·80
Vendéglős és koreszmáros, <i>Gastwirthe</i>	—	11·01	59·43	19·74	9·82
Szabó, <i>Schneider</i>	—	4·55	57·36	17·29	20·68
Czipész, <i>Schuster</i>	—	7·30	65·74	14·16	12·35
Lófuvar, <i>Lohnfuhrwerker</i>	—	16·48	61·27	13·58	8·67
Ügynök, <i>Agenten</i>	—	11·32	57·76	18·96	11·71
Házaló, <i>Hausierer</i>	—	13·57	47·97	18·04	20·42
Szatócs, <i>Fragner</i>	—	14·33	59·06	16·23	10·38
Ügyvéd, <i>Advokaten</i>	—	46·46	42·03	6·74	4·77
Orvos, <i>Aerzte</i>	—	32·50	44·50	11·17	11·83
Nők — Frauen.					
Kofa, <i>Hökerinnen</i>	—	17·15	28·65	32·12	22·08
B) Alkalmazottak. — Arbeitnehmer.					
Férfiak — Männer.					
Östermelés, <i>Urproduktion</i>	5·12	44·33	35·19	8·43	6·93
Ipar, <i>Industrie</i>	8·71	52·92	31·56	4·43	2·33
Forgalom, <i>Verkehr</i>	0·37	27·66	57·32	10·49	4·07
Kereskedelem, <i>Handel</i>	7·98	65·35	21·21	3·50	1·89
Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienstleistungen</i>	1·16	29·11	50·29	10·15	5·90
Szellemi szolgálat, <i>Geistige Dienstleistungen</i>	0·38	34·42	43·17	13·79	8·24
Nevezetesebb ágak. — Nennenswerthe Zweige.					
Férfiak — Männer.					
Pék, <i>Bäcker</i>	6·06	63·80	27·77	1·93	0·44
Mészáros, <i>Fleischer</i>	4·64	58·24	30·77	4·76	1·59
Hentes és egyéb húsipar, <i>Selcher u. sonstige Fleisch-industrie</i>	10·99	69·28	17·62	1·81	0·30
Malom, <i>Mühlen</i>	1·94	37·26	53·71	5·26	1·60
Vendéglős és koreszmáros, <i>Gastwirthe</i>	2·27	57·67	35·64	3·14	1·28
Szabó, <i>Schneider</i>	7·16	43·95	37·35	6·79	4·64
Czipész, <i>Schuster</i>	15·13	53·99	25·78	3·21	1·71
Kőműves, <i>Maurer</i>	2·54	42·69	44·22	6·48	4·07
Ács, <i>Zimmerleute</i>	2·04	33·45	49·57	8·83	6·11

¹⁾ Csak az 500-nál több egyént foglalkoztató kereseti ágak. — Nur die über 500 Personen beschäftigenden Erwerbszweige.

81. sz. tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 81. (Schluss.)

	0—15	15—30	30—50	50—60	60 éven felül Über 60 Jahre
	éves — Jahre alt				
Asztalos, <i>Tischler</i>	7 38	50 41	33 68	5 74	2 70
Kádár, <i>Böttcher</i>	6 48	50 30	39 49	2 55	1 18
Bádogos, <i>Spengler</i>	11 60	60 22	26 34	1 66	0 18
Lakatos, <i>Schlosser</i>	8 65	61 24	26 45	2 38	1 28
Kovács, <i>Schmiede</i>	4 63	56 08	34 30	3 18	1 72
Öntőde, <i>Giesserei</i>	13 16	55 03	26 32	3 66	1 83
Könyvnyomda, <i>Buchdruckerei</i>	16 59	64 97	16 50	1 39	0 55
Hajógyár, <i>In Schiffswerften</i>	1 35	25 51	46 79	16 89	9 46
Vasuti hivatalnok, <i>Eisenbahnbeamte</i>	0 06	24 70	61 36	10 45	3 24
Vasuti üzem szolgálat, <i>Eisenbahnbetriebsdienst</i>	—	24 08	61 75	10 39	3 78
Gőzhajózási üzem szolg., <i>Dampfschiff-Betriebsdienst</i>	0 21	36 36	48 71	10 81	3 81
Fűszerkereskedő, <i>Specereihändler</i>	11 84	78 06	8 98	0 82	0 30
Napszámos, <i>Tagelöhner</i>	1 38	26 63	52 15	10 20	6 27
Bolti szolga, <i>Gewölbdiener</i>	0 19	31 72	52 32	10 76	3 71
Urasági és házi szolga, <i>Herrschafts- und Hausdiener</i>	1 81	46 62	34 17	8 59	3 78
Közhivatali szolga, <i>Amtsdiener</i>	0 19	13 98	53 04	16 68	9 74
Intézeti szolga, <i>Institutsdiener</i>	0 16	15 63	53 95	18 91	10 53
Kocsis, <i>Kutscher</i>	0 58	41 99	47 39	4 79	1 27
Allami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	—	25 27	46 69	17 07	10 97
Városi hivatalnok, <i>Städt. Beamte</i>	—	24 09	49 17	17 11	9 63
Magánhivatalnok, <i>Privatbeamte</i>	—	35 17	44 94	14 03	5 86
Írnok, <i>Schreiber</i>	0 58	55 17	30 70	8 97	4 58
Órség, <i>Wache</i>	0 08	35 82	46 90	9 48	7 72
Házmester, <i>Hausmeister</i>	0 09	7 55	51 04	24 06	17 26
Nők — Frauen.					
Női kézimunka, <i>Weibliche Handarbeit</i>	12 59	60 09	20 93	4 49	1 88
Napszámosnő, <i>Tagelöhnerinnen</i>	1 47	27 17	47 50	14 21	7 98
Munkásnő, <i>Arbeiterinnen</i>	12 91	52 11	25 47	7 04	2 23
Cseléd, <i>Mägde</i>	4 31	64 51	23 60	4 21	2 17
Szakácsnő, <i>Köchinnen</i>	0 32	52 15	40 67	4 45	1 08
Dajka, <i>Ammen</i>	12 91	52 11	25 47	7 04	2 23
C) Egyéb. — Sonstige.					
Férfiak — Männer.					
Tanító, <i>Lehrer</i>	0 09	34 44	46 55	11 16	7 76
Művész, <i>Künstler</i>	2 41	38 40	42 56	9 98	6 65
Magánzó, <i>Privatiere</i>	—	6 09	18 70	22 72	52 49
Nők — Frauen.					
Mosás és tisztítás, <i>Wäscheri und Reinigung</i>	0 26	20 66	57 86	15 38	5 84
Magánzó, <i>Privatiers</i>	—	10 70	27 39	22 55	39 01
Nyugdíjas, <i>Pensionistinnen</i>	—	2 55	28 10	26 10	43 07
Gyámoltástól élő, <i>Von Unterst. Lebende</i>	0 85	3 97	13 27	18 87	62 78
Kéjhölgyek, <i>Prostituirte</i>	—	93 68	5 14	0 59	0 59

HATODIK FEJEZET.

Foglalkozás és származás. (Szülőhely.)

A külföldiek közt kétszer annyi férfi, mint a belföldiek közt.— Azon ágak felsorolása, melyekben feltűnő sok vagy feltűnő kevés bel- vagy külföldi foglalkozik. — A külföldiek részletezése egyes országok szerint.

A foglalkozás összefüggését az illetők származásával, két tekintetben vizsgáljuk vizsgálat alá: előbb kimutatván minden egyes kereseti ágról, hány belföldi, hány osztrák és hány külföldi születésű található benne (82. számú tábla); második sorban pedig, midőn (a 83. számú táblán) a fontosabb kereseti ágakban foglalkozók szülőhelyét, a reánk nézve jelentékenyebb egyes országok szerint részletezzük.

1. Belföldiek, osztrákok és külföldiek megkülönböztetése.

Ha mindenekelőtt népességünk kereső (t. i. a háztartásban foglalkozó, a tanuló és az egyéb foglalkozás nélküliek levonása után maradó) részét a szülőhely szerint belföldiekre, osztrákokra és külföldiekre osztjuk, úgy találjuk¹⁾ hogy

	a férfiak közt van	a nők közt van
belföldi	83·4 ^o / _o	91·7 ^o / _o
osztrák	14·5 »	7·2 »
külföldi	2·1 »	1·1 »

Kittünik ebből, hogy Ausztriából és külföldről kétszer annyi férfi mint nő vándorol be hozzánk.

A mi mármost az egyes kereseti ágakat illeti, úgy a külföldiek aránylagos nagyobb vagy kisebb számát abból tudjuk megítélni, a mint az illető ágak a most között átlagokon felül vagy alul maradnak.²⁾

Ily alapon állithatni, hogy a lakosságunk körében élő osztrák férfiak aránylag legritkábban foglalkoznak őstermeléssel, kereskedelemmel és szellemi

1) T. i.	belföldi		osztrák		külföldi	
összesen	149,636 f.	167,842 nő	19,456 f.	13,548 nő	2,929 f.	2,271 nő
le: háztartásban	197	56,151	11	7,013	2	1,205
tanuló	22,948	16,815	616	473	118	97
egyéb foglal- koz. nélk.	27,020	36,358	1,536	1,498	297	240
marad kereső	99,471	58,518	17,293	4,564	2,512	729
	összesen 119,276 férfi és 63,811 nő.					

²⁾ Egyszerűbb lett volna, ha közvetlen a felnőttek arányszámát hasonlítjuk össze. Minthogy azonban a származási táblák kor szerinti részletezést nem tartalmaznak, a felnőtt lakosság helyett a foglalkozással bírók összegét kellett kiindulási pontul vennünk.

munkával, míg aránylag leggyakrabban testi szolgálatból élnek; a külföldről származó férfiak azonban legnagyobbresztszellemi munkából élők, vagy pedig iparosok, míg testi szolgálatból vagy üstermelésből élő köztük aránylag legritkábban akad.

Az egyes nevezetesebb ágakra áttérve, az találjuk, hogy az osztrák férfiak a következő kereseti ágakban maradnak erősen az átlag ($14\frac{1}{2}\%$) alatt; ügyvéd 1% , szőlőművelés $\frac{3}{4}\%$, majoros és tehenész $1\frac{1}{2}\%$, földművelés 2% , rőföskeresk. $2\frac{1}{2}\%$, városi hivatalnok 3% , fűszer- és rövidárúkereskedés 4% , orvos és sebész, borbély, fodrász $4\frac{1}{2}\%$, tanító 5% , író $5\frac{3}{4}\%$, lófuvar 7% , állami hivatalnok s irnok, gabnakereskedés és könyvnyomdászat 8% ;

ellenben jóval fölötte vannak az átlagnak a következő ágaknál: szíjgyártó, aranyozó, kádár, pék $18\frac{1}{2}\%$, malomipar $18\frac{3}{4}\%$, házaló, órás, hajógyár és vasut 19% , cukrász, gépész, bordár $20\frac{1}{2}\%$, napszámos 21% , kőműves $21\frac{1}{2}\%$, nyugdíjas, nyerges 22% , vendéglős és koresmáros, házmester 26% , öntőde 31% , műzenész 32% , serfőző 52% .

A külföldi férfiak fölötte ritkán fordulnak a következő ágakhoz: szőlőművelés, majoros, földművelés, cipészet, szabóipar, lófuvar, rövid- és divatárúkereskedés, szatócsüzlet, állami és városi hivatal, ügyvédség, orvos; sőt szücsök, bognárok, téglavetők, aranyozók, baromfi- és ruhakereskedők között elő sem fordulnak. Ellenben meghaladják az átlagot a következő ágakban: magánhivatalnok (4·09), hentes (4·47), kövező és tőkepenzes (5·34), isteni szolgálat (5·62), órás (5·77), malomipar (5·84), cukrász (5·97), kőfaragó (6·65), szobafestő (6·68), hajógyár (7·43), könyvnyomda (8·00), kertész (9·60), építészmérnök (11·98), gépész (14·20), serfőzés (22·35).

Összehasonlítván ezen állapotokat a mult népszámlálásnál talált viszonyokkal¹⁾, úgy tapasztaljuk, hogy úgy az iparnál, valamint a testi szolgálatoknál is, de különösen a forgalom terén ma a külföldiek már sokkal ritkábban vannak képviselve, mint egy évtizeddel ezelőtt.

A kereskedelem és szellemi szolgálatok körében azonban csak kisebb mérvű változás tapasztalható. Volt t. i. (csak a férfiakról szólván):

	b e l f ö l d i	
	1870.	1881.
iparnál	75·98 ⁰ / ₀	81·92 ⁰ / ₀
forgalomnál	66·89	83·19
kereskedelelemnél	83·89	89·00
testi szolgálatoknál	69·39	79·72
szellemi szolgálatoknál	82·75	88·16

Ha pedig a külföldieket osztrákokra és egyéb külföldiekre szétválasztjuk, azt tapasztaljuk, hogy úgy az osztrákok, mint a külföldiek aránya leginkább a forgalom és a testi szolgálatok terén fogyott. Volt t. i. (szintén csak a férfiakról szólván):

	osztrák		egyéb külföldi	
	1870.	1881.	1870.	1881.
az iparnál	20·21 ⁰ / ₀	15·65 ⁰ / ₀	3·81 ⁰ / ₀	2·43 ⁰ / ₀
a forgalomnál	29·63	15·23	3·48	1·68
a kereskedelelemnél	13·16	9·06	2·95	1·94
a testi szolgálatoknál	28·13	18·68	2·48	1·62
a szellemi szolgálatoknál	13·22	9·28	4·03	2·56

¹⁾ A mi mellett azonban figyelembe veendő, hogy az 1870-diki adatok csak Pestre vonatkoznak.

Átmenvén a nagyobb egyes ágakra, a következők emlithetők fel olyanok, mint a melyekben (a férfiaknál) a külföldi elem leginkább fogyott:

	osztrák		külföldi	
	1870.	1881.	1870.	1881.
10,000 földmivelő közt volt	849	200	88	215
» pék közt volt	2854	1851	199	106
» bádogos közt volt	1462	1306	770	282
» vasutak » »	4969	1924	401	148
» cseléd és szolga közt volt	2220	1260	280	113
» tanító közt volt	1083	483	767	378
» fodrászok és borbélyoknál	1250	452	129	72

A nők tekintetében aránylag legtöbb osztrákot találni a nyugdíjasok közt (17.70%), továbbá a magánzónók és tanítónők közt. A külföldi származású (és foglalkozó) nőknek teljes fele-része tanításból tartja fenn magát. Ezek száma a helyett, hogy fogyott volna, jóval több mint tiz évvel ezelőtt.

2. Egyes nevezetesebb országok szerint.

Az erre vonatkozó absolut számok a 83. számú táblán tartalmaztatnak. Ezen alaptáblából kétrendbeli százaléktábla van számítva, u. m. a 84. számú tábla, mely kimutatja, hány százaléka az egy-egy kereseti ágban foglalkozóknak származik Magyarországból, hány Ausztriának német korona-tartományaiból¹⁾, vagy Csehországból, Morvaországból, Galiczia és Bukovinából, hány egész Németországból és különösen hány Poroszországból vagy Bajorországból, továbbá hány Svájczból vagy Olaszországból, valamint két főösszegben, hány Ausztriából összesen és hány külföldről összesen. A 85. számú táblán pedig ki van számítva, hogy tiz-tizezer, az ép említett országokban született egyén közül, hány foglalkozik a nevezetesebb kereseti ág mindegyikében. Rövidség kedvéért ezen túl csakis ez utóbbi tábla eredményeit fogjuk tárgyalni.

Az Ausztriából és külföldről bevándoroltak leginkább a következő ágak felé fordultak:

Korcsmáros: mig tizezer magyar közül csak 160 korcsmáros található, addig ugyanannyi osztrák között 453, sőt külföldi közt is 300; az Ausztriából bevándoroltak tehát háromszor oly sűrűn lépnek ezen pályára, mint a belföldiek, a kik attól határozottan idegenkedni látszanak, — a mi aztán a korcsmai és vendéglői szolgálatnak német voltát némileg megmagyarázza. Különösen sok korcsmáros és pinczer kerül ki az Ausztria német tartományaiban és Morvaországban aránylag legtöbb pedig a Bajorországban születettekből t. i. (794 tizezer közül).

Feltűnő továbbá azon csekély hajlam, melyet a belföldiek a kőmives mesterség iránt tanusítanak. Tizezer belföldi közül (t. i. alig 100 él e mesterség után, mig külföldiekből felével, osztrákokból kétszerte több. Leginkább vonzódnak e foglalkozás iránt a poroszok (444), morvák (414) és az olaszok (361).

¹⁾ T. i. Alsó- és Felső-Ausztria, Stájerország, Tirol és Vorarlberg, Salzburg és Karinthia.

Fölemlithető továbbá, hogy a Galicziából bevándoroltak közt szintén alig akad kőműves.

A napszám os foglalkozás is olyan, mely a külföldiek igen nevezetes részét foglalkoztatja: így pl. a fővárosban élő osztrákoknak majdnem teljes negyed-része napszám os, sőt a gácsországiaknak majdnem felerésze az! Az Ausztrián kívüli külföldről bevándoroltak körében minden hetedik-nyolczadik ember él napszámból, de az itt élő olasz férfiakból már minden negyedik.

Aránylag sok külföldi fordul továbbá a vasuti és gőzhajózási hivatalokhoz is: tizezer belföldi közt 83 vasuti hivatalnokot találunk, ugyanannyi osztrák közt kétszerannyit, gőzhajózási hivatalnoknál pedig háromszorannyit. A nyugdíjasok közt is aránylag gyakrabban találni osztrákokot, sőt még külföldit is, mint belföldit.

Gabnakereskedéssel aránylag felével több belföldi foglalkozik, mint osztrák; fölemlítésre méltó azonban, hogy külföldiek közt aránylag kétszerannyi gabnakereskedő találtatik, mint a belföldiek körében és pedig leginkább a svájcziai közt.

A külföldiek közt — az osztrákoktól eltekintvén — feltűnően gyakoriak még a következő keresetek: kertészet (a belföldiek arányszáma ugy áll a külföldiekéhez, mint 1 : 7; különösen poroszokból); hentesipar (1 : 3, kivált olaszok); molnár (1 : 4, kivált svájcziai); kőfaragó (1 : 4, különösen olasz); ács (1 : 2, különösen porosz és svájcz); bádigos (1 : 2); lakatos (1 : 2, különösen svájcz); szobafestő (1 : 4, különösen porosz és bajor); ügynök és alkusz (2 : 1¹/₂, különösen német); tanító (1 : 2, különösen svájcz, míg osztrákokból aránylag csak harmadrész annyi tanító kerül ki, mint belföldiből); saját vagyonából élő (1 : 2, különösen bajor és porosz).

Hogy a külföldi nők igen jelentékeny része tanításból él, azt már említettük vala; tegyük itt hozzá, hogy tizezer belföldi születésű nőből 41, tizezer ausztriaiból kétszer annyi, de tizezer külföldi születésű nő közül több, mint 1300 él tanításból.¹⁾ Különösen kiemelhetők itt a svájczai nők, kik közül 35 százalék tanítónő. Az osztrák tartományok közül legtöbb tanítónőt a német korona-tartományok szolgáltatnak.

¹⁾ Helyesebben mondva annyi élne, ha tizezer volna; tényleg a fővárosban élő külföldi nők összes száma csak 2271-et tesz. Ezen megjegyzés különben szól általában mindazon országokra, melyekből kevesebb mint tizezer lakó van Budapesten.

92. számú tábla.

Foglalkozás összefüggése a származással, tekintettel egyuttal a műveltségi fokra.

Zusammenhang des Berufes mit der Herkunft, zugleich mit Berücksichtigung des Bildungsgrades.

Kereseti ág — Erwerbszweig	Belföldi — Inländer				Osztrák — Oesterreicher				Külföldi — Ausländer				Összesen — Zusammen			
	férfi männlich		nő weiblich		férfi männlich		nő weiblich		férfi männlich		nő weiblich		férfi männlich		nő weiblich	
	Lehsám Anzahl	Ebből tud írni können schreiben	Lehsám Anzahl	Ebből tud írni können schreiben	Lehsám Anzahl	Ebből tud írni können schreiben	Lehsám Anzahl	Ebből tud írni können schreiben	Lehsám Anzahl	Ebből tud írni können schreiben	Lehsám Anzahl	Ebből tud írni können schreiben	Lehsám Anzahl	Ebből tud írni können schreiben	Lehsám Anzahl	Ebből tud írni können schreiben
Kereseti ág — Erwerbszweig																
A) Ostromelés — Urtproduktion																
a) Földművelés, Landwirthschaft	1214	1031	183	154	25	25	5	5	11	10	2	2	1250	1066	190	161
b) Kertész, Gärtner	417	319	29	14	86	1	1	1	54	27	1	1	560	432	31	14
c) Szőlőműves, Weinbauer	954	639	138	42	7	7	—	—	2	2	—	—	963	648	138	42
d) Majoros és tehenész, Milchmeier	960	684	173	72	15	9	4	1	3	2	2	2	978	695	179	73
e) Egyéb marhatenyésztés, Sonstige Viehzucht	177	98	—	—	2	2	—	—	4	3	—	—	183	103	—	—
f) Egyéb őstermelés, Sonstige Urproduktion	85	73	1	1	14	13	—	—	3	2	—	—	102	88	1	1
Összesen — Zusammen	3807	2844	524	283	152	142	10	6	77	46	5	2	4036	3032	539	291
B) Ipar — Industrie																
a) Pék, Bäcker	1056	986	27	22	243	226	2	2	14	13	—	—	1313	1225	29	24
b) Mészáros, Fleischnauer	906	878	8	7	158	151	—	—	7	7	—	—	1071	1036	8	7
c) Hentes és egyéb hús-ípar, Selcher und sonstige Fleischindustrie	732	687	23	21	143	136	2	1	41	34	3	3	916	857	28	25
d) Malom, Mühlen	685	618	—	—	170	150	—	—	53	53	—	—	908	821	—	—
e) Cukrárszat, édességek, Conditör, Süßigkeiten	235	222	34	33	64	64	6	6	19	18	—	—	318	314	40	39
f) Sertőzés, Bierbrauerei	65	57	—	—	133	126	—	—	57	57	—	—	253	240	—	—
g) Egyéb szesz italok, Sonst. geist. Getränke	113	79	—	—	30	21	—	—	8	7	—	—	151	107	—	—
h) Vendégfogadó, Hoteliers	8	8	—	—	10	10	—	—	1	1	—	—	19	19	—	—
i) Vendéglős és koresmáros, Gastwirthe	2395	2318	332	247	882	856	36	33	88	87	9	8	3365	3261	377	283
j) Kávé és kávémerő, Cafés u. Caffeehäuser	322	297	236	161	136	128	30	24	15	15	6	5	473	440	272	190
k) Pálinkatáró, Brantweinshändler	155	150	13	8	29	29	1	1	—	—	—	—	181	179	14	8
l) Egyéb, Sonstige	106	91	87	54	49	46	4	3	2	2	1	—	157	142	92	57
I. Összesen eledelipar. — Nahrungsindustrie zus.	6778	6404	761	554	2047	1943	81	69	305	294	19	16	9130	8641	861	639
a) Szabó, Schneider	3969	3586	938	865	662	575	44	37	43	38	3	3	4674	4199	985	905
b) Czipész, Schuster	5551	4928	39	31	628	526	1	1	17	15	—	—	6196	5469	40	32
c) Szűös, Kürschner	326	309	3	2	44	37	—	—	—	—	—	—	370	346	3	2
d) Kalapkészítő, Hatmacher	282	245	31	29	45	39	3	3	4	3	—	—	331	287	31	32

e) Mossás és tisztítás, <i>Wascherei u. Reinigung</i>	45	37	2395	8741	18	18	265	148	4	4	26	22	67	59	2686	1044
f) Pipere, <i>Modisten</i> ...	4	4	278	268	—	—	11	11	—	—	2	2	4	4	291	281
g) Egyéb, <i>Sonstige</i> ...	134	118	56	42	55	53	6	5	9	9	3	3	198	180	65	50
II. Össz. ruházati-ipar. — Kleiderindustrie zus.	10311	9227	3740	2111	1452	1248	330	205	77	69	34	30	11840	10544	4104	2346
a) Kőműves, <i>Maurer</i> ...	1476	1250	—	—	420	336	—	—	46	42	—	—	1942	1628	—	—
b) Kőfaragó, <i>Steinmetz</i> ...	353	336	2	2	40	37	—	—	28	24	—	—	421	397	2	2
c) Ács, <i>Zimmerleute</i> ...	582	500	—	—	123	103	—	—	22	21	—	—	727	624	—	—
d) Kővező, <i>Pflasterer</i> ...	174	133	—	—	3	3	—	—	10	7	—	—	187	143	—	—
e) Cserépfedő, <i>Ziegeldecker</i> ...	231	150	—	—	9	7	—	—	1	1	—	—	241	158	—	—
f) Üveges, <i>Glaser</i> ...	215	183	—	—	30	26	—	—	3	2	—	—	248	213	—	—
g) Egyéb, <i>Sonstige</i> ...	64	50	—	—	17	13	—	—	10	9	—	—	91	72	—	—
III. Összes építő-ipar. — Bauindustrie zusammen	3095	2602	2	2	642	527	—	—	120	106	—	—	3857	3235	2	2
a) Zsinór-, és gombk., <i>Schnur- u. Knopfmacher</i>	125	120	101	76	22	2	6	4	5	—	—	—	152	122	107	80
b) Kötélgyártó, <i>Seiler</i> ...	125	92	2	—	17	10	1	—	3	2	—	—	145	104	3	—
c) Egyéb, <i>Sonstige</i> ...	78	65	—	—	22	21	—	—	1	1	—	—	101	87	—	—
IV. Összes fonó- és szövő-ipar. — Spinnererei und Weberei zusammen	328	277	103	76	61	33	7	4	9	3	—	—	398	313	110	80
a) Téglyavető, <i>Ziegelmacher</i> ...	55	49	40	8	105	66	79	23	—	—	—	—	160	115	119	31
b) Fazekas, <i>Hafner</i> ...	76	63	2	—	18	15	1	1	2	2	—	—	96	80	3	1
c) Egyéb, <i>Sonstige</i> ...	57	42	—	—	5	3	—	—	2	2	—	—	64	47	—	—
V. Összes agyag-ipar. — Tonindustrie zusam.	188	154	42	8	128	84	80	24	4	4	—	—	320	242	122	32
a) Asztalos, <i>Tischler</i> ...	3175	2970	1	—	412	382	1	—	64	61	—	—	3651	3416	2	—
b) Esztorgályos, <i>Drechsler</i> ...	253	242	3	3	29	26	—	—	4	3	—	—	286	271	—	—
c) Kádár, <i>Böttcher</i> ...	476	452	3	3	108	102	—	—	8	8	—	—	592	562	3	3
d) Bognár, <i>Wagner</i> ...	302	251	—	—	18	13	—	—	—	—	—	—	320	264	—	—
e) Egyéb, <i>Sonstige</i> ...	152	127	8	6	19	17	—	—	8	8	—	—	179	152	8	6
VI. Összes fa-ipar. — Holzindustrie zusammen	4358	4042	12	9	586	540	1	—	84	83	—	—	5028	4665	13	9
a) Drágakő és nemes ércz, <i>Edelmetall u. Juwel.</i>	547	543	12	11	81	81	3	3	11	11	—	—	639	635	15	14
b) Bátlogos, <i>Spengler</i> ...	567	522	4	2	88	81	—	—	19	18	—	—	674	621	4	2
c) Lakatos, <i>Schlosser</i> ...	2496	221	2	1	426	403	—	—	88	86	—	—	3010	2910	2	1
d) Kovács, <i>Schmied</i> ...	1135	1006	—	—	109	94	—	—	14	13	—	—	1258	1113	—	—
e) Egyéb vasipar, <i>Sonstige Eisenindustrie</i> ...	350	267	2	1	138	133	—	—	20	20	—	—	508	420	2	1
f) Onóide, <i>Gesserei</i> ...	382	360	4	4	179	169	—	—	22	22	—	—	583	550	4	4
g) Egyéb, <i>Sonstige</i> ...	227	209	6	2	46	43	—	—	11	11	—	—	284	263	6	2
VII. Összes fémipar. — Metallindustrie zus.	5704	5328	30	21	1067	1004	3	3	185	180	—	—	6956	6512	33	24
a) Könyvnyomda, <i>Lithographie</i> ...	117	112	—	—	21	21	—	—	12	11	—	—	150	144	—	—
b) Könyvnyomda, <i>Buchdruckerei</i> ...	1386	1378	164	159	122	121	5	4	35	35	1	1	1548	1534	170	164
VIII. Sokszorosító ip. üssz. — Polygraphische Ind.	1503	1490	164	159	143	142	5	4	47	46	1	1	1693	1678	170	164

82. számú tábla. (Folytatás.)

Tabelle Nr. 82. (Fortsetzung.)

Kereseti ág — Erwerbszweig.	Belföldi — Inländer				Osztrák — Oesterreicher				Külföldi — Ausländer				Összesen — Zusammen			
	férfi männlich		nő weiblich		férfi männlich		nő weiblich		férfi männlich		nő weiblich		férfi männlich		nő weiblich	
	Létszám	ebből tud irni dav. köm. schr.	Létszám	ebből tud irni dav. köm. schr.	Létszám	ebből tud irni dav. köm. schr.	Létszám	ebből tud irni dav. köm. schr.	Létszám	ebből tud irni dav. köm. schr.	Létszám	ebből tud irni dav. köm. schr.	Létszám	ebből tud irni dav. köm. schr.	Létszám	ebből tud irni dav. köm. schr.
a) Fényképész, Photographen	114	113	6	6	19	19	—	—	9	9	—	—	142	141	6	6
b) Szobafestő, Zimmermaler	345	298	—	—	60	55	—	—	29	29	—	—	434	382	—	—
c) Virágcsináló, Blumenmacher	4	4	96	86	—	—	6	5	—	—	3	3	4	4	105	94
d) Czimfestő, Schilder-maler	100	99	—	—	8	8	—	—	2	2	—	—	110	109	—	—
e) Vésnök, Graveur	41	41	—	—	22	22	—	—	1	1	—	—	64	64	—	—
f) Fametsző, Xylographen	11	11	—	—	2	2	—	—	1	1	—	—	14	14	—	—
g) Egyéb, Sonstige	2	2	—	—	1	1	—	—	4	4	—	—	7	7	—	—
IX. Össz. iparos művészet. — Gewerbl. Kunst zus.	617	568	102	92	112	107	6	5	46	46	3	3	775	721	111	100
a) Órás, Uhrmacher	105	193	—	—	50	48	—	—	15	15	—	—	260	256	—	—
b) Látszerész, Optiker	37	36	1	1	8	8	1	—	2	2	—	—	47	46	2	1
c) Puskaműves, Büchsenmacher	27	25	1	1	6	5	—	—	—	—	—	—	33	30	1	1
d) Gépgyárban, In Maschinenfabriken	53	51	—	—	13	12	—	—	14	14	—	—	80	77	—	—
e) Hangszerkészítő, Verfert. musikal. Instrum.	51	49	—	—	26	25	—	—	2	2	—	—	79	76	—	—
f) Szorkészítő, Zeugschmiede	24	24	—	—	5	5	—	—	2	2	—	—	31	31	—	—
g) Műszerész, Mechaniker	38	38	—	—	6	6	—	—	7	7	—	—	51	51	—	—
h) Egyéb, Sonstige	11	11	—	—	2	2	—	—	5	5	—	—	18	18	—	—
X. Össz. műszeripar, — Mechanische Ind. zus.	436	427	2	2	116	111	1	—	47	47	—	—	599	585	3	2
a) Timár, Gerber	229	196	1	—	27	24	—	—	6	4	—	—	262	224	1	—
b) Szőgyártó, Riemer	216	214	2	2	50	47	—	—	9	9	—	—	275	270	2	2
c) Nyerges és bőrdobos, Sattler u. Taschner	195	188	—	—	58	56	—	—	8	6	—	—	261	250	—	—
d) Könyvkötő, Buchbinder	416	410	28	21	44	43	—	—	16	16	—	—	476	469	28	21
e) Egyéb, Sonstige	87	82	26	21	16	16	3	3	6	6	—	—	109	104	29	24
XI. Össz. bőr- és papír- ipar, — Led. u. Papierind. zus.	1143	1090	67	44	195	186	3	3	45	41	—	—	1383	1317	60	47
a) Szappanos, Seifensieder	70	66	4	3	12	9	1	1	2	1	—	—	84	76	5	4
b) Egyéb, Sonstige	15	15	2	—	2	2	—	—	1	1	—	—	18	18	2	—
XII. Össz. olaj- és zsirip. — Oel- u. Fettind. zus.	85	81	6	3	14	11	1	1	3	2	—	—	102	94	7	4

	374	341	2	2	64	59	1	1	19	18	—	—	—	457	418	3	3
a) Fényező és mázó, Lackirer u. Anstreicher	88	67	3	1	13	12	2	1	5	5	—	—	—	101	84	5	2
b) Szövetfestő, Tuchfärbler	106	95	1	1	53	52	1	—	11	11	—	—	—	170	158	2	1
c) Egyéb, Sonstige	563	503	6	4	130	123	4	2	35	34	—	—	—	728	680	10	6
XIII. Összes iparos festő. — Färbereien zus.																	
a) Hajógyár, In Schiffsmaschinen	434	374	—	—	114	93	—	—	44	38	—	—	—	592	505	—	—
b) Dohánygyárban, In Tabakfabriken	8	7	343	148	15	14	31	14	—	—	—	—	—	23	21	374	162
c) Női kezimunka, Weibliche Handarbeit ¹⁾	14	13	6040	5721	1	1	251	131	—	—	—	—	—	17	14	6309	5869
d) Kárpitos, Tapezierer	509	500	4	4	64	63	1	1	11	11	—	—	—	583	574	5	5
e) Kőszőrös, Schliefer	28	21	2	1	1	1	—	—	3	2	—	—	—	32	24	1	1
f) Aranysző, Vergolder	108	106	4	3	25	25	—	—	—	—	—	—	—	133	131	4	3
g) Egyéb, Sonstige	551	461	86	40	132	110	6	2	34	32	—	—	—	717	603	92	42
h) Megjelölés nélküli iparos, Ind. ohne näh. Bez.	552	498	102	50	82	71	7	6	10	10	2	2	—	644	579	111	58
XIV. Összes vegyes ipar. — Verschied. Ind. zus	2203	1980	6581	5963	434	378	296	154	102	93	20	19	—	2739	2461	6397	6136
a) Vasutak, Eisenbahnen ²⁾	2246	2192	6	6	545	536	3	3	42	42	—	—	—	2833	2770	9	9
b) Lóutár, Pferdenerkehr	977	640	43	23	76	60	2	2	2	1	—	—	—	1055	701	45	25
I. Összes száraz forgalom. — Landverkehr zus.	3223	2832	49	29	621	596	5	5	44	43	—	—	—	3888	3471	54	34
a) Gőzhajózás, Dampfschiffahrt ³⁾	1038	948	2	2	160	155	—	—	37	35	—	—	—	1235	1133	2	2
b) Közönséges hajózás, Gewöhnliche Schifffahrt	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	—	—
II. Összes vízi forg. — Wasserverkehr zusammen	1042	950	2	2	160	155	—	—	37	35	—	—	—	1239	1140	2	2
Összes forgalom. — Verkehr zusammen	4265	3782	51	31	781	751	5	5	81	78	—	—	—	5127	4611	56	36
a) Gabna-ésterm. ker., Getreide- u. Producten	555	535	5	2	49	48	—	—	20	20	—	—	—	624	603	5	2
b) Fűszerekereskedő, Spezereiändler	1257	1216	18	18	52	51	2	2	16	16	—	—	—	1325	1313	20	20
c) Fa- > Holz- >	341	323	26	16	25	23	3	2	7	7	—	—	—	373	353	29	18
d) Sertés- > Borstennieh >	72	66	—	—	7	7	—	—	7	7	—	—	—	86	80	—	—
e) Bor- > Wein- >	102	102	2	2	13	13	—	—	5	5	—	—	—	120	115	2	2
f) Virág- > Blumen- >	15	15	21	14	2	2	2	1	1	1	—	—	—	18	18	23	15
g) Egyéb, Sonstige	242	214	29	21	55	53	1	1	6	3	—	—	—	303	270	30	22
L. Összes ésterm. ker. — Hand. mit Urpr. zus.	2584	2501	101	73	203	197	8	6	62	54	—	—	—	2849	2752	109	79
1) És pedig: 1. varró — u. zw. Näherinnen, ...	—	—	5339	5036	—	—	209	94	—	—	9	9	—	—	—	5457	5139
2. Egyéb női kézimunka — Sonst. weibl. Handarbeit	14	13	801	683	1	1	42	37	—	—	9	8	—	15	14	852	730
3) U. m. l. hivatalnok — u. zw. Beamte, ...	1940	1898	6	6	342	342	8	3	25	25	—	—	—	1607	1605	3	3
3. Üzem-szolgálat — Betriebsdienst, ...	701	667	—	—	136	130	—	—	10	10	—	—	—	847	810	—	—
2. Iparos — Handwerker, ...	97	92	—	—	31	28	—	—	6	6	—	—	—	134	126	—	—
4. Testi szolgálat — Körperliche Dienstleistung, ...	208	195	—	—	36	36	—	—	1	1	—	—	—	245	229	—	—
3) U. m. l. hivatalnok — u. zw. Beamte, ...	173	173	2	2	67	67	—	—	8	8	—	—	—	248	248	2	2
3. Üzem-szolgálat — Betriebsdienst, ...	861	762	—	—	91	86	—	—	29	27	—	—	—	971	875	—	—
2. Iparos — Handwerker, ...	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Testi szolgálat — Körperliche Dienstleistung, ...	13	13	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	15	15	—	—

a) Ipar — Industrie.

b) Forgalom

c) Kereskedelem

Kereseti ág — Erwerbszweig

	Belföldi — Inländer		Osztrák — Oesterreicher		Külföldi Ausländer		Összesen — Zusammen	
	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich	férfi männlich	nő weiblich
	létszám Anzahl	ebből tud irni dav. köm. schr.	létszám Anzahl	ebből tud irni dav. köm. schr.	létszám Anzahl	ebből tud irni dav. köm. schr.	létszám Anzahl	ebből tud irni dav. köm. schr.
a) Szatagkereskedő, Bandlerämmer	13	1	—	—	—	—	13	1
b) Divatcikkarus, Modeaarenhändler	270	2	10	—	—	—	281	2
c) Papirkereskedő, Papierhändler	188	4	6	—	—	—	194	4
d) Bőrkereskedő, Lederhändler	202	1	12	—	—	—	214	1
e) Lászkkereskedő, Mehlhändler	119	14	5	—	—	—	124	14
f) Vásznonkereskedő, Leinwandhändler	119	1	18	—	—	—	137	1
g) Rőfőskereskedő, Schnittwaarenhändler	452	10	12	—	—	—	464	10
h) Ruhakereskedő, Kleiderhändler	210	11	14	—	—	—	224	11
i) Diszmiütükkereskedő, Galanteriewaarenh.	195	1	4	—	—	—	199	1
j) Rövidárúkereskedő, Kurzwaarenhändler	562	36	21	—	—	—	583	36
k) Posztókereskedő, Tuchwaarenhändler	230	1	20	—	—	—	250	1
l) Vaskereskedő, Eisenhändler	135	1	9	—	—	—	144	1
m) Egyéb, Sonstige	815	54	87	—	—	—	902	54
II. Össz. iparez.-keresk. Hand. mit Ind.-Art. zus.	3430	137	218	9	8	39	377	149
a) Bankok, Banken	290	—	33	—	—	—	323	—
b) Pénzváltó, Geldwechseler	39	—	4	—	—	—	43	—
c) Zálogüzlet, Vetsatzgeschäfte	67	3	6	2	2	1	74	5
d) Biztosítás, Asskuranzien	373	—	48	—	—	—	421	—
III. Összes pénzzel és hitellel kereskedő. Handel mit Geld u. Credit zusammen.	769	3	91	2	2	18	878	5
a) Ügynök és alkusz, Agenten und Makler	1045	4	109	1	1	33	1187	5
b) Szállító és bizományos, Spedit. u. Commis.	224	—	30	—	—	4	254	—
c) Egyéb, Sonstige	6	—	1	—	—	1	7	—
IV. Összes közvetítők. — Vermittler zusammen	1275	4	140	1	1	38	1453	5
a) Házaló, Hausierer	634	98	151	20	9	10	795	119
b) Kucsóber, Gotscheher	1	1	35	20	—	2	38	23
c) Kofa (gyüm. stb.) Hockerinen (Obst u. s. w.)	89	63	33	22	15	8	130	92

B) Kereskedelem — Handel

	3	3	10	4	5	4	2	—	—	—	—	—	3	3	10	4
d) Tojásáruló, <i>Eierverkäufer</i>	29	24	91	36	6	—	4	—	—	—	—	—	35	29	10	4
e) Baromfiáruló, <i>Geflügelverkäufer</i>	3	3	19	10	4	1	1	—	—	—	—	—	7	7	20	38
f) Kényáruló, <i>Broderverkäufer</i>	6	2	5	3	1	1	—	—	—	—	—	—	7	3	5	3
g) Egyéb pinczi árulás, <i>Sonstiger Standverk</i>	15	12	141	26	3	2	16	—	—	—	—	—	3	17	162	35
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	780	592	1066	256	233	143	94	33	23	19	15	7	1036	754	1175	296
V. Összes járulékos kisker. — <i>Ambul. Kleinh. zus.</i>																
a) Könyvkereskedő, <i>Buchhändler</i>	119	119	6	5	11	—	—	—	20	20	—	—	150	150	6	5
b) Szatóc, <i>Fragner</i>	741	699	157	125	106	99	13	11	8	8	—	—	855	805	170	136
c) Dohánytűz és lottó, <i>Tabak u. Lottolokkeltar</i>	81	81	115	104	17	17	18	18	3	3	3	3	101	101	136	125
d) Egyéb (szibárus stb.), <i>Sonstige (Trödler etc.)</i>	181	53	17	7	26	18	2	1	6	6	—	—	213	77	19	8
e) Megnevezés nélk., <i>Ohne nähere Bezeichnung</i>	1751	1737	202	169	152	150	18	18	40	40	3	3	1943	1927	223	190
VII. Összes egyéb keresk., — <i>Sonst. Handel zus.</i>	2873	2689	497	410	312	295	51	48	77	77	6	6	3262	3061	554	464
a) Napszámos, <i>Tagelöhner</i>	16771	10002	11585	2890	4515	2531	1243	381	386	270	67	39	21672	12803	12895	3310
b) Munkás, <i>Arbeiter</i>	291	167	180	96	52	41	22	15	6	5	5	4	349	213	207	115
c) Cseléd és szolga, <i>Diener u. Gesinde¹⁾</i>	6373	4839	27339	16657	931	779	1528	1163	83	76	119	99	7387	5694	28986	17919
d) Horhár, <i>Dienstmänner</i>	448	347	—	—	118	84	—	—	8	6	1	—	574	437	—	—
e) Egyéb testi szolg., <i>Sonst. körperl. Dienstl.</i>	366	166	66	38	61	37	6	3	8	6	1	1	435	209	73	42
L. Összes testi szolg., — <i>Körperl. Dienstl. zus.</i>	24249	15521	39170	19681	5677	3472	2799	1562	491	363	192	143	30417	19356	42161	21386
a) Állami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	3767	3767	46	46	329	329	1	1	23	23	1	1	4119	4119	48	48
b) Megyei hivatalnok, <i>Comitatsbeamte</i>	60	60	—	—	17	17	—	—	—	—	—	—	60	60	—	—
c) Városi hivatalnok, <i>Städtische Beamte</i>	582	582	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	602	602	—	—
d) Egyéb hivatalnok, <i>Sonstige Beamte</i>	895	895	138	138	185	185	22	22	46	46	1	1	1126	1126	161	161
e) Írnok, <i>Schreiber</i>	928	928	—	—	80	80	—	—	18	18	—	—	1026	1026	—	—
f) Ügyvédek, <i>Advokaten²⁾</i>	1160	1160	—	—	12	12	—	—	1	1	—	—	1173	1173	—	—
g) Orvos és sebész, <i>Ärzte u. Wundärzte³⁾</i>	570	570	—	—	28	28	—	—	2	2	—	—	600	600	—	—
h) Egyéb egészségügy, <i>Sonst. Sanitätspersonal</i>	184	184	324	267	4	4	22	20	1	1	6	5	189	189	352	292
¹⁾ U. m. 1. Mindenes, u. so. <i>Diener für Alles</i>	249	176	—	—	46	33	—	—	1	1	—	—	296	910	—	—
2) Bolti szolg., <i>Geschäftdiener</i>	414	375	—	—	118	107	—	—	7	6	—	—	589	488	—	—
3) Urasági és házihozga, <i>Herrschafte- u. Hausdiener</i>	1013	818	21487	13017	237	204	1212	909	20	18	87	73	1270	1040	22786	13909
4) Közhivatali szolg., <i>Amtdiener</i>	925	863	—	—	104	93	—	—	8	7	—	—	1097	963	—	—
5) Incezet és irodaszolg., <i>Instituts- u. Kanzleidiener</i>	459	457	—	—	111	109	—	—	11	9	—	—	608	575	—	—
6) Egyéb szolg., <i>Sonstige Diener</i>	459	391	—	—	90	84	—	—	11	11	—	—	560	486	—	—
7) Szakács, szakácsnő, <i>Köche, Köchinnen</i>	32	32	5034	3165	13	13	289	238	7	7	25	21	52	52	5348	3419
8) Kocsis, <i>Kutscher</i>	2895	1420	—	—	179	109	—	—	15	14	—	—	2589	1543	—	—
9) Lovász, <i>Sadl-/Reit-Knechte</i>	108	89	—	—	5	4	—	—	1	1	—	—	114	94	—	—
10) Falka és gyermekszolg., <i>Ammen und Kindmägde</i>	292	216	815	476	28	23	27	21	2	2	7	5	322	243	852	501
11) Egyéb cseléd, <i>Sonstiges Gesinde</i>	686	686	—	—	6	6	—	—	1	1	—	—	693	693	—	—
²⁾ Ebből ügyvéd, <i>Herron Advokaten</i>	474	474	—	—	6	6	—	—	—	—	—	—	480	480	—	—
Segéd, ügyvédjelölt, <i>Gehilfen, Advokatenkandidaten</i>	483	483	—	—	28	28	—	—	2	2	—	—	513	513	—	—
³⁾ Ebből orvos és sebész, <i>Herron Aerzte u. Wundärzte</i>	87	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	87	—	—
Szigorló orvosa, <i>ärztliche Rigorosanten</i>																

B) Kereskedelem

Handel.

B) Személyes szolgálat — *Persönliche Dienstleistungen.*

Tabella Nr. 82. Fortsetzung.)

82. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — Erwerbseweigi	Belföldi — Inländer				Osztrák — Oesterreicher				Külföldi — Ausländer				Összesen — Zusammen			
	férfi		nő		férfi		nő		férfi		nő		férfi		nő	
	létszám	ebből tudt irni	létszám	ebből tudt irni	létszám	ebből tudt irni	létszám	ebből tudt irni	létszám	ebből tudt irni	létszám	ebből tudt irni	létszám	ebből tudt irni	létszám	ebből tudt irni
i) Tanító, Lehteri	966	693	698	693	51	112	112	40	40	305	305	1057	1057	1110	1110	
j) Iró, Schriftsteller	254	7	7	7	16	16	2	9	9	9	9	279	279	9	9	
k) Műzenész és zenetanító, Musiker u. Musikk.	236	64	64	64	117	117	23	14	14	6	6	367	367	93	93	
l) Színész, Schauspieler	100	100	87	87	21	21	18	4	4	4	4	125	125	109	109	
m) Festő és szobrász, Maler u. Bildhauer	165	165	1	1	32	32	32	14	14	1	1	211	211	2	2	
n) Egyéb művészet, Gottesdienst	392	294	105	103	90	84	21	20	18	17	10	500	395	136	131	
o) Isteni szolgálat, Gottesdienst	212	212	17	17	23	23	22	14	14	7	7	249	249	46	46	
p) Könyvvivő, Buchhalter	406	406	1	1	60	60	66	47	47	9	9	475	475	1	1	
q) Építész, mérnök, Architekten, Ingenieure	279	279	—	—	66	66	—	—	—	—	—	392	392	—	—	
r) Gépezés, Maschinenisten	244	244	—	—	76	76	76	53	53	—	—	373	373	—	—	
s) Egyéb, Sonstige	331	331	1	1	28	28	—	25	25	—	—	384	384	1	1	
II. Összes szellemi szolg. — Geist. Dienst. zus.	11731	11633	1484	1425	1235	1229	243	240	341	340	338	13307	13202	2068	2003	
a) Katonáság, Militär	574	529	—	—	170	168	—	15	15	—	—	759	712	—	—	
b) Őrség, Wache	1123	1030	—	—	65	52	—	4	4	—	—	1192	1086	—	—	
c) Házmesterek, Hausmeister	753	657	326	192	280	257	48	23	27	4	3	1060	941	378	154	
d) Fodrász, borbély, Friseur, Barbier	524	514	167	129	25	25	22	18	4	4	—	553	543	189	147	
e) Betegápolók, Krankenwärter	68	67	269	190	8	6	58	54	—	—	—	76	73	336	253	
f) Adóbiztosok, Steuerkommissäre	71	71	—	—	2	2	—	—	—	—	—	73	73	—	—	
g) Levélhordók, Briefträger	207	207	—	—	94	24	—	—	—	—	—	231	231	—	—	
h) Lámpagyújtók, Lampenanwärter	92	72	—	—	12	9	—	—	—	—	—	104	81	—	—	
i) Külömféle felvigyázók, Diverse Aufseher	203	183	12	6	29	28	1	1	8	8	1	240	219	14	8	
j) Vám-és jegysz., Mautheinnehmer u. Billetere	78	77	5	5	6	6	—	—	—	—	—	84	83	6	6	
k) Egyéb, Sonstige	822	725	156	101	159	146	25	18	36	32	4	1017	903	185	123	
III. Összes külömf. szolg. — Verschied. Dienstl. zus.	4515	4132	935	559	780	723	154	114	94	90	18	5389	4945	1108	691	
1) U. m. 1. tanár, u. zo. Professoren	427	427	—	—	21	21	—	—	10	10	—	458	458	—	—	
2. Néptanító, Volklehrer	425	425	478	478	18	19	45	45	6	6	127	450	450	650	650	
3. Egyéb tanító, Sonstige Lehrer	73	73	42	42	10	10	12	12	22	22	34	105	105	88	88	
4. Egyéb neveles, Sonstige Erzieher	41	41	173	173	1	1	55	55	2	2	144	44	44	372	372	

Personliche Dienstleistung.

Összesítés — Recapitulation.

	Belföldi — Inländer				Osztrák — Oesterreicher				Külföldi — Ausländer				Összesen — Zusammen			
	férfi männlich		nő weiblich		férfi männlich		nő weiblich		férfi männlich		nő weiblich		férfi männlich		nő weiblich	
	létszám Anzahl	ebből tud írni dav. könn. schr.	létszám Anzahl	ebből tud írni dav. könn. schr.	létszám Anzahl	ebből tud írni dav. könn. schr.	létszám Anzahl	ebből tud írni dav. könn. schr.	létszám Anzahl	ebből tud írni dav. könn. schr.	létszám Anzahl	ebből tud írni dav. könn. schr.	létszám Anzahl	ebből tud írni dav. könn. schr.	létszám Anzahl	ebből tud írni dav. könn. schr.
Kereseti ág — Erwerbszweig																
A)	3807	2844	524	283	152	142	10	6	77	46	5	2	4036	3032	539	291
Östernelés, Urproduktion																
B)	6778	6404	761	554	2047	1943	81	69	305	294	19	16	9130	8641	861	639
I. Éledelelpar, Nahrungindustrie	10311	9227	3740	2111	1452	1248	330	205	77	69	34	30	11840	10544	4104	2346
II. Ruházati ipar, Kleidungsindustrie	3095	2602	2	2	612	527	—	—	120	106	—	—	3857	3235	2	2
III. Építőipar, Bauindustrie	328	277	103	76	61	33	7	4	9	3	—	—	398	313	110	80
IV. Fonó, szövőipar, Spinner u. Weberei	188	154	42	29	128	84	80	21	4	4	—	—	320	242	122	32
V. Agyagipar, Thonindustrie	4858	4042	12	9	586	540	1	—	84	83	—	—	5028	4665	13	9
VI. Faipar, Holzindustrie	5704	5328	30	21	1067	1004	3	3	185	180	—	—	6956	6512	33	24
VII. Fémipar, Metallindustrie	1503	1490	164	159	143	142	5	4	47	46	1	1	1693	1678	170	164
VIII. Sokszorosító ipar, Polygraphische Ind.	617	568	102	92	112	107	6	5	46	46	3	3	775	721	111	100
IX. Iparosművészet, Gewerbl. Kunst	436	427	2	2	116	111	1	—	47	47	—	—	599	585	3	2
X. Műszeripar, Mechan. Industrie																
XI. Bőr- és papírpar, Leder- und Papierindustrie	1143	1090	57	44	195	186	3	3	45	41	—	—	1383	1317	60	47
XII. Olaj- és zsírpar, Oel- u. Fettind.	85	81	6	3	14	11	1	1	3	2	—	—	102	94	7	4
XIII. Iparos festő, Färberien	563	503	6	4	130	123	4	2	35	34	—	—	728	660	10	6
XIV. Vegyesipar, Verschied. Industr.	2203	1980	6581	5963	484	378	296	154	102	93	20	19	2739	2451	6897	6136
Összes ipar. — Industrie zusammen	37312	34173	11608	9048	7127	6437	818	474	1109	1048	77	69	45548	41658	12503	9591
C)	3223	2832	49	29	621	596	5	5	44	43	—	—	3888	3471	54	34
I. Száraz forgalom, Landverkehr	1042	950	2	2	160	155	—	—	37	35	—	—	1239	1140	2	2
II. Vízi forgalom, Wasserverkehr	4265	3782	51	31	781	751	5	5	81	78	—	—	5127	4611	56	36
Összes forgalom. — Verkehr zusammen																

B)	I. Östern.keresk. <i>Handl. mit Uprod.</i>	2584	2501	101	73	203	197	8	6	62	54	—	2849	2752	109	79	
	II. Iparczikk. » <i>mit Industricart.</i>	3480	3418	137	113	218	215	9	8	39	39	3	3737	3672	149	124	
	III. Pénzzel és hitellel kereskedők, <i>Handel mit Geld und Credit</i>	769	769	3	3	91	91	2	2	18	18	—	878	878	5	5	
	IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i>	1275	1254	4	4	140	137	1	1	33	37	—	1453	1428	5	5	
	V. Járókelő kiskeresk., <i>Amib. Kleinh.</i>	780	592	1066	256	233	143	94	33	23	19	15	1036	754	1175	296	
	VI. Egyéb keresk., <i>Sonstiger Handel</i>	2873	2689	497	410	312	295	51	48	77	77	6	3262	3061	554	464	
	Összes kereskedelem. Handel zusammen	11761	11223	1808	859	1197	1078	165	98	257	244	24	13215	12545	1997	973	
E)	I. Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienst.</i>	24249	15521	39170	19681	5677	3472	2799	1562	491	363	192	143	19356	42161	21386	
	II. Szellemi szolgálat, <i>Geist. Dienst.</i>	11731	11633	1484	1425	1235	1229	243	240	341	340	338	13307	13202	2068	2003	
	III. Különtélepszolg., <i>Verschied. Dienst.</i>	4515	4132	935	559	780	723	154	114	94	90	19	18	5389	4945	1108	
	Összes szem-, szolg., Pers. Dienstl. zus.	40495	31286	41589	21665	7692	5424	3196	1916	926	793	552	499	49113	37503	45337	24090
F)	I. Saját vagyomból élő, <i>Aus eigenen Mitlebn Lebende</i>	1468	1392	1581	1358	271	265	215	197	58	57	46	42	1797	1714	1842	1597
	II. Háztartásban elfoglalva, <i>In der Haushaltung Beschäftigte</i>	197	157	56151	39128	11	9	7013	4572	2	—	1205	809	210	166	64369	44509
	III. Gyám. élők, <i>Von Unterst. Lebende</i>	363	240	1357	595	73	55	155	87	4	4	25	16	440	299	1537	698
	IV. Tanulók, <i>Lernende</i>	22948	21067	16315	14713	616	594	473	439	118	114	97	91	23682	21775	17385	15243
	V. Egyéb, <i>Sonstige</i>	27020	2792	36358	10628	1536	512	1498	922	297	135	240	169	28853	3489	38096	11719
	Összes önálló kereset nélküliek	51996	25648	112262	66422	2507	1435	9354	6217	479	310	1613	1127	54982	27393	123229	73766
	<i>Ohne selbstständigen Erwerb zusammen.</i>																
	Főösszeg — Hauptsumme	149636	108956	167812	98318	19456	15267	13548	8716	2929	2519	2271	1713	172021	126742	183661	108747

1) Ez összegben a 643 ismeretlen származású férfi is benfoglaltatik. — 2) Ez összegben 593 ismeretlen származású nő is benfoglaltatik.

3) Unter diesen 643 männl. unbekannter Herkunft. — 4) Unter diesen 593 weibl. unbekannter Herkunft.

Foglalkozás származás (szülőhely) szerint; az ausztriai tartományok és a külföldi országok részletezésével.
Beschäftigung nach Herkunft (Geburtsort), unter Specification der österreichischen Provinzen und der fremden Länder.

	Ausztria — Oesterreich										K ü l f ö l d — A u s t r i a										Hörszám						
	Inland	Belöld	Bohmen	Mähren	Galizia	Bukovina	Sonstige	Zusammen	Preussen	Bajorország	Bayern	Egyéb Németország	Schwed. u. Norw.	Oroszország	Rusland	Rumänien	Serbien	Bulgarien	Montenegro	Törökország		Gräcienland	Kazak- u. Delamerika	Egyéb	Zusammen		
A) Férfiak — Männer	417	21	47	20	—	—	1	89	6	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	560	
Kertész, Gärtner	1056	26	115	89	10	2	1	213	2	5	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	1313	
Pék, Bäcker	906	21	87	47	3	—	—	158	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1071	
Mészáros, Fleischhauer	732	22	89	31	1	—	—	143	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	916	
Hentes s egyéb husipar	685	35	68	41	24	—	2	170	8	5	20	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	903	
Selcher u. sonstige Fleischh.	2395	311	223	974	68	2	4	882	11	33	28	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3365	
Malom, Mühlen	3969	64	258	151	185	—	4	662	7	3	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	4674	
Korcsmáros, Wirthe	5551	71	241	214	96	—	6	628	4	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	6196	
Szabó, Schneider	1476	94	153	162	10	—	1	420	20	5	1	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	421	
Czipész, Schuster	359	13	12	8	2	—	5	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	727
Kőfaragó, Steinmetze	582	25	50	45	—	—	3	123	12	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	64	3651
Ács, Zimmerleute	8175	74	160	118	55	—	5	412	10	11	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	592	
Asztalos, Tischler	476	30	40	34	3	—	1	108	2	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	639
Kádár, Böttcher	547	32	21	15	12	—	1	81	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drágakövés, nemesárazóip.	567	20	31	22	13	—	2	86	3	2	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	674
Eteleltető u. Juvvel	2496	109	161	108	36	—	12	426	15	13	26	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	3010
Bádógos, Spengler	1135	19	44	25	14	—	7	109	4	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	1258
Lakatos, Schlosser	1386	52	26	31	12	—	1	122	6	6	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	1533
Könyvnyomda, Buchdrucker	345	10	13	14	23	—	60	7	5	11	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	434
Szobafestő, Zimmermal	2246	161	184	134	63	—	3	545	16	7	4	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	2833
Vasut, Eisenbahnen ¹⁾	977	18	15	28	15	—	—	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1055
Lófuvar, Pferdeverkehr	1038	85	36	27	9	—	3	160	16	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	1235
Gőzhajózás, Dampfschiffahrt ²⁾	555	9	24	8	7	—	1	49	2	2	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	624
Gabonakereskedők, Getreideh.	1957	18	14	12	8	—	—	52	3	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	1325
Fűszerkereskedők, Spezereien.	373	14	17	8	6	—	1	2	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	431
Biztosítás, Asszekuranz	1240	103	113	89	35	—	2	347	11	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	1607
Ebből hivatalnok, Hiv. Beamte	701	36	49	29	21	—	1	136	4	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	847
Ebből hivatalnok, Hivon: Beamte	851	42	25	18	5	—	1	91	15	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	248
Üzemet azolg, Betriebsbedienst.																										29	973

Azz: Alsó- és Felső-Ausztria, Stájerország, Tirol és Vorarlberg, Salzburg és Karinthia. — D. h. Oesterreich ober und unter der Enns, Steiermark, Tirol u. Vorarlberg, Széburg und Kärnten.

Foglalkozás és származás. Első százaléktábla.

A nevezetesebb kereseti ágak mindegyikében hány százalék származik a tábla fejében megnevezett országokból.

Beruf und Herkunft. Erste Percentaltabelle.

Wie viel Percente der je einem Berufsweige Angehörigen stammen aus den im Kopfe der Tabelle genannten Ländern.

Kereseti ág — Erwerbszweig	Belöld, Inland			Ausztria — Osterreich					Külföld — Ausland					Összesen
	Német tartományok Deutsche Kronl.	Csehország Böhmen	Morvaország Mähren	Galizia és Bukovina	Galizien u. Buk.	Összesen	Németország Pruessen	ebből Bajon hievon	Svájc Schweiz	Olaszország Italien	egyéb, onst	Összesen	Füössze, Totale	
Férflak — Männer														
Kertész, Gärtner	74.47	8.39	3.57	—	15.89	3.37	1.07	0.18	0.18	5.89	9.64	100.00		
Pék, Bäcker	80.43	8.76	6.78	0.91	18.51	0.99	0.15	0.38	—	—	1.06	100.00		
Mészáros, Fleischaue	84.60	8.12	4.39	0.28	14.75	0.28	—	0.09	0.09	0.09	0.65	100.00		
Hentes és egyéb húsipar, Sächer u. sonst. Fleischhandl. etc	79.91	9.72	3.38	0.11	15.61	0.66	—	0.44	3.49	0.33	4.48	100.00		
Malom, Mühlen	75.44	7.49	4.52	2.64	18.72	3.64	0.88	0.55	—	0.11	5.84	100.00		
Koncsmáros, Wirthe	71.17	6.63	8.14	2.08	26.21	2.20	0.33	1.04	0.06	0.33	2.62	100.00		
Szabó, Schneider	84.92	5.52	3.23	3.96	14.16	0.47	0.15	0.06	0.04	0.41	0.92	100.00		
Czápász, Schuster	89.59	1.15	3.45	1.55	10.14	0.14	0.06	0.03	0.02	0.11	0.27	100.00		
Közműves, aurer	76.00	4.84	8.34	0.52	21.63	1.31	1.03	0.26	0.05	0.98	2.37	100.00		
Kőfaragó, Steinmetze	83.85	3.09	1.90	0.47	9.50	0.47	—	0.47	6.18	—	6.65	100.00		
Ács, Zimmerleute	80.05	3.44	6.88	—	16.92	2.06	1.65	0.14	0.55	0.14	3.03	100.00		
Asztalos, Tischler	86.96	2.03	3.23	1.50	11.29	1.48	0.28	0.30	0.16	0.11	1.75	100.00		
Káldr, Bütcher	80.41	5.07	5.74	0.50	18.24	1.18	0.34	0.50	—	0.17	1.35	100.00		
Drágakö és nemeskőz-ip., Edelm. u. Juvel. Bátogos, Spengler	85.60	5.01	3.29	1.88	12.68	1.41	0.44	0.47	—	0.31	1.72	100.00		
Lakatos, Schlosser	84.12	2.97	3.26	1.93	13.05	1.93	0.47	0.30	0.30	0.30	2.83	100.00		
Kovács, Schmiede	82.92	3.62	3.59	1.19	14.15	1.80	0.50	0.43	0.13	0.37	2.98	100.00		
Könyvnyomda, Buchdrucker	90.22	1.51	1.99	1.11	8.66	0.72	0.32	0.08	0.06	0.24	1.12	100.00		
Szobafestő, Zimmermaler	89.83	3.37	2.01	0.78	7.91	1.88	0.39	0.39	0.08	0.32	2.26	100.00		
Vasút, Eisenbahnen	79.28	2.30	3.23	5.30	13.83	5.30	1.61	1.15	0.23	0.92	6.68	100.00		
Lófuvar, Egerdeckerkehr	92.61	1.71	1.42	2.22	19.24	0.95	0.56	0.25	0.04	0.35	1.48	100.00		
Gőzhajózás, Dampfschiffahrt	84.05	6.88	2.19	1.42	7.20	0.19	—	0.10	—	—	0.19	100.00		
Gabona- és term. ker., Getreide- u. Prod.-H.	88.94	1.45	1.28	1.12	7.86	1.60	0.32	0.89	0.32	1.12	3.20	100.00		

Fűszerkereskedő, Spezialehändler	94.87	1.36	1.06	0.90	0.60	3.92	0.60	0.23	0.07	0.08	0.30	0.23	1.21	100.00
Biztosítás, Assesuranz	86.54	3.25	3.95	1.86	1.62	11.14	1.39	0.93	0.23	0.23	0.70	—	2.32	100.00
Ügynök, alkuusz, Agenten und Makler	88.04	2.19	2.61	3.12	1.18	9.18	1.52	0.25	0.17	—	0.42	0.84	2.78	100.00
Házaló, Hausierer	79.75	2.01	1.89	1.88	13.21	18.99	0.13	—	—	—	0.25	0.88	1.26	100.00
Szatócs, Fragner	86.67	2.22	4.21	3.28	2.69	12.40	0.70	0.12	—	—	0.23	—	0.93	100.00
Szolg. és cseléd, Diener u. Gesinde	86.27	2.80	3.61	3.63	2.03	12.61	0.60	0.11	0.22	0.01	0.18	0.34	1.13	100.00
Napszámos, Tagelöhner	77.39	2.48	5.51	4.44	8.12	20.83	0.84	0.28	0.25	0.08	0.66	0.20	1.78	100.00
Allami hivatalnok, Staatsbeamte	91.46	2.62	2.31	1.60	1.34	7.99	0.24	0.05	0.09	0.07	0.17	0.07	0.55	100.00
Tanító, Lehrer	91.39	1.89	1.61	0.66	0.57	4.83	1.51	0.38	0.09	0.47	0.19	1.61	3.78	100.00
Saját vagyonaiból élő, Aus eig. Mitteln Leb.	81.69	4.45	4.73	3.73	2.11	15.08	2.51	0.78	0.78	0.06	0.33	0.33	0.33	100.00
Gyámoltatásból élő, Von Unterstützung Leb.	82.50	1.82	5.68	4.32	4.77	16.59	0.68	—	—	—	—	0.23	0.91	100.00
Nők — Frauen														
Mosónő, Wäscherinnen	89.17	2.42	3.13	3.46	0.78	9.86	0.71	0.11	0.30	0.15	0.04	0.07	0.97	100.00
Női kézipar, Weibl. Handarbeit	95.74	1.82	0.78	0.74	0.62	3.98	0.17	0.08	0.06	0.05	0.06	—	0.28	100.00
Járókelő kiskeresk, Ambulirender Kleinhand.	90.72	0.68	1.79	2.55	2.89	8.00	0.65	—	0.34	0.25	—	0.43	1.28	100.00
Napszámosnő, Tagelöhnerinnen	89.81	1.34	2.38	2.85	3.04	9.64	0.37	0.07	0.16	—	0.06	0.09	0.52	100.00
Cseléd, Gesinde	94.30	1.54	1.58	1.49	0.53	5.32	0.22	0.05	0.11	0.05	0.04	0.07	0.38	100.00
Tanítónő, Lehrerin	62.43	4.60	1.98	2.25	0.54	10.09	10.27	3.96	1.80	7.75	0.63	8.83	27.48	100.00
1) Ebből hivatalnok, Hievon Beamte	77.16	6.41	7.03	5.54	2.18	21.28	0.87	0.69	0.06	0.06	0.44	0.19	1.66	100.00
Üzemi szolgálat, Betriebsdienst	83.76	4.25	5.79	3.42	2.48	16.06	0.94	0.47	0.35	—	0.24	—	1.18	100.00
2) Ebből hivatalnok, Hievon Beamte	69.76	10.94	4.03	3.63	1.61	27.02	1.61	0.40	0.81	0.21	1.21	0.40	3.92	100.00
Üzemi szolgálat, Betriebsdienst	87.64	4.39	2.87	1.85	0.52	9.87	2.58	1.64	0.93	0.10	0.10	0.21	2.99	100.00
3) Ebből boltiszolgálat, Hievon Geschäftdiener	76.81	5.38	6.49	5.01	3.90	21.49	0.93	0.19	0.18	—	—	0.37	1.30	100.00
Ürugsági és háziszolgálat, Herrschafts- und Hausdiener	79.76	4.65	4.84	6.06	2.05	18.66	0.95	0.16	0.47	—	0.08	0.95	1.58	100.00
Köznivatali szolgálat, Amtsdiener	89.20	1.06	3.76	2.80	3.13	10.03	0.58	0.10	0.20	—	0.19	0.49	0.77	100.00
Intézet és irodai szolgálat, Instituts- u. Kanzleidiener	79.93	3.78	1.91	1.93	3.13	18.96	1.15	0.17	0.16	—	0.17	0.15	1.81	100.00
4) Ebből tanár, Hievon Professoren	92.51	1.62	2.18	1.33	0.65	4.58	1.31	0.65	—	0.44	—	0.44	2.19	100.00
Köcsög, Kutscher	93.23	1.53	2.18	1.33	0.67	4.22	0.67	0.22	—	0.23	—	0.44	3.84	100.00
5) Ebből magánzó, Hievon Privatiers	94.44	1.55	0.87	1.19	0.83	11.08	2.81	1.11	0.83	—	0.55	0.42	1.34	100.00
Házulajdonos, Hausbesitzer	85.01	2.91	4.15	3.19	1.82	15.72	2.05	0.91	0.40	—	—	0.42	2.05	100.00
Nyugdíjas, Pensionisten	82.23	5.70	2.96	5.24	4.01	22.05	1.78	—	0.80	0.22	0.45	—	2.45	100.00
6) Ebből varrónő, Hievon Näherinnen	96.01	1.67	0.77	0.71	0.66	3.83	0.30	0.07	0.02	0.03	0.05	—	0.16	100.00
7) Ebből szakácsnő, Hievon Köchinnen	94.13	1.29	1.79	1.76	0.41	5.40	0.30	0.05	0.17	0.09	—	0.08	0.47	100.00
8) Ebből népi, Ammen	96.01	1.41	0.70	0.94	0.12	3.17	0.24	—	—	0.23	—	0.35	0.82	100.00
9) Ebből népiantó, Hievon Volkslehrerinnen	73.54	3.38	2.00	0.62	0.40	6.92	7.23	2.31	2.00	5.23	0.92	6.16	19.54	100.00

*) Azaz Alsó- és Felső-Ausztria, Stejerország, Tirol és Vorarlberg, Salzburg és Karinthia. Unter- und Oberösterreich, Steiermark, Tirol und Vorarlberg, Salzburg und Kärnten.

Foglalkozás és származás: Második százaléktábla.

Tíz-tízezer a tábla fejében megnevezett országban született egyénből hány foglalkozik az első rovatban megnevezett kereseli ágban.

Beruf und Herkunft. Zweite Percentualtabelle.

Von je zehntausend der aus einem der im Tabellenkopfe genannten Lande Gebürtigen, beschäftigen sich wie Viele mit dem in Spalte I. genannten Berufe.

	Belföld Inland		Ausztria — Oesterreich					Külföld — Ausland					Összesen zusammen	
	Német tartományok Deutsche Provinz.	Csehország Böhmen	Morvaország Mähren	Galícia és Bukovina Galicien u. Bukow.		Összesen Ausztria	Németországnak Deutschland			Svájc, Svájc Schweiz	Olaszország Italien	Egyéb, egyéb sonst		
				Magyarország Ungarn	Poroszország Preussen		Bajorország Bayern							
Férfiak — Männer														
Létszám, Anzähl	148,993	4,456	5,946	3,916	3,829	19,456	1,671	450	441	152	526	580	2,929	
Kertész, Gärtner	28	47	79	51	—	46	119	183	23	—	19	568	184	
Pék, Bäcker	71	53	193	227	31	124	77	44	113	65	—	—	44	
Mészáros, Fleischhauer	61	47	146	120	8	81	18	—	23	131	19	17	24	
Hentes és egyéb húsipar, Selcher und sonstige Fleischindustrie	49	49	150	79	3	73	36	—	90	—	608	51	139	
Malom, Mühlen	46	79	214	85	62	87	197	177	113	1250	—	17	180	
Koromátos, Wirthe	161	698	375	700	182	453	442	244	793	131	—	189	300	
Szabó, Schneider	266	144	434	386	483	340	131	155	68	38	38	327	146	
Czipész, Schuster	373	159	405	546	250	322	53	88	45	—	19	120	58	
Kőműves, Maurer	99	211	257	414	26	215	155	444	113	65	361	—	157	
Kőfaragó, Steinmetze	24	29	20	20	5	21	12	—	45	—	494	—	95	
Ács, Zimmerleute	39	56	84	115	—	63	89	266	23	131	76	17	75	
Asztalos, Tischler	213	166	269	301	143	211	323	222	249	—	114	68	218	
Kádár, Böttcher	32	67	67	87	8	55	42	44	68	—	—	17	27	
Drágakő és nemeses-ép., Edelmetall u. Juvel. Kádár, Böttcher	37	72	35	38	31	42	53	66	68	—	—	34	38	
Bádógos, Spengler	38	45	52	56	34	45	77	66	45	131	38	34	64	
Lakatos, Schlosser	168	244	270	275	94	218	323	333	294	1250	76	189	300	
Kovács, Schmiede	76	43	74	63	37	56	53	88	23	65	19	51	48	
Könyvnyomda, Buchdruckerei	93	116	44	79	31	62	173	133	136	19	19	86	119	
Szobafestő, Zimmermaler	23	22	22	36	60	31	137	155	113	65	19	68	99	
Vasut ¹⁾ Eisenbahnen	150	361	309	342	164	280	161	355	158	65	190	68	143	
Lófuvar, Pferdeverkehr	65	40	25	71	39	39	12	—	23	—	—	—	7	

Gőzhajózás, ¹⁾ Dampfschiffahrt	70	190	60	68	24	82	173	355	249	65	76	51	126
Gabna- és terményker., Getreide- u. Productenh.	37	20	40	20	18	25	59	44	45	197	—	120	68
Fűszerkereskedő, Spezereihändler	84	40	24	31	21	27	48	66	23	65	76	51	54
Biztosítás, Asekuranzon	25	31	26	20	18	25	36	88	23	65	57	—	34
Ügynök, alkusz, Agenten und Makler	70	58	52	94	37	56	107	66	45	—	95	172	112
Házaló, Hausierer	43	36	25	38	274	77	6	—	—	—	38	120	34
Szatócs, Greisler	50	43	60	71	60	54	36	22	—	—	38	—	27
Cseléd és szolga, ²⁾ Diener und Gesinde.	427	464	449	654	391	478	263	177	362	65	247	431	288
Napszámos, Tagelöhner	1125	1205	2009	2456	4596	2320	1095	1377	1224	111	2699	758	1317
Allami hivatalnok, Staatsbeamte	252	242	159	168	143	169	59	44	90	197	133	17	78
Tanító, ³⁾ Lehrer	64	45	29	18	16	26	95	88	23	328	38	293	136
Saját vagyonból élő, ⁴⁾ Aus eig. Mitteln Lebende	98	179	142	171	99	139	269	311	317	65	114	103	198
Gyámoltásból élő, Von Unterstützung Lebende	24	18	42	49	54	38	18	—	—	—	—	17	14
Nők — Frauen													
Létszám — Anzahl	167,249	4,212	3,645	2,856	1,867	13,548	1,250	343	345	247	292	542	2,271
Mosónő, Wäscherinnen	143	154	230	325	112	195	152	87	231	161	43	40	114
Női kézi-áru, ⁵⁾ Weibliche Handarbeit	361	273	134	164	208	185	88	46	115	121	172	—	79
Járkeelő kiskeresk., Ambulirender Kleinhandel	63	19	57	105	182	69	56	—	115	121	—	92	66
Napszámosnő, Tagelöhnerinnen	692	408	842	1288	2099	917	384	262	608	485	344	202	295
Cseléd, ⁷⁾ Dienerrinnen	1254	835	987	1190	642	894	392	320	695	485	431	276	383
Tanítónő, ⁸⁾ Lehrerinnen	41	121	60	87	32	82	82	1282	579	3481	301	1808	1343
1) Ebből hivatalnok, Hieson Beamte	83	231	190	227	91	175	83	244	23	65	133	51	85
Üzemi szolgálat, Betriebsdienst	47	80	82	74	54	69	43	88	68	—	38	—	34
2) Ebből hivatalnok, Hieson Beamte	12	94	17	23	10	34	24	22	45	—	57	17	27
Üzemi szolgálat, Betriebsdienst	57	94	43	46	13	47	149	333	204	65	19	34	99
3) Ebből bolti szolga, Hieson Getreibehilfer	28	65	58	68	54	60	80	92	23	—	—	34	24
Üröszeg és házi szolga, Herrschafts- und Hausdiener	67	132	99	196	67	131	71	44	136	—	19	120	68
Közhivatali szolga, Amtsdienst	63	35	65	73	67	53	36	32	68	—	38	—	37
Intézkető és irrodaszolga, Instituts- und Kanzleidner	33	51	73	64	50	57	43	32	23	—	19	51	38
4) Ebből tanár, Hieson Professoren	100	94	65	127	107	93	48	44	23	131	57	63	51
Kocsis, Kutscher	29	16	17	—	8	11	36	66	—	—	—	34	20
5) Ebből magánzó, Hieson Privatere	29	16	5	15	8	10	18	22	—	65	—	51	31
Háztartályos, Hausbesitzer	41	47	50	68	16	41	125	177	136	—	76	—	95
6) Ebből varrónő, Hieson Näherinnen	24	56	22	53	21	35	53	88	—	—	—	—	38
7) Ebből szakácsnő, Hieson Köchinnen	33	60	50	58	47	51	48	90	65	65	38	—	38
Dajka, Ammen	313	216	115	136	192	154	40	87	29	—	—	—	40
8) Ebből néptanító, Hieson Volkshilferinnen	300	163	263	329	117	213	128	116	260	902	129	73	110
9) Ebből néptanító, Hieson Volkshilferinnen	49	39	16	28	5	20	16	—	—	80	—	65	31
	29	52	36	14	16	33	375	487	376	1376	268	738	559

¹⁾ T. i. Alsó- és Felső-Ausztria, Stajrország, Tirol és Vorarlberg, Salzburg és Karinthia.
²⁾ D. i. Ober- und Niederösterreich, Steiermark, Tirol und Vorarlberg, Salzburg, Kärnthen.

HETEDIK FEJEZET.

Összefüggés foglalkozás és nemzetiség közt.

A magyar, német és tót nemzetiség jellemzése, keresetük szempontjából. — Az egyes foglalkozási ágak jellemzése, nemzetiségi szempontból. — Felsorolása azon kereseti ágaknak, melyek túlnyomólag magyar vagy német jellegűek.

A bennünket foglalkoztató kérdést, mely kétségkívül az egész foglalkozási statisztikának egyik legérdekesebbikje, két szempontból tárgyalhatjuk. Egyrészt t. i. az tekinthető feladatunknak, hogy minden egyes kereseti ág, hozzátartozóinak nemzetisége szerint leirassék. Ettől különböző feladat azonban, ha azt keressük, miféle foglalkozási ágak felé vonzódnak az egyes nemzetiségek, a mi aztán nem az illető kereseti ágak, hanem az egyes nemzetiségek jellemzésére szolgál. Az egyik tehát a foglalkozási statisztika szempontja, a másik a nemzetiségi statisztikáé.

A) A magyar, német és tót nemzetiség jellemzése, keresetük szempontjából.

Első sorban csak a férfiak kereseti módjait fogjuk vizsgálni, a nők foglalkozását külön tárgyalván.

Vegyük előbb szemügyre, miképen alakulnak a viszonyok a foglalkozási főcsoportokban.

Az őstermelés tekintetében alighanem azon föltevésből indultunk volna ki, hogy az — miután a magyar országszerte leginkább földműveléssel foglalkozik — a fővárosban is túlnyomóan magyar kézben lesz. A népszámlálási eredmény azonban az ellenkezőről győz meg, azt bizonyítván hogy — csak a férfiakra szólva — őstermelésből él:

tízezer magyar lakóból	190
» németből pedig majd kétszer annyi t. i.	358
továbbá tízezer tótból	86.

E váratlan eredmény íúoka, hogy a fővárosban nem a földművelők képezik az »Őstermelés« legszamosabb csoportját, hanem a szőlőmivesek és a kertészek. Budapesten azonban ezeket inkább németeknek kell képzelnünk, mint magyaroknak. Majoros és tehenész is németből több kerül ki mint magyarból.

Nem kevésbé meglepő lesz azonban másrészt azon eredmény, hogy a fővárosi iparosok és kereskedők sorában jóval több magyart, mint németet találunk és hogy még az esetre is, ha az abszolút számokat arányszámokra

számítjuk át, a magyar elem még mindig igen közel áll a némethez. Ez utóbbi számításból kiténik egyuttal a tót elemnek nagy iparos szelleme, melynek tulajdonítandó, hogy a tótok közt majd éppannyi iparost találunk, mint az e tekintetben régóta első helyet elfoglaló németeknél. Találtatik ugyanis:

10,000 magyar közt	2,415	iparos és	823	kereskedő
» német	» 2,979	»	» 839	»
» tót	» 2,870	»	» 266	»

A forgalomnál, mely a kereskedelemhez oly közel áll, a magyar elem van nagy túlsúlyban, a mennyiben tízezer magyar közül 3,075 foglalkozik forgalmi üzletben, míg a németek közül csak 1,621.

Összefoglalván az ipar, kereskedelem és forgalom csoportjait, azt találjuk, hogy azokhoz tartozik

10,000 magyar közül	3,560
10,000 német	» 4,110
10,000 tót	» 3,237

Tehát a német lakosság az, mely ez ágak felé leginkább vonzódik; utánuk a magyar, mely bennük mindenestre nagyobb számmal szerepel, mintsem ezt statisztikai adatok hiányában föltehettük volna. Figyelembe veendő persze e mellett azon körülmény, hogy a főváros izraelita vallású lakosai közül nem kevesebb mint 42,000 (ezek közül 13,000 husz éven felüli férfi) magyarnak vallotta magát, épen ezeknek nagy része pedig kereskedelemben és iparban foglalkozik. A mennyiben azonban bizonyos, hogy nemcsak az tekinthető magyarnak, a ki egyenesen a honfoglaláskor bejött törzsöktől származik, hanem hogy a nemzetiségi hovátartozás iránt ma a meggyőződés és az érzés is dönt: elegendőnek tartjuk ha a hitfelekezeti mozzanat érintése által az olvasót e körülményre figyelmessé tettük.

A többi foglalkozási csoportokból leginkább érdekel a testi szolgálatok és a szellemi munkából élők csoportja.

Ezek természetesen épen ellenkező irányban haladnak: a mely nemzetiség az egyikben legerősebb, arról föltehető, hogy a másikban lesz leggyengébb.

A szellemi foglalkozásoknál mármost nagy túlsúlyban találjuk a magyar elemet, míg a főváros tót lakosságával itt csak elvétve találkozunk. Találunk ugyanis:

10,000 magyar közt	1078-at
» német	» 412-öt
» tót	» 123-at.

Ellenben a testi munka terén épen megfordítva áll a dolog, lévén t. i.:

10,000 tót	közt testi munkából élő	4891
» német	» »	» 1895
» magyar	» »	» 1265.

Átmenvén az egyes nevezetesebb foglalkozási ágakra, utalunk a 86. számú

táblára, mely 95 fontosabb foglalkozási ágról kimutatja, bány köztük a magyar, német vagy tót.

Ugyanott ki vannak számítva az arányszámok is, hogy t. i. mindkét nembeli tíz-tízezer magyar, német vagy tót lakóból, hányan foglalkoznak a föl- említett 95 kereseti ág mindegyikében. Az ezek közt található fontosabb 54 férfi- 12 női foglalkozásról ugyanezen számítást a két nem mindegyikéről alább közöljük:

Tíz-tízezer közt tartozik következő foglalkozáshoz:

	magyar			német			tót		
a) Férfiak.									
Östermelés:									
Földművelés	85	70	26						
Kertész	16	54	37						
Szőlőműves	10	153	3						
Majoros és tehenész	59	70	16						
Ipar:									
Pék	74	68	103						
Mészáros	66	60	23						
Hentes és egyéb húsipar	49	54	15						
Malom-ipar	42	63	71						
Vendéglős és korcsmáros	148	304	76						
Szabó	254	266	410						
Czipész	366	303	685						
Kőműves	72	168	131						
Ács	34	49	50						
Asztalos	232	181	217						
Drágakő s nemes érczipar	37	51	6						
Bádogos	35	53	13						
Lakatos	171	186	153						
Kovács	96	37	77						
Öntőde	15	51	81						
Könyvnyomda	101	91	24						
Iparos művészet	38	63	16						
Műszeripar	32	42	20						
Hajógyár	26	41	11						
Kárpitos	28	50	11						
Forgalom:									
Vasuti hivatalnok	106	85	22						
Lófuvar	65	67	34						
Gőzhajózásnál elfoglalt (hiva- talmok, munkás stb.)	69	84	9						
Kereskedelem:									
Gabnakereskedő	44	32	4						
Fűszerkereskedő	105	51	17						
Rőfős-, divatcikk- és vászon- kereskedő	64	47	9						
Rővidárúkereskedő	40	35	3						
Ügynök és alkusz	66	88	18						
Pénzzel és hitellel kereskedő	70	40	2						
Házaló	25	81	63						
Könyvkereskedő	9	9	—						
Szatócs	35	81	23						
Testi szolgálat:									
Napszámos	844	1427	4351						
Munkás	11	19	121						
Cseléd és szolgál	468	393	415						
Hordár	27	43	26						
Szellemi szolgálat:									
Állami, megyei és városi hiva- talmok									
Egyéb hivatalnok	429	90	48						
Egyéb hivatalnok	78	57	4						
Írnok	84	32	11						
Ügyvéd	115	7	8						
Orvos és sebész	53	14	1						
Tanító	90	26	9						
Író, színész, festő, szobrász és egyéb művészet	96	75	17						
Különféle szolgálat:									
Katonaság	43	49	13						
Órség	104	25	32						
Házmaster	48	80	64						
Fodrász, borbély	27	42	6						
Foglalkozás nélküliek:									
Magánzó	46	45	6						
Összes tanuló	1861	933	351						
Ebből egyetemi tanuló	258	16	24						
δ) Nők.									
Ipar.									
Szabónő	51	68	21						
Mosás és tisztítás	136	145	240						
Női kézimunka	334	433	85						
Kereskedelem.									
Kofa	32	53	69						
Testi szolgálat.									
Napszámos	468	682	3167						
Cseléd	1922	1003	2202						
Szellemi szolgálat.									
Tanítónő	65	41	2						
Foglalkozás nélküliek:									
Magánzó	58	39	9						
Nyugdíjas	28	35	5						
Gyámolításból élő	60	122	86						
Tanuló	1227	720	267						
Kéjhölgy	35	18	25						

Azou nevezetesebb ágak, melyek sokkal inkább kerülnek ki a főváros magyar eleméből, mint annak német részéből, a következők:

a) Férfiak:

Legfeltűnőbb különbség mutatkozik a szellemi szolgálatok terén, melyben a magyar elem négyszer-ötszörte — sőt egyes ágakban tizenötszerte — több egyént szolgáltat mint a német. Így pl. van:

ügyvéd	tizezer magyar közt	115	német közt	7
köz hivatalnok	»	»	»	»
tanító	»	»	»	»
írnok	»	»	»	»
orvos és sebész	»	»	»	»

A többi foglalkozási csoportokból kiemelhetők:

asztalos	tizezer magyar közt	232,	német közt	181
kovács	»	»	»	»
fűszerkereskedő	»	»	»	»
őrség	»	»	»	»
tanuló	»	»	»	»
és különösen egyetemi tanuló	»	»	»	»

b) Nők:

cseléd	»	»	»	»
tanítónő	»	»	»	»
magánzónő	»	»	»	»
tanuló	»	»	»	»
kéjhölgy	»	»	»	»

Ellenben feltűnő kevés tagot szolgáltat a főváros magyar lakossága a következő kereseti ágakba:

a) Férfiak:

kertész	tizezer magyar közt	16,	német közt	54
szőlőműves	»	»	»	»
vendéglős és korcsmáros	»	»	»	»
kőműves	»	»	»	»
öntőde	»	»	»	»
iparos művészet	»	»	»	»
kárpitos	»	»	»	»
házaló	»	»	»	»
szatócs	»	»	»	»
napszámos	»	»	»	»
hordár	»	»	»	»
házmester	»	»	»	»

b) Nők:

kófa	»	»	»	»
napszámosnő	»	»	»	»
gyámolításból élő nő	»	»	»	»

A mi a tótokat illeti, ezeknél csakis a következő ágak felé mutatkozik nagyobb vonzódás:

kertészet	tízezer férfi közt	37,	mig magyaroknál	16,	németeknél	54
pék	»	»	»	103	»	74
szabó	»	»	»	410	»	254
czipész	»	»	»	685	»	366
kőműves	»	»	»	131	»	72
öntőde	»	»	»	81	»	15
napszámos	»	»	»	4,351	»	844
napszámosnő	»	nő	»	3,167	»	468
mosónő	»	»	»	240	»	136
cseléd	»	»	»	2,202	»	1,922
						1,427
						682
						145
						1,003

A tótokra vonatkozó adatokból kitűnik, hogy ezen nemzetiség leginkább a testi szolgálatban keresi kenyerét; azonban kivüláglík azokból egyúttal a tótoknak kiváló iparos hajlama is.

B) Egyes foglalkozási ágak jellemzése nemzetiségi tekintetben.

Az östermelés túlnyomólag német jellegűnek tekintendő. Az ipar ellenben, úgyszintén a forgalom és kereskedelem, túlnyomólag magyar. A testi szolgálatból élők közt a németek és tótok néhány ezerrel felülmulják a magyarok számát; ellenben a szellemi szolgálatok terén négyszer annyi a magyar, mint a német és tót összevéve.

Az illető — mindkét nemre vonatkozó — alapszámok a következők:

	magyar	német	tót
östermelés	1,816	1,989	81
ipar	23,036	16,573	2,717
forgalom	3,075	1,621	96
kereskedelem	7,846	4,667	252
testi szolgálat	12,064	10,541	4,631
szellemi szolgálat	10,279	2,291	116

Átmenvén mármost a nagy foglalkozási csoportokról az egyes foglalkozási ágakra, e tekintetben csakis a magyarokkal és a németekkel fogunk tüzetesebben foglalkozni. A tótok t. i. nagyobb számmal csak néhány ágba fordulnak elő. Így pld. még a 20,000 napszámos közt is 4000 tót mellett 8000 német és ugyanannyi magyar található.

a) Magyar jellegű foglalkozások.

Oly kereseti ág, melyet mintegy kizárólag magyarnak lehetne tekinteni, nem létezik, hacsak az egyetemi ifjúságot ki nem vesszük. Ezen — voltaképen nemis önálló kereseti ágat képező — csoportban közel 2600 magyar mellett csak 90 németet és 20 tótot találunk. Ezen körülmény azonban azon, talán nem épen minden tekintetben kielégítő körülményre is enged következtetni, hogy hazánk nemmagyar ifjai inkább külföldi egyetemeket keresnek fel.

A magyarok létszáma Budapesten a férfi lakosságnak 55°/o-át tévén, kiválóan magyar jellegűnek tekinthetjük azon foglalkozási ágakat, a melyek körülbelül kétharmad részben tartalmaznak magyar elemet (egyelőre mindig csak a férfiakról szólván).

Ilyenekül a következők mutatkoznak:

Földmivelés,
Asztalosipar,
Bognáripár: 320 közül 244,
Kovácsipar: 1200 közül 913,

e két utóbbi mesterség tehát háromnegyed részben magyar.

Vasuti hivatalnok: t. i. 1607 közül 1013 magyar.

Gabonakereskedő: 624 közül 419 vallotta magát magyarnak; szintűgy rőfős, divatárú és vászonkereskedő közül 610. Ezen két ágnál, már erősebben mint az összsámokban, érezni annak befolyását, hogy a főváros izraelita lakosságának nagyobb része a magyarok közt szerepel. Némileg érezni ezt a pénzüzletekkel és a biztosítással foglalkozóknál is, a mennyiben ezeknél 878 egyén közül 633 vallotta magát magyarnak.

Fűszerkereskedőknél 1002 magyar találtatik 1325 egyén közt. —

A könyvkereskedés másfél évtizeddel ezelőtt még túlnyomólag külföldiek kezében volt; művelődésünk önállóbbá válásának egyik jeléül tekinthetjük azon körülményt, hogy jelenleg 150 könyvkereskedő közül majdnem kétharmad rész, azaz 91, magyar.

Cselédek és szolgák közt közel $\frac{2}{3}$ -ad rész magyar.

A szellemi szolgálatok mindegyikében nagy túlsúlyban találjuk a magyar elemet; így különösen a közhivatalnokoknál, a hol 4781 személy közül 4032 magyar, mintegy 500 német és 45 tót. — 1126 egyéb hivatalnok közt 737 magyar, 316 német és csak 4 tót találtatik; még nagyobb a magyar elem túlsúlya a hivatalnokokhoz közel álló irnokok osztályában, a hol mintegy 1000 egyén közt 800 a magyar és 177 a német.

Az ügyvédek és orvosok osztályában szintén túlnyomó a magyar; különösen az ügyvédek közt alig találunk mást, mint magyart: t. i. 1173 közt csak 37 németet és 8 tót (ügyvédjelölteket is beszámítván). Az orvosok közt a tótok száma még kisebb; t. i. csak 1, a magyaroké 508, a németeké pedig 79.

A tanítók közt csak $\frac{1}{7}$ rész német van, míg magyart 81°/o-ot találunk. Valamivel erősebb a német elem a művészek körében, bár itt is az egésznek csak egy negyedét képezik, míg a tótok abból csak 1°/o-ot tesznek.

Az őrségnek 1192 személyből álló csoportjában (rendőrök, bolti őrök stb.) közel 1000 a magyar; főlemlíthető e mellett, hogy ezen csoportban aránylag több tót nemzetiségű egyén találtatik, mint német.

A magánzók közt $\frac{2}{3}$ -ad rész magyar, a többi majd mind német;

Végül 24,000 tanuló közt 18,000 magyar 5000 német, 300 tót találtatott.

Feltűnőleg csekély, t. i. 40°/o-nál kisebb a magyarok részeltetése a következő ágakban:

kertész, szőlőműves, kőműves, öntőde, házalók, napszámosságok és gyámolításból élők.

A nőnem fontosabb kereseti ágai közt legmagyarabb jellegű a cselédség, továbbá a tanítók és tanulók, a művészek (különösen a színészek), a magánzók és a kéjhölgyek csoportja.

b) Német jellegű foglalkozások.

A német elem a főváros férfi lakosságának 32°/_o-át teszi. Azon foglalkozási ágak, melyek ennél jóval nagyobb mérvben tartalmaznak németeket, t. i. 40°/_o-nál többet, a következők:

A szőlőművesek csoportja kiválóan olyannak tekinthető, mely majdnem kizárólag német jellegű: 963 egyén közt 849 a német, csak 91 a magyar és csak 3 a tót.

560 kertész közt 303 német van, tehát közel fele rész. 978 majeros és tehenész közt közel 400 a német.

A malomipar néhány évvel ezelőtt tudvalevőleg még túlnyomóan német vala; ma is 908 malomiparban alkalmazott közül még 363 német találtak.

Ácsok: 644 közt csak 324 magyart, de 273 németet találunk;

A vendéglősök és koreszmárosok közt szintén meglehetősen erősen van képviselve a német elem: köztük t. i. több mint fele német; körülbelül ugyanazon arány konstatalható a kávécsok-, kádárok-, kőfaragóknál és a kőműveseknél is, mely ágak majdnem felerészben németek. Erősen német továbbá a drágakő- és nemesérez-ipar, bádogos-ipar, az öntődékben elfoglaltak épen fele része német. Az iparos művészethez és a műszeriparhoz (órás stb.) tartozóknak szintén közel fele része az. A hajógyárban és gőzhajózásnál alkalmazottaknak erős harmadrésze német. Erősen német továbbá a mázoló- és kárpitos-ipar is, t. i. az összességnek fele részével. Ügynökök és alkuszok közt mintegy 42°/_o a német.

Túlnyomóan német a házalók csoportja, szintűgy a szatócsoké, ahol a németiség felénél nagyobb részt képez.

A hordárok közt körülbelül $\frac{2}{5}$ rész német.

A műzenészeknek, fodrászoknak, borbélyoknak és házmestereknek $\frac{2}{5}$ -öd része német. Gépészek közt a felerész német.

Szembetűnően csekély számban (t. i. csak 20°/_o-kal) találunk németeket a következő kereseti ágaknál:

kovács, bogsnár, fűszerkereskedő, közhivatalnok, tanító, írnök, ügyvéd, orvos, művész, őrség, egyetemi tanuló.

A nőnem fontosabb foglalkozási ágai közt legnémetebb a gyámolításból élők összesége.

Összefüggés nemzetiség és foglalkozás között (csak a nevezetesebb ágak után).

Zusammenhang zwischen Nationalität und Beruf (nur für die namhafteren Berufsarten nachgewiesen).

Kereseti ág — Erwerbszweig	Magyar Ungarn			Német Deutsche			Tót Slovaken			Tehát 10,000 közöt Also unter je 10,000		
	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	magyar Ungarn	német Deutsche	tót Slovaken
Az összes lakosság száma Gesamtzahl der Bevölkerung	95392	100520	195912	55627	62980	118607	9468	11769	21237			
Ezek közül: Hierunter:												
Földmiveléssel foglalk., Landwirthschaft	812	159	971	388	30	418	25	—	25	50	35	11
Kertész, Gärtner	157	11	168	303	16	319	35	3	38	8	27	18
Szőlőműves, Weinbauer	91	20	111	849	101	950	3	3	6	6	80	3
Majoros és tehenész, Milchmeier	568	78	646	390	90	480	15	4	19	33	41	9
Pék, Bäcker	705	15	720	381	12	393	95	—	95	37	32	44
Mészáros, Fleisshauer	629	4	633	335	4	339	22	—	22	32	29	10
Hentes s egyéb húsiparos, Selcher und sonstige Fleischindustrie	468	8	476	302	17	319	14	—	14	24	27	6
Malom, Mühlen	404	—	404	363	—	363	67	—	67	21	31	32
Czukrászat s édességek, Conditorei und Süssigkeiten	168	21	189	119	18	137	4	—	4	10	12	2
Vendéglős és korcsmáros, Gastwirth	1411	188	1599	1691	163	1854	72	9	81	82	156	38
Kávés és kávémoró, Cafés und Coffee- schänke	212	127	339	212	120	332	17	15	32	17	28	15
Szabó, Schneider	2421	519	2940	1480	431	1911	388	25	413	150	161	194
Czipész, Schuster	3489	19	3508	1683	19	1702	649	2	651	181	143	307
Szűcs, Kürschner	235	3	238	76	—	76	31	—	31	12	6	15
Kalapos, Hutmacher	172	20	192	130	14	144	17	—	17	10	12	8
Mosás és tisztítás, Wäscherei u. Reinigung	26	1375	1401	37	913	950	2	283	283	72	80	134
Kőműves, Maurer	685	—	685	936	—	936	124	—	124	35	79	58
Kőfaragó, Steinmetze	165	—	167	201	—	201	8	—	8	8	17	4
Ács, Zimmerleute	324	—	324	273	—	273	47	—	47	16	23	22
Asztalos, Tischler	2217	1	2218	1008	1	1009	206	—	206	113	85	87
Kádár, Böttcher	252	1	253	274	2	276	27	—	27	13	23	13
Bognár, Wagner	214	—	214	45	—	45	13	—	13	12	4	6
Drágakő s nemesércz, Edelmetall und Juwel	327	7	334	283	8	291	6	—	6	17	24	3
Bádogos, Spengler	343	2	345	293	2	295	13	—	13	18	24	6
Lakatos, Schlosser	1631	2	1633	1032	—	1032	145	—	145	83	87	68
Kovács, Schmiede	913	—	913	208	—	208	74	—	74	46	18	35
Egyéb vasipar, Sonstige Eisenind.	156	2	158	200	—	200	111	—	111	8	17	52
Öntöde, Giesserei	140	2	142	286	2	288	77	—	77	7	23	36
Könyvnyomda, Buchdruckerei	968	75	1043	504	87	591	23	5	28	53	50	13
Iparos művészet, Gewerbliche Kunst	366	68	434	356	42	398	15	—	15	22	34	9
Ebből szobafestő, Hierunter Zimmermaler	189	—	189	208	—	208	11	—	11	10	18	5
Műszeripar, Mechanische Industrie	302	1	303	236	2	238	18	—	18	16	21	8
Könyvkötő, Buchbinder	288	25	313	163	3	166	7	—	7	16	14	3
Fényező és mázoló, Lackirer u. Anstreicher	189	—	189	226	3	229	10	—	10	10	19	5
Hajógyár, In Schiffswerften	249	—	249	231	—	231	11	—	11	13	20	5
Dohánygyár, In Tabakfabriken	5	108	113	10	170	180	2	82	84	6	15	40
Női kézimunka, Weibliche Handarbeit	7	3351	3358	8	2729	2737	—	100	100	171	131	47
Kárpitos, Tapezierer	273	2	275	276	3	279	11	—	11	14	23	5
Vasuti hivatalnok, Eisenbahnbeamte	1013	5	1018	474	3	477	21	—	21	51	40	10
» üzemszolgálat, Bstriebsdienst	562	—	562	205	—	205	16	—	16	29	17	8
Gőzhajói hivatalnok, Dampfschiff-Beamte	122	2	124	102	—	102	1	—	1	6	9	1
» üzemszolgálat, Betriebsdienst	532	—	532	354	—	354	8	—	8	27	30	4
Lófuvar, Pferdeverkehr	617	20	637	372	23	395	32	2	34	33	33	16
Gabona-és term. ker., Getreide- u. Productenh.	419	1	420	175	4	179	4	—	4	21	15	2
Fűszerkereskedő, Spezereihändler	1002	6	1008	281	12	293	17	2	19	50	25	9

86. számú tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 86. (Schluss.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	Magyar Ungarn			Német Deutsche			Tót Slovaken			Tehát 10,000 közt Also unter je 10,000		
	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	férfi männlich	nő weiblich	együtt zusammen	magyar Ungarn	német Deutsche	tót Slovaken
Fakeresk., Holzhändler	210	20	230	134	8	142	19	1	20	12	12	9
Rőfős kereskedő, Schmittwaarenhändler	310	7	317	150	4	154	4	—	4	16	13	2
Rövidárúkereskedő, Kurzwaarenhändler	385	23	408	195	16	211	3	—	3	21	18	1
Pénzületek, Geldgeschäfte	633	3	636	223	2	225	2	—	2	33	19	1
Ebből banküzlet, Hievon Banken	252	—	252	71	—	71	—	—	—	13	0	—
Riztosítás, Assekuranzen	214	—	214	102	—	102	2	—	2	16	9	—
Ügynök és alkusz, Agenten und Makler	630	3	633	493	2	495	18	—	18	33	42	8
Házaló, Hausierer	237	35	272	454	57	511	60	24	84	14	43	40
Kofa, Huckerinnen	38	321	359	69	332	401	9	77	86	18	34	41
Szatócs, Fragner	334	63	397	455	97	552	22	3	25	20	46	12
Könyvkereskedő, Buchhändler	91	4	95	—	—	—	—	—	—	5	—	—
Napszámos, Tagelöhner	8051	4700	12751	7938	4293	12231	1012	3728	7740	651	1031	3643
Munkás, Arbeiter	102	85	187	106	83	189	115	29	144	10	16	68
Cseléd és szolgáló, Diener u. Gesinde	4465	19317	23782	2129	6320	8449	393	2592	2985	1213	712	1406
Hordár, Dienstmänner	259	—	259	241	—	241	25	—	25	13	20	12
Állami hivatalnok, Staatsbeamte	3426	44	3470	464	4	468	40	—	40	167	39	19
Megyei és városi hivatalnok, Comitats- und städtische Beamte	606	—	606	39	—	39	5	—	5	31	3	2
Egyéb hivatalnok, Sonstige Beamte	737	107	844	316	52	368	4	—	4	43	31	2
Írnok, Schreiber	799	—	799	177	—	177	11	—	11	41	15	5
Ügyvéd, Advokaten	1104	—	1104	37	—	37	8	—	8	57	3	4
Orvos és sebész, Aerzte u. Wundärzte	508	—	508	79	—	79	1	—	1	26	7	1
Egyéb egészségügyi személy, Sonstiges Sanitätspersonal	173	193	366	14	137	151	1	13	14	19	13	6
Tanító, Lehrer	858	650	1508	142	257	399	9	2	11	77	32	5
Író, színész, festő, szobrász s egyéb művész, Schriftsteller, Schauspieler, Maler, Bildhauer und sonstige Künstler	916	246	1162	420	101	521	12	2	14	58	45	18
Ebből műzenész és zenetanító, Hierunter Musiker und Musiklehrer	154	53	207	151	30	181	8	2	10	10	15	5
Egyéb művész, Sonstige Künstler	347	85	432	98	43	141	5	—	5	22	12	2
Könyvvivő, Buchhalter	312	—	312	144	—	144	3	1	4	16	12	2
Építész, mérnök, Architekten, Ingenieure	240	—	240	128	—	128	—	—	—	12	11	—
Gépész, Maschinisten	157	—	157	183	—	183	7	—	7	8	15	3
Katonaság, Militär	407	—	407	270	—	270	12	—	12	21	23	6
Őrség, Wache	990	—	990	138	—	138	30	—	30	51	12	16
Házmester, Hausmeister	458	152	610	442	161	603	61	48	109	31	51	51
Fodrász és borbély, Friseur und Barbier	263	95	358	237	84	321	6	4	10	18	27	5
Betegápoló, Krankenkärter	48	188	236	21	111	132	2	19	21	12	11	10
Magánzó, Privatiere	439	584	1023	249	247	496	6	10	16	52	42	8
Nyugdíjas, Pensionisten	254	281	535	152	221	373	6	6	12	28	31	6
Gyámolításból élő, Von Unterstützung Leb.	150	600	750	248	770	1018	13	102	115	38	86	54
Háztartásban, In der Haushaltung beschäft.	84	32192	32276	115	27787	27902	4	2778	2782	1647	2352	1311
Összes tanuló, Lernende zusammen	7757	12338	20095	5189	4536	9725	332	314	646	1536	820	304
Ebből egyetemi tanuló, Hievon Hochschule	2453	—	2453	90	—	90	23	—	23	125	8	11
Kéjhölgy, Prostituirte	—	345	345	—	114	114	—	29	29	18	10	14
1) Ebből holtiszolga, Hievon Gewölbdiener	245	—	245	215	—	215	38	—	38	18	18	15
Urassági és házi cseléd, Herrschaftsdienner	711	14891	15602	378	5147	5525	89	2201	2290	798	403	1078
Közhivatali szolga, Amtsdienner	638	—	638	907	—	907	38	—	38	33	26	18
Intézeti és iroda szolga, Kanzleidienner	327	—	327	218	—	218	28	—	28	17	18	13
Egyéb szolga, Sonstige Diener	315	—	315	191	—	191	28	—	28	16	16	10
Szakács, szakácsnő, Köche, Köchinnen	22	3825	3847	20	1052	1072	2	337	339	196	80	158
Kocsis, Kutscher	1718	—	1718	638	—	638	138	—	138	87	58	67
Dajka, Ammen	—	661	661	—	121	121	—	54	54	34	16	26
Egyéb cseléd, Sonstige Diener	230	—	230	58	—	58	30	—	30	12	5	14

NYOLCZADIK FEJEZET.

Összefüggés foglalkozás és hitfelekezet közt.

A katolikusok, ágostaiak, helvétek és izraeliták jellemzése keresetük tekintetében. — Az egyes foglalkozási ágak jellemzése a hozzájuk tartozók hitfelekezete tekintetében. — Felsorolása azon kereseti ágaknak, a melyekben a katolikus, ágostai, helvét vagy izraelita elem igen erős vagy igen gyenge.

Az idevágó részletes adatokat a 87. számú tábla tartalmazza, a melyben t. i. a főváros férfi lakossága, az összes kereseti ágakon át, az illetők katolikus, ágostai, helvét vagy zsidó hitfelekezete szerint részleteztetik. Tekintettel arra, hogy a nők túlnyomó része foglalkozás nélküli, az ősanyag feldolgozásánál a férfi részszel véltük beérhetni és a nők felvételi lapjait ez irányban feldolgozás alá nem vettük.

Itt is, valamint a megelőző fejezetben, kétfelé osztjuk az adatok tárgyalását, t. i. előbb foglalkozván az egyes hitfelekezetek körében mutatkozó viszonyokkal és második sorban tárgyalván az egyes kereseti ágak különbségeit hozzátartozóik hitfelekezete tekintetében.

A) A katolikusok, ágostaiak, helvétek és izraeliták jellemzése, foglalkozásuk tekintetében.

Azon nagy különbségek, melyek az egyes hitfelekezetek körében, a kereseti források tekintetében fennállanak, már azon főbb eredményből is kivethetők, hogy a katolikusok közül csak minden harminczegyedik, a helvéteknél épenséggel csak minden harmincznyolczadik foglalkozik kereskedéssel, míg az ágostaiak közt minden tizenhatodik, de az izraeliták közt minden negyedik.

A többi foglalkozási főcsoportok tekintetében, a testi munka kivételével, már nem állanak fenn ily roppant eltérések, azonban a különbségek mégis igen figyelemreméltók.

Az őstermelés felé leginkább vonzódnak a helvétek, az ipar felé az ágostaiak és katolikusok, t. i. körülbelül 29 százalékkal, míg a helvétekből 25, az izraelitákból 21 százalék; a forgalomban (vasutak, gőzhajók, lófuvar) a három keresztény hitfelekezet körülbelül egyforma sűrűséggel foglalkozik, míg az izraeliták csak harmadrésznyi hányaddal.

A testi szolgáltatók felé leginkább katolikusok (20.69%) és helvétek (19.59%) fordulnak, kevésbbé ágostaiak (16.80%) és legkevesbbé az izraeliták (8.21%).

A szellemi szolgálatok felé pedig leginkább fordulnak ágostaiak (12.42%) és helvétek 10.79%), kevésbé katolikusok (7.25%) és izraeliták (6.44%).

Íme a szabatos számértékek:

tíz-tízezer katolikus, ágostai, helvét vagy izraelita férfi közül foglalkozik a következő ágakban:

	katolikus	ágostai	helvét	izraelita
östermelésnél	284	107	389	69
iparnál	2,833	2,956	2,512	2,089
forgalomnál	348	362	342	118
kereskedelemnél	325	638	264	2,302
testi szolgálatokban	2,069	1,680	1,959	821
szellemi szolgálatokban	725	1,242	1,079	644

Az 1870-diki adatokkal való összehasonlítás azon két nehézségbe ütközik, hogy ezen adatok csak Pestvárosára vonatkoznak, valamint hogy 1870-ben a napszámosok is be voltak számítva azon iparághoz, a melyben foglalkoztak, holott jelenleg a »testi szolgálatok« közé soroztattak. Ez oknál fogva az alábbi összeállításból csak is néhány kevés következtetés volna levonható.

Tíz-tízezer férfi közül tartozott a következő foglalkozási csoportokba:

		katolikusoknál	ágostaiaknál	helvéteknél	izraelitáknál
iparba	1881	2,833	2,956	2,512	2,089
	1870	3,711	3,862	3,639	2,251
kereskedelemben	1881	325	638	264	2,302
	1870	404	784	428	2,554
testi szolgálatba	1881	2,069	1,680	1,959	821
	1870	1,661	1,309	1,160	807
szellemi szolgálatba	1881	725	1,242	1,079	644
	1870	525	856	986	489

Az egyes foglalkozási ágak részletezésébe bocsátkozván, utalunk mindenekelőtt a jegyzetben közzétett százalékos kimutatásra (tízezerre kiszámítva).

A négy hitfelekezeti férfiak által előszeretettel felsorolt kereseti ágak gyanánt a jegyzetben felsorolt adatok alapján, a következők tűnnek fel:

I. K a t h o l i k u s o k. Azon nevezetesebb ágak, melyekhez városunk katolikus lakossága sokkal inkább vonzódik, mint a többi három hitfelekezet, a következők:

	t. i. 10,000 kath. f. közt	míg a többi hitfelekezetűekből		
		ágostai	helvét	izraelita
kertész	43	31	9	1
szőlőműves	86	1	5	1
kőműves	162	83	37	0
lófuvar	71	41	65	41
gőzhajózás	93	73	84	3
napszámos	1,524	1,223	1,065	529
házmester	80	59	59	9

Ellenben feltűnő csekély a katolikusok képviseltetése a következő ágakban:

	t. i. 10,000 férfi közt	míg a többi hitfelekezetűekből		
		ágostai	helvét	izraelita
gabona- és terménykereskedő	5	6	3	154
ügynök és alkusz	13	47	17	259
bankok és pénzüzletek	26	69	33	127
házalás	6	3	1	195
könyvkereskedés	4	26	6	18
hordár	12	7	14	111
magánhivatal	52	101	68	95
ügyvédség	43	112	116	113
orvos	21	65	54	61
tanulók	1,176	1,309	1,316	2,016

II. Ágostaiak. Ezek különös előszeretettel foglalkoznak a következő ágakban:

	t. i. 10,000 férfi közt	míg		
		katholikus	helvét	izraelita
lakatos	275	201	226	58
iparos művészet	61	32	14	89
műszeripar	58	36	14	33
vasuti hivatal	167	100	88	56
fűszerkereskedés	102	75	76	73
magánhivatal	101	52	68	95
tanítás	106	55	75	60
orvos	65	21	54	61

Ellenben felette ritkák a következő ágakban:

	t. i. 10,000 férfi közt	míg		
		katholikus	helvét	izraelita
földművelés	57	72	131	60
szőlőművelés	1	86	5	1
majoros és tehenész	10	65	216	3
hajógyár	24	43	78	0

III. A helvétek a következő ágakhoz tartoznak leggyakrabban:

	t. i. 10,000 férfi közt	míg		
		katholikus	ágostai	izraelita
földművelés	131	72	57	60
majoros és tehenész	216	65	10	3
malomipar	77	61	62	19
czipész	472	409	406	168
asztalos	338	249	279	48
kovács	187	81	94	8
hajógyár	78	43	24	0
cseléd és szolga	820	483	390	161
közhivatal	478	313	436	40
irnok	82	55	64	63
egyetemi hallgató	405	146	259	324

Ellenben legritkábbak a következő ágakban:

	t. f. 10,000 férfi közt	katholikus	míg ágostai	izraelita
kertész	9	43	31	1
pék	50	88	89	45
mészáros	42	63	76	65
vendéglős és korcsmáros	84	207	198	200
kőműves	37	162	83	0
drágakő és nemesérezipar	8	20	32	100
bádogos	22	35	37	58
öntőde	9	45	35	8
iparos művészet	14	32	61	89
műszeripar	14	36	58	33
könyvnyomda	63	82	81	125
kárpitos	10	29	36	57
rőfős, divatczikk és vászon- kereskedés	11	16	35	175
szatócs	13	23	25	150

IV. Izraeliták. Ezek leginkább a következő keresetekből élnek:

	t. f. 10,000 férfi közt	katholikus	míg ágostai	helvét
szabó	498	204	258	207
drágakő és nemesfémipar	100	20	32	8
bádogos	58	35	37	22
iparos művészet	89	32	61	14
könyvnyomda	125	82	81	63
kárpitos	57	29	36	10
gabona- és terménykeres- kedés	150	5	6	3
rőfős, divatczikk és vá- szonkereskedés	175	16	35	11
rövidárúkereskedés	120	9	28	8
ügynök és alkusz	259	13	47	17
bank- és pénzüzet	127	26	69	33
házaló	195	6	3	1
szatócs	150	23	25	13
hordár	111	12	7	14
magánzó	59	34	49	38
tanuló	2,016	1,176	1,309	1,316

Ha végül azt keressük, mily ágakban találunk legkevesebb izraelitát, úgy a nyerendő eredményeknek értéke annyiban különbözik az előbbiekéitől, hogy emezekben az illetők szabadakarátának kifolyását mérlegelhetjük, az izraelitáknál ellenben gyakran latba esik azon körülmény is, hogy szabad választásuk sok ideig fennálló törvényes tilalmak, nem kevésbé társadalmi állapotainkban gyökerező akadályok által is gátoltatott.

Mint már az eddig mondattakból is kiténik, legritkábbak az izraeliták a következő ágakban: pék, hentes, malom-ipar, czipész, asztalos,

lakatos, kovács, öntőde, vasuti hivatal, napszámos, cseléd és szolga, közhivatalnok, katonaság, őrség, borbély és fodrász, házmeister.

Épenséggel nem található izraeliták a következő ágakban:

kertészet	560	közül csak	4	
szőlőművelés	963	»	»	2
majoros és tehenész	978	»	»	12
kőműves	1,942	»	»	1
ács	727	»	»	2
gőzhajózásnál	1,235	»	»	12
hajógyárban	592	»		egy sem.

B) Az egyes kereseti ágak jellemzése, a hozzájuk tartozók hitfelekezete szerint.

A foglalkozási létszámok közt az östermelés $\frac{4}{5}$ részben katolikusokat foglal magában; a forgalomban foglalkozók közt is $\frac{3}{4}$ részt tesznek a katolikusok. Az ipar szintén túlnyomólag ($\frac{7}{10}$ részben) katolikus, de itt az izraeliták az összességnek már egy hatodát képezik. — A kereskedelem túlnyomólag ($\frac{2}{3}$ részben) az izraeliták kezében van.

A személyes szolgálatok túlnyomólag (70%-ig) katolikusokat foglalkoztatnak, azonban oly módosítással, hogy a testi szolgálatból élőknek 76 százaléka katolikus, 12% százaléka a két evangélikus hitfelekezethez tartozik és 10 százaléka izraelita, míg a szellemi szolgálatokból élők közt a katolikusok 61 százalékot, a két evangélikus és az izraelita hitfelekezet pedig 18—18% tesznek.

Áttérvén az egyes kereseti ágakra, úgy találjuk, hogy majdnem kizárólag katolikusokból áll a szőlőművesek, a kövezők, eserépfedők, kőművesek, valamint a kőfaragók és kőtélverők csoportja.

Továbbá, körülbelül négyötöd részben katolikusokból állóknak mutatkoznak a következő nevezetesebb ágak: kertészek, hentesek, serfűzők, téglavetők, kádárok, fényezők, hajógyár, gőzhajózás, napszámosok, borbélyok és fodrászok és a nyugdíjasok.

Oly kereseti ág, mely túlnyomólag ágostai vagy helvét jellegűnek volna tekinthető, nem létezik. Ellenben olyan, melynek egy tized része az egyik vagy a másik evangélikus hitfelekezethez tartozik a következő:

majoros (978 közt 231 helvét, de csak 10 ágostai); földművelő; kovács (1258 közt 200 helvét); bognár ($\frac{1}{5}$ helvét) műszeripar ($\frac{1}{10}$ ágostai, de csak $\frac{1}{40}$ helvét, timár (12% ágostai) hajógyár (592 közt 84 helvét); vaskereskedő (13% ágostai); bankhivatalnok (11% ágostai) könyvkereskedő (150 közt 26 ágostai); cseléd és szolga (7387 közt 878 helvét); közhivatalnok (4781 közt 512 helvét, 442 ágostai); író (279 közt 33 ágostai, 34 helvét); ügyvéd (1173 közt 124 helvét, 114 ágostai); orvos és sebész (600 közt 66 ágostai, 58 helvét); tanító (1057 közt 108 ágostai, 80 helvét); színész (17% helvét), festő és szobrász (60% ágostai). gépész és építész (18% ágostai), levélhordó (62% helvét); egyetemi hallgató (2687 közt 337 helvét, 202 ágostai).

Az izraeliták legszámosabban találhatók a kereskedés terén. Majdnem

kizárólag izraelita jellegű kereseti ágak mondható a gabna- és terménykereskedés, a házalás és az ügynöki foglalkozás, a rőfösárúkereskedés, pálinkamérés, bőr-, ruha- és posztókereskedés, szállító- és bizományos üzlet.

Jelentékeny szerepet játszanak azonban az izraeliták még a következő ágakban is, a melyekben t. i. az odatartozóknak $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ része izraelitákból áll: pénzváltók (77°/o), zálogüzletek (76°/o), rövidárú-kereskedők (76°/o), könyvvivők (75°/o), bor- és lisztkereskedők (73°/o), fa- és díszműárúkereskedők (69°/o), szatócsok (65°/o) dohánytőzsők (60°/o), drágakő és nemes érczipar, czimfestők (58°/o), biztosításnál (56°/o), papirkereskedők (55°/o), szappanosok (52°/o), vászonkereskedők, szövetfestők és tőkepénzesek (mintegy 50°/o-kal).

Jegyzet.

A nevezetesebb kereseti ágaknak hitfelekezete szerinti részletezése.

Tíz-tízezer katolikus, ágostai helvét vagy izraelita férfi közül foglalkozik a következő kereseti ágakban:

Ö s t e r m e l é s.

	katolikus	ágostai	helvét	izraelita
Földmives	72	57	131 ✓	60
Kertész	43	31	9	1
Szőlőműves	86	1	5	1
Majoros és tehenész	65	10	216 ✓	3

Ipar.

Pék	88	89	50	45
Mészáros	63	76	42	65
Hentes és egyéb húsipar	69	46	58	6
Malomipar	61	62	77	19
Vendéglős és korcsmáros	207	198	84	200
Szabó	204	258	207 ✓	498
Czipész	409	406	472 ✓	168
Kőműves	162	83	37	—
Ács	54	55	54	1
Asztalos	249	279	338 ✓	48
Drágakő- és nemes fémipar	20	32	8	100
Bádogos	35	37	22	58
Lakatos	201	275	226 ✓	58
Kovács	81	94	187 ✓	8
Öntöde	45	35	9	8
Iparos művészet	32	61	14	89
Műszeripar	36	58	14	33
Könyvnyomda	82	81	63	125
Hajógyár	43	24	78	—
Kárpitos	29	36	10	57

Forgalom.

Vasuti hivatalnok	100	167	88	56
Lófuvar	71	41	65	41
Gőzhajózásnál elfoglalt (hivatalnok iparos, munkás stb.)	93	73	84	3

Kereskedelem.

Gabna és terménykereskedő	5	6	3	150 ✓
Fűszerkereskedő	75	102	76	73
Rőfös, divatczikk és vászonkereskedő	16	35	11	175 —
Rövidárú kereskedő	9	28	8	120 —
Ügynök és alkusz	13	47	17	259 ✓
Pénzzel és hitellel kereskedők . .	26	69	33	127 ✓
Házaló	6	3	1	195
Könyvkereskedő	4	26	6	18
Szatócs	23	25	13	150

Testi szolgálat.

Napszámos	1,524	1,223	1,065 ✓	529
Munkás	25	23	19	6
Cseléd és szolgáló	483	390	820 ✓	161
Hordár	12	7	14	111 —

Szellemi szolgálat.

Állami, megyei és városi hivatalnok	313	436	478 ✓	40
Egyéb hivatalnok	52	101	68	95
Irnok	55	64	82	63
Ügyvéd	43	112	116 ✓	113
Orvos és sebész	21	65	54	61
Író, zenész, festő, szobrász és egyéb műv.	93	91	75	64
Tanító	55	106	75	60

Különféle szolgálat.

Katonaság	51	42	49	18
Őrség	72	71	191 ✓	26
Borbély és fodrász	39	27	19	8
Házmeister	80	59	59	9

Foglalkozás nélküli.

Magánzó	34	49	38	59
Tanuló	1,176	1,309	1,316 ✓	2,016
Ebből egyetemi hallgató	146	259	405	324

87. számú tábla.

A férfi lakosság foglalkozása, vallás szerint.

Beschäftigung der Männer nach Confessionen.

Kereseti ág — Erwerbszweig		Rom-kath. Röm.-kath.	Ágostai Lutheraner	Helvét Calviner	Israélita Israeliten	Egyéb és ismeretlen Sonstige und Unbekannte	Összesen Zusammen
A) Östernelés Urproduktion	a) Földművelés, <i>Landwirtschaft</i>	804	58	140	223	25	1250
	b) Kertész, <i>Gärtner</i>	480	31	10	4	35	560
	c) Szőlőműves, <i>Weinbauer</i>	955	1	5	2	—	963
	d) Majoros és tehenész, <i>Milchmeier</i>	723	10	231	12	2	978
	e) Egyéb marhatenyésztés, <i>Sonst. Viehzucht</i>	137	5	26	5	10	183
	f) Egyéb östernelés, <i>Sonstige Urproduktion</i>	87	3	2	8	2	102
	Összesen — Zusammen	3186	108	414	254	74	4036
B) Ipar — Industrie.	a) Pék, <i>Bäcker</i>	987	90	54	166	16	1313
	b) Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	700	77	45	241	8	1071
	c) Hentes és egyéb hús-ipar, <i>Selcher und sonstige Fleischindustrie</i>	773	47	62	23	11	916
	d) Malom, <i>Mühlen</i>	681	63	82	72	10	908
	e) Cukrászat, édességek, <i>Conditör., Süßigkeit.</i>	233	29	9	41	6	318
	f) Serfőzés, <i>Bierbrauerei</i>	225	8	10	9	3	255
	g) Egyéb szeszes italok, <i>Sonst. geist. Getränke</i>	74	9	4	64	—	151
	h) Vendégfogadó, <i>Hoteliers</i>	15	2	—	2	—	19
	i) Vendéglős és korcsmáros, <i>Gastwirth</i>	2306	201	90	741	27	3365
	j) Kávés és kávémérő, <i>Cafés u. Caffeeschänke</i>	292	31	15	132	3	473
	k) Pálinkamérő, <i>Branntweinschänker</i>	3	1	—	180	—	184
	l) Egyéb, <i>Sonstige</i>	104	13	5	35	—	157
	I. Összes élelőipar. — <i>Nahrungsindustrie zus.</i>	6393	571	376	1706	84	9130
	a) Szabó, <i>Schneider</i>	2280	262	222	1842	68	4674
	b) Czipész, <i>Schuster</i>	4565	412	506	620	94	6197
	c) Szűcs, <i>Kürschner</i>	178	34	36	115	7	370
	d) Kalapkészítő, <i>Hutmacher</i>	226	11	16	70	8	331
	e) Mosás és tisztítás, <i>Wäscherei u. Reinigung</i>	34	5	2	26	—	67
	f) Pipere, <i>Modisten</i>	—	—	—	4	—	4
	g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	112	12	7	66	—	197
	II. Összes ruházati ipar. — <i>Kleidungsindustrie zus.</i>	7395	736	789	2743	177	11840
	a) Kőműves, <i>Maurer</i>	1810	84	40	1	7	1942
	b) Kőfaragó, <i>Steinmetze</i>	387	12	8	12	2	421
	c) Ács, <i>Zimmerleute</i>	608	56	58	2	3	727
	d) Kővező, <i>Pflasterer</i>	184	3	—	—	—	187
e) Cserépfedő, <i>Ziegeldecker</i>	231	3	5	1	1	241	
f) Üveges, <i>Glaser</i>	136	12	2	90	8	248	
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	74	9	2	5	1	91	
III. Összes építő-ipar. — <i>Bauindustrie zus.</i>	3430	179	115	111	22	3857	
a) Zsinór- és gombk., <i>Schnür- u. Knopfmacher</i>	69	11	3	67	2	152	
b) Kötélgyártó, <i>Seiler</i>	132	4	4	3	2	145	
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	87	2	8	4	—	101	
IV. Összes fonó- és szövő-ipar. — <i>Spinnerei und Weberei zusammen</i>	288	17	15	74	4	398	
a) Téglavető, <i>Ziegelmacher</i>	139	6	2	9	4	160	
b) Fazekas, <i>Hafner</i>	83	6	1	4	1	95	
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	14	3	—	48	—	65	
V. Összes agyag-ipar. — <i>Thonindustrie zus.</i>	236	15	3	61	5	320	

Tabelle Nr. 87.

Kereseti ág — Erwerbazeig	R.-kath.	Ágostai	Helvét	Israelita	Egyéb és ismeretlen	Összesen
	Röm.-kath.	Lutheraner	Catholier	Israeliten	Sonstige und Unbekannte	Zusammen
a) Asztalos, <i>Tischler</i>	2782	283	362	177	47	3651
b) Esztergályos, <i>Drechsler</i>	215	25	14	31	1	286
c) Kádár, <i>Böttcher</i>	508	38	23	19	2	592
d) Bognár, <i>Wagner</i>	217	29	66	3	5	320
e) Egyéb, <i>Sonstige</i>	136	15	6	18	4	179
VI. Összes fa-ipar. — Holzindustrie zusammen	3858	390	473	248	59	5028
a) Drágakő és nemes érczip., <i>Edelmet. u. Juwel.</i>	225	32	9	371	2	639
b) Bádogos, <i>Spengler</i>	393	38	24	215	4	674
c) Lakatos, <i>Schlosser</i>	2249	279	242	216	24	3010
d) Kovács, <i>Schmiede</i>	907	95	200	29	27	1258
e) Egyéb vasipar, <i>Sonstige Eisenindustrie</i> ..	443	40	15	7	3	508
f) Öntőde, <i>Giesserei</i>	503	36	10	31	3	583
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	205	41	10	26	2	284
VII. Összes fémipar. — Metallindustrie zus.	4925	561	510	895	65	6956
a) Könyomda, <i>Lithographie</i>	103	12	5	28	2	150
b) Könyvnyomda, <i>Buchdruckerei</i>	914	82	68	464	15	1543
VIII. Sokszorosító ipar. — Polygraphische Ind.	1017	94	73	492	17	1693
a) Fényképész, <i>Photographen</i>	76	13	5	42	6	142
b) Szobafestő, <i>Zimmermaler</i>	190	37	10	197	—	434
c) Virágszínáló, <i>Blumenmacher</i>	1	—	—	3	—	4
d) Czimfestő, <i>Schildermaler</i>	43	2	—	63	2	110
e) Vésnök, <i>Graveure</i>	36	5	—	23	—	64
f) Fametsző, <i>Xylographen</i>	8	1	—	1	4	14
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	2	4	—	1	—	7
IX. Össz. iparos művészet. — Gewerbl. Kunst zus.	356	62	15	330	12	775
a) Órás, <i>Uhrmacher</i>	151	19	4	83	3	260
b) Látzerész, <i>Optiker</i>	21	5	1	20	—	47
c) Puskaműves, <i>Büchsenmacher</i>	23	3	1	1	—	33
d) Gépgyárban, <i>In Maschinenfabriken</i>	51	15	3	10	1	80
e) Hangszerkészítő, <i>Verfert. musical. Instrum.</i>	69	4	3	2	1	79
f) Szerkészítő, <i>Zeugschmiede</i>	26	3	1	1	—	31
g) Műszerész, <i>Mechaniker</i>	39	8	2	2	—	51
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	12	2	—	4	—	18
X. Össz. műszeripar. — Mechan. Ind. zus. ...	397	59	15	123	5	599
a) Timár, <i>Gerber</i>	115	32	26	81	8	262
b) Sziogyártó, <i>Riemer</i>	217	19	23	13	3	275
c) Nyerges és bőröndös, <i>Sattler u. Taschner</i>	202	13	6	37	3	261
d) Könyvkötő, <i>Buchbinder</i>	332	37	35	68	4	476
e) Egyéb, <i>Sonstige</i>	76	6	5	21	1	109
XI. Össz. bőr- és papirip., Led.- u. Papierind. zus.	942	107	95	220	19	1383
a) Szappanos, <i>Seifensieder</i>	28	3	7	44	2	84
b) Egyéb, <i>Sonstige</i>	5	1	1	11	—	18
XII. Össz. olaj- és zsirip. — Oel- u. Fettind. zus.	33	4	8	55	2	102
a) Fényező és mázoló, <i>Lackirer u. Anstreicher</i>	396	26	13	17	5	457
b) Szövetfestő, <i>Tuchfärber</i>	46	4	—	51	—	101
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	117	16	5	31	1	170
XIII. Összes iparos festő. — Färbereien zus.	559	46	18	99	6	728

B) Ipar — Industrie.

87. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — Erwerbszweig		R.-kath. Róm.-kath.	Ágostai Lutheraner	Helvét Calviner	Israelita Israeliten	Egyéb és ismeretlen Sonstige und Unbekannte	ÖSSZESEN Zusammen
B) Ipar — Industrie.	a) Hajógyár, <i>In Schiffswerften</i>	482	24	84	—	2	592
	b) Dohánygyárban, <i>In Tabakfabriken</i>	23	—	—	—	—	23
	c) Női kézimunka, <i>Weibliche Handarbeit</i>	8	1	—	6	—	15
	d) Kárpitos, <i>Tapezierer</i>	321	37	11	209	5	583
	e) Kőszőrítő, <i>Schleifer</i>	29	—	1	1	1	32
	f) Aranyozó, <i>Vergolder</i>	115	10	1	7	—	133
	g) Egyéb <i>Sonstige</i>	506	39	38	130	4	717
	h) Megjelölés nélk. iparos, <i>Ohne näh. Bezeich.</i>	403	32	36	165	6	644
	XIV. Összes vegyes ipar. — <i>Verschied. Ind. zus.</i>	1889	143	171	518	18	2739
C) Forgalom — Verkehr.	a) Vasutak, <i>Eisenbahnen</i> ¹⁾	2071	249	204	272	37	2833
	b) Lófuvar, <i>Pferdeverkehr</i>	789	42	70	151	3	1055
	I. Összes száraz forgalom. — <i>Landverkehr. zus.</i>	2860	291	274	423	40	3888
	a) Gőzhajózás, <i>Dampfschiffahrt</i> ²⁾	1036	74	90	12	23	1235
	b) Közönséges hajózás, <i>Gewöhnl. Schifffahrt</i>	4	—	—	—	—	4
	II. Összes vízi forg. — <i>Wasserverkehr. zus.</i>	1040	74	90	12	23	1239
Összes forgalom. — <i>Verkehr zusammen</i>	3900	365	364	435	63	5127	
D) Kereskedelem — Handel.	a) Gabna- és term. ker. <i>Getr. und Produktenh.</i>	56	6	3	554	5	624
	b) Fűszer- » <i>Spezerei</i> »	341	103	81	270	30	1325
	c) Fa- » <i>Holz-</i> »	94	8	13	257	1	373
	d) Sertés- » <i>Borstenvieh</i> »	57	7	6	5	11	86
	e) Bor- » <i>Wein-</i> »	24	5	2	87	2	120
	f) Virág- » <i>Blumen-</i> »	6	2	—	10	—	18
	g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	127	8	12	152	4	303
	I. Összes ősterm. keresk. — <i>Hand. mit Urpr. zus.</i>	1205	139	117	1335	53	2849
	a) Szalagkereskedő, <i>Bandkrämer</i>	5	3	—	5	—	13
	b) Dívatozikkáros, <i>Modewaarenhändler</i>	80	19	4	175	3	281
	c) Papirkereskedő, <i>Papierhändler</i>	70	11	2	109	6	198
	d) Bőrkereskedő, <i>Lederhändler</i>	36	6	1	171	3	217
	e) Lisztkereskedő, <i>Mehlhändler</i>	29	3	2	90	—	124
	f) Vászonkereskedő, <i>Leinwandhändler</i>	56	9	2	68	4	139
g) Rőfőskereskedő, <i>Schnittwaarenhändler</i>	38	8	6	406	8	466	
h) Ruhakereskedő, <i>Kleiderhändler</i>	10	—	—	213	1	224	
i) Diszintárkereskedő, <i>Galanteriewaarenh.</i>	26	8	3	90	2	129	
j) Rövidárúkereskedő, <i>Kurzwaarenhändler</i>	96	28	9	445	6	584	
k) Posztbőrkereskedő, <i>Tuchwaarenhändler</i>	27	10	3	200	4	244	
l) Vaskereskedő, <i>Eisenhändler</i>	117	25	10	37	8	197	
m) Egyéb, <i>Sonstige</i>	241	59	10	601	10	921	
II. Össz. iparez.-keresk. <i>Hand. mit Ind.-Art. zus</i>	831	189	52	2610	55	3737	
a) Bankok, <i>Banken</i>	129	35	24	136	5	329	
b) Pénzváltó, <i>Geldwechsler</i>	5	5	—	34	—	44	
²⁾ U. m. 1. hivatalnok — u. zw. <i>Beamte</i>	1112	169	94	207	25	1607	
3. Üzem-szolgálat — <i>Betriebsdienst</i>	660	44	82	47	8	841	
2. Iparos — <i>Handwerker</i>	96	20	9	7	2	134	
4. Testi szolgálat — <i>Körperliche Dienstleistung</i>	197	16	19	11	2	245	
³⁾ U. m. 1. hivatalnok — u. zw. <i>Beamte</i>	208	17	14	5	0	248	
3. Üzem-szolgálat — <i>Betriebsdienst</i>	818	55	75	7	10	971	
2. Iparos — <i>Handwerker</i>	—	1	—	—	—	1	
4. Testi szolgálat — <i>Körperliche Dienstleistung</i>	12	1	1	—	1	15	

Tabelle Nr. 87. (Fortsetzung.)

Kereseti ág — Erwerbszweig		R.-kath. Röm.-kath.	Ágostai Lutheraner	Helvét Calviner	Israellita Israeliten	Egyéb (s ismeretlen Sonstige und Unbekannte)	Összesen Zusammen
c) Zálogüzlet, <i>Versatzgeschäfte</i>		15	3	—	56	—	74
d) Biztosítás, <i>Assekuranzen</i>		144	27	11	242	7	431
III. Összes pénzzel és hitellel kereskedők. — <i>Handel mit Geld und Credit zusammen</i>		293	70	35	468	12	878
a) Ügynök és alkusz, <i>Agenten und Makler</i>		140	48	18	957	24	1187
b) Szállító és bizományos, <i>Spedit. u. Commiss.</i>		24	12	2	217	3	258
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>		4	1	—	3	—	8
IV. Összes közvetítők. — <i>Vermittler zusammen</i>		168	61	20	1177	27	1453
a) Házaló, <i>Hausierer</i>		69	3	1	722	—	795
b) Kucséber, <i>Gottscheer</i>		38	—	—	—	—	38
c) Kofa (gyüm. stb.) <i>Hökerinnen (Obst u. s. w.)</i>		86	—	5	33	6	130
d) Tojásáruló, <i>Eiernerkäufer</i>		2	—	—	1	—	3
e) Baromfiáruló, <i>Geflügelverkäufer</i>		9	—	3	23	—	35
f) Kenyéráruló, <i>Brodverkäufer</i>		2	—	1	4	—	7
g) Egyéb piaczi árulás, <i>Sonstiger Standverk.</i>		5	—	—	2	—	7
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>		10	—	2	8	1	21
V. Össz. járókelő kisker. — <i>Ambul. Kleinh. zus.</i>		221	3	12	793	7	1036
a) Könyvkereskedő, <i>Buehhändler</i>		50	26	6	65	3	150
b) Szatáros, <i>Greisler</i>		258	25	14	554	4	855
c) Dohánytőzs és lottó, <i>Tabak u. Lottokollektur</i>		36	5	—	60	—	101
d) Egyéb (zsidárús stb.), <i>Sonst. (Trödler etc.)</i>		25	4	—	182	2	213
e) Megnevezés nélk., <i>Ohne nähere Bezeichnung</i>		553	122	25	1213	30	1943
VI. Összes egyéb keresk., <i>Sonst. Handel zus.</i>		922	182	45	2074	39	3262
a) Napszámos, <i>Tagelöhner</i>		17017	1240	1141	1958	316	21672
b) Munkás, <i>Arbeiter</i>		280	23	20	23	3	349
c) Cseléd és szolga, <i>Diener u. Gesinde¹⁾</i>		5394	396	878	594	125	7387
d) Hordár, <i>Dienstmänner</i>		139	7	15	412	4	574
e) Egyéb testi szolg., <i>Sonst. körperl. Dienstl.</i>		338	29	33	31	4	435
I. Összes testi szolg. — <i>Körperl. Dienstl. zus</i>		23165	1695	2087	3018	452	30417
a) Állami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>		2992	386	440	129	172	4119
b) Megyei hivatalnok, <i>Comitatsbeamte</i>		38	7	12	—	3	60
c) Városi hivatalnok, <i>Städtische Beamte</i>		460	49	60	19	14	602
d) Egyéb hivatalnok, <i>Sonstige Beamte</i>		575	102	73	351	25	1126
e) Irnokok, <i>Schreiber</i>		614	65	88	232	27	1026
f) Ügyvéd, <i>Advokaten²⁾</i>		478	114	124	417	40	1173
g) Orvos és sebész, <i>Aerzte und Wundärzte³⁾</i>		236	66	58	224	16	600
h) Egyéb egészségügy, <i>Sonst. Sanitätspersona</i>		126	27	19	10	7	189
1) U. m. 1. Mindenés, u. sio. <i>Diener für Alles</i>		231	13	29	19	4	296
2. Bóli szolga, <i>Geuölbdiener</i>		328	38	30	138	10	539
3. Urasági és háziszolga, <i>Herrschafts- u. Hausdiener</i>		957	80	123	78	92	1270
4. Közhivatali szolga, <i>Amtsdiener</i>		749	59	134	74	21	1037
5. Intézeti és irodaszolga, <i>Instituts- u. Kanzleidiener</i>		436	33	40	90	9	608
6. Egyéb szolga, <i>Sonstige Diener</i>		393	18	61	74	14	560
7. Szabács, <i>Köche</i>		46	3	1	2	—	52
8. Kocsis, <i>Kutscher</i>		1938	135	390	99	27	2589
9. Lovász, <i>Stall-(Reit)-Knechte</i>		94	5	10	3	2	114
10. Egyéb cseléd, <i>Sonstiges Gesinde</i>		222	17	60	17	6	322
2) Ebből ügyvéd, <i>Hievon Advokaten</i>		328	85	79	185	16	690
Segéd, ügyvédfelölt, <i>Advokatskandidaten</i>		160	29	45	232	24	460
3) Ebből orvos és sebész, <i>Hievon Aerzte u. Wundärzte</i>		208	57	48	186	14	513
Szigorló orvos, <i>ärztliche Rigorosanten</i>		28	9	10	28	2	87

D) Kereskedelem — Handel.

E) Személyes szolgálat — Persönliche Dienstleistung.

87. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — <i>Erwerbszweig</i>		R.-kath. <i>Röm.-kath.</i>	Ágostai <i>Lutheraner</i>	Helvét <i>Calviner</i>	Izraelita <i>Israeliten</i>	Egyéb és ismeretlen <i>Sonstige und Unbekannte</i>	Összesen <i>Zusammen</i>
E) Személyes szolgálat — <i>Persönliche Dienstleistung</i>	i) Tanító, <i>Lehrer</i> ¹⁾	616	108	80	221	32	1057
	j) Író, <i>Schriftsteller</i>	111	33	34	89	12	279
	k) Művész és zenetanító, <i>Musiker. u. Musikt.</i>	276	24	9	51	7	367
	l) Színész, <i>Schauspieler</i>	69	9	21	23	3	125
	m) Festő és szobrász, <i>Maler und Bildhauer</i>	153	22	3	31	2	211
	n) Egyéb művészet, <i>Sonstige Kunst</i>	429	14	13	43	1	500
	o) Isteni szolgálat, <i>Gottedienst</i>	161	15	12	46	15	249
	p) Könyvvivő, <i>Buchhalter</i>	81	25	5	358	6	475
	q) Építész, mérnök, <i>Architekten, Ingenieure</i> ...	243	70	26	42	11	392
	r) Gépész, <i>Maschinisten</i>	250	66	23	27	7	373
	s) Egyéb, <i>Sonstige</i>	207	51	49	52	25	384
II. Összes szellemi szolg. — <i>Geist. Dienstl. zus.</i>	8115	1253	1149	2365	425	13307	
F) Önálló kereset nélkül — <i>Ohne selbstständigen Erwerb</i>	a) Katonaszág, <i>Militär</i>	565	43	53	65	33	759
	b) Őrség, <i>Wache</i>	799	72	205	96	20	1192
	c) Házmesterek, <i>Hausmeister</i>	898	60	63	32	7	1060
	d) Fodrász, borbély, <i>Friseur, Barbiers</i>	436	27	20	31	39	553
	e) Betegápolók, <i>Krankenwärter</i>	53	3	5	12	3	76
	f) Adóbiztosok, <i>Steuerkommissäre</i>	52	2	15	3	1	73
	g) Levélhordók, <i>Briefträger</i>	150	18	50	6	7	231
	h) Lámpagyújtók, <i>Lampenzünder</i>	91	2	10	1	—	104
	i) Különféle felvigyázók, <i>Diverse Aufseher</i> ...	164	9	13	50	4	240
	j) Vám- és jegysz., <i>Mautheinnehm. u. Billeteure</i>	58	5	9	12	—	84
k) Egyéb, <i>Sonstige</i>	718	64	54	162	19	1017	
III. Össz. külöf. szolg. — <i>Verschied. Dienstl. zus.</i>	3984	305	497	470	133	5389	
F) Önálló kereset nélkül — <i>Ohne selbstständigen Erwerb</i>	a) Magánzók, <i>Privatiere</i>	385	50	41	220	26	722
	b) Háztulajdonosok, <i>Hausbesitzer</i>	301	31	15	79	13	439
	c) Tőkepénzesek, <i>Capitalisten</i>	76	9	5	92	5	187
	d) Nyugdíjasok, <i>Pensionisten</i>	368	29	22	14	16	449
	I. Összesen saját vagyomból élők. — <i>Aus eigenen Mitteln Lebende</i>	1130	119	83	405	60	1797
	II. Háztartásban foglalkozva. — <i>In der Haushaltung beschäftigt</i>	142	5	21	41	1	210
	III. Gyámolításból élők. — <i>Von Unterstützung Lebende</i>	174	11	14	238	3	440
	a) Elemi és polg., <i>Normal- u. Bürgerschulen</i> ...	8513	721	659	3832	122	13847
	b) Középiskolai (reál), <i>Mittelschulen (Real)</i> ...	2095	291	283	2101	54	4824
	c) Képezdei <i>Präparanden</i>	119	19	32	114	9	293
d) Felsőbb (egyetem stb.), <i>Hochschulen (Universität etc.)</i>	1177	202	337	819	152	2687	
e) Művészeti isk., <i>Kunstschulen</i>	59	7	3	33	2	104	
f) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1159	88	96	558	26	1927	
IV. Összes tanulók. — <i>Lernende zusammen</i> ..	13122	1328	1410	7457	365	23682	
a) Egyéb 15 éven alul, <i>Sonstige unt. 15 Jah.</i>	18506	1217	1541	5170	210	26624	
b) » 15 » felül, » über 15 »	1180	78	114	760	97	2229	
V. Összes egyéb. — <i>Sonstige zusammen</i>	19686	1275	1655	5930	307	28853	
Önálló kereset nélkül összesen. — <i>Ohne selbstständigen Erwerb zusammen</i>	34254	2738	3183	14071	736	54982	
1) U. m. 1. tanár, u. zw. Professoren	276	60	53	56	18	458	
2. Néptanító, <i>Volkslehrer</i>	278	30	10	125	6	450	
3. Egyéb tanító, <i>Sonstige Lehrer</i>	53	16	7	19	10	105	
4. Egyéb nevelés, <i>Sonstige Erziehung</i>	14	2	4	31	3	44	

Tabelle Nr. 87. (Schluss).

Összesítés — Recapitulation.

Kereseti ág — Erwerbszweig.		R.-kath. Röm.-kath.	Ágostai Lutheraner	Helvét Calviner	Israélita Israeliten	Egyéb és ismeretlen Sonsrige und Unbekannt	Összesen Zusammen
A.	Östermelés, <i>Urproduktion</i>	3186	108	414	254	74	4036
B.	I. Éledeipar, <i>Nahrungindustrie</i>	6393	571	376	1706	81	9130
	II. Ruházati ipar, <i>Kleidungsindustrie</i>	7395	736	789	2743	177	11840
	III. Építőipar, <i>Bauindustrie</i>	3430	179	115	111	22	3857
	IV. Fonó, szövőipar, <i>Spinnerei u. Weberei</i> ..	288	17	15	74	4	398
	V. Agyag-ipar, <i>Thonindustrie</i>	236	15	3	61	5	320
	VI. Fa-ipar, <i>Holzindustrie</i>	3858	390	473	248	59	5028
	VII. Fém-ipar, <i>Metallindustrie</i>	4925	561	510	895	65	6956
	VIII. Sokszorosító-ipar, <i>Polygraphische Ind.</i> ...	1017	94	73	492	17	1693
	IX. Iparos művészet, <i>Gewerbliche Kunst</i> ...	356	62	15	330	12	775
	X. Műszer-ipar, <i>Mechan. Industrie</i>	397	59	15	123	5	599
	XI. Bőr- és papíripár, <i>Leder- und Papier-</i> <i>industrie</i>	942	107	95	220	19	1383
	XII. Olaj- és zsír-ipar, <i>Oel- und Fettind.</i> ...	33	4	8	55	2	102
	XIII. Iparos festő, <i>Färbereien</i>	559	46	18	99	6	728
	XIV. Vegyes ipar, <i>Verschiedene Industrie</i> ...	1889	143	171	518	18	2739
	Összes ipar. — <i>Industrie zusammen</i>	31718	2984	2676	7675	495	45548
C.	I. Száraz forgalom, <i>Landverkehr</i>	2860	291	274	423	40	3888
	II. Vízí forgalom, <i>Wasserverkehr</i>	1040	74	90	12	23	1239
	Összes forgalom. — <i>Verkehr zusammen</i>	3900	365	364	435	63	5127
D.	I. Österm. keresk., <i>Hand. mit Urprod.</i> ...	1205	139	117	1335	53	2849
	II. Iparczikk. keresk., <i>Hand. mit Industrieart.</i> ...	831	189	52	2610	55	3737
	III. Pénzzel és hitellel kereskedők, <i>Handel</i> <i>mit Geld und Credit</i>	293	70	35	468	12	878
	IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i>	168	61	20	1177	27	1453
	V. Járókelő kiskeresk. <i>Amb. Kleinhand.</i> ...	221	3	12	793	7	1036
	VI. Egyéb keresk., <i>Sonstiger Handel</i>	922	182	45	2074	39	3262
	Összes kereskedelem. — <i>Handel zusammen</i>	3640	644	281	8457	193	13215
E.	I. Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienstl.</i>	23165	1695	2087	3018	452	30417
	II. Szellemi szolgálat, <i>Geist. Dienstl.</i>	8115	1253	1149	2365	425	13307
	III. Különféle szolg., <i>Verschiedene Dienstl.</i> ...	3984	305	497	470	133	5389
	Összes szem., szolg. — <i>Pers. Dienst. zsammen</i>	35264	3253	3733	5853	1010	49113
F.	I. Saját vagyonból élő, <i>Aus eig. Mitteln</i> <i>Lebende</i>	1130	119	83	405	60	1797
	II. Háztartásban elfoglalva, <i>In der Haus-</i> <i>haltung Beschäftigte</i>	142	5	21	41	1	210
	III. Gyám. élő, <i>Von Unterst. Lebende</i>	174	11	14	238	3	440
	IV. Tanuló, <i>Lernende</i>	13122	1328	1410	7457	365	23682
	V. Egyéb, <i>Sonstige</i>	19686	1275	1655	5930	307	28853
	Összes önálló kereset nélküliek — <i>Ohne</i> <i>selbstständigen Erwerb zusammen</i>	34254	2738	3183	14071	736	54982
	Főösszeg — <i>Hauptsumme</i>	111962	10092	10651	36745	2571	172021

KILENCZEDIK FEJEZET.

Foglalkozás és műveltség.

Az egyes kereseti ágak jellemzése hozzátartozóik irnitudása szerint. — Ugyanaz belföldiek, osztrákok és külföldiek megkülönböztetésével. — Ez utóbbiaknak fölénye, különösen a nőnemnél. — Foglalkozási ágak felsorolása, melyekben a belföldiek az osztrákokat mégis felülmúlják.

A népesség műveltségi fokát e munkában az irni-olvasni tudók nagyobb vagy kisebb száma szerint itéljük meg.

A dolog természetéből folyik, hogy legtöbb irni-olvasni tudót a szellemi szolgálat, legkevesebbet pedig a testi szolgálat körében találunk; ez utóbbiak közt is különben már felénél nagyobb rész tud irni-olvasni, a mi az 1870. évi népszámlálás eredményéhez képest, — a mely szerint a testi szolgálatból élőknek csak két ötödrésze tudott irni — örvendetes és épen nem kicsinylendő haladást jelent. Hogy a testi szolgálat után élők közül még ma is mintegy 44% irni nem tud, arról épenséggel nem tehetni felelőssé a fővárost és annak iskolaügyét, tekintetbe vévén azon tényt, hogy a Budapesten élő napszámosok és cselédek túlnyomólag idegen származásúak, tehát oly egyének, a kik tanköteles korukat nem itt, hanem a vidéken töltötték vala.

Összehasonlítást tevén az egyes kereseti ágak jelenlegi és 1870. évi műveltségi foka közt, majdnem mindenütt a javulás kedvező jeleit tapasztalhatjuk. Az összehasonlítást különben megnehezíti azon, már előbb említett tény, hogy ezuttal a gyárakban, kereskedelemnél stb. elfoglalt napszámosokat nem ezen kereseti ágakhoz, hanem a testi szolgálatok rovatába soroltuk.

A főbb foglalkozási csoportok műveltségi fokuk tekintetében a következő — az irni-olvasni tudás százalékszámait által megállapított — sorrendben következnek egymás után:

	1881.		1870.
Szellemi szolgálat	98.89 %	Szellemi szolgálat	98.46 %
Forgalom	89.66 >	Kereskedelem	89.70 >
Kereskedelem	88.86 >	Ipar	84.60 >
Ipar	88.28 >	Forgalom	80.80 >
Östermelés	72.63 >	Östermelés	69.20 >
Testi szolgálat	56.13 >	Testi szolgálat	43.18 >

. Az iparhoz, a kereskedelemhez és a forgalomhoz tartozók e szerint az elemi műveltségnek körülbelül ugyanazon fokán állanak. A forgalom kedvezőtlen átlaga leginkább a lófuvarral foglalkozóknak, majdnem a napszámosok színvonaláig

súlyedő alacsony műveltségi foka által (66 %) idéztetik elő. Szintugy a kereskedőknél erősen nyomja azok műveltségi átlagát a járó-kelő és házaló kereskedők műveletlensége. Ha ezen személyeket, kik amugy is csak a rendszer megóvása szempontjából soroltattak a kereskedőkhöz, számon kívül hagyjuk, ugy a kereskedők közt alig találunk irni nem tudó embert.

Az egyes kereseti ágak műveltségi foka általában.

Vegyük előbb szemügyre a férfiak műveltségi fokát.

Az őstermeléssel foglalkozók közt legműveletlenebbek a szőlőművesek, kik közt egy teljes harmadrész irni nem tud, a kik tehát műveletlenebb osztályt képviselnek, mint akár a cselédek vagy hordárok. A majorosok és tehenészek közt is még mintegy 30 %-ot tesz az irni-olvasni nem tudók száma.

A nevezetesebb iparágak közt az elemi műveltségi fok tekintetében valami nagy eltérés nem mutatkozik. Ha az ötszáznál több egyént foglalkoztató iparágakon végig tekintünk, azt találjuk, hogy az irni tudók száma azoknál 84 és 99 % közt ingadozik. Legműveletlenebbekül mutatkoznak a kőművesek és ácsok, valamint a hajógyárban alkalmazottak (84—86 %), míg legtöbb irni tudót (közel 100 %-hoz) találni a nyomdaiparnál, a drágakő- és nemeséreziparnál, a kárpitosoknál és a műszeriparnál. Aránylag kedvezőnek mondható azonfelül a következő iparágak műveltségi foka: vendéglősök és koresmárosok, mészárosok, lakatosok, kádárok, asztalosok, öntödékben dolgozók, pékek, hentesek, bádogosok és molnárok, mely ágakban t. i. az odatartozóknak több mint kilencz-tizedrésze tud irni és olvasni.

A kereskedők közt, ha a fentemlitett járókelő kereskedőktől eltekintünk, a legrosszabbul állanak a szatócsok, bár ezek közül is alig hat százalékot tesz az irni-olvasni nem tudók száma; a többi kereskedelmi ágakban alig találunk irni nem tudó embert.

A testi szolgálatot teljesítők közt legműveletlenebb természetesen a napszámos osztály, a melyben azonban ma mégis 59 % irni tudót találunk, míg 1870-ben csak 45 %-ot; a javulás tehát feltűnő nagy. A férfi cselédek és szolgák közt most 77 százalék tud irni; ezeknél tehát 1870-hez képest javulás nem konstatalható.

A szellemi szolgálatok egyes ágai közül csak egy van, melynél irni nem tudót találunk és ez a művészet, mely nagyon is tág értelmű rovatba kénytelenek voltunk mindenféle zenélőket, tánczosnőket stb. is bevenni. Ezekről eltekintve, a szellemi szolgálatból élők közt természetesen egy irni nem tudót sem találunk.

Áttérvén a nőkre, ezek közt már sokkal kedvezőlenebb viszonyokra akadunk.

A nők által üzött fontosabb foglalkozási ágak közt legműveletlenebbeknek találjuk a kofákat és a napszámosnőket, kik között csak egy negyedrészt tud irni. A mosónők közt is csak 40 %, a koldusok közt 45 %, a kéjhölgyek közt 60 % tud irni. A nőcselédek közt 62 % tud irni-olvasni, tehát körülbelül harmadával több mint tíz évvel ezelőtt. Jellemző, hogy még a saját vagyonukból élő nők közül is 11 % irni-olvasni nem tud.

Az alapszámokat minden egyes foglalkozásról és külön-külön a két nem mindegyikéről a 82. számú tábla tartalmazza. Ezen tábla összesítéséből szer-

kesztjük a 89. számú táblán található százaléktáblát, valamint a 88. számú táblát is, mely mindazon kereseti ágakat foglalja magában, a melyekben több mint ötszáz férfi vagy nő foglalkozik.

Műveltség, tekintettel az illetők származására.

Az illető alapadatokat szintén a 82. számú tábla tartalmazza, a hol t. i. minden egyes kereseti ágról kitűnik, hány abban hány a belföldi, hány az osztrák és hány a külföldi, valamint hogy ezek körében hány tud irni. A foglalkozási nagyobb csoportokra vonatkozó százalékos eredmények a 89. számú táblán találhatók.

A külföldiek természetesen az esetek többségében nagyobb vagy legalább is olyan műveltségi fokkal birnak, mint a belföldiek. A mi azonban az Ausztriából bevándorolt férfiakat illeti, ugy az östermelés és a forgalom terén ugyan műveltebbek, mint a belföldiek, de ugy az ipar mint a kereskedés néhány ágánál a belföldiek közt kedvezőbb műveltségi állapotot találunk, mint az Ausztriából származóknál.

Ime felsorolása néhány oly kereseti ágak, melyben a belföldiek közt több iritudót találni, mint az osztrákoknál: mészárosok, malomiparosok, asztalosok, lakatosok, kovácsok, szabók, czipészek, kőművesek, hordárok. Legjobban állanak pedig a belföldiek a következő két foglalkozási ágánál:

házasok 100 belföldi közt tud irni 76, 100 osztrák közt 59,
kézi munkával foglalk. nők » » » » » 95, » » » 52,

Ugyanezen kedvező eredményt tünteti fel a testi szolgálatból élők csoportja is.

A mi azonban a nőket illeti, azoknál — az iparral foglalkozó nők kivételével — a belföldieknek nagyobb fokú műveletlensége már inkább kitűnik. Igy például száz-száz belföldi származású kereskedőnő közt (a hová persze a kofákat is be kellett számítani) csak 48 tud irni, száz osztrák közt 59, a testi szolgálattal foglalkozó belföldi nők közt irni tud 50%, osztrákokból 56%, külföldiekből 75%.

A következő felsorolásban közöljük mindazon ágak műveltségi fokát, a melyekben legalább száz osztrák származású találtatott. A mely ágban aztán még ennél is kevesebb külföldi foglalkozott, ott a százalékot ugyan kiszámítottuk, de a * jelt tettük melléje, annak figyelmeztetéseiül, hogy itt kisebb terjedelmű észleléssel van dolgunk.

a) Férfiak.	száz közül tud irni		
	belföldi	osztrák	külföldi
pék	93·37	93·01	*92·86
mészáros	96·91	95·56	*100·00
hentes és egyéb husipar	93·85	95·10	*82·93
malomipar	90·22	88·24	*100·00
vendéglős és korcsmáros	*96·78	97·05	*98·87
serfőző	87·69	94·74	*100·00
kávés és kávémérő	92·23	94·12	*100·00
szabó	90·35	86·87	*88·37

czipész	88·78	83·76	*88·24
kőműves	84·69	80·00	*91·30
téglavető	*89·09	62·86	—
asztalos	93·54	92·72	*100·00
kádár	94·95	94·44	*100·00
lakatos	97·00	94·60	*97·73
kovács	88·63	86·24	*92·86
öntőde	94·23	94·41	*95·45
könyvnyomda	99·42	99·18	*100·00
vasutak	97·60	98·34	*100·00
gőzhajózás	91·33	96·88	*94·59
ügynök és alkusz	98·28	97·25	*96·96
házaló	76·34	58·94	*70·00
szatócs	94·33	93·39	*100·00
napzámos	59·65	56·06	*69·95
cseléd és szolgál	75·93	83·66	*91·57
hordár	77·46	71·18	*75·00
házmester	87·25	91·79	*100·00
b) Nők.			
mosás	36·49	55·85	*84·62
női kézimunka	94·72	52·19	*94·44
napzámosnő	24·94	30·65	*58·21
cseléd	60·92	76·11	*83·19

A fölemlített foglalkozások közt van néhány olyan is, hol a belföldiek még a külföldiekkel is versenyezhetnek; ilyenekül mutatkoznak — ha t. i. azon ágaktól, melyeknél irni nem tudók amugy sem találtak, eltekintünk — a czipészek valamint a pékek. Sőt van a fent felsoroltak között négy olyan kereseti ág is, melyekben a belföldiek a külföldieken túl is tesznek: ezt tapasztaljuk t. i. a szabóknál, a henteseknél, az ügynökök és alkuszoknál, hordároknál és házalóknál. Ellenben fölötte kirivó a külföldiek jobb iskoláztatása a következő ágaknál:

	belföldiekénél	irni tud : osztrákoknál	külföldiekénél
serföző	88 %	95 %	100 %
napzámos	60	56	70
cseléd és szolgál	76	84	92
házmester	87	92	100
de még inkább a következő két nő- foglalkozásnál:			
mosónő	37	56	85
cseléd	61	76	83

A nevezetesebb foglalkozási ágak műveltségi foka.
Bildungsgrad der namhafteren Berufszweige.

Kereseti ág — Berufszweig	Lét- szám Anzahl	Ebből irni tud Herrunter können schreiben	o/o	Kereseti ág — Berufszweig	Lét- szám Anzahl	Ebből irni tud Herrunter können schreiben	o/o
a) Fértiak. — Männer.				Tessai szolgálat: Körperliche Dienstleistung:			
Óstromelés: <i>Urproduktion:</i>				Napszámos, <i>Togelchner</i>	91.672	12.803	59.08
Földművelés, <i>Landwirthschaft</i>	1.250	1.066	85.98	Munkás, <i>Arbeiter</i>	349	213	61.04
Kertész, <i>Gärtner</i>	560	432	77.14	Szolga, <i>Diener</i>	7.387	5.694	77.08
Szőlőműves, <i>Weinbauer</i>	963	648	67.39	Horádár, <i>Dienstmänner</i>	574	43*	75.61
Majoros és tehénész, <i>Milchmeier</i>	978	695	71.06	Szellemi szolgálat: Geistige Dienstleistung:			
Ipar: Industrie:				Allami, megyei és városi hivatalnok, <i>Staats-Comi- tats- und städtische Beamte</i>	4.781	4.781	100.00
Pék, <i>Bäcker</i>	1.313	1.225	93.30	Egyéb hivatalnok, <i>Sonstige Beamte</i>	1.126	1.126	100.00
Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	1.071	1.036	96.73	Írnok, <i>Schreiber</i>	1.026	1.026	100.00
Hentes és egyéb husipar, <i>Selcher u. sonst. Fleischh.</i>	916	857	93.56	Ügyvéd, <i>Advokaten</i>	1.173	1.173	100.00
Malom-ipar, <i>Mühlindustrie</i>	908	821	90.42	Orvos és sebész, <i>Aerzte und Wundärzte</i>	600	600	100.00
Vendéglős és korcsmáros, <i>Gastwirth</i>	3.265	3.261	96.91	Tanító, <i>Lehrer</i>	1.057	1.057	100.00
Szabó, <i>Schneider</i>	4.674	4.199	88.13	Író, színész, festő, szobrász és e. művészet, <i>Schrift- steller, Schauspielers, Maler, Bildhauer, u. s. Kunst</i>	1.482	1.377	92.91
Czipész, <i>Schuster</i>	6.196	5.469	88.19	Különf. szolgálat: Verschiedene Dienstleistungen:			
Kőműves, <i>Maurer</i>	1.942	1.628	83.83	Katonaság, <i>Militär</i>	759	712	93.81
Ács, <i>Zimmerleute</i>	727	624	85.88	Őrség, <i>Wache</i>	1.192	1.086	91.11
Asztalos, <i>Tischler</i>	3.651	3.416	93.56	Házamester, <i>Hausmeister</i>	1.060	941	88.77
Kádár, <i>Böttcher</i>	592	562	94.93	Fodrász, borbély, <i>Friseur und Barbier</i>	553	543	98.19
Drágakövés és nemes érczipar, <i>Edelmet. u. Juwelenind.</i>	639	635	99.37	Foglalkozás nélküliek: <i>Ohne Beschäftigung.</i>			
Bádgos, <i>Spengler</i>	674	621	92.14	Magánzó, <i>Privatiers</i>	722	693	95.97
Lakatos, <i>Schlosser</i>	3.010	2.900	96.68	Tanuló, <i>Lernende</i>	23.682	21.775	91.53
Kovács, <i>Schmied</i>	1.258	1.113	88.47	b) Nők Frauen.			
Óntőde, <i>Gieseriet</i>	583	550	94.34	Ipar: Industrie:			
Könyvnyomda, <i>Buchdruckerei</i>	1.543	1.534	99.42	Szabónő, <i>Schneiderrinnen</i>	985	905	91.88
Iparos művészet, <i>Genebrliche Kunst.</i>	775	721	93.03	Mosás és tisztítás, <i>Wäscheri und Reinigung</i>	2.686	1.044	38.87
Műszeripar, <i>Mech., Industrie</i>	599	585	97.66	Női közmunka, <i>Wetliche Handarb.</i>	6.309	5.869	93.03
Hajógyárban, <i>In Schiffswerften</i>	592	505	85.30	Kereskedelem: Handel.			
Kárpitos, <i>Tapetierer</i>	583	574	98.46	Szellemi szolgálat: <i>Geistige Dienstleistung</i>			
Forgalom: Verkehr:				Tanító, <i>Lehrerinnen</i>	1.110	1.110	100.00
Vasúti hivatalnok, <i>Eisenbahnbeamte</i>	1.607	1.607	100.00	Foglalkozás nélküliek: <i>Ohne Beschäftigung:</i>			
Lófuvar, <i>Pferdeverkehr</i>	1.055	701	66.45	Saját vagyonból élő, <i>Aus eig. Mitteln Lebende</i>	869	772	88.84
Gőzhajózásnál eltolg., <i>Bei d. Dampfschiff. beschäftigt</i>	1.235	1.138	92.15	Házartásban foglalkozva, <i>In der Haushalt. beschäft.</i>	64.379	44.509	69.41
Kereskedelem: Handel:				Nyugdíjas, <i>Pensionairinnen</i>	548	480	87.50
Gabna- és term. ker., <i>Getreide- und Produktenhändl.</i>	624	603	96.63	Gyámoltakból élő, <i>Von Unterstützung Lebende.</i>	1.537	698	45.41
Rizserkereskedő, <i>Spezereihändler</i>	1.325	1.313	99.09	Könyvtárosok, Buchhändler	17.565	15.243	87.08
Rizfőz, divatcikk- és vászonk., <i>Schneit-, Modewaaren und Leinwandhändler</i>	886	878	99.10		209	209	100.00
Rövidrukereskedő, <i>Kurzwaarenhändler</i>	584	579	99.14				
Pánzell és hitellel keresk., <i>Handel mit Geld u. Credit</i>	1.878	878	100.00				
Ügynök és alkusz, <i>Agenten und Makler</i>	1.187	1.165	98.15				
Házaló, <i>Hausierer</i>	795	580	72.92				
Könyvtárosok, <i>Buchhändler</i>	150	150	100.00				

Kereseti csoportok műveltségi foka, tekintettel a származásra (születésre).

Bildungsgrad der Erwerbsgruppen, im Hinblick auf die Herkunft (Geburtsort).

	100 belföldi <i>unter 100 Inländ.</i>		100 osztrák <i>unter 100 Oest.</i>		100 külföldi <i>unter 100 Ausl.</i>	
	közül tud írni — können schreiben					
	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>	férfi <i>männl.</i>	nő <i>weibl.</i>
A) Östermelés, <i>Urproduktion</i>	74.71	54.01	93.42	60.00	59.74	40.00
B) I. Éledeleipar, <i>Nahrungsindustrie</i>	94.48	72.80	94.92	*85.20	96.39	*84.21
II. Ruházati ipar, <i>Kleidungsindustrie</i>	89.49	56.44	85.95	62.12	*89.61	*88.24
III. Építő ipar, <i>Bauindustrie</i>	84.07	*100.00	82.09	—	88.33	—
IV. Fonó-szövő ipar, <i>Spinnerei u. Weberei</i>	84.45	73.79	54.10	*57.14	*33.33	—
V. Agyagipar, <i>Thonindustrie</i>	81.92	*19.05	63.63	*30.00	*100.00	—
VI. Faipar, <i>Holzindustrie</i>	92.75	*75.00	92.15	*00.00	*98.85	—
VII. Fémipar, <i>Metallindustrie</i>	98.14	*70.00	94.10	*100.00	97.30	—
VIII. Sokszorosító ipar, <i>Polygraphische Ind.</i>	99.13	96.95	99.30	*80.00	*97.87	*100.00
IX. Iparos művészet, <i>Gewerbliche Kunst</i> . .	92.06	90.20	95.54	*33.33	*100.00	*100.00
X. Műszeripar, <i>Mechan. Industrie</i>	97.83	*100.00	95.69	00.00	*100.00	—
XI. Bőr- és papíripar, <i>Leder u. Papierind.</i>	95.36	*77.19	95.39	*100.00	*91.11	—
XII. Olaj- és zsíripar, <i>Oel- u. Fettindustrie</i>	*95.30	*50.00	*78.57	*100.00	*66.67	—
XIII. Iparos festő, <i>Färbereien</i>	89.35	*66.67	94.61	*50.00	*97.14	—
XIV. Vegyes ipar, <i>Verschiedene Industrie</i>	89.83	90.61	87.09	52.03	91.18	*95.00
Összes ipar, <i>Industrie zusammen</i>	91.58	77.95	90.32	57.95	94.50	*89.61
C) I. Száraz forgalom, <i>Landverkehr</i>	87.87	*59.18	95.97	*100.00	*97.72	—
II. Víziforgalom, <i>Wasserverkehr</i>	91.17	*100.00	96.88	—	*91.60	—
Összes forgalom, <i>Verkehr zus.</i>	88.68	*60.78	96.16	*100.00	*96.30	—
D) I. Östermény. keresk. <i>Hand. mit Urprod.</i>	96.79	72.28	97.04	*75.00	*87.10	—
II. Iparcikkekkel, <i>Hand. m. Industrie-Art.</i>	98.16	82.48	98.62	*88.89	*100.00	*100.00
III. Pénzzel és hitel., <i>Hand. m. Geld u. Cred.</i>	100.00	*100.00	*100.00	*100.00	*100.00	—
IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i>	75.89	*100.00	97.86	*100.00	97.43	—
V. Járókelő kiskeresk., <i>Ambul. Kleinhand.</i>	75.90	24.02	61.37	*34.04	*82.61	*46.67
VI. Egyéb keresk., <i>Sonst. Handel</i>	86.64	82.50	91.55	*94.12	*100.00	*100.00
Összes keresk., <i>Handel zus.</i>	95.43	47.51	90.06	59.39	94.94	66.67
E) I. Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienstleistung</i>	64.01	50.24	61.16	55.81	73.93	74.48
II. Szellemi szolg., <i>Geistige Dienstleist.</i>	99.17	96.02	99.52	98.77	99.71	99.12
III. Különféle szolg., <i>Verschiedene Dienstl.</i>	91.51	59.79	92.69	74.16	*95.74	*94.74
Összes személyes szolg., <i>Persönl. Dienstl. zus.</i>	77.28	52.09	70.52	59.95	85.64	90.39
F) I. Saját vagyonából élő, <i>Aus eigenen Mitteln Lebende</i>	94.82	85.89	97.78	91.65	*98.28	*91.30
II. Háztartásban <i>In der Haushaltung</i> . .	79.69	69.68	81.81	65.19	*00.00	67.14
III. Gyámolt. élő, <i>Von Unterstütz. Lebend.</i>	66.11	43.85	*75.34	56.13	*100.00	*64.00
VI. Tanuló, <i>Lernende</i>	91.80	87.50	96.43	92.81	96.61	*93.82
V. Egyéb, <i>Sonstige</i>	10.33	29.23	33.55	61.57	45.45	70.42
Összes foglalk. nélk., <i>Ohne Beschäftigung zus.</i>	39.32	59.17	57.47	55.77	64.72	69.88
Főösszeg, <i>Hauptsumme</i>	72.81	58.58	78.47	64.33	86.00	75.43

Jegyzet. E táblán : z oly kereseti ágaknál, melyek 100-nál kevesebb egyént foglalkoztatnak, a százalékszám mellé a * jel állítatott. — Anmerkung. Das Zeichen * bedeutet, dass sich in der betreffenden Gruppe weniger als hundert Personen befinden.

TIZEDIK FEJEZET.

Összefüggés a férfiak foglalkozása és azok nősülése közt.

A nősülési arány az alsóbb osztályokban nagyobb mint a felsőkben. — A nevezetesebb foglalkozások rangsorozatos felsorolása, az azokban elfoglalt férfiak nősülési aránya tekintetében. — A házasságkötések sűrűségén kívül az is fontos, az élet mily idejében szoktak nősülni? — Nősülési sűrűség a 30 éven alúli férfiaknál.

Mennyiben szabad azon tényt, hogy valamely foglalkozási ág keretében sok házast találunk, annak jeléül tekintenünk, hogy az illető foglalkozásban kedvező kereseti viszonyok állanak fenn, arra határozottan nem igen lehet felelni, minthogy a házasságkötések sűrűsége nem a vagyonossággal, hanem a szegénységgel fut párhuzamosan.

Ha elfogadjuk azon nézetet, hogy a magasabb osztályoknál, kivált nagyvárosban, már azért is ritkábban házasodnak, mivel azoknál a család fentartásával az élet igényei aránytalanul növekednek, míg az alsóbb osztályoknál ép ellenkezőleg a nősülés inkább megtakarítással jár: úgy következetesen különváltan kellene szemügyre venni a magasabb és különváltan az alsóbb osztályok házassági arányát.

Mindkét esetben azonban figyelmeztet csupán a férfiak nősülési aránya veheti igénybe, minthogy a férfi az, kitől a családalapítás iránti elhatározás ered.

Az illető alapszámokat a 90. számú tábla tartalmazza és pedig minden egyes foglalkozásról. Megjegyezzük, hogy a nők rovatában az özvegyek és elváltak is tartalmaztatnak, minthogy azon körülmény, hogy a házasság halál vagy elválás által megszűnt, a mi álláspontunkból egészen közömbös.

Ha mindenekelőtt a nagy foglalkozási csoportok ebbeli állapotát kutatjuk, azt találjuk, hogy legtöbb nő férfi a saját vagyonukból élőknel és az östermeléssel foglalkozóknál találtatik. A mi a vagyonukból élőknek illeti, erre befolyással bír azon körülmény is, hogy ezen osztályba csak az élet magasabb korában, tehát nagyobbára már nő állapotban szoktak belépni. Az östermelésnél mutatkozó nagy házasulási kedv ezen kereseti ág gazdasági és társadalmi állapotának kifolyása: a földműves, a kertész, a majoros stb. életszükségleteinek nagyobb részét önmaga állithatja élő, tehát könnyebben is tarthatja el családját; a városon kívül élvén inkább is szorúl házastársra, azonfelül pedig nevében igen hasznos munkatársat is szokott magának szerezni. Legritkábban nősülnek az iparban elfoglalt férfiak. A testi szolgálat körében mutatkozó elég magas nősülési arány ismét bizonyítja, hogy a családalapítás gyakoriságá nem függ épen az anyagi jóllétől.

Az illető szabatos számértékek a következők:

iparnál nős a férfiaknak	43.07	százaléka	forgalomból	68.34	százaléka
kereskedelemből	48.02	>	őstermelésből	71.61	>
szellemi szolgáltatásból	55.76	>	saját vagyontól élőkénél	83.31	>
testi szolgáltatásból	61.17	>			

Végigmenvén már most azon egyes nevezetesebb ágakon, a melyekben legalább 500 egyén foglalkozik, ezek közt a következő sorrendet állapíthatjuk meg:

alsóbb osztályoknál:		egyéb osztályoknál:	
<i>a) 60°/o-nál több nős</i>			
házmester	95.75		
szatócs	87.37		
intézeti és irodaszolga	84.71		
közhivatali szolgáló	83.61		
hordár	83.10		
házas	80.63		
vasuti üzemszolgálat (hivatalnokok nélkül)	79.93		
majoros és tehenész	79.54		
ügynök és alkusz	74.98		
szőlőműves	73.31		
földműves	72.40		
lófuvar	71.37		
hajógyárban	68.92	gőzhajózási hivatalnok	69.74
		magánzó	66.71
		állambivatalnok	66.30
bolti szolgáló	66.23	vasuti hivatalnok	64.85
napszámos	63.27	ács	61.76
örség	61.41		
<i>b) 50—60°/o nős</i>			
kertész	59.11		
gőzhajózási üzemszolgálat	57.56		
kőműves	55.40		
		tanító	54.59
		szabó	53.95
		orvos és sebész	53.17
malomipar	52.97		
<i>c) 40—50°/o nős</i>			
		gabnakereskedő	48.39
		vendéglős és korcsmáros	47.96
kocsis	46.93	asztalos	43.52
		kádár	42.73
		czipész	40.00

d) 30—40 ^o /o nős		ügyvéd	39.73
		mészáros	39.21
		bádogos	38.43
írnok	37.52	kovács	37.44
		kárpitós	36.19
öntődében	35.85	fodrász, borbély	34.36
urasági és házi szolgálta	34.80	drágakő és nemes érczipar	33.02
		hentes	32.22
		lakatos	30.26
<hr/>			
e) 20—30 ^o /o nős		rövidárúkereskedő	28.05
		könyvnyomda	27.02
		fűszerkereskedő	24.52
		pék	24.52

Egészben véve tehát — dacára azon nehézségeknek, melyekkel a kereseti ágaknak kétfelé választása találkozik — mégis úgy találjuk, hogy az alsóbb osztályúaknál mutatkozik a nősülésnek legnagyobb sűrűsége, hogy például házmesterek, szatócsok, irodai, közhivatali szolgák, hordárok, házalók és napszámosok fölötté sűrűen és könnyen lépnek házasságra. A jobb osztályúak közül különösen azokkal találkozunk első sorban, a kik biztos jövedelemre számíthatnak, mint a hivatalnokok s magánzók.

Figyelemre méltó tény továbbá, hogy az előbb említett alsóbb osztályokban egyetlenegy nevezetesebb ág sincsen, melynél a férfiaknak 35°/o-nál kisebb része meg nem nősült volna, míg az ipar és kereskedelem terén a házasok aránya 24°/o-ra süllyed (különösen alacsony fodrászok, hentesek, drágakő és nemesércziparosok, lakatosok, de méginkább rövidárúkereskedők, szedők, fűszerkereskedők és pékeknél), továbbá hogy az alsóbb osztályoknál a nősülési arány maximuma a 96 százalékot (!) is megüti, míg a jobb osztályoknál a 70 százalék határát túl nem lépi.

A nősülési sűrűség vizsgálásánál azonban nemcsak az lévén érdekes tudni, vajon általában lehet-e, hanem az is, mikor lehet minden egyes foglalkozási ágánál saját tűzhelyet alapítani, a 90. számú tábla adatait ez okból a férfiak kora szerint is részleteztük, minden egyes kereseti ágánál megkülönböztetést tévén t. i. a 30 éven aluli, 31—50 és az 50 éven felüli férfiak közt. Az alább következő felsorolásban fokozatos sorrendben állítjuk egybe az egyes foglalkozásokat a 30 éven aluli nős férfiak előfordulása szerint. Ezen korosztályban benfoglaltatván azonban az iparos és kereskedő tanoncok is, azokat minden ágánál előbb levontuk.

Itt közöljük a nevezetesebb foglalkozásoknak nősülési arányát, azon sorrendben, a melyben azok a 30 évnél fiatalabb férfiak nősülési tekintetében egymásra következnek.

	‰		‰
Házmester	76.54	Fodrász, borbély.....	17.52
Szatócs	51.13	Öntőde	17.47
Majoros és tehenész.....	48.72	Orvos és sebész	17.36
Vasuti üzemszolgálat	46.08	Czipész.....	17.01
Hordár	43.06	Magánhivatalnok.....	16.16
Lófuvar	37.46	Bádogos	15.35
Házaló	32.86	Gőzhajózásnál elfoglalt.....	15.30
Napszámos.....	31.12	Vendéglős és koresmáros.....	15.22
Ügynök és alkusz.....	30.00	Kárpitos	14.56
Hajógyárban	28.86	Asztalos	14.03
Városi hivatalnok	28.28	Könyvnyomda	13.98
Őrség	25.23	Drágakő és nemesércz-ipar ..	13.21
Állami hivatalnok.....	24.50	Hentes s egyéb husipar.....	12.53
Tanító.....	23.56	Műszeriparos	12.50
Kőműves.....	23.37	Mészáros.....	12.42
Szőlőműves	22.92	Lakatos	12.22
Magánzó.....	22.73	Kádár	12.04
Földművelő	22.12	Gabnakereskedő.....	11.52
Vasuti hivatalnok	21.70	Irnok	11.19
Ügyvéd.....	21.16	Rőfős divatcikk és vászonkeres-	
Iparos-művészet	20.85	kedő	10.47
Cseléd.....	20.46	Kovács	10.47
Malom.....	19.94	Pénzzel és hitellel kereskedő ..	10.00
Író, színész, festész, szobrász,		Fűszerkereskedő	9.91
s egyéb művészet.....	18.52	Rövidárú-kereskedő	8.82
Kertész.....	18.42	Katonaság	7.03
Szabó	18.14	Pék	6.63
Könyvkereskedő.....	17.65		
Ezekon felül érdekesnek tartjuk még felemlíteni, hogy			
	‰		‰
kávés és kávémérő közt házas.	39.36	ács	21.05
fényező és mázoló	21.76	könyvkötő	11.80
munkás.....	21.62	könyvvivő	9.42

90. számú tábla.

Összefügés a férfiak foglalkozási módja és azok nősülése közt.

Zusammenhang zwischen der Beschäftigung der Männer und deren Ehefrequenz.

Kereseti ág — Erwerbszweig		30 éven alúliak		31—50 évesek		50 éven felül		Összesen	
		Im Alter von unter 30 Jahr.		Im Alter von 31—50 Jahren		Im Alter über 50 Jahren		Zusammen	
		létsz. Anz.ahl	nős Verheir.	létsz. Anz.ahl	nős Verheir.	létsz. Anz.ahl	nős Verheir.	létsz. Anz.ahl	nős Verheir.
A) Östermelés Urproduktion	a) Földművelés, <i>Landwirthschaft</i>	332	71	478	393	440	442	1250	906
	b) Kertész, <i>Gärtner</i>	223	35	230	191	107	105	560	331
	c) Szőlőműves, <i>Weinbauer</i>	288	66	365	332	310	308	963	706
	d) Majoros és tehenész, <i>Milchmeier</i>	356	172	515	501	107	105	978	778
	e) Egyéb marhatenyésztés, <i>Sonst. Viehzucht</i>	63	15	92	72	28	29	183	116
	f) Egyéb östermelés, <i>Sonstige Urproduktion</i>	37	5	48	34	17	14	102	53
	Összesen — Zusammen	1299	364	1728	1523	1009	1003	4036	2890
B) Ipar — Industrie.	a) Pék, <i>Bäcker</i>	808	44	428	215	77	63	1313	322
	b) Mészáros, <i>Fleischhauer</i>	584	59	393	275	94	86	1071	420
	c) Hentes és egyéb hús-ipar, <i>Selcher und sonstige Fleischindustrie</i>	592	53	272	195	52	47	916	295
	d) Malom, <i>Mühlen</i>	347	65	485	351	76	65	908	481
	e) Czukrárszat, édességek, <i>Conditor., Süßigkeit</i>	175	18	117	82	26	24	318	124
	f) Serfőzés, <i>Bierbrauerei</i>	99	5	136	69	20	16	255	90
	g) Egyéb szeszes italok, <i>Sonst. geist. Getränke</i>	38	13	91	65	22	19	151	97
	h) Vendégfogadó, <i>Hotellers</i>	2	—	13	11	4	4	19	15
	i) Vendéglős és korcsmáros, <i>Gastwirthe</i>	1566	228	1421	1028	378	359	3365	1615
	j) Kávés és kávémérő, <i>Cafés u. Caffeeschänke</i>	94	37	263	230	116	108	473	375
	k) Pálinkamérő, <i>Branntweinschänker</i>	72	13	62	56	50	46	184	115
	l) Egyéb, <i>Sonstige</i>	56	12	71	39	30	26	157	77
	I. Összes élelidelipar. — <i>Nahrungsindustrie</i> zus.	4433	547	3752	2616	945	863	9130	4026
	a) Szabó, <i>Schneider</i>	2001	276	1891	1509	782	726	4674	2511
	b) Czipész, <i>Schuster</i>	3573	405	2046	1529	578	545	6197	2479
	c) Szűcs, <i>Kürschner</i>	182	32	142	99	46	39	370	170
	d) Kalapkészítő, <i>Hutmacher</i>	132	16	153	115	46	43	331	174
	e) Mosás és tisztítás, <i>Wäscherei u. Reinigung</i>	18	4	29	26	20	18	67	48
	f) Pipere, <i>Modisten</i>	3	—	1	—	—	—	4	—
	g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	72	9	91	72	34	28	197	109
II. Összes ruházati ipar. — <i>Kleidungsindustrie</i> zus.	5981	742	4353	3350	1506	1399	11840	5491	
a) Kőműves, <i>Maurer</i>	828	168	887	700	227	209	1942	1077	
b) Kőfaragó, <i>Steinmetze</i>	265	24	135	107	21	19	421	150	
c) Ács, <i>Zimmerleute</i>	230	44	380	301	117	104	727	449	
d) Kövező, <i>Pflasterer</i>	120	9	51	45	16	11	187	65	
e) Cserépfedő, <i>Ziegeldecker</i>	165	20	58	39	18	17	241	76	
f) Üveges, <i>Glaser</i>	123	23	102	76	23	22	248	121	
g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	21	3	57	45	13	7	91	55	
III. Összes építő-ipar. — <i>Bauindustrie</i> zus.	1752	291	1670	1313	435	389	3857	1993	
a) Zsinór- és gombk., <i>Schnür- u. Knopfmacher</i>	55	4	62	49	35	32	152	85	
b) Kötélgyártó, <i>Seiler</i>	75	5	53	35	17	17	145	57	
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	49	5	24	20	28	26	101	51	
IV. Összes fonó- és szövő-ipar. — <i>Spinnerei und Weberei</i> zusammen	179	14	139	104	80	75	398	193	
a) Téglaletető, <i>Ziegelmacher</i>	47	11	88	79	25	23	160	113	
b) Fazekas, <i>Hafner</i>	38	9	38	27	19	16	95	52	
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	28	6	23	24	14	12	65	42	
V. Összes agyag-ipar. — <i>Thonindustrie</i> zus.	113	26	149	130	58	51	320	207	

Tabelle Nr. 90. (Fortsetzung.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	30 éven alúliak		31—50 évesek		50 éven felül		Összesen	
	Im Alter von unter 30 Jahr.		Im Alter von 31—50 Jahren		Im Alter über 50 Jahren		Zusammen	
	létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.
a) Asztalos, Tischler	1915	200	1341	1015	395	374	3651	1589
b) Esztergályos, Drechsler	196	20	72	49	18	15	286	84
c) Kádár, Böttcher	300	26	251	189	41	38	592	253
d) Bognár, Wagner	187	12	110	89	23	22	320	123
e) Egyéb, Sonstige	97	13	56	45	26	23	179	81
VI. Összes fa-ipar. — Holzindustrie zusammen	2695	271	1830	1387	503	472	5028	2130
a) Drágakő és nemes érczip., Edelmet. u. Juwel.	409	28	176	134	54	49	639	211
b) Bádogos, Spengler	413	43	229	186	32	30	674	259
c) Lakatos, Schlosser	2016	182	850	598	144	131	3010	911
d) Kovács, Schmiede	694	60	483	333	81	75	1258	468
e) Egyéb vasipar, Sonstige Eisenindustrie	318	44	143	115	47	36	508	195
f) Öntöde, Giesserei	382	40	158	132	43	37	583	209
g) Egyéb, Sonstige	152	13	81	62	51	46	284	121
VII. Összes fémipar. — Metallindustrie zus.	4384	410	2120	1560	452	404	6956	2374
a) Könyvnyomda, Lithographie	89	12	49	35	12	10	150	57
b) Könyvnyomda, Buchdruckerei	1164	112	319	256	60	49	1543	417
VIII. Sokszorosító ipar. — Polygraphische Ind.	1253	124	368	291	72	59	1693	474
a) Fényképész, Photographen	74	9	52	43	16	15	142	67
b) Szobafestő, Zimmermaler	202	43	182	148	50	42	434	233
c) Virágcsináló, Blumenmacher	3	1	1	—	—	—	4	1
d) Czimfestő, Schildermaler	73	6	27	22	10	8	110	36
e) Vésnök, Graveur	27	5	27	24	10	7	64	36
f) Fametsző, Xylographen	6	—	7	5	1	2	14	7
g) Egyéb, Sonstige	3	—	2	2	2	1	7	3
IX. Össz. iparos művészet. — Gewerbl. Kunst zus.	388	64	298	244	89	75	775	383
a) Órás, Uhrmacher	128	14	92	75	40	37	260	126
b) Látszerész, Optiker	24	1	14	10	9	7	47	18
c) Puskaműves, Büchsenmacher	14	2	14	12	5	4	33	18
d) Gépgyárban, In Maschinenfabriken	21	3	50	41	6	6	80	50
e) Hangszerkészítő, Verfert. musikal. Instrum.	43	2	27	24	9	9	79	35
f) Szerkesztő, Zeugshiede	20	—	9	6	2	1	31	7
g) Műszerész, Mechaniker	36	2	15	9	—	1	51	12
h) Egyéb, Sonstige	7	—	9	4	2	—	18	4
X. Össz. műszeripar. — Mechan. Ind. zus.	296	24	230	181	73	65	599	270
a) Timár, Gerber	111	10	106	71	45	39	262	120
b) Szíjgyártó, Riemer	160	12	89	66	26	24	275	102
c) Nyerges és bőröndös, Sattler u. Taschner	167	15	81	64	13	11	261	90
d) Könyvkötő, Buchbinder	330	23	116	99	30	26	476	148
e) Egyéb, Sonstige	54	4	43	34	12	8	109	46
XI. Össz. bőr- és papirip., Led.- u. Papierind. zus.	822	64	435	334	126	108	1383	506
a) Szappanos, Seifensieder	29	3	46	29	9	9	84	41
b) Egyéb, Sonstige	5	—	12	9	1	—	18	9
XII. Össz. olaj- és zsirip. — Oel- u. Fettind. zus.	34	3	58	38	10	9	102	50
a) Fényező és mázó, Lackierer u. Anstreicher	249	42	161	123	47	48	457	218
b) Szövetfestő, Tuchfärber	61	8	30	24	10	8	101	40
c) Egyéb, Sonstige	88	9	53	34	29	21	170	64
XIII. Összes iparos festő. — Färbereien zus.	398	59	244	181	86	77	728	317

B) Ipar — Industrie.

90. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — Erwerbszweig		30 éven aluliak		31—50 évesek		50 éven felül		Összesen	
		Im Alter von unter 30 Jahr.		Im Alter von 31—50 Jahren		Im Alter über 50 Jahren		Zusammen	
		létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.
B) Ipar — Industrie.	a) Hajógyár, In Schiffswerften	159	43	277	222	156	143	592	408
	b) Dohánygyárban, In Tabakfabriken	5	4	11	8	7	5	23	17
	c) Női kézimunka, Weibliche Handarbeit	6	2	6	5	3	3	15	10
	d) Kárpitos, Tapezierer	369	37	171	135	43	39	583	211
	e) Kőszőrűs, Schleifer	17	3	11	8	4	3	32	14
	f) Aranyozó, Vergolder	80	7	41	32	12	8	133	47
	g) Egyéb Sonstige	300	40	306	243	111	104	717	387
	h) Megjelölés nélk. iparos, Ind. o. nähr. Bezeich.	519	16	101	72	24	22	614	110
	XIV. Összes vegyes ipar. — Verschied. Ind. zus.	1455	152	924	725	360	327	2739	1204
	C) Forgalom — Verkehr.	a) Vasutak, Eisenbahnen ¹⁾	685	206	1629	1327	519	473	2833
b) Lófuvar, Pferdeverkehr		289	106	594	382	172	165	1055	753
I. Összes száraz forgalom. — Landverkehr. zus.		974	312	2223	1809	691	638	3888	2759
a) Gőzhajózás, Dampfschiffahrt ²⁾		392	59	640	498	203	187	1235	744
b) Közöséges hajózás, Gewönl. Schifffahrt		2	—	2	1	—	—	4	1
II. Összes vízi forg. — Wasserverkehr zus.		394	59	642	499	203	187	1239	745
Összes forgalom. — Verkehr zusammen	1368	371	2865	2308	894	825	5127	3504	
D) Kereskedelem — Handel.	a) Gabna- és term. ker. Getr. und Produktenh	293	22	227	187	104	93	624	302
	b) Fűszer- » Spezerei »	977	63	291	208	57	56	1325	325
	c) Fa- » Holz- »	111	22	184	167	78	76	373	263
	d) Sertés- » Borstenvieh »	19	3	49	47	18	1	86	51
	e) Bor- » Wein- »	50	2	50	35	20	20	120	57
	f) Virág- » Blumen- »	10	3	5	4	3	3	18	10
	g) Egyéb, Sonstige	118	20	115	101	70	70	303	191
	I. Összes ősterm. keresk. — Hand. mit Urpr. zus.	1578	135	921	745	350	319	2849	1199
	a) Szalagkereskedő, Bandkramer	11	2	—	—	2	2	13	4
	b) Dívatcikkárú, Modewaarenhändler	190	10	82	50	9	1	281	61
	c) Papírker. skedő, Papierhändler	143	9	44	31	11	10	198	50
	d) Bőrkereskedő, Lederhändler	106	15	82	58	29	38	217	111
	e) Lisztkereskedő, Meh'händler	31	12	58	49	35	33	124	94
	f) Vászonereskedő, Leinwandhändler	85	9	35	31	19	15	139	55
	g) Rőföskereskedő, Schmitzwaarenhändler	303	25	124	82	39	29	466	136
	h) Ruhakereskedő, Kleiderhändler	124	14	69	58	31	28	224	100
	i) Diszíműárkereskedő, Galanteriewaarenh.	98	7	28	23	3	3	129	33
j) Rövidárúkereskedő, Kurzwaarenhändler	401	24	138	103	45	37	584	164	
k) Posztókereskedő, Tuchwaarenhändler	141	6	78	56	25	24	244	86	
l) Vaskereskedő, Eisenhändler	113	6	64	44	20	20	197	70	
m) Egyéb, Sonstige	432	45	347	253	142	130	921	428	
II. Össz. ipar-cz.-keresk. Hand. mit Ind.-Art. zus	2178	184	1149	838	410	370	3737	1392	
a) Bankok, Banken	193	18	109	73	27	23	329	114	
b) Pénzváltó, Geldwechsler	13	—	22	14	9	7	44	21	
2) U. m. 1. hivatalnok — u. zw. Beamte	401	87	986	758	220	202	1607	1042	
3. Üzem-szolgálat — Betriebsdienst	204	94	523	474	120	108	847	677	
2. Iparos — Handwerker	39	9	67	58	28	27	194	91	
4. Testi szolgálat — Körperliche Dienstleistung ..	41	16	53	45	151	135	245	196	
3) U. m. 1. hivatalnok — u. zw. Beamte	32	6	155	114	61	58	248	178	
3. Üzem-szolgálat — Betriebsdienst	356	52	473	379	142	134	971	558	
2. Iparos — Handwerker	—	—	1	1	—	—	1	1	
4. Testi szolgálat — Körperliche Dienstleistung ..	4	1	11	10	—	—	15	11	

Tabelle Nr. 90. (Fortsetzung.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	30 éven alüliak		31—50 évesek		50 éven felül		Összesen	
	Im Alter von unter 30 Jahr.		Im Alter von 31—50 Jahren		Im Alter über 50 Jahren		Zusammen	
	létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.
c) Zálogüzlet, <i>Versatzgeschäfte</i>	15	1	49	47	10	10	74	58
d) Biztosítás, <i>Assesuranzen</i>	194	18	174	137	63	59	431	214
III. Összes pénzzel és hitellel kereskedők. — Handel mit Geld und Credit zusammen	415	37	354	271	109	99	378	407
a) Ügynök és alkusz, <i>Agenten und Makler</i> ..	180	54	680	542	327	294	1187	890
b) Szállító és bizományos, <i>Spedit. u. Commiss.</i>	114	11	112	93	32	31	258	135
c) Egyéb, <i>Sonstige</i>	2	—	4	3	2	1	8	4
IV. Összes közvetítők. — Vermittler zusammen	296	65	796	638	361	326	1453	1029
a) Házaló, <i>Hausierer</i>	140	46	363	326	292	272	795	644
b) Kucséber, <i>Goltscheer</i>	23	5	13	12	2	2	38	19
c) Kofa (gyüm. stb.) <i>Hökerinen (Obst u. s. w.)</i>	40	12	59	44	31	30	130	86
d) Tojásáruló, <i>Eierverkäufer</i>	—	—	3	3	—	—	3	3
e) Baromfiáruló, <i>Geflügelverkäufer</i>	4	4	23	23	8	8	35	35
f) Kenyéráruló, <i>Brodverkäufer</i>	1	1	6	6	—	—	7	7
g) Egyéb piaczi árulás, <i>Sonstiger Standverk.</i>	2	—	3	1	2	3	7	4
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	2	—	13	8	6	5	21	13
V. Össz. járókelő kisker. — Ambul. Kleinh. zuv.	212	68	483	423	341	320	1036	811
a) Könyvkereskedő, <i>Buchhändler</i>	80	12	59	40	11	10	150	62
b) Szatócs, <i>Fragner</i>	176	90	469	451	210	206	855	747
c) Dohánytűz és lottó, <i>Tabak u. Lottokollektur</i>	23	5	44	40	34	31	101	76
d) Egyéb (zsibárus stb.), <i>Sonst. (Trödler etc.)</i>	51	14	108	102	54	52	213	168
e) Megnevezés nélkül, <i>Ohne nähere Bezeichnung</i>	1368	57	460	294	115	104	1943	455
VI. Összes egyéb keresk., Sonst. Handel zus.	1698	178	1140	927	424	403	3262	1508
a) Napszámos, <i>Tagelöhner</i>	6802	2117	11402	8433	3468	3161	21672	13711
b) Munkás, <i>Arbeiter</i>	222	48	77	64	50	42	349	154
c) Cseléd és szolgál, <i>Diener u. Gesinde</i>	3060	626	3346	2476	981	849	7387	3951
d) Hordár, <i>Dienstmänner</i>	72	31	390	340	112	106	574	477
e) Egyéb testi szolgál, <i>Sonst. körperl. Dienstl.</i>	72	22	185	128	178	162	435	312
I. Összes testi szolgál. — Körperl. Dienstl. zus.	10228	2844	15400	11441	4789	4320	30417	18605
a) Állami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	1041	255	1923	1458	1155	1018	4119	2731
b) Megyei hivatalnok, <i>Comitatsbeamte</i>	14	1	23	15	23	20	60	36
c) Városi hivatalnok, <i>Städtische Beamte</i>	145	41	296	237	161	147	602	425
d) Egyéb hivatalnok, <i>Sonstige Beamte</i>	396	64	506	390	224	199	1126	653
e) Irnokok, <i>Schreiber</i>	572	64	315	200	139	121	1026	385
f) Ügyvéd, <i>Advokaten</i> ²⁾	545	53	493	301	135	112	1173	466
g) Orvos és sebész, <i>Aerzte und Wundärzte</i> ³⁾	195	25	267	178	138	116	600	319
h) Egyéb egészségügy, <i>Sonst. Sanitätspersonal</i>	96	7	59	28	34	30	189	65
¹⁾ U. m. 1. Mindenés, u. zw. <i>Diener für Alles</i>	167	20	88	44	41	20	296	90
2. Bolti szolgál, <i>Gewölbdiener</i>	172	40	289	248	78	69	539	357
3. Urnásági és háziszolga, <i>Herrschafts- u. Hausdiener</i>	635	73	479	257	156	112	1270	442
4. Közhivatali szolgál, <i>Amtsdiener</i>	167	72	596	534	274	261	1037	867
5. Intézeti és irodaszolga, <i>Instituts- u. Kanzleidiener</i>	96	48	333	294	179	172	608	516
6. Egyéb szolgál, <i>Sonstige Diener</i>	222	36	267	171	71	60	560	267
7. Szakács, <i>Köche</i>	14	3	26	16	12	12	52	31
8. Kocsis, <i>Kutscher</i>	1924	261	1111	829	157	125	2589	1215
9. Lovász, <i>Stall- (Rei)-Knechte</i>	69	69	38	18	7	6	114	83
10. Egyéb cseléd, <i>Sonstiges Gesinde</i>	197	13	119	66	6	6	322	84
²⁾ Ebből ügyvéd, <i>Hievon Advokaten</i>	156	33	408	232	120	109	699	424
Segéd, ügyvéjelölt, <i>Advokatskandidaten</i>	389	20	85	19	6	3	480	42
³⁾ Ebből orvos és sebész, <i>Hievon Aerzte u. Wundärzte</i>	121	21	266	174	136	114	513	309
Szigorló orvos, <i>ärztliche Rigorosanten</i>	74	4	11	4	2	2	87	10

D) Kereskedelem — Handel.

E) Személyes szolgálat — Persönliche Dienstleistung.

90. számú tábla. (Vége.)

Tabelle Nr. 90. (Schluss.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	30 éven alúliak		31—50 évesek		60 éven felül		Összesen	
	Im Alter von unter 30 Jahr.		Im Alter von 31—50 Jahren		Im Alter über 50 Jahren		Zusammen	
	létszám, Anzahl	nős verheir.	létszám, Anzahl	nős verheir.	létszám, Anzahl	nős verheir.	létszám, Anzahl	nős verheir.
E) Személyes szolgálat — Persönliche Dienstleistung.								
i) Tanító, <i>Lehrer</i> ¹⁾	365	86	492	335	200	156	1057	577
j) Író, <i>Schriftsteller</i>	95	15	137	88	47	39	279	142
k) Műzenész és zenetanító, <i>Musiker u. Musikt.</i>	127	28	166	110	74	67	367	205
l) Színész, <i>Schauspieler</i>	35	10	74	56	16	10	125	82
m) Festő és szobrász, <i>Maler und Bildhauer</i>	126	9	64	39	21	18	211	66
n) Egyéb művészet, <i>Sonstige Kunst</i>	203	51	208	170	89	82	500	303
o) Isteni szolgálat, <i>Gottesdienst</i>	49	2	113	39	87	43	249	84
p) Könyvvivő, <i>Buchhalter</i>	276	26	156	116	43	35	475	177
q) Építész, mérnök, <i>Architekten, Ingenieure</i>	128	20	214	161	50	44	392	225
r) Gépész, <i>Maschinisten</i>	158	29	172	134	43	39	373	202
s) Egyéb, <i>Sonstige</i>	93	67	172	113	119	97	384	277
II. Összes szellemi szolg. — Geist. Dienstl. zus.	4659	853	5850	4168	2798	2399	13307	7420
a) Katonáság, <i>Militär</i>	327	23	205	122	227	173	759	318
b) Őrség, <i>Wache</i>	428	108	559	437	205	185	1192	730
c) Házmesterek, <i>Hausmeister</i>	81	62	541	527	438	426	1060	1015
d) Fodrász, borbély, <i>Frisiure, Barbieri</i>	382	58	148	114	23	18	553	190
e) Betegápolók, <i>Krankenwärter</i>	23	2	36	19	17	15	76	36
f) Adóbiztosok, <i>Steuerkommissäre</i>	11	4	42	34	20	19	73	57
g) Levélhordók, <i>Briefträger</i>	26	17	164	156	41	40	231	213
h) Lámpagyújtók, <i>Lampenzünder</i>	26	14	57	53	21	19	104	86
i) Különféle felvigyázók, <i>Diverse Aufseher</i>	32	10	108	98	100	94	240	202
j) Vám- és jegysz., <i>Mautheimehm. u. Billeteure</i>	12	3	38	36	34	34	84	73
k) Egyéb, <i>Sonstige</i>	273	65	502	402	242	208	1017	675
III. Össz. külöf. szolg. — Verschied. Dienstl. zus.	1621	366	2400	1998	1368	1231	5389	3595
F) Önálló kereset nélkül — Ohne selbstständigen Erwerb.								
a) Magánzók, <i>Privatiere</i>	44	10	135	86	543	477	722	573
b) Háztulajdonosok, <i>Hausbesitzer</i>	16	6	80	68	343	322	439	396
c) Tőkepénzesek, <i>Capitalisten</i>	16	5	52	36	119	104	187	145
d) Nyugdíjasok, <i>Pensionisten</i>	2	1	40	31	407	351	449	383
I. Összesen saját vagyomból élők. — Aus eigenen Mitteln Lebende	78	22	307	221	1412	1254	1797	1497
II. Háztartásban foglalkozva. — In der Haushaltung beschäftigt	142	5	17	10	51	45	210	60
III. Gyámolításból élők. — Von Unterstützung Lebende	16	1	32	15	392	357	440	373
IV. Összes tanuló. — Lernende zusammen	23682	—	—	—	—	—	23682	—
a) Egyéb 15 éven alul, <i>Sonstige unt. 15 Jah.</i>	26624	—	—	—	—	—	26624	—
b) » 15 » felül, » über 15 »	24	23	807	232	1398	1085	2229	1340
V. Összes egyéb. — Sonstige zusammen	26648	23	807	232	1398	1085	28853	1340
Önálló kereset nélkül összesen. — Ohne selbstständigen Erwerb zusammen	50566	51	1163	478	3253	2741	54982	3270
*) U. m. 1. tanár, u. zio. <i>Professoren</i>	165	28	205	134	87	68	458	280
2. Néptanító, <i>Volkslehrer</i>	150	41	228	164	72	55	450	260
3. Egyéb tanító, <i>Sonstige Lehrer</i>	21	14	50	34	84	29	105	77
4. Egyéb nevelés, <i>Sonstige Erziehung</i>	29	3	8	8	7	4	44	10

90. számú tábla.

Tabelle Nr. 90.

Összesítés. — Recapitulation.

Kereseti ág — Erwerbszweig		30 éven aluliak		31—50 évesek		50 éven felül		Összesen	
		Im Alter von unter 30 Jahr.		Im Alter von 31—50 Jahren		Im Alter über 50 Jahren		Zusammen	
		létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.	létszám Anzahl	nős verheir.
A.	Östermelés, <i>Urproduktion</i>	1299	364	1728	1523	1009	1003	4036	2890
B.	I. Eledelipar, <i>Nahrungsindustrie</i>	4433	547	3752	2616	945	863	9130	4026
	II. Ruházati ipar, <i>Kleidungsindustrie</i>	5981	742	4353	3350	1506	1399	11840	5491
	III. Építőipar, <i>Bauindustrie</i>	1752	291	1670	1313	435	389	3857	1993
	IV. Fonó, szövőipar, <i>Spinnerei u. Weberei</i>	179	14	139	104	80	75	398	193
	V. Agyag-ipar, <i>Thonindustrie</i>	113	26	149	130	58	51	320	207
	VI. Fa-ipar, <i>Holzindustrie</i>	2695	271	1830	1387	503	472	5028	2130
	VII. Fém-ipar, <i>Metallindustrie</i>	4384	410	2120	1560	452	404	6956	2374
	VIII. Sokszorosító-ipar, <i>Polygraphische Ind.</i>	1253	124	368	291	72	59	1693	474
	IX. Iparos művészet, <i>Gewerbliche Kunst</i>	388	64	298	244	89	75	775	383
	X. Műszer-ipar, <i>Mechan. Industrie</i>	296	24	230	181	73	65	599	270
	XI. Bőr- és papíripar, <i>Leder- und Papierindustrie</i>	822	64	435	334	126	108	1383	506
	XII. Olaj- és zsir-ipar, <i>Oel- und Fettind.</i>	34	3	58	38	10	9	102	50
	XIII. Iparos festő, <i>Färbereien</i>	398	59	244	181	86	77	728	317
	XIV. Vegyes ipar, <i>Verschiedene Industrie</i>	1455	152	924	725	360	327	2739	1204
	Összes ipar. — Industrie zusammen	24183	2791	16570	12454	4795	4373	45548	19618
C.	I. Száraz forgalom, <i>Landverkehr</i>	974	312	2223	1809	691	638	3888	2759
	II. Víz forgalom, <i>Wasserverkehr</i>	394	59	642	499	203	187	1239	745
	Összes forgalom. — Verkehr zusammen	1368	371	2865	2308	894	825	5127	3504
D.	I. Östern. keresk., <i>Hand. mit Urprod.</i>	1578	135	921	745	350	319	2849	1199
	II. Iparczikk. keresk., <i>Hand. mit Industrieart.</i>	2178	184	1149	838	410	370	3737	1392
	III. Pénzzel és hitellel kereskedők, <i>Handel mit Geld und Credit</i>	415	37	354	271	109	99	878	407
	IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i>	296	65	796	638	361	326	1453	1029
	V. Járókelő kiskeresk. <i>Amb. Kleinhand.</i>	212	68	483	423	341	320	1036	811
	VI. Egyéb keresk., <i>Sonstiger Handel</i>	1698	178	1139	927	425	403	3262	1508
	Összes kereskedelem. — Handel zusammen	6377	667	4842	3842	1996	1837	13215	6346
E.	I. Testi szolgálat, <i>Körperl. Dienstl.</i>	10228	2344	15400	11441	4789	4320	30417	18605
	II. Szellemi szolgálat, <i>Geist. Dienstl.</i>	4659	853	5850	4168	2798	2399	13307	7420
	III. Különféle szolg., <i>Verschiedene Dienstl.</i>	1621	366	2400	1998	1368	1231	5389	3595
	Összes szem., szolg. — Pers. Dienst. znsammen	16508	4063	23650	17607	8955	7950	49113	29620
F.	I. Saját vagyomból élő, <i>Aus eig. Mitteln Lebende</i>	78	22	307	221	1412	1254	1797	1497
	II. Háztartásban elfoglalva, <i>In der Haushaltung Beschäftigte</i>	142	5	17	10	51	45	210	60
	III. Gyám. élő, <i>Von Unterst. Lebende</i>	16	1	32	15	392	357	440	373
	IV. Tanuló, <i>Lernende</i>	23682	—	—	—	—	—	23682	—
	V. Egyéb, <i>Sonstige</i>	26648	23	807	232	1398	1085	28853	1340
	Összes önálló kereset nélküliek — Ohne selbstständigen Erwerb zusammen	50566	51	1163	478	3253	2741	54982	3270
	Főösszeg — Hauptsumme	100301	8307	50818	38212	20902	18729	172021	65218

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

A mellékkeresetek.

A fölvételi mintának »mellékkereset« című rovatában beérkezett válaszok rendszeres feldolgozását az olvasó e fejezet jegyzetében találja. Az ott közzétett kimutatás azonban átnézhetetlenségében alig nyújt egyebet, mint részleteiben ugyan érdekes, de egészében véve épenséggel meg nem bírálható adathalmazt. Hogy ezen adattömeget statisztikailag értékesítsük, oly kivonatot készítettünk belőle, melyből mindenekelőtt kiténik, hány ember van minden kereseti ágban, akinek egyáltalában mellékkeresete van: a 91. számú tábla nem egyéb mint a jegyzetbeli adatoknak ily értelemben készült kivonata. Ezen kivonatnak megértésére azonban azt ismét még százalékos alakba kellett átönteni, mely átszámítás az alább következő felsorolásban tartalmazzatik. Végül igyekeztünk magunkat még az iránt is tájékozni, mely kereseti ágak azok, melyek leginkább szoktak mellékkeresetül szolgálni.

Ami mindenekelőtt a mellékfoglalkozások előfordulását általában illeti, úgy e tekintetben azon eredményre jutottunk, hogy mindössze közel négyezer ember szorult arra, hogy még mellékkereset után nézzen. Ha a lakosság összegéből a foglalkozás nélkülieket (a vagyonuktól élők kivételével) kihagyjuk, marad mintegy 180,000 ember, a ki ezen 4,000 mellékfoglalkozást űzi, tehát egy minden negyvenhat közül. Azonban, valamint általában a férfinem az, mely voltaképen keres, úgy a mellékfoglalkozásokat is leginkább a férfiak keresik föl, a mennyiben t. i. ezen nemnél minden harminczötödik ember bir mellékfoglalkozással, míg a nők közül csak minden száztizenhetedik.

Átmenvén mármost azon kérdésre, milyen kereseti ágakban szorulnak leginkább mellékkeresetre, úgy találjuk, hogy úgy férfiaknál mint nőknél leginkább az őstermeléssel foglalkozók azok, legkevésbé pedig a testi szolgálatokból élők, — ez utóbbiaknál rendszeren hiányozván annak lehetősége is, hogy még mellékkeresettel foglalkozzanak. Az illető szabatos számértékek a következők:

mellékkeresettel foglalkozik:	10,000	
	férfi közül	nő közül
őstermelésben	1,051	353
iparban	250	149
forgalomban	211	536*

*) Forgalommal mindössze csak 56 nő foglalkozik.

kereskedelemben	188	336
testi szolgálatokban	11	2
szellemi szolgálatokban	475	222
különféle »	902	857
összes személyes szolgálatokban	214	33
foglalkozás nélküliek közt	80	10
főösszeg	198	30

A mi mármost az egyes nevezetesebb kereseti ágakat illeti, e tekintetben azt tapasztaljuk, hogy a mellékkeresettel való foglalkozás leggyakoribb a házmestereknél; ezek közül t. i. majdnem minden negyedik bir mellékfoglalkozással; második sorban következnek a magánzó férfiak, kik majdnem ép oly nagy számmal néznek mellékfoglalkozás után. Szőlőműves, valamint majoros férfiak közt minden hetedik-nyolczadik bir mellékfoglalkozással; tőkepénzes nők közt majdnem minden tizedik; földműves és közműves férfiak közt minden tizedik; kertészek közt minden tizenkettedik. Elég gyakorinak mondható a mellékfoglalkozás továbbá a következő ágaknál: férfiszatócsok $7\frac{1}{3}\%$, ácsok $6\frac{1}{2}\%$, őrség $5\frac{1}{2}\%$, orvosok és sebészek, (mint mellékalkalmazás) $5\frac{1}{3}\%$, állami hivatalnokok és tanítók $4\frac{1}{2}\%$. A katonaságnál $15\frac{1}{10}$ -ot találunk olyanul kimutatva, a ki mellékkeresettel is foglalkozik, mi mellett azonban figyelembe veendő, hogy a foglalkozási statisztikában előforduló katonák nem tényleges szolgálatbeliek.

A szabatos számértékek a következők:

Tíz-tízezer egyén közül foglalkozik mellékkeresettel:

Östermelés:		Öntöde	103
Földmiveléssel foglalkozó	928	Könyvnyomda	97
Kertész	803	Iparos művészet	168
Szőlőműves	1,378	Mű- és szeripar	100
Majoros és tehenész	1,258	Hajógyár	34
		Kárpitos	120
Ipar:		Forgalom:	
Pék	114	Vasuti hivatalnok	212
Mészáros	411	Lófuvar	303
Hentes- és egyéb húsipar	327	Gőzhajózásnál elfoglalt	114
Malom-ipar	220	Kereskedelem:	
Vendéglős és korcsmáros	300	Gabnakereskedő	160
Szabó	206	Fűszerkereskedő	151
Czipész	286	Rövidárúkereskedő	34
Kőműves	983	Pénzzel és hitellel kereskedő	285
Ács	647	Ügynök és alkusz	59
Asztalos	198	Házaló	126
Kádár	236	Könyvkereskedő	200
Drágakő s nemes érczipar	63	Szatócs	736
Bádogos	149	Testi szolgálat:	
Lakatos	66	Munkás	86
Kovács	148	Hordár	204

Szellemi szolgálat:		Önálló kereset és foglalkozás nélküli:	
Állami hivatalnok	469	Magánzó	2,270
Városi hivatalnok	332		
Egyéb (magán)	355		
Irnok	185	Nők:	
Ügyvéd	435	Szabó	102
Orvos és sebész	533	Mosás és tisztítás	197
Tanító	454	Női kézimunka	153
		Kofa	315
Egyéb szolgálat:		Tőkepénzes	932
Katonaság	1,515	Nyugdíjas	237
Őrség	554	Gyámoltásból élő	78
Házmesterek	2,302	Kéjhölgy	59
Fodrász, borbély	36		

Ha végül a jegyzetben tartalmazott adatokon azon szándékból végig megyünk, hogy némi felvilágosítást nyerjünk azon érdekes kérdés iránt, hogy az egyes főfoglalkozások mellett miféle mellékkeresetre szokták magukat leginkább adni, úgy e tekintetben sok érdekes, sőt gyakran meglepő részletet is találunk a jegyzetben közzétett adatokban. A következőkben felsorolunk néhány feltűnőbb esetet

szabók közt van 3 rendőr, 1 bordélytulajdonos, 1 színházi jegyszedő, 1 kardalnok, 1 sekrestyés, 1 vendéglői kapus, 1 cipész; mosónők közt van 1 páholynyitónő és 1 bordélytulajdonos; kávémérők közt van 3 bordélytulajdonos; a vasiparosok közül 1 regényfordításból él; 2 fényképész egyuttal ruhatisztító, 1 szobafestő, 1 színész; 1 könyvkötő lövölde- és hintatulajdonos; varrónők közt 11 mosónő, 7 kéjhölgy, egy-egy bordélytulajdonos, szülész és háztulajdonos, 6 melleleg napszámba is megy; 1 kárpitos escamoteur; a vasuti hivatalnokok közt találunk 7 hirlapirót, 5 tanítót, 1 szatócsot, 2 irnokot stb.; a gabnakereskedők közt akad 1 hirlapiró és a fűszerkereskedők közt 1 népszínházi tag; a diszműkereskedők közt 1 hangjegymásoló; a rőfős kereskedők közt 1 uzsorás; a bankhivatalnokok közt 3 hirlapiró, 2 ügyvéd, 2 egyetemi tanár; biztosítási hivatalnokok közt találunk 1 kefégyártulajdonost, 1 hirlapirót és 1 köszénügynököt; a szatócsok közt 2 vonatvezetőt. Különösen érdekes az államhivatalnokok csoportja, kik közt 43 földbirtokos, 21 háztulajdonos, 31 író, 24 magánhivatalban dolgozik, 4 egyetemi tanár, 4 vasuti igazgatósági tanácsos, 1 vívómester, 8 tanító, 1 gyártulajdonos, 2 templomi énekes, 1 szatócs és 1 ügynök; a városi hivatalnokok közül 3 magánhivatalban is foglalkozik, 1—1 író, zenész és énekes; az ügyvédek közt 6 magánhivatalban alkalmazott, 7 író, 5 tanító, 1 gyorsíró, 9 földbirtokos, 8 háztulajdonos, 1 uszodatulajdonos stb.; az orvosok közt 4 tanító, 1—1 irnok, gyorsíró és távirász; a néptanítók közt 3 író, 2 zene-tanár, 2 könyvvezető, 1 mint irnok és 2 magánhivatalban foglalkozik, 1 fordító, 1 festész stb.

Az őstermelés különféle ágai kölcsönösen szokták egymást kiegészíteni, így pl. a kertészek és szőlőművesek közt találunk sok földművest és majorost, a majorosok közt sok földművest stb.

Az előadottakból kiténik egyuttal, hogy a foglalkozási statisztika nem adhatja teljes számát a fővárosban üzt foglalkozásoknak, minthogy minden személy csak egyszer jöhet számba. Igy pl. mindössze 787 férfi és nő írta be magát háztulajdonosnak, míg ezen kereseti forrás még 614 egyénnél fordul elő mint mellékfoglalkozás.

Azon ágak, melyek leginkább szoktak mellékfoglalkozás gyanánt üzteni, a következők:

házmester összesen	609	esetben
háztulajdonos	» 614	»
napszámos	» 256	»
iparos	» 245	»
korcsmáros	» 131	»

Jegyzet.

A mellékkeresetek részletezése.

A) Östermelés.

a) **Földmivclés:** férfi 1250; ebből fürdőbérlő 1, szőlőmives 20, kertész 3, majoros 13, déli gyümölcsházaló 3, vállalkozó 2, élelmező 1, szűrszabó 1, gabonakereskedő 1, festőtégla-készítő 1, kereskedő 6, házfelügyelő 2, iparos 1, terménykereskedő 1, sertéshizlaló 1, bor-kereskedő 1, díjnok 2, korcsmáros 22, háztulajdonos 24, Tőkepénzes 2, csász 1, szalámi-készítő 1, bányaiparos 1, cipész 3. Nő 190; ebből tőkepénzes 1. b) **Kertész:** férfi 560; ebből iparos 14, házmester 9, napszámos 7, hagyakereskedő 4, földmives 4, háztulajdonos 4, utca-seprő 1, majoros 1, zöldségárús 1. c) **Szőlőmives:** férfi 963; ebből bormérő 28, napszámos 24, háztulajdonos 24, favágó 2, házmester 11, földmives 8, szalámikészítő 3, iparos 2, fuvaros 2, borügynök 1, temetőbérlő 1, ács 1, ór 1, kerületi esküdt 1, szatócs 1, majoros 22. Nő 138; ebből kertész 3, mosónő 2, zöldségárús 1, puttonyosasszony 1, majoros 1, szülésznő 1. d) **Majo-ros, tehenész:** férfi 978; ebből földmives 49, háztulajdonos 42, társaskocsi-tulajdonos 13, napszámos 6, iparos 6, házmester 4, bognár 1, korcsmáros 1, ács 1. Nő 179; ebből háztulaj- donos 5, földmives 2, társaskocsi-tulajdonos 1, házmester 1. e) **Egyéb marhatenyésztés:** férfi 183; ebből háztulajdonos 3, házmester 2, nyugdíjas 1. f) **Egyéb östermelés:** férfi 102; ebből nap- számos 1, deszkakereskedő 1.

B) Ipar.

I. Eledelel-ipar.

a) **Pék:** férfi 1313; ebből házmester 3, háztulajdonos 2, nyugdíjas 2, kereskedő 1, szappan- és gyertyaárús 1, napszámos 1, szatócs 1, lisztkereskedő 1, őrök 1, korcsmáros 1, madárkereskedő 1. b) **Mészáros:** férfi 1071; ebből korcsmáros 16, háztulajdonos 4, napszámos 4, béltisztító 4, hentes 3, házmester 1, szőlőbirtokos 1, állami szállító 1, bordélyüzlet 1, alkusz 1, bolti szolga 1, tejárús 1, kocsonyafőző 1, ezüst tisztogató 1, pálinkamérő 1, kávé 1, utca- seprő 1, paczalos 1. c) **Hentes-és egyéb húsipar:** férfi 916; ebből háztulajdonos 10, korcs- máros 7, szalámi készítő 4, mészáros 2, napszámos 2, festékkereskedő 1, sertéshizlaló 1, szabó 1, vasuti munkás 1, házmester 1. Nő 28; ebből fa- és szénárús 1, libasütő 1. d) **Malom:** férfi 903; ebből korcsmáros 3, napszámos 3, háztulajdonos 2, házmester 1, majoros 1, gépez 1/levelő 1, kucséber 1, matröz 1, műépítész 1, házi szolga 1, építkezési vállal- kozó 1, lisztkereskedő 1, konzul 1. e) **Czukrárszat és édességek:** férfi 318; ebből háztulajdonos 2, kávé 1, aprófakereskedő 1. Nő 40; ebből könyomda 1. f) **Sörfőzés:** férfi 255; ebből ház- tartás 2, háztulajdonos 1. g) **Egyéb szeszcsital:** férfi 151; ebből fakereskedő 1, magánhivat 1, ügynök 1, rongykereskedő 1, bőrkereskedő 1. i) **Vendéglős és korcsmáros:** férfi 3365; ebből

háztulajdonos 32, szatócs 11, szőlőmives 9, földmives 6, házmester 5, hentes 4, szolga 2, dohánytűzs 2, mészáros 2, fuvaros 1, gépész 1, zenész 1, bórkereskedő 1, kárpitos 1, keztüis 1, földbirtokos 1, kőmives 1, kézbesítő 1, fűszerkereskedő 1, műgépész 1, kávémérő 1, pénzűzér 1, tőkepénzes 1, kerületi esküdt 1, sürgönyhordó 1, bognár 1, ujság kihordó 1, alkusz 1, kereskedő 1. Bányász 1, nyugdíjas 1, napszámos 1, bérkocsis 1, haszonbérli 1, lisztkereskedő 1, asztalos 2. Nő 377; ebből háztulajdonos 4, virágárús 1, szatócs 1, varrónő 1. j) Kávé és kávémérő: 473 férfi; ebből korcsmáros 5, háztulajdonos 4, mészáros 2, házmester 2, aranyműves 1, kifűző 1, asztalos 1, molnár 1, kereskedő 1, házaló 1, czipész 1, zenész 1, földbirtokos 1, vállalkozó 1, kávépörköltde 1, himzóminta előnyomó 1, zsákkölcsönző intézet 1, betűszedő 1, bordélyháztulajdonos 1. Nő 272; ebből házmester 2, bordélyháztulajdonos 2, kifűző 1, szatócs 1, pinczernő 1. k) Pállinkamérés: 184 férfi; ebből háztulajdonos 3, szatócs 1, biztosító ügynök 1, gyártulajdonos 1, magánhivatalnok 1, dohánytűzs 1, kerületi esküdt 1.

II. Ruházati ipar.

a) Szabó: férfi 4674; ebből házmester 45, háztulajdonos 7, rendőr 3, színházi öltöztető 3, szállást adó 2, szatócs 2, napszámos 2, ruhatisztító 2, korcsmáros 3, ruhakereskedő 1, borkereskedő 1, divatárúkereskedő 1, kereskedő 1, ápoló 1, favágó 1, bordélyháztulajdonos 1, ujsághordó 1, sürgönyhordó 1, haszonbérli 1, kalaptisztító 1, dohánytűzs 1, éji őr 1, czipész 1, házi szolga 1, urasági szolga 1, bolti szolga 1, nyugdíjas 1, sekrestyés 1, szobamázoló 1, vendéglői kapus 1, kávé 1, majoros 1, bérkocsis 1, kardalnok 1, színházi jegyszedő 1, rövidárús 1. Nő 985; ebből varrónő 5, háztulajdonos 2, mosónő 1, kifűzőnő 1, kéjhölgy 1. b) Czipész: férfi 6197; ebből házmester 117, napszámos 14, háztulajdonos 11, gyári munkás 4, lámpagyújtó 4, korcsmáros 2, házi szolga 2, segélyegyleti jegyző 1, szatócs 1, faladakeresk. 1, szerkesk. 1, molnár 1, ápoló 1, esernyő javító 1, kiadóhivatali munkás 1, bolti szolga 1, urasági szolga 1, egyleti szolga 1, egyleti gondnok 1, czipész műszer készítő 1, tüzelő 1, keztükereskedő 1, hordár 1, fényező 1, orgonahuzó 1, üzleti segéd 1, kenyérárús 1, kézi munkás 1, szőlőműves 1, fa- és szénkereskedő 1. c) Szűcs: férfi 370; ebből házmester 4, napszámos 3, ingatlan birtokos 1, ügynök 1, házi szolga 2, egyleti számvéző 1, tőkepénzes 1. d) Kalapkészítő: férfi 331; ebből házmester 2, napszámos 2, szalmakalap tisztító 1, dohánytűzs 1, szűcs 1, keresk. 1. Nő 34; ebből napszámos 1. e) Mosás és tisztítás: férfi 67; ebből szinlap ragasztó 1. Nő 2686; ebből napszámos 12, takarítónő 9, albérliüket tart 8, házmester 8, cseléd 4, kalaptisztító 2, varrónő 2, nőszabó 2, szalmakalap tisztító 1, dajka 1, kofa 1, keztüztisztító 1, bordélytulajdonos 1, páholynyitónő 1. g) Egyéb ruházati ipar: férfi 197; ebből háztulajdonos 2, házmester 1, kifűző 1, napszámos 1, fürdőszolga 1. Nő 65; ebből napszámos 1, háztulajdonos 1.

III. Építő-ipar.

a) Kőmives: férfi 1942; ebből házmester 162, háztulajdonos 8, napszámos 7, irnok 1, nyomdai munkás 1, házi szolga 1, kávéházi zenész 1, tüzlőtő 1, vadász 1, szekeresz 1, nép-színházi világító 1, szalámi készítő 1, korcsmáros 1, építési rajzoló 1, kocsis 1, cseléd 1, asphaltírozó 1. b) Kőfaragó: férfi 421; ebből házmester 7, napszámos 6, háztulajdonos 1, korcsmáros 1, államvasuti munkás 1, kiskereskedő 1. c) Ács: férfi 727; ebből házmester 17, napszámos 17, háztulajdonos 8, tüzlőtő 1, uszmester 1, ruhatisztító 1, szatócs 1, utcaseprő 1. d) Kövező: férfi 187; ebből márványesiszoló 5, napszámos 4, mozaikkészítő 3, favágó 1, szalámikészítő 1, háztulajdonos 1. e) Cserépfedő: férfi 241; ebből napszámos 10, házmester 7, háztulajdonos 3, munkás 1, szolga 1. f) Üveges: férfi 248; ebből könyvvivő 2, házmester 2, énekelő 1, szatócs 1, mázó 1. g) Egyéb építő-ipar: férfi 91; ebből házmester 1, szatócs 1, napszámos 1.

IV. Fonó szövő-ipar.

a) Zsinor és gombkötő: férfi 152; ebből napszámos 1, zálogháztulajdonos 1. b) Kötélgyártó: férfi 145; ebből háztulajdonos 1, házmester 1. c) Egyéb fonó szövő-ipar: férfi 101; ebből napszámos 1, házmester 1, hárisnya-eladói.

V. Agyag-ipar.

b) Fazekas: férfi 95; ebből háztulajdonos 4, pénzéből élő 1, napszámos 1. c) Egyéb agyag-ipar: férfi 65; ebből napszámos 2, házmester 1.

VI. Fa-ipar.

- a) **Asztalos**: férfi 3651; ebből házmester 45, napszámos 9, háztulajdonos 4, vendéglős 2, hálóintézet tulajdonos 2, hajhász 1, butorpolirozó 1, fűtő 1, szerkovács 1, borbély 1, bormérés 1, szalámi készítő 1, vasuti- raktári munkás 1, nádszékfonás 1, bordélyháztulajdonos 1. b) **Esztergályos**: férfi 286; ebből dohánytűz 3, házmester 2, kefekötő 1, háztulajdonos 1, zenész 1. c) **Kádár**: férfi 592; ebből házmester 6, napszámos 2, űr 1, bérkocsis 1, kávé mérés 1, pinczemunkás 1, gyári munkás 1, vendéglős 1. d) **Bognár**: férfi 320; ebből házmester 2, földművelés 1, napszámos 1. e) **Egyéb fa-ipar**: férfi 179; ebből házmester 1, háztulajdonos 1, napszámos 1, czipész 1, zenész 1. Nők 8; ebből háztulajdonos 1.

VII. Fémipar.

- a) **Drágakő és nemes érc**: férfi 639; ebből zálogház 2, házmester 1, háztulajdonos 1. b) **Bádogos**: férfi 674; ebből napszámos 3, házmester 2, háztulajdonos 2, bérkocsis 1, pék 1, ócskaruhakereskedő 1. c) **Lakatos**: férfi 3010; ebből napszámos 8, házmester 4, háztulajdonos 3, sajtkereskedő 1, cséplőgépész 1, kőszéneladás 1, fűtő 1, varrógépeket igazító 1. Nő 2; ebből háztulajdonos 1. d) **Kovács**: férfi 1258; ebből napszámos 7, házmester 3, sertés- etető 2, háztulajdonos 2, állatorvos 2, fuvaros 1. e) **Egyéb vas- és acél-ipar**: férfi 508; ebből napszámos 2, kőmives 1, regényfordító 1. f) **Öntöde**: férfi 583; ebből napszámos 2, szatócs 2, háztulajdonos 1, házmester 1. g) **Egyéb fémipar**: férfi 284; ebből földbirtokos 1, háztulaj- donos 1, pénzéből élő 1.

VIII. Sokszorosító ipar.

- a) **Könyomda**: férfi 150; ebből háztulajdonos 1, napszámos 1. b) **Könyvnyomda**: férfi 1543; ebből házmester 5, napszámos 3, szatócs 2, vendéglős 1, hordár 1, könyvvivő 1, földbirtokos 1, kőmetsző 1.

IX. Iparos művészet.

- a) **Fényképész**: férfi 142; ebből ruhatisztító 2. b) **Szobafestő**: férfi 434; ebből ház- mester 6, színész 1, paszomántos 1, háztulajdonos 1, napszámos 1, hordár 1.

X. Műszeripar.

- a) **Órás**: férfi 260; ebből házmester 1, háztulajdonos 1. b) **Látszerész**: férfi 47; ebből könyvvezető 1. c) **Puskaműves**: férfi 33; ebből házmester 1. d) **Gépgyár**: férfi 80; ebből ház- tulajdonos 1. e) **Zeneszerkészítő**: férfi 79; ebből zenedei tanuló 1.

XI. Bőr és papiripar.

- a) **Timár**: férfi 262; ebből bérkocsis 1, kávé mérő 1, napszámos 1, házaló 1. b) **Szij- gyártó**: férfi 275; ebből házmester 2, napszámos 1. c) **Nyerges és bőröndös**: férfi 261; ebből házmester 2, napszámos 1, szatócs 1. d) **Könyvkötő**: férfi 476; ebből házmester 1, házaló 1, lövölde- és hintatulajdonos 1. e) **Egyéb bőr- és papir-ipar**: férfi 109; ebből szatócs 1, előljáró 1.

XII. Olaj- és zsír-ipar.

- a) **Szappanos**: nő 5; ebből kávé 1.

XIII. Iparos festő.

- a) **Fényező és mázoló**: férfi 457; ebből házmester 7, háztulajdonos 2, házaló 2, napszámos 1, üzletvezető 1, gyári munkás 1, szállásadó 1, zenész 1. b) **Szövetfestő**: férfi 101; ebből liszt-kiskereskedő 1, házmester 1. c) **Egyéb iparos festő**: férfi 170; ebből háztulajdonos 1, rajztanító 1, házmester 1.

XIV. Vegyes-ipar.

- a) **Hajógyár**: férfi 592; ebből házmester 1, kávé 1. b) **Dohánygyár**: férfi 23; ebből házmester 1. Nő 374; ebből házmesterné 1, napszámosnő 1. c) **Női kézimunka**: nő 6309, u. m. 1. **Varrónő**: 5457 nő; ebből mosás 11, divatárúsnő 10, lakást kiadónő 8, takarítónő 9, bordély- tulajdonosnő 1, kéjhölgy 7, napszámosnő 6, himző 3, kegyadománygyűjtőnő 3, kezyüvarró 3, kötés 2, fehérnemű kereskedő 1, kávé mérés 1, kézimunka tanítónő 1, szülésznő 1, kifőzőnő 1, tanítónő 1, háztulajdonosnő 1. 2. **Egyéb női kézimunka**: 852 nő; ebből kegyadománygyűjtőnő 4, kiszolgálónő 4, szőlőműves 3, himzéshez előnyomó 3, kertész 2, kézimunka tanítónő 2, nap-

számosnő 1, vasalónő 1, gyümölcsárús 1, virágcsináló 1, tejárusnő 1, háztulajdonosnő 1, zongoramesterő 1, divatárúső 1, lakást albérbe adó nő 1. *d*) Kárpitos: férfi 583; ebből házmester 5, escamoteur 1, napszámos 1. *e*) Aranyozó: férfi 133; ebből házmester 1. *f*) Egyéb vegyes-ipar: férfi 717; ebből háztulajdonos 4, dohánytűz 2, házmester 1, reáliskolai tanár 1, vendéglős 1, gyári irnok 1, cipész 1, bolti őr, vállalkozó 1. Nő 92; ebből háztulajdonos 1, *g*) Közéleti megnevezés nélküli ipar: férfi 644; ebből házmester 1.

C) Forgalom.

I. Szárazforgalom.

a) Vasut: férfi 2833, u. m. 1. Hivatalnok: férfi 1607; ebből egyleti titkár 4, földbirtokos 5, hírlapíró 7, háztulajdonos 3, tanító 5, nyugdíjas 2, szűnyegkereskedő 1, dohánybevéltási ellenőr 1, ügyvédi irodában 1, laprevisor 1, titkár 1, technikus 1, szatócs 1, curiánál dijnok 1, építész 1, szőlőbirtokos 1, házfelügyelő 1, 2. Üzemszolgálat: 847 férfi; ebből majoros 3, szatócs 2, ágyrajárókat tart 1, háztulajdonos 1, asztalos 1, nyugdíjas 1. 3. Iparos: férfi 134; ebből házmester 2. 4. Testi szolgálat: férfi 245; ebből házmester 9, korcsmáros 1, bormérés 1, dohánytűz 1. *b*) Lófuvar: férfi 1055; ebből háztulajdonos 10, napszámos 5, kiskereskedő 4, majoros 4, korcsmáros 2, lámpagyújtó 1, házbérlő 1, fakereskedő 1, kőműves 1, szabó 1, árendás 1, szénkereskedő 1. Nő 45; ebből háztulajdonos 3.

II. Víziforgalom.

a) Gőzhajó: férfi 1235; u. m. 1. Hivatalnok: férfi 248; ebből háztulajdonos 4. 2. Üzemszolgálat: férfi 971; ebből háztulajdonos 3, mészáros 1, napszámos 1, szabólegény 1, zsákoló 1, pékségéd 1, színházi gépűr 1, molnár 1. *b*) Közönséges hajó: férfi 4; ebből napszámos 2.

D) Kereskedelem.

I. Üsterményekkel kereskedők.

a) Gabona- és terménykereskedő: férfi 624; ebből földbirtokos 5, bankigazgató-tanácsos 1, földműves 1, hírlapíró 1, háztulajdonos 1, házgondnok 1. *b*) Fűszerkereskedő: férfi 1325; ebből háztulajdonos 5, fa- és szénárús 3, ügyvédnél ir 1, napszámos 1, kávémérés 1, ügynök 1, szőlőműves 1, ingatlan birtokos 1, pálinkamérés 1, vendéglős 1, alkusz 1, népszínházi tag 1, művirág üzlet 1, házmester 1. Nő 20; ebből virágkereskedő 2, vaskereskedő 1. *c*) Fakereskedő: férfi 373; ebből gabnakereskedő 1, daralom kereskedő 1, pálinkás 1, haszonbérlő 1, napszámos 1, házaló 1, kolbászárús 1, házmester 1, szatócs 1, bérkocsis 1, háztulajdonos 1, árverező 1. Nő 29; ebből zsemlyeárús 2, szállásadó 1. *d*) Sertéskereskedő: férfi 86; ebből háztulajdonos 5, földbirtokos 1. *e*) Borkereskedő: férfi 120; ebből korcsmáros 1. *f*) Virágkereskedő: Nő 23; zöldségárús 1. *g*) Egyéb üsterményekkel kereskedő: férfi 303; ebből háztulajdonos 3, déli gyümölcs házaló 2, házmester 1, szőlőműves 1, kiskereskedés 1, vasúti napszámos 1. Nő 30; ebből háztulajdonos 1.

II. Iparezikkal kereskedő.

b) Divatcikk-kereskedő: férfi 281; ebből háztulajdonos 4. *c*) Papir-kereskedő: férfi 198; ebből háztulajdonos 1. *d*) Bőrkereskedő: férfi 217; ebből háztulajdonos 2, országos képviselő 1. *e*) Lisztkereskedő: férfi 124; ebből háztulajdonos 5, fakereskedő 1, szőlőgazda 1, bormérés 1. *f*) Vászonkereskedő: férfi 139; ebből háztulajdonos 1. *g*) Rőfőskereskedő: férfi 466; ebből pénzüszorás 1, fakereskedő 1, aranyműves 1, könyvnyomdász 1, háztulajdonos 1. *h*) Ruhakereskedő: férfi 224; ebből háztulajdonos 1. *i*) Disműkereskedő: férfi 129; ebből hangjeggyíró 1. *j*) Rövid árúkereskedő: férfi 584; ebből szatócs 1, zálogintézet tulajdonos 1. *k*) Posztókereskedő: férfi 244; ebből zenemű-kereskedő 1, házmester 1, zálogház 1. *l*) Vaskereskedő: férfi 197; ebből szőlőbirtokos 1, faárús 1. *m*) Egyéb iparezikkal kereskedő: férfi 921; ebből háztulajdonos 4, ponyvakészítő 1, faárús 1, sütősegéd 1, ékszerárús 1, mázoló mester 1, zongoraterem-tulajdonos 1, zálogházi hivatalnok 1, katona 1.

III. Bankok.

a) Bank: férfi 329; ebből házgondnok 4, hírlapíró 3, ügyvéd 2, egyetemi tanár 2, házbirtokos 2, oktatás 1, családi majorátus 1, egyleti könyvvezető 1. *b*) Pénzváltó: férfi 44; ebből háztulajdonos 1. *c*) Zálogüzlet: férfi 74; ebből háztulajdonos 3, szűcsmester 1, bádogos 1, Nő 5; ebből dohánytűz 1. *d*) Biztosítás: férfi 431; ebből földbirtokos 2, szőlőműves 1, ingatlan birtokos 1, seprő- és kefégyár tulajdonos 1, hírlapíró 1, községi ügynök 1, keserűviz forrás-kezelő 1.

IV. Közvetítők.

a) Ügynök és alkusz: férfi 1187; ebből zsákkölcsönző-üzlet 2, dohánytőzsde 1, vállalkozó 1, borvásárló 1, divatkereskedő 1, kocsikenőcsgyáros 1. b) Szállító és bizományos: férfi 258; ebből földmives 1, majoros 1. c) Egyéb közvetítő: férfi 8; ebből esküdt 1.

V. Járókelő-kereskedő,

a) Házaló: férfi 795; ebből napszámos 4, katona 3, házmester 1, halotti ör 1, foltozó cipész 1. Nő 119; ebből kofa 1, napszámosnő 1. b) Kofa (gyümölcs, zöldség stb.): férfi 130; ebből szőlőmives 1, éjjeli ör 1. Nő 763; ebből napszámos 10, házmesterné 3, kegydíjas 2, kertész 1, lakást adó 1, kávé 1, szőlőtulajdonos 1, házaló 1, háztulajdonos 1, tejáros 1, mosónő 1, kiszolgálónő 1. c) Kenyéráruló: nő 20; ebből napszámos 1. g) Egyéb: Nő 162; ebből házmester 3, napszámos 8, mosónő 1, sütőde 1, cseléd 1.

VI. Egyéb kereskedő.

a) Könyvkereskedő: férfi 150; ebből író és szerkesztő 1, biztosítási ügynök 1, kávémérő 1. b) Szatócs: férfi 855; ebből háztulajdonos 11, fuvaros 6, pálinkamérés 6, koresma és bormérés 6, zálogközvetítő 4, katona 3, ügynök 2, egyleti szolga 2, házmester 2, szabómester 2, dohánytőzsde 1, vasuti kalauz 2, házgondnok 1, kenyérsütő 1, asztalos 1, kávé 1, fővárosi hivatalnok 1, szakács 1, szolga 1, zsibáros 1, napszámos 1, gombkötő 1, fa- és szénárús 1, bádogos 1, házaló 1, szücs 1, lórá 1, kárpitos 1. Nő 170; ebből bormérő 3, zongora tanító 1, dohánytőzsde 1, kávé 1, zálogközvetítő 1, háztulajdonos 1. c) Dohánytőzsde és lottó: férfi 101; ebből zálogházközvetítő 4, háztulajdonos 1, borkereskedő 1, pipagyári raktár 1, ujságárús 1, földmives 1. Nő 136; ebből zongoratanító 1, pálinkamérő 1, ponyvagyar 1, szatócs 1. d) Egyéb: férfi 213; ebből katona 2, ügynök 1, bormérés 1. Nő 19; ebből lakást kiadó 1, zálogközvetítő 1. e) Megnevezés nélküli kereskedő: férfi 1943; ebből háztulajdonos 7, katona 3, földbirtokos 2, ügynök 2, gazdaszatnál 1, papir-szönyegkészítő 1, asztalos 1, házaló 1, lottó és dohánytőzsde 1, lapszerkesztő 1, szőlőmives 1. Nő 223; ebből háztulajdonos 1, varrónő 1.

VII. Személyes szolgálat.

I. Testi szolgálat.

b) Munkás: férfi 349; ebből házmester 3. Nő 207; ebből házmesternő 1, mosónő 1, tojásárús 1, házi munkás 1. b) Hordár: férfi 574; ebből házmester 5, házi ör 2, napszámos 2, egyleti szolga 2, patkányirtó 1, szabó 1, szalámi készítő 1, színházi jegyszédő 1. e) Egyéb, testi szolgálat: férfi 435; ebből házmester 4, napszámos 1, ács 2, koldus 2, lakást adó 1, loítató 1, díjnok 1. Nő 73; ebből napszámos 4.

II. Szellemi szolgálat.

a) Állami hivatalnok: férfi 4119; ebből földbirtokos 43, háztulajdonos 21, ujság-szerkesztő és író 31, nyugdíjas 15, egyleti hivatalnok 11, katona 6, tolmács 6, ügyvéd 6, joggyakornok 5, egyetemi tanár 4, vasuti igazgató tanácsos 4, tanító 8, házgondnok 3, tökepénzes 2, tanárjelölt 2, templomi énekes 2, távirás 1, szatócs 1, becsüs 1, zenekarnagy 1, javítnok 1, közjegyzői segéd 1, tőzsde titkár 1, vivő-mester 1, alapítványi gondnok 1, korházi pénztárnok 1, gyári tulajdonos 1, dalműházi ellenőr 1, festész 1, térképmásoló 1, országgyűlési naplószerkesztő 1, bizományos 1, szépirást tanító 1, ügynök 1, államnyomdai felügyelő 1, szépirodalom 1, malomfelügyelő 1, magánhivatalnok 1, szőlőbirtokos 1, orvos 1. b) Megyei hivatalnok: férfi 60; ebből földbirtokos 2, egyházi zenekarnagy 1. c) Városi hivatalnok: férfi 602; ebből háztulajdonos 8, házfelügyelő 3, magán hivatalnok 3, földbirtokos 1, orvos 1, bortermelő 1, hírlapíró 1, zenész 1, énekes 1. d) Egyéb hivatalnok: férfi 1126; ebből tanító 6, író 4, háztulajdonos 4, nyugalmazott 3, hírlapíró 3, házmester 3, mellék hivatalnok 3, lottógyűjtő 2, tájékozási táblák vállalkozója 1, katona 1, gőzmalom-tulajdonos 1, orvos 1, énektanár 1, himzőkereskedő 1, bizományos 1, gépész 1, földbirtokos 1, zongoramester 1, lisztkereskedő 1, bortermelő 1. Nő 161; ebből himzőnő 1. e) Irnokok: férfi 1026; ebből nyugdíjas 3, háztulajdonos 3, katona 2, lapkiadó 2, ügyvédsegéd 2, zenetanító 2, gépész 1, ügynök 1, laptudósító 1, tanító 1, rajzoló 1. f) Ügyvéd: férfi 1173; ebből földbirtokos 9, háztulajdonos 8, magán hivatalnok 6, író 7, országos képviselő 5, tanító 5, katona 3, gyorsíró 1, házkezelő 1, uszodatulajdonos 1, tökepénzes 1, egyetemi tanár 1, tolmács 1, díjnok 1. g) Orvos és sebész: férfi 600; ebből egyetemi tanár 15, háztulajdonos 6,

tanító 4, író 1, tőkepénzes 1, irnok 1, fürdő-üzletvezető 1, ösztöndíjas 1, gyorsíró 1, távirás 1. h) Egyéb egészségügyi személy: férfi 189; ebből háztulajdonos 4, tanuló 2, papirtokkészítő 1, földbirtokos 1, zongorahangoló 1, tőkepénzes 1. Nő 352; ebből szobakiadó 1. é) Tanító: férfi 1057; és pedig: 1. Tanár: (egyetemi, középiskolai) 458; ebből író 12, építész 3, háztulajdonos 3, földbirtokos 2, egyleti hivatalnok 2, ügyvédsegéd 1, matematikus 1, majoros 1, mértékhitelcsú-hivatal igazgató 1, festész 1, gyorsíró 1. 2. Néptanító: (elemi) férfi 450, ebből író 3, zenetanár 2, nyugdíjas 2, könyvvezető 2, magánhivatalnok 2, díjnok 1, tanintézet-tulajdonos 1, fordító 1, festész 1, háztulajdonos 1. Nő 650; ebből nyugdíjas 2, zongoratanító 2, társalgónő 1, elhelyező 1, háztulajdonos 1. 3. Egyéb tanító: férfi 105; ebből szerkesztő 1, építész 1, műfamszű 1, ügyvédjelölt 1. j) Író: 279 férfi; ebből magánhivatalnok 1, javitnok 4, lapkiadó 3, laptulajdonos 2, tanító 2, háztulajdonos 2, vasuti- és gőzhajózási ügynök 1, hirdetési iroda 1, könyvvezető 1, színész 1. Nő 9; ebből tőkepénzes 2. k) Műzenész-és zenetanító: 367 férfi; ebből háztulajdonos 2, orgonista 2, nyugdíjas 1, díjnok 1, író 1, czipész 1, gazdálkodó 1, kardalnok 1, karnagy 1. Nő 93; ebből nyelvtanító 2, nyugdíjas 2, l) Színész: 125 férfi; ebből háztulajdonos 2, nyugdíjas 2, tanár 2, író 1, színháztulajdonos 1, házgondnok 1. Nő 109; ebből nyugdíjas 2, háztulajdonos 1, himzű 1. m) Festő és szobrász: 211 férfi; ebből műépítési rajzoló 1, egyetemi tanár 1, rajztanár 1. n) Egyéb művészet: 500 férfi; ebből magánhivatalnok 1, kosárfonást tanító 1, szépiró 1, gyümölcsárús 1, házmester 1, nyugdíjas 1, zongoramester 1, tanár 1, háztulajdonos 1. Nő 136; ebből varrónő 1, magánzó 1. o) Isteni szolgálat: férfi 249; ebből kegyadomány 2, tanár 2, tanító 1, zongoratanár 1, bányatulajdonos 1, magánórákat adó 1, énektanár 1, földbirtokos 1, háztulajdonos 1, nyugdíjas 1. Nő 46; betegápolás 21, gyűjtőgetű 4, női kézi munkatanítás 3, cselédoktatás 2, szegényeket látogató 1, nyelvtanító 1. p) Könyvvivő: 475 férfi; ebből háztulajdonos 2, tanítás 2, biztosító titkár 1, lisztkereskedő 1. q) Építész mérnök: 392 férfi; ebből vállalkozó 8, házgondnok 5, háztulajdonos 5, műegyetemi tanár 3, koresmáros 3, katona 3, díjnok 3, nyugdíjas 2, magánhivatalnok 2, törvényszéki szakértő 1, műgépész 1, tudakozó-intézet tulajdonos 1, író 1, cementgyár tulajdonos 1, fürdőtulajdonos 1, biztosító hivatalnok 1, földbirtokos 1. r) Gépész: 373 férfi; ebből házmester 3, nyugdíjas 1, gépkereskedő 1, malomtulajdonos 1, díjnok 1, kávémerő 1, vállalkozó 1, irnok 1, háztulajdonos 1. s) Egyéb szellemi szolgálat: 384 férfi; ebből földbirtokos 58, háztulajdonos 8, ügyvéd 8, hivatalnok 6, író 3, szerkesztő 2, katona 2, gyufagyáros 1, házmester 1.

III. Különféle szolgálat.

a) Katonaság: 759 férfi; nyugdíjas 76, háztulajdonos 6, földbirtokos 1, akadémiai tanár 3, díjnok 3, alamizsnás 2, magánhivatalnok 3, fakereskedő 1, rajzoló 1, könyvvivő 1, szakértő 1, cigányzenész 1, irnok 1, czipész 1, karnagy 1, házmester 1, eserépfedő 1, cselédközvetítő 1, bordélytulajdonos 1, szobrász 1, molnár 1, betüöntő 1, lóitató 1, laktanyagondnok 1, nyelvtanító 1, bolti szolga 1, orvos 1, géplakatos 1. b) Űrség: 1192 férfi; ebből földmives 19, molnár 6, koresmáros 4, czipész 5, házmester 4, napszámos 3, kovács 2, mészáros 2, kereskedő 2, fuvaros 2, kalapos 1, gépész 1, timár 1, kéményseprő 1, szücs 1, házaló 1, kötélgyártó 1, majoros 1, háztulajdonos 1, segélyjegyző 1, takács 1, irnok 1, vadász 1, urasági inas 1, tanító 1, szakács 1, asztalos 1. c) Házmester: 1060 férfi; ebből kőmives 55, szabó 32, napszámos 32, czipész 31, asztalos 9, házi szolga 8, bolti szolga 7, kertész 7, egyéb szolga 5, intézeti szolga 4, hivatalszolga 4, irodaszolga 4, ács 4, szőlőmives 3, lakatos 3, koresmáros 3, kocsis 2, favágó 2, lámpagyújtó 2, paplanos 2, fuvaros 2, nyugdíjas 2, kádár 2, fazekas 2, kárpitos 2, mázoló 2, bognár 1, gépész 1, harangozó 1, könyvkötő 1, kalapos 1, órás 1, szobatisztító 1, gombkötő 1, kézbesítő 1, fagyalt készítő 1, ügynök 1, kutszináló 1, posztóczipőfonó 1, munkás 1, levélhordó 1, kávé 1, díjnok 1, jegyszedő 1, kocsifényező 1, hordár 1, szítaszövő 1, tejárús 1, urasági szolga 1. Nő 378; ebből napszámos 11, cseléd 7, mosónő 6, gyümölcsárús 4, vízfordó 2, női aprómunka 1, házi foglalkozás 1, sikálni jár 1, adakozásból 1, szakácsné 1, munkás 1, varrónő 1, magánzó 1, dada 1. d) Fodrász, borbély: férfi 553; ebből sebész 1, fogműtő 1. Nő 189; ebből munkás 2, háztartás 4, pinczér 1, varrónő 1. e) Betegápoló: nő 336; ebből cseléd 38, napszámos 2, nevelőnő 1. f) Adóbiztos: férfi 73; ebből birtokos 1. g) Levélhordó: férfi 231; ebből házmester 7, nyugdíjas 3, szatócs 1, szénügynök 1. h) Lámpagyújtó: 104 férfi; ebből házmester 4; napszámos 3, éji űr 1, czipész 1,

lakatos 1. i) Felvigyázó: férfi 240; ebből házmester 3, lakást albérbeadó 1, háztulajdonos 1. Nő 14; ebből napszámos 1. j) Vám- és jegyszedő: férfi 84; ebből háztulajdonos 1. k) Egyéb: férfi 1017; ebből házmester 7, háztulajdonos 6, napszámos 3, szabó 2, tükepénzes 2, élelmi szerek árulása 1, nyugdíjas 1, gesztenyesütő 1, leíró 1, mázoló 1, kovács 1, korcsmáros 1, koldus 1, író 1. Nő 185; ebből napszámos 3, segélyből él 2, házmester 1.

E) Önálló kereset vagy foglalkozás nélküli.

a) Saját vagyonából élő: 1797; u. m. 1. Magánzó: férfi 722; ebből házi ur 144, korcsmáros 2, bormérés 1, lapszerkesztő 1, kegydíj 1. Nő 869; ebből háztartásban 22, földbirtokos 19, háztulajdonos 13, albérlő tartás 4, szőlőtulajdonos 3, pénzéből él 3, nyugdíj 1, segélyből él 2, tanítónő 1, szabász 1, nevelőnő 1, varrónő 1, kéjhölgy 1, kifőző 1, társalkodónő 1, kereskedőnő 1, birtokosnő 1, alamizsnából él 1, bérletből él 1, üzletből él 1, üzletvezető 1. 2. Háztulajdonos: férfi 439; ebből magánzó 18, tükepénzes 12, földbirtokos 6, korcsmáros 7, kerületi esküdt 5, bérkocsis 4, bormérés 3, szőlőbirtokos 3, majoros 3, czipész 2, nyugdíjas 2, szatócs 2. napszámos 2, zöldségkeresk. 1, kádár 1, biztosítási titkár 1, földmives 1, kávé 1, férfi szabómester 1, pálinka- és likörgyár 1, tejárús 1, vállalkozó 1, liszteladás 1, gyámnok 1, ügyvéd 1, szőlőmives 1, hajpor-készítő 1, tűzse 1, szabó és bőrfestő 1, szalámi készítő 1, szatócs 1, bőrkeresk. 1, szőlőtulajdonos 1, fakereskedő 1, kertész 1. Nő 348; ebből nyugdíjas 2, ékszer üzlet-tulajdonos 1, tanítónő 1, majoros 1, zöldségárús 1, 3. Tükepénzes: férfi 187; ebből magánzó 107, háztulajdonos 2, regále birtokos 1, ügynök 1, uzsorás 1, tűzse 1, nyug. papirkereskedő 1, ügyvéd 1. Nő 77; ebből háztulajdonos 3, háztartás 2, nyugdíj 1, földbirtokos 1, 4. Nyugdíjas: férfi 449; ebből háztulajdonos 8, ügyvéd 4, házfelügyelő 2, földbirtokos 2, magántanár 2, országos képviselő 2, szolga 1, vasuti hivatalnok 1, díjnok 11, biztosítási hivatalnok 1, takarékpénztári hivatalnok 1, iskola-igazgató 1, hivatalnok 1, haszonbérlet 1, szerkesztő 1, fordító 1, lapkihordó 1, földmives 1, kerületi előljáró 1, orvos 1, egyház irodalom 1, titkár 1, gőzhajógyári 1, m. k. korona uradalmi alkalmazott 1, m. k. államvasuti gyakornok 1. Nő 548; ebből háztartásban 5, háztulajdonos 3, varrónő 2, női kalapkészítő 1, földbirtokos 1, napszámos 1. b) Háztartás: férfi 210; ebből magánzó 23, majoros 4, gyámlításból él 1. c) Gyámlításból él: férfi 440; ebből botfaragó 1, bormérés 1. Nő 1537; ebből háztartásban 6, varrás 3, mosás 1, kiszolgálás 1, kofa 1. e) Kéjhölgy: 506; ebből napszámos 1, varrás 1, pinczérnő 1.

Mellékfoglalkozások előfordulása.

Das Vorkommen von Nebenbeschäftigungen.

Kereseti ág — Erwerbszweig		Férfi — Männlich		Nő — Weiblich	
		létszám Anzahl	ebből mel- lékfoglal- kozást üz Hievon haben Neben- beruf	létszám Anzahl	ebből mel- lékfoglal- kozást üz Hievon haben Neben- beruf
A) Östermelés Urproduktion	a) Földművelés, Landwirthschaft	1250	116	190	1
	b) Kertész, Gärtner	560	45	32	—
	c) Szőlőműves, Weinbauer	963	132	138	9
	d) Majoros és tehenész, Milchmeier	978	123	179	9
	e) Egyéb marhatenyésztés, Sonst. Viehzucht	183	6	—	—
	f) Egyéb östermelés, Sonstige Urproduktion	102	2	—	—
	Összesen — Zusammen	4036	424	539	19
B) Ipar — Industrie	a) Pék, Bäcker	1313	15	29	—
	b) Mészáros, Fleischhauer	1071	44	8	—
	c) Hentes és egyéb hús-ipar, Selcher und sonstige Fleischindustrie	916	30	28	2
	d) Malom, Mühlen	908	19	—	—
	e) Cukrászat, édességek, Conditör., Süßigkeit.	318	4	46	1
	f) Serfőzés, Bierbrauerei	255	3	—	—
	g) Egyéb szeszes italok, Sonst. geist. Getränke	151	5	—	—
	i) Vendéglős és korcsmáros, Gastwirthe	3365	101	377	7
	j) Kávés és kávémérő, Cafés u. Caffeeschänke	473	28	272	7
	k) Pálinkamérő, Branntweinschänker	181	9	14	—
	Többi ágak, Sonstige Zweige	176	—	87	—
	I. Összes éledeipar. — Nahrungsindustrie zus.	9130	258	861	17
	a) Szabó, Schneider	4674	96	985	10
	b) Czipész, Schuster	6196	77	40	—
	c) Szűcs, Kürschner	370	12	3	—
	d) Kalapkészítő, Hutmacher	331	8	34	1
	e) Mosás és tisztítás, Wäscherei u. Reinigung	67	1	2686	53
	g) Egyéb, Sonstige	198	6	65	2
	Többi ágak, Sonstige Zweige	4	—	291	—
	II. Összes ruházati ipar. — Kleidungsindustr. zus.	11840	300	4104	66
	a) Kőműves, Maurer	1942	191	—	—
	b) Kőfaragó, Steinmetze	421	17	2	—
	c) Acs, Zimmerleute	727	47	—	—
	d) Kővező, Pflasterer	187	15	—	—
	e) Cserépfedő, Ziegeldecker	241	21	—	—
	f) Üveges, Glaser	248	7	—	—
	g) Egyéb, Sonstige	91	3	—	—
III. Összes építő-ipar. — Bauindustrie zus. ...	3857	301	2	—	
a) Zsinór- és gombk., Schnür- und Knopfmacher	152	2	107	—	
b) Kötélgyártó, Seiler	145	2	3	—	
c) Egyéb szövő-fonóp., Sons. Web- u. Spinnerei	101	3	—	—	
IV. Összes fonó- és szövő-ipar. — Spinneret und Weberei zusammen	398	7	110	—	
a) Fazekas, Hafner	95	6	3	—	
b) Egyéb, Sonstige	65	3	—	—	
Többi ágak, Weitere Zweige	160	—	119	—	
V. Összes agyag-ipar. — Thonindustrie zus.	320	9	122	—	

Tabelle Nr. 91.

Kereseti ág — Erwerbszweig	Férfi — Männlich		Nő — Weiblich	
	létszám Anzahl	ebből mel- lékfoglal- kozást üz Hievon haben Neben- beruf	létszám Anzahl	ebből mel- lékfoglal- kozást üz Hievon haben Neben- beruf
a) Asztalos, Tischler	3651	72	2	—
b) Esztergályos, Drechsler	286	8	—	—
c) Kádár, Bettcher	592	14	3	—
d) Bognár, Wagner	320	4	—	—
e) Egyéb, Sonstige	179	5	8	—
VI. Összes fa-ipar. — Holzindustrie zusammen	5028	103	13	1
a) Drágakő és nemes ércz, Edelmetall u. Juwel.	639	4	15	—
b) Bádogos, Spengler	674	10	4	—
c) Lakatos, Schlosser	3010	20	2	—
d) Kovács, Schmiede	1258	17	—	—
e) Egyéb vasipar, Sonstige Eisenindustrie ..	508	4	2	—
f) Öntőde, Giesserei	583	6	4	—
g) Egyéb, Sonstige	284	3	6	1
VII. Összes fémiipar. — Metallindustrie zus.	6956	64	33	1
a) Könyvnyomda, Lithographie	150	2	—	—
b) Könyvnyomda, Buchdruckerei	1543	15	170	—
VIII. Össz. sokszorosító ipar. — Polygraph. Ind.	1693	17	170	—
a) Fényképész, Photographen	142	2	6	—
b) Szobafestő, Zimmermaler	434	11	—	—
Többi ágak, Weitere Zweige	199	—	105	—
IX. Össz. iparos művészet. — Gew. Kunst zus.	775	13	111	—
a) Órás, Uhrmacher	260	2	—	—
b) Látszerész, Optiker	47	1	2	—
c) Puskaműves, Büchsenmacher	33	1	1	—
d) Gépgyárban, In Maschinenfabriken	80	1	—	—
e) Hangszerkészítő, Verfert. musikal. Instrum.	79	1	—	—
Többi ágak, Weitere Zweige	100	—	—	—
X. Összes műszeripar. — Mechan. Ind. zus....	599	6	3	—
a) Timár, Gerber	262	4	1	—
b) Szijgyártó, Riemer	275	3	2	—
c) Nyerges és bőröndös, Sattler u. Taschner	261	4	—	—
d) Könyvkötő, Buchbinder	476	3	28	—
e) Egyéb bőr- és papiripar, Sonstige Leder- und Papierindustrie	109	2	29	—
XI. Összes bőr- és papirip., Led. u. Papierind. zus.	1383	16	60	—
a) Szappanos, Seifensieder	84	—	5	1
b) Egyéb, Sonstige	18	—	2	—
XII. Össz. olaj- és zsirip., — Oel- u. Fettind. zus.	102	—	7	1
a) Fényező és mázoló, Lackierer u. Anstreicher	457	16	3	—
b) Szövetfestő, Tuchfärber	101	2	5	—
c) Egyéb iparos festő, Sonstige Färbindustrie	170	3	2	—
XIII. Összes iparos festő. — Färbereien zus.	728	21	10	—

B) Ipar — Industrie.

91. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — Erwerbszweig		Férfi — <i>Männlich</i>		Nő — <i>Weiblich</i>	
		létszám <i>Anzahl</i>	ebből mel- lékfoglal- kozást üz <i>Hievon</i> <i>haben</i> <i>Neben-</i> <i>beruf</i>	létszám <i>Anzahl</i>	ebből mel- lékfoglal- kozást üz <i>Hievon</i> <i>haben</i> <i>Neben-</i> <i>beruf</i>
B) Ipar <i>Industrie.</i>	a) Hajógyár, <i>In Schiffswerften</i>	592	2	—	—
	b) Dohánygyárban, <i>In Tabakfabriken</i>	23	— 1	374	2
	c) Női kézimunka, <i>Weibliche Handarbeit</i>) ...	15	—	6309	97
	d) Kárpitos, <i>Tapezierer</i>	583	7	5	—
	f) Aranyozó, <i>Vergolder</i>	133	1	4	—
	g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	717	13	92	1
	Többi ágak, <i>Weitere Zweige</i>)	32	—	2	—
	h) Megjelölés nélk. iparos, <i>Ind. ohne näh. Bez.</i>	644	1	111	—
XIV. Összes vegyes ipar. — <i>Verschied. Ind. zus.</i>	2739	25	6897	100	
C) Forgalom <i>Verkehr.</i>	a) Vasutak, <i>Eisenbahnen</i> 2)	2833	60	9	—
	b) Lófuvar, <i>Pferdeverkehr</i>	1055	32	45	3
	I. Összes száraz forgalom. — <i>Landverkehr zus.</i>	3888	92	54	3
	a) Gőzhajózás, <i>Dampfschiffahrt</i> 3)	1235	14	2	—
	b) Közönséges hajózás, <i>Gewöhl. Schiffahrt</i>	4	2	—	—
II. Összes vízi forg. — <i>Wasserverkehr zus.</i>	1239	16	2	—	
Összes forgalom. — <i>Verkehr zusammen</i>	5127	108	56	3	
D) Kereskedelem — <i>Handel.</i>	a) Gabna- és term. keresk., <i>Getreide u. Prod. H.</i>	624	10	5	—
	b) Fűszerkereskedő, <i>Spezereihändler</i>	1325	20	20	3
	c) Fa- > <i>Holz-</i> >	373	12	29	3
	d) Sertés- > <i>Borstenvieh</i> >	86	6	—	—
	f) Virág- > <i>Blumen-</i> >	18	—	2	1
	g) Egyéb, <i>Sonstige</i>	303	9	23	1
	Többi ágak, <i>Weitere Zweige</i>	120	—	30	—
	I. Összes üsterm. keresk. — <i>Hand. mit Urpr. zus.</i>	2849	57	109	8
	b) Dívatcikkárús, <i>Modewaarenhändler</i>	281	4	2	—
	c) Papirkereskedő, <i>Papierhändler</i>	198	1	4	—
	d) Bőrkereskedő, <i>Lederhändler</i>	217	3	1	—
	e) Lisztkereskedő, <i>Mehlhändler</i>	124	8	14	2
	f) Vászonerkereskedő, <i>Leinwandhändler</i>	139	1	1	—
	g) Rőfőskereskedő, <i>Schnittwaarenhändler</i>	466	5	11	—
	h) Ruhakereskedő, <i>Kleiderhändler</i>	224	1	11	—
i) Dizműárkereskedő, <i>Galanteriewaarenh.</i>	129	1	1	—	
j) Rövidárkereskedő, <i>Kurzwaarenhändler</i>	584	2	39	—	
k) Posztókereskedő, <i>Tuchwaarenhändler</i>	244	3	1	—	
l) Vaskereskedő, <i>Eisenhändler</i>	197	2	1	—	
m) Egyéb, <i>Sonstige</i>	921	12	62	—	
Többi ágak, <i>Weitere Zweige</i>	13	—	1	—	
II. Össz iparcz. keresk. <i>Hand. mit Ind.-Art. zus.</i>	3737	43	149	2	
1) ebből varrónő, <i>davon Näherinen</i>	—	—	5151	70	
egyéb női kézipar, <i>sonst. weibl. Handarb.</i>	15	—	858	27	
2) U. m. 1. hivatalnok — <i>u. zw. Beamte</i>	1807	37	9	—	
2. Iparos — <i>Handwerker</i>	847	9	—	—	
3. Üzem-szolgálat — <i>Betriebsdienst.</i>	134	2	—	—	
4. Testi szolgálat — <i>Körperliche Dienstleistung</i>	245	12	—	—	
3) U. m. 1. hivatalnok — <i>u. zw. Beamte</i>	248	4	2	—	
2. Iparos — <i>Handwerker</i>	971	10	—	—	
3. Üzem-szolgálat — <i>Betriebsdienst.</i>	1	—	—	—	
4. Testi szolgálat — <i>Körperliche Dienstleistung</i>	15	—	—	—	

Tabella Nr. 91. (Fortsetzung.)

Kereseti ág — Erwerbszweig	Férfi — Männlich		Nő — Weiblich		
	létszám Anhang	ebből mel- lékfoglal- kozást üz Hievon haben Neben- beruf	létszám Anhang	ebből mel- lékfoglal- kozást üz Hievon haben Neben- beruf	
D) Kereskedelem — Handel.	a) Bankok, <i>Banken</i>	329	16	—	—
	b) Pénzváltó, <i>Geldwechsler</i>	44	1	—	—
	c) Zálogüzlet, <i>Versatzgeschäfte</i>	74	8	5	—
	Többi ágak, <i>Weitere Zweige</i>	431	—	—	—
	III. Összes pénzzel és hitellel kereskedők. — Handel mit Geld und Credit zusammen	878	25	5	—
	a) Ügynök és alkusz, <i>Agenten und Makler</i> ..	1187	7	5	—
	b) Szállító és bizományos, <i>Spedit u. Commis.</i>	258	2	—	—
	c) Egyéb közvetítő, <i>Sonstige Vermittler</i> ..	8	1	—	—
	IV. Összes közvetítők. — Vermittler zusammen	1453	10	5	—
	a) Házaló, <i>Hausirer</i>	795	10	119	2
c) Kofa (gyüm. stb.) <i>Hökerinnen (Obst u. s. w.)</i>	33	2	763	24	
f) Kenyéráruló, <i>Brodverkäufer</i>	7	—	20	1	
h) Egyéb, <i>Sonstige</i>	21	—	162	14	
Többi ágak, <i>Weitere Zweige</i>	175	—	111	—	
V. Össz. járókelő kisker. — Ambul. Kleinh. zus.	1036	12	1175	41	
a) Könyvkereskedő, <i>Buchhändler</i>	150	3	6	—	
b) Szatóc, <i>Fragner</i>	855	63	170	8	
c) Dohánytőzs és lottó, <i>Tabak u. Lottokollektur</i>	101	10	136	4	
d) Egyéb (zsibáros stb.), <i>Sonst. (Trödler etc.)</i>	213	4	19	2	
e) Megnevezés nélk., <i>Ohne nähere Bezeichnung</i>	1943	21	223	2	
VI. Összes egyéb keresk., Sonst. Handel zus.	3262	101	554	16	
E) Személyes szolgálat — Persönliche Dienstleistung.	b) Munkás, <i>Arbeiter</i>	349	3	207	4
	d) Hordár, <i>Dienstmänner</i>	574	15	—	—
	e) Egyéb testi szolg., <i>Sonst. körperl. Dienstl.</i>	435	15	73	4
	Többi ágak, <i>Weitere Zweige</i>	29059	—	41881	—
	I. Összes testi szolg. — Körperl. Dienstl. zus.	30417	33	42161	8
	a) Állami hivatalnok, <i>Staatsbeamte</i>	4119	193	48	—
	b) Megyei hivatalnok, <i>Comitaisbeamte</i>	60	3	—	—
	c) Városi hivatalnok, <i>Städtische Beamte</i>	602	20	—	—
	d) Egyéb hivatalnok, <i>Sonstige Beamte</i>	1126	40	161	1
	e) Írnok, <i>Schreiber</i>	1026	19	—	—
	f) Ügyvéd, <i>Advokaten</i>	1173	51	—	—
	g) Orvos és sebész, <i>Aerzte und Wundärzte</i>	600	32	—	—
	h) Egyéb egészségügy, <i>Sonst. Sanitätspersonal</i>	189	10	352	1
	i) Tanító, <i>Lehrer¹⁾</i>	1057	48	1110	7
	j) Író, <i>Schriftsteller</i>	279	23	9	2
	k) Müzenész és zenetanító, <i>Musiker u. Musikl.</i>	367	11	93	4
	l) Színész, <i>Schauspieler</i>	125	10	109	4
	m) Festő és szobrász, <i>Maler und Bildhauer</i>	211	3	2	—
	n) Egyéb művészet, <i>Sonstige Kunst</i>	500	9	136	2
	o) Isteni szolgálat, <i>Gottesdienst</i>	249	12	46	25
1) U. m. 1. tanár, u. zw. Professoren	458	28	—	—	
2. Néptanító, <i>Volkshlehrer</i>	450	16	650	7	
3. Egyéb tanító, <i>Sonstige Lehrer</i>	105	4	88	—	
4. Egyéb nevelés, <i>Sonstige Erziehung</i>	44	—	372	—	

91. számú tábla. (Folytatás.)

Kereseti ág — <i>Erwerbsweig</i>		Férfi — <i>Männlich</i>		Nő — <i>Weiblich</i>	
		létszám <i>Anzahl</i>	ebből mel- lékfoglal- kozást üz <i>Hievon</i> <i>haben</i> <i>Neben-</i> <i>beruf</i>	létszám <i>Anzahl</i>	ebből mel- lékfoglal- kozást üz <i>Hievon</i> <i>haben</i> <i>Neben-</i> <i>beruf</i>
E) Személyes szolgálat <i>Persönliche Dienstleistung.</i>	p) Könyvvivő, <i>Buchhalter</i>	775	6	1	—
	q) Építész, mérnök, <i>Architekten, Ingenieure</i> ...	392	42	—	—
	r) Gépész, <i>Maschinisten</i>	373	11	—	—
	s) Egyéb, <i>Sonstige</i>	384	89	1	—
	II. Összes szellemi szolg. — <i>Geist. Dienstl. zus.</i>	13307	632	2068	46
	a) Katonaszág, <i>Militär</i>	59	115	—	—
	b) Őrség, <i>Wache</i>	1192	66	—	—
	c) Házmesterek, <i>Hausmeister</i>	1060	244	378	39
	d) Fodrász, borbély, <i>Friseure, Barbieri</i>	553	2	189	8
	e) Betegápoló, <i>Krankenwärter</i>	76	—	336	41
	f) Adóbiztos, <i>Steuercommissäre</i>	73	1	—	—
	g) Levélhordó, <i>Briefträger</i>	231	12	—	—
	h) Lámpagyújtók, <i>Lampenanzünder</i>	101	11	—	—
i) Különféle felvigyázó, <i>Diverse Aufseher</i> ...	240	5	14	1	
j) Vám- és jegysz., <i>Mautheinnehm. u. Billeteure</i>	84	1	6	—	
k) Egyéb, <i>Sonstige</i>	1017	29	185	6	
III. Össz. különf. szolg. — <i>Verschied. Dienstl. zus.</i>	5389	486	1108	95	
F) Önálló kereset nélkül <i>Ohne selbstständigen Erwerb.</i>	a) Magánzók, <i>Privatiere</i>	722	149	869	81
	b) Háztulajdonosok, <i>Hausbesitzer</i>	439	91	348	6
	c) Tőkepénzesek, <i>Capitalisten</i>	187	115	77	7
	d) Nyugdíjasok, <i>Pensionisten</i>	449	53	548	13
	I. Összes saját vagyomból élők. — <i>Aus eigenen</i> <i>Mitteln Lebende zusammen</i>	1797	408	1842	107
	II. Háztartásban foglalkozva. — <i>In der Haus-</i> <i>haltung beschäftigt</i>	210	30	64369	—
	III. Gyámolításból élők. — <i>Von Unterstützung</i> <i>Lebende.</i>	440	2	1537	12
	IV. Tanulók. — <i>Lernende.</i>	23682	—	17385	—
	a) Kéjhölgy, <i>Prostituirte</i>	—	—	506	3
	Többi foglalkozás nélkül, <i>Weitere ohne Beruf</i> ...	28853	—	37590	—
V. Összes egyéb f. u. <i>Sonstige zusammen</i> ...	28853	—	38096	3	
Összes foglalk. nélkül <i>Ohne Beruf zusammen</i>	54982	440	123229	122	

91. számú tábla. (Végo.)

Tabelle Nr. 91. (Schluss).

Összesítés. — *Recapitulation.*

Kereseti ág — <i>Erwerbszweig</i>	Férfi — <i>Männlich</i>		Nő — <i>Weiblich</i>	
	létszám <i>Anzahl</i>	ebből mel- lékfoglal- kozást üz <i>Hievon haben Neben- beruf</i>	létszám <i>Anzahl</i>	ebből mel- lékfoglal- kozást üz <i>Hievon haben Neben- beruf</i>
A) Östermelés, <i>Urproduktion</i>	4036	424	539	19
B) I. Éledelel- <i>ipar, Nahrungsindustrie</i>	9130	258	861	17
II. Ruházati <i>ipar, Kleidungsindustrie</i>	11840	300	4104	66
III. Építő- <i>ipar, Bauindustrie</i>	3857	301	2	—
IV. Fonó, szövő- <i>ipar, Spinner. u. Web.</i>	398	7	110	—
V. Agyag- <i>ipar, Thonindustrie</i>	320	9	122	—
VI. Fa- <i>ipar, Holzindustrie</i>	5028	103	13	1
VII. Fém- <i>ipar, Metallindustrie</i>	6956	64	33	1
VIII. Sokszorosító <i>ip., Polygraph. Ind.</i>	1693	17	170	—
IX. Iparos-művészet, <i>Gewerbl. Kunst</i>	775	13	111	—
X. Műszer- <i>ipar, Mechan. Industrie</i>	599	6	3	—
XI. Bőr- és papir- <i>ipar, Leder- und Papier- industrie</i>	1383	16	60	—
XII. Olaj- és zsir- <i>ipar, Oel- u. Fettindust.</i>	102	—	7	1
XIII. Iparos festő, <i>Färbereien</i>	228	21	10	—
XIV. Vegyes <i>ipar, Verschied. Industrie</i>	2739	25	6897	100
Összes <i>ipar. — Industrie zusammen</i>	45548	1140	12503	186
C) I. Száraz <i>forgalom, Landverkehr</i>	3888	92	54	3
II. Vizi <i>forgalom, Wasserverkehr</i>	1239	16	2	—
Összes <i>forgalom. — Verkehr zusammen</i>	5127	108	56	3
D) I. Österm. keresk. <i>Handl. mit Urpr.</i>	2849	57	109	8
II. Iparczikk. » » <i>mit Industrieartl.</i>	3737	43	149	2
III. Pénzrel és hitellel kereskedők, <i>Handel mit Geld und Credit</i>	878	25	5	—
IV. Közvetítők, <i>Vermittler</i>	1453	10	5	—
V. Járókelő kiskeresk., <i>Amb. Kleinh.</i>	1036	12	1175	41
VI. Egyéb keresk., <i>Sonstiger Handel</i>	3262	101	554	16
Összes keresked. <i>Handel zusammen</i>	13215	248	1997	67
E) I. Testi <i>szolgálat, Körperl. Dienstl.</i>	30417	33	42161	8
II. Szellemi <i>szolgálat, Geist. Dienstl.</i>	13307	632	2068	46
III. Különféle <i>szolg., Verschied. Dienstl.</i>	5389	486	1108	95
Összes <i>személyes szolg., Pers. Dienstl. zus.</i>	49113	1051	45337	149
F) I. Saját <i>vagyomból élők, Aus eigenen Mitteln lebende</i>	1797	408	1842	107
II. Ház <i>tartásban elfoglalva, In der Haus- haltung Beschäftigte</i>	210	30	64369	—
III. Gyám. <i>élők, Von Unterst. Lebende</i>	440	2	1537	12
IV. Tanulók, <i>Lernende</i>	23682	—	17385	—
V. Egyéb, <i>Sonstige</i>	28853	—	38096	3
Összes <i>kereset nélküliek — Ohne Erwerb zusammen</i>	54982	440	123229	122
Főösszeg — Hauptsumme	172021	3411	183661	546

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Egyes kereseti ágak összefoglaló leírása.

(Természetrajzi módszer megkísérlése.)

Az iparosok általában. — A cipészek. — A szabók. — A lakatosok. — Az asztalosok. — A kereskedők általában. — A testi munkából élők általában és a napszámosok és cselédek különösen. — A szellemi munkából élők általában és a közhivatalnokok, tanítók, orvosok és ügyvédek különösen.

A kereseti statisztika eddigi részeiben foglalkoztunk az egyének különféle tulajdonságaival: szemügyre vettük a nemet, a kort, a származást, a hitfelekezetet, a nemzetiséget, a nősülési arányt, a műveltséget — de a társadalmi egyént egészben, úgy a mint az helyét az életben tényleg kitölti, magunk előtt nem láttuk. Az eddig követett kategoriák elvont természetűek valának és így a társadalom egyes elemeinek konkrét képét nem nyújtották. Ép ezért igyekeztünk mármost az eddig elvont kategoriák szerint felbontott sugarakat ismét az individuumok összképére egybegyűjteni. Mindazon állításokban, melyeket e füzetben az egyes foglalkozási ágakról tettünk, ezen foglalkozási ág fogalma képezte az alanyt, és ezen ágak sajátosságai az állitmányokat. Az eddig követett uton azonban nem az alanyon kezdtük volt, hanem az állitmányokon, a melyeken egytől egyig végigmentünk. Most már a konkrét alanyt választjuk kiindulási pontul, azt keresvén, miféle tulajdonságokat tudunk róla kimondani. Valamint például az állatrajz első feladata, hogy az egyes állati individuumok összefüggő képét nyujtsa, úgy a néprajzban is a társadalmi rétegek egyes példáit individualiter is kellene szemünk elé állítani.

Ezen természetrajzi előadás jogosultsága és lehetősége ellen kifogás nem tehető. Ámde akadályozni fog bennünket benne a dolog természetében rejlő más körülmény. A természetbúvár t. i. az általa leírandó individuumot maga előtt látja és minden egyes esetnél más más tulajdonságokat fedezhet fel rajta: az egyik állatnál a tollazat, egy másiknál a láb szerkezete, harmadiknál a fej alakja, a bőr színe, az állat hangja stb. képezi, az eszerint folyton váltakozó észlelés tárgyát. Nem úgy a statisztikai észlelésnél, a mely a megfigyelendő tulajdonságok megállapítását nem idomíthatja az észlelt tárgy tényleg mutatkozó tulajdonságaihoz képest, hanem a felveendő szempontok iránt már előzetesen, mielőtt még a tárgy szeme elé léphetett volna, kénytelen tisztába jönni. Amint azokat pedig egyszer megállapította, azokat utólagosan, midőn a leíráshoz azaz a szemlélési anyag feldolgozásához fog, már nem változtathatja. A statisztikai

észlelési szempontoknak ezen változatlansága és hajthatatlansága befolyással van továbbá az előadás módjára is, a mennyiben roppant fárasztó volna, ha pl. a foglalkozási statisztikában kétszáz foglalkozás egy és ugyanazon minta szerint végig tárgyalatnék. Nem kevésbé fárasztó volna, ha minden egyes foglalkozásnál újból s újra kellene ismételni mindazon megszorításokat, figyelmeztetéseket, az arányszámok megállapítási módját s értelmét stb., melyek elkerülhetetlenek, midőn az életnek ezerféleképen változó képét a statisztikának merev és tágitásokat el nem tűrő keretébe kellett szorítani. Ez oknál fogva az ilyen statisztikai konkrét leírás leginkább csak táblás alakban történhetnék, a mint tettük is ezt az 1870-diki népszámlálás feldolgozása alkalmával.*)

Midőn azonban magyarázó szóval szeretnők a társadalomnak azon kiváló fontosságú rétegeit ösmertetni, melyeket egyes jelentékenyebb foglalkozási ágak képviselnek, szorítokzni kellend arra, hogy csakis néhány legfontosabb ágat szemeljünk ki. Az alább következő fejtegetésben, a felállított nagy foglalkozási csoportokból ez okból választjuk ki az ipar, kereskedelem, a szellemi- és testi szolgálatok csoportjait, míg az egyes kereseti ágakból a következőkről fogunk iparkodni, az előbbi fejezetekben abstract szempontok szerint szétszórt jellemzéseket az illető ágak egy-egy konkrét képévé összefoglalni:

cseléd, napszámos, czipész, szabó, államhivatalnok, asztalos, lakatos, tanító, ügyvéd, orvos.

Az iparosok általában.

Budapest az országnak nemcsak politikai, de egyuttal iparos, kereskedelmi és szellemi középpontját is képezi. A mi különösen a főváros iparos jelentőségét illeti, ez már azon egy adatból is kitűnik, hogy az egész országban élő iparosok száma csak tizenegyszeresét teszi az egy Budapesten foglalkozó iparosoknak, míg népszám tekintetében a vidék a fővárosnak 35-szörösét teszi. Leginkább kitűnik a fővárosnak a vidék fölötti fölénye azon iparágaknál, a melyek különös értelmiséget vagy művészeti izlést igényelnek. Így például Budapesten található az órásk teljes 17 százaléka, a kőfaragók 19 százaléka. Az országban létező fényképészekből és könyvkötőkéből is egy teljes harmad Budapesten él. A fametszőkből és vésnökökből 44⁰/₁₀₀, az aranyműveseknek, könyvnyomdászoknak és műszerészeknek (mechanikusoknak) több mint fele, sőt a könyvnyomdászokból majdnem teljes két harmadrész!

Magában a fővárosban közel hatvanezer ember él iparból, tehát az össznépeességnek 16¹/₃ százaléka, a keresettel bíró népeességnek pedig teljes harmada. A megelőző pesti népszámlálás alkalmával az iparosok az összlakosságnak 21 százalékát képezték; akkoriban ugyan az iparban elfoglalt napszámosok is be voltak számítva; de miután az utóbbiak csak 1¹/₂ százalékot tesznek, még ezek beszámítása mellett is azon meglepő eredménynyel állunk szem-

*) L. Körösi »Pest városa 1870-be« 68. sz. tábla: Az egyes kereseti ágaknak áttekintési táblája.

ben, hogy jelenleg kevesebben foglalkoznak iparral, mint egy évtizeddel ezelőtt.¹⁾ A legfeltünőbb foglalkozás tapasztalható az ácsoknál, asztalosoknál, tímároknál, kőműveseknél, sőt még a malomiparnál is. Nevezetes szaporodás ellenben csak azon két ágánál mutatkozik, mely nem is tekinthető valóságos mesterségnek, t. i. a mosás és a női kézi munka körében. Némi emelkedést tüntet fel a nyomdászat is.

A legnevezetesebb iparágak gyanánt a következők tűnnek fel:

női kézi munka	6,324 egyénnel	mosás és tisztítás	2,753 egyénnel
cipészek	6,237 »	kőművesség	1,942 »
szabók	5,659 »	könyvnyomdászat	1,713 »
vendéglősök és kores-		pékek	1,342 »
márosok	3,742 »	kovácsok	1,258 »
asztalosok	3,653 »	mészárosok	1,079 »
lakatosok	3,012 »		

Az iparosok $\frac{5}{6}$ része Pesten, $\frac{1}{6}$ része Budán lakik. Ha azonban azoknak az összlakossághoz való arány-számát keressük, úgy azt találjuk, hogy úgy a pesti, mint a budai oldal majdnem egyenlő sűrűséget mutat fel: itt is, ott is minden ötödik—hatodik felnőtt (10 éven felüli) ember iparos. A legstürűbb iparos lakosságot a Terézváros és a Józsefváros tüntet fel: ott t. i. már minden negyedik felnőtt ember iparból élő.

Az iparból élő férfiak száma közel 46,000-et, a nőké közel 13 ezret tesz; tekintettel az őstermelésnél, a kereskedelemnél és a szellemi szolgáltatoknál mutatkozó viszonyokra, a nőneműek az iparos munkában való részvéte elég jelentékenynek nevezendő. Az egyes iparágakból különösen kiemelendő a női kéziipar, a mely a női iparosoknak teljes felét, azaz 6,309 egyént tartalmazza, valamint a mosás, a melyben majdnem további ötödrészüket (2,700 nő) foglalozik. A többi iparágaknál az azokban elfoglalt nők száma legfeljebb már csak egy pár száz egyénre rúg; így különösen találunk a szabóiparnál 985, a dohánygyártásban 374, vendéglőkben és koresmákban 377, kávéházakban és kávémérésekben 272, a piperészethnél 291, könyvnyomdákbau 170 nőt elfoglalva.

Az önállóak száma a kilencezernél többet tévén, minden önállóra átlag négy—öt ($4\frac{7}{10}$) munkás, ha pedig a napszamosokat is beszámítjuk, öt—hat ($5\frac{1}{2}$) alkalmazott számítható. A fentemlitett kilencezer önálló között nem kevesebb mint 1800 nő találtatván, így tehát az önálló iparosok közt már minden öt közül egy nő akad. Ha azonban a nem okvetlen iparosoknak tekintendő mosónéktól eltekintünk, úgy a mesterek közt csak minden hetedik nő.

Gyakoriak a mesternők a következő ágakban: mindenekelőtt a piperészethben, a hol a tulajdonosok (divatárusnők) mind asszonyok, valamint a virágcsinálóknál is, hol csak két férfitulajdonost találunk. Számosak továbbá a kávéházak és kávémérések tulajdonosai közt (fele részben nő), valamint a rendes aránynál gyakrabban találni ezukrászatokban, és a szabóiparban is.

¹⁾ Az 1870-diki állapotokkal való összehasonlítás mindig csak Pest városára szorítkozik, miután a budai részek foglalkozási statisztikája 1870-ben — tehát a testvérvárosok egyesülése előtt — fel nem dolgoztatott.

Ha az egyes iparágakban foglalkozó mesterek számát az ugyanazon ágakban dolgozó munkásokkal összehasonlítjuk, ez által némi ítéletet képezhetünk magunknak a felől, vajjon az illető iparág nagyobb vagy kisebb mérvben szokott-e gyakoroltatni. Kihagyván azon ágakat, melyek részvénytársulatok által üztetnek⁴⁾ úgy találjuk, hogy legtöbb segéddel dolgoznak a lakatosok, a hol t. i. egy-egy mesterre átlag 16—17 segéd vagy tanonc esik, valamint az ácsok, a kik átlag 12 segéddel dolgoznak. Továbbá 6—9 segéd esik egy-egy mesterre: kovácsoknál, asztalosoknál, könyvkötőknel, kádároknel és pékeknél. Átlag négy vagy öt segéddel dolgoznak a következő iparágakban: mázolók, kárpitosok, bádigosok, bognárok, cipészek, esztergályosok, szabók és üvegesek. Átlag három-három segéddel dolgoznak, tehát határozottan kisiparos módjára üzik mesterségüket: az aranyművesek, szücsök, szobafestők, kalaposok és czukrászok. Még ennél is kevesebb, azaz csak két segédet alkalmaz az órás és a pipere-ipar.

A tanoncok az említett 44,000 munkás közt, hétezerrel nagyobb tömeget képviselnek. Ha itt is összehasonlítjuk a tanoncok számát a mesterek számával, úgy találjuk, hogy legtöbb tanoncczal t. i. átlag hárommal dolgoznak a lakatosok és a kövezők. Kőfaragók, könyvkötők, virágcsinálók és esztergályosok átlag mintegy két tanoncczal dolgoznak. — Azon viszás esetek, hogy tanköteles korban álló fiatalokat az iskolától elvonnának és iparra fognának, jelenleg már a nagy kivételekhez tartoznak. Így például még a cipészinasok közt is, a kik pedig e tekintetben legrosszabbul állanak, tíz évvel ezelőtt még egy teljes negyedrészt állt vala tanköteles korban, míg jelenleg már csak hat százalékot találui! E tekintetben tehát méltán beszélhetünk az állapotoknak hatalmas és imponáló javulásáról.

Mint feltűnő jelenségre akarunk utalni azon meglepő tényre, hogy az ipar terén 20—25 éves tanonc is található, még pedig 112, ezek közt 12 a szabóknál és ugyanannyi a cipészeknél.

Az önállóságra jutás az ipar terén nem látszik valami igen könnyű dolognak, miután az önállóak (mesterek stb.) közt csak tizenegy százalék fiatalabb a harmincz évnél. Az önállóságra jutást akadályozó körülmények súlyát talán abból ítélhetjük meg, ha azt keressük, hány hatvan évét mult munkást találunk a különféle ágakban, a mi mellett persze nem vagyunk tekintettel mindazon segédekre, a kik szintén ősz hajjal, de a 60-ik évük elérése előtt elhaltak. Az iparnál 1038 ily agg segédet találunk, tehát ezer közt 24-et. Legcsékélyebbnek látszik az önállóságra jutás lehetősége a hajógyáraknál, a hol ezer férfi munkás közt az aggok száma 95, és az ácsoknál, a hol 61; szabóknál, kőműveseknél és szücsöknél ezek száma 36—46 közt ingadozik, asztalosoknál és mázolóknál a 30 körül van. Legkönnyebbnek látszik az önállóságra jutás bádigosoknál és henteseknél (10,000 közt csak 2 illetőleg 3 hatvan éves). Igen kevés 60 éves egyént találunk a serfőzők, pékek és a szedők közt, a mi azonban a'ighanem ezen foglalkozási ágaknak egészségtelen voltára vezethető vissza.

Ezen adatok azonban részben ellenkeznek a nősülési arányból levonható következtetésekkel, a mennyiben t. i. kétségkívül igazolt az is, ha a fentartás nagyobb

⁴⁾ Indokolást l. 51. lapon.

könnyűségét abból akarjuk megítélni, mely ágban szoktak legkorább nőszülni? E tekintetben is az iparos kedvezőtlenebben áll, mint a földművelő, majoros, hivatalnok, valamint a kiskereskedő is. Míg t. i. száz-száz 30 éven aluli szatócs közül 51 nős, majoros közt 49, állambivatalnok közt 24, ügynök közt 30, addig az iparosok közt sokkal alacsonyabb arányokat találunk. Hajógyári munkásokból ugyan még 29 százalék nős, de a malomiparnál már csak 20 százalék, a szabóknál 18 százalék, cipészeknél 17 százalék, bádogosokból, koresmárosokból és kárposokból 15, asztalosokból, nyomdászokból 14, ékszerészekből és hentesekből 13, lakatosokból, mészárosokból és kádárokból 12, kovácsokból 10, sőt pékekből csak 7 százalék. De az ezen, valamint a megelőző adatok közt tapasztalható részbeni ellentmondás egyúttal azt is bizonyítja, mily nehéz dolog a minőségi különbségeket mennyiségiekre átváltoztatni, és azoknak helyes symptomáit kitalálni.

Volt idő, midőn Budapesten az ipar leginkább külföldiek kezén vala. Jelenleg az ipar terén foglalkozó 58,000 ember közül 49,000 belföldi és csak 8000 osztrák születésű, 1200 pedig külföldi származású. E szerint a belföldiek jelenleg az összes iparosok 84 százalékát teszik. A belföldi iparosok száma az utolsó évtized alatt is emelkedett, t. i. 78 százalékról 84 százalékra. Azon iparágak, melyekben az osztrák és külföldi elem ez idő alatt leginkább fogyott, a pékek és bádogosok. Pékeknél volt ugyanis előbb 30.53% idegen, most csak 19.57% bádogosoknál előbb 22.32% idegen, most 15.88%.

Az Ausztriából és a külföldről bevándoroltak feltűnő gyakran foglalkoznak a koresma és a kőműveságával. Míg t. i. a főváros tizezer belföldi férfi lakosa közt csak 161 koresmáros, pinczér stb. találtatik, addig ugyanannyi osztrák között 453, sőt külföldi közt is 300, de a Bajorországból bevándoroltak közt épenséggel 793 minden tizezer ember közt! Az Ausztriából bevándoroltak tehát háromszor oly sűrűn lépnek ezen pályára, mint a belföldiek, a kik attól határozottan idegenkedni látszanak, — a mi aztán a koresmai és vendéglői szolgálatnak német voltát némiképen megmagyarázza. Különösen sok német koresmáros és pinczér eredt Ausztria német tartományaiból és Morvaországból.

Feltűnő továbbá azon csekély hajlam, melyet a belföldiek a kőművesmesterség iránt tanusítanak. Tizezer belföldi közül t. i. alig 100 él e mesterség után, míg a külföldiekből felével, osztrákokból kétszerte több. Leginkább vonzódnak e foglalkozás iránt a poroszok (444), morvák (414) és az olaszok (361). Főlemlíthető továbbá, hogy a Galicziából bevándoroltak közt szintén alig akad kőműves.

Azon felül felemlíthető, hogy az Ausztriából bevándoroltak még a következő ágak felé fordulnak előszeretettel: kádár-, pék-, szabóipar, bajógyár és kövezés, míg a külföldről bevándoroltak közt aránylag sok a hentes, malommunkás és a lakatos.

Azon ágak ellenben, a melyek felé a külföldről bevándoroltak legritkábban fordulnak, a szabómesterség a mészáros foglalkozás és a cipészet.

Az Ausztriaiak közt különösen kitűnnek iparos hajlamuk által a csehek és morvák, míg a német tartománybeliek csak a koresmatartás, valamint az aranyműves és a nyomdászati iparban való részvételük tekintetében mulják felül e szomszédaikat. Annál nagyobb iparos-hajlamot árulnak el azonban a Német-

országból bevándoroltak. Ezen érdekes állapotokra némi világot vethet az alábbi felsorolás, mely kimutatja, tizezer az említett országokból származó egyén közül hány foglalkozik a felemlített nevezetesebb iparágakban:

	belföldi	Ausztria német tartományaiból	Cseh-	Morva- országól	Német-
pék	71	58	193	227	77
mészáros	61	47	146	120	18
korcsmáros	161	698	375	700	442
ezipész	373	159	405	546	53
szabó	266	144	434	386	131
kőmives	99	211	257	414	155 (olaszokból 361)
lakatos	168	244	270	275	323
kovács	76	43	74	63	53

A származásról közölt adatoknál még érdekesebbek azok, melyek a nemzetiségre (ill. az ennek jele gyanánt számbavett anyanyelvre) vonatkoznak. Az iparosok közt találunk

23,036 magyart
16,573 németet és
2,717 tótót.

A magyar elem országszerte inkább a földművelés, mint az ipar képviselője gyanánt tekinthető. A fővárosi viszonyok e tekintetben valamivel kedvezőbbek, a mennyiben itt t. i. a magyarok közt már sűrűbben találunk iparost is. Azonban tagadhatatlan, hogy a németek és a tótok kifejelettebb iparos hajlammal dicsekedhetnek. Áll ez pedig nemcsak a bevándorolt németekről, vagy a Cseh- és Morvaországból származó szlávokról, hanem saját hazánk német vagy tót nyelvű fiairól is, mint erről alant számszerint meg fogunk győződni.

Vannak mindazonáltal egyes iparágak, melyek a fővárosban majdnem túlnyomó magyar jelleget viselnek. Ilyen a kovácsipar, mely $\frac{3}{4}$, a bogrnár-ipar, mely $\frac{7}{10}$ részben valamint az asztalosipar, mely $\frac{3}{5}$ részben magyar; továbbá a szűcsök, könyvkötők.

Túlnyomóan német jellegűek ellenben a következő iparágak, a melyeknek t. i. nagyobb fele német egyénekből áll: a korcsmárosok, a molnások (gőzmalmi munkások), a kávéház és kávémérő-üzletek, a kőmivesek, a kőfaragók, aranymivesek, kádárok, bádogosok, öntődékben dolgozók, az iparos-művészet, mechanikai ipar, hajó- és dohánygyárakban dolgozók, a mázolók, és a kárpitások.

Ezen adatok azonban csak igen homályosan jellemzik az egyes nemzetiségeknek különféle iparos hajlamát. Miután t. i. a lakosságnak több mint fele része magyar, és csak harmadrésze német, nem volna voltaképen feltűnő, ha minden foglalkozási ágban az illetők nagyobb fele magyarokból állana. A különféle nemzetiségek iparos hajlamának helyes mérése tehát csak úgy lehetséges, ha azt számítjuk ki: egyenlő nagy tömegeből, (pld. tizezer lakóból) hány fordul az ipar felé általában, és hány különösen annak egyes ágai felé. Így állítván fel a kérdést, azon eredményre jutunk, hogy

10,000 magyar közül iparral foglalkozik	2415
» tót » » »	2870
» német » » »	2979.

E szerint a németek képezik a főváros legiparosabb elemét; a magyar úgy ennek, mint a tótnak mögötte áll, de még sem annyira, mint azt sokan hitték. Sőt vannak egyes iparágak, a melyekhez a magyar inkább hajlik, mint akár a német is. Ilyenek a pék- és mészáros-ipar, a czipészet, az asztalos-ipar, a könyvnyomdászat, de mindenek fölött a kovácsmesterség, mely felé 10,000 német közül 37, tizezer tótból 77, de ugyanannyi magyarból 96 fordul.

A németek ellenben a következő iparágakban tűnnek ki: hentes-ipar, koresmatartás, malom-ipar, kőművesség, ácsmesterség, aranyművesség, bádogos-ipar, öntődék, iparos művészet, mechanikai ipar, hajógyártás és kárpitos mesterség.

A tótok pedig feltűnő előszeretettel és a németeket is túlszárnyaló mohósággal kapnak a következő ágakba: pékmesterség, malomipar, kovácipar, ácsipar, asztalosipar, öntöde, de mindenek fölött a szabó- és a czipézmesterség; tizezer fővárosi tótból közel 700 czipész kerül ki, ellenben ugyanannyi németből csak 303.

A hitfelekezeti egyik legérdekesebbike lévén azon társadalmi mozzanatoknak, melyek befolyásukat az életnek még legtávolabb eső alakzataira is szokták érvényesíteni, az a foglalkozási statisztikában is igen érdekes eredményekkel kecsegtet.

Az ipar terén foglalkozó férfiak közül (csakis e nem viszonyait dolgoztuk fel ez irányban) találunk

31,718 katolikust

2,984 ágostai

2,676 helvét és

7,675 izraelita vallású egyént, míg a fennmaradó

ötszáz egyén egyéb hitfelekezetekhez tartozik. — Majdnem kizárólag katolikusoknak tekinthetjük a kőműveseket, kővezőket, cserépfedőket, valamint a kőfaragókat és kötélverőket; körülbelül $\frac{4}{5}$ részben katolikusok még a kádárok, fényezők, téglavetők, hentesek, a serfőzők, valamint a hajógyárakban dolgozók. Ellenben katolikust alig találni a pálinkamérőknél.

Túlnyomóan ágostaiakból vagy helvétekből álló iparág nem létezik.

Erősen izraelita jellegű, azaz több mint felerészben e hitűekből áll a pálinkamérés, az aranyművesség, czimfestészet, szappanosipar. Ellenben izraelitát alig találni a következő ágaknál: hentes (23), kőfaragó (12), bognár (3), kötélgyártás (3); a következő ágakban csak egy-egy izraelitát találtunk: kőművesség, cserépfedés, kőszőrűsmesterség; a kővezők közt, valamint a hajó- és dohánygyárakban azonban egyetlenegy izraelita sem található. Ez utóbbi adatok azonban annyiban más értékűek, mint a többi hitfelekezetekről fölhozottak, mivel emezeknél a statisztika nyújtotta számokban az illetők szabad akaratjuknak kifo-lyását mérlegelhetjük, míg az izraelitáknál már magukból a tényekből is kiviláglik azon körülmény, hogy keresetük szabad választásában előbb a fennállott törvényes tilalmak, valamint jelenleg is a társadalmi állapotainkban gyökerező akadályok által gátolva.

Valamint a nemzetiségnél, úgy a hitfelekezetek szereplése tekintetében is figyelembe veendő az egyes vallásoknak számereje, azaz a számítás szintén tiz-tizezere lesz alkalmazandó. Ily számítás aztán arról győz meg, hogy legtöbb iparos akad az ágostaiak és a katolikusok körében, legkevesebb pedig az izraeliták közt. Foglalkozik ugyanis tiz-tizezer (férfi) közül iparral

ágostaiaknál	2,956
katolikusoknál	2,833
helvéteknél	2,512
izraelitáknál	2,089

Ha ugyanezen számítás alapján akarjuk már most az egyes hitfelekezetbeliek hajlamát bizonyos iparágak felé vagy azoktól való idegenkedésüket felismerni, úgy a már előbb említett ágakon kívül még a következőket említhetjük fel:

ágostaiak különös előszeretettel lesznek mechanikusokká, ellenben igen ritkák a hajógyárakban;

katolikusokból aránylag négyszer annyi lesz kőművessé, mint például helvétekből;

helvétek inkább, mint a többi hitfelekezetheliek, lépnek a malomiparba, vagy lesznek cipészekké, asztalosokká, de különösen kovácsokká; ez utóbbi ágba például kétszer gyakrabban szoktak belépni, mint a katolikusok; ellenben feltűnő ritkán választják pályául a pék, mészáros, korcsmáros, kőműves, aranyműves, bádogos, öntőde, iparos-művészet, mechanikai ipar, könyvnyomda vagy kárpitos-ipart;

izraeliták leginkább lesznek szabókká (harmadfél-szer gyakrabban mint katolikusok vagy helvétek), aranyművesekké. (ötszörösen gyakrabban mint katolikusok, 12-szeresen gyakrabban mint helvétek), bádogosokká, iparos-művészekké, könyvnyomdászokká és kárpitosokká. Mely ágak felé fordulnak legritkábban, azt már előadtuk.

Az iparos-osztály átlagos műveltségi fokának jellemzésül szolgálhat azon tény, hogy jelenleg száz iparos közül tizenkettőt találunk, a ki írni-olvasni nem tud. Valljuk be, hogy ez nem épen valami kedvező eredmény. Ezen átlagos kedvezőtlen eredmény azonban egyrészt a nőknek, másrészt a nyersebb iparágakban foglalkozók alacsony műveltségi foka által idéztetik elő; az iparos férfiaknál ugyanis csak 9°/o analfabét található; de kőművesek, ácsok és hajógyári munkások közt 15—16 százaléket teszen az analfabétok aránya. Legkedvezőbben áll a nyomdászat, az aranyművesség, a kárpitos-ipar, a mechanikai ipar, a hol alig találui írni nem tudót. Mészárosoknál, vendéglősöknel, lakatosoknál szintén alig 3—4°/o-ot tesznek az analfabéták.

Azon eredményt, hogy a külföldiek rendszerint nagyobb műveltséggel bírnak, mint a belföldiek, természetesnek kell találnunk. Az ipar terén azonban nemcsak hogy a külföldi elem valami különös fölényét föl nem ismerhetjük, de ellenkezőleg több ágban egyenesen a belföldiek vannak előnyben.

Igy már az ipar összképében is nemcsak hogy a férfiak mérkőzhetnek a külföldiekkel, de a belföldi nők már épen sokkal kedvezőbb állapotokat is tüntetnek fel mint az osztrákok, lévén t. i. az analfabéták száma:

belföldi férfiaknál 8.4^o/_o osztrákoknál 9.7^o/_o külföldieknél 5.5^o/_o
 » nőknél 22.0^o/_o » 42.0^o/_o külföldieknél 10.4^o/_o ¹⁾

Egyes iparágakban azonban a belföldi férfiak is tútesznek az osztrák, de néha még a külföldi férfiakon is. Így például teszen az analfabéták száma:

	belföldiek	osztrákok	külföldiek
szabóknál	9.7 ^o / _o	13.1 ^o / _o	11.6 ^o / _o
czipészeknél	11.2 ^o / _o	16.2 ^o / _o	11.8 ^o / _o
kőműveseknél	15.3 ^o / _o	20.0 ^o / _o	8.7 ^o / _o
téglavetőknél	10.9 ^o / _o	37.1 ^o / _o	—

Végül még csak a mellékkereset kérdéséről akarunk megemlékezni. Az iparosok csak ritkán üznek mellékfoglalkozást: ezer férfi közül csak 25, ezer nő közül csak 15. Leggyakoribb a mellékkereset azon ágaknál, melyek az évnek csak bizonyos szakában folytathatók, így kőműveseknél és ácsoknál, kik házmesterségre is vállalkoznak, továbbá mészárosoknál, kik néha koresmát is tartanak.

A cipészek.

Magyarországon egyetlen mesterség sem számol annyi hozzátartozót, mint a cipészet.²⁾ A fővárosban is ez a legelterjedtebb iparág,³⁾ lévén az ebből élők száma 6237, köztük 1127 mester. A cipészek száma különben egy évtizeddel előbb a fővárosban jóval nagyobb vala; legalább a pesti oldalon — melyről egyedül birunk részletes foglalkozási statisztikát — az 1870-diki népszámlálás alkalmával 240 cipészt találtunk minden 10,000 lakó után, ellenben jelenleg csak 188-at, tehát erős ötöddel kevesebbet.

Legsűrűbben találni a cipészeket a VII. kerületben és a Józsefvárosban, a hol t. i. minden 31-dik felnőtt ember tartozik hozzá, valamint a Ferenczvárosban is (minden 48-dik ember). Ellenben legritkábbak Óbudán (minden 79-dik) a Lipótvárosban (minden 118-dik), de még inkább Kőbányán (minden 123-dik). Egészben véve a pesti oldalon aránylag felével több cipészszel találkozhatni, mint a budain.

Nők ez iparágban tudvalevőleg alig foglalkoznak: 6197 férfi mellett csak negyven nőt találunk, ezek közt is felerész mesternek hátrahagyott özvegye.

A mesterek száma 1127; száz mesterre tehát átlag 433 segéd jut, azaz a cipészet kisipar. A cipészek szeretnek feltűnő sok inással dolgozni: egyetlenegy iparág sem szolgáltat annyi inast, mint a cipészet. A cipészinások száma t. i. teljes 1200-ra rüg, míg például a szabómesterek, kik pedig majd éppannyian vannak mint a cipészek csak 750-et alkalmaznak. A tanköteles korban álló, valamint a 20—25 éves korban álló inasokról már fönt, az ipar tárgyalásánál emlékeztünk meg.

Arról is megemlékeztünk már, hogy a cipészmesterek közt fiatal embe-

¹⁾ Iparban foglalkozó külföldi nő csak 77 van, köztük analfabét 8.

²⁾ Jekelfalussy szerint a cipészek száma 76,682.

³⁾ Ha t. i. a női kéziipartól, mely nem szorosabb értelemben mesterség, eltekintünk.

bereket nem igen találunk: csak $7\frac{1}{3}\%$ fiatalabb a 30 évnél, míg például kores-márosokból 11% .

Az összes czipészek közt 5590 belföldi, 629 osztrák, de csak tizenhét külföldi található. Az osztrákok közt különösen a Cseh- és Morvaországból származók azok, a kik ez ágban előszeretettel foglalkoznak.

Nemzetiség tekintetében találunk a czipészek közt 3500 magyart, 1700 németet és 650 tótót. Ha tekintetbe vesszük a tót elemnek kis számát, úgy kell találnunk, hogy köztük aránylag igen sok választja ezen ipart, míg a németekből legkevesebb. A főváros tiz-tizezer tót férfi lakója közül t. i. 685 lesz czipészsze, míg a magyarokból 366 és a németekből csak 303.

Az egyes hitfelekezeteknél csak annyiban mutatkozik említésreméltó különbség, hogy az izraeliták feltűnő ritkán szánják fiaikat ezen mesterségre.

A czipészek műveltségi foka nem mondható valami nagyon kielégítőnek, miután száz közül tizenkettő még irni sem tud.

A férfiaknak csak negyven százaléka nő, a mi arra engedne következtetni, hogy ez iparágban az önálló tűzhely alapítása meglehetősen nehézségekkel jár.

A szabók.

Számra nézve a czipészek után a szabók sorakoznak, a kiknek összes száma ugyanis 5659-re rúg. Ezen iparág is azok közé tartozik, a melynek szaporodása nem tartott lépést a népesség szaporodásával, úgy hogy jelenleg (aránylag) egy ötöddel kevesebb szabónk van (Pesten), mint egy évtizeddel ezelőtt.

Kerületek szerinti eloszlásukban még nagyobb sajátságosságokat tüntetnek fel, mint a czipészek. A budapesti összes szabókból t. i. csak 8 százalék lakik Budán, de 92 Pesten. Itt ezer-ezer lakó közt háromszor annyi szabót találunk mint a budain; sőt Óbuda és a VII. kerület közt a szabók sűrűsége hatszorosával különbözik, emitt minden 27-dik, amott pedig csak minden 155 dik felnőtt ember foglalkozván ruhakészítéssel. A VII. kerületben található az összes fővárosi szabóknak teljes harmadát. E kerületen kívül számos szabója által tűnik ki még a VI., VIII. és IV. kerület is.

A szabómesterség egyike azon iparágaknak, melyekben aránylag legtöbb nő foglalkozik, t. i. közel ezer. Ezek közül 375 van női szabónak beírva, míg a férfiak közül 327; vagy 4000 szabóról azonban nem tudni bizonyosan vajjon férfi- vagy nőszabó-e? Az első föltevés a valószínűbb.

A mesterek száma 1023.

Hogy ezen ág szintén a kisiparhoz számítandó, kitűnik azon tényből, hogy száz-száz mesterre csak 410 segéd esik. Ez utóbbiak közt a tanoncok száma 73-at tesz, tehát minden négy mester közül átlag egy akad, a ki még tanonczot sem tarthat. A 752 szabóinas közt nem kevesebb mint 273 a leány, tehát több mint akármelyik más iparágban (a női kézi munkától eltekintve). E leányok nagyobbára 10—15 éves korban állanak. Különben az 1023 mester közt is egy teljes hatodrészt nő, míg péld. czipészeknél csak $\frac{1}{63}$ részt találunk.

A szabómesterek közt még kevesebb fiatal embert találunk, mintsem a cipészeknél, ellenben a 60 éven felüliek száma náluk $20\frac{2}{3}$ százalékot tesz, míg a cipészeknél csak $12\frac{1}{3}$ -ot. A segédek körében is jóval több öreg egyént találunk a szabóknál, mint a többi iparágaknál. A 83. és 84-dik lapon felsorolt iparágak közt csak kettőre akadunk, mely a szabómesterséget e tekintetben túlszárnyalná, t. i. az ácsok és a hajógyári munkások. Ezek szerint tehát azt bihetnök, hogy az önállósítás ez ágban nagy nehézségekbe ütközik.

Származásra nézve a szabók közt van 4,900 belföldi, 700 osztrák, de csak 46 külföldi, mely utóbbiak közt tehát szabó alig található. Az osztrákokról is felemlíthető, hogy Ausztriának német tartományaiából bevándorolt ezer férfi közt csak 14 szabó akad, míg a galíciaiaknál 48, a cseheknél 43 és a morváknál 39. Ez utóbbi adat különösen érdekessé válik, ha arról értesülünk, hogy a fővárosnak ezer-ezer Magyarországon született lakója közül is csak 27 adja magát a szabómesterségre.

A szabóipar szintén azok közé számítandó, melyek túlnyomólag magyaroknak tekinthetők, lévén körükben ezek száma közel 3000, míg a németeké 1900 és a tótoké 400. Hitfelekezet tekintetében azonban ez ipar azon kevés ágak közé sorakozik, a melyekben az akatolikusok vannak többségben, téven t. i.¹⁾ a katolikusok száma 2280, de az izraelitáké 1842 és a két protestáns vallásuké közel 500-at. Tekintvén azon körülményt, hogy az izraelita lakosság az összlakosságnak csak egyötödét teszi, a fenti adatból azon meggyőződést nyerjük, hogy az izraeliták kiváló gyakran választják foglalkozásul a szabómesterséget. Világosan kitűnik ebbeli határozott hajlamuk, ha azt keressük, hogy tiztizezer különféle hitű férfiak közül hány a szabó, a midőn aztán kitűnik, hogy helvétekből és katolikusokból mintegy 205, ágostaiakból 258, de izraelitákból 498.

A szabók azon hirben állanak, hogy a művészet és irodalom iránt némi fogékonysággal bírnak. Midőn azonban köztük 12 százalék írni-olvasni nem tudót találunk, tehát többet, mint akár a nyersebb természetű mészáros, hentes, lakatos, kádár vagy bádogos mesterségnél, ezen föltevést — nálunk legalább — igazoltnak nem tekinthetjük.

Nősülésük tekintetében a szabók, valamint az iparágak általában, nem valami igen kedvezően állanak. Száz 30 évnél fiatalabb szabó közül 18 nőt találunk, tehát mégis többet, mint az iparágak nagyobb részénél.

Az asztalosok.

Létszámuk 3653. Mint már említők, ezen iparág is egyike azoknak, melyek (Pesten) az utolsó népszámlálás óta fogytak, t. i. mintegy negyedrészszel.

Az asztalosok is a pesti részeken sűrűbbek, mind a budaiakon; emitt t. i. csak minden 115-dik felnőtt emberre csik egy asztalos, amott pedig minden 73-dikra. Leggyakoribbak a József- és a Ferenczvárosban ($\frac{1}{46}$ és $\frac{1}{57}$) valamint a VII-dik kerületben ($\frac{1}{64}$). Legritkábban találhatók pedig a Belvárosban.

A mesterek száma 406-ot tesz; az ipar meglehetősen nagy mérvben üzetik, miután minden mester átlag nyolcz segéddel dolgozik, a kik közt átlag egy inas van.

¹⁾ A férfiak közt, mivel a 87. sz. tábla csak ezen nemre vonatkozik.

Származásukra nézve van köztük háromezernél több belföldi, 400 osztrák és 64 külföldi. Ezer-ezer belföldi, osztrák vagy külföldi közül tehát egyformán 21 adja magát az asztalos mesterségre; az osztrákok közül leginkább a morvák, legkevésbé a Galicziából bevándoroltak, a külföldiek közül leggyakrabban a németek, legritkábban az olaszok.

Az asztalosok körében 2200 magyar mellett ezer németet és 200 tótót találunk; ezen iparág tehát túlnyomólag magyarnak tekinthető. A magyarnak ezen mesterség iránti rokonszenve kitűnik azon adatból, hogy a főváros tiztízezer magyar férfi lakója közt 232 asztalos található, míg ugyanannyi német közt csak 181, (de tót is 217!) Összefüggésben evvel áll azon tény is, hogy a helvétek körében legtöbb asztalost találni. Izraelita itt is igen kevés akad, (t. i. 10,000 helvét vallású férfi közt 338, ugyanannyi izraelita közt 48, tehát csak hetedrésze.)

Az asztalos mesterség azok közé tartozik, melyben a technikai ügyesség mellett az izlésnek és a szerkesztőképességnek is bizonyos — néha nagyon is magas — mérve megkívántatik. Minden jóra való asztalosnak tehát nemcsak írni-olvasni, de rajzolni is kellene tudnia. Annál sajnósabbnak véljük tarthatni azonényt, hogy az asztalosok közt — persze mint mindenütt, úgy itt is az inasokat beleértve — $6\frac{1}{2}\%$ még írni sem tud.

A lakatosok.

Létszámuk 3012, e szerint a népszámhoz való arányuk (Pesten) az utolsó évtized alatt vagy 12% -kal fogyott. Ezek is a pesti részeket jóval sűrűbben lakják, mint a budaiakat; leggyakoribbak a VI. és VIII. kerületben ($\frac{1}{72}$), legritkábbak a Belvárosban és az I. kerületben (körülbelül $\frac{1}{232}$).

A lakatosmesterség azon iparág gyanánt tekintendő, mely a legextensívebb módon üzetik. Egy-egy mester, t. i. átlagban nem kevesebb mint 16—17 segéddel dolgozik. Tanoncztartás tekintetében is elől állanak, a mennyiben t. i. átlag három tanoncz található minden műhelyben. A mesterek összes száma csak 171-et teszen.

Származásra nézve 2500 belföldi mellett 426 osztrákot és 88 külföldit találunk. E szerint a bevándoroltak közt aránylag jóval több lakatos akad, mint a belföldiek közt. E tekintetben megint a svajcziak, németországbeliek, morvák és a csehországiak tűnnek ki.

A magyarok száma túlhaladja a 1600-at, a németeké az ezret, a tótoké mintegy másfélszáz. E szerint a németek valamivel gyakrabban lesznek lakatosokká, mint a magyarok. Az izraeliták közt igen ritkán találni lakatosot, míg leggyakrabban az ágostaiak körében.

A lakatosok, mint említők, azon iparágak közé tartoznak, a melyek közt aránylag kevés írni nem tudó található: t. i. száz egyén közül három.

A kereskedők átalában.

Budapest főváros nagyobbodásának egyik főrugója a kereskedelem. Pest városa már a múlt század végén jelentékeny kereskedelmi hely volt, ajelen

század óta pedig az ország kereskedelmének központjává lett. Az utolsó évtizedekben Budapestnek e kereskedelmi jelentősége ugyan több oldalról meg volt támadva; a vasutak terjedésével ugyanis egyrészt azon beviteli kereskedelem, mely a külföld gyártmányait a magyar vidéknek közvetíté, igen sokat veszített jelentőségéből, a mennyiben t. i. a vidéki kereskedő most már közvetlen összeköttetésbe léphet a gyártóval; másrészt pedig ugyancsak a vasutak és az általuk behozott különbözeti díjszabályok, a nyerstermékeinket vásárló külföldi kereskedőre nézve is előnyösebbé tették, ha a terményt mentül távolabb helyről, azaz közvetlen a termelő vidéken szerzi be. Ezen körülmény következtében a fővárosi kiviteli kereskedelem, különösen pedig a gabnakereskedelem is érzékenyen fogyott.¹⁾ Ez utóbbi bajon azonban talán a nem rég életbe lépett közraktárak fognak — legalább némileg — segíthetni. Másrészt viszont a fővárosban összegyűlt nagy tőke, nagy értelmiség, valamint a kereskedelemnek nyújtott egyéb könnyítések, mégis lehetővé tették, hogy a fővárosi kereskedelem kiváló jelentőségét megmentse és fentartsa. Így például a kereskedelemmel foglalkozók arányszáma (Pesten) jelenleg is majd annyi mint tíz évvel azelőtt, t. i. közel 500 tizezer lakóból. Az egész ország összes kereskedőiből pedig teljes nyolczad rész tartózkodik az egy Budapesten.

A kereskedők összes száma jelenleg 15,212-et tesz. Ennek, valamint általában a kereskedelemnek jellemzésül felhozandó adatok méltatására azonban szem előtt tartandó, hogy a kereskedőkhez hozzá kellett számítanunk az apró piaczi eladást, valamint a járó-kelő és házaló kereskedőt, nemkülönben a szatócsokat is: midőn tehát egy és ugyanazon kifejezés keretében épügy kell értetünk a világra szóló összeköttetésekkel bíró nagy gabnakiviteli házakat, a milliókkal rendelkező bankokat és biztosításokat, mint a latszámra kereskedő szatócsot, a piacon áruló kofát és a rongyokkal kereskedő házalót, világos, hogy az eredmény csak elmosódott, határozottság nélküli átlagokra vezethet, melyeknek részleteire való felbontása több helyütt elkerülhetetlen.

Vegyük tehát mindenekelőtt figyelembe, hogy a kereskedők közé tartozik :

- 2,958 ősterményekkel kereskedő — (fele részben kiviteli kereskedelem),
- 3,886 iparcikkkel kereskedő — (jórészt beviteli kereskedelem),
- 883 bank és biztosítási alkalmazott és egyéb pénzüzlettel foglalkozó,
- 1,458 közvetítő,
- 2,211 a járókelő kiskereskedelemhez tartozó személy,
- 3,816 egyéb kereskedő.

Az ősterményekkel kereskedők közt a legnagyobb csoportot a fűszerkereskedők képezik, mely ághoz 1,345 egyén tartozik; utánuk sorakoznak a gabna- és terménykereskedelem, 629 egyénnel. — Az iparcikkkel kereskedők nem kevesebb mint 113 (!) különféle ág szerint részletezhetők²⁾; legszamosabban köztük a rövidárú-kereskedők (623), rőfös-kereskedők (477), divatcikk-kereskedők (283) és posztó-kereskedők (245).

¹⁾ L. Kőrösi, a »Pesti gabnakereskedelem hanyatlása«. Budapest 1874.

²⁾ L. 15. oldal.

A harmadik csoportból kiemelhetünk 431 biztosítási és 329 bankhivatalnokot, pénzváltót stb.

A közvetítők csoportja nagyobbára ügynököt és alkuszt tartalmaz magában 1192 személylyel, továbbá 258 bizományost és szállítót.

A járó-kelő kiskereskedők köréből fölemlítünk 914 házalót, 893 kofát.

Az »egyéb«-nek címzett kereskedelemnek zömét a szatócsok képezik, 1025 egyénnel, továbbá azon 2166 egyén, a ki magát csak kereskedőnek jegyzé be a nélkül, hogy ágát közelebről megjelölte volna. Ezen csoportban tartalmazzatik továbbá 156 könyvkereskedő is.

Midőn mármost átmegyünk a kereskedőknek topographikus, azaz az egyes kerületekre való eloszlására, szem előtt kell tartanunk, hogy már a főváros egyesítése előtt is csak Pest városa volt az ország kereskedelmének központja. Nem kell tehát csodálkoznunk, ha jelen statisztikai kimutatásaink ma is a budai részeknek e tekintetben inferioritását bizonyítják. Egészben véve közel 1800 kereskedőt találunk Budán, míg Pesten közel 13,500-at. De egyes ágakban a különbség még kirívóbb. Így például van

	Budán	Pesten
gabnakereskedő	11	618
ruhakereskedő	10	225
rövidárú-kereskedő	46	577
posztókereskedő	10	235
bankalkalmazott	26	303
biztosítási alkalmazott	38	393
ügynök és alkusz	66	1126
könyvkereskedő	13	143

Azonfelül van Budán csak 5 diszműárú-kereskedő (Pesten 125), 2 szállító (256), 2 borkereskedő (120), 3 pénzváltó (41) és csak egy-egy sertéskereskedő (85), papirkereskedő (201). A népesség arányához képest úgy találjuk, hogy a kereskedők legsűrűbben találhatók a Lipótvárosban, a hol minden 11-dik felnőtt ember az, továbbá a Bel- és a Terézvárosban (minden 14—15-dik); legritkábbak a Ferencvárosban, az I. és II. kerületben ($\frac{1}{31}$), Óbudán és Kőbányán ($\frac{1}{42}$). Ezen eloszlás azonban az egyes ágaknál tetemesen módosul. Így például a fűszerkereskedők a Belvárosban a legszámosabbak és Óbudán a legritkábbak, míg a szatócsok épen ellenkező irányban oszolnak el. Az ügynökök és alkuszok a lipótvárosi felnőtt lakosságnak $\frac{1}{36}$ részét teszik, de a Ferencvárosban csak $\frac{1}{921}$ részt, a II. kerületben és Óbudán még kevesebbet. Gabnakereskedőt a budai kerületekben csak nagyritkán találni, 5—6000 felnőtt közt csak egyet, míg a Lipótvárosban minden 110-re jut már egy.

A 15,000 kereskedő közt közel kétezerre rög a nők száma, azonban ezek közül 763 a kofa, 120 a baromfi-, kenyér- és egyéb járókelő vagy piaczi áruló, 170 a szatócsnő, míg 136 dohány v. lottótőzsében alkalmazva van, úgy, hogy a tulajdonképeni kereskedelemre csak vagy ötszáz marad, a kik közt 342 üzlettulajdonos.

Az összes önálló kereskedők száma megüti a hétezeret; ha azonban a járó-kelő kereskedést kihagyjuk, számuk 5200-ra fogy. Ezekkel szemben áll mint-

egy 7500 alkalmazott, ha pedig a bank- és biztosítási üzleteket kihagyjuk *) (és pedig azért, mivel az illető részvény-társulatok a vállalkozók rovatából is biányzanak) úgy a segédek és gyakornokok száma mintegy 6800-ra tehető. Két-két kereskedőre tehát átlag 3 segéd jut. A fűszerkereskedőknél azonban két főnökre hat alkalmazott jut, rőfös- és posztókereskedőknél és vaskereskedőknél körülbelül öt, gabna- és bőrkereskedőknél 2—3, ruhakereskedőknél kettő, ellenben fakereskedőknél csak egy, míg szatócsoknál csak minden nyolczadik alkalmaz még egy személyt.

A kereskedelem mindössze 1,669 tanonczt foglalkoztat; leggyakrabban találni (aránylag) a papirkereskedésekben (100 üzletben 147-et) és a disznúárúkereskedőknél (száznál 122-öt); fűszerkereskedők átlag egy-egy tanonczt tartanak, míg gabna-kereskedőknél csak minden harmadiknál, szállítók és bizományosok körében csak minden négynél találni egy-egy tanonczt. A kereskedői tanoncok abban is különböznek az iparos-tanoncoktól, hogy jóval idősebbek; míg t. i. az iparos-tanoncok közül több mint negyedrészüik áll 14 éven alúli korban, addig a kereskedő - tanoncokból csak $\frac{1}{7}$ rész. Ellenben találni a kereskedőknél 87 oly tanonczt, a ki 20—25 éves korában áll, tehát öt százalékot, míg az iparos-inasokból csak másfél százalékot.

Ha a kereskedelem összes ágait egybefoglaljuk, azon benyomást nyerjük, hogy e téren könnyebben lehet az önállóságra vergődni, mint az ipar terén: így az önálló kereskedőkből teljes hatodrészt áll 30 évnél fiatalabb egyénekből, míg az iparos-mesterekből csak egy jó tizedrészt. Sőt úgy találjuk, hogy a rövidárú kereskedők közt 19 százalék áll ilyen fiatalabb emberekből, fűszerkereskedőknél és rőföskereskedőknél közel egynegyed rész, a kofákból 17°/_o; ellenben fakereskedőkből már csak 14 százalék, ügynökökből 11°/_o.

A kereskedelem terén is a belföldiek mindinkább kiszorítják az előbbi időkben jóval nagyobb számmal létezett külföldieket. Így az utolsó évtized alatt is a kereskedelemmel foglalkozó belföldi férfiak száma 84 százalékról 89 százalékra emelkedett, míg az Ausztriából bevándorlottaké 13 százalékról 9-re, a külföldieké 3 százalékról kettőre szállt alá.

Származás tekintetében találunk t. i. a kereskedők közt mintegy 13,600 belföldit, 1,400 osztrákot és közel 300 külföldit. A járókelő kiskereskedéstől eltekintvén, úgy találjuk, hogy kereskedelemmel foglalkozik

száz-száz belföldi közül	3·69
» osztrák születésű közül	3·14
» külföldi » »	4·67

A kereskedelmi ágakban foglalkozó egyének közt majd kétszer annyi magyart találunk, mint németet, lévén t. i.:

a magyarok száma	7,846
a németeké	4,667
a tótoké	252

Ezen némileg meglepő statisztikai eredmény igazolására föl kell hoznunk azon körülményt, hogy a főváros izraelita vallású lakosai közül nem kevesebb mint 42,000 (ezek közül 13,000 20 éven felüli férfi) magyarnak vallotta magát, épen ezeknek nagy része pedig kereskedelemben foglalkozik. A mennyiben

*) Lásd 51. oldalon.

azonban bizonyos, hogy nemcsak az tekinthető magyarnak, a ki egyenesen a honfoglaláskor bejött törzsöktől származik, hanem, hogy a nemzetiségi hovatartozás iránt ma a meggyőződés és az érzés is dönt, elegendőnek tartjuk, ha a hitfelekezeti mozzanat érintése által az olvasót e körülményre figyelmessé tettük.

Csakis a járókelő és a piaczi kereskedés körében találunk oly nevezetesebb kereskedelmi ágakat, a melyek túlnyomóan németek. Ilyenek a kofák, a házalók és a szatócsok.

A fölhozottak után azonban kétszeres érdeklődéssel birand a kereskedőknek hitfelekezet szerinti statisztikája.

Azon nagy különbségek, melyek az egyes hitfelekezetek körében, a kereseti források tekintetében fennállanak, már azon főbb eredményből is ki-vehetők, hogy a katolikusok közül csak minden harminczegyedik, a helvétek-nél csak minden harmincznyolczadik foglalkozik kereskedéssel, míg az ágostaiak közt minden tizenhatodik, de az izraeliták közt évenséggel minden negyedik.

Teszen t. i. a (férfi) kereskedők közt:

a katolikusok száma	3,640-et
az ágostaiaké	644 »
a helvéteké	281 »
az izraelitáké	8,457 »

A helvéteknek csekély száma érdekes jelzőjéül szolgál azon ténynek, hogy a fajmagyar mégis csak ritkábban lép a kereskedelem terére. Legfőlebb fűszerkereskedésre adja magát; de a beviteli és kiviteli kereskedés főbb ágaiban a legnagyobb ritkaságok közé tartozik, ha helvéttel — azaz magyarral — találkozzunk. Így például a 624 gabnakereskedő közt csak három helvét akad, az is alighanem svájcezi lesz; a rőfőskereskedők száma megüti az ötszázat, de helvét csak hat van köztük; 217 bőrkereskedő közt csak egy, 224 ruhakereskedő közt egyetlen egy sem, közel hatszáz rövidárú-kereskedő közt csak kilencz helvétet találni s. i. t.

A katolikusok különben szintén nem igen vonzódnak a kereskedelem felé. Így 10,000 katolikus férfi közül csak öt lesz gabnakereskedővé (izraelitákból 15), 13 ügynökké (izraelitákból 259) stb. A keresztény vallásúak közül teát csakis az ágostaiaknál találunk fejlettebb kereskedelmi ösztönt. Ennek tulajdonítandó, hogy például a fűszerkereskedésre $\frac{1}{4}$ -el több adja magát, mint a többi hitfelekezetbeliekből, hogy továbbá könyvkereskedésre 26 adja magát 10,000 férfiből, míg a másik két keresztény vallásból csak 4—6; a bank- és pénzügyletre 69, míg katolikusokból csak 26; ügynökségre 47, míg a másik két vallásból 13—17 stb.

Legkifejlettebb a kereskedelmi szellem az izraelitáknál. Vannak egyes kereskedelmi ágak, melyek majd kizárólag ezen hitfelekezetbeliek által gyakoroltatnak. Ilyenek például a gabna- és terménykereskedés, a bőrkereskedés, a ruhakereskedés (224 közt csak tizenegyet tesz a nemizraeliták száma), a posztókereskedés, a szállítói és bizományi üzlet, a házalás, a zsidóüzlet. Azon üzletágak, a melyekben legkevesebb izraelita fordul elő, a következők: sertéskereskedés, vaskereskedés, kucséber, kofa.

A kereskedők műveltségi fokát nem eléggé jellemzi azon átlagos eredmény, hogy száz körül 11 irni nem tudó találtatik, a mi nagyon is kedvezőtlen aránynak volna tekintendő. Ezt azonban csakis, azon körülmény okozza, hogy a kereskedelem fogalma alá nagyon is különböző elemeket kell sorolnunk. Ha például a járó-kelő kiskereskedést és a házalókat kihagyjuk, a többi kereskedő közt alig találunk irni-olvasni nem tudót.

A nősülési arány tekintetében a kereskedők, a kik közt csak 48°/_o nős, közvetlen az ipar után következnek, tehát meglehetősen kedvezőtlenül állanak. Kivételt csak a szatócsok (87°/_o nős egyénnel), a házalók (81°/_o-al) és az ügynökök (75°/_o-al) képeznek. Ellenben rövidárú-kereskedőkből csak 28°/_o, fűszerkereskedőkből csak 24¹/₂^o/_o tudott vagy akart magának saját tüzhelyet alapítani. Ha pedig azt kérdezzük, mily nagy a harminczadik évük előtt nősültek száma, ismét azon eredményre jutunk, hogy a szatócsok, házalók, ügynökök leginkább sietnek nősülni, tévén ezeknél a 30-dik év előtti nős férfiak száma 51, 33 és 30 százalékot, míg a kereskedelem magasabb osztályaiban azonban meglehetősen későn nősülnek; így a 30 évnél fiatalabb könyvkereskedők közt csak 18, a gabnakereskedők közt 12, a rőföskereskedők közt csak 10¹/₂, a rövidárú-kereskedők közt 9°/_o nős.

Nagyobb nősülési arány tehát csakis a kereskedők alsóbb osztályaiban tapasztalható. A jobb osztályokhoz tartozók, valamint általában úgy a kereskedők körében nemcsak ritkábban, hanem az élet későbbi szakában is szoktak házasságra lépni.

Mellékkereset a kereskedőknél és különösen a férfiaknál nem szokott előfordulni; a kereskedelemben foglalkozó nők közül 3¹/₃ százalék kénytelen mellékfoglalkozás után is nézni.

A testi munkából élők általában és a napszámosok és szolgák különösen.

A társadalom felsőbb osztályai, valamint annak harmadik rendjének czimzett polgárság mellett nagyon is érezteti magát egy negyedik rendnek, a munkások osztályának létezése. Azonban azon széles réteg, mely a polgárosztály alatt elterül, önmagában ismét még osztályozható és legalább is egy főmegkülönböztetés alkalmazására kényszerít, a mely megkülönböztetés a jelen munkában állandóan keresztül is van vezetve. Különbséget kell ugyanis tenni a szakmájukban dolgozó munkások és azon munkások nagy tömege közt, a kik nem egy bizonyos munkára készültek és a kiknek nagy része ezért nem is bir állandó keresetforrással. Az emberi társadalomnak ezen legalsó rétegéhez tartozó egyének az életérti küzdelemben alig hoznak más fegyvert a sikra, mint pusztá fizikai erejüket. Ezt adják bérbe, ennek nagyobb kisebb mérve szerint módosul leginkább keresetük, gazdasági értékük, díjazásuk. Ezeket értjük a testi munkából élők elnevezése alatt. Az ilyen egyének száma mindentűtt felette nagy. Az emberi-

ség nagy kulturműve csak úgy valósítható, és legmagasabb eszményeink csak úgy érhetők el, ha az embereknek nagy, talán nagyobb része ily nehéz és az értelmiségnek csakis igen szerény hozzájárulását igénylő munkával foglalkozik. Különösen nagyvárosokban, hol egyrészt az iparos és gyári tevékenység, másrészt a vagyonos lakók házi szükségleteinek elvégzése nagy mérvben fogyaszt fizikai erőt, a népességnek fölötte nagy része fog ilyen, magukat testi munkával fenntartó egyénekből állani. És így Budapesten is számuk nem kevesebbet mint közel 73 ezret teszen, azaz minden tíz felnőtt emberre már három testi munkából élő jut. Ez arány épen nem kecsegtető. Az előbbi fejezetekben véghez vitt nemzetközi összehasonlítások arról is győzhettek meg, hogy városunk gazdagnak épen nem tekinthető, hogy ellenkezőleg alig lesz Nyugoteuropában nagyváros, melyben a proletariatus hasonló nagy mérvben képviselve volna. Ezen statisztikai tény talán nem fog nagyon hízolgőnek tekintetni — bár voltaképen nem igen lehet belátni, miért kelljen velünk született, természetünkben rejlő fogyatkozásokat rőstellentünk, — de a statisztika eredményei előadásában nem is tekinteti az egyéni tetszést irányadójául, hanem csakis az igazság részrehajlatlan kiderítését. De másrészt is, a fentebbi számokban rejlő igazságnak, ha más hasznua nem, úgy az mégis meglesz, hogy a népességre róható terhek és az abban rejlő vagyoni erő mérlegelésénél az igazolatlan optimistikus fölfogást némileg meg tozja fékezhetni a tényleges állapotoknak eme kevésbbé mosolygó képe.

A testi munkából élők csoportja leginkább két osztályból van egybe-állítva: cselédek és szolgák, a kik 36,373-an vannak és napszámosok a kik 34,567 főből álló tömeget képviselnek. Ezen felül ide van számítva 574 hordár stb.

A cselédek közt sorakozik

- 24,056 házi-cseléd,
- 5,400 szakácsnő és szakács,
- 2,589 kocsis,
- 1,037 hivatalszolga,
- 852 dajka és pesztonka,
- 608 intézeti- és irodaszolga,
- 539 bolti-szolga stb.

Összehasonlítást tévén az 1870-diki állapotokkal, úgy találjuk, hogy jelenleg épúgy, mint előbb, az ősszlakosságnak épen 20·9% része tartozik ezen osztályokhoz.

Miután azonban jelenleg ide vannak számítva a gyárakban, építkezésnél stb. elfoglalt napszámosok is, állíthatni, hogy ezen csoport jelenleg kisebb jelentőségű, mint egy évtizeddel ezelőtt. Azonban a cselédek száma önmagában véve szaporodott, szintúgy a hivatali-, intézeti- és bolti-szolgáké. Különösen a cselédek szaporodása annak kedvező jeléül tekinthető, hogy az általános jólétnek ez évtized alatt emelkednie kellett.

A cselédek gyakorisága használható ismérvül szolgálhat az egyes kerületek vagyonosságának megítélésénél; másrészt ellenkező irányban ismérvül szolgál a napszámos-lakosság sűrűsége is, miután ez csakis a legszegényesebb lakásokat keresheti fel. Általában feltehető, hogy mentül több valamely kerületben a napszámosok (arányos) száma, annál kevesebb lesz a cselédeké és meg-

fordítva. Így például Kőbányán és Ó-Budán találni leggyakrabban napszámást, e kerületekben t. i. már minden ötödik felnőtt ember az: ellenben ugyane kerületekben legritkábbak a cselédek is, t. i. minden 13., illetve 18-ik ember. Ellenben legtöbb cselédet találni a Bel- és a Lipótvárosban ($\frac{1}{5}$), minek következtében ott a napszámások is a legritkábbak (t. i. a Lipótvárosban minden 11-dik, sőt a Belvárosban csak minden 43-dik ember.)¹⁾

A város legvagyonosabb utcáiban három egyénre esik már egy cseléd, sőt egynéhányban, mint például a Városház-téren, az Egyetem-utcában, a Vigadó-, Gizella-, Ferencz- József-téren, a Szép- és a Muzeum-utcában már minden második lakóra jut egy cseléd, ellenben Ó-Budán csak minden 33 emberre egy.¹⁾

A napszámások, de különösen a szolgák közt igen sok a nő. A nőnem előtt el lévén zárva a foglalkozások legnagyobb része, csakis gyárban, kézi munkában, szolgálatban vagy napszámában kereshet menedéket. Innét van, hogy 30,417 testi szolgálatból élő férfi mellett nem kevesebb, mint 42,161 nőt találunk, a kik közül majd 29,000 cseléd, míg a többi majd mind napszámás. A cselédek közé van számítva 5348 szakácsné, valamint 852 dajka és dada is.

A házi cselédség 24,000 főből álló tömegében a férfiak száma csak 1270.

A napszámások közt egy teljes harmadrész özvegy nőkből áll.

A 35,000 napszámás közt 23,000 állandó foglalkozással nem bír. Ellenben közel 12,000 határozott ágat tudott bejelenteni, a melyben foglalkozott. Ezen bemondásokból kitűnik, hogy

az ipar	7700
az őstermelés	1200
a forgalom	1000 (ebből vasutnál 779, gőzhajónál 105)
a kereskedelem	700 (ebből fele terménykereskedésnél)

napszámást foglalkoztat. Az egyes iparágak közt a malomipar az, mely legtöbb napszámást foglalkoztat, t. i. 1230-at. Az építésnél 1352 napszámás volt elfoglalva; ha az összeírás nem december hóban történik, midőn az építkezés teljesen szünetel, aránytalanul több napszámást találtunk volna. Hogy a dohánygyári munkások majd mind napszámásoknak vannak beírva, az voltaképen nem felel meg felfogásunknak, miután ezek valóságos gyári munkásoknak tekintendők. Ezek száma 905-re rúg, köztük 771 nő. Végül fölemlíthető még 452, a hajógyárakban elfoglalt napszámás.

Miután a napszámások nem igen jut abba a helyzetbe, hogy öregségére visszavonuljon, vagy más pályát válasszon, azok közt feltűnő nagy számmal találunk aggasztányokat: Így például találni a férfiaknál tíz-tízezer,

kereskedői segéd	közt 60 éven felüli egyént	189-et
iparos munkás	» » » » »	233-at
forgalmi alkalmazott	» » » » »	407-et
de napszámások közt		627
és a napszámások női	»	798-at.

A szolgák közt szintén meglehetősen nagy számú öreg embert találunk, de különösen hivatali és intézeti szolgák közt, mivel ezek, már nyugdíjukra való tekin-

¹⁾ L. e munka első füzetében a 23—38., továbbá az 57. oldalon. U. o. az 58. lapon 12-ik sor felülről 1: 333 helyett olv. 1: 33.

tetből, nem szoktak haladó korral állást változtatni. Ebből magyarázható, hogy 10.000 hivataloszolga közt 974, ugyanannyi intézeti szolga közt 1.053 hatvan éven felüli egyént találunk.

A nőcselédeknek másképp áll a dolog; ezeknek közel $\frac{7}{10}$ része harmincz évnél fiatalabb, míg csak $\frac{1}{16}$ részük áll a 60 évnél magasabb korban.

A testi szolgálatból élők közül 63,000 származik Magyarországból, 8500 Auszriából, 700 külföldről. E csoport két főágának ebbeli viszonyai azonban egészen ellentétes természetűek. A külföldiek és különösen az Ausztriából származók, t. i. igen nagy mérvben élnek napszámából, olyformán, hogy pl. az Ausztriában szülöttekből aránylag kétszerannyi napszámos kerül ki, mint a belföldiekből, sőt a férfiaknál még a külföldiek is (aránylag!) több napszámot szolgáltatnak, mint a belföldiek. Cselédekül ellenben és különösen női cselédekül leginkább a belföldiek választatnak. Az e tekintetben uralkodó viszonyok a következő számokból ismerhetők fel:

	n a p s z á m o s		cseléd nő
	férfi	nő	
10,000 belföldi közt van	1125	692	1284
» ausztriai » »	2320	917	894
» külföldi » »	1317	295	383

Tehát a fővárosban élő osztrákoknak majdnem teljes negyedrésze napszámos, sőt a gácsországiaknak majdnem felerésze az! Az Ausztrián kívüli külföldről bevándoroltak körében is minden hetedik-nyolczadik ember él napszámából, de az itt élő olasz férfiakból minden negyedik.

Nemzetiség tekintetében is igen különbözően alakulnak a viszonyok egyrészt a napszámosoknál, másrészt a szolgáknál. Az illető abszolút számok a következők:

Van	magyar	német	tót
a napszámosok közt	12,751	12,231	7,740
a cselédek és szolgák közt	23,782	8,449	2,985

Ha mármost ezen számokat a fővárosban lakó magyarok, németek és tótok számához arányosítjuk, azon eredményre jutunk, hogy legtöbb napszámos a tótokból, azután a németekből kerül ki és legkevesebb a magyarokból, míg cselédek első sorban ugyan szintén a tótokból, de második sorban a magyarokból, legkevésbbé pedig a németekből kerülnek ki. Található ugyanis 10,000--10,000 közül

	magyaroknál	németeknél	tótoknál
férfi napszámos	844	1427	4237
nő napszámos	468	682	3168
férfi cseléd és szolga	468	383	415
nőcseléd és szolga	1922	1003	2202

A foglalkozás kapcsolatban a hitfelekezettel csak a férfiakra nézve jevén feldolgozva, azt találjuk, hogy a testi szolgálatból élő férfiak közt található

23,165 katolikus	2,087 helvét
1,695 ágostai	3,018 izraelita,

e szerint 10,000

katholikus férfi közül	2069,
ágostai	» » 1680,
helvét	» » 1959,
izraelita	» » 821 él testi szolgálatból.

Napszamos leggyakrabban kerül ki a katolikusokból, legritkábban az izraelitákból. Szolga pedig leginkább helvétekből, legritkábban az izraelitákból. Található ugyanis 10,000—10,000 közül

	napszamos	cseléd és szolga
katholikusoknál	1524	483
ágostaiaknál	1223	390
helvéteknél	1065	820
izraelitáknál	529	161

A testi szolgálatból élők természetesen a műveltség legalacsonyabb fokán állanak: több mint $\frac{2}{5}$ részük (44%) írni-olvasni sem tud. Az 1870. évi népszámlálás eredményéhez képest azonban igen öröndetes és épenséggel nem kicsinylendő haladás jelezhető, a mennyiben akkor ezen csoportnak 57% -a írni-olvasni nem tudott. Hogy a testi szolgálat után élők közül még ma is mintegy 44% írni nem tud, arról épenséggel nem tehetni felelőssé a fővárost és annak iskolaügyét, tekintetbe vévén azon tényt, hogy a Budapesten élő napszamosok és cselédek túlnyomólag idegen származásúak, tehát oly egyének, a kik tanköteles korukat nem itt, hanem a vidéken töltötték vala.

Legműveletlenebb természetesen a napszamos-osztály. A férfi napszamosok közt 41% nem tud írni, tíz évvel ezelőtt azonban 55 : a javulás tehat feltűnő nagy. A napszamosnők közt azonban teljes háromnegyedrész olvasni-írni nem tud. A nőcselédek közt 38% az analfabet, tehát itt is jóval kevesebb, mint egy évtizeddel ezelőtt. A külföldről származó férfinapszamosok és szolgák műveltebbek, mint a belföldiek; azonban az Ausztriából bevándorolt napszamosok nem állnak jobban, mint a benszülöttek, míg az Ausztriából származó napszamosnők közt $\frac{1}{5}$ részszer több olvasni-írni tudó található, mint a belföldieknél. A mi továbbá a nőcselédséget illeti, nem lehet tagadni, hogy ugy az Ausztriából, de még inkább a külföldről bevándorlottak, a műveltségnek összehasonlíthatlanul magasabb fokán állanak. Tett t. i. az analfabeták száma:

a külföldi nőcselédeknél	17 $\frac{1}{2}\%$ -ot,
az osztrák »	24 $\frac{1}{2}\%$ -ot, de
a belföldieknél teljes	39 $\frac{1}{2}\%$ -ot.

A nőtülési arány tekintetében a testi szolgálatokból élők jóval magasabb fokon állanak, mint az iparosok, kereskedők vagy a szellemi szolgálatból élők, a mennyiben t. i. a férfiaknak 61% -a nő. Különösen sok a nő férfi. a hivatali és intézeti szolgálknál (84 — 85%), hordároknál 83% , napszamosoknál (63%). A férfitársulások már állásuknál fogva csak ritkán nőstülhetnek.

A szellemi szolgálatból élők általában és a közhivatalnokok, tanítók, ügyvédek s orvosok különösen.

A szellemi szolgálatból élők csoportja 15,375 egyént foglal magában, ide számíttatván:

- 4829 közhivatalnok,
- 2167 tanító,
- 1543 művész,
- 1287 magánhivatalnok,
- 1173 ügyvéd és ügyvédjelölt,
- 1026 irnok,
- 600 orvos és sebész,
- 541 egyéb egészségügyi személy,
- 476 könyvvivő,
- 392 építész és mérnök stb.

Ezek természetesen még nem meritik ki a főváros értelmiségi lakosságát. Hogy csak egyet említsünk, a vasutaknál és gőzhajóknál szintén van alkalmazva számos mérnök és hivatalnok, ezek azonban a foglalkozási statisztika rendszere következtében a »Forgalom«-hoz voltak számítandók. Összehasonlítást tévén az utolsó népszámlálás eredményeivel, azon kellemes eredményre jutunk, hogy a szellemi szolgálatok csoportjába számítható egyének száma igen örvedetesen szaporodott. Mig t. i. egy évtizeddel ezelőtt 1000 lakó közt 334 találtatott, addig jelenleg 418, tehát teljes negyedrészszel több. Leginkább szaporodott az államhivatalnokok és a tanítók száma, valamint az íróké is; ellenben a népesség arányában jelenleg kevesebb magánhivatalnokot, ügyvédet, orvost, könyvvivőt és papot találunk, mint 1870-ben.

A szellemi szolgálatból élők leggyakoribbak a Belvárosban (a felnőtt lakosságnak egy teljes tizedrésze), továbbá az I. és II. kerületben ($\frac{1}{13}$ rész); legritkábbak Kőbányán, Ó-Budán és a Terézvárosban. Az államhivatalnokok és irnokok leggyakoribbak a budai I. és II. kerületekben. Az ügyvédek ellenben az összes budai kerületekben nagyon ritkák; leggyakoribbak a Belvárosban ($\frac{1}{60}$ rész) és a Lipótvárosban ($\frac{1}{92}$ rész); a többi kerületekben már (aránylag) negyedrészt annyi sem található; így pl. az I. kerületben csak minden 489 felnőtt emberre jut egy ügyvéd, a Ferencvárosban minden 600-ra, Ó-Budán csak minden 1576-ra, Kőbányán egy sincs. Alig van tehát foglalkozás, mely oly egyenlőtlenül oszlanék el az egyes kerületekre, mint az ügyvédség. Tanító a Belvárosban annyi van mint ügyvéd, minden 64 személyre jutván egy, a Lipótvárosban minden 76 személyre jut egy és a két legrosszabbul ellátott kerületben, t. i. Ó-Budán és Kőbányán is minden 300—400 egyénre egy. Az orvosok sűrűsége is körülbelül oly mérvben változik, mint a tanítóké: a Belvárosban már minden 211 egyénre jut egy orvos, a Lipótvárosban minden 331-re, az I. kerületben minden 615-re, ellenben Ó-Budán csak minden 1576-ra.

A szellemi szolgálatok terén a nők elég nagy számmal szerepelnek, minden hatodik férfira jutván egy nő. Legtöbb tanításból él, t. i. 1110, mig a férfitanítók száma csak 1057: számosan vannak továbbá az egészségügyi személyzetnél, (352 szülésznő). Azonfelül találunk még 336 ápolónőt, mig férfi-ápolót csak 76-ot.

Az 1870. évi népszámlálás alkalmával a szellemi szolgálat után élő férfiaknak 83⁰/₀-a vala belföldi, a többi bevándorolt. Jelenleg a belföldiek száma érezhetően szaporodott a mennyiben az t. i. 88⁰/₀-ot tesz. A nem Magyarországon születettek közt van 9¹/₄ osztrák és 2¹/₂⁰/₀ külföldi. A közhivatalnokok közt igen természetesen kevés külföldit találunk, annál többet a tanítóknál. Tíz-tízezer közül találni ugyanis

	belföldieknél	osztrákoknál	külföldieknél
tanítót	65	26	137
orvost	38	14	7
ügyvédet	78	6	3
közhivatalnokot	295	178	89

A svájcziaiak közt igen sok a tanító és a tanítónő, ezenkívül a tanítónők meglehetősen számmal választatnak porosz és francia nőkből.

Nemzetiség szempontjából nagy túlsúlyban találjuk a magyar elemet míg a főváros tót lakosságával csak elvétve találkozunk. Találtunk ugyanis:

tízezer magyar közt 1078 szellemi munkából élőt			
» német	» 412	»	»
» tót	» 123	»	»

Az ezen csoporthoz tartozó minden egyes nevezetesebb ágnál egyaránt ismétlődik azon tény, hogy a magyar elemből legtöbben kerültek ki, legkevésbé a tótból, míg a német a középhelyet foglalja el.

Az egyes hitfelekezetek közül az ágostai az, melyből legtöbb szellemi munkás került ki, t. i. 10,000-ból 1242, míg helvétekből 1079, katolikusokból 725, izraelitákból 644. Egyes ágak azonban e tekintetben igen érdekes különbségeket mutatnak fel.

A helvétek kitűnnek a közhivatalokban; ugyanott azonban tizenkétszerte ritkábbak az izraeliták; ellenben éppen ez utóbbiak, valamint az ágostaiak leggyakoribbak az orvosi pályán, holott itt a katolikusok a legritkábbak. Ügyvédséget szintén leginkább helvétek választanak pályául, utánuk az izraeliták, de legritkábban katolikusok. A tanítói pályára az ágostaiak lépnek leggyakrabban. Az ide vonatkozó szabatos számok a következők. Találunk tíz-tízezer férfi közt

	katolikusoknál	ágostaiaknál	helvéteknél	izraelitáknál
közhivatalnokot	313	436	478	40
orvost	21	65	54	61
ügyvédet	43	112	116	113
férfitanítót	55	106	75	60

A nőstülési arány tekintetében legelől találjuk az állambivatalnokokat, kiknek 66⁰/₀-a nő, tanítókból 55⁰/₀, orvosokból 53⁰/₀, ellenben ügyvédekből csak 40⁰/₀. Ezen adatokból talán következtethetni, hogy a szellemi munkából élők közül az ügyvédek tekinthetők azoknak, kik legnehezebben tudnak saját tűzhelyük alapítására jutni.

FÜGGELÉK.

A népszámlálási művelet előkészítése keresztülvitele és feldolgozása.

	Oldal.
I. Az előkészítésnek és keresztülvitelnek aktaszerű ismertetése ..	209
II. Minták és utasítások ..	266
III. Feldolgozás ..	280

Ezen függelékbe azon min. leiratok, általános utasítások, minták stb., amelyek az ország minden törvényhatóságának egy és ugyanazon módon kiadattak, hely és költségkimé-
lés szempontjából nincsenek újból lenyomatva. Az országos eljárás előadását a m. kir.
országos statisztikai hivatal által kiadott népszámlálási munkában lehet megtalálni.

I. A népszámlálás előkészítésének és keresztülvitelének aktaszerű ismertetése.

Az 1881-dik évi népszámlálás egy külön törvénycikk (LII:1880) által rendeltetett el. Ennek szövege a következő:

LII. Törvénycikk: A népszámlálásról.

(Szentelést nyert 1880. évi június hó 18-án. Kihirdettetett az országgyűlés mindkét házában 1880. évi június hó 21-én.)

1. §. A magyar korona országainak területén általános népszámlálás rendeltetik el. Ezen népszámlálás az 1880. decz. hó 31-én létező népességi állapot szerint, 1881. január hó 1-je és 10-ke közt országszerte megindítandó és szakadatlanul folytatattván, ez idő alatt be is fejezendő.

2. §. A népszámlálással egyidejűleg a lakhelyek és némely háziállatok összeírása is eszközözlendő.

3. §. A népszámlálás a közigazgatási bizottság, illetőleg Horvát- és Szlavonországokban az alispánság vagy a városi tanács vezetése és felügyelete alatt történik.

4. §. Mindenki köteles a népszámlálás alkalmával számbaveendő adatokat saját maga, családtagjai, hozzátartozói és lakói után híven bevallani. Az illetőségnek ez alkalommal történendő bejegyzése az illetőséget meg nem állapítja.

5. §. A ki magát a számlálás alól szándékosan kivonja, vagy tudva hamis vallomást tesz, vagy a számlálásnak kellő időben való befejezését szándékosan megakasztja, — 50 frtig terjedhető bírság alá esik, mely behajthatlanság esetében elzárásra, (minden 10 frtig terjedő összeg egy-egy napi elzárásra) változtathatik.

Az, kinek hanyagsága vagy rosszakarata miatt a számlálást ismételni kellene, az ebből eredő költséget megtéríteni tartozik.

Mind ezen költség, mind a bírság közigazgatási úton szabatik meg és hajtatik be.

6. §. A földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister a népszámláláshoz szükséges nyomtatványokat szolgáltatja.

Ezen nyomtatványok betöltéséről a helyhatóságok gondoskodnak.

7. §. A népszámlálás foganatosításából felmerülendő költségek fedezésére 150.000 frtnyi rendkívüli hitel nyittatik a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister részére, a melyből 50.000 frt esik az 1880. évi költségvetésre.

8. §. A jelen törvény kihirdetése napján lép életbe.

9. §. Jelen törvény végrehajtásával a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister bizatik meg, ki e végből Magyarorszáiban a belügyi és honvédelmi ministerrel, Horvát-Szlavonországokban a bánnal, a határörvidéken pedig az ottani igazgatás főnökével egyetértőleg intézkedik.

A törvény értelmében a népszámlálás keresztülvitele a közigazgatási bizottságokra lévén ruházva, B. Kemény Gábor földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. minister 1880. augusztus 3-án rendeletet bocsájtott ki az ország minden törvényhatóságának közigazgatási bizottságaihoz, a melyben azokat, az utasítások és fölvételi minták átküldése mellett, a népszámlálás fogantatására felhívá. Ezen ministeri rendelet a fővárosi közigazgatási bizottság augusztus 9-dikén Ráth Károly főpolgármester elnöklete alatt tartott ülésében tárgyalatván, az oly utasítással adatott ki egy, Gerlóczy Károly alpolgármester elnöklete alatt, Házmán Ferencz, Haris Sándor, Fuchs Gusztáv, Popper Armin és dr. Nagy Lajos közigazgatási bizottsági tagokból álló albizottságnak, hogy a népszámlálás végrehajtása iránt két hét alatt részletes javaslatot terjesszenek elő. Ezen albizottság, Körösi József, a fővárosi statisztikai hivatal igazgatójának meghallgatása után a következő jelentést intézte a közigazgatási bizottsághoz :

Tekintetes közigazgatási bizottság!

Tisztelettel alulírottak a tekintetes közigazgatási bizottságnak folyó évi augusztus 9-én tartott üléséből azon megbizást nyerték: tegyenek jelentést azon intézkedésekről, melyek az 1880-diki LII. t.-cz. által a tekintetes közigazgatási bizottságra ruházott népszámlálás előkészítésére szükségesnek mutatkoznak.

Ezek folytán van szerencsénk jelentésünket a következőkben előterjeszteni:

1. A közig. bizottság első teendőjét, a kiadott utasítások szerint, a fővárosnak csoportokra való felosztása képezné. — Ezen csoportok helyes megalkotása igen nagy fáradsággal jár, a mennyiben t. i. a végből, hogy minden csoport kellő nagyságú legyen, házról-házra kellene e munkában haladni. — Ezen fáradságos munka azonban már a f. évi május havában tartott népszámlálás céljaira elkészülvén, javaslatunk oda megy: méltóztatnék egész általánosságban kimondani, hogy a legközelebbi népszámlálás alkalmából is körülbelül ugyanazon felosztás tartassék meg, mely a májusi népszámlálásnál alkalmaztatott, és hogy az akkor felállított csoportoktól csak kivételesen történhessék eltérés s pedig annál is inkább, mert ezen felosztás az utasítás 5-dik pontjával ellenkezésben nem áll.

Ezen felosztás az ezen jelentéshez mellékelt térképekből világosan kitűnik. Minden közigazgatási kerület beltelke egy-egy népszámlálási kerületet képez. — A kültelkek 3 népszámlálási kerületre voltak felosztva; a számlálás alatt nyert tapasztalat azonban kívánatosnak tünteti fel, hogy a VI. és VII-dik közig. kerületnek előbb egybefoglalt kültelki részei az Erzsébet-út tengelyében kétfelé osztassanak. — Az egész főváros e szerint 14 népszámlálási kerületre volna felosztva.

2. Minden kerületbe egy elnök volna kinevezendő, összesen tehát 14. — E kinevezéseknél lehetőleg figyelemmel kellene lenni az utóbbi alkalommal működött elnökökre, kiknek névjegyzékét /. alatt mellékeljük; — megjegyezvén, hogy Kalenda ur időközben meghalt, — valamint, hogy az újból alkotott XIV-dik kerület számára szintén új elnök volna kinevezendő.

3. Minden népszámlálási kerület népszámlálási járásokra volna felosztandó és minden járás élére az utasítás 6-dik pontjának megfelelően egy fellügyelő tag volna állítandó, a ki járásának ügynökök által való felvételére fellügyel.

Ezen, már is a részletekbe menő kérdésre ezuttal annál kevésbé kívánunk kiterjedni, mivel az alkalmazandó ügynökök száma attól függ, vajjon fizetett avagy tiszteletbeli ügynökök által fog-e történni az összeírás, a mi későbbi beható tanácskozások tárgyát fogja majd képezni. — Jelenleg általános tájékoztatásul elegendő annyit felemlíteni, hogy az utóbbi népszámlálás alkalmával az egész főváros 164 járásra volt felosztva. — Ezeknek városrészenkénti eloszlása a 2-dik számú mellékletből tűnik ki.

4. Az utasítás 44-dik pontja értelmében minden közigazgatási bizottság feljogosítottván, hogy a helyi viszonyoknál fogva netán szükséges változások érdekében összeállításától számítandó 4 hét alatt a nagyméltóságú földművelés-, ipar- és kereskedelmi ministeriumhoz felterjesztéseket intézhet, részünkről a következő pontok iránt tartjuk a magas ministerium hozzájárulását kikérendőnek:

a) A fölvételi minták ügy, amint azok az egész országra elrendeltettek, a fővárosban alkalmazhatók nem volnának. Elegendő azon egy körülményre utalni, hogy a fölvételi lapokon csak házszám létezik, városrész és utcza nem; hogy továbbá a fővárosban egy házban nem egy, hanem számos család lakik, — így tehát úgy technikai, mint statisztikai szempontból szükséges, hogy az egy-egy családtól kikerülő számlálási lapok egy külön borítékba tétessenek, az egy-egy családot képviselő borítékok pedig folyószám szerint az illető ház gyűjtő lajstromába rakassanak. A nagyméltóságú ministerium által kiadott mintákban azonban a család borítéka hiányzik és egy-egy háznak felvételi lapjai külön boríték nélkül jutnának a házgyűjtő-lajstromba. — Ez a fővárosban, — a hol egy-egy házban több száz ember is szokott lakni, — elláthatlan zavarokra vezetne. Színtegy felhozhatjuk, hogy épen a háznak nagy lakószámánál fogva arról kellene gondoskodni, hogy a házgyűjtő lajstromba betendő és néha sok százra rúgó repülő lapok onnét egy könnyen ki ne hulljanak. — Ezen esetűség ellen az országos minta (III.) mely csak egy közönséges 8-ad rétnyi 2 lapból álló nyomtatvány, semmiféle biztosítékot nem nyújt: a fővárosban e helyett okvetlen 3 oldalról elzárt és csak egy oldalon a betevésre nyílt, még pedig erős papírból készült borítékot kellene alkalmazni.

Az egész országban csakis Budapesten létező nagyvárosi viszonyok, — a nagyméltóságú ministeriumnak az országos minták megállapításánál inkább az országos viszonyokat kellett figyelembe vennie. Azonban úgy értesülünk, hogy már az orsz. statisztikai tanácsnak népszámlálási tárgyalásaiban elismertetett, hogy a fővárosnak különleges nagyvárosi viszonyai külön felvételi mintákat fognak igényelni és hogy azokat Kőrösi József igazgató ur, mint azon tanács tagja, annak megbízásából el is készítette. — Tekintettel ezen körülményre, a magas ministerium meg volna keresendő az iránt, hogy a fővárosban az összeírás külön, a fővárosi helyi viszonyoknak megfelelő mintákon történhessék, magától értetődővén, hogy e mintáknak nem szabad kevesebbet tartalmazniok, mint az országos mintáknak, nehogy az országos összesítés egybeállítása akadályoztassék. Részünkről ajánljuk, hogy a fővárosi népszámlálás keresztülvitelénél a Kőrösi-féle 3 % alatt mellékelt minták alkalmaztassanak. — Ezek tehát oly megkereséssel volnának a magas ministeriumhoz felterjesztendőek, miszerint a főváros számára ilyen minták nyomassanak.

b) Az utasítás 32. pontja értelmében az egész felvételi anyag az orsz. statisztikai hivatalhoz küldendő be és ott dolgoztatnék fel. — Ez által azonban a főváros elzártnék attól, hogy a népszámlálásnak minden tíz évben csak egyszer visszakerülő nagy és költséges műveletét saját céljaira és szükségére is feldolgozhassa. Igy például Pest városának 1870-diki népszámlálása eredményei egy egész terjedelmes kötetnek képeztek tartalmát, holott az országos eredményről kiadott népszámlálási kötetben a főváros a többi hatóságok mellett csak egy sort vehetett igénybe. Egy perczig sem kételkedhetünk benne, hogy Budapest fővárosa nem fog akarni visszamaradni azon nagy városok mögött, a melyek nagy népszámlálásaikat felhasználják arra, hogy a nagyvárosi lakosság életére, szervezetére mentül több világot derítsenek, hogy a népszámlálás által nyújtott igen gazdag és igen költséges anyagot lehetőleg kiaknázzák. Nem képzelhetjük, hogy Budapest fővárosa visszamaradhatna maga Pest városa mögött, mely az 1870-diki népszámlálás eredményeit az ide 4 % alatt mellékelt munkában tette le. Erre azonban szükséges, hogy a nyers anyag a fővárosnál feldolgoztassék. Minthogy pedig a népszámlálási anyag feldolgozása a fővárosi rendszabály értelmében is a fővárosi statisztikai hivatal ügyköréhez tartozik; minthogy

továbbá mindenütt, a hol városi statisztikai hivatalok léteznek, ezek tartják meg és dolgozzák fel a népszámlálási anyagot, az országos statisztikai hivataloknak pedig csak a kész eredményt küldik be, indítványozzuk a magas ministeriumot az iránt megkeresni, hogy a fővárosi népszámlálás anyaga ne az országos, hanem a fővárosi statisztikai hivatalnak adassék ki és ez utóbbi által dolgoztassék fel; mindazon adatok pedig, melyek az országos összesítésre szükségesek, ennek részéről kész állapotban és a nagyméltóságú ministerium által kitűzendő határidőig küldessenek be a m. kir. orsz. statisztikai hivatalhoz, — önként értendővén, hogy a fővárosnak ezen összeállítás folytán okozott költségek aránylagosan az országos népszámlálási költségekből lennének megtérítendőek.

c) Az általános utasítás 37. §-a értelmében a fővétel rendszerint községi tisztviselők által és díj nélkül teljesítendő. — Ezen intézkedés szintén azok közé sorozandó, melyek a vidékre való különös tekintetből keletkeztek. A fővárosban, a hol legalább 500, — de esetleg ennél is több — számlálási ügynökre lesz szükség, ezen intézkedés keresztülvitele lehetetlen. Itt tehát a számlálás keresztülvételére külön ügynökök lesznek felfogadandók.

d) A tényleges szolgálatban levő katonai személyek összeírása a katonai hatóságok által fog történni, a ministeri leiratból és utasításból azonban nem tűnik ki, hogy vajon a katonai hatóságok e részben a kellő utasításokat megnyerték-e?

5. Tekintettel a népszámlálás előkészítésének és keresztülvételének ezerféle nehézségeire és részleteire, melyek letárgyalása számos ülést s szakadatlan működést feltételez, — indítványozzuk, hogy a tekintetes közíg. bizottság kebeléből egy külön központi népszámlálási bizottság küldessék ki, mely a közíg. bizottság tagjai közül választandó egy elnökből és négy tagból állana, — hivataluknál fogva tagjai lennének ezen bizottnáynak Thaisz Elek főkapitány és Kőrösi József stat. hivatali igazgató; továbbá a bizottnáynhoz egy jegyző volna kirendelendő. — E bizottság felhatalmaztatnék, hogy magát a kerületi elnökkel kiigésszithesse; feladata a népszámlálási művelet előkészítése és keresztülvitele volna.

A mi a népszámlálással járó költségeket illeti, az állam csakis a nyomtatványokból származó költségeket fogja viselni; minden többi e részben felmerülő költségek pedig a fővárost terhelendik.

Tekintve, hogy az 1870-dik évben megejtett népszámlálás költségei a számvevőség mellékelt kimutatása szerint csak egyedül a 200 ezer lélekből állott pestvárosi területet illetőleg tényleg 23,420 frtot tettek ki, egyéb tájékoztató adataink pedig nincsenek, mert a legutóbbi, ez évben foganatosított összeírás költségeit legnagyobb részt az állam viselte, — ennél fogva, — habár az 1870. évi költségek mennyiségéhez képest a mostani — sokkal terjedelmesebb — munkálatra aránylag nagyobb költségre lenne szükség, mégis úgy hisszük, hogy a kellő takarékoság s helyes beosztás mellett 20,000 frtnyi összeg a végrehajtás keresztülvételére elegendő lesz s ily összeg erejéig volna a törvényhatósági közgyűléstől hitel kérendő.

Minthogy végül az ezen jelentésünkben indítványozott többrendbeli intézkedések, részint a m. kir. földművelési-, ipar- és kereskedelmi ministerium, részint a fővárosi törvényhatóság hozzájárulását és jóváhagyását igénylik, — amennyiben a tekintetes közigazgatási bizottság javaslatainkat elfogadja, — szükséges lesz úgy a nevezett ministeriumhoz, mint a közgyűléshez e részben előterjesztéseket tenni.

Kelt Budapesten, 1880. évi augusztus 16-án.

Gerlóczy Károly,
alpolgármester biz. elnök.

A közigazgatási bizottság 1880. aug. 23-diki rendkívüli ülésének jegyzőkönyve.

Az 1880: LII-dik t.-cz. értelmében 1881. évi január 1—10-dike közt eszközölnödő népszámlálás előkészítése ügyében javaslatfételre kiküldött albizottság jelentése, beható tárgyalás után egész terjedelmében elfogadotván, ehhez képest a közigazgatási bizottság pontonként következő határozatban állapodott meg:

1. Az általános eljárási utasítás szerint a közigazgatási bizottság első teendőjét a fővárosnak számláló kerületekre s illetve csoportokra való felosztása képezvén, miután ily felosztás a bejelentési hivatal szervezése alkalmából már a f. évi május

havában eszközölt népszámlálás alkalmából történt s az az utasítás 5-dik pontjának rendelkezésével ellentétben nem áll: ennél fogva a hivatkozott felosztás általánosságban az ezuttal eszközlendő népszámlálás alkalmára is fentartatik és változtatás e felosztáson csakis annyiban tétetik, hogy a közelebbi múlt népszámlálás alkalmával tapasztalt szükséghez képest a VI. és VII. közigazgatási kerületnek akkor egy népszámlálási kerületté egybe foglalt külterki részei ezuttal az Erzsébet-út tengelyében elváló két külön népszámlálási kerületté alakíttatnak. Eszerint tehát a főváros az egyes közigazgatási kerületeknek megfelelő 10 belterki és 4 külterki, vagyis összesen 14 népszámlálási kerületre van felosztva.

Az egyes kerületeknek számláló alcsoportokká, vagyis járásokká való további felosztása a kerületi elnökökkel tartandó együttes tanácskozás alapján az alább kiküldendő központi népszámlálási végrehajtó bizottság által lesz végleg megállapítandó.

2. Ezen népszámlálási kerületek elnökeivé ugyanazon t. urak, kik e tisztet a f. évi május havi népszámlálás alkalmával is már viselni szivesek voltak, és ugyan:

a) A belterületen:

az I. kerületben Scheich Károly, a II. ker. Dr. Hunfalvy János, a III. ker. Végh János, a IV. ker. Morlin Imre, az V. ker. Burián János, a VI. ker. Gardos Károly, a VII. ker. Dr. Batizfalvi Samu, a VIII. ker. Molnár Endre, a IX. ker. Prückler László, a X. ker. Zofahl András.

b) A külterkeken:

az I. külterki kerületben: Havas Sándor, a II. kült. ker. Linczer Károly, a III. kült. ker. Toperczer János, a IV. kült. ker. Kuklay János urak választatnak meg; felkérve a most nevezett t. polgártársak, miszerint ezen fontos tisztet ezúttal is hazafiai készséggel elvállalni és az államnak valamint a fővárosnak tetemes anyagi áldozatába kerülő, a nemzetközi együttes végrehajtás folytán pedig hazánkra nézve különösen fontossá vált népszámlálási művelet sikerét becses közreműködésükkel és tapasztalataikkal biztosítani sziveskedjenek.

3. Tekintettel arra, hogy a felvételi minták, úgy a mint azok az egész országra nézve tervezettek, a fővárosban alkalmazhatók nem volnának, a mennyiben úgy technikai, mint statisztikai szempontból szükséges, hogy a fővárosban a felvételi lapokon a házszámon kívül egyszersmind a városrész (kerület) és utca neve is kitüntetve legyen, továbbá, hogy a fővárosban, hol egy házban nem egy, hanem számos család lakik, az egy-egy családtól kikerülő számlálási lapok a különben mellőzhetlen zavarok kikerülése céljából szintén külön-külön borítékba tétessenek, — a házgyűjtő-lajstrom pedig, mely az országos minta szerint csak egy közönséges 8-ad rétnyi két lapból áll, a fővárosban, ugyancsak tekintettel az egy házból kikerülő repülő lapok nagyobb számára, okvetlen három oldalról elzárt és csak egy oldalon a betevésre nyílt, még pedig erős papírból készült boríték legyen; minthogy továbbá a fővárosnak különleges nagyvárosi viszonyai különben is az országos mintáktól némileg eltérő s illetve bővebb rovatokat tartalmazó felvételi mintákat szükségelnok: onnélfogva a nagyméltóságú földművelés-, ipar- és kereskedelmi magy. kir. minister ur felterjesztésben felkérve határozatodik, hogy a fővárosi népszámlálás keresztülviteléhez az albizottság által bemutatott külön minták nyomassanak.

4. Amennyiben az utasítás 32-dik pontja szerint az egész fölvételi anyag az országos statisztikai hivatalhoz küldendő be és ott dolgozandó fel, — ez által azonban a főváros elzáratnék attól, hogy a népszámlálásnak minden 10 évben csak egyszer visszakerülő nagy és költséges műveletét saját céljaira és szükségeire s tekintve a fővárosi lakosság életének és viszonyainak kellő megvilágítására lehetőleg kiaknázhassa, a közigazgatási bizottság a főváros érdekében felette kívánatosnak tartja, hogy a népszámlálás által nyújtott igen gazdag és igen költséges anyag maga a főváros részéről s illetve a szervezési szabályrendelet értelmében is erre hivatott fővárosi statisztikai hivatal által dolgoztassék fel; mihez képest tehát továbbá felkérendő a törvény végrehajtásával megbízott minister ur, miszerint az utasítás hivat-

kozott pontjának a fővárosra szóló megváltoztatásával megeredni méltóztassék, hogy a fővárosi népszámlálási anyag ne az országos, hanem a fővárosi statisztikai hivatalnak adassék ki és ez utóbbi által dolgoztassék fel; mindazon adatok pedig, melyek az országos összesítésre szükségesek, ennek részéről a kitűzendő határidőben már kész állapotban küldessenek be az orsz. statisztikai hivatalhoz; viszont azonban az ezen összeállítás folytán okozott költségek a fővárosnak az országos népszámlálási költségekből aránylagosan megtéríttessenek.

5. Hasonlag — a mennyiben ugyanis a tényleges szolgálatban levő katonai személyek összeírása a katonai hatóságok által fog történni, a ministeri leiratból és utasításból azonban ki nem tűnik, vajjon a katonai hatóságok e részben a kellő utasítást megnyerték-e és vajjon továbbá a szükséges nyomtatványokkal közvetlenül az országos statisztikai hivatal, avagy a közigazgatási bizottság által lesznek ellátandók, a nagyméltóságú m. kir. földművelés-, ipar- és kereskedelmi minister urnak figyelme e körülményre a netán szükséges intézkedések megtétele céljából szintén felhívandó.

6. Tekintettel a népszámlálás előkészítésének és keresztülvitelének különféle részleteire és nehézségeire, melyek tárgyalása és megoldása számos ülést és ügyszólván szakadatlan működést feltételez; a népszámlálási művelet végrehajtásához szükséges további előmunkálatok megtételére, valamint magának a népszámlálási műveletnek vezetésére és végrehajtására egy Gerlóczy Károly alpolgármester ur elnökele alatt Házmán Ferencz, Haris Sándor, Fuchs Gusztáv és Popper Ármin bizottsági tagok és Lung György jegyzőből álló központi népszámlálási végrehajtó bizottság alakittatik, mely bizottságnak hivataluknál fogva továbbá tagjai Thaisz Elek főkapitány és Körösi József statisztikai hivatali igazgató ur; felhatalmaztatván egyszersmind e bizottság, hogy magát szükség esetén a kerületi elnökökkel kiegészíthesse. — Nagyobb fontosságú vagy elvi jelentőségű kérdések azonban elintézés végett a közigazgatási bizottság plenuma elé terjesztendők.

7. A mi végül a népszámlálással járó és az állam által szolgáltatott nyomtatványokon kívül minden további tekintetben a fővárost terhelő költségek kérdését illeti, ámbar a fővárosban az utasításnak azon intézkedése, mely szerint a felvétel rendszerint a községi tisztviselők által és díj nélkül eszközendő, tekintettel az e czélra szükséges ügynökök rendkívüli nagy számára, az administratio teljes megakasztása nélkül szintén nem alkalmazható s így a fővárosban a népszámlálás nagyobb részt csak díjazott ügynökök alkalmazása mellett lesz keresztülvihető; ámbar továbbá az 1870-dik évben csak egyedül a 200 ezer lélekből állott Pest városi területet illetőleg a népszámlálás költségei majdnem 24,000 frtra rúgtak, tehát a jelzett költségek mennyiségéhez képest a mostani — sokkal terjedelmesebb — munkálatra aránylag nagyobb költségre lenne szükség, mégis úgy hiszi a közigazgatási bizottság, hogy a kellő takarékoság és helyes beosztás mellett a népszámlálás keresztülviteléhez 20,000 frtnyi összeg elegendő lesz; mely összegnek megszavazása végett a törvényhatósági bizottság közgyűléséhez jelen határozat közzlése mellett előterjesztés tétetni határozatlik.

A népszámlálási központi bizottság ilyformán megalakulván, ezentúl a főlvétel befejezéseig kezében tartotta a népszámlálási művelet egész ügyét. Szeptember 26-án és okt. 10-ikén tartott két ülésének jegyzőkönyveit alább közöljük. Az első ülésben b. Kemény kereskedelmi minister urnak alább következő leirata is került tárgyalás alá. A minister ur a népszámlálási anyagnak a főváros statisztikai hivatal által eszközendő feldolgozását helybenhagyja, ezen feldolgozás költségeihez hozzá járulni kész, a mintáknak javasolt változása ellen sem tesz kifogást, azon egy pontnak kivételével, mely a távollevők összeírására vonatkozik. Ez iránt Körösi igazgató véleménye bekívántatván, annak alapján az alább

következő jelentés intéztetett a közigazgatási bizottsághoz, a mely aztán ahhoz október 11-dikén tartott ülésében hozzá is járult.

B. Kemény kereskedelmi minister leirata a közigazgatási bizottsághoz.

Folyó hó 23-ról 1382. sz. alatt kelt felterjesztésére vonatkozólag mindenekelőtt helyeslő tudomásul veszem, hogy tekintettel a főváros külön viszonyaira a népszámlálás előmunkálatainak megtételére külön szakbizottság küldetett ki; egyuttal a számláló csoportok beosztását is helyesnek találom.

A felvételi minták nevezetesen a számláló lapok némi megváltoztatására vonatkozó indítványok körül semmi kifogásom sincs az ellen, hogy újabb kérdéstül fölvevessék »mi czímen lakik az illető a lakásban?« miután ez a főváros oly különféle lakviszonyok között tartózkodó népességénél helyesebb csoportosítást fog nyújtani.

Azon tervezett módosítást azonban, hogy az ideiglen távollevők után is kíván a közigazgatási bizottság számláló lapokat kitölteni, nem fogadhatom el, miután az az elfogadott népszámlási rendszerbe ütközik, mely a tényleges népesség megszámlálásán alapul. Sőt a tervezett eljárás célhoz sem vezetne, a mennyiben köztudomású tény, hogy a távollevők után a legtrikább esetben tölthetők ki hiven a kérdőlapok. Így azután nemcsak nagy számú hézagos számlálólap kerülne be, hanem tömérdek kettős számlálás is eszközöltetnék, miután a Budapestről távollevők illető tartózkodásuk helyén az országban okvetlenül, a külföldön is legnagyobb részt amúgy is számba vették, a helybelli számlálásnál azonban csak számszerint mutattatnak ki családonkint, a közigazgatási lajstrom illető rovataiban.

Magától értetik továbbá, hogy a főváros számára a megye és járás nevének szánt rovatok helyébe a városrész és utca nevének lesz hely adandó. Midőn tehát a mintáknak a kifogásolt ponton kívül a közigazgatási bizottság óhajta szerint való kiállításáról gondoskodnám, nem lehet ugyan kifogásom, hogy a háztartások (családok) számára a házigyűjtő lajstromon kívül külön borítékot is alkalmazzon, de ezeknek kiállítás költségeihez, a mennyiben az országra nézve ily nyomtatványok nem tervezettek, részemről nem járulhatok.

A mi a begyűlendő ősanyag feldolgozását illeti, természetesen találom, hogy a főváros azt saját érdekében is minél inkább ki akarja használni. Miután pedig a főváros jól szervezett statisztikai hivatallal rendelkezik és a számlálás eredményeit külön is kiadni szándékozik, készségesen reáallok, hogy Budapest népszámlálásának eredményeit saját hivatalában dolgozza fel és állítsa össze, az országos műhöz csak a végeredményeket szolgáltatván be kellő terjedelemben és megfelelő időben.

Az összeállítási költségekhez legfeljebb is azon arányban járulhatnék az országos alaphól, mint a milyen arányban a fővárosnak körülbelül 350,000 számlálólapja az országos hivatalban feldolgozandó körülbelül 14 millió laphoz áll, mert könnyen megérthető, hogy a külön feldolgozás jóval nagyobb költséget fog okozni, mint a mennyi megtakarítással járhat, ha 14 milliónál 350 ezerrel csökken a feldolgozandó lapok száma.

A laktanyákon kívül lakó katonák és honvédek megszámláltatása s az ehhez szükséges nyomtatványok ki által való szolgáltatása kérdését még függőben kell tartanom, mert ez iránt még tárgyalások folynak a cs. és kir. közös hadügyi minister ural, melyeknek végleges befejezése után, kellő hozzátartás végett, azonnal értesíteni fogom a közigazgatási bizottságot.

Budapesten, 1880. évi szeptember hó 8-án,

B. Kemény.

A központi népszámlálási bizottság jelentése a felvételi minták érdemében.

Tekintetes közigazgatási bizottság!

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. minister urnak a tek. közigazgatási bizottság 1382. számú felterjesztésére f. évi szeptember hó 8-án 926 eln. sz. a. kelt leirata további használat és eljárás végett tisztelettel alólirott bizottságnak kiadatván, ennek

folytán mai napon tartott ülésünkben mindenekelőtt megnyugvással vettük tudomásul, hogy a miniszter úr a népszámlálás keresztülvitelénél a főváros különleges viszonyai szempontjából általunk javaslatba hozott módosításokhoz, — az ideiglen távollévők összeírását kivéve, — hozzájárult; és a midőn készséggel konstatáljuk, hogy az elfogadott módosítások folytán is már a népszámlálási művelet a főváros specialis viszonyaihoz képest jóval helyesebb és teljesebb leendő, egyszersmind nem hallgatjuk el azon meggyőződésünket, mely szerint éppen a most érintett teljesség érdekében az ideiglen távollévők felvételét is multhatlan szükségességnek tartjuk, minélfogva tehát ezen javaslatunknak is elfogadása érdekében a miniszter urhoz újabb felterjesztés annál is inkább volna intézendő, mivel nézetünk szerint azon indokok, melyek a leiratban az ideiglen távollévők felvételének mellőzésére nézve felhozottak, nem oly természetűek, melyek ezen mellőzést szükségkép kívánatossá teszik.

A szóban levő leirat idevágó pontja szerint ugyanis az ideiglen távollévők felvétele azért nem fogadható el, mert az az elfogadott népszámlálási rendszerbe ütközik, továbbá mert az eljárás célhoz sem vezetne, a mennyiben köztudomás szerint a távollévők után a kérdő lapok csak a legkritikább esetben tölthetők ki híven, és mert végül a távollévők illető tartózkodásuk helyén amúgy is felvételvé, ekkép temérdek kettős számlálás eszközöltetnék.

Ezen ellenérvek elsejére tisztelettel megjegyezzük, hogy az ideiglen távollévőknek is eszközleendő felvétele eltér ugyan némileg a népszámlálási általános tervezettől, de abba bele nem ütközik, mert az által, hogy Budapesten kivételesen az ideiglen távollévők is felvétetnek, az országos felvétel az általános rendszer szerinti keresztülvételében semmiképp nem akadályoztatik, ellenben a főváros községi kimutatása egészen helyesen és teljesen fog készülni.

Hasonlag, a mi azon ellenérvet illeti, hogy a távollévők után csak hiányos adatok nyerhetők, nem kívánjuk kétségbe vonni, miszerint ezen ellenvetés részben szintén alapos; de csak is részben, mert alig lehet feltenni, hogy a háztulajdonos s tekintve a családfő, — legalább a legtöbb esetben — egyszersmind a nála lakó vagy hozzája tartozó ideiglen távollévő után is a felvételhez megkívánt adatokat ne ismerné, a minthogy erre nézve a külföldi népszámlálások alkalmával szerzett tapasztalás is igazolja, hogy a távollévők 70—80%-a után szintén teljes adatokat nyertek, s így Budapesten is előre láthatólag a távollévőknek csak egy ötöd része után fognak hiányos felvételi lapok előkerülni, de még ezen hiányok valamint egyéb hézagok is részint a kerületi előjárók részint a statisztikai hivatal által pótnyomozások után kiegészíthetők lesznek.

A mi végül a harmadik ellenérvet illeti, erre vonatkozólag álláspontunk részletes megvilágítása céljából előre kell bocsátanunk, miszerint általában 3 irányban eszközölhető a népszámlálás; és pedig; a) a jogi népesség, b) a tényleges lakosság, és c) a rendes lakosság összeírására.

Az első módozat, mely csak a szoros értelemben vett helybeli illetőségű népesség felvételére szorítkozik, felette bonyodalmas és különösen az általános népszámlálásoknál irányul szolgáló eljárási elvek alapján lehetetlen is, — de ezúttal célban sincsen. A második módozat, mely a tényleges vagyis a pillanatnyi népesség számbavételét tárgyalja, egyszerűbb és gyorsabb, és az államnak mint ilyennek igényeit, mely első és fősorban inkább csak az össznépesség számarányait óhajtja ismerni, kielégítheti ugyan; — a fővárosnak mint községnek népszámlálási kimutatása azonban kell, hogy azon egyéneket is, és pedig nemcsak szám szerint, hanem egyszersmind individualis viszonyaik kiderítésével együtt azokat is magába foglalja, kik a népszámlálás tartama alatt esetleg vagy ideiglen távollévők ugyan, de Budapest rendes lakosai, s mint ilyenek a főváros községi kötelekbe tartoznak.

E mellett elméletileg is inkább helyesíthető, hogy a felvétel és kimutatás ne azokra terjedjen ki, a kik véletlen és tán csak egy éven át tartózkodtak itt, hanem azokra, kik rendszeren itt laknak. Ezen elvből kiindulva más államokban is, bár a felvétel első sorban a tényleges népességre terjedt ki, megadták a lehetőséget arra, hogy a földolgozás a rendes lakosságra is eszközölthessék, az által t. i., hogy egyrészt a felvétel alkalmával a jelenlét tartama után tettek kérdést, és másrészt a távollévőket is felvették; mint például Németországban is, a hol a német császári statisztikai hivatal a tényleges népességet

vette alapul, míg a bajor statisztikai hivatal Bajorország részére egyszersmind a rendes lakosságot is kimutatta, és részben a szerint dolgozta fel a népszámlálási anyagot.

De nem csak elméleti, hanem fontos gyakorlati, s különösen közigazgatási érdekek is harcolnak amellett, hogy az ideiglen távollévők szintén felvétessenek; így például katonaállítás szempontjából kiváló érdekében áll a fővárosnak tudnia azon távollévőket, kik Budapest rendes lakosságához tartoznak, még pedig nemcsak szám, — hanem név, lakás, kor, tartózkodás, foglalkozás stb. szerint is.

Álláspontunk támogatásául végül még azon körülményt kívánjuk felhozni, hogy miután a főváros ugysis saját költségén eszközölteti a földolgozást, nem volna sem méltányos sem indokolt, ha a magas kormány akadályozná a fővárost oly felvételben, melyet saját különleges szempontjából szükségesnek tart.

Mindezek alapján tehát tisztelettel kérjük a tek. közigazgatási bizottságot, miszerint a minister urhoz az iránti beleegyezésének kieszközölése céljából, hogy a távollévők is felvétethessenek, és hogy a jelenlevőknel jelenlétük tartama után is kérdés tétethessék, illetve erre szolgáló külön lapmintáink elfogadása végett újabb felterjesztést intézni méltóztassék.

Ezzel kapcsolatban még egy további előterjesztéssel bátorzkodunk a tek. közigazgatási bizottság elé járulni.

A végrehajtási utasítás 9. pontja szerint ugyanis a számláló ügynökök kinevezése után azonnal feljelentendő, valjon az alkalmazott egyének s a vidék nyelvismeretéhez képest a számláló lapok csupán magyar, vagy esetleg más nyelven is, és mily számarányban szükségesek. A számláló ügynökök kinevezése ugyan még nem történt meg, és tekintettel egyrészt az alkalmazandó egyének nagy számára, valamint másrészt azon körülményre, hogy ép az ez által szükségessé vált takarékoskodás céljából lehetőleg ingyenes ügynökök alkalmazását kell óhajtunk, az ügynökök kinevezése csak több iránybani előzetes intézkedések után lesz lehetséges; a számláló-lapok minőségét és mennyiségét illetőleg azonban idején valónak látjuk már most nyilatkozni, annál is inkább, mivel a főváros részére ugysis külön lapok lesznek nyomtatandók. Nevezetesen pedig a mi a lapok minőségét illeti, a bizottság egyhangulag abban állapodott meg, hogy a fővárosban csakis magyar nyelvű számláló-lapok használtassanak, mert ha vannak is a fővárosnak oly egyes részei, melyeknek lakossága a magyar nyelvben tán nem eléggé jártas, e lakosság inkább az alsóbb néposztályhoz tartozik, tehát a rovatok kitöltését ugysis az ügynököknek kell eszközölnie. A lapok mennyiségét tekintve pedig azt véljük, hogy előlegesen 500,000 darabra — fele részben férfi fele részben nőlapokra lesz szükség, megjegyezvén azonban, hogy netaláni további szükséglet esetére a szedés a nyomdában mindig készen tartandó. A főváros körülbelül csak 330,000-nyi lakosságával szemben az igényelt készlet-többletet azzal indokoljuk, hogy tapasztalás szerint a kitöltés alkalmával minden második harmadik ürlap elrontatik, vagy egyébkint használhatlanná válik; s ez okból nemcsak az egyes háztulajdonosokat avagy családfőket kell a szorosán szükségelt mennyiségnél többel ellátni, hanem egyszersmind kell, hogy a számláló ügynököknek, járási és kerületi elnököknek, valamint a statisztikai hivatalnak is netaláni szükség esetére mindig bizonyos tartalék-készlet rendelkezésre álljon.

Kérjük ennélfogva a tek. közigazgatási bizottságot, miszerint ez irányban is sürgősen intézkedni méltóztassék.

Budapesten, 1880. szeptember 26.

Ezen felterjesztésre a ministerium október hó 15-diki leiratában a távollévők összeírása ellen tett kifogását visszavonta. Közöljük már most a központi bizottság két első ülésének jegyzőkönyvét.

A központi népszámlálási bizottság első ülésének (1880. szeptember 26-án) jegyzőkönyve.

Jelen voltak: Gerlóczy Károly alpolgármester elnöklete alatt Haris Sándor, Házmán Ferencz, Popper Armin, Körösi József statisztikai hivatali igazgató és alulirt jegyző.

Elnök az ülést megnyitván, s a népszámlálás előkészítése ügyében eddig történt intézkedéseket rövid vázlatban előadván:

1. Felolvasatott a földművelés-, ipar- s kereskedelmi miniszter urnak f. évi szeptember 8-án 926 eln. sz. a. kelt leirata, mely szerint az ezen albizottság javaslata folytán a közigazgatási bizottság részéről tett felterjesztésben a számláló-lapok módosítására vonatkozó indítványok némelyikéhez hozzájárul, azon módosítást azonban, mely szerint az ideiglen távollévők is megszámláltatni, a jelenlevőknel pedig a jelenlét tartama után is kérdés intéztetni kívántatott, czélszerűségi indokokból elfogadhatónak nem találta.

A bizottság a leirat tartalmáról tudomást vevén, midőn egyrészt készséggel elismeri, hogy az elfogadott módosítások folytán is már a népszámlálási művelet a főváros specialis viszonyaihoz képest jóval helyesebb és tökéletesebb leend, másrészt azon meggyőződésének ad kifejezést, miszerint ép a most érintett teljesség, s e mellett különös fontos közigazgatási érdekek szempontjából is kívánatos, hogy az ideiglenesen távollévők szintén felvétesse; minthogy pedig a bizottság nézete szerint a miniszteri leiratban az ideiglen távollévők felvételének mellőzésére nézve felhozott indokok nem oly természetűek, melyek azt szükségkép kívánatossá tennék, ennél fogva a bizottság e részbeni javaslatához továbbra is ragaszkodván, abban állapodik meg, miszerint a miniszter urhoz e tárgyban újabb felterjesztés tétessék, egy, szersmind tekintettel a kérdés sürgős természetére, főpolgármester ur felkérésére, miszerint e felterjesztést a közigazgatási bizottság nevében elnökileg megtenni sziveskedjék.

2. A népszámlálási központi bizottságnak legközelebbi teendője az egyes kerületeknek járásokra és a járásoknak csoportokra való további felosztása, nemkülönben az alkalmazandó közegeknek szervezése és beosztása lévén, — Kőrösi József statisztikai igazgató erre vonatkozólag jelenti, miszerint ez iránt az előmunkálatok a statisztikai hivatalban már is erélyesen foganatba vétettek, s nevezetesen az egyes kerületekben alakítandó járások száma iránti javaslatát már legközelebb be is fogja mutatni. A mi pedig az e tekintetben alapul veendő elvi szempontokat illeti, ő a fővárost terhelő költségek lehetőj megtakarítása céljából igen óhajtandónak tartja, hogy a népszámlálás lehetőleg ingyenes közegek segélyével eszközölthessék, s úgy hiszi, hogy a mennyiben egyrészt a népszámlálás eszméje népszerűvé tétetik, másrészt pedig az egyes egyénektől terhes és főleg hosszantartó munka nem követeltetik, ez esetben e tiszteletbeli missióra polgártársaink elégséges számmal vállalkozni is fognak. Ugyanazért a folyamatban levő felosztási tervzet szerint a főváros tetemesen kisebb s így több járásra s tekintve csoportra fog felosztatni, mint a május havi népszámlálás alkalmával volt, mihez képest tehát körülbelül 400 járás elnökre és 2500—3000 csoportfelügyelőre (ügynökre) leend szükség; de mindamellett a tervzetnél arra is figyelem fordítatik, hogy azt szükség esetén fizetett ügynökök alkalmazása mellett is használni lehessen.

A központi bizottság beható eszmecsere után elvi megállapodásként kijelenti miszerint a népszámlálás lehetőleg tiszteletbeli közegek segélyével hajtassék végre, megjegyezvén, hogy a járási elnökségek mindenesetre tiszteletbeli állások legyenek, a csoportfelügyelők pedig, a mennyiben a főváros külső részeiben tán még is díjazott egyéneket kellene alkalmazni, ne napdíj, hanem az általuk kitöltött számláló-lapok mennyisége szerint díjaztassanak, egyuttal azonban utasittatik a statisztikai hivatal, miszerint a felosztási tervzetet alternative vagyis akként dolgozza ki, hogy azt díjazott ügynökök alkalmazásának szüksége esetén, szintén s minden fennakadás nélkül használni lehessen.

Azon meggyőződésben lévén pedig a központi bizottság, hogy a kerületi elnökök a népszámlálás céljára megnyerendő ingyenes és alkalmas egyének iránt, valamint egyáltalán a szervezet megállapítása tekintetében, a helyi viszonyok szempontjából becses felvilágosítást nyújthatnak, elhatároztatik, hogy a legközelebbi ülésre a kerületi elnökök is meghívassanak, és egyuttal körlevélben felhívassanak, miszerint az általuk a népszámlálás céljára már megnyert járási elnökök névjegyzékét ez ülésre beiterjesztetni sziveskedjenek.

3. Szóba hozatván a népszámlálásnál szükséges nyomtatványok mennyiségő és minősége.

Elhatározottatott, miszerint a fővárosban csakis magyar szövegű »számláló lapok« használtassanak, s miután az ebbeli szükségletet az országos statisztikai hivatal bocsátja rendelkezésre, egyelőre 500,000 darab (fele részben férfi fele részben nő-lapok) kéressék, azon további megjegyzéssel, hogy miután a főváros részére úgyis külön számláló-lapok lesznek nyomtatandók, s esetleg a jelzett mennyiségnél nagyobb készlet is fog szükségeltetni, a szedés a nyomdában ily eshetőségre meghagyassék.

A fővárosban használandó, s az országos mintától szintén némileg eltérő »családtartási borítékok«, ellenben a főváros által saját költségén lévén beszerzendők, ezek nyilvános ajánlati pályázat útján határozottnak beszerzetni, megbizatván Körösi József statisztikai igazgató ur, miszerint f. é. október hó 10-ig terjedő határidő mellett a szükséges 100,000 darab mintaszerinti borítékok szállítására a hivatalos lap útján pályázatot hirdessen, az ismertebb papirkereskedői cégeket pedig e mellett közvetlenül is szólítsa fel.

Az egyelőre 12,500 darabban előirányzott úgynevezett »házigyűjtőtöknek« a fővárosi szerződéses könyvkötőnél árszabály szerint való megrendelésével szintén Körösi József igazgató ur bizatik meg.

Végül felhatalmaztatik az elnökség, miszerint az időközben a kerületi és majdan a járási elnökökkel való érintkezés czéljára szükséges egyéb nyomtatványok, körlevelek stb. készittetését saját hatáskörében eszközöltesse.

A központi népszámlálási bizottság második ülésének (1880. október 10.) jegyzőkönyve.

Jelen voltak : Gerlóczy Károly alpolgármester elnöklete alatt Haris Sándor, Házmán Ferencz, Popper Armin, Fuchs Gusztáv, Körösi József, és Thaisz Elek főkapitány képviselőjében Bajkay T., mint a közp. bizottság tagjai, — Prückler László és Toperczer János kivételével valamennyi elnök, és alulírt jegyző.

1. Elnök az ülést megnyitván, s a jelen ülés tárgyát röviden jelezvén, egyuttal jelenti, miszerint Gardos Károly VI. ker. elnök e tisztségről visszalépett.

Gardos Károly VI. ker. elnöknek ez állásról való visszalépése sajnálattal tudomásul vétetvén, a közigazgatási bizottsághoz eziránt előterjesztés teendő.

2. Áttérve a járási elnökök szám- és névszerinti megállapítására, a kerületi elnökök többsége annak kijelentése mellett, miszerint e részben lehetőleg a május havi népszámláláskori állapotot kívánták fentartani, illető javaslataikat bemutatják. — Nevezetesen pedig benyújtott a javaslat:

az	I. ker. részéről	19 egyénnel,
a	II. » »	20 »
a	III. » »	16 »
az	V. » »	16 »
a	VIII. » »	40 »
a	IX. » »	24 »
a	X. » »	6 »
a	II. kült. ker. részéről	2 »
a	IV. » »	6 »

megjegyezvén, hogy Havas Sándor ur, az I. kült. kerület elnökének nyilatkozata szerint ugyanott járási elnökök kinevezésére nincs szükség.

A közp. bizottság a kerületi elnökök javaslatahoz hozzájárulván, azt elfogadás, s tekintve a javaslatba hozott egyéneknek járási elnököktől leendő kinevezése végett, a közigazgatási bizottságnak határozza beterjesztetni, azon indítványval, hogy miután egyes kerületi névjegyzékek hiánya miatt a választást valamennyi kerületre nézve ezuttal úgy sem eszközölhetné, de mert utóbb netán előfordulandó lemondások esetén is pótválasztást üléstől ülésig elhalasztani szintén nem lehet, ez okból a járási elnökök kinevezése — egyetértőleg a közp. bizottság elnökével — főpolgármester ur által elnököleg történjék.

A mennyiben pedig egyes kerületekben — a statisztikai hivatal által kidolgozott tervezet szerint — a javaslatba hozottnál több járási elnök szükségeltetik, az illető ker. elnökök pótjavasolatainknak mielőbbi megtételére felhivandók.

3. Szóba hozatván a központi bizottságnak a mult ülésben kimondott azon elvi megállapodása, mely szerint a népszámlálás lehetőleg díjtalan közegek által eszközöltessék, — némely kerületek elnökei a feletti aggályaiknak adnak kifejezést, hogy különösen a távolabb eső kerületekben és vidékeken ily fáradságos feladatra, alkalmas egyének tiszteletből vállalkozni nem fogván, ebből esetleg helyrehozhatlan zavarok keletkezhetnek.

Elnöknek a felhozott aggályokat tárgyzó megnyugtató felszólalása folytán, valamint hivatkozással a mult ülésben e tárgyra nézve kelt megállapodásra a bizottság felvilágosítólag kijelenti, miszerint az által, hogy a népszámlálás céljára lehetőleg ingyenes közegek lesznek alkalmazandók, nincs kizárva annak esete, hogy ott, hol e feladatra díj nélkül vállalkozó egyének egyáltalán nem találhatnának, fizetett egyének alkalmaztassanak.

A mennyiben pedig a történt felszólalásokból a bizottság azt véli kimagyarázni, hogy a kijelentett aggályok azon tévnézetben alapulnak, mintha az ügynökök feladata valami különösen fáradsztó, és több napi munkából állana, — egyuttal a járási elnökök, mint kiknek első sorban képezi hivatását a járásokban szükséges ügynököket megnyerni, — ez utóbbiaknak, esetleg alig néhány órai eljárásra szorítókozó teendőiről körlevélben tüzetesen informáltatni határozatnak, e körölvény egy példánya $\frac{1}{2}$ alá a jegyzőkönyvhöz is esatoltatván.

4. Elnök végül bejelenti, miszerint a családtartási borítékokra összesen 4 ajánlat érkezett be; — ezek felbontatván, az eredmény következőkben constatáltak :

A borítékok 1000 darabját minta szerint:

- a) a pesti könyvnyomda-részvénytársaság
nyomással 8 frtért, nyomás nélkül 6 frtért
- b) Gradl Adolf
nyomással 4 frt 50 kr., nyomás nélkül 3 frt 95 kr.
- c) Dona Döme és társa
nyomással 4 frt 68 kr., nyomás nélkül 3 frt 92 kr.
- d) Posner Károly Lajos
nyomással 4 frt 50 kr., nyomás nélkül 3 frt 90 kr.

kész szállítani, utóbbi a kitüntetett árakból még 5 százaléknyi engedményt tevén.

A konstatált eredmény szerint Posner Károly Lajos ajánlata a legolcsóbb lévén, — az elfogadtatik; miről is nevezett azzal értesítendő, hogy a szállításnak mikor leendő megkezdése iránt utóbb fog intézkedés tételni.

A becsatolt 100 frtnyi óvadék a tanácsi letétbe helyezendő, a többi ajánlatokhoz zárt óvadékok pedig az illetőknek visszaszolgáltatandók, minek elnöki úton való eszközzésére Gerlóczy Károly alpolgármester ur kéretik fel.

A központi bizottság elnökének körlevele a járáselnökökhez.

Tisztelt polgártárs!

Miután tisztelt Uraságod a . . . kerületben népszámlálási járáselnöknek kineveztetett, van szerencsém ez alkalomból a következőket becses figyelmébe ajánlani, hozzátévén, hogy az egész műveletet részletekig szabályozó utasítások később fognak kiadatni.

1. Az 1881-diki népszámlálás különös jelentősége és nemzetközi jellege.

A legközelebbi időben Európának és Amerikának nagyobb részében és így hazánkban is általános népszámlálás fog tartatni.

Első ízben történik, hogy a mivel emberiség nagyobb része, majdnem egy és ugyanazon időben és majdnem egy és ugyanazon fűelvek szerint számbavétetik és leiratik.

A kultivált népek nemes versenynyel fognak iparkodni, hogy ezen első világszámlálás lehetőleg jól és teljesen sikerüljön. Az e munkára vállalkozó nemzetek közt pedig Magyarország is helyet foglal, miután az 1880: LII. t.-cikk által elrendeltetett, hogy 1881. január elején az egész országban általános népszámlálás tartassék.

Hazánkban kétségkívül a főváros az, melynek népszámlálási eredményeire mindenki feszült figyelemmel tekint. Becsületbeli kötelességünk ennél fogva oda hatni, hogy e feladat itt mentül helyesebben, a főváros jelentőségéhez méltóan megoldassék.

A népszámlálási nagy művelet, a mely nem kevesebbet jelent, mint a fővárosban élő 340,000 embertömeg minden egyes tagjának pontos leírását, kora, vallása, fő- és mellékfoglalkozása, családi viszonya, műveltsége, lakmódja stb. szerint, e nagy művelet sikere első sorban attól függ, hogy a városrészekben fölállított népszámlálási járás mind-egyike egy-egy buzgó és erélyes férfiu vezetése alatt álljon és épen ezért a központi népszámlálási bizottság legnagyobb megnyugvására szolgált arról értesülhetni, hogy tisztelt polgártárs a kerületében felállított ... járás egyikének vezetését magára vállalni sziveskedett.

2. A járási elnökségek jelentősége és ügyköre.

Az ezen tiszteletbeli hivatallal járó köteleességek nem igen fárasztók. Az összeírás maga t. i. első sorban a lakófelek, második sorban a háztulajdonosok által eszközöndő. A mennyiben ezek az összeírást még sem teljesítették volna, ez az e célra külön kinevezendő népszámlálási ügynökök (csoporthelyfelügyelők) által fog megtörténni.

A járási elnökök működése e szerint inkább csak irányadó és ellenőrző. Kötelességük mindössze csak abból álland, hogy a népszámlálás keresztülvitelére tartandó 2—3 ülésen megjelennek, hogy decz. 30-án a náluk jelentkező felügyelőknek a minden házba kiosztandó nyomtatványt átadják, és hogy január 2-dik napján — a midőn a felügyelők az összeírási ivateket a házakból visszagyűjtik — egész nap lakásukon (illetve házaikban) találhatók legyenek, hogy netáni félreértéseket, akadályokat stb. nagyobb tekintélyüknel fogva elhárítsanak.

3. A járási elnököknek alárendelt felügyelőkről és az ezek kiválasztásánál figyelembe veendő szempontokról.

Mindenekelőtt gondoskodnunk kell, hogy az egy-egy járásba szükséges ügynökök (csoporthelyfelügyelők) száma és egyénisége iránt tájékozva legyünk.

E tekintetben meg kell jegyezmem, hogy a beltelkeken átlag minden 100—120 lakóra egy felügyelő számítandó.

Ezen felügyelők kötelessége abból áll, hogy január 2-án reggeli 8 órakor a nekik járáselnökök által kijelölendő házak tulajdonosainál (vagy azok helyetteseinél) megjelennek, az ott a házról egybegyűjtött űrlapokat átveszik és lakásonként felülvizsgálják. Minthogy ezen felügyelők a város beltelki részein rendszerint szintén tiszteletből működnek (oly járásokban, melyeknek fölvétele nagyobb nehézségekkel járna, különleges intézkedések fognak tétetni), gondoskodni kell arról, hogy egy-egy felügyelő-csoport befejezése 3—4 óránál többet ne vegyen igénybe. A hol művelt, magyarul értő és inni tudó közönség lakik, ott a felügyelő működése csak arra szorítkozik, hogy lakásról lakásra menvén, az adatok helyességét és teljességét felülvizsgálja. Ezt pedig egy délelőtt alatt 30—50 lakáson megteheti, tehát 150—200, legfeljebb talán 250 embert felülvizsgálhat.

A mely kerületben azonban a lakók maguk az űrlapokat ki nem töltötték volna és a háziurak sem pótolták volna e hézagot, ott magának a felügyelőnek kellend ezt végeznie, s így lehet, hogy egy délelőtt alatt csak 100, esetleg csak 80 embert vehetne fel.

Ezen szempontokat méltóztassék a csoportok alakításánál szem előtt tartani. Könnyebb tájékozás végett mellékletben átküldöm saját járásának térképét, melyen a fővárosi statisztikai hivatal által megjelöltetett, körülbelül hány ember lakik benne.

Az egész fölvétel kétségkívül annyival jobban fog sikerülni, mentől szorosabb azon kapocs, mely a járáselnökök és felügyelők között fennáll. Ezért is a t. járáselnök urakat kérem fel első sorban az iránt, méltóztassanak a kinevezendő felügyelőket nekem javaslatba hozni. Ezen urak a hatóság részéről külön felhatalmazást fognak nyerni, sőt azon hatalommal is felruháztatnak, hogy szükség esetén a rendőrség segélyét igénybe vehessék.

Azon tekintélynél és azon népszerűségénél fogva, melynek t. polgártárs kerületében ör vend, aligha fogna különös fáradságot okozni a közreműködésre szükségelt felügyelőket kellő számmal megszerezni. A mennyiben pedig ez nem sikerülne, a központi népszámlálási bizottság fog majd járásába felügyelőket kiküldeni.

4. Mit kérünk jelenleg a járáselnököktől.

Az imént (különösen a 3. pont alatt) előrebocsájtottak fonalán a következő két dologra kérem föl tisztelt elnök urat:

1. Sziveskedjék a mellékelt, becses aláírásával ellátandó nyilatkozatot három nap alatt hozzám — a fűv. statisztikai hivatal czíme alatt — beküldeni.

2. Ugyanezen idő alatt kérem engem a mellékelt kék nyomtatványon (szintén a statisztikai hivatal czímén) azon lépéseinek eredményeiről értesíteni, miket kellő számú felügyelők megszerzése érdekében tett, egyuttal mellékelvén a felügyelői tisztségre ajánlkozó uraknak aláírt (kék papírra nyomott) nyilatkozatát.

Végül megjegyzem, hogy mindazon közlemények, melyeket népszámlálási ügyben a fűv. statisztikai hivatalhoz tetszik intézni, a postán díjmentesen szállíttatnak, ha a czímen e megjegyzés olvasható: »Hivatalos fölszólalás folytán díjmentes«.

Budapest, 1880. október hó közepén.

A közigazgatási bizottság az 1880. október 11-én tartott ülésében Gardos kerületi elnök helyébe Radocza János t nevezte ki a VI. népszámlálási kerület elnökét, felkérvén nevezett bizottsági tagot, hogy e fontos tisztet hazafiai készséggel elvállalni és a népszámlálás fontos műveletét közreműködésével biztosítani sziveskedjék. Radocza ur az elnökséget el is vállalta, és a népszámlálás befejezéséig mint a VI. kerület elnöke működött. A járási elnökök kinevezésére a bizottság Ráth Rároly főpolgármester urat kéri fel.

A főpolgármester ur ennek következtében időről időre az alább következő Rendelvénynyel kinevezé az egyes járáselnököket, kiknek teljes névjegyzékét az Előszó után közöltük volt és a kik erre az alább közölt nyilatkozatot aláírták.

Járáselnökök kinevezési rendelvénye.

Az 1880: LII. t.-cz. alapján 1881. évi január 1—10-ik napja közt országos népszámlálás fog eszközöltetni, mely czélból a főváros is az egyes közigazgatási kerületeknek megfelelő népszámlálási kerületekre, minden egyes kerület pedig ismét több járásra osztott fel. A népszámlálás ügyében kibocsátott eljárás utasítás 6. §-a értelmében minden járásban a közvetlen felügyeletet külön e czélra választott felülvizsgáló bizottsági tagok gyakorolván, a fővárosi közigazgatási bizottságnak folyó október hó 11-iki ülésében 1541. sz. alatt kelt határozata alapján t. uraságot ezennel a...-ik beltelki kerületben járási elnöknek kinevezem.

Ismerve t. uraságotnak a köztelgyek iránti nemes érdekeltségét, azon reményben vagyok, miszerint tekintve a végrehajtandó népszámlálási műveletnek hazánkra és a fővárosra nézve kiválólag fontos czélját, t. uraságot a járáselnöki tisztséget hazafiai készséggel elfogadni, s a törvény által reánk ruházott nagy feladat sikeres megoldásában becses közreműködésével részt venni szives leend.

A népszámlálás végrehajtásának alapul szolgáló eljárási utasítások és egyéb minták t. uraságotnak a központi végrehajtó bizottság s tekintve annak elnöke Gerlóczy Károly alpolgármester ur által utóbb fognak megküldetni, addig is azonban felkérem, miszerint a felügyelete alá tartozó járás beosztása és egyéb sürgős előintézkedések megbeszélése végett kerületi elnök ural érintkezésbe lépni sziveskedjék.

Kelt Budapesten, 1880. évi november hó 9-én.

A fővárosi közigazgatási bizottság elnöke.

Ráth Károly
főpolgármester.

Járáselnöki nyilatkozat.

Ezennel kijelentem, miszerint kész vagyok az 1881. népszámlálás keresztülvitele alkalmával a X. közigazgatási kerületben mint elnök működni, b e c s ü l e t s z a v a m r a igérvén, hogy a reám bízott teendőknek pontosan és lelkiismeretesen meg fogok felelni.

(Aláírás és lakás.)

A fővárosi statisztikai hivatalban időközben erélyesen folyt a járások beosztásának műve, a mi már azért is némi bajjal járt, mivel ilyen meglehetősen egyenlő nagyságú járások megállapítása nem egyszerre, sem nem találomra történhetett, hanem a csoportokat, az egyes házak népessége figyelembe vétele mellett, folyton más-más módon kellett összecombinálni és elhatárolni. E tekintetben igen jó szolgálatoakat tett az ugyanazon év májusában megejtett rendőri népösszeírás tervezete. A járás megállapítása után az azokban tartalmazott házak azonnal jegyzékbe (»házjegyzék«) foglaltattak, az új és a régi házszámok megjelölése mellett. A kapuval nem bíró számok, üres telkek stb. szintén befoglaltattak, mivel e házjegyzék képezte a járáselnök későbbi eljárásának kiindulási pontját. Október hó 16-án jelentheté a hivatal, hogy a pesti kerületek már teljesen fel vannak osztva és pedig a Belváros 14, Lipótváros 16, Terézváros (VI) 43, Terézváros (VII, jelenleg Erzsébetváros) 54, Józsefváros 50, Ferenczváros 25, Kőbánya 6 járásra. A külterki kerületek közül az első (I. és II. közigazgatási kerület), a kerületi elnök kívánságához képest nem osztatott fel járásokra. A lipótvárosi kültelek 2, a terézvárosi 3, az erzsébetvárosi 9 járásra osztatott. Különös nehézségek mutatkoztak azonban a budai kerületek beosztásánál, mivel ott a május havi összeírás óta új házszámozás hozatott be. Itt tehát előbb meg kellett szerezni a két számozás nyilvántartási kulcsát, mely azonban hivatalos alakban nem is létezett és így csak magán szivességből átengedett magán jellegű, tehát nem hivatalos jegyzetekből állott. Ebből kifolyólag az új házszámok fáradságos rávezetése után is számos kérdés maradt fen, melyet levelezés, értekezés, utánjárás, sőt a helyszinre való kiküldés mellett lehetett csak több hét alatt tisztába hozni. Október vége felé készült el aztán a budai beosztás is, mely szerint az I-ső kerület 19, a II-dik 25, a III-dik 24 járásra osztatott. Október végével elvégre azon helyzetben voltunk, hogy a főváros összes kerületeinek ház és telekjegyzékét a népszámlálási elnököknek a következő átirat kapcsában megküldjük:

A ház és telekjegyzékek elkészítése.

Midőn ezennel szerencsénk van kerületének házszámjegyzékét megküldeni, hozzá tesszük, hogy azt egészben véve megbízhatónak tartjuk. Teljes lehetetlenség lévén azonban a fenforgó körülmények mellett oly házszámjegyzéket összeállítani, mely minden hibától ment volna, előre is kijelentjük, miszerint meglehet, hogy egy-egy városrészben egynehány (legfeljebb 10—20) ház vagy téves számmal van jelezve, vagy pedig hiányzik. A mellékelt jegyzék e szerint a lehető legmegbízhatóbb alapot nyújtja a járáselnök uraknak, hogy járásukat csoportokra feloszthassák; mindazonáltal kívánatos, hogy járásukat a helyszinén be is járják, mely alkalommal a netalán észlelt hibák javítandók volnának.

Budapest, 1880. okt. 31.

Kőrösi, igazgató.

Minden kerületi elnök ezenfelül kézhez vette kerületének beosztási térképét, mihez (azon kerületekben, melyekben a fölvétel háztömbök szerint haladt) minden egyes járáselnök számára járásának térképe is csatoltatott.

November hó 15-én tartatott a központi bizottság harmadik ülése, melynek legnevezetesebb pontjai, hogy a tiszteletbeli felügyelők helyett, melyeket legnagyobb erőlködés és Gerlóczy elnök urnak alább közölt körlevele daczára sem sikerült kellő számban megszerezni, fizetéses ügynökök alkalmaztassanak; továbbá, hogy minden kerületbe a népszámlálási művelet keresztülvitelére egy vezető kirendeltessék, valamint a szükséges helyiségekről való gondoskodás. Alább közöljük:

- a) az ülés jegyzőkönyvét;
- b) a vezetők kinevezési rendelvénýt;
- c) Gerlóczy elnök urnak körlevelét tiszteletbeli felügyelők megszerzése érdekében;
- d) e) a fizetéses ügynökök értesítését és végleges kinevezési rendelvénýt;
- f) g) a bel- és külterki elnökökhöz intézett körlevelet fizetéses ügynökök megnevezése érdekében;
- h) a kerületi előljáróságokhoz a helyiségek érdekében intézett körlevelet;
- i) a fővárosi tanácshoz intézett jelentést, fővárosi tisztviselők alkalmazása dolgában;
- j) k) a közigazgatási bizottsághoz intézett jelentést az eddigi intézkedésekről; Hozzátesszük még hogy vezetőkül kinevezettek.

I. kerület *Matisz Kálmán*, II. kerület *Oetner Antal*, III. kerület *Wanke Nándor*, IV. kerület *Herlicska Ferencz*, V. kerület *Kullmann Lajos*, VI. kerület *László Eudre*, VII. kerület *Kállay Jenő*, VIII. kerület *Barth László*, IX. kerület *Peller Ágoston*, X. kerület *Gunszt József*, *C* kültelek *Heszler Lénárd*, *D* kültelek *Zombath Pál*, *E* kültelek *Toperczer Péter*. (Az *A*, *B* és *F* külterki népszámlálási kerületekben, azaz az I., III. és IX. kerületek külterkein nem voltak külön vezetők alkalmazva.)

a) A központi népszámlálási bizottság 1880. november 15-dikén tartott harmadik ülésének jegyzőkönyve.

Jelen voltak: Gerlóczy Károly alpolgármester elnökle alatt Thaisz Elek főkapitány, Körösi József a központi bizottság tagjai; Havas Sándor kivételével valamennyi kerületi elnök és alulirt jegyző.

Elnök az ülést megnyitván, bejelenti, miszerint a mult ülésben történt megállapodások pontosan végrehajtottak, s egyuttal elnökileg megtörténtek mindazon további intézkedések, a melyek részint a bizottsági határozatok tényleges sikere, részint pedig az előmunkálatok egymásutánja szerint szükségeseknek mutatkoztak, nevezetesen:

a) Budapest házairól a statisztikai hivatal által járasonként külön házszám-jegyzék készítettett, úgyszintén elkészítettettek azon kerületek járási térképei is, melyekben (I., II., IV., V., VI. kerület) a felvétel tömbök szerint történik; a többi kerületekben a felvétel nem tömbök szerint történvén, térkép sem volt készíthető. A külterkekről a térkép a mérnöki hivatal által készítettik, melyon minden egyes házhoz az új házszám is bejegyeztetik.

b) Budapesten létező minden egyes ház számára külön théka készítettett, melyekbe, tájékozás végett, a május havi népszámlálás alkalmával kitöltött házigyűjtő iverk is ugyancsak a statisztikai hivatal által beosztattak. E thékák népszámlálási kerületek — illetőleg járások szerint — osztályoztattak és csomagoltattak, úgy hogy azok az illető járáselnököknek minden pillanatban megküldhetők.

c) A járási elnökökhöz körlevél intéztetett, melyben azok a népszámlálás jelentőségére való hivatkozással, és a csoportfelügyelők (ügynökök) feladatainak

kiemelése mellett felhivattak, miszerint a szükséges mintegy 2500—3000 felügyelő megszerzésében közreműködni, illetve mindenki a maga járásában szükséges számot ismerői köréből megnyerni sziveskedjék, csatoltatván e célból az aláírandó nyilatkozatok is; s miután egy-két hét alatt e részben csak igen kevés nyilatkozat érkezett be, a járási elnökök körlevelileg megsürgöttették.

d) Tapasztaltatván pedig, hogy a járási elnökök azon téves hitben vannak, mintha az ügynököknek most is ép annyi teendőjük volna, mint az 1880. évi népszámláláskor, és hogy jó részt ez az oka annak, miszerint tiszteletbeli ügynököket szerezni nem képesek — egy az ügynökök teendőit részletesen körülíró körlevél nyomtatott, azonkívül pedig a statisztikai hivatal közvetítésével kiíratott mintegy 10,000 oly egyének neve és lakása, kikről feltehető volt, hogy az ügynöki tisztet elfogadják, a kik is járások szerint osztályozva a járási elnököknek az említett körlevéllel, térképpel és házsámjegyzékkel együtt megküldettek.

e) Posner czégnél megrendelt 100,000 boritékból 20,000 immár beszállított, hasonlólag a kormánytól veendő 3 minta közül is egy már beküldetett, a másik kettő pedig nyomás alatt van.

Mindezen intézkedések helyeslő tudomásul vétetnek.

2. Felolvastatván a földmivélséi, ipar- s kereskedelmi minister urnak f. évi november 5-én 1112. eln. sz. a. kelt körrendelete, mely a katonai egyének és hozzátartozóiknak megszámlálása körüli eljárás módozatát tárgyalja,

tudomásul vétetik, és a megállapított eljárási szabályok a kidolgozandó népszámlálási utasításokba felvétetni határozatnak.

3. Áttérve a tiszteletbeli csoportfelügyelők megszerzése iránt tett intézkedések eredményének konstatálására, Körösi József statisztikai igazgató megjegyzi, miszerint a két rendbeli körlevél és egy izbeni sürgetés daczára (lásd c) alatt) eddig csak mintegy 100 ily nyilatkozat érkezett be a statisztikai hivatalba, oly csekély szám, mely a szükségletnek körülbelül csak 3—4%-kát képezi. Másrészt a jelen volt kerületi elnökök abbéli meggyőződésüknek adnak kifejezést, miszerint ez irányban további eredmény alig várható, mivel igen számos járási elnök oda nyilatkozott, hogy inkább visszalép tisztségétől, mintsem a tiszteletbeli ügynökök szerzésével járó kellemetlenségeknek magát továbbra is kitegye.

A központi bizottság sajnálattal tapasztalván, hogy azon törekvése, mely szerint a népszámlálás lehetőleg díjtalan közegekkel hajtassék végre, minden iparkodás daczára úgyszólván teljesen eredménytelen maradt, és minthogy ebből valamint a kerületi elnökök nyilatkozatából ítélve ez irányban jövőre sem várható valami említésre méltó siker, másrészt pedig a még rendelkezésre álló időt ily sikertelen kísérletekre kockáztatni nem lehet, — a tiszteletbeli ügynökök kérdésének kényszerű elejtése mellett elhatározza, miszerint a népszámlálási felvétellel rendszerint díjazott közegek alkalmaztassanak.

A mi pedig a díjazás minőségét és mérvét illeti, miután a legutóbbi népszámlálásnál alkalmazott azon gyakorlat, mely szerint az akkori ügynökök napidíj mellett alkalmaztattak, sem a költségek, sem pedig a felvétel gyors befejezése szempontjából czélszerűnek nem találtatott, (a mennyiben ugyanis, habár a legtöbb biztos csoportjának felvételét 2—3 nap alatt is bevégezhetné volna, mégis mindannyian úgy intézték a dolgot, hogy működésük a programmszerű egész 5 napra kiterjedjen) — másrészt ellenben a méltányosságnak is inkább megfelel, hogy mindenki munkája arányához képest díjaztassék: — ez okokból a lapszám szerinti díjazás állapittatik meg, a helyi viszonyokra való tekintettel elhatározatván, hogy a Várban, Lipót- és Belvárosban kitöltött minden egyes lap 1 krral, a többi beltelki kerületekben 1¹/₂ krral a kültelken pedig, — tekintve ezek ritkább lakosságát — bizonyos átalányösszeggel lesz díjazandó, mely utóbbinak mérve iránt a kültelki kerületek elnökei külön javaslatot fognak előterjeszteni.

A díjazott ügynökök alkalmazását illetőleg pedig kimondja a központi bizottság, miszerint ezek formászerű felfogadása a központi bizottság s tekintve az elnök által történjék, a mennyiben azonban az ügy érdekében kívánatos, hogy a

járási elnökök általuk ismert, és a helyi viszonyokkal ismerős egyénnel dolgozzanak, az ügynökök kiszemelése első sorban magukra a járási elnökökre bízandó, azon megjegyzéssel, hogy a fizetett ügynökök rendszeresítése folytán czélszerűbb leendő most már nagyobb vagyis kevesebb ügynöki csoportokat alakítani, mivel így a nagyobb keresetre nemcsak inkább fognak alkalmas egyének vállalkozni, hanem ez egyének hosszabban tartó működésük alatt magukat jobban be is gyakorolhatják. Minthogy azonban mindemellett valószínű, miszerint egyes járási elnökök az ügynökök kirendelését egészben a központból várják, e czélból a vállalkozni kívánó egyének jelentkezése végett külön nyilvános felhívás fog kibocsáttatni, s ezenfölül netáni szükség esetére a főváros tanácsa is megkerestetni határoztatik, miszerint a segéd- s kezelő- valamint tanító-személyzet köréből mintegy 100 oly egyént kijelölni sziveskedjék, kik esetleg számláló ügynökökül alkalmaztathassanak.

Az ügynökök kinevezési okmányainak szövegezésére és kinyomatására az elnökség kéri fel; — a fentebbi megállapodásokról pedig tudomás és jóváhagyás végett a tekintetes közigazgatási bizottsághoz indokolt előterjesztés teendő.

4. Részint az alkalmazandó ügynökök kitanítása, részint pedig a népszámlálás folyama alatt a begyűlő anyag lajstromozása, rendbe hozása, műszaki átvizsgálása és a hátralevő anyag nyilvántartása, szóval a kerületi népszámlálási művelet helyes és egységes kezelése végett minden kerületben az elnök mellé egy ügynevezett »kerületi vezető« alkalmazása szükségeltetvén,

a központi bizottság a népszámlálási beltelki kerületek számához képest 10 kerületi vezetőnek alkalmazását elhatározza, ezek részére átalány-díj fejében és pedig az I—IX. beltelki kerületben egyenkint 50 frtot, a X. beltelki kerületben 30 frtot állapítván meg, a kültelki vezetők díjatalánya a kültelki ügynökökével együttesen szintén utóbb fogván meghatározatni.

Minthogy pedig a kerületi elnökök a hozzájuk kirendelendő vezetők segédkezését némely előzetes teendőkben már is szükséglik, elnöklő alpolgármester ur felhatalmaztatik, miszerint a népszámlálási vezetőket a kerületi elnökök e részbeni javaslata alapján elnökiileg és mielőbb kinevezni sziveskedjék. Mely intézkedés a tekintetes közigazgatási bizottságnak tudomás és jóváhagyás végett szintén bejelentendő.

5. Szükséges lévén, hogy a népszámlálási közegek, úgymint járási elnökök, ügynökök és kerületi vezetők teendőik iránt részletesen tájékozva legyenek :

Kőrösi József statisztikai igazgató ur megbizatik, miszerint a törvény, és a minister által kibocsátott általános utasítás nyomán az említett közegek részére külön-külön részletes eljárási utasítást kidolgozni, s azt megállapítás végett a legközelebbi ülésnek bemutatni sziveskedjék.

6) Szóba hozatván, hogy miután a kerületi elnökök az időközben felmerülő kézbesítések eszközzésére kellő közeggel nem rendelkeznek, ez iránt valamint a népszámlálás folyama alatt szükséges irodai helyiség iránt intézkedés volna teendő.

Elhatároztatik, miszerint a kerületi előljárók felhivassanak, hogy a népszámlálási kerületi elnökök kézbesítéseit saját közegeikkel eszközöltetni, a népszámlálás folyama alatt szükséges irodai helyiség berendezése iránt gondoskodni, s általában a kerületi elnököknek a népszámlálási műveletre vonatkozó egyéb megkereséseit készségesen teljesíteni sziveskedjenek.

b) Népszámlálási vezetők kinevezési rendelvénye.

Az 1880 : LII. t.-cz. alapján 1880. évi január 1—10. napja közt eszközözlendő népszámlálás alkalmára minden egyes népszámlálási kerületben egy vezető szükségeltetvén, ur mint a telki kerület elnökének előterjesztése folytán önnevezett kerületi elnök ur mellé ezennel népszámlálási vezetőül kineveztetik.

Ebbeli működése után a népszámlálási művelet befejeztével kifizetendő frtnyi átalánydíj helyeztetik kilátásba.

Az eljárási utasítások, melyekben a kerületi vezetők teendői tüzetesen körül írvák, a statisztikai hivatal által utóbb fognak kiszolgáltatni, addig is azonban felhívom, mi-

szerint netán szükséges némely előzetes teendők ellátása végett a kerületi elnök urnál azonnal jelentkeztek.

Kelt Budapesten, 1880. évi

Gerlóczy Károly,
alpolgármester, elnök.

c) A központi bizottság elnökének körlevele a járáselnökökhöz, tiszteletbeli felügyelők megszerzése érdekében.

Budapest, 1880. november hó 11-én.

Tekintetes Elnök ur:

Legutóbbi körlevelemre érkezett válaszukból arról győződtem meg, hogy a járási elnök urak egy része nincsen kellőleg tájékozva az iránt, mi a csoportfelügyelők (ügynökök) voltaképeni feladata, s hol találjanak kellő számú és képzettségű oly egyéneket, kik ezen tisztség elvállalására hajlandók lennének.

Szabadjon ennek folytán a t. Elnök ur előtt kifejtennem, mi képezi ezen felügyelők voltaképeni teendőit, s mily módon képzelem azoknak kellő számban való megszerzését lehetségesnek.

I. A felügyelők teendője.

Mindenek előtt helyre kell igazitanom azon tökéletesen téves felfogást, mintha a jelenlegi tiszteletbeli felügyelőknek ép annyi munkájuk volna, mint a f. év május havában alkalmazva volt fizetett ügyőröknek. Ez épenséggel nem áll, miután egy felügyelőre jelenleg csak tízedrésze jut azon lakásoknak, mely az utóbbi népszámlálás alkalmával egy ügynöknek jutott. Akkoriban egy ügynök öt, sőt hat napig is dolgozott, jelenleg csak egy fél napig lesz elfoglalva.

Kötelessége mindössze csak abból áll, hogy január 2-án reggeli 8 órakor a neki járáselnöke által kijelölendő házak tulajdonosainál megjelenik, az ott a házról egybegyűjtött űrlapokat átveszi és lakásonkint felülvizsgálja. A hol művelt, magyarul értő és irni tudó közönség lakik, ott a felügyelő működése csak arra szorítkozik, hogy a lakásokba menvén, az adatok helyességét és teljességét felülvizsgálja. Ezt pedig egy délelőtt alatt 30—50 lakáson megteheti, tehát 150—200, legfeljebb 250 embert felülvizsgálhat. A mely kerületekben azonban a lakók magok az űrlapokat ki nem tölthetik és e házagot a háziurak sem pótolták, ott magának a felügyelőnek kellend ezt végeznie s így lehet, hogy működése csak 20 lakás felvételére terjedend. Így pl. a t. Elnök ur kerületében, melyben mintegy . . ember lakik, hozzávetőleges becslésem szerint, mintegy felügyelőre volna szükség.

II. Tájékozás ezen felügyelők megnyerése tekintetében.

A mondottak szem előtt tartásával, midőn nem szabad föltennem, hogy a fővárosban ne találkoznék nagyszámú oly egyén, ki ezen tisztre szívesen ne vállalkoznék: a több oldalról jövő azon kijelentés, mely szerint az Elnök urak járaásaikban ily egyéneket nem szerezhetnek, csakis azon alapulhat, hogy nem ismerhetik a kerületekben lakó egyéneket, a kikhez e részben bizalommal fordulhatnának. Ebből kiindulva, hivatalos, lehetőleg pontos följegyzések alapján, minden járásban oly ott lakó férfiak szemeltettek ki a fővárosi statisztikai hivatal közvetítésével, a kikről némi valószínűséggel föltehető, hogy az érintett csekély fáradságot és időt igénylő eljárásra vállalkozni szívesek leendnek.

Midőn tehát a tek. Elnök ur járásában valószínűleg igényelhető csoportfelügyelői számhoz képest körülbelül két annyi, erre alkalmasnak látszó egyén név- és lakjegyzékét mellékelem, azon kérelemmel fordulok a t. Elnök urhoz, szíveskedjék a jegyzékből a járására megkívántató számú egyénnel magát érintkezésbe tenni, s őket, amennyiben ez ideig talán más egyéneket nem talált volna, a népszámlálás keresztülvitelére megnyerni.

Ezen kérelmemet azon megjegyzéssel teszem, hogy ezen lépésem korántsem akar ajánlat is lenni az illetők részére. Én csak némi tájékozást óhajtottam nyújtani az iránt, kik volnának olyanok, a kik czélunkra alkalmasok lehetnének; de az Elnök urak szabadon választhatnak az iránt, vajjon az általam felsoroltakból, vagy saját nézetük szerint bárhonnán látják az eljársukat a kellő számú csoportfelügyelőkkel.

Csak arra szabadjon figyelmeiket még felhivnom, hogy a felügyelők tiszteletbeli működését nem annyira pénzügyi megtakarítás szempontjából óhajtanám, mint inkább azért,

mert a népszámlálás pontos és szabatos keresztülvitele sokkal inkább remélhető a tisztas polgárok önkéntes vállalkozásától, mint fizetett ügynökök útján, a kiknek egyik-másik részéről a múlt népszámlálás alkalmával sem voltak kikerülhetők oly visszaélések, melyek nemcsak a népszámlálás intézményének méltóságát aláássák, de annak helyességét is megtámadják.

Azon reményben, hogy tek. Elnök urnak sikerülni fog az általam kifejtettek után a kellő erőket megnyerni, s azon kérelemmel, hogy az illetők jegyzékét, aláírt nyilatkozataikkal együltt, hozzám, a statisztikai hivatal útján, mielőbb, de legkésőbb folyó évi november hó 20-áig beterjesztteni sziveskedjék.

Mellékletben átküldöm még azon polgártársak jegyzékét, a kik eddigelé ily tiszteletbeli felügyelőségre már vállalkoztak.

d) (Ügynöki) Értesítés.

Értesitem ezennel, hogy az 1881. január havában tartandó fővárosi népszámlálásra a . . . népszámlálási kerület . . . járásába népszámlálási ügynöknek ki fog neveztetni. E kinevezés érvényesítése attól tétetik függővé, hogy ön azon oktatásban, mely f. hó 22. d. u. 5 órakor a . . . tartatni fog, részt vesz, és hogy kerületének vezetője önt ezen oktatás után e működésre kellően előkészítettnek fogja elismerni. Igazolványát és jelvényét ez esetre e hó 27-én reggeli 8 órakor fogja a népszámlálási irodában . . . átvenni. Együttal fölhívom, mutassa be magát 3 nap alatt járáselnökénél, . . . urnál (lakik . . .) a ki e bemutatás megtörténtét aláírásával igazolni fogja.

Budapest, 1880. december havában.

Látta: . . . járáselnök

Gerlóczy, alpolgármester, elnök.

e) Fizetési ügynökök kinevezési rendelvénye.

Az 1880: LII. t.-cz. alapján 1881. évi január 1—10-ik napja közt eszközlendő népszámlálás alkalmára ön számláló ügynökké, a . . . telki népszámlálási kerületbe való beosztás mellett, ezennel kineveztetik és felhivatik, hogy a további utasítások vétele végett . . . kerületi elnök urnál folyó évi december hó . . . napján d . . . órakor okvetlenül jelentkezék, mert ellenkező esetben ezen kinevezés hatálya megszűnend.

Budapest, 1880. december.

Gerlóczy Károly,
alpolgármester, elnök.

f) A közp. bizotts. elnökének körlevele a beltelki népszámlálási kerületek elnökeihez.

A népszámlálási központi bizottságnak f. hó 15-én tartott ülésében konstatáltatván, miszerint az 1881. évi népszámláláshoz kellő számú tiszteletbeli felügyelőket megszerezni lehetetlen, elhatározatott e célra fizetési ügynököket alkalmazni, és pedig oly módon, hogy az illető felügyelők minden kitöltött lapért, legyen az egyéni, háztartási avagy házi, a várban, IV-ik és V-ik kerületben 1 krajczárral,

a többi beltelki kerületekben pedig $1\frac{1}{2}$ krral fognak díjaztatni. Kivánatos volna, ha tekintetes elnök ur a kerületében kinevezett járáselnök urakat értekezletre hívná egybe, a hol megállapítandó lenne, hány felügyelőre van szüksége minden egyes járáselnöknek. Ugy hiszem, hogy jobb kerületekben 1500—2000, rosszabbakban 1000—1500 egyén az, a mit egy felügyelő 4—5 nap alatt összeírhat. A mennyiben pedig kívánatosnak mutatkoznék, hogy két kisebb járás egy és ugyanazon ügynökök által vétessék fel, ez iránt intézkedni tekintetes elnök urra bizatik. Átalában csak annyit jegyzek meg, miszerint fizetési felügyelők alkalmazása mellett mindenesetre czélszerűbb nagyobb ügynöki kerületeket kijelölni, minthogy így az ügynök nem csak nagyobb fizetésben részesül, de jobban be is gyakorolja magát.

A mi az ügynökök kinevezését illeti, ez — a mennyiben azt a kerületi elnök urak kívánák — a központból fog történni, és e célra külön hirdetmény is fog közzététetni. — Azonban, a már eddigelé is hozzám érkezett számos megkeresésből ítélve, fel kell tennem, hogy a járáselnök urak legnagyobb része igen óhajtaná, hogy ők maguk jelölhessék ki azon egyéneket, a kik hivatva lesznek kerületeikben működni és hogy nagy része már is szemelt ki oly egyéneket, a kiknek e néhány forintnyi keresetet szívesen juttatná oda. Miután pedig az úgy érdekében is kívánatos, hogy az illető járáselnök általa ismert és lehetőleg a helyi viszonyokat ismerő egyénekekkel dolgozzék: miután továbbá egy-egy kerületi elnök sokkal könnyebben szerezhethet magának meggyőződést a nála ajánlkozó néhány egyén képességéről

és alkalmas voltáról, mint a központban, a hol több százra menne a jelentkező és előttünk nagyobbbrészt ismeretlen ügynökök száma és még azon esetre is, ha a központból a kiválasztás szerencsésen történt, még mindig feumarad azon nagy hátrány, hogy oly egyéneket nevezünk ki a járásokba, a kik sem a lakosság nyelvén nem beszélnek, de még talán járásaik utczáit sem ismerik. Mindezeknél fogva nekem természetesen nem lehet kifogásom az ellen, ha a járáselnök urak maguk fognak ügynököket javaslatba hozni. A járáselnök urak ajánlatait pedig kérem lehetőleg egy hét alatt a központi bizottsághoz felterjeszteni. A mennyiben azonban ez iránt javaslatok nem tétetnének, az ügynökök a kívánt számban a központból fognak kirendeltetni.

Ez alkalommal van szerencsém azon járáselnök urak névjegyzékét megküldeni, a kik nyilatkozataikat még be nem küldték, csatolván aláírás és a statisztikai hivatalba leendő beküldés czéljából kellő számú járáselnöki nyilatkozatokat is.

Végül mellékelem — az illető járáselnökök részére leendő kiosztás czéljából — a szükséges ügynöki nyilatkozatokat is, melyek az illető ügynökök által aláírandók, s a fővárosi statisztikai hivatal utján a központi bizottsághoz beküldendők lesznek.

Budapesten, 1880. évi november hóban.

g) A közp. bizotts. elnökének körlevele a kültelki népszámlálási kerületek elnökeihez.

A népszámlálási központi bizottságnak f. hó 15-én tartott ülésében konstatáltatván, hogy kellő számú tiszteletbeli felügyelőket megszerezni nem sikerült, elhatározottat fizetéas ügynököket alkalmazni és pedig oly módon, hogy minden kitöltött lapért, legyen az egyéni, háztartási vagy házi, 1, illetőleg 1 és fél kr. lesz fizetendő.

Tekintve a kültelkek ritka lakosságát, ott a lapszám szerinti díjazás nem igen volna érvényesíthető és valószínűleg más módú és mérvű díjazást kellend alkalmazni.

Legcélszerűbb volna azért, ha t. cz. elnök ur külön alkú utján (pausal) átlagösszeg mellett — tehát nem darabszámra — adná ki a kerület egyes területeinek felvételét azon egyéneknek, a kiket erre alkalmasoknak tart. Ugy látszik, hogy egy-egy, vagy két járás képezné azon területet, melyet egy-egy ügynökre bizonni lehetne.

A fölvetel ezen módja igényelte költség összegére vonatkozólag és a kinevezendő ügynökök számát és egyéniségét illetőleg méltóztassék lehetőleg egy hét alatt a központi bizottsághoz előterjesztést tenni.

Budapesten, 1880. évi november hóban.

h) A közp. bizotts. elnökének körlevele a kerületi előjárókhöz.

Az 1881. évi január 1—10-ik napja közt eszközzendő népszámlálás alkalmából minden egyes népszámlálási kerületben egy központi iroda szervezetvén, másrészt pedig az alkalmazandó számláló ügynökök kitanítása az illető vezető által kerületenkint fogván eszközöltetni, szükséges, miszerint a központi iroda czéljára és pedig a népszámlálási művelet egész tartamára egy megfelelő berendezett szobá, ezt megelőzőleg pedig az ügynökök kitanítása, valamint a járási elnökök esetleg összejevetele czéljára egy nagyobb terem rendelkezésre álljon.

Másrészt a kerületi elnök uraknak a központal, valamint a kerületi felügyelő bizottsági tagokkal (járási elnökökkel) való érintkezés közvetítése czéljából, meghívók, levelek stb. kézbesítését kellestven eszközölni, miután e teendőkre nézve a kerületi elnököknek költségkímélés szempontjából külön-külön közeget rendelkezésükre nem bocsáthatunk, ugyanazért a jelzett czélból is a t. előjáróság közreműködése vált szükségessé.

Végül tudomásunkra adatván, hogy az állam által szolgáltatandó nagymennyiségű népszámlálási úrlapok már közelebb meg fognak küldetni, a kétszeres munkát mellőzendő, azon intézkedés történt, miszerint a kellő szükséglet az egyes kerületekbe közvetlenül az országos m. kir. statisztikai hivatalból szállittassék ki, mely anyagkészlet tehát szintén a kerületi előjáróságnál fog ideiglenesen elhelyeztetni.

Midőn a fentiekről tekintetes előjáró urat tudomás és megfelelő azonnali szives intézkedés végett értesítjük, egyszersmind különösen is felkérjük, miszerint a népszámlálási kerületi elnök urnak ugy a fentiekben, valamint a népszámlálási műveletre vonatkozó egyéb szóbeli megkereséseit hivatalos készséggel teljesíteni, s ekkép ezen, hazánkra és a fővárosra kiválóan fontos művelet sikerét becses közreműködésével elősegíteni sziveskedjék.

Kelt Budapesten, a népszámlálási közp. bizottságnak 1880. évi nov. 15-én tart. ül.-ből.

i) Jelentés a fővárosi tanácshoz a népszámlálásnál alkalmazandó fővárosi közegek átengedése iránt.

Az 1880. LII. t.-cz. alapján 1881. évi január hó 1—10-ik napja közt eszközözendő népszámlálási művelet keresztülviteléhez több százra menő ugynevezett »számláló ügynökök« szükségeltetnek, s miután az erre vonatkozólag kibocsátott eljárási utasításnak azon rendelkezése, mely szerint a számlálás első sorban és rendszerint a községi tisztviselők által teljesítendő, a fővárosban az ügymenetnek érzékeny hátránya, esetleg teljes megakasztása nélkül alkalmazhatónak nem tekintetett, ez okból és figyelemmel arra, hogy a népszámlálásból eredő minden költségeket, — az állam által szolgáltatandó némely nyomtatványokon kívül — a községek tartoznak viselni, a főváros terhére e czímen felmerülhető költségek lehető megtakarítása czéljából minden lehető eszköz felhasználása mellett kötelességszerűleg arra törekedtünk, miszerint a járási elnökökhöz képest a számláló ügynökök feladatának elvégzésére is, az értelmesebb polgárok sorából tiszteletből vállalkozó egyének nyercsessenek meg.

Ez iránybani több heti fáradozásaink azonban — sajnos — ugyszólván teljesen eredménytelenek maradtak, s miután ez után ítélve jövőre sem várhattunk valami említésre méltó sikert, kényszerűleg a díjazott ügynökök rendszeréhez folyamodtunk, kimondván egyuttal, hogy a Bel- és Lipótvárosban, továbbá a Várban kitöltött minden egyes lap 1 krral, a többi városrészekben 1 és fél krral, a külterületen pedig utóbb megállapítandó átalányösszeggel lesz díjazandó.

Nincs ugyan okunk kétkedni abban, miszerint e részben egyes testületekhez, nevezetesen az egyetemi ifjusághoz sat. intézendő felhívás folytán, a járási elnökök által megnyerendő egyének hozzászámításával, a főváros lakosságából elégséges alkalmas egyének fognak jelentkezni, hogy azonban mégis minden eshetőségre biztosítva legyünk, szükségesnek tartjuk, hogy a fővárosi kezelő és segédhivatali személyzet, nemkülönben a tanítói kar kebeléből mintegy száz egyén kijelöltessék, kiket szükség esetén számláló ügynökökül alkalmazhassunk.

Ezek folytán van szerencsénk tehát a tek. tanácsot megkeresni, miszerint a fővárosi kezelő és segédhivatali személyzet körében, a számláló ügynökökül jelentkezők előjegyzésbe vétele czéljából aláírási íveket köröztetni, azokat legkésőbb e hó végéig hozzánk juttatni, egyszersmind pedig az általunk alkalmazandó fővárosi közegeket ezen működésük tartamára egyéb hivatalos teendőik alul felmenteni sziveskedjék.

Kelt Budapesten, a népszámlálási központi bizottságnak 1880. évi november hó 15-én tartott üléséből.

j) k) Jelentés a közigazgatási bizottsághoz az eddigi intézkedésekről.

A tek. közigazgatási bizottság folyó évi augusztus hó 23-án 1382. sz. a. kelt azon határozatában, mely szerint a jövő év elején foganatosítandó általános népszámlálás előkészítésére és végrehajtására alólirt bizottság kiküldetett, egyuttal kimondván, hogy a fontosabb vagy elvi jelentőségű intézkedésekről jelentés teendő, — ez utasításnak megfelelően van szerencsénk a következőkről tisztelettel jelentést tenni.

Megállapítatván az egyes népszámlálási kerületekben alakítandó járások száma és e felosztáshoz képest a tek. közigazgatási bizottságtól nyert felhatalmazás alapján a járási elnökök a főpolgármester ur által elnököleg kinevezetvén, ez irányban legelső további feladatunknak ismertük az egyes járásokban alkalmazandó ugynevezett számláló ügynököket, vagyis azon közegeket szervezni, melyek az általános eljárási utasítás értelmében a népszámlálás közvetlen eszközülésére hivatvák.

E tekintetben a t. közigazgatási bizottság már fentebb hivatkozott 1382/1880. számú határozatának 7-ik pontjában azon meggyőződésének méltóztatott kifejezést adni, hogy miután az eljárási utasításnak azon intézkedése, mely szerint a felvétel rendszerint a községi tisztviselők által és díj nélkül eszközözendő, a fővárosban — tekintettel a szükséges ügynökök nagy számára, — az administratio teljes megakasztása nélkül nem alkalmazható, ez okból a fővárosban a népszámlálás, legalább nagyobbrészt, díjazott ügynökök alkalmazása mellett lesz csak keresztülvihető; és épen ezen indok szolgálta főleg alapul arra nézve, hogy a közgyűléstől 20,000 frt megszavazása kéretett a népszámlálás költségeire.

Ámbár az imént előadottakra támaszkodva, a számláló ügynökök szervezetének keresztülvitelénél egyszerűen a díjazás elvét vehettük volna kiindulási pontul, mindamellett is egy el nem utasítható kötelességet véltünk teljesíteni, midőn a fővárost terhelő tetemes költségek lehető kiméltése céljából folyó évi szeptember hó 26-án tartott ülésünkben abban állapodtunk meg, és e megállapodásunkhoz képest minden lehető utat s módot megkísérlettünk arra nézve, hogy a számláló ügynökök feladatának ellátására is a főváros értelmes polgárai sorából tiszteletből vállalkozó egyének nyeressenek meg.

Tapasztalásból tudván pedig, hogy a főváros lakossága minden összeirástól idegenkedik, és hogy különösen az értelmesebb polgári osztály ily, egyéb alkalommal közönséges ideiglenes díjnokok által végzett feladatra csak tartózkodva vállalkoznék, — célunk elérése érdekében első sorban szükségesnek tartottuk, miszerint maga a népszámlálási művelet népszerűvé s e mellett a tiszteletből vállalkozó egyénekre háramló feladat, a mennyire csak lehet, könnyűvé tétessék. Az első szempontból az eljárási utasítás szerinti »számláló ügynök« elnevezés helyett, mely mindennapias hangzásánál fogva könnyen félreértést avagy visszatetszést szülhetett, a megnyerni óhajtott egyének társadalmi állásának inkább megfelelő »csoportfelügyelő« elnevezését fogadtuk el, egyszersmind e tisztségre több tekintélyes állású és népszerű egyéniséget közvetlen érintkezés útján megnyerve, ezek névsorát az ügy megkedveltetése végett kinyomattuk; a másik szempontból az egyes járásokat annyi csoportra terveztük, hogy egy-egy csoportra átlag 100—120 lakó esett, úgy, hogy egy csoportnak felvétele s illetve az esetleg már kitöltött számláló lapoknak egybegyűjtése és átvizsgálása 3—4 órai munkánál többet igénybe ne vegyen.

Hogy pedig az ez iránybani mozgalom minél általánosabbá tétessék, és mert továbbá a fentebbi beosztás mellett szükségelt mintegy 2500—3000 csoportfelügyelőt különben is már e mennyiségnél fogva csak az esetben véltük megszerezhetni, ha a járási elnökök, tekintélyük és népszerűségük latbavetésével ebben önmaguk is buzgóan közreműködnek: a járási elnökökhöz körlevelet intéztünk, melyben a népszámlálás jelentőségére való hivatkozással és a csoportfelügyelők feladatának kiemelése mellett, őket ez iránybani tevékeny közreműködésre felkértük; s miután ez intézkedésre egy izbeni sürgetés daczára úgyszólván mi eredmény sem mutatkozott, és egyes felszólalásokból ítélve, ezen kedvezőtlen eredményt leginkább azon körülménynek véltük tulajdoníthatni, hogy a járási elnökök egyrészt a csoportfelügyelők voltaképeni feladata iránt kellőleg tájékozva nincsenek, másrészt pedig a kerületökben lakó azon egyéneket, kikhez e részben bizalommal fordulhatnának, elégséges számban nem ismerik, — ebből kiindulva, a járási elnökökhöz egy újabb körlevelet intéztünk, melyben indokoltan ktmutattak, hogy a mostani beosztás mellett egy-egy csoportfelügyelőre csak tizedrésze jut azon teendőknél, mint a május havában eszközölt népszámlálás alkalmával egy-egy ügynökre jutott; továbbá a statisztikai hivatal közvetítésével minden egyes járásból a szükséges számhoz képest körülbelül két annyi ott lakó oly férfiak szemeltettek ki, kikről némi valószínűséggel feltehetjük, miszerint az érintett, csekély fáradságot és időt igénylő eljárásra vállalkozni készek lesznek, s e névsort tájékozásul a járási elnököknek megküldöttük, hozzácsatolván egyszersmind, buzdításul, azon polgárok nyomtatott névjegyzékét, kik eddig ily tiszteletbeli »csoportfelügyelői« tisztségre már is vállalkoztak.

Felhasználtunk ezen kívül minden kínálkozó alkalmat, hogy a tiszteletbeli csoportfelügyelők kérdése mellett szóbeli úton is propagandát csináljunk, — sajnálattal kell azonban konstatálnunk, miszerint ez iránybani több heti fáradozásaink annyira eredménytelenek maradtak, hogy a szükségelt számnak alig 3—4%-kát sikerült csak megnyerni, miért is, miután ebből ítélve, jövőre sem várhattunk valami említésre méltó eredményt, de a még rendelkezésre álló időt további kísérletekre már különben is kockáztatnunk nem lehetett, — folyó november hó 15-én tartott ülésünkben a tiszteletbeli »csoportfelügyelők« kérdését elvégre is elejteniünk és a díjazott »ügynökök« rendszerére visszatérniünk kellett.

A mi mármost adíjazás minőségét illeti, a legutóbbi népszámlálás alkalmával követett azon gyakorlat, mely szerint az akkori népszámlálási biztosok napidíj mellett alkalmaztatnak, sem a költségek, sem a felvétel gyors befejezése szempontjából nem találtattat célszerűnek, a mennyiben ugyanis tapasztaltattott, hogy ha bár a legtöbb biztos csoportjának felvételét 2—3 nap alatt is bevégezhetné volna, mégis mindannyian úgy intézték a dolgot, hogy működésük a programszerű egész öt napra kiterjedjen; — e helyett tehát, és pedig

részint a jelzett érdekek lehető megóvása, részint pedig azon okból, mivel az egyes csoportok lélekszáma egymástól eltérő lévén, a méltányosságnak is inkább megfelel, ha minden ügynök munkája arányához képest díjaztatik, — a lapszám szerinti díjazást állapítottuk meg, a helyi viszonyokra való tekintettel kimondván, miszerint a Várban, továbbá a Bel- és Lipótvárosban kitöltött minden egyes lap 1 krral, a többi beltelki kerületekben 1 és fél krral, a külterületeken pedig, tekintve ezek ritkább lakosságát, bizonyos átalány szerint fog díjaztatni, melynek mérve az illető kerületi elnökök javaslata alapján közelebb fog meghatároztatni.

A mi pedig az ekkép díjazott ügynökök kinevezését s illetve felfogadását illeti, ezek formászerű megbízásukat mindenestre az alólirt központi bizottságtól s tekintve ennek elnökétől fogják nyerni; miután azonban ugy vagyunk értesülve, hogy a járási elnökök legnagyobb részt maguk óhajtanák azon egyéneket kijelölni, kik járásaikban működni hivatva lesznek, miután továbbá az ügy érdekében is kívánatos, hogy a járási elnökök általuk ismert és a helyi viszonyokkal ismerős egyénekekkel dolgozzanak: mindezeknél fogva az ügynökök kiszemelését első sorban a járási elnökökre bíztuk, csakis azt jegyezvén meg részünkről, miszerint a fizetéses ügynökök alkalmazása mellett mindenestre czélszerűbb nagyobb s így kevesebb ügynöki csoportokat alakítani, mivel így a nagyobb keresetre nem csak inkább fognak alkalmas egyének vállalkozni, hanem magukat jobban be is gyakorolhatják. — E szerint tehát a központból csak azon járáásokba fognak ügynökök kiszemeltetni, hol azt a járási elnökök önmaguk nem tennék, mely czélből a vállalkozni kívánó egyének jelentkezése végett külön nyilvános felhívás bocsátatik ki, s ezen felül, — hogy minden eshetőségre biztosítva legyünk, — a fővárosi tanácsot is a segéd-, kezelő- és tanítószemélyzet köréből mintegy 100 egyén kijelölésére felkértük, kik szükség esetén számláló ügynökökül alkalmaztathassanak.

A népszámláláshoz szükséges közegek szervezetének kiegészítéséhez még a kerületi vezetők tartoznak, kiknek hivatása az egyes kerületekben alkalmazandó ügynököket teendők iránt részletesen kitanítani, a népszámlálás folyama alatt pedig az ügynökök által a járási elnökök utján a kerületi elnökhöz naponta beszállított felvételi lapokat átvenni, átvizsgálni és elrendezni, szóval a felvétel helyességét ellenőrizni és nyilvántartani; s mint-hogy a kerületi elnökök a hozzájuk kirendelendő vezetők segédkezését némely előzetes teendőkben már is szükségelték, a vezetőket a kerületi elnökök javaslatához képest tényleg ki is neveztük. — Díjazásuk fejében szintén valamely átalányösszeg megállapítását tartottuk legczélszerűbbnek, nevezetesen pedig az I—IX. kerületben egyenkint 50 fnt, a X-ik kerületben, tekintve ennek csekélyebb számú lakosságát, 30 frtnyi átalányt állapítottunk meg; a külterületi vezetők díjátalánya az ügynökökével egyszerre utóbb fogván megállapíttatni.

Az előmunkálatok terén tett fontosabb intézkedésként még felemlíteni kívánjuk, hogy mihelyt a miniszter urtól a jóváhagyás megérkezett arra nézve, miszerint a fővárosban különleges »családtartási borítékok« és »házi gyűjtőtokok« használtathassanak, ezek beszerzése iránt az intézkedést azonnal megtettük; nevezetesen pedig a szükségelt 100,000 darab családtartási borítékok szállítására nyilvános pályázatot hirdettünk, melynek folytán mint legolcsóbb Posner Károly Lajos ajánlata fogadtatott el, ki is a borítékok ezer darabját nyomás nélkül 3 fnt 90 krért, nyomással együtt 4 fnt 50 krért ajánlkozott szállítani, még ez árakból is 5%-nyi engedményt tevén; — a házi gyűjtőtokok szállításával pedig a városi szerződéses könyvkötőt bíztuk meg. — Intézkedtünk továbbá, hogy az állam által szolgáltatandó nyomtatványok szintén ideje korán megküldessenek; hogy a kerületi elnököknek a népszámlálás folyama alatt minden kerületi előjáróságnál alkalmas irodai helyiségek rendelkezésre álljanak, s e mellett a kerületi előjárók a népszámlálási elnököket egyéb tekintetekben is készséggel támogassák, szóval ugy ezen, valamint itt tüzetesen fel nem sorolható számos egyéb intézkedéseink által megtettük mindazt, mit a népszámlálási művelet rendszeres és akadálytalan keresztülvitele érdekében szükségesnek vagy czélszerűnek véltünk.

Tisztelettel kérjük a tekintetes közigazgatási bizottságot, miszerint ezen jelentésünket s ebben felsorolt intézkedéseinket jóváhagyó tudomásul venni méltóztassék.

Kelt Budapesten, a népszámlálási központi bizottságnak 1880. évi november 15-én tartott üléséből.

L u n g G y ö r g y,
jegyző.

G e r l ó c z y K á r o l y,
alpolgármester, biz. elnök.

Ezen jelentésre a közigazgatási bizottság 1880. december 13-iki ülésében a következő határozat hozatott:

A közigazgatási bizottság az előterjesztett kétféle jelentésből megnyugvással értesülvén arról, hogy a népszámlálási művelet rendszeres és akadálytalan keresztülvitele érdekében szükségesnek vagy czélszerűnek mutatkozott teendők idejekorán végrehajtottak, midőn ugyanazért elismerésének kifejezése mellett a központi végrehajtó bizottság által tett intézkedésekhez és megállapodásokhoz jóváhagyásával hozzájárul, egyuttal fölkéri Gerlóczy Károly alpolgármester urat, mint a nevezett bizottság elnökét, miszerint a népszámlálási fontos művelet sikere érdekében, a még hátralévő teendőkben is hasonló gondos buzgalommal eljárni szíveskedjék.

Miről nevezett bizottsági elnök ur jegyzőkönyvi kivonaton értesítendő.

A statisztikai hivatal időközben az ügynökök megszerzése czéljából kiadott fölhívás folytán jelentkező, több százra rugó egyénekből kiválasztotta az ügynökségre alkalmasakat, a kik aztán a történet választásról az előbb a d) alatt közölt »értesítés« sel tudósítottak. Ha az oktatásban részt vettek és ha az őket ott kitanító vezető részéről ellenük kifogás nem tétetett, az e) alatti rendelvénynyel véglegesen kinevezettek.

Időközben még gondoskodni kellett a felvételi lapoknak és a házigyűjtő-lajstromoknak kellő számban való előállításáról, a mi az eddigi megállapodások értelmében a kereskedelmi miniszterium, illetőleg az annak kebelében fennálló m. kir. országos statisztikai hivatalra tartozott. A nevezett hivatal részéről összesen csak 12,000 házigyűjtő-lajstrom és 400,000 számláló-lap lett a főváros rendelkezésére bocsátva. Attól kellett tehát tartani, hogy ezen mennyiség elegendő nem lesz, amint később az eredmény csakugyan be is bizonyította, hogy ezen első ízben küldött mennyiség már az első kiosztásra sem lett volna elégséges.*) Nehogy tehát a nyomtatványoknak elfogyása által a művelet utolsó percében veszélyeztetve legyen, az elnök kénytelen vala ebbeli aggályainak legnagyobb nyomtatékkal kifejezést adni, kifejezvé, hogy kellő nyomtatványkészlet nélkül a felelősséget el nem vállalhatná. Az ez érdemben a magyar kir. országos statisztikai hivatalhoz küldött átirata, valamint ez utóbbinak válasza itt következik:

A közp. bizotts. elnökének átirata a m. kir. orsz. statisztikai hivatalhoz.

Az 1881. évi népszámlálás keresztülvitelére a főváros részére 12,000 példány házi gyűjtő-lajstrom, 200,000 fehér és 200,000 kék, összesen tehát 400,000 számláló lap lett megrendelve, melyekből a házigyűjtő-lajstromok teljesen beszállítottak a fővárosi statisztikai hivatalba, míg a számláló-lapokból 300,000 példány lett ugyanoda beküldve, a felmaradó rész pedig egyenesen a kerületi előljáráásokhoz fog megküldetni.

Erre vonatkozólag van szerencsém értesíteni a tekintetes hivatalt, hogy a megrendelt számú nyomtatványokkal lehetetlen lesz beérni. — Már a priori is föltehető, hogy ezen mennyiség nem lesz elegendő, miután tudvalevő dolog, hogy a mintáknak egy negyed része elvesz, egy másik negyedrésze rosszul szokott kitöltetni, míg a főváros azon kerületeiben, melyekben a magyar nyelvet kevésbé beszélik, kétszer annyira rughat a rosszul kitöltött minták száma. Mindehhez azonban hozzá kell még tenni, hogy dús tartalékot is kell számítani a különféle közögek számára; így például, ha csak a fehér (férfi) felvételi lapokat vesszük tekintetbe, ezekből okvetlen következő tartalék számítandó:

*) Így például 11875 tényleg kitöltött házigyűjtő-lajstrom érkezett be hozzánk; a 12,000-ból tehát romlásra és tartalékra misem jutott volna, egészben véve pedig felével több, azaz 29000 darab fogyasztatott (l. 250. lapot).

1. 500 ügynök á 100 példány	50,000 lap
2. 250 járáselnök á 200 példány	50,000 »
3. 15 népszámlálási irodában á 1500 példány	22,500 »
4. Központi tartalék a statisztikai hivatalban	10,000 »

E szerint a házakba kiosztott minták on kívül kell a fehér lapokból tartalék 132,000 példány.

Ámde a házakban való kiosztásnál is, részint azért, mivel előre nem is tudják pontosan, hány fehér és hány kék lap fog kelteni, részint azért, mivel minden családban az első néhány lapot okvetlen el fogják roantani, vagy be fogják piszkítani, körülbelül egyharmad, vagy legalább egynegyed részszel több mintát kell beadnunk, mint a mennyire a háztulajdonosnak vagy házmesternek hozzávetőleges becslése szerint szükség lenne. Ennek következtében a 170,000 főnyi férfitlakosság összeírására 210,000 lapot kellene a családokban kiosztani 210,000

s így a tartalékkal együtt 170,000-nyi lakosságra 342,000 lapot kellene számitanunk. Az előleges becslés alapján e szerint több mint kétszerannyi lapot kellene kiosztani, mint a mennyi tényleg bekerülend.

Ezen aránynak helyességét azonban a posteriori a tapasztalat is bebizonyította. A folyó évi május havi rendőri összeírásnál tudniillik a nagyméltóságú magyar kir. belügyminiszterium a következő mennyiségű mintákat nyomatott:

11,000 fölveendő ház számára	21,000 háziívet,
70,000 családív helyett	280,000-et,
25,000 cselédlap helyett	137,000-et.

Mindezek folytán kérem a fővárost legalább

20,000 házgyűjtő ívvel,
340,000 fehér lappal,
340,000 kék lappal ellátni.

De még ezen esetre is a népszámlálás keresztülvihetőségéről a felelősséget csak úgy merném elvállalni, ha a tekintetes magyar kir. országos statisztikai hivatal arról intézkedik, hogy az utolsó pillanatban könnyen érkezhető tömeges ostromlások esetére, 24 óra alatt pótszállítmányokat nyerhetek. — Ha ez nem volna lehetséges, inkább előre kellene többet kérnem.

Budapest, 1880. évi december hó 2-án.

Gerlóczy, biz. elnök.

A m. kir. országos statisztikai hivatal válasza.

A központi népszámlálási bizottság elnökének folyó hó 2-án szám nélkül kelt becses átiratára vonatkozólag van szerencsém a tek. bizottságot értesíteni, hogy a még szükségesnek jelzett népszámlálási nyomtatványok és pedig 150,000 fehér és 150,000 kék számlálólap és 8,000 házgyűjtő lajstrom megküldése iránt egyidejűleg intézkedtem. Nem hagyhatom egyébíránt megjegyzés nélkül, hogy a kívánt mennyiség semmiféle arányban nem áll a lakosság számával és a nyomtatványok azon mennyiségével, melylyel a többi törvényhatóságok elláttattak. — A négyféle tartalék természetesen megemésztí a lapok kétszeres számát és ez csak azért lett megküldve, mert a fentidézett föliratban ez intézkedés nélkül a felelősség elvállalása is kérdésessé tétetett.

Budapest, 1880. december 6-án.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal főnöke:

Keleti Károly,
miniszteri tanácsos.

Tekintettel azon különleges eljárásra, mely a tényleges szolgálatban álló katonaság, valamint a katonai épületekben lakó polgári egyének összeírásánál szem előtt tartandó, a fővárosi statisztikai hivatal december 2-án a következő jelentést intézte a központi bizottsághoz:

Tekintettel azon körülményre, hogy a katonai kincstár tulajdonát képező, vagy általa bérben birt épületekben lakó katonai és polgári egyének, a katonai hatóság által fognak számba vételni és hogy a felvételi nyomtatványok a népszámlálási ügynökök által az illető katonai-kincstári épületek parancsnokainak lesznek átadandók a kitöltésük után ugyanazoktól beszedendők, szükséges lenne, hogy a nm. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. Minister úr által valamennyi közigazgatási bizottsághoz intézett 1112. eln. számú rendeletre való hivatkozás kapcsán megkeressék úgy a cs. k. főhadparancsnokság, valamint a m. kir. honvédpáncsnokság is, hogy a főváros területén létező és a katonai kincstár tulajdonát képező vagy általa bérben birt épületek és azok parancsnokainak jegyzékét a tek. központi népszámlálási bizottsághoz lehetőleg egy hét alatt beküldjék.

Tisztelettel kérjük ennél fogva a tek. központi bizottságot, hogy az e tekintetben szükséges lépéseket megtenni méltóztassék.

Kiváló tisztelettel

a fővárosi statisztikai hivatal
Kőrösi, igazgató.

A katonai hatóságok részéről a kívánt kimutatások beérkezvén, ezek december 23-án a következő utasítással lettek a statisztikai hivatal részéről a kerületi elnököknek megküldve:

Vonatkozással a járáselnöki utasítás 13-ik §-ára, mely szerint a katonai intézetek lakossága az illető intézetek igazgatóságai által lesz fölveendő: van szerencsénk a mellékletben felsorolt és az I—IX. népszáml. kerület határába tartozó ilyenmü intézetek jegyzékét megküldeni, azon célra, hogy a kerület járásainak egyes népszámlálási szakaszokra való osztásánál e körülményt figyelembe venni méltóztassék. Az ily intézeteknél ugyanis a népszámlálási biztos működése csakis a kiosztás és beszedés mozzanatára szorítkozik, — mind az egyes háztartások szerinti felülvizsgálat, mind pedig annak eshetősége, hogy egyes felek által ki nem töltött lajstromokat az ügynök maga töltené ki, magától érthetőleg az ily intézeteknél elesik. Megjegyzendő azonban, hogy a katonai kincstári épületeknél az illető biztos köteles az illető kaszárnya- (illetőleg házi) parancsnokkal, esetleg épületfelügyelővel személyes érintkezés útján magának tiszta tudomást szerezni az iránt, vajjon minő személyek föl vételét fogja az teljesíteni, vajjon kiterjedne-e esetleg a hivatalbóli föl vétel az illető épületben vagy kaszárnyában levő boltok lakóira is, vagy csak a belterületen lakókra, mely utóbbi esetben minden, az ily katonai épület felügyelője által föl nem vett egyén az ügynök által okvetlenül fölveendő lesz.

A központi bizottság negyedik ülése december 11-dikén tartatott meg. Alább közöljük a) alatt annak jegyzőkönyvét, hozzá csatolván:

b) a külterki kerületek elnökei által megtartott értekezlet jegyzőkönyvét;

c) a Kamermayer polgármester urhoz intézett átiratot a hajókon létező népesség összeírása érdekében;

d) a Thaisz főkapitány urhoz intézett átiratot a Margitsziget föl vétele érdekében;

e) a b. Kemény minister urhoz intézett feliratot egyes államhivatalnokok szabadságolása iránt;

f) Báró Kemény minister ur válaszát;

g) a kerületi elnökökhöz intézett körlevelet a tartalékügynökök fölhasználása, valamint a laktanyák, kórházak, stb. felvétele iránt;

h) az ügynöki igazolványt;

i) a 12,000 példányban kinyomatott és az utcasarkokon kifüggesztett hirdetményt.

Hivatkozással a kereskedelmi minister úr támogató nyilatkozatára Ráth főpolgármester úr decz. 27-én megkeréseket intézett a nm. pénzügyi ministerium-

hoz, további Kriszt János törvényszéki alelnök és Kovács János pénzügyigazgató urakhoz, a melyekben a népszámlálási munkánál igénybe veendő néhány és névszerint megnevezett hivatalnokok szabadságolását kérte.

a) A központi népszámlálási bizottság 1880. december 11-én tartott negyedik ülésének jegyzőkönyve.

Jelenvoltak: Gerlóczy Károly alpolgármester elnöklete alatt Thaisz Elek főkapitány, Kőrösi József stat. igazgató és Haris Sándor, a közp. bizottság tagjai; Hunfalvy János és Véghe János kivételével valamennyi ker. elnök és alulírt jegyző.

Elnöklő alpolgármester a népszámlálási előmunkálatok legújabb állását jelezvén, különösen kiemeli, hogy a legutóbbi ülésben hozott határozatok pontosan végrehajtottak, és ezenkívül mindazon intézkedések, melyek szükségeseznek mutatkoztak, azonnal megtétettek; továbbá a ker. előjárók több tekintetben lévén hivatva a népszámlálási elnököket feladatukban támogatni, ámár a ker. előjárókhoz e részben körülményes írásbeli felhívás intéztetett, mindamellett az előjárókat személyesen is felkereste, hogy a netáni félreértéseket vagy egyéb akadályokat nyomban eloszlassa. — Egyébiránt pedig a mai ülésben több fontosabb kérdés lévén elintézendő, felkéri a bizottság t. tagjait, miszerint az egyes tárgyakra vonatkozólag megtalálni észrevételeiket vagy esetleges indítványaikat megtenni szíveskedjenek.

Ezek után a napirenden levő egyes ügyekre áttérvén:

2. Előterjesztetett Véghe János III. ker. elnök urnak beadványa, mely szerint a statisztikai hivatal által újabban 32 járásra osztott kerületének az eredetileg tervezett 22 járásra való felosztását meghagyni kéri, olykép, hogy e 22 járásból egy a buda-újlaki kültelekre, egy az óbudai külterületre, öt az újlaki belterületre, tizenöt az óbudai belterületre essék.

Ennek kapcsán elnök bejelenti, miszerint a ker. elnök ur által felhozott indokok méltánylásával a stat. hivatal a III. kerületre vonatkozó újabb felosztási tervezetét elejtvén, a 22 számban elfogadott járásoknak kellő kikerekítése immár meg is történt.

Jóváhagyólag tndomásul vétetik.

3. Előterjesztetett a kültelki ker. elnököknek f. évi december 3-iki értekezleti jegyzőkönyve, a kültelki részek mikénti felvétele, a szükséges költségátalány és a X. ker. kültelkek beosztásának módosítása tárgyában.

A kültelki kerületi elnökök azon megállapodásai, mely szerint a kültelki részekben a népszámlálási adatok felvételére, a begyűlő anyag átvizsgálása és elrendezésére szükséges közegekről, valamint a mindenesetre szükséges rendőri segédletről önmaguk fognak gondoskodni, elfogadtatnak; — hasonlólag elfogadtatik a X. kültelki kerület kikerekítését tárgyazó azon javaslat, miszerint a VIII. kerületnek azon kültelki részei, melyek közigazgatási tekintetben a X. kerülethez tartoznak, a jelen népszámlálás szempontjából is a X. kerülethez csatoltassanak, mihez képest tehát a X. kültelki kerületet a VII. kültelki kerülettől a kerepesi út, a IX. kültelki kerülettől az üllői út, a VIII. beltelki kerülettől pedig a temető-út választja el.

A mi pedig a szükségelt költségátalányt illeti, az előterjesztéshez képest e czélra

a) a III. kerület kültelki részére	90 frt
b) az V. és IX. kerület kültelki részére egyenkint	100 frt
c) az I., II. kerület kültelkére, továbbá a VI., VII. és X. kerület kültelkei részére egyenkint	200 frt

megszavaztatik, felkéretvén elnöklő alpolgármester ur, miszerint ezen összegeket hivatalos nyugtára rövid úton folyóvá tenni szíveskedjék. — Miről a kültelki ker. elnök urak tudomás végett értesítendők.

4. Tárgyalás alá vétetvén az ügynökök kineveztetésének kérdése, s ezzel kapcsolatban a statisztikai hivatali igazgató urnak bejelentése, miszerint a járási elnökök részéről eddig csak igen kevés ügynök szemeltetett ki, s illetőleg hozott javaslatba :

a központi bizottság, tekintettel arra, hogy ez ügyet az idő jelen előrehaladott stadiumában tovább elodázni már nem lehet, elhatározza, miszerint az ügynökök felvétele, további javaslatok bevétele nélkül, már a legközelebbi napokban eszközöltessék, és pedig azon járásokba, melyekbe alkalmas egyének javaslatba nem hoztak, avagy a javaslatba hozott egyének alkalmasoknak nem találhatnának, a szükséges számban a központból neveztesse ki, mely részben a további intézkedésekkel az elnökség bizatik meg.

5. Egyébiránt pedig, részint az elnök ur előterjesztése, részint felmerült indítványok folytán még elhatározza a közp. bizottság, miszerint :

a) azon esetre, ha a népszámlálás foganatba vételekor a Dunán a hajózás még beszüntetve nem volna, a dunai járműveken vagy álló uszákon található egyének összeírása a fővárosi vásárigazgatóságra bizassék, s e részben az illető közegek kellő utasítása végett a polgármester urhoz megkeresés intéztessék; a Margitsziget lakosságát ellenben, akár jégmentes a Duna, akár nem, minden esetben a főv. államrendőrségnek ott levő állandó közege teljesítse, e megállapodáshoz a jelenlevő főkapitány ur is hozzájárulván;

b) miután népszámlálási ügynökökül számosabb állami hivatalnok is fog alkalmaztatni, a földm., ipar- és keresk. minister urhoz felterjesztés intéztessék az iránybani intézkedés végett, hogy a népszámláláshoz alkalmazandó állami közegek, a mennyiben az erről szóló kinevezési okmányt felmutatják, ilteni működésük tartamára szabadságoltassanak;

c) a népszámlálási ügynökök e minőségüknek a közönséggel szemben való igazolása czéljából nyilt »igazolvány«-nyal, továbbá külön jelvénynyel láttassanak el, melyek kiállításával, s tekintve beszerzésével (igazolvány 700 — jelvény 600 db) az elnökség bizatik meg; ezenfölül a főkapitány urral egyetértőleg megállapított, hogy netaláni ellenszegülés esetére a ker. elnököknek a szükséges rendőri segély rendelkezésre álljon;

d) a ker. vezetők mellé január 3-tól kezdve a népszámlálás befejeztéig, a kerület nagyságához képest egy vagy két tartalék-ügynök alkalmaztassék, oly czélból, hogy a ker. vezetőknek a begyűlt anyag kezelésében és elrendezésében segédkezzenek, a vezetők által elrendelt ellenőrzési felvételeket eszközöljék, rögtöni szükség esetében pedig a netán lemondott vagy elbocsátott ügynököket helyettesítsék; — napidij fejében ezek részére 2 frt állapittatván meg;

e) valamint a laktanyákban és állami középületekben tartózkodó egyének felvételét az illető parancsnok s tekintve házfelügyelő eszközli, ezen módon czélszerűségi szempontból a fővárosi intézetek (kórházak, szegényházak) népességének felvétele is az illető intézeti gondnokra bizassék. — Minthogy pedig ennek folytán ily intézetekkel szemben az illető házesoportbeli számláló ügynöknek eljárása egészben csakis arra szorított, hogy az intézeti gondnokot a kellő mennyiségű irlapokkal ellátja, a kitöltött lapokat pedig jövő hó 2-án vagy 3-án ismét egyszerűen átveszi, egyszerűsített kimondatott, miszerint kaszárnnyak és intézetek után az ügynökök nem lapszám szerinti, hanem 1 frt átlagos dijt nyerjenek, ellenben a lapszám szerinti 1 krjával számított dijt a kitöltést eszközölő gondnok vagy helyettese kapja;

f) hogy a nagy közönség a népszámlálás czéljáról és e körüli teendőiről hirdetvény útján tüzetesen felvilágosittassék, s miután az ügy érdekében kívánatos, hogy e hirdetvény minden egyes házban is kifüggesztve legyen, — az 12,000 példányban nyomassék; — másrészt pedig a járási elnökök, számláló ügynökök, valamint a kerületi vezetők is külön-külön részletes eljárás utasítással láttassanak el, mely tárgyban a statisztikai hivatal által a törvény és ministeri szabályzat alapján már is ki dolgozott utasítási tervezetek elfogadtatván, egyidejűleg azoknak és pedig járási elnöki utasításnak 400, az ügynöki utasításnak pedig 1200 példányban ki nyomtatása elrendeltetett,

Mindezen megállapodások végrehajtására és a netán szükséges további intézkedések megtételére a bizottsági elnök ur kéri fel.

b) A kültelki kerületek elnökei által tartott értekezlet jegyzőkönyve.

Felvételt a kültelki népszámlálási kerületek elnökei által 1880. évi december hó 3-án a fővárosi statisztikai hivatal helyiségeiben tartott ülésben.

Jelen voltak: Havas Sándor ur mint elnök, Kuklay János, Linzer Imre, Prückler László, Toperczer János, Végh János, Zofáhl András kerületi elnök urak, és a fővárosi statisztikai hivatal igazgatója Körösi József ur.

Elnök megnyitván az ülést, jelenti, hogy ez értekezletet a központi népszámlálási bizottság elnöke nagyságos Gerlóczy Károly alpolgármester urnak e tárgyban hozzá intézett átirata folytán és azon czélból hivta egybe, hogy miután a kültelki specialis viszonyok a fölvételeknél különleges intézkedéseket igényelnek, azoknak egyöntetősége már eleve megállapítható legyen.

Ennek folytán felkéri Körösi igazgató urat, hogy azon pontokat, melyek megvitatandók lesznek, előterjeszteni sziveskedjék.

Körösi igazgató szükségesnek tartja, hogy a felvétel ideje, annak módzatai és hozzávetőleges költsége állapíttassék meg, hogy a szükségrendű és alkalmazandó népszámlálási vezetők és ügynökök száma kerületenkint megállapíttassék, hogy a népszámlálási kerületi irodák helyiségei — a nyomtatványok stb. megküldhetése czéljából — közlendők;

mindezekre vonatkozólag a következő megállapodás létesül:

A felvétel — mindenik kültelki kerületben 1881. évi január hó 2-ától január hó 10-éig fog eszközöltetni, továbbá:

elnök Havas Sándor ur: az »A« kültelki kerületben sem járáselnök, sem vezető nem fog alkalmaztatni. A felvételi költség körülbelül 200 frt-t fog tenni. Esetleg szükségrendű assistentia iránt az elnök maga fog gondoskodni;

elnök Végh János ur: a »B« kültelki kerületben két járáselnökre lesz szükség. Vezető nem fog alkalmaztatni, Felvételi költség körülbelül 90 frt. Rendűri assistentia iránt szükség esetére elnök maga fog gondoskodni;

elnök Linzer Imre ur: a »C« kültelki kerületben két járáselnök, egy vezető ügynök fog alkalmaztatni. Felvételi költség mintegy 100 frt. Rendűri assistentiára okvetlen szüksége lesz és e tekintetben később fog jelentést tenni;

elnök Toperczer János ur: a »D« kültelki kerületben három ügynök és egy vezető fog alkalmaztatni. Felvételi költség körülbelül 200 frt. Esetleg szükségrendű rendűri assistentia iránt elnök fog intézkedni;

elnök Kuklay János ur: az »E« kültelki kerületben járáselnökök nem fognak alkalmaztatni, hanem csak egy vezető, továbbá mintegy 3 ügynök (köztük 2 lovas kerülő). A fölvételi költség körülbelül 200 frt.

elnök Prückler László ur: az »F« kültelki kerületben sem járáselnökök, sem pedig vezető nem fog alkalmaztatni, hanem a felvétel két ügynökkel fog eszközöltetni. Költség körülbelül 100 frt. Szükséges, hogy a IX-ik kerületi kézbesítő az elnök rendelkezésére bocsáttassék.

elnök Zofáhl András ur: a »G« kültelki kerület az alkalmazandó járáselnökök számát későbbben fogja bejelenteni (lásd a jegyzőkönyv végső passusát), fölvételi költség 200 frt; vezetőnek Gunszt József előlj. jegyzőt ajánlja.

A kerületekben alkalmazandó ügynökök száma és névjegyzéke egy hét alatt a statisztikai hivatalba beküldendő.

A kerületi irodák helyiségei a következők:

- »A« kültelki ker. iroda: I., vár, városháza, polgármesteri szoba.
- »B« » » » III., városháza.
- »C« » » » V., váci-ut, szécsyár.
- »D« » » » »London« szállodában.

- »E« kültelki ker. iroda: István-ut 47. sz.
 »F« » » » IX. ker. előjáróság.
 »G« » » » X. ker. előjáróság.

Végül miután a tanácskozás folyamán czélszerűnek bizonyult az, hogy a népszámlálás keresztülvitele alkalmával mindazon kültelki részek a kőbányai »G« kültelki népszámlálási kerülethez csatoltassanak, melyek közigazgatásilag úgy is a X-ik kerülethez tartoznak, ennek folytán a volt VIII. kerület kültelki része, mely közigazgatásilag úgy is Kőbányához tartozik, a jelen népszámlálás alkalmából is a »G« népszámlálási kerülethez volna csatolandó, minek következtében ezt az »E« kerülettől a Kerepesi-ut, az »F« kerülettől az Üllői-ut, a VIII. beltelki kerülettől pedig a Temető-ut választaná el. Ebből kifolyólag felkérendő a népszámlálási központi bizottság elnöke, hogy ezen megállapodást jóváhagyni és erről az »E« kültelki népszámlálási kerület elnökét, t. Kuklay János urat és a »G« kültelki népszámlálási kerület elnökét, t. Zófiál András urat hivatalból értesíteni sziveskedjék.

Havas Sándor,
 mint elnök.

c) A közp. bizotts. elnökének átíratá Kamermayer Károly polgármester urhoz a hajókon levő népesség összeírása tárgyában.

Nagyságos ur!

A f. évi május havában eszközölt népszámlálás alkalmával a főváros határában fekvő Duna-terület egy külön népszámlálási járást képezett.

Nem lévén kizárva annak lehetősége, hogy a jövő évi január 1—10-dike közt fogantatosítandó népszámlálás idejekor a Dunán még járművek léteznek, miután ezeket a partmenti népszámlálási járásokba beosztani merőben lehetetlen, mai alólirt napon erre vonatkozólag abban állapodtunk meg, hogy a dunai terület a főváros mentében ismét egy külön járást képezzen, a Dunán állomásozó járműveken vagy egyéb uszókön, nemkülönben a parti építményekben található lakosság szabályszerű számbavételével a vásárigazgatóság bizassék meg.

A vásárigazgatóságnak a számlálás megejtésére kirendelendő közegei a fővárosi statisztikai hivatalban fognak e részbeni teendőik iránt részletesen kitaníttatni és ugyanott a nyomtatott eljárási utasításokkal, valamint a szükséges egyéb nyomtatványokkal el láttatni.

Van szerencsénk erről Nagyságodat szives tudomás végett azon kéréssel értesíteni, miszerint a vásárigazgatóságot utasítani méltóztassék, hogy ez irányban a további részletek elrendezése végett magát a statisztikai hivatallal a z o n n a l érintkezésbe tegye.

Kelt Budapesten, a népszámlálási központi bizottságnak 1880. december 11-én tartott üléséből.

d) A közp. bizotts. elnökének átíratá Thaisz főkapitány urhoz, a Margitsziget összeírása érdekében.

Nagyságos ur!

Az 1880: LII. t.-cz. által elrendelt népszámlálás fogantatosítására kitűzött határidő (1881. január 1—10 napja) alatt a Margitsziggel a közlekedés a jégzajlás miatt esetleg lehetetlen lévén, hogy a népszámlálás végrehajtása ezen területen is minden eshetőségre biztosítva legyen, mai ülésünkben Nagyságod hozzájárulásával azon megállapodás történt, miszerint a Margitsziget az időszerinti lakosságának felvételét a fővárosi rendőrségnek ottlevő állandó közege fogja eszközölni.

A nevezett közeg e részbeni működése után megfelelő díjazásban fog részesülni.

Midőn ennek folytán a népszámlálás czéljára szolgáló lapmintákat hozzávetőleges mennyiségben áttenni szerencsénk van, egyszersmind felkérjük Nagyságodat, miszerint ez űrlapokat, melyek hátlapján a kitöltés iránt pontos utasítás található, előleges megismerés végett az illető közegnek kiszolgáltatni és űt különösen utasítani méltóztassék, hogy a nép-

számlálás körüli teendők iránti részletes és minden iránybani kitanítása czéljából folyó december hó 22-én d. e. 9 órakor a fővárosi statisztikai hivatalban (Vigadó-épület III. emelet) jelenjék meg, mely alkalommal a népszámlálási közegek részére kidolgozott eljárási utasításokkal, valamint a közönség számára kibocsátandó nyilvános hirdetmények szükséges mennyiségével is elláttatni fog.

Budapesten, 1880. december 11.

e) **Főpolgármester úr felirata b. Kemény kereskedelmi miniszter urhoz, egyes államhivatalnokok szabadságolása iránt.**

Nagyméltóságú miniszter ur!

A jövő év elején foganatosítandó fővárosi népszámlálási műveletnek helyes és rendszeres keresztlívitele nagyrészt attól függ, hogy számláló ügynökökül vagyis azon közegekül, kik a felvétel közvetlen eszközzésére és átvizsgálására hivatvák, értelmes és megbízható egyének alkalmaztassanak.

A főváros lakosaiból eddig jelentkezett és alkalmasnak talált egyének száma az e részbeni szükségletet egészen nem fedezvén, ily körülmények közt nagy megnyugvásunkra szolgált, hogy számláló ügynökökül több állami hivatalnok s tekintve díjok is jelentkezett, kiknek állása és közszolgálati gyakorlottsága kellő biztosítékot nyújt arra nézve, miszerint az ügynöki teendőket szabályszerűleg és lelkesmeretesen teljesíteni fogják.

A fővárosi népszámlálási kerületek közt különösen az I-ső kerület az, melyben a szükséges ügynöki létszámot a jelentkezett állami hivatalnokok igénybevétele nélkül szervezni épen lehetetlen volna.

A népszámlálási művelet sikere és akadálytalan végrehajtása érdekében tehát azon tiszteletteljes kérelemmel fordulunk Nagyméltóságodhoz, miszerint magas hatáskörében sürgősen intézkedni, s illetve a többi nagymélt. miniszteriumokat is megkeresni méltóztatásuk, hogy azon állami hivatalnokok s díjnokoknak, kik általunk népszámlálási közegekül alkalmaztatni és ebbeli alkalmaztatásukat az illető hivatali főnök előtt kinevezési okmány felmutatása által igazolni fogják, a népszámlálás körüli működésük, mely számításunk szerint mintegy 5—6 napig tart, lehetővé tétessék.

Budapesten, 1880. december 14.

Ráth Károly,
főpolgármester.

1259/ein.

f) **Báró Kemény miniszter ur válasza.**

Budapest főváros közigazgatási bizottságának.

Folyó évi december 14-én 1821. sz. a. kelt felterjesztésére, melyben a népszámlálásnál ügynöki minőségben alkalmazandó állami tisztviselőket és díjnokokat a számlálási munkálat tartamára, 5—6 napra, szabadságoltatni kéri, értesitem a közigazgatási bizottságot, miszerint ezen kérelmének teljesítését, a mennyiben a vezetésem alatt álló miniszterium, illetőleg az annak alárendelt állami hivatalok személyzetéből alkalmazandó egyének a szóban forgó időre nélkülözhetők, elvben nem ellenzem.

Hogy azonban az e részben szükséges érdemleges intézkedést megtehessem, tudnom szükséges azon tisztviselők és díjnokok neveit, kik a kérdéses szolgálatra jelentkeztek; és ez okból azok névjegyzékének felterjesztésére hívom fel a közigazgatási bizottságot.

Ez alkalommal arról is értesitem a közigazgatási bizottságot, hogy jelen iratom tartalmáról valamennyi helyben székelő miniszteriumot is tudósítom és megkeresem azokat, hogy az idő rövidege miatt jelen elvi elhatározásomhoz hozzájárulván, a közigazgatási bizottság által hozzájuk is felterjesztendő jegyzékben megnevezendő nekik alárendelt tisztviselőket és díjnokokat, nélkülözhetőségükhöz képest szabadságolják.

Budapesten, 1880. évi december hó 16-án.

Br. Kemény.

g) A közp. bizotts. elnökének körlevele a kerületi elnökökhöz a tartalékügynökök fölhasználása, valamint a laktanyák, kórházak stb. felvétele iránt.

A népszámlálási központi végrehajtó bizottságnak folyó hó 11-én tartott ülésében hangsúlyoztatván, hogy a kerületi vezetők a népszámlálás tényleges folyama alatt a kerületből naponta tömegesen begyűlő anyag lajstromozását, rendbehozását, a hátralevő anyag nyilvántartását és a kitöltött minták technikai átvizsgálását egymaguk meggyőzni egyáltalán képesek nem lesznek, ez okból elhatározott, miszerint a kerületi vezetőknek e részbeni segédkezésére 1881. évi január 3-dik napjától kezdve a népszámlálási anyag beszállításáig, 2 frt napidj mellett, a kerület nagyságához képest 1—2 ugynevezett tartalék-ügynök fog alkalmaztatni, kiknek a fentiekben kívül egyuttal hivatása leendő az utasítás szerinti ellenőrzési próbafelvételeket is eszközölni.

Továbbá, minthogy a laktanyákban, állami középületekben, valamint a fővárosi közkórházakban és szegényházakban benlakó egyének felvétele, az illető laktanya-parancsnokság, házfelügyelő, s illetve intézeti gondnok által hivatalból történik, s így ily épületekre nézve az illető házcsoportbeli számláló ügynöknek eljárása egészben csak arra szorítkozik, hogy a parancsnokot, avagy házgondnokot e hó utolsó napjaiban a kellő mennyiségű űrlapokkal ellátja, jövő évi január hó 2-án vagy 3-ikán pedig a kitöltött mintákat ismét egyszerűen átveszi: egyuttal kimondatott, miszerint ily épületek után az ügynök nem lapszám szerinti, hanem minden egyes épület után 1 frt átlag-díjazásban fog részesítettetni.

Van szerencsém a központi bizottságnak ezen megállapodásáról t. elnök urat szíves tudomás végett azzal értesíteni, hogy a tartalék-ügynökök a központból fognak ki-rendeltetni.

Ez alkalommal tisztelt elnök urnak, valamint a kerületi vezető urnak is különös figyelmébe ajánlom azt, hogy a tartalék-ügynököket költségkiméltetés szempontjából csakis a szükségesség idejére szorítva, szíveskedjenek megtartani.

Budapesten, 1880. december hó 21-én.

h) Ügynöki igazolvány.

Népszámlálási központi végrehajtó-bizottság.

(Városi czímer.)

Igazolvány.

... telki kerületi népszámlálási ügynök ur részére, ki az 1881. évi január hó 1—10 napja közt eszközözendő népszámlálás alkalmával az adatok felvétele és felülvizsgálata végett a részére kijelölt házcsoportbeli bármely lakásban és helyiségben megjelenni jogosítva van. — A közönség a törvényes következmények terhe alatt köteleztetik részére a népszámlálási adatokat szolgáltatni, s esetleg az azok valódiságát igazoló okmányokat felmutatni.

A népszámlálási ügynökök utasítvák, hogy netán tapasztalandó ellenszegülés esetében a kellő rendőri segélyt a kerületi elnöknel azonnal kieszközöljék.

Budapesten, 1880. december hó 11-én.

Gerlóczy Károly,
alpolgármester, elnök.

i) Hirdetmény.

A jövő év elején, valamint Európa legtöbb államaiban, úgy hazánkban is az 1880: LII. t.-cz. alapján általános népszámlálás fog tartatni.

Első ízben történik, hogy a művelt emberiség nagyobb része, majdnem egy és ugyanazon időben s majdnem ugyanazon főelvek szerint számba vétetik. A nemzetközi statisztika lévén a legtárgyilagosabb fokmérője a népek művelődésének és haladásának, a kultivált nemzetek élénk versenynyel fognak iparkodni, hogy ezen népszámlálás lehetőleg jól és teljesen sikerüljön.

Alulírt központi népszámlálási bizottság a népszámlálás foganatosítása tárgyában a következőket látja szükségesnek a t. cz. közönség tudomására hozni.

A népszámlálás tényleges keresztülvitele 1881. évi január hó 1--10. napja között történik, az 1880. december 31-ke éjféli 12 órai állapot alapján.

Minden ekkor élő egyén után egy-egy számláló lap (és pedig férfi-egyének után fehér, nők után kék) töltendő ki.

A kitöltést a családfő, illetve, ha az írni nem tudna, a háztulajdonos teljesíti, mely végből a vonatkozó felvételi minták már december hó utolsó napjaiban fognak a háztulajdonosoknak átadatni, a kik azokat kitöltés végett viszont lakófeleik közt osztják ki. Minden lakás (család) számlálólapjai az e czélra szolgáló külön „lakásboríték“-ba teendők.

Ugyanez alkalmából felvétel tárgyát képezik továbbá az épületek és lakrészek minősége, valamint a háziállatok is.

A kiosztandó űrlapok kitöltése iránt azok hátlapján kimerítő utasítás található, mely a t. cz. közönségnek kiválóan figyelmébe ajánlatik.

A kitöltött lapok átvétele és felülvizsgálása népszámlálási ügynökök által történik, kik jelvényvel és igazolvánnyal ellátvák.

Az ügynökök jogosítva, sőt kötelezve vannak minden lakásban megjelenni, hol is minden lakás, valamint minden személy felvételét felülvizsgálják, és a netáni hiányokat pótolják. Az ügynökök ezen működésükért a hatóság részéről díjazásban részesülvén, a pótfelvételeknek általuk történő teljesítése sem a háztulajdonosokra, sem a lakófelekre nézve költséggel nem jár.

A népszámlálás alkalmával számbaveendő adatokat úgy saját maga, mint családtagjai, hozzátartozói és lakói után mindenki hiven és pontosan bevallani köteles, és ezért törvény szerint felelősséggel tartozik. A fennhivatkozott törvény 5. §-a szerint az: „a ki magát a számlálás alól szándékosan kivonja, vagy tudva hamis vallomást tesz, vagy a számlálásnak kellő időben való befejezését szándékosan megakasztja, 50 frtig terjedhető bírság alá esik, mely behajthatlanság esetében elzárásra (minden 10 frtig terjedő összeg egy-egy napi elzárásra) változtatható“. Az pedig: „kinek hanyagsága, vagy roszakarata miatt a számlálást ismételni kellene, az ebből eredő költségeket megtéríteni tartozik“.

A népszámlálási közegek biztonsága érdekében a házőrző ebek december 27-től január hó 10-ig s illetve azon napig, míg a számlálás az illető házban befejeztetett, lánczon tartandók.

A népszámlálási műveletnek egységes és helyes keresztülvitele felett alulirt bizottság űrködik, melynek kirendelt közege gyanánt a fővárosi statisztikai hivatal (V. ker. vigadó-épület) működik. A számlálás foganatosítása közben felmerülő kételyek és panaszok elintézése végett pedig a t. cz. közönség az illető kerület népszámlálási elnökéhez forduljon; a kerületi elnökök és helyiségeik a következők:

I. Beltelken:

I. kerület: elnöke	Scheich Károly,	helyisége az	I. ker. Előljáróság,
II. »	» Hunfalvy János,	» »	II. » »
III. »	» Végh János,	» »	III. » »
IV. »	» Morlin Imre,	» »	új városház I. emelet,
V. »	» Burián János,	» »	az V. ker. Előljáróság,
VI. »	» Radocza János,	» »	VI. » »
VII. »	» Batizfalvy Samu,	» »	VII. » »
VIII. »	» Molnár Endre,	» »	VIII. » zerge-utczai reáliskola.
IX. »	» Prückler László,	» »	IX. » Előljáróság,
X. »	» Zofáhl András,	» »	X. » »

II. Kültelken:

I., II. ker.: elnöke	Havas Sándor,	helyisége: Vár, városház,
III. »	» Végh János,	» III. ker. Előljáróság,
V. »	» Linczer Imre,	» Külső váci-ut, Linczer-féle szeszgyár,
VI. »	» Toperczer János,	» VI. ker. London szálloda,
VII. »	» Kuklay János,	» VII. » Istvánút, saját házában,
IX. »	» Prückler László	» IX. » Előljáróság,
X. »	» Zofáhl András,	» X. » »

A fennebbieken rövid sommázatban elősorolván azon főbb tudnivalókat, melyek a t. cz. közönségnek előleges és általános tájékozásul szükségesek, ez alkalommal a fogatósítandó népszámlálás jelentőségét és arra való tekintetből a t. cz. közönséget illető teendők pontos és lelkiismeretes teljesítését ismételve is figyelmébe ajánljuk.

Hazánkban kétségkívül a főváros az, melynek népszámlálási eredményére mindenki feszült figyelemmel tekint; becsületbeli kötelességünk tehát oda hatni, hogy e feladat itt minél helyesebben, a főváros jelentőségéhez méltóan megoldassék.

Alülírt központi bizottság kötelessége tudatában mit sem hagyott figyelmen kívül, a mi a népszámlálási művelet rendszeres és akadálytalan végrehajtására szükséges; mindazáltal a feladat minden törekvés és áldozatkészség mellett is csak úgy fog jól sikerülni, ha a főváros lakossága részéről hasonlóan őszinte kötelességérzettel találkozunk. Bizvást számítunk tehát arra, hogy a főváros hazafias polgársága, mely a polgári kötelességek teljesítésében mindenkor példás készséget tanusított, ezen, kizárólag tudományos és statisztikai célokra szolgáló népszámlálási művelet keresztülvitelében a hatóságot tőle kitelhetőleg támogatni fogja.

Kelt Budapesten, a f. v. közigazgatási bizottság által kiküldött központi népszámlálási bizottságnak 1880. évi december 11-én tartott üléséből.

Lung György, jegyző.

Gerlóczy Károly, alpolgármester, elnök.

A fővárosi statisztikai hivatal időközben még folyton ügynökök felvételével, valamint utasítások szerkesztésével foglalkozott volt. Ez utóbbiakat, valamint a használatban volt összes fölvételi mintákat, a központi bizottság végjelentése után közöljük. A hivatal azonfelül a már előbb elméletileg betanított kerületi vezetőkkel december 27-én a város tulajdonát képező vigadó-épület lakásain próbafelvételt tartott. Az így elméletileg és gyakorlatilag kiképezett vezetők aztán saját kerületbeli ügynökeiknek tartottak előadást, az ügynöki igazolvány pedig csak azon ügynököknek adatott ki, a kik ez előadáson megjelentek. Az összes kerületi és járáselnökök pedig már december közepén a főváros közgyűlési termébe lettek meghíva, a hol Körösi igazgató a népszámlálás szervezete, menete és egyes részeinek összefüggéséről előadást tartott.

A központi bizottság ötödik ülése december 29-én, tehát már az úrlapok kiosztása után és csak három nappal azoknak begyűjtése előtt tartatott. A művelet ilyen stádiumában annak előkészítéséhez már nem lehetett többé hozzászólni. De még ezen utolsó perczen váratlan akadályba ütközött a katonai egyének összeírása, a mennyiben a katonai hatóságok csakis a hadügyminis-teriumtól eredt utasítások szerint járhattak el, holott a központi bizottság csakis a kereskedelmi miniszterium utasításai szerint rendezhette volt az eljárását. Tekintettel az idő előrehaladottságára, nem volt egyéb tehető, mint a katonai egyének összeírására vonatkozó utasításokat megmásítani és erről az összes kerületi elnököket haladéktalanul értesíteni.

Alább következnek a következő okmányok:

a) A központi népszámlálási bizottság 1880. évi decz. 29-én tartott ötödik ülésének jegyzőkönyve.

b) A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. miniszterium leirata a közös hadsereghez tartozó katonai egyének összeírása tárgyában.

c) A földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. miniszterium leirata a honvédséghez tartozó egyének összeírása tárgyában.

d) Körlevél a kerületi elnökökhöz a katonai egyének összeírása tárgyában.

e) Átirat a kerületi előljáróságokhoz az éjjeli szállók felvétele iránt.

f) Második körlevél ugyanezen tárgyban.

g) Átirat a népsz. kerületi elnökökhöz az éjjeli szállók felvétele iránt.

h) Körlevél a népsz. kerületi elnökökhöz az átalány és a birságotlás esetei tárgyában.

i) Kimutatás, a fővárosi statisztikai hivatal által az egyes népsz. kerületek részére szétküldött nyomtatványokról.

j) k) Gerlóczy Károly alpolgármester ur átirata a csavargőzhajózási vállalatához, a hajón lakó népesség összeírásánál való segédkezés tárgyában és az orsz. m. k. statisztikai hivatalhoz újabb nyomtatványok végett.

l) m) n) A fővárosi statisztikai hivatal körlevelei a kerületi vezetőkhez és átirata a főkapitánysághoz az éjjeli szállók felvétele ügyében.

a) A központi népszámlálási bizottság 1880. december 29-én tartott ötödik ülésének jegyzőkönyve.

Jelen voltak: Gerlóczy Károly alpolgármester elnöke alatt Thaisz Elek főkapitány, Kőrösi József statisztikai igazgató, Házmán Ferencz, a közp. bizottság tagjai; — Scheich Károly, Radocza János, Havas Sándor és Kuklay János kivételével valamennyi ker. elnök és alulirt jegyző.

Elnöklő alpolgármester ur az ülést megnyitván, mindenekelőtt azon örvendetes jelentést teszi, hogy az előmunkálatok minden irányban annyira előhaladtak, s tekintve megtétettek, hogy a népszámlálásnak rendszeres és kellő időbeni keresztülvitele biztosítottnak tekinthető. — Nevezetesen a járásoknak beosztása immár teljesen befejeztetett, a szükséges számú ügynökök felvétettek és kellőleg kitanítottak, és úgy mostnevezettek, valamint a járási elnökök s tekintve a ker. irodák a kellő számú nyomtatványokkal elláttak; — miután pedig a ministeri utasítás szerint az úrlapok kiosztására határidőül december hó 27-dike állapotott meg, ezen kiosztás a mondott napon városzerte fogamatba vétetett, s már másnap be is fejeztetett, — kivétel e tekintetben csakis azon járásokban s illetve csoportokban törtévé, hol az úrlapok helyes kitöltését a lakosság értelmiségi hiánya miatt elvárni nem lehetett, tehát az adatok kinyomozását és bejegyzését maguknak az ügynököknek kellend eszközölni.

A kerületi irodák, melyek az egyes kerületekben az összeírás ellenőrzésére és az anyag első felülvizsgálatára hivatvák, hasonlólag már szervezve vannak, a nagy közönség tájékozása czéljából kibocsátandó volt hirdetmény pedig a lehető legszélesebb körben elterjesztetett, szóval megtörtént mindaz, a mit részint a t. bizottság legutóbbi határozataiból kifolyólag, részint pedig különben is még az ügy érdekében megtenni kellett.

Ezen bejelentések örvendetes tudomásul vétetvén,

2. Elnök folytatólag bejelenti, miszerint tekiutttal arra, hogy Budapesten nagy számmal vannak oly egyének, kik rendes lakással nem bírván, éjnek időjére csapszékekben, pinczékben s egyéb hasonló búvóhelyeken keresnek menedéket; miután pedig ezen egyéneket nappali időben sehol bizton megtalálni nem lehet, okvetlenül szükségesnek mutatkozott, hogy az összeírás teljessége érdekében éjjeli felvételek is rendeztessenek. Az ez irányban szükséges előkészítő intézkedések már megtörtévé, csak az van még hátra, hogy a bizottság által az eljárás további részletei megállapittassanak.

A közp. bizottság az előterjesztést helyeselvén, a továbbiakra nézve elhatározza, hogy ezen éjjeli felvételek ugyan a rendes népszámlálási közegek által, azonban kellő rendőri segédlet és az előjáróság egy tagjának közbenjötte mellett eszközöltessenek, mely czélból úgy a főkapitány urhoz, mint a kerületi előjárókhoz megkeresés intézendő. — Az éjjeli felvételek fogamatba vételének időpontjául január hó 3-dikáról 4-dikére menő éj 11 órája állapottatik meg oly hozzáadással, hogy miután a felvételek pontossága érdekében kívánatos, hogy ezen különleges eljárások egy időben s illetve egy éj folyama alatt bevégeztesse, szükség esetére kerületenkint

inkább két vagy három bizottság is lesz alakítandó, az eljárás egyszerűsítése és így gyorsítása szempontjából pedig az éji felvételek ne a rendes számláló lapok, hanem e célra készítettő lajstromok használatával történjék, mely lajstromok csakis a név, foglalkozás, hozzávetőleges kor, vallás és születési hely kinyomozására szolgáló rovatokat tartalmazzanak. — Végül különleges eljárási díj fejében az előjárósági tag részére 3 frt, az ügynök részére 2 frt, a rendőrök részére pedig fejenként 50 kr. állapítatik meg, felkérteni határozatván a ker. előjáró urak, miszerint ezen díjakat az eljáró közegeknek, hivatali átalányaikból előlegesen kiszolgáltatni, a vonatkozó »fizetési jegyzék« bemutatása mellett pedig e részbeni kiadásaik rövid úton megterítése végett a statisztikai hivatalhoz fordulni sziveskedjenek.

3. Bejelentetvén, hogy az úrlapok kiosztása alkalmával egyes laktanyaparancsnokok a lapok átvételét és kitöltését megtagadták, és hogy az illetékes helyen nyomban történt felszólalás folytán ennek indokául azon tény-körülmény derült ki, miszerint a katonai hatóságok e részben saját felsőbbségüktől eltérő, nevezetesen azon utasítást vették, hogy a katonai egyéneket a szokott létszámkimutatás szerint vegyék számba és e kimutatásokat ne a polgári népszáml. bizottságnak szolgáltatásák át, hanem felsőbbségüknek terjeszszék be:

Mint hogy a fenforgó ellentétek ez idő szerint, idő rövidsége miatt, illetékes felsőbb helyen már ki nem egyenlíthetők, és nehogy még további zavarok vagy kellemetlenségek idéztessenek elő, a közp. bizottság a katonai hatóságok által követett módozatot szintén elfogadja, mihez képest tehát az illető népszáml. közegek mihez tartásul a kerületi s tekintve járási elnök urak útján a következőkről lesznek értesítendőek:

a) a katonai épületekben állandóan tartózkodó, tényleges szolgálatban álló katonai egyének számbavétele sommás létszámkimutatás mellett a laktanyaparancsnokok által fogván történni, e részben az ügynökök minden további eljárásának szüksége megszűnt;

b) a kaszárnyákban lakó polgári felek (katonai egyének családtagjai, cselédek) számbavétele szintén a laktanyaparancsnokok által, de rendes számláló úrlapok használata mellett fogván történni, ez úrlapok tehát az ügynökök által — azonban csak január 4-dikétől kezdve — szedendők be; — ellenben

c) a magánházakban lakó, bár tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek, valamint

d) a katonai épületeknek ugyan kiegészítő részét képező, azonban a szorosabb értelemben vett kaszárnyán kívül eső helyiségek (például boltok stb.) lakossága a rendes népszámlálási ügynökök által veendőek számba, de midőn az utóbb érintett helyeken eljárni kívánnak, ezt az illető laktanyaparancsnoknál előbb bejelenteni tartoznak.

4. Az ügynökök kifizetésére vonatkozólag

elhatározza a közp. bizottság, miszerint ez a dolog egyszerűsítése végett a kerületi vezető által vitt napló alapján közvetlenül a ker. elnökök által történjék, mely célra, valamint netán felmerülő egyéb aprólékos kiadások fedezésére a mutatóköző szükséghez képest egyelőre:

az I. kerületi elnök urnak	450 frt,
a II. » » »	500 »
a III. » » »	500 »
a IV. » » »	400 »
az V. » » »	450 »
a VI. » » »	1100 »
a VII. » » »	1150 »
a VIII. » » »	1300 »
a IX. » » »	500 »
a X. » » »	150 frt-

nyi előleg szavaztatik meg számadás kötelezettsége mellett, felkérteván elnök ur, miszerint ez összegeket a házi pénztárból rövid úton folyóvá tenni sziveskedjék.

5. A közönség részéről netán tapasztalendő ellenszegülés, vagy a törvény intézkedésével egyébként ellenkező magatartása esetére:

Ámbár azon érdeklődésből és készségből ítélve, melylyel a közönség eddig a népszámlálás sikeres keresztülvitelét maga részéről is elősegíté, gyakoribb vagy komolyabb ellenszegüléstől tán jövőre sem kell tartani, mindamellett is, hogy minden eshetőségre intézkedés történjék, felkéretni határozatnak a ker. elnök urak, miszerint, a mennyiben az ügynökök vagy járási elnökök ily esetet bejelentenek, mindenekelőtt az esetet megvizsgálni, s a bajnak lehetőleg barátságos uton való kiegyenlítését megkísérteni, a mennyiben pedig ez nem sikerülne, a tényállást bírságolási esetben a kerületi előjárásának, költségmegtérítési esetben pedig a népszámlálási központi bizottságnak azonnal bejelenteni sziveskedjenek.

6. Végül azon bejelentés, mely szerint az úrlapok első kiosztása után mutatkozott szükséghez képest Posner Károly Lajosnál még 15,000 db. lakásboríték, az országos statisztikai hivatalnál pedig még 10,000 db. házi gyűjtő-iv rendeltetett meg, illetőleg szereztetett be,

jóváhagyólag tudomásul vétetik.

b) A m. kir. földmivelés-, ipar- és keresk. miniszterium leirata a közös hadsereghez tartozó katonai egyének összeírása tárgyában.

Valamennyi közizgazgatási bizottságnak.

1112. eln. sz.

A közös hadügyi miniszter ural folytatott tárgyalások alapján a hadsereghez és a haditengerészethez tartozó és tényleges szolgálatban álló tisztek, katonák és katonai felek megszámláltatása az 1880. LII. t.-cz. által elrendelt népszámlálás alkalmával következőleg fog eszközöltetni.

A tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek, valamint a hozzájuk tartozó polgári személyek (családtagok, eselédek stb.), a mennyiben ezek katonakincstári épületekben, vagy a kincstár által bérbe birt, vagy egyéb katonai czélokban szolgáló helyiségekben laknak, katonai hatóságok által fognak számbavétetni.

Magánházakban lakó, bár tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek hozzátartozói (családtagok, eselédek stb.) a polgári számláló ügynökök által vétetnek számba olyképen, hogy minden ily személy után külön számláló lap töltenő be.

Ily számláló lapot a magánházakban lakó, bár tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek is adnak magukról, de azokban csak a név vezetendő be, a foglalkozás rovatába pedig beirandó: »tényleges szolgálatban álló katonai egyén«.

Katonai kincstári vagy a kincstár által bérelt, vagy másként birt épületeken kívül lakó és nem tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek (nyugalmozott vagy tartalékos tisztek, altisztek, katonák, katonai felek stb.) épügy számláló lapok teljes betöltésével számlálatnak meg, mint a többi polgári népesség és azok vagy saját maguk, vagy a számláló ügynökök által töltenők ki.

A katonai kincstári épületekben tartózkodó polgári népesség megszámlálásához szükséges számláló lapok az illető község készletéből szolgáltatandók ki a katonai épület parancsnokának. A betöltött lapok általuk a községnek ismét visszaszolgáltatandók és a községi összegezésbe befoglalandók.

A katonai kincstári épületek lakviszonyait is az illető katonai hatóság fogja kimutatni.

Jelen rendeletem értelmében változván az általános utasítás 7-ik szakasza, erről a számlálás végrehajtásával megbízott közegek utólag értesítendők.

Budapesten, 1880. évi november hó 5-én.

B. Kemény.

c) A földmivelés-, ipar- és keresk. m. kir. miniszterium leirata a honvédséghez tartozó egyének összeírása tárgyában.

6505. népsz. 1880. A m. kir. honvédelmi miniszter ural folytatott tárgyalások alapján a m. kir. honvédséghez tartozó és tényleges szolgálatban álló honvédtisztek, legénység és hadfelek megszámláltatása, az 1880 : LII. t.-cz. által elrendelt népszámlálás alkalmával a közös hadsereg kötelékébe tartozó egyének felvétele tárgyában f. é. november 5-én 1112. eln. sz. a. kelt rendelettel szabályozott módozatok szerint fog eszközöltetni, azon különbséggel csupán, hogy a hol ott közös hadseregbeli tisztek és házparancsnokok működtek, itt e teendő a honvédség kapcsolatában álló egyénekre száll. Midőn erről a tek. bizottságot értesitem, egyuttal felhivom, hogy jelen köriratomról a számlálás végrehajtásával megbízott közegek utólag akként értesítenek, hogy honvéd-laktanyákon vagy a honvéd-kincstár által birt épületeken kívül lakó bármely honvédtiszt vagy legény és hozzátartozói után külön számláló lap töltenő be. — Budapest, 1880. december 10-én. A földmivelés-, ipar- és keresk. miniszter megbízásából az orsz. m. kir. stat. hivatal főnöke: Kéleti Károly s. k. miniszteri tanácsos.

d) Elnöki körlevél a kerületi elnökökhöz, a katonai egyének felvétele érdekében.

I g e n t i s z t e l t e l n ö k u r !

A katonai egyének népszámlálási felvétele czéljából az illető laktanyaparancsnokokhoz kihordott űrlapok átvétele s tekintve azok kiköltésére vonatkozólag legtöbb parancsnok részéről nehézségek támasztatván, illetékes helyen nyomban történt felszólalás folytán ennek indokául azon ténykörülmény derült ki, miszerint a katonai egyének megszámláltatása körüli eljárásra nézve a m. kir. földm., ipar- és kereskedelemügyi miniszter ur által a polgári hatóságok számára kibocsátott eljárási utasítás, és másrészt a katonai hatóságok által e részben saját felsőbbségüktől vett utasítás között némi eltérés létezik. Minthogy pedig a fenforgó ellentéteknek felsőbb helyen való illetékes kiegyenlítését eszközöltetni ez idő szerint már lehetetlen, nem marad egyéb hátra, mint hogy részünkről is azon eljárási módozathoz alkalmazkodjunk, melyet e részben a katonai hatóságok követnek.

E szerint :

1. Miután a katona-kincstári épületekben, vagy a kincstár által bérben birt, vagy egyéb katonai czélokra szolgáló helyiségekben levő, tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek a katonai hatóság által nem egyes számláló lapok használata, hanem sommás létszámkimutatás mellett fognak számbavétetni, a kimutatások pedig annak idején hivatalból a népszámlálási bizottságnak átszarmaztatni, — a jelzett katonai egyénekekkel szemben a polgári népszámlálási közegek minden további eljárásának szüksége megszűnt, s az e czélra netán már átszolgáltatót űrlapok ismét visszakivánandók.

2. A tényleges szolgálatban álló katonákhoz és katonai felekhez tartozó, és az 1) alatt felsorolt katonai épületekben belakó polgári egyének (ugymint családtagok, cselédek stb.) szintén a katonai hatóság által, de a rendes népszámlálási űrlapok használata mellett fognak számbavétetni. — A kitöltött űrlapok beszédese a polgári ügynökök által azonban csak január 4-ik napjától kezdve történhetik.

3. A katonai kincstári vagy katonai czélokra szolgáló egyéb épületeknek ugyan kiegészítő részét képező, azonban a szorosabb értelemben vett kaszárnyán kívül eső helyiségek (pl. a Károly- és Háromnyul-laktanya épületeiben levő boltok) lakossága a népszámlálási ügynökök által veendő számba, de midőn ily helyeken eljárni kívánnak, ezt az illető laktanyaparancsnoknál előbb bejelenteni tartoznak.

4. A magánházakban lakó, bár tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek, valamint ezek hozzátartozói; nemkülönben a magánházakban lakó és nem tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felekre nézve az »utasítás«-ban körvonalozott eljárási módozat érintetlen marad.

Ezek folytán felkérjük t. elnök urat, miszerint a fentebbieket a kerületi vezetőkkel, valamint azon járási elnök urakkal, kiknek járásába valamely laktanya vagy katonai

épület esik, kellő tudomásuk végett sürgősen közölni s utóbbiakat egyszersmind felhívni sziveskedjék, miszerint viszont a hozzájuk beosztott számláló ügynököket e részbeni mihez-tartásuk végett megfelelőleg utasítsák.

Budapesten 1880. december 29-én.

e) Elnöki átirat a kerületi előjáróságokhoz az éjjeli szállók felvétele iránt.

Valamint minden nagyobb városban, úgy tudvalevőleg Budapesten is nagy számmal vannak oly egyének, kik rendes lakással nem bírván, éjnek idejére néhány krajezárnai díjért pinczékben vagy hasonló búvóhelyeken találnak menhelyet, s minthogy ezen egyéneket nappali időben ezen búvóhelyeiken feltalálni nem lehet, a népszámlálás teljessége érdekében okvetlenül szükséges, miszerint éjjeli felvételek is eszközöltessenek.

Ezen éjjeli felvételek ugyancsak a rendes népszámlálási közegek által, természetesen kellő rendőri segédlet mellett fognak eszközöltetni, de miután a kerületi előjáróságok ily búvóhelyek holléte, valamint az iránt, hogy a fenforgó viszonyok közt e tekintetben miként lehetne a legcélszerűbben eljárni, leginkább vannak tájékozva, ez okból egyszersmind szükséges, hogy a jelzett éjjeli felvételeknél az előjáróság részéről szintén egy — vagy a mennyiben az éjjeli körjárat több csapatban történik, a csapatok mindegyikénél egy-egy — esküdt közreműködjék, kik is ebbeli, költségekkel egybekötött közbenjárásukért megfelelő díjazásban fognak részesülni.

Ez ügyben felkérem tehát tekintetes előljáró urat, miszerint a kerületében esz-közlendő ily éjjeli felvételek idejét, a szükséges rendőri segély mérvét, valamint az eljárás további módozatait az illető kerületi népszámlálási vezetővel egyetértőleg és részletesen megállapítani, különösen pedig intézkedni sziveskedjék, hogy az éjjeli körjáratoknál az elő-járóság egy tagja mindenesetre szintén részt vegyen.

Budapesten 1880. december hó 23-án.

f) Második körlevél ugyanezen tárgyban.

Folyó december hó 29-én 1943. kbg. sz. a. kelt átiratom kapcsán van szerencsém tekintetes előljáró urat értesíteni, miszerint az éjjeli felvételek tárgyában az e részben be-érkezett jelentések alapján, a központi végrehajtó bizottságnak mai ülésében következő részletes megállapodások történtek.

Az éjjeli felvételek január 3-ikáról 4-ikére (hétfőről keddre) menő éjjel, éji 11 órától kezdve vendők foganatba. — A felvételi bizottság, mely az előjáróság egy tagjából, egy népszámlálási ügynökből és a rendőri fedezetből áll, a fent kitűzött időben a telki népszámlálási kerületre nézve a fog egybe-együlni, megjegyeztetvén, hogy a fedezetül igényelt rendőr a rendőrség központjából fog kirendeltetni, mely iránt a szükséges intézkedés a főkapitány ural egyetértőleg már megtörtént.

Az éjjeli felvételek körüli eljárási díj fejében az előjárósági tag részére 3 frt, a népszámlálási ügynök részére 2 frt, a rendőrök részére egyenkint 50 kr. állapított meg.

Minthogy pedig ezen díj az illetőknek részben az eljárás közben felmerülő élelmezési vagy hasonkiadásaiak fedezéséül is szolgálnak, felkérem tekintetes előljáró urat, miszerint e díjakat a rendelkezésére álló hivatali átalányból az illetőknek a mellékelt »fizetési jegyzék« alapján előlegesen kiszolgáltatni, a fizetési jegyzéket pedig következő napon a f. v. statisztikai hivatalnak beküldeni sziveskedjék, hol is az előlegezett összeg rövid uton azonnal megtérítetteti fog.

Az éjjeli felvételekre vonatkozólag különösen meg kell még említenem, miszerint a népszámlálás pontossága szempontjából felette kívánatos, hogy ezen éjjeli felvételek egy időben s illetve egy éj folyama alatt bevégeztessenek. A mennyiben tehát erre egy bizottság elégséges nem lenne, inkább két vagy esetleg három bizottság is lesz alakítandó, s tekintve minden bizottsághoz egy-egy előjárósági tag kiküldendő.

Végül a főkapitány urnak e részbeni kívánatához képest felkérem még tekintetes előljáró urat, miszerint az ez ügyben eljáró előjárósági tagot utasítani sziveskedjék, hogy

az éji felvételnél közreműködő rendőrök részére azon idő-artamról, melyre igénybe vettek, öngazolásuk végett rövid igazolványt állítson ki.

Kelt Budapesten, a központi népszámlálási végrehajtó bizottság 1880. évi december hó 29-én tartott üléséből.

g) Elnöki átirat a népsz. kerületi elnökökhöz az éjjeli szállók felvétele iránt.

Budapesten nagy számmal lévén oly egyének, kik rendes lakással nem bírván, éjnek idejére csapszékekben, pinczékben, padlásokon, vagy hasonló buvó-helyeken találnak menedéket, s minthogy ezen egyéneket nappali időben, jelzett buvó-helyeiken feltalálni nem lehet, a népszámlálási művelet teljessége érdekében okvetlenül szükséges, miszerint éjjeli felvételek is eszközöltessenek.

Ezen éjjeli felvételek ugyancsak a rendes népszámlálási közegek által rendőri segédlet mellett lesznek eszközözendők; s miután a kerületi előljáróságok a kerületeikben létező ily buvó-helyek iránt leginkább vannak tájékozva, — a kerületi előljáró urakat átiratban felkértük, miszerint ezen helyiségeket összeírni, továbbá a kerületekben eszközöendő ily éjjeli felvételek idejét, a szükséges rendőri segély mérvét, valamint az eljárás további módozatait az illető kerületi népszámlálási vezetővel egyetértőleg megállapítani, s egyszersmind intézkedni sziveskedjenek, hogy az éjjeli körjáratoknál az előljáróság egy tagja is mindenesetre részt vegyen.

Ezen éjjeli felvételekre vonatkozólag a népszámlálási központi bizottságnak mai ülésében az e részben beérkezett javaslatok alapján következő részletes megállapodások történtek :

Az éjjeli felvételek január 3-ikáról 4-ikére (hétfőről keddre) menő éjjel, éji 11 órától kezdve veendők foganatba. A felvételi bizottság, mely az előljáróság egy kiküldött tagjából, egy népszámlálási ügynökből és a kellő rendőri fedezetből áll, a fent kitűzött időben a telki kerületre nézve a fog egybegyűlni, megjegyztetvén, hogy a fedezetül igényelt rendőr a főkapitányság által a központból fog kirendeltetni, mely iránt a kellő intézkedés a főkapitány ural egyetértőleg már megtörtént.

Ily éjjeli szállók felvétele nem egyes számláló lapokon, hanem lajstromokon fog történni, mely lajstrom-minták holnap délután fognak a vezetőknek rövid uton megküldetni.

Az ezen felvételek körüli eljárási díj fejében az előljárósági tag részére 3 frt, a népszámlálási ügynök részére 2 frt, a rendőrök részére egyenkint 50 kr. állapított meg, mely díjak az eljáró közegeknek a kerületi előljáró ur által előlegesen fognak kiszolgáltatni.

Végül még különösen kiemelni bátorkodunk, miszerint a népszámlálási művelet pontossága szempontjából felette kívánatos, hogy ezen éjjeli felvételek egy időben s illetve egy éj folyama alatt bevégeztessenek. A mennyiben tehát e feladatra egy bizottság elégséges nem lenne, inkább két, vagy esetleg három bizottság is lesz alakítandó.

Felkérjük tehát t. elnök urat, miszerint ezen intézkedéseinket tudomásul venni s mihez tartás végett a kerületi vezetővel is közölni méltóztassék.

Kelt Budapesten, a központi népszámlálási végrehajtó bizottság 1880. évi december hó 29-én tartott üléséből.

h) Elnöki körlevél a népsz. kerületi elnökökhöz, az átalány és a bírságolás esetei tárgyában.

Az ügynökök kifizetésére vonatkozólag a népszámlálási központi végrehajtó bizottságnak mai ülésében elhatározott, hogy ez, valamint a folyó évi május havában, úgy ezuttal is, — és pedig a vezető által vitt napló, s a már kellő mennyiségben megküldött nyugta-minták alapján, — közvetlenül a ker. elnök urak által történjék.

E célra, valamint a népszámlálási művelet érdekében netán felmerülő egyéb aprólékos kiadások fedezésére t. elnök urnak . . . frt előleg bocsátatik szives rendelkezésére, s van szerencsém egyuttal az erről szóló nyugta-mintát ./. alá zártan azon kérelemmel meg-

küldeni, miszerint azt sajátkezüleg aláírva, az összegnek a házipénztárból rövid uton leendő kiutalványozása végett hozzám vagy személyesen elhozni, vagy pedig valamely megbízható egyén által beküldeni, — az előlegről szóló elszámolást pedig, mely a már fentebb érintett, — az ügynöki nyugtákkal felszerelt — naplóból áll, annak idején szintén közvetlenül hozzám juttatni sziveskedjék.

Ez alkalommal a központi végrehajtó bizottság mai értekezletéből kifolyólag bátor vagyok tek. elnök ur becses figyelmét még egy körülményre felhívni.

Az 1880: LII. t.-cz. 5 §-a értelmében az, ki magát a számlálás alól szándékosan kivonja, vagy tudva, hamis vallomást tesz, vagy a számlálásnak kellő időben való befejezését szándékosan megakasztja, 50 frtig terjedhető bírság alá esik; az pedig, kinek hanyagsága vagy rosszakarafa miatt a számlálást ismételni kellene, az ebből eredő költségeket megtéríteni tartozik.

Ámbár azon érdeklődésből és készségből itélve, melylyel a nagy közönség eddig a népszámlálási művelet sikeres keresztülvitelét maga részéről is elősegíté, e tekintetben gyakoribb vagy komolyabb ellenszegüléstől tartani tán jövőre sem kell, mindamellett is ezen eshetőséget teljesen figyelmen kívül hagyni nem lehet. A mennyiben tehát az ügynökök vagy járáselnökök ily esetet bejelentenek, sziveskedjék t. elnök ur mindenekelőtt az esetet megvizsgálni, s a bajnak lehetőleg barátságos uton való kiegyenlítését megkísérteni, a mennyiben pedig ez nem sikerülne, a tényállást bírságolás esetében a ker. előjárásnak, költségmegtérítés esetében pedig a népszámlálási központi bizottságnak azonnal bejelenteni.

Budapesten, a közp. népszámlálási végrehajtó bizottságnak 1880. december hó 29-én tartott üléséből.

i) Kimutatás

a fővárosi statisztikai hivatal által az egyes népszámlálási kerületek részére szétküldött nyomtatványokról.

Kerület megjelölése	Férfúi	Női	Lakásborték	Házyújtó iv	Üzynyöki		Járaselnöki		Házyújtó-théka csoport
	(fehér)	(kék)			utastás	beszámoló lajstrom	utastás	beszámoló lajstrom	
	fölvételi minta								
I-ső beltelki népszáml. kerület	18,000	18,000	6,700	2,000	75	75	25	25	19
II-dik » » »	17,150	17,150	6,003	1,303	100	100	30	30	23
III-dik » » »	17,000	17,000	6,000	1,700	50	50	30	50	33
IV-dik » » »	26,150	24,150	7,630	1,350	35	35	20	30	14
V-dik » » »	26,000	26,000	10,500	1,100	80	50	20	30	10
VI-dik » » »	39,000	39,000	14,000	3,000	100	100	50	100	43
VII-dik » » »	47,300	47,300	14,750	1,710	100	100	60	100	54
VIII-dik » » »	51,000	51,000	16,700	2,700	100	100	60	100	51
IX-dik » » »	28,000	27,000	9,300	1,800	80	100	30	60	25
A) kültelki ker. (I. és II. ker. kültelkei)	3,000	3,000	1,000	450	50	50	10	10	10
B) » » III. » »	a III. belt. ker. nyomtatványaiból fedezi szükségletét								
C) » » V. » »	1,500	1,500	500	100	10	10	5	5	1
D) » » VI. » »	1,800	1,800	600	200	20	20	5	20	3
E) » » VII. » »	2,500	2,500	800	400	30	30	5	20	5
F) » » X. ker. bel- és kült.	6,000	6,000	2,000	450	50	50	15	50	19
Összesen	284400	281400	96483	18263	880	870	365	630	310

j) A központi bizottság elnökének átirata a csavargőzhajózási vállalathoz, a hajón lakó népesség összeírásánál való segédkezés tárgyában.

Az 1880. évi LII-dik törvényezikk által országszerte elrendelt népszámlálás folytán a főváros területén minden, ez év december 31-én éjjel a fővárosban talált egyén összeírása szükségessé válván, midőn e tekintetben a központi népszámlálási bizottság részéről minden intézkedés megtétetett: fölmerült az intézkedés szüksége azon eshetőségre is, ha az idei enyhe időjárás folytán számos egyének fogna hajókon, dereglyéken stb. a főváros határában tartózkodni. Az ily egyének összeírása, midőn egyrészt szintén okvetlenül megkívánatik, másrészt természeti nehézségekkel jár, melyeket az 1880. évi májusban megejtett népszámláláskor is csak úgy lehetett legyőzni, hogy a tekintetes igazgatóság a fővárosi hatóság kérelmére sziveskedett az e művelet keresztülvitelére kirendelt egyének egyik vízi járművét rendelkezésére bocsátani.

Hivatkozással tehát ezen, a tekintetes igazgatóságnak akkoriban teljesített szíves és önzetlen közreműködésére, azon tiszteletteljes kérelemmel fordulok a tek. igazgatósághoz sziveskednék jelenleg is a népszámlálás időpontján a főváros határában tartózkodó hajólakók fölvetelésének lehetővé tételére egyik kisebb vízi járművét rendelkezésünkre bocsátani, megjegyezvén, hogy ajánlatuk igénybevételére az időpontot s a részünkről a fölvetelre kiküldött egyén nevét legközelebb tudatni bátor lesznek.

Magától érteik, hogy a Dunának december 31-ike előtti beállása esetén a hajóknak így tervezett felvétele elmaradna, mely esetben a tek. Igazgatóságot tudósítani szintén kötelességemnek tartandom.

Budapesten, 1880. évi december hó 26-án.

k) A központi bizottság elnökének átirata az országos m. kir. statisztikai hivatalhoz, további nyomtatványok megküldése érdekében.

Tisztelettel jelentem, hogy a nyomtatványok kiosztása a város minden beltelki kerületében mai nappal kezdetét vette, és a miniszteri utasításban megjelölt határidőre, t. i. holnap estig be lesz fejezve.

Jelentenem kell továbbá azt is, miszerint a házgyűjtő lajstromokban való szükséglet a kerületekből folyton beérkező pótmegrendelések folytán oly nagy mérvben haladja túl az eredetileg számított mennyiséget, hogy a statisztikai hivatalban az ezen nyomtatványból létező utolsó tartalék, — mely néhány ezerre rugott — ma délig már is 1200 darabra fogyott. És így attól lehet tartani, hogy ezen tartalék az eddig még nem jelentkezett külterelki kerületekben tökéletesen ki fog merítettetni. A nagyobb szükséglet okát abban kell keresni, hogy a háztulajdonosok netáni rossz kitöltések esetére rendszerint egy ivnél többet kívánnak birni, hogy továbbá nagyobb házaknál 2, 3, sőt 4 összesítési iv kell, valamint hogy a beltelken létező minden üres, de számozott telekre szintén egy-egy házgyűjtő boríték állítandó ki.

Tekintettel mindezekre, és arra, hogy a háziurak által esetleg elrontandó iverk pótlására január hó 2-án a központban mi tartalék sem fog készletben állani, fölkérem méltóságodat, méltóztassék még 5000 házgyűjtő lajstromot mentől előbb a statisztikai hivatalba küldeni.

Budapesten, 1880. évi december hó 27-én.

l) A fővárosi statisztikai hivatal körlevele a kerületi népszámlálási vezetőkhez.

A nyomtatványok kiosztása a mai nappal befejeztetvén, czélszerűnek tartjuk a vezető urakat az ezutáni legfontosabb teendőkre figyelmeztetni:

1. A tékák a járáselnök uraknak december 31-ikéig megküldendők; egyuttal azonban át is vizsgálándók, vajjon más kerületbe tartozók nem csusztak-e be? Ha igen, azok hozzánk visszaküldendők.

2. Ugyanezen idő alatt a járáselnök urak a pótkiosztáshoz megkívántató nyomtatványokkal is ellátandók. A házgyűjtőiverk és a lakásborítékok lehetőleg kimérendők. Miután jobb, ha az ügynökök a nyomtatványokat a népszámlálási irodából fedezik, elegendő lesz, ha egy-egy járáselnök urnak 100 fehér, 100 kék számláló lap, 5 házgyűjtőiv és 10 lakásboríték kiadatik.

3. A m. kir. országos statisztikai hivatalból magyar-német és magyar-tót felvételi lapokat beszerezvén, sziveskedjék intézkedni az iránt, hogy a német és tót nyelvű járásokban az ügynökök ily lapokkal láttassanak el, hogy így a csupán tótul vagy németül beszélő egyénekhez a felvételi ivenek foglalt kérdéseket helyesen intézhessék.

4. A felülvizsgálatok tekintetében megjegyezzük, hogy erre első sorban a hivatalban alkalmazott tartalék-ügynökök használandók és csak a mennyiben ezek e munkát nem győzhetnek, alkalmazhatók rendes eljáró ügynökök is. Díjazás 1 lapért 1 kr. Az egész beérkező anyagból legfeljebb $\frac{1}{20}$ -ad részt lehet felülvizsgálatra újból kiadni.

Budapest, 1880. december hó 27.

m) A fővárosi statisztikai hivatal átirata a főkapitánysághoz az éjjeli fölvételek érdekében.

Hivatkozással a népszámlálási központi bizottságnak a tek. főkapitányi hivatalhoz intézett általános megkeresvényére, van szerencsém értesíteni, hogy 1881. évi január hó 3-án éjjeli 11 órakor a következő helyeken, a következő számú rendőri közegekre lesz szükség :

Az I-ső kerületben, tabáni rendőrszobában	4 rendőr,	
a II-ik » az alkaptányi hivatalban	2 »	
a III-ik » az ó-budai városházán	3 »	(2 rendőr és 1 felügyelő),
a IV-ik » a kerületi előljáróságnál	2 »	
az V-ik » a külső nádor-utczai őrszobában	4 »	
a VI-ik » az Eötvös-utczai laktanyában	4 »	
a VII-ik » a dob-utczai 5. sz. a. rendőr- szobában	4 »	
a VIII-ik » a kerületi előljáróságnál . .	4 »	
a IX-ik » a páva-utczai őrszobában . .	4 »	
a X-ik » az alkaptányi hivatalban . .	2 »	
és Toperczer János urnál a »London« szállodában	2 »	

Kivánatos volna, hogy a kirendelendő rendőrök a tót nyelvet birják.

Végül van szerencsém megjegyezni, hogy a kirendelendő rendőri közegek az illető fölvétel vezetőségétől élelmezési pótlékként 50 kít fognak kézhez kapni.

Budapest, 1880. december hó 30-án.

n) A fővárosi statisztikai hivatal második körlevele a népszámlálási vezetőkhez.

Van szerencsénk a magyar-tót és magyar-német fölvételi mintákból néhány példányt azon megjegyzés kapcsán mellékelni, hogy azokból minden ügynöknek egy-egy példányt azon czélból kézbesítették, hogy az illető kérdéseket úgy tót, mint német nyelven helyesen megtehessék.

A házgyűjtő lajstromok és lakásborítékok teljesen elfogyván, mindent elköveltünk, hogy azok éjjeli és nappali munka mellett elkészüljenek. Házgyűjtő nálunk most már kapható. Boríték holnap, péntek d. u. 4 órakor szintén birtokunkban lesz.

Végül értesítjük, miszerint meggyőződünk arról, hogy a katonai parancsnokokhoz érkezett utasítás némileg eltér a központi bizottság feltevéseitől. A katonai hatóságok igen is össze fogják irni a katonai kincstári épületekben található összes polgári egyéneket, azonban ezek számláló lapjait csak január 4-én fogják az ügynököknek átadni. A tényleges szolgálatban álló, kincstári épületekben (kaszárnyákban stb.) lakó katonák összeírása azonban nem tartozik a központi bizottságra. Erre tehát sem minták ki nem osztandók, sem be nem követelendők. Az összes járáselnökök és ügynökök erről értesítendők, nehogy ezt kifogásolják.

Budapest, 1880. december hó 30-án.

A központi népszámlálási bizottság 1881. február 10-ikén tartott végülésén a nagy művelet szerencsés és nagyobb akadály nélküli befejezését lehetett bejelenteni. Az abban elfogadott és az egész művelet menetéről a közigazgatási bizottsághoz intézett érdekes zárjelentést alább szintén közölvén, avval be

volna fejezve a népszámlálás előkészítésének és keresztülvitelének aktaszerű története. E függelék harmadik részében közlünk majd az anyag feldolgozására vonatkozó néhány általános, és jövődöbeli népszámlálásoknál talán szintén haszonnal értékesíthető megjegyzést, míg annak második részében közöljük az összes felvételi mintákat, ugymint:

I. az egyéni számláló lapot,

II. a lakásboritékot,

III. a házgyűjtő ívet,

IV. a népszámlálási járások boritékát, valamint az összes utasításokat is, ugymint:

A) a kerületi elnökök utasítását,

B) a kerületi vezetők utasítását,

C) az ügynökök utasítását.

Alább következik:

a) a központi bizottság utolsó 1881. február 10-én tartott zárülésének jegyzőkönyve;

b) kimutatás az ügynökök eljárásának a statisztikai hivatalban történt felülvizsgálatáról;

c) a bizottságnak végjelentése a közigazgatási bizottsághoz;

d) a közigazgatási bizottság határozata a végjelentésre.

a) A központi népszámlálási bizottság 1881. február 10-én tartott zárülésének jegyzőkönyve.

Jelen voltak: Gerlóczy Károly alpolgármester elnöklete alatt Popper Ármin, Thaisz Elek főkapitány és Körösi József stat. igazgató, mint a közp. bizottság tagjai, — Scheich Károly, Végh János, Morlin Imre, Burián János, Radocza János, Batizfalvy Samu, Molnár Endre, Zofáhl András, Linzer Imre, Kuklay János, népszáml. ker. elnökök, és alulírt jegyző.

Elnöklő alpolgármester a jelen'evöket üdvözölvén, az ülést azon örvendetes kijelentéssel nyitja meg, hogy a népszámlálás az erre nézve előírt határidőben és módon végrehajtatván, a felvételi anyag, a mint az a kerületekből beérkezett, a fűv. statisztikai hivatal által ugy technikailag, mint tartalmilag felülvizsgálatott, s ennek folytán egyszersmind összeállított és rendeltetése helyére el is küldetett azon első kimutatás, mely a népesség számeredményéről f. évi január hó végéig az orsz. m. kir. statisztikai hivatalnak egyelőre beküldendő volt. — A népszámlálás eredményét illetőleg itt röviden csak azt kívánja megjegyezni, hogy az ugy a mennyiség, mint a minőség szempontjából igen kedvezőnek mondható;

Az anyagnak részletes és szakszerű feldolgozása a fűv. stat. hivatal által ugyan még csak ezután fog történni, de miután ennek keresztülvitele és ellenőrzése inkább a rendes adminisztráció körébe vág, és e mellett a közp. bizottság különben is csak a tulajdonképi népszámlálás előkészítésére és keresztülvitelére nyert megbízást, ennélfogva a fentebb előadottak megtörténtével a közp. bizottság küldetése befejezettek lévén tekinthető, a jelen ülésnek tárgya lényegileg csak az, hogy a közp. bizottság eljárására vonatkozó még némely aprólékos kiadások iránt intézkedés történjék, s másrészt a közigazgatási bizottsághoz teendő végjelentés tartalma, melynek tervezete a jegyző által immár ki is dolgoztatott, megállapittassék.

Ezután a teendő végjelentési javaslat felolvasatván:

a központi bizottság azt ugy általánosságban, mint részleteiben magáévé teszi, s a midőn ez alkalomból a végjelentésben méltó elismeréssel említés tétetik miudazokról, kik a népszámlálási művelet keresztülvitelében önzetlen készséggel közreműködtek, ugy érzi a központi bizottság, hogy a hálás elismerés első sorban és a

legteljesb mértékben Gerlóczy Károly elnöklő alpolgármester urat illeti meg, ki a közigazgatási bizottság szerencsés választása folytán az ügy élére állítatván, nemcsak a központi bizottság munkálkodásának czélirányos és tapintatos vezetése, hanem a munkálatoknak több mint 6 hónapra terjedő folyama alatt egyszersmind a teendők egész sorozatának személyes ellátása, a legkisebb részletekre kiható gondoskodása, a nyomról nyomra felmerült bajok és nehézségek elhárítása, szóval minden irányban kifejtett buzgó és buzdító tevékenysége által az egész műveletnek lelke volt, s a midőn ugyanazért, valamint különösen tekintettel a csak ekkép elérhető volt fényes eredményre, elnöklő alpolgármester urnak meleg köszönetet mond, Burián János biz. tag urnak közlekedéssel fogadott indítványára egyttal elhatározza a közp. bizottság, miszerint ez érzelmei ezen jegyzőkönyvben is megörökíttessenek.

A mennyiben pedig egyrészt a közp. bizottság legutóbbi ülésétől számított időköz alatt, nevezetesen a dunai járművek felvételére, továbbá a statisztikai hivatalban az anyag felülvizsgálásához alkalmazott egyének díjazására s egyéb beszerzésekre többrendbeli hálá zthatlan kiadások merültek fel, — másrészt méltányosnak találtatván, hogy a közp. bizottság nagyszámú irodai munkáit végzett egyének, ugy szintén a kerületi irodák által igénybe vett szolgálak is ezen rendkívüli működésükért arányos díjazásban részesüljenek, a központi bizottság elnöklő alpolgármester urnak e részbeni intézkedéseit ezennel jóváhagyja, és illetve alpolgármester urat felhatalmazza, miszerint ugy az érintett, valamint a netán még szükségesnek mutatkozó ezutáni apróbb kiadásokat a közp. bizottság nevében számolja el.

Ezzel elnöklő alpolgármester ur a közp. bizottság tagjainak a tapasztalt jóakaró támogatásért szívélyes köszönetét kifejezvé, az ülést bezárja.

b) Kimutatás az ügynökök eljárásának a statisztikai hivatalban történt felülvizsgálatáról.

	Kerület									Külfelkek	Összesítve
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.		
Összes ügynökök száma	39	51	35	31	28	69	65	65	36	18	437
Kifogás nélkül:											
Ellenőrzés szüksége nem forgott fenn hánynál.	25	39	19	7	10	41	42	19	11	18	235
Helyszínén eljár ellenőrzés után teljesen rendben találtak	9	9	7	11	11	18	13	34	8	—	120
Az ügynök a stat. hivatalba idéztetett és itt javított technikai hibákat	3	2	3	1	—	—	—	3	1	—	13
Hézagos v. rossz felvételének helyszínéni javítására hány ügynöknek adatott ki anyaga újból	—	—	1	3	3	2	—	1	—	—	10
Összesen	37	50	30	22	24	61	55	57	24	18	378
Kifogások esetei és neme:											
Hivatalban történt felülvizsgálat alkalmával részben hibásnak találtatott	2	—	1	—	1	1	2	1	2	—	10
Helyszínére kiküldött ellenőrzés után hibásnak találtatott	—	1	4	2	3	7	4	6	5	—	32
Hézagos felvételét az ügynök a helyszínén javította, azonban az ellenőrzésnél ismét hibásnak találtatott	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
A kerületi elnök által fizetésének fele részétől elmozdítottatott	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4
Rossz felvétel folytán fizetéséről önként lemondott	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Miután az ügynök vagy a helyszínén való javításra nem vállalkozott v. erre alkalmasnak nem találtatott, járását az ellenőr újból felvette s az ügynök fizetésének fele részét felvette	—	—	—	7	—	—	—	1	2	—	10
Összesen hány esetben történt levonás	2	1	5	9	4	8	10	8	12	—	59

Budapest, 1881. febr. 1.

Háromszoros bírsággal összesen levonatot 30 frt 25 kr.

Kőrösi,
statiszt. igazgató.

c) A központi népszámlálási bizottság végjelentése a népszámlálás előmunkálatáról, lefolyásáról és eredményéről.

Tek. közigazgatási bizottság!

Az 1880-ik LII. t.-cz. által elrendelt általános népszámlálás vezetése és felügyelete a tek. közigazgatási bizottságra ruháztatván, a tekintetes közigazgatási bizottságnak mult 1880. évi aug. 23-án 1382. sz. a. kelt határozata folytán pedig az e részben szükséges előmunkálatok megtételére, valamint a népszámlálási művelet végrehajtására a tisztelettel alulirt bizottság küldetvén ki; miután a népszámlálás immár befejeztetett, kötelességünknek ismerjük ez ügyben mult évi november hó 15-én és december hó 11-én már tett kétféle előleges jelentéseink kapcsán eljárásunkról, ugy nemkülönben a népszámlálás lefolyásáról és eredményéről végjelentésünket a következőkben tisztelettel megtenni.

Eljárásunk. — a mint már a fentebbiekből is kitűnik — két főrésze oszlott, t. i. a népszámlálást megelőző teendőkre, vagyis a tulajdonképi előmunkálatokra és másrészt a népszámlálás alatti és utáni, vagyis a felügyeleti és felülvizsgálati teendőkre. Eme kettős feladatunknak kétségtelenül túlnyomó részét:

I. Az előmunkálatok keresztülvitele képezte, mely tekintetbeni működésünket, hogy annak e jelentésünk rövid keretében lehetőleg tüzetes képét adjuk, nem a tett intézkedések egymásutánja, hanem könnyebb áttekinthetősé czéljából a különböző irányú és nemű teendők tárgya szerint csoportosítva soroljuk fel. — Érinteni fogjuk tehát:

a) a felvételi minták megállapítását;

b) a kerületek és járások beosztását;

c) a közegek szervezetét; és

d) az ezenfelül még különféle irányban szükségesnek mutatkozott intézkedéseinket tárgyzó teendőket.

I. A népszámlálás előmunkálatai.

a) A felvételi minták megállapítása.

A törvény ugy intézkedvén, hogy a népszámláláshoz szükséges nyomtatványokat az állam szolgáltatja, azok szövege a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter ur által az egész országra nézve egyöntetűleg állapított meg, és szerkesztésüknél természetesen inkább a megyei és vidéki viszonyok voltak irányadók. — Egy nagyvárosnak leírásánál azonban, különleges helyi és társadalmi viszonyainál fogva ezenfelül még számos más szempont is tekintetbe lévén veendő, az országos minták egyszerű használata mellett a főváros népszámlálási leírása kétségtelenül hiányos leendett, ebből következőleg tehát a tervezett országos mintákat a főváros nagyvárosi viszonyaihoz képest helyesbiteni, s tekintve, kiegészíteni kellett. Így nevezetesen a számláló lapoknál szükségesnek mutatkozott, hogy a házszámon kívül egyszersmind a városrész (kerület) és utca neve is kitüntetve legyen; hogy új kérdés gyanánt felvétsék: mi czímen lakik az illető a háztartásban? továbbá, minthogy a nagyvárosi népesség nagy hullámozása következtében, a rendszeren itt lakókból számosan pillanatnyilag távol vannak, ellenben folyton számos idegen van jelen, ez okból a főváros rendszer lakosságának megismerése czéljából kívánatosnak mutatkozott, hogy egy-részt a nemhelybeliektől még azon kérdés is: mióta lakik Budapesten? másrészt a távollevőknél viszont azon kérdés: mióta van Budapesttől távol, és hol tartózkodik jelenleg? — szintén felvétsék. — A házgyűjtő-iveken pedig következő további négy kérdőpontot találtuk még felveendőnek, u. m.: hány épület áll a telken? az utcára szülő épületrész hány emeletes? van-e a házban vízvezeték? és az árnyékszéki ürülékek eltávolítása miként történik? — Tekintettel pedig arra, hogy az országos minták szerint egy ház számára az imént érintett, közönséges 8-adrényi két lapból álló házgyűjtő-iven kívül más gyűjtőboríték nem tervezetett, a fővárosban ellenben egy-egy házban számos család is lakván, a különben mellőzhetlen zavarok kikerülése végett még további két gyűjtő-mintának behozatala mutatkozott szükségesnek, u. m. egy ugynevezett lakás-boríték, az egy-egy családból kikerülő számláló-lapok betevésére; továbbá minden egyes ház számára egy kemény papirból készült és összeköthető gyűjtő-tok, mely az egy házat képviselő lakás-borítékok becsomagolására szolgált.

Ugyanazért, és mert a minister ur által a népszámlálás ügyében kibocsátott eljárási utasítás végpontja azon kijelentést tartalmazza, hogy a mennyiben valamely közigazgatási bizottság az eljárásra nézve némely módosításokat látna szükségesnek, ez iránt idejekorán felterjesztést tenni szabadságában áll, a jelzett módosítások kieszközlése végett a tek. közigazgatási bizottsághoz idejekorán előterjesztést tettünk, a tek. közigazgatási bizottságnak felterjesztése folytán pedig a földművelés-, ipar- és kereskedelmi minister ur mult évi szeptember 8-án 926. eln. sz. a kelt leirata szerint a tervezett módosításokhoz — kivéve az ideiglen távollevők felvételét és idegeneknél a jelenlét tartamát tárgyazó kérdést — hozzájárult; újabb indokolt előterjesztésünk s illetve a tek. közigazgatási bizottságnak elnöki felterjesztése folytán azonban mult évi október hó 15-én 1041. sz. a. kelt második leirata szerint ezen két módosításba is belenyugodott, csakis azt jegyezvén meg, hogy a lakásborítékok és gyűjtőtokok kiállítási költségeihez, a mennyiben ily nyomtatványok az országra nézve nem tervezettek, míg részéről hozzá nem járulhat.

A fővárosi népszámlálásnál használandó különleges felvételi- és gyűjtő-minták eképp végleg megállapítván, azonnal gondoskodtunk, hogy a főváros által saját költségén előállítandó minták elkészíttessenek, nevezetesen pedig a mintegy 100,000 darabra előírányzott, valamint a pótlólag még szükségelt további 15,000 darab lakásborítékok szállítása, nyilvános pályázat útján Posner Károly Lajos helybeli papirkereskedőnek, mint legolcsóbb ajánlattevőnek adatott át, a házgyűjtő-tokok elkészítésével pedig a városi szerződéses könyvkötőt biztuk meg. — Szintugy intézkedtünk, hogy az állam által szolgáltatandó nyomtatványok is idejekorán és kellő számban megküldessenek, mely tekintetben nagyobb fennakadás sem egyik, sem másik irányban nem is fordult elő. — A felvételi mintákra nézve végül még felemlitendőnek tartjuk, hogy a fővárosban a népszámlálási adatok felvételére kizárólag csakis magyar szövegű minták használtattak, és örömmel constatáljuk, miszerint e szempontból a közönség részéről kifogás, avagy azoknak correct kitöltése tekintetben fennakadás szintén nem történt.

b) A kerületek és járások beosztása.

A fővárosnak népszámlálási kerületekre való felosztása iránt még mult évi aug. hó 23-án tartott ülésében önmaga a tek. közigazgatási bizottság intézkedett, e részben a bejelentési hivatal szervezése érdekében mult évi május havában eszközölt népszámlálás alkalmából történt felosztást ez alkalomra is fentartván, és illetve a felosztáson változtatást csakis annyiban tevén, a mennyiben a májusi népszámlálás alkalmával tapasztalt szükséghez képest a VI. és VII. közigazgatási kerületnek akkor egy népszámlálási kerületté egybefoglalt külterületi részei, az Erzsébet-út tengelyében elváló két külön népszámlálási kerületté alakítottak.

A kerületek ezen eredeti beosztásában azonban az előmunkálatok folyamán még további két módosítás mutatkozott kívánatosnak, — ezek egyike a VIII. és X-ik kerületre vonatkozik, a mennyiben észszerűbbnek mutatkozott, hogy a VIII. kerületnek azon külterületi részei, melyek közigazgatási szempontból a X-ik kerülethez tartoznak, népszámlálási tekintetben is a X-ik kerülethez csatoltassanak. — A másik eltérés a III., IX. és X-ik kerületet érinti és abból áll, hogy miután az eredeti beosztás alkalmával csak az I., II-ik, V., VI-ik és VII-ik közigazgatási kerülethez tartozó külterületi részek alakítottak teljesen külön népszámlálási kerületekké, azonban a III-ik, IX-ik és X-ik közig. kerületek is tetemes külterülettel bírnak, és több érdek a mellett harczolt, miszerint ezen külterületi részek is a többiek módjára rendeztessenek be: ennél fogva az említett három kerület külterületi területei meghagyattak ugyan az illető kerületi elnökök vezetése alatt, azonban ugy a felvétel, mint az anyag csoportosítása tekintetében szintén külön külterületi kerületekként kezeltettek. E szerint tehát a főváros szorosabb értelemben az egyes közig. kerületek szerint 10 belterületi és 7 külterületi népszámlálási kerületet képezett.

Az egyes kerületeknek járásokra való további felosztásánál, mely már egészben ezen központi bizottság feladatához tartozott, és a statisztikai hivatal tervezete alapján eszközöltetett, a mult májusi népszámlálás alkalmával készült felosztás némi részben szintén használhatónak bizonyult, nagyobb részben azonban megmásítani kellett, egyrészt azért, mert ezuttal a járási elnökök eljárásuk fejében semmiféle költségmegtérítést nem nyervén, egy-

egy ily járást oly terjedelműre kellett szabni, hogy a járáselnök a neki alárendelt ügynökök működésének ellenőrzésével, valamint a felvételi anyag átvizsgálásával túl ne terheltesék; és másrészt azért, mivel számosabb járást már csak technikai szempontból is czélirányosabban kikerekíteni kellett. Általában véve a járasok száma, egynek kivételével, valamennyi többi belteki kerületben tetemesen felemeltetett, és ugyan az e tekintetbeni végmegállapodás szerint:

az	I. kerület	19 járásra
a	II. »	25 »
a	III. »	20 »
a	IV. »	14 »
az	V. »	16 »
a	VI. »	43 »
a	VII. »	54 »
a	VIII. »	50 »
a	IX. »	24 »
a	X. »	8 »

a főváros egész belterülete tehát a májusi népszámlálás 148 belteki járásával szemben 273 népszámlálási járásra lön felosztva.

A főváros egész területének népszámlálási kerületekre és járasokra való ezen beosztását feltüntető egy térkép készítettett, mely a statisztikai hivatal, mint a közp. bizottság népszámlálási szakközege részéről több tekintetben igen jó sikerrel használtatott, ezen felül pedig minden járási elnöknek is a járását feltüntető egy részlettérkép, valamint házszámjegyzék bocsátatott rendelkezésére, a melyek illető járasoknak egy pillanat alatti áttekintését tették lehetővé.

Minden egyes járás végül még egy-két, vagy a szükséghez képest 3 szakaszra, s illetve számláló-csoportra osztatott fel, ahhoz képest, a mennyi számláló-ügynök lett az illető járásban alkalmazva, mihez azonban már egyes házak szerinti kombináció kivántatván, ennek közelebbi kivitele a járási elnökökre bízott. Összevéve a fentebb jelzett 273 járás 437 számláló csoportra oszlott fel.

A külteki kerületeknek ily járasokra és számláló csoportokra való felosztása, tekintve ezek elszórt és gyér lakosságát, nem mutatkozott indokoltnak, a minthogy a kültelek felvétele is, eltérőleg a belterület szervezetétől, egészen más, nevezetesen átalányrendszer szerint történt.

c) A közegek szervezete.

A szervezési előmunkálatoknak kétségtelenül legfontosabb, de egyszersmind legnehezebb részét is a személyzeti szervezés képezte, mivel a népszámlálás sikere minden igyekezetünk és törekvésünk daczára lényegileg attól volt függővé tette, hogy a népszámlálási anyag felvételére oly egyének nyeressenek meg, kik értelmiségüknél fogva, de főleg lelkiismeretes és buzgó eljárásuk által oly anyagot szolgáltatassanak, mely ugy teljesség, mint megbízhatóság tekintetében a nagyfontosságú és költséges célhoz méltó legyen. Különösen fenforgott e kívánalom a járási elnökökre nézve is, kik az ügynökök működését kisebb körben és közvetlenül lévén hivatva ellenőrizni, ezen körülménynél, valamint helyismeretük-nél fogva leginkább voltak azon helyzetben, hogy a fenti czélt biztosítsák.

Az e részbeni feladat fontossága mellett nem ok nélkül emeltük ki fentebb annak egyszersmind nehézségét is, mert habár a kerületi elnök urak különösen ez irányban is a legnagyobb készséggel közreműködtek, még e hathatós támogatás mellett is, — 273 járáselnökről lévén szó — annyi nehézséggel találkozottunk, hogy a cél elérése jó ideig kétségesnek látszott. Oka ennek egyrészt ugyan a közügyek iránti kellő érdeklődés hiányában is, főleg azonban, legalább a fővárosra nézve, a népszámlálás foganatosítására kitűzött időpontnak nem eléggé szerencsés megválasztásában keresendő, mert habár elismerjük is, hogy általában véve a téli évszak ily művelet kivitelére a legalkalmasabb idő, épen ellenkezőleg áll ez azonban az évforduló körüli napokra nézve, mivel ekkor egyrészt az ünnepek, másrészt az évi zárlat miatt, vagyis családi és üzleti dolgaiban mindenki amugy is szerfelett igénybe van véve. — Csakis ennek tulajdonítjuk, hogy oly polgárok, kikre néhány héttel előbb vagy

utóbb bizton számíthattunk volna, a járáselnöki tisztségtől rendre visszaléptek; és ha különösen még megemlítjük, hogy így egymásután a már kinevezett és beosztva volt járási elnököknek körülbelül egy harmada lépett vissza, holott ismeretségi körünket már a létszám első összeállításával ugyiszólván egészen kimerítettük. — nem szükségel további magyarázatot abbéli kijelentésünk, hogy a lemondások folytán a létszám kiegészítéséhez pótlólag még szükségelt 80—90 járáselnöknek megnyerése, csakis rendkívüli igyekezet mellett, számos bajok leküzdése és teljes két havi vajudás után volt elérhető.

Nem kevésbé fáradságos és hosszadalmas munka volt az ügynököknek szervezése is, annyiban, a mennyiben az egész népszámlálási felvétel, több művelt európai város mintájára, eredetileg tiszteletbeli ügynökök által terveztetett, a mivel nemcsak több ezer forintnak megtakarítása lett volna elérhető, hanem ehhez a népszámlálási felvétel pontossága szempontjából is még azon további nagy előny járult volna, hogy a kivitelre tekintélyesb és megbízhatóbb egyének vállalkozván, ez simábban és könnyebben történik vala. E részbeni kísérleteinket már a tettes közíg. bizottsághoz tett egy előleges jelentésünkben körülmenyiesen előadván, itt csak annak rövid konstatálására szorítkozunk, miszerint ezen tervezetünk ismételt és több irányban kísérletek daczára merőben keresztülvihetetlennek bizonyult, minek folytán elvégre is a fizetéses ügynökök rendszerére visszatérnünk kellett. Az ügynökök kiszemelése, több oldalról nyilvánított óhaj folytán, és mert az ügy érdekében is kívánatosnak látszott, hogy minden járáselnök általa ismert és a helyi viszonyokkal ismerős egyénekkel dolgozzék, első sorban a járási elnökökre bízott; de minthogy erre is tényleg csak igen kevés számban vállalkoztak, azok szintén a központból nevezettek ki, oly önként jelentkezett egyének sorából, kik a statisztikai hivatalban képességük és nyelvmiszeretük iránt történt vizsgálat folytán erre alkalmasaknak találtattak. A tényleg alkalmazott ügynökök száma 437 volt, de azonfelül még a kellő számú tartalék-ügynökökről is gondoskodni kellett azon eshetőségre, ha, ami mintegy 400—500 ügynök közül előre látható volt, egyesek akár hanyagságból, akár akadályoztatásuk folytán a népszámlálási művelet idején elmaradnának.

A népszámlálási közegek szervezetének kiegészítéséhez még a kerületi vezetők tartoztak, kik a kerületi elnököknek előleges teendőikbeni segédkezésen és az ügynökök kitanításán kívül, főleg az illető kerület összcírásának keresztülvitelére és az anyag első felülvizsgálatára, szóval a munkálat technikai részének vezetésére voltak hivatva. Ezen kiválóan fontos hivatásuknál fogva ker. vezetőkül többnyire gyakorlottabb fővárosi tisztviselők szemeltettek ki, ily népszámlálási vezető pedig minden beltelki kerületi elnök mellé, összesen tehát 10, neveztetett ki. A kerületi vezetők segédkezésére végül a népszámlálás tényleges folyama alatt, a kerület nagyságához képest egy vagy két segédügynök alkalmaztatott, kik a vezetővel együtt a ker. elnök vezetése alatt a kerületi irodát képezték. Miután pedig nemcsak kerületi vezetőkül, hanem ügynökökül is számos állami és törvényhatósági hivatalnok jelentkezett és ezek részint értelmiségüknél, részint közszolgálati gyakorlottságuknál fogva a feladatra kiválólag alkalmasaknak találtattak, sőt némely kerület létszámát ezek igénybevétele nélkül szervezni épen lehetetlen lett volna, lépéseket tettünk, hogy az említett közhivatalnokok a népszámlálás körüli működésük tartamára egyéb hivatalos teendőik alól legalább részben felmentessenek.

A vezetők kitanítása a statisztikai hivatalban, az ügynökök oktatása ellenben kerületenkint a már alaposan kitanított vezető által történt, és nevezetesen ügynökökül tényleg csak azok vétettek igénybe, kik ezen oktatásban részt vettek. Másrészt az eljárás egyöntetlisége érdekében szükségesnek mutatkozván, hogy az összes járási elnökök is úgy a megtörtént előmunkálatokról, mint a követendő eljárásról értesülést vegyenek, e czélból m. évi december hó 18-án a közgyűlési teremben egy értekezlet tartatott, melyen Kőrösi József statisztikai igazgató ur a népszámlálás fontosságáról, a követendő eljárásról és különösen a minták egyes rovatainak jelentőségéről igen szakavatott előadást tartott, mely előadás a nagy számmal megjelentek érdeklődéséből ítélve, a népszámlálás sikeres kivitelére kétségtelenül jótékony befolyással volt. Mindezekben felül úgy a ker. vezetők és ügynökök, valamint a járási elnökök számára is a statisztikai hivatal által részletes eljárási utasítások dolgoztattak ki, melyek kellő számban kinyomattak és az illetőknek miheztartásul idejekorán megküldve lettek.

A mi pedig a fizetési közegek díjazását illeti, a tek. közg. bizottság jóváhagyása mellett, a ker. vezetők részére általán-díjt és pedig az I—IX. kerületben egyenkint 50 frtot, a X. kerületben pedig, tekintve ennek csekélyebb számú lakosságát, 30 frtot állapítottunk meg. Az ügynökök díjazását azonban azon, az előbbi népszámlálások alkalmával elfogadott módozat, mely szerint az akkori népszámlálási biztosok napdíj mellett alkalmaztattak, sem a költségek magassága, sem a felvétel gyors befejezése céljából czélszerűnek nem találattván, ez okból és mert továbbá a méltányossággal is inkább megegyezőnek véltük, ha minden ügynök munkája arányához képest díjaztatik — ugyancsak a tek. közg. bizottság jóváhagyása mellett a lapszám szerinti díjazást állapítottuk meg, a helyi viszonyokra való tekintettel kimondván, hogy a várban, továbbá a Bel- és Lipótvárosban minden egyes kitöltött lap 1 krral, a többi beltelki kerületben pedig $1\frac{1}{2}$ krral fog díjaztatni; — végül a kerületi irodákban alkalmazott segédügynökök részére 2 frt napidíj állapított meg.

A kültelki kerületekben sem speciális vezetők, sem szakaszonként beosztott ügynökök nem alkalmaztattak, miután a kültelki elnök urak egy e célból tartott közös értekezleten abban állapodtak meg, hogy a kültelkek eltérő viszonyainál fogva czélszerűbb leend a felvételt ott pausaliter eszközölni, — mely célra a kültelki elnök uraknak, számadástétel mellett, egyenkint 90--200 frtnyi előleg-összegek bocsátattak rendelkezésükre.

d) V e g y e s i n t é z k e d é s e k .

Az előadottakon kívül azonban még számos más iránybani intézkedések is voltak teendők, melyek részint bizonyos eshetőségekre, részint általában a népszámlálás teljessége vagy akadálytalan lefolyása érdekében mutatkoztak szükségeseknek, és a melyek közül, hogy eljárásunk ez oldalról is feltüntetve legyen, legalább a főbb cselekvényeket szintén felemlitendőeknek tartjuk.

Nem lévén ugyanis kizárva annak lehetősége, hogy a népszámlálás foganatosításának idejékor a Dunán még járművek léteznek, a mint ez tényleg be is következett: mint-hogy ezeket a partmenti népszámlálási járásokba beosztani technikai lehetetlenség volt, a dunai terület a főváros mentében egy külön népszámlálási járássá képeztetett, és a járműveken avagy álló hajókon található lakosság számbavételével a f. v. vásárigazgatóságot bíztuk meg. Másrészt a Margitszigettel a közlekedés a jégzajlás miatt esetleg lehetetlenné válhatván, hogy a népszámlálásnak kellő időbeni végrehajtása ezen területen is minden eshetőségre biztosítva legyen, a főkapitány urral egyetértőleg, azon megállapodást tettük, miszerint a Margitsziget lakosságának megszámlálását az ott levő állandó rendőri közeg fogja eszközölni.

A laktanyákban, valamint egyéb állami közintézetekben állandóan tartózkodó egyének felvétele felsőbb intézkedés folytán az illető parancsnok s tekintve házfelügyelő kötelességévé tétetvén, ezen intézkedést czélszerűségi szempontból a fővárosi intézetekre, jelesen a kórházakra és szegényházakra is kiterjesztettük, hol is a felvételi lapok kellő kitöltése az illető gondnokra ruháztatott. E szerint tehát ily középületekre nézve az illető házesoportbeli ügynöknek eljárása pusztán a szükséges őrlapok átszolgáltatására és a már kitöltött lapok egyszerű beszedésére szorítkozáván, ezért egy-egy ily épület után 1 frtnyi általán-díjt nyertek, a lapszám szerinti díj-járandóság ellenben az illető intézeti gondnok javára esett.

Már fentebb említvén, hogy minden népszámlálási kerületben az elnök mellé egy központi iroda szerveztetett, e célból és mert továbbá a kerületi elnökök az előjáróságnak közreműködését több más teendőkben is szükségelték, intézkedtünk, hogy a központi iroda céljára mindenütt egy kellően berendezett, megfelelő helyiség rendelkezésre álljon és az előjáróságok a ker. elnököknek a népszámlálási műveletre vonatkozó egyéb megkereséseit is készséggel teljesítsék.

A fentiek kapcsán még egy oly intézkedésünket kívánjuk itt megemlíteni, mely különösen a népszámlálási felvételek teljessége érdekében vált szükségessé. — Mint minden nagyvárosban ugyanis, úgy Budapesten is, nagy számmal vannak oly egyének, kik rendes lakással nem bírván, éjnek idejére osapszékekben, pinceszékekben, padlásokon vagy hasonló buvó helyeken találnak menedéket, s minthogy ezen egyéneket nappali időben

jelzett buvóhelyeiken feltalálni nem lehet, okvetlenül éjjeli felvételekét is kellett rendeznünk. Ezen éjjeli felvételek, melyeknek hol leendő megkísérlése iránt a ker. előjáróságoktól tüzetes tájékozás szerzetett, ugyancsak a rendes népszámlálási közegek által, azonban kellő rendőri segédlet és az előjáróság egy tagjának közbenjárta mellett, továbbá hogy a kétszeres felvételeknek eleje vétessék, a főváros egész területén egy időben eszközöltettek; és habár azon oknál fogva, mivel rendkívüli időben voltak végrehajtandók, némi rendkívüli kiadással is jártak, e kiadás azonban az elért 3000—4000 lélekszámnai eredmény által megfelelően igazolva lett.

Hogy végül a nagy közönség is a népszámlálás céljáról, e körüli teendőiről és mihez tartásáról kellő tájékozást nyerhessen; e tárgyban jó eleve egy hirdetvényt tettünk közzé, melynek kiragasztása nemcsak bizonyos időközökben ismételve megújított, hanem ezenkívül minden egyes házba kifüggesztés végett külön is elküldve lett.

II. A népszámlálás lefolyása.

Az eddig felsoroltakban előadván mindazt, mit a népszámlálás helyes és rendszeres előkészítésére szükségesnek s tekintve czélszerűnek véltünk, áttérünk már most:

a népszámlálás végrehajtására, melynek vezetése és ellenőrzése mint nagyobbára szakkörbe vágó teendők a statisztikai hivatal feladatához tartozván, eljárásunk inkább már csak a főfelügyeletre szorítkozott.

December hó 27-én, mint a ministeri utasításban erre nézve kitűzött határnapon kezdődött az ügynökök által, kik e minőségüknek a közönséggel szemben való igazolhatása céljából nyílt igazolvánnyal és külön jelvénynyel láttattak el, — a nyomtatványok kiosztása, és már 28-án be is fejeztetett. Eltérés e tekintetben csakis azon járásokban s illetve szakaszokban történt, hol a lakosság hiányos értelmisége miatt az űrlapok helyes kitöltését elvárni nem lehetett, s így a felvételi adatok kinyomozását és bejegyzését az ügynököknek maguknak kellett eszközölni. Nevezetesen pedig a X-ik kerület, valamint az összes kültelek is általában így kezeltetett.

Az anyag begyűjtése január hó 2-án vette kezdetét és szakadatlanul folytatván, szintén még a kiszabott határidőn belül befejeztetett. — A ügynökök által begyűjtött anyag első sorban az illető népszámlálási irodákban lön technikai szempontból felülvizsgálatnak alávetve, mely célból külön háznilyvántartási lajstrom készült, melyben minden házból az anyagnak beérkezte egyenkint kimutatva lett. Az így a kerületi irodákban átvizsgált anyag pedig jobbra ügynöki szakaszokként csoportosítva küldetett be a statisztikai hivatalnak, a hol az mindjárt megérkezte után, mind mennyiségileg, mind minőségileg felülvizsgálva lett.

E felülvizsgálat köréből tán nem egészen érdek nélküli adatokként felemlítjük, hogy az alkalmazott 437 ügynök közül 355-nek anyaga kifogástalannak találtatott, következtetést engedvén ez arra, hogy a járási elnököknek túlnyomó nagy része igen buzgón járhatott el működésében, valamint hogy a kerületi elnök urak is nem szorítkoztak az anyagnak pusztán technikai rendbeszedésére, hanem figyelmüket annak érdemleges javítására is kiterjesztették.

A kifogás alá esett ügynökök két csoportba osztályozhatók: olyanokra, kik munkájukat nem jól végezték ugyan, de kötelességükben mégis eljárak; és olyanokra, a kik kötelességüknek vagy csak hanyagúl, vagy épenséggel nem feleltek meg. Az előbbiek anyagában észlelt hiányok újabbi helyszini eljárás nélkül is kiegészíthetők lévén, meghívás folytán az illető ügynökök ezt a statisztikai hivatalban meg is tették. Nagyobb baja volt azonban a statisztikai hivatalnak az ügynökök azon osztályával szemben, a kik kötelességükben ugyszólván épenséggel el nem jártak s illetve, a kik a házmesterek összcírását egyszerűen beadván, ezen egészen értéktelen közvetítésért 10—20—30 frttal akarták magukat díjaztatni. Az ügynöki teendők ily teljes elmaradását már az anyag minőségéből is meg lehetett ismerni; ily gyanus esetekben egyébiránt, valamint mindazokban, melyekben a statisztikai hivatal a közönség köréből értesülést nyert, hogy az ügynök lakásról lakásra el nem járt, a tényállás e mellett még a statisztikai hivatal egy népszámlálási közege által a helyszinén is konstatalva lett. Az anyag kijavíttatása ezen esetekben is első sorban az illető ügynökökre kívántatott bizatni; a 22, e célból beidézett ügynök közül

azonban 6 ezt egyszerűen megtagadta; 4-nél a fenforgó körülmények között nem lehetett bizni abban, hogy a pótfelvételt kellő időre befejezhetik; 12 pedig a munka javítását elvállalta. Ez utóbbiak közül 10 tényleg ki is javította az anyagot, kettő azonban még ezuttal sem tett eleget kötelességének, így tehát összesen 12 járást kellett külön e célra felfogadott pótügynökök által helyszíni újabb eljárás mellett helyesbíteni. E 12 ügynöknek, mivel a műveletet késleltették és a központi bizottságot részben félre is vezették, büntetésül esedékes díjaik fele része levonatott és a pótügynökök díjazására fordított.

A statisztikai hivatal által ekkép helyesbített, esetleg újból felvett anyag mintegy 95,000 léleknek felel meg, míg az anyag tulnyomó nagy része, t. i. 260,000 népesség felvétele ellen semmi kifogás sem merült fel; — egészben véve tehát a kivétel körüli eljárás igen kedvezőnek mondható, mivel ott, hol mintegy ezer egyének kellett ily komplikált dologban közreműködni, könnyen sokkal több bajra is el lehetünk készülv.

A mi pedig a népszámlálásnak keresztülvitelét általában és különösen a közönség magatartása szempontjából illeti, az akadály és nagyobb nehézségek nélkül folyt le, különösen pedig oly eset, melyben a lakossággal szemben birság vagy más komolyabb rendszabály vált volna szükségessé, elő nem fordult. Kétségtelen bizonyítéka ez a fővárosi lakosság nagy többsége részéről a népszámlálás sikere iránt tanúsított jóindulatnak, valamint a közegek tapintatos eljárása mellett, azon további ténykörülménynek is, hogy még a lakosság azon csekélyebb részét is, melynél minden ily összeírás bizalmatlansággal szokott találkozni, a jelen népösszeírásnak tisztán tudományos és statisztikai célja iránt megnyugtattunk sikerült.

Csakis a katonai hatósággal szemben találkoztunk némi nehézséggel, ennek is azonban nem tán az ügy iránti ellenszenv, hanem az általuk vett eltérő utasítás derült ki indokál. A nm. földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter ur által a közös hadügyi miniszter ural folytatott tárgyalások eredményeként ugyanis arról lettünk értesítve, miszerint a tényleges szolgálatban álló és kaszárnyákban tartózkodó katonák- és ezek hozzátartozóinak számbavétele ugyan az illető laktanya-parancsnokok által, de a rendes népszámlálási úrlapok használata mellett fog történni, viszont azonban a katonai hatóságok saját felsőbbségük részéről, — mint utóbb kiderült — oda voltak utasítva, hogy a katonai egyének számbavételét a szokott létszámkimutatás mintája szerint eszközöljék, és ezeket is ne a népszámlálási bizottságnak szolgáltatassák át, hanem az erre illetékes bécsi központi katonai szakhivatalhoz terjeszszék fel, minélfogva tehát egyes laktanya-parancsnokok az úrlapok átvételére és kitöltésére magukat feljogosítva nem tartották. Minthogy pedig ezen eltérésnek előleges kiegyenlítése akkoron az idő rövidege miatt már kivihető nem volt, nem maradt egyéb hátra, minthogy részünkről is a katonai hatóságok által követett módhoz alkalmazkodjunk s így katonai épületekben csakis a boltok, vagy a kaszárnyához szorosabb értelemben nem tartozó helyiségek lakosságának, valamint a nem tényleges szolgálatban álló, vagy ugyan tényleges szolgálatban álló, de magánházakban lakó katonai egyének különleges felvételére szoritkoztunk, Ettől eltekintve azonban, a csász. és királyi főhadparancsnoksággal és a közös hadügyminiszteriummal szemben tartozunk annak őszinte kijelentésével, hogy midőn a népszámlálási eredmény összeállításánál Budapesten számbavett katonai egyének összegének ismerésére is szükség volt, ezek kimutatását az első megkeresésre rögtön megküldötték, s így e tekintetben semmi fennakadás nem történt.

A felülvizsgálati eljárás befejeztével nyomban foganatba vétetett a népszámlálás eredményének számszerinti megállapítása s illetve azon táblás kimutatás összeállítása, mely az egész ország népszámának mielőbbi megismerése céljából az országos m. kir. statisztikai hivatalnak január hó végéig beküldendő volt.

Ezen, egyéb körülmények közt magában véve egyszerű összegezési munka a fővárosban kivételesen szintén nem jelentéktelen feladatot képezett, a mennyiben az országos kimutatás számára, csak a tényleges lakosság számeredménye kívántatott, a fővárosban ellenben specialis közigazgatási érdekekből egyszersmind az ideiglen távollevők is számba vétettek, így tehát ezeket, valamint a magánházakban lakó, és egyrészt a polgári ügynökök, másrészt a katonai hatóság által szintén számba vett, tényleges szolgálatban álló katonákat is a végeredményből levonni, s illetve a felvételi anyagot ez irányban lakásról-lakásra, házról házra és így tovább újból átvizsgálva helyesbiteni kellett. Ezen munkálat

is azonban január hó végével befejeztetvén, % alatt van szerencsénk immár a főváros tényleges népességét feltüntető táblás kimutatást a tek. közigazgatási bizottságnak tisztelettel bemutatni, megjegyezvén, hogy az a tettes közigazgatási bizottság elnöksége útján egyszerűsmind az országos m. kir. statisztikai hivatalnak is már megküldve lett. E szerint

az I. kerület lakossága	26,958
a II. „ „	24,163
a III. „ „	24,595
a IV. „ „	28,878
az V. „ „	33,229
a VI. „ „	56,929
a VII. „ „	61,526
a VIII. „ „	64,058
a IX. „ „	30,240
a X. „ „	8,789
hajókon felvétel	456

a főváros lakossága összesen tehát 359,821

lélekszámot tesz.

Hozzáadva ehhez a közös hadseregbeli katonaságot 9,145

és honvédséget 1,071

a főösszeg . . 370,037

egyénre rüg.

III. A népszámlálás költségei.

A mi mármost a népszámlálás keresztülviteléhez szükségelt költségeket illeti, előterjesztésünk folytán e célra a közgyűlés által tudvalevőleg 20,000 forintnyi hitel nyitattott a házipénztárnál, és ha imént hivatkozott előterjesztésünkben azon reményünknek adtuk kifejezést, hogy a mostani, bár igen terjedelmes népszámlálás keresztülviteléhez, kellő takarékoság és helyes beosztás mellett ezen összeg elegendő lesz, ugy most már konstatálhatjuk, miszerint az eredmény e reményünket teljesen igazolta, mert miként a 2 % alatti számvévségi kimutatásból kitűnik, a házipénztárból eddig tényleg kiutalványozott, valamint a nyomdai számla és némely aprólékos ezutáni kiadások fedezésére még igénylendő csekélyebb összegekkel együtt a tényleges felvételi költségek csak körülbelül 13,500 frtra rugnak. Hátra van még ugyan a felvételi anyagnak szakszerű vagyis tudományos feldolgozása, mely szorosan véve bár nem is tartoznék tán a népszámlálás tulajdonképi keresztülviteléhez, de még ennek költségeivel együtt is, melyek a statisztikai igazgató urnak megközelítőleges számítása szerint semmi esetre sem fognak többé, mint legfeljebb 6000 frtba kerülni, az előirányzott 20,000 frtból még mindig némi megtakarítás mutatkozik.

Még kedvezőbbé válánd a költségbeli végeredmény majdan azon megtérítés becsapításával, melyet a főváros a felvételi anyag részletes feldolgozása után a kormánytól nyerend. Az említett részletes feldolgozás ugyanis az országos m. kir. statisztikai hivatalt illetvén, az által, hogy ezt a főváros saját hatáskörében eszközölteti, magától értetőleg a feldolgozási költségek aránylagos megtérítését igényelheti, és a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minister ur mult évi szeptember hó 8-án 926. eln. sz. a. kelt leiratában kijelenteni is méltóztatott, miszerint e költségekhez azon arányban, a milyenben a fővárosnak lakossága az ország népességéhez áll, az országos alapból hozzájárulni fog. E végből tehát intézkedés lesz teendő, hogy a mint az országos feldolgozás költségei ismerve lesznek, a fővárosra esedékes hányad megállapittassék és a fővárosnak a minister ur által megtérítettessék.

Egyébiránt pedig a házipénztárból a megszavazott 20,000 frt terhére részint a statisztikai hivatalnak, részint a ker. elnököknek kiutalványozott előlegekről szóló számadások a tanácshoz érvényesítés végett legnagyobb részt immár bemutatva lettek, a még hátra lévő számadások pedig már a legközelebbi napokban szintén be fognak mutatattatni.

IV. Ezekben a népszámlálás körüli tevékenységünkről és annak eredményéről számot adván, midőn e jelentésünk kiegészítéseül a közreműködött járási elnökök pontos névjegyzékét és a használatban volt nyomtatványok egy-egy példányának teljes gyűjte-

ményét 3 \cdot 4 \cdot alatt bemutatni szerencsénk van, megbízásunkból kifolyólag és azon meggyőződésben, hogy e népszámlálás tapasztalatai egy jövődöbeli népszámlálásnál minden esetre becses anyagul és tájékozásul szolgálандnak, nem mulaszthatjuk el a felvételi mintákra vonatkozólag némely megjegyzéseinket is előadni.

A minták ugyan egészben véve igen használhatóknak és világosan szerkesztetteknek bizonyultak, mindamelllett egy közelebbi népszámlálásnál mégis fontolóra lehetne venni, vajjon mostani tapasztalataink folytán nem volna-e czélszerűbb a következő változtatásokat behozni. — Nézetünk szerint legalább, ugyanis:

1. Mindenekelőtt mellőzni kellene mindazon kérdéseket, melyek táplálékot adnak a közönség abbéli félelmének, hogy a népszámlálás adóczélokra szolgál; ez okból nevezetesen elhagyható volna a mellékkeresetre vonatkozó és statisztikailag amugy is meddő kérdés. Elmaradhatna továbbá a háziállatok számbavétele, a mi jobban egy külön speciális öszeírás tárgyát képezhetné; valamint azon kérdés: »ha az üzlet másutt van, minő üzlet ez?«

2. A számláló lapon tartalmazott kérdések közt különösen a következő kettő volt az, mely ellen szüntelen és számtalan panasz emeltetett. Az egyik az illetőség kérdése, melyet népszámlálás alkalmával amugy sem lehet megállapítani, s melynek válaszait maga a ministeri utasítás is értéktelennek nyilvánította, de megszerzésük mégis igen sok fáradságot és zavart okozott. — Ezen kérdést tehát legjobb volna jövőre egyszerűen elhagyni. — Még több kifogást és kételyt idézett azonban elő az anyanyelv kérdése és pedig éppen a műveltebb polgári körökben, mivel az e kérdésre, betűszerinti értelmezés esetén adott lelkiismeretes válasz nem csak igen sokaknak e részbeni érzületével, s még inkább a tényleges állapottal ellentétben állt, hanem ez által egyszersmind az utóbbi évtizedek alatt nemzeties irányban történt nagymérvű átalakulásnak ez idő szerinti képe is kissé elferdítve lesz. — Egy jövő népszámlálás alkalmára tehát mindenestre gondoskodni kellend, hogy e kérdés a viszonyoknak megfelelőbb alakban tétessék fel.

3. Czélszerűnek látszik továbbá nőknél azok születési nevét is megkérdezni, miután ezen adat az egyén azonosságának megállapításánál igen fontos, másrészt pedig annak megszerzése semmi nehézséggel nem jár.

4. Különös tekintettel a főváros, valamint egyéb nagyobb városok viszonyaira, ezek népszámlálási mintáiban minden egyénhez (s nem csak az idegenekhez) kellene azon kérdést intézni: »mióta tartózkodik az illető a városban?«

5. A fővárosban használt lakásborítékokon hiányzik annak kimutatása, hány az ezen lakásban összeirt távollevő férfi, távollevő nő? — valamint hány a (nem katona-épületekben lakó) tetteleges szolgálatban levő katona? mivel e számok ott kitüntetve, a főösszesítést nagyon elősegítenék. Szintugy meg kellene bővíteni a fővárosban használatban volt háznyilvántartási jegyzéket is ezen adatokkal, valamint ugyanott az »össznépesség« rovata helyett a két nem számára külön két rovat volna beállítandó.

6. Ezen kívül még a minták természetére vonatkozólag is két általános észrevételt kívánunk tenni. Ha a két nem számára ugyanis csak egyféle számláló lap adatnék ki ez által a felvétel egyszerűsítettnek és a szükségelt mintamennyiségben jelentékeny megtakarítás volna elérhető; ez esetben azonban a számláló lapon egy külön rovatot kellene nyitni a nem megkülönböztetésére. Másik észrevételünk a fővárosban használt lakásborítékokra vonatkozik, a mennyiben ezeken egyuttal a lakás, valamint a háztartás (család) viszonyai is feltüntetendők voltak. — Ez által nálunk, valamint általában mindenütt másutt is némi zavar állt be ott, a hol egy lakásban, — néha egy s ugyanazon szobában — több család lakik, miből folyólag tehát kívánatosnak mutatkoznék, hogy a lakás leírására külön nyomtatvány (lakásboriték) használtassék és külön nyomtatvány az egy-egy lakásban létező háztartások (családok) kimutatására, melyek e szerint esetleg külön jegyzékekkel volnának kimutathatók és a jegyzékben folyó számmal láttatnának el. Az egyes számláló lapokon pedig e kérdésnél: »mi czímen lakik a lakásban:« beirandó volna azon háztartási (családi) folyó szám is, melyhez az illető a háztartási jegyzék szerint tartozik. — Ezen háztartási jegyzék különben a lakásboritékon, így például annak hátlapján is találhatna alkalmas helyet.

7. Végül a népszámlálás tényleges kivételére megállapított időpont még az, melyet e helyen szintén érintenünk kell. — E részbeni észrevételeinket, s tekintve az időpont akként történt megállapításának hátrányos következményeit azonban a jelentésünk folyamában már előadván, ennek kiegészítéseül itt csak azt kívánjuk még felhozni, hogy a jelzett nehézségek nemcsak a fővárosra, s nem kizárólag az ipar és kereskedelmi osztályra, hanem — mint több oldalról értesültünk, — a vidékre s nevezetesen a gazdasággal foglalkozókra is fenforognak, általában véve alig lévén oly, habár magázó ember is, kinek az évforduló körüli napokban több-kevesebb halaszthatlan teendői nem volnának. — Nézetünk szerint tehát jövőben a népszámlálás ugyan a téli évszak folyamán, azonban mindenesetre más alkalmasabb időpontban, például még december hó első felében lenne eszközözendő, ugy hogy az legkésőbb már december 15-ig befejezve is legyen.

Hátra van még, hogy az elismerés szavaival megemlékezzünk azon polgártársainkról, kikben a reánk ruházott nagy feladat megoldásában kész és hathatós támogatókra találtunk. — A főváros polgársága általában véve méltó kötelességérzettel és áldozatkészséggel járult a mű kivételéhez, különösen azonban halás köszönetünk első sorban a népszámlálási kerületi elnök urakat illeti meg, kik nem csak a rájuk bízott népszámlálási kerületek vezetésével járó terhes feladatot ritka kitartással és önfeláldozással végezték, hanem ezenfelül a központi bizottság sokoldalú teendőiben is mindvégig közvetlenül résztvettek, — és ezen közreműködésük által, ugy gazdag tapasztalataik érvényesítésével, a népszámlálási mű szerencsés megoldása körül eléggé meg nem becsülhető szolgálatokat tettek. — Teljes elismerésünk illeti másodsorban a járási elnök urakat, kik e fontos és nem minden kellemetlenség nélkül járó tisztségre, önzéstelenül vállalkozván, különösen az ügynökök eljárásának ellenőrzése és munkálataik átvizsgálása körül, legnagyobbreszt az utasítás szerinti feladatukat tullepő buzgalommal jártak el, és ekkép jó anyag beszolgáltatása által az elért eredmény kiváló tényezői voltak. Köszönetünket kívánjuk továbbá kifejezni a főkapitány ur iránt, ki ugy az éjjeli felvételekre szükséges számosabb rendőrt, valamint notáni szükség esetére általában is az igénylendő rendőri segílyt, hivatalos készséggel rendelkezésünkre bocsájtani szíves volt. — Végül, bár meg vagyunk győződve, hogy érdemei annak idején a népszámlálási művelet teljes befejeztével illetékesebb helyről is méltánylást találnak, mindamellert is csak egy el nem odázható kötelességet teljesítünk, midőn e helyen is kiemeljük Kőrösi József statisztikai igazgató urnak azon valóban fáradhatatlan és önfeláldozó tevékenységét, melylyel az előmunkálatok első perczétől kezdve, ugy is, mint a központi bizottság tagja, de különösen, mint a bizottság szakközvege, egész idejét, törekvését és szakismereteit, igen gyakran éjjeleinek feláldozásával is, e műveletnek szentelte és méltán mondhatjuk, hogy az elért fényes eredmény nagyobbreszt az ő érdemeinek köszönhető.

Mindezek után a tekintetes közigazgatási bizottságnak a kiküldetésünkben nyilvánult megtisztelő bizalomért szintén köszönetet mondván, midőn e megbízásunkat immár a tek. közigazgatási bizottság kezébe visszatesszük, önmagunkat illetve jutalmunkat azon megnyugvásban találjuk, ha eljárásunkkal a közvárákozásnak megfelelünk sikerült.

Budapesten, a népszámlálási központi végrehajtó bizottságnak 1881. évi február hó 10-én tartott üléséből.

Gerlóczy Károly s. k.

alpolgármester, a népszámlálási központi végrehajtó bizottmány elnöke.

Lung György s. k.

tanácsjegyző, a közp. biz. jegyzője.

d) A közigazgatási bizottság határozata a fentebbi végjelentésre.

Az 1880: LII. t.-cz. által elrendelt általános népszámlálás előkészítésére és keresztülvételére a közig. bizottság kebeléből kiküldött központi végrehajtó bizottságnak a népszámlálás előmunkálatairól, annak lefolyásáról és eredményéről betejestett ezen végjelentése, mely szerint a népszámlálás az erre nézve előirt határidőben és pedig mind mennyiség, mind minőség tekintetében igen kedvező eredménnyel befejeztetett — örvendetes tudomásul vétetik, és kellő számban sokszorosítottat

ván, egy-egy példány a közigazgatási bizottság s tekintve a népszáml. központi bizottság tagjainak kézbesített, egy példányban a nm. földm., ipar- s keresk. minister urhoz felterjesztetni, s egy példányban a ttes törvényhatósági közgyűlésnek bemutatni rendeltetik. — A mennyiben pedig e végjelentésben egy közelebbi népszámlálás alkalmára a felvételi minták szerkesztését és a népszámlálás időpontját illetőleg több javaslatok is foglaltatnak, e javaslatok a fentebb érintett felterjesztés kapcsán a nevezett minister ur különös figyelmébe ajánlandók; másrészt pedig a közgyűlés figyelmébe felhívandó, hogy mintán a nm. földm., ipar- és keresk. minister ur mult 1880. évi szeptember hó 8-án 926. eln. sz. a. kelt leirata szerint a népszámlálási anyag további szakszerű feldolgozásának költségeihez azon arányban, a melyben a fővárosnak lakossága az ország népességéhez áll, az országos alaphól hozzájárulni késznek nyilatkozott, a fővárosra esedékes hányad annak idején megállapíttassék, s megtérítettése iránt gondoskodás történjék.

Ámbár ugyan az által, hogy a népszámlálás tényleg keresztülvitetett, s a számbeli eredmény is már az országos statistikai hivatalnak beküldve lett, a központi végrehajtó bizottság küldetését immár befejezte, s illetve annak testületi működése továbbra nem igényeltetik, mindamellert tekintettel arra, hogy a népszámlálási anyagnak szakszerű vagyis tudományos feldolgozása a fűv. statistikai hivatal által még csak ezután fog történni, ennek vezetése s illetve felügyelete pedig különösen azon szempontból, hogy a részletes végeredmény is majdan az orsz. stat. hivatalnak kellő időben beküldessék, szintén a közigazgatási bizottság feladatához tartozik: ennélfogva, a midőn a közigazgatási bizottság megnyugvással tudomást vesz arról, hogy az anyag részletes feldolgozásának legfeljebb 6000 frtra rugható költségei a közgyűlés által e népszámlálás céljára megszavazott 20,000 frtban fedezetet találnak. — egyszersmind felkéri Gerlóczy Károly alpolgármester urat, mint a központi végrehajtó bizottság elnökét, miszerint a statistikai feldolgozás további folyamát figyelemmel kísérvén, és a szükségésekben intézkedvén, a végeredményről annak idején, s esetleg időnkint jelentést tenni sziveskedjék.

Végül tekintettel azon kiválóan örvendetes eredményre, melyet ezen népszámlálás a főváros tényleges népességének mennyisége tekintetében feltüntet, s a mely eredmény a főváros hatósági és társadalmi életének jelenségeivel egybevetve, egyrészt eddig táplált számosabb téves hiedelmek eloszlására döntő bizonyítékul, ellenben másrészt tényleg fenforgó bajok és szükségletek helyes felismerésére biztos alapul szolgál; és meg lévén továbbá győződve a közigazgatási bizottság, hogy a népszámlálás ily sikeres keresztülvitele csakis azon buzgó, tapintatos és önfeláldozó működésnek köszönhető, melylyel a művelet előkészítésére és végrehajtására hivatott férfiak e feladatukban eljárak: ugyanazért nem mulaszthatja el a közigazgatási bizottság a kiküldött végrehajtó bizottság tagjainak, s különösen annak elnökének, Gerlóczy Károly alpolgármester urnak, továbbá Thaisz Elek főkapitány urnak, Kőrösi József ur a statistikai hivatal igazgatójának, Lung György, a központi bizottság jegyzőjének, nemkülönben Scheich Károly, Hunfalvy János, Végh János, Morlin Imre, Burián János, Radocza János, dr. Batizfalvy Samu, Molnár Endre, Prückler László, Zofáhl András, Havas Sándor, Linzer Imre, Toperczer János és Kuklay János urnaknak, mint a népszámlálási kerületek elnökeinek, ugyszintén az összes járási elnököknek őszinte köszönetét és elismerését kifejezni.

Miről a fent névszerint említett urak külön levélben, a közigazgatási bizottság s tekintve a központi végrehajtó bizottság többi tagjai pedig jegyzőkönyvi kivonaton értesítendőek.

Kmft.

Lung György,
jegyző.

Ráth Károly,
főpolgármester.

II. Fölvételi minták és utasítások.

I. Fölvételi minták.

Fölvételi minta voltaképen csak három volt, ugymint az alább közölt:

I. Számláló lap, az egyének leírására (férfiak számára fehér, nők számára kék papíron). Ezen minta több tekintetben eltér az országsherte használt számláló lapoktól.

Nagysága: $20\frac{1}{2}$ centim. hosszú, 17 centim. széles.

II. Háztartási (ill. lakás-) boriték, a lakrészek leírására és egyuttal a számláló lapok elhelyezésére. Ezen minta csakis a fővárosban volt alkalmazásban.

Nagysága: 20 centim. hosszú, $24\frac{1}{2}$ centim. széles.

III. Házgyűjtőljstrom, a házak leírására és a háziállatok számbavételére, mely egyuttal a lakásboritékok elhelyezésére és összesítésére szolgált.

Nagysága: 25 centim. hosszú, 20 centim. széles.

Azonfelül minden ház népszámlálási anyaga számára egy kemény théka is volt használatban, hogy az anyagot elszórás és megrongálás ellen biztosítsa. Nagysága: $26\frac{1}{2}$ centim. hosszú, 23 centim. széles. Ezen thékára szintén voltak jegyzetek vezetendők, melyek mintáját alább szintén közöljük.

Népszámlálás 1881. Január 1.

I minta.

Közigazgatási kerület és utca:

elrendelve az 1880. LII. t.-czikk által.

SZÁMLÁLÓ LAP

Házszám

Lakásszám

Jelen levő valamint ideiglenesen távollevő FÉRFIAK¹⁾ számára

I. a túloldall utasítást.

Kövi- szám	Kérdés	Válasz
1	Mi a vezeték és keresztnéve?	
2	Mi czímen lakik a lakásban? (mint család- fő? családtag? tanító? tanonc? albérlő? ágyrajáró? vendég? vagy mi más czímen?)	
3	Mikor született?	18 év hó napján.
4	Hol született? (mely ország-, megye-, köz- ségben?)	
5	Hovávaló honosságú vagy illetőségű? (mely ország-, megye-, községben?) Nem budapesti illetőségűeknél: Mióta van Budapesten?	
6	Mi a vallása, hitfelekezete?	
7	Mi az anya-nyelve? (azonkívül mely hazai nyelven beszél még?)	
8	Mi a családi állapota? (nőtlen, házas, öz- vegy, törvényesen elvált-e?)	
9	Mi a főfoglalkozása vagy keresete? (ház- tartásban foglalkozik-e csupán, vagy gazda- ágnál? iparos és milyen? kereskedő és milyen? hivatalnok és milyen?) van-e mellékkeresete és milyen?	
10	Minő foglalkozási viszonyban van? Ön- álló-e (pl. földbirtokos? haszonbérlő? önálló vállalkozó? önálló kereskedő? önálló iparos? vagy alkalmazott? pl. boltban mint segéd? gyárban mint munkás vagy tanonc? nap- számos? cseléd? stb.)	
11	Tud-e? { írni { olvasni?	
12	Ha az illető Budapestről távol volna: mióta van távol és hol tartózkodik jelenleg?	
13	Beteg-e? (hány nap, hét, hónap óta?)	

Az egy háztartás tartozó egyéneknek számító lapjai egy-egy szűke »Lakáshorok-c-ja« (II. sz. minta) teendő. Albetűk lapjai miném a főbíró borítékába kerülők.

Jegyzet:

Ide írandó, ha az illető vak, siketnéma, hülye, vagy elmebeteg.

¹⁾ A nők lapjai tökéletesen megfeleltek a férfiak számláló lapjainak; különbség csak annyi volt, hogy a férfiak számláló lapjai fehér, a nőké kék színű papírra volt nyomtatva.

Minden jelenlevő és minden ideiglenesen távol levő személy után egy-egy ilyen számláló lap kitöltendő (I. a túloldall utasítását).

Utasítás a számláló lapok betöltéséhez.

1. Minden, 1880. december 31-kén éjjéli órában élő egyén után, (legyen az férfi nő vagy gyermek, helybeli vagy idegen) azon lakáson, melyen ez éjjelt töltötte, egy-egy ily számláló lap külön kitöltendő. Azon egyénekről, a kik idegen lakásban háltak meg, rendes lakásuk külön beirandó.

2. Ideiglen távollévők (a kik t. i. másutt, akár az országban, akár azon kívül állandóan le nem telepedtek és a kiknek visszatérésére számíthatni) szintén beirandók. A hadseregnél, hadi tengerészetnél vagy honvédségnél, valamint tanulás vagy más ok miatt ideiglenesen távollévők e szerint mind beirandók.

3. A férfi egyének számára fehér, a női egyének számára kék lapok használatnak.

4. A betöltést a család (háztartás) feje vagy a család egyik tagja eszközli. Ha ezek irni nem tudnának, a házbirtokos vagy helyettese tartozik a lapokat betölteni; ha ez is képtelen erre, az ezen lapok begyűjtésére a háztulajdonosnál jelentkező népszámlálási felügyelő tölti ki azokat.

5. A kérdésre adandó felelet olvashatólag irandó a »válasz« című rovat megfelelő sorjába.

6. A számlálás ideje alatti változások (születés, halál, költözés) számba nem veendő, hanem a lakosság azon állapota derítendő ki, a mint az 1880 december 31-én éjjéli órában létezett. Éjjél után született gyermekek e szerint be nem irhatók, ellenben igenis beirandók oly egyének, kik éjjél után meghaltak.

7. Különösen figyelmeztetünk a foglalkozási (9-ik) rovat pontos betöltésére. Ily általános kifejezések, mint hivatalnok, iparos, kereskedő stb. mellőzendők és ezek helyett beirandó: m i n ő hivatalnok (pl. belügyministeri számtiszt, titkár stb.), m i n ő iparos (pl. asztalos szeszgyáros stb.), m i n ő kereskedő (pl. fűszerkereskedő, ügynök stb.). Katonák a rangjukat beírják.

8. Ha az illető egyén, kiről a számláló lap szól, vak, siketnéma, elmebeteg vagy hülye, ugy ezen körülmény a számlálólap legalján levő jegyzet-rovatába beirandó.

9. A mely fél valamely házban üzleti vagy mesterségi helyiséget tart, de abban nem lakik, külön lakófélnék e házban nem tekinthető, s így össze nem irandó. Ha pedig cselédjei vagy tanoncjai emez üzlethelyiségben laknak, ezek mint ezen házban élő lakófelek tekintendők és így egy-egy külön számláló lap ezek után is kitöltendő.

II. minta.

F. sz.

Lakás-boríték.

Az alábbi adatok minden lakásról, boltról stb. (üresen állóról is) kitöltendők!

A belakókról kitöltött számláló lapok e borítékba teendők.

Közigazgatási kerület: _____ Utcza: _____ Házzám: _____ Lakásszám: _____

Lakás fekvése: (pince? padlás? földszint? félemelet? vagy hányadik emelet?) _____

1. A lakást képezi hány szoba (ablakkal ellátott helyiség)? _____ hány háló-fülke?
 hány vak szoba? _____ hány előszoba? _____ hány konyha? _____ hány egyéb helyiség?

2. Ha a lakás nem szobából állana, hanem bolt, kamara, szin, istálló vagy egyéb volna, ez itt megnevezendő: _____

3. Ha a lakás üresen áll, az üresség oka ide beirandó: _____

Ha a lakás nem rendes háztartásra szolgál, mint p. o. klostrom, kórház, fogház, kaszárnya, tápintézet, árpolda stb., az intézet czíme itt fölemlítendő: _____

5. Ha a lakás üzlethelyiségül is szolgál, minő ez üzlet? _____

6. Ha az üzlet vagy műhely másutt van { minő üzlet az? _____
 hol van az? _____ utcza _____ házzám _____

Ezen borítékban találhatók _____ fehér és _____ kék lap, összesen tehát _____ (köztük _____ cseléd)

A lakásbérő (családfő) aláírása _____

Felülvizsgálta
 népszámlálási felügyelő.

Átnézte:
 népszámlálási járási elnök.

Fölvívás!

(A lakásboríték túlfoldala.)

T. cz.

Az 1880. évi LII. t.-cz. értelmében ezen boríték és a belehelyezendő »számláló lap« minden rovata büntetés terhe alatt lelkiismeretesen kitöltendő.

Ezen borítékba mindazon személyek számláló lapjai kivétel nélkül beteendők:

1. A kik 1880. december hó 31-én e lakásban háltak.
2. A kik e lakásban rendszeren laknak, de a városból tanulás, katonai szolgálat, vagy más ok miatt ideiglenesen távol vannak.

A háztartás (család) feje felelős az iránt, hogy egyetlen egy személyt sem hagyott ki. Eltitkolások 5 frnyi bírsággal, vagy letartóztatással büntettetnek — Ha sem a háztartás feje, sem hozzátartozói irni nem tudnának, a beírást a háztulajdonos, vagy annak helyettese tartozik végezni.

Népszámlálás
elrendelve
az 1880: LII. törv.-czikk
által.

III. minta.

Házi gyűjtő lajstrom

Város
Közigazg. kerület
Utcza
Házszám

Felhívás.

T. cz.

Az 1880. évi LII. törv.-czikk által a főváros területén is, mint az egész országban általános népszámlálás fogyanatosittatik.

A főlvétel számláló lapokon történik; minden személy után (minden csecsemő után is) egy-egy külön lap kitöltendő és pedig minden férfiszemély után fehér lap, minden nőszemély után: kék. Minden lakás összes számláló lapjai a mellékelt szürke borítékok egyikébe teendőek (II-ik minta: »Lakás boríték«), és az ezen lakásra, (fekvésére, szobáira stb.) vonatkozó adatok a boríték küllapján kitöltendőek. Albérlők lapjai a főbérlő lakásának borítékába teendőek.

A háztulajdonosnak vagy helyettesének kötelessége a következő:

1. Minden házában lakó egyenes félnek (azaz mindazon személynek, kinek lakást külön kiadott) egy-egy borítékot s megfelelő számú fehér és kék lapokat azon felhívással ad át, hogy azokat az illető háztartás feje az arra nyomtatott utasítás értelmében büntetés terhe alatt pontosan és lelkiismeretesen kitöltse. Oly esetekben, a hol nem tulajdonképeni lakásokban, hanem p. o. pinczékben, színekben, istállóknak, fakamráknak, padláson, sátrakban, kertilakban, üregekben vagy akármily más néven nevezendő helyiségben laknak, ott minden egyes ilyen lakóhely után szintén egy-egy boríték kitöltendő. Oly esetekben, midőn egy lakás a háztulajdonos által közvetlen több félnek adatott ki, — ezeknél tehát nem lehetne fő- és albérlő közti különbséget felállítani, — a kitöltés kötelessége a háztulajdonosra vagy helyettesére hárul. Ugyanez áll azon esetre is, ha a bérlő vagy hozzátartozói irni nem tudnának.

Ki nem adott lakásokról, boltokról, ugyszintén oly kiadott lakhelyiségekről, melyekben lakó nem volt (pl. irodák, műhelyek stb.), a háztulajdonos szintén egy-egy borítékot állít ki, és ezen az iroda vagy üzlet stb. minőségét, esetleg az üresség okát megjelöli.

2. A háztulajdonos a főlvételi lapokat 2 nap alatt összegyűjti, átvizsgálja és azokat ezen házi iv 4-dik oldalán található »Összesítésbe« lajstromozza. Azon felül kitölti ezen házgyűjtő iv belső két oldalát (t. i. »Négy kérdő pont« és »Házi állatok«) és végül az így kitöltött ivet aláírásával ellátja.

3. Házának így felszerelt összeírását a nála megjelenendő — magát fölhatalmazás és jelvény által igazoló, — népszámlálási felügyelőnek átadja, egyuttal pedig ezt személyesen, vagy helyettesével a lakások felülvizsgálásában elkíséri, és általában minden tekintetben támogatja a felügyelőt, hogy ez az adatok helyessége és teljessége iránt meggyőződést szerezhessen.

Ezek képezik a háztulajdonosok, vagy helyetteseiknek közvetlen felelősség mellett teljesítendő kötelességeit.

Közvetett felelősséget vállalnak azonban még az iránt is, hogy a bérlők minden hozzájuk tartozó jelenlevő vagy ideiglenes távollevő egyént kivétel nélkül beírjanak s a lapokat és a rovatokat pontosan kitöltésük. A háziurak kötelesek ez adatokat legjobb tudomásuk és tehetségük szerint ellenőrizni. Mindazon esetekben, melyekben ebbeli kötelességeiknek határozott és ki nem menthető mulasztása bebizonyíthatnák, a törvény értelmében bírság alkalmazandó.

A felügyelők utasítottak, netalán ellenszegülés esetén a rendőri közegek segélyét igénybe venni.

(a házgyűjtő iv 2-ik oldala.)

E házra (illetőleg telekre vonatkozó és a tulajdonos vagy helyettese által kitöltendő

négy kérdőpont:

1. Hány épület áll a telken? sziveskedjék azokat egyenként megjelölni (ugymint: lakház, sajtóház, istálló, gépház, gyár stb.)

2. Az utcára szóló épületrész hány emeletes? (Pince és földszint nem számítanak emeletnek.)

3. Van-e a házban vízvezeték?

4. Miként történik az árnyékszéki ürülékek eltávolítása: elfuvaroztatik? csatornán át? vagy nem távolíttatik el?

IV. minta.**Népszámlálási járásboríték.****Népszámlálás 1881. január elején.**

Közigazgatási kerület száma _____

Népszámlálási (bel- vagy kültelki?) járás száma _____

Uteza neve _____

Uj házszám : _____

(régi

)

Az 1880-diki népszámlálás alkalmával háztulajdonos vagy helyettese volt : _____

Az 1880-diki népszámláláskor összeiratott összesen : _____

1881-ben :

férfi _____

nő, összesen : _____

Netáni feltűnő különbség oka és esetleges észrevételek : _____

Járási elnök aláírása. _____

Népszámlálási biztos aláírása. _____

II. Utasítások.**A. Járáselnöki utasítás.**

T. cz.

A legközelebbi időben Európának és Amerikának legtöbb államaiban és ezek közt hazánkban is általános népszámlálás fog tartatni.

Első ízben történik, hogy a mivel emberiség nagyobb része, majdnem egy és ugyanazon időben és majdnem egy és ugyanazon fülvek szerint számbavéttetik és leiratik, mely alkalommal a kultivált népek nemes versenynyel fognak iparkodni, hogy ezen világ-számlálás első kísérlete lehetőleg jól és teljesen sikerüljön.

Hazánkban kétségkívül a főváros az, melynek népszámlálási eredményeire mindenki feszült figyelemmel tekint. Becsületbeli kötelességünk ennél fogva oda hatni, hogy e feladat itt mentül helyesebben, a főváros jelentőségéhez méltóan megoldassék.

Sajnos, de tagadhatatlan tény lévén, hogy a közönségnek egy része ily összeírások alkalmával titkolódzani szokott, e nagy műveletnek helyes kivitele tökéletesen attól függ, vajjon az ügynökök (felügyelők) elég lelkiismeretességgel járnak-e el és vajjon a járáselnök urak a begyűlt anyagot elég szigorúan felülvizsgálták-e. A mi különösen az ügynököket (felügyelőket) illeti, a járáselnök uraknak komoly gondot kellene arra fordítani, vajjon ezek az adatok helyessége és teljességéről minden egyes lakásban személyesen meggyőződtek-e? A czélt tökéletesen eltévesztenők, ha az ügynökök működése esetleg csak arra szorítkoznék, hogy a háziuraknál egy rakáson már készen talált ivatek egyszerűen elviszik a járáselnökhöz : ilyen pusztá kézbesítési szolgálatra éppenséggel nem kellett volna oly mesterséges és költséges szerkezetet életbe léptetni, minő népességünk helyes leírására ezuttal alkalmaztatik.

Mennyire szükséges, hogy az ügynök minden egyes lakásban megforduljon, ez már azon egyszerű észrevételből is kitűnik, hogy az esetre, ha minden családból csak egy csecsemőt, vagy egy cselédet, vagy csak egy távollevő családtagot kibagynának, ez által — miután Budapesten 70,000 család él, — már is 70,000 lélekkel kisebbítették a főváros népszáma!

A központi népszámlálási bizottság ezért különösen fölkéri a t. cz. járáselnök urakat, hogy az egész fővárosi lakosság leírásának jó sikerét, mentül lelkiismeretesebb és buzgó eljárásuk által elősegíteni sziveskedjenek,

Budapest, 1880. december havában.

A központi népszámlálási bizottság elnöke :

Gerlóczy Károly,
alpolgármester.

Utasítás.

(Csak beltelekre vonatkozólag.)

1. §. A járáselnök feladata a reája bizott járás pontos felvételéről gondoskodni és a neki alárendelt ügynökök (felügyelők) működését ellenőrizni.

2. §. A járások a kerületi elnök ur által egybehívott értekezleten a járáselnök urak közt kiosztattak.

3. §. A járáselnök, a mint kerülete megállapított, azt személyesen bejárja, a 4. §. értelmében ügynöki szakaszokra felosztja és az egy-egy szakaszba eső házak számát a neki a statisztikai hivatal részéről már megküldött házzámjegyzékkel összehasonlítja, illetőleg ez utóbbit, a mennyiben téves volna, kijavítja. Ily javításokról azonban a kerületi elnök értesítendő.

4. §. Az ügynöki szakaszokra való beosztásnál tekintettel kell lenni arra, hogy egy-egy tiszteletbeli felügyelőre csak mintegy 40 család essék, míg a fizetett ügynökökre 200—300 család. Egy ügynöknek 300-nál több családot kiadni azért nem tanácsos, mivel kívánatos, hogy az szakaszát legfeljebb 4—5 nap alatt befejezhesse.

5. §. Egy házba lehetőleg csak egy ügynök küldendő ki. Nem kevésbé kell arra is ügyelni, hogy a több utcákra nyíló átjáró házak, több ügynök által többszörösen fel ne vétessenek.

6. §. Az ügynökök (felügyelők) 1881. január másodikán reggeli 8 órakor a járáselnöknél jelentkeznek; átveszik tőle a netán pótkiosztásokra szükséges nyomtatványokat és gyűjtőborítékokat.

7. §. A járáselnök a nap folyamán meggyőződik arról, vajjon az ügynök (felügyelő) eljárt-e megbízásában. Ha valamely ügynök (felügyelő) nem jelentkezett volna, vagy munka közben kimaradna, a járáselnök a kerületi irodában létező tartalék-ügynökökből helyettest kér.

8. §. Esténként az ügynököktől (felügyelőktől) átvett anyagot gondosan átnézi: a hol hely- és személyismerete folytán hibákat vél találni, azokat, ha csak lehet, még másnap, személyes utánjárás folytán kijavítja, vagy pedig a nála minden reggel és este jelentkező ügynöknek adja ki javítás végett.

9. §. A járáselnökök ellenőrzése természetesen csak elvétve fog az egyes adatok helyességére vonatkozhatni; helyi és személyismeretségük azonban nagyon is arra képesítik, hogy ellenőrizhessék az esetek nagy számában azok teljességét, t. i. azt, vajjon egy házból nem maradt-e ki egy egész család, sőt gyakran azt is, vajjon az egyes lakásokból nem hagyottak-e ki egyes személyek. E tekintetben a tapasztalat különösen azt bizonyította, hogy ideiglen távollevők, valamint csecsemők az illetők téves felfogásánál fogva, cselédek azonban más indokokból, ki szoktak hagyatni. Hogy különösen a cselédek teljes összeírása első pillantásra is könnyen felismerhető legyen, a háztartási borítékon külön fel van említve, az összeírt bentlakók közül hány a cseléd.

10. §. A járáselnökök a felülvizsgálat megtörténtét a lakásboríték és házgyűjtőív alján, az e czélra odanyomtatott záradékon, aláírásuk által bizonyítják.

11. §. A tökéletesen befejezett és általa helyesnek talált ügynöki szakaszát a kerületi irodának mentül előbb, — legkésőbb 24 óra alatt, a mellékelt B) jegyzékben beadja.

12. §. Minthogy a beérkezett anyag még fölülvizsgálatot, az ügynök pedig csakis a fölülvizsgálat befejeztével veheti föl fizetését, a határidők pontos megtartása a járáselnökök különös figyelmébe ajánlatik.

Tudnivalók a katonaság és honvédség összeírása tekintetében.

13. §. A közös hadsereghez és a haditengerészethez, valamint a honvédséghez tartozó, tényleges szolgálatban álló személyek összeírása a következő módon fog történni:

a) a tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek, valamint a hozzájuk tartozó polgári személyek (családtagok, cselédek stb.), a mennyiben ezek katonai épületekben, vagy a kincstár által bérben birt épületekben laknak, katonai hatóságok által fognak felvétetni.

b) A magánházakban lakó, bár tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek hozzátartozói (családtagok, cselédek stb.) a polgári számláló ügynökök által vétetnek fel olyképen, hogy minden ily személy után külön számláló lap töltendő ki. Ily számláló lapot a magánházakban lakó, bár tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek is adnak magukról, de azokba csak a név vezetendő be, a foglalkozás rovatába pedig beírandó: »tényleges szolgálatban álló katonai egyén«.

c) Katonai, kincstári, vagy a kincstár által bérelt vagy másként birt épületeken kívül lakó és nem tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek (nyugalmazott vagy tartalékos tiszték, altiszték, katonák, és katonai felek stb.) épügy számláló lapok teljes betöltésével számláltnak meg, mint a többi polgári népesség és azok vagy saját maguk, vagy az ügynökök által töltendők ki.

d) A katonai kincstári épületekben tartózkodó polgári népesség megszámlálásához szükséges számláló lapok az ügynökök (felügyelők) által szolgáltatandók át a katonai épület parancsnokának és a betöltött lapokat is ugyanők veszik át az illető parancsnoktól.

e) A katonai hatóság által teljesítendő felvételek felülvizsgálata nem szükséges.

B) Utasítás a népszámlási (belső) vezetők számára.

(Csak beltelkekre vonatkozólag.)

1. §. A vezető a fővárosi statisztikai hivatalban uyeri kitanítását; a művelet egész folyamata alatt ettől közvetlen veszi a szakutasításokat, és ehhez közvetlen fordulhat felvilágosításokért, segélyért stb.

2. §. A vezető kötelessége az ügynököket betanítani, a kerületből begyűlt anyagot lajstromozni és rendbe hozni, a hátralevő anyagot nyilvántartani, a kitöltött mintákat technikai szempontból átvizsgálni, és az anyagot a fővárosi statisztikai hivatalhoz bejuttatni. Ő szerkezti továbbá az ügynökök nyugtáit, és azokat aláírás végett a kerületi elnöknek bemutatja.

Főkötelessége ennek folytán az összes utasításokat és nyomtatványokat a legalaposabban tanulmányozni, ebben találtaván főbiztosítéka annak, hogy a népszámlálási művelet az egész fővárosban egységes alapon keresztül vitessék.

Kötelessége továbbá a kinevezés napjától fogva magát a kerületi elnökkel érintkezésbe tenni, és ennek minden, a népszámlálási ügyre vonatkozó teendőiben segédkezésére lenni.

Az egyéb utasításokban tartalmazott és a vezető működésére vonatkozó határozatokon kívül még a következők jegyzendők meg:

3. §. Mihelyt a járáselnökök ügynöki szakaszaik számát és nagyságát megállapították, e beosztást a vezetők a házszám-jegyzékre rávezetik és a térképen is megjelölik.

4. §. A vezető az ügynöki értekezleten lehetőleg röviden igyekszik az ügynököket a használandó minták céljáról felvilágosítani; okvetlenül szükséges az ügynöki utasítás felolvasása és a fölvételi nyomtatványok mintaképen való kitöltése. Minden ügynök felszólítandó, hogy netáni kötelességeit és kérdéseit nyomban adja elő.

5. §. Január 3-tól fogva a statisztikai hivatalnak naponként jelentést tesz, netáni jelentésre méltó eseményekről. Ha jelenteni való nincsen, üres jelentés küldendő. Január hatodikától fogva a napi jelentésbe befoglalja annak kimutatását is:

hány és melyik járás érkezett be, mennyi benne a népesség, a ház, a háztartás, hány járás van felülvizsgálat alatt, mily hiba-százalékot talált az egyes ügynököknél.

A mely járáások január 6-ka estejéig be nem érkeztek, azok iránt a kerületi elnök erélyes közbenjárását kikéri; 8-án és 9-dikén reggel a még künn levő járáások beküldését az illető járáselnöknél megsürgeti és telhetőleg oda törekszik, hogy 10-én este az egész kerület anyaga befolyt legyen.

6. §. A fölvétel alatt a vezető az összes beérkezett kimutatásokról lajstromot, a szóbelileg tett jelentésekről és intézkedésekről rövid följegyzéseket vezet; a renden kívül vagy nem teljesenbeérkezett anyagot nyilván tartja és a mint az lassanként kiegészül, rendbe szedi. Figyelme kiterjedjen különösen arra is, hogy a beérkező szakaszokból egy ház se legyen kihagyva, mi czélből a nyilvántartást a kerületi térképen is feltünteteti. Ezen, valamint minden egyéb munkálatokban a tartalék, valamint a hivatalbóli ügynökök közreműködését és munkáját igénybe veheti.

7. §. A beérkezett anyag teljességét a vezető technikai szempontból átvizsgálván, a hol hézagokat tapasztalna, ezek kitöltése iránt vagy kiküldés útján, vagy ha ez igen terhes volna, idézés útján intézkedik.

8. §. Az ellenőri felülvizsgálatok oly módon rendelendők el, hogy körülbelül 20 háztartásra vagy házra jusson egy próbafelvétel. Az ellenőrző felvételre kiadott irományokról, azoknak pontos visszaérkezésének ellenőrzésére külön lajstrom vezetendő. A felülvizsgálók arra fordítsák figyelmüket, vajjon az ügynök csakugyan lakásról-lakásra járt-e és a beirt adatok helyességéről személyes meggyőződést szerzett-e magának? Tekintettel az ügynökök kifizethetősére, ügyeljen a vezető arra, hogy a pótfelülvizsgálatok lehetőleg 24 óra alatt történjenek. A felülvizsgált szakaszok másnapra a statisztikai hivatalhoz küldendők. Az ügynökök csakis harmadnapra fizethetők ki, mely idő alatt a statisztikai hivatal azon helyzetben lesz, hogy netáni kifogásait, esetleg a beküldött munkálat el nem fogadhatóságát, a népszámlálási irodával közölhesse. Visszaélés miatt felfüggesztett ügynökök helyettesítőinek fölvételei szintén felülvizsgálandók. Mindazon ügynökök, kiknek szakaszában a felülvizsgáló több mint 20 százalék hibát talált, vagy a kikiről kiderülne, hogy nem jártak lakásról lakásra, felfüggesztendők és az illető szakasz más ügynök által fölveendő.

Az egész felülvizsgálati rendszer különös szigorral érvényesítendő fizetett ügynökökkel szemben, lazábban tiszteletbeli ügynökökkel.

9. §. A népszámlálási fölvétel tisztán statisztikai czélokra történvén, szorosán meg van tiltva a fölvételből akármit kiadni, vagy abba másoknak betekintést engedni.

10. §. Fizetésének kiadása az egész anyag beszolgáltatása és rendbentalálása után történik. A kerületi elnök aláírásával ellátott nyugtája a statisztikai hivatal által szerinteztetik.

C) Ügynöki (felügyelői) utasítás.

T. cz.

A legközelebbi időben Európának és Amerikának legtöbb államaiban és ezek közt hazánkban is általános népszámlálás fog tartatni.

Első izben történik, hogy a mívelt emberiség nagyobb része, majdnem egy és ugyanazon időben és majdnem egy és ugyanazon fölvek szerint számbavéteik és leiratik, mely alkalommal a kultivált népek nemes versenynyel fognak iparkodni, hogy ezen világszámlálás első kísérlete lehetőleg jól és teljesen sikerüljön.

Hazánkban kétségkívül a főváros az, melynek népszámlálási eredményeire mindenki feszült figyelemmel tekint. Becsületbeli kötelességünk ennél fogva oda hatni, hogy e feladat itt mentül helyesebben, a főváros jelentőségéhez méltóan, megoldassék.

Sajnos, de tagadhatlan tény lévén, hogy a közönségnek egy része ily összeírások alkalmával titkolóznani szokott, e nagy műveltenek helyes kivétele tökéletesen attól függ, vajjon az ügynökök (felügyelők) elég lelkiismeretességgel járnak-e el, azaz, vajjon lakásról lakásra menvén, csakugyan meggyőződnek arról, teljesen és helyesen történt-e az összeírás.

Ha az ügynökök lanyhább eljárása folytán egy-egy családból csak egy csecsemő vagy egy cseléd, avagy valamely ideiglen távollevő családtag kihagyatnék, ez által — miután Budapesten 70,000 család él, — már is 70,000 lélekkel kisebbítették a főváros népszáma!

A központi népszámlálási bizottság ezért különösen elvárja a t. ügynök (felügyelő) uraktól, hogy az egész fővárosi lakosság leírásának jó sikerét mentül nagyobb lelkiismerettel és buzgósággal elősegítsék, és magukat teljes mérvben érdemeseknek mutassák azon bizalomra, melyet a központi bizottság irántuk tanusít, midőn e nagy, minden évtizedben csak egyszer ismétlődő művelet keresztülvitelét kezeikbe letette.

Budapestben, 1880. december havában.

A központi népszámlálási bizottság elnöke:

Gerlóczy Károly,
alpolgármester.

Utasítás.

(Csak beltelekre vonatkozólag.)

1. §. Az ügynökök (felügyelők) kötelessége:

- a) az oktatási előadásban megjelenni;
- b) a fölvételi mintákat kiosztani;
- c) a kitöltött nyomtatványokat felülvizsgálni.

a) Oktatásban való résztvevés.

2. §. Az oktatás helye és ideje az ügynök urakkal közöltetni fog. Megjegyzetetik, hogy csakis azon ügynökök (felügyelők) fognak fölvételre alkalmaztatni, a kik az oktatásban résztvettek.

b) A fölvételi minták kiosztása.

3. §. Az ügynökök (felügyelők) december 28-ikáig szakaszuk minden házában a tulajdonosnak vagy helyettesének átadják a fölvételi mintákat, ugymint:

- fehér számláló lapot a férfiak számára,
- kék számláló lapot a nők számára,
- szürke borítékot minden lakás számára,
- azonfelül egy házgyűjtő-ívet a háztulajdonos számára.

4. §. A háztulajdonostól tájékozás szerzendő az iránt, hány lakás van házában, körülbelül hány férfi- és hány nőszemély lakik benne, és az általa feladott számhoz képest aztán körülbelül egy ötödrészszel több fehér és kék lap, valamint szürke boríték adandó neki át.

5. §. Minden nyomtatványon annak helyes kitöltésére külön utasítás tartalmaztatván, a háztulajdonosok ezen utasítások elolvasására felhivandók. Szóval azonban különösen még a következőkre figyelmeztetendők:

hogy az őket háztulajdonosi minőségben illető kötelességek a házgyűjtő-lajstrom első lapján tartalmaztatnak, melyek tekintetében azonban okvetleu szóbelileg is felvilágosítandók;

hogy minden lakásborítékba az azon lakáshoz tartozók fölvételi lapjai (fehér a férfiak, kék a nők után) beteendők;

hogy ha több nyomtatvány kellene, ezek a népszámlálási irodában, (melynek holléte felemlitendő) kaphatók;

hogy a kitöltött minták január másodikától fogva be fognak gyűjtetni.

c) A minták begyűjtése és felülvizsgálása:

6. §. Az ügynökök (felügyelők) 1881. január 2-án reggeli 8 órakor író-szerrel ellátva járáselnökiüknél jelentkeznek és általuk netáni pótkiosztásokra szükséges egyéni számláló lapokkal, lakásborítékokkal és házgyűjtő-ivekkel, azonfelül minden ház után egy kemény gyűjtő borítékkal láttatnak el. Járásuk minden házát bejárván, mindenek előtt a háztulajdonost vagy annak helyettesét keresik fel és elkérik tőle a kitöltött mintákat.

Ha e minták kitöltése elmaradt volna, ennek 24 óra alatti eszközölését a legszigorúbban meghagyják, szükség esetén a mintákat újból átadják.

Ha ellenszegülésre akadnának vagy épenséggel bántalomtól kellene tartaniok, a szükségelt rendőri segély végett a kerületi elnökhöz fordulnak.

7. §. Az ügynökök (felügyelők) a háztulajdonossal vagy az általa kijelölt személylyel — kinek azonban a házbeli viszonyokat ismernie kell, — minden lakáson végig járnak, mi mellett figyelmeiket a 8 — 11. §§-okban felemlített körülményekre kiterjesztik.

8. §. A lakásfelvétel teljességének és helyességének felülvizsgálata.

E tekintetben különös kérdés intézendő: vajjon nem laknak-e emberek pinczében, faszínekben, istállóban, fakamarákban, kertilakban, padláson, üregekben és egyéb oly helyeken, melyek voltaképen nem lakások. Ha ilyenek fölvétele elmaradt volna, ezeket az ügynökök pótlólag összeírják és pedig minden ily lakhely után külön-külön háztartási borítékot állítanak ki. Ilyen lakásoknál azonban az erre szánt rovaton (lásd a boríték 2-ik kérdőpontját) a lakás minősége világosan megjelölendő.

Az ügynök a lakáson végig menvén, a beírt adatok helyességét felülvizsgálja és a netáni tévedéseket kijavítja. A lakások megtekintésénél elváratik, hogy az ügynök (felügyelő) urak kellő tapintattal fognak eljárni és fölösleges alkalmatlankodástól tartózkodni fognak. Betegszobákba a családfő külön engedélye nélkül nem szabad belépni. Ha üresen áll lakásról a háztulajdonos lakásborítékot ki nem állított volna, ezt utólagosan megteszik.

9. §. Vizsgálat a lakosság összeírásának helyessége és teljessége tekintetében.

E tekintetben különösen attól kell tartani, hogy ideiglen távollevők, csecsemők de különösen cselédek nem lesznek teljesen összeírva. Az ügynök urak a lakáson, konyhán és cselédszobán végig menvén, minden ott tartózkodó személyhez a számláló lap egyes kérdéseit intézvén, a választ a fölvételi lappal összehasonlítják; a családfőtől vagy helyettesétől megtudják, vajjon a lakásból (illetőleg a városból ideiglenesen) ki van távol, szükség esetén ezek után is kitéltik a számláló lapokat.

Az egyes kérdések kitéltése tekintetében a számláló lapok hátlapjára nyomtatott »utasítás« szolgál zsinórmértékül. Ezenfelül még a következők jegyzendők meg:

a) Név: nőknél a születési név is beirandó.

b) A honosság és illetőség kipuhatólása igen nagy fáradsággal járván, e tekintetben kétes eseteknél az illetők állításai annyival inkább elfogadhatók, minthogy ezen bevallásoknak a törvény értelmében jogi erő amugy sem fog tulajdonittatni, és a nyert válaszok csakis általános tájékozásul fognak szolgálni az iránt, körülbelül mennyire rúghat a nem ide való népesség száma. A kik nem tudják megmondani, hová valók, azokról beirandó, hogy a honosság ki nem deríthető. — Különösen megjegyzendő azonban, hogy a törvényes nő és gyermekek honosságául mindig a férj, illetőleg atya honossága irandó be.

c) A kor helyett a születési nap irandó be. Szükség esetére a meglévő útlevel, születési levél, vagy más okmány megtekintendő; ha az illető születési éve helyett csak korát adta föl, születésének évszáma az utasítás végén foglalt táblázat szerint beirandó. Oly egyéneknél, kik korukat semmiképen sem tudnák bemondani, ez becslés szerint beirandó, péld. ilyképen: »körülbelül 30 évesnek látszik«.

d) Anyanyelv. Ez alatt nem az anya tulajdon nyelve értetik, hanem azon nyelv, melyben az illető neveltetett.

e) Foglalkozás. Az utasítás 7. §-ában felemlítettekén kívül még a következők veendőek figyelembe:

Ha valamely 14 évnél idősebb egyénnek semmi bizonyos foglalkozása nincsen, beirandó: pénzéből él-e vagy alamizsnából — Iskolás gyermekekénél a tanulás irandó be foglalkozásnak. Mérnököknél beiratik: vajjon vasuti, ministeriumi, fővárosi stb. mérnök; ugyszintén ügyelendő, hogy gépész-mérnökök ne irassanak be gépész czím alatt. — Festő helyett irandó: festőművész, vagy szobafestő, vagy selyemfestő stb. — Zenész helyett irandó: zeneművész, vagy zongaratanító, hegedűtanító, vagy cigányzenész, vagy közhelyeken zenélő stb. — Szintugy megkülönböztetendők a művész-szobrászok a képfaragóktól. — Nap számosoknál lehetőleg beirandó: mily iparágban keresik rendszerint kenyerüket, például malomban, szeszgyárban, házépítésnél vagy útépitésnél, vasutnál stb. —

Különös gond fordítandó a nők foglalkozási ágaira: az efféle beírásoknál, mint házmesterné, szatócsné, kőmivesné, szabóné stb., nem tudni, vajjon az illető önálló szabó, szatócs stb. vagy csak ilyennek felesége. Ez okból férjes nőknél mindig csak az esetre történték valamely iparág beírása, ha az illető nő tulajdon keresetmódját képezi. — Bordélytulajdonosok és kéjhölgyek mint ilyenek, nem pedig mint foglalkozás nélküliek, vagy mint varrónők stb. irandók be.

Betegséget kutatni nem szabad. Csakis a nyilván való betegségeket, és ezekből is csak azon eseteket kell beírni, melyek az illetőt keresetében gátolják.

10. §. A lakásokról és bentlakókról felvett adatoknak teljessége és helyessége tekintetében befejezett felülvizsgálatot az ügynök (felügyelő) a lakásboríték alsó balszára vezetendő aláírása által igazolja.

11. §. A házgyűjtő-iv felülvizsgálása.

Névtelen utcák a szomszéd utcák megnevezése által olyformán lesznek jelölendők, hogy ez által felismerhetők legyenek.

Üresen álló házakról szintén állítandó ki házi iv, s az üresség oka (pl. lerombolás vagy építkezés miatt, egyház, raktár stb.) megjelölendő.

Üres háztelkekről (de csak a beltelken!) szintén házi iv állítandó ki.

Házakhoz nem tartozó kivételes lakalkalmatosságok (pl. vagonok, üregek, hajók, vizimalmok, sátrak) ugy tekintendők, mintha házak volnának, csak hogy természetök világosan megjegyzendő.

A háztulajdonos neve aláírandó. A névaláírásnál esetleg megjegyzendő: N. N. háztulajdonos (ill. házfelügyelő stb.) helyett N. N. ügynök.

A házgyűjtő-iv összesítése a lakásborítékokra jegyzett lakószámmal összevetendő.

Az összesítés első rovatának »folyó száma« a lakásboríték »f. sz.«-el jelzett sorába (felső jobb sarokban) jegyzendő. Minden lakás, vagy lakásul szolgáló helyiség (bolt, istálló, pincze stb.) külön folyó számmal ellátandó és ezen szám alatt az összesítésbe beírandó.

Az összesítés utána adandó.

Az egész házgyűjtő-iv felülvizsgálása az ügynök (felügyelő) aláírása által igazolandó.

12. §. Ha az ügynök egy házban kétszer megjelent, a nélkül, hogy az összeírási ívek elkészültek volna, köteles az összeírást, a háztulajdonos vagy helyettese kíséretében személyesen elvégezni. Ha e tekintetben oly nehézségek merülnek fel, melyeket rendőr segítségével sem tudna legyőzni, erről, a kényszerfelvétel elrendelése, esetleg az illető megbírástól végett, a kerületi irodában jelentést tenni köteles.

Ellenőrzés, felülvizsgálat, díjazás.

13. §. A főváros beltelkein minden kitöltött mintáért, legyen az számlálólap, boríték, házgyűjtő-iv:

a várban, IV. és V-ik kerületben darabonként 1 kr.,

a többi részekben » 1 1/2 » fiztetik.

14. §. Az ügynökök által beszolgált anyag a beadásra következő 5 nap alatt felülvizsgáltatik. Fizetési ügynökök csakis e felülvizsgálat befejeztével vehetik fel díjaikat.

15. §. Ha hiányos felvétel vagy hibás névbeírás tapasztaltatnék, minden hibás lapért háromszoros díj fog levonatni.

16. §. A mely ügynökök ellen, illetlen magatartásuk miatt, a közönség részéről indokolt panaszok merülnek fel, azok a vezető előterjesztése folytán, a kerületi elnök által, a tényállás megvizsgálása után felfüggeszthetők.

A mely ügynökök utasítás szerinti kötelességüket lanyhán vagy épen roszakarátulag végeznék, azok minden fizetésüktől elesnek, és egész felvételük más ügynök által nyomban újból eszközözendő.

17. §. Az ügynökök a szükséges nyomtatványokból folyton készletet fognak találni a járáselnöknél, a kerületi irodában és azonfelül a fővárosi statisztikai hivatalban (vigadó épület).

Tudnivalók a katonaság és a honvédség összeírása tekintetében.

18. §. A közös hadsereghez és haditengerészethez és a honvédséghez tartozó, tényleges szolgálatban álló személyek összeírása a következő módon fog történni:

a) A tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek, valamint a hozzájuk tartozó polgári személyek (családtagok, cselédek stb.) a mennyiben ezek katonai épületekben, vagy a kincstár által bérben birt épületekben laknak, katonai hatóságok által fognak felvétetni.

b) A magánházakban lakó, bár tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek hozzátartozói (családtagok, cselédek stb.) a polgári számláló ügynökök által vétetnek fel olyképen, hogy minden ily személy után külön számláló lap tölthető ki. Ily számláló lapot a magánházakban lakó, bár tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek is adnak magukról, de azokba csak a név vezetendő be, a foglalkozás rovatába pedig beírandó »tényleges szolgálatban álló katonai egyén«.

c) Katonai kincstári, vagy a kincstár által bérelt vagy másként birt épületeken kívül lakó és nem tényleges szolgálatban álló katonák és katonai felek (nyugalmazott vagy tartalékos tisztek, altisztek, katonák, stb.) ép úgy számláló lapok teljes betöltésével számlálólapnak meg, mint a többi polgári népesség, és azokat vagy maguk, vagyaz ügynökök töltik ki.

d) A katonai kincstári épületekben tartózkodó polgári népesség megszámlálásához szükséges számláló lapok az ügynökök (felügyelők) által szolgáltatandók át a katonai épület parancsnokának és a betöltött lapokat is ugyanők veszik át az illető parancsnoktól.

e) A katonai hatóság által teljesítendő felvételek felülvizsgálata nem szükséges.

Pótlék: Deczember 31-én éjjel uton volt személyek azon helységben irandók össze, a hová rákövetkező reggel megérkeztek. Ennek következtében különösen szállodákban arra ügyelendő, hogy az utról jött személyek az esetre is beírandók, ha éjjel még nem is voltak a fővárosban.

Kulcs a bemondott korévek születési évre való átszámítására.

Korév	Szüle- tési év	Korév	Szüle- tési év	Korév	Szüle- tési év	Korév	Szüle- tési év	Korév	Szüle- tési év	Korév	Szüle- tési év	Korév	Szüle- tési év
0	1880	15	1865	30	1850	45	1835	60	1820	75	1805	90	1790
1	1879	16	1863	31	1849	46	1834	61	1819	76	1804	91	1789
2	1878	17	1863	32	1848	47	1833	62	1818	77	1803	92	1788
3	1877	18	1862	33	1847	48	1832	63	1817	78	1812	93	1787
4	1876	19	1861	34	1846	48	1831	64	1816	79	1801	94	1786
5	1875	20	1860	35	1845	50	1830	65	1815	80	1800	95	1785
6	1874	21	1859	36	1844	51	1829	66	1814	81	1799	96	1784
7	1873	22	1858	37	1843	52	1828	67	1813	82	1798	97	1783
8	1872	23	1857	38	1842	53	1827	68	1812	83	1797	98	1782
9	1871	24	1856	39	1841	54	1826	69	1811	84	1796	99	1781
10	1870	25	1855	40	1840	55	1825	70	1810	85	1795	100	1780
11	1869	26	1854	41	1839	56	1824	71	1809	86	1794	100-on felül.	1780
12	1868	27	1853	42	1838	57	1823	72	1808	87	1793		
13	1867	28	1852	43	1837	58	1822	73	1807	88	1792		
14	1866	29	1851	44	1836	59	1821	74	1806	89	1791		

III. A népszámlálási anyag feldolgozása.

A népszámlálási anyagnak a statisztikai hivatalhoz való beküldése január 7-én vette kezdetét. A mint egy járás a kerületi vezető részéről számszerint át volt vizsgálva, jegyzék kíséretében a statisztikai hivatalhoz volt beküldendő. Itt az ügynökök javából kiválasztott revizorok az anyagot felülvizsgálták, különös tekintettel arra, vajjon a válaszok pontosan vannak-e beírva, és vajjon az ügynök tényleg lakásról lakásra eljárt-e? Ez utóbbi igen fontos föltétel megtartása, mely nélkül az egész ügynöki szervezet és annak költsége fölösleges lett volna, már magából az anyagból is fel volt ismerhető, a mennyiben t. i. az ügynököknek több oly pontra is kellett ügyelnie, miről a közönségnek tudomása nem volt (l. az ügynöki utasítást). Azon felül a statisztikai hivatal néhány száz levelezőlapot küldött szét fővárosi képviselőkhöz, háztulajdonosokhoz stb., a melyekben értesítést kért, vajjon az ügynök kötelességszerűen járt-e el? Az igen sürűen beérkezett válaszok irányadóul szolgáltak az egyes ügynöki szakaszoknak behatóbb vagy felületesebb átvizsgálására, lehetetlen lévén, hogy az összes 360,000 számláló lap és közel 70,000 horiték a rendelkezésre álló rövid öt nap alatt egyenként megvizsgáltassék. A mely járás rosszul volt fölvéve, valamint mindazon esetekben, a hol a beérkezett értesítések szerint az ügynök személyesen el nem járt vala, az anyag el nem fogadtatott és a beidézett ügynököknek javítás miatt újból kiadatott. A kerületi elnökök pedig csak azon ügynököket fizették ki, a kiknek munkája rendben levőnek találtatott. Ezen felülvizsgálási eljárás eredménye iránt l. a népszámlálási bizottság végjelentését, valamint az ahhoz kapcsolt felülvizsgálat eredményéről *) szóló kimutatást.

A kültelki részek átvizsgálása a statisztikai hivatalra nézve különös nehézséggel járt volna, mivel a városnak ezen távol fekvő részeiről helyismerettel nem birunk, és így az anyag felülvizsgálatánál minden támpont hiányzott volna. Ez okból felszólítást intéztünk az ezen vidékeken elhelyezett városi iskolák igazgatóihoz,**) a kik aztán az illető környékeket tüzetesen ismerő egyéneket ajánltak nekünk. Az így ajánlt felülvizsgálók napi 1 frt 50—2 frtjával díjaztattak. Egy-egy kültelki kerület elvégzése legfeljebb két napot vehetett igénybe.

Az üsanyagnak illetén befejezett legelső átnézése után vehette csak kezdetét a voltaképeni földolgozási munka, melylyel első időben azonban folytonosan karöltve járt az anyag felülvizsgálata és kijavítása.

*) Annak jellemzésére, mily szigorúan vettük azon körülményt, vajjon az ügynök személyesen eljárt-e, közöljük itt azon átiratunkat, melyet ily érdemben egyik kerületi vezetőhöz intéztünk, valamint az illető kerület elnökéhez intézett ebbeli jelentésünket:

84/1881. Stat. hiv. Tapasztalván, miszerint a . . . kerület ügynökeinek nagy része nem jár el a lakásokba a felvétel felülvizsgálása céljából, hanem az anyagot a házmesternél vagy futólagnál átnézi, vagy pedig még erre sem akarván időt szentelni, azt egyszerűen átvéve, eltávozik, mi által lehetségessé válik, hogy egyes ügynökök egy délelőtt a nekik lelkiismeretes és pontos munkálkodás mellett szánt 2—3 frtnyi napi kereset helyett 8—10 forintot szereznek: van szerencsém felkérni, sziveskedjék ügynökeit arra figyelmeztetni, miszerint ily általuk egyszerűen minden revízió nélkül átvett anyag a stat. hivatal részéről minden tekintet nélkül vissza fog utasíttatni, megjegyezvén egyszersmind, hogy az ily, a népszámlálásnak a kiszabott időben való befejezését veszélyeztető visszaélésekért az illető vezető urak fognak felelőssé tétetni. Budapest, 1881. január 4-én. Körösi, igazgató.

***) Névszerint a lipótmezei, svábhegyi, külső vácz-uti, heimina-mezei és rákosi igazgató urakhoz.

A népszámlálási űsanyagnak kivonatolása és táblás alakba való átöntése, különösen ott, a hol — mint Budapesten — az előállítandó táblák rendszere meglehetősen bonyolódott, épen-séggel nem valami egyszerű munka. Már magában az ezrivel összegyűlő mindenféle össze-állítások, táblák és jegyzetek összefüggésének áttekintése a nagy tömegnél fogva oly nehéz dolog, hogy abban néha magunk is megzavarodtunk; a mellett pedig a munka egymásutánjában előre jól megfontolt terv szerint kellett haladni, nehogy az űsanyagnak napról napra végbemenő alakváltozásával valamely oly szempont kifelejtsék, mely a feldolgozásnak későbbi sta-diumában már csak nagy fáradsággal és költséggel volna megteremthető. Ennek követke-ztében az egész feldolgozási művelet két önálló rendszeres tervozetre volt fektetve. Az egyik volt a táblák rendszere, t. i. azon adatoknak legkisebb részletekig való kidolgozása, miket az űsanyagból nyerni kívántunk. Ezen rendszer előzetesen ki is nyomatott¹⁾ és a jelen munkának ama tervezettel való összehasonlítása bebizonyítja, hogy a művelet keresztül-vitelénél alig volt okunk ezen tervezettől eltérni; a hol pedig eltértünk, nagyobbára költség kimelés szempontjából és a rendelkezésre álló fedezetre való tekintetből történt az.

A táblázatok összességének ezen rendszere, azoknak teljessége, érdekes-, illetve újvolta képezi azon szempontot, melyből ezen népszámlálási munkának érdeme vagy érdem-telensége megítélendő. Ettől egészen különbözik azonban a feldolgozási rendszer. Itt már az volt a feladat, hogy a táblás alakra hozandó adatok mily módon és mily sorrend-ben nyeressenek az űs anyagból. Ezen feldolgozási rendszer épen-séggel nem haladhatott párhuzamosan a táblák rendszerével, mivel olyan adat, a mely ebben nagyon későn, eset-leg a feldolgozásnak legvégén talál helyet, a feldolgozásnál már az anyag legelső stádiumá-ban volt figyelembe veendő. Így pl. annak kimutatása, hány vak és süketnéma él család-ban? hány intézetben? a táblák rendszerében a harmadik résznek legvégére jutott; a feldol-gozási rendszerben azonban az űsanyagnak legelső stádiumában volt már figyelembe veendő, akkor t. i. midőn a számláló lapok még lakásborítékaikban, ezek pedig még házgyűjtő-iveikben feküdtek: azon pillanatban t. i. midőn a feldolgozás továbbhaladásával a számláló lapok a háztartási borítékokból vagy akár csak a lakásborítékok a házgyűjtőivekből ki voltak véve, merő lehetetlenség lett volna megállapítani, mely borítékok és mely számláló lapok voltak ilyen intézetekből kivéve.*)

¹⁾ Kőrösi, Plan du Dépouillement du recensement de la ville de Budapest. Ráth Mó: 1881.

*) Érdemesnek tartjuk itt idézni, a mit e tekintetben az általunk kiadott »Statiszti-kai füzetek« f. é. május havi füzetünkben a pinczelakók korviszonyainál mutatkozó hiány pótlása alkalmával elmondottunk:

»A fővárosi 1881-iki népszámlálás feldolgozása nem kevesebb mint három kötetre terjedvén, nem esodálkozánk, ha a statisztika technikáját, valamint a népszámlálási művelet feladatát részletesen nem ismerő egyének, ebben annak példáját vélnék találhatni, hogy a statisztika könnyen hajlik az adatok túltermelése felé. Részünkről pedig úgy akkor, midőn a feldolgozási tervet megállapítottuk, valamint később, midőn az ezen terv szerint nyert nagy anyaghalmozóból kiválasztottuk azon részt, mely kinyomatásra érdemes volna, ép ellenkezőleg, folyton azon gonddal küzdöttünk vajjon nem feleltünk-e ki olyan szempontot, mely később valamely fontos kérdés megvilágítására szükséges lenne és melynek hiányát annak idejében annál sajnósabban érezhetnők, mivel az anyag feldolgozásának lépésenkénti haladásával csak nagy költséggel, a feldolgozás befejezésével pedig már épen-séggel nem volna pótolható.

Ily sajnós hézagot tapasztaltunk pl. jelenleg az 1881. évi népszámlálási munka azon fejezetében, mely a népesség korviszonyaival foglalkozik.

Ezen fejezet nem kevesebb, mint 31 oldalt foglal el; számos, terjedelmes táblával van ellátva, azonfelül pedig alig van fejezet (így pl. a hitfelekezeti, nemzetiségi, nyelv-ismereti, műveltségi, családállapoti fejezetek, valamint a foglalkozási statisztika egész kötete), melynek adatai a korviszonnyal folytonos összeköttetésbe nem hoztattak volna, ugy hogy állit-hatni, miszerint a népesség korviszonyaira való vonatkozás a népszámlálási munka 2. és 3. kötetének teljes ötödrészét veszi igénybe. Ez soknak látszik és még sem volt elegendő. Legyen szabad ez alkalmat felhasználnom, hogy a statisztikai feldolgozás természetét nem ismerő olvasó előtt indokoljam, mi okozza a statisztikai táblázatoknak ily felszaporodását.

Valamely statisztikai táblázatnak főkélléke t. i. a r e n d s z e r e s s é g. A ki ily táblát használ, az ugyan csak egyes részeit emeli ki; csak azon számot idézi, mely pillanatnyi szük-

A táblák rendszerét az olvasó e munkából ítélheti meg; azonban hozzá kell tennünk, hogy a kéziratban előállított táblák, mint fejlebb említők vala. jóval nagyobb terjedelműek mivel a feldolgozás által nyert tábláknak csak kisebb részét rendezhettük sajtó alá.

A feldolgozási rendszer pedig a felvételi minták természetéhez képest három főrésze oszlik: A) A ház-gyűjtőív adatainak feldolgozása. B) A lakásboritékok feldolgozása. C) A számláló lapok feldolgozása.

A) A házigyűjtő iver feldolgozása.

Az anyagot oly állapotban kell képzelnünk, hogy minden lakás számláló lapja az illető lakás boritékjában, minden háznak lakásboritékjai az illető ház gyűjtőívében, ez pedig a három oldalról összekötött kemény házthékában van elhelyezve. Az egy-egy népszámlálási járásba tartozó házthékák közös heveder által voltak összefűzve.

Az első feladat volt tehát a házak és lakóinak számát, ez utóbbit pedig a két nem szerint megállapítani. Ez alkalommal általános átvizsgálása is történt az egész felvételi anyagnak és a házagos felvételek kijavítására revizorok lettek a helyszínére kiküldve,

Az anyagnak ezen állapotában a következő szempontok is voltak figyelembe veendőek:

a) A felvételnél nemcsak házak, hanem hajók, vagonok, barlangok stb. is lévén házigyűjtőívvel ellátandók, mindenekelőtt ezen »nemházakat« ki kellett küszöböltnünk.

b) Az országos népszámlálási művelet a tényleges népességen alapszik, a fővárosi statisztikai hivatalnak pedig az országos hivatal számára készitendő ezen eredményen kívül ki kellett mutatnia a rendes lakosság viszonyait is. A rendes lakosság fogalma annyiban különbözik a tényleges népességétől, hogy magában foglalja az ideiglen távollevőket is, ellenben kizárja az ideiglen jelenlevőket. E szerint a népességre vonatkozó anyag három kategóriára volt osztandó és mindhárom párhuzamosan volt feldolgozandó, u. m. külön az ideiglen távol- és az ideiglen jelenlevők valamint külön a fennmaradó csoport, melyből azonban a huzamosan távollevők, — a kik sem a tényleges, sem a rendes lakosság feldolgozásánál tekintetbe nem jönnek — előbb kiszedendők valának.

c) A magán épületekben lakó katonák a polgári ügynökök által lakásaikon lévén összeírattva, de azonfelül a katonai hatóság által készített kimutatásban is lévén bentartalmazva, ezeknek felvételi lapjai szintén kihasítandók valának.

zik a főváros minden egyes kerületében. Ez adatra a tanfelügyelőségnek okvetlen szüksége lévén, köteleességünknek tartottuk abbeli megkeresésének, hogy azokat összeállítsuk, megfelelni. Az erre vonatkozó összeállítás aztán Havi Füzetünk 116. számában pótlólag meg is jelent.

Ezen példák által talán sikerült igazolnunk, miért kellend népszámlálási munkánkban házagos találni, dacára azon tenger számadatnak, mely abban napvilágot látott és dacára annak, hogy kéziratban még majd tiszser nagyobb adatanyag van feldolgozva.

Világos továbbá, hogy nemcsak a sajtó alá rendezésnél, hanem már előbb a munkaterv megállapításánál is sokféle megszorításnak kellett költségkímélés szempontjából tért engedni; így a korstatisztika feldolgozási tervének megállapításánál megkímélhetni véltük azon költséget, mely a koradatoknak a lakás fekvésével való kombinációja által okoztatott volna. A lakások fekvésének statisztikája tudniillik a következő hét alaprovat rendszerén nyugszik: pinczelakás, földszinti lakás, I., II., III., IV. emeleti lakás, padlásalakás. Ezeknek 3900 koradat szerinti részletezése tehát ismét 27,300 új adatot eredményezett volna, azaz a fővárosi lakosságnak 355,682 számlálólapját 27,300 rovat szerint kellett volna felosztani. Erről tehát lemondtunk. Jelenleg azonban mi magunk jövőnk azon helyzetbe, hogy az ezen tábla elmaradása által okozott hiányt azon okból érezzük meg sajnosan mivel a halandósági statisztikában tüzetesen kívánunk foglalkozni a pinczelakásokban élő gyermekek halandóságával, e célra pedig szükségünk volna a pinczében lakó gyermekek számát is ismerni! Ezen házagos most pedig már épenséggel nem is pótolható, mivel az utolsó népszámlálásnál a lakás fekvése csak a boritékon volt felemlitve, nem pedig a 356,000 számlálólap mindegyikén. E kérdésre csakis a feldolgozásnak azon legelső stádiumában válaszolhattunk volna, a midőn minden számlálólap még lakásboritékjában volt elhelyezve, mely stádiumban tehát lehetséges lett volna ezen háztartási boritékokat a lakás fekvése szerint stéosztani és minden emelet lakóinak korviszonyait külön feldolgozni. Jelenleg, midőn a számlálólapok alfabetikus sorrendben vannak összefűzve, határozott lehetetlenség volna ily anyagból a felvetett kérdésre választ nyerni, hacsak a 370,000 lap mindegyikéről a lakásszámot ki nem jegyezzük, és mindegyikhez ki nem keressük a 70,000 lakásboritékból a hozzávaló lakást, a mi azonban több száz forintra rugó költséggel járna.

d) A testi és szellemi fogyatkozásokban szenvedőknek lakáson és intézetben való elhelyezésének kimutathatására ezeknek felvételi lapjai ez irányban jelzendők valának.

e) A házaspárokra vonatkozó táblák kitöltése szintén csakis az anyag ősállapotában lévő foganatosítható, a midőn t. i. a férj és feleség lapja még ugyanazon lakásborítékban volt található — ezen, a táblázatok rendszere szerint nagyon is messze eső kérdés a feldolgozásnak szintén ezen legelső stádiumában volt már előkészítendő.¹⁾

f) Anuak megfigyelése, mikép változott a család körében a két utolsó nemzedéknek anyanyelve, szintén csak az anyagnak ezen stádiumában volt lehetséges. A követelt eljárást lásd a 2. rész 140. lapján; az eredményt az 54. számú táblán.

g) A túlnépes lakások szintén az anyagnak ezen stádiumában voltak kiirandók, mivel máskülönből lehetetlen lett volna a bentlakók személyes viszonyait kipuhatolni.

h) A házi állatok statistikája, miután azok felvétele a házgyűjtő lajstromon történt, szintén a művelet ezen stádiumában volt elvégzendő.

Ezen szempontok figyelembe vétele indokolja az alább következő utasítás néhány máskülönből meg nem érthető pontjának szükségét.

A mi mármost a házstatistikának feldolgozási módját illeti, mi költségkímélés szempontjából azt egybe foglaltuk magának a házak összesítésére szolgáló lajstromozási munkával. Ezen összefoglalás úgy vált lehetségessé, hogy ezen lajstromot, a melybe bevezettük, hány ház, hány »nemház«, ezekben hány lakó, hány házi állat, továbbá hány szoba stb. találattott, oly módon szerkesztettük, hogy az az összesítés befejeztével — midőn tehát arra már többé szükség nem volt — szeletekre feldarabolhatóak. Minden ilyen szelet e szerint egy-egy háznak számláló kártyáját képviselte, úgy hogy ezen 11,000 számláló bárczának újból elkészítése szükséges nem vala.

Itt következik mármost:

A házak összesítési

Folyó szám	Kerület	Házszám	Épület magassága	Találtatik benne							Lakik ²⁾ benne		Van-e vízvezeték	Ürülék eltakarítása
				szoba	hálófülke	vakszoba	előszoba	konyha	egyéb helyiség	összeirtak száma	ezekből rendszer lakosság			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
		1) 2) 3)												
		1) 2) 3)												
		1) 2) 3)												

Jegyzet a harmadik rovat kitöltésére: a három sorba a következő adatok irandók be: 1. Utcza. — 2. Lakház-e vagy mi más épület? — 3. Ha túlnyomólag nyilvános célra szolgál, ennek megjelölése.

Az összesítés befejeztével a lajstrom a 15. rovat után elvágatott, a jobbra maradó része összefűzetett, míg a balrész a vastag vonalok irányában szeletekre metszetett.

¹⁾ Minden háztartás lapjai kiterítettven, a férj és feleség lapjai kikerestettek. Minden házaspárról ezután kis bárcza állítottatott ki, mely az illetők korát és vallását tartalmazta. Ezen bárczák alapján készítettek azután a második rész 63, 64. és 65. számú táblái (1. a 237-dik lapon levő utasítást)

²⁾ Ezen rovatban jövőre a két nemet külön kellend kimutatni.

Utasítás a népszámlálási anyag legelső átnézéséhez.

1. Minden egyes ház (theka) minden közigazgatási kerületben egytől kezdődőleg folyószámmal számoztatik (kék szám!) és pedig az illető kerület kültelkének hozzá számításával.

2. Ha oly theka találtatik, mely nem lakásra szánt épületre vonatkozik, az ilyenre a következő pecsét tettetik, »NEMHÁZ« s az ilyen »nembáz« sora a háznyilvántartási lajstromban színesen végig huzatlik.

3. A thekákban levő házigyűjtő iverk szinte azon folyó számot kapják, a melyet a thekákra irtunk. (Lakásborítékok ezuttal nem számoztatnak.)

4. Minden borítékból a számláló lapok kivételnek s a távollévők és közszolgálatban álló katonák megjelöltetnek. A megjelölés eként történik:

a) az ideiglenes (két hónapon innen) távollévők lapjainak »felelet« részére egy föltűnő I iratik és róluk egy másolat vétetik fehér vagy kék számláló lapra.

b) a huzamosan távollévőknél (két hónapon túl) egy feltűnő h iratik szintén a a lapnak felelet részére, de ezen lapok már ki is vétetnek az anyagból s külön össze-gyűjtetnek, megjelöltetvén azonban előbb a lap fejében a járás száma.

c) a közszolgálatban álló katonáknál a felelet oldalára egy k iratik, s e lapok úgy kezelendők, mint a huzamosan távollévőkéi.

5. Mindezen lapok száma egy erre készült s ide mellékelt jegyzékben vonással (l) megjelöltetik; a távollévők és katonák után huzott vonások száma minden szakasz befejez-tével összeadatik.

lajstromának mintája.

Kerület	Ház folyószáma	S z a r v a s m a r h a										J u h		Kecske	
		magyar fajta (fehér vagy szürke)					bivaly	színes fajta (svájzi, csira, tarka)				hízó marha	magyar vagy erdélyi juh (raczka)		birka vagy ne-mesített juh
		tenyészmарha						tenyészmарha							
		bika	tehén	nőven-dék marha	járomos ökör			bika	tehén	nőven-dék marha	járomos ökör				
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29		

6. Azon borítékra, melyben távollévőt vagy katonát találtunk, az alábbi pecsétet nyomjuk s az illető rovatokat ennek keretében kitöltjük.

Távollévők:	2 hónapon alúl:	_____	férfi,	_____	nő.
	> > túl:	_____	>	_____	>
Tényleges szolgálatban levő katona: _____					

7. Az összes átnézett lapok már nem tétetnek vissza a borítékba, hanem csak annak hajtásába csuszattatnak.

8. A borítékon levő létszám a házgyűjtő iv összesítésével összevettetik s ennek megtörténte megjelölendő.

9. Ez összesítés szintén utánaadatik és összege a háznyilvántartási lajstroméval¹⁾ összevettetik s ennek megtörténte ezen lajstromban megjelöltetik.

10. Miután a háznyilvántartási lajstromban csak az összes lakók számára van rovat, ezen lajstromban minden egyes ház sorában a lapszélére a nők száma veres tintával beíratik.²⁾

11. Azután ezen nyilvántartási lajstrom lezáratik és eredménye egy új összesítési lajstromba vezettetik át, hogy így az egyes szakaszok összesíthetők levén, a kerület összegét megnyerhessük.

Utasítás a házak összesítési lajstromának kitöltéséhez.

(L. e lajstromot a 284/5-dik lapon).

A csoport kibontásakor a házhékák folyó szám szerinti sorrendbe szedendők. Esetleges hézagok a népszámlálási iroda vezetőjének bejelentendők.

E folyó számok mindjárt végig beírhatók a házösszesítési lajstromába.

NB. A rovat közepére írunk, minthogy a vastag vonal elvágási határ.

1. Mindenek előtt kiszedetnek a következő intézetek az összes anyagból, u. m. országos tébolyda, Schwarzer-féle intézet (I. ker. kék golyó-utca), siketnéma-intézet (Rottenbiller-utca), vakok intézete, és minden egyes lapra ráíratik az intézet neve. Továbbá kiszedetnek az összes kórházak és minden lapra ráíratik: »kórház«.

E kórházak a következők: Rókus kórház, barak kórház, pesti katonai kórház budai katonai kórház, kereskedelmi kórház, Bethesda, Pesti izraelita kórház, irgalmasok kórháza, Erzsébet kórház, üllői-úti és újvilág-utcai klinika, óbudai hajógyári kórház, óbudai izraelita-kórház, Knezits-utcai hasonszenvi kórház és óbudai közkórház.

2. Minden egyes kerület az első járáson kezdve dolgoztatik fel, s a thékákra írt kék folyószám adja a házi lajstrom első rovatának számát.

A lakházakon kívül házak gyanánt kezeltettek a »nemházak« (pl. hajó, vagon, barlang, fakamra stb.). Ezek e czímükön irandók be a 3-ik rovat 2-ik pontja után.

3. A házi théka felbontatván, abból a házgyűjtő-lajstrom kivétetik, s ebből töltetik ki az összesítési lajstromban:

a) a kerület,

b) utca,

c) házsám, (annak homlokzatáról),

d) lakók száma, (az utolsó oldal összesítéséből),

e) a ház magassága, (a 2-ik oldal 2-ik kérdése alapján),

f) el van-e vízvezetékkel látva (szintén a 2-ik oldal 3-ik kérdése alapján),

g) az árnyékszéki ürüléknek eltávolítási módja, (ugyadazon oldal 4-ik kérdő-pontja alapján), végre

h) a házi állatok, (a házgyűjtőiv 3-ik oldaláról).

Ezen beírásnál a következő rövidítések használtatnak:

A kerület a népszámlálási számmal vagy betűvel jelöltetik, tehát I., II., III, stb. kerület, vagy A, B, C, D, E, F, G (a kültekknél),

A ház magasságára vonatkozólag: fsz. = földszintes ház, I. = egyemeletes, II. = kétemeletes, III. = háromemeletes, IV. = négyemeletes.

A vízvezetékre vonatkozólag, ha a ház vízvezetékkel el van látva, egy »i« íratik, ha nem = »n«.

Az árnyékszéki ürülék eltávolításánál »f« = elfuvarozás, »cs« = csatornán át, »o« ha semminemű ily intézkedés fölemlítve nincs.

A lakók számára két rovat áll rendelkezésre (12 és 13); az elsőbe az összeirt lakosság, (de a katonák levonásával!) másodikba a laknépesség íratik be, vagyis az ideig-

¹⁾ Ezen lajstrom a kerületi vezetők által volt vezetve (l. vezetői utasítást) és az ósanyaggal együtt került a statisztikai hivatalba.

²⁾ L. a 287. lap 2-dik jegyzetét.

len jelenlevők és a huzamosan távollevők levonása, de az ideiglen távollevők hozzászámitása után eredő szám.

Az eddigi adatok mind a házi gyűjtőlajstromból iratnak be. Ennek megtörténte után minden egyes lakásboritékon keresztülmenve, összeadjuk a) a szobákat fejben s beírjuk az illető rovatba, — azután ismét átmenve minden egyes boritékon, összeadjuk (fejben): b) a hálófülkék számát, s beírjuk egy számban az illető rovatba, s így teszszük ezt a többi még felsorolt lakrészekkel (6—11 rovat), mely műveletnél azonban megjegyzendő, hogy ha fél konyha jönne elő, ez csak mint $\frac{1}{2}$ adatik (fejben) a többihez, de ha ily összeadás mellett pl. $\frac{4}{2}$ konyha jönne ki, az utolsó fél elhagyatik, s csak az egész szám iratik be a 12-dik rovatba.

Ha a boriték átnézésénél észrevennők, hogy a ház nyilvános épület, a z a z, hogy lakrészeinek túlnyomó része nem lakásra, hanem közezőlokra szolgál, akkor e körülmény a 3-ik rovat 3-ik pontja után oly módon jelzendő, hogy az illető intézetre rá lehessen ismerni: tehát nem kórház, hanem Rókus-kórház, nem kaszárnya, hanem üllői kaszárnya stb., s a lakboritékon ez esetre a 4-ik kérdőpont színesen aláhuzandó.

Utasítás a házaspárok és a túlnépes lakások kiírására.

Miután a házösszesítési lajstrom kitöltésekor egyszersmind a házaspárok és a túlnépes lakások statisztikája is készül, ennélfogva a már kiadott utasításon kívül még lembe veendők a következők:

1. A háztékák felbontása után, minden boriték lapjait átnézvén, a házások kivételnek és páronként összerakotván, kitöltetnek a mellékelt bárczák; ezek felülről lefelé következő sorrendben töltendők ki.*) Ha valamely férjnek neje, vagy nőnek férje nem volna a lakásban található, az ily lap kivéttetik, s rányomatik családi állapota után a: »Vizsgálendő.« féle pecsét.**)

NB. Cselédek, napszamosok, pinczerek, segédek, szóval olyanok, kikről feltehető, hogy házas fél nélkül lakhatnak, nem adatnak ki vizsgálatra.

A »mi czímen lakik a lakásban« rovatból kitünő ágyrajáró, vendég, cseléd, segéd, szóval, mindazok lapjai, kikről föltehető, hogy a lakáson házasfelükkel helvet nem találunk, szintén ki nem veendők.

Kor és vallás ki nem töltése esetében azonban a lap mindig vizsgálatra beadandó

2. Minden háztartáson végig menve, megnézzük, van-e túlnépes lakás? Túlnépes lakás az, hol a szobákat, előszobákat és konyhákat összeadva, kitünik, hogy a lakók több mint 4 ember jut ily lakrészre. Az ily lakásból kivesszük a lapokat, az elsőre ráírjuk, hány lakrész volt a boritékon feljegyezve s mindnyáját jobbra félreteszszük, papirszelet által választván el e csomót a rákövetkezőtől.

3. Ha így a túlnépes lakások lakóit jobbra elhelyeztük, akkor a többi boritékokból kisedett lapokat balra teszszük, s ha már csak a pusztá boritékok maradnak, akkor fejbéli összeadás folytán, a lakrészek száma a házösszesítési lajstromban kitöltendő, megjegyeztetvén, hogy az »egyéb« nem töltetik ki.

4. A népszám beírásánál csak az első rovat, a tényleges népességé, töltetik ki a házigyűjtőívben.

Utasítás az ideiglen távollevők revíziójához.

1. Minden ily ideiglen távollevő lapja külön tartva lévén, az egyéb »vizsgálendő«-kal együtt fog megvizsgálatni, hogy esetleges hézagok adatok kitöltessenek.

Mínthogy azonban ez adatok nem mindegyike eléggé fontos arra, hogy miatta ily terhes utánajárást elrendeljünk, csakis e négy pont hézagai adandók ki a revízióra:

- a) családi állapot,
- b) anyanyelv,
- c) foglalkozás,
- d) vallás.

*) És pedig azért, hogy a bárczák helyes kiírását könnyebben lehessen ellenőrizni.

**) Az ilyen pecséttel ellátott fölvételi nyomtatványok külön fiókba helyeztettek; esténként ezen fiók tartama a helyszínén való utánjárás céljából kiadott a kerületenként beosztott felülvizsgálóknak.

2. Ennélfogva lehetőleg sürgősen át kell menni az ideiglen távollevőkön és a hol az érintett pont valamelyike kitöltetlen, az félreteendő s revizióba kiadandó.

Utastítás a szobák népességének kiszámítására.

1. Minden lakásboritékon a szobák számaival osztjuk a lakásban összeirtak számait; az osztás eredménye a boriték alsó szélére színesen beíratik.

2. Az osztási eredményben, az egész számok után következő törteket nem írjuk ki, hanem e tört helyett + jelt írunk.

3. A lakrészek, t. i. szoba, előszoba és konyha, egy számba összeadatván, e szám a boritékon az »Egyéb helyiségek« szavak után színesen beírandó.

Túltömött lakás jegye.

Utcza _____

kerület. _____

f. sz. _____

Lakház vagy mi?	Kor:	Mi címen laknak:
Ha nem szoba, mi más?	— 5	Család, rokon f. nő
Szoba....., előszoba, konyha; összesen	—10	Cseléd, ip. segéd > >
Lakás fekvése:	—20	Albérelő > >
Rendes lakók: f. _____, nő _____; együtt	—60	Ágyrajáró > >
	60 f.	Egyéb > >
Foglalkozás:		

Példák: Ha 4 szobában kilenczen laknak $9:4 = 2\frac{1}{4}$, a boritékra 2 + íratik.

Ha több a szoba mint az ember, tehát egy szobára kevesebb jutna egy egésznél, akkor az arány törtalakban íratik, számlálólul íratván a lakószám, nevezőül a szobaszám.

Ha 7 szobában 3 ember lakik, $3:7 = \frac{3}{7}$ és a boritékra $\frac{3}{7}$ íratik.

A házigyűjtőívek feldolgozása 1881. február 14-én vette kezdetét és a helyszínén történt fölvételekkel együtt márczius 16-án be volt fejezve.

A házak összesítési lajstroma mármost egyes házak szerint fölszeletvén — a lajstrom ez okból volt csak egyik oldalán nyomtatva — az egy-egy épületet képviselő szeletek következőkép dolgoztattak fel:

Utastítás az épület- és utcza-statisztika szerkesztésére.

1. A szeletek utcza szerinti csoportosítása után, ezek alfabetikus sorrendbe szedetnek.
2. Minden utcza csoportja hat részre osztandó: a) lakott lakház; b) nem lakott lakház; c) egyéb lakott épület; d) egyéb nem lakott épület; e) lakott »nemépület« (nem ház); f) lakatlan »nemépület«. Az eredmény utczánként beírandó (l. a 3. sz. táblánkat).

3. Az épületek (a—d) emelet szerint osztályoztatnak (l. szintén a 3. sz. táblát). Ugyanott található továbbá a cselédeknek ez alkalommal történt utczánkénti összeolvasásának eredménye. *)

4. A lakházak emelet szerint osztályoztatván, kitöltetik a 7. sz. tábla.

5. A vízvezetékekkel bíró épületek kiválasztatnak (l. eredményt a 4. sz. táblán).

*) A cselédek száma már az ügynökök által volt a lakásboritékon kiüntetve. (l. a járáselnöki utastítást).

6. Az épületek csatornázás szerint háromfelé osztályoztatnak: csatornázás, elfuvarozás, semmi eltávolítás; (az eredményt l. a 4. sz. táblán).

Az utcza szerinti szétosztás összevegyül, de a kerületek külön tartandók.

7. Egyéb épületek bárczái azok rendeltetése szerint 17 csomóra felosztattak (e munka eredményét l. a 8. sz. táblán).

8. A »nemépületek« szintén minőségük szerint részleteztetvén, az eredmény adta a 9. sz. táblát.

9. a lakházak emelet szerint osztályoztatván, az eredmény adta a 7. sz. táblát.

10. Lakott lakházak osztályozása szobák száma szerint, 22 fokozat szerint (l. az 5. sz. táblát).

11. Lakott lakházak osztályozása lakóik száma szerint, 36 fokozat szerint (l. 6. sz. táblát).

A túlnépes lakásokról kiirt bárczák alapján készültek aztán a túlnépes lakások táblái (26, 27, 28, 29, 30, 31 és 32. sz. tábla, valamint a II. rész. 42. sz. táblája) melyeknek előállítási módja különben bővebb magyarázatot nem igényel.

A felhalmozási munka ezen stadiumában annak eddigi eredményéről a következő rövid jelentést intéztük a közp. bizottság elnökéhez:

1881. márczius 21-én.

Van szerencsénk a népszámlálási anyag feldolgozásának f. hó 10-ig bezárólagos menetét, valamint az ezen napig történt kiadások elszámolását beterjeszteni. Előre bocsátván, hogy a feldolgozási munka számtalan mozzanatokból áll, melyek némelyike rövidebb, másika hosszabb időt igényel, sőt a munka menete is ugyanazon időben egyik feldolgozásnál csak egy-két, másiknál pedig 10–20 egyén munkáját igényelvén: teljesített munkánkról csakis úgy lehet némi áttekintést nyújtanunk, ha beszámítjuk azon előkészületi munkálatokat is, melyeket csak később érvényesítendő munkálatok elkészítésére fordítottunk.

Ez ideig a népszámlálási irodában naponta átlag 17 egyén működvén, ezen munkaerővel a következő munkálatok végeztek:

Teljesen lezárattott a házi állatokra vonatkozó országos minta. E művelet keresztülvitelére az összes házigyűjtő iven, tehát mintegy 11,000 thékán, házról-házra kellett átmenni, s egyenként átnézvén az illető rovatokat, azokból a melyekben házi állatok is feljegyezve voltak, az adatokat kiírni. Midőn tehát arra, hogy a főváros az adatokat az országos statist. hivatalhoz bemutathassa, okvetlen az egész anyagon végig kellett menni, természetes, hogy így a fáradsághoz képest csak kevés eredményt mutathatnánk fel, ha ugyane munkával más műveletet nem kötünk össze. Ez okból tehát ugyanez alkalommal kiirtuk az épület-statisztika elkészítésére szükséges adatokat is, egy és ugyanazon munka keretében szoritván t. i. az egyes háznak kiírását is, azok minősége, szobáik és lakrészeik száma és lakóiknak, valamint a cselédeknek száma szerint. E szerint jelenleg már ki van töltve az orsz. minták azon nehezebb része is, mely az összes szobák és melléklakrészek számának kimutatását tartalmazza.

Ugyanez alkalommal külön rakattak azon lapok, melyek túlnépes lakásokra vonatkoznak, s melyek tartalma külön bárczákra átvezetve, a túlnépesedési statisztikának szolgáló feldolgozási anyagul. Végül ugyanezen alkalommal kiirtattak a házaspárok statisztikájára vonatkozó vallás és korbelti adatok. Az efféle kijegyzések, ill. külön apró bárczák száma mintegy 70,000-re rug, kiírásukra pedig szintén az összes számláló lapokon, tehát 360,000 lapon kellett egyenként átmenni a végből, hogy konstatálható legyen, vajjon mindkét házasság együtt van-e és mi azoknak kora és vallása.

B) A lakásborítékok feldolgozása.

Az anyag állapotát illetőleg előre bocsájtjuk, hogy a 364,487 számláló lap ugyan már többé nem a 77,480 háztartási borítékjában bent, de igenis még azok mellett volt elhelyezve, úgy hogy a kapocs a lakó és annak lakása, valamint egyes lakó és családja ill.

háztartása közt még meg nem szünt. Azon pillanatban azonban, midőn a borítékok feldolgozása céljából azokat a számláló lapoktól el kellett különíteni, e kapocs megszűnt és — miután a számláló lap semmiféle, a borítékot illető vonatkozást nem tartalmaz — evvel együtt megszűnt volna annak physikai lehetősége is, hogy ily viszony iránt később valamiféle felvilágosítást nyujtsunk. Bár legjobb tehetségünk szerint iparkodtunk vala magunk elé állítani mindazon szempontokat, a melyek e tekintetben figyelembe jöhetnének, mégis nyugtalanítólag hatott azon gondolat, hogy valami jogosult szempont figyelmen kívül maradhatott volna, e hézagot pedig utólag semmikép sem pótolhatnók. Hogy ez iránt megnyugtatta legyünk, elhatároztuk magunkat az összes 77,000 borítékot és 364,000 számláló lapot folyó számokkal ellátni, melyek segédelmével aztán mindig lehetséges lesz azon lapokat ismét összekeresni, a melyek előbb egy háztartást képeztek vala. Minden boríték tehát folyó számmal láttatott el, és a folyó szám, — e célra vett, részben kölcsön nyert és összesen öt példányban meglevő — Trouillet-féle számozó-géppel, az ahhoz tartozó összes számláló lapokra is rányomatott. Az ez által okozott fáradság és költség mintegy biztosítási díját képezte a táblák szerkesztésébe netán becsuzzott hézagnak. Hozzátehetjük különben, hogy mai napig még nem jöttünk abba a helyzetbe, hogy e számozás hasznát igénybe vettük volna.

Az egész munkálat városrészenként haladván, a városrészek anyagát összevegyíteni nem volt szabad. Minden városrészen belül mármost következőleg csoportosították e lakásborítékok:

1. Megolvasztatván a hálófülkék, lakszobák, konyhák és előszobák száma s ebből kitöltetett a 13. sz. tábla.

2. Az anyag négyfelé osztottat: a) rendes lakás; b) »nemlakások« (barlang, fészer, vagon stb.); c) intézetek (u. n. »külön háztartások«, mint kórházak, kaszárnyák, árvaházak, stb.) a melyekre, nemcsak a család de még a közönséges háztartás fogalma sem alkalmazható; d) üres borítékok. Ez utóbbiak a helyiségek minősége és fekvése szerint osztályoztatván megállapítottat az üresen állás oka (l. a 16. számú táblánkat, valamint a 10. sz. tábla illető öt rovatát.¹⁾

3. A »nem lakások« feldolgozásának eredményeit a 10. sz. tábla »nem lakás« című rovatjai tartalmazzák.

4. Az »intézetek« borítékjai mindenek előtt az intézet célja szerint csoportosítottak; így keletkezett a 15. számú tábla; az illető lakások emelet szerinti feldolgozásának eredményét a 10. sz. tábla »rendkívüli háztartások« című rovatjai tartalmazzák.

5. Az eddig említett kisebb csoportok ily módon fel lévén dolgozva, legvégül vétetett feldolgozás alá az anyag zömét képező és minden tekintetben legfontosabb csoport a »rendes lakások«. Ezek a következőkép voltak kezelendők:

a) a lakók száma szerint (1 lakótól 20-ig) 20 csoportra osztattak; így keletkezett a 17. sz. tábla;

b) annak kimutatása, hány lakás van melyben szobánként átlag egy, melyben két, három stb. ember lakik (l. 20. sz. táblánkat A. rész). Ez hosszabb előkészítési munkát igényelt, Ugyanis előbb minden háztartásról meg kellett állapítani, hány ember jut átlag egy szobára: a hol tehát a lakás több, mint egy szobából állt, ott a szobák számával a lakók számát osztani és a hányadot a boríték sarkán megjelölni kellett.²⁾ Ezen hányadok aztán 20 csoportra halmozattak (1, 2, 3 . . . 20 lakóval);

c) a fentebbi táblában a lakások voltak népességi kategóriák szerint kimutatva; hiányzik még a szobáknak ép ilyen kimutatása. Ennek kimutatására a már létező husz csoport mindegyikéből a szobák száma (fejben) összeadatott és az eredmény a 20-ik tábla B. részébe volt bevezetendő;

¹⁾ Minden csoport feldolgozásánál egyuttal ügyelni kellett arra is, nem-e abból merítendő valamely más táblának egyes rovatja; így pld. az üres borítékok feldolgozásánál a fentemlített 16. és 10. sz. táblán kívül, ki voltak töltendőek a 17. és 20. sz. tábla utolsó előtti rovatjai. Ezen apróbb részleteket azonban itt csak általánosságban és egyszer-mindenkorra érintjük.

²⁾ Az osztás csak az egész számokig történt. miután a törtszámok amugy is az illető osztályzat két határértéke közé esnek (pl. a $1\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{4}$, $3\frac{1}{2}$ lakóval bíró szobák mint »a 2—3 lakóval« bírók osztályába).

d) végül a husz csoport lakó számának összeadása által keletkezett a 20-ik tábla C. része.

Ezen munkálat után a felállított husz csoport összecsapatván, megint egy tömegben állt előttünk egy-egy egész kerület rendes lakásainak anyaga.

e) Az egész anyag a lakás fekvése szerint 7 felé osztatott: pincze, földszint, $\frac{1}{2}$ vagy első emelet, II. III. IV-ik emelet, padlás. A lakások, szobák és lakók száma összeadtván, kitöltettek a 10. sz. tábla »rendes lakások« című rovatai. Minden emelet lapjai aztán ismét kétfelé osztattak a szerint, a mint a helyiség üzleti czélokra is, vagy csak lakásra szolgált; az eredmény adta a 21. sz. tábla tartalmát;

f) a két utolsó osztás összegyülvén, ismét fekvés szerinti csoportok állottak elő, a melyek aztán a szerint, a mint konyhával bírtak, vagy nem, vagy pedig egy konyha több lakásnak közösen szolgált, háromfelé osztattak: így keletkezett a 14. számú tábla;

g) az utolsó három osztály összevegylvén ismét a fekvés szerinti kategoriák álltak elő. Ezek mindegyike tíz csoportra osztatott, a szerinti t. i. a mint a szobák száma (előszoba, alköv stb. nélkül) 1, 2, 3. . . . 10 vala; az egy-egy csoportra eső boritékok száma, valamint az ezeken följegyzett szobák és lakók száma megolvastatván, így készült a 11. számú igen fáradságos tábla;

h) azon csoport, mely az egy szobából álló lakásokat tartalmazta, az abban lakó személyek neme szerint a 12 számú tábla fejrovatahoz képest külön feldolgoztatott.

6. A szállók, mint említők, egészen külön felvétel alapját képezték. Az illető felvételek eredményei külön bárczákra átvezettetek és ezek alapján készült a szállók lakviszonyaival foglalkozó 23., 24. és 25. számú tábla.

A lakásboritékok feldolgozása márczius 13-dikán kezdődött és ápril 8-dikán volt befejezve.

C) Az egyéni számláló lapok feldolgozása.

A számláló lapokról, könnyebb kezelhetőség végett, balfelük, mely a nyomtatott kérdéseket tartalmazta, levágatott, úgy hogy a munkás kezében csakis a nyomtatvány azon fele maradt, mely a beirt válaszokat tartalmazza.

A számláló lapokon beérkezett válaszok nyújtják a népszámlálói munkának tágabb értelemben vett demografiai részét. A következő kérdésekre vonatkozó válaszok:

Viszony a háztartás fejéhez;

Jelenlét és távollét;

Testi és szellemi hiányok és betegség,

a többi válaszokkal szerves összefüggésbe nem hozatván, önállóan és előzetesen dolgoztattak fel.

A háztartási főhöz való viszony feldolgozása a 22. sz. táblát eredményezte.

Ezen rovat feldolgozására a következő utasítás szolgált.

Az egész anyag 6 csoportba osztandó és pedig:

1. családfő, illetve családanya, 2. családtag és rokon, 3. cseléd, 4. iparossegéd, 5. albérlő és ágyrajáró, 6. egyéb.

A főbérlő családfőnek tekintendő; családanya csak akkor, ha elvált vagy özvegy. Ha rokon mint albérlő lakik, úgy ennek (albérlőnek) veendő; fogadott gyermekek családtagoknak tekintendők, kosztosok az »egyéb« csoportba teendők. Kocsis, felvigyázó és más nem szorosan cselédnek tekinthető egyének szintén az »egyéb« csoportba teendők. Iparossegédeknek tekintendők a tanoncok is, nemkülönbben a kereskedősegédek, általában mindazok, kik iparos összeköttetésüknél fogva laknak a házban. A lapok összeolvasásánál az ágyrajárók az albérlőktől külön választandók és külön olvasandók meg. Az »egyéb« csoport nem olvasandó meg, hanem a vezetőnek adandó át, a ki ezen csoport elemeire felbontandja.

A jelenlét és távollét rovatainak kiaknázása a 2. számú táblának »ideiglenesen jelen — ideiglenesen távol — huzamosan távol — huzamoson jelenlevő« címmel ellátott rovatok adataira vezetett, valamint a honossággal és a tartózkodás helyével való kombinatio a 33. és 34. számú táblára, míg a távollét tartamának feldolgozása a 35. számú táblára. —

A testi és szellemi hiányban szenvedők számláló lapjai a 67., 68., és 69., végül a betegek lapjai a 70. számú tábla rovatai szerint dolgoztattak fel. Ez utóbbi két feldolgozásról főlemlíthető, hogy mindazon esetekben, a hol a hiányok egymásközt kombináltan léptek föl, a kombinált esetről külön segédbárcza volt kitöltendő (így pl. vak és hülye siketnémáról egy »vak« és egy »hülye« segédbárcza készült, hogy az illető mindkét helyen számbavételessék). Továbbá, hogy a siketnémák neve és lakása külön jegyzékbe foglaltatott, mely aztán az egyes eseteknek szakszerű megvizsgálása céljából, a fülgyógyászat egyetemi tanárának rendelkezésére bocsájtott.

Ezek után következett a munkának egyik legbonyolódottabb szakasza, t. i.:

- az illetőségnek,
- a szülőhelynek,
- a beszélt nyelveknek,
- a nemzetiségnek,
- a vallásnak,
- a családi állapotnak,
- a kornak és
- az irni olvasni tudásnak

önálló, valamint egymás közti kölcsönös összeköttetésük szerinti feldolgozása. A munkálatnak ezen része majd kizárólag a teljesített munkamennyiség szerint (nem napidíjban) díjaztatott. Az egységárak a munka fáradságos voltahoz képest változtak.

A számláló lapok ezen kérdései is mind kerületenkint (ill. városrészenkint) dolgoztattak fel.

A foglalkozás rovatára beérkezett válaszok feldolgozása — minek eredményei a népszámlálási munkának egész III-ik kötetét képezik — a felhalmozási műveletnek utolsó és egészen önálló szakaszát képezte.

A feldolgozás sorrendje a következő vala:

Illetőség. Az anyag következő öt csoportra — férfiak és nők külön tartásával — osztatik el és pedig

1	2	3	4	5
Budapest,	Pestmegye,	Magyarország,	Ausztria,	Külföld.

A budapesti és pestmegyei illetőségűek a mérlegeléssel megbízott egyénnek adatnak át, ¹⁾ a többiek feldolgozása pedig következőkép történik:

Horvát- és Szlavonország, a határőrvidék, nemkülönben Fiume városa szintén Magyarországnak tekintendők.

A magyarországi illetőségűek csoportja alfabetaikus sorrendben a megyék kezdőbetűje szerint következőleg osztatik fel:

- A—E betűkkel kezdődő megyék (B kivételével),
- B betűvel kezdődő megyék,
- F—I betűkkel kezdődő megyék,
- J—O betűkkel kezdődő megyék (K kivételével),
- P—Z betűkkel kezdődő megyék (S és Sz kivételével),
- K betűvel kezdődő megyék,
- S és Sz betűkkel kezdődő megyék.

Az ausztriai illetőségűek csoportja felosztandó, 11 osztályra és pedig: 1. Alsó-Ausztria, 2. Felső-Ausztria, 3. Stájerország, 4. Karinthia, 5. Krájna, 6. Tirol, 7. Csehország,

¹⁾ Mi t. i. azon véleményen voltunk, hogy ott, hol sok ezer számláló lap megolvásáról van szó, idő- és költségkiméléssel járna, ha az ily nagyobb tömegek laptartalmát inkább mérlegelés útján állapítjuk meg. Ugynevezett aranymérleg, melynek tányérát azonban alkalmasabb alakra változtattuk át, csakugyan azon helyzetben valánk, hogy világosan szemléltettük azon súlyváltozást, mely előidéztetik, ha több ezer számláló lapra nem is egy egész számláló lap, hanem annak akár csak $\frac{1}{20}$ része rátéteztet. De a mérlegelésről azért kellett lemondanunk, mivel a szeletek nem géppel, hanem kézzel voltak vágva és így egyenlőtlenek valának, továbbá, mivel a papir anyaga sem volt egyenletes. Ez irányban tett kísérleteink t. i. arról győztek meg, hogy a mérleg hibahányada nagyobb, mint az olvasásnál elkerülhetlenül becsuszó tévedés.

8. Morvaország, 9. Szilézia, 10. Galiczia és 11. egyéb (Salzburg, Triest, Görz és Gradiska, Istria, Vorarlberg, Bukovina, Dalmácia, Bosznia és Hercegovina).

A külföldi illetőségnek csoportja 8 részre osztandó u. m. : 1. Németország, 2. Svájc, 3. Olaszország, 4. Franciaország, 5. N.-Britannia, 6. Románia, 7. Szerbia és 8. egyéb. Ezután Németország és a 8-dik (egyéb) csoport egyes államai szerint részletezendő és pedig ez utóbbi következőkép: Spanyolország, Portugallia, Belgium, Holland, Dánia, Svéd-Norvégország, Oroszország, Bulgária, Montenegro, Törökország, Egyiptom, egyéb.

Megjegyzés. Ha az illetőségi hely mellett a vármegye, ill. ország kitüntetve nincsen, úgy az illető számlálólap egy külön e czélra szolgáló dobozba teendő, különválasztván a magyarországi illetőségűek a nem-magyarországiaktól; az illető kártyák, számuk megjelölése mellett, a helységek kikeresésével megbízott egyénnek ²⁾ adandók át.

A megyék és az országok teljes jegyzéke mellékelve volt. — A fent fel nem sorolt államok szintén külön kimutatandók.

Ezen feldolgozásból került ki a honossági 37. számú tábla.

Időeknek beköltözési ideje. A fentemlített öt csoportból a 2., 3., 4. és 5-dik (Pestmegye, Magyarország, Ausztria, Külföld) háromfelé osztatik a szerint, a mint az illetők 0—2 év, 2—5, 5—10, 10—15, 15—20, 20—25, 25—30 év óta vagy 30 éven túl tartózkodnak Budapesten. Ezen feldolgozás eredményét a 38. számú tábla tartalmazza.

Szülőhely. Ezen rovat feldolgozása épen úgy történik, mint a honossági rovaté. Az eredményeket a 36. számú tábla tartalmazza.

Beszélt nyelvek származás szerint, tekintettel a hitfelekezetre. Anyag állapota az utolsó művelet után: négy kategória az illetők szülőhelye szerint egymint:

Budapest, Magyarország, Ausztria, Külföld.

Minden kategória tíz csoportra osztandó, egymint: katolikus, ágostai, helvét, izraelita, egyéb (és kitöltetlen) vallású, minden csoport pedig egyuttal két alosztályra, a szerint, a mint az illetők magyarul tudnak, vagy nem. A kártyák megolvasásánál csak a 10 éven felüliek olvastatnak meg, a 10 éven aluliak kártyái kihalasztatnak és aztán külön megolvasatnak. Megolvasás után a származás szerinti megkülönböztetés elenyészik.

Eredményt lásd az 53. számú táblán.

Magyarul beszélők nyelvismeretei: Anyag állapota az utolsó feldolgozás után:

	magyarul tudók		magyarul nem tudók	
	10 éven alul	10 éven felül	10 éven alul	10 éven felül
katolikus				
ágostai	»	»	»	»
helvét	»	»	»	»
izraelita	»	»	»	»
egyéb vallású	»	»	»	»

tehát összesen 20 csoport.

Ezen csoportokból mindenképp a magyarul nem beszélők része felretétetik, a magyarul beszélők csoportjai pedig a következő osztályozás szerint bontatnak fel, külön tartván a 10 éven alúkat a 10 éven felüliektől:

1. csak magyarul tudó,
2. magyarul és németül tudó,
3. magyarul és tótul tudó.
4. magyarul és még egyéb nyelven tudó.

Az első három osztály megolvasatnak és eredménye beiratik, az »egyéb« osztály pedig ismét következőkép bontatik szét: a) magyar-német-tót; b) magyar-német-egyéb; c) magyar-tót-egyéb; d) magyar-egyéb; e) magyar-német-tót-egyéb.

Az anyag összerakásánál pedig a hitfelekezeti megkülönböztetés megszűnik, úgy hogy a kártyák a beszélt nyelvek kombinációi szerint maradnak felosztva.

A feldolgozás eredményét lásd az 51. számú táblán, melyből azonban a vallás és nemzetiségi főcímek szerint áttekintő tábla is készült (l. az 50. sz. táblát).

²⁾ A ki e czélból úgy magyar, mint külföldi helységnévtárakkal volt ellátva.

A magyarul nem beszélők lapjai az eddiginek megfelelő módon dolgoztattak fel. Az eredményt az 52. sz. tábla tartalmazza.

Többnyelvűség. Az anyag az előbbi műveletből 15-féle beszélt nyelv kategóriája szerint,¹⁾ és pedig mind a 15 két alosztályzattal, u. m. 10 éven alúli és 10 éven felüli szerint levén átvéve, ezekből négy osztály, t. i. a csak magyarul, csak tótul, csak németül és csak egyéb nyelven beszélők félrerakatnak.

A többi nyelvek kategóriák minden csomója felosztatik az anyanyelv szerint 3-felé, u. m. 1. magyar anyanyelvű, 2. német anyanyelvű, 3. tót anyanyelvű.

Ezen 3 csoport mindegyike a beszélt nyelvek szerint következőképp osztatik fel: a magyar anyanyelvűek először a szerint, a mint:

a) németül is,

b) tótul is,

c) egyéb hazai nyelven is beszélnek;

a többi a második osztásra marad. Ezen második osztásra maradó anyag aztán

d) német-tót,

e) német-egyéb,

f) német-tót és egyéb,

g) tót és egyéb nyelven beszélőkre osztva, kitölthető lesz a magyar anyanyelvűek nyelvismerete úgy, mint az a 49. sz. táblának első részéből kitűnik. Ugyane táblának további részei (németek és tótok nyelvismerete) a magyaroknál követett módszer szerint dolgoztattak fel.

A táblák végrovatjából («Összes») ki volt tölthető a 48. és 50. sz. tábla (főnyelvek elterjedtsége az egyes hitfelekezetek és az egyes nemzetiségek körében).

Az anyag összerakásánál a nyelvismeret szerinti csoportosítás megszűnik, tehát fenmarad az anyanyelv (nemzetiség) szerinti megkülönböztetés.

Hitfelekezet és nemzetiség. Minden egyes nemzetiség csoportja ötfelé osztatik, u. m. katolikus, ágostai, helvét, izraelita és egyéb vallású szerint.

Ezen felosztás eredményét l. a 45. számú táblában.

Az anyag összerakásánál a hitfelekezet ismét elenyészik, marad tehát ismét a nemzetiség szerinti felosztás.

Nemzetiség és családi állapot, nemzetiség és kor. Minden nemzetiségi csoport az illetők kora szerint 10 osztályra osztatik, u. m.:

0—2 éves (született 1880—78)	
3—5 » »	1877—75
6—10 » »	1874—70
11—15 » »	1869—65
16—20 » »	1869—60
21—30 » »	1859—50
31—40 » »	1849—40
41—50 » »	1839—30
51—60 » »	1829—20
60 éven felüli »	1819 és előbb

a feldolgozás ezen állapotában tehát a négy nemzetiség mindegyike külön-külön 10 korcsoportra van felosztva = 40 korcsoport a férfiakról, 40 a nőkről, tehát összesen minden kerületben 80; az összes tiz kerület anyaga tehát ezen pillanatban nem kevesebb, mint nyolczszáz csomóra volt felosztva.

A harminczadik övig terjedő korcsoportok egyelőre félretétettek, a művelet első része csakis a 30 éven felüliekre szorítkozván.

Az egyes nemzetiségi csoportoknak ezen évtizedes csomói előbb évtödökre bontottak szét, és ezen alosztályok mindegyike családi állapot szerint ötfelé osztatott: házas, nem házas, özvegy, elvált és ismeretlen állapotú.

A megőlvásásnál a nemzetiség szerinti megkülönböztetés elhanyagoltatik, marad tehát az anyag korötödök szerint, családi állapot szerint való alosztályzással. Az özvegyek és elváltak, minden egyéb megkülönböztetés nélkül, külön dobozba helyezendők.

A félretett csomókból elővétetett a 15—30 évesek része, mely azonban nem korötödök, hanem egyes korévek szerint dolgoztatik fel, minden egyes korév pedig ismét családi állapot szerint részleteztetvén.

¹⁾ L. az 51. és 52. sz. táblák fejezeteit.

Az eredményt l. a 62. sz. táblán.

Családi állapot hitfelekezeti szerint. A létező korosztályoknak hitfelekezeti szerinti felhalmozásából készült a 61. sz. tábla.

Özvegy és elvált nők foglalkozása. A dobozban elhelyezett lapokból készültek a III. rész 3. fejezetében felsorolt adatok.*)

Gyermekkor részletezése. Az előbbi műveletből még érintetlenül fennmaradt és nemzetiség szerint elválasztott 0—15 éves csomós lapjai egyes korévekre, az első korév hónapokra, a második évnegyedekre osztatnak szét.

Ezen, valamint a megelőző feldolgozás főbb eredményeit, (t. i. nemzetiségi részletezés nélkül) a nagy kortábla (l. 39-dik számú tábla első 30 korévet) tartalmazza, míg a nemzetiségek évtödükre összevont kormkimutatása a 47. számú táblán, ugyanez a hitfelekezetről pedig a 44. sz. táblán található.

A gyermekkor részletezése után a nemzetiség szerinti megkülönböztetés szintén megszűnt.

Családi állapot egyes korévek szerint. A 30 évnél idősebbek csomója egyes korévekre és minden korév családi állapot szerint felosztván, ez által nyertük az 59. számú nagy táblát. (Családi állapot egyes korévek szerint.) Az egy-egy kerületnek megfelelő tábla utolsó vonala (zárszámai) adják a 60. számú táblát. (Családi állapot kerületek szerint, de kor nélkül.)

Az anyag állapota jelenleg a következő :

0—1 évesek 12 hónap szerint	12 osztály
1—2 » negyedévek »	4 »
3—15 » egyes korév »	13 »
16—100 » » » minden korévről 5 alosztályal,	
a családi állapot szerint = 85×5	425 »
tehát minden kerület férőlapjai	454 osztályban.

A nők lapjai szintugy lévén felosztva, egy-egy kerület anyaga 908 csomóra volt felosztva.

Az egész főváros népszámlálási anyaga ezen pillanatban tehát nem kevesebb mint 9080 csoportra volt felosztva.**)

Kortábla. A családi állapot nagy táblájának (59.) végrovata nyújtotta a nagy kortábla (39. sz.) befejezését.

Ezen művelet után az első öt korév egy csoportban, az 5—15 éves kor koréves csoportban, az idősebbek korötödök szerint tartattak össze. Minden nem anyaga tehát 25 csoportot képezett.

Műveltség. Anyag állapota : 25 korcsoport minden kerület férfi, és ugyanannyi annak nő lakosságáról.

Minden csoport az illetők vallása szeriut szétbontatik : katolikus, ágostai, helvét, izraelita és egyéb osztályra. Az eredményt l. az 57. számú táblán.

Az összeolvasásnál a vallás szerinti megkülönböztetés megszűnik. E művelet után az anyag ismét nemzetiség szerint bontatik fel ; az eredményt l. az 58. számú táblán.

Az illető táblák végső (összes) rovata adta az egyes kerületek összlakosságának analfabetjait, korszerinti kimutatásban ; külön bejegyezvén még a csak olvasni, valamint az ösmeretlen műveltségi fokú egyéneket, így nyertük az 55. számú táblát (műveltségi fok kerületenként, de kor tekintetében csak 10 éven alúliak és felüliek megkülönböztetésével) és az 56. számút (műveltségi fok 25. korosztály szerint, de kerületek megkülönböztetése nélkül).

Szintén az eddig említett táblák valamelyikének végrovatjából volt kivehető a 43. sz. tábla (hitfelekezetek kerületenként) és a 46-ik (nemzetiségek kerületenként) tartalma.

*) Ezen doboz tartalmából készült az országos összeállításra követelt azon tábla is, mely az elváltak hitfelekezeti a legkisebb vallásokig részletezi. Az országos összeállítás céljából szükségessé vált külön műveleteket azonban ez előadásunkban nem említjük föl.

**) Képzelnék ijedtségünket, midőn éjjeli szélvész a munkaterem ablakját fölrepít és az annyi fáradtsággal készült halmok közt garázdálkodni kezdve, reggelig annak — szerencsénknek csak kis — részét összevissza kavarta.

Evvel be volt fejezve a népszámlálási munkának harmadik szakasza, mely ezen könyvnek második füzetét képezi.

A foglalkozási statisztika feldolgoása.

Anyag állapota : A 25 korcsoportban átvett anyag következő hat csoportba foglaltatott össze :

0—14 év	(született 1880—1866)
15—29 »	» 1865—1851
30—49 »	» 1850—1831
50—59 »	» 1830—1821
60 év és idősebb	» 1820-ban és előbb.

Tekintettel arra, hogy a legfontosabb foglalkozások a kártyák túlnyomó részét foglalják magukban, míg a kisebb foglalkozási ágak, bár azok száma százakra megy, mégis az anyagnak csak kisebb részét képviselik, mindenekelőtt a következő nagyobb ágak kiválasztása rendeltetett el :

Férfiakból : 1. Szabó (férfi és nőszabó). 2. Napszámos. 3. Szolga (ceseléd, kocsis stb. is).* 4. Tanuló (mindenféle, tehát óvodától egyetemig).* 5. Foglalkozás nélküli (hol semmi foglalkozás beírva nincsen). 6. Czipész (férfi és női czipész). 7. Pék. 8. Mészáros. 9. Kőműves. 10. Asztalos (mindenféle). 11. Ács. 12. Kádár. 13. Kovács. 15. Vasuti alkalmazott (hivatalnok, mozdonyvezető stb.,* értendő szóval mindaz, ki a vasuttól él). 16. Kereskedő (csak olyan, kinél semmi ág megnevezve nincs). 17. Államhivatalnok.

Nőkből : 1. Szabónő. 2. Napszámosnő. 3. Cseléd, szolgáló.* 4. Tanuló (mindenféle).* 5. Foglalkozás nélküli, hajadon, özvegy (hol semmi foglalkozás beírva nincsen). 6. Háztartását vezető. 7. Férjes nők, kiknek külön foglalkozásuk nincsen. 8. Mosónő. 9. Szakácsnő. 10. Dajka. 11. Varrónő. 12. Fodrásznő. 13. Piperésznő (marchande de modes). 14. Gyámolításból élő.

Foglalkozási viszony és kor. Ezen nevezetesebb kereseti ágak foglalkozási viszonya és korállapota a mellékelt bárcza szerint 9-felé osztott; a foglalkozás-nélküliek, a szolgák és tanulók az »egyéb« rovatba vétettek; az államhivatalnokok a »hivatalnok« rovatba.

Foglalkozási viszony bárczája

Tanoncok kora

.....kerület.		Foglalkozás.....									Nem.....		Születési év	
Korév	Ön-álló	Tisztv. v. hivatalnok	Üzletvezető	Segéd	Tanonc	Munkás	Napszámos	Egyéb alkalmazott	Határozatlan meg nem nevezett	Összesen				
													1876	
													1875	
													1874	
													1873	
1—15 évig													1872	
													1871	
16—30 »													1870	
													1869	
31—50 »													1868	
													1867	
51—60 »													1866	
													1865	
60 éven túl													1865 előtt*)	
Összesen . .													Összesen . .	

*) És pedig évenként :

Aláírás :

A háztartásban foglalkozó hajadon, özvegy vagy elvált nőknél, valamint háztartásban foglalkozó férjes nőknél a foglalkozás helyett esetleges mellékfoglalkozásuk vétetett irányadul.

E bárczából készült a »foglalkozási viszony részletezése« című 77. számú tábla. A munka ezen stádiumában az anyag felhalmozási állapota ismét egy maximumot ért el, a mennyiben t. i. ezen időben a 370,000 számláló lap mintegy ötezer csomóra volt elkülönítve.

A kilenc foglalkozási viszonynak három csoportba való összevonása után (önálló, alkalmazott és kétséges) elkészült a 75. és a 76. számú tábla.

A koradatokat a 78-dik (férfiak) és 79-dik (nők) tábla tartalmazza, míg a 80-dik tábla a koradatokat önállóak és alkalmazottak szerint különbözteti meg.

Tanoncok. Ugyancsak a föntebbi bárczába a tanoncok kora korévenként is lévén bejegyzendő, ezen bejegyzés alapján készült a tanoncok 78. számú táblája.¹⁾

Foglalkozások kerületenkénti kimutatása. Ezen táblával kezdődött a foglalkozások felhalmozásának legnehezebb része; az anyag t. i. még mindig kerületenkint (és nem szerint) lévén elkülönítve, módot kellett találni, hogy minden kerületbeli anyag egy és ugyanazon felfogás szerint osztályoztassék.

Ezt csak úgy véltük elérhetni, hogy a nagyobb ágak kiválasztása után fenmaradó csomókat a beirt foglalkozási ág szerint betűsoros rendbe szedettük, és pedig, hogy mindenféle félremagyarázást elkerüljünk, szorosán a beirt elnevezés szerint, nem törődve tehát avval, hogy a cipész, a varga, a csizmadia és a lábbelikészítő négy külön ág gyanánt szerepelt. Minden előforduló cím aztán egy külön lapra iratott, és e lapok az igazgatónak beadattak. Ez, a foglalkozási schéma megállapítása után, végig ment e lapokon és mind-egyikére rávezeté, a schéma melyik tételéhez legyen az beosztandó. Az egy-egy tételbe való lapok kerületenkint összefüzetvén, minden munkás egybegyűjté az ezen címeknek megfelelő számlálólapjait is, a melyek aztán a foglalkozási schéma szerint rendbe szedtvén, megolvastattak és az eredmény beiratott.¹⁾ A kisebb ágak kerületenkénti száma közvetlen a lapokból iratott be.

E munka eredményét tartalmazza a 72. számú tábla (foglalkozás városrészenként).

A számláló lapok egész anyaga eddigelé folyton kerületek szerint volt elkülönítve: a munka jelen stádiumában állott aztán be azon, a felhalmozási műveletre nézve fontos mozzanat, hogy a kerületek szerinti szétválasztás megszűnt.

Ezen összeegyülés után elővették az eddigelé foglalkozási viszony szerint még fel nem dolgozott kisebb ágak, a melyek aztán a fenti bárcza rovatai szerint szintén felosztattak.

A nagyobb ágakból pedig azok, a melyek feljebb *gal jelölvék, kisebb alosztályokra lettek felosztva, mint ez a foglalkozási ágak schemájából kitűnik.

Ezen felhalmozás után a nők számláló lapjaiban a korszerinti megkülönböztetés megszűnt, míg a férfiaknál a két első és a két utolsó csomó összefoglaltatván, minden kereseti ág a következő három részre maradt osztva: 0—29 éven, 30—49 éves, 50 éves és idősebb.

Minden korcsoportból megolvastatván, hány köztük a nős (ill. özvegy vagy elvált). elkészült a 90. számú tábla.

Erre a korszerinti osztályozás a férfiaknál is megszűnván, az egész ósanyag 208 kereseti ág szerint (de férfiak és nők mindvégig külön) maradt felhalmozva.

Foglalkozás és származás. Minden foglalkozási ág előbb háromfelé osztott, u. m.:

magyarországi, osztrák, külföldi születésű. Eredményét l. a 82. sz. táblában. A nevezetesebb keresetágak lapjaiból az osztrák születésűek aztán ismét ötfelé (Német örökös tartományok, Csehország, Morva és Szilázia, Gácsország és Bukovina, egyéb), a külföldiek pedig tizenhatfelé osztályoztattak, mi által a 83. számú tábla anyaga nyeretett.

Foglalkozás és műveltség. Az anyag állapota: minden kereseti ág három részben: magyar, osztrák, külföldi születésű.

Minden ágból megolvastatván az analfabeták száma, így készült a 82. számú tábla

¹⁾ Eddigelé még csak a nagyobb, külön bárczákra kiirt foglalkozásoknak megfelelő sorai voltak a foglalkozási táblákban kitölthetők.

A feldolgozás után a származás szerinti különválasztás megszűnt.

Foglalkozás és hitfelekezet. Minden ág lapjai, (de csak a férfiakból) hitfelekezet szerint felbontatván, készült a 87. számú tábla.

Foglalkozás és nemzetiség. Minden ág (férfi és nő) nemzetiség szerint felbontatván, ebből készült a 86. számú tábla.

Mellékkeresetek. Az ezen kérdésre beérkezett válaszok feldolgozása adta a 91-dik számú táblát, valamint a XII. fejezet jegyzetének tartalmát.

Az itt közbehiányzó táblák százaléktáblák, a melyek nem a felhalmozási munka alatt, hanem annak befejezése után készültek.

A foglalkozások feldolgozása 1881. év október havában lett befejezve. Az egész felhalmozási munka tehát mintegy nyolcz hónapot vett vala igénybe.

Ugyanezen időben már megjelent a népszámlálási műnek első kötete. Ennek bemutatása alkalmából a statisztikai hivatal a következő, az egész feldolgozási munka rendszerének áttekintését is tartalmazó jelentést intézte a központi bizottság elnökéhez, Gerlóczy Károly alpolgármester urhoz :

479/1881.

1881. október hó 16-án.

Van szerencsém ezennel tisztelettel jelenteni, hogy a népszámlálási munka első kötete elkészült. Midőn ennek egy példányát kapcsolatban bemutatom, idemelléklek egyuttal az ez ügyben a Tekintetes Tanácshoz intézett jelentésem másolatát is, tisztelettel felkérvén Nagyságotat, méltóztatnék annak tartalmát a tek. Közigazgatási bizottság tudomására hozni.

Ezen első kötet magában tartalmazván a házigyűjtőivekről és lakásborítékokról merithető adatokat, hátra van még maguknak az egyéni népszámlálási bárczáknak feldolgozása, mely érdemben van szerencsém következőket jelenteni.

Az egész feldolgozás négy egymásután következő szakaszra oszlik, u. m. :

1. Az anyagnak feldolgozása (felhalmozása) a kimutatandó statisztikai szempontok szerint, és a számlálólapok tartalmának táblás alakra-való átalakítása. Ez képezi a feldolgozási feladatának munkazömét. Kiszámítható, hogy ezen 15—25 egyén által végzett és leginkább átlag-fizetéssel díjazott munka, ha az egy ember által lett volna teljesítendő, 15 évig, sőt napidíj szerinti fizetéssel vagy 22 évig tarthatott volna.

2. A táblák utánszámítása és leírása, valamint a munkafelosztás következtében részletekben elkészülő eredmények összevonása azon az egész fővárosra vonatkozó táblákra, melyek sajtó alá kerülnek. A munka ezen részének jellemzésére fölemlitendőnek tartom, hogy azon táblák, melyek a kész műben kinyomtatva megjelennek, gyakran csak a kis végső szesítését képezik számos, néha vaskos kötetet képező részlet- és segéd-táblának. Az efféle nagyobb ügyességet igénylő munkához a személyzetnek csak kisebb része volt alkalmazható és ezt csakis napidíjban lehetett díjazni.

3. A százalékszámok kiszámítása.

4. Magának a munkának és különösen szövegének szerkesztése.

A hátra lévő II-ik kötet anyaga ezen műveletek elején már keresztül ment. Ennek következtében azon helyzetben vagyok jelenthetni, hogy a népszámlálási anyagnak szorosabb értelemben vett feldolgozása (>felhalmozása<) a ma nappal be van fejezve. A személyzet már e hó első felében lassanként elbocsájtott, az anyag jelenleg összezsomóztatik, és így jövő héten az eddigelé elfoglalt rajztermet ismét vissza fogjuk adhatni előbbi rendeltetésének.

A fennmaradó három művelet elvégzésével a jelen pillanatban négy díjnok foglalkozik, kiknek száma különben legközelebb egyre vagy kettőre fog leszállani.

Ezen, a fővárosi statisztika érdekében történt műveleteken kívül feladatunk még az országos eredmények összeállítására szükséges táblázatokat is kiállítani. Ez külön munkát képez, miután tudvalevőleg az országos kimutatás egészen más alapra (a tényleges lakosságéra) van fektetve, mint a fővárosi statisztika. Az országos kimutatások elkészítésére szükséges nyers (felhalmozási) munka szintén mind be van fejezve, azonban az eredményt

előbb ki nem mutathatom, míg a kiindulási pontúl szolgáló saját tábláink a fentemlített második művelet által lezárva és rendbe hozva nincsenek. Reményilem különben, hogy a műveletnek ezen része három — négy hét alatt be lesz fejezve.

Kőrösi József,
igazgató.

Az országos statisztikai hivatal számára szükséges táblák összeállítása most még azt igénylő, hogy minden egyes oda beszolgáltatandó adatnál, az általunk a rendes lakosságról kimutatott számot olyképen javítsuk, hogy abból az ideiglen távollevők lapjaiból megállapított eredmény levonassék, az ideiglen jelenlevők feldolgozásának eredménye pedig hozzáadassék. November 27-én azon helyzetben valánk, hogy az összes országos táblákat bemutathassuk. E táblák közül egy, a műveltségi állapotra vonatkozó, a m. k. statisztikai hivatal részéről visszakiüldetett, kifogás tétetvén az »ösmeretlen állapotuk« rovata ellen és az ezen rovatban kimutatott egyéneknek a felállított három rovat valamelyikébe beosztása követeltetvén. Bár e kívánság szoros teljesítése az alábbiak értelmében lehetetlen, mégis hogy e követelménynek a lehetőség határáig megfeleljünk, az összes számláló lapokon újból átmentünk. Ezen utolsó pótmunkának mikénti elintézése azon jelentésből tűnik ki, melyet az eredmény bemutatása alkalmával a központi bizottság elnökéhez intéztünk.

555. szám.

1881. évi december 12-kén.

A tekintetes országos statisztikai hivatalnak azon megkeresésére, mely szerint az 1881. évi népszámlálás eredményeiről általunk benyújtott kimutatásokból a műveltségi statisztikára vonatkozó táblázatok olyképeni javítását eszközölnők, hogy a kitöltetlen rovatba esők számát utólagosan rektifikáljuk, van szerencsénk a következőket válaszolni.

Alulírt hivatal a műveltségi adatok feldolgozásánál már is számos adatot igazított helyre ott, a hol ez világosan és minden önkényesség nélkül történetet, mint ez pl. a szellemi foglalkozásoknál, tanulóknál stb. könnyen keresztül viheto volt.

Az ilyen »kitöltetlenek« nagy száma azonban az alsóbb korú 5—6—7 éves gyermekeknel, a napszamosoknál, cselédeknel, továbbá a foglalkozásnélkülieknél fordult elő, a hol már arra nézve, vajjon irni-olvasni tud-e az illető, magából a foglalkozásból következtetni nem lehetett, a hol tehát nem maradt volna más hátra, mint ezen 21,000-nyi lapnak oly módoni rektifikatiója, hogy 21,000 egyén kerestessék meg számláló lapjának ezen kérdésre vonatkozó rovatát pótlólag kitölteni, — oly munka, melyre a fővárosi statisztikai hivatal nem vállalkozhatott.

Mindezek mellett azonban és bár a műveltségi statisztikának eddigi számai mellett is, sokkal kedvezőbb arányszámot bírnak a fővárosról, mint az 1870. évi népszámláláskor, — 1870-ben Budapesten, 60·3% irni tudó volt, míg 1880-ban 66·3%, — siettünk a tek. országos statisztikai hivatal kívánságának megfelelni. Ez okból az összes, most már az alfabetikus rendbe szedett anyagon átmenve, mindazon számláló lapokon, melyeken az irni-olvasni — tudás kérdésére választ nem nyertünk, az illetők műveltségét azok korából és foglalkozásából kombinative iparkodtunk kipótolni, úgy járván el, hogy a tanuló gyermekeket irni-olvasni tudóknak, azon gyermekeket pedig kinnél erre nézve nem volt válasz beírva, irni-olvasni nem tudóknak vettük, az utóbbi osztályba sorozván a napszamosokat és az alsóbb foglalkozásúakat, valamint a foglalkozás nélkülieket is, ha azok szegényebb lakviszonyúak voltak, stb.

Az így nyert feldolgozás eredményét a mellékleten van szerencsénk, — egyelőre a munkálat nehézsége miatt csak főszámokban — bemutatni ¹⁾, míg a kor, vallás és nemzeti-ség szerinti műveltséget ezen kitöltetlen rovatban levő egyéneknek pár nap alatt szintén bemutatni reméljük.

A feldolgozási költség mindössze 8581 frt 08 krt tett, miben azonban a nyomdai költség befoglalva nincsen. Ezen összeg azonban 1958 forinttal csökkenni fog, miután annyira rug azon összeg, melyet a m. ministerium a főváros által végzett országos összeállításért megtérítend.

¹⁾ Ezen eredmény szerint a 8825 férfi közül irni tudóknak tekintetett 2056, a 13824 nő közül 1296.

A népszámlálási mű első füzeté, mint említők, 1881. október havában jelent meg; a második 1882. augusztus havában, míg a jelen harmadik rész valószínűleg 1883. májusban fogja a sajtót elhagyni.

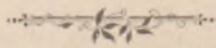
Erdekesnek tartjuk fölemlíteni, hogy a népszámlálási munka három kötetében nem kevesebb, mint körülbelül 85.000 önálló tényadatot*) ezenfelül mintegy 13,000 számítás útján nyert arányszám tartalmaztatik.

A népszámlálás előkészítése, keresztülvitele, feldolgozása és a műnek szerkesztése mintegy három éven át foglalkoztató a fővárosi statisztikai hivatalt. Az egész feladat keresztülvitele, a létesítésére fordított gond és sokféle fáradság e szerint e sorok írójának életében, a melyből elég jelentékeny részt majd kizárólag lefoglaltak, egy emlékezetreméltó időszakot töltenek be. Az egész időn át azon gondolat buzdította, hogy a fővárosnak ezen monografiájával iránta és hivatala iránt való ragaszkodásának némi jelét nyújthassa. Ha mindazonáltal az eredmény a mértéket megütőnek nem találtatnék, annyit mégis bátran állíthat, hogy a jó akaratnak legalább nem volt hiánya.

*) E mellett a pusztá összegezés által nyert számok (igy például a két nemre összesen, az összes budai, összes pesti kerületekre, egész Budapestre stb. vonatkozó adatok) nincsenek számbavéve.

Íme közöljük ezen nagy tényhalmaznak eloszlását az egyes fejezetekre :

I. szakasz.	tényadatok száma	táblákban és jegyzetekben közölt arányszámítások száma	IV. szakasz.	tényadatok száma	táblákban és jegyzetekben közölt arányszámítások száma
Utcák statisztikája	22,593	—	Áttekintés a foglalk. statisztika felett	956	226
Épületek	1,484	590	Foglalkozások kerületek szerint	4,111	780
Lakások	5,248	406	Foglalkozások munkaviszony szerint	10,196	162
	29,325	996	Foglalkozások és kor és származás (tekintettel a műveltségre)	4,160	337
II. szakasz.			Foglalkozások és nemzetiség	3,417	1,852
Lakviszonyok	4,481	1,212	Foglalkozások és hitfelekezet	380	483
III. szakasz.			Foglalkozások és hitfelekezet	1,004	216
Távollevők	1,092	23	Foglalkozások és műveltség	—	453
Származás és illetőség	4,600	459	Foglalkozások és férfiak nősülési aránya	1,248	60
Körviszonyok	3,082	1,553	Foglalkozások és mellékkereset	1,458	—
Vallás	572	1,191		26,930	4,569
Nemzetiség	520	835	Főösszeg	83,293	12,984.
Nyelvismeretek és magyarosodás	1,540	172			
Műveltségi fok	2,000	921			
Családi állapot és házasságok	7,527	960			
Testi és szellemi foglalkozások	1,624	63			
	22,557	6,177			

Tárgymutató.

(A római számok a fűzet-, az arabszámok az oldalszámot mutatják.)

A.

Aachen, házak lakotts. száma I. 63. — A b a u j m e g y e, itt tartózk. megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17, stb., — oda valók II. 39, stb., — A b r o n c s - u t c z a, l. »Utczák«, — Á c s h á n y a d a a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhöz. III. 57, — kor százalékokban III. 108. — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százalékban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Á c s - k ö z l u t c z á k, — Á c s, vasuti III. 14, — A c z é l - i p a r, l. vas- és aczél-ipar, egyéb, — A d ó - b i z t o s l. »foglalkozási ág«, — A d o m á n y g y ű j t ő III. 17. — A g g a s t y á n - k o r II. 79, — nemzetk. összehasonlítások II. 81, — Aggteleki utca l. »Utczák«, — A g y a g i p a r létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — A g y a g i p a r, egyéb l. foglalkozási ágak, — Á g y n e m ű - k e r e s k e d ő III. 15, — A k á c z f a - u t c z a, túlnépes lakások I. 163, l. utcák, — A k a d é m i a i t a g o k III.; 16, — A k a d é m i a - u t c z a l. »Utczák«, — A l a g ú t - u t c z a, túlnépes lakások I. 163, l. utcák, — A l b r e c h t - ú t l. utcák, — A l b é r l ő k a háztartásokban I. 149 stb., — A l k o t á s - u t c z a l. utcák, — A l k o t m á n y - u t c z a, túlnépes lakások I. 164. l. utcák, — A l k u s z, l. ügynök és alkusz, — A l m a - u t c z a, l. utcák, — Á l m o s - u t c z a, l. utcák, — A l s ó - A u s z t r i a, itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 18 stb.,

— oda valók II. 40 stb., — A l s ó - E r d ő s o r, túlnépes lakások I. 165, l. utcák — A l s ó - F e h é r m e g y e, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17, stb., — oda valók II. 39, stb., — A l s ó - f ő - u t c z a l. utcák, — A l s ó - h e g y - u t c z a l. utcák, — A l s ó - v a s p á l y a - u t c z a l. utcák, — A m a z o n - u t c z a, túlnépes lakások I. 165, l. utcák, — A m e r i k a, onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129, — A n a b a p t i s t á k v e g y e s h á z a s s á g a i. II. 212 stb., — A n g y a l - u t l. utcák, — A n n a - u t c z a l. utcák, — A n t w e r p e n, földszinti házak száma I. 63, — A p a f i - u t c z a l. utcák, — Á p o l d a - u t c z a, l. utcák, — Á p o n c z o k a háztartásokban I. 149 stb., — A p r ó d - u, túlnépes lakások I. 163. l. utcák, — A p r ó l é k o k k a l k e r e s k e d ő III. 15, — A r a d i - u t c z a, túlnépes lakások I. 164 l. utcák, — A r a d. lakossági száma I. 63, — A r a d - m e g y e, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., — Á g o s t a i a k II. 88, — koruk évötödök és nem szerint II. 91. — származásuk szerint II. 95, — nemzetiségök II. 95, — nyelismertük II. 116 stb., — magyarosodásuk származás szerint II. 134 stb., — foglalkozásuk III. 139 stb., 146 stb., — köztük talált analphabeták II. 159, — családi állapotuk kor- és nem szerint II. 191 stb., — házaspárok korviszonya II. 215 stb., — házaspárok korkülönbözete II. 218 stb., — testi és szellemi hiányokban szenvedők II. 224 stb., — Á g y r a j á r ó k a háztartásokban I. 148 stb., — a túlnépes egy szobából álló helyiségekben I. 171 stb., — A l k a l m a z o t t a k, számarányuk az önállókhöz III. 56 stb., — alkalmazottak kereseti ág és nem szerint III. 58 stb., — részletezésük hivatalnokok, üzletvezetők, segédek, tanoncok és munkások szerint, minden kereseti ág és nem megkülönböztetésével III. 76 stb., — korviszonyuk egyes kereseti ágak szerint nemek megkülönböztetésével III. 96 stb., —

A n a l p h a b e t á k II. 146 stb., — kerületenkénti és nem szerinti kimutatásuk II. 146, — kor szerint II. 153, 155, — tanköteles koruk közt II. 156, — hitfelekezet szerint II. 156 stb., — nemzetiségek szerint II. 162, — az egyes keresetiágaknál I. műveltség, — Amsterdám, házak lakottsági száma I. 63, — iskolai kiadások II. 147, — Angliából bevándoroltak létszáma II. 101 stb., — nemi arányuk II. 105, — Anyanyelv, csak azt értők, nem szerint II. 118. — I. »nemzetiség« is, — Arany és ezüstművesek száma Budapesten és az országban (nemes fém ipar) III. 4, — I. drágakő és nemes fémipar, — Aranyhímző III. 14, — Aranykacsa-utca I. utcák, — Aranykakas-utca I. utcák, — Aranykéz-utca I. utcák, — Aranyművesek III. 13, — Aranyozó, tanoncok gyakorisága, III. 52, I. továbbá »foglalkozási ág« alatti is, — Aranyűző III. 15, — Aréna-ut, túlnépes lakások I. 165. I. utcák, — Árnyékszékvigyázó III. 17, — Árok-utca I. utcák, — Árpád-utca I. utcák, — Árvák a háztartásokban I. 149 stb. — Árva megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17, — oda valók II. 39 stb., — Árverező III. 16, — Asphalt-gyáros III. 13, — Asztalos, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — terület szerint százalékokban III. 43, 45, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — korviszonyok százaléka III. 109, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — összefoglaló leírás III. 194 stb. — I. továbbá »foglalkozási ág« alatti is, — Asztalos, vasuti III. 14, — Átlagkora az élőknek II. 80, — Attila-utca és Vérmező-utca I. utcák, — Ausztria, onnét származók foglalkozása III. 124—129, — magyárosodása II. 133, — műveltségi fokuk II. 167, — Ausztria német tartományaiából bevándoroltak foglalkozása III. 124, 126, 128.

B.

Bács-Bodrog megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb. — Bádogos, létszám az országban és a fővárosban III. 4, — hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámok száma és azok ará-

nya a munkaadókhoz 57, — korviszonyok százaléka III. 109, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — I. továbbá »foglalkozási ág« alatti is, — vasuti III. 14, — Bádogosok száma Budapesten és az országban III. 4 — Bádogneműker. III. 15. — Bagolyutca I. utcák, — Bajorország, itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 19, stb. — oda valók, II. 41, stb. — bevándoroltak foglalkozása III. 124, 126, 128, — Bakács-tér I. utcák, — Bakony-utca I. utcák, — Balassa-utca I. utcák, — Balaton-utca I. utcák, — Bálvány-utca I. utcák, — Bankok I. foglalkozási ágak, — Bankárok és pénzzel hitellel keresk. száma Bdp.-en és az országban III. 4, — Balletmester III. 16, — Bajza-utca, túlnépes lakások I. 164, — I. utcák, — Banküzlet nemzetiség szerint III. 138, — I. továbbá »foglalkozási ág« alatti is, — Bányász III. 12, — Bányá-utca I. utcák, — Baranya megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb. Bány-utca, túlnépes lakások I. 164, I. utcák, — Barcelona korviszonyok II. 80 stb. — Barlangok, lakottak I. 76, — túlnépesek I. 174 stb. — Barmen, napszámok száma III. 5, — Baromfi-áruló, munkások és napszámok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — I. továbbá »foglalkozási ág« alatti is, — Baromfitisztító III. 12, — Barompásztor III. 12, — Bars megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb. — oda valók II. 39 stb. — Bástya-utca I. utcák, — Bátor-utca I. utcák, — Batthyányi-utca I. utcák, — Bécs, tőkések száma III. 5, — nemi arány II. 14, stb., — házak lakottsági száma I. 63, — földszinti házak I. 71, — lakók korviszonyai II. 80 stb., — iskolai kiadások II. 147, — analfabéták száma II. 149, 171, — nős férfiak száma II. 174, 175, — elváltak száma II. 205, — Bécsi kapu-utca I. utcák, — Bécsi-út, túlnépes lakások I. 163 I. utcák, — Bécsi utca I. utcák, — Bécüs III. 16, — Bejárónő III. 17, — Békés megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17, stb. — oda valók II. 39 stb. — Békés-utca, túlnépes lakások I. 165, — I. utcák, — Beköltözési arány II. 31 stb. — Béla-utca I. utcák, — Bélés-árú-kereskedő III. 15, — Belföldiek foglalkozása III. 126, 128, u. a. nemek és műveltségi fok szerint III. 114 stb. — Bel-

gium, itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 19 stb., — oda valók II. 41 stb. — — onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129. — Belovár megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8. — Béli-tisztító III. 12. — Belváros, l. kerületek. — Bem-utca, túlnépes lakások I. 165, l. utcák. — Benniszülöttek arányszáma kerületenként II. 29 stb. — Bercz-utca l. utcák. — Bereg megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb. — oda valók II. 39 stb. — Berék-utca, túlnépes lakások I. 163, — l. utcák. — Bérkocsis-utca, túlnépes lakások I. 166, — l. utcák. — Bérletre vállalkozó IV. 16. — Berlin, napszámok száma III. 5, — tőkések száma III. 5, — a bennszülöttek aránya II. 16, — házak lakottsági száma I. 63, — földszinti házak I. 71, — korviszonyok II. 80 stb. — iskolai kiadások II. 147. — nős férfiak száma II, 174, 175, — elváltak száma II. 205. — Berezsenyi-utca, túlnépes lakások I. 166, l. utcák. — Beszterce-Naszód megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb. — Betegápoló nemzetiség szerint III. 138, — l. továbbá »foglalk. ág« alatt is. — Betegápolók a háztartásokban I. 149 stb. — Betegek a háztartásokban I. 149 stb., — száma családban és intézetekben II. 223—229, — betegségük tartama II. 229 stb. — Bethlen-tér l. utcák. — Betűminta-készítő III. 14, — Betűöntő III. 13. — Bevándoroltak származása II. 29 stb. — nemi aránya II. 34 stb. — Bezerédy-utca, túlnépes lakások I. 166, l. utcák. — Bihar megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17, stb., — oda valók II. 39 stb. — Bimbó-utca l. utcák. — Birkanyiró III. 12. — Biztosítás l. »foglalkozási ágak«. — Boroszló, tőkések száma III. 5, — napszámok száma III. 5, — házak lakottsági száma I. 63. — Biztosítás létszám az országban és Bdp.en III. 4, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — származás szerint III. 124, 127, 129, — nemzetiség szerint III. 138, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Boeska-utca és köz, l. utcák. — Boeskor-készítő nő III. 13. — Bódék, lakottak I. 76. — Bodzafa-utca l. utcák. — Bognár létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57, — nemzetiség szerint III. 137, — l. továbbá »foglalkozási ág« — vasuti III. 14, alatt is. — Bognár-utca l. utcák. — Bokor-utca l. utcák. — Bokréta-utca l. utcák. — Bölcsész III. 16. — Bulgária, ott szülöttek II. 19 stb. — oda valók II. 41 stb., — onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129.

— Bolgárok létszáma II. 101 stb. — Bologna, iskolai kiadások II. 147. — Boltok, túlnépesek I. 174 stb. — Bombatér l. utcák. — Borárutér l. utcák. — Borbély, fodrász hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — tanoncok gyakorisága III. 52, — nemzetiség százalékban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nőstülési aránya százalékokban III. 160, — harmincz éven aluli férfiak III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Borz-utca l. utcák. — Bronzműves III. 13. — Bör- és papiripar, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — »egyéb« létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Bőrfestő III. 14. — Borjúkereskedő III. 14. — Borjúlábtisztító III. 12. — Borkereskedő munkások és napszámok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Bőrmunkás III. 13. — Böröndös, l. nyerges és bőröndös. — Borsod megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb. — oda valók II. 39 stb. — Borvizsgáló III. 17. — Bosznia-Hercogovina, itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 18 stb., — oda valók II. 40 stb. — Brassó megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb. — oda valók II. 39 stb. — Bréma házak lakottsági száma I. 63. — — Brunn házak lakottsági száma I. 63. — Brüsszel földszinti házak száma I. 71. — Budapesti út l. utcák. — Budaörsi út l. utcák. — Bukovina, itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 18 stb., — oda valók II. 40 stb., — onnét származók foglalk. szerint III. 124—129. — Bulosu-utca, túlnépes lakások I. 164, — l. utcák. — Burgonyagyáros III. 14. — Butorcsomagoló III. 17. — Butorfestő III. 14. — Butorkereskedő III. 15. — Butorszövetkereskedő III. 15.

C.

Christiania, iskolai kiadások II. 147., — Crefeld, napszámok száma III. 5, — Csáky-u. túlnépes lakások I. 164, l. utcák — Családfűk I. 148 stb., — Családi állapot II. 173 stb., — nemzetiség, kor, és nem szerint II. 199, — testi és szellemi hiányokban szenvedőknél II. 222, — Családtagok I. 149 stb., — a túlnépes egy szobából álló helyiségekben I. 171 stb., — Csalogány-u. l. utcák — Csánádmé-

gye, itt tartozkodó megyebeliek II. 8, — ott tartozkodó helybeliek II. 9, — ott születtek II. 17 stb., — oda valók II. 39. stb., — Csányi-utca, túlnépes lakások I. 165, I. utczák, — Csapláros-u. túlnépes lakások I. 163, I. utczák, Csatornatisztító III. 16, — Csatornázás I. 41 stb., — egyes utczák szerint I. 46, — Csehország, onnét itt tartozkodók II. 8, — ott tartozkodó helybeliek II. 10, — ott születtek II. 18 stb., — oda valók II. 40. stb., — onnét bevándoroltak II. 101. stb., — azoknak nemi aránya II. 105, — onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129, Cselédek, nagy állományuk III. 5. stb., — egyes utczák szerint I. 23—38, 58, — a háztartásokban I. 148 stb., — Cseléd és szolgá, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — kerület szerint százalékokban III. 43, 45, — korviszonyok százalékaik III. 109, — származás szerint III. 125, 127, 129, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 155, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, 160, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — összefoglaló leírás III. 200 stb., — I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Cseléd-szerző III. 16, — Csemegeárus III. 12, — Csemegekereskedő III. 15, — Csemegevel járó III. 15, — Csemete-utca I. utczák, — Csengetyűs III. 13, — Csepel-rakpart, túlnépes lakások I. 167, — I. utczák, — Cserépfedő, — tanoncok gyakorisága III. 52, — I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Cserkereskedő III. 15, — Csikmegye, itt tartozkodó megyebeliek II. 8, — ott tartozkodó helybeliek II. 9, — ott születtek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., Csikósbojtár III. 12, — Csillag-utca I. utczák, — Csipkekereskedő III. 15, — Csipkemosó III. 13, — Csizsolókkészítő III. 14, — Csizmadia III. 12, — Csizmatisztító III. 16, — Csokoládégyárak III. 12, — Csokonyay-utca I. utczák, — Csólerakó III. 13, — Csolnak-utca I. utczák, — Csömöri-ut, túlnépes lakások I. 165, I. utczák, — Csongrád megye, itt tartozkodó megyebeliek II. 8, — ott tartozkodó helybeliek II. 9, — ott születtek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., — Csontkereskedő III. 15, — Czakóköz, túlnépes lakások I. 163, I. utczák, — Czako-utca I. utczák, — Czementkereskedő III. 15, — Czementöntő III. 14, — Czigányok kerületek és nem szerint II. 103, — létszáma II. 101 stb., — Czigányzenész III. 16, — Czimfestő I. foglalkozási ágak, — Czinező III. 13, — Czínöntő III. 13, — Czipész hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — kerület szerint

százalékokban III. 43, 44, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosságok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57, — korviszonyok százalékaik III. 108, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — összefoglaló leírás III. 192 stb., — lásd továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Czipészkelelékkereskedő III. 15, — Czipőkereskedő III. 15, — Czipő-utca, I. utczák, — Czuczor-utca, túlnépes lakások I. 167, — I. utczák, — Czukorkákkal kereskedő III. 15, — Czukorkereskedő III. 15, — Czukrászat, édességek, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosságok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 56, — nemzetiség szerint III. 137, — I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is.

D.

Dajka, korviszonyok százalékaik III. 109, — származás szerint III. 125, 127, 129, — nemzetiség szerint III. 138, I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Dalmácia, onnét itt tartozkodók II. 8, — ott tartozkodó helybeliek II. 10, — ott születtek II. 18 stb., — odavalók II. 40. stb., — Dálnok-utca, I. utczák, — Dalszínház-utca I. utczák, — Damjanich-utca, túlnépes lakások I. 165, I. utczák, — Dandár-utca, I. utczák, — Dánia, onnét itt tartozkodók II. 8, — ott tartozkodó helybeliek II. 10, — ott születtek II. 19 stb., — odavalók II. 41 stb., — onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129 — Danzig tőkések száma III. 5, — házak lakottsági száma I. 63, — Daru-utca, lásd utczák, — Dávid-utca, túlnépes lakások I. 164, I. utczák, — Deák-Ferencz-tér és utczal. utczák, — Debreczen, lakossági száma I. 63, — Déli báb-utca, lásd utczák, — Déli gyümölcsárus III. 14, — Dereglye-utca, I. utczák, — Déry-utca, túlnépes lakások I. 166, I. utczák, — Dessewffy-utca, I. utczák, — Dévay-utca, I. utczák — Diszitő III. 16, — Diszműárkereskedő, tanoncok gyakorisága III. 52, I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Diszműkészítő III. 13, — Disz-tér, I. utczák, — Divatárusnő III. 13, — összehasonlítás az országgal III. 4, — — Divatezikkárus (lásd még »Rőtös-, divat-cikk és vászonkereskedő«), tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosságok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57, — I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Dobozkészítő III. 13, — Döbröntei-tér, túlnépes lakások I. 163, I. utczák, — Dob-

utca. túlnépes lakások I. 165, l. utcák, Dohánybeváltási felügyelő III. 16, — Dohánygyárban alkalmazottak nemzetiség szerint III. 137, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Dohánygyárban dolgozók. l. »foglalkozási ág«, — Dohánytűzs és lotto, munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Dohányutca, túlnépes lakások I. 165, l. utcák, — Dohányzószerkeskedő II. 15, — Dologház-utca, l. utcák, — Domb-utca, l. utcák, — Donati-köz, lépcső és utca, l. utcák, Dorottya-utca, l. utcák, — Drágakő- és nemes érczipar, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százalékban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Drámai tanár, III. 16, — Drótos III. 13, — Dugonics-utca, túlnépes lakások I. 166, l. utcák, — Duna (folyam, hajók), l. utcák, — Duna és Dunasor utca, l. utcák.

E.

Eczetgyáros III. 12, — Eczetkereskedő III. 15, — Edénykereskedő III. 15, — Egészségügy, egyéb l. »foglalkozási ág«, — Egészségügyi személyek hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — nemzetiség szerint III. 138, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Egressi-utca l. utcák, — Egyetem-tér l. utcák, — Egyetem-utca l. utcák, — Egyházi ruhakészítő III. 12, — Egyházi kereskedő III. 15, — Egyház-tér, Túlnépes lakások I. 163 l. utcák, — Egyiptom és Török oroszból bevándoroltak foglalkozása III. 124, 126, 128, — Ekekészítő III. 13, — Ékszerész III. 13, — Ék-utca l. utcák, — Elberfeld, napszamosok száma III. 5, — Eledel-ipar, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Eledel-ipar egyéb l. »foglalkozási ág«, — Élelmezési vállalkozó III. 12, — Élelmiszer kereskedő III. 15, — Elemi és polgári iskola tanuló, l. »foglalkozási ág« alatt, — Élesztőárús III. 15, — Élesztőgyáros III. 12, — Elfüvarozása az ürlékeknek I. 45 stb., — egyes utcák szerint I. 46 stb., — Elmebetegek statisztikája II. 221 stb., — a nemzetiség és vallás szerint II. 222 stb., — családi állapot szerint II. 222 stb., —

műveltségi fok szerint II. 222 stb., — száma családban és intézetekben II. 223 — kor, év és nem szerint II. 226, — Előmunkás III. 17, — Előszobák, kerületek szerint I. 115, — Énektanár III. 16, — Enyvkereskedő III. 15, — Eötvös-tér l. utcák, — Eötvös-utca l. utcák, — Építési vállalkozó III. 15, — Elvált nők foglalkozása III. 48, — Elváltak korév szerint II. 177 stb. — hitelekezet, kor- és nem szerint II. 190 stb., — II. 198 stb., — Építés és mérnökök száma Budapesten és az országban III. 3, — nemzetiség szerint, III. 138, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Építészeti felügyelő vasuti III. 14, — rajzoló III. 16, — Építkezésnél elfoglalt III. 17, — Építőanyag-kereskedő III. 14, — Építőfa-kereskedő III. 15, — Építőipar, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Építőipar egyéb l. »foglalkozási ág«, — Eprekert-utca l. utcák, — Épületek statisztikája I. 60 stb., magassága egyes utcák szerint I. 23—38, — magassága %-ban egyes kerületek szerint I. 40, — földszintiek száma különféle városokban I. 71, — emeletek szerint I. 71 stb., — emeletesek száma I. 74, — Ércszertergályos III. 13, — Érczfényező III. 13, — Ércfestő III. 13, — Érczipar, nemes, l. drágakő- és nemes-érczipar, — Érczműgyáros III. 13, — Ércnyomó III. 13, — Ércverő, — Erdélyi-utca, túlnépes lakások I. 166 l. utcák, — Erdész III. 12, — Erdősor l. utcák, — Erdőtelek-utca l. utcák, — Ernő-utca l. utcák, — Erőművész III. 17, — Érsek-utca l. utcák, — Erzsébet-körút l. utcák, — Erzsébet-tér l. utcák, — Esernyőkészítő III. 14, — Esküdt III. 16, — Eskütér l. utcák, — Észak és Délamerika, itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 19 stb., — oda valók II. 41 stb., — Esztergályos létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — »vasuti III. 14, — Esztergom-megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., — Eszterház-y-utca l. utcák, — Ételhordó III. 17, — Ezüstműves III. 13, — Ezüsttisztító III. 13.

F.

Fabódék túlnépesek I. 174 stb., — Fácán-utca l. utcák, — Fadobozkészítő III. 13, — Fa- és szénkihordó III. 16, — Faggyúolvasztógyáros III. 14, — Faipar, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Faipar egyéb, létszáma 1857, 1870, 1881-

ben, III. 8, — l. »foglalkozási ágak«, — Fakereskedő, munkások és napszámosságok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57, — nemzetiség szerint III. 138, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Falemezkereskedők III. 15, — Fametsző l. »foglalkozási ágak«, — Fanyerges III. 13, — Fapinczék túlnépesek I. 174 stb., — Faréz-metsző és vésnökök száma Budapesten és az országban III. 4, — Farkas-utca, túlnépes lakások I. 163 l. utcák, — Faszerszámkészítő III. 13, — Faszinek, túlnépesek I. 174 stb., — Fátyol-utca l. utcák, — Favágók III. 16, — Fazekas l. foglalkozási ágak, — Fazelkástér l. utcák, — Fecske-utca, túlnépes lakások I. 166 l. utcák, — Fegyenczek a fegyházban I. 149 stb., — Fegyházi munkabérlő III. 17, — Fegyvergyár-utca, túlnépes lakások I. 164 l. utcák, — Fegyverkereskedő III. 15, — Fehérmegye, itt tartózkodó megyebeliek. II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., — Fehérműáros III. 15, — Fehérműkészítő III. 13, — Fehérsas-tér l. utcák, — Fehérsas-utca, túlnépes lakások I. 163 l. utcák, Fehérut l. utcák, — Fehérvári-ut l. utcák, Feliró III. 17, — Felső-Ausztria, itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 18 stb., — oda valók II. 40 stb., — Felső-hegy-utca, l. utcák, — Felső-vámvonal-utca, túlnépes lakások I. 164, — l. utcák, — Felső vaspálya-utca l. utcák, — Felvigyázó különféle, l. »foglalkozási ág«, — Fémipar, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Fémipar egyéb létszáma 1857. 1870, 1881-ben III. 8, — l. foglalkozási ágak, — Fémöntő II. 13, — Fényes Elek I. 6, — Fényező és mázoló, tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosságok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57, — nemzetiség szerint III. 127, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — l. foglalkozási ágak, — Fényező (vasuti) III. 14, — — Fényképészek száma Budapesten és az országban III. 4, — tanoncok gyakorisága III. 52, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Fénymázkereskedő III. 15, — Fénymáz-készítő III. 14, — Fénymázzal házaló III. 15, — Ferencz-teret l. utcák, — Ferencz-József-teret l. utcák, — Ferencz-József-ter l. utcák, — Ferencz-ter, túlnépes lakások I. 167. l. utcák, — Ferencz-utca, túlnépes lakások I. utcák, — Ferenczváros l. kerületek, — Férfidivat-cikk kereskedő III. 15, — Férfiszabó III. 12, Festékgyáros III. 14, — Festékkereskedő III. 15, — Festő III. 14, — Festő és szobrász

l. foglalkozási ágak, — Festőminta keresk. III. 15, — Fésűs III. 14, — Fészerek, lakottak I. 76, — Filler-utca l. utcák, — Fiume-megye, ott tartózkodó helybeliek II. 9 stb., — Fiume városa, itt tartózkodó férfiak II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18, stb., — oda valók II. 40 stb., — Florencz, lakossági száma I. 63, — Florián-utca lásd utcák, — Flór-utca lásd utcák, — Fodrász, lásd borbély, fodrász, — Fogadók I. 75, — Fogas-utca l. utcák, Fogaras-megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., — Foglalkozási ágak, 208 egyes ág kimutatása: leg részletesebb kimutatás III. 12—17, — kerület és nem szerint III. 19—39, — napszámosságok foglalkozásának részletezése szerint a nem tekintetbe vételével III. 55—56, — foglalkozási viszony és nem szerint III. 58—67, — tanoncok kora és neme szerint III. 68—75, — az alkalmazottak részletezése szerint a nem tekintetbe vételével III. 76—81, — férfiak kora szerint III. 85—90, — nők kora szerint III. 91—95, — kor és nem szerint, az önállóak és alkalmazottak megkülönböztetésevel III. 96—107, — származás és nem szerint, tekintettel a műveltségi fokra III. 114—123, — férfiak vallása szerint III. 146—151, — férfiak nősülése szerint tekintettel a korra III. 162—167, — a mellékkeresetek részletezése szerint a nem tekintetbe vételével III. 171—177, — a mellékkeresetek előfordulása szerint nemeként III. 178—183, — Foglalkozási statisztika áttekintése III. 3 stb., — foglalkozások a f évárosban és vidéken III. 3 stb., — foglalkozások változása 1857 és 1870 óta III. 6, — Foglalkozás nélküli, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — kerület szerinti százalékokban III. 42, 44, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ágak« alatt is, — Foglalkozás nélküli egyéb, — létszáma, 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Fogművész III. 16, — Föld-Sándor-utca l. utcák, — Földművesek hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — kerület szerint százalékokban III. 42, 44, — munkások és napszámosságok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 56, — korviszonyok százalékokban III. 108, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, biffelekezett szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Föld-utca l. utcák, — Fonó szövő ipar, — műveltségi fok

származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — **Fonó** és szövő-ipar, egyéb l. foglalkozási ágak, — **Főrendiházi** tagok III. 16, **Forgalom**, létszáma 1857, 1870, 1881-ben kerület szerinti százalékokban III. 42, 44, — korviszonyok százaléakai III. 108, — bel- és külföldiek arányszáma III. 111, — nemzetiség szerint III. 134, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 140, — műveltség százalékokban III. 152, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 168, — lásd továbbá »foglalkozási ágak« alatt is, — **Fortuna-utca** lásd utczák, — **Főtér-utca** lásd utczák, — **Fű-ut** lásd utczák, — **Fű-utca**, lásd utczák, — **Fűvelékkereskedő** III. 15, — **Fracziaország**, onnét itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott születtek II. 19 stb., — oda valók II. 41 stb., — létszáma II. 101 stb., — nemi aránya II. 105, onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129, — **Franklin-utca** l. utczák, — **Frankfurt M. m.**, tőkések száma III. 5, — a benszüllöttek aránya II. 16, — lakossági száma I. 63, — korviszonyai II. 80 stb., — iskolai kiadások II. 147, — **Fügönytisztító** III. 13, — **Fűkereskedő** III. 15, — **Fürdők** I. 75, — **Fürdőlegény** III. 16, — **Fürdők** III. 16, — **Fürdő-utca** l. utczák, — **Fűrészgyáros** III. 13, — **Fürj-utca**, l. utczák, — **Furnirműves** III. 13, — **Fűszerkereskedő**, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — kerület szerint százalékokban III. 43, 45, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, korviszonyok százaléakai III. 109, származás szerint III. 124, 127, 129, — nemzetiség százalékokban III. 132, nemzetiség szerint III. 137, hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, műveltségi fok III. 156, férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160, harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — **Fűtő** III. 16, **Futó-utca** l. utczák, — **Fűvőgyáros** III. 14, — **Fűzér-utca** l. utczák, **Fűzőkészítő** III. 13.

G.

Gabonakereskedő, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — származás szerint III. 124, 126, 129, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III.

161, — mellékkeresettel bírók arány száma III. 169, — l. továbbá foglalkozási ág alatt is. — **Gábor-utca** l. utczák, — **Galagonyá-utca**, — lásd utczák, — **Galiczia**, onnét itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott születtek II. 18 stb., — oda valók II. 40 stb., — onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129, — **Ganz-utca** túlnépes lakások I. 163 — l. utczák, — **Garam-utca** l. utczák — **Garay-tér** l. utczák, — **Gazdasszonyok** a családokban I. 149 stb., — azok száma általában III. 17, — **Gellérthegy-utca** l. utczák, — **Gellért-rakpart** túlnépes lakások I. 163 — l. utczák, — **Gent földszinti házak** száma I. 71, — **Geológ** III. 16, — **Gép- és kazánkovács** III. 13, — **Gépész**, létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — tanoncok gyakorisága III. 52, — nemzetiség szerint III. 138, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — **Gépsztergályos (vasuti)** III. 14, — **Gépgyárban** l. »foglalkozási ágak«, — **Gépkereskedő** III. 15, — **Gépkötőnő** III. 14, — **Gépnél működő** III. 17, — **Gépszterkeskedő** III. 15, — **Géptűző** III. 14, — **Gerle-utca** l. utczák, — **Gesztenyesütő** III. 12, — **Gesztenye-utca** l. utczák, — **Géz-utca**, túlnépes lakások I. 164, — lásd utczák, — **Gipszsalakkészítő** III. 14, — **Gitárjátszó** III. 16, — **Gizella-tér** l. utczák, — **Gizella-út** l. utczák, — **Gölya-utca** túlnépes lakások I. 166 — l. utczák, — **Gomba-utca** l. utczák, — **Gombolyító** III. 14, — **Gombostűgyáros** III. 13, — **Gömör megye** onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott születtek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., **Gondnok** III. 16, — **Görög nyelvmes-ter** III. 16, — **Görögök** létszáma II. 101 stb., — **Görög katolikusok egyesültek** II. 88, — **vegyes házassági** II. 210 stb., — testi és szellemi hiányokban szenvedők II. 224 stb., — **Görög nem-egyesültek** II. 89, — nemzetisége II. 95, — **vegyes házassági** II. 210 stb., — testi és szellemi hiányokban szenvedők II. 224 stb., — **Görögország** onnét itt tartózk. II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott születtek II. 19 stb., — oda valók II. 41 stb., — onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129, — **Görög-utca** l. utczák, — **Görz** és **Gradiska** onnét itt tartózk. II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott születtek II. 18 stb., — oda valók II. 40 stb., — **Gözfavágó** III. 13, — **Gőzhajózásnál alkalmazottak** hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — kerület szerint %-ban III. 43, 45, — származás szerint III. 124, 126, 129, — nemzetiség %-ban III. 132, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 155, — műveltségi fok III. 156, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel

bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Gözhajózásnál alkalmazott hivatalnokok származás szerint III. 124, 127, 129, — nemzetiség szerint III. 127, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Gözhajózásnál iparban alkalmazottak l. »foglalkozási ág« alatt, — Gözhajózásnál testi szolgálatban alkalmazottak l. »foglalkozási ág« alatt, — Gözhajózásnál üzemszolgálatban alkalmazottak korviszonyok százaléakai III. 109, — származás szerint III. 124, 127, 129, — nemzetiség szerint III. 137, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — l. »foglalkozási ág« alatt is, — Granátos-utca, l. utcák, — Gummicsóker. III. 15, — Gunyhók lakottak I. 76, — Gyámolításból élő hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — kerület szerint százalékokban III. 42, 44, — korviszonyok százaléakai III. 109, — származás szerint III. 125, 127, 129, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — műveltségi fog III. 156, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Gyapjугyári munkás III. 14, — Gyapju-utca túlnépes lakások I. 164 — l. utcák, — Gyapjuvágó III. 14, — Gyárok I. 75, — Gyári főnö III. 13, — Gyári fűtő III. 14, — Gyári kezelő III. 17, — Gyári munkás III. 14, — vasuti III. 14, — Gyarmatárúkereskedő III. 15, — Gyarmat-utca l. utcák, — Gyár-utca l. utcák, — Gyepmester III. 17, — Gyep-utca túlnépes lakások I. 157 — l. utcák, — Gyermek sűrűsége kerületek szerint II. 79 stb., — Gyermekkor nemzetközi összehasonlítás II. 80, — azok magyarosodása II. 135 stb., 141 stb., — l. továbbá »Kor« alatt, — Gyermekkert tanító III. 76, — Gyertyagyáros III. 14, — Gyertyagyújtogató III. 17, — Gynasium-utca l. utcák, — Gynastikus III. 16, — Gyógyfükereskedő III. 14, — Gyógyszerész III. 16, — Gyökér-utca l. utcák, — Gyömrői út l. utcák, — Gyöngytyúk-utca l. utcák, — Győri-utca l. utcák, — Győrmege, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott szülöttek helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., — Gyorskocsi-utca l. utcák, — Gyűző-utca l. utcák, — Gyufagyá-luló III. 13, — Gyufagyáros III. 14, Gyufakereskedő III. 15, — Gyula-utca l. utcák, — Gyümölcskereskedő III. 15, — Gyűrű-utca l. utcák, — Gyűszerkereskedő III. 15.

H.

Hadiszerkereskedő, III. 15, — Hadnagy-utca, l. utcák, — Hagymake-

reskedő III. 15, — Hajcsár, III. 12, — Hajcsár-út l. utcák, — Hajdu megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., — Hajnal-utca, l. utcák, — Hajkereskedő III. 15, — Hajműkészítő III. 14, — Hajógyár-utca, l. utcák, — Hajós-utca, túlnépes lakások I. 165, — lásd utcák, — Hajós-utca, l. utcák, — Hajózás közönséges létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Hajógyárban alkalmazottak, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — korviszonyok százaléakai III. 109, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hiffelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya, III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Hajtűkészítő III. 13, — Halász III. 12, — Halászbástya-utca, l. utcák, — Halászu-utca, l. utcák, — Halkereskedő, III. 14, — Halófülkék kerület szerint, I. 115, — Halom-utca lásd utcák, — Halottkiszérő, III. 17, — Halottvirasztó, III. 17, — Halsütő, III. 12, — Háltér, túlnépes lakások I. 164, l. utcák, — Hamburg, a benszülöttek nemi aránya II. 16, — korviszonyai II. 80 stb., — nős férfiak száma II. 174, 175, — elváltak száma II. 205, — Hangszerkészítő, l. »foglalkozási ágak«, — Hannover, házak lakottsági száma. I. 63, — a benszülöttek aránya, II. 16, — korviszonyai II. 80. stb., — nős férfiak száma, II. 175, — tökések száma, III. 5, — Harangöntő, III. 13, — Harisnyakötő, III. 14, — Harisnyaszövő, III. 13, — Harkály-utca, l. utcák, — Harminczad-utca, l. utcák, — Harmoniumjátzó, III. 16, — Háromszék-megye, itt tartózkodó megyebeliek, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 9, — ott szülöttek II. 17. stb., — oda valók, II. 39, stb., — Hársfa-utca, túlnépes lakások, I. 165, — lásd utcák, — Hársköz-utca, lásd utcák, — Haszonbérlet, III. 16, — Határörvidék, onnét itt tartózk. II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 9, — ott szülöttek II. 18, stb., — oda valók II. 40. stb., Határ-ut, l. utcák, — Hattyu-utca, l. utcák, — Hatvani-utca, l. utcák, Havas-utca, l. utcák, — Házak utcánkénti kimutatása, I. 28—38, szobáik száma szerint, I. 67. stb., — magasság szerint I. 28—38, 72, — l. »Epiletek«, »Lakházak«, — a fogalom meghatározása, I. 60, — azok száma és szaporodása, I. 61, — lakottsági száma, I. 62. stb., — száma, régebbi időben, I. 77, — Házaló, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — alkalmazottak száma és azok aránya a

munkaadókhöz, III. 57. — korviszonyok százalécai III. 108, — származás szerint III. 125, 127, 129, — nemzetiség százaléokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 155, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Házaságok statisztikája, II. 210, stb., — Házaságok és vagyonság, II. 187, stb., — Házaságok korév szerint II. 177, — hitfelekezet, kor és nem szerint, II. 190, stb., — viszonylagos kora, II. 211, stb., — együttléte, II. 212, — Házas párok korviszonya, II. 214, stb., — hitfelekezet szerint, II. 214, stb., — korviszonya hitfelekezet szerint, II. 218, stb., — Házasági arány kerületek szerint, II. 187, stb., — Házaság szerzőnő, III. 17, Házigondnok, III. 16, — Házitanító III. 16, — Házmaster, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — kerület szerinti százalékokban, III. 43, 45, — korviszonyok százalécai III. 109, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet százalékokban III. 145, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, — műveltségi fok, III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban, III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya, III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma, III. 170, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Háztartásban foglalkozók, nemzetiség szerint, III. 138, — műveltségi fok III. 156, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Háztartások összetétele, I. 148, stb., — rendkívüliek, ker., emelet és lakók száma szerint, I. 82, — azok részletezése I. 120, — szobáik száma, I. 90, — Háztulajdonosok, hányada a felnőtt lakosságból, III. 6, — származás szerint III. 125, 127, 129, — l. »foglalkozási ágak«, — Héberkészítő, III. 14, — Hegedűs-utca, I. utcák, — Helvétek, azok száma kerület és nem szerint, II. 88, — koruk, évvödők és nem szerint, II. 92, — nemzetiségük, II. 95, — származásuk, II. 95, — nyelvismeretük, II. 116, stb., — magyarosodásuk származás szerint, II. 134, stb., — köztük talált alphabeták, II. 160, — családi állapotuk kor és nem szerint, II. 191, stb., — házaspárok korviszonya, II. 215, stb., — testi és szellemi hiányokban szenvedők, II. 224, stb., — foglalkozásuk, III. 139, stb. 146, stb., — Helyiségek, túlnépesek kerület és emelet szerint, I. 161, l. lakások, — egy szobából állók, túlnépesek, I. 170, stb., — u. a. lakók neve szerint, I. 171, stb., — l. »Lakások«, »Lakalmosságok«, — Hentes és egyéb husipar, — hányada a felnőtt lakosságból, III. 6, —

létszáma 1857-ben, 1870-ben, 1881-ben, III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 56, — korviszonyok százalécai III. 108, — származás szerint III. 124, 127, 128, — nemzetiség százaléokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok származás szerint százalékokban, III. 154, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, 170, — lásd továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Herminatér, I. utcák, — Herminatca, I. utcák, — Heves megye, itt tartózkodó megyebeliek, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 9, — ott születtek II. 17, stb., — oda valók, II. 39, stb., — Hidegkuti-út, I. utcák, — Himzűárúkeresek, III. 15, — Himzűbetűvarró, III. 14, — Himzűelőnyomó III. 14, — Himzűnő III. 14, — Himzűutca, I. utcák, — Hirdetési ügynökök, III. 17, — Hirdetésragasztó, III. 17, — Hirnök-utca, túlnépes lakások I. 163, I. utcák, — Hitfelekezetek, II. 86, stb., — száma kerületenkint nem szerint, II. 86, stb., — korviszonyok II. 90, — nemi arány, II. 90, — korviszony öt éves koresoportokban nem szerint, II. 91, stb., — származás, II. 94, — nemzetisége, II. 95, — magyarosodása II. 133, stb., — összefüggés a foglalkozással III. 139, stb., — műveltségi fok, II. 156, stb., — házassági arány, II. 189, stb., — testi és szellemi hiányokban szenvedők, II. 222, — Hitfelekezetnélküliek száma, II. 86, — vegyes házasságaik, II. 212, stb., — testi és szellemi hiányokban szenvedők, II. 224, stb., — Hivatalnok, állami, megyei és községi, l. »közhivatalnok«, — Hivatalnok, állami (l. még »közhivatalnok«), — létszáma 1857, 1870, 1881-ben, III. 9, — kerület szerint százalékokban, III. 43, 45, — korviszonyok százalécai, III. 109, — származás szerint, III. 125, 127, 129, — nemzetiség szerint, III. 138, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Hivatalnok, egyéb (magán-), — hányada felnőtt lakosságból, III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben, III. 9, — korviszonyok százalécai, III. 109, — származás szerint, III. 125, — nemzetiség százaléokban, III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban, III. 145, — műveltségi fok III. 156, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya, III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma, III. 170, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Hivatalnok, közs., — hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — nemzetiség száza-

lékban, III. 132. — hitfelekezet szerint százalékokban, III. 145. — műveltségi fok, III. 156. — összefoglaló leírás III. 205. stb., — lásd továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Hivatalnok, megyei (l. még »Közhivatalnok«), — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9. — nemzetiség szerint III. 138. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Hivatalnok, városi, (l. még »Közhivatalnok«), — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9. — korviszonyok százaléka III. 109. — nemzetiségi szerint III. 138. — harmincz éven aluli férfiak, nősülési aránya III. 161. — mellékkeresettel bírók arányszáma, III. 170. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Hold-u., l. u., — Holdvilág-utca, l. utcák, — Hölgy-utca, l. utcák, — Hollandiak létszáma, II. 101. stb. — Hollandia, ott tartózkodó helybeliek, II. 10. — ott szülöttek II. 19. stb., — oda valóik II. 41. stb., — onnét származók foglalkozás szerint, III. 124—129. — Holló-utca, tulnépes lakások, I. 165, lásd utcák, — Homokhordó, III. 16. — Homok-utca, tulnépes lakások, I. 166, l. utcák, — Hont-megye, itt tartózkodó megyebeliek, II. 8. — ott tartózkodó helybeliek, II. 9. — ott szülöttek, II. 17. stb., — oda valóik, II. 39. stb., — Honvéd-utca, tulnépes lakások, I. 164, l. utcák, — Hordár, hányada a felnőtt lakosságból, III. 6. — nemzetiség szerint III. 138. — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145. — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 155. — műveltségi fok, III. 156. — férfiak nősülési aránya százalékokban, III. 159. — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya, III. 161. — mellékkeresettel bírók arányszáma, III. 169. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Hordárintézet tulajdonos, III. 15. — Hordókereskedő, III. 15. — Horgony-utca, tulnépes lakások I. 163, l. utcák, — Horvátok létszáma, kerületek és nem szerint, II. 101, 104. — testi és szellemi hiányban szenvedők, II. 224. — Horvát-Szlavonország, oda valóik, II. 40. stb. — Horvát-utca, l. u., — Hullám-utca, tulnépes lak., I. 163. — l. utcák, — Hülyék statisztikája, II. 221. stb., — nemzetiség és vallás szerint, II. 222. stb., — családi állapot szerint, II. 222. stb. — műveltségi fok szerint II. 222. stb., — száma a családban és intézetekben, II. 223. — korév és nem sz., II. 226. — Hunfalvy-u., l. utcák, — Hunyadmegye, itt tartózkodó megyebeliek, II. 8. — ott tartózkodó helybeliek, II. 9. — ott szülöttek II. 17. stb., — oda valóik, II. 39. stb., — Hunyady-utca, l. utcák, — Hurcsináló III. 14. — Huszáru-utca, tulnépes lakások, I. 135, l. utcák, — Husipar, l. hentes és egyéb husipar.

I.

Idegenek illetősége II. 39. stb., — tartózkodásuk II. 52. — Ideiglenesen

jelenlevők, %-ok kerületek szerint I. 17. — Illatszerezés III. 14. — Illatszerezés kereskedő III. 15. — Illés-utca, tulnépes lakások I. 166. l. utcák, — Illetőség II. 38. stb. — Illirók létszáma II. 101. stb., — nemi arányuk II. 105. — Ilona-utca, l. utcák, — Improductiv korosztályok II. 78. — Improvizátor III. 16. — Imre-utca l. utcák, — Indóház-utca, l. utcák, — Intézetek részletezése I. 120. stb., — Intézetek és irodaszolga, l. szolga, — Ipar, létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9. — kerületszerinti %, ban, III. 42, 44. — korviszonyok százaléka III. 108. — bel- és külföldiek arányszáma III. 111. — nemzetiség szerint III. 134. — hitfelekezet szerint százalékokban III. 140. — műveltség százalékokban III. 152. — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157. — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159. — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 168. — összefoglaló leírás III. 185. stb., — l. továbbá »foglalkozási ágak« alatt is. — Iparcikkékek keresk., egyéb, l. keresk. iparcikkékekkel, — Iparmunka tanítónő III. 16. — Iparos, megnevezés nélküli, l. foglalkozási ágak. — Iparos festő, műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 157, lásd »foglalkozási ágak«, — Iparos, gőzhajózásnál l. »foglalkozási ágak«, — Iparos, vasuti, lásd »foglalkozási ágak«, — Ipar, vegyes, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157., l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. Ipar-utca, l. utcák, — Ipoly-utca, tulnépes lakások I. 164. — l. utcák, — Irma-tér, l. utcák, — Irnitudók kor szerint II. 152. — hitfelekezet szerint II. 158. — nemzetiség szerint II. 162. — vakok, siketnémák, hülyék és elmebetegek közt II. 224. — kerületenkénti kimutatása nem szerint II. 148. — származás és foglalkozás szerint III. 114—123. — Iró, lásd »foglalkozási ágak«, — Iró, színész, festő, szobrász és egyéb művész, (lásd még »művész« alatt) — nemzetiség szerint III. 138. — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145. — művelts. fok III. 156. — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Irnok hányada a felnőtt lakosságból III. 6. — kerület szerint százalékokban III. 43, 45. — korviszonyok százaléka III. 109. — nemzetiség százalékokban III. 132. — nemzetiség szerint III. 138. — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145. — műveltségi fok III. 156. — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160. — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161. — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Irodalom létszám 1857, 1870, 1881-ben III. 9, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Iskola kiadások Budapesten és más nagy városokban II. 147. — Iskola létesítő és utca, l. utcák, — Iskola-tér, tul-

népes lak. I. 163, I. utczák, — Istálló-bérló III. 16, — Istálló k, túlnépesek, I. 174 stb. — Istenhegy, lásd utczák, — Isteni szolgálat, létszám 1857, 1870, 1881-ben III. 9, I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Istria, onnét itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott születtek II, 18 stb., — oda valók II. 40 stb, — István-tér, túlnépes lakások I. 165, I. utczák, — István-ut, I. utczák, — Italog, egyéb szesz, létszám 1857, 1870, 1881-ben III. 8, I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Iv-utca, I. utczák, — Izabella-utca, túlnépes lakások I. 165, I. utczák, — Izraeliták, létszámak kerület és nem szerint II. 89, — családi állapotuk kor és nem szerint, II. 191 stb., — foglalkozásuk III. 139 stb. 146 stb., — házaspárok korkülönbözete II. 218 stb., — házaspárok korviszonya II. 215. stb., — koruk évötödök és nem szerint II. 92, — köztük talált alphabeták II. 161 — magyarosodásuk származás szerint, II. 134 stb., — gyermekek nagy száma II. 90, — nemzetiségük II. 95, — nyelvismertük II. 116. stb., — származásuk II. 95, — testi és szellemi hiányokban szenvedők II. 224 stb., — vegyes házasságok II. 210.

J.

Jácint-utca, I. utczák, — Jakab-lépcső, I. utczák, — Járókelő kiskereskedő, származás szerint III. 125, 127, 129, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Jász-N.-K.-Szolnok megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott születtek II. 17 stb, — oda valók II. 39 stb. — Játékszerrel házaló III. 15, — Játékszerkereskedő III. 15, — Jégverem-utca, — lásd utczák, — Jezsuita-utca, — lásd utczák, — Jongleur III. 16. — Jónő III. 17, — József-körut, I. utczák, — József-tér, lásd utczák, — József-utca, túlnépes lakások I. 166, I. utczák, — Józsefváros, I. kerületek, — Józseka-utca, túlnépes lakások I. 165, I. utczák, — Judit-utca, I. utczák, — Juhász III. 12.

K.

Kacsá-utca I. utczák, — Kádár hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857., 1870., 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhoz I. 57, — korviszonyok százaléka III. 109, — származás szerint III. 124, 126, 128. — nemzetiség szerint III. 137, — műveltségi fok III. 156, — műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 154, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — 30 éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arány-

száma III. 169, — I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Kádárfaker. III. 15, — Kakas-utca I. utczák, — Kalácsáruló III. 15. — Kalap-utca I. utczák. — Kalapkereskedő III. 15. — Kalapkészítő tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — nemzetiség szerint III. 137, I. — továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Kalaptisztító III. 13. — Kalapvarró III. 13. — Kalauz III. 17. — Kálmán-utca, túlnépes lakások I. 164, I. utczák. — Kalvária-út és tér, túlnépes lakások I. 166, I. utczák. — Kalvin-tér I. utczák. — Kalvin-utca I. utczák. — Kályhafelállító III. 14. — Kályhakészítő III. 13. — Kalvinisták I. helvéték. — Kamarák, túlnépesek I. 174 stb. — Kamarás III. 16. — Kanász III. 12. — Kánya-utca I. utczák. — Kaparás III. 16. — Kapás-utca, I. utczák. — Kapczakészítő III. 13. — Kápolna-utca I. utczák. — Káposztavágó III. 12. — Kaptafakereskedő III. 15. — Kaptafavágó III. 13. — Kapuczinus-utca I. utczák. — Kapus III. 16. — Karácsonyi utca I. utczák — Kardalnok III. 16. — Kardműves IV. 13. — Kard-utca I. utczák. — Karinthia, onnét itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott születtek II. 18 stb. — oda valók II. 40 stb. — Karmester III. 16. — Károly-utca I. utczák. — Károlyi gróf utca I. utczák. — Kárpát-utca, túlnépes lakások I. 164 — I. utczák. — Karpfenstein-utca, túlnépes lakások I. 166, — I. utczák. — Kárpitos hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9; — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160, — harmincéven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169. I. továbbá »foglalk. ág« alatt is. — Kárpitos vasuti III. 15. — Karthausi völgy I. utczák. — Kartograf III. 13. — Kartyafestő III. 14. — Kartyagyáros III. 13. — Kartyatisztító III. 13. — Katona József-utca, túlnépes lakások I. 164, I. utczák. — Katholikusok létszáma kerületenként és nem szerint II. 88, — koruk, évötödök és nem szerint II. 91, — nemzetiségük II. 95, — származásuk II. 95, — nyelvismertük II. 116 stb., — magyarosodásuk származás szerint II. 134 stb., — köztük talált alphabeták kor szerint II. 158, — családi állapotuk, kor- és nem szerint II. 190 stb., — vegyes házasságaik II. 210 stb., — házaspárok korviszonya. II. 214 stb., — házaspárok korkülönbözete II. 218 stb., — testi és szellemi hiányban szenvedők II. 224 stb.

— foglalkozásuk III. 139 stb. 146 stb. — Katonaság hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — nemzetiség százaléokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok III. 156, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Katonaszekereskedő III. 15. — Kávémérő, l. kávé és kávémérő. — Kávé és kávémérők száma Budapesten és az országban III. 4, — hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — munkások és napszámok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 56, — nemzetiség szerint III. 137, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — vasuti III. 14. — Kazánkovács vasuti III. 14. — Kazinczy-utca, l. túlnépes lakások I. 65, l. utcák. — Kecskeméti utca l. utcák. — Kecskemét lakossági száma I. 63. — Kecske-utca l. utcák. — Kefekötő III. 14. — Kéjhölgy hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — korviszonyok százalécai III. 109, — nemzetiség százaléokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — műveltségi fok III. 156, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, — l. továbbá foglalkozási ág« alatt is. — Kékkölyök-utca l. utcák. — Kékitőárus III. 15. — Kelenföld-utca l. utcák. — Keleti árukkal kereskedő IV. 15. — Kemenes-utca l. utcák. — Keményítőgyáros III. 14. — Keményítőkereskedő III. 15. — Keményseprő III. 16. — Keményseprő-utca l. utcák. — Kemény Zsigmond-utca, túlnépes lakások I. 166, l. utcák. — Kemniczi utca, túlnépes lakások I. 165, l. utcák. — Kenderkereskedő III. 15. — Kenyéráruló l. »foglalkozási ágak«. — Kender-utca, túlnépes lakások I. 166, — l. utcák. — Kenyérmező-utca, túlnépes lakások I. 166, — l. utcák. — Képezői iskolák növénydekei, l. »foglalkozási ágak«. — Képiró-utca l. utcák. — Képviseelő országos III. 16. — Kerékajtó III. 17. — Kerek-utca l. utcák. — Kerepesi út l. utcák. — Kereseti ág l. foglalkozási ágak. — Kereseti ágak l. »foglalkozási ágak«. — Kereskedelem létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — kerület szerint, százalékokban III. 42, 44, — korviszonyok százalécai III. 108, — bel- és külföldiek arányszáma III. 111, — nemzetiség szerint III. 134, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 140, — műveltség százalékokban III. 152, — műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 157, — férfiak nősülési aránya % -ban III. 159, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — összefoglaló leírás III. 195 stb. — l. »fog-

lalkozási ágak« is. — Kereskedelem ősterményekkel, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Kereskedelem iparezikkekkel, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Kereskedelem, pénzvels hitellel, száma Budapesten és az országban III. 4, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — nemzetiség százaléokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Kereskedelem, egyéb (zsbáros stb.) — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. »foglalkozási ág« alatt is, — kereskedelem megnevezés nélküli, lásd »foglalkozási ágak«. — Kereszt-tér, túlnépes lak. I. 163, — l. utcák. — Kereszt-utca l. utcák. — Kertész számuk Budapesten és az országban III. 3, — hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 56, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százaléokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Kertész-utca, túlnépes lakások I. 165, l. utcák. — Kerületek, azok jellemzése, területe I. 13, 16, — népessége I. 14, 16, — népesség sűrűsége I. 16, — kerületek utcák és terek szerint I. 23 stb. — lakott és lakatlan telkek szerint I. 38, 40 stb. — lakott és lakatlan lakházak és egyéb épületek szerint I. 30, 40 stb., — épületek magassága szerint I. 38, 40 stb., — lakók száma 1857, 1870, 1881. I. 38, 40 stb., — vízvezeték és ürülékek eltávolítás módja szerint I. 56, — lakházak szoba és lakók száma szerint I. 67, 69, — lakházak magassága szerint I. 72, — nemlakházak részletezése I. 75, — nemépületek részletezése I. 76, — lakhelyiségek fekvés szerint rendes és rendkívüli lakások, nemlakások, valamint lakatlan lakások megkülönböztetésével I. 82 stb., — rendes lakások szoba szám és lakószám szerint I. 94, 107, 130, 131, 133, 134, — csak egy szobából álló lakások I. 109 stb., — szobák és egyéb lakrészek részletezése I. 115, — konyhával bíró és konyha nélküli lakások I. 116 stb., — üresen állásnak oka I. 123, — szobák lakossági száma I. 139—141, — üzleti helyiségül szolgáló lakások kimutatása I. 145 stb., — háztartások tagjainak viszonya a háztartási főhöz I. 150 stb., — szalók és azok lakói I. 151—156, — túlnépes

helyiségek I. 161—175, II. 84, — lakók szülőhelye II. 17 stb., — lakójjelöltség szerint II. 39 stb., — idegenek tartózkodási tartama II. 52 stb., — lakók kora II. 56, 82, — lakók hitfelekezete II. 88, 89, — u. a. tekintettel a korra II. 91 stb., — lakók nemzetisége II. 102—104, — u. a. tekintettel a korra II. 108 stb., — nemzetiség elváltozása az utolsó két-nemzedéknél II. 141, — lakosság műveltségi foka II. 148 stb., — házaspárok együttléte II. 212, — vakok siketnémák, elmebetegék, hülyék és betegek kimutatása II. 223—224, — betegségek tartama II. 230, — lakosság foglalkozása III. 19—45, — Keserűvizkereskedő III. 14, — Késműves III. 13, — Keztyűs III. 13, — Kézbesítő III. 16, — Kézműáros III. 15, — Kézimunka, női, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — kerület szerint százalékokban III. 43, 45, — tanoncok gyakorisága III. 52, — korviszonyok százaléka III. 109, — származás szerint III. 125, 127, 129, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 155, — műveltségi fok III. 156, — mellékkeresettel bírók aránysz. III. 170, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Kifőző III. 12, — Kigyó-ér l. utczák. Kigyó-utca l. utczák. — Kikebelezési százalék II. 51 stb. — Kilátás-utca, túln. lak. I. 163, — l. utczák. — Kincstári vállalkozó III. 16, — Kinizsi-utca, túlnépes lakások I. 167, l. utczák. — Kintornás III. 16, — Királyhegy-utca l. utczák. — Király-utca l. utczák. — Kis-Czelli-utca, túlnépes lakások I. 163, l. utczák. — Kisdiófa-utca, túlnépes lakások I. 165, l. utczák. — Kisegítő III. 17, — Kisfaludi-utca, túlnépes lakások I. 166, — l. utczák. — Kisfűvaros-utca, túlnépes lakások I. 166, — l. utczák. — Kis hid-utca l. utczák. — Kis-János-utca, túlnépes lakások, I. 165, — l. utczák. — Kis korona-utca l. utczák. — Kis-Küküllő megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott születettek, II. 17 stb., — oda valóok II. 39 stb. — Kis-Rókus-utca l. utczák. — Kis-salótrom-utca, l. utczák. — Kis-stáció-utca, túlnépes lakások I. 166, — l. utczák. — Kis templom-utca l. utczák. — Klauzál-utca, túlnépes lakások I. 166, — l. utczák. — Klotild-utca l. utczák. — Kmetti-utca l. utczák. — Kneziés-utca l. utczák. — Kőbánya l. kerületek. — Kőbányai-ut, túlnépes lakások I. 166, — l. utczák. — Kocsigyártó III. 14, — Kocsikenőkereskedő III. 15, — Kocsimosó III. 17, — Kocsisok száma a háztartásokban I. 149 stb., — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — korviszonyok százaléka III. 109, — származás szerint III. 125, 127, 129, — nemzetiség szerint III. 138, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Kocsitisztító III. 16, — Kocsivámoló

III. 17, — Kocsivezető III. 17, — Kocsonya főző III. 12, — Kofa, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — korviszonyok százaléka III. 108, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — műveltségi fok III. 156, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Köfaragó, azok száma Budapesten és az országban III. 3, — létszáma 1857, 1070, 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség szerint III. 137, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Köfaragó-utca l. utczák. — Kögyári munkás III. 13, — Koháry-utca l. utczák. — Kőkény-utca l. utczák. — Kökereskedő III. 15, — Kolbászka csináló III. 12, — Kolbászos III. 12, — Kölcsey-utca l. utczák. — Kolduló zenész III. 16, — Kölesgyáros III. 12, — Köln, házak lakottsága I. 63, — a bennszülöttek aránya II. 16, — korviszonyok II. 80 stb. — iskolai kiadások II. 147, — nős férfiak száma II. 174, — elváltak száma II. 205, — tőkések száma III. 5, — Kolozs megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valóok II. 39 stb., — lakossági száma I. 63, — Kolporteur III. 15, — Komárom megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17, — oda valóok II. 39 stb. — Komló-utca l. utczák. — Köművesek, — azok száma Budapesten és az országban III. 3, — hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — kerület szerint százalékokban III. 43, 45, — tanoncok gyakorisága III. 52, — korviszonyok százaléka III. 108, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hifelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 154 — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Köműves-utca l. utczák. — Köműves, vasuti III. 14, — Königsberg, házak lakottsága I. 63, — isk. kiadások II. 147, — napszamosok száma III. 5, — tőkések száma III. 5, — Konti-utca, túlnépes lakások I. 166, — l. utczák. — Konyhaszerkeskedő III. 15, — Konyhával bíró és konyha nélküli lakások kerület és emelet szerint I. 116 stb. — Könyök-utca l. utczák. — Könyömda l. »foglalkozási ágak«. — Könyömdászok száma Budapesten és az országban III. 4, — Könyömdász vasuti III. 14, — Könyvkereskedő, számuk Budapesten és az országban III. 3, — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz

III. 57, — nemzetiség százaléokban III. 132, nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok III. 156, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalk. ág« alatt is. — **K ö n y v k i h o r d ó** III. 16. — **K ö n y v k ö t ő k**, azok száma Budapesten és az országban III. 4, — hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — nemzetiség szerint III. 137, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — **K ö n y v k ö t ő**, vasuti III. 14. — **K ö n y v n y o m d á b a n** alkalmazottak, azok száma Budapesten és az országban III. 4, — hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — kerület szerint százalékokban III. 43, 45, — korviszonyok százaléakai III. 109, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százaléokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 155, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — **K ö n y v v i v ő k** létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — nemzetiség szerint III. 138, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — **K o n z u l i** hivatalnok III. 16. — **K o p e n h á g a**, isk. kiadások II. 147. — **K o r**, egyes évek szerint, kerületenként, nem szerint II. 56 stb. II. 79, — első két életév, hónapok, ill. negyedek szerint II. 56, — egyes korévek százaléakai nem szerint II. 70 stb., — összehasonlítás 1870-el II. 76 stb., — nemzetközi összehasonlítások II. 82, — nemi viszony a különféle korosztályokban II. 78, — túlnépes helyiségek lakóiról II. 84 stb., — hitfelekezetek szerint II. 91 stb., — nemzetiség szerint II. 108 stb., — műveltségi fok szerint II. 152 stb., — u. a. hitfelekezet szerint II. 158 stb., — u. a. nemzetiség szerint II. 162 stb., — családi állapot szerint II. 177 stb., — u. a. a hitfelekezet szerint II. 190 stb., — u. a. nemzetiség szerint II. 192 stb., — korviszonyok a házaspároknál II. 217 stb., — korkülönbözet a házaspárok közt II. 219, — vakok, siketnémák, elmebetegek és hülyek kora egyes korévek szerint II. 227, — tanoncok kora nem és foglalkozás szerint III. 68—75, — férfiak kora foglalkozás szerint III. 85—90, — nők kora foglalkozás szerint III. 91—95, — kor és nem, önállóak és alkalmazottak szerint III. 96—107, — korviszonyok százaléakai foglalkozás szerint nemenként III. 103, 109, — férfiak nősülése kor és foglalkozás szerint III. 162—167. — **K o p o r s ó k e r e s k.** III. 15. — **K o r e s m á r o s**, vasuti III. 14. **K ö r h á z**-uteza l. utczák. — **K ö r j á t é**

k o s III. 15. — **K ö r i s f a**-uteza, túlnépes lakások l. 166. l. utczák. — **K ö r m ö c z i** uteza l. utczák. — **K o r o n a h e r c e g**-uteza l. utczák. — **K o r o n a ő r**-uteza l. utczák. — **K ö r ö n d j á t é k n á l** III. 17. — **K ö r ö s** megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8. — **K ö r**-uteza l. utczák. — **K o r v i n t é r** l. utczák. — **K o r v i s z o n y o k** l. kor. — **K o s á r á r ú s** III. 15. — **K o s á r k ö t ő** III. 13. — **K ö s z ö r ü s** l. »foglalk. ágak«. — **K o s z o r ú**-uteza l. utczák. — **K ö t é l g y á r t ó**, tanoncok gyakorisága III. 52, — l. tov. »foglalk. ág« alatt is. — **K ö t é l k e r e s k e d ő** III. 15. — **K ö t é l t á n c z o s** III. 16. — **K ö t ö r ő** III. 13. **K ö t ő**-uteza, l. utczák. — **K o t r ó g é p n é l** alkalmazott III. 18. — **K o v á c s**, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — kerület szerint százalékokban III. 43, 45, tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — korviszonyok százaléakai III. 109, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — **K o v á c s**, vasuti III. 14. — **K ö v e z ő**, tanoncok gyakorisága III. 52. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — **K ö z é p h e g y**-uteza, l. utczák. — **K ö z é p i s k o l a i** tanulók, l. »foglalkozási ág«. — **K ö z h i v a t a l i** szolga, l. cseléd és szolgál. — **K ö z é p ü l e t e k** l. 74 stb. — **K ö z ö n s é g e s** hajózás, l. foglalkozási ágak. — **K ö z t e l e k**-uteza, l. utczák. — **K ö z t e m e t ő**-uteza, — túlnépes lakások l. 166, — l. utczák. — **K ö z**-uteza, túlnépes lakások l. 163, — l. utczák. — **K ö z v e t i t ő k**, azok száma Budapesten és az országban III. 4, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. **K ö z v e t i t ő** egyéb, l. foglalkozási ágak. — **K r a j n a**, onnét itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott születtek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb. — **K r a k k ó**, házak lakottsága l. 63. — **K r a s s ó**-**S z ö r é n y** megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott születtek II. 17 stb., — odavalók II. 39 stb. — **K r é t a v á g ó** III. 14. — **K r i s t ó f t é r**, l. utczák. — **K r i s z t i n a t é r**, l. utczák. — **K r i s z t i n a** uteza, l. utczák. — **K u c s é b e r**, — l. »foglalkozási ágak«. — **K u l c s á r**-uteza, túlnépes lakások l. 163, l. utczák. — **K ü l d ö n c z** III. 17. — **K ü l f ö l d i e k**, itt tartózkodók II. 6 stb., — magyarosodásuk II. 133, — műveltségi fokuk II. 167, — foglalkozásuk

III. 126, 128, — műveltségi fokuk nem szerint III. 115 stb. — Külső dob-utca, túlnépes lakások I. 166, — l. utcák. — Külső Jászberényi utca, l. utcák. — Külső stáció-utca, túlnépes lakások I. 166, l. utcák. — Külső vácz-i-ut, l. utcák. — Kun-utca, l. utcák. — Kuria-utca, l. utcák. — Kúrt-utca, l. utcák. — Kutmester III. 13. — Kut-utca, túlnépes lakások I. 163, — l. utcák.

L.

Ládkészítő III. 13. — Lajos-utca l. utcák, — Lakalkalmatosságok, összesek száma és osztályozása kerület, emelet, szobák száma, lakó szám szerint I. 82, — »l. Lakások,« — Lakáskiadó III. 16, — Lakásközvetítő III. 15, — Lakások, a fogalom meghatározása I. 81, — rendesek száma ker. szer. fekvés sz. I. 82, — üresek szobaszáma kerület és emelet szerint I. 82, — lakottak, szobák és lakók száma, kerület és emelet szerint I. 82, — nagyok és kicsinyek száma I. 108, — egy szobából állók, kerület, emelet, bentlakók száma, valamint neme szerint I. 109 stb., — mellék helyiségei I. 114 stb., — konyhával bírók, vagy nélküliek I. 116 stb., — üresen állásuknak oka I. 122 stb., — lakottsági számuk I. 128 stb., — lakók száma szerint I. 130, — átlagos lakószámuk kerület és emelet szerint I. 131 stb. 133 stb., — több szobával bíróknak lakviszonyai I. 142, — tüzleti czélokra való felhasználásuk I. 143 stb., — kerület és emelet szerint I. 145 ff. — egy szobából állóknak lakviszonyai I. 142 stb., — túlnépesek statisztikája I. 157 stb., — Lakatos hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — kerület szerint százalékokban III. 43, 45, — tanoncok gyakorisága III. 50, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57, — korviszonyok százalékai III. 109, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százalékban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — összefoglaló leírás III. 195 stb., — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Lakatos-utca l. utcák, — Lakatos vasuti III. 14, — Lakházak, egyes utcák szerint I. 23—38, — lakottak és lakatlanok, az egyes utcák szerint ugyanott — lakottsági számuk kerületek szerint I. 40, — magasságuk százalékban egyes kerületek szerint I. 40, — lakók száma szerint I. 68 stb., — magasságuk szerint I. 72, — legnagyobbak név szerinti felsorolása I. 80, — Lakatanya-utca l. utcák,

— Lakviszonyok statisztikája I. 127 stb. — l. »Lakások« és »Túlnépes lakások« — Lámpabárlélesztítő III. 14, — Lámpagyáros III. 14, — Lámpagyújtó l. foglalkozási ágak, — Lámpakereskedő III. 15, — Lánczhid-utca l. utcák, — Láncz-utca l. utcák, — Lánczkészítő, III. 13, — Látszerész l. »foglalkozási ágak«, — Laudon-utca, túlnépes lakások I. 165, — l. utcák, — Lázár-utca, túlnépes lakások I. 165 — l. utcák, — Légszeszgyárban III. 14, — Légszeszgyári felügyelő III. 17, — Légszesz-utca l. utcák, — Légszeszvezetési berendező III. 13, — Lehel-utca, túlnépes lakások I. 165 — l. utcák, — Lelencz-utca l. utcák, — Lelkészes-utca, Túlnépes lakások I. 163 l. utcák, — Lemberg, nemi arány II. 14 stb. — korviszonyai II. 80 stb., — analfabeták száma II. 149, — nős férfiak száma II. 174, 175, — elváltak száma II. 205, — főkések száma III. 5, — Lemezelő III. 13, — Lendvay-utca l. utcák, — Lengyelek létszáma II. 101 stb., — nemi arányuk II. 105, — Lepke-utca l. utcák, — Levélboríték-készítő III. 13, — Levelező III. 16, — Levélhordó l. foglalkozás, — Lipet-utca l. utcák, — Likorgyáros III. 12, — Liliom-utca, túlnépes lakások I. 167 — l. utcák, — Lille, iskolai kiadások II. 147, — Lipcse, a benszüllöttek aránya II. 16, — házak lakottsága I. 63, — földszinti házak száma I. 71, — korviszonyai II. 80 stb., — iskolai kiadások II. 147, — nős férfiak aránya II. 174, 175, — elváltak aránya II. 205, — Lipótmező l. utcák, — Lipóttér-utca l. utcák, — Lipótváros, l. kerületek, — Liptó-megye, onnét tartózkodó helybeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szállított II. 17 stb., — oda-válók II. 39 stb., — Lisabon, iskolai kiadások II. 147, — Liszt Ferenc-utca, Túlnépes lakások I. 166 l. utcák, — Lisztkereskedők, munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57 l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Lóápoló III. 17, — Lófuvar, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — kerület szerinti százalékokban III. 43, 45, — korviszonyok százalékai III. 108, — származás szerint III. 124, 126, 128 — nemzetiség százalékban III. 132, — nemzetiség szerint III. 127, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Logodi-utca l. utcák, — Lóitató III. 12, — Lókereskedő III. 14, — Lókupecz III. 15, — London, házak lakottsága I. 63, — Lóporduló

l. utczák, — Lőporgyári munkás III. 14, — Lőpormester III. 17, — Lőportár-uteza l. utczák, — Losonczy-uteza. Tülnépes lakások I. 166 l. utczák, — Lőszőrkereskedő III. 15, — Lőszőrztisztító III. 14, — Lovag-uteza, tülnépes lakások I. 165 — l. utczák, — Lovas-uteza l. utczák, — Lovász l. foglalkozási ág — Lovászmester III. 17, — Lövész-társ. czélmester III. 17, — Lövész-uteza l. utczák, — Lövöldetér l. utczák, — Ludoviceum-uteza. tülnépes lakások I. 166 — l. utczák, — Lúdsútó III. 12, — Luiza-uteza, tülnépes lakások I. 167 — l. utczák, — Lutheránusok lásd ágostaiak, — Luther-uteza. Tülnépes lakások I. 167 — l. utczák, — Lüttich, földszinti házak száma l. 63.

M.

Madách-uteza, tülnépes lakások I. 167, l. utczák. — Madárkereskedő III. 14. — Madárral számokat huzató III. 15. — Madrid korviszonyai II. 80. stb. — Magánhivatalnok, l. hivatalnok egyéb. — Magántanító III. 16. — Magánzó hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — kerület szerint százalékokban III. 43, 45, — korviszonyok százaléakai III. 109, — származás szerint III. 125, 127, 129, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Magazin-dülő, l. utczák. — Magdolna-uteza, l. utczák. — Maglódi-ut, l. utczák. — Magyarok, létszámuk kerületek és nem szerint II. 101, 104, — számuk az egyes hitfelekezetek körében II. 96, — korviszonyuk évötödök szerint II. 108, — nyelvismereteik II. 123, — köztük talált analphabeták kor és nem szerint II. 162, — családi állapotuk kor és nem szerint II. 199, — testi és szellemi hiányban szenvedők II. 224, — foglalkozásuk nem szerint III. 130 stb., 137 stb. — Magyarosodás II. 131, — az illetők szülőhelye szerint II. 132 stb., — az egyes hitfelekezetek körében II. 133 stb., — u. a. tekintettel a számozásra II. 134 stb. — Magyarul beszélők nem szerint II. 114 stb., — hitfelekezet szerint II. 116 stb. — Magyar-uteza, l. utczák. — Mailáth-uteza, l. utczák. — Majolika-gyáros III. 13. — Majoros és tehenész hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — kerület szerint százalékokban III. 42, 44, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 56, — korviszonyok százaléakai III. 108, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint

százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Malátagyáros III. 12. — Malna-uteza, l. utczák. — Malomipar hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — korviszonyok százaléakai III. 108, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Malom-uteza, tülnépes lakások I. 167, l. utczák. — Mandolotti sütő III. 12. — Margit-uteza, l. utczák. — Marhakereskedő III. 14. — Marhatenyésztés, egyéb létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Mária Terézia-tér, tülnépes lakások I. 167, — l. utczák. — Mária-uteza, l. utczák. — Mária Valéria-uteza, l. utczák. — Markotányos III. 12. — Markotányos-uteza, l. utczák. — Markó-uteza, tülnépes lakások I. 164, — l. utczák. — Máramaros megye onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — odavalók II. 39 stb. — Marokkói-uteza, tülnépes lakások I. 164, l. utczák. — Marostorda megye, — itt tartózkodó megyebeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — odavalók II. 39 stb. — Mártonhegy, l. utczák. — Márton-uteza, l. utczák. — Márványcsiszoló III. 12. — Márvány-uteza, l. utczák. — Matraczkereskedő III. 15. — Matróz-ut, tülnépes lakások I. 164, — l. utczák. — Mátyás-tér és uteza, tülnépes lakások I. 167, l. utczák. — Mázoló vasuti III. 14. — Mázsamester III. 17. — Mázsa-uteza, l. utczák. — Mecset-uteza, l. utczák. — Medve-uteza, l. utczák. — Mellékkeresetek III. 168 stb., — u. a. foglalkozás szerint III. 171 stb. — Mérlegkereskedő III. 15. — Mérleg-uteza, l. utczák. — Mester-uteza, tülnépes lakások I. 167, — l. utczák. — Mészáros, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — kerület szerint százalékokban III. 42, 44, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 56, — korviszonyok százaléakai III. 108, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — művelt-

ségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Mészáros-utca, l. utcák. — Mészgyáros III. 14. — Meteorológ III. 16. — Mézes bábos III. 12. — Miklós-ut, l. utcák. — Mikó-utca, l. utcák. — Miksa-utca, túlnépes lakások, I. 166, l. utcák. — Milano. házak lakottságiszáma I. 63, — iskolai kiadások II. 147. — Minden, l. foglalkozási ág. — Minta, fölvetéi, l. függelék. — Mintakészítő III. 14. — Mohamedánok, testi és szellemi hiányokban szenvedők II. 224 stb., vegyes házasságaik II. 212. — Mókus-ut, túlnépes lakások I. 164, l. utcák. — Molnár-utca, túlnépes lakások I. 164, l. utcák. — Monoglotismus, l. nyelvek. — Monogramnyomó III. 14. — Montenegro, onnét bevándoroltak foglalkozása III. 124, 126, 128, — ott szülöttek II. 19 stb., — odavalók II. 41 stb. — Monteur III. 14. — Morvaország, onnét itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb., — onnét származik foglalkozás szerint III. 124–129. — Mosás és tisztítás hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — terület szerint százalékokban III. 43, 45, — munkások és napszámok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57, — korviszonyok százaléka III. 109, — származás szerint III. 125, 127, 129, nemzetiség százaléokban III. 137, — nemzetiség szerint III. 137, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 155, — műveltségi fok III. 156, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Moson megye, onnét itt tartózk. helybeliek II. 8, — ott tartózk. helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 17 stb., — odavalók II. 39 stb. — Moszkva, iskolai kiadások II. 147. — Mozdony-utca, l. utcák. — Mosár-utca, túlnépes lakások I. 165, — l. utcák. — Müénekes III. 16. — Müés kereskedelmi kérészek száma Budapesten és az országban IV. 3. — Mühelyek, túlnépesek I. 174 stb. — Müereskedő III. 15. — Mulatóhelyek I. 75. — München, a benszülöttek aránya II. 16, — korviszonyai II. 80 stb., iskolai kiadások II. 147, — nős férfiak aránya II. 175, — elváltak aránya II. 205. — Munkaadók, l. »önállóak.« — Munkás, közelebbi megnevezés nélkül, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — korviszonyok százaléka III. 109, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok III. 156, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel

bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Munkások, l. alkalmazottak, — részletezése minden egyes kereseti ág szerint nemek megkülönböztetésével III. 76. — Munkás-utca, túlnépes lakások I. 166, l. utcák. — Müöntő III. 13. — Murányi-utca, túlnépes lakások I. 166, — l. utcák. — Mustárkészítő III. 12. — Müszaki árukkal ker. III. 15. — Müszerészek száma Budapesten és az országban III. 4 l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Müszer-ipar nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 157, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Müszeripar, egyéb, lásd foglalkozási ágak. — Müveltségi fok II. 146 stb., — kerületek szerint II. 148, 150. — korosztályok szerint II. 151 stb., — hitfelekezet szerint II. 156 stb., — és nemzetiség II. 162 stb., — szülőföld szerint II. 167, — testi és szellemi hiányokban szenvedőknél II. 222, — belföldieknél, osztrákoknál és külföldieknél, foglalkozás és nem szerint III. 114 stb., — és foglalkozás III. 152, 153 stb., — u. a. származás szerint, l. »származás«. — Müvész (l. továbbá »Író, színész, festő, szobrász és egyéb művészet« alatt), hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — korviszonyok százaléka III. 109. — Müvészet, iparos, nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok III. 156, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Müvészeti iskola tanulói, l. foglalkozások. — Müvésznő III. 16. — Müvirágkereskedés III. 15. — Müzenész és zenetanító nemzetiség szerint III. 138, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Müzeum-körút és utca, l. utcák.

N.

Nádkötő, III. 13. — Nádor-utca, l. utcák. — Nádszéftető, III. 14, — Nád-utca, túlnépes lakások, I. 164, l. utcák. — N-Britannia, onnét itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 19 stb., — odavalók II. 41 stb., — onnét bevándoroltak foglalkozása III. 124, 126, 128, — Nagydiófa-utca, túlnépes lakások I. 164, l. utcák. — Nagyfuvaros-utca, túlnépes lakások I. 167, l. utcák. — Nagy-János-utca, túlnépes lakások I. 165, l. utcák. — Nagykorona-utca, l. utcák. — Nagy-körút, túlnépes lakások I. 167, l. utcák. — Nagykülömlő megye, onnét itt tar-

tőzökodó megyebeliek II. 8. — ott tartózkodó helybeliek II. 9. — ott születtek II. 17 stb., — oda valóik II. 39 stb., — Nagy Mező-utca, túlnépes lakások I. 165. l. utcák, — Nagy-Rókus-utca. l. utcák, — Nagytemplom-tér, túlnépes lakások I. 167. l. utcák, — Nándor-tér és utca, l. utcák, — Naphegy-utca és lépcső, l. utcák, — Napszám-os állománya más városokban III. 5, — hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — mikénti feldolgozásuk III. 7, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — kerületek szerinti százalékokban III. 43, 45, — alkalmaztatásuknak részletezése III. 55 stb., — korviszonyok százalékaik III. 109, — származás szerint III. 125, 127, 129, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 155, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harminc éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — összefoglaló leírás III. 200 stb., l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Nap-utca, l. utcák — Nazarenusok, vegyes házasságai II. 212 stb., — Nefelejts-utca, l. utcák, — Nem, a két nem minden táblában következetesen külön van kimutatva, — Németek létszáma kerületek és nem szerint II. 101, 104, — az egyes hitfelekezetek körében II. 96, — korviszonyok II. 108, — nyelvismeretük II. 123, — foglalkozásuk III. 130, 137 stb., — köztük talált analphabétok kor és nem szerint II. 163, — családi állapotuk kor és nem szerint II. 199, — testi és szellemi hiányban szenvedők II. 224, — Németül beszélők nem szerint II. 114 stb., — hitfelekezet szerint II. 116, — Német-utca, túlnépes lakások I. 167. l. utcák, — Németvölgy-utca, l. utcák, — Nemházások korévek szerint II. 177 stb., — hitfelek. kor és nem szerint II. 190, — Nemi arány II. 14 stb., — százalékokban kerület szerint I. 16, — Ném lakások száma, kerület, emelet és labók száma szerint I. 82 stb. — túlnépesek I. 161, 173 stb. — Nemzetiségek II. 98 stb., — létszámuk II. 101 stb., — az 1851-dik népszámlálás szerint II. 100, 112, — kerületek szerint II. 101 stb., — nemi arány II. 105, — korviszonyok II. 106 stb., — műveltségi foka II. 162 stb., — analphabéták II. 162, — házassági arány II. 189 stb., — testi és szellemi hiányokban szenvedőknél II. 222, — összefüggés a foglalkozással III. 130 stb., — Népelemek III. 16, — Népeség szaporodása az utolsó két században I. 5 stb., — 1812-től 1870-ig I. 6, — rendes, kerületenként I. 14, 16, I. 3 stb., — tényleges népszám kerületenként I. 16, — viszonylagos, hektáronként minden kerület után, I. 16, — összeirt n. magyarázata I. 16, — a tényleges és jogi n. száma és magyarázata és kerületenkénti nagysága II. 3 stb., — cmeletek szerint I. 82 stb., 94 stb., 127 stb., —

növekedése kerületenk. II. 7. stb. — Népszámlálás 1715-iki, — 1720-dik I. 9, — 1782-dik I. 8, — II. József alatti I. 6, 10, — az 1881-dikinek előkészítése, keresztülvitele, feldolgozása és költsége, l. »függelék«, — Népszámlálási központi bizottság tagjai XIII., — Népszínház-utca, túlnépes lakások I. 167. l. utcák, — Néptanító származás szerint III. 125, 127, 129, l. »foglalkozási ágak«, — Nevelésügy létszáma 1857, 1770, 1881-ben III. 9, — Nevelő III. 6, — Névtelen-utca, l. utcák, — Niedermayer-utca, l. utcák, — Nógrád-megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8. — ott tartózkodó helybeliek II. 9. — ott születtek II. 17 stb., — odavalók II. 39 stb., — Női szabó III. 12, — Nők foglalkozása III. 48, — Norvégország, onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129, — Nősférfiak foglalkozás szerint II. 173 stb., — Nősülési arány foglalkozások szerint III. 159, stb. 162 stb., — Nővénykereskedő III. 15, — Nürnbergi árukereskedő III. 15, — Nyakkendőgyáros III. 13, — Nyakkendőkereskedő III. 15, — Nyárfa-utca, l. utcák, — Nyár-utca, túlnépes lakások I. 166. l. utcák, — Nyelvek elterjedése II. 113 stb., — csak egy nyelven beszélők II. 117, — elterjedése az egyes hitfelekezetek körében II. 116 stb., — többnyelvűség II. 120, 128, — Nyelvtanár III. 16, — Nyerges és börendős, létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52. l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Nyitra-megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8. — ott tartózkodó helybeliek II. 9. — ott születtek II. 17 stb., — oda valóik II. 39 stb. — Nyomdász, vasuti III. 14, — Nyugdíjasok száma a háztartásban I. 149 stb. — hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — korviszonyok százalékaik III. 109, — származás szerint III. 125, 127, 129, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — műveltségi fok III. 156, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170. l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Nyulbörkereskedő III. 15, — Nyulsvágyó, III. 14, — Nyúl-utca, l. utcák.

O.

Ó-Budai rakpart-utca l. utcák, — Ócska ruhakeresek III. 15, — Ócska vassal keresek III. 16, — Óhegy-utca l. utcák, — Oláhok létszáma kerületenként II. 101 stb., — nemi arányuk II. 105, — testi és szellemi hiányban szenvedők II. 224, — Olaj és zsir ipar, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Olajgyáros III. 14, — Olajkereskedő III. 14, — Olasznyelvmester III. 16, — Olaszország, onnét itt tartózkodók II. 8, —

ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szü-
löttek II. 19 stb., — oda valók II. 41 stb.,
— létszáma II. 101 stb., — nemi arányuk
II. 105, — onnét származók foglalkozás
szerint III. 124—129, — Ólomöntő III.
13, — Ólompecsétkészítő III. 13,
— Öltöztetőnő III. 17, — Olvasni
tudók kerületenkénti kimutatása nem
szerint II. 149, — kor szerint II. 152, —
Önállóak a kereseti ág és nem szerint
III. 58 stb., — és alkalmazottak számará-
nya egyes ágakban III. 56, — korviszo-
nya egyes kereseti ágak szerint nemek
megkülönböztetésével III. 96 stb., — Ön-
álló kereset nélkül, l. »foglalkozási
ágak, — egyéb, 15 éven felül, l. »foglal-
kozási ágak, — Önöntő, — Öntő III.
13, — Öntődében alkalmazottak, há-
nyada a felnőtt lakosságból III. 6, — lét-
száma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — kor-
viszonyok százalécai III. 109, — nemzeti-
ség százaléokban III. 132, — nemzetiség
szerint III. 137, — hitfelekezetek szerint
százalékokban III. 144, — műveltségi fok
származás szerint, százalékokban III. 155,
— műveltségi fok II. 156, — férfiak nő-
sülési aránya százalékokban III. 160, — har-
mincz éven aluli férfiak nősülési aránya
III. 161, — mellékkeresettel bírók arány-
száma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási
ág« alatt is, — Öntőhá-*z*-utca, túlnépes
lakások I. 163, — l. utczák, — Opera-
énekes III. 16, — Órás, számuk Budapesten
és az országban III. 3, — létszáma 1857, 1870
1881-ben III. 8, — tanonczok gyakorisága
III. 52, — munkások és napszámások aránya
és azok aránya a munkaadókhöz III. 57,
— l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is,
— Óraszerkesztő III. 15, — Óratokkésztő III. 13, — Orbán-
hegy-utca l. utczák, — Orbán-utca
l. utczák, — Orgonataposó III. 17, — Órházak I. 76, — Óriás-utca, túlné-
pes lakások I. 167, — l. utczák, — Ór-
mények létszáma II. 101 stb., — kerü-
let és nem szerint II. 110, — Orom-utca
túlnépes lakások I. 163 — l. utczák, —
Örményölgy-utca túlnépes lakások I.
167, — l. utczák, — Oroszlán-utca l.
utczák, — Oroszország, ott tartózkodó
helybeliek II. 10, — ott születtek II. 19 stb.,
oda valók II. 41 stb., — onnét származók
foglalkozása III. 124—129, — Oroszok
létszáma II. 101 stb., — Őrség hanyada
a felnőtt lakosságból III. 6, — korviszo-
nyok százalécai III. 109, — kerület szerint
százaléokban III. 43, 45, — nemzetiség szá-
zaléokban III. 132, — nemzetiség szerint
III. 138, — hitfelekezet szerint százalékok-
ban III. 145, — műveltségi fok III. 156, —
férfiak nősülési aránya százalékokban III.
159, — harmincz éven aluli férfiak nő-
sülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók
arány száma III. 170, — l. továbbá »foglal-
kozási ág« alatt is, — Országút túlnépes laká-
sok I. 163, — l. utczák, — Ór-utca, l.
utczák, — Orvos és sebész, számuk
Budapesten és az országban III. 3, — létszáma

1857, 1870, 1881-ben III. 9, — (szigorló or-
vosokkal együtt) számuk Budapesten és
országban III. 3, — hányad a felnőtt lakos-
ságból III. 6, korviszonyok százalécai III.
108, — nemzetiség százaléokban III. 132.,
nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet
szerint százalékokban III. 145, — művelt-
ségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya
százalékokban III. 159, — harmincz éven
aluli férfiak nősülési aránya III. 161, —
mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170,
— összefoglaló leírás III. 205, stb.,
— l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, —
Orvos, szigorló l. »foglalkozási ág« alatt,
— Orvos-utca l. utczák, — Österme-
lés létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9,
— kerület szerinti százalékokban III. 42,
44, — korviszonyok százalécai III. 108, —
bel- és külföldiek arányszáma III. 111, —
nemzetiség szerint III. 134, — hitfelekezet
szerint százalékokban III. 140, — művelt-
ség százalékokban III. 152, műveltségi fok
származás szerint, százalékokban III. 157,
— férfiak nősülési aránya százalékokban
III. 159, — mellékkeresettel bírók arány-
száma III. 168, — l. továbbá »foglalkozási
ág« alatt is, — egyéb létszáma 1857, 1870,
1881-ben III. 8, — l. továbbá »foglalkozási
ág« alatt is, — Ostromkészítő III. 13,
— Ostrom-utca l. utczák, — Oszlop-
utca, túlnépes lakások I. 163, l. utczák, —
Osztr. áll. v. indóh. l. utczák, —
Osztrákok foglalkozása III. 126, 128, —
műveltségi fokuk nem szerint III. 115 stb., —
l. Austria is — Osz-utca l. utczák, —
Ó-utca, túlnépes lakások I. 165, — l.
utczák, — Óvodatanító III. 16, —
Óvoda-utca l. utczák, — Özvegyek
II. 198, — korév szerint II. 177 stb., —
hitfelekezet kor és nem szerint II. 190 stb.
Özvegynek foglalkozása III. 48.

P.

Pacsirtamező-utca l. utczák, — Pa-
csirta-utca l. utczák, — Paczalos
III. 12, — Páholynyitó III. 17, —
Pakfongműves III. 13, — Palaczk-
sörkereskedő III. 15, — Pala-
gyáros III. 13, — Pala-utca l. ut-
czák, — Pálffy-utca l. utczák, — Pá-
linkamérő, munkások és napszámások
száma és azok aránya a munkaadókhöz
III. 57, — l. továbbá »foglalkozási ágak«
alatt is, — Palota-utca, Felső Palota-
utca és Palota-tér l. utczák, — Pálya-
udvar-utca l. utczák, — Pálya-utca
l. utczák, — Pamutkereskedő III.
15, — Pannonia-utca túlnépes laká-
sok I. 164, — l. utczák, — Pan-
oramamunkás III. 17, — Pan-
oramatulajdonos III. 16, — Papir-
esomagoló III. 17, — Papirfestő
III. 14, — Papirgyáros III. 13, —
Papiripar, l. bőr- és papiripar, egyéb,
— Papirkereskedő, számuk Buda-
pesten és az országban III. 4, — tanon-
czok gyakorisága III. 52 — l. továbbá »fog-
lalkozási ág« alatt is, — Papirleme-
készítő, III. 13. — Papirzárakké-

szító III. 13. — Paplanos III. 14. — Papnövelde-utca l. utcák. — Párikakereskedő III. 14. — Pápusos III. 12. — Páris házak lakottsága I. 63. — földszinti házak száma I. 71. — iskolai kiadások II. 147. — Parketgyáros III. 13. — Pasarét-utca, l. utcák. — Patkányirtó III. 17. — Páva-utca, túlnépes lakások I. 167. — l. utcák. — Pázmány-utca l. utcák. — Pecsétnyomó-készítő III. 14. — Pecsétviaszkészítő III. 15. — Pecsétviaszkészítő III. 14. — Pék hányada a felnőtt lakosságból III. 6. — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8. — kerületek szerint százalékokban III. 42, 44. — tanoncok gyakorisága III. 52. — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 56. — korviszonyok százaléka III. 108. — származás szerint III. 124, 126, 128. — nemzetiség százalékokban III. 132. — nemzetiség szerint III. 137. — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144. — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154. — műveltségi fok III. 156. — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160. — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161. — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Pékliget-utca l. utcák. — Pénzszekrénygyáros III. 14. — Pénzüzletek nemzetiség szerint III. 138. — l. kereskedelem pénzzel és hitellel és »Bankok« — Pénzváltó l. keresk. pénzzel és hitellel és »Bankok«. — Percz-utca, túlnépes lakások I. 164. — l. utcák. — Perczárús III. 15. — Perényi-utca l. utcák. — Pest-megye, onnét itt tartózkodó helybeliek II. 8. — ott tartózkodó helybeliek II. 9. — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., — Petőfi-tér l. utcák. — Petőfi-utca, túlnépes lakások I. 165. — l. utcák. — Petrezselyem-utca l. utcák. — Petroleumkereskedő III. 14. — Pezsgőgyáros III. 12. — Piaczi árulás, egyéb, munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Piaczi áruló III. 15. — Pinczela lakások I. 93 stb., — lakások túlnépesek I. 163 stb., — Pinczela kók I. 82 stb., 94 stb., 127 stb., — Píócza kereskedő III. 15. — Pipagyártó III. 13. — Pipakereskedő III. 15. — Pipakupakoló III. 13. — Pipametsző III. 14. — Pipa-utca l. utcák. — Pipere-keres. létsz., 1857, 1870, 1881-ben III. 8. — tanoncok gyakorisága III. 52. — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Pipereárúkkal ker. III. 15. — Piperész III. 13. — Piski-utca l. utcák. — Plebánia-utca, túlnépes lakások I. 163, l. utcák. — Pléhednykereskedő III. 15. — Podmanicz-

ky-utca, túlnépes lakások I. 165 — l. utcák. — Pokróczkereskedő III. 15. — Pokróczkészítő III. 13. — Polgártér és utca l. utcák. — Polylottismus l. »Többnyelvűség« és »Nyelvek«. — Ponty-utca l. utcák. — Ponyvakereskedő III. 15. — Porcellánfestő III. 14. — Porcellángyáros III. 13. — Porcellánkereskedő III. 15. — Poroszország, onnét itt tartózkodók II. 8. — ott tartózkodó helybeliek II. 10. — ott szülöttek II. 19 stb., — oda valók II. 41 stb., — onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129. — Porzókészítő III. 14. — Posen, házak lakottsági száma I. 63. — tőkések száma III. 5. — Posztókereskedő tanoncok gyakorisága III. 5. — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57. l. továbbá »foglalkozási ágak« alatt is. — Posztónyiró III. 13. — Posztós III. 13. — Pozsega-megye onnét itt tartózkodó megyebeli II. 8. — ott tartózkodó helybeliek II. 9. — Pozsony házak lakottsága I. 63. — Pozsony-megye, onnan itt tartózkodó megyebeli II. 8. — ott tartózkodó helybeliek, II. 9. — ott szülöttek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., — Prága, házak lakottsági száma I. 63. — korviszonyok II. 80 stb., — nemi arány II. 14 stb., — iskolai kiadások II. 147. — analphabeták aránya II. 149, 171. — nős férfiak aránya II. 174, 175. — elváltak aránya II. 205. — tőkések arány száma III. 5. — Prater-utca, túlnépes lakások I. 167 l. utcák. — Primás-utca l. utcák. — Productivkor, nemzetközi összehasonlítások II. 81. — Proféta-utca, túlnépes lakások I. 165 — l. utcák. — Promontori-ut, túlnépes lak. I. 163 l. — Puskaműves l. »foglalkozási ágak«. — Puttonyos III. 15.

R.

Rajzoló III. 16. — Rajztanító III. 16. — Rákóczy-tér, túlnépes lakások I. 167, l. utcák. — Rákosárok-utca, túlnépes lakások I. 165, 166. — l. utcák. — Rákos-utca, l. utcák. — Raktárak I. 75. — Raktárnok III. 16. — Raktár-utca, túlnépes lakások I. 164. — l. utcák. — Randaler-utca, l. utcák. — Reáltanoda-utca, l. utcák. — Reformáltak, lásd helvétek. — Régi butorral keresk. III. 16. — Régi képekkel kereskedő III. 16. — Régi-posta-utca, l. utcák. — Régiségekkel keresk. III. 16. — Remény-utca, l. utcák. — Remete és remetehegy-utca, l. utcák. — Repkény-utca, — túlnépes lakások, I. 164. — lásd utcák. — Reszelővágó III. 13. — Reszelővágó, vasuti, III. 14. — Reteke-utca, l. utcák. — Réta-utca, l. utcák. — Révay-utca túlnépes lakások I. 165. — l. utcák. — Rézmáldülő-utca, l. utcák. — Réz-

műves III. 13. — Rézműves, vasuti, III. 14. — Réznyomdász III. 13. — Rézöntő III. 13. — Rézöntő, vasuti, III. 14. — Réztisztító III. 13. — Riga, házak lakottsági száma, I. 63. — Rigó-utca, I. utczák. — Rőfős-, divatcikk- és vászonkereskedő, nemzetiség százalékokban III. 132. — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145. — műveltségi fok III. 156. — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, I. még »Rőfősárúkereskedő«, »Divatcikkárú«, — Rőfős kereskedő. (I. még »Rőfős-, divatcikk és vászonkereskedő«, tanoncok gyakorisága III. 52. — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munka adókhoz III. 57. — nemzetiség szerint III. 138, I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is: — Roham-utca, I. utczák. — Rókus-utca, I. utczák. — Róma, házak lakottsági száma I. 63. — Római katolikusok, I. katolikusok. — Románia, onnét itt tartózkodók II. 8. — ott tartózkodó helybeliek II. 10. — ott születtek II. 19 stb., — oda valók II. 41 stb., — onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129. — Román nyelvmeester III. 16. — Rombach-utca, túlnépes lakások I. 166, I. utczák. — Rongykereskedő III. 15. — Rostacsináló III. 14. — Rostély-utca, I. utczák. — Rottenbiller-utca, túlnépes lakások I. 166, I. utczák. — Rotterdam, iskolai kiadások II. 147. — Rővidárúkereskedő, hányada a felnőtt lakosságból III. 6. — tanoncok gyakorisága III. 52. — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57. — nemzetiség százalékokban III. 132. — nemzetiség szerint százalékokban III. 145. — műveltségi fok III. 156. — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 160. — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161. — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Rózsahegy-utca, I. utczák. — Rózsater és utca, I. utczák. — Rudasfürdő-tér. Túlnépes lakások I. 163, I. utczák. — Rudolf-rakpart, I. utczák. — Ruggyantárús III. 15. — Ruhakereskedő, tanoncok gyakorisága III. 52. — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Ruhatárnál III. 17. — Ruhatisztító III. 13. — Ruházati ipar, műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 157, I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Ruthének, létszám kerületek és nem szerint II. 101.

S.

Sajátvagyonból élők, I. vagyonából élő. — Sajkacsináló, III. 13. — Sajka-utca, I. utczák. — Sajtkereskedő, III. 14. — Sajtkészítő, III. 12. — Sakter, III. 16. — Salétrom-utca, túlnépes lakások, I. 167. — I. utczák, —

Salzburg, onnét itt tartózkodók, II. 8. — ott tartózkodó helybeliek, II. 10. — ott születtek, II. 18, stb., — oda valók II. 40, stb., — Sáncz-utca, I. utczák. — Sapkás, III. 13. — Sárgaréz műves, III. 13. — Sarkantyús, III. 13. — Sarkantus köz- és utca, lásd utczák. — Sárkány-utca, túlnépes lakások, I. 167, I. utczák. — Sármany-utca, túlnépes lakások I. 163, I. utczák. — Sáros-megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek, II. 8. — ott tartózkodó helybeliek, II. 9. — ott születtek II. 17. stb., — oda valók, II. 39. stb., — Sas-utca, I. utczák. — Sáterak, lakottak, I. 76. — túlnépesek, I. 174. — Sebestyéntér és utca, I. utczák. — Sebész, I. orvos és sebész. — Segédtek a háztartásokban, I. 149. stb., — számuk az egyes foglalkozásoknál, III. 59, stb., — I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Selyemkereskedő, III. 15. — Seprőgyártó, III. 14. — Seprőkereskedő, III. 15. — Seregély-utca, I. utczák. — Serfőzés, létszáma 1857, 1870, 1881-ben, III. 8. — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Serfűző-utca, I. utczák. — Sertészetető, III. 12. — Sertés-hizlaló, III. 12. — Sertéskereskedő, munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz, III. 57. — I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Sertésszállító, III. 12. — Sétátér-utca, I. utczák. — Sevilla korviszonyai, II. 80, stb. — Sikló-utca, I. utczák. — Sip-utca, túlnépes lakások I. 166, I. utczák. — Sirásó, III. 16. — Sirkőkereskedő, III. 15. — Sódaráló, III. 16. — Sodronykészítő, III. 13. — Söház-utca, I. utczák. — Söhördő, III. 16. — Sókereskedő, III. 14. — Sokszorító ipar, létszáma 1857, 1870, 1881-ben, III. 8. — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157. — lásd továbbá, »foglalkozási ág« alatt is. — Solmár-utca, I. utczák. — Solyom-utca, I. utczák. — Somogy-megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek, II. 8. — ott tartózkodó helybeliek, II. 9. — ott születtek II. 17. stb., — oda valók, II. 39, stb., — Sopron-megye, itt tartózkodó megyebeliek, II. 9, ott tartózkodó helybeliek, II. 9. — ott születtek II. 17. stb., — oda valók, II. 39, stb. — Sörgyár-u., I. utczák. — Sörház-u., I. utczák. — Soroksári-ut és u., I. utczák. — Sorompó-u., I. utczák. — Ső-u., túlnépes lakások, I. 164. — I. utczák. — Spanyolok létszáma, II. 101, stb., — Spanyolország ott tartózkodó helybeliek, II. 10. — ott születtek, II. 19, stb., — oda valók, II. 41, stb., — Spódiungyártó, III. 14. — Stáció-utca, I. utczák. — Staffenberger-utca, túlnépes lakások, I. 167, I. utczák. — Stáhlly-utca, túlnépes lakások, I. 167, lásd utczák. — Stájerország, onnét itt tartózkodók, II. 8. — ott tartózkodó hely-

beliek, II. 10, — ott születtek, II. 18, stb., — oda valók, II. 40, stb., — Stettin, tőkések száma, III. 5, — Stockholm, iskolai kiadások, II. 147, — Strassburg, Elsassban, korviszonyai, II. 80, stb., — nős férfiak arányszáma, II. 174, 175, — elváltak arányszáma, II. 205, — Stukkaturműves, III. 13, — Stuttgart korviszonyai, II. 80, stb., — iskolai kiadások, II. 147, — nős férfiak aránya, II. 174, — Sugár-ut. l. utcák, — Süketnémák statisztikája, II. 221, stb., — nemzetiség és vallás szerint, II. 222. stb., családi állapot szerint, II. 222, stb., — műveltségi fok szerint, I. 222. stb., — korév és nem szerint, II. 226, — száma családban és intézetekben II. 223, — Sütéményárus, 15. III, — Sütődék, tulnépesek, I. 174, stb., — Sütő-utca, l. utcák, — Svájcz, onnét itt tartózkodók, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 10, — ott születtek, II. 19, stb., — oda valók, II. 41, stb., — onnét származók foglalkozás szerint, III. 124—129, — Svéd-Norvégország, ott születtek, II. 19, stb., — oda valók, II. 41, stb., — onnét származott foglalkozás szerint, III. 124—129, — Szabadka, házak lakossági száma, I. 63, — Szabó, hányada a felnőtt lakoságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — kerület szerint százalékokban, III. 42, 44, — tanoncok gyakorisága, III. 52, — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz, III. 57, származás szerint, III. 124, 126, 128, — korviszonyok százaléakai, III. 108, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban, III. 154, — műveltségi fok, III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban, III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya, III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, 170, — összefoglaló leírás III. 193, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szabolcskereskedő, III. 15, — Szabolcs-megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 9, — ott születtek II. 17, stb., — oda valók, II. 39, stb., — Szabolcs-utca, tulnépés lakások, I. 165, — l. utcák, — Szabó (vasuti), III. 14, — Szakács ill. szakácsnő, korviszonyok százaléakai, III. 109, — származás szerint, III. 125, 127, 129, — nemzetiség szerint III. 138, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szalagkereskedő, l. foglalkozási ágak, — Szalagkészítő, III. 13, — Szalámicsináló, III. 12, — Szalay-utca és léposó, l. utcák, — Szállásadó, III. 16, — Szállás-utca, l. utcák, — Szállító és bizományos, számuk Budapesten és az országban, III. 4, — tanoncok gyakorisága, III. 52, — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz, III. 57, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szál-

lók, I. 152, stb., — azok száma kerületenként, túlnépességük, benlakóik kora és vallása, I. 154 stb., — lakóiknak szülőhelye, I. 155, — lakóiknak foglalkozása, I. 156, — Szalmakalapkereskedő, III. 15, — Szalmakalapkészítő, III. 13, — Szalmatisztító, III. 13, — Szalmavágó, III. 14, — Szappankereskedő, III. 15, — Szappanos, l. »foglalkozási ágak«, — Szárazforgalom, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szarka-utca, l. utcák, — Származás hitfelekezet szerint, II. 94, — Származás és foglalkozás, III. 110, stb., 121—128, — l. továbbá szülőhelye, — Szarvastér, és utca, l. utcák, — Szászország, onnét itt tartózkodók, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 10, — ott születtek, II. 19, stb., — oda valók, II. 41, stb., — Szatmár-megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 9, — ott születtek, II. 17, stb., — oda valók, II. 39, stb., — Szatács, kerületek szerinti százalékokban, III. 43, 45, — tanoncok gyakorisága, III. 52, — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz, III. 57, — korviszonyok százaléakai, III. 108, — származás szerint, III. 125, 127, 129, — nemzetiség százalékokban, III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban, III. 145, — műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 155, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban, III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya, III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Százház-utca, l. utcák, — Szeben-megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 9, — ott születtek, II. 17, stb., — oda valók II. 39, stb., — Széchényi-tér, tulnépés lakások, I. 164, — l. utcák, — Széchényi-utca, l. utcák, — Szegárus III. 15, — Szeged, házak, lakossági száma, I. 63, — Szegényház-tér, l. utcák, — Szegfü-utca, tulnépés lakások, I. 165, — l. utcák, — Szekerész (vasuti), III. 14, — Székfőnök, III. 13, — Szellemi hiányok, II. 221, stb., — Szélút, l. utcák, — Szemere-utca, l. utcák, — Szemétbánya-munkás, III. 16, — Szeméthyordó, III. 16, — Szemfedélkészítő, III. 14, — Szemutca, l. utcák, — Szénatér, l. utcák, — Szénkereskedő, III. 14, — Szt. Endrei-út és utca, l. utcák, — Szt. György-tér és utca, l. utcák, — Szentháromság-tér, l. utcák, — Szent-János-tér és utca, l. utcák, — Szentképekkel keresk. III. 16, — Szentlélek-tér, l. utcák, — Szepes-megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 9, — ott születtek, II. 17, stb., — oda valók, II.

39. stb., — Szépirómester, III. 16, — Szép-utca, I. utcák, — Szépvölgy-utca, I. utcák, — Szerbek létszáma, keületek és nem szerint, II. 101, 104, — nemi aránya, II. 105, — testi és szellemi hiányban szenvedők, II. 224. stb. — Szerbia, onnét itt tartózkodók, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 10, — ott születtek II. 19, stb. — oda valók, II. 41, stb., — onnét származók foglalk. szerint, III. 124—129, — Szerb nyelvemester, III. 16, — Szerb-utca, I. utcák, — Szerda helyi-utca, tulnépes lakások, I. 167. l. utcák, — Szerces-utca, tulnépes lakások, I. 165, I. utcák. — Szerém-megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 9, — Szerkesztő, I. »foglalkozási ágak«, — Szerszámkereskedő, III. 15, — Szerszámkovács, III. 13, — Szervita-tér, I. utcák, — Szeszárus, III. 15, — Szeszitalok, egyéb, I. »foglalkozási ágak«, Szesgyáros, III. 12, — Szesgyár-utca, I. utcák, — Szigetvári-utca, I. utcák, — Szigetvári-utca, tulnépes lakások, I. 167, — l. u., — Szigony-utca, tulnépes lakások, I. 167, — l. utcák, — Szigorló orvos, I. orvos és sebész, — Szijgyártók, létszáma 1857, 1870, 1881-ben, III. 8, — tanoncok gyakorisága, III. 52, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szijgyártó (vasuti) III. 14, — Szikla-utca, I. utcák, — Szikvárus, III. 15, — Szikvizgyáros, III. 12, — Szilágyi-utca, tulnépes lakások, I. 167, I. utcák, — Szilágy megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 9, — ott születtek, II. 17, stb. — oda valók, II. 39, stb., — Szilézia, onnét itt tartózkodók, II. 8, — ott tartózkodó helybeliek, II. 10, — ott születtek, II. 18, stb., — oda valók, II. 40, stb., — Szilva-utca, lásd utcák, — Szinész, lásd író, színész, stb. — Színházak, I. 75, — Színházi festő, III. 16, — Színházi rendező, III. 16, — Színházi ügynök, III. 16, — Színház-utca, I. utcák, — Szitás, III. 13, Szivarszipkákészítő, III. 13, — Sziv-utca, tulnépes lakások, I. 165, — l. utcák, — Szobafestő, tanoncok gyakorisága, III. 52, — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 57, — származás szerint III. 124, 126, 128, — nemzetiség szerint III. 137, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szobák statisztikája, I. 93, stb. — számuk házak szerint, I. 66, stb., — átlagos lakottsága kerület szerint, I. 139, stb., — Szobatisztító, III. 16, — Szög-utca, tulnépes lak. I. 163, — l. utcák, — Szolga, lásd oselőd és szolga, — Szolga bolti, korviszonyok számalékai, III. 109, — származás szerint, III. 125, 127, 129, — férfiak nősülési aránya számalékokban, III. 159, — nemzetiség szerint III. 138, — l.

továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szolga, intézeti és iroda — korviszonyok számalékai, III. 109, — származás szerint, III. 125, 127, 129, — nemzetiség szerint, III. 138, — férfiak nősülési aránya számalékokban, III. 159, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szolga, közhivatali, korviszonyok számalékai III. 109, — származás szerint, III. 125, 127, 129, — nemzetiség szerint, III. 138, — férfiak nősülési aránya számalékokban, III. 159, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szolga, urasági és házi, korviszonyok számalékai, III. 109, — származás szerint, III. 125, 127, 129, — nemzetiség szerint III. 138, — férfiak nősülési aránya számalékokban III. 160, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szolgák, nagyállománya, III. 5. stb., — Szolgálat, különféle, létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — kerület szerint számalékokban, III. 42, 44, — műveltségi fok származás szerint, számalékokban, III. 157, — mellékkeresettel bírók arányszám, III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ágak« alatt is. Szolgálat, szellemi, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, korviszonyok számalékai III. 108, — kerület szerinti számalékokban — III. 42, 44, — bel és külföldiek arányszáma III. 111, — nemzetiség szerint III. 134, hitfelekezet szerint számalékokban III. 140, — »műveltség szerint számalékokban III. 152, — műveltségi fok származás szerint, számalékokban III. 157, férfiak nősülési aránya számalékokban III. 159, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — összefoglaló leírás III. 205, stb., — lásd továbbá »foglalkozási ágak« alatt is — Szolgálat személyes, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, kerület szerinti számalékokban III. 42, 44, műveltségi fok származás szerint, számalékokban III. 157, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ágak« alatt is, — Szolgálat testi, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — kerület szerint számalékokban III. 42, 44, bel- és külföldiek arányszáma III. 111, korviszonyok számalékai III. 108, nemzetiség szerint III. 134, hitfelekezet szerint számalékokban III. 140, — műveltségi fok, számalékokban III. 152, — műveltségi fok származás szerint, számalékokban III. 157, — férfiak nősülési aránya számalékokban III. 159, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — összefoglaló leírás, III. 200 stb., — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szolnok-Doboka-megye, onnét itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott születtek II. 17 stb., — oda valók II. 39 stb., I. utcák, — Szőlőkert-utca I. utcák, — Szőlőköz és utca I. utcák, — Szőlőműves, hányada a felnött lakosságból III. 6, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — kerület szerint számalékokban III. 42, 44, — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhoz III. 56, — korviszonyok számalékai III.

108, — nemzetiség százalékban III. 132, nemzetiség szerint III. 137, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144. — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — 30 éven aluli férfiak nősülési aránya, III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169 — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Szondy utca. Tülnépes lakások I. 165. l. utcák, — Szőnyegkereskedő III. 15, — Szőnyeg-utca l. utcák. — Szörmekereskedő III. 15, — Szövetfestő, l. »foglalkozási ágak«, — Szövetkereskedő III. 15, — Szövetesség-utca. Tülnépes lakások I. 166, — l. utcák, — Szövő III. 13, — Szücs, létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — tanoncok gyakorisága III. 52, — munkások és napszámosok száma és azok aránya a munkaadókhöz, III. 52, — nemzetiség szerint III. 137, l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Szücsárúkereskedő III. 15, — Szülész nő III. 16, — Szülőhely szerinti részletezése a lakosságnak II. 17 stb., — magyarul beszélők szülőhely szerint II. 136 stb., szülőhely és foglalkozás III. 110 stb., — Szürszabó III. 12, — Szűz-utca. tülnépes lakások, l. 167, — l. utcák, — Szvetenay-utca, l. utcák.

T.

Tábor-utca, l. utcák. — Tajtékmetsző III. 14. — Takács III. 13. — Takarító nő III. 16. — Tanár, származás szerint III. 125, 127, 129, — l. foglalkozási ág alatt is. — Tanárjelölt III. 16. — Táncozó III. 16. — Taneszközkereskedő III. 15. — Tanító, általában számuk a családokban I. 149, — száruk Budapesten és az országban III. 3, — hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — kerület szerint, százalékban III. 43, 45, — korviszonyok százalékai III. 109, — származás szerint III. 125, 127, 129, — nemzetiség százalékban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, — összefoglaló leírás III. 205 stb., — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Tankötéles korban levő alnaphabeták II. 156. — Tanoncok átlagos száma az egyes iparágaknál III. 52, — iskolaköteles korban állók III. 53, — kereseti ág szerint III. 58 stb., — kor és nem szerint III. 68 stb. — Tanuló létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — nemzetiség százalékban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok III. 156, — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Tanuló, egyetemi, nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban

III. 145, l. »foglalkozási ág« alatt is. — Tanuló, elemi polgári középiskolai képezdei, művészeti iskolai stb., l. foglalkozási ágak. Targonczás III. 16. — Tarján-utca, l. utcák. — Tárnok-utca, l. utcák. — Társalgónő III. 16. — Tartózkodás ideje II. 3 stb. — Tavaszmező-utca, tülnépes lakások I. 167, — l. utcák. — Tavasz-utca, l. utcák. — Távírdagépész III. 13. — Távollévők, ideiglen, huzamosan, kerületek szerint I. 17, — statisztikája II. 6 stb. — Távollét tartama II. 11 stb. — Tébolydai felügyelő III. 17. — Tébolydátulajdonos II. 17. — Téglahordó III. 16. — Téglaszáritók, tülnépesek l. 174 stb. — Téglavető, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, — l. »foglalkozási ág« alatt is. — Téglá-utca, l. utcák. — Tehenész, l. majoros és tehenész. — Teherhordó III. 16. — Tejkereskedő III. 14. — Teknőkészítő III. 13. — Telekítő, tülnépes lakások I. 167, — l. utcák. — Telepi-utca, l. utcák. — Telkek, be nem építettek, egyes utcák szerint I. 23–38, — u. a. arány számokban I. 40, — lakottak szaporodása kerületenként 1870 óta I. 40, — üresek I. 74 stb. — Téli-utca, l. utcák. — Temes megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., — odaválók II. 39 stb. — Temesvár, házak, lakottsági száma I. 63. Temetésrendező III. 17. — Temetkezési vállalkozó III. 16. — Temető-utca, l. utcák. — Templomi énekes III. 16. — Templom-tér és utca, l. utcák. — Téntagyártó III. 14. — Téntakereskedő III. 15. — Terezy polgármester jelentése az 1851-diki népszámlálásról II. 110. — Terek száma kerületenként I. 19 stb. — Teréz-körút, tülnépes lakások I. 165, — l. utcák. — Terézváros, l. kerületek. — Térképész III. 16. — Termőképeskor, II. 77 stb. 79. — Területe a kerületeknek I. 13, 16, — a fővárosnak és népsűrűség I. 18. — Testi hiányok II. 221 stb. — Testi szolgálat gőzhajóknál és vasutaknál, l. »foglalkozási ágak«. — Tésztagyáros II. 12. — Tésztakereskedők III. 15. — Theakereskedő III. 14. — Timár létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 8, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Tinódi-utca, l. utcák. — Tisztítás, l. mosás és tisztítás. — Tizparancsolat író III. 16. — Többnyelvűség II. 120 stb., — l. »nyelvek« is. — Tojásáruló, l. foglalkozási ágak. — Tokaj-utca, l. utcák. — Tűképenzes, mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Tokkésítő III. 13. — Tökölly-utca, tülnépes lakások I. 167, l. utcák. — Toldi lépcső és utca, l. utcák. — Tollgyafa-utca, l. utcák. — Tollfestő III. 14. — Tollfosztó III. 16. — Tollgyártó III. 14. — Tollke-

reskedő III. 14. — Tolltisztító III. 14. — Tolmács III. 16. — Tolnamegye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb. — Tömő-utca, túlnépes lakások I. 167, — I. utcák. — Tompa-utca, túlnépes lakások I. 167, — I. utcák. — Torda-Aranyosmegye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb. — Törökország és Egyiptom, onnét itt tartózk. II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 19 stb., — odavalók II. 41 stb., — onnét származók foglalkozás szerint III. 124—129. — Török-utca, I. utcák. — Törökvész-utca, I. utcák. — Torontálmegye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb. — Torony-utca, I. utcák. — Tótok létszáma kerületenként II. 101 stb., — az egyes hitfelekezetek körében II. 97, — korviszonyaik II. 108, — nyelvismereteik II. 123, — köztük talált analphabéták kor és nem szerint II. 164, — családi állapotuk kor és nem szerint II. 199, — testi és szellemi hiányban szenvedők II. 224, — foglalkozásuk III. 130 stb., 137 stb. — Tótul beszélők nem szerint II. 114 stb., hitfelekezet szerint II. 116. — Tózdék III. 15. — Trencsénmegye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, ott szülöttek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb. — Triest, házak lakottsági száma I. 63, — onnét itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb., — nemi arány II. 14 stb., — korviszonyok II. 80 stb., — analphabéták aránya II. 149, 171, — női férfiak aránya II. 174, 175, — elváltak aránya II. 205, — iskolai kiadások II. 147, — tőkések aránya III. 5. — Trombitás-utca, I. utcák. — Tudor-utca, I. utcák. — Tükör-utca, I. utcák. — Túlnépes helyiségek statisztikája I. 157—176, — utcák szerinti kimutatása I. 163, — lakók kora II. 81, 84. — Turin, házak lakottsági száma I. 63, — iskolai kiadások II. 147. — Turóczmegye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb. — Tüzelő III. 17. — Tüzoltó III. 16. — Tüzoltó-utca, túlnépes lakások I. 167, — I. utcák. — Tyúkszemvágó III. 17. — Tyrol, itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb.

U.

Udvarhelymegye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18, — odavalók II. 40 stb., — Udvarmester III. 16, — Udvarseprő III. 16, — Ugo-

csamegye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., — oda valók II. 40 stb., — Ügynök és alkusz hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — kerület szerint százalékokban III. 43, 45, — korviszonyok százalékaik III. 108, — származás szerint III. 124, 127, 129 — nemzetiség százalékokban III. 132. — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok származás szerint százalékokban III. 155, — műveltségi fok III. 156, férfiak nőstülési aránya százalékokban III. 159, — harmincz éven alüli férfiak nőstülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — I. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Ügyvéd, száma Budapesten és az országban III. 4, — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9, — I. »foglalkozási ágak«, — Ügyvéd és ügyvédjelölt, hányada a felnőtt lakosságból III. 6, — kerület szerint százalékokban III. 43, 45, korviszonyok százalékaik III. 108, — nemzetiség százalékokban III. 132, — nemzetiség szerint III. 138, — hitfelekezet szerint százalékokban III. 145, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nőstülési aránya százalékokban III. 160, — harmincz éven alüli férfiak nőstülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 170, — összefoglaló leírás III. 205 stb., — lásd továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Ügyvédleölt, segéd, I. »foglalkozási ág« alatt, — Uj-hegy-utca, I. utcák. — Ujpesti rakpart, túlnépes lakások I. 164, — I. utcák, — Ujsághirdő III. 16, — Uj-utca, I. utcák, — Ujvárszárter, túlnépes lakások I. 167, — I. utcák, Ujvilág-utca, I. utcák, — Üllői-ut, túlnépes lakások I. 167, — lásd utcák, — Ungmegye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb., — Unitárok II. 86, — testi és szellemi hiányokban szenvedők II. 224 stb., — vegyes házasságok II. 212, — Urasági szolga, I. »Szolga«, — Uri-utca, I. utcák, — Ürömi-utca, I. utcák — Üstkészítő III. 13, — Uszályhajók, túlnépesek, I. 174 stb., — Uszodatulajdonos III. 17, — Uszó mester III. 17, — Utasítások a népszámlálás keresztülvitelére, I. »Füg-gelék«, — Utcák, azok száma kerületenként I. 13, — leírásuk I. 19 stb., — nagyságuk, házaik száma szerint I. 21, — nagyságuk és lélekszám szerint I. 21, — egyenkénti felsorolása épületek magassága szerint I. 23, 38, — egyenként lakházak és egyéb épületek száma szerint I. 23—38, — egyenkénti felsorolása cselédek száma szerint I. 23—38, — egyenkénti felsorolása népességük szerint, I. 33—38, — egyenként vízvezetékkel ellátott épületek és azok lakói száma szerint I. 46—55, — ürülékek eltávolítása tekintetében, u. o., lakónélküliek jegyzéke I. 59, — osztályozása vagyonossági fokuk szerint I. 57 stb.,

— Utczaseprő III. 16. — Utkaparó III. 16. — Utmester III. 17. — Üveges, tanoncok gyakorisága III. 52. — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Üvegesköz és utca, túlnépes lak. I. 163. — l. utczák, Üvegfestő III. 14. — Üvegfuvo III. 14. — Üvegkereskedő III. 15. — Üzemszolgálat, gőzhajózási és vasuti, l. »Gőzhajó«, »Vasute«, — Üzletvezetők részletezése minden egyes kereseti ág szerint, nemek megkülönböztetésével III. 76.

V.

Váczikörút, út és utca l. utczák, — Váczikörút (külső), túlnépes lakások I. 164. — l. utczák, — Vadász III. 12. — Vadász-utca l. utczák. — Vadhuskereskedő III. 15. — Vagongyárban dolgozó III. 14. — Vaggonok, lakottak I. 76. — Vagyonából élő saját, létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9. — kerület szerint százalékokban III. 42. 44. — származás szerint III. 125, 129. — műveltségi fok III. 156. — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is. — Vagyonosság befolyása a gyermekek számára II. 79. — a házassági sűrűsége II. 187 stb., — Vagyonosság fok utczák szerint I. 157 stb., — Vajda-utca, túlnépes lakások I. 163. — l. utczák, — Vajkereskedő III. 14. — Vakok statisztikája II. 221 stb., — nemzetiség és vallás szerint II. 292, stb., — családi állapot szerint II. 222 stb., — műveltségi fok szerint II. 222 stb., — számuk családban és intézetekben II. 223. — korév és nem szerint II. 226. — Vak szobák kerületek szerint I. 115. — Valencia korviszonyai II. 80 stb., — Valero-utca l. utczák, — Vállalkozó III. 15. — Vallás, lásd hitfelekezet, — Vallási iratok terjesztője III. 17. — Vám- és jegyszédő l. foglalkozási ág, — Vámház-körút és tér l. utczák, — Vámu-utca l. utczák, — Varsád-megye itt tartózkodó megyebeliek II. 8. — Várfok-utca l. utczák, — Varga III. 12. — Varga-utca l. utczák, — Várkert-rakpart l. utczák, — Vármegye-utca l. utczák, — Városháztér és utca l. utczák, — Városi hivatalnok l. hivatalnok, — Városligeti-fasor l. utczák, — Városmajor-utca l. utczák, — Varrógépkereskedő III. 15. — Varrónő származás szerint III. 125, 127, 129 — l. foglalkozási ág alatt is, — Varsó, iskolai kiadások II. 147. — Vasalónő III. 13. — Vársárbiztos III. 17. — Vásárra járó III. 16. — Vas- és aczélipar, egyéb létszáma 1857, 1870. 1871-ben III. 8. — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57 — nemzetiség szerint III. 137. — l. továbbá »fog-

lalkozási ág« alatt is, — Vasesztergályos III. 13. — Vasesztergályos (vasuti) III. 14. — Vaszgyárban (vasuti) III. 14. — Vaszgyári iparos III. 13. — Vaskereskedő tanoncok gyakorisága III. 52. — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 57 — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Vas megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8. — ott tartózkodó helybeliek II. 9. — ott szülöttek II. 18 stb. — oda való II. 40 stb., — Vasöntő III. 13. — Vaspálya-utca l. utczák, — Vassodrő III. 13. — Vasszállító (vasúti) III. 14. — Vastisztító III. 13. — Vasút, hányada a felnőtt lakosságból III. 6. — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. 9. — kerület szerinti százalékokban III. 43, 45. — nemzetiség százalékokban III. 132. — származás szerint III. 124, 126, 128. — műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 155. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Vasutaknál alkalmazott hivatalnokok, korviszonyok százaléklai III. 109. — származás szerint III. 124, 127, 129. — nemzetiség százalékokban III. 132. — nemzetiség szerint III. 137. — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144. — műveltségi fok III. 156. — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159. — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161. — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Vasutaknál iparban alkalmazottak l. »foglalkozási ágak« alatt, — Vasutaknál testi szolgálatban alkalmazottak l. »foglalkozási ágak« alatt. — Vasutaknál üzemszolgálatban alkalmazottak, származás szerint III. 124, 127, 129. — nemzetiség szerint III. 137. — férfiak nősülési aránya százalékokban III. 159. — harmincz éven aluli férfiak nősülési aránya III. 161. — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Vas-utca l. utczák, — Vászónkereskedő l. »foglalkozási ágak«, Vattakereskedő III. 15. — Vattakészítő III. 14. — Védgát-utca, túlnépes lakások I. 167 — l. utczák, — Vegyes házasságok II. 210 stb. — Vegyes ipar, egyéb l. »foglalkozási ágak« — Vegyes kereskedő III. 15. — Vegyész III. 16. — Vegyi termékkereskedő III. 15. — Velence, iskolai kiadások II. 147. — Vendégek a háztartásokban I. 149 stb., — Vendégfogadó, l. foglalkozási ág alatt; — Vendéglős és koresmáros, hányada a felnőtt lakosságból III. 8. — létszáma 1857, 1870, 1881-ben III. — 8. — kerületek szerint százalékokban III. 42, 44. — tanoncok gyakorisága III. 52. — munkások és napszamosok száma és azok aránya a munkaadókhöz III. 56. — korviszonyok százaléklai III. 108. — származás szerint III. 124, 126. — nemzetiség százalékokban III. 132. — nemzetiség szerint III. 137. — hitfelekezet szerint százalékokban III. 144. —

műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 154, — műveltségi fok III. 156, — férfiak nőszülési aránya százalékokban III. 159, — nőszülési aránya III. 161, — mellékkeresettel bírók arányszáma III. 169, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Vendék létszáma II. 101 stb., — testi és szellemi hiányban szenvedők II. 224 stb., — Vendel-utca l. utcák, — Verbőczy-utca l. utcák, — Vergyári iparos III. 14, — Verőcze-megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — Vésnök l. »foglalkozási ágak« — Vesselényi-utca, túlnépes lakások I. 166 — l. utcák, — Veszprém-megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., — oda valók II. 40 stb., — Viador-utca, l. utcák, — Vigadó-utca l. utcák, — Vig-utca, túlnépes lakások I. 167, — l. utcák, — Vihar-utca l. utcák, — Viola-utca, túlnépes lakások I. 167 — l. utcák, — Virágcsináló, tanoncok gyakorisága III. 52 — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Virágkereskedő l. »foglalkozási ágak«, — Virág-u. (és Virág-köz). túlnépes I. 163, — l. utcák, — Virslikereskedő III. 15, — Visegrádi-utca, túlnépes lakások I. 164 — l. utcák, — Vitéz-utca l. utcák, — Vivómes-ter III. 16, — Vízfordó III. 15, — Víziforgalom, műveltségi fok származás szerint, százalékokban III. 157, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Vizmentes ponyva-kereskedő, III. 15, — Vizműkészlet i. iparos III. 13, — Vízvezeték egyes utcák szerint I. 44 stb., — Vízvezeték i. berendező III. 13, — Vízvezeték i. munkás III. 14, — Vonalozó III. 13, — Vörös-kereszt-utca l. utcák, — Vörösmarty-utca, túlnépes lakások I. 165, — l. utcák — Vörösvári-út l. utcák.

— Wurm-utca l. utcák, — Würtemberg, onnét itt tartózkodók II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 10, — ott szülöttek II. 19 stb., — oda valók II. 41 stb.

Z.

Zabkereskedő III. 15, — Zágráb-megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 3, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — Zalamegye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., odavalók II. 40 stb., — Zalan-ut, l. utcák, — Zalogüzlet, l. »foglalkozási ágak«, — Zápolya-utca, l. utcák, — Zárda-utca, l. utcák, — Zemplén-megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., — oda valók II. 40 stb., — Zeneszerkeskedő III. 15, — Zentanító, l. műzenész, — Zerge-utca, l. utcák, — Zichy-utca, l. utcák, — Zinkograf III. 13, — Zivatar-utca, l. utcák, — Zöldfa-utca, l. utcák, — Zoltán-utca, l. utcák, — Zólyom-megye, itt tartózkodó megyebeliek II. 8, — ott tartózkodó helybeliek II. 9, — ott szülöttek II. 18 stb., — odavalók II. 40 stb., — Zongorahangoló III. 17, — Zongorajátszó III. 16, — Zongorakereskedő III. 15, — Zrinyi-utca, l. utcák, — Zsákfoltozónő III. 14, — Zsákhordó III. 16, — Zsákjegyző III. 14, — Zsákkereskedő III. 15, — Zsákkölesönző III. 16, — Zsibárus III. 15, — Zsibárus-utca, l. utcák, — Zsidók, lásd izraeliták, — Zsigmond-utca, l. utcák, — Zsinórés gombkötők, tanoncok gyakorisága III. 52, — l. továbbá »foglalkozási ág« alatt is, — Zsiradékgyáros III. 14, — Zsiradékkereskedő III. 15, — Zugliget-utca, l. utcák.

Javitandó hibák:

3. oldal 12. sor felülről $9\frac{1}{4}$ helyett olv. $12\frac{1}{2}$.
4. » 3. » » 4691, 1173, 2501 h. olv. 4691, 693, 1477.
111. » 14. » » kimaradt: kávé 29°/_o.
111. » 22. » » könyvnyomda helyett olv. könyomda.
112. » 8. » » vasutak h. olv. vasutaknál alkalmazott.
113. » 22. » » ügynök és alkusz (2 : $1\frac{1}{2}$) h. olv. ügynök és alkusz (1 : $1\frac{1}{2}$)
140. » 13. » alulról előszeretettel felsorolt h. olv. előszeretettel választott.
152. » 15. » » négy olyan... h. olv. öt olyan...
175. » 27. » felülről VII. Személyes szolgálat h. olv. E. Személyes szolgálat.
197. » 2. » » pénzváltót stb. elé 44 teendő.
199. » 14. » alulról izraelitákból 15 h. olv. izraelitákból 150.

